

512V 554814

www.libtool.com.cn

**Harvard College
Library**

**THE GIFT OF
Archibald Cary Coolidge, Ph.D.**

Class of 1887

PROFESSOR OF HISTORY

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

tail
www.library.com.pl
Joannis DŁUGOSZ Senioris

Canonici Cracoviensis

OPERA OMNIA

CURA

ALEXANDRI PRZEZDZIECKI

EDITA.

www.libtool.com.cn

Joannis DŁUGOSZ Senioris

Canonici Cracoviensis

OPERA OMNIA

CURA

ALEXANDRI PRZEZDZIECKI

EDITA.

Tomus XIII.

www.libtool.com.cn

JOANNIS DŁUGOSSII
SEU
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS
HISTORIAE POLONICAE

LIBRI XII.

AD VETERRIMORUM LIBRORUM MANUSCRIPTORUM FIDEM RECENSUIT, VARIIS
LECTIONIBUS ANNOTATIONIBUSQUE

INSTRUXIT

IGNATIUS ŻEGOTA PAULI.

CURA ET IMPENSIS

ALEXANDRI PRZEZDZIECKI.

TOMUS IV.

LIBRI XI. XII.

CRACOVIAE,
EX TYPOGRAPHIA EPHEMERIDUM „CZAS“
Provisore Josepho Zakociński.
MDCCLXXVII.

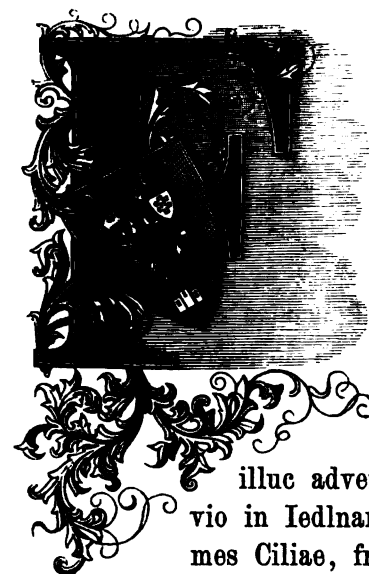
5la.-5348.4

www.libtool.com.es
Fernald College Library
November 4, 1924
City of
Fernald College

LIBER UNDECIMUS.

ANNUS DOMINI 1410.

Hermannus Comes Ciliae a Wladislae Poloniae Rege humaniter excipitur.

esto Natalis Christi Wladislaus Poloniae Rex apud Lubomlya exacto, in Lubochnya, Thur, Szacsko ¹⁾, Rathno secedens, studium venandi resumit, captas feras pro Pruthenico bello reser vans. Ex Chelmensi terra in Parczow processit, deinde in Lublin, Kazimyerz, Szczechow ²⁾, et feria quinta ante Carnisprivium in Kozyenicze ³⁾ descendit; Reginam quoque Annam ex Cracovia illuc advenientem offendens, ex Kozyenicze pro Carnisprivio in Iedlnam divertit. Illic ad eum venit Hermannus Comes Ciliae, frater patruelis Annae Reginae, Wladislaum Regem et sororem suam Annam Reginam visitaturus. In cuius praesentia, pro honore suo et Regni, Wladislaus Rex curia indicta, procuravit fieri varia hastiludia, solatia et choreas. Tenuit autem Wladislaus ⁴⁾ Poloniae Rex praefatum Hermannum Ciliae Comitem in curia sua omnibus rebus abunde provisum, et ex Iedlna, in Ilszam ⁵⁾, Opathow et Sandomiriam dis-

¹⁾ Saczko *Cod. Rozr.* ²⁾ Sieciechow *Cod. Kost.* ³⁾ Cozmicze *Cod. Kost.* ⁴⁾ praefatus Wladislaus *Ed. Lips.* ⁵⁾ Isszlam *Cod. Calv.*

www.libtool.com.cn

cedens, datis ei Sandomiriae regalibus et magni ponderis muneribus, remisit consolatum. Huius insuper Comitibus interpositione et practica, cum fratre suo Duce Magno Lithuaniae Alexandro, ad tenendam personalem conventionem in Keszmark cum Sigismundo Hungariae Rege fuit persuasus et inductus.

Przemislaus Dux Theschnensis, divise Aliis Ducatu, moritur.

Vicesima tertia ¹⁾ die mensis Maii, Przemislaus senior Dux Theschnensis, qui (quoniam propter podagricam infirmitatem, annis triginta illum vexantem, baiulabatur assidue in sella) cognomen Noschak sortitus fuerat, post multas defatigationes quas pertulit, ut Cruciferos ad pacem cum Wladislao Rege reduceret, ex Prussia reversus, apud Theschin moritur et in monasterio fratrum Praedicatorum in Theschin sepelitur; vir prudens, industrius et sensatus, qui ex Catharina filia Ducis Legniczensis Boleslai, duobus filiis, Boleslao et Przemislao susceptis, Principatus suos fuerat partitus: nam Boleslao natu maiori contulerat Theschin, Glogoviam maiorem, Goram, Szyewyor ²⁾ et medietatem Bithom; natu vero minori Przemislao a Chrzan Bohemo occiso, Oszwyanczim ³⁾, Strzelin ⁴⁾, Thoszek ⁵⁾, Zathor, Kanthi et Ziwiecz.

Legati Wladislai Regis, Ducum Masoviae et Alexandri Magni Ducis Lithuaniae, irrita iniusta sententia arbitraria Wenceslai Regis, Praga discedunt.

Termino, quo Wenceslaus Romanorum et Bohemiae Rex differentiam inter Wladislaum Regem et Magistrum ac Ordinem Cruciferorum erat sua sententia arbitrari dirempturus, appetente, Albertus Iastrzamyecz episcopus Posnaniensis, Sbigneus de Brzesze ⁶⁾ Regni Poloniae marsalcus, Vincentius de Granow castellanus Naklensis et Maioris Poloniae capitaneus, Andreas de Brohoczicze ⁷⁾ et Dunin ⁸⁾ de Skrzin regius notarius, vice et nomine Wladislai Regis et Regni Poloniae; item Buthrim ⁹⁾ miles Lithuanus et Nicolaus Czebulka notarius ducalis, nomine Alexandri Magni Ducis Lithuaniae; item Stiborius Rogala de Sanchoezino marsalcus Ianussii; item Plichta marsalcus Semoviti, Ducum Masoviae vice et nomine, cum magnifico apparatu Pragam destinantur. Quo cum pervenissent et tam ipsi

¹⁾ Trigesima tertia *Cod. Rozr.* ²⁾ Siewior *Cod. Kost.* ³⁾ Oswiecim *Cod. Kost.* ⁴⁾ Strzalin *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Thoszek *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Brzezic *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Prohoczicze *Ed. Lips.* ⁸⁾ Donin *Cod. Calv.* ⁹⁾ Bruthim *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

nuntii regales et ducales, quam Cruciferorum, suas propositiones, articulos et instructiones coram eodem Wenceslao Romanorum et Bohemiae Rege, tanquam coram arbitro communi et iudice electo produxissent, sperantes ipsum, tum pro sua, tum pro causae gravitate, causam mature digesturum: ipse vero Rex ¹⁾ taedio affectus et raro sobrius, suisque oblectamentis intentus, ad causam suae fidei creditam, iusto decidendam iudicio, nihil pensi habens, examinare illius merita fastidiebat. Ne tamen Rex ipse Romanorum fuisset de evidenti levitate in praesentia tot nuntiorum notatus, ne insuper nuntii regales, ducales et Cruciferorum abscessissent sine ²⁾ fine, Cruciferorum nuntiis tam prece quam pretio ipsum et consiliarios suos sollicitantibus, Iodocus Marchio Moraviae, Regi Poloniae Wladislao et suae parti graviter, quod adversarium suum, alterum Marchionem Moraviae Procopium, frequenter armis et exercitibus adiuverat, infestus, cum aliquibus Bohemis et Almannis decisioni causae huiusmodi se ingessit, et certos articulos, crudos quidem et apparentem iniquitatem redolentes, ad ferendam arbitralem sententiam composuit, praefatumque Wenceslaum Romanorum et Bohemiae Regem ad pronuntiationem sententiae iuxta articulorum huiusmodi continentiam induxit. De quo ambasiatores Wladislai Poloniae Regis et Lithuaniae ac Masoviae Ducum avisati, compromissum limitatum et semiplenum, pleno apud se reservato, produxerunt: ne pronuntiatio sententiae iniquae Regem et Principes afficere et stringere in aliquo potuisset. Post multos itaque dies assignatur terminus parti utrique ad audiendum ferri sententiam arbitralem. Quo adveniente, convenit pars utraque in regiam, sententiam huiusmodi auditura. Silentio itaque indicto, Wenceslao Rege stante et cuiusdam ligni cisurae intendente, notarius mensam editiorem ascendens, sententiam in Almannico pronuntiare coepit ³⁾. Quo pronuntiationem inchoante, ambasiatores Wladislai Poloniae Regis et Lithuaniae ac Masoviae Ducum, nulla petita licentia, quamvis eorum aliqui Theutonicum tam intelligere, quam sonare plene novissent, ex aula coeperunt discedere. A quibus Wenceslaus Romanorum et Bohemiae Rex, cur recederent, interrogans, responsum accepit: Quoniam, inquiunt, fit hic praedicationis in Theutonico: nos, qui Poloni sumus et vulgare Almannicum ignoramus, transimus hinc in alia loca, praedicationem Polonici idiomatis reporturi. Quo replicante, ferrent paulisper moram, aequo animo similem pronuntiationem in Bohemico audituri: Et nos, inquiunt, nec Bohemicum novimus. Tunc vero Wenceslaus Rex: Ambae, inquit, linguae consonae sunt, et una alteram sonando intelligit. Non sunt, inquiunt, Rex illustris-

¹⁾ homo *Cod. Kost.* ²⁾ absque *Cod. Rozr.* ³⁾ incoepit. *Cod. Calv.*

www.libtool.com.cn

sime, ambae unius intelligentiae et soni: nam ubi Bohemica Syedlak¹⁾ agricolam et rusticanum incolam exprimit, ibi Polonica sellarum magistrum et²⁾ opificem intelligit. Hoc responso faceto et risu pleno, Wenceslao Regi dato, discedunt ex aula, neque sententiae qualicunque ferendae linguagio, pronuntiationi interesse voluerunt, iam certi de eius iniustitia et iniquitate. Wenceslaus tamen³⁾ Romanorum et Bohemiae Rex tenorem illius sub suo sigillo ambasiatoribus regiis et ducalibus transmisit. Quae inter alia, duos ridendos continebat articulos: diffiniebat siquidem ipse Wenceslaus Romanorum Rex, vel potius Iodocus Marchio Moraviae, quod terra Dobrzinensis per Cruciferos occupata, debebat tradi cum omnibus castris et pertinentiis in manus suas; qui eius possessione habita, infra annum debebat⁴⁾ deliberare et deliberatus decerneré, ad quem eiusdem terrae dominium pertineat. Item, quod Regnum Poloniae amplius et de caetero nunquam ex Lithuaniae aut Orientis partibus debebat⁵⁾ sibi assumere Regem, sed ex Principibus Occidentis unum. In quo uno apparet ad liquidum temeritas et iniquitas sententiae, quoniam super re in quaestione non deducta, neque aliquatenus necessaria, pronuntiationem suam extendit. Non erant ambasiatores Wladislai Poloniae Regis et Lithuaniae ac Masoviae Ducum, aliqua alia per Wenceslaum Romanorum et Bohemiae Regem humanitate tractati, praeter id, quod illos vice una honore mensae excepit et choream, finito prandio, in qua consors sua Regina in corona cum virginibus et matronis splendide se gerens saltavit, fieri procuravit. Stantibus autem regiis et ducalibus ambasiatoribus in Praga, Boczek de Poszdebrad⁶⁾ baro⁷⁾ Bohemiae eos praeter demeritum et culpam diffidat. Qui huiusmodi diffidatione accepta, Wenceslaum Regem petunt, quatenus ipsis in Regno suo de salvo conductu provideat. Verum Wenceslaus Rex respondet: diffidationem huiusmodi ignotam sibi fore⁸⁾, neque conductu⁹⁾ eos indigere. Ambasiatores vero Wladislai Poloniae Regis et Lithuaniae ac Masoviae Ducum, de levitate Wenceslai Romanorum et Bohemiae Regis et in factis et in verbis sufficienter edocti, de divino suffragio et proprio milite atque armis (sexingentarum enim personarum numerum impleverant) confisi, ex Praga, circumscripto omni pavore, et decernere, si invaderentur, parati, discedunt et per Hradecz, Kloczsko¹⁰⁾, Swidniczam et Wratislaviam, sani et incolumes in Regnum Poloniae redeunt, nulla offensa a diffidatore accepta, quamvis die qualibet praefatus Boczek sequeretur illorum vestigia, quaerens

¹⁾ Syodlak *Cod. Rozr.* ²⁾ atque *Cod. Rozr.* ³⁾ autem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ debeat *Ed. Lips.* ⁵⁾ debeat *Ed. Lips.* ⁶⁾ Podziebrath *Cod. Kost.* ⁷⁾ Baronis *Ed. Lips.* ⁸⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁹⁾ salvo conductu *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Kleczko *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

opportunitatem ex loco iniquo eos ¹⁾, aut aliquem de eorum numero, invadendi ²⁾, adeo, ut frequenter excubiae partis utriusque se aspicerent, et dierum una, custodia ambasiatorum regalium et ducalium se superiorem advertens, in hostilem custodiam irruit, et in tantum in illam grassata est, ut cogeretur in Laba flumen insilire et fluvium tranando traicere. Erat autem praefatus Boczek de Poszdzegrad Viclephisticae sectae iam tunc venenis infectus, raptio et praedocinio vivere solitus, proprio Regi Wenceslao contumax, et ad novandas res atque seditiones proclivus, qui impietatis suae haeridem, filium Georgium dereliquit, qui processu temporis, dolis et astutiis, Ladislao Hungariae et Bohemiae Rege, filio Alberti, veneno (ut ferunt) absumpto, vel ut aliis placet, testiculorum compressione enecato ³⁾, in Bohemiae Regnum successit, et primoribus Regni corruptis auro, diadema Bohemicum rapuit: cuius illi, ut male et sceleste quaesiti, non diuturna mansit et possessio et successio.

Withawdus vice Wladislai Regis Keszmarkum profectus ad confirmandum foedus inter Hungaros et Polonos ictum, dolis Sigismundi Hungariae Regis et promisso Regno oppugnatur frustra, ut a fide Regis Wladislai discederet.

Ex Sandomiria feria post Dominicam Reminiscere, Wladislaus Poloniae Rex processit ⁴⁾ in Prziszow ⁵⁾: ubi iterum venationi intentus, multas feras silvestres onagrinas et zubrinas ⁶⁾, quae in Polonico Loszy ⁷⁾ vocantur, cepit, et quinquaginta vasa de illis implens ⁸⁾, ea in Ploczsko, pro futura expeditione cum aliis servanda, per undas transmisit. Ex Prziszow per Lanszensko ⁹⁾, Kopki et Iaroslaw procedens, pro Dominica Laetare Przemisliam, pro Dominica vero Iudica Leopolim pervenit. Exinde discedens, Podoliae terram, quam tunc Petrus Wlodkowiez de Charbinowicze subpincerna Cracoviensis, de domo Sulima, suo et Regni sui ¹⁰⁾ nomine tenebat, cursim peragrans, ex Kamyenyecz pro Dominica Ramis Palmarum in Halicz advenit; abinde vero pro festo Paschae Leopolim rediit. Quo illic agente, certificatus est de conventionione, quam secum Sigismundus Hungariae Rex in Keszmark tenere disponebat. Ex fratre suo Alexandro Duce Magno Lithuaniae, de progressu praefatae conventionis in Keszmark, quatenus et ipse illi personaliter intersit, per velocem nuntium avisato, ex

¹⁾ iniquo, in quo eos *Cod. Kost.* ²⁾ invaderet *Cod. Kost.* ³⁾ necato *Cod. Rozr.*

⁴⁾ venit *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Prisow *Cod. Kost.* ⁶⁾ zanbrinas *Cod. Calv.* ⁷⁾ Łosie *Cod. Kost.*

⁸⁾ complens *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Lezaysko *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Regis sui *Cod. Rozr.* Regni sui Poloniae *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Leopoli discedens, per Grodek et Medikam in Lanczuth divertit ¹⁾: ubi feria tertia post Conductum Paschae, Alexander Dux Magnus Lithuaniae ad illum pervenit. Habens itaque Wladislaus Poloniae Rex fratrem suum Ducem Magnum ²⁾ Withawdum in comitatu, per Rzeszow, Ropczicze, Pilszno, Byecz et Grebow transitum faciens, pro Dominica Misericordiae in Novam Sandecz, ubi iam frequens ³⁾ numerus Praelatorum et baronum Poloniae iussu regio convenerat, pervenit, et tam Rex, quam Dux, unius lapideae Gerzdorff ⁴⁾ fuerunt recepti hospitio. Necessitate autem praesenti ad consilium reiecta, ex multiplici respectu Regem simul et Ducem in Keszmark ire non placuit. Quapropter Wladislaus Poloniae Rex solus interim in Nova Sandecz se continens, Alexandrum Ducem Magnum Lithuaniae, adiuncta illi Praelatorum, baronum et militum Poloniae caterva, ad conveniendum cum Sigismundo Hungariae Rege in Keszmark transmittit. Causa autem principalis, propter quam praedictus fiebat conventus, non alia extabat, nisi ut Sigismundus Hungariae Rex fuisset stabilitus et firmatus, quatenus cum Regno Poloniae treugas pacis per annos sedecim confectas, quarum iam quatuor anni restabant, ut liberius expeditio in Cruciferos, nullo a tergo hoste relicto, agi posset, observaret. Dum itaque Alexander Magnus Dux Lithuaniae cum Sigismundo Hungariae Rege in Keszmark convenisset, et eum de observatione huiusmodi treugarum ⁵⁾ sollicitasset, Sigismundus Hungariae Rex pro responso finali dixit: sibi servare treugas huiusmodi licitum non esse, si Cruciferi bello impetantur. Obtulit tamen se effectiva ⁶⁾ interpositione pro dirimende bello exorto, destinando ad Magistrum et Ordinem speciales ⁷⁾ et notabiles nuntios, laboraturum. Spectabat iam tunc Sigismundus Hungariae Rex ad comprehendendum fastigium Romani Imperii, et quibuscumque poterat artibus, favores sibi Principum Almanniae venabatur. Sed et cum Magistro Cruciferorum Ulrico de Iuningen ⁸⁾ et Ordine secretas practicas decoquebat, promittens eis grandia gentium solatia ⁹⁾ se contra Poloniae Regem laturum, si duntaxat Magister atque Ordo auri certam quantitatem sibi solverent, pollicitatione huiusmodi aurum se credens verborum figmentis a Cruciferis emuncturum. Inter hosce autem tractatus, qui super observatione treugarum inter Sigismundum Hungariae Regem et Withawdum Magnum Ducem Lithuaniae agebantur, Sigismundus Hungariae Rex lethiferum virus, quo Withawdum Ducem Magnum Lithuaniae a fidelitate et obedientia Wladislai Poloniae Regis scin-

¹⁾ discedit *Ed. Lips.* ²⁾ Ducem Magnum Lithuaniae *Cod. Rozr.* ³⁾ magnus *Cod. Kost.* ⁴⁾ Gerzdorff *Cod. Calv.* ⁵⁾ treugarum pacis *Cod. Rozr.* induciarum treugarum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ efficaci *Cod. Rozr.* ⁷⁾ spirituales *Cod. Calv.* ⁸⁾ Iunigen *Cod. Rozr.* ⁹⁾ auxilia *Cod. Rozr.*

deret, commentari coepit. Tracto enim Alexandro Duce Magno Lithuaniae in locum secretum, omnibus arbitris semotis ¹⁾, callida et vafra persuasione illum vehementer sollicitabat: quatenus fratre suo Wladislao Poloniae Rege deserto, secum foedus et ligam iniret; offerens se auctoritate Romanorum Regis (iam siquidem ab Imperii Electoribus, levitatem Wenceslai germani sui Bohemiae Regis moleste ferentibus, morte etiam Ruperti Clema Ducis Bavariae et Comitis Palatini Rheni secuta, in Romanorum Regem electus erat) Withawdum in Lithuaniae Regem creaturum, et ab obedientia, fidelitate, iureque iurando Wladislai Poloniae Regis absoluturum, omnem quoque amicitiam et assistentiam fidelem et puram contra Wladislaum Poloniae Regem et quoslibet alios in quolibet necessitatis articulo, iureiurando interposito, sibi praestiturum. Alexander autem Dux Magnus Lithuaniae, etsi dolum in verbis Sigismundi Regis adverteret, pro temporis tamen et loci conditione benigne respondit. Secedens itaque in hospitium, conscensis festinanter equis, ex Keszmark se, Sigismundo Rege, qui sibi non modici valoris obtulerat ²⁾ munera, insalutato, evolvit. Cuius repentino et insperato, Sigismundus Rex Hungariae discessu comperto, illum investigat, et in uno milliari circa villam Byala vix consecutum, valedicit, neque ad aliquos tractatus cum eo descendit, intelligens suam persuasionem repudiatum iri. Quod quidem virus, etsi tunc oppressum extinctumque fuerat, processu tamen temporis Sigismundus Rex illud suscitavit, et in Regni ³⁾ Poloniae atque Ducatus Magni Lithuaniae perniciem grassari illud et ebullire sustinuit. Passum autem fuit oppidum Keszmark sub diebus, quibus praefatus agebatur conventus, casuale, sed late patens incendium, quo barones et milites Poloniae in equis, rebus et fortunis suis notabile exceperant dispendium. Discedens itaque Withawdus Dux Magnus Lithuaniae ex Keszmark, ad Poloniae Regem Wladislaum in Novam Sandecz reversus, singulos tractatus cum Sigismundo Hungariae Rege habitos aperuit, et universos dolos, quibus eum ad defectionem et novi diadematis assumptionem perlicere conatus est, detexit. Habitaque iterum secretissima super progressu belli contra Cruciferos gerendi deliberatione, Dux Withawdus obtenta a Wladislao Rege licentia, Lithuaniam concito cursu in Podwodis properat, et in Lublin tertia die, ex quo de Sandecz discesserat, quarta vero in Brzescze ⁴⁾, ubi reditum suum consors sua Anna Ducissa operiebatur, perveniens, omnes terras ditioni suae subiectas commovet et consurgere iubet in Pruthenicam expeditionem.

¹⁾ eiectis *Cod. Calv.* ²⁾ contulerat *Cod. Rozz.* ³⁾ in Regnum *Cod. Rozz.* ⁴⁾ Brzesczie *Cod. Rozz.*

Erectio hospitalis et monasterii ordinis Praemonstratensis in Nova Sandecz.

Precibus et multiplicibus instantiis Wladislaus Poloniae Rex sub diebus, quibus in Nova Sandecz agebat, fratris Iohannis de Bohemia, praedicatoris sui, viri religiosi et exemplaris de Praemonstratensi ordine, qui pro illo tempore rarae sanctitatis vir habebatur, et qui verbo suae doctrinae et vitae arctitudine multas virtutes in Poloniae Regno plantaverat, persuasus, fundat monasterium seu hospitale Sancti Spiritus in Nova Sandecz, de eodem ordine Praemonstratensi, et illi pro dote villam sum Dambrowka, item viginti marcas census annui in Zuppis Vielicensibus consignat, abbatemque in illo infufatum instituit, hospitalis monasterio contigui et annexi et miserabilium personarum in illo degentium curam et regimen habiturum.

Wladislaus Rex, imperatis contra Cruciferos armis, praesidium pro tuendis finibus Regni ab Hungaria collocat.

Perpendens Wladislaus Poloniae Rex, quod nulla sibi de habenda pace cum Cruciferis spes restaret, omnibus baronibus, militibus et subditis Regni sui Poloniae et dominiorum eidem subiectorum, arma capessere et contra Cruciferos in Prussiam procedere, missis literis et restibus ¹⁾, praecepit. Volens vero fines Regni sui ab Hungaria relinquere securos, Iohannem de Szekocziny castellanum Lublinensem, de domo Odrowansch ²⁾ militem, in oppido et castro Sandeczensi capitaneum reliquit, et omnes milites de districtibus Sandeczensi et Cziriczensi ³⁾, item milites de terra Byeczensi, quam tunc Thomae episcopo Agriensi et fratri suo Ladislao de Ludoncz ⁴⁾, a facie Sigismundi Hungariae Regis fugientibus, dederat in tenutam, a Pruthenica expeditione absolvens ⁵⁾, in solatium ⁶⁾ defensionis et dimicationis futurae, si bello ⁷⁾ a Sigismundo Rege Hungariae fines ⁸⁾ Regni Poloniae invaderentur ⁹⁾, parere singulos praedicti Iohannis de Szekocziny imperio iubens, adiunxit.

¹⁾ testibus *Ed. Lips.* ²⁾ Odrowasz *Cod. Rozr.* ³⁾ Szirzicensi *Ed. Lips.* ⁴⁾ Ludomecz *Cod. Kost. Laudoncz Ed. Lips.* ⁵⁾ eos absolvens *Ed. Lips.* ⁶⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁷⁾ bellum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ finibus *Cod. Rozr.* ⁹⁾ inferretur *Cod. Rozr.*

Externus miles ad bellum Pruthenicum conducitur.

Sabbato ante Dominicam Cantate, Wladislaus Poloniae Rex, ordinata partium Sandeczensium provisione, ex Sandecz egressus, per Czchow et Bochnyam transitum faciens, feria tertia post Dominicam Cantate, Cracoviam advenit. Ubi quindecim diebus immoratus, residuos milites et curienses suos, quatenus in expeditionem Pruthenicam se disponerent, in eorum lares licentiat et ¹⁾ remittit. Vocat insuper et stipendio conducit nonnullos Bohemos et Moravos belli peritos, qui exercitum regere ²⁾, ordines ducere, loca apta pro locando exercitu eligere nosse credebantur: inter quos fuere praestantiores, Sokol, Szolawa ³⁾, Zbyszlawek ⁴⁾, Kostka, Stanislawek ⁵⁾ et plures alii. Quamvis siquidem Wladislaus Poloniae Rex ex proprio milite fortem et numerosum habiturum se non dubitaret exercitum, ad conducendum tamen peregrinum militem, consilio suorum Poloniae consiliariorum saluberrimo ex causa multiplici et rationabili respectu fuit pertractus, suadentium fortia et frequentia exterorum solatia ⁶⁾ ad bellum gerendum ex eo potissimum respectu acciri: ut si victoria Regi cederet, certum foret victos, et stipendia et quaecumque imperarentur, victoribus pendi oportere; si minus, stipendium desiderati, capti et victi non forent requisituri. Accedebat insuper, ne milites forenses a Rege conducti et conducendi, donativo praeoccupati, in partem hostilem, robur eorum aucturi, transirent. Longa quidem fuit de hac re inter consiliarios Poloniae concertatio, Iohanne de Tarnow palatino Cracoviensi (cuius sententiam caeteri, tanquam viri raræ dexteritatis, sequebantur), ut proprii potius milites, ad bellum non obligati, tanquam fidiore patriae, operosius ad navandam victoriam, operas suas adiuncturi, mercede traherentur, suadente. Sed vicit Sbignei de Brzesze ⁷⁾ Regni Poloniae tunc marsalci sententia, forenses et peregrinos milites praeferendos, idque magis Reipublicae conducere: nam si vicissent, non suis opibus aut Regni, sed manubiis hostium facturum satis; si victi essent, nec eos qui repeterent, nec a quibus repeti deberent, superstites relictum iri.

¹⁾ atque *Cod. Rozr.* ²⁾ tegere *Ed. Lips.* ³⁾ Zolawa *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Zbischek, Lawek *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Stanszlawek *Cod. Calv.* ⁶⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Brzezic *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

**Legati Sigismundi Hungariae Regis Cracovia in Prussiam eunt, inter Polonos
et Cruciferos pacem composituri.**

Nec praetereundum est, quod Wladislaus Poloniae Rex, antequam ex Nova Sandecz discessionem fecisset, misit duos nuntios, videlicet Zawisium de Oleschnicza militem linguae Hungaricae peritum, et Stanislaum Cziolk notarium, ad Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, sollicitans eum et requirens: quatenus foedus sufferentiarum secum percussum et firmatum observaret. Qui tot et tam frequentibus nuntiis Wladislai Poloniae ¹⁾ Regis fatigatus, respondit: Quod pro pace inter Wladislaum Poloniae Regem et Cruciferos reformanda, ire personaliter Prussiam deliberasset: dummodo Wladislaus Poloniae Rex transitum illi per Regnum suum permittat et ei de salvo conductu provideat; offerens, pace inter Regem et Cruciferos reformata, non solum residuos treugarum annos se sincere custoditurum, sed etiam foedus pacis perpetuae cum Rege et Regno Poloniae initurum. Redeuntibus autem regiis nuntiis cum huiusmodi responso, Wladislaus Poloniae Rex avidus per quemcunque modum cum Cruciferis vitare bellicum discrimen, Stanislaum Cziolk notarium ad Sigismundum Hungariae Regem cum literis plenum salvum conductum continentibus, remittit, spondens et offerens de reali salvo conductu per Regnum suum Poloniae sibi efficaciter providere. Sigismundus autem Romanorum et Hungariae Rex, proposito suo et oblatione Wladislao Poloniae Regi facta, variatis, Prussiam ire personaliter, impeditum se asserens, distulit. Duos tamen barones Regni sui, videlicet Nicolaum de Gara Regni Hungariae Palatinum et Stiborium de Stiborzicze Palatinum Transylvanum ²⁾, Polonum genere de domo Ostoya, Georgium de Kerszdorff ³⁾ Slesitam illis adiungens, specie quidem ad interceptum bellum, re autem vera ad emungendum quadraginta florenorum millia, quae se Magister et Ordo Cruciferorum Sigismundo Regi, si Wladislaum Poloniae Regem diffidaret, dare ⁴⁾ astrinxerat, transmisit. Et hi quidem Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis nuntii, Wladislao Poloniae ⁵⁾ Rege adhuc Cracoviae immorante, venerunt Cracoviam, habentes secum ducentos equos in comitatu: quos Wladislaus Rex humanissime tractatos et remuneratos, in Prussiam per Regnum suum ire permisit, datis eis ⁶⁾ tribus conductoribus, qui illis non solum de salvo conductu, sed et de omnibus necessariis per universum Regnum Poloniae largissime iuxta regium mandatum providebant. Eo autem respectu Wla-

¹⁾ Polonorum *Cod. Rozr.* ²⁾ Transsylvaniensem *Cod. Rozr.* ³⁾ Gregorium de Gierzdorph *Cod. Kost.* ⁴⁾ daturum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Polonorum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ illis *Ed. Lips.*

dislaus Poloniae Rex legatos Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis in Prussiam ire iussit, aut videlicet composituros pacem, aut suspensuros bellum, aut illos testes suae modestiae futuros, penes Cruciferos culpam omnem belli esse, ipsum iusta et plusquam necessaria sumpturum et relaturum ¹⁾ arma.

Wladislaus Rex in bellum Pruthenicum egressus, Nicolaum Kurowsky archiepiscopum Gnesnensem, vicarium suum ad omnia negotia auctoritate regia exequenda, in arce Cracoviensi reliquit.

Comparatis et dispositis Wladislaus Poloniae Rex singulis, quae ad belli Pruthenici progressum videbat opportuna, relicto in castro Cracoviensi Nicolao Kurowsky archiepiscopo Gnesnensi, qui expeditione Pruthenica durante vices Regis agens, universorum negotiorum emergentium curam et expeditionem sibi habebat delegatam, feria quinta ante festum Pentecostes ex Cracovia egreditur, et per Mogilam, Proschowicze, Wisliczam, venit in Novam civitatem Korezin; residuis quoque militibus et curiensibus, quatenus in bellum Pruthenicum se pararent, licentiatis, cum Anna Regina et exiguo adolescentum et eorum militum, quos pro custodia Regni relinquebat, numero, festa Pentecostes, Sanctae Trinitatis et Corporis Christi apud Novam civitatem Korezin exegit: ubi ad eum socrus sua et genitrix Annae Poloniae Reginae, Ducissa de Dek, Anna filia Kazimiri secundi Regis Poloniae (iam enim alterum virum Ducem de Dek, priore Wilhelmo Comite Ciliae mortuo, acceperat) venit. Quae aliquot diebus apud generum comorata et donis munerata regalibus ²⁾, ad propria rediit.

Wladislaus Rex ad bellum proficiscens, in monasterio Sanctae Crucis Calvi Montis orationibus et ieiuniis cum summa humilitate vacat.

Festo ³⁾ Corporis Christi et eius Octavis apud Novam civitatem peractis, Wladislaus Poloniae Rex, Sabbato ante Sancti Viti diem, Novam civitatem egreditur ⁴⁾, ad bellum contra Cruciferos processurus. Et per Stobniczam et Schidlow venit in Slup, stetitque illic duobus diebus: sub quibus pedestri itinere monasterium Sanctae Crucis Calvi Montis ascendebat diluculo, et tota die genu flectens, orationi et eleemosynis vacabat, com-

¹⁾ laturum *Cod. Rozr.* ²⁾ regis *Cod. Calv.* ³⁾ Festo autem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Nova civitate expeditur *Cod. Rozr.*

mendans se et causam suam divinae et Sanctae Crucis defensioni. Nec redibat ex orationibus et monasterio ad refectorem, nisi in crepusculo, totius diei abstinentia et oratione defatigatus.

Exorto bello Pruthenico, milites Poloni, Sigismundo Rege Hungariae et amplis fortunis, quibus in Hungaria aucti erant, relictis, ad suum Regem Wladislaum perveniunt.

Morabantur autem pro ea tempestate plures Polonici milites, et signanter Zawissius niger, Iohannes Farurey, germani, haeredes de Garbow, de domo Sulima, Thomas Kalski de domo Rosze ¹⁾, Albertus Malski de domo Nalancz, Dobeslaus Puchala de Wangri ²⁾ de domo Wyenyawa, Ianussius Brzoglowy ³⁾ de domo Grzymala, Skarbek de Gory de domo Habdank, et nonnulli alii in Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis curia et obsequiis. Qui intelligentes Principem et Dominum suum naturalem Wladislaum Poloniae Regem, expeditionem contra Cruciferos instaurasse, et inter suam Serenitatem ac Sigismundum Regem, cui obsequebantur, odia et simultates, procellam tandem guerrae parituras, exortas esse, recepta a Sigismundo Rege, qui eos donis et promissis variis conabatur a proposito reducere et apud se detinere, licentia, relictis omnibus possessionibus, quas eis Sigismundus Rex in Hungaria donaverat, levipensis insuper favoribus suis et liberalissimis promissis, discedunt ab eo et ad Wladislaum Poloniae Regem perveniunt, contra hostes suos Cruciferos et quoslibet alios militaturi: quos benigne et placide excipiens, fidei eorum praestantiam dignis praemiis compensabat. Unde et tunc castrum regium Bidgoscza Ianussio Brzoglowy ⁴⁾, militi audaci et fortunato, dedit in tenutam: de quo ipse multiplices ex Cruciferis referebat triumphos, et pluribus eos offensionibus infestabat. Sed et aliorum eiusdem societatis militum insignis et in praelio cum Cruciferis commisso, et in pluribus aliis actibus virtus heroica saepe numero enituit.

¹⁾ Bosse *Cod. Kost. Rosae Ed. Lips.* ²⁾ Puchala de Vagri *Ed. Lips.* ³⁾ Brzoglowi *Cod. Rozr.* (Broglovius). ⁴⁾ Brzoglowi *Cod. Rozr.*

Praesidia Polonica, incensis aliquot Cruciferorum pagis, ad petendum foedus decem dierum Ulricum Magistrum cogunt.

Miserat insuper Wladislaus Poloniae Rex quadringentos equites militum et curiensium suorum in castrum Iunivladislaviense pro praesidio, treugis inter Regnum et Magistrum atque Ordinem expirantibus, Regni metas ab hostili insultu protecturos: quibus capitaneus Iunivladislaviensis Boro-wyecz, et equis eorum, de omnibus necessariis providebat. Alios item milites et curienses, similem defensionem hostibus opposituros, in Brzescze ¹⁾ collocarat: qui simul iuncti, treugis expirantibus in die Sancti Iohannis Baptistae, in borra, quae Sluschowska ²⁾ appellatur, prope Thorun se posuerunt in latibulis, et sole occidente, tabernas ad ripas fluminis Wislae sitas, item villas Nyeschow, Murzinow et alias plures pulcherrimas et bene locatas, in Magistri et Ordinis Cruciferorum possessione tunc consistentes, sedente Magistro Prussiae Ulrico cum Nicolao de Gara Palatino Hungariae et Stiborio de Stiborzicze, nuntiis Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis, et pluribus Commendatoribus ad tabulam in coena, igne adhibito incendunt, et pulchrum quidem, sed molestum praebuere videntibus spectaculum. Quam incensionem Prussiae Magister Ulricus plusquam moleste tulit, non damno illam deputans, sed pudori, et plurimis invectivis in Poloniae Regem et suos milites, qui id facinus committebant, usus, ad barones Hungariae fertur dixisse: Qualis est tractatus iste, et quam vafer, quem vestra interpositione nobiscum agitatis de pace: cum sub meo conspectu fumos, incendia, caedes et spolia mei dominii patrari videam? Recepit autem a baronibus Hungariae conveniens responsum: Non officit praesens incendium exiguum et tenue pacis dispositioni et tractatui; habet enim guerra conditionem, iusque suum. Attendis quidem ad damnum modicum tibi ex Regno Poloniae illatum, et non attendis damna, caedes et incendia, quae Regno Poloniae, vastando et occupando terram Regni eiusdem Dobrzinensem ³⁾, intulisti ⁴⁾. Ut igitur facilius et efficacius possit per nos interponi pacis tractatus, consultum apparet nobis, ut aliquot dierum inter vos firmentur treugae. Annuit ultro huic consultationi Prussiae Magister, et sufferentias pacis dierum decem tenere se repromisit et literis firmavit: quae Wladislao Poloniae Regi et Regno suo quam maxime fuere necessariae et fructuosae. Sub illarum etenim intervallo milites singuli et capitanei Regni praeparabant se ad bellum, deposito omni hostili respectu,

¹⁾ Brzeszcze *Cod. Rozr.* ²⁾ Sluzewska *Ed. Lips.* ³⁾ Dobrzinensis *Ed. Lips.* ⁴⁾ intulistis. *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex cum exercitu in Prussiam progreditur, et accepto de adventu Alexandri Ducis Magni Lithuaniae nuntio, fluvium Wislam per pontem in navibus paratum transit.

Feria quinta post festum Sancti Iohannis Baptistae egreditur Wladislaus Poloniae Rex cum copiis et agminibus exercituum suorum, facto prandio, de Wolborz. Et prima stativa agens in Lubochnya, feria sexta in Wyschokinicze ¹⁾, sabbato ad ferrifodinam archiepiscopalem ²⁾ et piscinam magnam vocatam Seymicze: ubi fulmen plures equos et unum hominem occidit, alterum semivivum reliquit; scutellam vero plenam coetis piscibus in tentorio Dobeslai de Oleschnicza ³⁾ militis, ad tabulam pluribus manducantibus, positam, consumpsit, nemini tamen discumbentium nocuit. Die Dominico in festo Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum, in Kozlow villam episcopi Posnaniensis, supra flumen Bzura ⁴⁾ positam, pertigit, nuntiumque Alexandri Ducis Magni Lithuaniae accepit, significantem, Ducem Alexandrum ad flumen Narew ⁵⁾ cum suis et Thartarorum copiis supervenisse, petentemque Regem ⁶⁾, ut aliquot banderia gentium Polonicalium in occursum sui et conductum transmittat: timebat enim progredi metu hostium ultra Narew. Cui Wladislaus Rex illico duodecim banderia de militibus Polonicis transmisit. Feria ⁷⁾ secunda in crastino Sanctorum Petri et Pauli ⁸⁾, motis Wladislaus Rex ex villa Kozlow castris, venit ad Wislam supra monasterium Czyrwyensko ⁹⁾, ad locum, ad quem ¹⁰⁾ pons ex navibus apud Kozyenicze ordinatus, applicatus erat, et die illa transiit Rex pontem et flumen, et universus exercitus regius ordine literato, cum quadrigis et mole bombardarum et com meatuum, caeteraque mole sequebatur: iam siquidem illuc non solum potentiae et robur exercitus univerti Polonici Regni, sed et biduo ¹¹⁾ Masoviae Duces Ianussius et Semovitus cum suis exercitibus, mercenarii quoque milites convenerant. Transito et superato flumine Wisla pontis navalis beneficio, Wladislaus Poloniae Rex stativa sua ad alteras ripas eiusdem fluminis Wislae ponit: in quae die eodem Dux Magnus Alexander cum gentibus suis et Thartarorum Imperatore, tricentos tantummodo Thartaros habente in suo comitatu, advenit; in cuius occursum Wladislaus Poloniae Rex cum caterva Principum et militum suorum ad quartale unius miliaris exivit, et benigne illum ex-

¹⁾ Vischokonicze *Ed. Lips.* ²⁾ episcopalem *Ed. Lips.* ³⁾ Oliesznica *Cod. Rozr.* ⁴⁾ supra fluvium Bzuram *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Naryeph *Cod. Calv.* ⁶⁾ a Rege *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Feria autem *Cod. Rozr.* ⁸⁾ SS. Petri et Pauli Apostolorum *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Czerwiensko *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ in quo *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ duo *Cod. Rozr.*

incipiens, ad castrorum loca deduxit. Tenuit autem Wladislaus Rex et Dux Alexander in loco illo tribus diebus stativa, quousque universus exercitus omnium terrarum Regno Poloniae subiectarum advenit et pontem atque flumen transiit. Posuerat autem Wladislaus Rex ad pontis ingressum, optimum ordinem, et milites armatos, qui pressuram et confusionem ingredientium prohiberent, locaverat; latera insuper grossis lignis, quae Kobilenye ¹⁾ vocantur, ut nemo latera occupare posset, muniverat, cogeanturque ²⁾ omnes ad introitum pontis aequali et distributo ordine, cum curribus, personis et equis advenire. Postquam ³⁾ universus regius exercitus, ponte sustentante, flumen Wisla transiit, iussu regio pons ipse ⁴⁾ illico solutus, et in Ploczsko, ad suum et exercitus reditum conservandus, reductus est.

Iacobus episcopus Ploczensis concione milites Polonos ad bellum animat.

Infra dies autem illos tres, quibus Wladislaus Rex et Alexander Dux circa flumen Wislam immorabantur ⁵⁾, festum Visitationis Sanctae Mariae in feriam quartam cadens, uterque cum proceribus suis et militia in monasterio Czyrwyensko egit. Iacobus autem Ploczensis episcopus velut loci diocesanus, missa solenni officio celebrata, sermonem etiam in vulgari Polonico apud universum exercitum, ad aedes sacras in frequentissimo numero congregatum, habuit, multaque de bello iusto et iniusto, cum esset vir rarae literaturae, habens donum sermonis, disserens multiplici et evidenti ratione, bellum regium contra Cruciferos assumptum, iustissimum fore deduxit, et omnium audientium militum pectora miro persuasionis modo, in defensionem Regni et patriae, ad dimicandum viriliter contra hostes animavit.

Dobeslaus Skoraczowsky legatorum Regis Hungariae nuntius, a Rege Wladislao redit Thorunium, et vera de Polonis narrans, ab Ulrico Magistro irridetur.

Sub diebus etiam illis venit Dobeslaus Skoraczowsky ⁶⁾, nuntius baronum de Hungaria Nicolai de Gara et Stiborii de Stiborzicze, ad Wladislaum Regem, petens suorum dominorum nomine: quatenus dignaretur illis diem et locum consignare, in quo et ad quem possent ad suam Serenitatem accedere, exploraturi et sciscitaturi mentem regiam super practica

¹⁾ Kobylienie *Cod. Kost.* ²⁾ cogeantur antem *Cod. Rozr.* ³⁾ Et postquam *Ed. Lips.* ⁴⁾ ille *Cod. Rozr.* ⁵⁾ morabatur *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Skoraczewski *Cod. Rozr.*

futurae pacis, postquam iam mentem Magistri Prussiae et suorum agnovissent. Wladislaus autem Rex deliberatus, nuntio respondit: Dominis tuis ad nos venire volentibus, sabbatum et Dominicum proxime venturos dies assignamus; locum autem certum assignare non possumus, eo quod exercitus nusquam in certis locis subsistit, nec potest transitum suum aliquibus distinctis determinare locis. Dum autem Dobeslaus praedictus in Thorun ad barones Hungariae rediisset et responsum regium renuntiasset, Prussiae Magister Ulricus cum magna coepit ab eodem Dobeslao diligentia, an ex castris Poloniae Regis venisset, et in quo loco illum dimisisset, requirere. Quo respondente ¹⁾: Mansi, inquit, in castris regiis biduo, et eum in stativis, flumine Wisla superato, ad monasterium Czyrwyensko reliqui. Quaerente deinde Magistro: an Dux Lithuaniae Withawdus secum convenisset? Dobeslaus: Ea, inquit, die, qua ego in castra regia veni, Dux Magnus Lithuaniae Alexander in potenti, splendido et numeroso exercitu advenit et potentias suas cum regiis adiunxit. Tum Magister: In Withawdi exercitu maior posset reperiri numerus cochleariorum quam armorum. Dobeslaus: Credas, velim mihi, Magister ²⁾, exercitum Withawdi Ducis non solum magnum et potentem, sed et optimis armis vestitum fore ³⁾. Magister: Melius illum nos, quam tu, novimus, et quantus aut qualis sit, quibusque viris, armis et equis polleat, frequenti usu experti sumus. Sed narra, quaeso, nobis de ponte, quem asseritur Poloniae Rex in aere fabricasse? Dobeslaus: Vidi, inquit, pontem ex navibus subtili opere elaboratum, non in aere quidem, cum ille solis volatilibus cesserit, sed in flumine Wisla positum, quo universus exercitus regius per Wislam, me inspectante, sicco vestigio transvectus, grandes quoque bombardae, gravedinem nec notatus est sensisse. Magister vero Prussiae Ulricus, cachinno edito, relationem Dobeslai ludibrio deputans, ad barones Hungariae convertens sermonem: Levia, inquit, sunt haec et omnem speciem continentia mendacii, quae homo iste ausus est referre. Venerunt enim fidissimi exploratores nostri significantes, quod Rex Poloniae circa Wislam fluvium versatur et obequitat, et conatur illum quidem, sed non valet superare; iamque plures sui, vada tentantes, undis mersi sunt: Withawdus vero circa flumen Narew immoratur, et transgredi illum non audet. Quo audito Dobeslaus Skoraczowsky ⁴⁾ sermones Magistri refellens, aiebat: Postquam ambiguae me fidei relatores astruis, qui omnia, de quibus a me quaesisti, sincere tibi explicavi, quemcumque fideliosem inter tuos habes, mitte mecum, et infra triduum singula, quae retuli, vera esse monstrabo. Tum

¹⁾ Respondit *Cod. Kost.* ²⁾ Magister, inquit, *Cod. Rozr.* ³⁾ esse *Cod. Rozr.*

⁴⁾ Boleslaus Skoraczewski *Cod. Rozr.*

vero Magister: Non est, inquit, necesse; nam eventus et experientia declarabit veritatem: tu enim loqueris ut Polonus, et potentiam ac res tui Regis ¹⁾ ultra iustum effers ²⁾.

Wladislae Rego in Zochow stativa agente, stratagemate Ianussii Brzoglowy praesidium Swyeczense caeditur, et praedae ex Prussia referuntur.

Feria quinta in crastino Visitationis Sanctae Mariae, movit Wladislaus Poloniae Rex suos et Ducis Magni Lithuaniae Alexandri exercitus a loco Wislae et monasterio Czyrwyensko, et versus terras hostiles pergens, apud villam Zochow stativa tenuit. Cui in itinere constituto, nuntiatur clades ingens, quam Ianussius Brzoglowy ³⁾ capitaneus Bidgostiensis in Cruciferis et eorum gentibus ⁴⁾ patraverat. Is siquidem, expirantibus decem dierum treugis, ad offendendum hostes semper intentus, collecta non exigua gentium manu, ad castrum et civitatem hostilem Swyeczye ⁵⁾ noctu contendit, et positus in loco apto insidiis, spolia ipse et incendia ante Swyeczye incastigato suorum numero agit. Quo viso Cruciferi, qui Swyeczye observabant, confestim equis ascensis, Ianussium Brzoglowy ⁶⁾ fugientem persequabantur, existimantes eum in tam parva gentium caterva advenisse: qui ab eorum conspectu studiose fugiens, hostes usque ad insidiarum locum perduxit. Militibus autem, qui in insidiis latebant, consurgentibus, hostes et a tergo et a fronte circumventi, cum evadendi nulla spes aut occasio subesset, in certamen ex desperatione accenduntur, praeliumque atrocius quam pro numero edunt. Ad extremum tamen universi aut capti, aut occisi; quinque ex Ordine Fratres, praeter desideratos, in numero captivorum habebantur. Hoc primordium simulque omen belli, de summa rerum praenuntians, quemadmodum Polonos prosperitatem bellicam, ita Cruciferos cladem habituros portendebat ⁷⁾ infestam. Ingenium itaque Brzoglowy ⁸⁾ et animi audaciam, quam in conficiendis rebus solebat ostendere, Magister et Cruciferi veriti, ad cavendum et repellendum diligentius eius insidias, Henricum Plawyenski ⁹⁾ Commendatorem Swyeczensem cum omnibus districtus Swyeczensis militibus apud Swyeczye relinquunt, adiunctis etiam illi nonnullis mercenariis militibus, invasiones, praedationesque Brzoglowy ¹⁰⁾ prohibentur, quoniam aperta vi nihil quicquam ausurum putabant. Feria sexta,

¹⁾ heris *Cod. Calv.* ²⁾ refers. *Cod. Rozr.* ³⁾ Brzoglowi *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in Cruciferos et eorum gentes *Ed. Lips.* ⁵⁾ Swieczie *Cod. Kost.* ⁶⁾ Brzoglowy *Ed. Lips.* ⁷⁾ portendit *Cod. Kost.* ⁸⁾ Brzoglowi *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Plawieski *Cod. Kost.* (von Plauen) ¹⁰⁾ Brzoglowi *Cod. Rozr.*

quarta die Iulii, de Zochow ¹⁾ Wladislaus Poloniae Rex egressus, apud prata cuiusdam ignotae villae diem illam exegit: ubi nocte insequenti visi sunt ignes, per gentes Regis iam in terris hostilibus accensi, maximo splendore in locis variis collucere. Licet enim iter quatuor dierum exercitui ad terras hostium adhuc restaret, multi tamen de regio exercitu, disciplina militari neglecta, iniussu Regis et Principum, sua sponte se in terras hostium clandestinis itineribus conferebant, et eas spoliis, caede et igne vastantes, optima spolia et praedas in castra noctu, cum interdiu, castigationem veriti, non audent, referere.

**Wladislaus Rex, propositis conditionibus pacis, exercitum suum fama hostis
venientis excitat.**

Sabbato, quinta die Iulii, Wladislaus Rex ad villam Ieszow ²⁾ castra ponit, illicque a baronibus Hungariae Nicolao de Gara et Stiborio de Stiborzicze aditus est, qui illum et Alexandrum Magnum Ducem Lithuaniae, pacem accipere, pacis quoque dicere condiciones, exhortabantur. Venerat et cum eis Georgius ³⁾ Kerszdorff ⁴⁾, potentiam et ordinem exercituum Regis et Ducis Alexandri exploraturus. Die vero Dominico sequenti, quae erat sexta Iulii, Wladislaus Poloniae Rex exhortationi baronum Hungariae, deliberatione cum Duce Alexandro et consiliariis habita, respondet: Nunquam se a quietis consiliis alienum et exterum fuisse; nunc quoque ne Catholicorum fundi sanguinem contingat, nullam aequam pacem abnuere. Pacem autem tunc aequam fore, si et Ducatui Magno Lithuaniae terra sua vetusta et naturalis Samagittia integra remaneat; terra vero Dobrzinensis, a Magistro Prussiae et Cruciferis occupata iniuste, Regno Poloniae et sibi reddatur: de damnis vero ⁵⁾ illatis, arbitrio et decisioni Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis se offerebat statuturum. Contenti et exhilarati Hungariae barones, sperantes Magistrum et Ordinem Cruciferorum in condiciones propositas, velut aequissimas, ultro consensuros, etiam prandio regio refecti sunt. Quo exacto, movit Rex castra, et die illa in villagium unum supra fluvium Wkra considens, pervenit. Alexander autem Dux Magnus Lithuaniae die illo Lithuanicum ordinat exercitum, et dividens illum vetusto patriae more per cuneos et turmas, in quolibet cum eo milites in equis humilioribus, aut parum bene armis vestitos, in medio constituit, quos alii in equitatu potiori et insigniter armati includebant. Cunei autem

¹⁾ Sochow *Cod. Kost.* ²⁾ Heszow *Cod. Calv.* Ieszow *Cod. Kost.* ³⁾ Gregorius *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Kiersdorff *Cod. Kost.* ⁵⁾ autem *Cod. Rozr.*

huiusmodi pressi et glomerati ordinum raritatem abhorrebant: unus tamen cuneus ab altero per late patens ac distinctum spatium tendebatur. Hos tandem cuneos Alexander Dux Magnus Lithuaniae quadraginta signis, quae banderia vocitamus, attribuit, et singulas quasque cohortes et turmas sequi signa et parere suis ducibus iussit. Ascenderat autem Wladislaus Poloniae Rex cum Hungariae baronibus in editiorem collem, ex quo universus suus exercitus Polonicus et Lithuanicus poterat, propter subiectam et late patentem camporum planitiem, videri; subter quem etiam exercitus Lithuanicus, distinctis iam ordinibus, ibat, quem praefatus Gregorius Kerszdorff Slesita attentissime, quanti foret, aestimabat. Eodem insuper die, iussu Regis, simultaneus hostium nuntiatur adventus, et universus regius commovetur in arma exercitus. Eo autem respectu Rex hostes venire, quamvis de eorum adventu nulla haberetur suspicio, nuntiari, et quasi hostis pugnaturus adesset, turbari praecepit, ut exercitus suus Polonicus et Lithuanicus ad securitatem, somnum et desidiam se non resolveret, sed pro omni hora suspicionem de venturis hostibus habens, non secus quam si in conspectu hostis foret, paratus ¹⁾ ad resistendum ²⁾ et dimicandum staret.

Thartarorum et Lithuanorum crudelitas a proceribus Regni Poloniae et praesertim Alberto Iastrzamyecz episcopo Posnaniensi, non probatur.

Feria secunda, septima Iulii, motis Wladislaus Poloniae Rex castris, venit in villam Bandzino supra fluvium Wkra sitam, et biduo illic stativa tenuit. Quamvis autem districtus ille, quem praefatus fluvius Wkra ambit et circumfluit, sit et fuerit de sorte Masoviensis Ducatus: tunc tamen illum Magister Prussiae et Cruciferi in quinque millibus marcarum latorum grossorum a Semovito Duce Masoviae obligatum ditinebant. Propter quod Lithuani et Thartari, iuxta ac terras hostium dstrictum illum ferociter et barbaramente vastabant, et non solum puberes, sed et impuberes et in cunis vagientes parvulos occidebant. Alios autem cum matribus in sua tentoria ad captivitatem perinde ac hostes et externos, pertrahebant: cum omnes districtus illius homines et generis et linguagii Polonici forent. Veniebant autem nuper interfectorum parvulorum sparsis crinibus matres, et magno ululatu ante tabernaculum regium trucidationem pignorum suorum deplorabant. Qua re Praelati et barones Poloniae perciti, singuli Regem ³⁾ oratum, obsecratumque veniunt, causam tam trucidatorum quam captorum, severius, quam conditioni militari conveniebat, agunt: crudelitatem barba-

¹⁾ iturus *Cod. Kost.* ²⁾ ad resistendam *Cod. Rozr.* ³⁾ ad Regem *Cod. Rozr.*

ricam rescindi et captivos suis reddi precantur; quod ni fiat, omnes se militiam et castra tam nefaria, ultionem divinam tandem exceptura, pronuntiant deserturos. His Wladislaus Poloniae Rex cum Alexandro Magno Duce Lithuaniae, non secus quam par erat, obtemperans, omnes captivos solvi et ad tabernaculum Alberti Iastrzambyecz ¹⁾ Posnaniensis episcopi scrupulose recolligi, suisque et libertati reddi iussit; capitale insuper, si quis illam crudelitatem resumeret, censuit. Excessit autem pater optimus Albertus Iastrzambyecz Posnaniensis episcopus ex suo tentorio, et mulieres atque parvulos in illo benigne et recolligi et asservari spatio noctis insequentis permisit. Ab illoque loco sequi Regem desistens, in Poloniae quoque Regnum, obtenta a Rege licentia, rediit, quem usque in ea castra ex Regno Poloniae comitabatur.

Wladislaus Rex cum exercitu suo signa explicans, lacrimis obortis Deum invocat, causam belli in hostes reiecit et Zindramo de Maszkowicze curam exercitus committit; Alexander autem Dux Magnus Lithuaniae duos sacrilegos Lithuanos suspendi iubet.

Feria quarta, nona Iulii, ex villa Bandzino Wladislaus Poloniae Rex cum Alexandro Duce Magno Lithuaniae egressus, in terras hostiles felici ductu, auspicio et itinere, propitiatione divina, borra itineris duorum miliarium superata, et in planitiem cuiusdam campi longius in omnes partes porrectam ²⁾, pervenit, in qua primum signa militaria duo et octoginta numero, tam propria regia et Alexandri Magni Lithuaniae Ducis, quam Ducum Masoviae Semoviti et Ianussii, ac baronum Poloniae exerta et extensa sunt, cum rara atque singulari omnium devotione et moerore. Rex siquidem Poloniae Wladislaus, vexillo magno, in quo aquila alba, alis extensis, rostro aperto, diadema in capite gestans, subtili arte contexta erat, quae est totius Regni Poloniae insigne, rorantibus oculis accepto, ea obsecratione in illius extensione utebatur: Tu, qui omnium cordium secreta, prius quam concipiantur, nosti, clementissime Deus, ex alto prospicis, quod praesens bellum, in quo sto, coactus et in tuo et Christi Filii tui nomine confisus auxilio, suscepi: variis siquidem laboribus, impensis et ingeniis, pacem cum omnibus Catholicis et praesertim Cruciferis, quamvis pro eorum demerito, et terrarum Regni mei occupatione foeda et illicita, in eos fuerim iratior, custodire gestiebam; spretis tamen aequis et ustis conditionibus meis, non me illam reor, nisi armis et ferro apud su-

¹⁾ Iastrzębiecz *Cod. Kost.* ²⁾ protractam *Cod. Calv.*

perba et fastidiosa ¹⁾ pectora consecuturum. In tuo itaque nomine, pro defensione iustitiae et gentis meae, vexillum istud extendo. Tu, piissime Deus! velis mihi et populo meo propitius esse defensor et adiutor: et sanguinem catholicum fusum et fundendum, non de mea, sed de hostium meorum manibus ²⁾, qui id concitarunt et alunt bellum, requiras. Is sermo in ea devotione et humilitate, sonoritateque, ut a circumstante militum concione exaudiri posset, a Rege depromptus est, magnae parti exercitus ³⁾ excussit lacrimas: vidissesque singulibus et lacrimis plurimos indulgentes. Simili quoque devotione Dux Magnus Lithuaniae Alexander, Duces insuper Masoviae et barones Poloniae in suorum extensione signorum utebantur. Quibus dissolutis et extensis, universus exercitus patrium carmen Boga Rodzicza coepit vociferari. Omnibus autem Bohemis et Moravis, qui bellorum periti putabantur, curam et ordinationem exercitus regii et ducalium suscipere, et Principis militiae officium gerere, ne in ipsorum caput parum prospere ductionis recideret ⁴⁾ eventus, propter eius molem et numerositatem fastidientibus, cura et ordinatio illius Zindramo de Maszkowicze gladifero Cracoviensi, nobili de domo quae Solem pro insigni defert, mandata est, viro quidem statura parvo, sed factivo et animoso: non enim aliquis ex Bohemis et Moravis apud Regem merentibus tantum exercitum providere et regere aestimabat se idoneum. Extensis itaque in praefata planitie signis, processit Wladislaus Poloniae Rex, et die illa inter duos lacus, quorum vocatur unus Tszino, alter Chelsth, prope oppidum Luterberg ⁵⁾, iam per gentes suas spoliatum et exustum, castra metatus est. Contigit autem die illa novum, inauditumque spectaculum: dum siquidem Polonorum proceres et milites viderent Lithuanos et Thartaros in ecclesiarum spolia, in matronarum et virginum oppresiones barbarice grassari, et in cuiusdam ecclesiae spolio Corporis divinissimi Sacramentum ex sacrario eiectum ludibrio et despectui haberi, vehementi intrinsecus tacti dolore, veriti quoque ob eas abominationes se et universum exercitum a iusto Dei iudicio ultum iri, iterata querela Wladislaum Regem Poloniae et Alexandrum Ducem Magnum Lithuaniae conveniunt, crudelitates barbaricas depromunt, asserentes se illas, ni abrogentur et debita plectantur animadversione, nullo pacto toleraturos, et nec ad signa, neque ad ordines, nisi ultione debita secuta, ituros. Quorum clamoribus et invectivis sermonibus Wladislaus Rex calefactus, ecclesiarum spoliatores et Sacramenti divinissimi inhonoratores perquiri studiosissime iussit ⁶⁾. Cui cum duo Lithuani magis culpabiles oblatis fuissent, iussu Ducis Magni Lithuaniae Alexandri

¹⁾ fastigiosa *Cod. Kost.* fastuosa *Cod. Rozr.* ²⁾ manu *Ed. Lips.* ³⁾ exercitui *Cod. Calv.* ⁴⁾ recidat *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Lutsberg *Cod. Rozr.* (Lautenburg) ⁶⁾ duxit. *Cod. Calv.*

se ipsos in patibulum agere coacti sunt. Qui iussa Ducis Alexandri complentes, primum patibulum propriis manibus contextum ponunt, deinde illud nullo impellente conscendunt, ad extremum sibi ipsis iugulum iniiciunt, praemissa unius ad alterum, qui cunctantior videbatur, correptione, ut celerius imperata, antequam ira Ducis altius excandesceret, exequeretur. Ea res ab universo exercitu spectata et visa, tantum deinceps pavorem singulis incussit, ut nemo ecclesiis vim inferre, nemo ad ecclesiarum spolia manus rapaces extendere auderet. Nam etsi pro omni tempore, praecipue tamen cum bellum immineat, illicitis implicari non licet, et non solum magna et execrabilia, sed et quaeque minima facinora tunc scrupulosius convenit purgari et rescindi, ut rectis et sanctis actionibus divina placata Maiestas successus prosperos et votivos triumphos largiatur.

Exercitu Polonico posito ad lacum Rubkowo, octo consilarii et duo ducteres eliguntur, qui de summa totius belli et itinerum commoditate consultant.

Feria quinta ante festum Sanctae Margarethae, quae fuit decima dies Iulii, Wladislaus Poloniae Rex a lacubus oppidi Luterberg ¹⁾ movens castra et duo milliaria conficiens, mane, nondum rore decidente, venit ad lacum magnum Rubkowo prope castrum et oppidum Kurzenthnik ²⁾, castraque supra lacum constituit. Exercitus autem Magistri Prussiae haud procul a castris regiis agebat stativa post fluvium Drwancza, cuius utramque ripam Cruciferi multis ante diebus spissis, altisque tignis ³⁾, ne ab exercitu regio transiri posset, muniverant. Cognito itaque aliqui milites Poloniae, exercitum Cruciferorum de prope esse, ad lacessendum illum accurrunt, et quinquaginta equis hostilibus, qui in flumine Drwancza adaquabantur, sessoribus deiectis, potiti, incolumes ad castra regia perveniunt. Quibus visis regius exercitus, aut refectionem sumens, aut corpora curans, hostes propter equorum raptorum speciem ratus ⁴⁾, in immensum commotus est, et prandia linquens, carptim induit arma, pulveribus complet aethera, sole desuper nimium diffundente aestum. Discusso tandem vano metu, exercitus quievit. Advesperascente autem et solis mitigato fervore, convocatis Wladislaus Poloniae Rex primoribus consilariis, octo tantummodo ex eis eligit, qui de progressu totius belli, caeteris in tentoriis se continentibus, consulant, provideant, statuunt et ordinent, summa quoque belli et numerus eius apud illos consistat. Nominat itaque et eligit primum fratrem

¹⁾ Luteberg *Cod. Rozr.* ²⁾ Kurzenthnik *Ed. Lips.* (*Kauernik hodie*) ³⁾ lignis *Cod. Calv.* ⁴⁾ adesse ratus *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn
 suum Ducem Magnum Lithuaniae Alexandrum, Cristinum de Ostrow castellanum, Iohannem de Tarnow palatinum, Cracovienses, Sandivogium de Ostrorog palatinum Posnaniensem, Nicolaum de Michalow palatinum Sandomiriensem, Nicolaum Praepositum Sancti Floriani, vicecancellarium, Sbigneum de Brzesze ¹⁾ Regni Poloniae marsalcum et Petrum Schafranyecz de Pyeskowa Skala ²⁾ succamerarium Cracoviensem. Hi autem octo secretissime de omnibus deliberabant et concludebant agendis: et signanter quo itinere exercitus incedere, et quibus locis castra in crastinum metari debebat, duobus ductoribus, videlicet Troiano de Krasznisthaw ³⁾ et Iohanne Grinwald ⁴⁾ advocatis de Parczow, qui ambo ex Prussia orti, omnes illius semitas, omniaque loca et itinera probe norant, et qui continuo ante fores consilii astabant, aliquando in consilium, cum de stativis et itineribus crastinis aliquid disserendum foret, adhibiti. Provisum autem erat et strictissime prohibitum, ne quisquam auderet egredi de exercitu, donec marsalcus Poloniae Regni Sbigneus cum signo Regis minori alias Proporzecz ⁵⁾ egrederetur, ut quoque illum singuli, nullo praëire auso, sequerentur. Item, ut nemo tuba in universo exercitu canere auderet, praeter unicum tibicinatorem regium, ad cuius primarium sonitum ante auroram vel in diluculo, aut alio quocumque tempore editum, consurgebat et se armabat exercitus; ad secundum vero sonitum tubae sellabantur equi, ad tertium movebatur et procedebat exercitus, sequens marsalcum praecedentem et signa, sub quibus consistebat. Dux itaque Alexander Withawdus, vir factivitatis rarae, cum septem praefatis consiliariis agitando, quaerendo, consulendo, advocatis interdum ductoribus et locorum sciolis, exequebatur, quem in crastino castris locum exercitus caperet, qua postero die castris motis, tutum maxime, compendiosius atque aridius foret iter, quo opportuna aquatio, quo pabuli lignorumque copia suppeteret.

Wladislaus Rex, misso ad legatos Regis Hungariae nuntio, pro pace cum Cruciferis instat: qua non impetrata, et Magistro cum Cruciferis bellum anhelantibus, superandi fluminis Drwancza, quod ab hostibus tenebatur, consilium capit.

Quanquam autem Wladislaus Poloniae Rex, pace aliquoties petita, omnia et ipse consilia in bellum verterat, die tamen illo militem suum Petrum Korezbog ⁶⁾, nobilem de domo Korezbok ⁷⁾, quae tres carpiones

¹⁾ Brzezic *Cod. Rozr.* ²⁾ Pieszkowa Skala *Ed. Lips.* ³⁾ Krasnystaw *Cod. Kost.*
⁴⁾ Grinwalo *Cod. Kost.* Grinwaldt de Parczow *Ed. Lips.* ⁵⁾ z Proporzecz *Ed. Lips.*
⁶⁾ Korezborg *Cod. Calv.* ⁷⁾ Korezboki *Cod. Kost.*

fert ¹⁾ pro insigni, ad barones Hungariae tunc in exercitu Magistri Prussiae et Cruciferorum haud longe constitutos, exigens ab eis certum super pacis confectione cum Magistro et Ordine fienda ²⁾, responsum, et an aliqua spes de conficienda ac reformanda pace restaret, requirens transmittit. Qui iuxta iussum et instructiones Regis, ad castra Cruciferorum perveniens, Hungariae barones de dando finali responso convenit et requirit. Illi deinde Magistrum et Commendatores conveniunt ³⁾, pacemque multiplici persuadent ratione. Sed et conditiones pacis per Regem Poloniae oblatas, docent astruuntque aequas et honestas esse, magnopere sollicitando illos: ne antequam discessum foret in aciem, cum communis Mars et incertus adhuc belli esset eventus, pacem aequis conditionibus accipere non detrectarent. Magister autem Prussiae Ulricus de Iuningen in secretum consilium secedens, aliquot Commendatoribus assumptis, videlicet Frederico Walrath ⁴⁾ Marsalco, Cunrado Lichtersten ⁵⁾ magno Commendatore, Wernero Thetingar ⁶⁾ Elbingensi, Sworczburg ⁷⁾ Thorunensi, Comite de Wende Mevensi ⁸⁾, Gothfrido Heczfelt ⁹⁾ Nieschoviensi, Henrico Tucholiensi ¹⁰⁾, Wilhelmo Nippen ¹¹⁾ de Antiquo castro, Nicolao Vilez in Schonsze ¹²⁾, Wilhelmo Elffekecz ¹³⁾ in Grudziancz ¹⁴⁾, Burkardo Wobek ¹⁵⁾ in Engelsbergk ¹⁶⁾, Baldewino Stolm ¹⁷⁾ Brodniczensi, Arnaldo ¹⁸⁾ de Baden Schlochoviensi, Peczenhawn ¹⁹⁾ Osterodensi, Alberto de Eczbor in Sczithno, Marquardo de Salezbach ²⁰⁾ Brandenburgensi, Iohanne Comite de Seyn Thorunensi et aliis, aliquanto tempore de summa pacis et belli deliberabat. Et quoniam tam Magister Ulricus quam sui Commendatores a nullo unquam hoste se conflictum aut oppressum iri, vana superstitione, quod quasdam Sanctorum retinerent reliquias, rebantur, procliviores erant arroganti spiritu in bellum, quam in pacem, tale Magister Prussiae per organum Walrath ²¹⁾ Marsalci baronibus Hungariae dedit responsum: Non abnueremus siquidem, magnifici viri, persuasioni et inductioni vestrae fore ²²⁾ morigeri, et pacis cum Rege Poloniae ingredi tractatum, si Rex ipse ante ingressum hostilem in terras nostras factum, pacem, in terris

¹⁾ defert *Ed. Lips.* ²⁾ facienda *Cod. Rozr.* ³⁾ petunt atque conveniunt *Ed. Lips.* ⁴⁾ Varlath *Cod. Rozr.* (Wallenrode) ⁵⁾ Lichterstein *Ed. Lips.* (Lichtenstein) ⁶⁾ Tettingar *Ed. Lips.* (Tettingen) ⁷⁾ Sworczbogk *Cod. Kost.* (Albertus Comes de Schwarzburg supremus Trapiarius Ordinis) ⁸⁾ de Mendemeuen *Ed. Lips.* (Wenden) ⁹⁾ Heczfelt *Cod. Kost.* (Hatzfeld) ¹⁰⁾ Henrico Tuchdiensi *Ed. Lips.* (Henr. de Schwelborn) ¹¹⁾ Nippensi *Cod. Rozr.* (*forsan* Eberhardus de Ippinburg tunc temporis Commendator de Antiquo castro sive Althaus) ¹²⁾ Schose *Cod. Kost.* (Schoensee sive Kowalewo) ¹³⁾ Elfeke *Cod. Rozr.* (Helfenstein) ¹⁴⁾ Grudziancz *Ed. Lips.* ¹⁵⁾ Wolczek *Cod. Kost.* Volek *Ed. Lips.* (Wobecke) ¹⁶⁾ Echgelsberk *Ed. Lips.* (Engelsberg sive Pokrzywno) ¹⁷⁾ Boldemino Stolm *Cod. Rozr.* (Stahl) ¹⁸⁾ Alberto *Cod. Rozr.* ¹⁹⁾ Peczenhayn *Cod. Rozr.* (Gamrathus de Pintzenhauer) ²⁰⁾ Zalbach *Cod. Kost.* ²¹⁾ Varlath *Cod. Rozr.* ²²⁾ esse *Cod. Rozr.*

Regni sui positus, quaesivisset. Nunc vero postquam Poloniae Rex terras Ordinis nostri incendiis, spoliis, damnis gravibus aggressus, pacem quaerit, turpe iudicamus nobis post tot damna et incendia pacem aliquam cum eo praticare, postquam ab eo tempore, quo Ordo noster in his terris plantatus est, nemo unquam Regum aut Principum, iuxta ac ipse terras Ordinis nostri tam infesto agmine praesumpsit invasisse. Propter quod ad practicandam pacem cum Rege praedicto nullis persuasionibus flecti possumus, nullis precibus aut rationibus ¹⁾ deliniri, donec illata ab eo Ordini nostro damna et incendia vindici mucrone nostro ulciscemur. Certaminum denique nostrorum discordias, non verba nostra, Caesareo licet nomine prolata, nec cuiusvis alterius potestatis interpositio, sed gladius et arma de caetero diriment: postquam populari regiones nostras et uri tecta conspicimus, incendia nostra hostili sanguine restincturi. Tam superba et arroganti responsione barones Hungariae audita, iterum atque iterum sollicitant, persuadent atque instant: quatenus iuxta Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis interpositionem, ad pacis tractatum et amplexum se flecti et trahi permittant, et mitigatis passionibus, quaelibet pacis media, prius quam certamen et arma, experiri non fastidiant. Verum inconsulto tum irae tum superbiae Magistro et Commendatoribus furore agitatis, in dato quoque responso acerbo quidem ²⁾ et ab omni aequitate abhorrente persistentibus, solus Comes de Wende Commendator Mevensis, inter tot qui pacem oderant, amplectendam pacem persuadens, verba facit: Optimum, inquit, videtur mihi et salutare, iam dudum, quid pax, quid bellum ferat, experto, quibuscumque iniuriis et damnis per Regem Poloniae quomodolibet irrogatis, non appensis, vincendi et ulciscendi voluntate abiecta, in pacis devenire tractatum, postquam etiam multoties, exercitiis et aciebus in conspectum venientibus et ad congregiendum accinctis, pax praticatur et conficitur. Et cum belli eventus dubius sit, torrenti etiam discriminum alluvione cuncta permiscens, meliorem certam pacem, quam speratam victoriam iudico. Hoc sermone Wernerus Thetingar Elbingensis Commendator offensus, passionem animi cohibere non valens, Comittem de Wende Commendatorem Mevensem carpere coepit: Poteras, inquit, Commendator Mevensis, tali animo, quem hic eructas, qualificatus, in domo et sub tectis remansisse, aptior curandis Fratribus languidis, quam belli artibus. Qua sugillatione Comes de Wende parum motus, respondebat ³⁾: Ego quidem non ambigo me et fideliter et utiliter pro pace consuluisse, et discursu meo pacem omni bello praestantiorum iudicasse, execrabile existimans, ut in diebus nostris, pacis omissis mediis, quae offeruntur, sanguis catholicus fundatur. Et quamvis pacem persuadeam, pacemque summe ex-

¹⁾ orationibus *Ed. Lips.* ²⁾ tam acerbo *Cod. Rozr.* ³⁾ respondit *Cod. Rozr.*

optem: ubi tamen permittente Deo pugnam funesto Marte iniri contigerit, strenue, quemadmodum sanguini ingenuo convenit, decertabo; tu vero, quid, qualiter et quomodo consulis, providentius attendas, idque quam maxime caveas, ne quid ¹⁾ intra hos parietes ferociter de bello disputans ²⁾, ex futura dimicatione, velut galeatus lepus, fugam capescas. Coeperat posthaec, rixam Commendatorum intercipiendo, unus ex baronibus Hungariae, Stiborius de Stiborzicze, aliis itemque aliis mediis pacem suadere, et militem se veteranum, in bellis assiduum, multas quoque belli varietates et conditiones expertum, crederet saltem sibi, et dum liceret, pacem non respueret. Accepit autem a Magistro Prussiae Ulrico responsum: Loqueris, inquit, Stiborie, ut Polonus; scimus enim te ex Polonia et ex terra Cuyaviensi ortum esse, et propterea in partem et favorem gentis tuae pacem persuades et consulis, quam nullatenus mihi et Ordini licet acceptare. Qua in re magnum constat vitium Cruciferorum esse, quod superbam praeseferebant arrogantiam, tantisque se et viribus et opibus iactabant pollere, ut non putaverint ³⁾ inter Reges Orbis fore quemquam, qui illis bello et pugna aequari possit: tantumque sibi a caeteris omnibus deferri debere arbitrabantur, quantum sibi ipsis animo et cogitatione fiduciarum assumpserant; fugiebatque illos tali caligine obcoecatos, neminem, tanto consensu omnium, probatum aut validum fuisse, cui periculum, etiam ab imbecilli, non immineat. Barones Hungariae animum Magistri et suorum Commendatorum intelligentes ad pacem aequis conditionibus suscipiendam, inexorabilem esse, nuntium regium Petrum Korczbog ⁴⁾ remittunt, significantes Wladislaus Polonorum ⁵⁾ Regi, se quidem omnia studia, ingenia ac labores impendisse, impensuros quoque, quod licebit, fore: nondum tamen Magistrum et Commendatores suos in acceptandam pacem conduxisse, necdum etiam spem ordinandae pacis deposuisse; offerentes se Regem per proprium nuntium in crastino mittendum, de finali intentione Magistri et suorum, certificaturos. Redeunte autem ⁶⁾ Petro Korczbog ⁷⁾ ad Regem et responsum baronum Hungariae referente, singula quoque, quae idem Petrus Korczbog ⁸⁾ in Cruciferorum exercitu viderat et odoraverat, declarante, intellexit Wladislaus Poloniae Rex nullam amplius de pace habenda sibi spem superesse. In eam siquidem diem, tam Wladislaus Poloniae Rex et Alexander Lithuaniae Dux, quam eorum proceres et consilarii, pacem et optabant et sperabant: et ea spe illecti, ad fluminis Drwancza ripas, ad ⁷⁾ stativa Cruciferorum regius exercitus propinquabat, ut si pacem practicari

¹⁾ ne quod *Ed. Lips.* ²⁾ disputas *Ed. Lips.* ³⁾ putarent *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Korczborg *Cod. Calv.* ⁵⁾ Poloniae *Cod. Rozr.* ⁶⁾ vero *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Korczborg *Cod. Calv.* ⁸⁾ Korczborg *Cod. Calv.* ⁹⁾ et *Cod. Rozr.*

contingeret, | **facilius** pacis artibus posset vacari, utriusque partis copiis in altera ripa constitutis. Relatione autem Petri Korczbog ¹⁾ avisatus et instructus Rex, Prussiae Magistrum sorti suae destinatum et cuiuslibet sani consilii impatientem, singula pacis media contempsisse, quodque fluvius Drwancza altis tignis in ripa utraque munitus, absque certamine transmeari non possit, hostili exercitu ripas eius taliter munitas, bombardis, sagittis et quibusvis propugnaculis defendente, dubitari coeptum est, utrum pergeret Rex qua coepisset ire via, amnemque Drwancza pontibus exstructis superaret, an obliquando ²⁾ paululum retrocederet; tandem consilio optimo et salubri usus, ire retrograde, et flumen in ortu eius sicco vestigio decerni superare, satius (ut evenit) iudicans ³⁾, parvam moram temporis et fatigam retrogradam subire, quam exercitum et eius milites, propediem publica acie ⁴⁾ cum hostibus dimicaturos, superando flumen, in discrimen committere, retrogrado etiam fluminis ⁵⁾ itinere a supervacuo pontium liberandus labore; facileque ratio tam salubris consilii accepta est et tandem data in executionem.

Wladislaus Rex literas diffidatorias Sigismundi Regis Hungariae accipit.

Sexta feria ante festum Sanctae Margarethae, undecima ⁶⁾ Iulii, ad sonitum tubae in diluculo regius motus exercitus, eadem via qua venerat, regreditur, pervenitque in stationum suarum loca prope oppidum Lutherberg ⁷⁾, in quibus feria quarta transacta quieverat. Abinde quoque via, qua ex Masovia intraverat, in dextra dimissa, in sinistram flectit iter, et per loca montuosa procedens, prope oppidum Dzialdow in villa Wissoka ⁸⁾ figit tentoria. Et quoniam exercitus et ⁹⁾ longo et aspero itinere defatigatus, quiete indigebat: in castris eisdem duobus diebus, videlicet sexta feria et sabbato stativa habita sunt. Sub quibus venit ad Wladislaum Poloniae Regem Friez de Repthi Slesita ¹⁰⁾, qui nomine baronum Hungariae Nicolai et Stiborii missus et ad secretum consilium introductus, verba facit: Quamvis, inquit ¹¹⁾, serenissime Rex! fidelem et assiduam barones Hungariae apud Prussiae Magistrum et Ordinem fecissent pro pace interpositionem; cassa tamen fuerunt omnia eorum studia, cassi labores. Prussiae enim Magister Ulricus per improvisa suae superbiae praecipitia tractus, nihil, quod aequum, quod salubre erat, accepit; sed utroque calcato, quod

¹⁾ Korczbog *Cod. Calv.* ²⁾ oblique *Cod. Kost.* ³⁾ indicans *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in acie *Ed. Lips.* ⁵⁾ fluvius *Ed. Lips.* ⁶⁾ duodecima *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Lutherborgo *Cod. Calv.* ⁸⁾ *Viszoka Cod. Calv.* ⁹⁾ ex *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Silesita *Cod. Kost.* ¹¹⁾ inquires *Cod. Rozr.*

bellicus illi furor suggerit, id prosequendum decrevit; non aequitate, non iure, non compositione, non denique viri alicuius arbitrio passus est dirimi, sed ferro et Marte absolvi. Cum itaque Sigismundus Hungariae Rex, cuius legatione barones mei funguntur, sit Romani Imperii Vicarius, et non licet sibi Magistrum et Ordinem Cruciferorum, qui Romano subest Imperio, in praesenti eorum necessitatis deserere articulo: quapropter eiusdem Sigismundi Hungariae Regis diffidationis literam, qua ¹⁾ tuam Excellentiam in favorem Magistri et Ordinis diffidat, tuae Serenitati iussu baronum Hungariae praesento. Wladislaus autem Rex responso finali de non speranda pace et diffidatoriis literis Sigismundi Hungariae Regis acceptis, utrumque arcanum districta celari fide praecepit, ne si diffidatio Sigismundi Regis Hungariae ad notitiam militum perveniret, animi eorum a praesenti munere belli, imminuta audacia, averterentur ²⁾. Suggestit Fricz nuntius Wladislao Regi nomine baronum Hungariae, ad partem, quatenus diffidationem Hungariae Regis Sigismundi pro nihilo penderet, cum diffidationum suarum literae caro satis pretio, quadraginta videlicet millibus florenorum, per Magistrum et Ordinem Cruciferorum apud illos comparatae, ad terrorem tantummodo confectae, nullum forent effectum pariturae. Animat deinde Regem: ut coeptum, quolibet terrore circumscripto ³⁾, continuet, et cum Cruciferis, qui viribus, gentibus, armis et qualibet conditione dignoscuntur ⁴⁾ inferiores, quanto celerius congredi non differat, certam victoriam, propitiatione divina, habiturum; asserens, Hungariae barones non Magistri et Ordinis, sed Regis sui Sigismundi et propriis commodis, in eam diem vacavisse. Quae quidem Friczonis relatio pro sincera et fideli (prout erat) accepta est. Neque enim barones Hungariae ⁵⁾ praedicti pacis conficiendae respectu Prusiam a Sigismundo Rege missi erant: quippe qui bellum exortum malebat produci, quam finiri; sed ut viis subdolis et ingeniis a Magistro et Ordine aurum, de quo false ⁶⁾ vulgatus fuerat turrim unam implese, emunxisset. ⁷⁾ Patefacto itaque et declarato Cruciferis, quod literas diffidationis Sigismundi Hungariae Regis pro Magistro et Ordine et contra Wladislaum Poloniae Regem secum ferrent, declararunt se etiam mandatum et instructiones ab eodem Sigismundo suo Rege accepisse, quod nullatenus huiusmodi diffidationis literas Wladislao Polonorum Regi praesentarent, donec eis quadraginta millia aureorum forent per Magistrum et Ordinem persoluta. Magister itaque et Ordo Cruciferorum, magnam vim, subsidium et importantiam suae causae, suique triumpho, in huiusmodi diffidationum literis clausam fore

¹⁾ literas, quibus *Cod. Rozr.* ²⁾ reverterentur. *Cod. Rozr.* ³⁾ circumscripto atque neglecto *Cod. Rozr.* ⁴⁾ dinoscantur *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Hungariae Regis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ facile *Ed. Lips.* ⁷⁾ emungeret *Cod. Rozr.*

~~existitans, l. dare.~~ praefata quadraginta millia florenorum pro exigua diffidationis charta, consensit: quorum medietatem in campestribus dedit, reliquam medietatem in Gdansk eisdem Hungariae baronibus persolvit. Nec pro tanta auri quantitate alium fructum, nisi easdem diffidationis literas in praesens et futurum retulit, quae tamen iussu baronum Hungariae, non in palam, sed ad partem Regi ¹⁾ fuerunt praesentatae, nemoque de universo regio exercitu noverat, praeter octo consiliarios, huiusmodi diffidationis literas allatas extitisse.

Ulricus de Inningen Prussiae Magister falso gaudio exercitus Polonici quasi fugientis primo perfunditur; postea tamen urbes suas munit et ad dimicandum cum Rege accingitur.

Transitum retrogradum Wladislao Rege feria sexta praedicta faciente, explorator Pruthenicus pulvere conspersus et sudore oblitus, ad castra Magistri perveniens, Poloniae Regem et suum exercitum discessum facere et fugere astruxit. Cuius relatione Prussiae Magister Ulricus admodum exhilaratus, ad barones Hungariae Nicolaum et Stiborium, illum perduxit ²⁾. Ecce, inquit, homo, qui et natione Polonus, exploratum missus, rediit, nuntians nobis castra Poloniae Regis diebus aliquot quaesisse, neque ad illa pertingere potuisse: stativorum quidem suorum loca offendens, vasa aliquot vacua, equosque aliquot languidos relictos, bombardarum insuper lapides reperit proiectos. Vestigia deinde exercitus sequens, ad compita perveniens, in quae loca diverterit exercitus, nullo pacto discernere potuit. Certum itaque teneo, Poloniae Regem et suum exercitum, vires et potentiam meam veritum, fugam iniisse, cum discessus certum soleat indicium timentis esse: fluctuoque, quid me agere expediat, hoste meo sic latenter fugiente. Consulite, precor, quid acturus sum? persequarne hostem fugientem, aut ³⁾ subsistam? Barones autem ⁴⁾ Hungariae, nova relatione exploratoris audita, taliter disserunt: Proiectio vasorum et quidem vacuorum, equorumque debilium, non est efficax discessionis aut fugae signum: deliri enim censerentur, qui secum vacua et clauda ferrent. Lapidum tamen bombardicorum ⁵⁾ proiectio dat praesumptionem aliquam subiti recessus aut fugae. Maiori tamen ⁶⁾ et certiori indagine res examinauda est, nec fuga tanti exercitus illico pro vero accipienda. His et veteranus quidam de exercitu Magistri miles libera contumacia adiecit: Verearis, inquit, Magister, ne fuga

¹⁾ rei *Cod. Kost.* ²⁾ perducens, inquit *Cod. Rozr.* ³⁾ an *Cod. Rozr.* ⁴⁾ enim *Cod. Rozr.* ⁵⁾ bombardicorum *Ed. Lips.* ⁶⁾ autem *Cod. Calv.*

haec, quae nuntiatur, exercitus regii lavet tibi caput, et non prius a vana opinione, qua gaudes, desistere incipias, donec intelligas, exercitum regium civitates tuas irrupisse. Quibus verbis Magister adeo motus est, ut extemplo non de persequendo Rege, sed de defendendis urbibus cogitaret: exercitumque suum movens, et ad castrum Brathian perveniens, illic stativa ponit, et intra muros castrum cum Hungariae baronibus se recipiens, duodecem pontes super flumen Drwancza, quibus exercitus suus traduci posset, fieri ordinat. Et exhinc assiduis stativis, secretis tamen, ad hostium castra ire pergit, fiduciarum plenus et adulatorum verbis inflatus, asserentium sibi futuram dimicationem pro voto cessuram.

Wladislaus Rex cum Friczone legatorum Hungariae nuntio, secreto expostulans, Regem Sigismundum beneficiorum suorum immemorem coarguit, et exercitum suum Sacramento Corporis Domini expiat.

Die Dominico Sanctae Margarethae, tredecima Iulii, Wladislaus Poloniae Rex missarum solenniis in loco stationum suarum prope Dzialdow ¹⁾ in villa Wissoka exactis, nuntio Hungariae baronum Friczone ad consilium secretum accersito, in eam sententiam respondit: Nunquam credebamus, fratrem nostrum Sigismundum Hungariae Regem ad eam hostilitatem contra nos prorumpere debuisse, ut deberet ²⁾ nos, qui illi non sanguine solum et affinitate, sed et foedere iuncti sumus, pro Cruciferis diffidare, et sacram auri famem, neglecto Deo, neglecta iustitia, ipsi etiam sanguini praeponere. Aliud siquidem nobis, nuntiis et literis repromittebat, asserens se omni studio et conatu, et personaliter et per nuntios, pacem inter nos et Cruciferos practicaturum. Nos siquidem de verbis suis regis confisi, legatos suos Nicolaum et Stiborium in Regnum nostrum advenientes benigne habuimus, et in Prussiam transeuntes, velut pacis tractatores, singulis necessariis procuravimus: quibus omnibus non aequae sincere, neque humane videmus nobis responsum. Experimur, quod frater noster Hungariae Rex reperit tempus et opportunitatem, quibus grassetur contra nos et Regnum nostrum, atque dominia sibi usurpet ³⁾; longe dispari nos illum in suo geminato casu prosequeremur affectione et charitate: primum dum conflictus ⁴⁾ per Turcos esset, et incertum existeret, captusne foret, mortuus, vel vivus. Item dum illum barones sui Hungariae captum in mortem destinassent, nosque ad regimen Regni Hungariae conformiter delegissent,

¹⁾ Zoldow *Cod. Calv.* ²⁾ ut debeat *Cod. Rozr.* ³⁾ usurparet *Cod. Rozr.* ⁴⁾ profligatus *Cod. Rozr.*

et frequentibus literis atque nuntiis, quatenus celerius venire et Regni Hungariae acceptare regimen dignaremur, nos impetissent: nos illieo motis gentibus nostris, processimus Hungariam ¹⁾, liberationem suam omni posse nostro et viribus effecturi. Si itaque beneficiis nostris aequa lance respondet, Deus inter nos et illum diiudicet, et unicuique nostrum pro merito retribuatur. Nos quidem suis non movemur minis, sed causa iustitiae nostrae prosecuturi exurgemus, ex quo intelligimus nullam spem amplius in pacis tractatu relictam; quamvis etiam die hac pacem accipere, si quis mediatorem se ponere vellet, toto cordis nostri nisu et desiderio essemus parati. Sed forsitan clementissimus Deus, nostrae humilitatis et pacifici pectoris, hostilis quoque superbiae inspector, causam hanc tractandam solus suscepit, iuxta sui occulti consilii ²⁾ dispositionem eam decisurus. Eo die Wladislaus Poloniae Rex et universus fere Polonicus ³⁾ exercitus, divinissimo se procuravit viatico, Corporis videlicet et Sanguinis Christi Sacramento, ratus (prout evenit) propediem universali dimicatione cum hoste se mansueturum. Pacem quoque a se aliquoties et multifariis studiis expetitam ⁴⁾ non posse provenire intelligens, in bellum omnia consilia convertit, quamquam pro sua animi mansuetudine pacem occupare maluisset aequa conditione quam bello ⁵⁾, precabaturque pius et religiosus Rex, ut postquam nihil iam spei in pace superesset, felix pugna et matura de hostibus praestaretur sibi e caelo victoria.

Oppidum Dambrowno natura et arte munitum, vi a Polonis capitur.

Nuntio baronum Hungariae Friczone licentiate, Wladislaus Poloniae Rex in die Sanctae Margarethae, a Dzialdow post exacta missarum solennia, movens castra, quadrigis et impedimentis duabus ante horis praecedere iussis, versus oppidum Dambrowno, quod muro, turribus, lacus etiam ambitu ⁶⁾ et fluctibus alluebatur, quod Theutonico vulgari Gilgemborg ⁷⁾ appellatur, flectit iter, et in planitie camporum supra lacum, medio pene milliari a Dambrowno, vocatum Dambrowskye ieszoro ⁸⁾, locat stativa, solari die illo plus solito aestuante caumate. Quo ad vesperam mitigato, plures milites ex castris regiis versus oppidum Dambrowno gratia oppidi et situs eius videndi, procedunt. Sed gentibus, quae oppidum venerant defensurae, impugnationem suam et oppidi verentibus, progredientibus in ad-

¹⁾ in Hungariam *Cod. Rozr.* ²⁾ iudicii *Ed. Lips.* ³⁾ Poloniae *Ed. Lips.* ⁴⁾ expeditam *Cod. Calc.* ⁵⁾ quam bellum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ lacu etiam ambitur *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Wylgembork *Cod. Calc.* ⁸⁾ Dąbrowskie ieżoro *Cod. Rozr.*

versum, gravis contentio illico suboritur: quae adeo efferbuit, ut Polonici milites, superatis hostibus et in oppidum fugere compulsis, ad conquisitionem oppidi in magna multitudine glomerati, iniussu Regis prosilirent. Erat oppidum non solum muris altis et spissis, turres quoque et propugnacula in circuitu habentibus, sed etiam situ munitum: stagnum enim a parte maiori illud ambit, et undis in circuitu vallatum, exiguum et angustum terrestrem aditum habet, profundis fossis praeclusum. Fit in castris regii rumor magnus: quo Wladislaus Rex agnito, iubet conquisitionem oppidi voce praeconis inhiberi, veritus in conquisitione oppidi milites suos offendi et inutiles effici in futurum certamen. Prohibitione tamen regia necquicquam apprehensa ¹⁾, concursu ingenti ad conquisitionem oppidi, fatis iam illud appetentibus, festinatum est. Neque opidani segniter resistunt, sed bombardis et saxis ad murum subeuntes ²⁾, submovent. Verum abundante multitudine, milites Polonici lacum insiliunt, et muros oppidi debilitant et suffodere conantur; caeteri scalis appositis, illos conscendunt, et in breuiusculo tempore oppidum utroque sexu populosum, rebusque omnibus et divitiis, longa pace quaesitis, in quod etiam ex aliquot districtibus propinquieribus nobiles et populares cum rebus et substantiis suis confugerant, opulentum conquirunt, omnibusque fortunis victores potiuntur. De spoliis autem oppidi praedicti fere universus exercitus regius ditatus, etiam quadrigas suas victualium mira abundantia impleverat: incredibile enim dictu est, quantis opibus et victualibus oppidum refertum fuerit. Spoliis nondum ad plenum egestis, oppidum incensum est, et plures mortalium, qui ad ecclesiam confugerant, igne exuberante extinguuntur. Multa autem millia captivorum utriusque sexus illic capta et ad regia castra deducta, Wladislao Regi Poloniae per milites dedita sunt. In multos insuper caedibus saevitum est, nec caedem quisquam aut captivitatem effugit, praeter paucos, qui lintribus ³⁾ et alveis ⁴⁾ evasere in lacum. Nulla illic aetatis contemplatio, nulla aetatis misericordia: quod non tam iure belli, quam Dobrzinensis terrae, quae ab hostibus exusta fuerat, dolore, et effusis in Cruciferos odiis, Poloni exequabantur. Magister Prussiae Ulricus, cum Wladislaum Poloniae Regem, referentibus exploratoribus, audisset Dambrownno expugnasse atque incendisse, et versus Marienburg ⁵⁾ exercitum suum ducere statuisse, magna percitus ira, non ultra pugnam differendam ratus, cum toto penitus suo robore dimicare quam primum constituit, et ad invadendum Regem celeriori quo poterat gressu processit. Nec alius in pectoribus Commendatorum et Cruciferorum suorum erat furor,

¹⁾ *attenta Cod. Rozr.* ²⁾ *ruentes Ed. Lips.* ³⁾ *in lintribus Ed. Lips.* ⁴⁾ *doliis Cod. Kost.* ⁵⁾ *Margenburg Cod. Calv.*

indignantibus se in eam recidisse fortunam: ut qui olim Pomeraniae, Cuyaviae, Dobrzinensi, terris, castrisque earum expugnatis, suique iuris factis, Regnum quoque Poloniae supra dimidium flammis dedissent, verso Marte, Prussiae depopulationem, urbium excidium et castrum Marienburg ¹⁾ obsidionem visuri forent.

**Praesidia Polonica ductore Mathia de Wanschosche Pomeraniam vastant,
sed a Pruthenis funduntur.**

Ea insuper die Mathias de Wanschosche ²⁾ palatinus Calissiensis et capitaneus Naklensis cum gentibus, quae sibi pro custodia granicierum, omnibus ³⁾ videlicet militibus infra flumen Welna et Pomeraniam consistentibus, relictas erant, terram Pomeraniae hostiliter ingressus, spolia et depopulationem in ea committebat. Advocatus autem de Nova Marchia Michael Kochmeister ⁴⁾, populationem Pomeranicam ⁵⁾ prohibiturus, Mathiae palatino occurrens, praelium cum eo committit. Et quamvis Polonorum milites pro victoria acrius pugnassent, praefato tamen Mathia palatino fugam capessente (genere hic nobilis ⁶⁾ de domo et familia Bipennium erat), reliquus exercitus pugna ommissa diffugit. In eo praelio Iaroslau de Giwno vexillifer Posnaniensis, miles notabilis Hispanicus, genere Grzimalita, cum pluribus aliis fugere turpe putantibus, captus est. Haec tamen clades silentio tunc suppressa, nonnisi ⁷⁾ Rege castrum Marienburg post victoriam obtentam obsidente, ad notitiam Regis perlata est: quam etiam scivisset occultare ⁸⁾, nisi militis praedicti Iaroslai captivitas illam divulgasset.

**Wladislaus Rex captos in Dambrownno homines, relictis apud se nobilioribus,
dimittit. Prodigia in coelo visa.**

Feria secunda in crastino Sanctae Margarethae, quarta decima Iulii, quamvis Wladislaus Poloniae Rex statuisset in locum ulteriorem castra et copias traducere: mansit tamen apud eadem stativa diem illum, eo solo persuasus respectu, ut reliquias rerum et victualium in cellariis et foveis oppidi Dambrownno reconditas recolligeret, et de captivis apud Dambrownno captis ordinaret. Reservatis itaque Fratribus Cruciferis, item nobilibus et

¹⁾ Margemburg *Cod. Calv.* ²⁾ Wąschos *Cod. Kost.* Wąschosze *Cod. Rozr.* ³⁾ cum omnibus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Kochmagister *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Pomeraniae *Ed. Lips.* ⁶⁾ qui genere nobilis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ et nonnisi *Cod. Rozr.* ⁸⁾ occultare *Cod. Kost.*

terrigenis, omnes oppidanos, populares, agrestes, item omnes matronas et virgines, singulasque mulieres, cuiuscumque conditionis, a captivitate absolvit, diligenti insuper custodia, ne quis de exercitu suo viris et feminis absolutis noceret, illuderet aut eos invaderet, providet. Sub occasum vergente die, pronuntiare iter in diem alterum, militesque tabernacula petere et corpora curare iubet, quo crastino antelucano tempori, quod Rex pronuntiandum mandaverat, efficerentur aptiores. Subsequens autem nox in stativis regiis benigna et pacifica erat, cuius in exercitu Cruciferico dispar erat facies. Ventus quippe validus singula tabernacula quatiendo, solo prostraverat, noctemque pene insomnem transegerant. Sub ea autem nocte lunam, quae tunc pleno lucebat orbe, prodigium singulare denuntiasse et Regi victoriam portendisse, quod sequentis diei probavit, confirmavitque eventus, nuntiatum est. Conspectum siquidem fuit a nonnullis per noctem excubantibus, atrox aliquandiu in lunae circulo, inter Regem ab una, et monachum partibus ¹⁾ ab altera, certaminis stetisse discrimen; ad extremum tamen monachum a Rege victum et ex corpore lunae deiectum, praecipitatumque exitisse. Id ²⁾ prodigium frequenti relatione in altera die vulgatum, Bartholomaei plebani in Klobuczko, capellani regii, oculis se propriis visionem huiusmodi spectasse asseverantis, assertio confirmabat: sive id animi victoriam praesagientis fuerit indicium, sive aerearum figura impressionum, sive quaelibet alia ex abditis causis proveniens ostensio, incertum habemus. Nonnullorum insuper militum ex Cruciferico exercitu non temera, neque vulgaris, sed constans et solida habebat relatio: sub tempore omni, quo praelium habebatur, diei crastinae visum a se supra exercitum Polonicum, hominem reverendum, pontificali vestitum amictu ³⁾, qui et benedictionem et assiduum confortationem Polonis dimicantibus largiebatur et certam repromittebat Polonis victoriam. Haec in prodigiorum loco fuere nuntiata, per quae indubie futura Regis victoria signabatur.

Wladislaus Rex, quamvis iam fere premente hoste, a sacris tamen abduci non potest.

Feria tertia in die Divisionis Apostolorum, quindecima die Iulii, licet Wladislaus Polonorum ⁴⁾ Rex in loco stationum in diluculo stauisset missas audire, tentorium tamen, sub quo agebantur divina, vento flante et rapiente, celeritate qua iuebatur, neque figi neque explicari poterat, nec

¹⁾ parte *Cod. Rozr.* ²⁾ Hoc *Cod. Rozr.* ³⁾ amictum vestitu *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Poloniae *Cod. Rozr.*

quod ~~v~~explicatum fuerat, manebat. Fuderat siquidem nox praecedens pluvias, fulgura et coruscationes, multo tamen validiores in castris Cruciferorum, adeo, ut fere universa tentoria disiiceret (omen ¹⁾ cladis crastinae), quam in regiis; terris quoque luce reddita, ventorum flatus validus oriri coeperat. Dum itaque capella tentorii regalis diutius stabiliri, vento impugnante, non posset, Ducis Magni Alexandri suasu, Rex a Dambrowno castra movet, spatioque duorum milliarium confecto, sub quo hostiles villae in circuitu urebantur, in campos villarum Tanenborg ²⁾ et Grunwald ³⁾, futuro certamine nobilitandos, superveniens, inter arbusta et gaios, quorum in loco eodem extabat frequentia, stativa exercitus metari, et tabernaculum capellae supra collem editiorem, lacum Luben spectantem, locari, divina sub tempore, quo exercitus stativorum locationi intenderet, auditurus, praecipit. Iam Prussiae Magister Ulricus de Iuningen in villagium Grunwald, clade sua illum insigniturus, pervenerat, in propinquo quoque agens adhuc tamen a regiis excubatoribus ignorabatur. Capella itaque tentorii extenta et Rege pro audiendis divinis accelerante, venit Hanek ⁴⁾ miles de Chelm, de domo Ostoya, nuntians hostilem exercitum paucis passibus distantem se vidisse; Rege autem petente, quanti essent, respondet; unum tantummodo se illorum banderium aspexisse et illico ad annuntiandum eorum adventum cucurrisse. Adhuc eo loquente, veniebat ⁵⁾ Derslaus Wlosthowsky ⁶⁾ miles de domo Okscha, et duo banderia hostium se vidisse astruebat ⁷⁾. Quo nondum finiente sermonem, veniebat tertius, quem sequebatur quartus, quintus et sextus, concordii pronuntiatione referentes: hostiles acies iam in pugnam accinctas prope adesse. Rex autem Wladislaus, nihil tam propinquo et repentino hostium adventu motus, operae pretium existimans, prius rebus divinis quam Martialibus defungi, in capellam veniens, duas missas, per Bartholomaeum plebanum in Klobuczko et Iaroslaum Praepositum Callisiensem, capellanos suos lectas, devotissime exaudit, opemque supernam exposcens, rem divinam solenniori concentu quam pro more faciebat. Neque his contentus, flexis genibus in oratione longo tempore procumbens, precabatur Deum coeli, quatenus sibi et genti suae fausta fieret expeditio, felix ⁸⁾ pugna et matura ex hoste proveniret victoria. Et quamvis alter, Dux Magnus Lithuaniae, qui omnia facilius ferre poterat, quam moram, Wladislaum Regem, quatenus divinis et orationibus neglectis, consurgens properaret in bellum, cum hostium exercitus decernere paratus, staret iam aliquanto tempore accinctus ad pugnam, et periculum foret, si irruens,

¹⁾ quod fuit omen *Ed. Lips.* ²⁾ Thanenbrigg *Cod. Kost.* (Tannenberg) ³⁾ Granwaldt *Ed. Lips.* ⁴⁾ Hanke *Cod. Kost.* ⁵⁾ venit *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Wloskowsky *Cod. Rozr.* ⁷⁾ asserit. *Cod. Rozr.* ⁸⁾ et felix *Ed. Lips.*

arma prior inferret, variis precibus et instantiis primum per internuntios, deinde per se ipsum vociferatione ingenti vexasset: nullis tamen precibus, nulla obsecratione, nulla denique periculi denuntiatione a divinis et oratione, nisi complemento facto, abduci poterat. Siquidem hostilis Pruthenicus exercitus, quamvis robore inferior, victoriam ¹⁾ sibi vendicasse, aut saltem ingentem cladem in regio ²⁾ exercitu edidisse, si quamprimum Regis exercitum, sine lege, sine ordine consistentem et locatione castrorum occupatum, armatus ipse et paratus, inermem et incautum invasisset: existimans tamen non fortuito, sed ex composito, inter gaios et arbusta regium exercitum constitisse, et ad insidiarum loca trahi, ab invadendo regio exercitu, donec omnes in ordines et signa venirent, solo metu Regis, fortuna regente, abstractus est. Nihil itaque mirum, si Regi religioso et devotissimo, omnibus victoriis et periculis divina antepONENTI, Divinitas victoriam famosam largita est, quae Cruciferos contempsisse et nihili pendisse constabat. Cui ante pugnam, in pugna et post pugnam, creduntur favisse venti, et in hostium vultus et ora flatum et pulverem vertisse; ut non immerito illud Claudiani ³⁾ poetae dictum sibi posset aptari:

„O nimium dilecte Deo, cui militat aether,
 „Et coniurati veniunt ad classica venti.“ ⁴⁾

Ordinum, vexillorum et insignium terrarum Regni, ac virorum, qui bello Pruthenico interfuerunt, enumeratio.

Rege Polonorum Wladislao circa divinatorum auditionem et in obsecrationibus perseverante, universus regius exercitus in ordines suos et signa, Zindramo de Maszkowicze gladio Cracoviensi dirigente; Lithuanicus vero solo Duce Magno Alexandro Lithuaniae ordinante, mira celeritate accessit, aciemque adversus hostem constituit: et cum Polonicus exercitus in laevum cornu flexisset, Lithuanicus dextrum tenuit. Sed in ea quoque necessitate omnis celeritas tarda videbatur. Quinquaginta signa, quae vexilla appellamus, in eo praelio, insignibus et peritis militibus referta, praeter Lithuanica signa quadragenarium numerum habentia, scitus et visus est Polonicus exercitus habuisse. Primum vexillum magnum Cracoviensis terrae, cuius alba aquila coronata, extensis alis, in campo rubeo, erat insigne, in quo omnes praestantiores barones et milites Poloniae, et omnes veterani et exercitati ordines acceperant, robore et numero omnia alia signa excedens: cuius ductor fuit praefatus Zindram de Maszkowicze,

¹⁾ tamen aut victoriam *Cod. Rozr.* ²⁾ in Regni *Cod. Rozr.* ³⁾ Candiani *Cod. Calv.*
⁴⁾ *Cl. Claudiani: De tertio consulatu Honorii Augusti Panegyris, v. 96—98.*

ferentarius Marcissius miles de Wroczimowicze stirpis Polukosche ¹⁾, et in quo, pro sui excellentia et merito, milites novem primo ordine et in fronte consistebant ²⁾, videlicet Zawissius niger de Garbow de domo Sulima, Florianus de Korythnicza de domo Ielithonum ³⁾, Domarath de Kobilany de domo Grzimalitarum, Skarbek de Gory de domo Habdank ⁴⁾, Paulus Zlodzey de Biskupicze ⁵⁾ de domo Nyeschobya, Iohannes Warschowsky ⁶⁾ de domo Nalancz ⁷⁾, Stanislaus de Charbynowieze de domo Sulima, Iaxa de Thargowisko de domo Vulpium. Secundum vexillum Goncza ⁸⁾, cuius duae cruces caeruleae in campo coelestino erat insigne: id Andreas de Brochoczicze miles de domo Ossoria ducebat; in cuius fronte quinque milites consistebant, hi videlicet, Iohannes Sumik ⁹⁾ de Nabrosz ¹⁰⁾ de domo . . . ¹¹⁾, qui annis sedecem apud Turcorum Caesarem ducis functus officio, militaverat, Bartossius et Iaroslaus de Plomikow de domo Pomyany ¹²⁾, Dobeslaus Okwya ¹³⁾ de domo Wyenyawa, et Sigismundus Pikna Bohemus. Tertium cubiculariorum, cuius vir armatus equo candido insidens, gladiumque manu vibrans, in campo rubeo erat insigne: id Andreas Czołek ¹⁴⁾ de Zelechow de domo Taurorum, Iohannes de Sprowa de domo Odrowansch ¹⁵⁾, ducebant; in cuius fronte hi consistebant milites, Mszczugius de Skrzyzn ¹⁶⁾ de domo Cygnorum, Alexander Goraysky de domo Ciphorum, Nicolaus Powala de Thaczow ¹⁷⁾ de domo Powalorum, Sassinus de Wychueza de domo etiam Powalorum. Quartum Sancti Georgii, habens crucem albam in campo rubeo pro insigni: sub quo omnes Bohemi et Moravi pretio conducti, cuius ductores erant Sokol et Zbyszlawek ¹⁸⁾ Bohemi, ferentarius vero Iohannes Sarnowsky Bohemus, Wladislao Rege hunc linguagio Bohemico deferente honorem, consistebant. Quintum terrae Posnaniensis, albam aquilam in campo rubeo, non coronatam, habens pro insigni. Sextum Sandomiriensis terrae, in quo pro una medietate tres barrae seu tractus glauci in campo rubeo, pro altera septem stellae in campo coelestino, habebatur insigne. Septimum Calissiense, caput bubali in scarorum tabula diademate regio ornatum, ex cuius naribus circulus rotundus pendeat, habens pro insigni. Octavum terrae Siradiensis, in quo pro una medietate medietas aquilae albae in campo rubeo, pro altera medietas leonis flammei in campo albo, habebatur insigne. Nonum terrae Lublinensis, cervum cornibus extensis in campo rubeo habens pro insigni. Decimum ter-

¹⁾ Pułkowie *Cod. Kost.* Polukosze *Ed. Lips.* ²⁾ existebant *Cod. Calv.* ³⁾ Geliithonum *Cod. Calv.* ⁴⁾ Habedanck *Cod. Kost.* ⁵⁾ Biskupyce *Ed. Lips.* ⁶⁾ Warszawski *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Nałęcz *Ed. Lips.* ⁸⁾ Gonycza *Cod. Calv.* ⁹⁾ Suminik *Cod. Kost.* Sunimk *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Nabrosz *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ *Denominatio familiae desideratur in omnibus Codd.* ¹²⁾ Pomian *Cod. Kost.* ¹³⁾ Okuia *Cod. Kost.* ¹⁴⁾ Ciołek *Cod. Kost.* ¹⁵⁾ Odrowąsz *Cod. Kost.* ¹⁶⁾ Skrzyzynno *Cod. Kost.* ¹⁷⁾ Taczow *Cod. Kost.* ¹⁸⁾ Wylawek *Cod. Calv.* Zbilawek *Cod. Kost.*

rae Lanciciensis, cuius ~~insigne~~ ^{insigne} media pars nigrae aquilae, media vero albi leonis ¹⁾ in campo caeruleo, capita habentes coronata. Undecimum terrae Cuyaviensis, in quo pro una medietate aquilae nigrae in campo caeruleo medietas, pro altera medietas leonis albi in campo rubeo, capita coronata gestantes, erat insigne. Duodecimum terrae Leopoliensis, leonem caeruleum per modum petram conscendentem, in campo coelestino habens pro insigni. Tredecimum terrae Wielunensis, lineam niveam transversalem ²⁾ in campo rubeo proportionaliter locatam habens pro insigni: cui Rex propter raritatem ordinum, milites ex Slesia mercenarios pro supplemento adiunxerat. Quartum decimum terrae Premisliensis, quod aquilam caeruleam, duo capita a se invicem proportionaliter aversa, in campo coelestino habebat pro insigni. Quintum decimum terrae Dobrzinensis, faciem humanam senilem ad femur se protendentem, capite diademate adornato ³⁾, cornibus quoque exasperato, in campo caeruleo habens pro insigni. Sextum decimum terrae Chelmensis, ursum album inter duas arbores consistentem, in campo rubeo habens pro insigni. Decimum septimum, decimum octavum et decimum nonum terrae Podoliae, tria enim signa, abundante multitudine, habebat, quorum quodlibet faciem solarem in rubeo campo habebat pro insigni. Vicesimum terrae Haliciensis, monedulam nigram in capite coronatam, in campo albo habens pro insigni. Vicesimum primum et vicesimum secundum Ducis Semoviti Masoviae, aquilam albam absque diademate in campo rubeo habentia pro insigni. Vicesimum tertium Ducis Masoviae Ianussii, quod in quadrum divisum, pro duabus medietatibus albam aquilam, pro reliquis duabus per transversum se aspicientibus, nocticoracem scacatum ⁴⁾ albi et rubei coloris, habebat insigne. Vicesimum quartum Nicolai Kurowsky archiepiscopi Gnesnensis, flumen cruce signatum ⁵⁾ in campo rubeo habens pro insigni. Vicesimum quintum Alberti Iastrzamyecz ⁶⁾ episcopi Posnaniensis, babatum, crucem in medio habens, in campo coelestino, cuius Iarandus de Brudzewo miles erat ductor, habens pro insigni. Vicesimum sextum Cristini de Ostrow castellani Cracoviensis, ursum virginem coronatam gestantem in campo rubeo, habens pro insigni. Vicesimum septimum Iohannis Tarnowsky palatini Cracoviensis, lunam cornutam stellam complectentem in campo coelestino, habens pro insigni. Vicesimum octavum Sandivogii de Ostrorog palatini Posnaniensis, fasciam arcuatam et circumligatam et in extremitates protensam, in campo rubeo habens pro insigni. Vicesimum nonum Nicolai de Michalow palatini Sandomiriensis, rosam al-

¹⁾ leonis picti *Cod. Rozr.* ²⁾ transversitate *Cod. Rozr.* ³⁾ coronato *Ed. Lips.*

⁴⁾ ncticoracem scacatam *Ed. Lips.* ⁵⁾ flumen cruce signatum *Szenyawa Cod. Rozr.*

⁶⁾ Iastrzamyecz *Ed. Lips.*

ban in campo rubeo habens pro insigni. Tricesimum Iacobi de Konyecz-polye palatini Siradiensis, babatum album, infra parte potiori demissa et cruce signatum, in campo rubeo habens pro insigni. Tricesimum primum Iohannis alias Gywan ¹⁾ de Obichow castellani Srzemensis, caput zubronis, a cuius naribus circulus rotundus dependens, in campo croceo habens pro insigni. Tricesimum secundum Iohannis Liganza ²⁾ de Bobrek palatini Lanciensiensis, cuius caput asininum in campo rubeo erat insigne. Tricesimum tertium Andreae de Thanczin castellani Voynicensis, cuius in campo rubeo una bipennis erat insigne. Tricesimum quartum Sbignei de Brzesze ³⁾ Regni Poloniae marsalei, cuius caput leoninum evomens flammam in campo coelestino erat insigne. Tricesimum quintum Petri Schaffranycz de Pyeskowaskala ⁴⁾ succamerarii Cracoviensis, cuius equus albus nigro tegmine in medio praecinctus, in campo rubeo erat insigne. Tricesimum sextum Clementis de Moskorzow castellani Visliciensis, cuius duae cum dimidia ⁵⁾ cruces caeruleae in campo flaveo erat insigne. Tricesimum septimum Vincentii de Granow castellani Srzemensis et Maioris Poloniae capitanei, cuius luna arcuata stellam continens in medio, in campo coelestino erat insigne. Tricesimum octavum Dobeslai de Oleschnicza, erucem albam, sub quarto crucis angulo triplicem habens in modum duplicis VV tracturam, in campo rubeo pro insigni habens. Tricesimum nonum Spithkonis de Iaroslav, cuius luna arcuata stellam continens in medio, in campo lazurino erat insigne. Quadragesimum Martini de Slawsko, superiorem partem leonis et quatuor lapides in parte inferiori habens pro insigni. Quadragesimum primum Dobrogostii de Schamotuli, fasciam arcuatam et in medio constrictam, in campo rubeo habens pro insigni. Quadragesimum secundum Cristini de Kozyeglowy castellani Sandecensis, sagittam geminatam cruce ornatam, in campo rubeo habens pro insigni. Quadragesimum tertium Iohannis Manszik ⁶⁾ de Dambrowa, duos pisces, qui trutae appellantur, unum in campo albo, alterum in campo rubeo habens pro insigni. Quadragesimum quartum Nicolai Regni Poloniae vicecancellarii, tres tubas in campo albo habens pro insigni. Quadragesimum quintum Nicolai Kmithae de Wisznicze, flumen rubeum cruce ornatum habens pro insigni. Quadragesimum sextum fratrum et militum Gryphonum, album gryphonem in campo rubeo habens pro insigni; cuius ductor erat Sigismundus de Bobowa miles, subiudex Cracoviensis. Quadragesimum septimum militis Zakliczae Korzekwiczki ⁷⁾, tracturam albam in modum duplicis VV, cruce signatam, in campo rubeo habens pro insigni.

¹⁾ Iwan *Cod. Rozr.* ²⁾ Ligeza *Cod. Kost.* ³⁾ Brzezic *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Pieschkowa-skala *Ed. Lips.* ⁵⁾ media *Ed. Lips.* ⁶⁾ Mezyk *Cod. Kost.* ⁷⁾ Mązik *Ed. Lips.* ⁷⁾ Kotzietwiczki *Cod. Kost.*

Quadragesimum octavum fratrum et militum Kozlieroi ¹⁾, tres hastas transversaliter in campo rubeo deferentium; cuius ductor erat Florianus de Korythnicza castellanus Visliciensis et in Przedecz capitaneus. Quadragesimum nonum Iohannis Ienczikowicz baronis de Moravia, quod albam sagittam distensam et in finibus recurvatam, in campo rubeo, quae apud Polonos Odrowansch ²⁾ nominatur, habebat pro insigni; cuius ductor Helm Moravus erat et in quo soli Moravi militabant, quod praefatus Iohannes Ienczikowicz Wladislao Poloniae Regi in solatium ³⁾, beneficiorum patri suo Ienczikoni ⁴⁾ per Wladislaum Regem praestitorum memor, transmiserat ⁵⁾. Quinquagesimum Gnyevosii de Dalewicze ⁶⁾ subdapiferi Cracoviensis, quod sagittam albam in medio ad partem laevam et dextram protensam, cruce super protensione transversali ⁷⁾ consignatam, in campo rubeo habebat pro insigni; sub quo tantummodo mercenarii milites, non ex Polonis, sed ex Bohemis, Moravis et Slesitis per praefatum Gnyevosium subdapiferum conducti, militabant: domus autem et nobilitas, arma huiusmodi insigniorum deferens, apud Polonos vocatur corrupto et truncato nomine Strzegomya ⁸⁾, quae potius Trzi gory, id est tres montes, deberet vocitari, a civitate Slesiae Trzigory alias Trzegom, quoniam in illorum ditione tunc consistebat, originariam sumens denominationem. Quinquagesimum primum Sigismundi Koributh Lithuaniae Ducis, quod equum armatum hominem gestantem, in campo rubeo habebat pro insigni.

Erant praeterea in exercitu Lithuanico Alexandri Withawdi Ducis Magni Lithuaniae vexilla, sub quibus milites Lithuani, Rutheni, Samagittae et Thartari tantummodo consistebant. Rariores tamen habebant ordines, et arma pauciora quam Polonorum ⁹⁾; equis quoque Polonos non aequabant. Signa autem huiusmodi vexillis afficta paria pene erant. Fere enim quodlibet armatum virum equo albo, interdum nigro, aut rufo, vel vario, insidentem et manum cum gladio vibratam extendentem, habebat in campo rubeo pro insigni. Decem tantummodo signum aliud habebant et a triginta aliis distinguebantur, in quibus in campo rubeo signa, quibus Withawdus equos, quorum multitudine abundabat, insignire consueverat, depicta erant: quae quidem in hunc modum, quoniam rebus describi non possunt, pingebantur [I' I]. Denominabantur autem vexilla huiusmodi aliqua a nomine terrarum Lithuaniae, videlicet Troczensis, Vilnensis, Grodnensis, Kownen-

¹⁾ Kozlyarogi *Cod. Calv.* ²⁾ Odrowasz *Ed. Lips.* ³⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Ienczikoni *Cod. Kost.* Ienczkoni *Cod. Rozr.* ⁵⁾ praestiterat. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Daleiowicze *Cod. Kost.* Daljowicze *Cod. Rozr.* ⁷⁾ super protensionem transversalem *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Strzegonya *Cod. Calv.* ⁹⁾ quam Poloni *Cod. Rozr.*

sis, Lidensis, Myednicensis, Smolnensis ¹⁾, Polocensis, Witepscensis ²⁾, Kyo-
viensis, Pinensis ³⁾, Nowogrodensis, Brzestensis, Wolkowiscensis ⁴⁾, Drohi-
czensis ⁵⁾, Myelnicensis, Krzemyeniczensis, Starodubensis; aliqua vero ex
personis Ducum Lithuaniae, qui illis a Withawdo Duce praefecti praeerant ⁶⁾,
videlicet Sigismundo Koributh, Langwinowicz Simeone, Georgio ⁷⁾.

Descriptio vexillorum et ordinum exercitus Cruciferici.

Pruthenicus exercitus, quaemadmodum milite et robore, ita et signis
inferior erat. Duo signa seu vexilla Magister habebat: unum et primum
magnum, in quo, quicquid roboris erat, locatum est; alterum minus: ambo
crucem nigram, aquilam similiter nigram in medio continentem, habebant
pro insigni. Item tertium Ordinis totius, cuius in campo albo lata crux
nigra erat insigne; cuius ductor erat Fridericus de Wallerod ⁸⁾ Marsalcus
Prussiae. Item Cunradi Ducis albi Kanthner Oleschniczensis quartum, aquilam
nigram in campo caeruleo habens pro insigni, qui solus personaliter
cum gentibus suis ex Ducibus Slesiae praelio interfuit, licet voluntate et
affectione fere singulos Slesiae Duces non dubites interfuisse. Item Kazi-
miri Ducis Stetinensis quintum, gryphonem in campo albo habens pro insi-
gni, qui et ipse personaliter cum gentibus suis Magistrum et Cruciferos
adiuvabat. Item sextum vexillum Sancti Georgii, quod crucem rubeam in
campo albo habebat insigne; cuius ductor erat Georgius Kerzdorff ⁹⁾, et
cui potior fuerat militaris virtus quam fuga. Item septimum vexillum Po-
mesaniensis episcopi, Beati Iohannis Evangelistae, in specie aquilae caeru-
leae imaginem gestans, et duabus curvaturis caeruleis circumdatam, habens
pro insigni; quod Marquardus de Reschemburg ¹⁰⁾ ducebat. Item octavum
banderium episcopi et episcopatus Sambiensis, tres mitras rubeas in albo
campo habens pro insigni; quod Henricus Comes de Kamencz de Misna ¹¹⁾
ducebat. Item nonum banderium episcopi et episcopatus Chelmensis alias
Riszemburg ¹²⁾, quod gladium rubeum nudatum et curvaturam aequae rubeam
transversaliter sibi iunctam, in campo albo habebat pro insigni; cuius ductor
erat Theodricus de Sowemburg. Item decimum banderium episcopi et epi-
scopatus Varmiensis alias Helszberg ¹³⁾, quod in campo pro medietate ru-

¹⁾ Smolensis *Ed. Lips.* ²⁾ Vithoviensis *Cod. Calv.* ³⁾ Punensis *Ed. Lips.* ⁴⁾ Vol-
kowischensis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Droijczensis *Cod. Calv.* Drohiciensis *Ed. Lips.* ⁶⁾ fuerant
Cod. Rozr. ⁷⁾ Georgio etc. *Ed. Lips.* ⁸⁾ Vallerod *Cod. Calv.* (Wallenrode) ⁹⁾ Kyerz-
dorff *Cod. Calv.* (Gersdorf) ¹⁰⁾ Prosembergk *Cod. Kost.* Roszemburg *Ed. Lips.* ¹¹⁾
Myszna *Cod. Calv.* ¹²⁾ Prisemborgk *Cod. Kost.* ¹³⁾ Elczbergk *Cod. Kost.* Elsberg
Ed. Lips.

beo Agni Dei ~~albam~~ ~~imaginem~~, vexillum parvulum pede uno supra se porrigentem, et ex cuius guttore sanguis in calicem antepositum defluebat, item alteram medietatem campi albam tantummodo habebat pro insigni. Item undecimum banderium magnae Commendariae ¹⁾, quod in campo rubeo barram habuit albam ²⁾ latam pro insigni; cuius Cunradus Lichtenstein ³⁾ magnus Commendator erat ductor. Item duodecimum banderium civitatis Culmensis, quod fluctus undosos pro medietate albos et pro reliqua ⁴⁾ medietate rubeos, cruce nigra et tractu nigro superadditis, habebat pro insigni; cuius ferentarius erat Nicolaus dictus Niksz Vexillifer Culmensis, quem Henricus de Plawen Magister Crucifericus, Ulrico de Iuningen succedens, quasi parum fideliter egisset, capite damnavit; ductores autem eius Ianussius Orzechowski et Cunradus de Replow ⁵⁾ milites. Item tredecimum banderium Thesaurarii Ordinis, quod clavem albam in campo rubeo pro insigni habebat; cuius ductor erat Morheyn ⁶⁾ Thesaurarius Crucifericus. Item quartum decimum banderium Commendariae et civitatis Grudzancz, quod in campo albo caput zubronis nigrum habebat pro insigni; cuius ductor erat Wilhelmus Elphesteyn ⁷⁾ Commendator de Grudzancz. Item quintum decimum banderium Commendariae et civitatis Balga, quod in campo albo lupum rubeum habebat pro insigni. Item sextum decimum banderium Commendariae et civitatis Schonsze ⁸⁾, quod in campo albo duos pisces rubeos arcuatos se invicem ore contingentes et cauda, habebat pro insigni; cuius ductor erat Niklosz Wylcz ⁹⁾ Commendator in Schonsze. Item decimum septimum banderium civitatis Kinszbergensis ¹⁰⁾, quod in campo rubeo album leonem, coronam caeruleam in capite gestantem, cui supraposita erat crux nigra, in campo albo habebat pro insigni; cuius ductor erat Vicemarsalcus seu Vicecommendator Kinszbergensis. Item decimum octavum banderium Commendariae de Antiquo Castro, quod per quadrum habebat quatuor campos partim nigros partim albos; cuius Wilhelmus Nippen ¹¹⁾ Commendator de Antiquo Castro erat ductor. Item decimum nonum banderium Comendariae et civitatis Tucholya, quod duos campos, rubeum et album, lineis tamen nigris in medio distinctos, habebat pro insigni; cuius Henricus ¹²⁾ Commendator de Tucholya erat ductor. Cuius in tantum ascenderat pompa, furor et elatio, ut a tempore, quo in expeditionem praesentem venerat, duos nudos gladios ante se, quocumque iret, deferre iuberet. Monentibus autem il-

¹⁾ Commendatariae *Cod. Rozr.* ²⁾ altam *Cod. Rozr.* ³⁾ Lichtersten *Cod. Calv.* ⁴⁾ pro aliqua *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Koplow *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Morchein *Cod. Kost.* (Thomas de Merheim) ⁷⁾ Elfestein *Cod. Kost.* (Wilhelmus de Helfenstein) ⁸⁾ Schonsee *Cod. Kost.* (Schoensee *sive* Kowalewo) ⁹⁾ Wykk *Cod. Calv.* (Nicolaus de Filtz) ¹⁰⁾ Kisbergensis *Cod. Kost.* Kingsbergensis *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Nippein *Cod. Kost.* (*forsan* Eberhardus de Ippenbourg) ¹²⁾ Henricus de Schwelborn.

lum ~~in~~ nullis viris bonis et timoratis, ne se tam superbe gereret, sacramento se adedit: non prius se gladios praefatos conditurum in vaginam, donec utrumque in Polonorum sanguine cruentaret. Item vicesimum banderium castris et Commendariae Nyeschoviensis, quod in medio albo campum, a parte vero utraque duos nigros, habebat pro insigni; cuius Cunradus Hoczfelth Commendator Nyeschoviensis erat ductor. Item vicesimum primum banderium militare et stipendiariorum de Westfalia, quod duas sagittas rubeas per transversum in campo habebat pro insigni. Item vicesimum secundum banderium advocatiae et civitatis Rogoszno, quod tres rosas in tractura rubea transversali in albo campo habebat pro insigni; cuius ductor erat Fridericus Wed ¹⁾ advocatus in Rogoszno. Item vicesimum tertium banderium Commendariae et civitatis Gdanensis, quod duas cruces, unam videlicet rubeam in albo campo et alteram albam in rubeo campo, habebat pro insigni; ductor eius fuit Iohannes Schomenfelth ²⁾ Commendator Gdanensis. Item vicesimum quartum banderium Commendariae et civitatis Engelsbergk ³⁾, quae in Polonico vocatur Koprziwno ⁴⁾, quae imaginem Angeli candidi, alas et manus extendentis, in campo rubeo habebat pro insigni; id Burcardus Wobek ⁵⁾ Commendator in Engelsbergk ducebat ⁶⁾. Item vicesimum quintum banderium Commendariae et civitatis Brodniczensis ⁷⁾, quod cervum cum cornibus rubeum in albo campo habebat pro insigni; cuius ductor erat Baldevin Stoll ⁸⁾ Commendator Brodniczensis ⁹⁾. Item vicesimum sextum banderium castris Brathian et Civitatis Novae, quod tria cornua cervina in gyrum coniuncta, in campo albo habebat pro insigni; cuius ductor erat Iohannes de Redere advocatus in Brathian. Item vicesimum septimum banderium civitatis Brunszberg ¹⁰⁾, quod duas cruces, unam albam in nigro campo, alteram nigram in albo campo, habebat pro insigni. Item banderium vicesimum octavum mercenariorum militum, quod unam sagittam cuspidatam, alteram absque ferro et cuspide ligneam ¹¹⁾ tantummodo, utramque tamen rubeam in albo campo transversaliter se contingentes, habebat pro insigni. Item banderium vicesimum nonum mercenariorum militum, quod album lupum in rubeo campo habebat insigne; sub quo erant gentes Sweyczeronum, qui Magistrum et Ordinem Prussiae propriis sumptibus adiuvabant. Item tricesimum banderium Commendariae et civitatis Laschin ¹²⁾ alias Leszken, quod tres campos, superiorem rubeum, inferiorem nigrum,

¹⁾ Fridericus de Wenden. ²⁾ Ioannes de Schoenfeld. ³⁾ Engyeszberk *Cod. Calv.*
⁴⁾ Pokrziwno *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Wobrk *Cod. Calv.* (Wobecke) ⁶⁾ cuius ductor erat Baldevin Stoll Commendator Brodniczensis. *Ed. Lips.* ⁷⁾ Bridniczensis *Cod. Rozr.* Bridicensis *Ed. Lips.* ⁸⁾ Baldevinus de Stahl. ⁹⁾ id Burcardus Vbrk ducebat. *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Bransberg *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ ligneam *Ed. Lips.* ¹²⁾ Lasin *Cod. Kost.*

medium vero album habebat insigne; ducebat illud Henricus Kusieczke ¹⁾ advocatus de Laschin. Item tricesimum primum banderium Commendariae et civitatis Slochow ²⁾, quod in parte superiori habebat imaginem Agni Dei, album vexillum supra se uno pede tenentis, cui de pectore in calicem manabat sanguis, in rubeo campo, in parte vero inferiori album tantummodo habebat campum pro insigni; ducebat illud Arnoldus de Baden Commendator Slochoviensis. Item tricesimum secundum ³⁾ banderium civitatis Bartestein ⁴⁾, cuius ascia alba in campo nigro erat insigne. Item tricesimum tertium ⁵⁾ banderium Commendariae civitatis Osterodensis, cuius quatuor campi in quadrum distincti, albi videlicet et rubei, erat insigne; id ducebat Penezehawn ⁶⁾ Commendator Osterodensis. Item tricesimum quartum banderium militare terrae Culmensis, fluctus undarum rubeos et albos, nigra cruce superposita, habens pro insigni; quod Iohannes Comes de Seyn ⁷⁾ Commendator Thorunensis ducebat. Item tricesimum quintum banderium Commendariae et civitatis Elbingk ⁸⁾, duas cruces albas, unam in superiori parte, alteram in inferiori, in campo rubeo habens pro insigni; quod Wernerus Thetingen ⁹⁾ Commendator Elbingensis ducebat. Item tricesimum sextum banderium militum forensium ex Almannia bassa ¹⁰⁾, lineam nigram latam transversalem in albo campo habens pro insigni. Item tricesimum septimum banderium Commendariae et civitatis Thorunensis, quod castellum cum tribus turribus, ex rubeo, et porta nigra, ostiis duobus apertis coccineis, in campo albo habebat pro insigni; ducebat id Vicecommendator Thorunensis. Item banderium tricesimum octavum ex militibus de Rheno venientibus collectum, quod in albo campo lineam nigram latam transversalem habebat pro insigni. Item banderium tricesimum nonum oppidi Gnieuw ¹¹⁾ alias in Theutonico Mewe, quod ducebat Iohannes Comes de Wende ¹²⁾ Commendator Gnievensis; sub quo erant terrigenae et cives districtus Gnievensis, quod ex militibus de Franconia venientibus collectum erat: quod in campo rubeo duas habebat albas sagittas, transversaliter se contingentes, unam quidem cuspidatam, alteram ¹³⁾ absque ferro et cuspide ligneatam. Item quadragesimum banderium civitatis quae vocatur Swyątha Szyekirka ¹⁴⁾, in Theutonico Heylgebeyth ¹⁵⁾, habens in nigro ¹⁶⁾ campo asciam albam pro insigni. Item quadragesimum primum banderium Commendariae civitatis Bruns-

¹⁾ Kusieczki *Cod. Kost.* (Conradus de Kunseck) ²⁾ Stuchow *Cod. Kost.* ³⁾ tricesimum tertium *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Barteinstein *Cod. Kost.* Bartheschteyn *Ed. Lips.* ⁵⁾ tricesimum secundum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Penezehawy *Cod. Kost.* Peczenthan *Ed. Lips.* (Garrathus de Pintzenau vel Pintzenhauer) ⁷⁾ Szeym *Cod. Calv.* ⁸⁾ Elbingensis *Ed. Lips.* ⁹⁾ Thetingar *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ inferiori *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Gnieuwkow *Cod. Kost.* ¹²⁾ Weynde *Cod. Kost.* ¹³⁾ alteram vero *Ed. Lips.* ¹⁴⁾ Święta Siekierka *Ed. Lips.* ¹⁵⁾ Elgiebenth *Cod. Kost.* (Heiligenbeil) ¹⁶⁾ in magno *Ed. Lips.*

~~wiki~~ quod in campo coelestino habebat leonem rubeum, in tribus tamen locis, videlicet in pectore, in ventre et in uno pede dealbatum, glaucam coronam in capite gestantem, habebat pro insigni. Item quadragesimum secundum banderium Commendariae civitatisque Gdansk, quod in superiori parte crucem rubeam in albo campo, in inferiori crucem albam in rubeo campo, habebat pro insigni; ductor eius erat Vicecommendator Gdanensis. Item banderium quadragesimum tertium, quod ex militibus Misnensibus ¹⁾ constabat, et quod in superiori parte crucem albam in rubeo campo, in inferiori vero crucem rubeam in albo campo, habebat pro insigni. Item quadragesimum quartum banderium Commendariae et civitatis Sczithno, cuius albus et rubeus campus, diametraliter se invicem contingens, erat insigne. Id ducebat Albertus de Eczbor ²⁾ Commendator de Sczithno alias Ortelzburg ³⁾. Item quadragesimum quintum banderium Commendariae et civitatis Ragnetha ⁴⁾, habens tres pileos rubeos in albo campo pro insigni; ducebat illud Comes Fridericus de Czolrn ⁵⁾ Commendator de Ragnetha. Item quadragesimum sextum banderium civitatis Knippow ⁶⁾, quod in superiori parte habebat coronam rubeam in albo campo, in inferiori vero crucem albam in rubeo campo. Item banderium quadragesimum septimum, quod ex Livonitis constabat, et quod habebat pro insigni tres campos, superiorem glaucum, medium album et inferiorem rubeum. Item quadragesimum octavum banderium advocatae et civitatis Tszow ⁷⁾, habens quatuor campos albos et nigros per modum barrarum pro insigni; quod Mathias Beberach ⁸⁾ advocatus Tszoviensis ducebat. Item quadragesimum nonum banderium civitatis Holsten maioris, alias Melsak ⁹⁾, habens tres campos, superiorem nigrum, medium album et inferiorem rubeum, pro insigni. Item banderium quinquagesimum militum mercenariorum, habens quatuor campos, duos rubeos et duos coelestinos, per quadrum distinctos, pro insigni. Item quinquagesimum primum banderium Commendariae et civitatis Brandenburg ¹⁰⁾, habens aquilam rubeam in campo pro insigni; id Marquard de Salezbach ¹¹⁾ Commendator Brandenburgensis ducebat. Banderium autem Commendariae et civitatis Swyecznie ¹²⁾, quod scaecales campos albos ¹³⁾ tantummodo et rubeos habebat pro insigni, a praesenti pugna aberat: Swyeczensis enim Commendator Henricus de Plawen, cum omnibus Commendariae Swyeczensis terrigenis et militibus ad prohibendum invasionem et vastationem terrae Po-

¹⁾ Myschnensibus *Cod. Calv.* ²⁾ Eeczbor *Cod. Rozr.* ³⁾ Orzsburg. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Rangneta *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Czorlin *Cod. Kost.* (Fridericus de Zollern) ⁶⁾ Kwippow *Cod. Kost.* (Kneiphof sive Antiqua Koenigsberg) ⁷⁾ Czczow *Cod. Calv.* ⁸⁾ Beberuch *Cod. Rozr.* (Mathias de Bebern) ⁹⁾ Molzak *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Brandenburgensis *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Schalczbach *Cod. Calv.* ¹²⁾ Szwiecznie *Ed. Lips.* ¹³⁾ ambos *Cod. Kost.*

meraniae, quam per Ianusium Brzogłowy ¹⁾ ex castro Bidgosza fieri ve-
rebantur, relictus erat, et certamini cum suo banderio et gentibus interesse
non poterat.

Vicecancellarii reprehensione Bohemi a defectione revocantur.

Fecerant hac die trecenti Bohemi mercenarii ex castris regiis, Rege
inconsulto et ignaro, metune, an pretio hostili corrupti, incertum est,
discessionem. Quos cum Nicolaus Regni Poloniae vicecancellarius, serius
castra regia sequens, abeuntes offendisset, et quonam pergerent, quave ex
causa discederent, interrogans, quod emeriti stipendii solutio illis per Re-
gem non penderetur, responsum accepisset: Scio, inquit vicecancellarius,
Wladislaum Regem singula, quae meruistis, etiam priusquam meremini,
abunde solvisse, neque discessionem vestram praesentem vos iniuria, de
qua utique apud Regem et consiliarios primum queri debebatis ²⁾, sed
pavor et ignavia, cum didiceritis hodierna die Regem praelium cum ho-
stibus habiturum, facere coegit. Qui sermo tam forti verbere Bohemos per-
strinxit, perfoditque, ut discessione omissa, castra regia, quae linquerant,
repetere, et cum militibus regiis, mox cum hostibus manus conserturi ³⁾,
in praelium properarent.

**Wladislaus Rex colle consensu, hostilem contemplatur exercitum, et non aptos
bello ad castra impedimentorum remittit.**

Completis ad integrum Wladislaus Poloniae Rex obsecrationibus suis,
non iam solum Alexandri Magni Ducis Lithuaniae, sed et militum suo-
rum, illum in arma ad praelium vocantium, precibus, clamoribusque fa-
tigatus ⁴⁾, surgit, et arma induens, splendidissimis armis a vertice usque
ad plantam vestiens corpus, novis et altioribus ⁵⁾ militum vociferationi-
bus, ut celerius signum pugnae daret (nihil enim satis propere fieri vide-
batur), impugnabatur. Nam etsi tam Polonicus quam Lithuanicus ⁶⁾, acie-
bus instructis, in praelium descendisset, hostilis quoque exercitus e regione
ad pugnam et ipse armatus consisteret, et ab invicem ad tractum unius
sagittae vix distarent, praeludia quoque concertationum inter illos per sin-

¹⁾ Ianisium Brzogłowy *Cod. Rozr.* ²⁾ debebatur *Ed. Lips.* ³⁾ conserturis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ fatigatus *deest in Cod. Calv. et Kost.* ⁵⁾ altis *Ed. Lips.* ⁶⁾ Lithuanicus miles *Cod. Rozr.*

gularia certamina fierent, nonnisi tamen signo a Rege accepto, cum hoste decernere honestum ducebat. Polonorum milites obstinaverant animos, aut vincere, aut mori. Pruthenica acies non tam constantes animos induerat, velut in qua colluvies variarum linguarum atque nationum, turba praeterea ¹⁾ mechanicorum, lixarum, atque calorum, bello inutilis, consistebat. Rex itaque armatus equum conscendit, et omnibus insignibus regiis relictis, praeter id, quod parvae quantitatis signum, alba aquila intextum, ante illum deferebatur, ad videndum hostilem exercitum in editiorem montem processit, atque in collem unum inter duo nemora situm, planicie quoque larga refertum, ex quo facilis et plenus poterat haberi in hostes prospectus, conscendens, oculis magis quam ratione suas et hostium vires pensans, interdum laeta, interdum tristitia sibi ominabatur. Quantitate hostili ad satietatem contemplata, in inferiora descendit, et magnum Polonorum numerum balteo militari cingens, ac eisdem bellandi incentivum brevi quidem sed gravi sermone infundens, et unum quemque suae probitatis admonens, confessionem facinorum, equo, ut erat, insidens, apud Nicolaum vicecancellarium Regni Poloniae innovavit. Mutato deinde equo, spadonem fortem et robustum, ex millibus electum, coloris subrufi, alias Czisawy ²⁾, exiguam, tenuemque habentem in fronte calvitiam, conscendit, galeamque petit. Qua oblata, manibusque illam tenens ³⁾, ad Nicolaum vicecancellarium Regni Poloniae mandata facit, eumque cum singulis presbyteris et notariis, caeteraque turba imbelli et ad pugnam inutili, ad currus ire et suum adventum, aciebus compositis, fiendum operiri iubet. Sancitum enim fuerat secreto et salubri consilio, Regem non prodire in praelii discrimen, sed continere se inter currus et castra. Impleturus itaque Wladislaus Polonorum Rex suorum consiliariorum decretum, Nicolaum vicecancellarium ad castra praeire iubet, spem de adventu suo et ipse pollicens, ne redire et ipse, si subsequi non spem fecisset, consiliariorum impulsu, ad currus cogeretur.

Magister Prussiae Ulricus, contemplatus suum et hostilem exercitum, fundit lacrimas, et ob id a Commendatore Elbingensi Wernero Thetingen obiurgatur.

Sub hoc temporis ⁴⁾ spatio Crucifericus Magister Ulricus de Iuningen ⁵⁾, dum regias et suas copias in grandi multitudine vidisset convenisse, et ad dimicandum accinctas in aciebus et ordinibus consistere, ultimi descri-

¹⁾ quoque *Ed. Lips.* ²⁾ Cisawy *Cod. Kost.* ³⁾ Quam oblata manibus tenens *Ed. Lips.* ⁴⁾ diei *Ed. Lips.* ⁵⁾ Iunigen *Ed. Lips.*

minis horam perhorrescens, fiduciam, qua usque ad superbiam insanierat, in solitudinem vertit, ac in locum abstractum secedens, non moerori tantummodo, sed et lacrimis ubertim manantibus indulgebat. Id dum Commendatoribus suis, quorum caterva tunc circumfusus erat, admodum displiceret, Elbingensis Commendator Wernerus Thetingen ¹⁾ illum aggressus, publice obiurgat, monens: ut virum se non feminam gerat, et strenuitatis potius de se quam ignaviae exemplum militibus suis, signum pugnae ab eo praestolantibus, praebet. Eam obiurgationem Ulricus Magister modeste ferens, respondet: Non meticulositate aliqua aut ignavia lacrimas, quas coram cernebant, profudisse ²⁾, sed religione et vera compassione, quod videlicet sub suo Magistratu et regimine tantum christiani sanguinis, quantum qui oculis non subiiceret, animo et aestimatione concipere posset, futurum ³⁾ foret fusum iri. Vereri quoque se, ne effusus iam et prope horam fundendus sanguis de suis requiratur manibus, et propterea anxietatem sive aegri sive praesagientis animi oculere non valuisse. Adiecit quoque, se ut virum constantem et pugnam absque metu initurum, et in eius discrimine, in quamcumque partem eius sors casura foret, perseveraturum. Se ipsum potius ipse Wernerus Thetingen ⁴⁾ aspiceret, de se quoque potius et sua persona, statu atque conditione curaret: ne superbe et ferociter de se et viribus suis praesumens, tanto turpius dum ad pugnam ventum foret, caderet, quanto se inflatius supra caeteros elevaret. Nec inanis fuit haec denuntiatio. Magister enim Prussiae Ulricus, pugnando adverso pectore, cecidit, nec suo exercitui victo ⁵⁾ superesse dignum duxit: Wernerus Thetingen ⁶⁾ Commendator Elbingensis turpiter ex praelio fugiens, non prius fugam, quam in Elbing devenisset, sistere potuit, documentum non inultae superbiae et praesumptionis singulis futurus.

Superbam Ulrici Magistri Prussiae legationem et duos enses missos Wladislaus Rex modeste acceptans, custodes corporis sui deputat et signum pugnae dare iubet.

Mandatis regiis Nicolaus Regni Poloniae vicecancellarius acceptis, praeire coeperat, Rege galeam capiti superponere ⁷⁾ et in pugnam procedere gestiente, ad currus: dum subito nuntiatur, duos Aroldos, quorum unus Romanorum Regis, nigram videlicet aquilam in aureo campo, alter Stetinensis Ducis, rubeum gryphonem in albo campo, deferebant insignia, ex hostium exercitu egressos, duos enses nudos et vagina vacuos, deferentes

¹⁾ Tetinger *Cod. Calv.* ²⁾ se profudisse *Ed. Lips.* ³⁾ futurus *Ed. Lips.* ⁴⁾ Tetinger *Cod. Calv.* ⁵⁾ victo *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ Tetinger *Cod. Calv.* ⁷⁾ superponente *Ed. Lips.*

in manibus, et ¹⁾ praesentiam Regis requirentes, militum Poloniae tutela, ne violarentur, ad Regem conductos adesse. Illos siquidem Prussiae Magister Ulricus ad Wladislaum Regem, ad conserendum praelium sine cunctatione et dimicandum acie, exciturus, additis insuper superbis mandatis, transmiserat. Quibus Wladislaus Poloniae Rex visis, ratus illos (ut erat) aliquid novae et insolitae legationis ferre ²⁾, Nicolaum vicecancellarium revocare iubens, in eius atque certorum baronum, quibus regii corporis custodia mandata fuerat, videlicet Ducis iunioris Masoviae Semoviti, nepotis germana ex sorore regii, Iohannis Manszik ³⁾ de Dambrowa, Szolawae Bohemi, Sbignei de Oleschnicza secretarii, Dobselai Kobyla, Wolczkonis Rokuthi ⁴⁾, Boguphali ⁵⁾ magistri coquinae, Sbignei Czayka de Nowydwor ⁶⁾ regiam lanceam, Nicolai Morawyecz vexillum parvulum, Danilkonis de Russia sagittas regias deferentium, quoniam festinatio in praelium, Alexandrum Ducem Magnum Lithuaniae, et occupatio eius circa componendas suorum acies, vetuit acciri, Aroldorum legationem audit. Qui reverentia aliquali apud Regem facta, legationis suae verba Theutonico idiomate, Iohanne Manszik interpretante, in hunc modum disserunt: Illustrissime Rex! Magister Prussiae generalis Ulricus mittit tibi et fratri tuo (suppresso et Alexandri et Ducis nomine) per nos Aroldos praesentes duos gladios in pugnae suffragium futurae, quatenus cum eo et gente sua minus cunctanter et magis audaci, quam quem praesefers, animo congregiaris, neque de caetero latites, et intra silvas nemoraque consistens, pugnam trahas. Si autem strictum et arctum campum te ad explicandum tuorum acies habere existimas, offert tibi Magister Prussiae Ulricus, quatenus te ad certamen eliciat, de planitie campi, quam suo exercitu occupavit, ad ⁷⁾ quantum voles, excedere; aut saltem, ne pugnam ulterius dilatam a te iri contingat, Martis ⁸⁾ campum quemlibet delige. Haec Aroldi. In ipso autem legationis Aroldorum puncto, Cruciferorum exercitus denuntiationem suam, per Aroldos factam, testatus, retrocessionem ad spatium haud exiguum notatus est fecisse, ut appareret eum fidem Aroldorum et intimatorum suorum opere expressisse. Stulta profecto et parum eorum religioni congrua, haec denuntiatio, quasi fortunam in suo consilio, suaque potestate habitam novissent, quid cuique luce illa assignatura ⁹⁾ foret. Wladislaus autem Poloniae Rex, superba et arroganti legatione Cruciferorum audita, gladiis de manibus Aroldorum acceptatis, non in bilem aut indignationem aliquam, sed in lacrimas resolutus, responsionem suam, nulla deliberatione, mira

¹⁾ ad *Cod. Rozr.* ²⁾ ferre et nuntios esse *Cod. Rozr.* ³⁾ Męzyk *Cod. Kost. Mazik Ed. Lips.* ⁴⁾ Rokuta *Cod. Kost.* ⁵⁾ Boguchwali *Cod. Kost.* ⁶⁾ Nowodwor *Ed. Lips.* ⁷⁾ et *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Marti *Cod. Rozr.* ⁹⁾ allatura *Ed. Lips.*

tamen et quasi superna humilitate, patientia et modestia fretus, ad Arol-dos facit: Quamvis, inquit, in exercitu meo sufficientes gladios habens, hostium meorum gladiis non egeam: pro maiori tamen suffragio, tutela et defensione causae et iustitiae meae etiam hos duos gladios, ab hostibus meis, meum et gentis meae sanguinem et excidium sitientibus, missos et per vos delatos, in nomine Dei accepto ¹⁾. Ad quem velut iustissimum intolerandae superbiae vindicem, ad eius quoque genitricem Virginem Mariam, ad Patrones quoque meos et Regni mei, Stanislaum, Adalbertum, Wenceslaum, Florianum et Hedvigim confugiam, precaborque illos, ut in hostes tam superbos quam impios, qui nulla aequitate, nulla humilitate ²⁾, nulla oblatione mea, nisi sanguinem fundant, viscera lanient, iugulum cervici admoveant, placari, pacificarique possunt, iras suas vertant: in certissimo Dei et Sanctorum eius praesidio, et illorum suffragio et pietate, fiducia mea collocata, quod illi me, populumque meum, suis viribus, suaque intercessione protegent, et non permittent me, populumque meum succumbere tam immanibus hostibus, apud quos frequentius pacem quaesivi, quam et praesenti hora, dummodo aequis conditionibus provenire posset, non fastidirem accipere et vibratam in pugnam manum retraherem, etiam nunc, quamvis de coelo victoriam mihi ex horum mucronum, quos attulistis, evidentissimo ostento viderim portendi a conflictu. Campi vero electionem non mihi vendico neque arrogo, sed illius designationem, quemadmodum Christiano et homini et Regi convenit, Divinitati reservo: eum locum pro certamine, eum belli eventum habiturus, quem divina propitiatio et praesentis diei fortuna est assignatura, confidens furori Cruciferico a Superis dari eos exitus, quibus et in praesens et in posterum domabitur illorum tam impia et non ferenda superbia: Superos enim compertum habeo pro iustiori causa staturus. Tantam talemque hostium meorum superbiam, coelotenus se effertentem, campus quem calcamus, in quo concurrendum est, et Mars communis belli, et aequus iudex, conteret humiliabitque: sperans Deum mihi et genti meae praesentis certaminis solatia ³⁾ praebiturum. Servantur duo praedicti acinaces, per superbiam Polonorum Regi in subsidium missi a Cruciferis, in thesauro regio Cracoviae in hanc diem: alterius arrogantiam et cladem, alterius humilitatem et triumphum, nova et recenti semper memoria testaturi. Sic fatus, Aroldis Dziwissio Marzaczky ⁴⁾ de domo Ielithonum militi in custodiam traditis, vicecancellario in castra iterum ire iusso, galeam capiti supra ponit, et in nomine Domini exercituum in pugnam procedere ⁵⁾ et signa canere, praeliumque inchoare milites praecepit,

¹⁾ accipio. *Cod. Calv.* ²⁾ nulla humanitate ac humilitate *Cod. Rozr.* ³⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Dziuiszio Marzacky *Ed. Lips.* ⁵⁾ procedens *Ed. Lips.*

Superos invocans, obsecransque: ut iras suas in Cruciferos non foederum tantum ruptores, sed arrogantiae execrandae viros et omnis aequitatis osiores, verterent, militum quoque suorum erigerent et adiuverent virtutem. Quaerere siquidem et tunc inter stridentia arma, inter concrepantes clangore tubas, Rex mitissimus nitebatur aequitatem et iudicium, singula belli instrumenta, dummodo pax aequis conditionibus convenire posset, depositurus: verum contumeliosa et arroganti Cruciferorum legatione audita, cessit ex sententia, spemque omnem pacis, qua ¹⁾ in eam horam distinebatur ²⁾, deposuit, considerans frustra sese obniti, quando tanta streperent Cruciferi superbia. Optimus plane Rex, qui hostes suos non tam gladio, quam mansuetudine et aequitate vincebat, plus sacrificiis et oratione dimicans, quam telis. Comparatum siquidem et maturo consilio digestum fuit, quod Wladislaus Poloniae Rex ad nullam certam aciem cuiuscumque banderii ordinatus erat, descenderet ³⁾, sed cura praecipuissima eius caput et vita magnopere fuit tunc custodita; et pro evidentissima ordinatione constitutum, ut in loco abstracto et securo ⁴⁾ Rex ipse, non solum ab hostibus, sed a suis etiam ignoratus, consisteret, turba et exercitu notabili custodum et militum vallatus. Equi etiam veloces per loca varia dispositi, in quibus, transmutando illos, periculum, acie hostili vincente, evaderet: velut is, qui solus pro decem millibus computabatur. Habebat autem in exercitu custodum suorum (ut in superioribus praemisimus) banderiolum, in quo erat pro insigni aquila alba: cuius signifer erat Nicolaus Morawyecz de Kunoszowka ⁵⁾ de domo Powala. Exercitus autem ipse custodum sexaginta lanceas militum continebat. Principales autem custodes regii corporis erant hi: Semovitus iunior Dux Masoviae, filius Semoviti senioris, nepos regius ex germana sorore; Phyedusko ⁶⁾ alias Theodosius Dux Lithuaniae, habens non contemnendum de suis gentibus exercitum; Sigismundus Korbuth Dux Lithuaniae, nepotes regii patruales, et hi tres Principes cognatorum; item Nicolaus Regni Poloniae vicecancellarius, de domo Tubarum, post Gnesnensis archiepiscopus; Sbigneus de Oleschnicza de stirpe Dambno, post Cracoviensis episcopus et Cardinalis; Iohannes Manszik ⁷⁾ de Dambrowa de domo Wadwicz, post palatinus Leopoliensis; Iohannes Szolawa Bohemus baro, de domo Thowaczow; Byenyasius ⁸⁾ Wyerusch de Byala, senior cubiculariorum regionum, de domo Wyeruschonum; Henricus de Rogow de domo Dzyaloscha ⁹⁾, ex post Regni Poloniae vicethesaurarius; Sbi-

¹⁾ quam *Ed. Lips.* ²⁾ distinebat *Ed. Lips.* ³⁾ descenderet *deest in Cod. Calv. et Kost.* ⁴⁾ securo et secreto *Ed. Lips.* ⁵⁾ Kunczowka *Cod. Kost.* ⁶⁾ Fyeduschko *Ed. Lips.* ⁷⁾ Męzyk *Cod. Kost.* Mązik *Ed. Lips.* ⁸⁾ Bieniaszius *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Dzyalescha *Cod. Rozr.*

gneus Czayka de Nowydwor de domo Dambno, qui hastam regiam deferbat; Petrus Medalansky ¹⁾, de domo, quae duos vomeres aratrales, dorsis sibi iunctos, in campo coelestino defert pro insigni, cuius in Polonico proclama est ²⁾; Iohannes Sokol Bohemus, et plures alii. Alexander autem Withawdus Dux Magnus Lithuaniae, capitis sui et corporis custodiam soli Deo derelinquens, per universum tam Polonicum quam Lithuanicum volabat, discurrebatque, equos frequentius mutando, exercitum, paucos habens comites, corporis custodes vero nullos, fractos ordines et pugnam in locis multis apud Lithuanicum exercitum restituens, fugamque suorum magnopere usque ad extremum valido clamore et vociferatione nequicquam inhibens.

Congressus et pugna atrocissima inter Polonos et Cruciferos.

Signis canere incipientibus, regius universus exercitus patrium carmen Boga Rodzicza sonora voce vociferatus est, deinde hastis vibratis, in praelium prorupit. Exercitus tamen Lithuanicus, Ducis Alexandri omnis morae impatientis ³⁾ iussu, prior ad congressum venit. Iam se Nicolaus Regni Poloniae vicecancellarius, cum sacerdotibus et notariis ad castra regia processurus, in multarum lacrimarum effusione, a conspectu Regis averterat, dum illi per unum ex notariis suggestum est: subsisteret parumper, acierumque inter tam validissimos exercitus praestolaretur congressum: rarum sane, nec inpost unquam videndum spectaculum. Cuius ille dicto persuasus, ad praelii congressum oculos et vultum convertit. In ipso autem temporis articulo acies utraeque in vallis, quae exercitus dividebat, medio, sublato ab utrisque clamore, quem pugnaturi edere consueverunt, Cruciferis Polonorum acies geminata duntaxat bombardarum projectione, casso sudore offendere et confundere nitentibus, congressae sunt, quamvis Pruthenica acies et impetu clamoreque validiori, et ex editiori loco concurrisset in certamen. Erant in congressus loco sex quercus altae, quas et earum ramos, plures mortalium (de Regisne an Cruciferorum exercitu, incertum) et primum acierum congressum et fortunam utriusque exercitus superne visuri, conscenderant. Tantus autem fragor et sonitus, aciebus congressis, quasi moles quaedam immensa ruinata foret, ex fractione lancearum et collisione armorum, tam sonorus a gladiis crepitus ⁴⁾ editus est, ut etiam ab his, qui

¹⁾ Medolanyski *Cod. Calv.* Medelansky *Ed. Lips.* (Madaliński) ²⁾ *Nomen proclamatis Larissa desideratur in omnibus Codd.* ³⁾ *impatiens Ed. Lips.* ⁴⁾ *strepitus Cod. Kost.*

aliquot milliaria distabant, prope audiretur. Pes insuper pede pressus, et armis quatiebantur arma, mucronesque in ora dirigebantur; signisque collatis, timidus non poterat a strenuo, utrisque sibi quadam connexione cohaerentibus, neque fortis ab ignavo discerni: nec secus mutabant locum, aut promovebant gradum, donec hoste delecto aut interfecto, victor victi locum occuparet. Hastis denique con fractis, adeo cohaerebant utrinque acies et arma armis, ut nonnisi mucronibus et securibus longius ligno extensis, ingentem sonitum, qualem in fabricis mallei incudibus efficiunt, pugnando ederent, equisque pressi dimicarent, Marsque tunc inter pugnantes manu tantummodo et gladio conspiciebatur fortissimus.

Lithuani terga vertentes, in Lithuaniam usque aufugiunt.

Congressu inito, uterque exercitus ancipiti praelio ad unius pene horae spatium dimicabat, et neutro exercitu referente pedem, fortissimeque pro victoria adnitente, ambiguum erat, in quam partem inclinaret fortuna, aut quae pars praelio superior evasura foret, dinoscere. Cruciferi cum animadvertissent, in cornu laevo et exercitu Polonico, durum sibi que discriminosum ¹⁾ certamen, deletis iam praestantioribus ordinibus, committi, in dextrum cornu, in quo acies Lithuanica constituta erat, quae et ordinibus rara, et equis, armisque tenuis et languida, ad vincendum facilis videbatur, vires convertunt: ea pulsa in Polonorum acies fortius ²⁾ grassaturi. Non tamen proposito eorum ad plenum spes respondit. Pugna inter Lithuanos, Ruthenos et Thartaros fervente, acies Lithuanica deteriori loco, impetum hostilem sustinere non valens, esse coepit, pedem quoque ad unius iugeris terrae spatium retulit; Cruciferis autem amplius eam prementibus, iterum atque iterum cedere et tandem verti in fugam, Duce Magno Lithuaniae Alexandro necquicquam fugam verbere et clamore valido sistente, coacta est, traxitque secum magnam etiam Polonorum, qui ei commixti fuerant, multitudinem. Quam hostis caedendo, captivandoque fugientes, ad plura milliaria, ratus se iam ad plenum debellasse, persequebatur. Tantus autem metus pervaserat fugientes, ut plerisque nonnisi Lithuaniam pervenientes, fugam sisterent, et caesum Regem Wladislaum, caesum quoque Alexandrum Magnum Ducem Lithuaniae, caesos insuper eorum exercitus usque ad interneccionem, nuntiarent. In eo conflictu Smolnensium milites Rutheni, ad tria propria consistentes signa, pertinacius pugnando, soli fugae expertes, insignem laudem meruerant. Nam etsi sub uno signo caesi forent

¹⁾ perniciosum *Cod. Rozr.* ²⁾ facilius *Ed. Lips.*

durissime, et signum usque humo proculcatum: in duobus tamen reliquis, quemadmodum viros et milites conveniebat, fortissime pugnando, victores evaserant, seque tandem Polonicis agminibus coniunxerant ¹⁾, solique in exercitu Alexandri Withawdi laudem dimicationis tulerant fortis et heroicae illo die; caeteri omnes, relictis in dimicatione Polonis, cursu effuso ad fugam, hoste persequente, ferebantur. Fugam autem suorum Alexander Withawdus Magnus Dux Lithuaniae molestissime ferens, veritusque ex infelici suorum pugna animos Polonorum percussos fore, aliis atque aliis velitibus a se missis, ut omni cunctatione omissa ²⁾, properaret Rex, nequicquam deprecationibus ³⁾, solus ipse et incomitatus concito cursu advenit, magnopere rogans Regem, ut in praelium procederet, praesentia sua plurimum animositatis et audaciae pugnantibus collaturus.

Miles Bohemicus et Moravicus, ignaviane an dolo Ducis sui Iohannis Sarnowsky corruptus, ex acie in proximam silvam cedens, a vicecancellario obiurgatus, ad praelium redit, et dux eius infamis fit.

Fugerat etiam ea tempestate et Sancti Georgii ex parte regia vexillum, sub quo tantummodo Bohemi et Moravi mercenarii militabant, quod Iohannes Sarnowsky Bohemus ferendum acceperat, et cum omni gente Bohemica et Moravica in nemus, in quo Wladislaus Poloniae Rex fideles militari insigniverat balteo, diverterat, stabatque in nemore illo, neque in praelium regredi advertibat. Quod Nicolaus Regni Poloniae vicecancellarius prospiciens, et non Bohemicum sed Dobeslai de Oleschnicza militis et sui generis atque familiae esse existimans (nam crux alba in eodem vexillo depicta, aliquam crucis albae, quam Dobeslaus de Oleschnicza in signo gestabat pro insigni, similitudinem expresserat), grandi indignatione permotus, ex castris regiis cum notariis et presbyteris exsiliens, usque in locum, in quo consisterat, advenit, et Dobeslaum de Oleschnicza illic esse ratus, his illum sermonibus carpit et obiurgat: Poterasne, o infidelis et execrande miles! pugna inter Regem tuum et gentem tuam fervente, commilitonibus tuis ferociter pugnantibus et in discrimine positus, in turpem fugam verti? et in hac silva delitescendo, latitandoque, te subducere a praelio non vereris? qui olim solebas corporis tui singulari virtute plures ex privatis certaminibus referre triumphos. Convenitne id honori tuo? qui facinore te ⁴⁾ et universum genus tuum coinquinas perimmenso, nullo unquam tempore

¹⁾ adiunxerant *Cod. Rozr.* ²⁾ visa *Cod. Calv.* ³⁾ precantibus *Cod. Calv.* ⁴⁾ facinore te hoc *Cod. Rozr.*

tam validas undas ad diluendum illud habiturus. Perculsus igitur huiusmodi sermone et ad se prolatum ratus, praedictus Iohannes Sarnowsky Bohemus vexillifer, amoto galeae suae dolabro, Nicolao vicecancellario respondit: Neque metu, neque mea sponte, Pater reverende! sed impetu et tractu fugientium ex praelio et sub signo meo consistentium militum, huc sum delatus. Milites antesignani ex Bohemis et Moravis, Iawor, Sigismundus Rakowycz de Rakowa ¹⁾ et alii: Tibi, inquit, testamur vir egregie! quod ductu huius hominis pessimi, nostri primipilarii, nos in has silvas ex certaminis loco trusos et adductos esse: et ne nobis fugae facinus possit exprobrari a quoquam, ductore suo, signoque quod fert, desertis, ad certamen revertimur. Neque dictis faciunt moram; sed Iohanne Sarnowsky et signo derelicto, celerius quo possunt redeuntes, ad palaestram certantium militum Polonice se agminibus miscuerunt. Erat autem ab eo tempore praefatus Iohannes Sarnowsky Bohemus infamis: quem et uxor propria, ex Poloniae Regno post conflictum redeuntem, neque castro neque thoro excipere, meticulositatem et fugam illi exprobrans, perseveravit. Quibus contumeliis atque improperiis affectus, paucis vixit tempore, taedioque et dolore assiduo contabescens ²⁾ extinctus est. Fraus enim sua et pusillanimitas, quam eo die in Wladislao Poloniae Rege, fugiendo voluntarie ex pugna, ostenderat, in vulgarem et apud Sigismundum Hungariae Regem, et apud Bohemiae et Moraviae barones, ascenderat notionem, nec poterat aliquo processu temporis aboleri, dilui vel obliterari. Fugam autem huiusmodi et discessionem, praefatus Iohannes, pusillanimitatene an auro Cruciferico corruptus fecerit, parum constabat.

Signum vi hostium collapsum restituitur a Polonis. Prutheni a persecutione Lithuanorum reversi, pugnam instaurant, ac unus eorum, qui in Regem totis viribus impetum facit, ab inermi Sbigneo de Oleschnicza notario regio occiditur.

Lithuanico exercitu in fugam acto, inter Polonicum et Pruthenicum exercitum, suppresso per descensum suavis et modestae pluviae, ingenti, qui pugnam et pugnantes confundebat, pulvere, acerrimum instauratur in locis variis certamen. Cruciferis quoque pro victoria adnitentibus, magnum banderium Poloniae Regis Wladislai, aquilam albam habens pro insigni, cuius Martinus de Wroczimowicze vexillifer Cracoviensis, miles de domo Polukosza ³⁾ erat gestator, prolabitur hostili impetu in terram; verum a pugnacissimis militibus et veteranis, qui ad illud constiterant, illico ruinam

¹⁾ Rankowa Cod. Calv. ²⁾ extabescens Ed. Lips. ³⁾ Pulkozicz Cod. Kost.

illius rescindentibus, sublatum est et suo loco restitutum: quod, nisi circa illud egregia fortissimorum militum manus se opposuisset, corporibusque et armis illud defendisset, erigi non poterat. Eam autem indignitatem et probrum Polonici milites correcturi, saevissimo impetu grassantur in hostes, et omne illud robur, quod ¹⁾ cum illis manus conseruerat ²⁾, fundunt, prosternunt et debellant. Interea redit Cruciferorum exercitus Lithuanos et Ruthenos fugientes insectatus, multitudinem captivorum secum ducens et victorem se agens, magna iucunditate in castra Pruthenica properabat. Videns autem infestis armis, viribusque agi bellum, captivis et sarcinis abiectis, in praelium insiliit, parti suae segnius iam tunc decertanti succursurus. Fit asperum, succedentibus novis pugnantibus, inter utrosque certamen. Et corruentibus hinc inde quam plurimis, acies Cruciferica grandi in militibus iactura excepta, ordinibus insuper confusis, et his qui ordines ducebant peremptis, ad fugam inclinatura sperabatur; Cruciferorum tamen de Ordine et militum Bohemicorum, Almannicorumque perseverantia labans in plerisque locis praelium restitutum ³⁾. Pugna inter utrumque exercitum in suo fervore durante, stabat Wladislaus Poloniae Rex, animositatem pugnantium eminus prospiciens, fiduciaque sua in divina propitiatione reposita, hostium, quos in locis aliquot fusos profligatosque viderat, fugam et devictionem extremam tacitus operiebatur. Sedecim interim hostium cohortes sub totidem signis, novae, integrae et nondum belli fortunam expertae, in praelium succedebant, et aciebus in partem, qua Rex Poloniae cum custodibus tantummodo constiterat, versis, petere illum lanceis vibratis videbantur. Ratus autem Rex se acie hostili, paucitatis suae respectu ex composito peti, veritus sibi imminere extremum discrimen, Sbigneum de Oleschnicza secretarium suum ad gentes suas e propinquo positas et sub signo cubiculariorum militantes, transmittit, iubens: quatenus propere illi in subsidium accedant, ingens periculum a capite sui Regis, in quod si non celerius succurreretur ⁴⁾, recisurus esset, propulsuri. Erat et vexillum illud in puncto et praecinctu ad faciendum cum hostili agmine congressum. Miles itaque regius Nicolaus Kyelbascha ⁵⁾ de domo Nalancz, unus ex antesignanis, contra regium nuntium Sbigneum notarium acinacem stringens, grandi illum voce discedere ⁶⁾ iubens, obiurgat: Videsne, inquit, o funeste! ab hostibus nos invadi, et cogis, ut superimpendenti pugna omissa, in Regis defensionem concedamus. Quod, quid aliud est, nisi fugere ex acie, et terga retrocedendo praebere hosti, et tam nos quam Regem, manifesto periculo, viribus nostris con fractis, adiicere. Ea obiurgatione Sbigneus de

¹⁾ quo *Ed. Lips.* ²⁾ conseruerant *Cod. Rozr.* ³⁾ restitutum est. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ ni celerius succurrerent *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Kielbassa *Cod. Rozr.* ⁶⁾ discedere propere *Cod. Rozr.*

Oleschnicza repulsus a cohorte cubiculariorum, cui se medius ingesserat, discedit ¹⁾, et extemplo gentes regiae cum hostibus congregantur, fortissime quoque dimicantes obterunt et hostes fundunt, Sbigneo de Oleschnicza ad Regem reverso, et singulos milites circa praelium occupatos fore nuntiante, addente quoque, quod a pugnantibus, aut ²⁾ in pugnam spectantibus, nullum consilium, nullum imperium posset accipi. Caeteras autem cohortes pugnam cientes, Sbigneus se non adisse apud Regem nuntiabat: quoniam apud illas prae strepitu et tumultu, neque consilium accipi poterat, neque imperium. Parvum vexillum regium, quod ferebatur post illum, ac albam aquilam in campo rubeo habens pro insigni, ne Regem illic consistere proderet, provide subductum, et custodibus corporis regii mandantibus, suppressum est: et circumstantium militum equis et corporibus Wladislaus Rex, ne illic stare coniceretur, adumbratus. Aspirabat Wladislaus Rex vehementi ardore in praelium, et calcaribus urgens equum, in hostium conseratissimos acies insilire, custodibus corporis renitentibus aegre, obstantibusque, nitebatur. Unde et Szolawam Bohemum, unum ex custodibus corporis, ferocius manu frenum equi, ne procedere valeret, complexum, lanceae suae extremitate Rex, modeste tamen ferit, dimitti se in pugnam rogat: donec universorum corporis custodum, omnia se prius extrema, quam id eveniat, passuros, profitentium, prece et duriori renitentia revocatus et cohibitus est. Miles interea de exercitu Pruthenico Almanus genere, appellatus Dipoldus Kikerzicz de Dieber ³⁾ de Lusatia, cingulo aureo, alba diploide Theutonica, quam in Polonico appellamus Iakkam ⁴⁾, et armis in toto corpore vestitus, ex acie maioris vexilli Pruthenici inter alia sedecim consistentis, in equo rufo exiliens, in locum usque, quo Rex stabat, decurrebat, vibransque hastam, universo hostili sub sedecem signis constituto exercitu inspectante, invasurus Regem videbatur. Quem dum Wladislaus Rex, vibrata et ipse hasta sua, excipere niteretur, a Sbigneo de Oleschnicza regio notario, nudo et inermi, semifractam lanceam gestante, in latus ictum ⁵⁾ Regis praeveniens, exceptus et in terram ex equo praecipitatus est. Quem palpitantem et supinum Wladislaus Rex in fronte, quam, caside sursum versa, habebat nudatam, hasta feriens, intactum reliquit; sed illico a militibus Regem observantibus occisus, a pedestribus vero, armis et spoliis exutus est. Facere aliquis in illa pugna aliquid felicius potuit? Sbignei profecto opere nihil fortius, nihil audacius: qui inermis et nudus, cum armis undique vestito, adolescens cum viro, et necdum tyro cum veteraneo congregari ausus, per semitruncatam hastam, adversarii praelongam

¹⁾ discessit *Ed. Lips.* ²⁾ seu *Cod. Rozr.* ³⁾ Echer *Cod. Calv.* ⁴⁾ Iakkam seu Kawtan *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ictumque *Cod. Rozr.*

elisit, et hostem infestum ex equo deiiciens, non tam Regis sui, quam totius exercitus periculum ex casu et nece Regis proventurum, avertit. Quem dum Wladislaus Poloniae Rex, custodibus corporis sui certatim animositatem illius apud regias ¹⁾ aures efferentibus, balteo cingere ornareque militari, ac decus operis sui praemiari magnopere gestisset, non sustinuit ingenuus adolescens eo se honore a Rege tractatum et insigniturum iri, sed Wladislao Regi fasces sibi militares imponenti respondit: non saeculari militiae, sed ecclesiasticae se adiiciendum fore, et Christo malle, quam Regi terreno et mortali, perpetuo militare. Tum Wladislaus Rex: Ex quo, inquit, sortem potiozem delegisti: at ego si vixero, ad pontificale culmen te promovere, praemiaturus tuum opus, non intermittam. Ab eo itaque tempore Sbigneus ipse carior Regi esse coepit, et in conspectu omnium singulari gratia et favore conspicuus, in episcopum deinde Cracoviensem favore regio processu temporis promotus, irregularitatis tunc contractae notam, Martino Papa quinto dispensante, promeruit.

Pruthenis caesis, fuisque, castra eorum diripiuntur, vincula in Polonos parata inventa collo hostis imponuntur, et ex vine, vasis iussu regio contractis, cum sanguine caesorum mixto torrens rubeus defluit.

Agmen ²⁾ Cruciferorum sub sedecim ³⁾ signis consistens, ex quo miles Misnensis Kikerzicz Regem invasurus, ausu temerario magis quam audaci, prodierat, videns praefatum militem Kikerzicz truncatum esse, converti illico coepit, uno Crucifero, qui signa ducebat, albo insidente equo, antesignanos milites lancea ad retrocedendum impellente, clamanteque in Theutonico: Herum, Herum! ⁴⁾ Conversus autem ibat in partem dextram, in qua vexillum maius regium, caede hostium iam perfunctum, cum nonnullis aliis signis regiis constiterat. Milites autem regii, viso exercitu sub sedecim signis posito, plerique hostilem (ut erat) rati, alii ingenii humani vitio in spem meliorem proni, Lithuanicum exercitum propter versatiles lanceas alias Sulicze, quarum in eo frequens numerus habebatur, astru-entes ⁵⁾, non subito illum aggressi sunt, dubietatis concertatione inter eos crescente suspensi: quam gestiens Dobeslaus ⁶⁾ de Oleschnicza miles de domo Crucis, quae Dambno appellatur, solvere, urget, vibrata lancea, equum unicus in hostem, contra quem Crucifer signa et ordines ducens, de turma Pruthenica exilit, et venienti Dobeslao contra se occurrens, vibratam hastam

¹⁾ Regis *Ed. Lips.* ²⁾ Regimen *Cod. Kost.* ³⁾ sub decem *Cod. Kost.* ⁴⁾ herun, herun! *Cod. Rozr.* ⁵⁾ astruentibus *Cod. Calv.* ⁶⁾ Demboslaus *Cod. Kost.*

Dobeslai, sua vibratili lancea in sublime exceptam, per caput submittit. Primo siquidem Dobeslaus Oleschniczky emisit hastam, quam Crucifer modica declinatione et submissione capitis, sarissa etiam in altum sublata, evitavit, ictumque ferire illum conantis Dobeslai elusit. Dobeslaus autem frustratum se ictu suo advertens, et cum universo hostili decertare agmine temerarium et insanum ducens, concito cursu ad suos regrediebatur: quem Crucifer persecutus, infestam et ipse sarissam, equo calcaribus adacto, in Dobeslaum contorquens, emittensque, vulnus in lumbis equi Dobeslai per tecturam, quam Kropyerz vocitamus, non letale tamen infigens, citato cursu, ne a Polonorum militibus occuparetur, suis se viceversa coniunxit. Polonorum itaque acies, dubietate, quae illos tenuerat, discussa, sub frequentibus signis in hostes sub sedecim signis constitutos, in quae et reliqui alii apud alia signa conflicti confugerant, irruunt et letale cum illis certamen conserunt. Et licet hostes aliquandiu restitissent, ad extremum tamen multitudine exercitus regii undequaque circumdati, strati, obtritique sunt, et fere singulae gentes sub sedecim signis militantes, caesae aut captae. Eo ¹⁾ hostium agmine devicto profligatoque, quo et Magistrum Prussiae generalem Ulricum, Marsalcos, Commendatores et quoslibet milites, proceres ²⁾ de exercitu Pruthenico praestantiores constabat cecidisse, caetera multitudo hostilis averti, et ut semel dedit terga, etiam certam capessere fugam coepit, victoriam quoque etsi seram laboriosamque, plenam tamen et certam Wladislaus Polonorum Rex et exercitus suus de Magistro et Ordine Cruciferico consecuti. Tunc siquidem Georgius Kerzdorff miles, qui in Cruciferorum exercitu Sancti Georgii banderium detulerat, capi honeste, quam turpiter fugere malens, cum quadraginta commilitonibus Przedpelkoni Kopidlowsky ³⁾ Polonico militi de domo Drya, occurrens, flexis genibus in terram, in captivitatem militarem, quemadmodum precabatur, signo etiam contradito, receptus est. Recepti et biduo ⁴⁾ Duces, Kazimirus Stetinensis per Skarbonem de Gory, Cunradus albus Oleschnicensis per Iosthonem de Zalcz Bohemum, qui propriis gentibus et signis Cruciferorum partem adiuverant. Capti praeterea multi alii diversarum gentium et nationum milites. Plerisque autem militibus, qui ex acie Pruthenica diffugerant, currus Pruthenicos ad castra defensionis gratia ingressis, a gentibus regiis, curribus et castris Pruthenicis ⁵⁾ perruptis, invasi et oppugnati, aut trucidati fuere aut capti; castra quoque hostilia, multiplici opulentia plena, et currus, et omnis Magistri Prussiae et sui exercitus suppellex per Polonicos milites direpta. Repertae autem fuere aliquot in Cru-

¹⁾ Et *Ed. Lips.* ²⁾ proceresque *Cod. Rozr.* ³⁾ Kropidlowski *Cod. Kost.* ⁴⁾ hi duo *Cod. Rozr.* ⁵⁾ castris regiis *Cod. Calv.*

ciferico exercitu quadrigae, vinculis tantummodo et catenis onustae, quas Cruciferi, certam sibi ominati, Divinitate inconsulta, victoriam, nec praelium meditati sed triumphum, ad vincendum Polonorum captivos conduxerant; reperti et alii pleni facum ¹⁾, quae pinosae, sepo tamen et pice oblatae, tela insuper sepo et pice perfusa circumdatae, cum quibus debellatos et fugientes persequerentur, per antecessum, rem in manu Dei sitam tumido et de victoria fidenti animo, non reservata potestate Superis, executuri. Vinculis tamen et catenis huiusmodi, iusto Deo praesumptionem eorum conterente, a Polonis alligabantur. Erat spectaculo digna et pro aestimatione ²⁾ rerum sortis humanae miranda res, quod dominos proprios propria vincla et catenae includerent, et hostiles currus plura explentes millia, adeo quod ³⁾ nec minimum illorum relinqueretur vestigium, infra quartale unius horae a regio exercitu direpti. Erant praeterea in castris et curribus Pruthenicis vasa vini multa, ad quae regius exercitus, hostibus debellatis, praelii fatiga et fervore aestivo defatigatus, ad refocillandam sitim concurrerat, nonnullique militum galeis, caeteri chirotecis, calceis item alii hauriendo merum, sitim sedabant. Veritus autem Wladislaus Poloniae Rex, ne exercitus suus a vino inebriatus, redderetur inutilis, facile si quis congredi auderet, etiam ab ignavo hoste vincendus; ne quoque ex nimia potatione in morbos et languores solveretur, vasa vini discindi frangique iubet. Quibus ad imperium Regis celerrime concompactis, defluebat vinum in occisorum cadavera, quorum erant in loco stativorum hostilium haud paucae congeries: et mixtum cum hominum, equorumque ⁴⁾ interfectorum sanguine ⁵⁾, rubeum torrentem conficiens ⁶⁾, usque ad prata villae Tambergk ⁷⁾ visum est defluxisse, et alveum ripasque ad modum torrentis sua impetuositate effecisse. Inde vulgari fictioni et fabulae occasionem praestitam ferunt, qua vulgatum erat, tantum eo praelio sanguinis fusum esse, ut cruor torrentis in modum deflueret. Reperta deinde sunt in silva parva, arboribus, quas multicoloraces vocamus, obsita, et haud procul a statione hostili distante, septem hostium banderia a fugientibus derelicta et terrae tantummodo infixata et mandata, quae ad Regem continuo delata sunt. Henricus Commendator de Tucholya, qui deferri ante se mandando duos ⁸⁾ gladios, a superbia sua revocari per bene suadentes nequaquam potuit, dum ex praelio turpiter fugiendo in villam Wyelgnow ⁹⁾ devenisset, ab insequentibus consecutus, miserabiliter capite caeso obtruncatus, temeritatis et superbiae suae funestas quidem, sed meritas poenas dedit. Conspectus autem sub

¹⁾ pleni facum currus *Cod. Rozr.* ²⁾ existimatione *Cod. Kost.* ³⁾ ut *Cod. Rozr.* ⁴⁾ pecorumque *Cod. Calv.* ⁵⁾ cruore *Cod. Rozr.* ⁶⁾ efficiens *Ed. Lips.* ⁷⁾ Thambergk *Cod. Rozr.* (Tannenberg). ⁸⁾ nudos *Cod. Kost.* ⁹⁾ Ulnowo (Faulen) *hodie.*

praelii tempore fuit in aere a nonnullis viris devotis et timoratis, et quibus id videre divina propitiatio concesserat, vir quidam pontificalibus amictus, personam egregiam representans, Polonicum exercitum iugiter et donec pugnaretur et Polonis cederet victoria, benedicens: Beatissimus Stanislaus Cracoviensis episcopus, Polonorum Patronus et Protomartyr, creditus, cuius intercessione et suffragio tam celebrem victoriam constat Polonis provenisse.

Fugientium hostium per Polonos persecutio et captivorum, occisorumque numerus.

Curribus hostilibus distractis, exercitus regius ad collem, in quo hostium statio et castra erant, pervenit, hostiumque ex fuga dilapsorum plures turmas et cuneos, et ¹⁾ sole reverberante, armis, quibus pene omnes vestiti fuerant, fulgentium ²⁾ perspexit. Ad quos persequendos se ultro accingens, in prata quaedam lubrica ingressus, in hostes insiliit, et paucis admodum resistere ausis, devictis, agmen reliquum absque violatione, absque vulnere, iubente Rege, ferro ut milites parcerent, integrum agebatur. Tunc quoque Wladislaus Poloniae Rex milites persequi fugientes hostes, signo dato, iussit, commonitos, ut caedibus quam maxime abstinerent. Ad plura itaque milliaria persecutio extensa est: et paucis, qui fugam maturaverant, evadentibus, plures mortales comprehensi, in castra quoque reducti et elementer a victoribus habiti, altero die Regi dediti sunt; multi in piscina a praelii loco duobus milliariis distante, ex tumultu et pressura, undis suffocati. Nox superveniens persecutionem ademit. Hostium eo praelio quinquaginta millia occisa, capta quadraginta; signa militaria referuntur quinquaginta unum intercepta; spoliis hostilibus victores admodum ditati. Quamvis difficile credam, quanti ex hostibus ceciderint, exacta supputatione asserere: strata autem fuit in aliquot protensa milliaria mortuorum corporibus via, terra madefacta interfectorum cruore, aer ipse moribundorum et eiulantium vocibus implebatur.

Duo Fratres de Cruciferorum Ordine propter superbos sermones Withawdo Lithuaniae Ducis proterve obiectos, ab eo capitali poena, invito Rege, plectuntur.

Exercitu regio ad persequendum fugientes hostes, ad Regis imperium converso, Wladislaus Poloniae Rex in collem editiorem perveniens, se illic collocat, reliquam illius diei fortunam et faciem, quae tum in persequendis,

¹⁾ ex *Cod. Rozr.* ²⁾ fulgentibus *Cod. Rozr.*

tum in reducendis hostibus a Polonorum militibus edebatur, perspecturus. Quem illic Alexander Dux Magnus Lithuaniae post relatam victoriam primum offendens, quippe qui sub omni pugnae tempore, inter Polonorum signa et cuneos, fessis et laborantibus novos et recentes submitiendo, et quae fortuna foret utriusque partis, scrupulosius advertendo, versabatur, refert pro magna et incunda novitate: duos Fratres de Cruciferorum Ordine, Marquardum videlicet de Salczbach Commendatoram Brandeburgensem, et Schumbergk ¹⁾, qui conventionis tempore inter praefatum Alexandrum Magnum Ducem Lithuaniae et Magistrum atque Ordinem supra flumen Nymyen prope Kowno habitae, Duci praedicto ²⁾ Alexandro et eius genitrici, quod parum pudica fuerit, sermone contumelioso et illoto impropaverant, in praelio captos; subinferens, se in eis debitam vindictam per capitis truncationem accipere statuisset. Wladislaus autem Poloniae Rex, felicitate victoriae non elatus, sed benignitate et humilitate solita usus, prohibuit praefatum Ducem Alexandrum in captos et deditos exercere aliquam vindictam. Non convenit, inquit, chare frater! amplius in eos hostes, quos non nostra virtute, sed clementis Dei permissione, acie superavimus, saevire, neque nostras iniurias et offensas in captivos ultum iri, sed in altissimum Deum gratiarum actione pro collato triumpho celebrata, omnem mansuetudinem et clementiam victis et calamitosis praestare. Satis enim, iusto Dei agente iudicio, iam illos et coereuimus et mulctavimus, iustumque est, ut et nos parcamus illis, quibus vis et fortuna belli pepercit. Gessisset autem Dux Lithuaniae Alexander monitis regis morem, nisi praefatorum Cruciferorum Schumbergk et Marquardi, superbi, arrogantes, tumentesque sermones illum ad complendum cogitatam ultionem de novo irritassent. Verbis enim eorum, qui in captivitate positi, fundendo comminationes, submisso loqui, veniamque petere, dedignabantur, praefatus Dux Alexander offensus, eos die Dominico immediate sequenti, vicesima die Iulii, in stationibus prope Morungk, capitis obtruncatione, Wladislao Poloniae Rege nequaquam inhibente, damnavit. Dum siquidem Alexander Withawdus a Marquardo Crucifero praesentis fortunae conditionem, in qua foret, investigaret et matris suae probra illi obiiceret: Marquardus suae sortis et ducalis irae dudum in eum expromptae oblitus, quem placare verbis mansuetis debuerat, superbius locutus, irritat. Nihil, inquit, praesenti fortuna deterreor, cuius successus ex aequo parti utrique suffunditur, sorte commutata id nobis victis crastina die, quo vos potimini hodie victores, largitura. Quo verbo, velut inclementiori, a captivo prolato, Dux Magnus Withawdus, quamvis in illum nihil crudele attentare cogitaret,

¹⁾ Sumberg *Cod. Rozr. Schnibergk Cod. Kost.* ²⁾ praefato *Ed. Lips.*

offensus, Marquardum Commendatorem et Schumbergk ¹⁾ ad capitale supplicium pertrahi iussit. Culpatus a multis Marquardus, quod cui misericordia opus erat, iram et odium irritabat: Dux vero Alexander rectene id egerit an perperam, saeviendo in captivos et deditos, expediendum mihi non assumo.

**Exercitu Polonico vires refliciente et ad sacra Deo facienda voce praeconis vocato,
Ulrici Prussiae Magistri caedes nuntiatur.**

Sole in declivum tendente, Wladislaus Poloniae Rex, colle, in quo aliquanto tempore constiterat, et praelii loco relicto, ad spatium quartalis unius miliaris, sequentibus eum curribus in multitudine copiosa, versus Marienburgk procedens, supra lacum castra posuit: ubi et universus exercitus, a persequendis hostibus reversus, convenit. Erat autem cunctis in commune laetitia immensa, quod ingenti et multis memorando saeculis, de superbo et potenti hoste relato triumpho patriam ab inclementi et iniusta Cruciferorum occupatione et invasione, se ipsos vero ab imminente necis aut captivitatis periculo, in brachio Dei excelso vindicarant. Tota insuper nocte insequenti gentes regiae a persecutione hostium cum captivis et spoliis innumeris redibant, captivosque et signa hostium Regi illa nocte exeubias in observationibus agenti, dedebant ²⁾: quos et quae ille iubebat in crastinum reservari. Descendens autem, dum ad stativa lacus praedicti ventum foret, Wladislaus Rex de equo, antequam tentorium adaptatum esset, fatigatus ex labore et aestu, posuit se in ³⁾ umbra rubi caerulei, strato ex frondibus platani composito, ad quietem, solo Sbigneo de Oleschnicza notario sibi assistente. Ex clamoribus autem validis, quos fecit durante praelio, commonendo et incitando milites ad pugnam, erat vox sua adeo rauca, quod aegre poterat et nonnisi de propinquo illo et sequenti die intelligi. Tentorio vero disposito, intravit Rex in illud, et armis tum primum depositis, apparari celerius prandium iubet: non enim die illa Rex, sed neque exercitus suus quicquam gustaverat, sed erant omnes usque ad vesperam ieiuni, nec prius, quam in solis occasu, tam Rex quam exercitus refectio- nem sumere coepit. Sole occidente, cecidit pluvia, et nocte integra proces- sum suum continuans, pluresque vulneratos de utroque exercitu, regio et Pruthenico, in praelii campo ⁴⁾ relictos, qui vivere, si inde sublatis et curati forent, potuissent, vis algoris extinxit. Rege deinde mandante, prae-

¹⁾ Semberg *Cod. Rozr.* ²⁾ reddebant *Cod. Kost.* ³⁾ sub *Ed. Lips.* ⁴⁾ loco *Ed. Lips.*

conis regii Bogutae voce publicum editur ad universum exercitum in noctis conticinio proclama: quatenus die sequenti in tabernaculum regium, ad audiendum solennia sacrificiorum, ad agendum quoque excelsissimae ¹⁾ Divinitati de praestita victoria gratias, conveniat, signa quoque et captivos Regi aut suis praefectis et officialibus repraesentet, futurum etiam diem in eisdem stativis exacturus. Mszczugio de Skrzin nuntiante Wladislao Poloniae Regi, Ulricum Magistrum Prussiae generalem occisum esse, et in necis suae confirmationem, Wladislao Regi aureum pectorale, Sanctorum refertum reliquiis, quod familiaris praefati Mszczugii, nomine Iurga, occiso detraxerat, ostentante: gravi suspirio Wladislaus Rex ingemuit, atque in lacrimas resolutus, conversionem fortunae et sortis, vel potius elationis humanae admirabatur. Hic ²⁾ inquit, o milites mei! quam foedum est superbire in Deum. Is enim, qui hesternum die plures regiones et Regna suo destinabat imperio, qui parem suae potentiae non aestimabat se reperiturum, iacet omni destitutus suorum auxilio, miserrime trucidatus: quantum superbia humilitate inferior sit, ostendens. In laudes denique ³⁾ Creatoris Rex ora solvens: Glorifico te, inquit, omnium clementissime Deus! qui humiliasti ut vulneratum superbum, et in brachio virtutis tuae confregisti adversarios meos, et dexteram ⁴⁾ in me et populo meo die hodierna glorificasti.

Poloni occasionem arcis Marienburgk conquirendae cunctatione sua amittunt.

Consulentibus, decernentibusque regiis consiliariis, quatenus Wladislaus Poloniae Rex cum omni exercitu suo in praelii loco, victorem se agens, triduum exigeret; refellebant caeteri, fortissimisque urgebant rationibus: ut pulsa omni mora, nocte et interdiu versus Marienburgk ⁵⁾ citato agmine contenderet. Si id consilium, velut parum utile, damnaret, facto tamen delectu, praestantiores gentes, ocyus quo fieri posset, ituras, in obsidionem castris Marienburgensis ⁶⁾ transmitteret: principali castro, dum terror, moerorque occuparet animos, facile conquisito, caetera extemplo se ⁷⁾ deditura, quiete et sine armis possessurus. Id consilium non ratione prudentius fuisset, quam felicius eventu: cum in castro Marienburgk a singulis castrum observantibus, qui et ipsi pauci erant, clade nuntiata, fuerit magno pavore trepidatum, maiorque ratio de castro dedendo, quam defen-

¹⁾ excellentissimae *Cod. Rozr.* ²⁾ En *Cod. Rozr.* ³⁾ itaque *Cod. Rozr.* ⁴⁾ dexteram tuam *Ed. Lips.* ⁵⁾ Margemburk *Cod. Calv.* ⁶⁾ Margemburk *Cod. Calv.* ⁷⁾ se deest in *Cod. Calv. et Kost.*

dendo, si Rex altero aut tertio post victoriam die exercitum admovisset castris, inita, si Wladislaus Poloniae Rex et consilii sui scrupulosius illud digressissent. Laetitia tamen illius diei occupati, debellatumque rati, destinatum omni ratione saluberrimum consilium, negante natura utriusque boni, solertiae videlicet et felicitatis largitionem, non ¹⁾ fuere prosecuti, apparuitque Regem et consiliarios nescire uti parta victoria, neque fortunae et temporis tam opportunitate quam favore. Contritis siquidem Cruciferorum viribus, si confestim et mature victor Rex victorem exercitum ad obsidionem, oppugnationemque castris Marienburgk admovisset, nemo satis dubitat, rebus suis conduxisse plurimum et finiti belli gloriam sibi unicessisse. Is quoque error permaximus Regis inter disciplinae militaris peritos computabatur, quod milites mittere ad occupandum de facili arcem Marienburgk, dum pene deserta et vacua esset propugnatoribus, et antequam in illam Henricus de Plawen Commendator de Swyeczic cum praesidio intrasset, recusavit et neglexit: praesertim dum omnium et paucorum quidem, qui arcem observabant, abalienatis ob recentem et ingentem cladem animis, trepidatio valida et morbus letargicus pervaserat; sive quia praesenti laetitia et voluptate, manubiis potius legendis et hostibus capiendis, quam conquirendis arcibus Poloni vacare maluerunt; sive quod triduo manendum in loco triumphis iustum et legitimum plurimi censebant; sive quod fortunam nulli ad plenum gratificari consuevisse, usu et natura constat; sive, quod ego magis reor, superna quaedam fortuna Cruciferico Ordini tunc parcens, in destinatum conquirendae arcis Marienburgensis tempus aptius eventum illum servavit.

Magistri Prussiae, caeterorumque tam suorum, quam hostium, qui in acie ceciderant, corpora curat Rex sepelienda. Wernerus Thetingen ex acie fugit.

Feria quarta, in crastino Divisionis Apostolorum, sedecima Iulii, dies serenus, pluvia cessante illuxit, et e vestigio in diluculo Wladislaus Poloniae Rex, Prussiae Magistri Ulrici, Marsalci, Commendatorum, caeterarumque illustrium personarum bello peremptarum corpora perquiri inter cadavera iussit, ecclesiasticae sepulturae debita honestate ea traditurus: aequè gloriosum existimans, et hostem vincere, et infelici ac victo scire misereri. Rex ubi Magistri Prussiae Ulrici per Boleminsky ²⁾ terrigenam terrae Culmensis, unum ex captivis, cui ea cura (familiar quippe inter omnes Magistro Prussiae extiterat) mandata ³⁾ fuit, cadavere duo vulnera, unum

¹⁾ ne *Cod. Rozr.* ²⁾ Boleminsky *Cod. Rozr.* ³⁾ demandata *Cod. Rozr.*

in fronte, aliud ¹⁾ in mamilla habente, item cadavere Marsalci Friderici Wallerode, item cadavere magni Commendatoris Cunradi Lichtenstein, item cadaveribus Iohannis de Seyn Thorunensis, Iohannis Comitis de Wende Mevensis, Arnoldi de Baden Slochoviensis ²⁾, potitus est; dum illorum speciem, habitumque et vulnera, quibus occiderant, contemplatus, nulla exprobrationum aut contumeliarum verba, risum aut hilaritatem emisit, quin potius lacrimis suffusus ora, pia mansuetudine illorum casum miserabatur: sindone munda ³⁾ illa involvit, purpuris cooperta in quadriga, in Marienburgk funeranda transmisit. Corpora vero aliorum Commendatorum et illustrium et nobilium personarum, ut in ecclesia parochiali lignea in Thinbarg ⁴⁾ sepelirentur, saucii vero, qui evadere poterant, medicarentur, providit: victoriam suam plus celebritatis, minus invidiae habere ratus, si illam spectata moderationis virtute adornasset. Quo facto geminae humanitatis et gratiae in devictos demonstrans Rex clementiam, maximum comitatis et urbanitatis signum Wladislaus Rex non apud proprios solum, sed etiam hostes et exteros populos de se praebuit: victoriamque suam plus iustitiae et modestiae temperamento ornavit, quam livore invidiae exacuit. In qua quidem ecclesia et corpora eorum, qui in Polonico exercitu ceciderant, a notis suis et charis perquisita et inventa, fuere sepulta: nec splendidiorum humationem nacti sunt victores quam victi. Semivivis et vulneratis ad castra perductis tam de exercitu Polonico quam Pruthenico, omnis medela, qua curarentur, impensa est. Supputatione autem facta, compertum, duodecim tantummodo notabiles milites de exercitu regio cecidisse; inter quos hi praestabant: Iakubowsky de domo Rosze ⁵⁾, Imramus Czuliczky ⁶⁾ de domo Czewnja; ut certe mirandum sit, tam exiguo militum Polonorum impendio exercitus potentes et numerosos debellatos extitisse, de Cruciferorum exercitu omnibus praestantioribus militibus aut caesis aut captis. Wernerus Thetingen ⁷⁾ Commendator Elbingensis, pacis dissuasor, quemadmodum illi Commendator de Mewe, Comes de Wende, fataverat, de praelio, eorum quae superbe dixerat, oblitus, effugit, et per castra Ordinis transitum faciens, nulli se committere ausus, non prius fugam suam sistendam duxit, donec in Elbingk pervenit; sed exopt de Elbingk faciens discessionem, his qui in Marienburgk diffugerant, se immiscuit. Commendator vero de Mewe, Comes de Wende, pectore adverso ⁸⁾ repertus est inter desideratos cecidisse. Praestabilius autem et gloriosius iudicio meo, Wladislaus Poloniae Rex egisset, si corpora Magistri, Marsalci et Commendatorum

¹⁾ alterum *Ed. Lips.* ²⁾ Slochoviensis Commendatorum *Cod. Rozr.* ³⁾ nuda *Cod. Kost.* ⁴⁾ Thamburg *Ed. Lips.* (Tannenberg) ⁵⁾ Rosae *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Kuliczki *Cod. Kost.* ⁷⁾ Thetingar *Ed. Lips.* ⁸⁾ pectore adverso pugnans *Ed. Lips.*

Prussiae non remittendo ¹⁾ in Marienburgk, in ²⁾ aliqua cathedralium, aut conventualium, seu collegiatarum ecclesiarum Regni sui humari ordinasset, triumphum suum magnificum radio visionis assiduae renovatura.

Proceres suos et duos hostium duces captos convivio Rex excipit.

Agebantur posthaec in capella regia, quae in se et chorum et corpus adinstar ecclesiae habebat, voce sonora, divina, universo Polonico exercitu ad audiendum ea congregato; fuitque prima missa cantata de benedicta Domina nostra Maria, altera ³⁾ de Sancto Spiritu, tertia de Sancta Trinitate; missae vero in aliis altaribus pro defunctorum animabus, qui hesternae die occiderant, legebantur. Tabernaculum capellae signis, vexillisque hostium undique in gyrum circumseptum, quae milites Polonici die illa in regium conspectum deferentes, capellae affixerant: quae extensa et revoluta, sonitum grandem, flante levi aura, edebant. Fecit autem Wladislaus Poloniae Rex grande convivium die illa, et tam Principes, quam optimates proprios, videlicet Alexandrum Magnum Ducem Lithuaniae, Ianussium, Semovitem utrumque seniore et iuniorem Masoviae, quam captivos, videlicet Cunradum album Oleschnicensem, Kazimirum Stetinensem, Duces, caeterosque magis illustres, ad illud invitavit et opipare tractavit. Praefati enim biduo ⁴⁾ Duces Cunradus albus Oleschnicensis et Kazimirus Stetinensis, in parte Cruciferica capti fuerant: supra tamen captivorum fortunam a Rege tractati et habiti sunt, et facile soluti, licet opus eorum scelestissimum ultionem dignam exigeret.

Clade nuntiata in Marienburgk trepidatur.

Baronibus Hungariae Nicolao de Gara et Stiborio de Stiborzicze in Marienburgensi castro agentibus, et Cruciferis de Ordine ad custodiam castris relictis, magnopere super eventu futurae ⁵⁾ pugnae propediem agenda, quo evasura foret, sollicitis, veniebat loricator homo defatigatus et anhelus, fugiens ex conflictu, qui cum a baronibus Hungariae, unde veniret, aut quae nova deferret, quaereretur: de castris se Magistri Prussiae veloci cursu venisse, et Wladislaum Poloniae Regem magna caede Magistrum Prussiae vicisse, omnesque illius copias delevisse astruebat. Gestientibus autem

¹⁾ remittendo illa *Ed. Lips.* ²⁾ illa in aliqua *Ed. Lips.* ³⁾ secunda *Cod. Rozr.*
⁴⁾ Hi enim duo *Cod. Rozr.* ⁵⁾ super eventurae *Ed. Lips.*

Hungariae baronibus rem ad liquidum intelligere, et quo ordine praelium agi coeptum est, quoque finitum, Cruciferi castrum Marienburgense observantes, relationem illam intercipiendo, mutandoque, deducebant: nondum exercitum Polonicum et Pruthenicum in universalem congressum venisse, sed tantummodo particulariter inter eos dimicatum esse. Verum baronibus Hungariae extra castrum valvas disgreduentibus, repente cuneus fugientium ex acie, et paria his, quae prior retulerat, disserentium veniebat: inter quos unus erat Petrus Szwinka miles, olim Dobrzinensis vexillifer, qui ante inchoatam guerram, a Wladislao Poloniae Rege ad Prussiae Magistrum defecerat, qui ¹⁾ omnem progressum triumphus regii et Cruciferorum casum ad plenum declaravit. De qua novitate dum familiares Stiborii de Stiborzicze, cum omnes fere Poloni existerent, ovarent laetitia immensa, Stiborius ut vir oculatus, iucunditatem ut intra se circumscriberent, iussit. Vulgata vero et publicata laetitia, dum inter Pruthenicos parietes consistenterent, hilarescere eos interdixit; apud Cruciferos siquidem in Marienburgk commorantes, victoria Wladislai Poloniae Regis primum adeo incredibilis visa est res, ut non pro vano modo, sed vix pro sano, primus cladis Crucifericae relator audiretur. Deinde ut super alium alius, idem omnes affirmantes venirent, tandem facta fides: ac singulis in moerorem et consternationem animi versis, omnes de castro Marienburgk deserendo, et de fuga, quo sors quemque tulisset, ineunda, omnes cogitationes suas, consilia et respectus verterant. Et si Wladislaus Poloniae Rex celeri cursu, quemadmodum illi prudentissimo et suavissimo ²⁾ consilio a nonnullis suasum, post relatam victoriam in Marienburgk advenisset: absque omni suo et suorum damno et periculo, primo die adventus castrum deditioe aut irruptione conquisisset. Non secus enim a Cruciferis ecclesiasticis et saecularibus, caeterisque castrum Marienburgk observantibus, iuxta ac lymphaticis discursum est per domos, aulas et cameras, et plures dies atque noctes in lamento et moeroribus, querelisque absumpti; deditumque fuisset, singulis trepidantibus et in fugam spectantibus, castrum, si quis illud de manibus trepidantium sumere contendisset.

**Ianusius Masoviae Dux Deo et Regi Wladislao agit gratias et gratulatur
de victoria.**

Captivitatis olim suae, turpisque et foedae attractionis et ligaturae, ante annos sex per Cruciferos patratae, Ianusius Masoviae, Czirnensis et

¹⁾ in *Cod. Rozr.* ²⁾ sanissimo *Ed. Lips.*

Warschoviensis Dux, amaritudinem et molestiam, quae in eius pectore per annos sex iugiter recrudescebat, quod semper omnibus vocis expetebat, compensatam et ultimam fore ¹⁾ clade Cruciferica videns, ad tabernaculum regium accessit, primum clementissimo Deo, deinde Wladislao Poloniae Regi, illic cum Alexandro et caeteris Ducibus et proceribus Poloniae praesenti, prostratus flexis genibus cum omni militia sua in terram, agere gratias coepit, exclamans et vociferans: Tibi, inquit, Deus benignissime! qui omnium iniuriarum iustissimus ultor es, qui superbiam omnem abominaris et damnas, et contritorum, moerentiumque et humilium non spernis precem et affectum, de se quoque praesumentes humilias; tibi insuper Wladislae Rex illustrissime! gratias ingentes ago, qui die hesternae ignominiae captivitatis abstersisti meae, me quoque de hoste superbo et intolerabili magnifica et gloriosa clade vindicasti, quem hostem ego cum omnibus fratribus et proceribus meis, per paternam et avitam haereditatem nostram, tuique Regni Poloniae spoliis, suspirabamus arrogantem, fastuosum et locupletem, quem protavus meus Cunradus Masoviae Dux, falsa et simulata religione, vel ut verius loquar, superstitione, deceptus, suscepit, tenuitque mendicum: celebrem diem ²⁾ et quotannis mihi et universae posteritati meae venerandum, observandumque, semper habiturus; te quoque Rex excellentissime! tuumque Poloniae Regnum, fide, subiectione, obedientia sincera, fideli et pura, omnique mea et Principatus mei ope, substantia et potentia, in quolibet necessitatis et temporis articulo, per me et quam coram cernis, militiam meam, posteritatemque nostram, in te et successoribus tuis ³⁾ culturus.

Captivi recensiti, alii sacramento obstricti dimittuntur, alii custodiae traduntur; caesorum cadavera a Rege et Magno Duce Alexandro contemplantur, et in Poloniam laetus de obtenta victoria nuntius mittitur.

Prandio regio in magna solennitate exacto, iubentur milites singulos reddere captivos et in planitie una, prospectum liberum in omnes partes habente, in qua Wladislaus Poloniae Rex sex notarios, captivorum nomina, genus et conditionem conscripturos, separatim locaverat, praesentare. Ducebantur itaque captivi, et primum Regi, deinde notariis praesentabantur: seorsim Cruciferi de Ordine, seorsim milites Prutheni ⁴⁾, seorsim Culmenses, seorsim Livonitae, seorsim cives Pruthenicarum urbium, seorsim

¹⁾ esse *Cod. Rozr.* ²⁾ hunc diem *Cod. Rozr.* ³⁾ meis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Pruthenici *Ed. Lips.*

Bohemi, seorsim Moravi, seorsim Slesitae, seorsim Bavari, seorsim Misnenses, seorsim Australes, seorsim Rhenenses ¹⁾, seorsim Svevi, seorsim Frisones, seorsim Lusatienses, seorsim Duringi, seorsim Pomerani, seorsim Stetinenses, seorsim Kaszubitae, seorsim Saxones, seorsim Francones, seorsim Westphali: tot siquidem nationes et gentes in copiosa multitudine ad delendum genus et nomen Polonicum convenerant. Et quamvis de singulis nationibus praedictis grandis foret frequentia, Bohemicarum tamen et Slesiticarum gentium numerus caeteras excedebat. Facta itaque cuiuslibet gentis separatione, accedebat regius notarius, singulis et in circuli modum stare iussis, stans inter illos medius, nomina, dignitates, officia, conditionem et genus eorum annotabat. Quibus ad plenum consignatis, venerunt duo barones regii, Sbigneus de Brzesze ²⁾ Regni Poloniae marsalcus et Petrus Schaffranyecz succamerarius Cracoviensis, et quemlibet singillatim captivum nova sponsione novoque obligarunt sacramento, quatenus sub fide et militari honore, se personaliter in castro Cracoviensi coram Iohanne Liganza ³⁾ de Przechlaw palatino Lanciciensi, Iaschkone de Oleschnicza iudice Cracoviensi et Przedborio de Przechody ⁴⁾ vicecapitaneo Cracoviensi, in die Sancti Martini proximo affuturo, repraesentent. Qua obligatione accepta, Wladislaus Poloniae Rex modestum se victorem agens, omnes fere captivos, paucis reservatis, ad simplicem militarem sponsonem abire permisit; Duces vero Stetinensem Kazimirum et Oleschnicensem Cunradum, item Christophorum Kerzdorff ⁵⁾, Wenceslaum de Dunin Bohemum, item omnes Cruciferos de Ordine, retinuit et per castra regalia, Lanciciam, Siradium, Chancziny ⁶⁾, Lublin, Sandomiriam, Leopolim, Przemisliam et alia distribuens, custodiri observarique illos sollicite iussit. Interim vero quando signabantur captivi, Wladislaus Poloniae Rex, equo conscenso, cum fratre suo, Magno Duce Lithuaniae Alexandro, in certaminis locum, occisos visurus, processit, et milite Boleminsky ⁷⁾ Regi declarante, ostendenteque, quamvis et Rex per se nonnullos, et praecipue Comitem de Wende, agnosceret, iacentium et prostratorum cadavera recognoscebat. Quibus visis, nonnisi in crepusculo rediit in stativa: ex quibus specialem nuntium, cubicularium suum Nicolaum Morawyecz de domo Powala, et de villa Kunoszowka ⁸⁾ prope Xyansch, in Regnum Poloniae cum literis transmittit, denuntians consorti suae Reginae Annae, item Nicolao Kurowsky archiepiscopo Gnesnensi, item baronibus castrum Cracoviense observantibus, item Universitati, item consulatui Cracoviensi, magna se caede in Cruciferos,

¹⁾ Rinenses *Ed. Lips.* ²⁾ Brzezic *Ed. Lips.* ³⁾ Ligeza *Cod. Kost.* ⁴⁾ Przechory *Cod. Kost.* ⁵⁾ Kierszdorff *Cod. Kost.* ⁶⁾ Thaczin *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Boleminsky *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Koniusowska *Cod. Kost.*

magnaque victoria, iubens per aedes universas sacras gratiarum in Deum celebrari actiones, perfunctum esse. In fidem autem victoriae et laetarum rerum, nuntius Morawyecz banderium episcopi Pomesaniensis, Beati Iohannis Baptistae formam in aquilae effigie habens ¹⁾ pro insigni, Rege iubente, deferebat. Quo Cracoviam adveniente et Regis denuntiante victoriam, universa urbs maximo iubilo et iucunditate, ecclesiis laudes Deo canentibus, personuit et universa nocte ignibus laetitiam testantibus colluxit. Triumpho deinde per latitudinem Regni Poloniae diffuso, voces et iubilationes in singulis civitatibus et vicis Poloniae ²⁾, suam et suorum felicitatem et victoriam immodico celebrantium gaudio, resonabant.

Oppidum Hoensten cum castro deditum Regi, et nuntius episcopi Varmiensis ad Regem venit, orans parci bonis ecclesiae.

Feria quinta, in die Sancti Alexii, decima septima Iulii, licentiatis Wladislaus Rex Poloniae, et abire permissis omnibus, quos ceperat, captivis, quorum numerus aestimatus est supra quadraginta millia hominum habuisse, dato eis munificentia regia viatico et vestitu, datis iusuper fidis conductoribus, qui illos in proximum oppidum Osterod ³⁾ conducere, movet copias sui exercitus, et ad castrum oppidumque Hoensten perveniens, stativa locat. Facta autem in manus regias tam castrum quam oppidi Hoensten deditio, Rex illa Iohanni Krethkowsky de domo Dolanga tradidit in tenentiam. Qua quidem modestia, liberalitate et clementia, quam Wladislaus Rex exercuit in captivos et devictos, magnificentius aliquanto victoria usus esse, quam vicisse aestimatus est: maximum fructum, maximamque laudem mansuetudinis, solvendo vinctos et miseros, et non saeviendo in deditos, consecutus ⁴⁾. Venit autem die illo ad Regem nuntius episcopi Varmiensis Iohannis, rogans: ut ipsum et bona sui episcopatus habens pro deditis, vastari, urique illa non sineret. At Rex, nuntio respondendo ⁵⁾, negat se, cum et nuntius ambiguae fidei homo aestimatus est, precibus episcopalis annuiturum et staturum esse; non abnuere tamen preces eius, si personaliter veniens, se et bona sua dediderit.

¹⁾ habentem *Cod. Calv.* ²⁾ Polonicis *Ed. Lips.* ³⁾ Hosterrod *Cod. Calv.* ⁴⁾ consecutus est. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ respondens *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Henricus Commendator Swyeczensis Marienburg servat praesidio firmissimo.

Henricus Commendator de Swyeczie ¹⁾, comperiens Magistrum Cruciferorum Ulricum de Iuningen ²⁾ et omnem suum exercitum caesum atque confictum esse, et rem Ordinis in discrimen venisse, saluberrimo usus consilio, ne Ordinis negotium ad extremum periculum recideret, Ordinemque contingeret deletum iri, cum omnibus suae ³⁾ Commendariae Swyeczensis ⁴⁾ gentibus pedestribus et equestribus in ⁵⁾ Marienburg pervenit, et eos, qui per fugam illic confugerant, donativo liberali dato, in spem meliorem, nonnullos vero ex aliis castris et munitioibus, quae deseruerant, collegit et castrum Marienburg cum quinque millibus militum animose tueri coepit. Qui nisi tam celerrimo cum gentibus novis et recentibus venisset ad Marienburg cursu et factivitate sua, providentia atque industria, animos in fugam spectantes erexisset et confirmasset, summamque rei in se unus assumpsisset, actum foret non de castro Marienburg solum, sed et de universo Ordine Cruciferorum, qui castro Marienburg per Regem Wladislaum comprehenso, fuisset absque omni ambiguitate exterminatus et deletus.

Castra Prussiae deduntur Regi.

Feria sexta, in die Sancti Arnolphi, decima octava Iulii, movet Rex mane castra, et ad lacum, qui vocatur Hustensky ⁶⁾ lacus, inter Morang et Hoensten positum, perveniens, stativa locat. Confluentibus autem ex castris vicinis nuntiis, castrorum deditioem facientibus, Rex castra a singulis accipiens, ea militibus suis gubernanda committit. Henricus ⁷⁾ de Plawen Commendator, conquisitis prece et pretio quingentis stipendiariis, ad castrum Marienburg die illo, tutelam illi et defensionem impensurus, pervenit. Ante cuius adventum vix quinquaginta personae pavoris plenae illud observabant, facilemque illius, et consequenter omnium aliorum deditioem Wladislaus Poloniae Rex fuisset sortitus, si praelio obtento, victoria uti scivisset, et repente illud obsidione vallasset. Barones insuper Hungariae, facto ex castro Marienburg discessu, in Gdansk se conferunt, ubi illis residua viginti florenorum millia dudum per Ulricum Prussiae Magistrum fuere consignata.

¹⁾ Swiecze *Cod. Rozr.* Szwieczie *Ed. Lips.* ²⁾ Iunigen *Ed. Lips.* ³⁾ suis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Swyecensis *Ed. Lips.* ⁵⁾ ad *Ed. Lips.* ⁶⁾ Hoenstensky *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Henricus vero *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Castri Morang deditio et trepidatio in Prussia.

Sabbato, decima nona Iulii, Wladislaus Poloniae Rex, motis exercitibus, venit ad castrum et oppidum Morang. Quod etsi paludibus et lacubus illud ambientibus situ sit munitissimum, e vestigio tamen Regi deditum est: quod ille una cum oppido in tenutam Andreae de Brochoczicze ¹⁾ militi committit. Mirabilis deinde fuit victoriae cursus, dedentibus se ultro tam castris quam civitatibus singulis Prussiae, et in occursum regium ultro euntibus. Terror enim vehemens post Grinfeldensem pugnam singulos affecerat, pavidae ex omnibus fere arcibus fugae, pavidam in urbibus, vicis et oppidis silentia, non existimantibus se, Magistro Prussiae occiso, copiis deletis, Polonorum robori et victorum viribus posse quemquam obistere. Nulla itaque oppugnata vi, sed neque circumsessa dedebantur castra, arces et urbes, quod ob pugnam infelicitate actam, Magistri quoque et Commendatorum casum et necem, animi quoque caeterorum, exercitu deleto, ceciderant.

Castrum Prusmorek deditum Rex Mroczkoni de Lopuchow tradit in tenutam.

Die Dominico ante festum Sanctae Mariae Magdalенаe, vicesima Iulii, motis Rex castris a Morang, supra villam et lacum Czolpe ²⁾, prope castrum Prusmorek ³⁾ stativis locatis, quievit. Ubi venerunt ad Regem plures Cruciferi de Ordine ad defensionem castri Prusmorek relictis, Regeque suppliciter adorato, castrum Prusmorek illi tradunt et resignant: quod ille Mroczkoni de Lopuchow ⁴⁾, militi Maioris Poloniae de domo Lyaski ⁵⁾, consignat in tenutam. Verum quia nonnullae res ponderosae et notabiles, thesauri quoque plurimi in castro eodem reconditi referebantur, Rex ad introvisandum Mroczkonem in castrum, et ad conscribendas singulas castris res et fortunas, Iohannem Socha notarium suum de domo Nalancz ⁶⁾, cum eodem Mroczkone in Prusmorek transmittit: qui dum introvisato praedicto Mroczkone et rebus conscriptis, rediret, in itinere sive a propriis, sive ab hostibus, incertum habebatur, cum omni sua comitiva est necatus. Iusimulatus est vehementer praefatus miles Mroczek necem suam procurasse, ne conscriptarum rerum et thesaurorum castri Prusmorek apud Regem, il-

¹⁾ Borchoczicze *Cod. Rozr.* ²⁾ Czolpye *Cod. Rozr.* ³⁾ Prusmorg *Cod. Rozr.* (Preussisch-Mark) ⁴⁾ Lopthow *Cod. Calv.* Iopuchow *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Łaski *Ed. Lips.* ⁶⁾ Nalancz *Cod. Kost.*

lius relatione, innotesceret conditio. Rege autem apud Marienburg obsidionem agente, a fratribus et consanguineis Iohannis Socha interfecti, de occisione sua Mroczek culpatus, iudicio instaurato, crimen obiectum diluit iureiurando militari.

Castrum Dzyrgon vacuum hominibus, omniumque rerum copia refertum capitur, indeque in Poloniam imagines asportantur.

Feria secunda, in die Sanctae Praxedis, vicesima prima Iulii, Wladislaus Poloniae Rex, motis catris, stativa supra lacum Dolstath ¹⁾ prope oppidum et castrum Dzyrgon ²⁾ locat. Feria vero tertia, in die Sanctae Mariae Magdalenae, vicesima secunda Iulii, pervenit ad castrum et oppidum Dzyrgon. Quod, nullo prohibente, Fratribus de Ordine et aliis pro tutela illius relictis, adventu regio audito, pavore nimio consternatis, ex illo diffugientibus, Rex ingrediens ³⁾ coquinam ferventem et tabulas mensalibus vestitas, cellaria quoque et promptuaria vino, avena, cervisia, piscibus, carnibus, frumentis insuper cuiuslibet generis, referta, item cameram vestiariam, in vulgari Theutonico Trappariam, purpuris et pannis pretiosis, item vestibus Cruciferico Ordini congruentibus, plena offendit: ex qua Rex plures purpuras et vestes in milites liberaliter erogavit. Universus denique regius exercitus, Rege permittente, abunde et ad satietatem de victualibus in castro Dzyrgon repertis cepit, et quadrigas suas cervisia, vino, carne, pisce et frumento, caeterisque com meatibus implevit. Audivit Rex die illo missam in castro Dzyrgon; sed et alteram diem, feriam videlicet quartam, vicesimam tertiam Iulii, illic absumpsit. Pulcherrimas autem imagines, ex ligno cisas, in capella castrum offendens, eas in Regnum Poloniae deduci procurans, ecclesiae Sanctae Mariae Sandomiriensi Cracoviensis diocesis, una cum cruce argentea deaurata, in Brodnicza exposit recepta, illas donavit: quae Sandomiriensis ecclesia retinet pro sempiterno triumpho et dono memorabili usque in hodiernum diem.

Wladislaus Rex, neglectis nuntiis Henrici de Plawen Commendatoris, ad castrum Marienburg cum exercitu contendit.

Feria quinta, in vigilia Sancti Iacobi Apostoli, vicesima quarta Iulii, Wladislaus Poloniae Rex castro Dzyrgon ⁴⁾ in regimen et potestatem Sbi-

¹⁾ Bolstath *Ed. Lips.* ²⁾ Dzierzgon *Cod. Rozr.* ³⁾ ingressus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Dzyrbony *Cod. Calv. Dzyerzgon Cod. Rozr.*

gneri de Brzosze ¹⁾ marsalci tradito, discedens, stativa sua inter Marienburg et Dzyrgon in itinere medio, supra villam et lacum Starytarg locavit. Duobus autem militibus ex castro Marienburg illuc advenientibus, et nuntiis Henrici de Plawen in numero frequentiori ad Regem venturis securitatem praestari petentibus, respondit Rex: propitia Divinitate se in crastinum ²⁾ in Marienburg adventurum et largiturum nuntiis quantislibet ³⁾ securitatem. Oppidum Marienburg die illa, ne conquistum Regi Poloniae et suis in praesidium et arcem fieret, et castrum Marienburgense contingeret ex illo strictius coaretari, iubente Henrico de Plawen Commendatore, incendio conflagratum est.

Circa oppidum Marienburg Polonorum et hostium levis concertatio.

Feria sexta, in die Sancti Iacobi Apostoli, vicesima quinta Iulii, Wladislaus Poloniae Rex ad castrum Marienburg, praemissis aliquot militum vexillis, qui loca occuparent opportuna, et quaslibet insidias et pericula propellerent, primo supra lacum Grinhau ⁴⁾ locat castra, exinde in Marienburg feliciter pervenit, et continuo ex omni parte obsidione castrum vallavit. Exercitu autem Polonico in superiori castri parte versus orientem et meridiem locato, Lithuanicum exercitum in inferiori parte constituit, gentes insuper terrarum Regni sui Podoliae et Russiae posuit in speciali loco contra meridiem. Habita est autem tota die illa inter milites Regis et hostes levis concertatio pro Marienburgensi oppido iam exusto, aegreque, ne Polonici milites illud introirent, ab hostibus defensum; neque enim difficile fuit, urbem properato capi, quae nec naturali fula esset ⁵⁾ munimine, et a suis esset dilabentibus deserta atque destituta.

Castrum Marienburg quin caperetur audacia quorundam militum Polonorum, parum abfuit. Tandem bombardas Wladislaus Rex in ecclesiam oppidi nocte inferre iubet, et castrum diu nequicquam oppugnat.

Sabbato, in crastino ⁶⁾ Sancti Iacobi Apostoli, vicesima sexta ⁷⁾ Iulii, regiis gentibus de duobus vexillis, videlicet de vexillo maiori et de vexillo de Oleschnicza, custodiam pro sorte et vice sua observantibus, ventum fuit

¹⁾ Brzezie *Cod. Rozr.* ²⁾ crastino die *Cod. Rozr.* ³⁾ quibuslibet *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Gnihan *Cod. Calv. Grintan Cod. Rozr.* (Grünhagen) ⁵⁾ fula est *Cod. Rozr.* ⁶⁾ in crastino festi *Ed. Lips.* ⁷⁾ vicesima octava *Cod. Rozr.*

hora diei vespertina, gentibus regiis oppidum Marienburg irrumpere adniventibus, hostibus vero irruptionem magna animositate prohibentibus, ad certamen: in quo dum plures de hostibus, Polonorum multitudine abundante, sensim caderent, refugere in castrum hostes, et de possessione Marienburg oppidi excedere coacti sunt; primusque oppidum Marienburg Iacobus Kobylinsky ¹⁾ de domo Grzimala, secundus Dobeslaus de Oleschnicza de domo Dambno, milites, aliis eos sequentibus, fuere ingressi. Nec praefati biduo ²⁾ milites, Iacobus et Dobeslaus cessandum sibi duxerunt, sed illico oppido conquisito, hastis vibratis, cum clamore valido pro castris conquisitione usque ad ecclesiam et prope moenia grassati sunt. Quos si caeterae gentes regiae pari animositate adiuuissent, potuisset castrum Marienburg in horae illius momento (patebat enim tunc ex foramine largo et nondum concluso, patulus ad illud, quo milites irrumpere poterant, aditus) conquiri. Omnibus ³⁾ hostibus qui castrum observabant, ad arces et loca tutiora diffugientibus, consternationeque pavoris et doloris nimii, non secus quam si castrum captum foret, occupatis, tunc quoque fuit occasio altera bene gerendae rei et conquirendi castris Marienburgensis, fortuna Cruciferica sic gerente ⁴⁾, a Polonis neglecta. Crepusculo veniente, hostes proprium pontem supra fluvium Wisla versus Tszow ⁵⁾ positum, veriti, ne ex eo impetus in castrum a Polonorum militibus fieret, igne consumunt: quod regio exercitui in magnum cessit profectum, pabulatoribus ex castris regiis, flumine Wisla tranatato, facientibus in Zolawam pro omni die securum descensum. Foramen ⁶⁾ illud patulum, ex quo evidentis castro periculi fieri poterat accessio, fortissimis roboribus tota nocte insequente obstruunt ⁷⁾, muniunt et obcludunt. Sed et Poloniae Rex Wladislaus, nocte eadem bombardis maioribus in ecclesiam oppidi introductis, continua percussione ⁸⁾ ex illis castrum quatit. Locatae et aliae bombardae fuere in exercitu Lithuanico, aliae circa pomerium, aliae in pede pontis ⁹⁾ ex altera parte Wislae exusti, et ex omnibus illis quatiebatur castrum fortissime in quadrum. Collocatum erat tabernaculum regium cum capella et aestuario in colle editiori supra Wislam, ex quo Rex totum exercitum et castrum poterat contemplari. Continuabat autem Wladislaus Poloniae Rex obsidionem illam duobus mensibus integris: sub quibus suam Serenitatem Albertus Iastrzamyecz Posnaniensis episcopus visitaturus, illuc advenit, gratusque fuit Regi et optimatibus suis propter prudentiam, quae lucebat

¹⁾ Kobilensky *Cod. Rozr.* ²⁾ hi duo *Cod. Rozr.* ³⁾ Praeterea omnibus *Cod. Rozr.*
⁴⁾ regente *Ed. Lips.* ⁵⁾ Thszow *Ed. Lips.* ⁶⁾ Foramen autem *Cod. Rozr.* ⁷⁾ hostes
obstruunt *Cod. Rozr.* ⁸⁾ continuis percussionebus *Ed. Lips.* ⁹⁾ montis *Ed. Lips.*

in eo, et factivitate adventus ¹⁾; sed febri, quae eum anno uno et mensibus sex detinuit, illic positus, incurrens, redire ad diocesim suam, iubente Rege, coactus est.

**Magna pars Prussiae Regi Poloniae se dedens, sacramento fidelitatis obstringitur.
Egregia fides Elbingensium in Regem.**

Marienburgensi castro obsessio, nobiles et militares terrarum Prussiae, Culmensis et Pomeraniae, item omnes cives fere singularum civitatum in praedictis terris consistentium, et signanter principiores, videlicet Gdansk, Elbing ²⁾, Thorun, Chelm, Kinszberg ³⁾, Swyecz, Gniw, Tsczow ⁴⁾, Nova Brodnicza, Brandenburg, item quatuor episcopi, Iohannes Varmiensis, Arnoldus Culmensis, Henricus Pomesaniensis et Iohannes Sambiensis, ad Wladislaum Poloniae Regem personaliter venientes, se et omnia sua, castra videlicet et civitates dederunt, praestito de fidelitate, homagio et obedientia corporali iuramento. Nobiles tamen et cives, tam terrarum quam civitatum praedictarum, qui in captivitatem Regis praelii tempore venerant, priusquam homagia et fidelitatis iuramenta praestitissent, obtinuerunt precibus se a captivitate dimitti, non putantes sibi licere, donec censerentur captivi, acta iuramentorum et homagii celebrare. Rogatus autem Wladislaus Poloniae Rex a militibus et civibus, iuribus et libertatibus antiquis confirmationem praestitit et veteribus nova adiecit. Inter omnes autem Pruthenicis cives, Elbingensium civium fides et devotio in Regem spectata est: qui Wernero Thetingen ⁵⁾ Commendatore Elbingensi per fugam e praelio ⁶⁾ dilapso et ex castro Elbingensi, in quod confugerat, eiecto, castrum Elbingense nullis fortunis aut victualibus mutilatum, Wladislao Poloniae Regi, una cum civitate dederunt: quod Wladislaus Poloniae Rex Iohanni de Tarnow palatino Cracoviensi tradidit in tenutam. Cuius praedictus palatinus possessione recepta, plures res nobiles illic reperiens, centum vasa aurea et argentea Wladislao Poloniae Regi ex illo remisit.

¹⁾ adventus eius *Cod. Rozr.* ²⁾ Helbynk *Cod. Calv.* ³⁾ Kingsbergk *Cod. Kost.*
⁴⁾ Czczow *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Ulrico Thetingar *Cod. Calv.* ⁶⁾ a praelio *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Excubatorum regionum cum hostibus ex castro Marienburgensi egressis acerrima pugna.

Sub obsidionis tempore, militibus trium vexillorum, videlicet Dobe-
slai de Oleschnicza, Kmithae de Wisznitze et Gryphonum, excubias ad
bombardas observantibus, hostiles milites facto ex castro descensu, irrum-
pere ad excubiarum locum versus bombardas nitebantur. Sed milites regii
ex tribus signis praefatis, cursum eorum praeveniando ¹⁾, eis ad flumen
Wisla occurrunt: ubi duro certamine instaurato, hostes pro parte maiori
caesi, in castrum refugiunt, quos ²⁾ Polonorum milites usque ad turrim
rotundam, caedi et captivitati insistendo ³⁾, fuere persecuti. Ad quos re-
pellendos, hostes ex castro murum regiis bombardis debilitatum ruinant:
cuius mole et casu in Polonorum militibus grandis oppressio subsecuta est.
Caeteros sagittae ab hostibus in magna frequentia superne emissae, non
tamen cum letali vulnere, impleverant. Petri de Oleschnicza venatoris
Sandomiriensis galea ictibus lapidum concussa, nonnisi malleis fabrorum
violata ex capite poterat dimoveri.

Castra et civitates deditas Rex suis militibus distribuit.

Deditione castrorum et civitatum Pruthenicarum Wladislaus Poloniae
Rex accepta, ea inter milites suos gubernanda partitur. Castrum siquidem
Brodnicza Nicolao de Michalow palatino Sandomiriensi committit: qui pos-
sessionem illius nactus, multas res in auro et argento, item libros optimos,
et signanter quinque partes Speculi Vincentii ⁴⁾, item tabulas insignes,
auro et argento ornatas, item casulas, cruces et ornamenta, et alia plura
clenodia in castro reperiens, singula Regi fideliter praesentat. Quorum clen-
nodiorum et rerum partem, etsi Rex ecclesiae Cracoviensi, et signanter
Speculum Vincentii condonasset, insigniores tamen res et clenodia cathe-
drali Vilmensi et parochialibus Lithuanicis ecclesiis distribuit. Item castrum
Koprziwno alias Engelsbergk ⁵⁾ Dobeslao de Oleschnicza; item castrum et
civitatem Tszow Petro Wagl; item castrum Grabin Alberto Malsky; item
civitatem Gdansk Ianussio de Thulizkowo castellano Calissiensi; item ca-

¹⁾ praevientibus *Cod. Rozr.* ²⁾ quod *Cod. Rozr.* ³⁾ insistentes *Cod. Rozr.*
⁴⁾ *Vincentii Bellovacensis (de Beauvais) fratris Ord. Praedicat. († 1264): Specu-
lum maius doctrinale, historiale, naturale, morale, et Speculum minus vel Imago
mundi.* ⁵⁾ Sugylperk *Cod. Calv.*

strum et civitatem Gniew Paulo de Wszeradow ¹⁾ castellano Kamyenensi; item civitatem Thorunensem Vincentio de Granow castellano Naklensi: quo illic fatis per venenum (ut multorum habebat assertio) solvente diem, Sbigneum de Brzesze ²⁾ Regni Poloniae marsalcum surrogat in locum eius. Item castrum Wyanczlaw ³⁾ et Castrum antiquum, in quo Sanctae Barbarae caput servabatur, quod Wladislaus Poloniae Rex non permisit inde, licet multiplici persuasione impugnaretur, auferri; item civitatem et castrum Grudzyancz Moszcziczio de Stanschewo ⁴⁾ castellano Posnaniensi; item castrum Golub Nyemstae de Sczithniki; item castra Osterod et Nidborg Duci Masoviae Ianussio; item castra Dzyaldow et Sczithno Duci Masoviae Semovito; item castra Kurzantnik et Brathian Iohanni Krethkowsky; item castrum Kowalye Nicolao Regni Poloniae vicecancellario; item civitatem Swyeczie tantummodo (castrum enim ab hostibus detinebatur) Dobeslao Puchalae; item castra et civitates Bythow et Hamersthen Duci Stolpensi Boguslao: qui ad suam Serenitatem in castris Marienburgensis obsidione veniens, Regi et Coronae ⁵⁾ Poloniae perpetuo se servitutum et auxiliatum cum militaribus, civibus et quibuscumque subditis, literis patentibus inscripsit; ad cuius preces et cautionem, Wladislaus Poloniae Rex nepotem suum germanum, Kazimirum Ducem Stetinensem captivum relaxari permisit. Item castrum et civitatem Lamberg Petro Chelmsky et suis germanis; item castra Kinszberg et Holandt cum civitatibus Duci Magno Lithuaniae Alexandro; item piscariam ultra Elbing multitudine piscium abundantem Iohanni Thumigralae; item castrum Rogoszno Hinczikoni Bohemo; item castrum et civitatem Tucholya Ianussio Brzoglowy ⁶⁾; item castrum Szthum Andreae Brohoczky. Universa siquidem terrarum Prussiae, Pomeraniae, Michaloviensis et Culmensis civitates, oppida atque castra in potentiam Regis Wladislai dedita fuere, praeter castra Marienburg, Radzin ⁷⁾, Gdansk, Swyeczie, Plochow, Brandenburg, Balga, Ragnoth ⁸⁾, Troypeda ⁹⁾ alias Memel; castrum tamen Radzin a gentibus regiis obsidebatur. Castrum ¹⁰⁾ Gdansk, ne obsidionem perferret, per pacta cum Rege inita, quibus cavebatur, castro Marienburg conquisito, mox illud Regi dedi debere, obtinuerat.

¹⁾ de Wscheradi *Cod. Kost.* ²⁾ Brzezie *Cod. Rozr.* ³⁾ Wenczlaw *Cod. Kost.* ⁴⁾ de Staszewo *Ed. Lips.* ⁵⁾ Regno *Ed. Lips.* ⁶⁾ Brzoglowi *Cod. Calv.* ⁷⁾ Radzimy *Cod. Calv.* ⁸⁾ Kaienth *Cod. Kost.* ⁹⁾ Tropeda *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Castrum vero *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex elatus victoria, Henricum de Plawen Commendatorem supplicem et aequas conditionem pacis offerentem, ad fortiter defendendum castrum Marienburg animat.

Integro mense Iulio ¹⁾, sub quo Wladislaus Poloniae Rex castrum Marienburgensis obsidioni vacaverat, in omni loco, actione et congressu Rex ipse et suus exercitus prospera et aequabili usus fortuna, maiora sibi in dies augurabatur portendi. In primordio autem mensis Augusti, Henricus de Plawen Commendator, quatenus Wladislaum Poloniae Regem ex castro Marienburg ²⁾ adire et alloqui liceret, missis qui id peterent, nuntiis, obtinuit. Cumque in Regis et Principum atque procerum suorum, germano fratre laico, Henrico de Plawen, et aliquot Bohemis et Slesitis comitatus, conspectum et conventum, iuxta pomerium habitum, venisset: quid adferret, quidque expeteret, dicere iussus, verba facit. Maximo, inquit, praelio, maximaque strage, legionibus, exercitibusque nostris et Ordinis nostri, pridem a te, Rex potentissime et illustrissime! devictis et deletis, domiti, adversa quoque fortuna, in quam superos, inferosque, dum Prussiae Magister Ulricus et sui Commendatores ad insaniam versi, pacem a te aequis conditionibus oblatam abnuerent, superba quoque denuntiatione et duobus gladiis vagina vacuis terrerent, constat consensisse, fracti: te victorem mansuetum et pacificum rati, oratum, obsecratumque venimus, spem, auxilium et misericordiam a tua clementia obtenturi. Tuam itaque invictissimam Maiestatem ego, cuius magis iuxta qui ³⁾ vicem Magistri gero, per Passionem ⁴⁾ Domini nostri Iesu Christi et eius cruorem pro reconciliatione generis humani fusum, et per eius genitricem Virginem benedictam Mariam, eiusdemque Virginis lac purissimum, quo Dominus noster ipse Iesus Christus ubere de coelo pleno lactatus ⁵⁾ est et alitus, exoro et interpello: dignetur tua excellentissima Maiestas, suae indignationis nubilo mitigato, etiam ultionis flagellum, postquam pompam et arrogantiam nostram sufficienter coercuit, a nobis et nostro Ordine avertere, neque in Ordinis nostri perpetuam deletionem aspirare. Contenti autem sumus et erimus, et si tua benignitas preces nostras ad exauditionis gratiam admiserit, perpetuum beneficium nos atque Ordinem nostrum, accepisse a tua Maiestate fatebimur, si tua Excellentia Pomeraniae, Culmensi, Michaloviensi terris et earum castris, civitatibus atque oppidis, quae ⁶⁾ de Regni tui Poloniae iure, cor-

¹⁾ Iunio *Cod. Calv.* ²⁾ Margemburg *Cod. Calv.* ³⁾ ut cuius magis interest, quia *Cod. Rozr.* ⁴⁾ oro, inquam, per Passionem *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ablactatus *Ed. Lips.* ⁶⁾ quas *Cod. Calv.*

pore et proprietate sunt ¹⁾, et propter quas saepe bellum inter Regnum et Ordinem initum est, receptis, Prussiae terras, magno numero et gentis vestrae Polonicae, caeterarumque nationum catholicarum cruore fuso, a barbaris quaesitas, Ordini reliquerit, ne Cruciferorum Ordinem ad militandum pro defensione Christianorum a paganis institutum, ex Pruthenicis regionibus funditus extirpatum iri contingat. Ea legatione, petitioneque Henrici de Plawen Commendatoris in frequens consilium deducta, cum plus diffidentiae quam humiliationis ²⁾ crederetur continere, variae erant Principum et procerum sententiae, secundis rebus rectum consilium auferentibus, et non pensantibus consiliariis, breves et mutabiles vices rerum esse, nec unquam fortunam alicui simpliciter indulsisse. Minus consiliariis, quam Regi, oblatio placebat, existimantibus castrum Marienburg longam obsidionem non toleraturum, et Crucifericum ³⁾ Ordinem, si illi Prussiae relinqueretur terra, ad conquisitionem earum terrarum, quibus se abdicabat, nacta temporis occasione, aliquando grassaturum; plusque ⁴⁾ habendi, quam quae offerebantur, Polonos transversos et ingenium humanum secutos agebat cupiditas. Wladislaus quoque Rex, aliam ex alia credens sibi felicitatem succedere, spe maioris quaestus, etiam eorum, quae oblata fuerant, fecit naufragium, mentibus humanis magna felicitate caecam ingerente caliginem. Etenim secundum tam prosperam fortunam, atque pugnam ad Grinwald ⁵⁾ relatum, victoris ⁶⁾ insolentia Wladislaus Rex tumidus, inflatius quam Regi et victori conveniebat, respondendum consensit. In hunc itaque modum dari Henrico de Plawen responsum diffinitum est, quod Sbigneus de Brzesze Regni Poloniae marsalcus iussu regio pronuntiabat: Si bona, inquit, fide, Commendator Henrice! ad pacem petendam venisses, non ea Regi nostro consignares, quae divina et humana lege, et sua et Regni sui semper constitit atque constat fuisse, et iusta deditione ad eum recidisse; aliorum certe, quae deditionem abnuunt, et inprimis castri Marienburgensis, te conveniebat deditionem obtulisse: quoniam et ea quae dedita sunt, et quae dedi renuunt ⁷⁾, scias victoris praemia ⁸⁾ esse. Non itaque habet Rex, de quo tibi gratias habeat ⁹⁾. Verum si de castro Marienburgensi excesseris, pro illius cessione Rex noster est tibi gratias habiturus, non etiam recusaturus, Marienburgensi ¹⁰⁾ castro dedito, Cruciferico Ordini congruam et illi, quam in Almanniae regionibus habet, conformem facere provisionem. Ad haec Henricus Commendator: Estne igitur haec finalis Regis ¹¹⁾ voluntas,

¹⁾ sunt *deest in Cod. Calv. et Kost.* ²⁾ humilitatis *Cod. Rozr.* ³⁾ Cruciferorum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ plus itaque *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Grinwald *Cod. Rozr.* *Granwaldt Ed. Lips.* ⁶⁾ victoriae *Cod. Rozr.* ⁷⁾ et ea quae deditionem renuunt *Cod. Rozr.* ⁸⁾ praemium ⁹⁾ agat. *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Margeburgensi *Ed. Lips.* ¹¹⁾ regia *Ed. Lips.*

et non debemus sperare aliquam benigniorem? Sbigneo vero marsalco dicente, eam quam pronuntiaret, peremptoriam fore, et si pace indigeret, condiciones consideratiores adferri oportere; adiecit Commendator: Confidebam, inquit, acquissimam supplicationis meae oblationem Regem ultro accepturum ¹⁾, calamitosorumque miserturum. Verum ego legatione, humiliatione et oblatione praesenti expiatum ratus, quicquam ²⁾ ex rupto foedere irarum in nos saevierat coelestium, de castro Marienburgensi nullo pacto excedam, quinimo de omnipotentis Dei auxilio et Beatae Mariae Virginis tutela confisus, defendere illud pro viribus conabor: nec patiar Ordinem meum, etiam si extrema perferenda sint, sic faciliter deletum iri. Conventu dissoluto, Rex in tabernaculum, Henricus in castrum Marienburg se recepit. Oblatio autem Commendatoris ³⁾ Henrici tam submissa et humilis, magnam credita est commoditatem Crucifericae parti attulisse, et quicquid ex foedere rupto irarum coelestium in Cruciferos superfuerat, vel expiasset, vel diminuisse: parti vero regiae ob superbiam nocuisse; temerariumque docuit ⁴⁾ responsio illa, cuique, donec victoris et victi incerta est conditio, et priusquam claudatur bellum, insultare. A die enim illa, felicitate Regis et suorum sensim labente, causa Ordinis magis secundos eventus habere coepit. Paucis siquidem post diebus, hostes ex castro in milites terrae Wielunensis ⁵⁾, negligentius circa bombardas observantes excubias, insiliunt, et captivato primipilario, vulneratis quoque haud ⁶⁾ paucis, aliquot etiam bombardas violarunt. Paulo vero post, Ducis Masoviae Ianussii vexillo pares faciente excubias, impetu suo bombardam murum unius exustae in oppido lapideae collidens, viginti ⁷⁾ milites, qui subter murum constiterant, sua mole oppressit. Sed neque tunc tantummodo, sed et in post ⁸⁾ Regem in plurisque eventibus atque progressibus casus adversi comitabantur, habendo ad primorum temporum, quibus illi grandis felicitas arriserat, comparisonem et respectum. Tanta denique in regio exercitu muscarum, ex cadaveribus morientium equorum, ex intestinis pecorum aut pecudum, atque ex foetore et fimo, generata multitudo succreverat, ut non in nauseam tantummodo exercitui, sed et in poenam verteretur. Universorum vero commeatuum grandis et vix credenda abundantia, qualem nec quis in propria aede et domicilio sortiri posset, quolibet defectu circumscripto, habebatur. Equi fere de universo exercitu in insulam Zolawam deducti, in bladis villarum, quas coloni deseruerant, non secus quam bestiae indomitae pascebantur. Quorum custodes domos agrestium transfugarum ingressi, cum singula prom-

¹⁾ acceptaturum *Ed. Lips.* ²⁾ quicquid *Cod. Rozr.* ³⁾ Magistri Cruciferorum *Cod. Calv.* ⁴⁾ docuit esse *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Veluniensis *Cod. Calv.* ⁶⁾ non *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ingenti *Ed. Lips.* ⁸⁾ postea *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

ptuaria singulis victualibus redundarent, non solum curabant, reficiebantque corpora; sed et frumentis in vicinarum civitatum fora deductis, magnam vim pecuniae, vestitu pro se prius mercato, in domos congesserant. In pleris quoque ¹⁾ villis Prussiae et Pomeraniae magna vis reperiebatur grani frumentarii in specubus subterraneis recondita, propter frequentiam guerrarum ab agrestibus studiose praeparatis et egestis. Non ²⁾ secus Polonorum exercitus in castris Marienburgensis obsidione, quam in propria terra, propriisque domatibus, silente ubique terra Prussiae, morabatur, habens omnium com meatuum et rerum affluentiam foecunde proveniente.

Livoniae Magister suppetias Marienburgensi castro laturus, dolo rem aggrodiendam statuit, et Alexandrum Ducem Magnum Lithuaniae promissis factorem suae partis efficit. Plebanus de Gdansk ex arce Marienburgensi discedens, triginta millia aureorum nobilium, Polonis nihil eiusmodi suspicantibus, pro auxiliis per Commendatores vicinos comparandis detulit.

Livoniae Magister Hermannus de Wintkinszench ³⁾, castro Marienburg, quod nimium angustiatum senserat, clandestinum auxilium laturus, in Prussiae terras cum quingentis armigeris advenit, et circa oppidum Kinszberg in locis abditis latere cupiens, se locavit. Cuius ingressu Wladislaus Rex ab exploratoribus cognito, Alexandrum Ducem Magnum Lithuaniae, adiunctis illi duodecem Polonorum militum banderiis, ad decernendum cum illo transmittit: qui illum circa flumen Passaria ultra Holand offendens, invadere illum altero die conabatur. Verum Magister Livoniae Hermannus, dolis non armis rem Ordinis satius, ut dudum animo destinaverat, fore prosequendam, cum Duce Alexandro petit colloquium. Quo impetrato, ad castra sua personaliter veniens, omnibus arbitris exclusis, clandestinos cum illo agit, ventilatque tractatus, ipsumque amplissimis promissis et oblationibus, de abdicandis ⁴⁾ et nullo unquam tempore petendis Samagittarum et Sudorum terris, quarum occasione in arma ventum erat, Ordinis perlicit, suae magis Lithuanicae, quam Polonicae patriae reintegrationem consequi gestientem ⁵⁾, in favorem. Ducis itaque Alexandri Lithuaniae mercato favore, ad castra Balga et Brandenburg ⁶⁾ suo Livonico exercitu remisso, ipse cum

¹⁾ In plerisque etiam *Cod. Rozr.* ²⁾ *Nec Ed. Lips.* ³⁾ *Vintkinszemk Cod. Calv. Vintkimschem Ed. Lips. (Magister Livoniae tunc temporis erat Conradus de Vietinghof.)* ⁴⁾ de abiudicandis *Ed. Lips.* ⁵⁾ gestienti *Cod. Calv.* ⁶⁾ *Balgam de Brandenburg Ed. Lips.*

quingenta tantummodo equitibus in castra regia ad Marienburg sub Ducis Alexandri conductu, pacta occulte Duci Alexandro promissa impleturus, processit. Ubi perveniens, eiusdem Ducis Magni Alexandri practica et interventione, promissis occultis inescati, ad castrum Marienburg, quasi deditionem et foedus pro Regis beneplacito persuasurus, ingredi est permissus. Illic diebus aliquot consumptis, et tractatibus, consiliisque de recuperatione castrorum, civitatum et terrarum amissarum, de pactione quoque occulta cum Duce Lithuaniae Alexandro celebrata, cum Henrico de Plawen habitis, discedit. Ab eo autem tempore praefatus Henricus de Plawen Commendator maximos et alacres spiritus, in quos illum praefatus Livoniae Magister Hermannus direxerat, concipiens, pertinax, arrogans et fastidiosus esse coepit, neque de caetero de pace ullam mentionem habere voluit, quin in tractatibus cum illo Regis nomine de pace habitis, ad observationem earum conditionum, quas ipsemet accipi supplex rogaverat, et quas se Rex sera aestimatione, quantum bonum abnuisset, perpendens, offerebat accepturum, nullo pacto poterat inflecti: sciens cor Alexandri Ducis Magni Lithuaniae iam esse plurimum immutatum, et a prosecutione obsidionis, eiusque continuatione, ut oblatio terrarum Regno Poloniae facta, in Lithuanicum transiret profectum, prorsus aversum. Accessit et altera Regi, Regnoque Poloniae perniciēs: praefato siquidem Hermannō Magistro Livoniae ex castro Marienburgensi discedente, plebanus de Gdansk, Ordine Crucifer, aetate vero vetulus et senex, quasi obsidionis molestias evasurus, discedebat, Rege id faciliter permittente: cum discessus suus grandi periculo plenus, grandem pestem foret rebus regiis allaturus. Per hunc siquidem plebanum, cum aliter nullatenus rebatur tutum, Henricus de Plawen triginta aureorum nobilium millia, inter Gdanenses, Schlochovienses ¹⁾ et Swieczenses ²⁾ Commendatores partienda, transmittit: qui denique iuxta illius mandatum et instructionem auro huiusmodi non parvam mercenariorum militum manum ex Bohemis, Hungaris, Slesitis et Almannis conduci procuraverunt. Ex quo cuiuslibet sanus concipere potest discursus, quantum afferat discrimen, in castra et civitates sub obsidionis tempore permittere licentiam introeundi vel exeundi.

1) Sluchovienses *Cod. Kost.* 2) Szweccenses *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Alexander Magnus Dux Lithuaniae praetextu laborantis dysenteria sui exercitus ab obsidione castri Marienburgensis discedit; Ducesque insuper Masoviae domum redeunt.

Appetebat Dominae nostrae Virginis Mariae natalis dies, in feriam secundam cadens, et Alexander Magnus Dux Lithuaniae varias occasiones ¹⁾, variaque ingenia, quibus posset cum exercitu suo Lithuanico, castri Marienburgensis obsidione deserta, in Lithuaniam reverti, congererat, asserens exercitum suum aegritudine dysenterica ex cibo delicato, cui non insueverat, vexari, et ni ocyus abeat, ampliori invalescentia vexatum iri: quod etsi verum fuerit, poterat tamen huiusmodi aegritudo facili curatione, si bona tantummodo mens affuisset, rescindi. Quem etsi Wladislaus Poloniae Rex conaretur multis studiis et promissis revocare a proposito, ad extremum tamen animum eius videns variatum et parum sincerum esse, passus est eum cum omni gente sua abire. Qui licentia Regis obtenta, feria quinta infra Octavas Nativitatis Sanctae Mariae ²⁾ sui exercitus castra movit, et ab obsidione Marienburgensi discessit: non tamen ausus est, ne a Livonitarum gente et aliis Cruciferis, eorumque stipendiariis invaderetur, ire sine regio conductu. Quapropter Wladislaus Rex gentium suarum ex Polonis sex banderia illi attribuit, quae eum ad fines Lithuaniae perducentes, ad obsidionis stationes incolumes reversi sunt. Discesserunt et paullo post cum gentibus suis Masoviae Duces, Semovitus, Ianussius et Semovitus iunior; Rex tamen cum reliquis exercitibus Regni sui, quos constabat ex discessione Lithuaniae et Masoviae Principum diminutos fore ³⁾, obsidionem continuabat. Dum siquidem Cruciferi obsidionem castri Marienburgensis et eius conquisitionem propediem, si continuata fuisset obsidio, fiendam ⁴⁾ aversuri, spem de restituenda Samagittia Duci Alexandro Withawdo, maxima aviditate ab eo ⁵⁾ expetitam, et ab effectu non abhorrentem, fecissent ⁶⁾, alia mente, alio animo ea inescatione indutus ⁷⁾, obsidionem et bellum deserere et penates repetere in animum inducens ⁸⁾, alius Withawdus, quam fuerat, esse coepit. Statui insuper ⁹⁾ suo Withawdus Dux vehementer timere coepit ¹⁰⁾, ne Rege universa Prussia pacifice potito, ipse a Lithuaniae Ducatu deiiceretur.

¹⁾ accusationes *Cod. Calv.* ²⁾ intra Octavas Natalis Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ³⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁴⁾ finiendam *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ab Alexandro *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ei dederunt, ut Alexander *Cod. Rozr.* ⁷⁾ inductus *Ed. Lips.* ⁸⁾ induceret *Cod. Rozr.* ⁹⁾ etiam *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ timuit *Cod. Rozr.*

Poloni obsidentes castrum Marienburg pacta Bohemorum de eo prodendo turpia ducentes, respuunt.

Interim Bohemi mercenarii, castrum Marienburg defensores, videntes trahi in longum obsidionem, in anxietatem versi, coeperunt habere cum Wladislao Polonorum Rege per medium Iaskonis Sokol ¹⁾ Bohemi, militis regii, de prodendo castro Marienburg practicam et tractatum; iamque inter Regem et proditores convenerat, ut nocte ea, qua illis excubiae obtingerent, exercitum regium portis in castrum intromitterent patefactis, praemium proditionis, re secuta, quadraginta florenorum millia, et impunitatem omnimodam habituri. Re autem huiuscemodi in examen secreti consilii deducta, iniquum et turpe consiliariis regis consentibus, hostium castra fraude, dolis, proditioneque et auro intercipi, cum ferrum haberent, quo illa sine suo et cuiuslibet alterius probro, licitum foret expugnari: licitam practicam de conquirendo Marienburgensi castro, qua et iustos bellatores frequentius usos ²⁾ legimus, conquievit.

Varia de solvenda Marienburgensi obsidione consilia.

Falsa posthaec suggestionem rumor in regis castris vulgatus percrebuit, Sigismundum Hungariae Regem cum gentibus et potentiis validis fines Regni Poloniae, spoliis et incendiis consumentem omnia, invasisse. Ex quo exercitus regius animum perfractum et ad redeundum proclivum habere coepit; nec deerant barones plerique, assidua instantia persuadentes recessum. Quo novo et fama illius militares et cives Prussiae vehementer percussi, zelo nimio et amore, quo Wladislao Polonorum ³⁾ Regi afficiebantur, Regem personaliter adeuntes, conveniunt, persuadentque Serenitati suae: ut obsidionem castrum Marienburgensis nullatenus intermittat, continuatione obsidionis illius, et castrum, quod propediem sperandum esset, conquisitione tum primum fructum victoriae suae percepturum, aut illius conquisitione neglecta, cum singula castra et civitates suum dominium professa, in obedientiam Cruciferorum et Ordinis reditura forent, amissurum. Rege autem Wladislao defectum pecuniarum, propter quem mercenarii milites illi plurimum molesti essent, allegante, et conquirendarum pecuniarum gratia, in Poloniam reverti gestiente, salubre illi consilium a militaribus et civitatibus Pruthenicis constat datum fuisse: quatenus singulis civitatibus Prus-

¹⁾ Iaschkonis Sokol *Ed. Lips.* ²⁾ usos esse *Cod. Rozr.* ³⁾ Poloniae *Cod. Rozr.*

siae exactionem imponeret, sufficientes pecunias non pro expediendis tantummodo stipendiariis, sed et pro trahendo bello, continuandaque obsidione habiturus. Rex tamen, ne civitates Pruthenicis in primordio sui Principatus, et in fide ac devotione sua fragiles, offensum, iuraque eorum violatum, et ob id in defectionem iri contingeret, ab impositione exactionis ¹⁾ abstinere elegit. Sed et aliud consilium aequè optimum fuit illi persuasum: castra et civitates in Prussiae, Chelmensi et Pomeraniae terris, suae Serenitati dedita, militibus mercenariis conditionem eam ultro accepturos se profitentibus, in vicem debiti, quo illis obligabantur, inscriberet ²⁾, et nihilominus in castris Marienburgensis obsidione ipse perseverasset. Sed neque consilium istud ³⁾, quamvis saluberrimum, Rex probandum duxit, veritus, ne stipendiarii civibus et colonis Pruthenicis onerosi existerent, aut ponerent eorum fortunas in direptionem, aut de prodendis civitatibus et castris, cum hostibus, pecunia corrupti, sentire inciperent. Dum itaque Wladislaus Poloniae Rex alienis gravaminibus consuluit ⁴⁾, coactus est exposit ⁵⁾ in se et suis maiora dispendia experiri. Ex omnibus autem consiliariis regiis, nemo tenacius et liquidius, quam Nicolaus Regni Poloniae vicecancellarius, obsidionem castris Marienburgensis, usque quo illud expugnari vel dedi contingeret, continuandam multiplici asseverabat persuasione, ostendens, obsidione soluta, plures graves et amaras Regi et Regno calamitates, impressiones confestim emersuras; nec simplici consilio et instantia contentus, lacrimas et suspiria persuasionibus miscebat. Ex omnibus vero baronibus nemo ferventius et diligentius solvi obsidionem et redire in penates, quam Andreas de Thanczin castellanus Voynicensis persuadebat ⁶⁾, plures etiam ex militaribus et notabilitate in suae opinionis votum conducens, Annae de Krasnik, filiae Demetrii Regni Poloniae vicethesaurarii, quam unice adamat, amore inescatus.

Marienburgensis castris obsidio solvitur.

Gravatus Poloniae Rex Wladislaus suorum mercenariorum militum crebra et sibi plurimum infesta admonitione, victus praeterea ⁷⁾ nonnullorum suorum baronum persuasum atque instantiam, castris Marienburgensis inconquisito, ab obsidione illius secedere deliberat. Et licet iussisset stricto silentio tegi huiusmodi arcanum, percerebuit tamen illico in exercitu illius ⁸⁾

¹⁾ exactionum *Ed. Lips.* ²⁾ inscriberet, ipsis *Ed. Lips.* ³⁾ illud *Ed. Lips.* ⁴⁾ consurgit *Cod. Calv.* ⁵⁾ postea *Cod. Rozr.* ⁶⁾ praesumebat atque persuadebat *Cod. Rozr.* ⁷⁾ quoque *Ed. Lips.* ⁸⁾ regio *Cod. Rozr.*

rumor, obsessosque magna hilaritate refecit. Veneris itaque die ante festum Sancti Mathaei proxima, decima nona Septembris, Pruthenicorum militum et civium utili et salubri necquicquam deterritus consilio, stavis incensis, ex medio gloriae spatio, obsidione soluta discedit, victi magis quam victoris in patriam referens formam: quod et illi in discessionis suae articulo infausto omine monstratum est. Dum siquidem Regi equus suus Czi-szawy ¹⁾, cui conflictus magni tempore insederat, duceretur ad ascendendum, et sonoro clamore, pedibus terram scalpens, hinniret, strepae iam pedem Rege inferente, subito cadens extinctus est: mortis suae fato indicans, per recessum regium a castris Marienburgensis obsidione, laetas res et secundas, quibus hactenus Rex usus fuerat, occasuras fore portendi. Certum siquidem erat, imo certissimum, castrum Marienburg ²⁾ unius tantummodo mensis spatio exacto, in potestatem Regis venturum: cum obsessi com-
 meatu, multis annis in eam rem comparato, deficiente, mandere siliginem coctam cogentur. Quo cibo corpora humana infecta et in dysenteriae morbum versa, atrocem pestem, qua plurimi dietim extinguebantur mortales, contraxerant. Non valentes itaque tam pestiferam perferre luem, Henricum de Plawen Commendatorem singuli conveniunt, angustiisque suis expositis, non se ulterius obsidionis molestias propter imminentis mortis, quae illos sensim consumit, periculum, toleraturos, sed castro excessuros declarant. Qua denuntiatione Henricus Commendator perterritus, aliquot aureorum milia inter obsessos partitur, instantissime deprecans: quatenus diebus tantummodo quindecim obsidionem ferrent; se avisatum et certum fore disse-
 rens, Poloniae Regem ab obsidione propediem recessurum. Qui tam prece quam ³⁾ pretio permolliti, sustinere quidem obsidionem diebus quindecim, ea conditione interiecta, ut illis lapsis, potestas omnis apud illos de castro Poloniae Regi dedendo, consisteret, paciscuntur. Antequam igitur dies illi quindecim lapsi forent, Wladislaus Poloniae Rex, dissuadentibus et improbantibus fidelissimis consiliariis, et dissuasionem illam gemitu et lacrimis prosequentibus, discessit, et victoriarum suarum sempiternos titulos tam facili et merito deplangendo discessu ⁴⁾ fuscavit. Ubi tum primum ad liquidum apparuit, nescisse Regem post conflictos hostes victoria et tempore uti: multa enim execrabilia et pestifera bella recessus ille perduxit. Andreas de Thanczin castellanus Voynicensis discessionis huiusmodi primarius prohibebatur author. Qui cum inter militares vulgaresque non mediocri autoritate polleret, facile plurimorum ex communitate militum, coniuges, domos et pignora revidere gestientium, animos ad discedendum,

¹⁾ Giszawy *Ed. Lips.* ²⁾ Marienburgense *Ed. Lips.* ³⁾ et *Ed. Lips* ⁴⁾ titulo *Cod. Rozr.*

interiecta occasione, quasi terrae Cracovienses et Sandomirienses ab Hungarorum urerentur, vastarenturque exercitu, animavit. A caeteris quoque Polonorum consiliariis, ab his praesertim, quos Dux Alexander Withawdus pretio vel pollicitatione asserebatur persuasisse, summa ope enixum est, ut Rex quantocius obsidionem Marienburgensis castr¹⁾ solveret. Ita bonum publicum, ut contingere frequentius solet, a privato depravatum est, Wladislao Poloniae Rege, non ex suo, sed ex aliorum, propter hebetudinem tam factivitatis quam ingenii, arbitrio, singula in bellicis et domesticis rebus administrante.

Wladislao Regi ab obsidione castr¹⁾ Marienburgensis redeunti episcopus Pomesaniensis cum clero et civibus it obviam.

A castr¹⁾ Marienburgensis obsidione Wladislaus Poloniae Rex discedens, grave praeda omnis generis agmen trahens, die illo in Qwidzin²⁾ pervenit. In transitu autem suo in castrum Sthum³⁾ descendens, missa illic audita, Andreae Brochoczsky⁴⁾ militi dat illud in tenutam, relinquens illi in subsidium nonnullos curienses suos, viros bellatores, videlicet Hankonem Chelmsky, Kanimirum⁵⁾ de Tuchowicz⁶⁾, Iohannem Goly, Pakossium Bystrzanowsky⁷⁾, Petrum Czebrowsky, Byenyassium Goworzinsky⁸⁾, Barthossium de Trebowlya⁹⁾ et alios. Qui post Regis ex Prussia recessum, adeo infestis dimicationibus, invasionibus, damnis et vexationibus Cruciferos in Marienburg consistentes offendebant, lacessebantque, ut etiam illis dierum uno, decem millia florenorum pro stipendiariis fovendis vecta, magna caede in conductores edita, abstulerint. Rege in Qwidzin veniente, Henricus Pomesaniensis loci illius episcopus cum Canonicis et clero Regi processionaliter occurrens, debita veneratione illum excepit, Regeque ecclesiam cathedralem ingresso, cuiusdam Dorotheae feminae religiosae et devotae, quae solitariam et arctam vitam ducens, plerisque clarescebat miraculis, nondum tamen canonisatae, cellam et habitationem ostendebat. Datis autem episcopo, clero et civitati, quas petebant, libertatibus, ex Qwidzin die altero discedens, claudi civitatem, gentesque suas ad illam ingredi, veritus episcopum et cives spoliatum violatumque iri, prohibuit. In castris tandem medio milliari a civitate locatis biduum exegit, et sequenti Sabbato die

¹⁾ Marienburg *Cod. Calv.* ²⁾ Qwyedzyn *Cod. Calv.* ³⁾ Sctum *Cod. Rozr. Tczow Cod. Kost.* ⁴⁾ Brochoczki *Ed. Lips.* ⁵⁾ Casimirum *Cod. Kost.* ⁶⁾ Tuchowiec *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Bystramowski *Cod. Kost.* ⁸⁾ Goworzinsky *Ed. Lips.* ⁹⁾ Trebowla *Cod. Rozr.*

plures currus victualibus oneratos in Sthum pro eius fulcimento transmisit. Castra autem ipsa supra oppidum et lacum Gardzyelye sita erant.

Henricus de Plawen Magister Prussiae electus ad apparandum bellum pecuniam conquirat, bonis Ordinis in Regno Bohemiae venditis.

Henricus autem de Plawen in locum Magistri Prussiae suffectus, amissum praelium et terras Prussiae recuperaturus, missis ad Wenceslaum Bohemiae Regem nuntiis, bona Ordinis notabilia Chomathow in Regno Bohemiae, quatuor millia florenorum de introitibus habentia, pro centum quindecim millibus florenorum vendidit eidem Wenceslao Regi in auro parato, sub specie reemptionis ¹⁾, quae non sunt redempta in hanc diem. Hisque pecuniis mercenario milite conducto, bellum ex integro restauravit. Alia insuper centum florenorum millia apud cives Gdanenses, iam in suam spectantes ditionem, facile sibi praebita, in mutuum accepit.

Castrum Radzin capitur.

Die Dominico Sancti Mathaei, vicesima prima Septembris, motis Rex a Qwidzin castris, venit mane ad castrum Radzin ²⁾, in cuius obsidione gentes regiae a tempore ³⁾ conflictus magni usque in diem illam, civitate in fide et obedientia Regis existente, insederant. Et positis stativis in unius milliaris quartali a castro supra lacum Meldeze ⁴⁾, deliberat Rex, solverene sibi illius obsidionem, an expugnationem ipsius intendere conveniat. Capta autem erat deliberatio, Regem nullatenus castri conquisitionem (cum situ et munitione foret firmissimum, egregios insuper haberet defensores) tentaturum; simulaturum tamen impugnationem crastina die, si quo modo obsessi, pavore consternati, ad deditionem perlicerentur. Itaque primos Radzinensium ad colloquium evocatos, ut castrum sine sanguine sibi dederent, perlicere conatus est. Quibus aspernantibus, vi et armis illos adoriri in crastinum distulit. Id consilium non industria sagacius, quam eventu extitit feliciter: vulgata enim in exercitu fama, Regem die crastina impugnationem obsessorum decrevisse, vix prandio finito, milites suapte in arma et expugnationem castri Radzin, iniussu Regis, traduxit. Nullo enim exercitus sollicitatus monitore, avidissime processit, castrumque ab omni parte

¹⁾ sub spe reemptionis *Ed. Lips.* ²⁾ Radzim *Cod. Rozr.* ³⁾ a parte *Cod. Calv.*

⁴⁾ Meldeze *Cod. Kost.*

maximo impetu expugnare coepit. Et quamvis Cruciferi et caeteri obsessi quinque et amplius horis probe restitissent, verum ¹⁾ a militibus Poloniae, ferventissime impugnationi insistentibus, telis et sagittis, tam densa et frequenti proiectione, ut nemo digitum exerere auderet, confossi, animositate relicta, et defensionem omittere, et de possessione castris excedere, coacti sunt. Iam siquidem Dobeslaus de Oleschnicza miles cum sui banderii gentibus valvam castris inferioris perfregerat, et scuto suo effractorem protegens, bombardae minoris seu fistulae ictum, qui scutum perforavit, exceperat. Iam insuper castrum altius Petrus Chelmsky miles primus, Floriano de Korythnicza castellano Visliciensis et aliis illum sequentibus illum, conscenderat, et Vicecommendatorem castris, virum animosum, sibi in Parkani muro occurrentem, certamine inito, in fugam verterat. Iam antemurale castris Petrus de Oleschnicza Sandomiriensis venator cum aliis militibus intraverat, et in uno pede vulneratus, solo se clypeo, ne superne violaretur, defendebat. Obsessi itaque tot malis angustiati, ne in potestatem furentium militum devoluti, extrema pati cogerentur, castrum Regi, armis abiectis, dedunt. Quod Rex circa Completorii horam ingressus, omnibus obsessis et captis, inter quos quindecim Cruciferi, viri senes et grandaevi habebantur, mortem indulsit, eos tamen in captivitatem coniecit. Notabilibus insuper thesauris, clenodiis et rebus nobiles, et victualium abundantia castrum refertum reperiens, thesauros et res nobiles in milites erogavit, castro vero victualia reliquit.

Wladislaus Rex collatis praesidiis castro Radzin, dimissoque exercitu, Vistulam ponte superat in Poloniam reversurus.

Castro Radzin ²⁾ conquisito, Wladislaus Poloniae Rex, feria tertia post Sancti ³⁾ Mathaei, vicesima tertia Septembris, commendato castro Radzin Iaskoni Sokol ⁴⁾ Bohemo, fidei spectatae et animositatis militi in tenuitatem, quocum in eodem castro frequens Polonorum et Bohemorum numerus, et inter alios Zyska ⁵⁾ Bohemus, processu temporis famosus exercituum in Bohemia ductor, crebris nobilitatus victoriis, item Angelus, aliique quam plurimi remanserant, a Radzin discedens, ad castrum Rogoszno, abinde vero in Golub feria quarta pervenit: ubi in castro pransus, fluvium Drwanca transgreditur, et terram introiens ⁶⁾ Dobrzinensem, copias exercituum suorum licentiat, et unumquemque in suam remittit regionem. Exa-

¹⁾ tamen *Cod. Rozr.* ²⁾ Radzim *Cod. Rozr.* ³⁾ post festum Sancti *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Iasckoni Sokol *Ed. Lips.* ⁵⁾ Zischka *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ingrediens *Cod. Rozr.*

eto autem die eodem nocturno prope Czechoczin, feria quinta ante diem Translationis Sancti Stanislai, Rex in Przipusth ¹⁾, Wislam ponte ex navibus, qui illuc demissus ex Ploczko fuerat, superaturus, devenit. Stabat autem in Przipusth quinque diebus, quoniam infra ²⁾ illos fato quodam occulto, pons aegre componi stabilisque poterat, qui alias Rege in Prusiam procedente, dimidio diei stabiliebatur. Rex quoque non sine labyrintho et gravi conatu Wislam cum suis traiecit, ut etiam in ea re fortunam pro comperto habitum est, suam erga Regem alacritatem variasse. Tunc quoque exercitus Polonicus in loca varia suorum domiciliorum diverstit, onustus auro et argento, caeteraque nobili suppellectili, quam secum quisque ad proprios penates laetus et gaudens deferebat.

Rege Thorunium deflectente, Iasko Sokol capitaneus Radzinensis veneno perimitur: cuius filiorum Rex curam paternam suscipit.

Sabbato in die Translationis Sancti Stanislai, discedens Wladislaus Rex a Przipusth ³⁾, venit in Raczansz ⁴⁾, die vero Dominico Sancti Wenceslai, navibus et mediocri comitiva in Thorun descendit. Quem omnis clerus et populus honore processionis singularum ecclesiarum de navibus egredientem excepit, licet plebanus Thorunensis Crucifer fuerit, Responsorium: Tua est potentia, tuum Regnum Domine! canendo, de navibus egredientem excepit, et in ecclesiam parochialem Sancti Iohannis introduxit; in qua Rex solenni et sonora audita missa, in castrum Thorunense, prandii unius tantummodo refectionem sumpturus, se recepit. Ubi dum ad suam Serenitatem Iasko Sokol capitaneus regius in Radzin advenisset, tristi fato obruitur. Per unum siquidem ex civibus Thorunensibus in convivium exceptus, atque in luceo venenatus, gravi contracta valetudine, iussu regio in Brzescze ⁵⁾ deductus, illic extinguitur et sepelitur. Ex universis autem Bohemis apud Regem militantibus, nemo alius praeter hunc, ob egregias ⁶⁾, quae in eo sitae erant, virtutes, animositatem et fidem, acceptior Regi habebatur: cuius obsequia praemians, etiam duorum filiorum, Nicolai et Iaroslai, paternam curam gessit, eosque in urbe sua Cracoviensi splendide educari, et literis Latinis atque Almanicis, caeterisque artibus, quibus ingenia politiora fiunt, imbuere disposuit. Castro Radzin in regimen militis Dobeslai Puchala et Alberti Malsky commisso, Nicolaum Nostwicz, supplica-

¹⁾ Przipuch *Cod. Rozr.* ²⁾ inter *Ed. Lips.* ³⁾ Przipuch *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Racziąsz *Ed. Lips.* ⁵⁾ Brzesczie *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ob animositatem, fidemque, ac alias egregias *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn
 tione Thorunensium matronarum devictus, a captivitate absolvens, vespere ex Thorun in castrum Nyeschow navibus transiit, matronis, feminis et virginibus Thorunensibus Wladislaum Poloniae Regem in coronae modum circumstantibus, et faceto sermone, precibus intermixtis, orantibus: ut postquam viros earum, coniuges, parentes et cognatos in pugna Grinfeldensi occidisset, status earum misertus, de viris ipsis et curatoribus provideat; Rege respondente: se id quam ¹⁾ libenter facturum et statui unicuique earum provisurum.

Oppido Tuchelya Cruciferis dedito, Wladislaus Rex in Koronow colloca praesidium.

Feriam secundam, diem videlicet Sancti Michaelis, item tertiam et quartam, Wladislao Rege apud Nyeschowam agente, certus illi ²⁾ nuntius allatus est, significans: castrum Tucholya, quod Ianussius Brzoglowy ³⁾ administrabat, vallatum, civitatem vero per oppidanos Cruciferis deditam; hostes denique ad irrogandum Regno Poloniae damna et incendia, ni opponatur resistentia, brevi grassaturos fore. Qua novitate, non secus quam par erat, Rex commotus, plures ex curiensibus suis milites vacationem efflagitantes, prece et largitione retinuit: vix tamen ex omnibus curiensibus et militibus suis regiis, centum, vel paullo amplius, poterant numerari lanceae, quos Rex pro defensione Regni, adiunctis illis Maioris Poloniae aliquibus districtibus, in oppidum Koronow situ et muris debile, transmittit. Qui etsi in armis, equis, sumptibus et vestitu parum provisi, arma siquidem rubigo, equos macies, sumptus longior a domo militia, vestes cauma et pluvia attriverat: locum tamen praedictum, iuxta aesi arcem tutissimam, militare illic agendo praesidium, observabant. Auxerant etiam exercitum regium Sandivogius de Ostrorog palatinus Posnaniensis, qui cum banderio proprio, intellecta necessitate Regni, advenerat ⁴⁾, et Dobrogostius de Schamotuli castellanus Posnaniensis, qui gentes proprias etiam ⁵⁾ miserat.

De praesidio Koronoviensi Wladislaus Rex sollicitus.

Sabbato in die Sancti Francisci, Wladislaus Poloniae Rex egreditur de Nyeschowa, et in Iuniwladislaviam veniens, se et curiam suam illic

¹⁾ perquam *Cod. Rozr.* ²⁾ inibi *Ed. Lips.* ³⁾ Brzogłowi *Ed. Lips.* ⁴⁾ Regem adiuverat *Cod. Kost.* ⁵⁾ quingentos etiam proprios milites *Cod. Kost.*

stabilit et locat. De defensione ¹⁾ autem terrarum Regni sui provisurus, certos milites in Brodnicza, alios in Brzesze, alios in Nakyel ²⁾, alios in Ripin, Cnyavienses et Dobrzinenses terrigenas inter illos partitus, praesidia et excubias contra hostes continuaturus, paucis admodum Polonis et Bohemis cum eo in Iuniwladislavia remanentibus, transmisit. Quo illic agente, novitas ad eum perlata est, castra Osterod, Nidborg, Dzyaldow ³⁾, quae Ducibus Masoviae Rex commendaverat, propter paucitatem defendentium a Cruciferis intercepta esse. Fecerant et biduo ⁴⁾ milites Stanislaus Charbinowsky de domo Sulima, et Nicolaus Synowycz ⁵⁾ de domo Antiquorum Caballorum, ex Koronoviensi praesidio, extrema se pati ⁶⁾, cum hostes deprope in magna multitudine consisterent, veriti, discessionem, et ad Regem in Iuniwladislaviam venientes, ad cohonestandum suum discesum, hostium, ut erat ⁷⁾, maxima, sua minima praesidia ⁸⁾, et ni deducantur, periculum ingens exceptura, astruentes ⁹⁾, auxium ¹⁰⁾ de suorum salute Regis animum, intensiori sollicitudine gravem et profluvio lacrimarum frequentius moerentem effecerant. Nam neque illos ex Koronow revocare, hostium veritus in Regnum suum profundiolem irruptionem, cautum putabat, neque gentes aliquae suberant, cunctis in domos discedentibus, quibus eorum paucitatem coaugere potuisset. Tunc quoque ad liquidum apparuit, in quantas difficultates et molestias, solvendo castrum Marienburgensis immature obsidionem Rex se ipsum et Regnum suum praecipitasset ¹¹⁾, et quantum partem ex victoria gloriam suam et gentis suae obscurasset; dinoscique ad integrum poterat, quantum bonum perseverantia, quam Nicolaus Regni Poloniae vicecancellarius persuadebat, quantum malum discessio ab Andrea de Thanczin castellano Voynicensi procurata, secum trahebat.

Praelio acerrimo ad oppidum Koronow facto, Cruciferi a Polonis vincuntur.

Cognito Cruciferi, qui castrum Tucholya obsidione cinxerant, exercitum regium in numero tenui et in oppido insuper Koronow debili et nullis munitionibus firmato, in praesidium advenisse: forti et numeroso ex omnibus mercenariis militibus congesto exercitu, inter quos fuit principalis capitaneus Michael Kochmeister ¹²⁾ Novae Marchiae advocatus, et multi ex curia Sigismundi Hungariae Regis milites, qui in multitudine notabili, in

¹⁾ Defensionem *Ed. Lips.* ²⁾ Nakiel *Ed. Lips.* ³⁾ Dzoldow *Cod. Calv.* ⁴⁾ duo etiam *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Sinowiecz *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ne extrema paterentur *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ut revera erat *Cod. Rozr.* ⁸⁾ praesidia esse *Cod. Rozr.* ⁹⁾ asserebant *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ anxium itaque *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ immature praecipitasset *Cod. Rozr.* ¹²⁾ Kochmagister *Ed. Lips.*

subsidium Cruciferorum, sufficienter ab ipsis salariati, Sigismundo Hungariae Rege impellente, advenerant, ad invadendum eos exercitualmente processerunt, certam ¹⁾ praedam et victoriam, suam ²⁾ multitudinem, hostium vero paucitatem, metientes animo, occupaturi ³⁾. Veneris itaque die Sancti Gereonis, exercitus regius venire adversum se hostem in gravi multitudine habens pro comperto, Thomam Scheligam de Wrzesznia ⁴⁾ de stirpe Rosza ⁵⁾, succamerarium Siradiensem, et Nicolaum Dambiczky ⁶⁾ de stirpe Gryphonum, speculatum hostium quantitatem et numerum, transmittunt. Qui parum sensate et longius quam sat erat, progressi, ab hostibus eos insequentibus, ad quoddam lubricum lutum remorati, comprehenduntur, statimque diligens ab eis per hostes inquisitio, qualis et quantus esset in oppido Koronow exercitus regius, exacta est: qui subdole finxerunt, illic gentes esse confusas, agrestes et inexpertas, et faciliter, si quis invadere praesumat, vincendas. Quos dixisse vera hostes rati, properantius versus Koronow contendunt: quo cum cominus pervenissent, omnes de equis descendunt, pedestri itinere oppidum irrupturi. Milites autem regii, prandio, quod sumere coeperant, neglecto, hostium viso adventu, singuli in monasterium, quod sub monte ad fluentia fluminis Dbra situatum est, se tumultuando recolligunt. Armis quoque torrenter ⁷⁾ indutis, per secretos et hostibus ignotos meatus, congressuri, glomerata acie se evolvunt. Quorum conspectu hostes deterriti vehementer, equis velocissime, antequam a Polonis occuparentur, reascensis, retrorsum, quanta ampliori possunt festinatione, abeunt, trahendo retrogradum iter ad spatium milliaris integri, ea quidem arte et dolo, ut regii gentibus in distantia remota ab oppido Koronow agentibus, non posset ex oppido a pedestri milite sub certaminis necessitate praestari succursus. In huiusmodi tamen retrogrado processu sagittarii ex regio exercitu telis frequentibus illos obruunt, infestant, vulnerant, et in hostilem exercitum crebra irruptione insilientes, plures de illis prosternunt; si quando vero hostes in sagittarios ad dimicandum gradum verterent ⁸⁾, sagittarii ad cuneos suorum reversi et ab eis tutati, impetu eorum frustrato, nova irruptione hostes lacescebant. Huiusmodi quoque praeludio integro milliari inter gentes regias et hostiles certatum est. At ubi satietas ulterioris progressus hostes cepit, monte quam caetera in circuitu editiori occupato, prope villam monasterii Koronoviensis ⁹⁾ dictam Lanczsko ¹⁰⁾, sito, gentium regiarum in eo ad decernendum instructi operiebantur adventum: rati se ex

¹⁾ quasi certam *Cod. Rozr.* ²⁾ suam videlicet *Cod. Rozr.* ³⁾ essent occupaturi. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Wrzesnia *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Rosae *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Dąbicki *Ed. Lips.* ⁷⁾ Armisque prope *Cod. Rozr.* ⁸⁾ reverterent *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Cracoviensis *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Lanczko *Ed. Lips.*

loci opportunitate maximum ad victoriam adiumentum habituros. Verum gentes regiae, ne simul et cum hoste et cum loco pugnare cogentur, rectiori itinere versus hostes omissa, in partem montis declivioris secedunt. Erant in utroque exercitu copiae, ut neque numero, neque genere hominum, neque usu rei militaris contemnendae viderentur, maximisque animis descendebant in pugnam. Priusquam tamen venirent in congressum, Cunradus Nyempez ¹⁾ Sigismundi Hungariae Regis miles, Slesita, ante acies, privatim petens certamen, progressus, a Iohanne Szczitzky ²⁾ milite Polono de domo Doliwa, munus illud occupante, superatus, prostratus et ex equo deiectus, quo utriusque exercitus fortuna evasura ³⁾ foret, monstravit. Acies posthaec maximo ab utraque parte clamore sublato congregiuntur, unaquaque parte strenue excipiente impetum et fortissime dimicante. Utroque exercitu ⁴⁾ pari animositate, atroci parique Marte, horis aliquot pugnabatur, et aliquamdiu praelium dubium fuit, certamenque in parte utraque genus hominum armis, probitate et exercitatione par, aequaverat: in suo enim quisque gradu, urgendo adversarium, sine respiratione pugnabat. Bello itaque asperrimo fervente inter utrosque, et neutra parte inclinata aut referente pedem, tam vehementi labore et pugna utraque lassata est, ut pugnae quasi ex composito fieret interruptio. Acclamatur itaque ab utroque exercitu, ut pugnandi parumper observentur induciae. Quas utroque exercitu acceptante, disgregiuntur acies, et abstersis sudoribus respirant, pausant et gesta nonnulla et actus militares, velut familiaritate et conversatione noti, memorantur. Facta respiratione et pausa aliquali, sublatis induciis, acies iterum congregiuntur, eadem quoque ⁵⁾ qua et prius in utrisque animositate manente, plures quoque mortales hinc inde aut cadebant, aut capiebantur ⁶⁾. Lassitudine ⁷⁾ utrosque invadente, et nondum fortuna monstrante, qua datura foret vires, vice altera ad resumendum inducias, ab utroque exercitu est acclamatum. Quibus acceptis et exercitibus disgressis, nova requie bellatores strenuissimi potiti, suos et equorum sudores abstergunt, vulnera ligant, pausant, sermocinantur, commutant captivos, equos interceptos sibi hinc inde vicissim restitunt: pro quibus recognoscendis licebat adire hostilem exercitum. Vina ad sitim propellendam invicem mittunt, ex equis inter praeliandum deiectos, vulneribusque ita afflictos, ut consurgere non valerent, ex palaestrae loco, ne conculcarentur, subvehunt, ut merito non hostiles, sed amicissimae acies a rerum ignaro credi possent. Dato posthaec requiei et pausae repudio,

¹⁾ Niemts *Cod. Kost.* ²⁾ Sczytski *Cod. Kost.* ³⁾ arrisura *Ed. Lips.* ⁴⁾ Utrunque *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ac eadem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ aut caderent, aut caperentur. *Cod. Calv.* ⁷⁾ Deinde lassitudine *Cod. Rozr.*

tertio fortius quo¹⁾ possunt, decertant. Non aliud certamen vehementius fuisse, memoriae proditum est, duorum nobilissimorum exercituum, in quibus et exercitatos et veteranos milites constat convenisse, et pro victoria, quousque vel violarentur, vel caperentur, summa vi, summoque conatu adnixos esse. Usque ad tertium autem congressum anceps gerebatur inter utrosque certamen, tenorque pugnae par utrisque erat. Sed interim miles regius Iohannes Naschian²⁾ de Ostroweze, de Bipennium domo, hostilem primipilariū sternit ex equo, et hostili vexillo adempto, sellae suae contorquens illud apponit, et illico Polonorum exercitus superiori loco, hostilis vero pavore percussus, signo amisso, deteriori esse coepit. Polonicus itaque miles, gravius in percussos et fugam spectantes invectus, gravi hostes caede premit et singulis manipulis hostilibus aversis, omnem exercitum hostilem, propitiatione divina, vincente pudorem metu, superat, et plena victoria potitus, hostes sternens, aut cecidit, aut captivavit, aut egit in fugam. Cessit enim³⁾ hostis gradum, acrius inferentibus signa Polonis, deinde terga vertit. Et cum institissent fugientibus victores, octo millia hostium caesa, fugientesque quantum eorum vires ad persequendum, dextrae quoque ad caedendum valebant, insectabantur⁴⁾. Raro ullum certamen clarioribus decoris cum hostili pernicie constat fulsisse, si dies quivisset in tempus longius extendi: sed nox superveniens fugientes, ne ad integrum caperentur, contextit. Fusi fugatique hostes et caesi, et ita⁵⁾ passim per agros funera decantata per ora virorum victoriae⁶⁾. Inter disciplinae militaris peritos congressus praesens et triumphus magis celebris, magisque gloriosus et magnificus, propter utrorumque constantem et pertinacem pugnam, quam conflictus magnus, eo anno in die Divisionis Apostolorum, apud Grinwald habitus, censebatur: praelium enim atrocius quam pro numero pugnantium (adeo utraque acies animos ad vincendum obstinaverat) edebatur, utrisque idem animus ad moriendum destinatus, et in praelio potius, quam in fuga, mortem oppetere. Nec immerito: utraque enim acies habebat milites celeberrimos, frequentibus praeliis exercitatos, corpore strenuos et animo fortes, quales difficile foret in quocumque altero congressu⁷⁾ pari virtute adaequatos reperire, omnes⁸⁾ ad supremum certamen accensos. Ab utroque exercitu sub uno tantum signo pugnatum est. Et exercitus quidem regius geminatam crucem puniceam, in alba sindone insutam, pro signo habuit: cuius Petrus de Riterz miles de domo Bipennium erat gestator. Exercitus Crucifericus campum album et rubeum, diametraliter se

¹⁾ quanto fortius *Cod. Rozr.* ²⁾ Naschiam *Cod. Kost.* ³⁾ Cessit autem *Ed. Lips.*
⁴⁾ insequerentur. *Ed. Lips.* ⁵⁾ edita *Cod. Rozr.* ⁶⁾ decantataeque per ora virorum victoriae erant. *Cod. Rozr.* ⁷⁾ progressu *Ed. Lips.* ⁸⁾ et omnes *Cod. Rozr.*

contingentem, gerebat pro insigni: huius ferentarius erat Henricus Francus genere, in fuga captus, quae processu dierum fuit sibi a suis contribulibus frequentius exprobat; habitus quoque fuisset pro infami, nisi illum literae regiae ab huiusmodi nota, pro quibus personaliter Regem adierat, vindicassent. Rarum quoque certamen adeo clarum inter Catholicos et barbaros gestum fuisse, memoria nostrae aetatis proditum est: in qua tanta fortitudine, tanta constantia ex parte utraque pugnantibus pro victoria forent adnixi. Et quamvis praefatus Koronoviensis triumphus re quidem minor fuit, quam Grinfeldensis, verum existimatione periculi, et fervore, constantiaeque certaminis, et illic depugnantium palma ¹⁾ etiam Grinfeldensi anteferendus.

Wladislaw Poloniae Regis benignitas erga captivos et humanitas erga suos milites.

Capti autem fuere in ea clade atque fuga Michael Kochmeister ²⁾ advocatus Novae Marchiae, capitaneus exercitus Cruciferici principalis; Cunradus Nyemecz ³⁾ de Slesia et multi Sigismundi Hungariae Regis curienses: Cunradus Elkinger, Cunradus Trukszesz ⁴⁾ in Magistrum Sancti Iohannis de Lagow postea promotus, Balthasar de Glowno ⁵⁾, Hannus Lebel et multi alii Francones, Slesitae, Bavari, Duringi, Bohemi, Rhinenses ⁶⁾, Misnenses, Saxones, Suevi; exercitus quoque regius ex equis, armis, pecuniis, caeterisque spoliis vehementer ditatus. Successum autem tam triumphalem et felicem exercitus regius Wladislao Poloniae Regi celerrime curavit per Zaklikam de Korzkiew ⁷⁾ militem significare. Qui novitate tam insigni percepta, in singultus, suspiria et fletus ruens, gratias in Deum agebat immensas, et praedictum Zaklikam de Korzkiew, bona et felicia sibi nuntiantem, quingentis marcis remunerat. Sabbato in crastino conflictus, Polonici milites notabilioribus captivis assumptis, in certaminis locum descendunt et propriorum atque hostium interfectos collectos, curribusque impositos, in Koronoviense monasterium deducunt, et solennibus exequiis celebratis, omnibus captivis praesentibus et suorum et suam cladem magno eiulatu deflentibus, honorifica condunt sepultura. Erat inter desideratos adolescens notabilis Ulricus Elkingar ⁸⁾ adeo locuples, ut pro redemptione sua parum illi foret sexaginta millia florenorum exsolvisse: cuius mors a captivis singulariori deflebatur luctu, et quem obtinuerunt singulari humari sepulchro.

¹⁾ palmae *Ed. Lips.* ²⁾ Kochmagister *Ed. Lips.* ³⁾ Niemtz *Cod. Kost. Nyemecz Ed. Lips.* ⁴⁾ Truklez *Cod. Kost.* ⁵⁾ de Szluzno *Cod. Calv.* ⁶⁾ curienses *Cod. Calv.* ⁷⁾ Korzkow *Cod. Calv.* ⁸⁾ Szkingar *Cod. Calv. Erkingar Ed. Lips.*

Die Dominico ante festum Sanctae Hedvigis, duodecima Octobris, exercitus regius de Koronow, ducens in suo comitatu captivos et spolia, discessit, et in Bidgostiam veniens, tribusque diebus illic quiescens, hostilia spolia belligerantium more ex aequo partiebatur. Posthaec feria quarta in die ¹⁾ Sanctae Hedvigis, Iuniwladislaviam ad Regem in gravi equorum et currum multitudine venit, quem longus captivorum ordo, qui aut in sexaginta quadrigis, ob eam rem per Regem transmissis, aut equis vehebantur aut pedes ibant, velut athletas sequebatur. Apparari autem Wladislaus Rex pro captivis splendidam coenam, eorumque mederi et alligari vulnera iubens, certos milites, qui illis ad tabulam sedentibus deservirent, adiunxit. Ad omnes denique suos milites vulneratos Wladislaus Rex propria in persona, nocte illa, cum candelis, visitaturus eos, in loca apud quae hospitabantur, descendit; neminem neglectum reliquit, quin foveret antidotis et extolleret verbis: privatum non Regem crederes, ad colligendam gratiam, privati hominis in morem nihil negligentem; et omnibus militibus suis pro fortibus actis eorum in praefato praelio ostensis, dona regalia liberalissime est largitus. Eodem praeterea die, coena finita, Wladislaus Poloniae Rex, quam magna evidenti iustitia et aequitate sua, quam vero ingenti iniquitate et iniustitia Crucifericae causae refertae sint ²⁾, apud captivos longo sermone disseruit. Et posthaec argutos, non recte illos egisse, quod pro causa iniqua arma pro Cruciferis assumerent; responsum a captivis accepit: non se unquam, si Ordinis iniquitatem et Regis aequitatem nosse valuisent, ad infaustum bellum descendisse ³⁾, et ⁴⁾ pro Ordine contra Regem arma tulisse ⁵⁾. Feria quinta in crastino Sanctae Hedvigis, captivorum nominibus, conditionibus et dignitatibus conscriptis, Wladislaus Poloniae Rex, dato repraesentationis termino et loco, singulos captivos pia benignitate remisit, solo Michaele Kochmeister ⁶⁾ advocato Novae Marchiae excepto, quem Rex in castrum Chanczinense ⁷⁾ vinctum relegavit. Milites autem, qui tam insignem retulerunt de hostibus triumphum, hos constat fuisse: Sandivogius de Ostrorog palatinus Posnaniensis de armis Nalancz ⁸⁾; Mathias de Labiszin palatinus Brzestensis ⁹⁾ de domo Bipennium; Petrus de Myedzwiedz ¹⁰⁾ capitaneus et dux regii exercitus, de Antiquo equo; Msczugius de Skrzyn de armis Cygnorum; Iacobus Kobilenszky de Grzimala ¹¹⁾; Nicolaus de Powala multis clarus vulneribus; Gnyewosius de Dalewycze ¹²⁾ de Strzegomya; Iohannes Farurey de Garbow de Sulima; Nicolaus Chrzan-

¹⁾ in festo *Ed. Lips.* ²⁾ Cruciferica causa referta est *Cod. Rozr.* ³⁾ descensuros *Cod. Rozr.* ⁴⁾ ut *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ferrent. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Kochmagister *Ed. Lips.* ⁷⁾ Thenczynense *Cod. Calv.* ⁸⁾ Nalącz *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Brzeszczensis *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ Myedzwiedz *Cod. Kost.* ¹¹⁾ Kobilensky Grzimalita *Cod. Rozr.* ¹²⁾ Dalieiwicze *Cod. Kost.*

stowsky ¹⁾ de Strzegomya; Petrus Rittersky; Iohannes Naschian de Ostrowcze ²⁾; Iohannes Nosz de Dobrkow, omnes hi tres de armis Bipennium; Skarbek de Gory de familia Habdank; Dzik de Kadlub; Nicolaus Byelawsky de Kozlyarogi ³⁾; Stanislaus Gyelithko ⁴⁾ de Doliwa; Bartholomaeus Plomikowsky ⁵⁾ de domo Wyenyawa; Zaklika Korzekwiczky de Srokomlya; Cristinus Magero ⁶⁾ de Goworziczow, de armis Rawa; Iohannes Szczitezky ⁷⁾ de Doliwa; Dobeslaus Olewinsky de domo Ostoya; Dobeslaus Okwya de familia Wyenyawa; Iohannes Rey de Naglowicze de armis Okscha; Domaratus Kobilenszky de Grzimala; Albertus Malsky de Nalancz; Dobeslaus Puchala de Wangri de Wyenyawa; Thomas Kalsky de Rosza; Derslaus Wlostowsky de Okscha; Alexander Goraysky de Cyphis, Kanimirus de Tuchowycz alias de Kunraczicze, de domo Zgraya; Grzimala Zerniczky; Iohannes Czelustka; Martinus de Wroczimowicze de domo Polukosza vexillifer Cracoviensis, Andreas Brochoczsky de Ossoria; Swantopelk ⁸⁾ de Zawada, de Vulpibus; Iohannes Grzimalka; Budek de Zaborze; Slanka de Rudka; Nicolaus Borowycz; Iohannes Lyon: quos omnes dignitatis et honoris causa, et propter eorum heroicam virtutem, factaque fortia, nomino, celebritates ⁹⁾, famam, decusque insigne et immarcescibilem laudem apud praesentes et posteros, et in omnium, qui praesentia nostra legerint scripta, pectoribus pro singulis et unoquoque eorum, relicturus. Id praelium ¹⁰⁾ demum Cruciferorum attrivit, hebetavitque superbiam, frementibus contra illos proprii militibus et civibus, quod impia et contra foedus ictum bella gererent, nullam prosperitatem, nisi regiones et substantias, quas abstulerant, Regno Polonico reformarent, habituri. Cuius ¹¹⁾ magnitudo et celebritas etiam ex hoc maxime potest perpendi, quod post pugnam praefatam Cruciferi et eorum duces nusquam contra Polonos iustam pugnam conserere, aut aciem instruere in annos multos, tumultuariis tantummodo contenti praeliis, audebant.

Ianussius Brzoglwy dolis hostium circumventus, castrum Tuchelya pactione inita, dedit Cruciferis.

Secuta fuit secundas res ad Koronow gestas adversa fortuna. Sabbato siquidem in crastino Sancti Gereonis, altera videlicet die post conflictum,

¹⁾ Chrzastowky *Ed. Lips.* ²⁾ Oszthronicze *Cod. Calv. Ostrowicze Ed. Lips.* ³⁾ Kozlierogi *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Ielitho *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Plenukowski *Cod. Kost.* ⁶⁾ Magiero *Ed. Lips.* ⁷⁾ Szcziczki *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Swiatopelk *Ed. Lips.* ⁹⁾ celebritatem *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Id plurimum *Cod. Calv. Id ipsum Ed. Lips.* ¹¹⁾ Cuius belli *Cod. Rozr.*

Cruciferi castrum Tucholya obsidentes, plures homines armis indutos et idiomatis Polonici gnaros, et signanter Dobrzinensem quendam militem Nawir, qui proprio Rege deserto, ad Cruciferos transfugerat, coram Ianussio Brzoglowy ¹⁾ et caeteris in castro Tucholya obsessis, producunt et ostentant, asserentes se de exercitu Regis ante Koronow insignem triumphum retulisse, et in signum victoriae praefatos armatos, quasi illic comprehensos, adduxisse. Ornaverant insuper ut ²⁾ fides relationi eorum vafrae astrui posset, praefatum Nawir Dobrzinensem militem, rotundo et ex margaritis texto crinali, quod Poloni Panthlik ³⁾ appellant, et quod fervente certaminis Koronoviensis progressu, a Nicolao Powala ex equo deiecto et pene iam capto, Almannus quidam detraxerat. Ostentant itaque Cruciferi praedictum Nawir, huiusmodi crinali et armis ornatum, Ianussio Brzoglowy, finguntque illum Nicolaum Powalam esse. Verum etsi Ianussius Brzoglowy crinale, quod monstrabatur, Nicolai Powalae ⁴⁾ regii militis fuisse per signum agnovisset, quaerit tamen a Nawir, ut quis esset, quaeque fortuna foret, ediceret. Qui se Nicolaum Powala, et exercitum Regis a Cruciferis devictum esse mentitus, Ianussium Brzoglowy et in credulitatem eorum omnium, quae Cruciferi commentaverant, et in grandem pavorem impellit. Ea etenim denuntiatione percussus, et ignarus caedis de Cruciferis factae, quae sibi nocte superveniente, a capite regio, alia occupatione mentem distinente, difficulter poterat intimari, cum hostibus de dimittendo castro Tucholya tractatum ingressus, paciscitur, et impletis pactis, castro dimisso, cum omnibus qui secum obsidionem toleraverant, ad Regem in Iuniwladislaviam venit. Intelligens autem exercitum regium, magnificum de hostibus retulisse triumphum, et se hostium dolis circumventum, in flebiles singultus prorumpens, et manu violans discerpensque capitis sui caesariem, pudore et dolore nimio angebatur, quod vir alioquin in bellis exercitatus et disciplinae militaris peritus, tam foeda et callida vafricie se permisisset circumveniri, et castro firmissimo per collusionem et fraudem spoliari, in omni ⁵⁾ vita sua et subsecuta et transacta, in nullam tam foedam et sibi turpem a fortuna, quae illi plurimos largiebatur successus, praecipitatus ⁶⁾.

Poloni ductore Petro Schaffranyecz praesidium Tucholiense fundunt, fugantque.

Collegerat posthaec Prussiae Magister Henricus de Plawen magnum numerum mercenariorum novorum militum, ex variis nationibus et linguis.

¹⁾ Brzoglowy *Ed. Lips.* ²⁾ Et ut *Cod. Rozr.* ³⁾ Pałlik *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Powala *Ed. Lips.* ⁵⁾ in omni siquidem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ praecipitatus erat. *Cod. Rozr.*

Inter quos Ebrehardus Herbipolensis episcopus, Iohannes Dux Monsterbergensis ¹⁾ alias Sambicensis ²⁾ de Slesia, praecipui habebantur, qui curruum, bombardarum, caeterorumque bellicorum apparatusum multitudine freti, ordinatione Prussiae Magistri et Cruciferorum in Tucholyam deducti, ad invadendum Poloniae Regnum grassabantur, nudatam praesidiis oram petitori. Qua novitate per exploratores Wladislaus Poloniae Rex comperta, terras Maioris Poloniae, item Wielunensem ³⁾, Posnaniensem, Lanciensem, Cuyaviensem, Siradiensem, Dobrzinensem, movit in expeditionem. Ipse de Iuniwladislavia die Dominico ante festum Sanctorum Simonis et Iudae egressus, facit nocturnum ⁴⁾. Feria vero secunda, in vigilia Sanctorum Simonis et Iudae ⁵⁾, venit Bidgostiam, quo iam copiae suorum militum ex terris praedictis convenerant; deliberatione, quid agi expediret, inita, Rex in Bidgostia se continens, exercitum, qui convenerat, adiunctis illi suae curiae militibus, et praeficiens exercitui sub duodecem signis militanti, Petrum Schaffranyecz succamerarium Cracoviensem, in capitaneum et ductorem, in terras hostiles transmittit. Feria itaque tertia, in die Sanctorum Simonis et Iudae, exercitus regius, equitum peditumque haud contemnenda cohors, maiorem quam pro numero speciem gerens, ex Bidgostia, Wladislao Rege illum ⁶⁾ ad spatium medii miliaris cum suspiriis et lacrimis prosequente, egressus, omnibus quadrigis et impedimentis, quo expeditior foret ad singula, in Bidgostiam remissis, celerrimo cursu, vastando et incendiando hostilia, die eodem usque in Tucholya pervenit, et collocato exercitu in apto insidiarum loco, sexingentos balistarios ad irritandum hostes in Tucholya consistentes, transmittit. Quibus praedas et spolia in pecore agentibus, hostes ex Tucholya gravi agmine facto, in sexingentos Polonorum stipendiarios, trepidationem et fugam simulantes, propero cursu, non plures quam se ostenderant rati, inveci, usque ad insidiarum locum pertrahuntur: contra quos regius exercitus, signis extensis, ex insidiis con-surgens, ad decernendum properabat. Hostes vero quamvis numero superiores, conspectu regii exercitus territi admodum, omnes in praecipitem dilabuntur fugam: quos fugientes Petrus Schaffranyecz militiae regiae capitaneus, licet multipliciter a militibus rogatus, pares quas struxerat insidias et ipse veritus, longo tempore prohibuit, nec nisi discusso metu, videns hostes effuse nimis cursum in oppidum agere, exercitui regio ad persequendum signum dedit. Quos licet tarde, animose tamen, usque ad portas oppidi Tucholya persecuti, multis caesis atque captis, etiam quinque ho-

¹⁾ Minsterbergensis *Cod. Rozr.* ²⁾ Sambicensis *Cod. Rozr.* ³⁾ Weluniensem *Cod. Calv.* ⁴⁾ facit nocturnum in *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Simonis et Iudae Apostolorum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ eum *Cod. Rozr.*

stium capitaneos, videlicet Iohannem Kolowroth ¹⁾ de Cornohus ²⁾, item Zayecz ³⁾ Iohannem, Henricum Malowyecz Bohemos, Hedwarth ⁴⁾ Reidburgk de Slesia et Henricum de Zeben ⁵⁾ de Lusatia, comprehendunt. Castris insuper hostilibus et omnibus curribus eorum ante oppidum consistentibus, qui per trepidationem et festinationem, pressura etiam fugientium impediende, in oppidum nullatenus poterant inferri, exercitus regius potitus, magnam praedam illic repertam diripuit. Creditum fuit a multis peritiam rei militaris habentibus, quodsi in bono tempore Petrus Schaffranyecz capitaneus persequendi fugientes licentiam dedisset, clade nimia omnis ille hostilis exercitus, paucis evadentibus, fuisset deletus. Spectabant, dum praemissa agerentur, Cunradus Nyempez ⁶⁾ regius, et Iohannes iunior Powala Crucifericus, captivi, nonnullique alii, ex castris Tucholya muro: visoque Cunradus Nyempez banderio regio, geminatam ⁷⁾ crucem coeruleam in campo caelestino habente ⁸⁾ pro insigni, fertur ad circumstantes dixisse: Ex quo hoc signum et haec plachta prolabi in fugam ignara, prodiit, e vestigio contuebimur pulcherrimum certantium praeludium. Videns tandem suos nullo congressu facto, fugisse, adiecit: Succensetur ⁹⁾ nobis, quod clade Koronoviensi ad extremum victi, in manus venimus victorum; quanto magis his succensendum est, qui solo hostili conspectu ¹⁰⁾ territi, nulla necessitate acti, vertere terga. Nos quidem, ut viros decuit, ad Koronow pugnavimus, virtutisque nostrae egregia dedimus, semel et secundo et tertio congressi, experimenta: hi vero neque pugnae initium libarunt. Experti quoque profiteri possunt, si quid mucro et brachium Polonorum valent. Fugit tunc inter alios Dux Iohannes Monsterbergensis ¹¹⁾ et omnes notabiliores. Quidam vero, cum se oppidum ingredi desperassent, equis relictis, undis se crediderunt: ubi eorum magnus numerus suffocatus interiit. Plures extabant aquis quam gladio desiderati. Multi denique neque in Tucholya se securos rati, versus Choyniczam velut locum munitiorem diffugerant: sed et in illa quoque fuga a Polonis persequentibus captivabantur.

¹⁾ Czolowroth *Ed. Lips.* ²⁾ Kornubus *Cod. Kost.* ³⁾ Zachicz *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Herdward *Cod. Kost.* Herward *Ed. Lips.* ⁵⁾ Zebend *Cod. Calv. Leben Cod. Kost.* ⁶⁾ Conradus Niemtz *Cod. Kost.* ⁷⁾ quod geminatam *Cod. Rozr.* ⁸⁾ habebat *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Succensetur *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ respectu *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Minsterbergensis *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Exercitus Polonicus a Tucholya recedit, et Rex captivos ad militarem sponsonem dimittit.

Nocte adveniente, exercitus regius totius diei labore, fatiga et esurie pressus, a Tucholya disgređi coepit, sibi et equis victualia in aliquo loco reperiturus. Hostium autem spoliis et quadrigis sarcinatus et nullo regulatus ductore, noctem illam caliginosam nimis, cum neque luna pernox esset, neque sidera lucerent, hinc inde errans gyrabat. In diluculo vero, agnoscens se non nisi medium milliare tota nocte illa confecisse et a castris Tucholya conspectu nondum abiisse, vehementi timore, ne quid hostes in fatigatos, lassos et famelicos auderent, percelli, atque ¹⁾ in Bidgostiam regredi coepit. Nebula autem ad multum diei adeo densa, ut lucis quoque eriperet usum, perdurans, metum cuiuslibet periculi submoverat: quoniam illius latebra regius exercitus tectus, incolumis Bidgostiam applicuit. Wladislaus interim Poloniae Rex, cum per Gnyewosium de Dalewicze ²⁾ militem ab exercitu ad eum missum agnovisset, exercitum etiam suum post felices successus ³⁾, quibus in hostium pavida fuga potitus est ⁴⁾, propter ⁵⁾ hibernum tempus et ⁶⁾ spolia hostilibus castris detracta, reversurum, equo conscenso, celeriter ex Iuniwladislavia versus Labiszin et Schubino gradiebatur, exercitum suum et retracturus a reditu, et ad obsidendum ⁷⁾, qui in Tucholyam fugerant, hostes, conversurus. Quamvis autem properanter ivisset, tardiuscule tamen venit, exercitu iam in varias partes divertente; nec ullatenus poterat illum multipliciter dispersum adiuvere. Quapropter regredi unde venerat diffiniens, prandio in die Omnium Sanctorum in Schubino, et nocturno in Labiszin facto, die Dominico, in crastino Omnium Sanctorum, Iuniwladislaviam regressus est. Ad cuius conspectum multitudo omnis captivorum ante ⁸⁾ Tucholyam captorum, feria secunda post festum ⁹⁾ Omnium Sanctorum adducta est: apud ¹⁰⁾ quam Rex itidem causam habere semper iustissimam, cum pars adversa Cruciferorum iniqua videretur ¹¹⁾, astruxit; conscriptis quoque captivorum nominibus et dignitatibus, universos ad simplicem militarem sponsonem, consignato eis repraesentationis die et loco, dimittit. Cum uno tamen ex illis, Iohanne Zayecz ¹²⁾ Bohemo, verba facit: Curiensem te, inquit, et familiarem nostrum inficiari non va-

¹⁾ percussus est. Itaque *Cod. Rozr.* ²⁾ Gnienuosium de Daleowicze *Cod. Rozr.* ³⁾ ab exercitu ad eum misso, post felices successus *Cod. Calv.* ⁴⁾ potitus est, exercitus suus etiam illum agnovisset *Cod. Calv.* ⁵⁾ partim propter *Cod. Rozr.* ⁶⁾ partim ob *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ad observandum atque obsidendum *Ed. Lips.* ⁸⁾ ad *Cod. Rozr.* ⁹⁾ festum *deest in Cod. Calv.* ¹⁰⁾ ad *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ uteretur *Ed. Lips.* ¹²⁾ Zayecz *Cod. Calv. Zaicz Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

lens, quo pacto pro hostibus meis Cruciferis contra me arma tuleris, edisere et facinus, quo in nos usus es, refelle. Ad haec Zayecz ¹⁾: Non abnuo, piissime Rex! me tuae Maiestatis et curiensem et servitorem esse; sed quod te neglecto, ad hostes tuos Cruciferos transiverim, conditio animositatis meae, qua vir ²⁾ audax et impavidus, alias Rabk, sum et aestimor, transire honestius duxi ad partem deiectam et prostratam: audivi enim triumphos tuos celebres frequenter de Cruciferico Ordine ³⁾ relatos. Et si me contulisses in tuum solatium ⁴⁾, consolatrix mea (Sophiam Reginam Wenceslai Bohemiae Regis consortem notans) impropriis me obruisset, quod metu pugnae ad te, cui cesserunt hactenus felices victoriae, declinasset. Ivi itaque ad eos, quibus parum secundae res erant, animositatem meam, quemadmodum evenit, demonstraturus: quoniam Theutonicis fugientibus, ego fugere turpe ratus, in tuae militiae manus deveni. Fac igitur mecum ut libet. Interrogatus deinde a Rege: quid de se captivo et curiensi et familiari, victorem dignum censeret statuere? Quod, inquit, tibi tua suadet elementia, qua in devictos usus, victoriam videris in tuum favorem obligasse. Tam faceta responsione Rex pellectus, eum, ut ⁵⁾ caeteros, ad sponsonem militarem dimittit.

Polonici milites et praesidium Tucholiense litteras inter se ultro citroque mittunt.

Interea milites curienses regii, qui cladem in hostes apud Tucholya ediderant, scribunt Duci Iohanni Monsterbergensi ⁶⁾ et omnibus Cruciferorum stipendiariis in Tucholya agentibus, gravibus et disertis ornatam verbis epistolam, eamque per Aroldum transmittunt, dura requisitione illos monentes: quatenus iuxta ius et observantiam militarem, omnia arma, equos et insignia bellica, et signanter pallia, arma tegentia, quae Wapenrokkyn ⁷⁾ vocantur, cum quibus in aciem prodierant, eis reddant: ad eos velut ⁸⁾ victores devoluta, ex quo in campum ad decernendum progressi, et nullo certamine edito, in fugam versi, plus quam victi debeant aestimari. Nec fugacem arma decent sed virum, audens quoque armatus prodire in aciem, teneatur iure, si fugiat, arma tradere victori. Acceperunt autem ab illis responsum: Quod ⁹⁾ pro omni tempore curae fuit eis proprius honor, neque unquam credunt illum se alicuius fugae turpitudine contaminasse: defensuri militari more honorem suum in Regum et Principum curiis, et in-

¹⁾ Zayacz *Cod. Calv.* ²⁾ vix *Ed. Lips.* ³⁾ de Cruciferico hoste *Cod. Calv.* ⁴⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ut et *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Minsterbergensi *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Vapponrokki *Cod. Rozr.* ⁸⁾ tanquam *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Qui *Cod. Rozr.*

culpationem suam atque vituperium manu armata purgaturi. Offerebantque pro suae innocentiae declaratione, in distantissimis ¹⁾ locis curias pugnae atque duelli, tanquam hi, qui fugam suam aliter nisi arrogantibus et nudis verbis honestare non poterant: Polonorum militibus eos in Alexandri Ducis Magni Lithuaniae, item Ducum Masoviae, Semoviti, Ianussii et Boleslai, curias evocantibus, et omnem pollicentibus securitatem; illis e contrario, Franciae, Angliae et Hispaniarum, atque Neapuliae ²⁾ Regum curias Poloniae militibus nominantibus, ut pudorem suum qualicumque colore co-honestarent. Quas etsi Poloniae milites acceptatum iri contigisset, non servassent tamen Cruciferorum stipendiarii oblata, sed novo excusationis fuce opposito, illa ³⁾ corrupissent.

Poloni castra Sthum et Merang Cruciferis dedunt.

Henricus de Plawen Prussiae Magister animadvertens conatus suos, quibus cum exercitu stipendiariorum et suarum gentium terras Regni Poloniae invadere destinaverat, propter fortem et constantem Polonorum resistantiam recidisse in irritum, exercitum ex Pomerania amovens, in Prussiam ire pergit; et castrum Sthum ⁴⁾, quod per Andream Brochoezsky tenebatur, obsedit, damna ingentia et continua, infestationes et molestias ⁵⁾, quae castro Marienburgensi propter vicinitatem gentes regiae inferebant, ex eo aversurus. Quod dum sex hebdomadis continua impugnatione, nulla spe molitioni respondente, vexasset, contigit, casune incertum est an tradimento, turrim castris maioris ⁶⁾ supra portam sitam, cum pulveribus, telis, propugnaculis et victualibus, quae in ea condebantur, conflagrari. Ex quo apud obsessos desperatione in dies crescente, de castro dedendo, non aliter imminens periculum evasuri, tractatum cum Magistro ineunt, non secus tamen illum, nisi Rege consulto et iubente consummaturi. Duobus itaque militibus, Kanimiro et Goly Ian ⁷⁾, sub Magistri Prussiae consensu et conductu, ad Regem in Iuniwladislaviam missis, quis ⁸⁾ infelix casus in ⁹⁾ turris et propugnaculorum exustione acciderit, qualeque eos periculum, si resistere perseverarent ¹⁰⁾, maneat, exponunt. Permittente autem et iubente Rege, pacti prius, ut eis cum equis, armis et quibuslibet rebus, in-

¹⁾ in distantibus *Cod. Calv.* ²⁾ Neapuliae *Cod. Rozr.* ³⁾ eas *Ed. Lips.* ⁴⁾ Sthum *Cod. Rozr. Tczow Cod. Kost.* ⁵⁾ contumelias *Cod. Calv.* ⁶⁾ maiorem *Ed. Lips.* ⁷⁾ Casimiro et Goliian *Cod. Rozr.* ⁸⁾ quam *Cod. Rozr.* ⁹⁾ ex *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ perseveraverint *Cod. Rozr.*

columibus abire liceat, non castrum tantummodo Sthum ¹⁾, sed et castrum Morang, cui par periculum imminebat, Magistro et Ordini resignant.

Magistro Prussiae a castri Radzin oppugnatione reiecto, oppidum captum a Polonis incenditur.

Novos et magnos ausus Henricus de Plawen Prussiae Magister ex duorum castrorum cessione adeptus, tertium castrum, videlicet Radzin ²⁾, simili obsidione coarctat, et sex hebdomadis illud continua bombardarum proiectione impugnat. Gentibus autem regiis probe illud defendentibus, coactus est ab eius obsidione cum pudore resilire, magnam suorum vulneratorum quantitatem in oppido Radzin medendi gratia relinquens. Non poterat hoc milites regios, qui castrum Radzin observabant, latere. Quapropter nocte subsequenti velocem ad alias regias gentes in praesidio castri Brodnicza consistentes nuntium destinant, rogantes: quatenus eis veniant celeriter in succursum; oppidum Radzin et substantiam eius cum gentibus, quae in eo a Cruciferis erant tum pro defensione, tum pro medela derelictae, facile occupaturi invasione. Quorum petitioni gerendo milites ex praesidio Brodnicensi, videlicet Albertus Malsky, Dobeslaus Puchala et alii plures, morem, in tempore et hora diei, de quibus inter eos convenerat, adveniunt. Quorum comperto adventu, milites ex castro Radzin prope descendentes, oppidum Radzin in valva quae respicit castrum, invadunt, et militibus Brodnicensibus coniuncti, vicissitudinariis viribus portam et valvam civitatis, civibus et gentibus Crucifericis nequicquam resistantibus, concutiunt et dirumpunt. Posita autem erat in ore valvae magna bombardam, quam sacerdos unus, civibus suis, quorum magna pro repellendo impendenti periculo concurrerat ad portam multitudo, succursurus, praeoccupato alterius officio, incendit, quae suo impetu in medium civium ruens, quatuor et viginti ex civibus, ex gentibus vero regiis tres tantummodo extinxit. Eo malo cives et gentes Crucifericae deterriti, defensionem intermittunt, et gentes regiae civitatem occupant et omnibus eius fortunis et spoliis potiuntur, spoliatam in cinerem redigunt, et multis mortalibus ex stipendiariis Cruciferorum et civibus Radzinensibus captivatis, laeti atque incolumes ad castra sua revertuntur.

¹⁾ Sctum *Cod. Rozr. Tczow Cod. Kost.* ²⁾ Radzim *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

**Thorun et Gdansk, violata Regi fide, a civibus sponte sua, inito prius pacto,
Magistro Prussiae deduntur.**

Confecerat Prussiae Magister Henricus de Plawen sub tempore, quo ad castrum Radzin ¹⁾ obsidionem steterat, cum civibus de Thorun et Gdansk ditionem ²⁾, obedientiam et fidelitatem regiam professis, de dedendis sibi praefatis civitatibus clandestinum tractatum, et suapte in id proclivos dedi sibi praefatas civitates persuasit. Castrum itaque Radzin obsidionem solvens, exercitum versus Thorun traducit, utraque civitate iuxta diffinitum potiturus. Cives interim Thorunenses et Gdanenses, dolos suos et perfidiam suam palliaturi, ad Wladislaum Poloniae Regem legationem mittunt: Thorunenses quidem per Albrechtum Roth civium magistrum, et Petrum Scheligam; cives vero Gdanenses per literam, significantes Prussiae Magistrum Henricum ad obsidendum eos propediem venturum fore, et petentes sibi et civitatibus ³⁾ defensionem impendi. Quibus Wladislaus Poloniae Rex benigne respondens, bono et constanti animo eos esse, bene quoque omni circumscripto pavore, sperare iussit: offerens se efficax suffragium et defensam utrique civitati tempestive praestiturum. Stetis, inquiens, vos in vestris aedibus pacifici; mihi tantummodo et meis militibus turres et moenia linquite: crastina die dehinc egressus, ad vos cum quinque, octo, et decem millibus, et quantis opus sensero, equitum propere contendo. Navium interim, quibus Wislam superem, agitate curam. Ea responsione Thorunenses accepta a Rege discedunt, et ad suos reversi, regiam optime dispositam referunt mentem. Rex autem dando responsioni suae virtutem, in crastinum cum omni curia sua in Gnyewkow devenit: quem priores Thorunenses nuntii itidem conveniunt. Quibus visis, sciscitari solícite ab eis coepit: haberentne pro eo et gentibus suis naves paratas. Qui quaestione silentio absoluta, asserunt se novam legationem ad eum detulisse. Quibus dicendi potestate facta: Venimus, inquiunt, Rex illustrissime! ad te, civitatis nostrae nomine tibi significaturi, nos ea angustia pressos esse, ut si ad crastinae diei solis occasum laboranti civitati nostrae succursum non tuleris, scias nos civitatem Magistro tradituros. Cui legationi respondendo Rex: Antequam, inquit, crastini solis veniat occiduum, suffragaturum me vobis, dummodo vos praestetis navigium, polliceor. Tum illi non amplius perfidiam suam intelligentes posse celatum iri: Iam certa, inquiunt, pacta cum Magistro, quae rescindere fas non est, inivimus, die crastina sibi civitatem tradituri. Accendisset tam patens perfidia alium in ingentem blem;

¹⁾ Radzim *Cod. Rozr.* ²⁾ deditioem *Cod. Rozr.* ³⁾ civitatibus suis *Cod. Rozr.*

Wladislaus tamen Rex nihil ea motus, pia mansuetudine exprobrare tantummodo legatis contentus, illos corripit: Haecine, inquit, est fides vestra? haecine iusiurandum? haecine ¹⁾ sponsiones, quibus vos mihi addixistis? Quorum omnium obliti, non erubuistis pacisci cum hoste meo? Illi facinoris conscii, nedum aliquid respondere, sed neque mutire ausi, etiam gestu et oculis in terram deiectis, scelus fatebantur. Et quamvis a consiliariis suaderetur Regi, ut Thorunensium legatos velut perfidos et foedifragos damnare capite iussisset, documentum non inultae perfidiae futuros: at Rex ut erat benignus et mitis, negat se, fidem suam secutos violari nuntios debere: praestantius asserens Thorunensium et Gdanensium sibi, quam suam illis fidem defuisse. Redeuntibus nuntiis, Thorun et Gdansk ²⁾ in ditionem Magistri, nulla necessitate cives impellente, traditae sunt: qui e vestigio castrum Thorunense, quod a praesidio regio tenebatur, circumvallat. Militibus tamen regiis virili constantia illud tuentibus et crebras excursiones et strages in obsidentes edentibus, nullatenus poterat ³⁾ illius conquisitione potiri.

Wladislaus Rex ecclesiam Gnesnensem et Corporis Christi extra Posnaniam visitat, et collecto rursus exercitu Pomeraniam vastat.

Thorunensium et Gdanensium civium perfidia Wladislaus Poloniae Rex illusus, ex Gnyewkow in Iuniwladislaviam reversus est. Voto autem suo, quo se pro honore divinissimi Sacramenti monasterium Posnaniense visitaturum, ante conflictum magnum astrinxerat, satisfactorius, ex Iuniwladislavia per Strzelno et Kwyeczischow ⁴⁾, in Trzemesnam pervenit; abinde ⁵⁾ vero pedibus pro Dei et Sancti Adalberti reverentia ⁶⁾, Gnesnam adiit. Ex Gnesna in Pobyedziska venit; abinde quoque pede iter usque Posnaniam ad monasterium Corporis Christi confecit. Quo cum feria secunda in vigilia Sanctae Catharinae pervenisset, tribus diebus illic exactis, religione ⁷⁾ et voto cum magna devotione perfunctus, per eadem qua venerat loca Iuniwladislaviam, sua praesentia Regnum Poloniae ab hostibus protecturus, rediit, novaque vocatione terras Maioris Poloniae, item Siradiensem, Lanciensem, Cuyaviensem, Dobrzinensem, in Pruthenicam expeditionem commovit ⁸⁾. Ad cuius imperium, dum exercitus praedictarum terrarum Iuniwladislaviam convenisset, in Pomeraniam illum, praeficiens exercitui San-

¹⁾ haene *Cod. Rozr.* ²⁾ Gdansk *Ed. Lips.* ³⁾ poterant *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Gwiedzischow *Cod. Kost.* ⁵⁾ deinde *Cod. Rozr.* ⁶⁾ honestate et reverentia *Ed. Lips.* ⁷⁾ ac religione *Cod. Rozr.* ⁸⁾ commonet. *Cod. Calv.*

divogium de Ostrorog palatinum Posnaniensem, transmittit. Quam ingressus, oppidum Nowe conquirit, vastat et incendit; universa deinde Pomerania, conquisitione castrorum et civitatum hostilium, et quae defecerant, intermissa, in longum et latum spoliis et incendiis pervastata, dum hostes pugnandi copiam non facerent, onustus et gravis hostilibus spoliis, ad propria incolumis rediit. Cum autem hibernali bello pars utraque lassata quiescere optaret, treugas interponi placuit. Ad quas componendas, cum Petrus Schaffranycz succamerarius Cracoviensis in Thorun missus, illas conficere nequiret, pro die tamen Conceptionis Sanctae Mariae Virginis, in oppido Raczansch ¹⁾ conventum Regis et Magistri, pro stabiliendis treugis ²⁾, et ordinat et indicit.

Stiborius de Stiborzicze, qui iussa Regis Hungariae, in Poloniam irruptione facta, oppidum Veteris Sandecz et suburbana Novae Sandecz ac aliquot pagos exusserat, magna parte exercitus sui amissa, aegre aufugit in Hungariam.

Sub idem tempus Stiborius de Stiborzicze Transylvaniae Palatinus cum duodecim banderiis gentium Sigismundi Hungariae Regis, ex Bohemis, Moravis et Australibus collectarum (Hungari siquidem foederis, quod illis cum Polonis quasi sacrosanctum et sempiternum est, memores, neque cogi, neque perlici in arma poterant) fines Regni Poloniae, per Schramowicze ³⁾, gentibus regiis quae Novam Sandecz observabant, taedio et longa quiete in aedes proprias dilapsis, ingreditur, et oppidum Veteris Sandecz, Novae vero suburbium cum aliquot villis exurens et spolians, citato agmine in Hungariam per fluvium Poproth versus Mussinam via montuosa et difficili regrediebatur. Ideo autem Sigismundus Hungariae Rex invasionem Regni Poloniae per Stiborium fieri procuraverat, ut pro quadraginta florenorum millibus a Magistro et Ordine receptis, declararet se suae diffidationi Regi et Regno Poloniae factae, satisfecisse, et ⁴⁾ Magistro et Ordini, eum ⁵⁾ vehementer pro defensione ⁶⁾ et in Regni Poloniae hostilitatem stimulantibus ⁷⁾, ostenderet se sua pollicitatione duodecim banderiorum, contra Poloniae Regnum expeditione perfunctum esse. Non tulit autem gens regia, ad tuendum fines Regni relicta, id probrum, hancque iniuriam: sed praecipiti concursu conveniens, Stiborium et eius exercitum sequebatur. Fuerunt autem in gente Hungarica ⁸⁾ hi principales: Stiborius Agriensis episcopus

¹⁾ Racziaz *Cod. Kost.* ²⁾ pro constituendis et stabiliendis eiusmodi treugis *Cod. Rozr.* ³⁾ Szramowycze *Cod. Calv.* ⁴⁾ et ut *Cod. Rozr.* ⁵⁾ qui eum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ pro defensione sua *Cod. Rozr.* ⁷⁾ stimulant *Cod. Rozr.* ⁸⁾ in gente regia *Cod. Calv.*

cum germano suo; in regia vero ¹⁾ Spithek Iaroslowsky ex propriis gentibus habens banderium; item Iohannes Szekoczky castellanus Lublinensis, Iohannes Walach de Chmyelik ²⁾ et alii: qui Stiborium ³⁾ iam Alpes transgressum, prope Barduyow consecuti ⁴⁾, illum et exercitum eius multo se superiorem invadunt ⁵⁾. Certatum est autem aliquanto pugna acerrima; et multitudine contra paucitatem praevalente ⁶⁾, spectare in fugam Poloni coeperunt, nisi Bochunyek Caspar et Dalibor, qui ducebant ordines, praeliis in aliquot locis restitutis, turpem fugam inhibuissent. Praelio itaque reintegrato, quamvis Stiborius numero Polonis et robore superior foret ⁷⁾, ad extremum tamen Stiborius confictus et debellatus, in Barduyow ⁸⁾ refugit, exercitu suo in parte maiori aut capto aut caeso.

Memoranda clades Livonitarum in auxilium Magistro Prussiae venientium.

Sabbato in vigilia Sancti Andreae Apostoli, Wladislaus Poloniae Rex ex Iuniwladislavia discedens, die Dominico in Brzeszcze pervenit. Quo illic degente, insignis iterum illi et famosa de Cruciferis provenit victoria. Magister siquidem Livoniae Hermannus de Vintkinszench ⁹⁾, forti et numero ex variis nationibus collecto exercitu, Magistro Prussiae solatia ¹⁰⁾ laturus, Prussiam advenit. Robore autem totius exercitus sui in Golub, ut facilius Dobrzinensem terram ex vicinitate posset affligere, transmissio, ipse in Marienburg cum paucis divertit. Quo gentes regiae pro praesidiis in Bobrowniky et Ripin locatae, agnito, deductis ex utroque praesidio militibus, parum iustum congerunt exercitum: quem Dobeslaus Puchala nobilis de domo Wyenyawa ducendum et regendum suscipiens, versus Golub, frequentiam illic hostilem sciens consistere, intrepidus ire pergit. Quo cum pervenisset, dispositis in loco apto Dobeslaus Puchala insidiis, agmen militum, ad inferendum damnum ¹¹⁾, pecusque abigendum, versus portas oppidi transmittit. Id dum universum gregem ex oppido in pascua egressum, patris damnis et incendiis, abigeret: Livonitarum exercitus in armorum splendore et frequens in numero et virtute, de oppido exiliens, Polonorum agmen, pavorem et fugam simulans, quousque ad insidiarum locum perventum foret, insectabatur. Continuo autem regius exercitus ex insidiis prodiens et in terga hostilia ¹²⁾ ruens, hostes caedit, prosternit et profligat.

¹⁾ cum germano suo, item *Cod. Calv.* ²⁾ Chmielnik *Cod. Rozr.* ³⁾ quem *Cod. Calv.* ⁴⁾ prope Bardiow consecuta, et *Cod. Rozr.* ⁵⁾ invadit. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ consurgente atque praevalente *Ed. Lips.* ⁷⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Bardiow *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Vintkim-szemch *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ damna *Ed. Lips.* ¹²⁾ hostium *Ed. Lips.*

Hostium enim exercitus ¹⁾ in initio pavore percussus, neque resistantiam qualemcunque opposuit, sed in fugam continuo dilapsus, in oppidum redire festinabat, regio exercitu in suis tergis haerente. Nec minor erat in oppido et muris trepidatio, ex qua, verentibus civibus, ne in oppidum victores cum victis irrupissent, nondum medietate suorum ingressa, portas ocludunt. Cadebant autem plures ex hostibus, cum fugiendo propellerentur a Polonis, et se ipsos mutuo collidebant. In ipsis denique portis gravior orta est compressio, et unoquoque alterum ²⁾ premente et praevenire conante, impediabatur hostium fuga, et frequentior proveniebat collapsorum interitus. Quapropter maior Livonici exercitus medietas ab ingressu oppidi exclusa, in exercitus regii captivitatem, quamvis illo quadruplo superior existeret, precibus etiam adiectis se ultro subiecit. Captivantur itaque Fratres de Ordine plurimi, item milites insignes, et armis detractis, ducuntur a regiis militibus vinculati. Vix credibile dictu, captivi, eos qui capiebant, numero quadruplici excesserant, adeo omnem sensum territis excutiente fortuna, ut nec hostium paucitatem nec suorum multitudinem satis prospicerent. Coeperat siquidem hostes ante et post cladem ea credulitas, alium capitaliorem exercitum Regis silvis et nemoribus clausum esse, et eum, a quo capti erant, comitari: eoque respectu delusi, et in fugam abierant et precario se captivitati subiecerant. Unde cum per gentes Regis versus Ripin ducerentur, quoniam locorum capitalior exercitus Regis ³⁾ consisteret et an se secuturus foret, assidua quaestione suos ductores pulsabant. Gentes vero regiae periculum, si verum faterentur, a captivis veritae, fortem et capitale exercitum in propinquo suo comitatu semper esse et fuisse, captivis astruunt, et ex certis respectibus nondum in publicum prodiisse: talibusque terroribus et figmentis captivos distentos in Ripin perducunt. Tunc quoque primum captivis in vincula coniectis, non ampliorem fuisse exercitum regium, quam qui eos profligaverat et vinctos duxerat, edicunt. Quo audito captivi in miserabiles singultus et lacrimas prorumpunt, publica et sonora voce professi, nonnisi propter iniustum, ad quod venissent, bellum, in tam miserandam sortem eos prolapsos fuisse, et ultionis divinae gladium ob impia bella eis accurrisse, postquam tanta eorum multitudo paucitati vix ferendae succubisset: quoniam poterat et ad valvas oppidi Golub, et exposit ⁴⁾ cum duceretur, sua numerositate et hostium paucitate discussa, trucidasse. Ex Ripin deinde omnes captivi in Wladislai Regis conspectum, in Brzescze adducti sunt. Qui de tam sublimi dono, gratiarum actionibus in Deum exsolutis, omnes milites et Fratres de Ordine,

¹⁾ Hostium enim exercitus desunt in *Cod. Calv. et Kost.* ²⁾ alium *Cod. Rozr.*
³⁾ regius *Cod. Kost.* ⁴⁾ postea *Cod. Rozr.*

item omnes Cursones ¹⁾, qui homines ambiguae fidei aestimabantur, turribus inclusit; caeteros vero militares homines, Sacramento, ut se repraesentarent, addictos, ad simplicem dimittit sponsionem.

Wladislaus Rex colloquio cum Magistro Prussiae in Raczansch habito, ictoque cum Pruthenis unius mensis spatio foedere, Prussiam reliquit.

Conceptionis Sanctae Mariae die, Wladislaus Poloniae Rex ex Brzesze ²⁾ egressus, conventum cum Magistro Prussiae acturus, in Raczansch ³⁾ advenit. Cumque et Magister Prussiae Henricus de Plawen, habens in comitatu suo Eberhardum ⁴⁾ episcopum Herbipolensem et Comitum atque militarium magnam catervam, advenisset, a Wladislao Poloniae Rege comiter exceptus, cum omnibusque suis ad coenam invitatus et magnifice tractatus atque honoratus est. Ubi praedictus Magister Henricus inter coenandum in familiariorem sermonem cum Wladislao Rege resolutus, ea verba cum illo habuit: Contulerat, inquit, tibi, illustrissime Rex! Deus et fortuna, vice triplici tempus, licet uti illo nesciveris, aptissimum, in quo castrum Marienburg conquirere et terras Ordinis perpetuo possidere facile potuisses. Primum quidem erat, dum praedecessorem meum Ulricum Prussiae Magistrum et omnes eius copias caede magna usque ad internecionem conflixisti: nam si die altera aliquot gentium banderia ad castrum Marienburgensis obsidionem transmisisses, fuisset e vestigio ditioni tuae, cum paucissimae et infirmae et imbecilles gentes apud illud consisterent, consignatum. Secundum, si oppido Marienburgensi conquisito, castrum quoque impugnatum iri perrexisses: quoniam per foramen inter ⁵⁾ Wislam et castrum positum, nondum a nobis per trepidationem obstructum, castrum gentes tuae irrumpere potuissent. Tertium, si obsidionem castrum Marienburgensis continuasses tantummodo diebus quindecim: ea enim eramus inedia et fame afflicti, quod pro ea multitudine, quae castrum tuebatur, nonnisi duos mutones vivos et tres pernas lardi habebamus; panis insuper defectu oppressi, et ob id dysenteriae languore admodum vexati, nullatenus ulteriorem obsidionem, si perseverasses, tulissemus. Wladislao autem Rege respondente: Nihil posse apud mortales absque Dei nutu, universa provida ordinatione gubernantis, accidere, coena soluta est. Habiti deinde fuere in crastino super treuga indicenda varii tractatus. Quae cum concludi non posset, soluto conventu, et Wladislao Rege in Brzesze, Prussiae vero Magistro Henrico in Thorun,

¹⁾ Curszones *Cod. Rozr.* ²⁾ Brzeszcie *Cod. Rozr.* ³⁾ Racziąz *Cod. Kost.* ⁴⁾ Eberhardum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ intra *Ed. Lips.*

redeuntibus, www.libtool.com.cn novo tractatu per Petrum Schaffranyecz succamerarium Cracoviensem interposito, treuga ad unius tantummodo mensis spatium accepta est. Qua confecta, Wladislaus Poloniae Rex ex Brzeszcze egressus, per Przedecz, Lanciam et Lowicz, in Wyskitky pervenit, et a Semovito Duce Masoviae et consorte sua, germana regia Alexandra, et quinque filiis eorum communibus, Semovito, Wladislao, Alexandro, Troydeno ¹⁾ et Kazimiro, magna charitate et honore exceptus et habitus est. Post dies autem quatuor, quibus ferarum venationi operam dederat, ex Wyskitky disgressus, per Osuchow, Bandkow et Stromyecz, Iedlnam perveniens, Nativitatis Christi illic festos dies egit.

Annus is non apud Polonos solum, sed et apud finitimos socios hostesque, memorabilis Cruciferorum magna caede: qua et virtus illorum et superbia domita est, diesque triumphi quotannis habetur celebris et propter plures alios triumphos, ex eisdem circa Koronow, Tucholya et Golub, ac de gentibus Sigismundi Hungariae Regis circa Barduyow ²⁾ relatos.

Mors Petri Wisch episcopi Cracoviensis et Papae Alexandri quinti, ac electio Iohannis vicesimi tertii.

Petrus Wisch Cracoviensis episcopus, post peractum apud Pisas Concilium, Sepulchro Christi visitato, Cracoviam languens, propter nimiam laxationem et exinanitionem apud Venetias sumptis medicinis, contractam, reversus est; nec ab illo tempore integrae sanitatis vigor poterat illi refundi.

Alexander ³⁾ Papa quintus, natione Graecus ex Candia, ordinis Minorum frater, cum parvo tempore et vix anno uno in Papatu sedisset, apud Bononiam moritur et in fratrum Minorum monasterio Bononiae sepelitur. Post cuius obitum Cardinales conclave ingressi, Balthasarem de Cossa ⁴⁾ Cardinalem, a stipendiariis, qui sub ductu et auspiciis eiusdem Balthasaris Cardinalis militabant, rogati, requisiti, et minarum terroribus, quibus illis, si secus facerent, extrema omnia proventura scirent, impulsus, in Papam eligunt: qui Iohannes vicesimus tertius ⁵⁾ appellatus est; a plerisque, quod praedecessorem suum Alexandrum veneno sustulerit, insimulatus, cum Gallicana et Hispanica ecclesia Petrum de Luna pro Papa tunc tulerit. Mors autem praefati Alexandri ordine eo scribitur provenisse. Nam dum officiales Wladislai Siciliae Regis per Balthasarem Cardinalem Sancti Eustachii, et Paulum de Ursinis, ex Urbe depulsi forent ⁶⁾, et Roma Alexandro sub-

¹⁾ Troiano *Cod. Kost.* ²⁾ Bardiow *Cod. Rozr.* ³⁾ Alexander etiam *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Kussa *Cod. Calv.* Rosa *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Ioannes XXIV. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ essent *Cod. Rozr.*

iecta esse coepisset, Alexander ipse et Cardinales omnes, novo huiusmodi ad se, dum Pistoriae agerent, perlato, Romam redire aestuabant. Quod Balthasar Cardinalis calidissimo ingenio avertens, ipsum ¹⁾ ex Pistorio per asperos montes, glaciebus et nivibus opletos, in frigido tempore Bononiam deduxit, eique suos domesticos pro cubiculariis, Alexandro (licet moleste ferret) contradicere ²⁾ non audente, deputavit. Ex quo, non multo post in gravem aegritudinem ³⁾ incidens, quam nonnulli illum ex austeritate hie-
 mis, nonnulli ex veneno clam propinato, contraxisse astruebant, tertia die mensis Maii, hora quarta noctis, diem obiit, dum mensibus decem, diebus undecim sedisset. Slavonicae linguae peritus, et Wladislao Polonorum Regi, familiari notitia, dum in minoribus ageret, coniunctus. Quindecima autem die mensis Maii Cardinales conclave ingressi, Balthasarem de Cossa ⁴⁾ tituli Sancti Eustachii Diaconum Cardinalem, natione Neapolitanum, in Papam (ut praemisimus) elegerunt: qui extunc Iohannes vicesimus tertius ⁵⁾ appellatus, vicesima quinta Maii coronationis suae accepit insignia. Pira-
 ticam, dum adhuc adolescens esset, cum quibusdam fratribus suis exercens vitam, per Bonifacium nonum primum in Archidiaconum Bononiensem, deinde in Cardinalem promotus, ad regendam Bononiam missus est. Ubi multa spolia et occisiones hominum innocentum asseritur commisisse, incestibus, stupris, adulteriis et caeteris detestabilibus ⁶⁾ facinoribus ante et in Pontificatu infamis, Simoniam publice practicans et exercens. Qui ex Bononia Romam reversus, curiam suam illic tenuit, facta tamen perprius concordia cum Wladislao Siciliae Rege: quam ipse Wladislaus Rex pauco tempore observans, Romam obsedit, cepit et spoliavit. Propter quod ipse Iohannes Papa, castro Sancti Angeli non confidens, in Sutrium, et eadem nocte Viterbium, post vero in Montem Flasconum et Senas, de Senis vero in Florentiam fugiens, devenit, ubi extunc aliquot mensibus habitavit.

ANNUS DOMINI 1411.

Wladislaus Rex a Regina coniuge sua et longo ordine captivorum Opathoviae exceptus, in Prussiam cum exercitu revertitur.

Festo Natalis Christi apud Iedlnam Wladislaus Poloniae Rex exacto, sabbato in die Sancti Iohannis Evangelistae de Iedlna egressus, per Isl-

¹⁾ ipsum Alexandrum *Cod. Rozr.* ²⁾ licet moleste ferente, contradicere tamen *Cod. Rozr.* ³⁾ valetudinem *Ed. Lips.* ⁴⁾ Rosa *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Ioannes XIII. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ detestabilioribus *Cod. Rozr.*

zam ¹⁾ et Kunow transitum faciens, in Opathow venit, quo iam Anna Regina, reditum Domini et Regis et victoris tum primum exceptura, sequente eam longo ordine captivorum, qui pro die Sancti Martini, repraesentatione apud Cracoviam facta, ad Regem remissi erant, advenerat. Ex Opathow dato altero ad repraesentandum termino, per Lagow et Kyeleze in Radoschicze perveniens, festis Epiphaniarum illic exactis, et Anna Regina in Cracoviam remissa, Pruthenicam expeditionem ex integro acturus, per Sulyeow ²⁾, Pabyanicze et Lancziczam in Brzeszcze, in die Sancti Marcelli advenit: quo iam iussu suo exercitus de terris totius Poloniae Regni confluerat. Advenit et posthaec Alexander Dux Magnus Lithuaniae cum exercitu suo Lithuanico, cum quo Wladislaus Rex in die Conversionis Sancti Pauli apud Veterem Wladislaviam copias coniunxit. Cumque Wladislaus Poloniae Rex, suorum consiliariorum deliberatione fretus, fluvio ³⁾ Wisla, qui frigore nimio gelatus superari non egebat, transito, et quem iam plura quadrigarum Polonicalium centena transierant, terras Prussiae spoliis et incendiis, et oppidum Thorunense, cui se Magister Prussiae cum suis incluserat, vallare statuisset: ea tamen deliberatione, quamvis salubri, omissa, aliam rursus, Duce Magno Alexandro, in pacis artes magis quam belli proclivo, instigante, acceptat, et ex Wladislavia in Przipusth ⁴⁾, abinde vero aciebus ordinatis in borram, unum a Raczansch ⁵⁾ milliare distantem, movens castra, in praedicta borra, ad fluvium illic decurrentem, et ut exercitui suo ligna pro focus sufficerent, stativa locavit: quae in eodem loco usque ad Purificationis diem habita sunt. Sub eo autem tempore in insula prope Thorun pax perpetua per consiliarios partis utriusque, treugis interpositis ⁶⁾, practicari coepta est.

**Sub pacis tractatu Ianussius Brzoglowy magnam copiam equorum hostilium
Bidgostiam abigit.**

Contigit autem sub tempore, quo pax perpetua in Thorunensi insula tractabatur, veterum treugarum tempus finitum esse, et per consiliarios partis utriusque, priusquam laberentur, prorogatas esse. Ianussius tamen Brzoglowy ⁷⁾, veteres expirasse, novas autem nondum indictas esse perpendens, rescito ab exploratoribus, equos nobiliores Magistri Prussiae et suorum mercenariorum militum, in antemurali castris Papow esse inclusos, ex Bidgostia, apud Solyecz ⁸⁾ Wisla fluvio, qui iam dissolutus erat, supe-

¹⁾ Hzam *Cod. Rozr.* ²⁾ Suleyow *Ed. Lips.* ³⁾ flumine *Cod. Kost.* ⁴⁾ Przipusch *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Racziaz *Cod. Kost.* ⁶⁾ impositis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Brzoglowy *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Solecz *Cod. Rozr.*

rato, cum quadraginta tantummodo militibus illuc ire pergit; illuc quoque perveniens, antemurali, quod negligentius infra ¹⁾ pacis tractatum asservabatur ²⁾, disrupto, magnam equorum nobilium multitudinem, tam Magistri quam suorum stipendiariorum, aufert et abducit, et antemurali succenso, equorum nobilium gregem versus Wislam traducit. Quem mercenarii milites ex Thorun, damno Magistri et suo cognito, persequi in glomerata multitudine coeperunt. Qui persequentium manus evasurus, equorum grege ³⁾ cum suis praeire et Wislam superare iusso ⁴⁾, ipse vero cum duodecim tantummodo, hostes duci se ad insidias veritos decipit ⁵⁾, tamdiu resistendo et fugam simulando, donec ad naves, quae eius adventum operiebantur, pervenit. Quibus conscensis, persequentibus se et tum primum metu dispulso, in eum irruere satagentibus, valedicens, incolumis et hostilibus gravis spoliis, Bidgostiam evasit, omnibus equis Magistri et suorum mercenariorum militum apud Papow captis, ad plenum potitus. Quae res Henricum de Plawen Magistrum Prussiae maximo afficiebat dolore, quod et ab hoste tam debili, tam foede et notorie invasus et violatus fuerit, et tam ingenti damno affectus.

Wladislaus Rex consultore Alexandro Duce Magno Lithuaniae, Polonis turpe et damnosum cum Pruthenis perpetuum init foedus.

Post varios tractatus, pro perpetua pace in Thorunensi insula per consiliarios utriusque partis interpositos, per operam Alexandri Ducis Magni Lithuaniae, ad reintegrationem tantummodo sui Ducatus Lithuanici, et ad rehabendam ⁶⁾ terram suam Samagittiae, de qua per Cruciferos exutus fuerat, magnopere et fervide aestuantis, sub conditionibus parum Regno Poloniae aequis et utilibus, conclusa, firmata et inscripta est. Principalium autem conditionum ea fuit continentia: ut Poloniae Rex omnia castra in terris Prussiae iure belli quaesita, Magistro et Ordini restituat et de illis excedat. Item, ut omnes Magistri et Ordinis in quibuscunque ⁷⁾ conflictibus captos solvat in integrum et relaxet. Item, quod Magister et Ordo Wladislao Poloniae Regi et suo Regno, pro tribus terminis, festo videlicet Sancti Iohannis Baptistae, item festo Sancti Michaelis, item festo Sancti Martini anni tunc currentis, centum millia ⁸⁾ sexagenarum latorum grossorum Pragensium exsolvat, cum Wladislaus Rex a solis captivis centum

¹⁾ circa *Ed. Lips.* ²⁾ adversabatur *Cod. Rozr.* ³⁾ gregem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ iussit *Cod. Rozr.* ⁵⁾ decipit *deest in Cod. Calv. et Kost.* ⁶⁾ ad retrahendam *Ed. Lips.* ⁷⁾ quibuslibet *Ed. Lips.* ⁸⁾ decies centum millia *Cod. Calv.*

millia exigere potuisset. Item, quod terra Samagittarum ¹⁾ Ducatui Magno Lithuaniae debebat relinqui, post mortem Wladislai Regis Poloniae et Alexandri Magni Ducis Lithuaniae ad Magistrum Prussiae et Cruciferorum Ordinem reversura; prout haec omnia in litera ²⁾ foederis perpetui, tunc icti, latius continentur. Mirum autem est ³⁾, in ipsa pacis perpetuae tunc confectione, neque Wladislaum Regem Poloniae, neque Withawdum Ducem Magnum Lithuaniae, nec quemquam alium existimasse eam Regni Polonici in abstractione terrarum suarum, quarum tunc recuperatio sequi poterat, iniuriam; nisi Regnum ipsum, quod suis se naturalibus terris, et quarum restitutio circa obsidionem castri Marienburg offerebatur, orbari dolebat, sensisse ⁴⁾. Nulla enim Wladislaus Poloniae Rex terrarum Regni sui Poloniae, videlicet Pomeraniae et Culmensis atque Michaloviensis, recuperandarum movebatur cura; quam ⁵⁾ circa obsidionem castri Marienburg ⁶⁾ sibi ultro oblatam sprexit, in praesenti vero pacis tractatu omisit: sufficere una cum Alexandro Duce Magno Lithuaniae sibi ratus, si Ducatus Magnus Lithuaniae integrationem acciperet, quamvis Regno Poloniae, cuius prior et potior habenda fuerat ratio, mutilato. Cuius etsi enormem intelligerent consilarii Poloniae mutilationem; nihil tamen adversum illam proloqui, ne Regem et Ducem offenderent, audebant. Vanissimo itaque consilio tam Regis, quam Ducis et consiliariorum, magna illa et memorabilis Grinfeldensis victoria, in irritum et pene ludibrium recidens, nullum Regno Poloniae, magnum vero Ducatui Lithuaniae attulit profectum.

**Iohannes Kropidlo Wladislaviensis episcopus in carcerem a consulibus
Wratislaviensibus coniicitur.**

Sexta Decembris die Iohannes Kropidlo Wladislaviensis episcopus et Opoliensis Dux praetorium Wratislaviense ingressus ⁷⁾, dum parum honesta et modesta verba funderet, per consules Wratislavienses, Leonardum Reycharth ⁸⁾, Nicolaum Lamberg ⁹⁾, Iacobum Sworz ¹⁰⁾ et alios captivatur. Ob cuius captivitatem Wratislaviensis episcopus Wenceslaus consules pa-

¹⁾ Samogithiae *Cod. Rozr.* ²⁾ in literis *Cod. Rozr.* ³⁾ Mirum autem est *desunt in Cod. Calv. et Kost.* ⁴⁾ neque quemquam alium animadvertisse, quanta iniuria Regnum Poloniae afficeretur: cum aperte omnes illae terrae, quae antiquitus ad Regnum Poloniae pertinebant, et quae in obsidione castri Marienburgensis, ultro Polonis a Cruciferis reddebantur, nunc isto iam turpi et perpetuo foedere a Regno Poloniae in perpetuum alienarentur. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ quam conditionem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Marienburgensis *Ed. Lips.* ⁷⁾ ingressus est, ibique *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Reinhard *Cod. Kost.* ⁹⁾ Lauberg *Cod. Calv. Lemberck Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Schworz *Cod. Rozr.*

tratae captivitatis reos anathematisat; civitatem vero Wratislaviensem ecclesiastico subiicit interdicto, quod fuit usque ad feriam quartam magnam assidue continuatum. Tandem reconciliatio per mediatores facta fuit ea conditione: quod consulatus Wratislaviensis perpetuis temporibus in ecclesia maiori Wratislaviensi ante sacrarium unam candelam quatuor talenta cerae continentem, teneat accensam. Captivitatis autem suae ea vel praecipua fuit causa, quod germani sui, Boleslaus et Bernardus Opolienses Duces, aliquot currus oneratos variis fortunis et mercibus civibus Wratislaviensibus per vim acceperant. Cuius facinoris Iohannes Kropidlo Wratislaviensis episcopus expers, iniustae captivitati addictus erat.

Inter Polonos et Pruthenos icto foedere Wladislaus Rex captivos dimittit, pactus ab Henrico Magistro Prussiae centum millia sexagenarum latorum grossorum; exerceturque militare iudicium inter Polonum militem et Pruthenum.

Pace perpetua inter Wladislaum Poloniae Regem, Alexandrum Magnum Ducem Lithuaniae, et eorum Principatus et Dominia ab una, et ¹⁾ Magistrum atque Ordinem Prussiae, partibus ab altera, confecta et literarum robore firmata, Henricus de Plawen Prussiae Magister in splendido et singulari comitatu Wladislaum Poloniae Regem accedens personaliter, in cuiusdam campi ex opposito Zlotoriae siti, planitie, in quo tabernaculum regium locatum erat, cum praedicto Wladislao Poloniae Rege et fratre suo Alexandro Magno Duce Lithuaniae, magnas militum catervas habentibus, convenit: ubi articuli pro pace perpetua ordinati, stipulatione manuali partis utriusque et accepti et firmati sunt. Wladislaus siquidem Poloniae Rex castra et civitates, quae pro sua Serenitate in Prussiae terris tenebantur, sub certis terminis se dimissurum Magistro Prussiae promittit. Captivos etiam tunc omnes, adiecta tamen conditione, si illi per Magistrum et Ordinem centum millia sexagenarum latorum grossorum Pragensium solutio impensa fuerit, manu et verbo a captivitate absolvit. Henricus vero Prussiae Magister se centum sexagenarum latorum grossorum millia Wladislao Regi et suo Poloniae Regno soluturum obligat: pro quo notabiliores ²⁾ captivi se ponunt sponsores, in pristinam captivitatem, si solutionem negligi contingeret, redituri. His et pluribus aliis ordine legitimo consummatis, Prussiae Magister Henricus duodecim picarios argenteos, singulos tamen deauratos, pulcherrimo opere elaboratos, Wladislao Poloniae Regi donatione obtulit personali: cui Wladislaus Poloniae Rex vicissitu-

¹⁾ ac *Cod. Rozr.* ²⁾ nobiliores *Cod. Rozr.*

dinem referens, Schubas ¹⁾ aliquot sebellinarum pellium ²⁾ remisit ³⁾. Causatus apud hunc conventum Almannus quidam Cruciferorum miles mercenarius de Nicolao Powala de Thanczow ⁴⁾, quasi ab eo in conflictu ante Koronow habito devictus et captus, representare se illi, iuxta sponsonem a se praestitam, honoris sui parum memor, neglexisset, Nicolao Powala inficiante et iustificaturum se offerente, ad iudicium militare reiectus est. Quod cum ex frequenti milite partis utriusque lectum consessum fecisset, actor Almannus replicata querela, Nicolaum Powalam se vicisse et cepisse constanter astruens, dedi sibi illum a iudicibus, et ad fatendum captivitatem compelli, deposebat. Nicolaus autem Powala Almannum adversarium suum, ipsius armis et verbis victurus, quaerit ab eo: habetne ⁵⁾ aliquot documentum vel signum, quo temeraria propositio sua vera esse poterit ⁶⁾ convinci? Habeo, inquit actor; et nihil moratus, sertum margariticum, quod Nicolaum Powala capite in praelio gestasse constabat, producit. Hoccine, inquit ⁷⁾, est insigne, quod te victo et capto, tibi detraxi. Tum Nicolaus Powala adversarium in id, quod gestiebat, prolapsum esse, vehementer laetatus: Mos, inquit, iudices, gentium fuit et est, in militaribus actibus, hastiludiis et pugnis, diutius et usque in nostra tempora observatus, ut quoties sarta, ornamenta et quaeque nobilia insignia pugnantibus decidunt, ea non militares homines et pugnae intenti, qualem se hic vult videri, sed latrones, nebulones et homines ignavissimi rapere et intercipere consueverunt. Signum itaque ab adversario productum, non solum me non vicisse, sed adversarium ⁸⁾, pugna omissa, decidentium insignium collectioni cum caeteris eiusce ⁹⁾ generis, quibus avaritia non militia curae est, hominibus, concludit vacavisse. Si etenim me obtinuisset victum, alia devictionis signa, militibus non latronibus consentanea, in vestrum iudicium detulisset. Actoris et rei propositione et responsione iudices diligentius examinata, pronuntiatione concordi, Nicolaum Powala regium militem neque captum, neque ad repraesentandum se obligatum fuisse declarant, et ab instantia actoris absolvunt. Sed et iudices Pruthenici his illum improperiis insectantur: Poteras, si nostris consiliis contentiosum iudicium tibi dissuadentibus obedisses, probris publice in te ab adversario depromptis caruisse. Sentis iam in quid ¹⁰⁾ te, spretis nostris monitis, tua levitas perduxit, cum adversarius cum suo amplissimo honore, gravi te infamia perstrinxerit, et tuo te mucrone confodiens reliquerit infamatum. Wladislao

¹⁾ Subas *Cod. Calv.* vestes *Cod. Rozr.* ²⁾ sabellinis pellibus subductas *Cod. Rozr.*

³⁾ vicissim misit dono. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Tczow *Cod. Kost.* Thaczow *Ed. Lips.* ⁵⁾ habetne *Ed. Lips.* ⁶⁾ posset *Cod. Rozr.* ⁷⁾ inquires *Cod. Rozr.* ⁸⁾ me ab adversario non esse victum, sed cum *Cod. Rozr.* ⁹⁾ eiusmodi *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ iam quo *Cod. Rozr.*

deinde Rege Poloniae et Alexandro Duce Magno Lithuaniae ad exercituum suorum stativa, Magistro vero Prussiae in Thorun, divertentibus, conventus solutus est.

Wladislaus Rex data terra Podoliae Alexandro Duci Magno Lithuaniae in tenutam, praesidia in finibus Hungariae collocat, et postea iecto cum Hungaris foedere, Russiam et Lithuaniam peragrat.

Crastina die, quae hunc ¹⁾ conventum secuta est, illucescente, Wladislaus Poloniae Rex terram insignem et portionem Regni Poloniae, Podoliam, Petro Wlodkowiez de Charbinowicze milite, subdapifero Sandomiriensi, qui illius regimen et capitaneatum annis pluribus gesserat, destituto, Alexandro Duci Magno Lithuaniae (Praelatis et baronibus Regni Poloniae inconsultis et ob id plurimum exacerbatis), parum perpendens futura discrimina, quae propterea Poloniae Regno forent proventura, dat in tenutam. Die quoque eodem de loco stationum suarum, universo exercitu suo tam Polonico quam Lithuanico, licentiatum, disgressus, in Iuniwladislavia nocturnum egit; abinde vero per Lanciciam, Pyotrkow et Opathow, Sandomiriam adveniens, dies Carnisprivii cum consorte sua Regina Anna, quae accersita illuc venerat, Sandomiriae exegit. Ut autem Regni sui Poloniae limites ex parte Hungariae Regni forent provisi, ad tenendum illic praesidia transmittit: qui ²⁾ fines Regni Poloniae tueri non contenti, Regni Hungariae oppida, civitates et villas multis spoliis et incendiis lacessendo, invadebant. Posuit autem se Zawissius niger de Garbow miles inter dissidentes Reges, cum utriusque curiensis et familiaris existeret, mediatorem, et frequentibus itineribus hinc inde gyramdo usus, disgratiatos Regum animos providentia singulari componebat. Diebus Carnisprivii apud Sandomiriam exactis, Anna Regina Cracoviam reversa ³⁾, Wladislaus ⁴⁾ Poloniae Rex in terram Chelmensem descendit, et apud Lubomlya ⁵⁾ et Lubochnya ⁶⁾ usque ad Quadragesimae medium commoratus, venationibus assiduam operam dabat. Conficit interea Zawissius niger post varios tractatus, pacis sufferentias, in festum Sancti Martini duraturas, inter Reges. Quarum certificatione Wladislaus Poloniae Rex accepta, cum Hungariae Regis Sigismundi hostilitatem semper haberet suspectam, et longius progredi perniciosam existimaret, tum primum Lithuaniam, cuius videndi ⁷⁾

¹⁾ tunc *Cod. Rozr.* ²⁾ quae *Cod. Rozr.* ³⁾ reversa est *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Wladislaus autem *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Lubowlia *Cod. Kost.* ⁶⁾ Lubochino *Cod. Calv.* ⁷⁾ videndae *Cod. Rozr.*

dudum flagraverat desiderio, ex terra Chelmensi post medium Quadragesimae egressus, securior et mente liberior divertit: et illic totum veris et aestatis tempus, terras Lithuaniae et Russiae, a Duce Magno Alexandro ubique comitatus, peragrande absumpsit. In Wilno quidem navi conscensa, venit in Kowno, et abinde in Iudborg ¹⁾ descendens, aliquanto tempore venandi illic occupabatur voluntate.

Nicolaus Regni Poloniae vicecancellarius in archiepiscopum Haliciensem, et Andreas in episcopum Kamyenyeczensem sufficiuntur.

Haliciensi ecclesia metropolitana ex obitu Iacobi archiepiscopi, fratris ordinis Minorum, vacante, Nicolaus de Sandomiria, Regni Poloniae vicecancellarius, ad eam, promovente illum Wladislao Poloniae Rege, per Iohannem vicesimum tertium ²⁾, quarto decimo Calendas Iulii, Romae, schismate pestifero durante, suffectus est, natione Polonus, genere nobilis de domo Tubarum, tres tubas nigras in albo campo pro insigni deferentium ³⁾, ex patre Wilhelmo; omnibus beneficiis suis, videlicet Praepositura Sancti Floriani extra muros Cracovienses, et praebendis in Gnesnensi, Cracoviensi, Calissiensi, Sandomiriensi, Sancti Georgii in Cracoviensi, Sancti Viti in Kruswicensi castris, et altari in ecclesia Cracoviensi, propter tenuitatem ecclesiae Haliciensis reservatis. Quinto Idus Maii, ad ecclesiam Kamyenyeczensem ⁴⁾ sive Podoliensem, per mortem Alexandri sui pontificis immediati vacantem, Andreas ad petitionem Wladislai secundi Poloniae Regis, per Iohannem de Cossa ⁵⁾, Papa vicesimus tertius in sua obedientia appellatum ⁶⁾, durante schismate, provisus est.

Wladislaus Rex cum ingentibus donis legatos ad Papam Iohannem vicesimum tertium mittit, obedientiam denuntians.

Venationes apud Iudborg Wladislaus Poloniae Rex tractando, ad curam rursum publicarum rerum mentem vertens, Andream Laskari ⁷⁾ de Goslawicze Praepositum Wladislaviensem, Martinum de Wroczimowicze vexilliferum Cracoviensem et Sbigneum de Oleschnicza secretarium suum, in Urbem ad Iohannem Papam vicesimum tertium ⁸⁾, obedientiam illi praestituros,

¹⁾ Iudborg *Cod. Calv.* Indbork *Cod. Kost.* ²⁾ per Ioannem XXIV. *Cod. Rozr.* ³⁾ deferente *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Camenecensem *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Kosza; qui *Ed. Lips.* ⁶⁾ appellatus est *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Lyaskari *Cod. Calv.* ⁸⁾ ad Ioannem Papam XXIV. *Cod. Rozr.*

destinat, dona magnae excellentiae, videlicet quatuor scutellas aureas, item duos picarios rarae quantitatis aureos, item tres Schubas ex pellibus sebellinis ¹⁾, item tecturam largam pro lecto, pellibus de vario ab una, et ermellinis ²⁾ ab altera partibus contextam, transmittens. Praefatis itaque nuntiis regiis, feria sexta ante Nativitatem ³⁾ Sanctae Mariae Virginis Romam ingressis, magnus honos a Praelatis et curiensibus universis, obviam illis ad extremum lapidem euntibus, impensus est, et introitus eorum exceptus cum omni decencia et honore. Data autem legatis regiis audientia, quatuor principalia Wladislao Regi a Iohanne Papa concedi petebant. Primum: ut declararet eum iustum bellum cum Magistro et Ordine Cruciferorum agitasse. Secundum: ut Rex omnia in ecclesiis quibuscumque apud Prussiam recepta, licite retinere et aliis ecclesiis in Poloniae Regno donare potuisset. Tertium: ut Regi contra Thartaros Crucem et generale passagium largiretur. Quartum: ut indulgentias, quas ecclesia Sanctae Mariae Sandomiriensis, Cracoviensis diocesis, a ⁴⁾ vetusto tempore secunda Iunii practicat et celebrat, roborat apostolicis literis et confirmet. Et quoniam Poloniae Rex Wladislaus iusta a Papa Iohanne petere videbatur, Papa precibus suis deferens, tria illi solenniter concessit: iustum videlicet illum cum Cruciferis egisse bellum, et iuste quae in ecclesiis Pruthenicis recepta fuere, retinere et ecclesiis Polonicis donare posse, declarans. Indulgentias quoque apud Sanctam Mariam Sandomiriensem ⁵⁾, Cracoviensis diocesis, haecenus maximo hominum ⁶⁾ concursu et religione secunda Iunii practicatas, quod eo forte die Polonorum sanguis, civitate a Thartaris conquistata, abunde fusus est, confirmat, roborat, supplet et innovat. Quartum: passagium contra Thartaros, impredientibus nuntiis Sigismundi Romanorum Regis et Cruciferorum, nullatenus concedendum duxit: asserens, aliud ⁷⁾ passagium contra Ladislaum de Duratio Neapolitiae ⁸⁾ Regem instituisse, quod ex altero, contra Thartaros concedendo, et aresceret et deflueret. Responsio haec in colorem, ne Wladislaum Regem et suos oratores, maxima dona mittentem, offensum iri contingeret, magis quam pro rerum veritate, edita est. Et ita nuntii Poloniae Regis, novem hebdomadis in Urbe exactis, in Regnum Poloniae salvi, licet multae illis in via tensae fuissent insidiae, pro festis ⁹⁾ Natalis Christi Cracoviam revertuntur.

¹⁾ vestes pellibus sabellinis subductas *Cod. Rozr.* ²⁾ emerlinis *Cod. Rozr.* ³⁾ ante festum Nativitatis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in *Ed. Lips.* ⁵⁾ in ecclesia Sandomiriensi *Cod. Rozr.* ⁶⁾ omnium *Cod. Rozr.* ⁷⁾ illud *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Neapolitiae *Cod. Rozr.* ⁹⁾ pro festo *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Nicolaus Kurowsky archiepiscopus Gnesnensis, priusquam se Regi de stupro purgaret, in itinere moritur, opum magnitudine spectatior quam virtute.

De Indborg ¹⁾ Wladislaus Poloniae Rex in Vilnam applicans, aliquot diebus exactis in Poloczko, deinde Withewsko ²⁾, Smolensko, posthaec in Krziczow ³⁾ et Zaslav processit; ex Zaslav navibus per fluvium Dnyepyr vectus, in Kyow descendit, Alexandro Duce Magno Lithuaniae eum cum consorte sua Anna in locis praedictis comitante, et suae Serenitati atque suis necessariorum et donorum procurante abundantiam. Ex Kyow, Alexandro Duce Magno Lithuaniae illic relicto, processit Wladislaus Poloniae Rex per Dnyepyr in Czirkaszy, Swinigrod ⁴⁾, Sokolecz, Karawul ⁵⁾, Braczlaw, et tandem in Kamyenyecz pervenit. Ex Kamyenyecz Leopolim, inde in Glinyani accessit, quo iam Alexander Magnus Dux Lithuaniae, quemadmodum inter Regem et eum tractatibus secretis convenerat, ad agendum severum de Nicolao Kurowsky Gnesnensi archiepiscopo, quasi in Regiam Maiestatem gravi offensa, sollicitando ⁶⁾ Annam Reginam de stupro, secundum eiusdem Reginae assertionem, deliquisset, iudicium advenit. Praefatus autem Nicolaus Kurowsky Gnesnensis archiepiscopus, dum in Glinyani ad iudicium huiusmodi subeundum procederet, ex casu, quem in Krzeczow, lapsus de equo, contraxerat, in languorem incidens, de Dominico in vigilia Nativitatis Sanctae Mariae, Ropczitze veniens, nocte superveniente, confessionis duntaxat Sacramento reffectus, diem obiit, et in Gnesnam relatus, ecclesiasticae traditus est ante chori ingressum sepulturae. Hic magnas opes in auro, argento, gemmis, castris, praediis, villis, mittendo frequentius naves carne et frumento oneratas in Flandriam, pro fratribus et nepotibus suis quaesierat: quae morte sua secuta, fuerunt per fratres et consanguineos suos, et signanter per fratrem suum germanum Petrum Kurowsky, licet Wladislaus Poloniae Rex ad obtinendum eas magnis conatibus adnitens, etiam castrum Unyeoviense, in quo conditae erant, misso exercitu (cuius Nicolaus de Michalow palatinus Sandomiriensis et capitaneus Siradiensis ductor erat) vallaverit, occupatae et distractae. Fertur ⁷⁾ archiepiscopus praefatus, dum in Glinyani vocatus procederet, non ignarus ad quam infestum et invidiosum pergeret iudicium, non exiguam auri quantitatem secum detulisse, evacuatuum se credens, datis muneribus insignibus, directae adversum se ac-

¹⁾ Indbork *Cod. Kost.* ²⁾ Vithepsko *Cod. Rozr.* ³⁾ Kriczow *Cod. Kost.* ⁴⁾ Swimugrod *Cod. Kost.* ⁵⁾ Karawol *Cod. Kost.* ⁶⁾ sollicitando videlicet *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Fertur, quod *Ed. Lips.*

www.litpol.com.pl
 cusationis invidiam: magnitudine opum, quas Petro Kurowsky germano suo reliquerat, quam aliquo in ecclesiam aut patriam pietatis opere, insignior.

Wladislaus Rex reiecto Alberto Iastrzamyecz, Nicolaum Tramba Haliciensem archiepiscopum nominat Gnesnensem, Iohanni vero Rzeschowski de Haliciensi archiepiscopatu providit, cuius sedem metropolitanam Leopolim transfert.

Ex Glinyani Alexandro Duce Magno Lithuaniae in Lithuaniam remisso, Wladislaus Poloniae Rex Leopolim rediit. Quo illic stante, Capitulum Gnesnensis ecclesiae ¹⁾ ad electionem futuri Pastoris procedens, Albertum Iastrzamyecz ²⁾ Posnaniensem episcopum concorditer, nullo discrepante, in archiepiscopum Gnesnensem postulavit. Qui ad Wladislaum Poloniae Regem Leopolim perveniens, conformem et canonicam postulationem suam a Rege Wladislao velut patrono, admitti et gratificari expetebat. Wladislaus autem Rex Poloniae, parum iusta ira motus, quod Gnesnense Capitulum, eo inconsulto, postulationem Alberti Iastrzamyecz celebrasset, Nicolaum archiepiscopum Haliciensem et Regni Poloniae vicecancellarium ad ecclesiam Gnesnensem nominat, Alberti Iastrzamyecz iustis et legitimis precibus ³⁾ repudiatis. Qui litigare sibi cum Rege et Principe, ecclesiae Romanae ⁴⁾ pestifero urgente schismate, grave et difficile existimans, prosequi tunc canonicam suam electionem omisit, haud multo post tempore, in officiosum ad ecclesiam Cracoviensem ascensum, indulgentius quam pontifici conveniebat, quaesiturus. Ut autem nominatio ad Gnesnensem ecclesiam de Nicolao Tramba Haliciensis archiepiscopo, contra fas et ius facta, celeriore expeditionem susciperet, Iohannem Slyedz ⁵⁾ Doctorem et capellae suae regiae magistrum ad Iohannem Papam vicesimum tertium ⁶⁾ cum literis et supplicationibus transmisit: qui literis et precibus regiis morem gerens, cum nemo foret qui niteretur in adversum, Romae tunc agens, Secundo Nonas Augusti, Nicolao Haliciensis archiepiscopo in Gnesnensem ecclesiam translato, Iohanni Rzeschowski Praeposito Sancti Michaelis in castro et Canonico Cracoviensi, nobili de domo Polukosza ⁷⁾, utroque beneficio sibi reservato, iuxta regium beneplacitum atque precem de Haliciensis ecclesia providit. Processu quoque temporis metropolitanam dignitatem, Wladislao Rege instante, ex Halicz Leopolim transtulit, et civitatem Leopoliensem honore geminato, pontificali videlicet et metropolitico, insignivit.

¹⁾ Capitulum Gnesnense *Ed. Lips.* ²⁾ Iastrzebiecz *Cod. Kost. Iastrąbiecz Cod. Rozr.* ³⁾ rationibus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in ecclesia Romana *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Slyecz *Cod. Calv.* ⁶⁾ ad Ioannem Papam XXIV. *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Pulkozic *Cod. Kost. Pulkosza Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Signa Cruciferis ablata in ecclesia maiori Cracoviensi appenduntur.

Ex Leopoli Wladislaus Poloniae Rex in Niepolomicze pro die ¹⁾ Sancti Martini divertens, et dies quindecim illic absumens, Cracoviam pedester, in die Sanctae Catharinae, Sanctorum Stanislai, Wenceslai et Floriani limina visitaturus, magna Praelatorum et baronum multitudine, vexilla et signa Cruciferorum in magno praelio capta ferentium extensa, comitatus, et oppidum Kazimiriense primum ingressus, in Rupellam venit. Ubi adoratis Sanctorum reliquiis, in arcem Cracoviensem ad ecclesiam maiorem, praecedentibus eum vexillis Cruciferorum, ascendit, et in ecclesia maiori Sancti Stanislai Cracoviensi omnia Cruciferorum banderia in signum magnificae victoriae deposuit: quae et in hunc diem a dextris illic et a sinistris pendendo, magnum propriis et exteris praebendo spectaculum, regium triumphum et Cruciferorum cladem assidue ostentant. Ex Cracovia Wladislaus Poloniae Rex in Lithuaniam processit, atque illic magnam hiemis partem egit ²⁾. Unum et quinquaginta hostium Cruciferorum signa in templum Cracoviense, quod nobilius et excellentius ³⁾ habet Polonia, tunc illata, splendorem et decus templo adiecere, quae in perpetuum memoriale et insigne a Polonis custodienda servandaque sunt, et in locum vetustiorum noviora ⁴⁾ retexenda, ut propter ingentem, incredibilemque dimicationem et triumphum ex ea relatum, extet tantae victoriae exemplar, et partim illa eadem signa videantur, partim tanquam illa eadem essent, appareant. Sancitum autem tunc fuit et universali decreto a Wladislao Rege et omnibus statibus ecclesiasticis et saecularibus concordii sententia et consensu institutum, ut Divisionis Apostolorum dies solennis agatur, et feriata in universo Poloniae Regno celebretur; doceantque patres suos filios, nepotes, pronepotes et successores, ut diem illum observent, colantque memoria sempiterna, in qua benignitas Dei misericordiam suam cum Polonorum natione et stirpe magnificasset, et ut singulae ecclesiae tam urbanae, quam vicanae, per universum Poloniae Regnum constitutae, et celebritate singulari et missarum processionumque officiiis, diem tanti triumphum cum plebibus suis ⁵⁾ recolant, et agant ingentes Deo, pro beneficio Polonorum genti impenso, gratiarum actiones.

¹⁾ pro festo *Cod. Kost.* ²⁾ exegit. *Cod. Rozr.* ³⁾ nobilissimum et excellentissimum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ nova *Cod. Rozr.* ⁵⁾ cum plebe sua *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Henricus de Plawen Magister Prussiae quosdam necat, causa indicta.

Prussiae Magister Henricus de Plawen, in anni huius fine vehementer in vexilliferum et caeteros Chelmenses militares iratus, quasi erga se et Ordinem Crucifericum ¹⁾ parum sinceri existerent, et perfidiam in ipsum et Ordinem fuissent moliti, capite obruncat ²⁾, ope cuiuslibet defensionis legitimæ ipsis denegata, videlicet Nicolaum dictum Niksz vexilliferum Chelmensem, Ianusium Orzechowsky, Cunradum de Ropkow ³⁾, milites; duos insuper magistros civium Gdanensium, videlicet Petrum Neczko et Bartholomaeum Grosz, ad se in castrum Gdanense pro prandio invitatos, securi, negata confessione extrema et viatico, percutit, eorumque cadavera, quasi parum tormenti vivi exceperant, fimo obruit. Quamvis enim crimen eis obiectum nullo fulciretur evidenti argumento, causas tamen captivitatis et vinculorum satagens fore iustas, ipsos tam praecipiti morte damnavit.

ANNUS DOMINI 1412.

Wladislaus Rex cum Arnesto Austriae Duce Cracoviam in parva comitiva veniente, societatem et affinitatem iungit.

Natales Domini dies Wladislaus Poloniae Rex ex venationibus, quas per universum Adventus Domini tempus circa Gonyadz ⁴⁾ tractaverat, reversus, apud Grodno egit. Sub eo autem tempore Arnestus ⁵⁾ Austriae Dux cum Marsalco suo Sweynpek ⁶⁾ in parva comitiva et dissimulato habitu Cracoviam latenter adveniens, foedus et affinitatem cum Wladislao Poloniae Rege, quo adversus potentiam infestam Sigismundi Hungariae Regis beatior consisteret, iungere gestiebat. Revelato autem suo adventu et per celerem nuntium ad Regem in Lithuaniam perlato, Wladislaus Poloniae Rex properantius ex Lithuania in Poloniae Regnum processit, Ducem praedictum Arnestum honoraturus. Dum autem in oppidum Proschowicze attigisset, nocte ex Proschowicze consurgens, diluculo Cracoviam et domum, qua Arnestus Austriae Dux hospitabatur, ingressus, Ducem praefatum, nondum sopore solutum, conveniens, quo pacto Regnum suum et civitatem absque salvo conductu ingredi praesumpsisset, iocoso sermone territum, magna be-

¹⁾ Cruciferorum *Ed. Lips.* ²⁾ eos obruncat *Cod. Rozr.* ³⁾ Copkow *Cod. Kost.* ⁴⁾ Gonyadz *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Ernestus *Cod. Kost.* ⁶⁾ Swenipelk *Cod. Kost.* Sweimpelk *Cod. Rozr.*

nignitate et comitate excepit. Habitis deinde per dies sequentes mutuis, quibus et foedus et affinitas a Wladislao Rege per Ducem Arnestum petebatur, tractatibus, Wladislaus Rex virginem Czimbarkam, neptem suam ex sorore germana, Semoviti Masoviae Ducis filiam, illi desponsans, dotemque amplam in auro largiens ¹⁾, et foedus et affinitatem secum, ut optaverat, consummat. Celebratis autem ante dies Carnisprivii, in magna solennitate, pro magnificentia et tradentis et accipientis uxorem, in urbe Cracoviensi nuptiis, praefatus Arnestus Austriae Dux, magnificis et dotalibus et aliis privatis acceptis a Wladislao Rege muneribus, in propria rediebat. Cui cum propriae familiae paucitate, ne Sigismundi Hungariae Regis insidiis violaretur, ire metuenti, sexcentos ²⁾ milites ex curiensibus suis, praeficiens eis Petrum Schaffranycz succamerarium Cracoviensem in capitaneum, in solatium ³⁾ dedit: a quibus usque in Novam civitatem Austriae una cum nova sponsa femina Czimbarka perductus, celebrem curiam instituit. Qua peracta, conductoribus suis remuneratis, eos in Poloniam per Viennam et Moraviam, via qua venerat, perpetuis beneficiis Wladislai Regis Poloniae se profitendo obstrictum, remisit. Ex huiusmodi Arnesti et Czimbarcae connubio dierum processu Fridericus natus est, qui Romani Imperii annis plurimis tenuit gubernacula.

Legatio Ducis Venetiarum ad Regem Poloniae, ne foedus cum Sigismundo Hungariae Rege ineat.

Dux Venetiarum Michael Steno, specialibus literis et nuntiis ad Wladislaum Poloniae Regem usque Cracoviam transmissis, maxima prece suam Serenitatem hortatur et obsecrat: ne bellum cum Sigismundo Hungariae Rege coeptum deserat, nec secum foedus iungat; offerens pro militibus regiis, quingentas hastas explentibus, se in auro numerato stipendia, guerra durante, largiturum. Agebatur siquidem pro ea tempestate inter Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem et Venetorum Dominium pro Regno Dalmatiae a Venetis occupato, durum bellum. Quapropter satagentes Veneti a bello Dalmatico illum avertere, sumptus liberales et pecunias necessarias, iuxta Regis ordinationem, pro quingentis lanceis in bellum Pannonicum offerebant. Res tamen haec, quamvis Regi et Regno Poloniae plurimum utilis, Regni Hungarici respectu accepta non est.

¹⁾ illi largiens *Cod. Rozr.* ²⁾ sexingentos *Cod. Rozr.* ³⁾ auxilium *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex a legatis Sigismundi Hungariae Regis persuasus, Lubowiyam venit: ibique dolo Sigismundi illectus, senatoribus inconsultis, secretum sed Regno suo Poloniae perniciosum init foedus.

Nuptiis Ducis Austriae Arnesti, et gentibus suis, quae illum Austriam conducerent, expeditis, Wladislaus Poloniae Rex ex Cracovia in Novam Sandecz cum Anna Regina consorte sua processit. Et illic, convenientibus ad eum Semovito Duce Masoviae seniore et Alexandra consorte sua, item Duce Boleslao Masoviae, item Duce Sigismundo Koributh Lithuaniae, item Ducissa Rathiboriensi Helena, et baronum atque militum multitudine magna, dies Carnisprivii in solatiis et hilaritate exegit. Sigismundus autem Romanorum et Hungariae Rex, ex foedere, in quod Wladislaus Rex a Venetorum Dominio solicitabatur firmandum, res suas in pericula veritus recisuras, et ne a duplici et forti hoste a tergo et a fronte impeteretur, placare sibi Poloniae Regem quacumque arte decrevit, et ¹⁾ Branda tituli Sancti Clementis Presbytero Cardinali, ac Stiborio de Stiborzicze Palatino Transylvaniae ²⁾, ad Wladislaum Regem in Novam Sandecz missis, hostilitatem, per quam in Wladislaum Regem deliquerat, longo sermone extenuabat, petens secum foedus novum et perpetuum componi et personalem conventionem teneri. Ad quam tenendam asserebant Sigismundum Regem dudum per barones Regnorum pro die Sanctae Elisabeth, anno transacto in Antiqua villa indictae conventioni pariturum, in Sczepuss ³⁾ advenisse et in eam diem moratum esse. Wladislao autem Poloniae Rege, et suas, quibus a Sigismundo Rege lacessitus est, aggravante iniurias, et fluxae fidei hominem Sigismundum Regem disserente, Cardinalis et Palatinus praedicti, dissidentes animos Regum composituri, nunc illum, nunc alium, varia frequentatione adibant. Quo tractatu pendente, Wladislai Regis permissu, Anna Regina Poloniae variis precibus et literis Sigismundi Regis expugnata, visura consobrinam suam Barbaram, Sigismundi Regis consortem, cum splendida et notabili comitiva Poloniae militum in Kezmark accessit, magno honore atque charitate Regis et Reginae excepta. Interea opera Cardinalis Brandae et Stiborii Palatini ⁴⁾ Wladislaus Poloniae Rex devictus, agere in Lubowlya ⁵⁾ oppido personalem visionem cum Sigismundo Rege consentit. Ad quam cum Sabbato ante Dominicam Laetare, habens in suo comitatu Boleslaum Masoviae, Sigismundum Lithuaniae, Duces et Praelatorum ac baronum Poloniae frequentiam, advenisset, Sigismundus Romanorum et Hun-

¹⁾ itaque *Cod. Rozr.* ²⁾ Transylvaniensi *Ed. Lips.* ³⁾ Scepusium *Cod. Rozr.*
⁴⁾ Palatini Transylvaniensis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Lubomlya *Cod. Rozr.*

gariae Rex, in vertice Alpium occurrens, adventum suum excepit, et factis mutuis salutationibus et osculis, in oppidum Lubowlya ¹⁾, ubi iterum ab utraque Regina excipiebatur, deduxit. Quamvis autem diebus septem Reges per se et consiliarios suos de pace egissent, non tamen pax inter illos poterat convenire. Iam itaque die Sabbato ante Dominicam Iudica, Wladislao Poloniae Rege cum suis omnibus ad discessionem accincto, Sigismundus Rex nova rogatione pervicit illum, quatenus faciat secum, omnibus arbitris exclusis, ad secretam cameram ingressum. Ubi cum uterque resedisset, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, ut erat ad ingenia et versutias plenus, sic ad Wladislaum Poloniae Regem orsus est: Cum et sanguine propinquo, illustrissime et charissime frater! et affinitate geminata sumus invicem obstricti, habeamus insuper Regna vicina et variis inter se necessitudinibus ex tempore vetusto coniuncta: disgrede dehinc, pace non stabilita, foedum et turpe utrique nostrum existimo; praesertim cum inimicitiae nostrae non in longum progressae, facile possunt, dummodo bona mens affuerit, rescindi. Ego quoque cum tua Excellentia, tuisque Dominiis in pacis amoenitate consistere ²⁾ summopere exoptem; sed quoniam a me pro Cruciferis coeptum est, cuius iam taedet, poenitetque me, bellum: pollicebor itaque tibi et insiurandi, si in perpetuae pacis foedus mecum redire sincere consentis, sacramento firmabo, et Cruciferos me a die hac et in sempiternum deserturum, et cum omnibus meis potentiis pro eorum exterminio personalia solatia ³⁾ me tibi, ea tamen conditione interposita, praestitutum repromitto: ut postquam propitia Divinitate eos vinci et exterminari contingerit, terrae Culmensis, Michaloviensis et Pomeraniae, quas proprias et naturales Regni tui Poloniae profiteor, ad te et Regnum tuum simpliciter et plenarie recidant; terram autem Prussiae eo inter nos sortiamur pacto, ut alter ex nobis maiorem illius partem accipiat, qui maiores exercitus in guerram conduxerit. Credidit Princeps simplex et rectus Wladislaus Poloniae Rex huic vafro callidoque Sigismundi Regis promisso, existimans apud illum aequae, ut apud se, religionem insiurandi fore debere intemeratam et sacrosanctam. Voluntati ⁴⁾ et deprecationi Sigismundi in singulis ultroneum, consiliariis suis ignorantibus, praebuit consensum: et altero in manibus alterius, super lignum vivificae Crucis, de observando et adimplendo huiusmodi tractatu et contractu, praestante iuramentum, foedus perpetuum, gravitate suarum iniuriarum non discussa, non ⁵⁾ digesta, iecit. Magnitudine insuper pollicitationis a Sigismundo Rege factae Wladislaus Poloniae Rex plectus, non solum omnium iniuriarum et damno-

¹⁾ Lubomlya *Cod. Rozr.* ²⁾ existere *Ed. Lips.* ³⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Itaque voluntati *Cod. Rozr.* ⁵⁾ neque *Cod. Rozr.*

rum, quibus illum gravi et infesto bello occupatum Sigismundus perculerat, oblitus est; sed etiam ad nonnullos articulos, Regno suo Poloniae et in praesens et in futurum perniciem afferentes et allaturos, se a Sigismundo Rege protrahi, deducique consensit. Nam licet Poloniae Regnum a vetusto tempore certa, iusta, legitima atque pacifica terrarum Russiae et Podoliae frueretur possessione: Wladislaus tamen Poloniae Rex verti clarum et certum ius Regni sui in contractu huiusmodi et foedere in dubium permisit, omnemque quaestionem (quae tamen nusquam suscitata erat) occasione terrarum praedictarum, inter Regna Poloniae et Hungariae, usque ad obitum suum et eiusdem Sigismundi Regis, et ex post ad spatium quinque annorum suspendi; terram vero Valachiae, quae et ipsa Polonis feudalis et tributaria est, eiectis ex illa tyrannis, partiri inter Poloniae et Hungariae Regna ex aequo consensit; et dum fines Regni sui propagare nititur, in ambiguitatem coniecit propagatos. Sigismundus siquidem Hungariae Rex, perspectam habens Wladislai Poloniae Regis simplicitatem ¹⁾, abditis et secretis tractatibus, omnibus arbitris exclusis, secum reconciliari et foederari ²⁾ voluit, singula ex sententia sua et voto ab illo (quemadmodum evenit) consecuturus, quae sciebat se, si consiliiarii Regni Poloniae in rem et tractatum adhibiti forent, nullatenus obtenturum.

Percusso foedere cum Sigismundo Rege Hungariae, Wladislaus Rex Cassoviam deducitur.

Foedere per conclusionem secretam inter Reges icto, conclave ambo egressi, ad locum quo Reginae constiterant, procedunt. Quo cum ventum foret ³⁾, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex caput mitra nudans, Wladislaum Poloniae Regem sollicite rogare coepit: ut postquam in Lubowliensi ⁴⁾ oppido, ad quod, petitionibus suis motus, descendere dignatus fuisset, iuxta status et dignitatis suae regiae exigentiam honorari nequiverit, Cassoviam non dedignetur, oppidum magis populare et politicum, accedere, ampliori cultu honorem illic et charitatem suscepturus. Wladislaus autem Poloniae Rex, nulla cum suis deliberatione praemissa, petitioni annuens, ire cum Sigismundo Rege in Cassoviam repromisit. Argutus autem ⁵⁾ illico per Iohannem de Tarnow palatinum Cracoviensem: cur tam faciliter ire ad hostem sine securitate exacta, parum deliberatus consensisset? silere palatinum Rex, velut rerum ignarum, iussit, facilitatem suam, arcano cognito, laudaturum. Excipit deinde eodem die Wladislaus Poloniae Rex et Sigis-

¹⁾ sinceritatem *Cod. Rozr.* ²⁾ reconciliationem facere et foedus inire *Cod. Rozr.* ³⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Lubomliensi *Ed. Lips.* ⁵⁾ itaque *Cod. Rozr.*

mundum Regem et Reginam suam Barbaram, atque omnes natu maiores Hungariae barones, honore mensae et magnificis epulis contractavit. Prandio vero expleto, Wladislaus Poloniae Rex cum singulis Praelatis, Principibus, baronibus et militibus suis, qui cum eo in Lubowlya ¹⁾ accesserant, in Cassoviam, Sigismundo Rege eum comitante, processit. Et primum nocturnum in Sobinow, alterum ²⁾ die Dominico Iudica, in Apperiasch ³⁾ egit; tertio vero, feria videlicet secunda post Dominicam Iudica, in Cassoviam perveniens ⁴⁾ cum suis omnibus, magnificis procuratus necessariis, octo dies mansit.

**Articulus principalis in literis foederis inter Hungariae et Poloniae Reges icti
omittitur, Wladislae dolo ignaro annuente.**

Regibus apud Cassoviam agentibus, vocat uterque consiliarios quatuor ad consilium secretum, Wladislaus quidem Poloniae Rex Nicolaum Gnesensem archiepiscopum, Albertum ⁵⁾ Posnaniensem episcopum, Iohannem de Tarnow palatinum Cracoviensem, et Sbigneum de Brzezye Regni Poloniae marsalcum; Sigismundus vero Hungariae Rex Iohannem archiepiscopum Strigoniensem, Hermannum Comitem Ciliae, Nicolaum de Gara Palatinum Hungariae et Simonem de Rozgon iudicem curiae suae regalis, eisque secretas conclusiones in Lubowlya habitas aperiunt. Et quamvis Praelati et barones Poloniae pacta Regum non probarent, velut Regno Poloniae plurimum periculosa et nociva: non valentes tamen Regis sui decretum quomodolibet irritare, inviti pactis assentiunt. Dum autem iuxta conditiones pactorum minutae literarum forent confectae, et articulus primus de exterminio Cruciferorum, quorum nuntii pro eo tempore ad Sigismundum Regem venerant, et de Prussiae terra dividenda, tanquam principalis, propter quem caeterae inconvenientiae fuerant admissae, positus notatusque fuisset, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex tali calliditate eum obtinuit apud Wladislaum Poloniae Regem ex literis principalibus aboleri. Petivit siquidem Wladislaum Regem, quatenus Anna Regina Poloniae in Cracoviam remissa, ex Cassovia secum in Varadinum, deinde Budam, Wischegrod et alia Regni Hungariae loca insigniora procederet, pollicens eum in venationes feris opulentas, quibus sciebat Wladislaum Poloniae Regem delectari, traducturum et omnibus necessariis splendide tractaturum. Quem cum sensisset ea oblatione inescatum, alteram rursus petitionem adiecit: Nosti, inquit, illustrissime et amantissime frater! me in Romanorum Re-

¹⁾ Lobomlyam *Ed. Lips.* ²⁾ secundum *Cod. Rozr.* ³⁾ Operiasz *Cod. Rozr.* ⁴⁾ perveniunt ⁵⁾ Albertum *Iastrzabiecz Cod. Rozr.*

wegen lib. noviter onsumptum esse, et nondum sedem Imperii ad integrum conscendisse; rogo itaque te, quatenus conclusionem de Cruciferorum exterminio et terrae Prussiae divisione, stipulatione manuali et corporali iuramento inter nos firmatam, literis foederum communibus non permittas misceri: gravem indignationem, ex qua mea non ignominia tantummodo, sed ¹⁾ ex Imperio depositio apud Imperii Electores Cruciferis propter genus et ditionem faventes, mihi conflaturam. Faveas itaque, sicut frater amantissimus, honori meo, et articulum praedictum, per quem ego apud Electores et alios Principes Imperii magnis odiis et opprobriis me insimulatum iri non dubito, aequo animo ex inscriptionum foedere detrahi permittas. Ego enim articulum illum, quemadmodum tibi iuramento pollicitus sum corporali, et omnes alios, iuxta quos foedus sancitum est, sincere, pure et integre observabo, perinde acsi foret in literis foederum ²⁾ plene notatus et expressus. Annuit iterum Wladislaus Poloniae Rex Sigismundi Regis callidae petitioni, et articulum de Cruciferorum exterminio et Prussiae divisione rescindi ex literis permittit: huiusmodi quoque venabulo se ludibriari neque turpe, neque inglorium duxit. Conscribuntur itaque, ordinantur et sigillantur literae, articulo potiori et meliori abrogato. Tenor autem foederis extat talis.

„Nos Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex semper augustus, ac „Hungariae, Dalmatiae, Croaciae, Rasciae, Serviae, Galiciae ³⁾, Lodomeriae ⁴⁾, „Cumaniae, Bulgariaeque Rex, ad certitudinem praesentium et memoriam „futurorum. Inter bonas sollicitudines, curasque multiplices, quae ministerio regiae dignitatis incumbunt, de pacifico et salubri statu Regnorum „nostrorum solícite cogitare nos convenit, ut Regnis ipsis ac subditis nostris vigeat tranquilla beatitudo quietis, et solidae pacis gratia nutriatur. „Summopere igitur est occurrendum, ut non crescant iurgia, sed iuxta „magistram bonorum omnium charitatem, quae nihil sapit extraneum, nihil „confusum, imo aequitate nutrit concordiam, dissociatos coniungit, pacem „et unitatem cónsolidat. Cupientes itaque omnium displicentiarum, odiorum, iniuriarum, damnorum et guerrarum, materias et fomites, inter nos „ab una, et serenissimum, ac praeclaros ⁵⁾ Principes, Dominos Wladislaum Regem Poloniae, et Alexandrum alias Withawdum Ducem Magnum „Lithuaniae, fratrem eiusdem Regis Wladislai, partibus ab altera, ac Regna et subditos cuiuslibet nostrum, quoquomodo haecenus exortas et attentatas tollere et suffocare, ac ad statum debitum mutuae charitatis et „fraternitatis unione laudabili deducere, ad huiusmodi connexionis, pacis,

¹⁾ sed etiam *Cod. Rozr.* ²⁾ foederis *Cod. Rozr.* ³⁾ Galatiae *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Lodomeriae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Praelatos *Cod. Rozr.*

„fraternitatis et concordiae inconcusse duraturam devenimus unionem. Primo
 „nempe ex certa nostra scientia et in virtute fidei catholicae perfecte et
 „puro corde, ac verbo regio, accedente etiam ad hoc Praelatorum et ba-
 „ronum ac procerum Regni nostri Hungariae consensu, pariter et assensu,
 „assumimus et pollicemur, quod ab hoc die et hora in antea puram, veram
 „et sinceram fraternitatem eisdem Wladislao Regi et Alexandro Duci, pro
 „quo praefatus Wladislaus Rex ¹⁾ nobis fecit cautionem, ut ²⁾ idem Dux
 „Alexander viceversa nobis eandem fraternitatem iugiter observabit, et per
 „suas authenticas et privilegiales literas firmabit, exhibebimus et servabimus,
 „ipsosque contra omnem hominem viventem, eos hostiliter invadere mo-
 „lientem, totis nostris viribus adiuvabimus; et quod auxilium vel consi-
 „lium nunquam dabimus, nec consentiemus contra ipsorum statum seu
 „personas, neque in periculum seu necem personarum ipsorum, per nos,
 „vel per alium seu alios aliquatenus machinabimur, aut machinari volen-
 „tibus consentiemus; sed potius conservationem sanitatis et vitae ipsorum
 „utriusque, honores quoque eorum, pro posse procurabimus; et quod de
 „Regno, Ducatu, terris, dominiis, vasallis et subditis ipsorum nullo un-
 „quam tempore quicquam attentabimus; damnum quoque et periculum status
 „et personarum et honoris ipsorum avertemus. Proditoribus et rebellibus
 „ipsorum non consentiemus; imo fraternitates eorum in talibus, ubi sci-
 „verimus, praemunemus, eis intimando, defendemus, ac ipsis assistemus,
 „ac omnia alia et singula erga eorum fraternitates generaliter et speciali-
 „ter attendemus et efficaciter ³⁾ observabimus, quae verae et sincerae fra-
 „ternitatis vinculum exigit, et quae in praesentibus literis nostris per
 „distinctiones et ⁴⁾ continentias earundem in suis punctis, clausulis et ar-
 „ticolis, sententiis quoque et capitulis universis comprehenduntur, promit-
 „timus firmiter, inviolabiliter et effectualiter attendere et tenere, prout
 „praefati Domini, Wladislaus Rex et Withawdus Dux, fratres nostri cha-
 „rissimi, vicaria et reciproca vicissitudine haecce nobis tenenda et ob-
 „servanda repromiserunt. Verum quia super terris Russiae, Podoliae, Mol-
 „daviae, inter nos et ipsum Dominum Wladislaum Poloniae Regem, et occa-
 „sione earundem inter caetera dissensionis materia vertebatur; in facto itaque
 „terrae Russiae inter nos et praefatum Dominum Wladislaum Regem concordat-
 „um extitit hoc modo: ut vita nobis et sibi insimul comite, usque ad diem
 „obitus unius ex nobis, quem videlicet prius nutu divino eximi ⁵⁾ contin-
 „gat ab humanis, inter nos et ipsum Dominum Wladislaum Regem, nec
 „non praefatum Ducem Withawdum, pacis et treugarum foedera habeantur

¹⁾ Poloniae Rex *Cod. Rozr.* ²⁾ quod *Cod. Rozr.* ³⁾ efficaciliter *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et
deest in Cod. Calv. ⁵⁾ ex nobis eximi *Ed. Lips.*

„et in concussis observentur modo infra scripto: quibus treugis durantibus
 „praefatus Dominus Wladislaus Rex Poloniae terram ipsam Russiae paci-
 „fice teneat, prout tenet, sine impedimento nostro vel Regni aut subdito-
 „rum nostrorum aliquali. In terra vero Podoliae promittimus eundem Do-
 „minum Wladislaum Regem per nosmet ipsos non impedire, nec per nostros
 „subditos facere impediri; neque alicui ad illam impediendam consilium,
 „favorem vel auxilium praestare, treugis durantibus infra scriptis. Item
 „in casu, quo nos Regem Sigismundum memorato Domino Wladislao Rege
 „fratre nostro, vocatione divina, praemori contingat, extunc post obitum
 „nostrum praedictae treugae infra quinque annos immediate sequentes de-
 „bent perdurare: et e converso, si praedictum Dominum Wladislaum Re-
 „gem prius nobis decedere accidat, foedera huiusmodi treugarum similiter
 „infra quinquennium inter Poloniae et Hungariae Regna, post huius de-
 „cessum, debent firmiter observari; et infra praedictos quinque annos treu-
 „garum videatur de iustitia et iure partium, secundum seriem et continen-
 „tiam literarum alias per Praelatos et barones utriusque Regni, Hungariae
 „videlicet et Poloniae, primum in Iglo, alio nomine in Nova Villa, et
 „altera vice in Antiqua Villa, confectarum, quarum contenta habentes hic
 „sufficienter pro insertis, quo ad haec in suo robore volumus permanere.
 „Praeterea de terra Moldaviae, ut sequitur, inter nos et eundem Dominum
 „Regem Poloniae, fratrem nostrum charissimum, est mutuo concordatum.
 „Ex quo enim magnificus Alexander pro nunc Wayvoda Moldvanus ¹⁾ ad
 „beneplacita et mandata ipsius Domini Wladislai Regis fratris nostri se
 „dinoscitur obligasse, quam obligationem nos Sigismundus Rex praelibatus
 „ob amorem purae et sincere fraternitatis praefati Domini Wladislai Regis
 „nolentes turbare vel impedire; ideo dispositum extitit et firmatum, ut
 „quotiescumque Turci ²⁾ et infideles terras Coronae ³⁾ Hungariae cum valido
 „exercitu hostiliter invaderent, ac easdem depopulare et devastare moli-
 „rentur, aut quandocumque nos Sigismundus praefatus Rex contra prae-
 „fatos Turcos ⁴⁾ et infideles mille lanceas vel plures armarem et contra
 „ipsos in expeditionem extra fines Regni nostri Hungariae destinarem:
 „extunc ad nostram intimationem et significationem idem Rex Poloniae
 „frater noster charissimus mandare debet suprascripto Moldvano ⁵⁾, ut ipse
 „propria in persona cum sua tota potentia nobis et nostro exercitui suc-
 „currat et obsequia praestet fideliter et constanter, salvo, si Moldvanus ⁶⁾
 „ipse infirmitate notabili et gravi eotunc esset praeventus: quo casu nihilo-
 „minus potentiam suam cum rectore exercitus sui idoneo transmittere de-

¹⁾ Moldavus *Cod. Rozr.* ²⁾ Turcae *Ed. Lips.* ³⁾ Regni *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Turcas
Ed. Lips. ⁵⁾ Moldavo *Ed. Lips.* ⁶⁾ Moldavus *Cod. Rozr.*

„debit, vel si saltem in servitio memorati Domini Wladislai Regis, fratris
 „nostri charissimi, cum sua potentia protunc foret praeoccupatus. Qui si
 „de mandato memorati Domini Wladislai Regis, ut praelibatur, in succur-
 „sum contra Turcos vel infideles personaliter venire, vel infirmitate prae-
 „veniente, mittere suam potentiam recusaret: extunc nos ambo, videlicet
 „Sigismundus et Wladislaus Reges, simul debemus terram Moldaviae,
 „non obstante praedicta obligatione, potenter invadere et ipsum Wayvodam
 „Moldvanum ¹⁾ ab eadem amovere ²⁾ et ditioni nostrae subiugare, obten-
 „tamque inter nos Reges dividere, et per limites seu terminos infrascri-
 „ptos ³⁾ distinguere et celebrari tali modo: quod silvae maiores Bukowina
 „dictae, incipiendo a montibus seu Alpibus Regni Hungariae, inter ean-
 „dem terram Moldaviae et terram Sepenyczensem ⁴⁾ situatae, penes Sereth,
 „protendentes se ad aliam silvam minorem Bukowina dictam, usque ad
 „fluvium Pruth, debent per medium dividi seu dimidiari; et quod forum
 „Iasnasater ⁵⁾ in sinistra parte situm, maneat pro eodem Domino Wla-
 „dislao Poloniae Rege; forum vero seu villa Berleth in dextra parte sita,
 „maneat nobis Sigismundo Regi et Coronae Regni nostri ⁶⁾ Hungariae.
 „Transcensio autem fluvio Pruth, residuae silvae, directe procedendo per
 „campos desertos usque ad mare, pari modo cum eisdem campis desertis
 „per medium dividantur ita, quod ⁷⁾ Feiervar ⁸⁾ alias Belegrod cum ae-
 „quali medietate pro nobis Sigismundo Rege et Corona ⁹⁾ Hungariae ma-
 „neant taliter dimidiatae et divisae; et pars illa, quae ex tali divisione
 „cedet Domino Wladislao Regi praedicto, remaneat in manibus eiusdem
 „sub forma pacis et treugarum super terra Russiae superius ¹⁰⁾ expressa-
 „rum. Ubi autem praefatus Moldvanus ¹¹⁾ constanter et fideliter mandata
 „per praefatum Dominum Wladislaum Regem sibi iniungenda, in nostrum
 „subsidium et succursum adimplebit, tunc praedicta totalis terra Molda-
 „viae remanebit apud eundem, etiam post obitum alterius nostrum Regum
 „praedictorum, ad quinquennium sub foedere treugarum praedictarum, salvo
 „iure partis utriusque. Item, si aliquis vel aliqui ex subditis cuiuscunque
 „nostrum, alterius Regnorum nostrorum aut terrarum aliquas vastationes,
 „praedas, rapinas, vel incendia, vel quaecumque maleficiorum genera in
 „Regnis et terris alterius commiserit, vel commiserint, quod per hoc treu-
 „gae praemissae non infringantur, sed quod iidem malefactores ad sa-
 „tisfactionem iudicialiter compellantur ¹²⁾ ita, quod damna per ipsos facta,

¹⁾ Moldavum *Cod. Rozr.* ²⁾ removere *Cod. Rozr.* ³⁾ infrapositos *Cod. Rozr.*
⁴⁾ Sepenyczensem *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Hyasnasater *Cod. Calv. Iasznasather Ed. Lips.* (Iassy
hodie). ⁶⁾ et Regno nostro *Cod. Rozr.* ⁷⁾ itaque *Ed. Lips.* ⁸⁾ Ferernar *Cod. Kost.*
Feiernar Ed. Lips. ⁹⁾ Regno *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ saepius *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Moldavus *Cod.*
Rozr. ¹²⁾ impellantur *Ed. Lips.*

„de bonis eorum resarciantur: et si iudicio parere contemnerent, uterque
 „nostrum ipsos tanquam maleficos persequi et impugnare tenebitur et de-
 „bebit. Et, ut praelibatur ¹⁾, nullo dissensionis, displicentiae, controversiae
 „et maleficii genere superveniente quotiescunque et accidente, interrumpi
 „possit et debeat quomodolibet; vel dissolvi foedus trengarum et ²⁾ inscri-
 „ptionum praedictarum, sed ut in talibus delicta non remaneant impunita,
 „disposuimus, ut undecumque contingat in talibus delinqui aut excessum
 „fieri, recurratur et intimetur per iniuriam et damnum patientem ad alte-
 „rum oppidorum ³⁾, utpote de incolis Regni Hungariae ad oppidum San-
 „decz, et de incolis Regni Poloniae ad oppidum Lewteze; quae quidem
 „oppida teneantur, iudicibus hinc inde ex utraque parte deputatis et de-
 „putandis, casum, delictum et excessum intimare et ipsos invocare, ut in
 „termino competentis iudices quatuor numero, videlicet Comites Comitatum
 „de Sarus ⁴⁾, Scepusiensis, Vivarensis ⁵⁾ et Sempliniensis ⁶⁾, protunc con-
 „stituti et per nos deputati, ad instantiam et querelam incolae de Polonia,
 „in Antiqua Villa: et ex adverso totidem iudices ⁷⁾ per praefatum Wla-
 „dislaum Regem constituti et in literis suis nominatim expressi, utpote
 „Sandecensis et Woyniciensis castellani, iudex et succamerarius Cracovien-
 „sis, etiam pro tempore constituti ⁸⁾, in villa Sramowyecz ⁹⁾, aut in eis-
 „dem locis, minor pars iudicum eorundem, prout rei qualitas depoposcerit,
 „convenient, ac iudicium et iustitiam faciant simpliciter et de plano, nec
 „non subterfugiis cessantibus, in delinquentes digne animadvertant. Et in
 „corroborationem, fidem ac testimonium cautelae uberioris, sigilla Praela-
 „torum, baronum et procerum Regni nostri, quorum nomina singulariter
 „inferius describuntur, penes sigillum nostrum regale praesentibus sunt
 „appensa ¹⁰⁾. Nos quoque miseratione divina Iohannes archiepiscopus Stri-
 „goniensis, Comes perpetuus in Strigoniensi et Colocensi provinciis, Primas
 „et Apostolicae Sedis Legatus, ac Aulae Romanorum Regis cancellarius;
 „Stiborius Agriensis, Stephanus Transylvanus ¹¹⁾, Iohannes Iawriensis, Phi-
 „lippus Vaciensis et Ladislaus Tiniensis, episcopi; nec non Hermannus
 „Comes Ciliae, Nicolaus de Gara Palatinus Regni Hungariae, Stiborius de
 „Stiborzicze Woyewoda Transylvanus, Comes Simon de Rozgon Iudex cu-
 „riae regiae, Philippus de Ozora Comes Thémessiensis ¹²⁾, Iohannes Bebek
 „de Pelsewcz ¹³⁾ Tavernicorum, Iohannes filius Henrici ¹⁴⁾ Ianitoris, Io-

¹⁾ praelibato *Cod. Calv.* ²⁾ vel *Ed. Lips.* ³⁾ ad alterius oppidum *Cod. Rozr.*
⁴⁾ Szarisz *Ed. Lips.* ⁵⁾ Vinauensis *Cod. Rozr.* (Uivarensis). ⁶⁾ Sempromensis *Cod. Calv.*
 Sempliniensis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ totidem milites *Cod. Calv.* ⁸⁾ constituto *Cod. Calv.* ⁹⁾ Schra-
 mowicz *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ appressa. *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Transylvaniensis *Ed. Lips.* ¹²⁾ Ter-
 mostiensis *Cod. Calv.* Temochiensis *Cod. Kost.* ¹³⁾ Pelistincz *Cod. Calv.* ¹⁴⁾ filius
 Iohannis *Cod. Rozr.*

„hannes filius Gregorii Pincernarum, Petrus Choch ¹⁾ Agazonum, Magistri;
 „Nicolaus de Czak pridem Waywoda Transylvanus, Petrus de Peren pridem Comes Siculorum, Zuborius Thesaurarius, Paulus Bissenus ²⁾ Banus,
 „Nicolaus Treuthel de Newna, Philippus ³⁾ de Goroch ⁴⁾, Nicolaus de Hedervar Ianitorum ⁵⁾, Gregorius de Ilswa filius Palatini, Pincernarum, De-
 „seu Gara ⁶⁾ Agazonum reginalium Magistri; David Laczk de Zankowo ⁷⁾,
 „Petrus filius Henrici Comes Scepusiensis, Iohannes de Homonna, Mathaeus de Paloucz ⁸⁾ Castellanus de Grozghowcz ⁹⁾ Comes Vivarensis ¹⁰⁾,
 „Stephanus Compolth, Iohannes Rozgon Comes de Garas ¹¹⁾, Ladislaus
 „Frank Waywoda, Petrus Frebek ¹²⁾ filius Detrici Palatini, Georgius Comes
 „de Bozen, Bartholomaeus Fanthi ¹³⁾, Gallus de Zeech alias Comes Zolensis,
 „Benedictus Zudar, Nicolaus filius Beke de Velike, Petrus filius Porze,
 „Michael filius Pauli de Kerzegas ¹⁴⁾, Iohannes Iank, Wladislaus The-
 „teus ¹⁵⁾, Dionysius filius Bani de Lochucz ¹⁶⁾, Nicolaus, Sigismundus et
 „Iohannes de Chetnek, Iohannes filius Iacobi de Nagmihal ¹⁷⁾, Michael
 „Zakech ¹⁸⁾ de Kuzal, Stephanus filius Pauli de Somus, Emericus filius
 „Iohannis de Derenhen ¹⁹⁾, Iohannes filius Rikalf ²⁰⁾ de Tharku, et Ladislaus filius Mathiae ²¹⁾, bona fide et christianice, nostris et fratrum,
 „regnicolarumque universorum vice et nominibus assumimus, pollicemur
 „et fide iubemus, quod omnia et singula superius scripta et expressa praefatus Dominus noster Sigismundus Rex attendet et servabit, nosque attendemus et servabimus; suam quoque Serenitatem toto conamine inconcusse observanda pro posse inducemus, dolo et fraude in praemissis omnibus et singulis procul motis. Datum Liblio, Anno Domini Millesimo quadringentesimo duodecimo, quindecimo die Martii; Regnorum nostrorum anno Hungariae vicesimo quinto, Romanorum vero secundo.“

¹⁾ Czoeh *Cod. Rozr.* (Chech). ²⁾ Bisemus *Cod. Kost.* ³⁾ Philpes *Cod. Rozr.*
⁴⁾ Goroph *Cod. Calv.* (Coroch). ⁵⁾ Ianitoris *Ed. Lips.* ⁶⁾ de Seugara *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Lach de Zankowo *Cod. Kost.* (Laczk de Zanthow). ⁸⁾ Palancz *Cod. Calv.* ⁹⁾ Grzozczhws *Cod. Calv.* Gorzghwo *Ed. Lips.* (Diosgewr). ¹⁰⁾ Vinarczensis *Cod. Calv.* ¹¹⁾ Vmariensis *Cod. Rozr.* (Uivarensis) ¹²⁾ de Garasz *Ed. Lips.* (de Sarus). ¹³⁾ Bebek *rectius.* ¹⁴⁾ Franthi *Cod. Calv.* Fauthi *Cod. Rozr.* ¹⁵⁾ Korzkephavs *Cod. Calv.* Kerzkeghas *Cod. Rozr.* ¹⁶⁾ Tentes *Cod. Kost.* ¹⁷⁾ de Lossoncz *rectius.* ¹⁸⁾ Nagwihal *Cod. Rozr.* (Nagy-Michaly). ¹⁹⁾ Zakyeph *Cod. Calv.* ²⁰⁾ Harenhen *Cod. Calv.* de Renchen *Cod. Kost.* ²¹⁾ Ribalf *Cod. Calv.* ²²⁾ Mathaei *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex ad Venetos mittit, suadens pacem cum Rege Hungariae suscipiendam.

Multiplicibus instantiis Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis Wladislaus Poloniae Rex sollicitatus, ut se inter eum et Venetos mediatorem ageret, Thomam de Diako Canonicum Cracoviensem Venetias transmittit: Duci et Domino Venetorum persuadens, quatenus bello omisso, ad quietis consilia animos ¹⁾ inclinaret. Quae ut facilius confici posset, nuntios suos cum plena potestate Budam, pacem eo mediatore tractaturos transmittat, sperare se asserens aequis conditionibus pacem confecturum.

Ludus militaris, Regum et Principum frequentia celebris, Budae peragitur.

Feria sexta ante Dominicam Ramis Palmarum, Anna Poloniae Regina ex Cassovia in Poloniae Regnum revertitur, Praelatis, Principibus, baronibus Regni Poloniae secum una redeuntibus comitata. Quam cum Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex egredientem conduceret, ex equo, cui insidebat, collapsus et graviter collisus, a suis pro semivivo collectus est. Crescente autem de vita ipsius desperatione, omnis nobilitas et vulgus Hungariae secretas deliberationes coquebat, non se alium pro Hungariae Rege, in Sigismundi mortis eventum, quam Wladislaum Poloniae Regem, habiturum. Volente tamen Deo, Sigismundus Rex brevi ad perfectam sanitatem rediit. Feria secunda, in crastino Dominicae Ramis Palmarum, ambo Reges de Cassovia egressi, faciunt nocturnum in Tokay; feria tertia, transvadato fluvio Czissa, in rure; feria quarta in Dobrziczani ²⁾; feria quinta Wladislaus Rex Poloniae limina sancti Wladislai Hungariae Regis, cuius corpus in Varadino requiescit, honoraturus, pedibus iter conficiebat, Sigismundo Rege Hungariae eum equestri itinere praecedente. Quindecim diebus Reges ambo apud Varadinum morati, Pascha Domini illic agunt. Quo nuntius Venetorum, Theologiae Magister, frater de ordine Augustinensium eremitarum, eloquentia et prudentia rarus, adveniens, salvum conductum pronuntiis Venetorum ad tractandam pacem venturis, iuxta formam et plenitudinem, quam petebat, accepit. Ante festum Sancti Adalberti egrediuntur ambo Reges Varadinum, et in campos vastos et solitudinem spirantes ultra villam Berschemyani ³⁾ facto descensu, venationibus ⁴⁾ operam nava-

¹⁾ animum *Cod. Rozr.* ²⁾ Dobrziczam *Ed. Lips.* (Debreczin). ³⁾ Besiermiany *Cod. Kost.* ⁴⁾ venationi *Ed. Lips.*

bant. Capta autem sub triduo multitudine ferarum, venerunt in Mochay ¹⁾, deinde in Dzurdz ²⁾, post in Agriam, ubi Rogationum et Ascensionis Domini diebus expletis, fecerunt descensum in Budam. In quo solennitate dierum Pentecostes peracta, ad Czepel insulam se contulerunt, agitationi ferarum et caedi intenti. Feria tertia post festum Sanctae Trinitatis, Budam reversi, maximo cultu, maximaque veneratione circa honorandum festum Corporis Christi fuere versati. Continuabat autem uterque Rex in diem usque Sancti Iohannis Baptistae Budae mansionem suam, et in crastino Corporis Christi curia militibus ad hastiludendum indicta ³⁾, Arnesti et Alberti Austriae, Ludovici Bregensis, Cunradi Oleschnicensis, Ianussii Rathiboriensis, Iohannis Lubensis, Sandal ⁴⁾ Bossnensis, Ducum; item, centum militum in palaestra sub biduo a mane in vesperam pugnantium, frequentia nobilitata est. Ad quam milites de his nationibus constat confluisse, videlicet: Graecos, Italos, Gallos, Bohemos, Hungaros, Australes, Missnenses, Rhinenses, Francones, Lithuanos, Ruthenos, Bossnenses, Bulgarios, Valachos, Albanos, Rascianos. Ex Polonis hi fuere milites: Dobeslaus de Oleschnicza castellanus Woyniciensis, Msczugius de Skrzin, Zawissius niger et Iohannes Farurey germani de Garbow, Domarath et Iacobus germani de Kobylani, Nicolaus Powala, Albertus Malsky, Petrus Czebrowsky, Martinus Rithwensky, Andreas Baliczky, Iohannes Goli de Strzalkow, Martinus Sezodrowsky et Stiborius Iandzni ⁵⁾ de Stiborzicze, qui ad ingrediendum primi, ad descendendum ultimi, caeteris a pugna quiescentibus, ipsi in se ipsos ludum et pugnam edebant. Et quamvis Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex zelotypiae odio in Arnestum Austriae Ducem iratus, eum pelli ex curia huiusmodi iussisset, Arnestus tamen publicum faciens ex Buda egressum, certamen athletarum clandestinus introivit, et in illo usque in finem versabatur. Rex Bossnensis Charwen ⁶⁾ sua et suae consortis praesentia ludum hunc celebriorem effecerat, cum et sui milites altae et procerae staturae, strenui et animosi in pugna spectarentur.

Legati Thartarorum ad Regem Wladislaum Budam veniunt.

Imperatoris Thartarorum Zolthan Zeledini nuntii, Budam usque ad Wladislaum Regem Poloniae perducti, tribus camelis panno coopertis, Wladislao Regi ex parte sui Caesaris, et aliis muneribus praesentatis, in lega-

¹⁾ Mocham *Cod. Calv.* (Pochai) ²⁾ *h. e.* Diósgyőr. ³⁾ indicta est, quae *Cod. Rozr.*

⁴⁾ Sando *Cod. Calv.* Sendal *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Mądrzny *Cod. Calv.* Iądrzni *Cod. Rozr.*

⁶⁾ Carwen *Cod. Rozr.* (Herwoia).

www.libtool.com.cn
 tione sua, nomine sui Caesaris Wladislao Regi facta, Caesarem suum cum omnibus potentiis suis contra quoslibet suos hostes impensurum solatia ¹⁾ offerebant: quae legatio nationibus exteris erat magnae admirationi et terrore. Satagens autem Wladislaus Poloniae Rex Sigismundo Romanorum et Hungariae Regi grata honoris et benevolentiae vicissitudine respondere, eosdem, qui ad se ex parte Thartarorum Caesaris venerant, iubet, ut parem legationem apud Sigismundum Regem resumant. De quo praedictus Sigismundus Rex supra modum ²⁾ laetatus, et ipsam in magnum gloriae et suae famae cumulum referens, hostes suos Venetos legatione ipsa terribat.

Causam Wladislai Regis et Cruciferorum susceptam, Sigismundus Hungariae Rex in alios reiecit, ut bello in tempus longius arte dilato, Cruciferos aure spoliaret.

Veritus Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, ne Poloniae Rex Wladislaus illum, iuxta foedera percussa et iuramento firmata, de subsidio contra Cruciferos ferendo requireret; iam siquidem Magister et Ordo Cruciferorum pacis perpetuae foedus cum Poloniae Rege ictum, solutione pecuniarum pro primo termino facta, pro residuis vero duobus, Sigismundo Rege mandante, neglecta, praevaricati fuerant, et bellum sibi ex integro inferri per Poloniae Regem, licet etiam residuorum duorum terminorum solutionem implevissent, ob solum temporis neglectum et tarditatem formidabant: ea arte Wladislaum Regem circumveniens, a bello Cruciferis movendo abducit. Persuadet siquidem ei, ut postquam Magistri et Ordinis Cruciferorum nuntii, pleno mandato, plenaque autoritate subnixi, Budam venissent, et omnes differentias hactenus ventilatas suo arbitrio crederent, non cunctaretur et ipse Poloniae Rex suum iudicium et decisionem subire et potestati suae causam credere, frequenti et ingeminata pollicitatione spondens, se pro Poloniae Rege, velut suo amicissimo confoederato, favorabilem sententiam pronuntiatum. Wladislao autem Poloniae Rege tam operosae affirmationi Regis Sigismundi fidem danti, et pro arbitro atque iudice Regem Sigismundum acceptanti, instauratur solenne iudicium. Et Sigismundo Rege cum Praelatis et baronibus Regni Hungariae in eo praesidente, pars utraque suas propositiones, responsiones, iura et munimenta producit. Et quamvis Sigismundus Rex poterat tunc creditam sibi a parte utraque causam expedivisse, ut tamen dilationibus Poloniae Regem a guerra distineret et Cruciferorum crumenam pro libito emungeret, causam in longius tem-

¹⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ²⁾ admodum *Cod. Rozr.*

pus continuat, et repentino in Italiam discessu, pro guerra cum Venetis pro Regno Dalmatiae ordinanda, se occupatum iri praetendens, ad audiendum partium ulteriora producta Iohannem Strigoniensem archiepiscopum, Nicolaum de Gara et alios Hungariae barones surrogat, et ipsis causam inter Regem Poloniae et Cruciferos tractandam et ad plenum expediendam mandat.

Face per Wladislaum Regem inter Venetos et Sigismundum Hungariae Regem, occasione Regni Dalmatiae non composita, Budae signa Venetorum bellica antea in proelio capta, Sigismundus iratus conculcat, nuntiis Venetorum praesentibus.

Veniunt ¹⁾ interim biduo ²⁾ Venetorum ad Wladislaum Poloniae Regem in Budam nuntii, videlicet Franciscus Moczenigo, ex post ³⁾ in Ducem Venetorum, Michaelē Steno absumpto, promotus, et Antonius de Lauredano, super Regno Dalmatiae cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege, Wladislao Poloniae Rege mediatoris vicem gerente, placitaturi. Verum post varias propositiones et responsa, postquam varias altercationes in audientia Poloniae Regis per utramque partem habitas, Venetorum nuntiis nullo pacto ex Dalmatiae ⁴⁾ possessione nuper Regi et Regno Hungariae detracta, cedere velle asserentibus, et non nisi album equum, purpura tectum, pro tributo annuo sibi et suis successoribus Hungariae Regibus, solvi a Venetis pro Regno Dalmatiae et eius donatione, si ipsam illis facere contigerit, offerentibus: Sigismundus Rex, non placitatum se, sed irrisum et ludificatum iri dolens, in magnam iram excandescens, quinque Venetorum signa bellica, per capitaneum suum Piponem de Florentia, caeso Venetorum exercitu apud Forum Iulii, ante annum unum capta, per plateas oppidi Budensis et circa aedas, apud quas Venetorum legati hospitabantur, legatis ipsis Venetorum inspectantibus et Sancti Marci sub forma leonis imaginem, item Ducis sui et aliorum arma recognoscentibus, per terram ignominiose trahi et in gyrum circumferri, ad extremum in Budense castrum referri, et in strata magis trita, ut conculcarentur a transeuntibus, et ut opprobrio cunctis fierent, poni iussit. Et dum taliter strata et deformata consisterent, contigit simul utrumque Regem illuc facere iter. Wladislaus itaque Rex Poloniae ludibrium signis mutis et innocuis inferre non sustinens, in obliquum cum omni militia, signa pedibus obterere fastidians, flectit iter; Sigismundum vero Regem illa percalcantem pia correptione ob-

¹⁾ Venerunt *Cod. Rozr.* ²⁾ hi duo *Cod. Rozr.* ³⁾ postea *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Regni Dalmatiae *Cod. Rozr.*

www.libtoul.com.cn
iurgat. Non convenit, inquit ¹⁾, frater charissime! tuis insultare hostibus, et eorum ignominiose attrectare signa, sed coram Deo humilitatem actione et spiritu, gratitudinem referendo, monstrare. Ego siquidem documento tibi esse possum, qui infestis hostibus meis caede magna apud Prussiam devictis, omnem benignitatem praestiti; signaque eorum in urbem regiam et Regni ac populi mei metropolim Cracoviensem, pedibus iter cum militibus meis conficiendo, inferens, ad sacras aedes, pro honore divino, cuius brachio cepisse me illa profiteor, pendere ordinavi, omnem gloriam relati ex Cruciferis triumpho soli Deo attribuens et ab omni me continens superbia atque fastu.

Wladislaus Rex ex morbo revalescens, ac reditum parans in Poloniam, dona accipit et vicissim dat Sigismundo Hungariae Regi.

Feria quarta, in vigilia Sancti Iohannis Baptistae, Wladislaus Poloniae Rex de Buda egressus, in Albam Regalem pervenit, et die Sancti Iohannis Baptistae cum aliquot sequentibus illic exactis, in Thata, et die altero in Langdorff, villagium ad fluenta Danubii situm, perveniens, crapulosius caseis ex lacte bubalo recenter coagulatis se replens, et indigesto cibo, balnei, postremo vero undarum Danubii fomentis, horis prope duabus se reficiens, febrim acutam tertianam contraxit, et nihilominus die altero in Moroth, locum venationum Strigoniensis archiepiscopi, duos illic phisicos a Rege Sigismundo pro curando aegro ²⁾ corpore missos offendens, ex Moroth Strigonium venit. Quo ³⁾ cum diebus quinque, Iohanne Strigoniensi archiepiscopo illum omnibus necessariis splendide tractante, lenimen suae aegritudinis sumpturus, stetisset, sexta demum die navali itinere Wischegradum introivit; grassanteque morbo, septem diebus illic immorari coactus est. Sub quibus Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex Wischegradum, visitandi Regis Wladislai et solandi suum languorem gratia, perveniens, omnes suos ex castro discedere iussos, Wischegradum in Regis et suorum militum potestatem commisit. Abinde per Regem utrumque per Maruszam in Varprim venationum locum itum est, et aliquot illic dies, resumendi virium respectu, absumpti. Intelligens autem Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex animum Wladislai Poloniae Regis anhelare in reditum (iam siquidem illi pristinae sanitatis refusus erat vigor), sibi per Andream Roszen de Rosznov militem suum tunc familiarem de domo Gryphonum, coronam materialem auream Regni Poloniae, qua primi Regis Polonorum Bo-

¹⁾ inquires *Cod. Rozr.* ²⁾ aegrotto *Cod. Rozr.* ³⁾ Ubi *Cod. Rozr.*

leslai magni Otto Imperator tertius tempora insigniverat; item gladium Sczirbyecz ¹⁾ quem Gruem vocant; item sceptrum et pomum aureum reddidit et praesentavit: quae omnia et alia plurima Regni Poloniae decora Elisabeth senior, germana Kazimiri Poloniae, et mater Ludovici Hungariae, Regum in Hungariam, Ludovico Rege utrumque Regnum administrante, verita, ne in filii sui, Ludovici Regis, negligentius omnia publica Regni Poloniae agentis negotia, dedecus Poloni alium sibi Regem ordinarent, extulerat. Donat insuper praefatus Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex Wladislao Polonorum Regi varia Sanctorum ossa et reliquias in monstrantia argentea deaurata, annulo olim Ludovici Hungariae Regis signatas; item tria stamina axamenti simplicis, item tria stamina panni Florentini, item tres spadones. Portitorem autem huiusmodi munerum Andream Roszen militem Wladislaus Poloniae Rex duabus villis in Regno Poloniae et Sandecensi districtu, largitione perpetua sibi inscriptis, et centum marcis latorem grossorum remunerat. Sigismundo autem Romanorum et Hungariae Regi in vicissitudinem et recompensam dona alia insignia et splendida, Schubas videlicet pelliceas et diploides pellibus sebellinis ²⁾, mardurinis, ermellinis ³⁾ et griseas ⁴⁾ superbas, item equos ambulatores et Gonczy ⁵⁾, avesque varii generis ad venandum instructas, remittit.

Wladislaus Rex Cracoviam ingrediens, coronam Regni Poloniae, gladium et pomum, munera Sigismundi Hungariae Regis, ante se deferri iubet.

Feria quinta in die Sanctae Mariae Magdalenae, Reges una simul ex Varprim ⁶⁾ egressi, in monasterium, quod appellatur Nostra, fratrum eremitarum Primi Eremitae, situm in solitudine, perveniunt, et sermonibus multifariis atque amplexibus in magna charitate atque dulcedine celebratis, valedictione alter in alterum impensa, discessionem faciunt. Wladislaus quidem Poloniae Rex in Regnum suum Poloniae reversurus, per Tranczin, Myedzirzecz, Brunow et Klobuk ⁷⁾, Moraviam perveniens, a Laczkone ⁸⁾ barone Moravico submisso et magna devotione exceptus et victualium necessitate biduo procuratus est. Ex Moravia per Hiczyn, Prziborow ⁹⁾, Theschin in Regnum suum perveniens, die Dominico ante festum Sancti Laurentii Cracoviam ingressurus, coronam materialem Regni sui Poloniae, gladium, pomum et sceptrum, apud Hungariam sibi per Sigismundum Regem reddita,

¹⁾ Sczerbiecz *Cod. Kost.* ²⁾ schebellinis *Cod. Calv.* ³⁾ amerlinis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ griseis *Ed. Lips.* ⁵⁾ et ad veloces cursus aptos *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Vaprin *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Klobuck *Cod. Kost.* ⁸⁾ Iaczkone *Ed. Lips.* ⁹⁾ Przeborow *Cod. Rozr.*

ante suum conspectum iussit in patulo deferri. Cui in obvium Anna Poloniae Regina consors sua, processionesque omnium ecclesiarum effusae, redditum suum incundissima testabantur ¹⁾ hilaritate. In festo deinde Assumptionis Sanctae Mariae ²⁾, Wladislaus Rex apud parochialem ecclesiam Sanctae Mariae in Cracovia ³⁾ missarum solennia audiens, coronam materialem, gladium, pomum et sceptrum, supra locum suae stationis in stallis publice iussit exponi pro populi laetitia et admiratione.

Wladislaus Rex dona ab Hungariae Rege accepta Alexandro Duci Magno Lithuaniae dat, et Petrum Wisch episcopum Cracoviensem ex sede sua vi eiectum, in Posnaniam transfert et Albertum Iastrzamyecz sufficit.

Feria secunda in crastino Assumptionis Sanctae Mariae ⁴⁾, Wladislaus Poloniae Rex Cracovia egressus, apud castra, oppidaque sua et curias, videlicet Novam Civitatem, Sandomiriam, Przischow ⁵⁾, Sczekarzowicze, Lublin, Chelm, Rubyeschow transitum faciens, feria quarta ⁶⁾ in die Sancti Michaelis, super flumen Bug, uno milliari a Rubyeschow cum Alexandro Withawdo Duce Magno Lithuaniae personalem tenuit conventum, et universa, quae cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege egerat, quaeque foedera secum iecerat, qualesque eventus in Hungaria habuerat, certo ordine exponit, et fere singula munera, quibus a Sigismundo Rege et ⁷⁾ Pannoniis fuerat honoratus, sibi largitur. Advenerat in eam diaetam Petrus Wisch Cracoviensis episcopus, grandem suam iniuriam satagens posse rescindi. Obtinuerat siquidem Wladislaus Poloniae Rex apud Iohannem Papam vicesimum tertium ⁸⁾, exposito, quod delirus foret ⁹⁾ et lethargico similis, illum a sede Cracoviensi in Posnaniensem transferri, et in Cracoviensem Albertum Iastrzamyecz Posnaniensem episcopum surrogari, quasi Posnaniensis ecclesia tam miserabilis conditionis existeret, ut a deliro regi posset, et provisionum ¹⁰⁾ bullis allatis, vir optimus, Petrus Cracoviensis episcopus, excedere de sua ecclesia, brachio regio ¹¹⁾ impellente, stringebatur; supplicabat itaque et per se et per necessarios suos, et signanter Andream Lyaskary ¹²⁾ Praepositum Wladislaviensem, Wladislao Regi: ne illum sede sua pelli ¹³⁾ pateretur, faveretque, ut liceret sibi suam iustitiam iuris

¹⁾ protestabantur *Cod. Calv.* ²⁾ Beatae Virginis Mariae *Cod. Rozr.* ³⁾ Cracoviensem *Ed. Lips.* ⁴⁾ B. V. Mariae *Ed. Lips.* ⁵⁾ Prisow *Cod. Kost.* ⁶⁾ feria quinta *Cod. Calv.* ⁷⁾ in *Ed. Lips.* ⁸⁾ Iohannem Papam XXIV. *Cod. Rozr.* ⁹⁾ esset *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ in provisionem *Cod. Calv.* ¹¹⁾ regali *Cod. Rozr.* ¹²⁾ Iohannem Łaskari *Cod. Rozr.* ¹³⁾ cedere *Ed. Lips.*

remedio ~~defensare~~ ~~Sed~~ ~~o~~ ~~dum~~ Wladislaus Rex inexorabilem se ad singulorum iustam huiusmodi causam promoventium suffragia ostenderet, omnes insuper fratres et amicos eiusdem Petri Wisch episcopi gravi indignationis atque obiurgationis correptione percelleret, iustae reprehensionis aculeos apud praesentem et succedentem aetatem non evasurus ¹⁾, praefatus ²⁾ Petrus episcopus Cracoviensis, desertum se a fratribus, cognatis et familiarissimis suis iri dinoscens, de Cracoviensi episcopatu cum ingenti lacrimarum effusione et tam vehementi amaritudine et dolore, ut singulis circumstantibus fletum excuteret, in Posnaniensem episcopatum discessit, ultionem districtam suae eiectionis auctori, ingeminato clamore frequentius ab ultionum Domino imprecatus. Quae quidem translatio magnum in clero et populo parturiit scandalum, laicosque reddidit plus solito ecclesiasticis infestiores. Sed neque in diem hanc eius poterat ad liquidum amaritudo aboleri: nam ³⁾ et Mroczek de Possadow ⁴⁾ alias de Lopuchow miles Maioris Poloniae, propinqua cognatione per lineam directam Petro Wisch episcopo iunctus, deiectionem suam ignominiosam molestius ferens, aptum observabat tempus, quo Albertum Iastrzamyecz episcopum occideret: diaeta quoque generali apud Gnesnam instituta pro Pentecostes die, ad quam Albertus Iastrzamyecz episcopus certo certius ferebatur venturus, Mroczek praefatus cum quingentis armatis hospitium illius invadere et Albertum episcopum obtruncare iureiurando se astrinxerat. Verum Alberto Iastrzamyecz diaetam huiusmodi declinante, facinus cogitatum executioni mandatum non est. Quantus autem pudor fuerit, quanta Deo iniuria et ecclesiae Cracoviensi contumelia, quantum perniciosi et detestabilis res exempli, quantum regiae maiestatis et totius Regni dedecus, ut Rex alioquin devotus et catholicus, et Princeps illustris et magnificus, ad unius episcopi deiectionem sudaverit, et contra virum bonum et simplicem (esto verum sit in amentiam lapsus) extenderit potentiam suae fortitudinis atque maiestatis: qui quanto donis potioribus se a Deo insignitum meminerat ⁵⁾, tanto scrupulosiori diligentia et solertiori cura invigilare debuerat, ne gloriam sui nominis tam foeda macula cum Regnorum suorum atque Principatuum pernicie atque dedecore fuscaret, saluti suae derogatura atque famae. Maior enim praefato pontifici Petro Wisch, si delirus fuerat, debebatur miseratio, sub cuius sacerdotio pax Regno Poloniae et triumphus ille famosus ex Cruciferis apud Grinfeld relatus provenerat, libertasque ecclesiis, concordia plebibus, moribus disciplina, eo vero amoto, magna deformitas in clero et in populo grassari coepit. Huius tamen deformitatis nullus alius causa fuisse,

¹⁾ non evasit *Cod. Rozr.* ²⁾ praefatus itaque *Cod. Rozr.* ³⁾ sed *Cod. Calv.*

⁴⁾ Poszadow *Cod. Rozr.* ⁵⁾ meminerit *Ed. Lips.*

nisi Albertus Iastrzamyecz insimulabatur: qui primus apud Polonos tam pestiferi exempli deponendi pontificis et sibi succedendi author extitit, insignem ambitionis titulum occupaturus.

Legatus Sigismundi Hungariae Regis pro repetendis quadraginta millibus sexagenarum promissarum suo Regi in pignus terrae Sczepusiensis, ad Magistrum Prussiae remittitur, et templum Ruthenum Latino ritu Przemisliae consecratur.

Conventione ¹⁾ supra fluvium Bug pro die Sancti Michaelis tenta, expedita ²⁾, Wladislaus Poloniae Rex in Medikam processit. Quo illic diebus quindecim commorante, Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis legati, videlicet Iohannes Strigoniensis archiepiscopus et Michael Kochmeister ³⁾ Novae Marchiae advocatus, in die Sanctae Hedvigis ad suam Serenitatem perveniunt. Hi, data audientia, orant precanturque: quatenus Wladislaus Poloniae Rex ad prosecutionem imperialis fastigii, Sigismundo Regi quadraginta sexagenarum latorum grossorum Pragensium millia, quae prope diem Magister et Ordo Prussiae Polonorum Regi, iuxta condemnationem iudiciariam pro poena, damnis et interesse, quod in constitutis diebus capitalem summam, centum videlicet millia solvere neglexerat, soluturus erat, mutuaret ⁴⁾; offerentes in pecuniarum praedictarum summa, terram Sczepusiensem ⁵⁾ Regni Hungariae, Regi et Regno Poloniae dare in obligationem et pignus. Wladislaus autem Poloniae Rex, participato suorum baronum consilio, et ut Sigismundum Regem maiori necessitatis et amicitiae vinculo obstringeret, et ad implendum foedus de Cruciferorum exterminio, iuramento utrinque firmatum, arctius obligaret, mutuare Sigismundo Regi praefata quadraginta sexagenarum latorum grossorum millia, terra Sczepusiensi in pignus recepta, consentit, praefatoque Michaeli Kochmeister ⁶⁾ Novae Marchiae advocato personaliter mandat, ut praefata quadraginta sexagenarum latorum grossorum millia in potestatem et manus Sigismundi Regis consignet, Magistrum et Ordinem Cruciferorum de Prussia specialibus literis quietans de eisdem. Iohannes itaque archiepiscopus Strigoniensis legatione sua votive perfunctus, plurimisque ⁷⁾ et notabilibus donis per Wladislaum Poloniae Regem honoratus, in Hungariam revertebatur. Ex Medika, Przemisliam Wladislaus Rex, habens in suo comitatu Strigoniensem archiepiscopum et Michaelem Kochmeister ⁸⁾, processit, et sub eorum con-

¹⁾ Conventione expedita, quae *Cod. Rozr.* ²⁾ habita est *Cod. Rozr.* ³⁾ Kochmagister *Cod. Rozr.* ⁴⁾ mutuo daret *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Sczepusiensem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Kochmagister *Cod. Rozr.* ⁷⁾ pluribusque *Ed. Lips.* ⁸⁾ Kochmagister *Cod. Rozr.*

spectu infamiae suae notam, iniuste sibi ab Almannis, quasi schismaticorum fautor et praecipuus receptator foret, iniustam purgaturus, ecclesiam cathedralis pulcherrimo opere ex petra quadrata fabricatam, in Przemisliensis castris medio sitam, ritu Graeco hactenus per pontificem Ruthenorum administrari et officari solitam, eiectis et extumulatis primum Ruthenorum cadaveribus et cineribus, consecrari in catholicam et Latini ritus ecclesiam ordinavit: quod ad singularem sui ritus contumeliam et opprobrium Ruthenorum sacerdotes et populus deputantes, amaris ¹⁾ singultibus, vociferatione et fletibus eam ²⁾ prosequabantur. Qua progressu temporis, sub anno videlicet Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo, sub pontificatu Nicolai Przemisliensis episcopi, ruinata, singuli eius quadri lapides in fabricam cathedralis ecclesiae in civitate sitae, conversi positique sunt.

**Legatus Regis Hungariae, terminis Lithuaniae et Prussiae bene perspectis,
in Hungariam revertitur.**

Nuntiis Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis licentiatis, Wladislaus ³⁾ ex Przemislia discedens, gyratis pluribus oppidis, castris et curiis suis, videlicet: Grodek, Wisnya ⁴⁾, Leopoli, Glinyani, Bobrka, Nadyeyczicze ⁵⁾, Medynicze ⁶⁾, Drohobicz, Oszimini, Sambor, Medika, profesto Omnium Sanctorum iterum Przemisliam adiit. Quo illic exacto, per Sanok, Krosnam, Byecz, Woynicz, Bochnyam, pro die Sancti Martini in Nyepolomicze advenit: ubi diebus quindecim cum Praelatis et baronibus Poloniae, qui ad illum confluerant, exactis, per Przemankow, Visliciam, Schidlow, Opathow, Urzandow ⁷⁾, Lublin, Brzeszcze ⁸⁾, Byelsko, in Lithuaniam adveniens, fere totam hiemem illic absumpsit, et residua Hungarica munera, quibus fuerat a Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege, a Charwen Bossnensi Rege, caeterisque Praelatis, Principibus et baronibus, honoratus, in fratrem suum Alexandrum Ducem Lithuaniae et in filiam eius Anastasiam Ducis Mosqvitarum ⁹⁾ Basillii consortem, quae Regem et Ducem visitatura Lithuaniam accesserat ¹⁰⁾, liberalissime erogavit. Nuntius iterum alius Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis, Benedictus de Makra Hungarus miles Lithuaniam advenit, terminos et limites terrarum Lithuaniae et Prussiae, quibus disterminantur fluminibus, aut locis, coram con-

¹⁾ factum amaris *Cod. Rozr.* ²⁾ illud *Cod. Rozr.* ³⁾ Wladislaus Rex *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Wysznia *Ed. Lips.* ⁵⁾ Radzieczicze *Cod. Kost.* ⁶⁾ Miednicze *Cod. Kost.* ⁷⁾ Wrzanthkow *Cod. Calv.* ⁸⁾ Brzeschie *Cod. Kost.* ⁹⁾ Moschovitarum *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ in Lithuaniam advenerat *Cod. Rozr.*

specturus. Et parte Regis atque Cruciferorum praesente, singulos terrarum praedictarum situs diligenter recensens, investigans et examinans, atque in scriptum redigens, muneratus a Rege Wladislao et Alexandro Duce, in Hungariam, viva ferens testimonia, rediit, pro causae, quae cum Cruciferis agebatur, decisione faciliori.

Hussitarum haeresis Pragae oritur.

Labem haeticam et plures pestiferos errores a Iohanne Huss ¹⁾ natione Bohemo, in Pragensi civitate superseminatos, Iohannes Papa vicissimus tertius ²⁾ extirpaturus, Iohannem tituli Sancti Petri Diaconum Cardinalem in Bohemiam transmittit: qui processu legitimo contra Iohannem Huss, synodo ³⁾ apud Pragam in die Sancti Lucae indicta, instaurato, ipsum propter erronea sua dogmata, et ad populum frequentius pronuntiata et manu sua conscripta, anathematis processibus percellit; a quibus ille ad iudicium Summi Dei provocans, appellationem in valvis pontis Pragensis affigit, et in illa se extunc et deinceps protegens, ferocius in dehonestationem Sedis Apostolicae et suorum Cardinalium, serendo pestifera dogmata, grassabatur, maius periculum brevi paritura, quam ⁴⁾ Wenceslai Bohemiae Regis inlibrata ad omnia levitas ⁵⁾, non secus quam ⁶⁾ calamus ventis succedentibus agitatus, roborabat.

Hiems calidissima.

Anni huius hiems calidissima et absque exemplo ab omni horrore pruinæ aliena, adeo ut frigidissima regio Lithuanica circa Purificationis Sanctae Mariae ⁷⁾ festum olera et flores, de quibus usus communis habebatur, producens, vulgo pene in miraculum, atque ut dici solet, in religionem fuerit.

¹⁾ Husch *Cod. Calv.* ²⁾ Iohannes Papa XXIV. *Cod. Rozr.* ³⁾ synodo videlicet *Cod. Rozr.* ⁴⁾ quae quidem dogmata *Cod. Rozr.* ⁵⁾ lenitas *Cod. Rozr.* ⁶⁾ atque *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Concilium Constantiense indicitur. Ladislaus Siciliae Rex dum contra Papam bellum parat, igne sacro correptus moritur.

Iohannes Papa vicesimus tertius ¹⁾, Florentia egressus, Bononiam duodecima mensis Novembris intravit; circa finem vero Novembris, cum Cardinalibus et curialibus suis transiens, apud Laudam et Cremonam cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege conveniens, Concilium generale apud Constantiam civitatem Germaniae, ad reuniendam ecclesiam Dei multipliciter scissam, celebrari consensit, Reges quoque et Principes Christianitatis, ut illi per se, vel per nuntios ²⁾ interessent, invitavit. Interim vero Ladislaus Siciliae Rex, corrupto capitaneo castrum Sancti Angeli, castrum praedictum per proditorem conquirat; maximo quoque exercitu collecto, circa principium mensis Iunii, persequi Iohannem Papam, et apud Bononiam obsidere illum disponebat. Verum medio tempore Ladislaus ipse, cuius tremor et pavor tam Papam et Cardinales, quam suos omnes curiales vehementer pervaserat, igne sacro in membro virili, priusquam dimidiaret dies suos, tactus, obiit, et extunc Iohannes Papa quietus ³⁾ in Bononia mansit.

ANNUS DOMINI 1413.

Legatus Sigismundi Regis Hungariae a Prussiae Magistro accipit pecunias pignore terrae Sczepusiensis. Wladislaus Rex a Petro Wisch episcopo veniam suppliciter petit. Lithuani libertates et insignia armorum non dissimilia Polonis accipiunt et literae desuper conceduntur.

Natalis Christi sacratis diebus Wladislaus Poloniae Rex apud Lithuaniam in Wilno exactis, sub quibus ⁴⁾ iuxta pacta Regi ⁵⁾ Romanorum et Hungariae quadraginta millia sexagenarum latorum grossorum Pragensium per Wladislaum Poloniae Regem (solventibus ea ⁶⁾ Magistro et Ordine Prussiae) effectualiter mutuata sunt, et terra Sczepusiensis, castrum videlicet Lubowlya ⁷⁾ cum quatuordecem civitatibus terrae Sczepusiensis, Regi et Regno Poloniae in pignus et possessionem data, et in manus Pauli Gladisch, cui propter linguae Hungaricae peritiam Rex Wladislaus tradi illam

¹⁾ Ioannes Papa XXIV. *Cod. Rozr.* ²⁾ per nuntios suos *Cod. Rozr.* ³⁾ quietior *Cod. Rozr.* ⁴⁾ sub quibus diebus *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Sigismundo Regi *Cod. Rozr.* ⁶⁾ debita a *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Lubomlya *Cod. Rozr.*

commiserat, consignata, non prius reddenda, donec praefata quadraginta sexagenarum millia per Reges et Regnum Hungariae fuerint Regi et Regno Poloniae ad plenum exsoluta. Venit Wladislaus Rex pro Septuagesima in Parczow, pro Carnisprivio in Iedlnam ¹⁾; ex Iedlna Cracoviam, abinde vero in Maiorem Poloniam per solita castrorum et stationum suarum loca divertit. Dum autem ²⁾ infra Octavas Corporis Christi Posnaniam devenisset ³⁾, magnitudinem iniuriae, qua Petrum Wisch olim Cracoviensem, tunc Posnaniensem episcopum, e sede sua Cracoviensi pelli et in Posnaniam detrudi procuraverat, sera aestimatione prospiciens, eo in capellam accito, flexis genibus prostratus et facinus suum confessus, noxam illam petebat, ubertim lacrimas effundens, sibi ignosci. Nec pontifex Petrus iacere prostratum Regem diutius sustinuit: sed illico illum e terra erigens, omne scelus in se admissum dimisit, praefatus atrocitatem suae exclusionis non aliter proventuram fuisse, nisi illam aemulus suus Albertus Iastrzamyecz conflavisset. Ex Maiori Polonia in terram Cracoviensem rediit, et festum Assumptionis Sanctae Mariae ⁴⁾ apud Visliciam egit. Exortam tandem in Regno Poloniae generalem epidimiae pestem vitaturus, in silvas et nemora versus Przischow ⁵⁾, abinde vero in Lublinensem et Chelmensem terras, quodlibet oppidum et villam, ne quid infectionis contraheret, multis et notabilibus suis curiensibus peste nihilominus cadentibus, praetergrediens, declinavit. Ad tenendam generalem cum fratre suo Alexandro Withawdo Duce Magno Lithuaniae dudum indictam diaetam, in oppidum Hrodlo supra fluvium Bug secunda mensis Octobris pervenit: quo iam et ipse Dux Magnus Lithuaniae Alexander, et Praelatorum, baronum et militarium Regni Poloniae et Ducatus Magni Lithuaniae universitas in frequenti multitudine accersita, confluxerat. Satagentes siquidem praedicti duo insignes et nobilissimi Principes, Wladislaus Poloniae Rex et Alexander Magnus Lithuaniae Dux, terrarum et Principatum suorum rectores optimi, Lithuaniae Samagittiaeque terras, dudum Poloniae Regno incorporatas, annexas, invisceratas et unitas, geminato funiculo difficile solvendo, eidem Poloniae Regno arctius solidiusque conglutinare, et populos Polonicos cum Lithuanicis et Samagitticis foedere iungere sempiterno, suadente id eis Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege, conventum praefatum instituunt, et familias domosque Regni Poloniae per arma, insignia et cognationes distinctas, cum familiis et domibus primorum baronum Lithuaniae iungunt, glutinant et uniunt, arma et nobilitatis insignia, quae nobiles Regni Poloniae a vetu-

¹⁾ Gyedlnam *Cod. Calv.* ²⁾ Dum autem per solita castrorum et stationum loca gradiendo *Ed. Lips.* ³⁾ divertisset *Cod. Calv.* ⁴⁾ Beatae Virginis Mariae *Cod. Rosr.* ⁵⁾ Pryschow *Cod. Kost.*

stissimo tempore ex parentibus et progenitoribus suis propter actus heroicos et merita conquisita habuerant, concedendo deferre Lithuanis, et armis Polonorum eos nobilitando, insigniendoque, qui ante neque conditionem nobilitatis norant, neque insignia seu nobilitatis arma gestare consueverant; largiendo insuper Lithuanorum baronibus iura et libertates optimas, et eis, quibus Poloniae Regnum inclytum est, conformes, remittendo illis tributa, servitutes et onera, quibus non secus quam emptitii et sclavi premebantur. Quod latius tenor literarum superinde confectarum, qui talis est, protestatur:

„In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Debitores sumus spiritualis alimoniae salutaria illis pocula ministrare, quibus praesidentes, temporalium commodorum praestitimus suffragia: ut quos ad corporis necessitatem sustentamus, salutis etiam ipsis, quantum nostra sufficit facultas, ministeria porrigamus; ne, dum temporalibus insistimus profectibus, vitae commoda negligere videamur: et unde dona benedictionis et bravium expectamus sempiternum, inde vitae detrimenta sentiamus, et praemiis destituti adoptatis, nulla laboris nostri commoda consequamur. Expediit exquirere et debita attendere ¹⁾ ratione: ut dum hominibus impartimur carnis beneficia, meditemur, qualiter ipsis coelestia praebemus alimenta; et quos in hoc saeculo transitoriis rerum condimus copiis, illis viam beatitudinis aeternae demonstramus: quatenus et hic nostrae munificentiae cognoscant praesidia, et tandem futurae gloriae compendia, per exercitia directionis nostrae, apprehendant in omnium Salvatore. Proinde nos Wladislaus Dei gratia Rex Poloniae, nec non terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuyaviae, Lithuaniae Princeps supremus, Pomeraniae, Russiaeque Dominus et haeres: et Alexander alias Wirthawdus, Magnus Dux Lithuaniae, nec non terrarum Russiae Dominus et haeres etc. Significamus tenore praesentium, quibus expediit, universis, praesentibus et futuris, praesentium notitiam habituris: quomodo terras Lithuaniae et earum incolas, nostro subditos dominio, in quos saepe liberalitatis nostrae dexteram extendimus, et profectui ipsorum intendentes, multa frequentia statum et conditionem eorum semper studuimus facere meliorem, ferventi desiderio cupientes in assumptae fidei devotione iugiter ²⁾ solidare et fundare, ut ipsos Altissimus, quo praestante, lumen fidei per nostram operam receperunt, ad laudem et honorem sui nominis, et eiusdem fidei catholicae augmentum, gratiae suae charismate confirmaret; cum eos saepe munificentiae nostrae donis reficimus, summopere affectamus spiritualibus gratiis refovere, et per quaeque legitima studia et

¹⁾ attentare *Cod. Rozr.* ²⁾ fideliter *Cod. Calv.*

„labores id firmius mancipare. Qui ut se in fidei constantia commodius
 „exerceant, et crescant de virtute in virtutem, iugum servitutis, quo hac-
 „tenus fuerunt compediti et constricti, de cervice ipsorum deponentes et
 „solventes, ex innatae nobis benignitatis clementia ipsis libertates, immu-
 „nitates, gratias, exemptiones et privilegia, dari Catholicis solita, iuxta
 „continentiam articulorum subscriptorum, tenore praesentium conferimus et
 „largimur. Et primo, quamvis eo tempore, quo almo Spiritu inspirante, fi-
 „dei catholicae recepta claritate, coronam Regni Poloniae assumpsimus, pro
 „christianae religionis incremento, et bono statu et ¹⁾ commodo terrarum
 „nostrarum Lithuaniae praedictarum, ipsas, et cum terris ac dominiis ipsis
 „subiectis et connexis, praefato Regno nostro Poloniae appropriavimus, in-
 „corporavimus, coniunximus, univimus, adiunximus, confoederavimus, de
 „consensu unanimi nostro et aliorum fratrum nostrorum, et omnium baro-
 „num, nobilium, procerum et Boyarorum eiusdem terrae Lithuaniae vo-
 „luntate accedente et assensu; volentes tamen terras praedictas Lithuaniae,
 „propter hostiles insultus et insidias Cruciferorum et eis adhaerentium, ac
 „aliorum quorumcumque inimicorum, qui praefatas terras Lithuaniae et Re-
 „gnum Poloniae demoliri nituntur et in ipsorum destructionem machinan-
 „tur, in certitudine, securitate et tutela melioribus ²⁾ reponere et eis per-
 „petuum commodum procurare: easdem ³⁾ terras, quas semper cum pleno
 „dominio, ac iure mero et mixto hactenus habuimus et habemus usque
 „modo, a progenitoribus nostris, et ordine geniturae, tanquam Domini le-
 „gitimi, baronum, nobilium, Boyarorum, voluntate, ratihabitione et con-
 „sensu adhibitis, praedicto Regno Poloniae iterum ipsas cum omnibus ea-
 „rum dominiis, terris, Ducatibus, Principatibus, districtibus, proprietatibus,
 „omnique iure mero et mixto, Coronae Regni Poloniae perpetuis tempori-
 „bus irrevocabiliter et irrefragabiliter volumus ⁴⁾ semper esse unitas. Cae-
 „terum omnes ecclesias terrarum Lithuaniae praedictarum, tam cathedrales
 „quam collegiatas, parochiales et conventuales, videlicet Vilmensem, et
 „caeteras in eis erectas, erigendas, fundatas et fundandas, in omnibus ipsa-
 „rum libertatibus, immunitatibus, privilegiis, exemptionibus et consuetudi-
 „nibus universis conservamus, harum serie literarum ⁵⁾ mediante, iuxta con-
 „suetudinem Regni Poloniae. Barones etiam, nobiles, Boyari terrarum
 „nostrarum Lithuaniae praedictarum, donationibus, privilegiis et concessio-
 „nibus ipsis datis, impartitis et collatis, duntaxat Catholici et Romanae
 „ecclesiae subiecti ⁶⁾, et quibus clenodia sunt concessa, gaudeant, partici-
 „pent et fruantur: prout barones et nobiles Regni Poloniae suis potiuntur

¹⁾ ac *Ed. Lips.* ²⁾ meliori *Cod. Rozr.* ³⁾ easdem ipsas *Cod. Rozr.* ⁴⁾ volumus
deest in Cod. Calv. et Kost. ⁵⁾ literarum *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ subditi *Cod. Calv.*

„et fruuntur. Item barones et nobiles praedicti, bona ipsorum paternalia ¹⁾
 „pari iure obtineant, sicut barones Regni Poloniae sua noscuntur obtinere,
 „et donationes nostras, super quibus literas obtinent a nobis efficaces et
 „fulcitas perpetui roboris firmitate, similiter obtinebunt et liberam habe-
 „bunt ipsa vendendi, commutandi, alienandi, donandi et in usus suos con-
 „vertendi facultatem, nostro tamen consensu ad hoc specialiter accedente,
 „sic tamen, quod ipsa alienando, commutando, vel donando, coram nobis
 „vel nostris officialibus, iuxta consuetudinem Regni Poloniae resignabunt.
 „Item post mortem patrum liberi non debent bonis haereditariis privari,
 „sed ea cum suis successoribus possidere, prout barones et nobiles Regni
 „Poloniae sua possident et in usus convertunt beneplacitos. Similiter ux-
 „oribus suis dotalia in bonis et villis, quas ex successione paterna, vel
 „concessione nostra perpetua habuerint, vel fuerint habituri, poterint assi-
 „gnare, prout in Regno Poloniae assignantur. Filias autem, sorores, con-
 „sanguineas et affines suas, praefati barones et nobiles terrarum Lithua-
 „niae copulare poterint viris duntaxat catholicis, et tradere coniugio iuxta
 „beneplacitum eorum voluntatis, et iuxta consuetudinem Regni Poloniae
 „ab antiquo observatam. His autem libertatum concessionibus non obstan-
 „tibus, barones ad constructionem et erectionem castrorum vias expeditio-
 „nales facere et tributa dare, iuxta antiquam consuetudinem astringantur.
 „Hoc specialiter expresso, quod omnes barones et nobiles terrarum Lithua-
 „niae fidelitatem et debitam ac christianicam fidei constantiam nobis, vi-
 „delicet Wladislao Regi Poloniae et Alexandro alias Withawdo Magno Duci
 „Lithuaniae et successoribus nostris tenere debebunt et servare, prout ba-
 „rones et nobiles Regni Poloniae suis Regibus tenere soliti sunt et ser-
 „vare. Super quo barones, Boyari et proceres terrarum Lithuaniae prae-
 „dicti iuramentum nobis iam praestiterunt; prout clarius in literis ipsorum,
 „quas cum baronibus Regni Poloniae sibi invicem concesserunt, continetur.
 „Pari modo sub fidei sacramento et sub honorum suorum amissione, nullis
 „Principibus aut baronibus, vel aliis cuiuscumque conditionis hominibus,
 „terris Regni Poloniae adversari volentibus, consilia, favores et auxilia mi-
 „nistrabunt vel praestabunt; sed eos tanquam hostes terrae et Dominiorum
 „Lithuaniae totis viribus persequentur, et ad nullum alium respectum ha-
 „bebunt, nisi ad nos, et nostros successores: prout hoc ipsum barones et
 „nobiles praedicti pro se et suis posteris, per fidei sacramento, cautio-
 „nem praestiterunt et fecerunt. Item dignitates, sedes et officia, prout in
 „Regno Poloniae institutae sunt, instituentur et locabuntur: in Vilna sci-
 „licet palatinus et castellanus Vilmensis, et demum in Trokky, et ²⁾ in aliis

¹⁾ bona sua paterna *Cod. Rozr.* ²⁾ ac *Cod. Rozr.*

„locis, ubi nobis videbitur expedire, iuxta nostrae beneplacitum voluntatis,
 „temporibus perpetuis duraturis ¹⁾. Et huiusmodi dignitarii non eligantur,
 „nisi sint fidei catholicae cultores et subiecti sanctae Romanae ecclesiae.
 „Nec etiam aliqua officia perpetua, ut sunt dignitates, castellanatus, etc.
 „nisi christianae fidei cultoribus, conferantur, et ad consilia nostra admit-
 „tantur et eis intersint, dum pro bono publico tractatus celebrantur: quia
 „saepe dispaes cultus diversitatem inducunt animorum, et consilia patent
 „talibus divulgata, quae traduntur secreto observanda. Item omnes, quibus
 „huiusmodi libertas et privilegia conceduntur, nunquam nos Wladislaum
 „Regem Poloniae, et Alexandrum Withawdum Magnum Ducem Lithuaniae,
 „quoadusque vixerimus, et nostros successores Reges Poloniae et Duces
 „Lithuaniae, a nobis et nostris successoribus statuendos et locandos, de-
 „serant, vel recedant ab eisdem, sed sub fide et honore pariter iuramenti,
 „fideliter et firmiter nobis et successoribus nobis adhaerebunt favoribus,
 „consiliis et auxiliis perpetuis temporibus et in aevum. Hoc etiam addito,
 „quod praedicti barones et nobiles Lithuaniae, post mortem Alexandri alias
 „Withawdi Magni Ducis moderni, nullum habebunt aut eligent pro Magno
 „Principe et Domino Lithuaniae, nisi quem Rex Poloniae et ipsius succes-
 „sores, cum consilio Praelatorum et baronum Poloniae et terrarum Lithua-
 „niae, duxerint eligendum, statuendum et locandum. Sic similiter Praelati ²⁾,
 „barones et nobiles Regni Poloniae, Rege Poloniae sine liberis et succes-
 „soribus legitimis decedente, Regem et Dominium non debent ipsis ³⁾ as-
 „sumere, sine scitu et consilio nostro videlicet Alexandri Magni Ducis, ba-
 „ronumque et nobilium terrarum Lithuaniae praedictarum, iuxta tenorem
 „et contenta priorum literarum. Praeterea praedictis libertatibus, privile-
 „giis et gratiis tantummodo illi barones et nobiles terrae Lithuaniae de-
 „bent uti et gaudere, quibus arma et clenodia nobilium Regni Poloniae
 „sunt concessa, et cultores christianae religionis, Romanae ⁴⁾ ecclesiae sub-
 „iecti, et non schismatici vel alii infideles ⁵⁾. Item omnes literas, quascum-
 „que Regno Poloniae et terris Lithuaniae ante septem vel octo annos, ac
 „post vel citra coronationem nostram concessimus et dedimus, tenore prae-
 „sentium confirmamus, ratificamus, approbamus et robur perpetuum impo-
 „nimus eisdem, habentes ipsas praesentibus pro insertis. Hoc etiam addito
 „specialiter et expresso, quod praefati barones et nobiles Regni Poloniae
 „et terrarum Lithuaniae conventiones et parlamenta, quantum ⁶⁾ necesse
 „fuerit, in Lublin, vel in Parczow et aliis in locis aptis de consensu et
 „voluntate nostra celebrabunt, pro commodo et utilitate Regni Poloniae et

¹⁾ duraturae. *Cod. Rozr.* ²⁾ praedicti *Cod. Calv.* ³⁾ sibi ipsis *Ed. Lips.* ⁴⁾ et Ro-
 manae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ infideles sint. *Ed. Lips.* ⁶⁾ quando *Cod. Kost.* quod *Cod. Rozr.*

„terrarum Lithuaniae praedictarum meliori. Praeterea nos Alexander alias
 „Withawdus, de consensu serenissimi Principis Domini Wladislai Regis Po-
 „loniae, fratris nostri charissimi, eligimus ad arma et clenodia nobilium
 „Regni Poloniae, terrarum nostrarum Lithuaniae nobiles infra scriptos,
 „quos ipsi Regni Poloniae nobiles, simul eum omnibus, qui ex eorum
 „stirpe originem suam ducunt, ad fraternitatis ¹⁾ et ad consanguinitatis con-
 „sortia receperunt. Et primo Lelywa ²⁾ nobiles Monywid palatinum Vil-
 „nensem; item Zadora Iawnum palatinum Troczensem; Rawa Minigal ca-
 „stellanum Vlnensem, Lyssy Sunigal ³⁾ castellanum Troczensem, Iastrzamb-
 „czy seu Lasanky alias Bolesty ⁴⁾ nagora vocati Nemir, Tramby Hosticonem,
 „Topory Butrim ⁵⁾; item Labancz alias Skrzinsczy Golygunth, Poraye Ni-
 „colaum Bilimin ⁶⁾, Dambno Korewam ⁷⁾, Odrowasz Wysegerth ⁸⁾, Wad-
 „wycz Petrum Mondigerth, Drya Nicolaum Thawtigerd, Habdanyecz Iohan-
 „nem Gastoldi, Polukoza Wolczkonem ⁹⁾ Culwa, Gryphones Buthowdum ¹⁰⁾,
 „Srzenyawa Iadath, Pobodze ¹¹⁾ Kalonem, Grzymala Iohannem Rymowy-
 „dowycz ¹²⁾, Zaramba Gyneth Konczewycz ¹³⁾, Pyrschala Dawxa ¹³⁾, Nowyna
 „Nicolaum Boynar, Dzaloscha Wolczkonem Rokuthowycz ¹⁵⁾, Kopacz Ge-
 „thowth ¹⁶⁾, Rola Danygel, Srokomla Iacobum Myngyel, Cattus marinus
 „Woysznar ¹⁷⁾ Wilkolewycz, Powala Georgium Sangaw; item Pomyany Sa-
 „ka, Dolywa Naczkonem, Scharza ¹⁸⁾ Twerbuth, Dolanga Monstwyld ¹⁹⁾,
 „Bogoria Stanislaum Wyssigin, Ianina Woysym ²⁰⁾ Danyeykowycz ²¹⁾, By-
 „chawa Monstold, Swinka Andream Dewknethowycz, Kolda Minimund Se-
 „snikowycz, Sulima Rodywyl ²²⁾; item Nalancz Koczorum, Lodza Mykusch,
 „Gyelithowye ²³⁾ Gerdud ²⁴⁾, Korczakowye Czuppam, Byala Woydilonem
 „Kussolowycz, Wanzik Koczorum ²⁵⁾ Sukkowycz, Czolek Iohannem Gwild,
 „Godzamba ²⁶⁾ Stanislaum Buthowthowycz ²⁷⁾, Osmorog alias Gerald Sur-
 „gutes ²⁸⁾ de Reschkyny etc. Quibus quidem armis, clenodiis et proclama-
 „tionibus, praedicti nobiles, proceres et Boyari terrarum Lithuaniae exnunc
 „et inantea perpetuis temporibus ubilibet gaudeant, potiantur, prout ipsi

¹⁾ confraternitatis *Ed. Lips.* ²⁾ Leliuae *Cod. Rozr.* ³⁾ Liszi Smigal *Cod. Rozr.*
⁴⁾ Iazaki alias Belestii *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Bubrim *Ed. Lips.* ⁶⁾ Poragye Nicolaum Belimin
Cod. Calv. ⁷⁾ Corewan *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Wysegroth *Cod. Calv. Visch Cod. Rozr.*
⁹⁾ Wloczkonom *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Ruthowdum *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Poboze *Cod. Rozr.* ¹²⁾ Ry-
 monidowicz *Cod. Rozr.* ¹³⁾ Czonzowicz *Ed. Lips.* ¹⁴⁾ Daroxa *Cod. Kost. Daroza Ed.*
Lips. ¹⁵⁾ Rokithkowicz *Cod. Kost. Rokitowicz Cod. Rozr.* ¹⁶⁾ Getoweth *Cod. Rozr.*
¹⁷⁾ Wisnar *Cod. Kost.* ¹⁸⁾ Starza *Cod. Kost.* ¹⁹⁾ Monstwilsz *Cod. Kost. Monstuiith Ed.*
Lips. ²⁰⁾ Woyszini *Cod. Rozr.* ²¹⁾ Damiskowicz *Cod. Kost. Danyeykowicz Cod. Rozr.*
²²⁾ Radziwil *Cod. Kost.* ²³⁾ Ielitowic *Cod. Kost. Ielitha Cod. Rozr.* ²⁴⁾ Gertrudz *Cod.*
Kost. ²⁵⁾ Wazik Koczorum *Cod. Rozr.* ²⁶⁾ Godziaba *Cod. Rozr.* ²⁷⁾ Rukohilowicz
Cod. Kost. Ruczowtowicz Ed. Lips. ²⁸⁾ Surgotes *Cod. Kost. Surgutem Ed. Lips.*

„praefati nobiles Regni Poloniae uti frui consueverunt et potiri. Ut autem
 „corroborationis et cautelae uberioris omnia praemissa accipiant firmitatem,
 „praesentes fecimus sigillorum nostrorum munimine roborari. Praesentibus
 „et ¹⁾ consentientibus ac ratum habentibus reverendis in Christo patribus
 „dominis, Nicolao Gnesnensi archiepiscopo, Alberto Iastrzamyecz ²⁾ Cra-
 „coviensis, Iohanne Wladislaviensis, Petro Posnaniensis, Iacobo Plocensis,
 „Nicolao Vilmensis, Iohanne electo Leopoliensis metropolis, Mathia Prze-
 „mysliensis, Michaelae Kyoviensis, Gregorio ³⁾ Wlodomiriensis, Sbigneo Ca-
 „menecensis electo, ecclesiarum episcopis, Chelmensi et Ceretensi ecclesiis
 „vacantibus; nec non magnificis, validis et strenuis, Cristino Cracoviensi
 „castellano, Iohanne de Tarnow Cracoviensi, Nicolao de Michalow Sando-
 „miriensi, Sandivogio de Ostrorog Posnaniensi, Mathia de Wanschosche ⁴⁾
 „Calissiensis, Iacobo de Konyeczpolye Siradiensi, Iohanne Lianza ⁵⁾ Lan-
 „ciciensi, Mathia de Labyschyn Brzestensi, Ianussio de Koszyelec Gniew-
 „koviensi, palatinis; Michaelae de Bogumilowicze Sandomiriensi, Iohanne
 „de Szczekoczyno Lublinensi, Dobeslao de Oleschnicza Woyniciensi, Floriano
 „de Korythnicza ⁶⁾ Visliciensis, Cristino de Kozyeglowy Sandecensi, Mar-
 „tino de Krolikowo Gnesnensi, Clemente de Mokrsko Radomiensi, Doma-
 „ratho de Kobilany Byeczensi, Mosezcio de Stansow ⁷⁾ Posnaniensi, Ia-
 „nussio de Thuliskowo Calissiensis, Martino de Kalinowo Siradiensi, Petro
 „de Wloszczowa Dobrzinensi, Alberto de Kosezyol Brzestensi ⁸⁾, Iohanne
 „de Lankoschin ⁹⁾ Lanciciensi, Cristino Kruschwicensi, Iohanne de Laczu-
 „chow Zavichostensi, Martino de Lubnycza Brzezinensi, Stanislawo Gamrath
 „Polanecensi, Iohanne de Bogumilowicze Czechowiensi, Mathia Koth Na-
 „klensi, Grothone de Iankowicze Malogostensi, Iwano de Obichow Srze-
 „mensi, Ianussio Furman Myedzirzecensi, castellanis; Sbigneo de Brzezye
 „Regni Poloniae marsalco, Petro Schaffranyecz succamerario, Martino de
 „Wroczimowicze ¹⁰⁾ vexillifero, Cracoviensibus; Paulo de Bogumilowicze
 „Cracoviensi, Nicolao de Strzelcze Sandomiriensi, Nicolao de Czarnkow Po-
 „snaniensi, Iaxa ¹¹⁾ Calissiensis, Andrea de Ludbranz ¹²⁾ Cuyaviensi, Petro
 „de Widawa Siradiensi, Nicolao de Suchodol Lublinensi, Petro de Thur
 „Lanciciensi, iudicibus. Actum in oppido Hrodlo circa flumen Bug, in
 „parlamento seu congregatione generali, die secunda mensis Octobris, sub
 „Anno Domini Millesimo quadringentesimo tredecimo. Datum per manus
 „reverendi in Christo patris, domini Alberti episcopi Cracoviensis, Regni

¹⁾ ac *Cod. Rozr.* ²⁾ Iastrzembiecz *Cod. Kost.* ³⁾ Georgio *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Vaszosche *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Ligeza *Cod. Kost.* ⁶⁾ Ligaza *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Msczugio de Stassow *Cod. Kost.* ⁸⁾ Brzestiniensi *Ed. Lips.* ⁹⁾ Iakoschin *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Wroczymowo *Cod. Calv.* ¹¹⁾ Iaka *Cod. Calv.* ¹²⁾ Lubraniecz *Cod. Kost.*

„Poloniae ^{www.libtool.com.cn} supremi cancellarii, nobis sincere dilecti. Scriptum vero per
„manus Czolkonis ¹⁾ Canonici Sandomiriensis, secreti nostri notarii.

Wladislaus Rex ignem perpetuum a Samagittis pro Deo cultum extinguit, lucos succidit, ritusque gentium, qui late recensentur, abrogat.

Foedere perpetuo atque glutinio inter Poloniae et Lithuaniae barones saluberrima ordinatione confecto, Wladislaus Poloniae Rex in Lithuaniam, comitante eum Alexandro Magno Duce Lithuaniae, cum Anna Regina et filia Hedvigi processit. Ingenti autem cruciatus, afflictusque molestia, quod terrae suae naturales Samagittiae, non sine suo probro, coeco gentilitatis in eam diem detinerentur errore: omnes conatus suos pro illustranda gente praedicta, fide et religione christiana, intendit, et id sibi primum agendum existimavit, ut a populis Samagittiae idolatriae spurcicias dispelleret. Assumptis itaque viris literatis et religiosis, zelum Dei habentibus, circa festum Sancti Martini, Samagittiam navali itinere, destinata animo executurus, ire pergit. Et Anna Regina apud Kowno cum impedimentis relicta, per flumen Nyemyen descendendo, usque ad flumen Dubissa ²⁾; abinde vero fluvium Dubissa ³⁾ ascendendo, ad terram Samagittarum pervenit; convocatoque utriusque sexus universo Samagittico populo, docet foedum et turpe fore ⁴⁾ universis Lithuaniae tam Principibus et militaribus, quam popularibus, veri et unius Dei cultum agnoscentibus et tractantibus, Samagittas veteribus superstitionum erroribus detineri. Aras deinde idolorum destruit, lucos succidit, et ad praecipuum Samagittarum numen, ignem videlicet, quem sacrosanctum et perpetuum putabant, qui in montis altissimi iugo super fluvium Nyewyasza ⁵⁾ sito, lignorum assidua appositione a sacerorum sacerdotibus ⁶⁾ alebatur, accedens, turrim, in qua consistebat, incendit, et ignem disiecit et extinguit. Succidit deinde per milites suos Polonicos silvas, quas non secus quam sanctas et Deorum suorum habitacula Samagittae, iuxta illud poeticum: „Habitant dii quoque silvas“ ⁷⁾, venerabantur, in eam caliginem mentis prolapsi, quod et silvae praefatae et aves, feraeque in illis consistentes, sacrae forent ⁸⁾, et quicquid in illas faceret ingressum, ut sanctum deberet censi. Non ergo Samagittarum aliquis in silvis praefatis ligna audebat concidere, aut alites vel feras venari: violanti enim nemus, feras, vel alites, manus aut pedes daemonum

¹⁾ Czolkonis *Cod. Kost.* ²⁾ ad fluvium Dubischa *Ed. Lips.* ³⁾ flumen Dubischa *Ed. Lips.* ⁴⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Nywyesch *Cod. Calv.* ⁶⁾ sacerdote *Cod. Rozr.* ⁷⁾ *P. Virgilii Maronis Bucol. Eclog. II. v. 60.* ⁸⁾ essent *Cod. Rozr.*

arte curvabantur. Usu itaque longo ferae et alites apud silvas praefatas moratae, ad domesticarum instar, humanos neque horrebant neque vitabant conspectus. Maxima itaque barbaros tenebat admiratio, quod Polonorum milites nemus ritu eorum sanctum excidentes, nulla laesio, qualem ipsi inter ¹⁾ se frequentius experti erant, sequeretur. Habebant praeterea in silvis praefatis focos in familias et domos distinctos, in quibus omnium charorum et familiarium cadavera cum equis, sellis et vestimentis potioribus incendebant. Locabant etiam ad focos huiusmodi ex subere facta sedilia, in quibus escas ex pasta in casei modum praeparatas deponebant, medonem quoque focis infundebant, ea credulitate illusi, quod mortuorum suorum animae, quorum illic combusta fuerant corpora, nocte venirent, escaque se exsatiarent, ac medonem foco infusum et dudum a cineribus absorptum, biberent: cum non animas, sed corvos, cornices, caeterasque silvestres aves et feras, ex assidua assuefactione cibos depositos constabat absumpsisse. Prima insuper mensis Octobris die, maxima per Samagittas in silvis praefatis celebritas agebatur, et ex omni regione universus utriusque sexus conveniens illic populus cibos et potum, quilibet iuxta suae conditionis qualificationem, deferebat. Quibus diebus aliquot epulati, Diis suis falsis, praecipue Deo lingua eorum appellato Perkuno, id est Tonitru, ad focos quisque suos, offerebant ²⁾ libamina, existimantes celebritate et epulatione illa et placavisse ³⁾ Deos et animas suorum necessarium cibasse ⁴⁾. Est autem gens et regio Samagittica magna ex parte ad gelidum versa Septemtrionem, Prussiae, Lithuaniae, Livoniae conterminans, silvis, montibus et fluminibus circumsepta, foecundum habens solum, in hos districtus distincta, videlicet Iragola, Roszena ⁵⁾, Medniky, Chroze ⁶⁾, Widukly ⁷⁾, Wyelunya, Kolthini et caetera ⁸⁾. Gens pro ea tempestate barbara, inculta, atque ferox et in omne facinus audax; procerae et altae staturae; parco et castigato victu de pane aut carne contenta, sitim suam raro medone aut cervisia, sed communius unda, sedare solita; auri, argenti, ferri, aeris, vini, piscium et pulmentorum expers et ignara; apud quam licitum erat viro uni plures habere uxores, et patre mortuo, novercam, fratri quoque glotem in uxorem accipere. Nullus illi stubarum aut aedificiorum nobilium, sed tantummodo tugurii unius usus; ventrem distentum et porrectum, extrema vero habens coarctata. Ex ligno et culmo structura largius ab imo sensim operis incremento aedificii in arctius ⁹⁾ cogitur, in

¹⁾ in *Cod. Rozr.* ²⁾ offerendo *Cod. Calv.* ³⁾ placari *Cod. Rozr.* ⁴⁾ cibari. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Roszyna *Cod. Calv.* Roszena *Cod. Kost.* (Rosienie). ⁶⁾ Chroze *Cod. Kost.* (Kroze). ⁷⁾ Vyddukky *Cod. Calv.* Vidulky *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Czetra *Cod. Rozr.* ⁹⁾ acrius *Ed. Lips.*

carinae maximae similitudinem elaborata, in cacumine fenestra una superne lumen reddens: subter quam focus et cibos parabiles coquens, et frigus, quo regio pro maiori anni parte constricta est, repellens. In ea domo se, uxores, pignora, servos, ancillas, pecus, armentum, frumentum et omnem suppellectilem condunt, nec alia aedificia, coenacula, palatia, promptuaria, aut cameras vel stabula norunt, sed iisdem habitationibus se et pecus suum, armenta, atque omnia alia animalia domestica includunt. Gens agrestis, fera et inculta, et ad ritus profanos, ad divinationes et auguria proclivis.

Wladislao Rege concionante, Samagittae verbum Dei suscipiunt. Facetum cuiusdam de plebe dictum de creatione mundi.

Et quoniam nemo ex viris spiritualibus, qui cum Rege Wladislao Samagittiam advenerant, linguam Samagitticam noverat exprimere, Wladislaus Poloniae Rex ad populum Samagittiae pro fide et religione orthodoxa suscipienda declamare coactus est. Et primum quidem eos Orationem Dominicam, post vero Symbolum docuit, et omnes duodecim fidei articulos in Symbolo contentos credi prius, quam ad baptismum perveniatur, monstravit. Multiplici deinde sermone astruxit: unum coli oportere Deum, in essentia quidem unum, in personis vero trinum, mundi totius benignissimum et conditorem et redemptorem; Samagittas deducens evidenti errore coecatos, falsos Deos, videlicet ignem, fulmen, silvas, aspides, nemora, pro vero coluisse: cum haec singula creata sunt, irrationabilia a vero Deo producta, neque salutem sibi ipsis, quantominus hominibus rationalibus praestare valentia, hominum etiam potestati pro illorum beneplacito et arbitrio subiecta: quod et ipsi in praecipui sui numinis, ignis videlicet, quem rebantur perpetuum, extinctione, in lucorum, silvarum et nemorum succisione, in ararum et simulacrorum suorum contritione, oculis perviderant. Haec et plurima alia, quae viri spirituales Regi suggerebant, Wladislao Rege praedicante et concionante, Samagittarum gens, et numinum atque sacrorum suorum deletione, et regia autoritate atque persuasione permota, fidem et religionem christianam suscipere et unda baptismatis se ablui, sordibus idolorum abiectis, consentit; consensumque paucis quidem verbis, sed facetis, per unum natu maiorem ad id delectum pronuntiatis, edit. Ex quo, inquiunt, Dii nostri, quorum culturam et sacra a maioribus acceperamus, a te, tuisque militibus, Rex serenissime, deleti sunt, et velut inertes et languidi a Polonorum Deo devicti, Deos nostros et sacra eorum deserimus, et Deo Polonorum atque tuo, velut fortiori, adhaeremus. Nota-

biliores itaque eorum in fide edocti et de articulis fidei plene instructi, inspectante et procurante Wladislao Poloniae Rege et catholica nomina eis adaptante, baptisantur. Universis autem, qui fidem christianam et baptisma susceperunt, Wladislaus Rex pannos optimos, equos, vestimenta, pecunias et alia munera, in fidei sanctae favorem, liberaliter largitus est: ut caeteri ad suscipiendam religionem orthodoxam forent proniores. In districtu autem et loco insigniori terrae Samagittiae Medniky cathedralem ecclesiam sub honore tituli Sanctorum Martyrum Alexandri, Theodori, Eventii ¹⁾, item in aliis locis parochiales ecclesias Wladislaus Rex fundat, aedificat et erigit, et illis in dotem sufficientes redditus et introitus consignat et literis suis inscribit. Contigit autem, dum Samagittiae praedicti per Magistrum Nicolaum Wanschik ²⁾ fratrem ordinis Praedicatorum, praedicatorem regium, instruerentur in fide, praefatusque Magister Nicolaus Wanschik per interpretem praedicando, plura de mundi creatione et lapsu primi hominis Adae disseruisset, Samagittarum unus, existimans, Magistrum Nicolaum Wanschik tam diffusum de creatione mundi pronuntiasse sermonem, quasi sub sua aetate et memoria creatio ipsa ab ipso visa contigisset, sufferre ut silvanus et agrestis sermonem praedicantis non valens, in haec verba prorumpit. Mentitur, inquit, illustrissime Rex, sacerdos iste, asserens mundum creatum fore ³⁾, cum enim non longaevae existat aetatis homo, quo pacto poterit creationem mundi suae recordationis testimonio firmare? Sunt enim inter nos plures numero, centenarium annum supergressi, eo aetate priores, qui creationem praedictam recordari non possunt; sed sub eisdem motibus et decursibus sciunt solem et lunam, caeteraque sidera luxisse. Wladislaus autem Poloniae Rex silere eo iusso, declaravit illis Magistrum Nicolaum Wanschik de creatione mundi singula vera dixisse, neque eum asseruisse, quod creatio ipsa sub diebus suis acciderit, sed quod ante sex millia et sexingentos annos, virtute et ordinatione provenerit divina; subinferens: quod Deus omnipotens mirabiliter creavit hominem, et in Paradiso voluptatis, homine, quem ad similitudinem suam creaverat, delinquente, et universae suae posteritati mortem et damnationem perpetuam innectente, mirabilius redemit, mittens filium suum ex purissima Virgine natum, et dans per illum nova praecepta mundo.

¹⁾ Vincentii *Cod. Kost.* ²⁾ Vazik *Cod. Rozr.* ³⁾ esse *Cod. Rozr.*

**De salute Samagittarum Rex sollicitus, Kinzgalonem virum pietate insignem eis
praeficit, Vilnam rediens.**

Conversione Samagitticae gentis sollicito studio Rex Poloniae Wladislaus feliciter, propitia Divinitate, consummata, ex Samagittia recessurus, sciens, intelligensque Samagittas fluxae fidei homines esse, iamque nonnullos, eos praecipue, qui fidei et baptismatis caractere insigniri detrectaverant, pro deletione falsorum Deorum suorum et ignis, quem sanctum et perpetuum putabant, extinctione, ingenti amaritudine molestos, ad reaccendendum ignem perpetuum, propterea, quod cineres loci aliqualem calorem spirabant, clandestinis consiliis et sermonibus in hunc modum convenisse: Recedente, inquiunt, Rege, dummodo ex vetusto igne reaccendere focum poterimus, Deum nostrum intelligamus deleri non potuisse; continuavit dies aliquot in superstitionum loco: infra quos omnibus militibus ex flumine Nyewyasza afferri aquam copiosam iussit, et focum, locumque ignis profani aquarum multitudine usque ad os complui et inebriari. Kinzgalonem insuper, unum ex Lithuaniae baronibus, virum timoratum et devotum, Samagittis capitaneum et praefectum constituens ¹⁾, districte illi ²⁾ imperat: quatenus exquisitam curam circa neophytos adhibeat, omni cura et conatu, ne ad veteres superstitiones relabantur, provisurus; sed nec alii fidei sanctae iugum recusantibus, Diis suis falsis offerre libamina, aut sacra et caeremonias frequentare permittat. Qui iussa Regis solcite exequens, et roborabat neophytos, et gentiles a superstitione veteri cohibebat. Quapropter gens Samagittica, sub brevi dierum spatio plenarie ad fidem, religionemque catholicam accedens, Diis quoque suis falsis manus iniiciens, silvas, quas sanctas putaverat, in uberem culturam redegit. His poractis, secedit Wladislaus Rex in Lithuaniam, et pro die Sanctae Elisabeth in Trokky perveniens, et terram Lithuaniae solitis stationibus per curias gyrans, pro festo Natalis Christi Vilnam rediit, et festos dies Christi cum Alexandro Duce Magno, Annaque Regina, apud Vilnam egit.

Epidimiae pestis, cum universum Poloniae Regnum, Slesiticamque oram gravi morbo vexasset et plures mortalium absumpsisset, per propitiationem divinam circa festum Sanctae Hedvigis quievit, cum circa festum Sancti Iohannis Baptistae incepisset.

¹⁾ constituit *Cod. Calv.* ²⁾cui districte *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Henrico de Plawen Prussiae Magistro a Commendatoribus deposito, captivatoque, et Michaele Kochmeister succedente, Ulricus frater captivitatem veritus, ad Wladislaum Regem confugit.

Sub eo autem tempore, quo Wladislaus Poloniae Rex degebat in Lithuania, Commendatores et Cruciferi, Prussiae Magistrum et regimen Magistri eorum generalis Henrici de Plawen, ob invidiam, incertum est, an ob profusas largitiones et expensas perosi, qui confractam ac prostratam et pene exanguem rem publicam Ordinis, tuendo animose castrum Marienburg, et ex post conquisita castra per Wladislaum Regem et possessa reacquirendo, erexerat, ab officio deponunt, et in locum suum Michaelem Kochmeister ¹⁾ Novae Marchiae ²⁾ advocatum surrogant, Henricum vero de Plawen depositum captivant. Depositionis autem et captivitatis suae haec et non alia certissima causa fuit: quod praefatus Henricus Plawyensky ³⁾ a nonnullis Commendatoribus res novas molientibus, et praesertim a praefato Michaele Kochmeister ⁴⁾ officium Magisterii ambiente, insimulatus est, quasi cum Wladislao Poloniae Rege contra Ordinem sentiret, et propterea a praefato Michaele Kochmeister ⁵⁾, caeterisque Commendatoribus, quasi ad consultandum in ⁶⁾ cubile suum nocte intransibus, captivatur, eademque nocte, ne sua captivitas seditionem excivisset ⁷⁾, in Gdansk silenter et clandestine per aquam in navi deducitur a duobus Commendatoribus, et turri, carcerique in castro Gdanensi includitur. Quod cum Ulricus Commendator Gdanensis, frater germanus eiusdem Henrici Plawyensky, praesensisset, captivitatem et ipse similiter veritus, ex castro Gdansk eadem nocte cum paucis diffugiens, ad Wladislaum Poloniae Regem venit: apud quem annis septem honesto loco habitus, liberaliterque ac munifice tractatus, fidelem et animosam suam operam in omnibus expeditionibus contra Cruciferos navavit. Henricus vero Plawyensky Magister, dum et ipse septem annis carcerales perpessus fuisset molestias, a carcere tandem, Michaele Kochmeister ⁸⁾ obeunte et Paulo de Rusdorff ⁹⁾ in Magisterium ¹⁰⁾ succedente, solutus est, et in oppidum Lochsteth de prope Oceanum consistens, detrusus, ubi medio tantummodo exacto anno, propter pressuras, quas in Gdanensi carcere ¹¹⁾ pertulerat, diem obiit: eo quidem laudabilior, quod animum eius tanta crudelitas annis septem in ipsum a ruente Ordine ¹²⁾

¹⁾ Kochmagistrum *Cod. Rozr.* ²⁾ novae Villae *Ed. Lips.* ³⁾ Plawensky *Ed. Lips.*
⁴⁾ Kochmagister *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Kochmagister *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ad *Cod. Rozr.* ⁷⁾ excitaret *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Kochmagister *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Ruzdorff *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ in Magistrum *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ arce *Cod. Rozr.* ¹²⁾ qui ruentem Ordinem *Cod. Calv.*

et ruinae ¹⁶⁶⁴⁾deprompta, nihil ab Ordinis pietate avertisset. Praefatus autem Ulricus Commendator Gdanensis etsi in principio adventus sui apud Wladislaum Poloniae Regem suspectior fuerit, procedente tamen tempore, actionum probitate et morum facile se fidum et purum insinuavit tam Regi quam Regno.

ANNUS DOMINI 1414.

Wladislaus Rex infectis rebus cum Michaelo Kochmeister ex comitiis discedit, meditatamque fugam Henrici de Plawen olim Prussiae Magistri imprudenter profert.

Quadrimestre tempus, videlicet Octobris, Novembris, Decembris et Ianuarii, Wladislaus Poloniae Rex apud Lithuaniam commoratus, luem epidimiae in Polonia cessasse intelligens, in Poloniae Regnum per Masoviae terras, Anna Regina per Pinsko, Luczsko, Wlodimiriam, Rubyeszow ²⁾, Chelm, alteram tenente viam, rediit. Et Carnisprivii tempus apud Iednam agens, pro Dominica quoque ³⁾ Laetare Cracoviam veniens, in Maiorem Poloniam ex Cracovia divertit et Pascha Domini apud Kalisch celebravit. Ex Kalisch in Cuyaviae oram procedens, conventum apud Slonsko ⁴⁾ cum Michaelo Kochmeister ⁵⁾ novo Prussiae Magistro tenuit: in quo damnorum, quae pace perpetua confecta, Regno Poloniae fuere ex Prussia illata, refusione tentata magis quam obtenta, irritatis animis discessum est. Wladislao autem Rege apud Cuyaviensem regionem demorante, Henricus de Plawen vetus Prussiae Magister ex Lochsteth ⁶⁾ in Dzirgon seu Koprziwno translatus, clandestinis nuntiis ad Wladislaum Regem destinatis, supplicat ei: quatenus liceret sibi in suam transfugere regiam, et sub protectione sua et praesidio in illa immorari; offerens se omnem assistentiam et operam contra Magistrum et Ordinem Cruciferorum enixius navaturum. Quod cum Wladislaus Poloniae Rex, misso ad eum Ianussio Stembarski ⁷⁾ milite, annuisset, et illum ad se in Raczansz ⁸⁾ transfugere iussisset, ipse quoque postridie fugam ex Koprziwno ⁹⁾ maturaturus foret, Wladislaus Poloniae Rex ex Slonsko revertens, arcanum fugae huiusmodi a paucis consiliariis scitum et lubrico ingenio, quae oculenda acceperat, Iohanni Kropidlo Duci Opoliensi et episcopo Wladislaviensi secum in Raczansz praesenti detexit

¹⁾ proximum *Cod. Calv.* ²⁾ Chrubieschow *Cod. Rozr.* ³⁾ vero *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Slonsko *Cod. Calv.* *Slonsko Cod. Kost.* ⁵⁾ Kochmagister *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Lochsthen *Cod. Calv.* *Lochten Cod. Kost.* ⁷⁾ Stąbarsky *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Racziasz *Ed. Lips.* ⁹⁾ ex Koprziwno in Racziasz *Ed. Lips.*

parum sensate et incaute: qui eodem momento, velocissimo nuntio in Thorun ad Commendatorem transmissio, Magistrum Prussiae Michaellem Kochmeister et Thorunensem Commendatorem de fuga Henrici de Plawen avisat. Quapropter fuga eius illico intercepta est, et ipse Henricus de Plawen captus et in loca remotiora perlatus, longo tempore captivitatis acerbae molestias perferre coactus est ¹⁾, maximum rerum Regis et Regni Poloniae adiumentum ²⁾, si evasisset et Rex eius fugam silere sustinisset, futurus. Percitum enim ira in Ordinem, quem ruentem ab exterminio vindicaverat, spes erat, accessione sua, rebus Polonicis illum quam maxime profuturum.

Wladislaus Rex Poloniae sententiae Sigismundi Regis Hungariae inter se et Cruciferos latae, quamvis iniquae, tamen acquiescit; sed infestis Pruthenorum armis provocatus, exercitum conscribit.

Causam deinde suam Wladislaus Poloniae Rex cum Cruciferis et Ordine iuris decisione potius, quam armis expediturus, Lyaskarium de Goslawicze Wladislaviensem Praepositum, Magistrum Paulum Wladimiri Decretorum Doctorem, custodem Cracoviensem, Magistrum Petrum de Wolfram ³⁾ Licentiatum in Decretis et Zawissium nigrum de Garbow militem ⁴⁾ ad continuandum processum litis et causae contra Cruciferos, coram Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege et suis consiliariis coeptum, et ad petendum ferri ex productis sententiam, quam Wladislaus Poloniae Rex et sui consilarii parti suae plurimum arbitrabantur profuturam, Budam, sumptibus regalibus abunde provisos, transmittit. Qui cum Budam in Conductu Paschae advenissent, et coram Iohanne Strigoniensi archiepiscopo, aliisque Hungariae baronibus ad tractandam causam deputatis, iuribus evidentissimis causam fulcivissent, Cruciferis pro suo interesse etiam illic ⁵⁾ praesentibus et facta sua magis auro et pretio, quam iustitia prosequentibus, Iohannes archiepiscopus Strigoniensis, caeteris suis collegis probantibus, ad sententiae prolationem, non quidem secundum suum et suorum collegarum sensum, prudentiam et ingenium, neque testimonium evidens productorum, sed iuxta Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis instructionem et mandatum processit, et illam in scriptis proferens, Wladislaum Poloniae Regem et Polonos maxima spe exultantes fefellit. Erat enim sententia huiusmodi, non ut Poloni et Rex eorum autumabat, crassa, sed sterilis et

¹⁾ coactus est *desunt in Cod. Calv. et Kost.* ²⁾ commodum *Ed. Lips.* ³⁾ Wolfrank *Cod. Calv. Wolfrani Cod. Kost.* ⁴⁾ Poloniae militem *Cod. Calv.* ⁵⁾ ibidem *Cod. Rozr.*

truncata, non aliud continens, quam ut Poloniae Rex Wladislaus foedus pacis perpetuae cum Magistro et Ordine in borra ictum, in suis singulis conditionibus observet: et pro neglectu solutionis centum millium sexagenarum latorum grossorum, quadraginta sexagenarum latorum grossorum millia, ad quae dudum verbo Sigismundi pars Cruciferica condemnata fuerat, acceptet.

Sententia ¹⁾ parum iusta, parumque grata, nuntii regii apud Budam obtenta, in Poloniam ad Wladislaum Regem reversi, qualificationem sententiae multis fatigis et sumptibus quaesitae declarant. Et licet sententia huiusmodi Wladislao Regi et suis consiliariis fuerit plurimum gravis et molesta: induxerat tamen Rex cum consiliariis stare illi et pacem perpetuam cum Magistro et Ordine observare, nisi Cruciferi per substitutionem novi Magistri Michaelis Kochmeister nova spe agitati et in solitam pompam relapsi, ad inferendum intolerandas Regi et Regno iniurias prorupissent. Mercatores siquidem regios, Posnanienses cives, in Gdansk cum notabilibus mercibus, de pace perpetua confisos, advenientes, dum redirent, singulis ²⁾ quae ferebant spoliatos miserabiliter, ne uno quidem reservato, interimunt, et quo furor eorum foret testatior, canes enecatos funeribus humanis superponunt. Plures numero Regni Poloniae militares eis confinantes ³⁾, ex qualicumque occasione, iustitia non petita, in domibus captos et suppliciiis excruciatos, in portis curiarum et habitationum eorum suspendunt. Frequenti ⁴⁾ exercitu cum signis extensis et infestis terram Dobrzinensem invadunt: quam dum urere coepissent, subito quodam pavore consternati, quod Poloniae Rex propediem illos ⁵⁾ invasurus esset, in fugam dilapsi, retrocedunt. Dum autem aperta hostilitas eorum furori parum responderet, in clandestinam versi, homines utriusque sexus, multifario pretio corruptos, ad urbes, oppida et villas in Regno Poloniae incendendas submitunt: ex quo multarum civitatum, oppidorum et villarum conflagratio, profitentibus incendii authoribus ⁶⁾ in plerisque locis comprehensis, se a Cruciferis ad id facinus conductos fore ⁷⁾, secuta est. Et licet Wladislaus Poloniae Rex crebris nuntiis et literis Magistrum et Ordinem, ut damna refunderent, ut iniurias temperarent et pacem perpetuam accuratiori custodia servarent, requisisset, sed ⁸⁾ Magistro et Cruciferis requisitiones iustas Regis in ludibrium vertentibus, intellexit Rex pompam Crucifericam iterum fore virtute Dei necessario conterendam. Quapropter communicato Praelatorum et baronum suorum consilio, expeditionem in Cruciferos in-

¹⁾ Sententia hac *Ed. Lips.* ²⁾ omnibus *Cod. Rozr.* ³⁾ in confiniis habitantes *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Atque frequenti *Cod. Rozr.* ⁵⁾ eos *Cod. Kost.* ⁶⁾ authoribus, ipsis *Ed. Lips.* ⁷⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁸⁾ tamen *Cod. Rozr.*

stituit, et omnibus copiis terrarum suarum, exercitum in Wolborz die Dominico post festum Visitationis Sanctae Mariae ¹⁾ convenire praecipiens, Alexandrum etiam Withawdum Magnum Lithuaniae Ducem, solatia ²⁾ sibi cum potentiis terrarum Lithuanicarum in id bellum laturum, accersit; sed et nonnullos Slesiae Duces et milites forenses in suum suffragium mercede et donativo conducit.

Petro Wisch Posnaniensi episcopo mortuo, Lyaskari de Goslawicze absens et invitatus sufficitur, dum Wladislaus Rex electioni adesset.

Ex Raczansz ³⁾ Wladislaus Poloniae Rex disgressus, per Iuniwladislaviam, Zneynam ⁴⁾, Gnesnam, Pobyedziska, in Posnaniam pro diebus Pentecostes pervenit. Quo illic agente, Petrus Wisch de Radolina Posnaniensis et olim Cracoviensis episcopus, in curia ecclesiae Posnaniensis Czanszim ⁵⁾, feria quinta post festum Pentecostes, quae fuit Iovis, vicesima sexta mensis Iunii, moritur et in Posnaniensi ecclesia iusto honore tumulatur. Capitulum autem Posnaniense, electionem de futuro pastore acturum, Wladislaum Regem precibus convenit, ut et praesens electioni adsit et eligentibus eligendi libertatem non adimat, iustam et canonicam electionem non secundum carnem et sanguinem, sed secundum spiritum, de persona meliori visurus. Quo ⁶⁾ benigna modestia in utrumque annuente, solus et unicus in electionis die Capitulum ingressus, caesariem veneranda mitra deposita nudans ⁷⁾, Praelatos et Canonicos Posnanienses ad eligendum congregatos rogat, quatenus unam ex quatuor personis, videlicet aut Alexandrum Masoviae Ducem, nepotem suum ex sorore, aut dominum Praepositum Sancti Floriani extra muros Cracovienses, Regni Poloniae vicecancellarium, aut Lyaskarium de Goslawicze decanum Cracoviensem, aut Iohannem Pella ⁸⁾ de Nyewiesch ⁹⁾ Praepositum Kruszwiciensem, per canonicam electionem in episcopum Posnaniensem substituunt. Praelati itaque et Canonici Posnanienses calculatione inter se de personis a Rege nominatis habita, conditionibus, virtutibus et meritis eorum diligenti examine infra unius horae spatium digestis et recensitis, Lyaskarium de Goslawicze Decanum Cracoviensem, nobilem de domo Godzamba ¹⁰⁾, in Hungaria causam Regni contra Cruciferos tractantem, Rege Wladislao inter eos praesente, concorditer,

¹⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ²⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ³⁾ Racziąs *Cod. Kost.* ⁴⁾ Zneino *Cod. Kost.* Zneynam *Ed. Lips.* ⁵⁾ Cziązina *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Cum *Cod. Calv.* ⁷⁾ denudans *Ed. Lips.* ⁸⁾ Pelka *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Nyemyerz *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ Godziąba *Cod. Rozr.*

nullo discrepante, quod et virtute, religioneque caeteris emereret et ecclesiae Posnaniensis Canonicus foret ¹⁾, eligunt, et cum Wladislao Rege locum capitularem egressi, electionem clero et populo pronuntiant et publicant, Wladislao Poloniae Rege eis singulis habente gratias, quod precibus suis gerendo morem, praefatum Lyaskarium decanum Cracoviensem in suum episcopum elegissent. E vestigio autem Wladislaus Rex Lyaskario electo, electionem de eo factam celeri significat versus Budam nuntio. Qua audita, vir Dei vehementer expavit, et non in iucunditatem aut risum, sed in lacrimas et lamenta conversus, diu electioni de se factae consensum praestare renitebatur ²⁾; vix tandem regis et necessariorum persuasionibus expugnatus, dedit consensum. Multiplices tamen exposit ³⁾, ut absolvi posset, impendit conatus, in religione Sancti Benedicti, si absolvi obtinisset, militaturus: Martino tamen Papa quinto virtutes illius et merita ad plenum, dum in Concilio Constantiensi simul una agerent, dinoscente, votis potiri nequivit. Electus est itaque ad Posnaniensem ecclesiam vir iudicio humano ex omnibus optimus; nihil sanguis, nihil opes, caeteris a Wladislao Rege nominatis proderant: omne suffragium de virtute oriebatur, nec iudicio sano favor aut intercessio officere poterant. Sancta et felix electio, quae utinam per omnes religiones et aetates continuaretur, nunquam malis peiores et peioribus pessimi succedentes, orbem terrarum tradita per manus nequitia ac superbia non corrupissent. Erubescant igitur et valde pertimescant, qui aedificant Sion in sanguinibus, qui non per ostium, sed per abscondita et furtiva ostiola, et ipsi introeunt, et nepotulos ac indignos introducunt in ecclesiasticos honores: quoniam non sic censet authoritas Canonum, sed saluti omnium providendum est de bono Pastore, transfretantibus de bono gubernatore et experto, et saluti plebium, quae sunt in vinea Domini, de optimo Doctore. Pestilentiam etenim, famem, concussiones gentilium, collisiones Regnorum, et quam plurima adversa terris provenire certum est ex eo, quod honores ecclesiastici ad pretium et humanam gratiam personis immeritis conferuntur.

Quidam Slesiae Duces Wladislao Regi in Kosten occurrunt, de suis, suorumque iniuriis questuri.

Posnania relicta, Wladislaus Poloniae Rex in Buk veniens, festum Corporis Christi illic egit. Quo cum Ulricus ⁴⁾ de Plawen, Magistri olim

¹⁾ esset *Cod. Rozr.* ²⁾ nitebatur *Cod. Rozr.* ³⁾ postea *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Henricus *Cod. Calv.*

Prussiae Henrici de Plawen nuper ab officio depositi germanus, Marsalcatu et ipse Prussiae, quem fratre principante tenuerat, exutus, ad suam Excellentiam, Prussiam et Cruciferos effugiens, devenisset, et se in suae necessitatis et exilii articulo a Rege in familiarem et curiensem suscipi humillime flagitasset: Wladislaus Rex comiter eo excepto et optime de se sperare iusso, illum suis familiaribus et curiensibus annumerat, et annis multis illum in curia sua largitionibus liberalibus tractatum et provisum tenuit; cuius etiam fideli, in Cruciferorum exterminium, in futuris expeditionibus frequentius Wladislaus Rex opera usus est. Ex Buk Wladislaus Rex in Kosten pervenit: ubi ¹⁾ a Slesiae Ducibus ²⁾, Cunrado seniore Oleschnicensi, Wenceslao Zeganensi, adventum suum in Kosten ³⁾ operientibus, et quasdam iniurias terris suis ex Poloniae Regno illatas rescindi potentibus, rogatus, certos barones, facturos iustitiam et depravata correcturos, deputavit. Ex Kosten per Srzem, Srzoda, Pyszdr, Slupeza transiens, die Dominico post festum Visitationis Sanctae Mariae ⁴⁾ pervenit in Wolborz, quo iam totius Regni Poloniae exercituum copiae contra Prussiam processurae convenerant.

Wladislaus Rex cum ingenti exercitu Wislam superat, Pruthenos aggressores, legatosque eorum, bellum legatione vana avertere cupientes, sine spe pacis dimittit.

Movens itaque Wladislaus Poloniae Rex ex Wolborz castra, iisdem pene stativis, quibus in praelium magnum itum fuit ⁵⁾, utebatur. Circa Zakroczim autem ad Wislam fluvium perveniens, ab Alexandro Withawdo Duce Magno Lithuaniae, cum potentiis suis Lithuanicis, Ruthenicis et Thartaricis illic iam consistente, in die Sancti Alexii exceptus est. Et licet pons navalis ad superandam Wislam fuerit ordinatus et extractus, aestate tamen illa, largissimas fundente pluvias, flumine inflato et ripas excedente, pons propter aquae exerescentiam nullatenus infra dies octo, donec refluerent aquae in ⁶⁾ ripas, poterat explicari: infra quos cogebatur exercitus universus in terris Masoviae subsistere. Wisla tandem flumine superato, quartis stativis ad terras hostiles perventum est, et exercitus ordinatio fieri coepta. Erat autem adeo fortis et numerosus exercitus, qualem neque superioribus expeditionibus, neque post habitis, Regem constat habuisse, ut nulla extaret campi planities, in qua ad integrum posset suis stativis comprehendi. Praeter gentes enim regias, quae de universo Regno

¹⁾ pervenit: ubi *desunt in Cod. Calv.* ²⁾ Ducibus videlicet *Cod. Rozr.* ³⁾ ibidem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ itum est *Cod. Rozr.* ⁶⁾ intra *Cod. Rozr.*

in apparatu et numero frequenti convenerant, item praeter gentes Alexandri Withawdi Ducis Magni Lithuaniae, aliquot Thartarorum millia ultra gentes proprias secum habentis, item praeter Duces Masoviae, Semovitem, Ianussium et Boleslaum, atque gentes eorum, Duces Slesiae infra scripti; Bernardus Opoliensis, Ianussius Rathiboriensis, Boleslaus Theschnensis, Cunradus Canthner Oleschnicensis, Wenceslaus Zeganensis, Iohannes Lubinensis, Cunradus albus Koszlensis ¹⁾, Wenceslaus Oppaviensis, in solatium ²⁾ cum frequentia et insigni pompa militum advenerant; item Laczek ³⁾ de Crawar Capitaneus Moraviae notabile banderium de gentibus expeditis et exercitatis transmiserat. Conduxerat praeterea Wladislaus Rex magnum ex Bohemis et Slesitis mercenariorum militum numerum, tamque ingentes copias pro ea tempestate habuit, ut pro vastanda magna parte orbis sufficerent. Aderant Magistri et Cruciferorum nuntii, dum exercitus regii ordinatio fieret, et summa diligentia omnia, quae in exercitu regio fiebant, Rege permittente, summa cura notabant. Legationis eorum non alia series erat: desisteret ⁴⁾ Rex a bello, armaque deponeret, Magistrum et Cruciferos in Wilhelmum Missnensem Marchionem super omnibus quaestionibus plenarie compromissuros. Verum dum evidenter appareret, Magistrum et Cruciferos legatione ipsa Regem a prosecutione coeptae expeditionis in dolo evocari, redire absque spe omni pacis iussi sunt; et si pacem sincero corde vellent, alias qualificationes, alias quoque conditiones ad pacem adferrent, per quas appareret illos sincere de pace agere, et quae bellum non includerent.

Wladislaus Rex oppido et castro Nidborg atque Hoyensten et Halsten expugnatis, ad Helsberg oppugnandum ire pergit.

Ordinato exercitu, intravit Wladislaus Poloniae Rex in terras hostiles, et oppido Nidborg ⁵⁾ primum conquisito, castrum etiam ei supereminens circumvallat, quod tandem octavo die conquirit. Opportuna plurimum Regi et universo suo exercitui conquisitio, quatenus libera esset ad conducendum, ne tantus exercitus fame contabesceret, commeatus, negotiatoribus via. Ex Nidborg Rex progressus venit in Hoyensten ⁶⁾, et illico civitas et castrum Regi dedita sunt. Abinde in Halsten ⁷⁾ civitatem et castrum

¹⁾ Kostensis *Ed. Lips.* ²⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ³⁾ Lanczek *Cod. Calv. Lacek Ed. Lips.* ⁴⁾ quam ut desisteret *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Nidbork *Cod. Calv. (Neidenburg).* ⁶⁾ Halschten *Ed. Lips. (Hohenstein).* ⁷⁾ Halstum *Cod. Kost. Hoiesten Ed. Lips. (Allenstein).*

Capituli Varmiensis perventum; quod quamvis aliquantum ¹⁾ Regi restitisset, potentia tamen exercitus expugnatum ²⁾, et civitas militi in praedam data: de qua universus regius exercitus spolia sumens, currus suos omnium victualium abundantia impleverat. Et quia habebatur pro comperto ³⁾, Cruciferos exercitum regium, quem armis desperaverant, fame se vincere et debellare posse, singulas fere pistrinas ⁴⁾ et molendina, in his praesertim locis, per quae exercitum rebantur transiturum, per incendia, ut regius exercitus farinae inopia laboraret, delevisse: quinque diebus circa Halsten ⁵⁾ stativa, intra quos in molendinis optimis, supra flumen Halla dispositis, exercitus regius, Rege mandante, de farina provisionem fecit necessariam, habita sunt. Castro Halsten ⁶⁾ in regimen Derslai de Wlostowicze militis commendato ad oppidum muratum Guttenstath, ecclesiam collegiatam sumptuoso opere fabricatam et Canonicos saeculares in communi viventes, habentem, pervenit, quod ante adventum Regis dudum erat per gentes regias, exercitum regium praecedentes, conquistum, spoliatum et exustum; sola ecclesia collegiata et domo una Canonicorum remanente, quae tandem aegre ab igne defensa est. Ex Guttenstath prope oppidum Helsberg ⁷⁾ Varmiensis episcopi, stativa pro die Assumptionis Sanctae ⁸⁾ Mariae habita. Et dum nonnulli servitores et agrestes homines de regio exercitu, dicatam Dominae nostrae Assumptionis diem parum honorando, versus Helsberg, iniussu Regis et suorum capitaneorum, pro quaerendis spoliis descendissent: gentes, quae oppidum Helsberg observabant, paucitate eorum conspecta, in eos irruunt, et paucis fuga elapsis, caeteros occidunt, occisioni quoque contumelias addunt: virilibus enim apud occisorum cadavera amputatis, ea in ora eorum deponunt. In crastino Assumptionis Sanctae Mariae ⁹⁾ castrum Helsberg admoto exercitu obsidere coepit. Cognito autem ab exploratoribus, mercenarios Cruciferorum milites Bohemos in quingentorum equorum comitiva, in curia Cruciferica prope Helsberg noctu castra regia lacessituros se abdidisse, tria gentium suarum banderia ad invadendum illos mittit. Qui periculo, cui adiiendi fuissent, odorato, in loca munita, ex quibus prodierant, diffugiunt, et cum pluribus aliis Cruciferorum militibus, qui illis laturo solatia ¹⁰⁾ veniebant, priusquam manus cum Polonis consererent, per diversa lapsi, regionem, quam tutandam susceperant, direptioni et igni derelinquunt.

¹⁾ aliquantulum *Cod. Rozr.* ²⁾ expugnatum est *Cod. Rozr.* ³⁾ pro tempore *Cod. Calv.* ⁴⁾ piscinas *Cod. Calv.* ⁵⁾ Halschten *Ed. Lips.* ⁶⁾ Halstem *Cod. Kost.* ⁷⁾ Helsberg *Cod. Calv.* ⁸⁾ Beatae Virginis *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ auxilia *Cod. Rozr.*

Wladislaus Rex solvit obsidionem castri Holsberg. De pace iterum frustra tractatur. Alexander Dux Magnus Lithuaniae vix a proposito reducendi suos in Lithuaniam deiecitur. Nonnulli Lithuanorum apud Holand capiuntur.

Supplicationibus Iohannis Varmiensis episcopi Wladislaus Poloniae Rex (in fide siquidem ¹⁾ Regis bello superiori, quo caede magna Crucifer domitus est, manens, episcopatu relicto, Poloniam cum Rege venerat) placatus et pervictus, obsidionem castri sui Holsberg solvit, et castra in ulteriora promovens, ad oppidum Kruczborg ²⁾, a gentibus suis longe lateque Prussiam pervagantibus, ante dies aliquot expugnatum, direptumque et exustum, pervenit. Quo illic tenente stativa, Iohannes Walrod ³⁾ Rigensis archiepiscopus, cum tribus Commendatoribus de Ordine, pro pace petenda et tractanda advenit. Et quamvis Wladislaus Rex, datis pro parte sua pacis tractatoribus, pacem se non abnuiturum obtulisset: Cruciferis tamen nullas aequas condiciones afferentibus et magnam spem sibi pollicentibus, quod regius exercitus fame excruciatu, bellum foret relicturus, re infecta discessum est. Contendebat summo studio Alexander Withawdus Dux Magnus Lithuaniae, propter loci propinquitatem ex his stativis Lithuaniam reverti: sed omnibus Regni Poloniae baronibus, signanter tamen Sandivogio de Ostrorog palatino Posnaniensi et Maioris Poloniae capitaneo, fortiter et constanter reditum suum improbantibus, et se Regem suum Wladislaum, equis absumptis, pedestri itinere secuturos asseverantibus ⁴⁾, reversionis propositum, non sine tamen animi sui acerbitate, deposuit. Et licet a stativis in Kruczborg habitis decrevisset Wladislaus Rex versus Kinsberg in terras inferiores exercitum ducere ⁵⁾, Alexandro Withawdo Duci Magno Lithuaniae et suis precibus, omnem oram Pruthenicam terris suis confinantem uri, vastari et exterminari anhelantis morem gesturus: propter tamen assiduum imbrium descensum, exercitus in terras illas suapte ⁶⁾ ex pelagi propinquitate aquosas et quotidiana insuper pluvia complutas, nullatenus poterat, solo ex lubricitate dehiscente, traduci. Ex Kruczborg itaque Rex versus fluvium Passariam divertit: quem pontibus constructis traiciens, biduum absumit. Posthaec in Holand perveniens, castrum et civitatem obsidere coepit. Nonnullis autem Lithuanis militibus, inter hortos et pomeria parum sensate ad spolia intentis, hostium stipendiarii facto ex castro descensu, Butrim de Zermio ⁷⁾, Alexandri Withawdi curiae marsalcum, item

¹⁾ qui in fide *Cod. Rozr.* ²⁾ Czurborg *Cod. Calv.* (Kreuzburg). ³⁾ Valroth *Cod. Calv.* (de Wallenrode). ⁴⁾ asseverantibus *Cod. Rozr.* ⁵⁾ exercitum ducere *desunt in Cod. Calv. et Kost.* ⁶⁾ suapte natura *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Zermio *Cod. Kost.*

~~Wikitham~~ et nonnullos Lithuanos milites captivant. Descenderant autem multae gentes equestris ordinis de Regis exercitu ad occupandum praedas et spolia versus mare, et usque ad civitatem Framborg ¹⁾ supra lacum Hab sitam et cathedralem ecclesiam Sambiensem habentem, grassatae, magnis ²⁾ praedis et spoliis, nullo impediante, conquisitis, cum maximis pecorum et pecudum gregibus, cum quadrigis vino et suppellectili varia onustis, in stativa apud Holand habita revertuntur.

Obsidione castri Holand dimissa, Wladislaus Rex Elbingam versus exercitum movit. Poloni ex castris Dzirgon ac Resinborg commeatu instruuntur.

Castri Holand obsidione, quae in dies plures extrahenda praesumebatur, omissa, Wladislaus Rex motis castris, prope oppidum Elbing ³⁾, gentibus de suo exercitu terram hostilem iussu Regis in gyrum ad plura miliaria spolio ⁴⁾ et incendiis pervastantibus, stativa tenuit. Ex quibus in Vigilia Nativitatis Sanctae Mariae ⁵⁾ in Dzirgon castrum perveniens, et castrum, diffugiente ex illo Cruciferorum praesidio, vacuum offendens, etiam diem Sanctae Mariae illic absumpsit. In crastino Nativitatis Sanctae Mariae, castro Dzirgon primum evacuato, deinde incenso, quod ab eo tempore nunquam poterat instaurari, ad castrum Resinborg ⁶⁾ alio nomine Prabuth, applicat. Quod licet ante dies sex Sigismundus Koributh Dux Lithuaniae cum gentibus regiis conquisisset et plurimis ⁷⁾ spoliis in eo repertis potitus incendisset: Rege tamen cum exercitu ad illud veniente, exercitus regius plurima victualium bona in vino, medone, cervisia et carne, caeterisque rebus reperiens, quadrigas suas illius spoliis implevit.

Bischoffwerder oppidum capitur. Stratagema Cruciferorum, quo opportunum Regis consilium Thorunii et Culmae oppugnandae impeditur, et idem ad temere obsidendam Brodniczam pertrahitur; indeque Ducis Withawdi discessio in Lithuaniam.

Ex Resinborg ⁸⁾ ad oppidum Bischoffwerder, situ et muro munitum, perventum est: quod regius exercitus altera die impugnans, conquirit, et praeter spem, multam nobilem in auro, argento, pannis et equis illic

¹⁾ Phranborg *Cod. Calv. Framburgk Cod. Kost.* ²⁾ ubi grassatae, magnisque *Cod. Rozr.* ³⁾ Albyeng *Cod. Calv. Elbiangk Cod. Kost.* ⁴⁾ spoliis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Risumborgk *Cod. Kost. Riszemborg Ed. Lips.* (Riesenburg). ⁷⁾ multis *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Resumborgk *Cod. Kost. Riszemborg Ed. Lips.*

reperiens supellectilem, plurimum se ex illius praeda locupletatum laetabatur. Statuerat autem diffinito consilio, ex Bischoffwerder versus Chelm et Thorun producere exercitum, et oppidum utrumque obsidione, pro comperto habens oppida ipsa, nulla resistantia monstrata, deditioem exemplo factura ¹⁾, vallare. Verum Cruciferi, quibus et deliberatio regia (nescio quo ex consiliariis regiis illam prodente) et civium Chelmensium atque Thorunensium matura ad delendum urbes suas voluntas, innotuerat, fraudibus et dolis utendum rati, a proposito saluberrimo et utiliter destinato, Regem in Brodniczae expugnandae curam, ab eo, quod Rex moliebatur, aversuri ²⁾ et in obsidionem oppidi Brodnicza, quaslibet obsidionis molestias, quod et situ atque forti militum praesidio et sufficientibus victualibus tuta et provisum foret ³⁾, in dies plures tolerare valentis pertracturi ⁴⁾, tabellarium ⁵⁾ pannosum et agrestem per itinera a speculatoribus regiis observata incedere (ut capi posset) iussum, cum literis Magistro Prussiae Brodniczensis Commendatoris titulatis, transmittunt. Significabatur autem literis ⁶⁾ a Commendatore Brodniczensi Magistro in dolo, oppidum Brodnicza, ad cuius obsidionem Regem intellexerat, militibus, qui apud Ripin praesidium agebant, ad se versus Brodnicza descendere iussis, venturum, nullis victualibus, bombardis, sed neque militibus fulcitum esse. Curaret itaque nocte insequenti, ut gentes et bombardas, atque victualia celerrime mittat ⁷⁾, secus agendo certus foret, civitatem ultro in potestatem Regis per deditioem perventuram. Captus itaque Crucifericus nuntius, literis apud illum ⁸⁾ repertis, consultissimam Regis deliberationem damnavit. Qui scripturam deprehensam, veram non dolosam ratus, nocte insequenti sedecim banderia gentium suarum ad obsidendum Brodniczense oppidum, et ad providendum, ne quicquam ad illud importari posset, transmittit. Ipse cum agmine reliquo, falsis literis ludificatus, in die Exaltationis Sanctae Crucis perveniens, dedi sibi oppidum altero aut tertio die expectabat. Cum autem in diem septimum vanae spei nullus respondisset effectus, Alexander Magnus Lithuaniae Dux, dudum ad redeundum proclivus, a Rege et consiliariis nequicquam, ut se contineret, rogatus et persuasus, per Masoviam itinere altero, occurrere sibi hostes veritus, in Lithuaniam discedit. Quae discessio inter Regem et eum ad clandestinas similtates et odia processerat, offensioque exhinc animorum inter Regem et Ducem secuta est, magis benevolentiae officium minuens, quam apertas similtates introducens; quam tamen Dux Withawdus in ipso mox ortu moleste ferens, curavit extinguere,

¹⁾ esse factura *Cod. Rozr.* ²⁾ avertunt *Cod. Rozr.* ³⁾ tutum et provisum esset *Cod. Rozr.* ⁴⁾ pertrahunt *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Nam tabellarium *Cod. Rozr.* ⁶⁾ eiusmodi literis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ mittere *Cod. Rozr.* ⁸⁾ apud se *Cod. Rozr.*

missisque nuntiis et muneribus insignibus, animum Regis offensum placare et quietare studuit.

Prutheni discessione Ducis Withawdi primo animati, exeunt in aciem; sed mox impares Polonis se esse cernentes, cedunt.

Prussiae Magister Michael, discessu Alexandri Withawdi nova et maxima spe laetatus ¹⁾, militibus ex praesidiis deductis, cum Wladislao Poloniae Rege, potentiam eius languidatam discessu Alexandri ratus, quamprimum decertare statuit, et exercitum congerens, versus Brodniczam ire pergit. Quo novo ad Regem perlato, et Rex et universus eius exercitus singulari iucunditate et exultatione impletus est, sperans se, quod dudum votis expetebat, cum hoste signa collaturum. Ordinatis itaque aciebus, in hostium suorum properabat occursum. Verum Magister et Cruciferi a speculatoribus suis docti, Regis exercitum nihil de suo robore, Withawdo Duce Lithuaniae discedente, mutavisse, et a solis primipilariis regiis suas copias obtendas fore, trepidatione ingenti concepta, ex campo dilapsi ²⁾ milites in praesidia solita, nullo pacto pugnae discrimini se commissuri, remittunt. Militibus posthaec regiis in varia castrorum et oppidorum hostilium loca, quibus hostilia consistere noverant praesidia, grassantibus et frequentes particulares de hostibus pugnas referentibus, contigit Dobeslaum Puchalam de Wangri ³⁾, Kanimir et Iohannem Lyon ⁴⁾, caeterosque milites, circa molendinum Lubicz agere praedas et excursiones: quos agmen hostile invadens, durissimeque et constanter dimicans, victoriae bravium ex sua multitudine et Polonorum paucitate sibi promittebat. Divinitate tamen propitia succumbens, in Polonorum manus devenit: sexaginta capti, ducenti, multis effugientibus, desiderati; Rege ad tabulam cum Principum et baronum multitudine consedente, omnes sexaginta captivi, a vertice usque ad pedis plantam ferro vestiti, fuere oblati. Quo invidorum in regio exercitu mercenariorum militum, qui latrones et agrestes, non militares homines, in superioribus praeliis particularibus captos fuisse commentabantur, calumniae enervatae et contritae sunt. Obsidebatur interea Brodniczensis civitas; nulla tamen deditiois spes ex literis interceptis concepta, respondebat. Et quamvis obsidionem ipsam omittendam, plurimorum senatorum virorum sententia censuisset: Rex tamen cunctatione sua, et nondum a spe deditiois excidens, in tempus longius illam ⁵⁾ extraxit, commoditatesque

¹⁾ laetatus est, et *Cod. Rozr.* ²⁾ dilapsi sunt et *Cod. Rozr.* ³⁾ Vagri *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Lien *Cod. Kost.* ⁵⁾ eam *Ed. Lips.*

suas neglectum iri et tanti robor exercitus elanguescere permisit. Ita unius urbis obsidione, diuturna totius terrae Pruthenicae exitialis desolatio aversa est, et brevi damno, compendiosaque vafricie tam potentis exercitus virtus illusa.

Wladislaus Rex ad preces Nuntii apostolici obsidionem Brodniczae solvit, vi morbi in exercitu grassante, commeatusque penuria admonitus. Constantiense Concilium indicitur.

Obsidione oppidi Brodniczensis in mensem integrum, quamvis pro illius conquestione varii fuissent adhibiti conatus, extracta, intellexit Wladislaus Poloniae Rex tum primum, se literis interceptis et dolis Cruciferorum ludificatum esse, non tamen a cura obsidionis animum remisit. Serpsit et aliud in castra sua ex mora diuturna in loco uno malum. Omnium siquidem victualium, carnis praecipue, exercitus suus regius habens abundantiam, panis egestate et penuria nimiaangebatur: ex quo dysenteriae pestis coorta, plures mortales aut extenuavit, aut extinxit; a defectu quoque panis, brevi tempore interveniente, expeditio praefata, famelica a Polonis appellatur. Pestilens quoque morbus, sanguinis profluvio concretus et a penuria panis concitatus, universa castra Regis pervaserat. Ea re hostes non secus quam victoria laetabantur, rati in suam defensionem id permisisse Superos, regiumque exercitum solo panis defectu premente, mature per se periturum. Nihil enim, quod gerebatur in regio exercitu, non nesciebant ¹⁾. Et dysenteria, pane deficiente, in corpora militum grassari coepit, et contagium morbi in plures vulgatum ²⁾, omnium denique commeatum inopia in castris regiis, multitudine abundante, succrescebat. Ex quo et Regi et exercitui suo ingens amplissima gloriae et speratae victoriae continuo decidit expectatio: quia non armis, non acie, non congressu cum hoste intra moenia se continente et illa tantummodo tueri contento, decertare poterat; sed in ventrem et in corpora, cum illa, belli mole conversa duplicata lues tam pulcherrimum et validum exercitum assidue quatiebat. Venit interea Nuntius apostolicus Iohannes Lausanensis ³⁾ episcopus, ad multiplices preces et instantias Cruciferorum, et in eorum expensis, a Iohanne Papa vicesimo tertio ⁴⁾ ad guerram intercipiendam destinatus. Qui impugnari castrum et civitatem universali exercitus commotione, die quo venerat, intelligens, in conspectu Regis et consiliariorum procumbens, ingenti

¹⁾ eos latebat. *Cod. Rozr.* ²⁾ ligatum *Cod. Calv.* vulgatum est *Ed. Lips.* ³⁾ Lauphenensis *Cod. Calv.* Lanzannensis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ a Iohanne Papa XXIV. *Cod. Rozr.*

solicitudine atque prece, civitati ¹⁾ et castro expugnationem remittere ²⁾, pro Dei honore ac Sedis Apostolicae reverentia deprecabatur, obsecrans Regem, ut armis depositis, et bello per treugam in biennium suspenso, causam suam per Concilium generale Constantiense iam indictum decidi permittat, expeditam iustitiam ex administratione Concilii percepturus. Legatione Nuntii apostolici ad frequens consilium relata, petitio et persuasio Summi Pontificis, quod et hiems appeteret et morbus dysenteriae in regium exercitum vulgatus foret ³⁾, accepta est, et treuga in annos duos firmata. Accepturum ⁴⁾ se Rex Concilii Constantiensis decisionem, eique stare se repromisit; atque in huiusmodi Concilium Constantiense in Calendis Novembris initiandum, Nicolaum Gnesnensem archiepiscopum, Iohannem Wladislaviensem, Iacobum Ploczensem, Lyaskarium electum Posnaniensem episcopos; Ianussium de Thuliskowo castellanum Calissiensem, Zawissium nigrum de Garbow, milites pro suis factis procurandis et ambasiata solenni ituros, designavit. Praefatus siquidem Iohannes Papa vicesimus tertius ⁵⁾ cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege personalem ⁶⁾ apud Laudam ⁷⁾, ubi ipse Sigismundus Rex pro recuperando a Venetis Dalmatiae Regno instaurabat bellum, agens conventum, pro schismatis, quod ecclesiam Dei annis quadraginta vexaverat, extinctione Concilium in Constantiensi civitate generale agi ⁸⁾ solenniter indixerant ⁹⁾, astringendo se ¹⁰⁾ per iusiurandum ad illud, quolibet impedimento non obstante, personaliter venturos ¹¹⁾. Conquisiverat autem Rex Sigismundus et in Foro Iulii et in Dalmatiae Regno manu forti plures civitates: in quibus etsi praesidia militum suorum reliquerat, omnes tamen, eo discedente, per Venetorum gentes fuere et expugnatae et recuperatae.

Ad Constantiense Concilium, quod annis quatuor duravit, legati ex Polonia mittuntur; ad quod et Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex proficiscens, Aquisgrani coronam imperialem accipit.

Treugis ob Dei reverentiam, per medium Nuntii apostolici episcopi Lausanensis ¹²⁾, in biennium Wladislaus Poloniae Rex firmatis, sexta die Octobris Brodniczensis civitatis, quae eum per aliquot menses luserat, ob-

¹⁾ ut civitati *Cod. Rozr.* ²⁾ remitteret *Cod. Rozr.* ³⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Accepturumque *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Iohannes Papa XXIV. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ personaliter *Ed. Lips.* ⁷⁾ Landa *Ed. Lips.* ⁸⁾ agendum *Cod. Rozr.* ⁹⁾ indixit, atque *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ uterque astrinxit se *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ venturum. *Cod. Rozr.* ¹²⁾ Lanzaensis *Cod. Rozr.*

sidionem solvens ¹⁾, ex agro hostili discedit; et primum nocturnum in Ripin agens, omnem exercitum licentiat, qui apud Doninow ponte navali flumine Wisla superato, in suarum regionum oras redire coepit. Rex per Przipusth ²⁾, Kowalie, Gosthinin, Lowicz, Skwyernyewycze, Inowlodz ³⁾, Opoczno, Skrzin, Wanchoczko, Calvum Montem, Opathow, Anna Regina in Opathow illum excipiente, pro festo Omnium Sanctorum Sandomiriam advenit ⁴⁾. Ex Sandomiria per Przischow, Pilzno, Byecz, Tuchow, Bochnya procedens, quarta decima ⁵⁾ Novembris in Nyepolomicze divertit. Occurrerat autem Wladislao Poloniae Regi in Byecz agenti, Nicolaus archiepiscopus Gnesnensis, et singularibus mandatis et instructionibus, qui et quo ordine, qualiaque illum et suos collegas in Concilio Constantiensi agere in ecclesiae universalis et Regni Poloniae rebus oporteat, acceptis, pluribus insuper donis et clenodiis in auro, argento, Schubis ⁶⁾ vestibus, equis, muneratus, in Constantiam processit. Quem et alii pontifices et barones, ad obeundum ambasiatam Regis et Regni nominati, Rege apud ⁷⁾ Nyepolomicze valedicto, extemplo fuere ⁸⁾ secuti. Pro unienda siquidem et reformanda ecclesia Dei quadraginta annis et amplius scissa, variisque et execrandis abusibus, schismate vigente, deformata, Concilium praedictum Constantiense, propitia Divinitate, in tam magnifico et frequenti Praelatorum numero erat congregatum, ut gloriosior Synodus, cum ingenti solennitate initiata et continuata, a multis saeculis non memoretur acta esse. In qua et hoc stupendum memoratur, quod pro unienda et reformanda ecclesia Dei certatim singuli suos conatus et studia, passione qualibet circumscripta, alacriter et fidelissime conferrent. Quod cum in die Omnium Sanctorum initiatum foret ⁹⁾, in quadriennium usque protendebatur. Sigismundus autem Romanorum et Hungariae Rex praesentia sua illud et honestaturus et aucturus, in comitiva notabili et apparatu magnifico Principum, baronum et Praelatorum tam ecclesiasticorum quam saecularium, ex Hungaria in Rheni et Germaniae partes descendens, in Aquisgranum venit, ubi prima corona imperiali a Maguntinensi archiepiscopo, cum summo omnium Principum Almanniae favore, accepta, in Constantiam divertit, et pro unienda ecclesia Dei indefesso studio laboravit usque ad plenariam illius consummationem.

¹⁾ solvit atque *Cod. Rozr.* ²⁾ Przipuch *Cod. Kost.* ³⁾ Iunowlocz *Cod. Calv.*
⁴⁾ venit. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ die 14 *Ed. Lips.* ⁶⁾ pelliceis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ in *Ed. Lips.*
⁸⁾ sunt *Cod. Rozr.* ⁹⁾ esset *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Nuntii Polonorum Constantiam perveniunt. Iohannes Papa vicesimus tertius plerosque pecunia corrumpit.

Nuntiis in Constantiensem Synodum ituris, expeditis et provisus, processit Wladislaus Rex ex Nyepolomicze per stationes solitas in Lithuaniam, et apud Grodno Natalis Christi dies exegit. Vehementer autem Alexandro Withawdo Magno Duci Lithuaniae, quod ex Brodnicza, Rege nequicquam adversante, discesserat, infensus, contubernium suum devitans, nunquam illi pacifice loquebatur, in eaque indignatione perseverans, ex Lithuania discessit ¹⁾. Consilarii autem Poloniae eorum discordias sanaturi, crebras faciunt, comportando ²⁾ eorum dissociatos animos, hinc inde fatigas: et post varios labores et tractatus, Ducem tandem Alexandrum suam transgressionem profitentem Regi reconciliant. Qua secuta, Alexander Dux Magnus Lithuaniae Wladislaum Poloniae Regem amplius placaturus, ipsum pro aestate adveniente in Lithuaniam invitat. Ambasiatores autem regii in Concilium Constantiense destinati ³⁾, per Missnam et Saxoniam iter faciendo ⁴⁾, a Marchionibus Missnensibus benigne excepti et singulis necessariis in Missnensi Marchionatu procurati, die vicesima septima Novembris in frequenti et splendido apparatu Constantiam ingressi sunt. Quibus maximae Cardinalium et Praelatorum catervae, adventum eorum excipientes, non sine animorum alacritate occurrebant, admirantibus et commendantibus cunctis illorum numerum et apparatus. In die autem Sanctae Barbarae congregationem ingressi, commendatione Wladislai Regis et Regni sui Poloniae, Papae Iohanni, Cardinalibus et Patribus Concilii, coram facta, fuerunt Sacerae Synodo Regis et Regni primum, deinde suis nominibus incorporati. Ab eoque tempore Cruciferorum alacritas et audacia, qui Regem et Regnum multifariis infamabant detractionibus, et signanter, quod filiam suam in Christianitatis contumeliam Turcorum desponsasset Caesari, fuit compressa: nec audebant in suggillationem Regis et Regni de caetero quicquam mutire. Quamvis autem Iohanni Papae vicesimo tertio ⁵⁾ fuisset a plerisque carnaliter et terrene sapientibus suggestum, ne ⁶⁾ pro congregando Concilio navaret operam, neve personaliter interesset illi, depositionem a ⁷⁾ Papatu et nonnulla alia ludibria illic excepturus: omnibus tamen, quae ingerebantur, nihilo pensis, cum omni curia sua Italia excedens, Constantiam Sueviae urbem vigesima Novembris advenit, adventuque suo Concilium con-

¹⁾ discesserat. *Cod. Rozr.* processit. *Ed. Lips.* ²⁾ portantes *Ed. Lips.* ³⁾ designati *Cod. Rozr.* ⁴⁾ facientes *Ed. Lips.* ⁵⁾ Iohanni Papae XXIV. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ne Papa *Cod. Rozr.* ⁷⁾ de *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

gregavit: praesidendoque Concilio huiusmodi, pro unienda ecclesia Dei se de Papatu cessurum per propriae manus apodixam astrinxit. Opus admirandum et celebre ¹⁾, si illud actione contraria non inquinasset ²⁾. Cui Alpes, quae Italiam et Germaniam dividunt, transgredienti, et iam apud Tridentum consistenti, ab uno deliro, quo pro solatiis utebatur, facete dictum esse constat: Padre ³⁾ sante, qui passa trenta, perde ⁴⁾; id est: Pater sancte, qui in ludo chartarum excedit trigenerium numerum, perdit; ita et nos, qui Tridentum velut ultimam Italiae oram transgredimur, fascies et dignitatem papalem sumus amissuri. Confidens siquidem in thesauris, credit, omnibus pro voto dispositis, Bononiam reverti et pro libito dominari. Adeo autem plerosque episcopos et alios magnae autoritatis viros pecuniis et promissis corruperat, quod nihil poterat tam secreto agi, quin ad suam confestim deduceretur notitiam. Exhibuit interim unus ex Italicis plures articulos contra eum, horrenda et abominabilia scelera continentes: ad quorum probationem et publicationem ne procederetur, per aliquorum ex natione Germanica, Polonica et Anglicana Praelatorum, honori Sedis Apostolicae consulentium, aegre obtentum est. Quod cum Iohannes Papa intellexisset, mente consternatus, varia ingenia ad evadendum coepit meditari.

Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege apud Constantiam agente, Hungari a Turcis magna clade afficiuntur. Legatio Wladislai Poloniae Regis, ne Turci grassantur in Hungaros.

Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege in Constantiensi Concilio ad reintegrandam ecclesiam Dei intendente, Hungariae barones proprio tantum motu, milite Hungarico collecto, nullis externis solatiis ⁵⁾ admissis, expeditionem in Turcos faciunt. Quibus Caesar Turcorum Cristen appellatus, cum multitudine gentium suarum occurrens, eos miserabiliter conflixit, et praestantiores Hungariae barones, videlicet Iohannem de Gara Palatinum Hungariae, Iohannem de Moruth, Gergisianum et plures alios, nonnullis effugientibus, captivavit: quorum liberatio nonnisi magno auro poterat procurari. Turci ⁶⁾ autem obtenta huiusmodi victoria, plures districtus et terras Regni Hungariae pervadentes, usque ad Ciliae terras grassati sunt, multaque Catholicorum millia in servitutum barbaricam abducunt. Compasus autem vehementer Wladislaus Poloniae Rex tantis, quae in gentem Hungaricam ingruerant, malis, literis quoque Concilii Constantiensis et

¹⁾ celebritate dignum *Cod. Rozr.* ²⁾ coinquinasset. *Cod. Rozr.* ³⁾ Pater *Cod. Rozr.*

⁴⁾ qui passo trigenta, perdo *Cod. Rozr.* ⁵⁾ auxiliis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Turcae *Cod. Rozr.*

Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis sollicitatus, avertere graviora mala Regno Hungariae a Turcis impendentia, in animum inducens, ad praefatum Turcorum Caesarem Cristen duos milites suos, videlicet Skarbkonem de Gori et Gregorium ¹⁾ Armenum mittit, rogans et requires Imperatorem Turcorum: quatenus ab invasione et vastatione Regni Hungariae quiesceret, et omnibus captivis in libertatem restituis, in annos sex cum Regno Hungariae treugas firmaret; comminans et denuntians se, si id facere detrectaret, propter foederis et sanguinis, quae sibi cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege erat ²⁾, communionem, contra illum cum suis omnibus pontentiis consurrecturum. Turcorum autem Caesar Cristen, nuntiis regiis benigne exceptis et habitis, etiam liberaliter eos, administrando singula necessaria, tractavit, frequentius quoque secum epulari iussit. In singulis autem ³⁾, pro quibus a Wladislao Poloniae Rege rogatus et requisitus erat, se monstrando morigerum, et cessaturum se ab inferendo bello et sufferentias in annos sex firmaturum cum Hungaris, offert et re-promittit. In evidentius autem oblationis suae robur, certos nuntios suos cum regiis nuntiis ab eo muneratis, ad firmandum promissa in Hungariam transmittit. Dum autem simul una in Hungariam procederent, Skarbek de Gori ab illis per Valachiam rectiori via ad Wladislaum Poloniae Regem perventurus et sibi ⁴⁾ singula, quae ordinaverat, expositurus, diverterat; Gregorius vero Armenus alter regionum nuntiorum, Turcorum nuntiis non audentibus in Hungariam sine salvo conductu progredi et in metis Domini Turcorum remanentibus, in Hungariae Regnum ad expediendam securitatem Turcorum nuntiis processit. Verum cum ad Piponem de Ozora Banum Temesiensem ⁵⁾, (is enim sibi primum ex baronibus Hungariae occurrerat) pervenisset et ipsum patefacto rerum ⁶⁾, quas apud Turcum gesserant, ordine, de dando salvo conductu Turcorum nuntiis requisivisset, non secus quam explorator et hostis ab eodem Pipone captus est et in vincula coniectus, omnesque res, vestes et sarcinae suae, usque ad calceamentorum corrigiam ⁷⁾, ne quid literarum a Turcis, vel in eorum favorem ferret, scrutatae et incisae. Propter quod Turcorum nuntii praefati, Gregorii Armeni captivitate et ignominia, qua a Pipone tractabatur, comperta, velocius redeuntes, maiori crudelitate in Hungaros coeperunt saevire. Sed nec Wladislaus Poloniae Rex strages et vastationes Hungariae post a Turcis secutas intercipere, quamvis multipliciter ab Hungarorum baronibus sollicitatus, sustinuit, pudore et dedecore sibi et suo nuntio Gregorio illato

¹⁾ Georgium *Cod. Calv.* ²⁾ sunt *Ed. Lips.* ³⁾ vero *Cod. Rozr.* ⁴⁾ illi *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Themeschiensem *Ed. Lips.* ⁶⁾ et rebus ordine patefactis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ corrigias *Cod. Rozr.*

exacerbatus, qui non solum treugam, aut si id deposcerent, perpetuam pacem, sed etiam cum potentiis suis ferre Hungaris solatia ¹⁾ statuerat. Gregorius tandem Armenus baronum Hungariae absolutus iudicio, quoniam nihil in eo, quod affine foret criminationi, deprehensum iri poterat, ad Wladislaum Poloniae Regem rediit.

**Catalogus articulorum Viclephi haereses recensetur: quos Iohannes Huss
Theutonicis Magistris Pragae infestus innovat.**

Imbutus iam dudum Viclephistarum veneno, quod ex libris Iohannis Vicleph, ab Oxonia Angliae civitate per quempiam ²⁾ Bohemum Pragam delatis, Bohemiam penetraverat, Iohannes Huss, continuo coepit illud diffundere. Cum enim esset ingenio acri et lingua facunda ³⁾, multumque dialecticis oblectaretur et peregrinas opiniones amaret, et ⁴⁾ Theutonicis infestus admodum foret, Viclephistarum doctrina adepta, Theutonicos Magistros vexare coepit, sperans eo modo confusos Theutones Scholam relicturos. Quod cum non succederet, a Wenceslao Rege impetratum est, ut Gymnasiū Pragense, Theutonicis exclusis, per Bohemos regeretur. Qua indignitate Magistri et scholares Theutonicis generis commoti, Praga relicta, apud Lipsko ⁵⁾ civitatem Missnae universale ⁶⁾ Studium erexere. Iohannes deinde Huss, lingua potens et mundioris vitae opinione clarus, facile et inter scholares et inter vulgum principatum sortitus ⁷⁾, qui cum se libenter audiri animadverteret, multa dogmata Iohannis Vicleph in publicum extulit et Anglicana venena Bohemorum pectoribus infudit, asserens illum virum bonum et sanctum fuisse et omnia vera scripsisse et sensisse; cupiens, se post fata in ea proficisci, ad quae Viclephi anima pervenisset. Sequebantur Iohannem clerici plures numero, omnes aere alieno gravati, sceleribus atque seditionibus insignes, rerum novitate meritas poenas evasuri, quibus etiam et nonnulli doctrina celebres iuncti erant, qui nullam in ecclesia dignitatem nacti, sacerdotia maiorum censuum iniquo ferebant animo his committi, qui quamvis nobilitate praeirent, scientia tamen viderentur inferiores. Hi itaque Valdensium sectam atque insaniam ⁸⁾ amplexi, in omnes ecclesiasticos latrare coeperunt. Cuius pestiferae ac damnatae sectae haec sunt dogmata: Romanam ecclesiam reliquis episcopis parem esse; inter sacerdotes nullum ⁹⁾ discrimen. Presbyterum non digni-

¹⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ²⁾ quendam *Cod. Rozr.* ³⁾ fecunda *Ed. Lips.* ⁴⁾ ac *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Lipsiam *Cod. Rozr.* ⁶⁾ generale *Ed. Lips.* ⁷⁾ sortitus est *Cod. Rozr.* ⁸⁾ insaniam infamem *Ed. Lips.* ⁹⁾ nullum esse *Cod. Kost.*

tatem, sed vitae meritum efficere potiozem. Animas e corporibus excedentes, aut in aeternas e vestigio poenas mergi, aut perpetua consequi gaudia; purgatorium ignem nullibi inveniri. Vanum esse orare pro mortuis, et avaritiae sacerdotalis inventum ¹⁾). Dei et Sanctorum imagines delendas. Aquarum, palmarumque benedictiones irridendas. Mendicantium religiones malos daemones invenisse. Sacerdotes pauperes esse debere, sola contentos eleemosyna. Liberam cuique verbi praedicationem patere. Nullum capitale peccatum, quantumvis maioris mali vitandi gratia, tolerandum. Qui mortalis culpa reus sit, eum neque saeculari, neque ecclesiastica dignitate potiri, neque parendum ei. Confirmationem, quam chrismate pontifices inducunt, et unctionem extremam, inter ecclesiae ²⁾ Sacramenta minime contineri. Auricularem confessionem nugacem esse, sufficere sua quaeque Deo in cubili suo confiteri peccata. Baptismum fluvialis undae, nulla interiecta sacri olei mixtura, recipiendum. Cimiterium in inanem usum, quaestus causa, repertum: quacumque tegantur tellure humana corpora, nihil distare. Templum Dei late patens ipsum mundum esse: coarctare maiestatem eius, qui ecclesias, monasteria et oratoria construunt ³⁾, tanquam propitior in eis divina bonitas inveniatur. Sacerdotales vestes, altarium ornamenta, pallas, corporalia, calices, patenas, vasaque huiusmodi, nihil habere momenti. Sacerdotem quocumque loco, quocumque tempore, sacrum Corpus Christi conficere posse, petentibusque ministrare, sufficere, si verba tantum sacramentalia dixerit. Suffragia Sanctorum iam in coelis cum Christo regnantium frustra impetrari, quae iuvare non possunt. In canonicis horis cantandis, dicendisque frustra tempus teri. Nulla die ab operatione cessandum, nisi quae Dominica nunc appellatur; celebritates Sanctorum prorsus reiiciendas. Ieiuniis quoque ab ecclesia institutis nihil inesse meriti. Sbinko ⁴⁾ cognomine Lepus, consilio, animo et nobilitate illustris, Pragensem regebat cathedram; orientem ⁵⁾ errorem extincturus, ducenta et amplius volumina Iohannis Vicleph pulcherrime conscripta igne comburit et Iohanni Huss ⁶⁾ praedicationem interdicit: qui Praga excedens, apud villam suae originis multa in Romanorum Praesulem, caeterosque pontifices, relatu indigna, docendo populos, expuebat, astruens, decimas non secus quam eleemosynas sacerdotibus dandas esse. Nondum error ⁷⁾ utriusque speciei pectora hominum pervaserat, sed attulit novam pestem Petrus Drasensis, qui patria Missna pulsus, Pragam velut haereticorum asylum, a qua prius deiectus ⁸⁾ fuerat, repetiit. Ex cuius suggestione et monitu, Iacobellus etiam patria

¹⁾ incrementum et inventum. *Cod. Rozr.* ²⁾ ecclesiastica *Cod. Rozr.* ³⁾ construit *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Sbigneus alias Zbienko *Ed. Lips.* ⁵⁾ qui orientem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Iohannis Husz *Cod. Calv.* ⁷⁾ ardor *Cod. Rozr.* ⁸⁾ reiectus *Ed. Lips.*

Missnensis plebibus¹⁾ praedicans, publice populum commovere coepit, ne deinceps communionem calicis, sine qua nemo salvari posset²⁾, quoquomodo negligeret. Hinc omnes haeretici consensere, haud modica gestientes laetitia, quod articulum invenissent in evangelica veritate fundatum, per quem Romanae Sedis vel ignorantia, vel nequitia, redargui posset. Videns autem Sbigneus Sbinko³⁾ Pragensis archiepiscopus nullum adversus emergens malum in⁴⁾ Wenceslao Rege praesidium, quippe qui inertia torpens, haeticos sinebat impune in suum et Regni excidium debacchari, ad Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem se contulit, obsecrans, ut Pragam personaliter adveniens⁵⁾, orientem multorum malorum facem, negligentia fratris hactenus nutritam, extingueret. Quo pollicente et dare sponsioni virtutem diferente, Sbinko⁶⁾ apud Posonium in Hungaria moritur: eique Albicus natione Bohemus, propter peritiam medicinae Sigismundo charus, sufficitur, unicum extremae avaritiae baratrum, qui claves cellae vinariae per semet ipsum deferens, multitudinem etiam familiarium et servientium, ne illis vestes et alimenta praebere cogeretur, perosus, non contemnendum tantummodo, sed irridendum se haeticis praebuit⁷⁾. Idoneus profecto pontifex, qui suae modestiae vel⁸⁾ avaritiae consulturus⁹⁾, fomentum surgenti haeresi daret¹⁰⁾. Ab eo siquidem tempore, et Rege et pontifice nefarios haeticorum conatus invalescere permittente, labes haeretica vires extollere et sensim dilatate coepit. In huncque modum intra catholicam ecclesiam et in Regno nobili et orthodoxo, in eius quoque ventre atque medio, germen illud haereseos dudum contritum levavit caput, et de antiquae Anglicanae pestilentiae reliquiis ignis flammavit exortus.

**Iohannes Papa vicesimus tertius male sibi conscius, Constantia Friburgum per fugit:
ubi deinde a Sigismundo Romanorum Rege captus, a Concilio deponitur
et ad carceres damnatur.**

Die vicesima prima mensis Martii, Iohannes Papa habitu mutato et hora serotina, in forma laici, metertius, per ordinationem Friderici Ducis Austriae de Constantia recessit et ad castrum Schophhausen¹¹⁾, partim terrestri¹²⁾ itinere, partim navali, in die Sancti Benedicti pervenit. Quem quinque Cardinales, videlicet Pisanus Branda, Placentinus de Czelancho¹³⁾,

¹⁾ plebi *Cod. Rozr.* ²⁾ potest *Cod. Rozr.* ³⁾ Sbigneus alias Zbienko *Ed. Lips.*
⁴⁾ a *Ed. Lips.* ⁵⁾ veniens *Ed. Lips.* ⁶⁾ Sbigneus *Cod. Rozr.* ⁷⁾ irridendum haeticis
praebuit exemplum. *Ed. Lips.* ⁸⁾ vel potius *Cod. Rozr.* ⁹⁾ consulens *Cod. Rozr.*
¹⁰⁾ dedit. *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Zophhausen *Cod. Kost.* Seffhauszen *Cod. Rozr.* ¹²⁾ pedestri
Cod. Rozr. ¹³⁾ Czelanto *Cod. Kost.*

de Braccantiis et Barenensis, et successive quidam alii Cardinales atque curiales et officiales in Dominica Ramis Palmarum summo mane sequebantur. Quorum dum sex ad Constantiam feria quarta immediate sequenti redissent, et in congregatione publica, praesente Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege, ample nimis contra Concilium locuti sunt, asserentes, propter dicti Iohannis Papae recessum Concilium fuisse dissolutum: quibus replicatum fuit et ostensum, quod Papa non esset super Concilium, sed sub Concilio; et contentionibus hinc inde exortis, Cardinales ipsi, qui ratione non poterant, clamoribus defendebant. Die vero Veneris sancta, praefatus Balthasar alias Iohannes Papa, hora meridiei, tempore valde pluvioso, recedens de Schopphausa ¹⁾, venit in Loffenburg, Cardinalibus et aliis curialibus ²⁾ eum sequi fastidientibus; die vero Mercurii post Octavas Paschae, in diluculo praefatus Balthasar ³⁾, mutato habitu, de castro Loffenburg metquartus recedens, versus castrum Friburg ⁴⁾, et ex illo ad ⁵⁾ oppidum Brizak ⁶⁾ super flumine Rheno consistens, ut per gentes Ducis Burgundiae exinde in Avinionem perduceretur: sed practica huiusmodi per medium Romanorum Regis Sigismundi fuit impedita. Venerunt autem ad dictum Iohannem in Friburgum duo Cardinales et aliquot episcopi et abbates, requirentes eundem nomine Concilii, ut provisione accepta, cederet, alias Concilium ad privationem et depositionem sui procedere vellet. Qui misso in Constantiam Bartholdo de Ursinis Comite, petebat per certos Cardinales apud Concilium, quod de provisione sua, antequam cederet, ordinaretur: imprimisque esset Legatus per totam Italiam irrevocabilis; item quod haberet pro se Comitatum Bononiensem, Varsinensem ⁷⁾ et Avinionensem, cum civitatibus eorundem; et quod sibi emerentur annui redditus ad vitam de triginta millibus ducatorum auri, decem videlicet millia de Venetiis, decem in ⁸⁾ Florentia, decem in Ianua ⁹⁾: et una civitate vel duabus non solventibus, duae residuae, vel tertia, ad solutionem nihilominus tenerentur; item quod remaneret Cardinalis, et ¹⁰⁾ emolumentis Cardinalium participaret. Die vero quarta mensis Maii redierunt ad Concilium ex Schopphausa ¹¹⁾ omnes Cardinales, officiales et curiales praefati Iohannis Papae. Et Fridericus Dux Austriae, in publica congregatione genibus flexis procumbens, veniam pro perfidia, quam fecerat abducendo Iohannem Papam de Constantia, sibi per Sigismundum Regem impendi humiliter petiit. Qui flecti ad pietatem recusans, missis exercitibus, Ducatus eiusdem Friderici

¹⁾ Zophansa *Cod. Kost.* Seuhauszen *Ed. Lips.* ²⁾ Cardinalibus *Cod. Rozr.*
³⁾ Baltazar alias Ioannes Papa *Ed. Lips.* ⁴⁾ Fridburgk *Cod. Kost.* ⁵⁾ versus *Cod. Rozr.*
⁶⁾ Brizark *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Varsinensem *Cod. Rozr.* ⁸⁾ de *Ed. Lips.* ⁹⁾ de Genua *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ ex *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Sophansa *Cod. Kost.* Seffhanssen *Cod. Rozr.*

vastavit, nonnullaque castra solo aequata diruit; oppidumque Friburg cum octo aliis oppidis sibi adiacentibus, quae erant de proprietate praedicti Ducis, una cum eodem Iohanne Papa cepit, et exinde praedictum Iohannem Papam ad oppidum Cellae, quod distat per duo milliaria Almannica a Constantia, deduxit ¹⁾: ubi, ordinante Concilio, diligenti custodia nocte et interdum observabatur. Item die vicesima quarta Maii, in sessione publica publicati fuerunt quinquaginta quinque articuli horrentes et criminosi ²⁾, et probati contra praefatum Balthasar Papam. Et eodem die praedictus Balthasar per nuntios Concilii certificatus est, quod divina dispositione contra eum sententia ferri debet: qui in illam consentiens, rogabat obnixè, ut quanto honestius fieri posset, sententiam ipsam dictarent. Die vero vicesima nona eiusdem mensis Maii, in solenni sessione, per sententiam definitivam auctoritate Concilii latam, depositus fuit praefatus ³⁾ Balthasar ab omni iure et honore Papatus, et carceribus ad peragendum poenitentiam adiudicatus. A Summi autem Pontificatus culmine sententia Concilii deiectus, in locum obscurum truditur, custodiae cura Comiti Palatino Rheni, qui sibi ⁴⁾ maxime adversabatur, mandata. Ibi triennio solus, omni destitutus ope, unius servi et linguae ignotae ministerio usus, quoad Martinus quintus Pontifex Constantiae creatus est, vitam cum degisset, tandem pretio redemptus in Italiam rediit. Non est meum insectari mortuos, sed tamen nihil saeculum illud vidit indignius, quam Antistitem christianae fidei eum virum, qui ullam neque fidem norat, neque religionem, rebus agendis potius, quam cultui Dei et gubernandae ⁵⁾ rei publicae christianae accommodatum. Sedit annis quatuor, sepultus in Florentia.

Gregorius duodecimus Pontificatu Romano se abdicat.

Prima die mensis Iunii, praedictus Balthasar ductus fuit ad castrum Gothleyben prope Constantiam. Et ibi licentiati et amoti fuerunt ab eo Cardinales sui, et traditus fuit custodiae Ludovici Comitis Palatini Rheni, a quo fuit humaniter tractatus. Item quarta die mensis Iulii, Gregorius duodecimus alias Angelus de Corrario per procuratorem suum Carolum de Maletestis in publica sessione omni iure Papatus simpliciter cessit et renunciavit, factusque est Cardinalis Portuensis ⁶⁾ episcopus. Qua cessione ipse Angelus intellecta, convocatis suae obedientiae Cardinalibus et curialibus,

¹⁾ perduxit *Ed. Lips.* ²⁾ horrenti et criminales *Cod. Rozr.* ³⁾ praedictus *Ed. Lips.* ⁴⁾ ei *Cod. Rozr.* ⁵⁾ gubernationi *Cod. Calv.* ⁶⁾ Potinensis *Cod. Calv.*

cessionem ipsam publice approbavit, spoliando se insigniis papalibus. Sedit annis duodecem.

ANNUS DOMINI 1415.

Alexander Moldaviae Palatinus in Snyathin solenne praestat homagium Regi et Regno Poloniae. Patriarchae et Imperatori Graecorum, pressis bello Turcico, magna frumenti copia a Wladislao Rege subministratur. Eclipsis solis stupenda. Magister Livoniae Lander Regem splendide tractat et donis cumulat.

Lithuania Wladislaus Poloniae Rex post Natalia Christi relicta, per stationes et curias suas solitas in Iedlna ¹⁾ advenit, et Carnisprivii dies cum consorte sua Anna Regina, quae illi ex Lithuania redeunti in Parczow occurrerat, tenuit. Quibus exactis, itineribus consuetis Sandomiriam, ex Sandomiria in Novam civitatem, deinde per Tuchow, Krosno, Iaszel ²⁾, Lanczuth, Przemisl, Iaroslav procedens, feria quarta ante festum Paschae venit Leopolim. Et Pascha Domini illic celebrato, dies aliquot Maii in Sannok absumens, iterum Leopolim rediit, et abinde discedens, per Glinyani et Bosc transiens, festum Ascensionis Domini apud Trebowlya ³⁾ peragens ⁴⁾, deinde per Buczacz, Halicz, Kolomiam in Snyathin pro festo Pentecostes advenit. Quo ⁵⁾ suam Serenitatem Alexander Moldaviae Woyewoda cum consorte sua et maxima militum suorum cohorte accessit, et a Wladislao Poloniae Rege, frequentissimam militum pompam etiam tunc habente, benigne exceptus est et multipliciter honoratus. Devotionem autem et fidem erga Wladislaum Poloniae Regem monstraturus, sibi in corona et maiestate sedenti, ut et tanquam Regi Poloniae et Coronae Regni Poloniae fidelitatis et subiectionis cum omnibus Boyaris terrae Valachiae solenne praestitit homagium et fidelitatis corporale iuramentum, proiectis in terram ad pedes regis banderiis: de quo et literas patentes dedit, quae in thesauro habentur ad rei memoriam sempiternam. Deinde Regem ipsum et Annam Reginam et omnes barones et militares regios ad prandium invitans, tractavit opipare, munera quoque notabilia Regi et Reginae obtulit, sed et inter primores et barones Regni dona largitor distribuit. Venerunt insuper sub eo tempore ad Wladislaum Poloniae Regem nuntii Patriarchae et Imperatoris Graecorum cum literis et bullis plumbeis, quatenus dignaretur eis a Turcis multifarie laecessitis et oppressis, frumenti tantummodo largitione

¹⁾ Iedlyno *Cod. Calv.* ²⁾ Iaslo *Cod. Rozr.* ³⁾ Trembowlia *Cod. Kost.* ⁴⁾ peragit *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Quo cum *Ed. Lips.*

subvenire. Wladislaus autem Poloniae Rex necessitati eorum satagens pia commiseratione succurrere, petitam frumenti quantitatem dat et largitur, et in portu suo regio Kaczubyeow ¹⁾ per eos recipiendam consignat. Datis autem Alexandro Moldaviae Woyewodae et suae consorti donis reversalibus, et Anna Regina in Cracoviam remissa, processit in Kamyenyecz, abinde vero per Smotriez, Nyeszwyecz ²⁾, Krzemyeniecz, Raysko, Sadowye, Thurzisko, Kobrzin ³⁾, Mitho, in Lithuaniam, invitationi Alexandri Withawdi satisfactorius, descendit. Quo de Kobrzin in Mitho iter agente, feria sexta post Octavas Corporis Christi, Tertiarum hora, eclipsis notabilis in sole causata apparuit, quae Wladislaum Regem et suos, velut inopinata et ignorata, primum in admirationem et stuporem, ad extremum in religionem vertit. Erat enim adeo notabilis, ut alites subita caligine deterritae in terram deciderent, et sidera non secus quam nocte collucerent; Rex quoque Wladislaus, tenebris arcentibus, cogebatur premere gradum, nec prius procedere poterat, donec obscuratio solis cessasset. Ex Mitho Wladislaus Rex per Wolkowiszka ⁴⁾ Waszyliszky ⁵⁾ et Sziszky procedens, in Trokky venit. Cui Dux Alexander Withawdus cum Magistro Livoniae dicto Lander ⁶⁾ unum milliare occurrens, eum suppliciter et hilariter excepit, et in castrum altum, in medio lacus situm, cum omnibus militibus suis recolligens, splendide tractavit. Altera deinde die Regem in thesaurum ducalem introducens, viginti millibus marcarum latorum grossorum, quadraginta Schubis pellium sabellinarum ⁷⁾, centum equis, centum purpuris Regem Wladislaum, item omnes alios regios milites aliis muneribus donat. Quae singula sibi donata Rex Wladislaus per vicecancellarium suum Donin ⁸⁾ et aliquos barones Poloniae a se remissos Cracoviam in thesaurum regium condenda transmisit: quae tandem omnia, temporis processu in milites et familiares suos liberalitate munifica distribuit.

Foedera inter Wladislaum Poloniae atque Sigismundum Romanorum et Hungariae Reges antea inita, utrinque sacramento firmantur.

Ex Trokky Wladislaus Poloniae Rex, comitatus ab Alexandro Withawdo, in Kowno transiit. Abinde vero navali viagio ⁹⁾ ad castrum Wye-lunia pridem constructum, Duce Alexandro Withawdo in Kowno remanente.

¹⁾ Kaczubieiw *Cod. Kost.* ²⁾ Nieswiesz *Cod. Kost.* ³⁾ Kobrin *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Volkoniska *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Wasiliski *Cod. Kost.* ⁶⁾ Lander *Cod. Calv.* (Siefertus Lander de Spanheim). ⁷⁾ vestibis subductis pellibus sabellinis *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Dunin *Cod. Rozr.* ⁹⁾ itinere *Cod. Rozr.*

Ex Wyelunia vero in castrum Wylkomaria ¹⁾ supra flumen Szwyata situm, et post in Dubingi, ubi Alexander Withawdus noviter arcem novam ere-
 xerat, processit. Ex Dubingi in Nyemyanczani, Byezdani ²⁾, Kostheri ³⁾ in
 venationum loca divertens, pro festo Visitationis Sanctae Mariae ⁴⁾ Vilnam
 venit. In qua diebus septem exactis, in Poloniae Regnum per Rudomini,
 Lidam, Nowogrodek, Czirzini, Kleczko; a Kleczko ⁵⁾ vero fluvio Slucza ⁶⁾
 usque ad fluvium Przipyecz per Grodek, Luczsko, Sadowye, Wladimiriam,
 Lubomlya, Chelm, Krasznisthaw, Zukowyecz procedens, revertebatur. Festo
 autem Nativitatis Sanctae Mariae ⁷⁾ apud Sandomiriam celebrato, per Vi-
 sliciam, ubi ab Anna Regina exceptus est, item per Novam civitatem in
 Przischow venit; ex Przischow in terram Lublinensem et Dobrestani ⁸⁾ de-
 scendit; abinde vero stationibus solitis Russiam transiit. Rege autem agente
 in Dobrestani, Ianussius de Thuliskowo castellanus Calissiensis ex Concilio
 Constantiensi venit, et Regi singulis, quae apud Constantiam per suos col-
 legas et ipsum acta sunt, ex ordine relatis, a Rege primum, deinde a Wi-
 thawdo Alexandro, qui Lithuaniam ex Dobrestani procedebat, de servandis
 inter Regem Wladislaum et Alexandrum Withawdum ab una, et Sigismun-
 dum Romanorum et Hungariae Regem, dudum confectis foederibus, corpo-
 rale iusiurandum exegit: et in Constantiam reversus, Sigismundo Rege Ro-
 manorum ⁹⁾ de consummatione foederum certificato, et foederis literas sibi
 Regis et Ducis nomine tradidit ¹⁰⁾, et suas reversales, iuramento pari exacto,
 accepit. Russia peragrata, Wladislaus Rex pro festo Sancti Martini Nye-
 polomicze, et abinde iterum Lithuaniam repetiit. Venationum quoque vo-
 luptate in Novembre et Decembre perfunctus, festum Natalis Christi apud
 Wilno egit.

Tria monasteria virginum in unum ad Busko rediguntur.

Dum autem Wladislaus Poloniae Rex eo anno apud Visliciam pro festo
 Assumptionis Sanctae Mariae ¹¹⁾ ageret, tria monasteria sanctimonialium
 ordinis Praemonstratensis, quae in tenui numero in Imramowicze, in Bu-
 sko, in Krzizanowicze morabantur absque clausula, de licentia Sedis Apo-
 stolicae et Capituli generalis Praemonstratensis, per Albertum Iastrzam-
 byecz episcopum Cracoviensem, et Brzeszensem et Withoviensem abbates,

¹⁾ Wilkomiria *Cod. Rozr.* ²⁾ Biedzam *Cod. Rozr.* ³⁾ Kostyri *Cod. Kost.* ⁴⁾ Ma-
 riae Virginis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Cłosko *Cod. Kost. Kłoczko Ed. Lips.* ⁶⁾ Slucha *Cod. Rozr.*
⁷⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Dobrostani *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Romanorum et Hungariae
Cod. Rozr. ¹⁰⁾ traditas *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

executores et commissarios in Busko transtulit, et ex tribus corporibus, licentiam divagandi illis praecidens, unum concinnavit: dictoque monasterio in Busko a se adunato, et sanctimonialibus in eo degentibus, quatuor bancos salis grossi, quatuor urnas Zuzalcz et quatuor mensuras salis minuti in Zuppis Bochnensibus donatione perpetua inscripsit. Et quamvis ex duobus monasteriis praefatis, Imramoviensi videlicet et Krzizanoviensi, sanctimonialibus in Busko translatis, certae villae, decimae, dictorum duorum monasteriorum etiam transferri et monasterio Busko applicari debuerant: villis tamen et decimis a monasterio Krzizanoviensi abstractis et monasterio Busko unitis, monasterium Imramoviense villas et decimas ob huiusmodi translationem sequestratas non retinet, sed detinet iniuste et miserabiliter occupatas annis iam circiter septuaginta.

Iohannes Huss et Hieronimus Pragensis in Concilio Constantiensi exusti, a Bohemis venerantur pro Sanctis. Triginta Bohemorum millia Sacramento calicis procurantur.

Concilium Constantiense operi, pro quo convenerat, insudans, Iohannem Huss Bohemum, qui pestifero haereseos dogmate Bohemiae Regnum infecerat, hominem obscurae genealogiae et sortis, ad tribunal suum citatum, et nonnisi in eiusdem Concilii et Sigismundi Romanorum Regis conductu, in termino parentem, de haeresibus, quas in Bohemia diffuderat, arguebat. Sed dum ille facinus obiectum constanter abnueret, liber in papyro manu sua propria confectus, etiam a nobis Cracoviae frequentius visus, in quem omnes haereses a se Pragae praedicatas ad populum, congesterat, productus est. Quem cum manu propria scriptum et a se editum diffiteri non posset, testium multitudine, scripturam suam dinoscentium, convictus, ad revocandum tandem pestiferam doctrinam et errores in pectoribus Bohemorum ad novandum res proclivorum insertos, non poterat saluberrima adhortatione persuaderi. Quapropter iusto Concilii iudicio, non obstante securitate sibi praestita, quae haereticis non debet suffragari, in congregatione generali degradatus, et sententia totius Synodi, assumpto pro themate verbo Sancti Pauli Apostoli Dominicae tunc currentis: „Destruatur corpus peccati, ¹⁾“ ut haereticus damnatus et a saeculari potestate igne crematus est, cineres quoque sui, ne a sequacibus venerarentur, in lacum, qui Constantiam praeterfluit, proiecti ²⁾. Tanta tamen caligo Bohemos sequaces suos obduxerat, ut suum natale Iulii die sexta, iuxta ac Sancti ac martyris magna celebritate colant: ut profecto mirandum sit, viros alioquin

¹⁾ *Epist. B. Pauli Ap. ad Romanos, Cap. VI. v. 6.* ²⁾ *proiecti sunt Cod. Rozr.*

prudentes, gnaros et industrios, tam evidenti errore insanisse, ut hominem haereticum et ab ecclesia universali damnatum, qui notabile eorum genus et Regnum prava sua doctrina pessundedit, non secus quam Sanctum venerationem, caeteris Sanctis, quos recepit et veneratur ecclesia, contemptis: obliti poene, qua ¹⁾ genus Israelitarum tunc electum et sibi charum, Dominus vehementer propter vituli aurei, ad montem Sinai conflati, adorationem puniverit. Venerat et ex post ²⁾ in Concilium Hieronimus Bohemus, eadem peste haereseos, qua et Iohannes Huss, infectus, Iohanne tamen sicut doctrina ita et facundia superior. Qui in vinculis anno prope uno habitus, nullis rationibus, ingeniis aut persuasionibus ab inventione errorum suorum poterat per Patres Concilii, divini et humani iuris peritos, divelli: quapropter et ipse, Patrum decreto, igni combustus est. Pertulerunt ambo constanti animo incendium, nulla emissa voce, quae miseri pectoris facere potuisset indicium ³⁾. Cineres et huius, ne raperentur a Bohemis, in lacum proiecti: ipse quoque apud Bohemos martyris colitur loco. Dum autem apud Pragam ea, quae in combustione Iohannis et Hieronymi Constantiae gesta fuere, percerebissent: sequaces eorum conventu habito, memoriam inprimis eorum consecrant, celebrandamque quotannis decernunt, impetratisque a Wenceslao Rege ecclesiis, plebi praedicare et Sacramenta ministrare coeperunt. Monasterium deinde nobile fratrum Praedicatorum extra moenia oppidi Glacz situm, a fundamentis deiiciunt. Post vero in ecclesias et monasteria passim decurritur, et templa nobilia, Superis dicata, vastantur, incenduntur, spoliantur. Egere posthaec apud Bechingne ⁴⁾ castellum triginta fere millia hominum conventum: ibique in propatulo trecentis et amplius mensis propositis, populo calicis ministrarunt Sacramentum. Terruerat res haec Wenceslaum Regem, ne seditione in se versa, et vitam et Regnum sibi adimerent. Sed Wenceslaus Coranda sacerdos apud plebem concionatus, etsi Regem inertem atque ebriosum asseruerit, quietum tamen, benignum et proprio illos vivere sinentem arbitrio, neque eorum ritus perturbantem monstravit. Sicque seditionem populi, si quae futura erat in Regem, sedavit, et ex tepido frigidum Regem fecit: qui etiam Corandam pro huiuscemodi ⁵⁾ sermone inter amicos retulit. Neque deliramenta illa apud Bohemorum olim gentem nobilem et industriam quievere; sed in diem hanc stoliditatem suam et vesaniam continuant, et praefatos Iohannem Huss et Hieronimum Iacobellum haeresis et erroris sui capita, caeterosque eorum in errore sequaces, singulari cultu, iuxta ac Sanctos venerantur.

¹⁾ quomodo *Cod. Rozr.* ²⁾ postea *Cod. Rozr.* ³⁾ iudicium. *Ed. Lips.* ⁴⁾ Bechingne *Cod. Kost.* *Bechnigne Ed. Lips.* ⁵⁾ eiuscemodi *Cod. Rozr.*

ANNUS DOMINI 1416.

Anna Poloniae Regina moritur. Terra in campis villae Nochow sua sponte ollas producit mirabili naturae virtute.

Lithuaniae oram Wladislaus Poloniae Rex tardius deserens, in Sexagesimae Dominica in Parczow, deinde in Lublin veniens, nuntium, Annam Reginam languorem incurrisse referentem, offendit. Ex Lublin posthaec solitis locis in Iedlnam ¹⁾ pro Carnisprivio ivit. Ex Iedlna ²⁾ ad monasterium Sanctae Crucis Calvi montis divertit, et altero nuntio, in Annam Reginam sensim morbum grassari denuntiante, percussus, prope nimis Cracoviam transiit. Quo illic praesente, Anna Regina praedicta in die Sancti Benedicti fato absumpta est. Cuius excessum Rex lugubriter deflens, in Cracoviensi ecclesia, iusta illi persolvens, sepulturae mandavit, ac per universum Regnum Poloniae agi illi in ecclesiis celebres funeras iussit. Tumulato ³⁾ Reginae corpore, de Cracovia egressus, et vestem atram cum omnibus curiensibus suis gestans, in Maiorem Poloniam per Klobuczko, Krzepicze, Wyelun, Siradium, procedens, Pascha Domini in Kalisch celebravit. Ex Kalisch in Cuyaviensem et Dobrzinensem terras divertit. Quibus peragratis, pro die Visitationis Sanctae Mariae ⁴⁾ Wschowam ⁵⁾ applicuit: ubi ad suam Serenitatem Wilhelmus Missnensis Marchio cum pulcherrima gente sua armis induta venit, et nonnullis mutuis tractatibus cum Rege habitis, liberalibus donis a Rege honoratus domum rediit. Ex Wschowa in Szrem ⁶⁾ Rex processit: ibi quoque illum Ducis Austriae Arnesti affinis sui, nuntius convenit, visione personali, si ⁷⁾ relatio, quam ⁸⁾ a Polonico milite Iohanne Warschewsky didicerat, quod ⁹⁾ in Poloniae regione, in loco uno, plura ollarum genera solo naturae beneficio et absque omni humano suffragio effingantur, innitatur veritati, exploraturus ¹⁰⁾. Eam siquidem relationem Austriae Dux Arnestus parum veram existimans, parumque fidens relationibus et auribus, in conspectu oculis videndam, specialem militem, dinoscendae tantummodo veritatis et virtutis naturalis gratia, fatigavit. Wladislaus itaque Rex affinem suum Ducem Arnestum ea ambiguitate soluturus, in locum campestem villae Nochow, inter oppida Regni Poloniae Szrem

¹⁾ Gyedlnam *Cod. Calv.* ²⁾ Ex Iedlna post *Cod. Rozr.* ³⁾ Tumulatoque *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Wschouiam *Ed. Lips.* ⁶⁾ Szrem *Cod. Kost.* ⁷⁾ an *Cod. Rozr.* ⁸⁾ quod *Cod. Rozr.* ⁹⁾ quod videlicet *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ experturus. *Cod. Rozr.*

et Kosten situm, descendit, et in sui praesentia terram in plerisque locis fodi iubens, ollas plures, variis formis et quantitibus distinctas, mirabili opere et virtute naturae, non secus quam a figulo effigiantur ¹⁾, formatas reperit, nuntio quoque Arnesti Ducis singula curiosius spectanti, mirabile opus naturae, quod non tantummodo in uno loco (quemadmodum in principio operis monstravimus) sed in aliquot ²⁾ regio Polonica edere consuevit, monstravit et ollas aliquot varii generis, facti veritatem testaturas, Duci Arnesto per nuntium praefatum transmisit. Extant ollae praedictae cum primum de sabulo egeruntur, tenerae et fragiles, quae postea solis virtute duratae, ad omnem humanum usum congruunt.

Poloni in Wyelunia cum Magistro Prussiae pleno fastu frustra de pace tractant.

Arnesti Ducis Austriae nuntio licentiate, Wladislaus Poloniae Rex Lanciciam processit; deinde per Suleyow, Wolborz, Andrzejow, Visliciam pro festo Assumptionis Sanctae Mariae ³⁾ venit. Quo illic exacto, per Novam civitatem, Przischow, Sandomiriam, Solecz, in terram Lublinensem descendit. Abinde vero terris Russiae neglectis, cum dies Sanctae Hedvigis, quo cum Magistro Prussiae et Ordine in Wyelunia conventionem tenturus erat ⁴⁾, appeteret, in Lithuaniam transiit, et ⁵⁾ navibus cum Alexandro Withawdo Duce Magno Lithuaniae circa Dubno ascensis ⁶⁾, recto ⁷⁾ itinere in Wyelunia veniens, conventum tenuit. Mandato etiam ⁸⁾ et ordinatione Regis Albertus Iastrzamyecz Cracoviensis episcopus, Iohannes de Tarnow Cracoviensis, Nicolaus de Michalow Sandomiriensis, Sandivogius de Ostrog Posnaniensis, palatini; Sbigneus de Brzesze ⁹⁾ Regni Poloniae marsalcus et alii plures consiliarii Regni Poloniae; item Magister Prussiae Michael; item Magister Livoniae Lander, Theodicum episcopum ¹⁰⁾ Darbatsensem ¹¹⁾, item plures Commendatores secum habentes pro suo interesse, advenerant. Et quamvis in conventionem huiusmodi varii pro pace ¹²⁾ tractatus habiti fuissent et plura media, per quae de pace poterat conveniri, a Rege exhibita: post varios tamen labores, Cruciferis a quietis consiliis abhorrentibus, absque conclusione et fine discessum est. Dum enim Magister Prussiae cum suis intentiones et capitula pro parte Regis exposita, pacem, ut Rex sperabat, constituentia, audivisset, obtulit se et Ordinem

¹⁾ effigiantur *Ed. Lips.* ²⁾ aliquot locis *Cod. Rozr.* ³⁾ Mariae. Virginis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ habiturus erat *Cod. Rozr.* ⁵⁾ atque *Cod. Rozr.* ⁶⁾ consensis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ a quo *Cod. Calv.* ⁸⁾ in Wyelunia pervenit, quo etiam mandato *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Brzezic *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Theodicum Rigensem archiepiscopum, item episcopum *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Derpatensem *Cod. Kost.* ¹²⁾ pro facienda pace *Cod. Rozr.*

suum pro **terris Samagittarum** (limitatione ¹⁾) earum vafricie dolosa sibi reservata) nullis unquam temporibus, quacumque actione Regem et Withawdum impetere, et iuri, sibi in illis ex donatione et inscriptione Wladislai Regis et Alexandri Ducis competenti, et renuntiaturum et cessurum, dummodo Poloniae Rex Wladislaus pro terris, dominiis, castris, limitibus per Cruciferos in Regno Poloniae occupatis, item pro damnis, iniuriis et offensionibus inter eum et Ordinem superiori tempore exortis, omni iuri et causae cedere consensisset. Rex autem summa cura et omni studio pro restitutione terrarum Samagittiae dudum laborans, videns illam iuxta desiderium suum provenisse, effectum insuper pacis satagens suis Dominiis procurare, paratus fuit Magistri et Ordinis oblationem, quamvis tunc in terrarum Samagittiae plena possessione fuerit, accipere et foedus pacis perpetuae cum Magistro et Ordine sancire, singulas vero quaestiones, differentias, damna et iniurias iudiciariae aut arbitrariae reservare decisioni, neque enim eos ²⁾ de caetero pro illis per guerras vexare, sed sub pace firmata decisionem iuridicam, aut arbitrariam, vel aliam aequam praestolari compositionem, futuraeque decisionis sortem aequo animo perferre. Tenuis enim Regi restabat de damnis, alienationibus et iniuriis Regni Poloniae, Lithuania per restitutionem terrarum Samagittiae reintegrata, cura. Magister vero et sui consilarii, oblatione regia superbe et arroganter contempta, ex loco conventionis, passione et bile repleti, Wladislao Rege et Alexandro Duce non valedictis, discedebant ³⁾. Tanta quoque pompa Magister Prussiae cum suis omnibus desipere se monstravit, ut Serenitatem suam, quamvis in propinquo et vix a se ad iactum unius sagittae distantem, visitare indignum duxerit, consiliarios quoque ⁴⁾ suos, ne Regem personali visitatione honorarent, prohibuit, dedignatus etiam ⁵⁾ ex navibus, quae in medio amnis, retinentibus eas anchoris, sitae erant, descensum facere in terram, ubi tabernacula sua Rex et Dux posuerant ⁶⁾. Ideo autem praefatus Prussiae Magister cum suis, tam superbos spiritus hauserant, quoniam pro re certa se rebantur conflasse, Thartarorum Imperatorem cum exercitu fortissimo Lithuaniae, Russiae et Poloniae terras ab una, se vero cum suis copiis a parte altera, Regnum Poloniae, quemadmodum inter Magistrum et Thartarum per internuntios convenerat, invasuros, nec prius, nisi utroque Dominio, Poloniae videlicet et Lithuaniae, vastato et incenso, redituros. Clementissimus autem Deus, in se confidentes non deserens, omnia huiusmodi Magistri et Ordinis in ruinam Regni Poloniae et Ducatus Lithuaniae or-

¹⁾ limitatione tamen *Ed. Lips.* ²⁾ in eos *Cod. Rozr.* ³⁾ discesserunt. *Cod. Rozr.*

⁴⁾ etiam *Cod. Rozr.* ⁵⁾ insuper *Cod. Rozr.* ⁶⁾ posuerant, noluit. *Cod. Rozr.*

dinata molimina sua propitiatione avertit, et superbiam Magistri Prussiae Michaelis Kochmeister et suorum contrivit et humiliavit.

Wladislaus Rex legatos ad Concilium Constantiense mittit, ne Cruciferi Samagittas infestarent, et ut ipsi potestas fiat cathedralem ecclesiam apud eos erigendi.

Conventione apud Wyelunia exacta, Wladislaus Poloniae Rex cum Alexandro Withawdo, item cum Praelatis et baronibus suis Poloniae, in Kowno advenit, et de gente Samagittica plus quam tria utriusque sexus millia fidei religionique nostrae baptisatos et muneratos univit. Ex Kowno ¹⁾ in Trokky reversus, licentiatis Praelatis et baronibus Poloniae, venationibus in Lithuania operam dabat, et festum Natalis Christi in Grodno agens, in alia solita loca post divertit. Denique Wladislaus Rex et Alexander Withawdus magna cura, ne terra Samagittiae a Ducatu Magno Lithuaniae excideret ²⁾, solliciti, speciales nuntios, videlicet Georgium Gedigolth ³⁾, Georgium Bolimin Nadobyowycz ⁴⁾, Lithuanos, et Nicolaum Sepinsky Polonum, milites, ad petendum sacrum Constantiense Concilium, quatenus Samagittarum gentes, opera eorum caractere christiano insignitas et nuper a gentilitatis caligine in fidei lumen perductas, a Cruciferis de Prussia opprimi et vexari non permittant, sed pacem illos cum neophytis Samagittis, quos multifarie plus solito vexabant, ne in idolatriam reciderent, custodire et observare iubeant; item ut Concilium praestet auctoritatem et iubeat cathedralem ecclesiam, dudum a Poloniae Rege Wladislao designatam, aedificatam et dotatam, erigendi. Quibus omnibus Synodus morem gerens, et Cruciferos invadere Samagittas districtissime vetuit, et Iohanni de Rzeszow archiepiscopo Leopoliensi, ac Petro episcopo Vilnensi, fundandi Cathedram apud Samagittas mandatum speciale per literas ⁵⁾ dedit.

Wladislaus Rex Annam olim Caroli Bohemiae Regis filiam, Brabantiae Ducissam, in matrimonium sollicitat.

Tertium matrimonium, duobas iam perfunctus Wladislaus Poloniae Rex initurus, Petrum Myedzwyeczky militem in Brabantiam ad videndum filiam Caroli Bohemiae Regis Annam et Ducis Brabantiae relictam, et ad solici-

¹⁾ Ex Kowno autem *Cod. Rozr.* ²⁾ separaretur *Cod. Rozr.* ³⁾ Godigolth *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Georgium Golomin Nadobrowicz *Cod. Kost.* ⁵⁾ per literas, quarum inserimus tenorem *Cod. Calv. Tenor autem literarum desideratur in omnibus Codd.*

tandum illam de contrahendo matrimonio, transmittit. Quae sollicitata respondit, se nolle nubere, et de caetero experientiam alterius matrimonii fastidire. Quod quidem suum institutum non longe post praevaricata, (electum Traiectensem, charo diligens affectu, accepit in maritum ¹⁾); ipse quoque licet foret subdiaconus, episcopatu resignato et ordine subdiaconi pesundato, eam matrimonio ²⁾ habuit.

Rathiboriensis collegiata ecclesia fundatur.

Feria quarta proxima post festum Sanctae Catharinae, Iohannes Rathiboriensis et Oppaviae Dux, de consensu Wenceslai episcopi Wratislaviensis, in ecclesia Sanctae Mariae ³⁾ in Rathibor ⁴⁾ collegiatam ecclesiam fundat, de duobus Praelatis, videlicet Praeposito et decano, et de duodecim Canonicis et totidem vicariis, incorporando in huiusmodi duodecim Canonicas et praebendarios ⁵⁾ quatuor Canonicas seu praebendas, quas in capella Rathiboriensis castri, sub titulo Sancti Thomae Cantuariensis dicata, Thomas secundus episcopus Wratislaviensis de decimis mensae episcopalis, consensu capitulari accedente, in memoriam suae ex captivitate et exiliatione ⁶⁾ liberationis, anno Millesimo ducentesimo octuagesimo septimo fundaverat et dotaverat. Processu vero temporis Nicolaus advocati de Freistad scholasticam, Cyprianus plebanus de Kaczor ⁷⁾ cantoriam, Iohannes Roth de Kaczor custodiam, Iohannes Schefflar ⁸⁾ praebendam, Petrus Dudkonis ⁹⁾ aliam praebendam de propriis pecuniis, coemptis censibus apud Duces et barones Rathiborienses, fundaverant. Sicque praefata ecclesia Rathiboriensis habet quinque Praelatos et quatuordecem praebendas ¹⁰⁾ et totidem vicarios. Omnium autem Praelaturarum et praebendarum Dux Rathiboriensis pro tempore unicus est patronus et collator; vicarias vero Praelati et Canonici conferunt, quilibet propriam vicariam, eius vacatione occurrente.

Thartari Kyoviam vastant et incendunt.

Thartarorum Princeps Ediga, in cuius potestate et arbitrio universum Thartarorum Imperium vertebatur, ad cuius nutum Imperatores per exer-

¹⁾ in matrimonium *Ed. Lips.* ²⁾ in matrimonio *Ed. Lips.* ³⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Rathiborz *Ed. Lips.* ⁵⁾ seu praebendas *Cod. Rozr.* ⁶⁾ exilio *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Kaczyor *Cod. Calv.* ⁸⁾ Zefflar *Cod. Kost.* ⁹⁾ Duthkonis *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ praebendarios *Cod. Rozr.*

citius et legiones assumebantur et eiiciebantur, venit cum valido exercitu contra Russiam, et improvise in civitatem Kyow irruens, spoliavitque et omnia eius vicinia, omnesque ecclesias ¹⁾, spoliatamque igne incendit, multamque familiam et hominum multitudinem utriusque sexus in captivitatem deduxit. Et licet castrum Kyow obsidione cinxisset et eius obsidionem aliquanto tempore continuasset, faciendo frequentes pro illius conquisitione impugnationes, Polonis tamen et Ruthenis, qui arcem observabant, probe resistantibus, coactus fuit ab illo facere discessionem. Ab eo autem tempore omnis pulchritudo, splendor et ornatus civitatis praedictae ²⁾ contabuit, civitasque ipsa propter spoliolum et incendium, quod pertulerat, desertari coepta, fulgorem priscum resumere non valuit.

Petrus de Luna alias Benedictus tredecimus moritur. Sigismundus Romanorum Rex inter Franciae et Angliae Reges compositurus pacem, Parisios venit, legatis Poloniae eo secum deductis: ubi Cruciferis pax ad biennium impetratur opera Caroli Galliarum Regis.

Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex a Patribus Constantiensis Synodi rogatus, ad Aragonum Regnum, Petrum de Luna, Benedictum tredecimum appellatum, in Aragonum Regno se continentem, ad renuntiandum Papatui persuasurus ³⁾, usque Barsalonem processerat, vicesima octava Iulii de Constantia egressus: et ⁴⁾ Petrum de Luna neque ⁵⁾ prece, neque terrore impugnatum, ab opinione scelesta non valens ⁶⁾ avertere, Ferdinandum ⁷⁾ Aragonum Regem Petro ⁸⁾ de Luna obedientiam subtrahere ⁹⁾, ac eo deserto, Concilio adhaerere ¹⁰⁾, pro rescindendo schismate obtinuit. Praefatus quoque Petrus a Cardinalibus et caeteris omnibus velut obstinatus desertus, in castrum Paniusculam se contulit, et illic in pertinacia sua anathematisatus diem obiit. Sigismundus autem Rex ex Aragonum Regno in Gallias et Parisios ¹¹⁾ ad pacificandum Franciae et Angliae Reges, inter quos execrabilibus armis funestus Mars, nunc unam, nunc alteram partem consumens, fervebat, transiit, secumque una Nicolaum Gnesnensem archiepiscopum, quod et familia, equisque, vasis insuper aureis et argenteis, itemque expensis magnificis, splendidum tenebat in Concilio Constantiensi statum, inter pon-

¹⁾ eius ecclesias *Cod. Rozr.* ²⁾ praefatae *Cod. Rozr.* ³⁾ ut Petro de Luna Benedicto tredecimo appellato, continenti se in Regno Aragoniae, persuaderet ad renuntiandum Papatui *Cod. Rozr.* ⁴⁾ quem quidem *Cod. Rozr.* ⁵⁾ dum neque *Cod. Rozr.* ⁶⁾ valuit *Cod. Rozr.* ⁷⁾ apud Ferdinandum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ ut eidem Petro *Cod. Rozr.* ⁹⁾ subtraheret *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ adhaereret *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Parisium *Cod. Rozr.*

tifices orbis catholici ¹⁾, qui illuc in magna multitudine confluerant, sed neque inter Cardinales habens secundum, item Ianussium de Thuliskowo castellanum Calissensem et Zawissium nigrum de Garbow, milites, Poloniae Regis ambasiatores ²⁾ mitti obtinuit. Cumque in itinere, quo Parisios ibant, Nicolaus Gnesnensis archiepiscopus iuxta instructiones ³⁾ Wladislai Poloniae Regis sibi in scriptis directas ⁴⁾, cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege libere quidem et extense, velut extra occupationes posito, de rebus guerrae ⁵⁾ inter Wladislaum Poloniae Regem et Cruciferos de Prussia, treugis expirantibus, innovandae ⁶⁾ plures agitasset sermones, praefatus Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex animum Wladislai Poloniae Regis pronum atque ferventem ad continuandam ⁷⁾, treugis expirantibus ⁸⁾, guerram ⁹⁾ cum Cruciferis esse dinoscens, per medium Caroli Francorum Regis ultiores treugas in biennium duraturas, Nicolaum archiepiscopum Gnesnensem et collegas suos, Ianussium castellanum Calissensem et Zawissium nigrum, ambasiatores ¹⁰⁾ regios assumere et deinde Wladislaum Poloniae Regem easdem acceptare obtinuit. Tenorem autem literarum Caroli Franciae Regis huiusmodi interponentis sufferentias, visum est non necessarium inserere.

Iohannes Falkemberg famosi libelli in Wladislaum Poloniae Regem author decreto Concilii Constantiensis in carceres detruditur.

Sub tempore autem eo, quo Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex apud Parisios ¹¹⁾ morabatur, Nicolaus Gnesnensis archiepiscopus Regis et Regni Poloniae famam augere satagens, convivio sumptuoso et solenni in Quadragesima instructo, omnes Magistros, Doctores, scholares et singula Universitatis Studii Parisiensis supposita, quod apud Parisienses magnae admirationi erat, ad prandium invitavit et splendide atque liberaliter pertractat. Inter prandendum autem per Universitatis praefatae Doctores seniores erat eidem Nicolao Gnesnensi archiepiscopo libellus quidam, satyram et infamiam Wladislai Polonorum Regis continens, per fratrem Iohannem Falkemberg ordinis Praedicatorum, a Cruciferis de Prussia pretio conductum, commentatus, oblatus: quem Nicolaus archiepiscopus Gnesnensis accipiens, in Concilium Constantiense detulit et Iohannem Falkemberg eius

¹⁾ orbis christiani *Cod. Rozr.* ²⁾ legatos *Cod. Rozr.* ³⁾ instructionem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ directam *Cod. Rozr.* ⁵⁾ belli *Cod. Rozr.* ⁶⁾ innovandi *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ad continuandum *Ed. Lips.* ⁸⁾ iam expirantibus *Cod. Rozr.* ⁹⁾ bellum *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ legatos *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Parisiis *Cod. Rozr.*

authorem, tunc in Concilio praesentem, Regis et Regni nomine convenit. Posito autem libello huiusmodi ad examen Concilii, Synodus sacra, multis erroribus completum comperiens et volens (ut tenebatur) honestati tanti Regis et Regni Poloniae providere, praedictum libellum ut falsum et erroneum, Iohannem vero Falkemberg eius authorem ut haereticum, per definitivam sententiam damnavit et perpetuis deputavit carceribus, et in condemnationis praefatae signum, singuli Cardinales singillatim et omnes nationes sententiam praedictam manibus propriis subscripserunt. Fuit insuper praefatus Iohannes Falkemberg, solitudine archiepiscopi Gnesnensis, Lyaskarii Posnaniensis electi, qui in eodem Concilio confirmationem et consecrationem accepit, et aliorum ambasiatorum ¹⁾ Regis et Regni, trusus in carcerem et in illo per tempus omne, quo Concilium duravit Constantiense, detentus. Dolebant siquidem et affligebantur acerbitate vehementi Patres et Principes Concilii, impuram et obscoenam de ore petulanti unius monachi status et professionis immemoris, magis vomitam quam satyram contra Regem clarissimum fidei et religionis christianae dilatatorem, quam turpissime editam fuisse, adnitebanturque, ut novus atque olidus satyrae auctor et conflator digna et non vulgari mulcta puniretur. Inter omnes autem sacerdotum ²⁾ Principes et Patres conscriptos, Cardinalis Florentinus Franciscus gravius in illum invectus: Qua, inquit, temeritate, qua mentis alienatione, vir spurcissime et abominande, ex arcula putrida depravatae conscientiae tuae virum optimum et rarissimae excellentiae Regem, probris et libello spurcissimo insectareris? conarerisque ³⁾ laedere eum Regem, eum hominem, qui esset ⁴⁾ omnium, quos nedum nostra, sed et priscorum aetas tulit, continentia, modestia, liberalitate et humanitatis studiis ornatissimus; quo nemo post Apostolos, religioni nostrae orthodoxae, baptisando innumerabiles populos, tot commoda visus est procurasse. Videsne spurcicide ⁵⁾ author, pro Rege innocentissimo non Regni tantummodo sui Praelatos et doctos viros, sed universos huius Concilii generalis ordines, status et nationes in certamen descendisse? neque aliter suum decus regium, quam proprium aestimasse? cuius mores integerrimi summis laudibus per universam Christianitatem efferuntur. Illustrata, crede mihi, iam sunt veritate tua mendacia, victa temeritas, stultitia confutata, in tuam ignominiam sempiternam. Scelera, ut reor, impiam ⁶⁾ et impuram mentem tuam tanta insania versarunt, ut licentia dicacitatis elatus, obloqui, obtrectare, crimina configere, flagitia falso in Regem impingere, cum ordine sis sacerdos, professione monachus, non horrueris? Nemo itaque est ex Patribus

¹⁾ legatorum *Cod. Rozr.* ²⁾ sacerdotes *Cod. Rozr.* ³⁾ insectaris, conarisque *Cod. Rozr.* ⁴⁾ est *Cod. Rozr.* ⁵⁾ spurcissime *Ed. Lips.* ⁶⁾ tam impiam *Ed. Lips.*

conscriptis, nemo ex mediocribus, nemo ex infimis, qui te luce, qui oculis, qui congressu, qui conspectu dignum putet, velut hominem malevolum, Superis atque hominibus invisum; pro facinore itaque cape, qua dignus es, mercedem, et in carcere squalido ac perpetuo, decreto totius sacrae huius Synodi, documentum non inultae turpitudinis consenesce. Praedictus autem Iohannes Falkenberg frater ordinis Praedicatorum, diocesis, civitatis et conventus Kamyenensis, zelo avaritiae et spe lucri a Cruciferis persuasus, et suapte ¹⁾, quemadmodum frequenter asserere solebat, instigatus, satyram praefatam contra Wladislaum Poloniae Regem scripserat. Et cum processu temporis carceres perpetuos, ad quos universalis Concilii Constantiensis decreto deputatus erat ²⁾, favore Martini Papae quinti evasisset, et ad Magistrum Ordinis Cruciferici ³⁾ Paulum de Russdorff, alta spe alti praemii consequendi, ex Thorun in Marienburg venisset, et Paulus Magister non nisi quatuor marcis Pruthenicis ipsum salariasset, asserens labores suae satyrae sibi et Ordini suo nullum attulisse profectum: tum ille, ut erat homo cordacis animi, in furem versus, proiecta ante oculos Magistri pecunia, multis impropriis et contumeliis in Magistrum et Ordinem exspuitis, beneficio civium de Thorun suffocationis aquarum mortem, ad quam destinatus a Magistro erat, evadens in Kamyen ⁴⁾ fugit et illic novam contra Magistrum et Ordinem ⁵⁾ satyram conscripsit, multo foediorum ea, quam contra Wladislaum Poloniae Regem scripserat: quam in Concilio Basiliensi publicaturus, dum illic pergeret, circa Argentinam ab amicis Magistri et Commendatorum, satyra praefata et omnibus spoliatus est. Ex Concilio Basiliensi divertens Legniczam Wratislaviensis diocesis, diem obiit. Multo autem convenientius mihi visum est, quando portentum huiusmodi extinctum fuit, quam quando exortum, annotare.

ANNUS DOMINI 1417.

Wladislaus Rex invito senatu suo, Elisabeth de Pilcza Granowska, propectae aetatis feminam, ducit in uxorem.

Celerius solito Wladislaus Poloniae Rex de Lithuania egressus, post Epiphaniae Octavas, ad terram Chelmensem, in Lyubomlyam applicuit: quod ad eum Alexandra soror germana et Semoviti Ducis Masoviae consors, item Elisabeth de Pilcza olim Vincentii de Granow castellani Na-

¹⁾ et a sua sponte *Cod. Rozr.* ²⁾ deputatus erat *desunt in Cod. Calv.* ³⁾ Cruciferorum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Camin *Cod. Kost.* ⁵⁾ Ordinem Prussiae *Cod. Rozr.*

klensis relicta, cui mirum in modum Wladislaus Poloniae Rex amore afficiebatur, ex composito advenit. Amore autem huiusmodi, quem plerique infascinationem appellabant, praefatus Wladislaus Rex pervictus, per medium Alexandrae germanae suae, Elisabeth praedictam de contrahendo secum matrimonio sollicitat. Nec puduit excellentiae rarae Regem, feminam et assidua phthisicae infirmitatis vexatione languidam, et suam subiectam, trium virorum matrimonia, videlicet Iohannis Moravi de Myedzwyedz, Wiszlonis ¹⁾ Czambor Slesitae de Wischemborg et Vincentii Granowsky castellani Naklensis, iam expertam, multiplicitate quoque prolis ex Vincentio Granowsky susceptae exhaustam, et in diebus suis progressam, origine quoque ²⁾ disparem, in suum connubium ascivisse, potentiamque regiam prosperis affluentem successibus, unius mulieris societate expetita, enervavisse, moestisque infregisse doloribus. Quo enim illustrior fuerat Rex, eo turpior illi fuit huiusmodi coniunctio, quae et apud exteros et proprios gloriam Regis confuderat. Et quamvis huiusmodi matrimonium per tractatus clandestinos tunc habitos ferebatur conclusum, in stricto tamen observabatur arcano, et a Praelatis et baronibus Regni, qui nullo pacto admisissent Regem in illud prolabi, ignorabatur. Abeuntem autem praedictam Elisabeth Wladislaus Rex Schubis ³⁾ et notabilibus donis prosecutus est, ut largitionis magnitudo plerosque in suspectum animum verteret. Aliquot posthaec diebus in terra Chelmensi, venationi ferarum ⁴⁾ dando operam, commoratus, pro diebus Carnisprivii in Iedlna, pluribus consiliariis illuc confluentibus ⁵⁾, advenit; Sandomiriam deinde ex Iedlna pro Dominica Reminiscere, pervenit. Sub quo tempore nix magnae quantitatis descendens, et pluribus ⁶⁾ diebus terram occupans, blada in locis plurimis Regni disperdidit: propter quod aestate subsequenti, frumentis male provenientibus, caristia subsecuta est. Ex Sandomiria discedens, Koprzywniczam ⁷⁾ in die Sancti Benedicti adveniens, Annae Reginae anniversarium illic egit. Abinde per Novam civitatem, Tuchow, Byecz, Iassyel ⁸⁾, Fristath, Thiczin, Lanczuth, Elisabet Granowska duobus diebus illum sumptuose in Lanczuth tractante, item per Iaroslav, Przemisl, Medika, Grodek in Leopolim pervenit et illic Pascha Domini celebravit. Misso autem Iohanne Manszik ⁹⁾ de Dambrowa ad Alexandrum Ducem Magnum Lithuaniae, significavit sibi, se matrimonium cum Elisabeth Granowska contraxisse. Quam rem et novitatem Withawdus etsi molesto amaroque animo excepisset, et foedam non Regi solum, sed et sibi et domui eorum ac Principatibus, astrueret,

¹⁾ Vislonis *Cod. Kost.* ²⁾ etiam *Cod. Rozr.* ³⁾ pellibus pelliceis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ venationibus *Cod. Rozr.* ⁵⁾ affluentibus *Cod. Rozr.* ⁶⁾ aliquot *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Pokrzywniczam *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Iaslo *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Mezyk *Cod. Kost.*

quod et sine sua et consiliariorum suorum voluntate perfecta fuerit, et magis nobili connubio poterat sibi et Principatibus suis Wladislaus Rex maximos profectus et solatia ¹⁾ quaesivisse, passus tamen est Regem ad ultimum, propositum suum exequi. Ex Leopoli feria quinta post festum Paschae Rex disgressus, per Glinyani, Bobrkam, Fulschten ²⁾; exinde vero Alpius in Sobyen transitum faciens, Sabbato in die Sanctorum Philippi et Iacobi in Sanok pervenit. Ubi iussu Regis Iohannes Rzeschowsky Leopoliensis archiepiscopus, Albertus Iastrzamyecz Cracoviensis, Iohannes Chelmensis, episcopi; Cristinus de Ostrow castellanus, Iohannes de Tarnow palatinus, Cracovienses; Sbigneus de Brzezeye Regni Poloniae marsalculus, Petrus Schaffranycz succamerarius Cracoviensis, convenerant, omnium quae illic agi debebant ³⁾, paucis, per quos res decoquebatur, consciis, ignari. Venerat insuper et Alexandra Semoviti Masoviae Ducis consors et connubii ⁴⁾ subsequentis conciliatrix. Venerat et Elisabeth Granowska, longe dispar connubium, quam conditio, in qua nata fuerat, permittebat, die altera sortitura. Die autem Dominico Sancti Sigismundi, Wladislaus Rex Praelatis et baronibus in consilium advocatis, de contrahendo matrimonio cum Elisabeth Granowska suam illis detegit voluntatem. Quod licet singuli improbarent, deducendo regiae excellentiae vetulam et subditam matronam, tertium per prius matrimonium sortitam, iungi non convenire ⁵⁾: videntes tamen regium animum fixum esse, et rem variari non posse, partim cedunt, partim annuunt. Celebrata igitur missa sub cantu in ecclesia parochiali in Sanok per Iohannem Rzeschowsky archiepiscopum Leopoliensem, Wladislaus Rex cum Elisabeth Granowska, femina senectute marcida, aliquot virorum connubia iam experta, prolis insuper numerositate exhausta, matrimonium per verba de praesenti in manibus Iohannis archiepiscopi Leopoliensis consummat. Et licet dies Dominica Sancti Sigismundi, in qua haec agebantur, in ortus sui principio et usque ad tertiam horam fuisset lucida atque clara, regio tamen contractu matrimoniali perfecto, subito et in continenti solis obscurata claritate, caliginosa frigidaque dies esse coepit, turbatoque densato aere, nix, pluvia concreta cum imbre et vento descendit, et mentes hominum ex contractu matrimonii praefati suapte ⁶⁾ molestas et amaras, ampliori amaritudine addixit ⁷⁾. Transeunte insuper praefata Elisabeth Granowska de ecclesia in quadriga, contractis sponsalibus, in castrum, rota currus, quo vehebatur, confracta est in loco pluri-

¹⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ²⁾ Tusthen *Cod. Calv.* Fulstin *Cod. Kost.* ³⁾ peragi debentur *Ed. Lips.* ⁴⁾ coniugii *Cod. Rozr.* ⁵⁾ iam progressae aetatis matronam, suamque subditam, etiam triplici matrimonio perfunctam, regio connubio non esse idoneam *Cod. Rozr.* ⁶⁾ suapte sponte *Cod. Rozr.* ⁷⁾ adauxit. *Cod. Rozr.*

mum lubrico et coenoso, cogebaturque, facto descensu ex curru, residuum viae pedibus explere. Quibus omnibus significabantur, molestum Deo et hominibus connubium Wladislaum Regem die illo iniisse et rotam illius brevi debere confringi. Neque abs re portenta praefata constat accidisse, cum praefata Granowska Elisabeth propter cognationem spiritualem, qua genitrix eiusdem Elisabeth et consors Ottonis de Pileza palatini Sandomiriensis Hedvigis, Regem Wladislaum de sacro fonte levaverat, germana soror, ut erat, Regis debebat censi. Novum autem huiusmodi in Regno Poloniae vulgatum, plurimis rem publicam zelantibus lacrimas excussit, iam tunc deflentibus fulgorem Regis et Regni sui, qui propter victorias excelsas superioribus annis gloriose relatas, omnes fere oras catholicas et barbaras occupaverat, ex uno illo praecipiti et ignobili connubio concidisse, et omni tantis multa mala ex illo secutura. Noverant insuper ex huiusmodi matrimonio hostes et invidos, materia praebita, Regem et Regnum multipliciter irrisuros. Nec eos opinio fefellit. Cruciferi enim de Prussia, novitate huiusmodi percepta, veloci nuntio illam et apud Concilium Constantiense et apud Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, caeterosque catholicos Reges et Principes, in vituperium Wladislai Regis et Regni divulgaverunt. Oratores vero regii ¹⁾ ecclesiastici et saeculares, in Concilio Constantiensi constituti, eiusdem novitatis denuntiatione a Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege primum audita, omnes in lacrimas et lamenta prorumpunt, et tam Regis sui, quam commune ²⁾ Regni improperium deplorant. Haec siquidem Elisabeth dum patre Ottone palatino Sandomiriensi, de domo Bipennium, mortuo, unica in haereditate locupletata relicta foret ³⁾, a Wiszlone Moravo parum notae sortis homine, apud castrum Pileza propter dotis amplitudinem rapta et in Moraviam delata est. Quo facinore Ienczik de Hiczyn ⁴⁾ baro Moravicus de domo Odrowanz, comperto, magnitudine dotis pellectus, eam velut potentior Wiszlone auferens, suo matrimonio coniungit. Sed dum Wiszel apud Cracoviam commoratus, Ienczikonem Hiczynsky literis, quoniam armis nequibat, pro ademptione violenta Elisabeth Pileczka, quam suam legitimam sponsam propter coniunctionem carnis et spiritus vocitabat, impeteret, Ienczikonemque adulterum appellaret, nec a Ienczikone aliquoties commonitus, probra in illum fundere desisteret, in Cracoviensi urbe egressus ex balneo, in domo, quae Schpotonis ⁵⁾ appellatur, per Ienczikonem Hiczynsky cum duodecim balistarum clandestine urbem ingressum, obtruncatur; liberaque extunc fuit et consortis et dotis, Rege Wladislao permittente, possessio. Quo infra

¹⁾ Regni *Ed. Lips.* ²⁾ omne *Cod. Kost.* ³⁾ fuerat et *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Ienczik de Hiczni *Ed. Lips.* ⁵⁾ Sputonis *Cod. Calv.* Spitkonis *Cod. Kost.*

tempus breve ~~obente, Spitko~~ de Melstin palatinus Cracoviensis in potestatem suam redactam, cum illum propinqua cognatione contingeret, eam propter aliqualem armorum conformitatem Vincentio de Granow, militibus de domo Bipennium id moleste ferentibus, quod homo paucarum opum erat, desponsat: qui splendidum coniugium sortitus, se unum de domo Leliwae gerere coepit.

Wladislaus Rex in Concilio Constantiensi dispensationem matrimonii sui vix obtinet.

Peractis nuptiis, Wladislaus Poloniae Rex ex Sanok, et novam nuptam, tristitia pronubente, secum ducens, Leopolim, et exinde per Glinyani, Bosc, Sokolow, Trebowlya ¹⁾, Buczacz in Halicz pro die Corporis Christi transiit; ex Halicz vero itinere retrogrado in Leopolim rediit. Ex Leopoli per Kamyonkam transiens, cum Alexandro Withawdo Duce Magno Lithuaniae in Dobrotwor ²⁾ supra fluvium Bug, in festo Sancti Iohannis Baptistae, Elisabeth regina in Leopoli remanente, animum illius propter novum matrimonium, cuius ignominiam in se ³⁾ quoque noverat redundaturam, multipliciter molestum placaturus, convenit. Conventu autem huiusmodi cum Withawdo perfunctus, in Glinyani rediit, exinde per Drohobycz et Oziminy venit in Sambor. Posthaec, Regina Elisabeth eum comitante, per Medika, Sosznyeze, Lanczuth, Ropezicze, Pilzno, Byecz, Grebow in Novam Sandecz transiit, ubi ⁴⁾ filia regia virgo Hedvigis, angustia plena et moerore, ex Cracovia advenit. De Sandecz per Czorsthin ⁵⁾, Nowitarg, Mszana, Dobszicze ⁶⁾, pro festo Assumptionis Sanctae Mariae ⁷⁾ in Nyepolomicze venit. Ubi septem diebus exactis, per Novam civitatem, Sandomiriam, Szczekarzowicze ⁸⁾ et Solecz in terram Lublinensem descendit. Et cum apud Zukowicze ageret, Magistrum Andream de Kokorzino in Concilium Constantiense pro impetranda dispensatione, ut liceret sibi in contracto cum Elisabeth Granowska matrimonio, affinitate spirituali non obstante, remanere, transmisit. Quae multis laboribus et fatigis, non sine difficultate ingenti, vix tandem obtenta est: cum potius conveniebat pro divortio foetidi et abominabilis matrimonii, Deo et hominibus exosi, dissolvendo, omnibus conatibus et studiis laborasse, et non solum ex Regno Poloniae, sed etiam ex rerum natura illud eliminasse. Dispensationi autem

¹⁾ Trąbowla *Ed. Lips.* ²⁾ Dobrzetwor *Cod. Calv.* ³⁾ in ipsum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ quo *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Corschthin *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Dopezicze *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Szczekarzewycze *Cod. Rozr.*

huiusmodi lex ea, dispensationem coercens, apposita ¹⁾: ut Elisabeth mortua, fas non foret Regi alteram superducere; quae tamen, ut in sequentibus ²⁾ narrabimus, non fuit custodita.

Elisabeth Granowska in Reginam Poloniae coronatur. Primatus archiepiscopi Gnesnensis auctoritate Concilii Constantiensis confirmatur.

Ex Zukowicze Wladislaus Rex in Russiam divertens, autumnus dies illic egit, coronationemque Elisabeth Reginae pro die Sanctae Elisabeth indixit. Ex Russia pro die Sancti Martini in Nyepolomicze, et in Cracoviam pro die Sanctae Elisabeth advenit: ubi nequicquam resistantibus et dissuadentibus fere omnibus Praelatis et baronibus Regni Poloniae, praecipue tamen Sandivogio de Ostrorog palatino Posnaniensi, qui resistantiam huiusmodi animosius caeteris prosequabatur, Wladislaus Rex novam nuptam suam Elisabeth per Iohannem Rzeschowsky archiepiscopum Leopoliensem in ecclesia Cracoviensi coronari procurat. Coronationem autem huiusmodi Nicolaus Gnesnensis archiepiscopus, quod ministerio archiepiscopi Leopoliensis expleta fuerit, molestius ³⁾ ferens, veritus, ne et sua ecclesia, eiusque praesules, processu temporis excluderentur a Primatu, Concilii Constantiensis solenni privilegio et decreto Primatem se Polonicae ecclesiae declarari obtinuit: ab eoque tempore ipse et suus quilibet successor se ecclesiae Gnesnensis inscribit archiepiscopum et Primatem. Coronatione Elisabeth Reginae consummata, Wladislaus Poloniae Rex ex Cracovia feria sexta in die Sanctae Catharinae, Elisabeth Regina Cracoviae remanente, recedit, et in Lithuaniam solitis stationibus descendens, venationibus operam impensa, Natalis Domini festa apud Grodno egit, et nonnisi pro Carnisprivio in Iedlna, Regina Elisabeth illic ei occurrente, rediit.

Duebus de Papatu cedentibus, Petrus de Luna persuasionibus Concilii nihil motus, se usque ad mortem pro Papa gessit.

Scissam ecclesiam Dei tempore diuturno et contententium de Papatu tam ambitione, quam malignitate, Constantiensis Synodus summopere reunire gestiens, omnes tres de Papatu contententes et pro Summis Pontificibus se gerentes, videlicet Balthasarem de Cossa Iohannem vicesimum

¹⁾ apposita est *Cod. Rozr.* ²⁾ subsequentibus *Ed. Lips.* ³⁾ moleste *Ed. Lips.*

tertium ¹⁾, Petrum de Luna Benedictum decimum tertium, et Angelum de Corratio Gregorium duodecimum ²⁾, in suis obedientiis appellatos, quoniam stabilem et integram unionem aliter intelligebat sequi non posse, deponere et amovere instituit. Unde et praedictum Balthasarem Iohannem vicesimum tertium, qui Concilium Constantiense indicens, personaliter in illo praesidebat, monet et obsecrat: quatenus pro unione ecclesiae Dei, quemadmodum per inscriptionem manus propriae et corporali sacramento se voluntarie constrinxerat, Papatui renuntiet. Qui amaram et ignominiosam cessionem sibi indicans, renuntiare ³⁾, pollicitationis suae oblitus, recusans ⁴⁾, clandestino ⁵⁾ amictu velatus, de Constantia, Ducis Austriae Friderici fretus suffragio (ut in superioribus monstravimus) diffugit. Ordinatione autem Concilii et Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis apud oppidum Loffenburg ⁶⁾ in fuga capitur, et in castro Godleben ⁷⁾ dicto, supra Rhenum, reponitur captivatus, et sententia Concilii deponitur, cum annis quatuor in Papatu sedisset. Angelus vero de Corratio Gregorius duodecimus ⁸⁾, unionem ecclesiae zelatus, consanguineum suum Pandulphum de Malatestis ⁹⁾ in Concilium Constantiense transmittit. Qui in congregatione generali, assumpto themate: Facta est cum Angelo multitudo militiae coelestis exercitus ¹⁰⁾; oratione diserta et gravi usus, nomine et potestate eiusdem Gregorii duodecimi ¹¹⁾ omni iuri et titulo, si quod sibi in Papatu competebat, et renuntiavit et cessit, qui annis duodecem se Papam gesserat, et omnes Cardinales per eum creatos in suis dignitatibus remanere, dictoque Gregorio duodecimo ¹²⁾ provisionem ex bonis ecclesiae Romanae, statui suo congruentem, Marchiam videlicet Anconitanam, fiori et inscribi obtinuit. Ad procurandam autem renuntiationem Petri de Luna, Sigismundus Romanorum Rex a Patribus Concilii singula quam modestissime agi sategentibus, rogatus, ad Regem Aragonum Ferdinandum usque in Parpinianum ¹³⁾, habens in suo camitatu plures Praelatos, Doctores et milites, et inter alios Zawissium nigrum de Garbow militem Polonum, qui apud Parpinianum ¹⁴⁾ militem insignem de Aragonia Iohannem in certamine singulari, Rege utroque inspectante, vicerat, fatigavit ¹⁵⁾. Instante autem Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege, Petrus de Luna Benedictus tredecimus, cum Ferdinando Aragonum Rege in pompa magna et Cardinalium, Praelatorum et militum suae obedientiae multitudine advenit. Ubi dum pluribus

¹⁾ Iohannem XXIV. *Cod. Rozr.* ²⁾ Gregorium IX. *Cod. Kost.* ³⁾ Papatui renuntiare *Cod. Rozr.* ⁴⁾ recusat *Cod. Rozr.* ⁵⁾ clandestinoque *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Loffenburg *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Godlyeiben *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Gregorius IX. *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Maletestis *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ *Luc. C. II. v. 13.* ¹¹⁾ Gregorii IX. *Cod. Rozr.* ¹²⁾ Gregorio IX. *Cod. Rozr.* ¹³⁾ Narbonam usque alias in Parpinianum *Cod. Rozr.* ¹⁴⁾ apud Narbonam *Cod. Rozr.* ¹⁵⁾ advenit. *Cod. Rozr.*

diebus, et variis ingenii et tractatibus ad cessionem Petrus de Luna persuaderetur, universis tamen honestissimis mediis, quae sibi per Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, Patresque Concilii ¹⁾ fuere oblata, contemptis, nullatenus se de Papatu indicavit cessurum, astruens se verum et legitimum Summum Pontificem, sine cuius autoritate Synodus generalis neque poterat celebrari, neque indici. In obstinato itaque spiritu ex Parpiniano ²⁾ discedens, et in castrum fortissimum Paniuscula Dertusensis diocesis, quod de proprietate fratrum Iohannitarum fuerat, supra mare situm, se conferens, reliquam in illo, etiam post unitam ecclesiam, exegit aetatem, seque pertinaciter pro Papa et in mortis articulo gessit. Deseruit autem illum Ferdinandus Aragonum Rex, et obedientia illi subtracta, Concilio Constantiensi sub certis articulis, per quos providebatur, ut omnes per Petrum de Luna promoti in suis dignitatibus et officiis remanerent, adhaesit. Quapropter Cardinales Petri de Luna suo Papa deserto, ad Constantiam accedentes, pro Cardinalibus et accepti et habiti sunt.

**Definitiva sententia contra Petrum de Luna alias Benedictum tredecimum.
Martinus quintus Pontifex creatur.**

Modestiam suam Synodus Constantiensis apud Petrum de Luna nullum profectum attulisse perpendens, rigorem iustitiae in eum extendit. Et processu iudiciario instaurato, ipsum per sententiam definitivam et omni honore, dignitate et officio privat, sententiamque huiusmodi in sessione generali, vicesima sexta die mensis Iulii, pronuntiat et publicat. Deinde ex omnibus nationibus Praelatos insigniores legens, cum Cardinalibus, qui ex tribus obedientiis in unum fuerant collegium uniti, ad conclave ingredi procurat, futuri Summi Pontificis electionem perfecturos. Et licet Nicolaus archiepiscopus Gnesnensis plures voces Cardinalium et Praelatorum in electione huiusmodi sortitus fuisset, de omnibus tamen Oddoni de Columna Cardinali Diacono cessit. Qui ex huiusmodi cessione vocibus contra alios singulos praevalens, in die Sancti Martini in Papam conformiter electus et publicatus est, et Martinus quintus appellatus, sequenti autem die Dominica in presbyterum primum ordinatus, deinde in episcopum et Papam consecratus, Regibus et Principibus catholicis, et inter alios Wladislao Poloniae Regi, cui singulari afficiebatur favore, suam electionem et assumptionem in Summum Pontificem per literas et Nuntios significavit. Per tulit autem a Constantiensi Synodo Albertus Iastrzamyecz Cracoviensis

¹⁾ conscriptos *Cod. Rozr.* ²⁾ Narbona *Cod. Rozr.*

episcopus graves vexationes, quibus illum, instigantibus nonnullis Angliae et Hispaniarum episcopis, depositionem a Cracoviensis episcopatus sede Petri Wisch amarius ferentibus, et ¹⁾ familiaritate nimia in Senensi Concilio eidem Petro Wisch episcopo coniunctis ²⁾, personalem comparitionem facere iubebat; Wladislao tamen Poloniae Rege pro eo apud Synodum per literas et nuntios intercedente, et vexatio et comparitio, praesertim cum Petrus Wisch episcopus dudum diem obiisset, illi remissa est. Verum a gravibus personis Concilii vulgaris et constans opinio ferebatur, Petrum Wisch episcopum Concilii Constantiensis autoritate, si in id tempus vixisset, ad Cracoviensem sedem, a qua per iniuriam deiectus credebatur, plenam restitutionem oportuisse sortiri. Depositionis autem sententiam in Petrum de Luna Benedictum tredecimum, a Synodo Constantiensi latam, pro futurorum memoria ampliori etiam huic operi nostro duximus inserendam.

„De vultu eius hoc iudicium prodeat ³⁾, qui sedet in throno ⁴⁾, et ex „cuius ore procedit gladius bis acutus ⁵⁾; cuius statera iusta est et aequa „sunt pondera ⁶⁾, qui venturus est iudicare vivos et mortuos, Domini nostri Iesu Christi, Amen. Iustus Dominus et iustitias dilexit, aequitatem „vidit vultus eius ⁷⁾: vultus quidem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum ⁸⁾. Pereat, inquit Sanctus Propheta, memoria illius, qui non est recordatus ⁹⁾ facere misericordiam, et qui persecutus est ¹⁰⁾ hominem inopem et mendicum ¹¹⁾: quanto magis pereat ¹²⁾ „illius, qui omnes homines et Ecclesiam universalem persecutus est et turbavit, Petri ¹³⁾ de Luna, Benedicti tredecimi a nonnullis nuncupati. Qui „quantum in Ecclesiam Dei et universum populum christianum peccaverit, „schisma et divisionem Ecclesiae fovens, nutriens atque continuans: quantisque, quamque frequentibus, devotis et humilibus, Regum, Principum „et Praelatorum precibus, exhortationibus et requisitionibus charitative „iuxta doctrinam evangelicam admonitus fuerit, ut pacem daret Ecclesiae, „ut illius sanaret vulnera, et eius partes divisas in unam compaginem et „corpus unum reficeret, quemadmodum ipse iuraverat, et diu fuit ¹⁴⁾ in „sua potestate; quos tamen charitative corripientes nullatenus voluit exaudire. Quot sint postmodum testes adhibiti, quibus etiam minime exauditis, „necesse fuit, secundum dictam ¹⁵⁾ Christi, evangelicamque doctrinam, di-

¹⁾ qui *Cod. Rozr.* ²⁾ coniuncti erant *Cod. Rozr.* ³⁾ *Psalm. XVI. v. 2.* ⁴⁾ *Apocal. C. XXI. v. 5.* ⁵⁾ *Apocal. C. XIX. v. 15.* ⁶⁾ *Levit. C. XIX. v. 36.* ⁷⁾ *Psalm. X. v. 8.* ⁸⁾ *Psalm. XXXIII. v. 17.* ⁹⁾ memoria eorum, qui non sunt recordati *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ qui persecuti sunt *Ed. Lips.* ¹¹⁾ *Psalm. CVIII. v. 15.* ¹²⁾ pereat memoria *Cod. Rozr.* ¹³⁾ Petri videlicet *Cod. Rozr.* ¹⁴⁾ eratque et diu fuit *Cod. Calv.* ¹⁵⁾ praedictam *Cod. Rozr.*

„cere ¹⁾ Ecclesiae: quam quia etiam non audivit, habendus sit tanquam
 „ethnicus et publicanus: capitula in causa inquisitionis fidei et schismatis
 „coram praesente sancta ²⁾ generali Synodo, super praemissis et aliis con-
 „tra eum edita, ac illorum veritas ³⁾ et notorietas declarant ⁴⁾ manifeste.
 „Super quibus rite ⁵⁾ et canonice processo, et omnibus rite actis et ⁶⁾ di-
 „ligenter inspectis ⁷⁾, habitaque super illis deliberatione matura, eadem
 „sancta ⁸⁾ generalis Synodus, universalem Ecclesiam repraesentans, in dicta
 „inquisitionis causa pro tribunali sedens, pronuntiat, decernit et declarat
 „per hanc diffinitivam sententiam in his scriptis: eundem Petrum de Luna,
 „Benedictum tredecimum, ut praemittitur, nuncupatum, fuisse et esse periu-
 „rum, universalis Ecclesiae scandalizatorem, fautorem et nutritorem inveterati
 „schismatis et inveteratae scissurae et ⁹⁾ divisionis Ecclesiae Sanctae Dei,
 „pacis et unionis eiusdem Ecclesiae impeditorem et turbatorem, schismati-
 „cum et haeticum, a fide devium, et articuli fidei: Unam Sanctam Ca-
 „tholicam Ecclesiam, violatorem pertinacem, cum scandalo Ecclesiae Dei
 „incorrigibilem, notorium et manifestum, ac omni titulo, gradu, honore et
 „dignitate se reddidisse indignum, a Deo reiectum et praecisum, et omni
 „iure eidem in Papatu et Romano Pontificio ac Romana Ecclesia quomo-
 „dolibet competente, ipso iure privatum, et ab omni Ecclesia catholica
 „tanquam membrum aridum et ¹⁰⁾ praecisum. Ipsumque Petrum, quatenus
 „de facto Papatum secundum se tenet, eadem sancta Synodus Papatu et
 „Summo Ecclesiae Romanae Pontificio, omnique titulo, gradu, honore, di-
 „gnitate, beneficiis et officiis quibuscumque, ad omnem cautelam privat,
 „deponit et abiicit, eidemque inhibet, ne deinceps pro Papa aut Romano
 „et Summo Pontifice se gerat; omnesque Christicolae ab eius obedientia,
 „et omni debito obedientiae ipsius atque iuramentis et obligationibus ei-
 „dem quomodolibet praestitis, absolvit et absolutos fore declarat, ac omni-
 „bus et singulis Christi fidelibus inhibet sub poenis fautoriae schismatis
 „et haeresis, atque privatione omnium beneficiorum, dignitatum et honorum
 „ecclesiasticorum et mundanorum, et aliis poenis iuris, etiamsi episcopalis,
 „patriarchalis, Cardinalatus, regalis sit dignitas, aut imperialis: quibus,
 „si contra hanc inhibitionem fecerint, sint autoritate huius decreti et sen-
 „tentiae ipso facto privati, et alias iuris incurrant poenas; ne eidem Petro
 „de Luna, schismatico et haeretico incorrigibili, notorio, declarato et de-
 „posito, tanquam Papae obediant, pareant, vel intendant, aut eum quovis
 „modo contra praemissa sustineant vel receptent, sibi que praestent auxi-

¹⁾ dictae *Cod. Calv.* ²⁾ sacra *Ed. Lips.* ³⁾ aliorum varietas *Ed. Lips.* ⁴⁾ declarat *Cod. Rozr.* ⁵⁾ iuste *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ac *Cod. Rozr.* ⁷⁾ processis et inspectis *Ed. Lips.* ⁸⁾ sacra *Ed. Lips.* ⁹⁾ ac *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ aridum esse *Cod. Rozr.*

„lium, consilium vel favorem. Declarat insuper et decernit, omnes et singulas inhibitiones, omnesque processus, sententias, constitutiones et ceteras, et alia quaecumque, per eum factos, factas et facta, quae possent praemissis obviare, irritos, irritas et irrita, atque in irritum revocat et annihilat: caeteris poenis, quas in praemissis casibus iura statuerunt, semper salvis“.

Wenceslao episcopo Wratislaviensi succedit Cunradus.

Wenceslao Wratislaviensi episcopo de sede sua, quam annis quinque et triginta rexerat, spontanee cedente, Cunradus vocatus senior, Oleschnicensis ¹⁾ et Slesiae Dux, a Martino Papa quinto, supplicante Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege et Capitulo Wratislaviensi, ad Wratislaviensem ecclesiam provisos et ordinatus est, et apud Othmuchow ²⁾ in die Sancti Vincentii in episcopatum consecratus. Wenceslaus autem episcopus praefatus, renuntiatione facta, salutis suae consuluit ³⁾.

Martinus quintus Papa sententiam Concilii Constantiensis contra Iohannem Falkenberg latam tandem confirmat, posteaque eundem de consensu Wladislai Regis carcere solvit, libelli famosi contra Regem editi facta revocatione.

Dissolutione Constantiensis Concilii appetente, Martinus Papa quintus prece, incertum est, an importunitate Cruciferorum de Prussia circumventus, sententiam damnationis Iohannis Falkenberg monachi ordinis Praedicatorum, per Concilium Constantiense concorditer prius, quam Martinus in Papam eligeretur, editam, infirmare et moderare contendit. Instantibus siquidem oratoribus Wladislai Poloniae Regis, ut sententiae Concilii suam confirmationem adiceret, nullatenus ad illius confirmationem simpliciter poterat persuaderi, quamvis Cardinalis existens, se ei manu propria subscriperit. Nitebatur siquidem praefatus Martinus Papa verba sententiae, quae sequuntur, videlicet: Libellus erroneus et haeresi plenus, abrogare ex sententia, et abrogaturum locum aliis verbis, videlicet: Libellus falsus et piarum aurium offensivus, supplere. Propter quod ambasiatores regii in Martinum Papam vehementer irati, fremunt et ab electione eius in Papam, atque a denegatione confirmationis sententiae huiusmodi, ad futurum Con-

¹⁾ Olesnicensis *Cod. Kost.* ²⁾ in Odmuchow *Cod. Rozr.* ³⁾ consulens. *Cod. Calv.*

concilium pro decennio apud Basileam ¹⁾ indictum, nomine Regis et Regni, rem sine exemplo, iusta ira impellente, admittere ausi, provocant et appellant; appellationemque in congregationis medio Martino Papae insinuaturi, saeculares tantummodo ambasiatores ²⁾, ecclesiasticis se intra domos continentibus, in notabili et insolita comitiva, armati (seditionem enim verebantur) et dimicare et mori pro honore Regis sui et Regni, si vis aliqua inferretur, parati, ad ecclesiam, in qua sessio agebatur, adveniunt. Turbatur itaque concio universa de lite et appellatione nova. Sed et Martinus Papa ingenti affligebatur et dolore et rubore. Propter quod Patres Concilii, schisma extinctum suscitatum iri veriti, de pace agendum duxerunt, Martinumque Papam ad sententiam Concilii contra Iohannem Falkemberg latam, confirmandam impellunt, et ambasiatores ³⁾ Poloniae Regis tam efficaciter illi reconciliant, ut reconciliatio ipsa et Martino Papae et regiis ambasiatoribus ⁴⁾ lacrimas excuteret, graves indignationis aculeos absumpsisse testata. Ad instantiam denique ambasiatorum ⁵⁾ Poloniae Regis Martinus Papa Constantia discedens, Iohannem Falkemberg secum in Urbem duxit et vinctum annis multis Romae tenuit. Quem postmodum de Regis beneplacito et annuentia, quod languidus et extenuatus fuerit ⁶⁾, de carceribus, coactum tamen perprius in publicam libelli a se editi revocationem, dimisit. Qui indignatione et furore contra Cruciferos, quod eius liberationem sollicitare destiterint, actus, gravem satyram in eorum infamiam et vituperium conscripsit, plurimasque turpitudines et vitia inserens, quam acerbissime in illos et ultus et invectus est. Revocationis ⁷⁾ autem suae ⁸⁾ tenor sequitur et est talis:

„Sacrosancta generalis Synodus Constantiensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repraesentans, ad perpetuam rei memoriam. Nuper oblato coram commissariis nostris in causis fidei quodam tractatulo seu libello, a fratre Iohanne Falkemberg ordinis Praedicatorum composito ⁹⁾, qui libellus sic incipit: Universis Regibus et Principibus, caeterisque Praelatis seu ¹⁰⁾ ecclesiasticis sive saecularibus, et generaliter omnibus, qui christiani nominis insigniri meruerunt titulo ¹¹⁾; et sic finitur: Quatenus pro exterminio Polonorum et eorum Regis Iagyel ¹²⁾ valeant vitam capessere aeternam, quam nobis et omnibus, qui ad Polonorum et eorum Regis Iagyel exterminium fideliter se accinxerint, concedere dignetur Iesus Christus in saecula benedictus. Amen. Explicit Satyra,

¹⁾ apud Papiam alias Basilicam *Ed. Lips.* ²⁾ legatos *Cod. Rozr.* ³⁾ legatos *Cod. Rozr.* ⁴⁾ legatis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ legatorum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Renuntiationis *Cod. Kost.* ⁸⁾ suae eiusmodi *Cod. Rozr.* ⁹⁾ imposito *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ sive *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ titulo etc. *Ed. Lips.* ¹²⁾ Iagiellonis *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

„contra haereses et caetera nefanda Polonorum et eorum Regis Iagyel fide-
 „liter conscripta; quia post diligentem examinationem dicti libelli et con-
 „tentorum in eodem et eiusdem fratris Iohannis per eosdem commissarios
 „nostros factam, servatis servandis, circa hoc compertum est, quod dictus
 „tractatulus seu libellus continet in se plura in fide et bonis moribus er-
 „ronea, scandalosa, seditiosa, crudelia, iniuriosa, impia, ac piarum aurium
 „offensiva, haereticalia et haeresim sapientia, et praecipue infra scripta,
 „quae in dicto tractatulo seu libello contextualiter inter caetera continen-
 „tur, videlicet: Quod Rex Polonorum, cum sit malus praesidens, est ido-
 „lum, et omnes Poloni sunt idolatrae, et serviunt idolo suo Iagyel ¹⁾. Item
 „dicit, quod Poloni et eorum Rex sunt odibiles haeretici et impudici canes,
 „reversi ad vomitum suae infidelitatis: et ergo securissime omnes, non so-
 „lum Principes saeculi, verum etiam inferiores, qui ad Polonorum et eorum
 „Regis exterminationem se accinxerint ex charitate, vitam merentur aeter-
 „nam. Item dicit, quod indubie Polonos et eorum Regem, propter pericu-
 „lum, quod ab eis timetur Ecclesiae futurum, etiam antequam dissidium
 „faciant, caeteris paribus, magis meritorium est occidere quam paganos.
 „Item dicit, quod omni submoto dubio belli certamine, quo pro defensione
 „Christianorum ex charitate suscepto, Principes saeculi ²⁾ Polonos et eo-
 „rum Regem occidunt, regna merentur coelestia. Item dicit, quod pestifera
 „universitas Polonorum, cuius Iagyel ³⁾ caput, est tota obnoxia, quia pec-
 „catum haereseos totam invasit, ab ⁴⁾ Ecclesia reseuit et omnes ex ea fa-
 „cit vehementer contra Ecclesiam colla surrigere. Quare si valuerint, Chri-
 „stianorum sanguinem effundent et haereseos sua venena ad tabefacienda
 „membra Ecclesiae transfundent. Et ergo Principes saeculi ultionis gladio te-
 „nentur absque omni dissimulatione Polonos omnes cum eorum Rege, vel
 „maiores partem extinguere, et Principes eorum et nobiles omnes in pa-
 „tibus contra solem suspendere. Item dicit, quod ex Principibus saeculi,
 „qui sunt idonei et ratione et potestate Polonos et eorum Regem Iagyel ⁵⁾
 „reprimere, et dimittunt ⁶⁾ in Christianos debacchari, supplicia merentur
 „gehennae cum eius mancipio ⁷⁾. Item dicit, quod Principes saeculi crimina
 „Polonorum et eorum Regis Iagyel ⁸⁾ possunt corrigere et emendare, et ne-
 „gligunt, et ideo eorum procul dubio culpam habent, criminaque commit-
 „tunt, et in aeternum a gehennae mancipio merentur vapulari. Item dicit,
 „quod Principes saeculi sceleri, unde Poloni et eorum Rex Iagyel digni sunt
 „morte aeterna, consenserunt, quia tacuerunt, cum potuerunt id impedire

¹⁾ Iagielloni *Cod. Kost.* ²⁾ Principes similiter *Cod. Calv.* ³⁾ Iagiello *Cod. Kost.*
⁴⁾ et ab *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Iagiellonem *Cod. Kost.* ⁶⁾ permittunt eum *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ge-
 hennae et cum eius mancipio in aeternum vapulari. *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Iagiellonis *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

„aut redarguere: et ergo perinde digni sunt morte aeterna. Item dicit, quod „manifestum est, quod qui in bellis Polonis et eorum Regi Iagyel contra „Christianos ¹⁾ auxilium praebuerunt et sunt occisi, descenderunt ad amaritudinem aeternae damnationis; et qui superstites vivunt et non sunt conversi per poenitentiam, omnes laborant in statu damnationis, et extra „mortis periculum ²⁾ non possunt absolutionis beneficium sine speciali indulto Papae obtinere. Item dicit, quod iniuriam, quam Poloni et eorum „Rex Ecclesiae irrogarunt, non possunt sine offensa Dei dissimulare inultam: et ergo absque omni relatratus calumnia, in Polonis et eorum Rege „tenentur indispensabiliter iniuriam Dei morte vindicare. Item dicit, quod „Principes saeculi tenentur sacrilegos exercitibus homines Polonos et eorum „Regem de terra perdere. Propter ista et alia multa in dicto tractatu contenta, in fide et bonis moribus erronea, scandalosa, seditiosa, crudelia, „iniuriosa, impia et piarum aurium offensiva, et quorum alia, et specialiter ³⁾ conclusio dicti tractatus sunt haereticalia et quaedam haeresim sapientia, haec sacrosancta Synodus, maturo habito consilio, Christi nomine „invocato, damnat tractatulum seu libellum praedictum, tanquam in fide „et bonis moribus erroneum, scandalosum, seditiosum, crudelem, iniuriosum, impium ac ⁴⁾ piarum aurium offensivum, et etiam haereticaem, et „reprobat omnino, decernitque ipsum tanquam talem cremandum fore, et „iubet concremari; districte inhibens sub anathematis interminatione et aliis „iuris poenis, ne quis dictum tractatulum seu libellum et contenta in eodem audeat de caetero dogmatisare, asserere, approbare, defendere, vel „tenere; committens commissariis praedictis, quatenus dicto fratri Iohanni „dicti tractatuli seu libelli, ut praemittitur, compositor, tanquam humiliter se subiicienti eisdem, ut cum eodem propter humilem subiectionem „praemissam misericorditer agentes, poenitentiam salutarem imponant, prout „secundum Deum, iuxta delicti qualitatem, attentis etiam his, quae secundum sacram Scripturam et sacros Canones in huiusmodi negotio attendenda „viderint, et censura ipsa in toto expediant, sine ulteriori relatione ad „ipsum Concilium amplius facienda, provideantque in praemissis, ut salvetur debita reverentia catholicae fidei et honor Regis et Regni Poloniae, „quod constat esse nobile membrum Ecclesiae militantis, prout secundum „Deum viderint expedire. Datum Constantiae, Secundo Nonas Iunii, Anno „Incarnationis Dominicae Millesimo quadringentesimo decimo septimo“.

¹⁾ contra Christianos ingravato *Cod. Calv.* ²⁾ articulum *Cod. Rozr.* ³⁾ specialiter vera *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Ecclesia cathedralis in Samagittia origitur.

Archiepiscopus Leopoliensis Iohannes Rzeschowsky mandatum Concilii Constantiensis sibi et Petro Vilmensi episcopo factum executurus, in Lithuaniam, Wladislao Poloniae Rege illic personaliter agente, advenit, et iuxta eiusdem Concilii instructiones et mandata, cathedralem ecclesiam sub titulo Sanctorum Alexandri, Eventii et Theodori ¹⁾, in terra Samagittarum, in loco Myedniky ²⁾, una simul cum Petro Vilmensi episcopo erigit et fundat, dote sufficienti sibi perprius per Wladislaum Poloniae Regem assignata. Wladislaus insuper Poloniae Rex fundat et dotat pro ea vice duodecem parochiales ecclesias in Samagittia iuxta numerum districtuum, et in quolibet districtu unam erigit et collocat, rectoresque earum in ecclesia cathedrali Myednicensi gerere canonicalem titulum, stallum, vocem et vicem disponit. Myednicensi autem ecclesiae cathedrali primus Mathias natione Almanus, in Wilno tamen natus, qui linguam Lithuanicam et Samagitticam norat, praefectus est et consecratus; duodecim insuper sacerdotibus, omnibus natione Polonis, zelum pro amplitudine fidei habentibus, duodecem ecclesiae parochiales Samagitticae ³⁾ commissae; quibus Wladislaus Poloniae Rex et certi ⁴⁾ Praelati ex Regno Poloniae singulis annis in pecuniis, libris et vestibus liberalia praestabant in fidei sanctae favorem suffragia. Tunc insuper omnis residuitas gentis Samagitticae ad numerum Catholicorum et fidei christianae identitatem accessit, et a Iohanne archiepiscopo Leopoliensi et Petro episcopo Vilmensi in fide orthodoxa instructa, atque baptismatis unda renata est. De his autem omnibus Concilium Constantiense et Martinus Papa literis regiis et dictorum Leopoliensis et Vilmensis pontificum informati, immenso replebantur gaudio, et tam gratissimum novum in omnes catholici orbis angulos diffundebant. Sed et Martinus Papa Wladislai Poloniae Regis devotionem et zelum offerens, speciales ⁵⁾ illi literas transmisit.

¹⁾ Theodorici *Ed. Lips.* ²⁾ Medniky *Cod. Rozr.* ³⁾ Samogithiae *Cod. Rozr.* ⁴⁾ caeteri *Cod. Rozr.* ⁵⁾ huiusmodi *Cod. Calv. Literae ipsae desiderantur in omnibus Codd.*

www.libtool.com.cn

ANNUS DOMINI 1418.

Legati ex Constantiensi Concilio redeuntes, a Rege Wladislao obviam prodeunte honorifice excipiuntur.

Christi Natalitio apud Grodno exacto, Wladislaus Poloniae Rex in Poloniae ¹⁾ Regnum ex Lithuania reversus, dies Canisprivii in Iedlna ²⁾ cum Elisabeth Poloniae Regina egit. Quibus transactis, per Sandomiriam, Novam civitatem, Visliciam, Myechow, Zarnowiecz, Wielyun, Siradium, Elisabeth Regina in Cracoviam remissa, in Maiorem Poloniam transiens, Pascha Domini apud Kalisch celebravit. Ex Kalisch vero processit in Konyń, Radzyeyow et Brzeszcze ³⁾, et Elisabeth Regina ad illum in Brzeszcze veniente, solitis viis in terram Dobrzinensem et pro festo Pentecostes in Iuniwladislaviam processit. Ex Iuniwladislavia pro festo Corporis Christi in Zneynam ⁴⁾, abinde vero in Gnesnam venit, quo iam suo iussu Praelati et barones Regni in frequenti numero convenerant. In quorum audientia Rex libellum Iohannis Falkemberg satyricum in vulgari Polonico legi mandavit, ut eius continentia audita consulerent, si quid pro honore Regis et Regni ultra ea, quae regii ambasiatores ⁵⁾ Constantiae effecerant, instaurari expediret. Consultum autem fuit: ut scripturam falsam, mendosam et erroneam, Wladislaus Rex leviter et perfunctorie ferret, neque de illa, velut ab homine levi et contemptibili edita, gravem faceret aestimationem, praesertim cum libellus praefatus autoritate universalis Ecclesiae et apostolicae fuisset damnatus et author suus digna mulcta punitus. Quodsi nihilominus liberet contra dicta praefati libelli altius aliquid refellere, subornaret et Rex alium monachum aequae impudentem, cum Iohanne Falkemberg de parilitem et improprium ⁶⁾ conserturum. Ex Gnesna processit Rex in Pobyedziska, ubi ambasiatores ⁷⁾ suos, videlicet Nicolaum Gnesnensem archiepiscopum, Lyaskarium Posnaniensem, Iacobum Ploczensem, Iohannem Kropidlo Wladislaviensem episcopos ⁸⁾, singulos cappas rubeas sarlaticas, capellos vero nigros, gestantes, item Ianussium de Thuliskowo castellanum Calisiensem (Zawissius enim niger de Garbow, Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem secutus, non venerat) redeuntes honoraturus, illis cum Elisabeth Regina et universa curia in obvium processit, et eos benigno ac

¹⁾ in suum *Cod. Rozr.* ²⁾ Gyedlna *Cod. Calv.* ³⁾ Brzeszcie *Cod. Kost.* ⁴⁾ Zne-
nam *Ed. Lips.* ⁵⁾ legati *Cod. Rozr.* ⁶⁾ iurgium *Cod. Rozr.* ⁷⁾ legatos *Cod. Rozr.*
⁸⁾ episcopum *Ed. Lips.*

hilari vultu exceptis illisque consultantibus, conventionem generalem pro festo Sancti Iacobi in Lancicia, rebus plurimis per eosdem ambasiatorés ¹⁾ cum Romanorum Rege in Constantia practicatis, et de ampliori Iohannis Falkemberg monachi punitione provisurus, indixit. Ex Pobyedziska ivit Rex Posnaniam, Kosten, Szrem, Szrzoda ²⁾, et in die Beatae Mariae Magdalenae in Pyzdri pervenit; abinde vero per loca solita in Lanciciam ad tenendum generalem conventionem transiit.

Boleslaus Switrigal per Alexandrum Ducem Magnum Lithuaniae captivatus, ex castro Krzemienyecz per dolum adepto, ad Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem profugit.

Dux Magnus Lithuaniae Alexander Withawdus de Duce Boleslao Switrigal, germano Wladislai Poloniae Regis, assidua suspicione vexatus, ne in necem suam aut de Ducatu Magno exclusionem, cum Ducibus et nobilibus Russiae, miro modo illum, quod ritum eorum efferret, colentibus, conspiraret, eum captivat ³⁾ et in locis plurimis tenet et asservat ⁴⁾. Ad extremum tandem castrum Krzemienyecz, eius prodicionem pertimescens, de manibus Ruthenorum accipit ⁵⁾, et Boleslao in id coniecto ⁶⁾, Cunrado Frankemberg militi Polono dat ⁷⁾ in tenutam: qui non secus quam vir bonus et rectus, praefatum Boleslaum Switrigal benigne et humane tenuit, et singulos Ruthenorum Principes et nobiles in suum contubernium, oblitus et suae et illius quem adservabat, sortis, admisit, credens illos pro tanta benevolentia et humanitate nihil mali in se et castrum sibi commendatum molituros. Verum Boleslaus Switrigal, conspiratione cum Ruthenis inita, in Parasceve Domini in nocte fraudem, de qua inter eum et Ruthenos convenerat, explevit. Ruthenis siquidem in frequenti numero, videlicet Daschkone ⁸⁾, Alexandro Nosch, Ducibus et aliis, ascendentibus murum per scalam ⁹⁾ et in castrum irrumpentibus, Dux Boleslaus Switrigal solutus est et rumor ingens ¹⁰⁾ in castro exortus. Quem Cunradus Frankemberg arcis praefectus sedaturus, et fugam Ducis Switrigelli ¹¹⁾ inhibiturus, gladio et clypeo accinctus accurrit: sed a multitudine Ruthenorum occupatus, obtruncatur, Dux quoque ¹²⁾ Switrigal arce libere potitur. Quam retinere non audens, de castro se cum suis, irrumpente ¹³⁾ luce, evolvit, et ad Sigismundum

¹⁾ legatos *Cod. Rozr.* ²⁾ Szrem, Szroda *Cod. Kost.* ³⁾ captivans *Cod. Calv.* ⁴⁾ tenet et asservat. *desunt in Cod. Calv.* ⁵⁾ accipiens *Cod. Calv.* ⁶⁾ et Boleslao in id coniecto *desunt in Cod. Calv.* ⁷⁾ dat illud *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Daschkone *Cod. Calv.* ⁹⁾ per scalas *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ magnus *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Swythrihelli *Cod. Calv.* Switrigal *Ed. Lips.* ¹²⁾ vero *Cod. Rozr.* ¹³⁾ erumpente *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Romanorum et Hungariae Regem, potentiam et tyrannidem Alexandri Withawdi pertimescens, benigne ¹⁾ a Sigismundo Rege exceptus, habitus et tractatus ²⁾, diffugit.

Seditione plebis Wratislaviensis sex consules capite plectuntur.

Decima nona Iulii, communitas civium Wratislaviensium iam dudum in consules gravi offensione irata, in praetorium, effractis ostiis, irrum-pens, sex consules, videlicet Iohannem Sax, Henricum Schmeth, Frey-belk ³⁾, Nicolaum Feystenlirk ⁴⁾, Iohannem Stille et Nicolaum Neumarkth, nulla iudiciaria inquisitione praemissa decapitat, et Iohannem Megerlin unum ex communitate, quod illum cum consulibus ⁵⁾ sensisse noverat, ex turri praetorii praecipitat; ea etiam tyrannide in consules usa, ut spoliatos illos, omnique amictu nudos, colloquio etiam uxorum et necessariorum, quod flagitabant, interdicto, ad supplicium duci ⁶⁾ in maius ⁷⁾ eorum dedecus censerat: ob hoc ⁸⁾, ut asseritur, in consules fremens, quod frequentibus tributis et exactionibus, de quibus rationem non reddebant, eam multipliciter gravaverant.

Wladislaus Rex a Martino Papa petit Iohannem Falkemberg cum suo infami libello comburi; et fratrem suum Switrigal Withawdo reconciliatum in Lithuaniam reducit.

Dominico die, in vigilia Sancti Iacobi Apostoli, Wladislaus Poloniae Rex Lanciciam perveniens et cum Praelatis et baronibus Regni sui conventum agens, super libello Iohannis Falkemberg, satyram et infamiam suam et Regni sui continentem, et authore eius, quid amplius factu opus sit, deliberat. Et post varias deliberationes Martino Papae scribit, rogans et requires illum, quatenus Iohannem Falkemberg universalis Synodi Constantiensis sententia damnatum, saeculari relinquens potestati, cremandum illum cum sua satyra ignibus decerneret. Papa autem Martinus non igni quidem hominem scelestum, sed squalido carceri, igne terribiliori, in quo diuturno cruciatus pertulit, addixit. Mittit insuper ex Lanciciensi diaeta Wladislaus Rex Mathiam de Labischin palatinum Brzestensem, Petrum Schaf-

¹⁾ ubi benigne *Cod. Rozr.* ²⁾ tractatus est *Cod. Rozr.* ³⁾ Freibelck *Cod. Kost.* (Freiberg). ⁴⁾ Feysteylerk *Cod. Kost.* (Feustling). ⁵⁾ cum communitate *Ed. Lips.* ⁶⁾ dare *Cod. Calv.* ⁷⁾ in magnum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ ob hoc ipsum *Cod. Rozr.*

franyecz succamerarium Cracoviensem et Martinum de Goworzino ¹⁾ notarium, in Lithuaniam, cum Alexandro Withawdo Duce Magno Lithuaniae vias et modos competentes, quibus Dux Boleslaus Switrigal germanus regius ex Hungaria possit reduci et ipsi Duci Alexandro Withawdo reconciliari, practicatorum. Annuit autem Dux Alexander Withawdus reversioni suae, et per literas salvi conductus libertatem redeundi concessit; reversumque favorabiliter excipiens et benigne pertractans, terras Russiae, videlicet Bransk et Szyewyorsky Nowogrodek ²⁾ sibi concessit in tenutam, in quibus usque ad Ducis Alexandri obitum morabatur.

Die Solis prima Augusti, Anna Ducissa, Ducis Magni Lithuaniae Alexandri ³⁾ consors, in Trokky moritur et in Vilnensi ecclesia sepelitur. Cuius mortem Ducem Alexandrum Withawdum amare quidem, sed brevi tempore constat luxisse.

De pace cum Cruciferis frustra tractatur.

Ex diaeta Lanciciensi Wladislaus Poloniae Rex discedens, pro festo Assumptionis Sanctae Mariae venit in Przedborz, exinde per Visliciam, Novam civitatem, Sandomiriam, Przischow, in terram Lublinensem descendit. Ex Skoky autem cum Regina Elisabeth in Lithuaniam, Albertum Iastrzamyecz Cracoviensem episcopum et Iohannem de Tarnow palatinum Cracoviensem habens in suo comitatu, in crastino Sancti Michaelis processit. Conventionem autem cum Magistro Prussiae pro concludenda pace perpetua in Wyelunia, pro die Sanctae Hedvigis celebraturus, navibus in Dubno ascensis, Grodno applicuit, quo iam consilarii Regni, Nicolaus archiepiscopus Gnesnensis, Iohannes Kropidlo episcopus Wladislaviensis, Sandivogius de Ostrorog palatinus Posnaniensis et alii barones Regni convenerant. Ex Grodno Wladislaus Rex processit cum Elisabeth Regina, Praelatisque et baronibus Regni, versus Kowno itinere navali. Cui in Dersunisky ⁴⁾ venienti Alexander Withawdus Dux Magnus Lithuaniae occurrit, et tam Regem et Reginam, quam Praelatos et barones Regni ⁵⁾ excepit. Elisabeth autem Regina in Kowno remanente, in Wyeluniam perventum est, et diaeta pro confectione pacis perpetuae cum Magistro Prussiae Fratre Michaele Kochmeister, qui et ipse cum frequenti consiliariorum numero advenerat, habita ⁶⁾. Tractatu autem vario in plures dies extenso, nulla poterat concors

¹⁾ Gorzowyno *Cod. Calv.* ²⁾ Siewierski Nowogrodek *Cod. Kost.* ³⁾ Alexandri *deest in Cod. Calv.* ⁴⁾ Dersumski *Cod. Kost.* Derszimisky *Ed. Lips.* ⁵⁾ Regni Poloniae *Cod. Rozr.* ⁶⁾ habita est. *Cod. Rozr.*

conclusio ad pacem ¹⁾ captari, propter quod sine fine a parte utraque discessum est.

Withawdus Iulianam affinem suam, ducit uxorem.

In Trokky ex Wyelunia Wladislaus ²⁾ cum Alexandro Withawdo ³⁾ reversus ⁴⁾, Praelatis et baronibus in Poloniam redire iussis, ipse in Lithuania remansit, et die Dominico ante Sanctae Elisabeth, in Grodno cum Elisabeth Regina et Alexandro Withawdo pervenit. Cumque die illa Alexander Withawdus Magnus Lithuaniae Dux matrimonium cum Iuliana, Ducis Iwan ⁵⁾ Koraczowsky ⁶⁾ relicta, initurus, frequenti suorum Principum et baronum coetu accersito, Petrum Vilmensem episcopum, ut sibi eam publice desponsaret, requisisset, negavit Petrus episcopus coniugium illud suo ministerio, publicae honestatis iustitia impediende (prior enim Anna subsequenti Iulianae germana matertera extabat), absque Sedis Apostolicae dispensatione se expleturum. Cumque neque prece, neque terrore, vir et pontifex rarae constantiae in id facinus perlicui posset, Iohannes Kropidlo Wladislaviensis episcopus desponsationem praedictam, Canonibus sanctis prohibitam, explevit, diebusque sequentibus nuptiarum celebritas habita est.

Wladislaus Rex, exploratis Cruciferorum insidiis, in Poloniam redit.

Nuptiis Ducis Magni Alexandri apud Grodno expletis, Elisabeth Regina in Cracoviam divertente, Wladislaus Poloniae Rex mansionem in Lithuania continuans, in Trokky reversus est, et solitis venationibus usus, in Merecz veniens, festa Natalis Christi illic egit. Quibus exactis, in venationum loca Wingri ⁷⁾ appellata et ultra Nyemyen sita, se transtulerat. Ubi ad eum Commendator de Rostemberg ⁸⁾ tribus militibus comitatus, in die Epiphaniarum venit, simulate quidem legationem Prussiae Magistri praefrens, re autem vera, quantas gentes Rex secum haberet, explorans: quingentis enim equitibus in apto loco dimissis, occupare Regem, exploratione perfecta, nitebatur. Rex autem suspectum habens praefati Commendatoris adventum, extemplo de Wingri discessum faciens et in Iancza perveniens, dum ab exploratoribus, quos speculatum miserat, structas sibi a Cruciferis

¹⁾ ad pacem tenendam *Cod. Rozr.* ²⁾ Wladislaus Rex *Cod. Rozr.* ³⁾ Withawdo Duce *Cod. Rozr.* ⁴⁾ reversus est, atque *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Gywan *Cod. Calv.* ⁶⁾ Koraczowski *Ed. Lips.* ⁷⁾ Vyugri *Cod. Calv.* (Wigry). ⁸⁾ Roszemberg *Cod. Rozr.*

periculosas ~~winsidias~~ didicisset, nocte insequenti duodecim milliaria conficiens, ad lacum, qui Methis appellatur, venit, exinde in Grodno procedens ¹⁾, post in Poloniam transiit ²⁾.

Bethsubulan Imperator Thartarorum a Withawdo Magno Duce Lithuaniae creatus, a Keremberdeno Thartaris praesidente vincitur; victorem autem frater Ieremferden occidens, Imperium occupat.

Thartarorum Caesar Keremberden ³⁾, morte patris sui Soltan Zeledin ⁴⁾, qui Wladislaum Poloniae Regem et Alexandrum Withawdum in singulis expeditionibus Pruthenicis iuverat, secuta, in paternum solium evectus ⁵⁾, hostilia in Alexandrum Withawdum et Principatus suos moliri, Alexandri amicitia contempta, coepit. Cui vicissitudinariam hostilitatem Withawdus ostensurus et ex Imperio illum deiecturus, alium Principem Thartarorum Bethsubulan ⁶⁾ in Imperatorem apud Vilnam, Schuba ⁷⁾ de purpura aurea vestitum, creat, constituit et ordinat, et gentibus quae illum sequebantur, alias suas gentes Thartaricas adiungens, ad dimicandum contra Keremberden ⁸⁾ hostem suum transmittit. Pugna autem atroci inter utrumque conserta, Bethsubulan ⁹⁾ cum sua gente succumbit, et a Keremberden victus, capite etiam truncatus est. Non post multos denique dies et ipse Keremberden a fratre suo germano Ieremferden ¹⁰⁾ occisus, Imperium occupavit, maiorique prudentia usus, Ducem Magnum Alexandrum non secus quam suus genitor coluit. Propter quod thronus suus Ducis Alexandri adhaesione et amicitia fuit illico stabilitus, et ipse Ieremferden singulas expeditiones cum Alexandro Withawdo in quoscumque hostes obibat.

ANNUS DOMINI 1419.

Martini Papae Nuntii, quod sententiam iniquam pro Cruciferis contra Polonos tulissent, apud Papam per literas a Wladislao Rege accusantur.

Wladislaus Poloniae Rex ex Lithuania reversus, Carnisprivii diebus apud ¹¹⁾ Iedlna exactis, Elisabeth Regina ab aegritudine, quam habuerat

¹⁾ transiens *Cod. Rozr.* ²⁾ venit. *Cod. Rozr.* ³⁾ Karemberden *Cod. Calv.* (Kerimberdei). ⁴⁾ Zelthan Zeledin *Cod. Calv.* (Sultan Dschelaleddin). ⁵⁾ evectus est, atque *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Bethsabulam *Cod. Rozr.* ⁷⁾ veste pellicea *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Kerembardem *Cod. Calv.* ⁹⁾ Bethsabula *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Geremferden *Cod. Rozr.* (Iarimferdei). ¹¹⁾ in *Cod. Rozr.*

priusquam toto regio iungeretur, validius grassante vexata, Cracoviae decumbente, in Sandomiriam, deinde in Novam civitatem processit. Quo ad illum velox Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis nuntius cum literis magnopere postulantibus ¹⁾, ut secum apud Sczepusiensem oram conventum tenere dignaretur, oblatus est. Cuius precibus Wladislaus Rex motus, venire consensit, et aliquot diebus apud Novam civitatem absumptis, ad tenendum huiusmodi cum Sigismundo Romanorum Rege conventum, cum frequenti et splendida militum suorum caterva per Woynicz, Czchow, Tuchow et Sandecz processit, et pro die Dominico Oculi in Lubowlya perveniens, Nuntios apostolicos Iacobum de Camplo Spoletanum et Ferdinandum de Hispania Lucensem, episcopos, per Martinum Papam, rogatu et instigatione Cruciferorum de Prussia et sub eorum expensis ad conficiendam pacem perpetuam vel treugam destinatos, offendit. Qui literis apostolicis praesentatis, multiplici instantia Wladislaum Poloniae Regem Summi Pontificis nomine deprecantur: quatenus cum Cruciferis de Prussia pacem perpetuam firmare, et a gneris cessare dignaretur. Ex Lubowlya processit Rex in Podolinum, deinde Lubicza: ubi apostolicis Nuntiis comitari iussis, optimum et pronum ad pacem aequis conditionibus conficiendam animum aperuit, et per certa capitula suam illis intentionem ad liquidum declaravit. Qui voluntate Regis ad plenum explorata, per Poloniae Regnum, regio milite illos ²⁾ conducente et singulis ubique ³⁾ providente necessariis ⁴⁾, in Thorun perveniunt, Magistrumque Prussiae Michaellem Kochmeister illic eorum adventum cum suis consiliariis operientem, pacem aut pacis sufferentias inire et assumere, patefacta Regis Wladislai optima in utrumque voluntate, requirunt. Verum a Magistro Prussiae de videndis privilegiis et iuribus suis et Ordinis sollicitati vehementer, videre illa et examinare atque transumere consentiunt. Magister siquidem Prussiae Michael causam suam apud Martinum Papam et Legatos eius iustificaturus, cum periculosum dinosceret, privilegia et iura in Urbem originaliter ferre, praefatos Nuntios in Prussiam venire, privilegia et iura originalia visuros et transumpturos, obtinuit. Cum autem iura et privilegia huiusmodi ex Marienburg in Thorun veherentur, auriga descendente, equi in praecipitem cursum et usque in locum Melno acti, quadrigam undis immergunt: ex quo omnia, quae currus continebat, praeter literas, iura et privilegia, ce-ratis, quibus involuta fuerunt, resistantibus, fuere tincta et compluta. Lectione autem et examinatione iurium et privilegiorum, et ad extremum transumptione perfecta ⁵⁾, ex Nuntiis et arbitris communibus, advocati Cru-

¹⁾ postulantibus *deest in Cod. Calv.* ²⁾ eos *Ed. Lips.* ³⁾ ubicumque *Ed. Lips.*
⁴⁾ necessaria *Ed. Lips.* ⁵⁾ patefacta *Cod. Rozr.*

ciferorum (prece, ~~incertum est~~, an pretio plecti), causae vero Wladislai Polonorum Regis, nullis eius propositionibus et responsis auditis, nullis iuribus visis, hostes infesti esse, ac per literas suas Cruciferorum partem iustificare, regiam vero damnare coeperunt. De quo Wladislaus Poloniae Rex amaricatús, graviter in illos apud Martinum Papam invectus est, et literis, quas subnecto, infestum illis et graviter indignatum Papam Martinum reddidit.

„Beatissime Pater! Recepi quam plurimas literas vestrae Sanctitatis „super causa, quae vertitur inter me et Magistrum ac Ordinem Crucifero- „rum de Prussia, et super excusatione vestrorum Nuntiorum, quos San- „ctitas vestra misit pro pace inter nos tractanda, et reprehensione eorum, „qui tractatui interfuerunt. Ego autem, Pater beatissime, licet nescirem, „nisi approbare quod Sanctitas vestra approbat, et damnare quod vestra „Sanctitas damnat: tamen non potui non dolere, quod iidem vestri Nuntii, „non audita parte mea, sed nec praesente, neque iudices, sed tentatores „electi, tulerunt contra me sententiam, quasi iniuste peterem quae pete- „bam, et quod iustitia partis adversae appareret fundata super omnibus „illis, quae petebam. Quod eo iniustius fecerunt, quod ordinaverant ean- „dem suam sententiam ad omnium hominum notitiam prius quam ad meam „pervenire: cum dederint super haec parti adversae literas, quibus se et „apud Principes iustificare potuerant et meam partem opprimere. Quamvis „autem iuri meo per eam nullatenus derogetur, prout Sanctitas vestra pa- „tentibus literis declaravit, tamen fama mea graviter laesa est, quasi cu- „lumniator esse viderer et iniusta bella fovere. Quod magis de talibus viris „miror, ita ad tam celerem praecipitasse sententiam, cum eos tanquam „viros probatissimos et integerrimos, ac pro talibus cognitos, cum in ini- „tío pro hac causa dirigeret ¹⁾ Sanctitas vestra, commendaret, et ego „a Praelatis et nonnullis baronibus Regni mei, qui in Constantiensi fuere ²⁾ „Concilio, multas de eis et praeclaras laudes audiverim. Nam esto, quod „parte adversa praesente, vel eorum subditis audientibus, non semel sed „pluries et in variis locis dixerunt, quod et fecerunt, scilicet partem eo- „rum fovere iustitiam, nos autem iniuste petere, nec debere illos in aliquo „nobis respondere, ut subditos et ³⁾ etiam extraneos ad eorum defensionem „et assistentiam animarent: tolerari hoc utcunque potuit, quod auxiliari „eis volebant, quos amicos prae caeteris elegerant, quorumque statum iu- „vare cernebant. At vero quia famam meam et partis meae, qui nihil eos „unquam offendi, apud ⁴⁾ universum orbem tam impie lacerarent, id fuit

¹⁾ eos dirigeret *Cod. Rozr.* ²⁾ interfuere *Cod. Rozr.* ³⁾ ut videlicet eorum subdi-
tos ac *Cod. Rozr.* ⁴⁾ quod ad *Cod. Rozr.*

„mibi omnino gravissimum. Ex quo evenit, ut ego spe pacis perpetuae
 „per eos vestrae Sanctitatis Nuntios componendae frustrarer, et adversarii
 „mei, hoc ipsorum testimonio elati, ad ineundam concordiam difficiliores
 „redderentur. Sed non est hoc novum aut insolitum parti adversae, ut
 „quibuscumque viis aut modis possunt, meum curent nomen infamare. Nam
 „et per Iohannem Falkenberg monachum, quem carcer Sanctitatis vestrae
 „merito detinet, alias me notabant et multipliciter infamabant, quasi fu-
 „turus essem ecclesiae Dei destructor et subversor fidei christianae. Nam
 „qualiter ¹⁾ egerim, sive in bellis erga ipsos, qui dicuntur domestici fidei,
 „sive in pace erga alienos et infideles ad fidem orthodoxam reducendos ²⁾,
 „non tam verba quam facta testimonium perhibent. Cum olim me ad bella
 „concitassent, violatis perpetuae pacis foederibus, quae fuerant inter Re-
 „gnum meum et ipsos, nutu divino in campo eos prostravi, et maio-
 „rem partem terrarum illarum meae ditioni subieci, et in pugna quidem
 „periere qui resistebant. In acquisitione vero terrarum nunquam aliquid cru-
 „delitatis ³⁾ exercui, quin potius cum omni humanitate terras ipsas cum
 „captivis, ad pacem deveniens, parva mercede restitui. Quam pacem cum
 „iterum violassent, et ego cum exercitu meo terras illorum invasissem,
 „munitionesque notabiles et non paucas ipsorum recepissem: requisitione
 „tamen et adhortamento ⁴⁾ Summi Pontificis, qui tunc erat, per dominum
 „Lausanensem ⁵⁾ Nuntium, nec non domini Sigismundi Romanorum et Hun-
 „gariae Regis, exercitus meos retraxi, nec vastari territorium eorum per-
 „misi, sed ad treugas deveni, sperans, tenensque fiduciam, quod ex hac
 „facilitate ⁶⁾ mea ad aliquem tramitem aequitatis et bonae pacis concor-
 „diam devenirent; cum eo multum exaltari me crederem, si talibus moni-
 „toribus et hortatoribus paruissem: et magnam victoriam quaererem, si
 „ipsorum crudelitatem et hostilem ⁷⁾ rabiem humanitate vicissem ⁸⁾. Sed
 „et nuper quoque, Pater beatissime ⁹⁾, cum nulla peramplius videretur spes
 „superesse pacis inter nos componendae; cumque cum fratre meo Withawdo
 „Magno Duce Lithuaniae exercitum congregavissemus, qui quam innumero-
 „sus ¹⁰⁾ esset, quam bene armis munitus, quamque expeditus ad bellum,
 „linquo eis dicere qui videbant; iamque essemus prope terras hostiles:
 „respectu ¹¹⁾ reverendi tamen patris domini Bartholomaei archiepiscopi Me-
 „diolanensis ex parte dicti Regis Romanorum nos adhortantis, ab ingressu
 „terrarum ipsarum nostros exercitus cohibuimus et treugas acceptavimus:

¹⁾ quae ipse *Cod. Rozr.* ²⁾ reducendo *Cod. Rozr.* ³⁾ nunquam crudelitatem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ adhortatione *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Lansanensem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ felicitate *Cod. Calv.* ⁷⁾ hostilitatem ac *Cod. Rozr.* ⁸⁾ superarem. *Cod. Rozr.* ⁹⁾ excellentissime *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ bene numerosus *Ed. Lips.* ¹¹⁾ respectu *deest in Cod. Calv.*

„ut iniquus profecto sit iudex, quicumque nos pacis avidissimos non indicabit zelatorem ¹⁾. Nam toties laesi, toties provocati, cum arma teneremus, parataque esset et exercitui praeda et nobis victoria, maluimus tamen omnia omittere, ut christiano sanguini parceretur, nosque sciremur ²⁾, non nisi invitos, contra domesticos fidei ad arma devenire. In reducendis vero infidelibus ad fidem orthodoxam, quantum laboravimus, quantum profecimus, nolo in hoc gloriari: ei sit gloria, a quo mercedem me spero recepturum. Et certe multo amplius, multoque uberius profecissem, maioribusque fides catholica adaucta fuisset incrementis, nisi per eos variis viis et modis impeditus fuisset. Quodsi a tempore, quo per baptismi gratiam regeneratus sum et orthodoxam fidem assumpsi, considerentur fructus, quos in hoc feci ego saecularis homo, imo non ego, sed Deus per me, et comparentur cum his, quos adversarii mei etiam a tempore institutionis Ordinis sui fecerunt, qui se dicunt religiosos esse et pro fide Christi pugnare, multo profecto inferiores me invenirentur: quippe quod doleant vehementer, non esse omnes circumvicinos suos paganos, aut alias infideles, ut illos ³⁾ impugnare eo titulo possent et bona eorum honestius rapere. Ego vero vellem omnes vicinos meos, imo omnes et bonos ⁴⁾ Christianos ⁵⁾, ut cum eis bonam pacem habere possem: et si qui etiam in longinquo inimici fidei christianaee, eos pro viribus persequi, et vel reducere vel delere ⁶⁾. Nunc autem per istos impedor, quos timere me magis oportet, quam genus ullum barbarorum. Nam illi nihil impium ⁷⁾ super me quaerunt: isti autem sanguinem, totaleque exterminium meum desiderant. Quod si animadvertissent Nuntii vestrae Sanctitatis, non tam facile sententiam contra nomen meum et famam praecipitassent: verum decet omnia in melius interpretari. Amplector igitur, scilicet quod dicit Sanctitas vestra, ut solent mediatores pacis, qui nunc uni parti aliquid tribuant, nunc alteri, ut eos commodius ac facilius trahant ad pacem; quodsi tantum tribuerunt illis, qui pacem fugiebant, ut in eorum complacentia tam graviter famam meam, nomenque laederent et damnerent: quid mihi aequale vel dignum tribuent, qui tanto studio pacem sequor, ut interdum etiam nimis timidus ac pusillanimis iudicem et censear. Expecto igitur ut responsum praestent, si quid habent tale, quod possit huic iniuriae mihi illatae comparari. Nam etsi compromiserim in serenissimum fratrem meum Romanorum Regem praedictum, tamen viam

¹⁾ non indicaret zelatores. *Cod. Rozr.* ²⁾ et cunctis pateret, nos *Cod. Rozr.* ³⁾ eos *Cod. Rozr.* ⁴⁾ imo et omnes vicinos *Cod. Kost.* imo et omnes homines *Ed. Lips.* ⁵⁾ Christianos esse *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ut eos vel reducerem vel delerem. *Cod. Rozr.* ⁷⁾ nil quod impium *Cod. Rozr.*

„tractatus et amicabile compositionis non repello: in quo tractatu alienos
 „nuntios ¹⁾, respectu Sanctitatis vestrae et devotionis, quam ad eam ge-
 „rimus, esse primos et praecipuos ²⁾. Non autem propterea oratores meos
 „arbitrari oportebat inhabiles ad pacem, quod se nuntiorum illorum iuris-
 „dictioni, quemadmodum pars adversa requirebat, in hac causa subiicere
 „noluerunt: nec ipsos difficiles appellare, quod illorum, qui tam facile
 „contra me pronuntiaverunt, iudicium declinarunt: sed nec nimis ad pacem
 „habiles videri debebant, quod ad acceptanda ea, quae pars adversa pro
 „pace offerebat, mandatum non habebant. Nam si in oblatione aut volun-
 „tate unius partis res tota consisteret, facile semper deveniretur ad pa-
 „cem: aut si de multis terris meis, quas possident adversarii mei, paucas
 „dimittendo, et pro maximis damnis quae intulerunt, paucas pecunias
 „respectu damnorum resarciendo ³⁾, pacem consequi deberent, ego nimis in
 „meis iuribus laederer et gravarer. Mandatum autem meis oratoribus dedi,
 „ut mea repeterent, quae pars adversa sine probro ⁴⁾ bono pacis, sine ⁵⁾
 „alleviatione suarum conscientiarum, merito deberet restituere: cum et nos
 „pro concordia et pace prosequenda sumus apti etiam de iure nostro di-
 „mittere. Haec ego illis tunc, et quae circa haec faciebant, dedi in man-
 „datis, non autem ut se temere cuicumque iurisdictioni submitterent, aut
 „hominum mihi nondum cognitorum iudicium acceptarent. Quocirca vestrae
 „Sanctitati humiliter supplico et devote, quatenus dimissa indignatione,
 „quam erga oratores meos concepit, famam meam humilem et devotam,
 „Sanctae Matri Ecclesiae et vestrae Sanctitati obedientem, eadem Sanctitas
 „vestra dignetur paternaliter servare, ne inimici mei habeant me in de-
 „risum. Personam Sanctitatis vestrae sanam et incolumem conservat Al-
 „tissimus, statumque vestrum per longa tempora felicitet pro regimine
 „Ecclesiae suae Sanctae et consolatione mea speciali. Datum in Sandecz,
 „feria tertia infra Octavas Nativitatis Sanctae Mariae, Anno Domini Mil-
 „lesimo quadringentesimo decimo nono.“

**Wladislaus Rex in terra Sczepusionsi Sigismundum Romanorum Regem frustra
 expectans, tandem ad Regnum suum redit.**

Apostolicis Nuntiis licentiatis, Wladislaus Poloniae Rex tredecim civitates terrae suae Sczepusiensis peragrabat, sufficientibus necessariis cum omni sua militia ab illis procuratus, Sigismundi Romanorum et Hungariae

¹⁾ vestra Sanctitas Nuntios *Cod. Rozr.* ²⁾ praecipuos apud me profiteor. *Cod. Rozr.*
³⁾ resarciendorum *Ed. Lips.* ⁴⁾ sive pro bono *Cod. Rozr.* ⁵⁾ sive *Cod. Rozr.*

Regis opperiebatur per dies plures adventum. Quo diuturnam agente ¹⁾ moram, Wladislaus Rex de terra Szepusiensi per Sobinow ²⁾ et Barduyow ³⁾ discedens, pro Dominica Ramis Palmarum in Krosznam, pro festo vero Paschae in Przemisl venit, Sbigneo de Brzesze ⁴⁾ Regni Poloniae marsalco et Zawissio de Oleschnicza ad Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, qui illum de neglectu, quem ⁵⁾ in Wladislao Rege literis et nuntiis ad se invitato admiserat, carperent, destinatis. Cui cum haec legatio nuntiaretur, summum se dolorem ob id concepisse, et ⁶⁾ a valetudine adversa oppressum fuisse, petens sibi ignosci, respondit, spondens se id facinus altero celeriori officio expiaturum.

Wladislaus Rex dolis Sigismundi irretitus, eidem pene donat terram Szepusiensem.

Facto ex Przemisl Wladislaus Poloniae Rex discessu, in Sanok processit. Ubi iterum novo nuntio Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis, Andrea ⁷⁾ Baliczky milite Polono, largum conductam afferente, exquisitis supplicationibus, ut Hungariam redire et cum Sigismundo Rege apud Cassoviam convenire dignaretur, vexabatur. Wladislao autem Rege plurimum renuente, renitenteque, et priorem collusionem opponente, Sigismundi Regis nuntius damnari caput suum, si Cassoviam Sigismundus Rex venire falleret, permittebat. Quo tam sublimes exhibitione narrationem suam firmante, Wladislaus Poloniae Rex expugnatus, ex Sanok in Hungariam reversus, per Stropkow et Aperiasch ⁸⁾ procedens, undecima Maii Cassoviam advenit. Rege autem Sigismundo illic non reperto, septem diebus, magna cruciatus anxietate, apud Cassoviam immoratus, octavo die discedere cum suis omnibus accelerabat. In ipso autem discessionis Wladislai Regis articulo Sigismundus Rex advenit, et moram suam aegritudine assidua expurgans, aegre a Wladislao Rege, ne die illo abscederet ⁹⁾, obtinuit. Octo deinde diebus ambo Reges mansionem suam apud Cassoviam agebant: intra quos Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex ponebat se ferventem ad procurandum pacem inter Wladislaum Poloniae Regem et Cruciferos, quorum nuntii tunc aderant, mediatorem; Wladislao autem Rege compromittere plenarie in Sigismundum Regem se offerente, et post oblationem effectualiter compromittente, Cruciferi simulabant se nullo pacto in eum, dolos tegendo absconditos, compromissuros. Urgebat itaque Wladislaus Po-

¹⁾ faciente *Cod. Rozr.* ²⁾ Szobinyow *Cod. Calv.* ³⁾ Bardiow *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Brzezic *Cod. Kost.* ⁵⁾ negligentia, quam *Cod. Rozr.* ⁶⁾ sed *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Andrea videlicet *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Operiasch *Cod. Rozr.* ⁹⁾ discederet *Cod. Rozr.*

loniae Rex Cruciferorum nuntios oblatione sua in compromissum. Et Cruciferorum nuntiis renitentibus, neque Wladislaum Regem illa aestate instaurare posse bellum censentibus, tanto instantius oblationem ipsam ingeminabant. Magnopere autem Sigismundus Romanorum Rex indignatus, quod parum sibi fiderent et compromittere in illum detrectarent, obtulit se proprio motu Wladislao Polonorum Regi contra illos ¹⁾ personale solatium ²⁾ cum suis omnibus potentiis laturum, et eorum exterminium omnibus conatibus procuraturum: eo tamen pacto, quod in foedere apud Lubowlya inito sancitum est, salvo, ut terris Pomeraniae, Chelmensis et Michaloviensis, in sortem Regni Poloniae velut propriis et naturalibus redeuntibus, Prussia inter Reges divideretur; eaque omnia dilatato sermone se impleturum iureiurando firmabat. Neque de bello Cruciferis Prussiae inferendo curam Reges, sed de Prussia dividenda sermonem intenderant; iamque divisionem ipsam per loca, signa et fluvios designabant. Tantam autem actualement Wladislaus Poloniae Rex de promissis Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis fiduciam, certitudinemque induerat, ratus illum et pro regia virtute et in Cruciferos irritatione, sincere singulas pollicitationes custoditurum, ut earum dulcedine inescatus, terram Sczepusiensem dono et sine aliqua pecuniarum solutione Sigismundo Regi resignare statueret, nisi a proposito sibi et Regno suo pernicioso, per Albertum Iastrzamyecz episcopum Cracoviensem, Sbigneum de Oleschnicza Praepositum Sancti Floriani, secretarium, et alios consiliarios, non sine difficultate fuisset reductus. Propediem siquidem venturum se et solatia ³⁾ copiarum magnarum adducturum, Sigismundus Rex constanter et enixe Wladislao Regi pollicebatur, non quia implere vellet quae promittebat, sed ut Wladislaum Regem spe magna impletum facilius falleret. Nec solum tunc, sed et ex post ⁴⁾ per multa tempora ficta illum promissione lactabat.

Wladislaus Rex vanis Sigismundi promissionibus diu lactatus ex Hungaria discedit.

Feria sexta in crastino Ascensionis Domini, Wladislaus Poloniae Rex, facto in Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem in Cruciferorum causa extenso compromisso, et Sigismundo Regi in scriptis tradito, consiliariis necquicquam dissuadentibus, et non extensum sed limitatum et conditionatum compromissum, tale videlicet: ut si Cruciferi de Prussia infra festum Sanctae Margarethae compromittere et Sigismundus Rex pro-

¹⁾ eos *Ed. Lips.* ²⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ³⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ⁴⁾ postea *Cod. Rozr.*

nuntiationem suam ferre negligenter, compromissum regium, festo Sanctae Margarethae lapso, intelligeretur extinctum, consultantibus et magnopere id salubre censentibus, ex Cassovia, Sigismundo Rege illum in longum prosequente, discedens in Aperiasch ¹⁾ venit: Sbigneum de Brzesze ²⁾ Regni Poloniae marsalcum apud Sigismundum Regem et eius curiam relinquens, ad sollicitandum Regem, ut celerius cum suis potentiis, solatium ³⁾ Wladislao Poloniae Regi contra Cruciferos laturus, consurgeret, et consurgentem versus Thorun per Cracoviam et Brzesze ⁴⁾ duceret, de necessariis sibi et genti suae provisurus. Iamque Wladislaus Poloniae Rex in pluribus locis Regni sui, per quae Sigismundum Regem iturum credebat, vinum, caeteraque victualia in magna copia procuraverat ordinari. Sed et Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, non secus quam quae promiserat et iuraverat, impleturus, Georgium de Holoeh ⁵⁾ episcopum Pataviensem, gubernatorem archiepiscopatus Strigoniensis et imperialem cancellarium, et Iohannem Comitem de Herdek alias de Reez, necessaria et arma in suam et militum suorum expeditionem opportuna comparaturos, Cracoviam transmiserat ⁶⁾. Qui sex hebdomadis apud Cracoviam in expensis Wladislai Poloniae Regis commorati, intelligentes Sigismundum Regem fluxae et variabilis fidei fore ⁷⁾, ex Cracovia discedentes in Hungariam redierunt. Quibus redeuntibus, et Sbigneus de Brzesze Regni Poloniae marsalcus, videns et palpans singulas pollicitationes Sigismundi Regis recidisse in irritum, et nullas illum copias, quantumlibet tennes, ordinasse, non sine suo et Regis sui ludibrio, ludificationem Regis sui et suorum amplius ferre non valens, ex curia Sigismundi Regis discedit et ad Wladislaum Poloniae Regem, iam tunc in Cruciferos expeditionem agentem, rediit, Sigismundi Regis pollicitationes quam probe expertus. Habebat enim Sigismundus Rex calliditatis vafrae permixtum ingenium, aliud clausum gestans pectore, aliud depromens lingua, adeo in promittendo blandus, ut crederes illum, quod mollibus et suavis pollicitationibus obtulerat, effectuali ⁸⁾ opere impleturum, et nullam vafriem verbis suis includi, et qui multum habuit ingenii, minus cordis.

¹⁾ Operiasch *Cod. Rozr.* ²⁾ Brzezie *Cod. Rozr.* ³⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Brzeszie *Cod. Kost.* ⁵⁾ Oloeh *Cod. Kost.* (Hohenlohe). ⁶⁾ transmittit. *Cod. Rozr.* ⁷⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁸⁾ effectualiter *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex generalem expeditionem contra Cruciferos indicit.

Ex Aperiasch ¹⁾ Wladislaus Poloniae Rex per Stropkow et Rimanow in Sanok advenit. Et expeditione generali contra Prussiam indicta, scribit Alexandro Withawdo Lithuaniae Magno Duci, ut cum potentiis ²⁾ dominiorum suorum in solatium suum venire non negligat; militibus vero Regni sui universis, ut in Wolborz exercitualmente convenient, in Prussiam processuri, mandat. Ex Sanok Przemislam, inde pro festo Corporis Christi Leopolim venit. Quo illic exacto, per Iaroslaw et Lanszensko ³⁾, feria sexta in die Sanctorum Petri et Pauli, Sandomiriam veniens, Sabbato ad monasterium Sanctae Crucis Calvi montis, orationis et commendationis gratia descendens, nuntios Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis, videlicet Erkapeter Magistrum Tavernicorum regalium et Stephanum de Brzozowicze accepit. Qui legationem dicere iussi, summo studio, summoque conatu, variis pollicitationibus ⁴⁾ et promissis supplicabant Regi: ut expeditionem coeptam in aliud tempus differret, decisionem ex arbitrio Sigismundi Regis, iuxta omne suum beneplacitum sine ferro et armis habiturus. Wladislaus autem Poloniae Rex in verbis et promissis Sigismundi Regis nullam efficaciam reponens, quippe qui eum tot iteratis vicibus fefellerat, nuntiis respondet: nullo se pacto coeptam expeditionem, exercitibus Polonicis et Lithuanicis iam in arma coactis, certitudine pleniori in causa sua non extante, omisurum. Cumque nuntii Sigismundi Regis eo responso parum contenti, aliud sibi benignius multifaria instantia deposcerent, Wladislaus Rex, neque se secus facturum, neque aliam responsionem daturum astruens ⁵⁾, ex Calvo monte in Bodzanczin descendit. Quo cum Elisabeth Regina debilis et languens advenisset, Regem tamen per Blizyny, Zarnow et Suleyow ⁶⁾ usque in Wolborz valetudinaria comitabatur. Motis ex Wolborz copiis, solitis stativis pro die Sanctae Mariae Magdalenae ad Czyrwyensko ⁷⁾, quo iam Alexander Withawdus cum potentiis gentium suarum advenerat, applicuit, unitisque exercitibus, Wislam per pontem ex navibus extractum superans, in terras hostiles procedit.

¹⁾ Operiasch *Cod. Rozr.* ²⁾ cum potentiis suis *Cod. Rozr.* ³⁾ Lezeysko *Ed. Lips.*
⁴⁾ supplicationibus *Cod. Rozr.* ⁵⁾ asserens *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Sulicow *Cod. Kost.* ⁷⁾ Czervi-
 wensko *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex in biennium ioto cum Cruciferis foedere, exercitum in Poloniam reducit.

Cum itaque in villam Bandzyno ¹⁾ Masoviae sitam in districtu Zawkrzensi pervenisset, altero die terras hostium ²⁾ ingressurus, Bartholomaeus archiepiscopus Mediolanensis, Capra, eo quod pro insigni capram ferret, appellatus, ex parte Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis bellum intercepturus, advenit. Sentiens siquidem praefatus Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex animum Wladislai Poloniae Regis ab expeditione non posse reduci, alia arte et ingenio, dum persuasiones abiectum iri videret, expeditionem interciperi tentavit. Misit siquidem velocissime praedictum Bartholomaeum in Prussiam, consulens Cruciferis et mandans, quatenus in ipsum, omni pavore circumscripto, compromittant: pollicitus se illis iudicem et arbitratorem favorabilem monstraturum. Qui suis parendo ³⁾ iussionibus, eadem potestate plenitudineque verborum in illum compromittunt, vastationem terrarum suarum, quemadmodum evenit, aversuri. Praefatus itaque Bartholomaeus archiepiscopus, in consilium introductus, magnis precibus, maioribus ingeniis, deprecatur Wladislaum Regem, quatenus iuxta sui compromissi formam, a bello se temperet ⁴⁾ et arbitrariam decisionem Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis, in quem, alteram partem diu reluctantem, Magistrum videlicet et Ordinem Cruciferorum deducebat compromississe, expectet. Et licet Wladislaus Poloniae Rex et omnis suus exercitus, quolibet compromisso non obstante, precibus Bartholomaei archiepiscopi Mediolanensis repudiatis, summopere guerram ⁵⁾ prosequi expeteret: consiliis tamen et instantiis multiplicibus Alexandri Withawdi Ducis Magni Lithuaniae, aspirantis in reversionem, persuasus, non sine sua et totius exercitus sui grandi nausea et amaritudine, treugis in ⁶⁾ biennium susceptis, Sigismundi Regis pronuntiationem et arbitramentum se astrinxit, dummodo tamen ferre illud infra ⁷⁾ praesens tempus et diem Epiphaniarum inclusive non negligat, praestolaturum, alias compromissi facultatem, festo Epiphaniae ⁸⁾ transacto, voluit esse penitus annullatam et extinctam. His taliter compositis, Wladislaus Poloniae Rex armis depositis, a guerra ⁹⁾, non sine sua et totius exercitus anxietate, discedit. Praelatis autem et baronibus Poloniae eum de tam improvido compromisso arguentibus, ipse omnem culpam in Albertum Iastrzamyecz Cracoviensem episcopum et can-

¹⁾ Bądzino *Cod. Rozr.* ²⁾ hostiles *Cod. Rozr.* ³⁾ parentes *Cod. Rozr.* ⁴⁾ temperaret *Cod. Rozr.* ⁵⁾ bellum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ad *Ed. Lips.* ⁷⁾ iuxta *Ed. Lips.* ⁸⁾ Epiphaniarum *Cod. Rozr.* ⁹⁾ a bello *Cod. Rozr.*

cellarium Regni Poloniae, quasi sua negligentia et non potius regia prohibitionem conditio compromissum restringens, videlicet ut si infra treugarum tempus, ad diem Sanctae Margarethae compromittere Cruciferi de Prussia neglexissent, compromissum regium intelligeretur extinctum, adiecta non fuisset, retorquet. Ex quo praedictus Albertus ¹⁾ episcopus Cracoviensis magna odia et multiplices sugillationes in animis militarium, licet praeter suum demeritum, contraxit. Haec expeditio, ob reversionem quae accidit, reversalis intitulatur a Polonis. Ex Bandzyno ²⁾ confectis treugis Wladislaus Rex eadem via, qua advenerat, flumine Wisla apud Czyrwyensko ³⁾ cum omni exercitu superato, transiens, exercitum suum licentiavit, qui fere omnia bona, quae in quadrigis ex farina ferrebat ⁴⁾, agrestibus in Masovia, quorum fruges depastus erat, largitus est.

Wladislaus Rex horrende fulminis ictu, propter matrimonium cum Elisabeth Granowska sorore spiritali contractum, graviter exterritur.

Ex Czyrwyensko Wladislaus Rex egressus, per Gambyno ⁵⁾, Gostinino, Kowalye, Brzeszcze ⁶⁾, Radzyeow ⁷⁾, Strzelno, Gambicze ⁸⁾, Mogilno procedens, pedestre iter in Pobyedziska conficiens, Posnaniam secunda die mensis Augusti advenit. Obsecrationibus autem suis apud monasterium Corporis Christi perfunctus, Sabbato ex Posnania hora tarda ⁹⁾ in quadriga, in cunabuli modum fabricata, versus Srzodam, comitantibus illum Nicolao de Michalow Sandomiriensi, Sandivogio de Ostrorog Posnaniensi, palatinis, Henrico de Rogow, Iohanne Manszik ¹⁰⁾ de Dambrowa, et aliis pluribus militibus, procedebat. Dum autem in nemus ante Thulcze situm pervenisset, subito ex coelo sereno et lucido turbidum et tenobrosum factum est, coruscationesque horridae, tonitruaque fieri coepta. Quo nemus ingrediente, et prope montem proximum nemori constituto, fulmen de coelo maximo et vehementi fragore decidens quatuor equos quadrigam Regis vehentes et duos servitores regios, qui latera quadrigae regiae a cadendo euntes ¹¹⁾ pedibus sustentabant, videlicet Bachmath et Mathiam nigrum suo impetu, auriga servato, necavit. Occidit et equos, quibus Nicolaus Sandomiriensis, Sandivogius Posnaniensis, palatini, Henricus de Rogow, Iohannes Manszik ¹²⁾

¹⁾ Albertus Iastrzabiecz *Ed. Lips.* ²⁾ Bądzino *Cod. Rozr.* ³⁾ Czerwiensko *Cod. Kost.* ⁴⁾ vehebat *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Gąbyno *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Brzeszcze *Cod. Kost.* ⁷⁾ Radzieiow *Cod. Kost.* ⁸⁾ Gembicze *Cod. Kost.* ⁹⁾ hora Tertiarum *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Mezyk *Cod. Kost.* ¹¹⁾ ne caderet, eundo *Cod. Rozr.* ¹²⁾ Mezyk *Cod. Kost.*

insidebant, item septem alios equos militum, sessores illorum ¹⁾ in nullo offendens. Occidit et equum Regis, cui cubicularius Forszthek de Czczyca ²⁾ lanceam vibratilem Regis ferens ³⁾ insidebat, chlamydem eiusdem cubicularii Forszthek per medium discerpens, corpus vero non contingens. Wladislaus autem Poloniae Rex terrore horribili fulminis tremefactus, baronibus et militibus ad eum, percussione fulminis desinente, accurrentibus, et quonam modo se haberet, sciscitantibus, longo tempore, sive id exanimatio, sive ingens metus causabat, nullum responsum edens, non secus quam mortuus a militibus lugebatur. Erigens tandem se, viribus quas metus occluserat, resumptis, loqui coepit, casum tam horrendum profitens pro suis demeritis iuste evenisse. Pertulit autem Wladislaus Rex ex fulmine huiusmodi in dextra manu dolorem infra dies paucos desinentem, et in sensu auditus aliqualem occlusionem, sed et vestimenta eius sulphure olebant. Hunc casum ultionem irae Dei designantem, religiosi et timorati viri non ob aliud Wladislao Regi rebantur accidisse, nisi quia sororem per spirituales cognationem germanam, Elisabeth Granowska, accepisse illum non pudebat in uxorem. Liberius tamen aliquanto a Sbigneo de Oleschnicza secretario suo Rex correptus: Elementorum, inquit, te, o Rex! ferientium, quantum facinus, miscendo te sorori germanae, commaternitatis vigore, eius quippe mater te de fonte levaverat, admiseris, testimonium accepisti, dum et murorum te robur non sustinendo praecipitat, et coelum fulmine et ignis fulgurando condemnat, undae ⁴⁾, nisi poenitueris, metuendae sunt ne demergant ⁵⁾, terra timori habenda ne absorbeat. Tum quoque primum Wladislaus Poloniae Rex, plaga horribili superne accepta, timere sibi coepit, et matrimonium ⁶⁾ Deo et hominibus odibile, quod cum Elisabeth Granowska contraxerat, execrari. Assertio etiam habebat aliquorum, quod dubietas fidei christianae ei veniebat in mentem velut neophyto, cum subito fulmine percussus est. Sed nec ipse tunc, aut ex post ⁷⁾, facinus suae in fide vacillationis prodidit, nec cuiquam, an id verum fuerit, facile succurrit ⁸⁾.

¹⁾ eorum *Cod. Rozr.* ²⁾ Czczyca *Cod. Rozr.* ³⁾ gerens *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Unde *Ed. Lips.* ⁵⁾ metuenda sunt ea ne te demergant *Cod. Rozr.* ⁶⁾ matrimonium horribile *Ed. Lips.* ⁷⁾ postea *Cod. Rozr.* ⁸⁾ succurrit. *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Mortuo Wenceslao Bohemiae Rege, frater eius Sigismundus Romanorum Rex a Wladislao Poloniae Rege in Sandecz excipitur. Quem inde redeuntem et in Turcos bellum parantem Ianussius de Thuliskowo comitatus, sententiam arbitrariam in causa Cruciferorum Wratislaviae obtinuit.

Fulminis iactura excepta Wladislaus Poloniae Rex in oppidum suum regale, quo tendebat, Szroda pervenit. Ex quo die altero recedens, per Pyzdri et Kalisch in Sirdiam pro festo Assumptionis Mariae ¹⁾ pervenit. Exinde per Szezirczow, Pyotrkow, Przedborz, Malogoszcz, Andrzejow, Visliciam venit ²⁾: quo illi certus nuntius, Wenceslaum Bohemiae Regem diem obiisse significans, allatus est. Cui funerias solenni officio Wenceslao Bohemiae Regi apud Visliciam celebranti, Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis alter nuntius occurrit, magnopere obsecrans, ut in Nova Sandecz cum illo convenire quanto celerius dignaretur. Cuius precibus morem gesturus, ex Vislicia in Sandecz pro die Nativitatis Sanctae Mariae ³⁾ procedens, Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem cum frequenti baronum Bohemiae numero, qui ad illum post obitum Wenceslai Regis confluxerant, in Sandecz venientem excipit, et singulis necessariis Regem et omnes, qui secum una venerant, tractavit. Tentae sunt autem per dies aliquot inter Reges et eorum consiliarios variae super Regno Bohemiae vacanti deliberationes, idque per Wladislaum Poloniae Regem in summa Sigismundo Regi consultum: quatenus singulis agendis aliis praetermissis, quam celerrime in Bohemiae Regnum ire pergeret, rebusque publicis compositis, sectam quoque et haeresim Vielephisticam, post mortem Wenceslai Regis gliscentem ⁴⁾, ne amplius grassari posset, et quoslibet alios res novare molientes, opprimeret. Verum Sigismundus Rex nihil se dubitare de fide Bohemorum in se respondit, et maiores ac principales aut venisse personaliter, aut per literas illi fidem dedisse. Salutari igitur consilio Wladislai Poloniae Regis, qui illi ⁵⁾ ferre cum gentibus, si eum Bohemiam ire contingeret, solatium ⁶⁾ offerrebat, neglecto, in Turcos ea aestate expeditionem fecit. Intelligens autem Wladislaus Poloniae Rex, Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem consorti suae Reginae Barbarae vehementer iratum esse, Ianussium de Thuliskowo castellanum Calissiensem in Hungariam mittit, cuius opera reconciliatio utriusque secuta est. Solicitavit deinde praefatus Ianussius castellanus Calissiensis Sigismundum Regem de

¹⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ²⁾ applicuit *Cod. Rozr.* ³⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ crescentem *Cod. Rozr.* ⁵⁾ qui se illi *Cod. Rozr.* ⁶⁾ auxilium *Cod. Rozr.*

ferenda inter Regem et Cruciferos iusta sententia, tam assidua et forti sollicitudine, ut etiam illum in Turcos expeditionem agentem sequeretur: nec eam ¹⁾ sollicitudinem remisit, donec Wratislaviae sententia ipsa prolata est.

Viclephistarum in monasterium Aulae regiae et corpus exanime Wenceslai Bohemiae Regis crudelitas.

Angustiatus Wenceslaus Bohemiae Rex frequentibus malis, quae per desidiam suam in Bohemia invaluisse sinerat, paralysi correptus aegrotare coepit, atque infra octo et decem dies, signatis haereticorum nominibus, quos neci destinaverat, Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, fratrem, assidue vocitans, et amicorum auxilia anxius expectans, ante vita excessit, quam vocati Principes adessent, die videlicet Mercurii sedecima mensis Augusti; cum regnasset annis quinque et quinquaginta, et duobus tantummodo amplius vixisset. Cadaver suum primum ad ecclesiam Sancti Viti in arce, deinde ad Aulam regiam, solius abbatis Aulae regiae diligentia, propter Viclephistarum metum et rabiem, noctis tempore humatum est, omni funerea pompa, Sophia Regina ingredi civitatem non ausa, omissa. Cum vero postea monasterium praedictum ab haereticis diriperetur et sepulchra Regum effringerentur, cadaveraque abiicerentur, piscator regius Muska nomine, Regis, quem amaverat, corpus clam collegit et in loculo domi apud se condidit. Interiecto deinde tempore, rebus ad meliorem formam redactis, cum Wenceslai corpus requireretur, viginti aureis acceptis, illud reddidit. Cui tandem primum iustus honos solutus est.

Wladislaus Rex in Lithuaniam procedit, Elisabeth Regina in Regno aegre relicta.

Ex Sandecz Wladislaus Rex per Czyeszkowicze ²⁾, Pilzno, Ropezicze, Lanczuth in Russiae terras processit, et circa festum Sancti Michaelis Leopoli cum Elisabeth Regina venit. Quo ex Leopoli versus Glinyani egresso, Elisabeth Regina sequi illum, languore oppressa, destitit et in Grodek processit. Ex Glinyani in Sambor ³⁾, abinde visitaturus aegram Reginam in Grodek, post vero Regina Elisabeth in Lanczuth divertente, per Sanok, Ropezicze, Byecz, Bochnya, transitum faciens, pro die Sancti Martini in Nyepolomicze venit. Ex Nyepolomicze in Lithuaniam processurus, Elisabeth Reginam plus solito aegram apud oppidulum Brzeszek visitavit, et tandem

¹⁾ etiam *Cod. Rozr.* ²⁾ Cieskowycze *Ed. Lips.* ³⁾ Schambor *Cod. Rozr.*

per solita loca Lithuaniam processit, perfunctusque illic venationum voluptate, Natale Salvatoris apud Merecz ¹⁾ celebravit.

Scelera varia Viclephistarum Duce Iohanne Zischka.

Tardante Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege Viclephisticam haeresim in Bohemiae Regno gliscentem opprimere, repente vires conqurens, eousque pullulavit, processitque, ut armata manu in fidem et religionem orthodoxam grassaretur, sectatoribus pestis tam nefandae singulos fideles compellentibus ad utriusque speciei communionem, caeterorumque erroneorum articulorum observantiam. Et quoniam haeresis praedicta temporalium bonorum possessionem habere ecclesiam scelestum et illicitum astruebat: saeculares Bohemi doctrinam huius articuli, ambitioni eorum congruentem secuti, duce Iohanne Zischka ²⁾ de Troschnovia primum monasterium Carthusiense ³⁾ in Praga, eiectis ⁴⁾ ex eo, partim trucidatis fratribus Carthusiensibus, diripiunt, disiciunt et muros eius solo aequant, bonaque temporalia eiusdem monasterii occupant; monasterium deinde Cisterciense dictum Aula regia, uno milliari a Praga distans, simili abominatione in exterminium ponunt, bona illius diripiendo, corpus Wenceslai Regis ⁵⁾ noviter absumpti, in eodem monasterio Aula regia sepultum egerunt et in flumen Molthawa, vivis et mortuis inferendo bellum, proiciunt. Quod piscator offendens, in suo tugurio sepelivit, vilemque egestionem vilior sepultura secuta est. Conrado insuper de Westphalia ⁶⁾ archiepiscopo Pragensi, Albicio eam sedem archiepiscopalem ⁷⁾ refutante, promoti et in praefatam haeresim metune, incertum est, an caligine et nequitia mentis prolapso, grex fere universus suus, Pastore errante, scandalizatus, in praecipitium actus est; et haereseos peste virus suum longe diffundente, Regnum Bohemiae, paucis admodum civitatibus exceptis, labe haeretica infectum. Quasi autem haeresis Viclephistica, qua se gens Bohemica inquinnerat, pro explenda insania, quae Bohemica pectora pervaserat, parum sufficiens foret, in aliam rursus foediorum, quae Picarditarum appellabatur, incidit. Cuius abominabiles observantias describere, etiam scelus crediderim: congregati siquidem homines utriusque sexus, pestem huiusmodi praticantes, in unum locum nudi inter se commorati, venerea opera, nulla uxorum aut consanguineorum discretione habita, passim patrabant, et multa

¹⁾ Merzeck *Cod. Calv.* ²⁾ Szyszka *Cod. Calv.* ³⁾ Carthusiense *Ed. Lips.* ⁴⁾ partim eiectis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Regis *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ Vestwalia *Cod. Calv.* ⁷⁾ sedem archiepiscopalem *desunt in Cod. Calv.*

ac longa prosperitate usi, etiam Satanae ministerio ¹⁾ de adversariis victoriis potiebantur. Ad quam quidem tam foedam et abominandam Deo et hominibus sentinam omnis incontinentium sicariorum, nebulonum et aere alieno gravatorum fex confluebat. Saevientibus deinde laicis contra clerum, monasterium insigne Opathkowicze ordinis Cisterciensis, plurimas Sanctorum reliquias auro et argento vestitas habens, et quae in festis maioribus ex sacristia ²⁾ ad altare maius in curru argenteo ferebantur, per Iohannem Opoczensky ³⁾ Bohemum, item omnia alia fere monasteria et loca sacra et religiosa, tam in Praga, quam in toto Bohemiae Regno, spoliata, confracta et ruinata sunt; singuli religiosi et personae ecclesiasticae, haeresim non acceptantes, ignibus dati, aut necati, aut pulsi ⁴⁾; Sanctorum reliquiae, praecipue Sancti Wenceslai Patroni Bohemiae, item Sancti Viti, item Sanctae Ludimilae, ex thecis et locis suis proiectae et concultatae; bona ecclesiarum tam cathedralium quam collegiatarum, conventualium et parochialium, a laicis occupata et direpta; omnia vasa et clenodia ecclesiarum sacris deputata usibus, in cingulos, frena, sellas et alias res profanas conversa; libri ecclesiarum, monasteriorum et Universitatis ⁵⁾ Studii Pragensis, distracti et venundati; saeculares viri boni et timorati et catholicae puritatis observatores, qui se inquinari haeretica peste passi non sunt, cum coniugibus et pignoribus, ex suis civitatibus, castris, haereditatibus, fundis, domibus, agris pulsi, nonnulli trucidati ⁶⁾; Studii Universitatis Pragensis, scholaribus diffugientibus, gloria pessundata, omniaque divina et humana labefactata et adeo confusa, ut nemo mortalium, etiam Tullianam eloquentiam sortitus, extet, qui sufficienter calamitates enumeret, quas Bohemiae Regnum quondam nobile et insigne, ea vero haeresi infectum, foedum et miserabile, pertulit et contraxit, et splendorem gloriae suae in plurimis Regnis, populis et nationibus diffusum, in ignominiam caliginemque convertit. Iohannes Zischka ⁷⁾, qui superiori tempore apud Poloniae Regem in Prussia bellis assiduis exercitatus fuit, uno carens oculo, quem pridem strenue pugnans amiserat, Hussitarum veneno infectus et rapinarum avidus, coadunatis sibi ex haeticis quadraginta virorum millibus, in omne facinus audaciam sumpsit. Et Pilznam iuris sui faciens, praesidioque valido muniens, arcem quoque Wishegradiensem invasit. Sophia interim Regina, serum subsidium in Sigismundo Rege itidem sibi repromissum prospiciens, ex thesauro regio copias comparans, et Czenkonem de Wartemberg in capitaneum praeficiens, arcem et minorem civitatem Pragensem civili prae-

¹⁾ ministerio usi *Cod. Rozr.* ²⁾ ex sacrario *Cod. Rozr.* ³⁾ Opoczynski *Ed. Lips.* ⁴⁾ pulsi sunt *Ed. Lips.* ⁵⁾ universalis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ trucidati sunt *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Zyska *Cod. Calv.*

sidio firmavit. Quo non obstante, post ¹⁾ frequentes congressus, continuis quinque diebus nocte atque interdiu habitos, multi utrinque caesi, magnificae domus exustae, praetorium in confini ²⁾ loco situm, incensum atque deletum, aedificiorum in utraque civitate Pragensi decus magna ex parte violatum.

Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex cum Turcis congredi non ausus, magna clade Christianorum terras afficit et Bohemiam amittit.

Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, collecto ea aestate notabili ex diversis nationibus exercitu in defensionem Regni sui, contra Turcos expeditionem movit. Qui dum copias gentium suarum, equestrium et pedestrium, prope Albam regalem Rasciae promovisset, exercitus ingens Turcorum advenit contra illum. Aquis tamen Danubii inter utrosque ³⁾ mediantibus, non poterant exercitus venire ad congressum. Sigismundus itaque Rex pluribus hebdomadis ad ripas Danubii casso labore immoratus, videns exercitum suum Turcorum exercitui numero et viribus exaequari non posse, par priori periculum veritus, sed neque valens sine evidenti discrimine exercitum suum per Histrum, obsidentibus ripas eius circumquaque barbaris, traducere, nulla offensione hostium facta, neque aliquo opere memorabili edito, Budam remeavit. Propter quod a Turcis liberius et vehementius in Christianos saevitum ⁴⁾, et terrae optimae atque Regna Bulgariae, Rasciae, Albaniae et Septem castrorum in pluribus locis vastatae, spoliatae, direptae, et personae utriusque sexus in servitutem miserabilem abductae ⁵⁾. Itaque dum Turcos lacessere libido illum incessit, Bohemiam amisit et Hungariam non defendit. Nam etsi legatis ab eo Bohemiam ad gubernandum missis paritum, et arx Wishegradiensis reddita foret ⁶⁾, externi haeretici urbem reliquissent, consulatus ex prisco more gubernationem iniisset, et Sigismundus Rex propediem se Pragam venturum et Regnum in morem avi Caroli se administraturum promisisset, pollicitatione huiusmodi sui adventus omnes haeresibus deditos turbavisset, ominantes ⁷⁾ sectas exclusum iri, quae Carolo regnante nondum ortum habuissent; Sigismundus autem ⁸⁾, dum iter versus Pragam pronuntiasset et pro die Nativitatis Domini Brunam oppidum Moraviae attigisset, Pragensibus illic veniam potentibus ea lege pepercit, ut catenas et repagula tota ex urbe dissolverent, suosque

¹⁾ per *Ed. Lips.* ²⁾ in infimo *Cod. Rozr.* ³⁾ utrumque *Ed. Lips.* ⁴⁾ saevitum est *Cod. Rozr.* ⁵⁾ abductae sunt. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ominantium *Cod. Calv.* ⁸⁾ Sigismundus tamen Rex *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

magistratus acciperent. Paruit attonita civitas, omnibus sanae et catholicae mentis de suo ¹⁾ adventu gratulantibus. Nec dubium videbatur, quin tota Bohemia Hussitarum labes excessisset, si ex Bruna Sigismundus ²⁾ recte se Pragam contulisset. Sed divertit inde, ut forte in fatis erat, iter, Wratislaviamque Slesiae caput, accessit.

Foedus inter Thartaros et Lithuanos ictum.

Dux Thartarorum Ediga, potens et insignis nimis, cuius arbitrio universum Thartarorum regebatur Imperium, Alexandrum Ducem Magnum Lithuanae, cum quo apud Worzkla flumen ³⁾ feliciter quam barbaro et ethnico conveniebat, signis collatis dimicaverat, foedere sibi conciliaturus, specialibus ⁴⁾ et notabilibus nuntiis ad eum directis, tres camelos panno rubeo opertos et septem ac viginti equos cum ea legatione transmittit: Nihil quidem ⁵⁾ dubito, clarissime Princeps, iuxta te atque me, occiduum aetatem attigisse: convenitque, ut residuum temporis quod superest, in pace absumamus; sanguinem autem, qui in bellis inter nos mutuo gestis effusus est, terra absorbeat; verba maledica et offensiva, quibus nos afficiebamus, ventus et aura absumat; fervorem nostrae irae et vecordiae, ignis purget; ignes vero et terrarum exustiones hinc inde inter nos habitas, aqua diluat. Nuntios autem huiusmodi Alexander Withawdus magnifice et liberaliter muneravit, et foedus quod petebant ⁶⁾ concessit.

Ianussius Rathiboriensis Dux moritur.

Duodecima die mensis Augusti Ianussius Rathiboriensis Dux, filius Nicolai Ducis Rathiboriensis, vir dolosus et callidus, in amentiam versus, in Rathibor moritur et in monasterio sanctimonialium ordinis Praedicatorum sepelitur, duos relinquens filios, Nicolaum et Wenceslaum, et unam filiam Margaretham, primum Kazimiro Osswanczinensi ⁷⁾ Duci, deinde Semovito Masoviae Duci iunctam matrimonio, ex Helena filia Koributhi Ducis Lithuaniae et nepte Wladislai Regis Poloniae susceptos.

¹⁾ et maxime catholicae mentis hominibus, de eius *Cod. Rozr.* ²⁾ Sigismundus Rex *Cod. Rozr.* ³⁾ fluvium *Cod. Rozr.* ⁴⁾ spiritualibus *Cod. Calv.* ⁵⁾ equidem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ foedus petatum *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Oswiacimensi *Cod. Kost.* Osswiazczimensi *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1420.

Sententia iniusta Wratislaviae inter Regem Poloniae et Cruciferos a Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege pronuntiatur.

Attendens Wladislaus Poloniae Rex arduum nimis pro festo Epiphaniarum imminere sibi et Regno suo negotium, utpote terminum peremptorium, in quo Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex apud Wratislaviensem civitatem, super notabilibus terris, damnis et offensis, pro quibus annis multis inter Regem et Cruciferos guerrarum stridores vignerant, termino Regi Poloniae et Cruciferis pro die Epiphaniarum assignato, sententiam decisoriam pronuntiaturus erat, Nicolaum archiepiscopum Gnesnensem, Albertum Iastrzamyecz episcopum Cracoviensem et Regni Poloniae cancellarium, Lyaskarium Posnaniensem, Iacobum Ploczensem, Iohannem Kropidlo Wladislaviensem, episcopos; Iohannem de Tarnow Cracoviensem, Nicolaum de Michalow Sandomiriensem, Sandivogium de Ostrorog Posnaniensem, palatinos; Iohannem de Thuliskowo ¹⁾ Calissiensem castellanum, Sbigneum de Brzesze ²⁾ Regni Poloniae marsalcum et Zawissium nigrum de Garbow, nuntios et ambasiatores ³⁾ suos, comitivam plusquam octingentorum equitum habentes, ad producendum literas, iura, privilegia et munimenta, caeterosque articulos et petitionem summariam, ex quibus sententia iusta ferenda foret, et ad replicandum propositionibus et articulis partis adversae, transmittit. Venerunt autem praefati nuntii Regis Poloniae Wratislaviam diebus aliquot ante festa Epiphaniae, eo potissimum respectu, ut singula iura, instructiones et propositiones, quibus causa Regis instrui posset, coram Sigismundo Rege, aut ⁴⁾ auditoribus ab eo constituendis, tempestive produxissent. Pro quibus recipiendis, auscultandis et examinandis, Sigismundus Rex se Wratislaviam quatuordecim diebus ante Nativitatem Christi venturum, vel eo aliquo casu impedito, auditores suos, qui partes audirent et producta atque producenda reciperent, viderent et examinarent, transmissurum stricta pollicitatione promisit. Et Sigismundo Rege ⁵⁾ illic, quemadmodum inter Reges convenerat, non reperto ⁶⁾, et usque in Vigiliam ad solis occasum frustra expectato ⁷⁾, nullatenus illum pro die Epiphaniarum venturum, praesertim cum nullos auditores praemisisset, neque iura Regis

¹⁾ Tulischkowo *Cod. Rozr.* ²⁾ Brzezcie *Cod. Rozr.* ³⁾ legatos *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et *Ed. Lips.* ⁵⁾ Sigismundum Regem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ non repertum *Cod. Rozr.* ⁷⁾ frustra expectabant. Et quanquam *Cod. Rozr.*

et Regni Poloniae vidisset, aut examinasset, opinabantur; venit tamen ille ¹⁾ in noctis medio, et uno vehiculo cum consorte sua Barbara vectus, civitatem Wratislaviensem ingressus est, ubi iam frequentissimus numerus Praelatorum, Principum, Comitum, baronum et militum, suum adventum operientium, confluxerat. Venerant siquidem illic Martini Papae Nuntii, videlicet Iacobus Spoletanensis ²⁾ et Ferdinandus Lucensis episcopi; item archiepiscopus Maguntinensis, item Dux Saxoniae, item Fridericus Marchio Brandenburgensis, Bartholomaeus Capra archiepiscopus Mediolanensis, Georgius de Holoch episcopus Pataviensis; item fere singuli Principes et barones Slesiae, item primores ex baronibus Bohemiae et Moraviae, et aliarum nationum multitudo copiosa. Altero autem die, festo videlicet Epiphaniae illucescente, ambasiatores ³⁾ Wladislai Poloniae Regis, tam ecclesiastici quam saeculares, Sigismundum Romanorum Regem adeunt, iura, literas, munimenta et privilegia, articulos, propositiones et instructiones, partem Regiam promoventia ⁴⁾, producturi et animum Sigismundi Regis de singulis meritis causae per organum Magistri Pauli Wladimiri Decretorum Doctoris, Custodis et Canonici Cracoviensis, instructuri. Iam quoque ipse Magister Paulus Wladimiri, assumpto themate: „Iuste iudicate filii hominum ⁵⁾“, propositionem suam ordiri coeperat, deducens: ambasiatores ⁶⁾ Wladislai Poloniae Regis attulisse secum singula iura per eum alleganda, videlicet Registrum magnum et extensum in pergameno, per singulos sexternos instrumentatum et tabellionatum, processus habiti coram iudicibus a Sede Apostolica ante annos octuaginta in Warschovia: in quo et coram quibus centum et triginta duo testes omni exceptione maiores, videlicet archiepiscopi, episcopi, Duces Doctores, palatini, barones pro parte Regis et Regni Poloniae, de Polonia, Pomerania et Prussia inducti et examinati fuerunt, et qui, prout ex eorum attestationibus ad liquidum patet clarissime, deponunt, terras Pomeraniae, Culmensem, Michaloviensem Regni Poloniae proprietarias et naturales fuisse et esse. Et cum Wladislaus Loktek ⁷⁾ Poloniae Rex cum Ruthenis, Lithuanis, Thartaris, caeterisque nationibus barbaris, bellum gesturus et pugnam cum illis commissurus ⁸⁾ esset, ex Regno Poloniae discedens ⁹⁾, Magistro et Ordini Cruciferorum Prussiae, gerens de illis singularem et integram fiduciam, filium suum unicum Kazimirum, qui tunc Pomeraniae Ducatum, velut patris Praefectus, administrabat, commisit in tutelam. Verum Magister et Ordo, non divino tantummodo, sed etiam gentium iure praevericato, quem tutari debuerant,

¹⁾ tamen ille desunt in *Cod. Calv.* ²⁾ Spoletanus *Cod. Rozr.* ³⁾ legati *Cod. Rozr.* ⁴⁾ promoventes *Cod. Rozr.* ⁵⁾ *Psalm. LVII. v. 2.* ⁶⁾ legatos *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Lokiet *Cod. Calv.* ⁸⁾ conserturus *Cod. Rozr.* ⁹⁾ discessit, tum *Cod. Rozr.*

oppressum ¹⁾ contendunt, et opportunitatem dudum expetitam nacti, cum exercitu valido terram Pomeraniae ingressi, praefectis et capitaneis regiis per dolos, fraudes et tradimenta comprehensis et necatis, terram haereditariam domini et patroni sui Wladislai Loktek Poloniae Regis, hospitales etiam non veriti Deos, Wladislao Poloniae Rege fidei res et earum defensionem tractante, violenter occuparunt. Deducens insuper ambasiatores ²⁾ Poloniae Regis habere Instrumentum sententiae diffinitivae iudicum apostolicorum, per quam dictas terras et centum nonaginta millia marcarum, pro perceptis et damno, Regi et Regno Poloniae adiudicarunt; item Bullam Clementis sexti, item Benedicti duodecimi alteram, per quas ambo mandarunt Missnensi, Cracoviensi et Culmensi episcopis, ut Magistrum et Ordinem compellerent ad restituendam ³⁾ Regno Poloniae terram praedictam ⁴⁾, velut ab eo illicitate distractam ⁵⁾. Petebat tandem postremo, Wladislai Poloniae Regis et ambasiatorum ⁶⁾ suorum nomine, ut priusquam ad sententiae pronuntiationem procederet, iura pro parte Regis et Regni producenda, diligenter videret; audiret insuper iuris divini et humani Doctores, pro parte Regis et Regni in suo conspectu allegaturos, probaturos ⁷⁾ et ostensuros de iure scripto, quod dicta sententia iudicum apostolicorum executioni sit demandanda, concordiiis, renuntiationibus, usque in ⁸⁾ illud tempus habitis, non obstantibus quibuscumque. Sigismundus tamen Rex, Cruciferorum et Almannonum dolis circumventus et largitionibus eorum inescatus, ad audiendum propositiones Regis Poloniae, ad examinandum merita causae, ad videndum iura, literas, privilegia et allegationes ad causae cognitionem necessarias, priusquam ad sententiae pronuntiationem procederet, nulla poterat petitione, prece aut persuasione induci, asserens se de omnibus proponendis et meritis causae sufficienter instructum, sententiam in pera tenere paratam. Quae res Poloniae Regis ambasiatores ⁹⁾, malum suum omninantes, non secus, quam si iam iniquitatem sententiae vidissent et audissent, turbavit; omnibusque conatibus et ingeniis adnitebantur, ut Sigismundus Rex die illo sententiam pronuntiare differret, die altero facultate compromissi ex sui tenore et forma invalidato et extincto, non aliquam potestatem ad ferendam iniquam sententiam habiturus. Sigismundus tamen Rex, consiliis Almannonum et Cruciferorum haec omnia praecavens, ad pronuntiantium sententiam in praesentia ambasiatorum ¹⁰⁾ Regis Poloniae et Cruciferorum processurus, mandavit coram se Praelatis et Principibus tran-

¹⁾ debebant, opprimere *Cod. Rozr.* ²⁾ legatos *Cod. Rozr.* ³⁾ ad restitutionem *Ed. Lips.* ⁴⁾ terras praedictas *Cod. Rozr.* ⁵⁾ distractas. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ legatorum *Cod. Rozr.* ⁷⁾ producturos *Cod. Rozr.* ⁸⁾ ad *Cod. Rozr.* ⁹⁾ legatos *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ legatorum *Cod. Rozr.*

sumpta literarum super donationibus Ordini per Principes Poloniae, et praecipue de donatione terrae Pomeraniae per Kazimirum Poloniae Regem in vim eleemosynae factae Ordini, et contra donationem huiusmodi transumpta, per Lyaskarium episcopum Posnaniensem opposito, quod non sit transumptis standum, donec videantur originalia et appareat ¹⁾ esse vera, subintulit Sigismundus Rex, nolle secundum transumpta iudicare: sed ²⁾ posthaec illico ad pronuntiationem prorupit, et sententiam, magnam iniustitiam redolentem, tulit. Cuius ut iniquitas notior fiat, capitula eius inserenda duxi, et locos illustriores. In primis confirmavit, laudavit, declaravit et diffinivit, ut subditi partium iuxta antiqua itinera libere perambulent et merces suas ducant. Item confirmavit pacem perpetuam ante Thorun initam, etiamsi fuerit per utramque partem rupta et violata. Item laudavit, quod confinia, termini et terrae Pomeraniae, Culmensis et Michaloviensis, ac castrum Nyeschow, cum omnibus suis pertinentiis remaneant circa Ordinem, iuxta concordiam Caroli Hungariae et Iohannis Bohemiae, Regum, et per donationem Kazimiri Regis Poloniae et suorum praedecessorum, et per concordiam factam ante Thorun, et sententiam eiusdem Sigismundi Budae latam. Item pronuntiavit, quod Magister et Ordo Cruciferorum teneantur Regi Poloniae pro recuperatione castri Zlothoria solvere viginti quinque millia florenorum infra duos annos proxime futuros, videlicet in festo Sancti Georgii proximo venturo unam medietatem, et aliam medietatem in festo praedicto anni subsequenti. Item pronuntiavit, quod Magister et Ordo teneantur destruere et demoliri facere castrum Lubicz cum molendino, quod est in Drwancza ³⁾ flumine, infra sex menses. Item laudavit, quod limites et confinia inter Ducatum Masoviae et Dominium Ordinis Pruthenorum remaneant secundum literam ⁴⁾ Rudolphi Kunnich ⁵⁾ tunc Magistri Ordinis, quam ratificavit, iuxta acsi esset sigillo authentico sigillata. Item decrevit, quod omnes captivi hinc inde sint liberi et relaxentur et restituantur pristinae libertati infra tres menses. Item decrevit, quod de terris Prussiae et Samagittiae dispositio concordiae ante Thorun factae, debeat remanere in suo robore, hoc modo, videlicet, quod Ordo inter flumen Memel et indagine Samagittarum debeat possidere, a flumine Rodaw ⁶⁾ descendendo, usque ad castrum Memel inclusive et mare; Dux autem Withawdus ⁷⁾ debet possidere totam terram Samagittarum, etiam cum illa, quae est inter indagine et flumen Memel, incipiendo ab indaginibus, usque ad caput fluminis Rodaw procedendo recto tramite, sicut intrat idem fluvius in Memel, et ultra Memel per trans-

¹⁾ appareant *Ed. Lips.* ²⁾ et *Cod. Rozr.* ³⁾ Derwacza *Cod. Calv.* Drwencza *Cod. Kost.* ⁴⁾ literas *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Rudolphi Kunnich *Cod. Kost.* (Ludolphi Koenig). ⁶⁾ Rydaw *Cod. Calv.* Radaw *Cod. Kost.* ⁷⁾ Wytholdus *Cod. Calv.* Wladislaus *Cod. Rozr.*

versum fluminis similiter recto tramite, ad quinque milliaria in latitudinem, per terram vocatam Suderlanth alias Gekwen ¹⁾, et in longitudinem usque ad Lithuaniam, includendo semper utramque ripam dicti fluvii Memel, usque ad vitam Regis Poloniae et Ducis Withawdi ²⁾. Item decrevit, quod neutra partium debeat aedificare in terris praedictis aliquod aedificium in vita Regis et Ducis. Item laudavit, quod partes praedictae inter se sint et remaneant boni et veri amici. Item remisit omnes iniurias, offensiones, atque damna, hinc inde quomodolibet commissa et illata. Item reservavit sibi declarationem, interpretationem, si quae dubia in posterum ex huiusmodi sententia orirentur. Item decrevit, quod omnia praedicta et singula et quodlibet praemissorum, partes sibi invicem observare, manutenere et attendere teneantur, sub poena decem millium marcarum argenti puri, quam incurreret quaelibet pars in cuiuslibet articuli violatione. Item decrevit, ut ³⁾ Poloniae Rex castrum Iaszyenyecz infra duos menses restituere teneatur. Ex hac itaque sententia et eius articulis supra descriptis, quilibet sanae mentis iustus et diligens rimator poterit deprehendere, videre et palpare sinistram mentem Sigismundi Romanorum Regis. In favorem enim Ordinis singulos fere articulos pronuntiat: singula vero, quae pro Rege Poloniae facere debuerat, aut supprimit aut destruit, ostendens per omnes fere conditiones et articulos, quod non arbiter neque ⁴⁾ iudex fuerat partium, sed potius partis Cruciferae patronus et advocatus. Datum Wratislaviae Anno Domini Millesimo quadringentesimo vicesimo, sexta die Ianuarii; praesentibus reverendis in Christo patribus dominis, Iacobo Spoletanensi, Ferdinando Lucensi episcopis, Sanctissimi Domini nostri Summi Pontificis Domini Martini Papae quinti Nuntiis; domino Bartholomaeo archiepiscopo Mediolanensi, Georgio Pataviensi, imperiali Cancellario, Cunrado Wratislaviensi, Iohanne Brandeburgensi episcopis, et Georgio Magistro, Iohanne Stockes ⁵⁾ Legum Doctore, serenissimi Principis Domini Henrici Franciae Angliaeque Regis ambasiatore ⁶⁾, ac illustribus Principibus Alberto Duce Saxoniae, Sacri Romani Imperii Archimarsaleo, et Friderico Marchione Brandeburgensi, eiusdem Sacri Romani Imperii Archicamerario et Burgrabio Nurembergensi, Principibus Electoribus, nec non Henrico Comite Palatino Rheni et Duce Bavariae, Iohanne de Rathibor, Przemkone de Tropaw, Ludovico de Brega et de Legnicz, Iohanne de Munsterberg ⁷⁾, Rumpoldo de Glogovia maiori, Cunrado dicto Kanthner de Olesna ⁸⁾, et Ruperto ac Wenceslao

¹⁾ Schuderlanth alias Gewken *Cod. Rozr.* ²⁾ Wythaldi. *Cod. Calv.* ³⁾ quod *Cod. Rozr.* ⁴⁾ aut *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Stukkes *Cod. Kost.* Stokes *Cod. Rozr.* ⁶⁾ legato *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Misterbergk *Cod. Kost.* ⁸⁾ Oliesna *Cod. Kost.* Oleschna *Cod. Rozr.*

de Luben, Ducibus Slesiae, Principibus, ac spectabilibus et magnificis Ludovico Comite de Gtinghe ¹⁾, et aliis pluribus fide dignis.

Wladislaus Rex et Withawdus Dux, accepto de iniusta Regis Romanorum Sigismundi sententia nuntio, in lacrimas erumpunt; deinde legatis missis, Sigismundo nuntiant, nolle se ipsius sententiae stare.

Pronuntiatione sententiae ambasiatores ²⁾ Wladislai Poloniae Regis audita, et eius iniquitate appensa ³⁾, tristes moestique in hospitia divertunt: conscriptoque omni processu, qui cum illis habitus est, et quam reportarunt sententiam, copia etiam illius annotata, per velocem nuntium Klimkonem de Klay, in Podwodis ⁴⁾, in Lithuaniam Regi Wladislao transmittunt. Ipsi apud plures ecclesiasticos et saeculares Principes de magna iniquitate sententiae palam questi, die altero, duobus tantummodo, Ianussio de Thuliskowo ⁵⁾ castellano Calissiensi et Zawissio nigro, remanentibus, singuli de Wratislavia, Rege Sigismundo inaledicto, sententia insuper sua, quam illis sub sigillo suo destinari procuraverat, repudiata, ad discedendum se paraverant. Quos Sigismundus Romanorum Rex sero, se plurimum in Wladislaum Regem Poloniae deliquisse, perpendens et facti sui praecipitis poenitentiam habens, per triduum retinuit, demonstrans se de notoria suae sententiae iniquitate ingenti cruciatu teneri, et palam vociferans, se per Iacobum Spoletanum episcopum et alios Italicos circumventum fore ⁶⁾; Iacobo Spoletano episcopo refellente, non se, neque Italicos, sed Almannos, quos Sigismundus Rex in consilium rerum adhibebat, tam iniustam et impiam sententiam conflavisse. Vertit ⁷⁾ se deinde Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex ad Magistri et Ordinis Cruciferorum ambasiatores ⁸⁾, illosque precibus sollicitare coepit, quatenus liceret ei, de ipsorum consensu, ad moderationem sententiae procedere. Quibus respondentibus, nullum se ad hoc mandatum aut instructionem a Magistro et Ordine suscepisse, velle tamen ad Magistrum et Ordinem mittere et illis Sigismundi Regis preces declarare, urgebat Sigismundus Rex ambasiatores ⁹⁾ Wladislai Regis, ut paulisper Wratislaviae immorarentur, correctionem male decretorum praestolaturi. Oratores autem regii se ludificari et falli rati, nullo pacto ad remanendum poterant induci. Nuntius itaque regius Clemens de Klay, Sabbato in die Epiphaniae ex Wratislavia discedens et cursu veloci Lithuaniam

¹⁾ Gdinche *Cod. Rozr.* (Oettingen). ²⁾ legati *Cod. Rozr.* ³⁾ expensa *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in equis publice commutatis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Tulischkowo *Cod. Rozr.* ⁶⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Vertensque *Cod. Rozr.* ⁸⁾ legatos *Cod. Rozr.* ⁹⁾ legatos *Cod. Rozr.*

contendens, Wladislaum Poloniae Regem in Dolgy, quo post festum Nativitatis Christi ex Merecz egressus, in Trokky diverterat, et ¹⁾ festis Circumcisionis et Epiphaniae illic peractis, ex Lithuania in Regnum Poloniae processurus, Alexandro Withawdo eum comitante, discedebat, feria sexta infra octavas Epiphaniae, longinquissimum ²⁾ iter ducentorum citra ³⁾ miliarium, infra dies ⁴⁾ septem emensus, offendit, ac Wladislao Regi et Alexandro Withawdo, noctis hora, qua advenerat, literis ambasiatorum ⁵⁾ praesentatis, multa etiam verbo, quae gesta et quali ordine fuerant, deprompsit. Qua novitate Wladislaus Rex et Alexander Dux audita, non secus quam par erat, maxima turbatione perculsi, in suspiria amarissima et fletus, eiulatusque ruentes, tum primum dolos et versutias Sigismundi Romanorum Regis sentire coeperunt. Withawdus quoque Dux irae, quam dolor ingens de terrarum Samagittiae et Sudorum abiudicatione subministrabat, impatiens, in Sigismundum Romanorum Regem plurimis maledictis invecus, calliditatem illius frequentibus impropriis exprobrabat. Adeo autem Regi et Duci erat sententiae praedictae pronuntiatio molesta et acerba, ut eorum fletus et rugitus, non secus quam duorum leonum frementium, a longe exaudirentur. Nocte autem illa in moerore et mentis angustia transacta, Withawdus in cubiculum regium in diluculo introiens, monet blandis verbis Regem: ut animo aequiore sit, et passione amaritudinis depulsa, ad remedia potius, quam ad dolorem, vacet. Neque enim moerore, sed sano consilio, fortique manu, vulnus inflictum rescindi oportere, astruebat. Eo consilio probato, ex Dolgy Sabbato in octava Epiphaniae in Gilgi ⁶⁾ itum est. Et paucis secretis consiliariis in consilium Rex et Dux adhibitis, eam deliberationem capit: ut quam celerrime nuntii, mutando subvectiones, Wratislaviam properent, et Sigismundo Romanorum Rege illic reperto, sibi publice Regis et Ducis nomine denuntient, nullo pacto Regem et Ducem sententiae suae iniustae et iniquae staturos, sed ferro et armis suam iustitiam, propitia Divinitate, prosecuturos. Dum autem ad legationem huiusmodi graviter et prudenter exponendam de nuntio quaereretur, Sbigneus de Oleschnicza Praepositus Sancti Floriani extra muros Cracovienses, regius secretarius, plurimum idoneus visus est, qui et ipse, dum de mittenda legatione huiusmodi Wratislaviam inter Regem et Ducem deliberatio volve-retur, multa capitula, iuxta quae ordianda atque perficienda foret legatio, modesta atque solerti persuasione disseruit. Ipse itaque regio nomine, et Nicolaus Czbulka ⁷⁾ Ducis Withawdi nomine, sumptibus et vestibis splendide provisi, de Gilgi egressi, feria secunda ante festum Purificationis San-

¹⁾ atque *Cod. Rozr.* ²⁾ longissimum *Cod. Rozr.* ³⁾ prope *Cod. Rozr.* ⁴⁾ diebus *Cod. Rozr.* ⁵⁾ legatorum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Gylgo *Cod. Calv.* ⁷⁾ Czbulka *Cod. Rozr.*

ctae Mariae ¹⁾ Wratislaviam citinere concito perveniunt, et dari sibi a Sigismundo Rege audientiam exigunt.

Legationis Wladislai Regis et Withawdi Ducis ad Sigismundum Romanorum Regem de non parende sententiae per ipsum latae relatio, et eiusdem Sigismundi animus impius in legatos.

Feria tertia, quae fuit penultima Ianuarii, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, frequenti consilio Praelatorum, Principum et baronum advocato, cui intererant Bartholomaens Capra archiepiscopus Mediolanensis, Ferdinandus Lucensis, Iacobus Spoletanensis ²⁾, episcopi, apostolici Nuntii; item Cunradus archiepiscopus Treverensis, Georgius Pataviensis episcopus, Ludovicus Dux Bavariae, Comes Palatinus Rheni, Fridericus Brandeburgensis, Wilhelmus Missnensis, Marchiones; item Principes Slesiae, item plures barones ex Regnis Hungariae et Bohemiae, nuntiorum Wladislai Poloniae Regis et Withawdi Magni Ducis Lithuaniae legationem auditurus, in curiam regiam Wratislaviensem advenit. Quo cum et nuntii praefati, Sbigneus de Oleschnicza et Nicolaus Czebulka, baronibus Poloniae eos vallantibus, fuissent introducti, Sbigneus de Oleschnicza Wladislai Poloniae Regis nomine primum ad Sigismundum Regem stantem verba facit. Quamvis, inquit, serenissime Rex, Dominus meus excellentissimus Princeps Wladislaus Poloniae Rex, de arbitrio iniquo et iniusto, a te inter eum et Cruciferos pridem pronuntiato, vehementer afflictus fuerit, et amaritudine singulari mentem animumque impleverit, audiens Serenitatem tuam in favorem Cruciferorum et suam depressionem, in pronuntiationem huiusmodi prorupisse: mentem tamen et considerationis suae aciem primum ad Deum, deinde ad foedera, inscriptiones ³⁾ et iuramenta, cum tua Serenitate inita, referens, omnem dolorem et amaritudinem, ex praedictae sententiae pronuntiatione proveniente, facile deposuit, eoque uno respectu gaudet et se solatur, quod foedus initae amicitiae, a Domino meo Wladislao Poloniae Rege sincere custoditum, a te vero temeratum et violatum, et omnis defectus pacis et foederis servandi, a te primum erupit. Tu siquidem, Rex serenissime, sancito et iureiurando firmato foedere, pollicitus es ad occupandum terras, possessiones, Regna et Dominia Domini mei Wladislai Poloniae Regis directe vel indirecte, non te quovis quaesito colore anhelaturum: in ea vero arbitrari sententia conatus es terras suas naturales

¹⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ²⁾ Spoletanus *Ed. Lips.* ³⁾ descriptiones *Cod. Kost.*

Samagittiae et Sudorum sibi auferre et Cruciferis appropriare. Super quibus nunquam fuit in te per partes compromissum, eo quod nulla super illis vertebatur materia differentiae et quaestionis. Sed neque in propositionibus et articulis suis, ad quae nos referimus, pars adversa hostium nostrorum Cruciferorum occasione terrarum huiusmodi ullam mentionem fecerat. Interrupit illico Sigismundus Romanorum Rex legationem, et non ultra quae dicerentur sufferre valens, ait: Istud certe ego neque noveram, neque nosse poteram. Sbigneus deinde prosequendo legationem, subintulit: Publicum est, serenissime Rex, in omnibus guerris ¹⁾ transactis, cum Cruciferis habitis, Dominum meum excellentissimum Wladislaum Poloniae Regem, praesidio divino fretum, hostium suorum Cruciferorum vires et potentiam confregisse; et licet illos tua excellentia solatio ²⁾ multiplici gentium tuarum, caeterisque suffragiis adiuverit: causa tamen regia solida et stabilis stetit, tanto iustitiae suae vigore roborata, ut eam nullae possent infirmare potentiae. Quamprimum vero Dominus meus Wladislaus Rex cum tua Serenitate foedere se coniunxit, et in tuis manibus causam suam, quasi in sinu fido, ratus te amicum, deposuit, illico rerum suarum iustitiam tua pronuntiatione arbitrari periclitatum ³⁾, magnoque vulnere confossum iri sensit ⁴⁾. Commemorare autem libet, quam fideli et casto animo et ante et post foedus percussum Dominus meus excellentissimus Poloniae Rex Wladislaus in te fuerit, quantaque operis effectu in te officia contulerit. Omnibus siquidem Hungariae baronibus, dum tu post cladem a Turcis apud Nicopolim acceptam, mortuus magis quam captus et incolumis credebaris, ad Dominum meum Poloniae Regem Wladislaum, Hungariae Regnum miro consensu deferentibus, suscipere illud renuit, quinimo pro liberatione tua omnem suam operam solite navavit. Tibi insuper Italiam petenti quadraginta sexagenarum latorum grossorum Pragensium millia rogatus mutuavit, quibus poterat notabiles sub infidelibus terras quaesivisse et suo Regno perpetuo applicasse, propitior tuae quam suae necessitati. Et licet a tua Serenitate districtum tenuem, terrae videlicet Sczepusiensis, villas tantummodo tredecim, pro pignore summae huiusmodi acceperit: id tamen egit eo solo respectu, ne mutuatio ipsa a tuae Serenitatis memoria excideret. Verum tanta erga tuam Serenitatem obstringebatur charitate, quod mutuum huiusmodi induxerat in animum tibi liberaliter remittere, si a tua Serenitate fuisset aliquot verbis super hoc sollicitatus. Item exercitu tuo Hungarico, te apud Constantiense Concilium agente, per Turcos conflictio, Dominus meus excellentissimus Wladislaus Poloniae Rex per literas et nuntios frequenti

¹⁾ bellis *Cod. Rozr.* ²⁾ auxilio *Cod. Rozr.* ³⁾ periclitatum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ confossum esse cepit. *Cod. Rozr.*

instantia rogatus, notabiles nuntios propriis sumptibus Turciam, deferentes Turcorum Caesari plurima dona in auro, argento, gemmis, Schubis ¹⁾, equis, vestibibus et elenodiis variis, transmisit, liberationem captivorum et pacem, aut pacis sufferentias Hungariae Regno procuraturus. Nec effectu legatio sua caruit: Turcorum namque Caesar Domini mei Wladislai Poloniae Regis petitionibus volens esse moriger, omnes notabiliores Hungariae barones, et signanter Nicolaum de Gara Palatinum Hungariae, pluresque alios a captivitate absolvit, trengaue concessa, etiam se pacem perpetuam firmaturum spondit; nuntiisque Domini mei Wladislai Poloniae Regis suos adiungens, illos ad Dominum meum Regem, in Hungariam transitum facturos, ad placitandum de pace perpetua et eius conditionibus, direxit. Dum tamen ²⁾ unus ex nuntiis Domini mei Regis, Hungariam, securitatem nuntiis Turcorum obtenturus, divertisset, per tuae Serenitatis baronem Piponem non secus quam hostis et insidiator captus est et viginti de una ³⁾ hebdomadis in horrido carceris squalore tentus, omniaque sua vestimenta usque ad calceamenti corrigiam, ne quas literas adversas in dolum et perniciem Hungarorum ferret secum, scissa et scrutata, opusque saluberrimum in dedecus versum. Et licet Dominus meus Rex frequenter te literis et nuntiis monuerit, ut inhonestas grandis in sui nuntii detentione suo nomini inusta, poena condigna mulctata fuisset, tua tamen Serenitas non solum ruborem regium non rescidit, sed dissimulando vehementer auxit. Existimat forsitan tua Serenitas, nuntiis Domini mei Wladislai Poloniae Regis ad Turcorum Caesarem si opus foret, ituris, nonnisi per Regnum Pannonicum patere viam: verum certum teneat, Dominum meum Wladislaum Poloniae Regem in ditione sua obtinere terras, quibus nuntii sui usque in Turciam possent, non viso Regno Hungariae, proficisci. Item pollicita fuit tua Serenitas gravi sponsione, causam Domini mei Wladislai Poloniae Regis in Constantiensi Concilio contra hostes suos Cruciferos se omni posse et conatu promoturum et finali decisione expediturum: nullam tamen circa hoc monstravit diligentiam, nec de causa praefata se quomodolibet intromittere voluit, licet fuisset per regios ambasiatores ⁴⁾, suis impensis tibi non minus quam Regi proprio famulantes, sollicitata. Rogatus insuper Dominus meus excellentissimus Poloniae Rex varia et frequenti tua prece, ut apud oppidum Lubowlya tecum ageret personalem conventum, venit illuc, et hebdomadis tribus illic immoratus, te tardante discessit. Ad quem cum pares preces resumpsisset, priore iniuria non appensa, tecum apud Cassoviam convenit et te unicum causae suae arbitrum, Cruciferis magnopere id fa-

¹⁾ vestibibus pelliceis *Cod. Rozr.* ²⁾ vero *Cod. Rozr.* ³⁾ una de viginti *Cod. Rozr.*
⁴⁾ legatos *Cod. Rozr.*

stidentibus, elegit. Et licet tua Serenitas repudiatum atque spretum se iri a Cruciferis dolens, iureiurando in manus ¹⁾ Domini mei Regis motu proprio praestito, repromississet in Cruciferorum exterminium consurgere et Domino meo excellentissimo Wladislao Poloniae Regi personale solatium ²⁾ contra eos tam constanti et assidua promissionis ingeminatione ferre, ut Dominus meus Wladislaus Poloniae Rex verbis tuis credens inesse virtutem, marsalcum Regni sui Poloniae Sbigneum de Brzesze ³⁾ penes te relinqueret, tuam Serenitatem per terras Regni Poloniae cum exercitu contra Prussiam procedente ⁴⁾ conducturum, et tibi tuoque exercitui de victualibus provisurum: tua tamen Serenitas, non solum sibi personale auxilium, iurisiurandi ⁵⁾ facile oblita, non tulit, sed eum cum multitudine exercituum suorum iam in metis terrarum hostilium consistentem, et grandes impensas, pro quibus non hae tantummodo terrae, quas tua Serenitas illi praeter aequitatem abiudicare voluit, sed multo praestantiores emi, compararique potuissent, facientem, compromissi autoritate, offerens se illi benevolum et favorabilem arbitratorem futurum, revocavit. Verum iam videt et experitur, omnia sua officia in te deprompta perdidisse, et te non amico neque foederato animo, sed hostili et callido atque acerbo in eum extitisse. Tenet siquidem pro constanti illustrissimus Dominus meus Wladislaus Poloniae Rex, et id ingenue asseverat, quodsi in atrocissimum suum hostem, et qui in suo cruore balneari appeteret, fecisset compromissum, non tam dura, neque tam iniqua, quali tu amicus et confoederatus, sententia illum damnasset. Quod ex eo solo respectu saltem agnosce: dudum enim, et ante guerram proxime habitam ⁶⁾ et pro tuo beneplacito dissolutam, offerebant Cruciferi per literas Summi Pontificis Martini quinti, Domino meo serenissimo Regi terras Michaloviensem et Nyeschoviensem se reddituros, de terrarum Samagittiae et Sudorum iure et titulo excessuros, et viginti aureorum millia soluturos. Quae quidem oblatio, quantum pronuntiationem tuam iniquam convincit, tua Serenitas plenius intelligit, quae omnes illas terras, quarum Cruciferi cessionem offerebant, Domino meo excellentissimo Regi abiudicavit. Non se amplius continere valens Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, legatione interrupta, ait: In veritate nunquam ego ista sciebam, secus multo sententiam arbitralem laturus, si de his fuisset tempestive informatus. Tum Sbigneus de Oleschnicza nuntius regius: Scivisset, inquit, Serenitas tua et haec et ampliora, si partem Domini mei Regis audire et instructiones per Praelatos et barones Regni Poloniae oblatas videre, et iustitiam atque veritatem inquirere non fastidisset, ad sen-

¹⁾ in manibus *Cod. Rozr.* ²⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ³⁾ Brzezic *Cod. Rozr.* ⁴⁾ procedentem *Cod. Rozr.* ⁵⁾ iurisiurandi *Ed. Lips.* ⁶⁾ bellum proxime habitum *Cod. Rozr.*

tentiam quoque ~~liber~~ ~~praeiudicialem~~ nimis et onerosam non praecipitasset. Sed nec praesumat tua Serenitas, pronuntiationem sententiae praefatae partes dissidentes concordasse, quin pro certo et indubitato teneat, maiori bellorum stridore illas involvisse, et seminarium guerrarum ¹⁾ inter eas ²⁾ iniicisse; cum serenissimus Dominus meus Rex nullatenus gravamen sibi inflictum laturus sit, sed etiam nunc vires et solatia ³⁾ contrahit, ut illud aboleat et rescindat. Affligitur denique illustrissimus meus Dominus Poloniae Rex non tam de sua evidenti iniuria, quam de tuae Serenitatis grandi prolapsu ⁴⁾; ipse siquidem divino praesidio fultus, et de iustitia sua praesumens, facile iniuriam suam, tua pronuntiatione sibi et Regno ingestam, abrogabit, causam suam tua pronuntiatione, quae nec illi detrudere quicquam, nec hostibus vires adiacere poterit, tantummodo infectam, brevi revalidaturus. Verum veretur et vehementer reformidat et quasi corde praesago tibi id ominatur futurum, ut quemadmodum tua Serenitas neque sanguinis neque foederis iura attendens, sed nec iustitiae aut aequitati deferens, gravem atque duram, in suorum hostium Cruciferorum favorem, sententiam contra illum proferre non erubuit, et eum naturalibus et propriis terris suis privare neque turpe, neque iniquum duxit: ita, ne Deus ultor iniuriarum et aequitatis inspector, celerius, quam credit tua Serenitas, consurgat et tuam Serenitatem terris ac Regnis paternis iustius exuat, illisque te privet, qui, quantum in te fuit, Dominum meum Regem et suum Regnum Poloniae terris naturalibus et paternis, quod et hostilis oblatio profitetur, privare sententia iniusta contendisti; qui per sententiam tuam huiusmodi iniquam a te latam, atrocissimum bellum suscitasti inter partes: sed et famae, honestatique, animae, conscientiae et statui tuis, pessime consulisti, et corruptum te auro Cruciferico magis, quam seductum pravo consilio, denunciasti, iniquissimo genere arbitramenti et decernendi usus, ad pronuntiandam ⁵⁾ sententiam iniquam, parte regia non audita et omni audientia illi, etiam ad unius horae spatium, negata, cum Crucifericam per biennium audiveris, inconsulte, auro eorum ⁶⁾ inescatus, prorupisti, ultionem divinam et hic et in futuro non evasurus. Sed et hoc te scire voluit Rex Poloniae et Dux Alexander Lithuaniae, quod pronuntiatio sententiae tam iniquae maius incendium guerrarum ⁷⁾ inter partes accendit, et profundioris sanguinis mucronem, qui hactenus condebatur in vaginis, evaginavit: adeo, ut Rex et Dux, depositis armis, quae contra paganos indu-

¹⁾ bellorum *Cod. Rozr.* ²⁾ illas *Ed. Lips.* ³⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ⁴⁾ propulso *Cod. Kost.* ⁵⁾ ad decernendum et pronuntiandum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ auro Cruciferico *Cod. Rozr.* ⁷⁾ bellorum *Cod. Rozr.*

erant, lib. ad defendendum Principatus suos, haereditates, patrimonia et Regna, necessitate eis per te indicta, in Cruciferos sint conversuri.

Eam legationem dum Sbigneus de Oleschnicza orator regius diserte complevisset, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, disiunctis, porrectisque in utramque partem manibus, id tantummodo dedit responsi: Quicquid in sententia inter fratrem nostrum Poloniae Regem et Cruciferos de Prussia pronuntiavimus, iuste, dante Domino, nos pronuntiasse existimamus, cum omnia et singula de consilio horum omnium (manibus Principes spirituales et saeculares illic astantes indicans) egimus. Cui illico replicans Sbigneus de Oleschnicza: Stare, inquit, potest serenissime Rex, te de consilio horum omnium sententiam protulisse. Sed si in Domini mei Wladislai Poloniae Regis partem tot promotores, auxiliatores, consultores et intercessores adhibuisses, quot pro parte adversa Cruciferorum adhibuisti, multo iustiore et aequiore sententiam tulisses. Quibus tamen ¹⁾ humana subtracta fuere praesidia, scias ²⁾ divina et coelestia illis non defutura. Haec Sbigneus.

Posthaec Nicolaus Czėbulka nomine Alexandri Withawdi Ducis Magni Lithuaniae legationem suam dicere orsus, ita pronuntiat: Non ego me, serenissime Romanorum Rex, legationem mihi ab illustrissimo Domino meo Alexandro Withawdo Duce Magno Lithuaniae impositam denuntiaturus longe diffundam: singula siquidem, quae hic venerabilis et spectabilis vir Sbigneus, nomine serenissimi Domini nostri, Domini Wladislai Regis Poloniae proposuit, repetenda mihi forent; sed ne fastidium et tibi et audientibus ea repetitione ingeram, continebo me: unum hoc adiungam, quod Dominus meus Alexander Withawdus Dux Magnus Lithuaniae adiungere iussit. Nunquam siquidem Dominus meus Alexander Withawdus Dux Magnus Lithuaniae habuit propositum aut mentem, aliquam amicitiam tecum ineundi, aut foedus aut ligam tecum contrahendi, sed assidue tenuit te, tuos mores, tuamque naturam sufficienter expertus, suspectum: quapropter et serenissimo Principi Domino suo, Poloniae Regi Wladislao, ne tecum aliquas ligas et foedera iniret, initas vero disiiceret, magnopere persuasit; eas vero, quas tecum Dominus meus Alexander Withawdus Dux iniit, scias non pro sua voluntate, sed pro beneplacito Domini sui Wladislai Poloniae Regis actas esse. Servavit autem Dominus meus Alexander Withawdus Dux, et summa cura custodivit et foedus initum et sacramentum praestitum, quo se devoverat, terras, Regna et dominia tua nunquam ambiturum. Sed non ex aequo tua Serenitas fidei suae respondit, quae et foedere et iureiurando temerato, sententia iniusta privare illum terris avitis et paternis multipli-

¹⁾ tametsi *Cod. Rozr.* ²⁾ scias tamen *Cod. Rozr.*

citer laboravit. Propter quod tuam Serenitatem avisat et certificat, non se tecum amplius, qui prior foedus et fidem rupisti, in amicitia et liga contracta permansurum. Sed et tibi et cuilibet alteri, terras suas occupare nitenti, ad sanguinem et mortem adversaturum, non dubitans quin et quilibet suus successor, Dux Magnus Lithuaniae, parem mentem induet, et quoslibet terrarum Lithuanicarum invasores, fretus virtute divina, facile propulsabit. Renuntiat quoque per me nuntium suum cuilibet tecum inito foederi, et ligam omnem contractam dissolvit: hostem te suum ex foederato et amico, qui prior foedus et ius amicitiae violasti, de caetero habiturus.

Utriusque, Regis videlicet et Ducis, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, audita legatione, corpore torquebatur anxius et spiritu, quod sub praesentia tot gravium personarum varia impropria et facinora illi nomine Regis et Ducis, contumeliam suam longe lateque diffusura, fuissent exprobrata. In nuntios itaque regios et ducales crudelius desaevisse et utrumque undis suffocare, iure gentium temerato, statuerat, nisi illum viri boni, quibus arcanum sui exacerbati cordis crediderat, a tam nefandi et impii muneris occupatione salubri consilio avertissent. Verebatur et Electores Imperii et Principes Almanniae tunc apud Wratislaviam praesentes, ne impium facinus suum ex eorum praesentia, ad ipsius ampliorem et vulgatiorem turpitudinem recidisset.

Nuntiis a Sigismundo Romanorum Rege ad Wladislaum Regem Poloniae reversis, de sententia consultatur.

Feria quarta, ultima Ianuarii, nuntiis praedictis, Sbigneo de Oleschnicza et Nicolao Czebulka, Sigismundum Romanorum Regem de responso sollicitantibus, locus ecclesiae Beatae Virginis Mariae in Arena, et dies Veneris, Purificationis Sanctae Mariae ¹⁾, consignatus ²⁾. Quo adveniente, longa primum habita cum consiliariis suis Sigismundus Rex deliberatione, respondet per Friderici Marchionis Brandenburgensis organum, speciales se nuntios ad Wladislaum Poloniae Regem missurum et ad singula legationis capita responsurum. Ea responsione nuntii regii, Sbigneus de Oleschnicza et Nicolaus Czebulka, accepta, ad Wladislaum Poloniae Regem die Dominico Carnisprivii apud Iedlna ³⁾ agentem, perveniunt, ac suae Serenitati ex ordine cuncta, quae peroraverant, quaeque pro responso tulerant, in

¹⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ²⁾ consignatus est. *Cod. Rozr.* ³⁾ Gedlna *Cod. Calv.*

praesentia pontificum, Principum et baronum multitudine referunt, singulis certatim regiis consiliariis tam prudentem et maturam legationem probantibus et singulari efferentibus affectu. Quamvis autem omnium Praelatorum, Principum et baronum Poloniae uniformis foret deliberatio et voluntas, sententiae a Sigismundo Romanorum Rege latae ¹⁾ nullo pacto standum aut parendum fore: prudenti tamen et digesto consilio sancitum est, ut pro eo ipso, quod Wladislaus Poloniae Rex in tenore compromissi pollicebatur, non se sententiae ferendae contravenire, aut ab ea ad boni viri arbitrium provocare, demonstraret se Rex verbis illis ²⁾ pariturum, quatenus temporis medio posset aliquid emergere, quo Cruciferi de illius contraventione et violatione possint quomodolibet aut notari aut convinci; quatenus ex illorum, in quorum favorem lata est, primaria transgressione atque culpa, Rex in sua iustitia redderetur clarior, et fortiorem haberet occasionem, ac iustioram causam, armis et guerra ³⁾ illos impetendi, si priores ipsi contravenirent.

Bohemi Sigismundo Romanorum et Hungariae Regi resistunt et susceptum Regem fore suum aversantur.

Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege apud Wratislaviam immorante, primores Regni Bohemiae et barones, videlicet Czenko de Warthemberg, Ulricus de Rozemberg, Halsch de Sternburg, Hinko Kruszina, Hinko de Waldenstein ⁴⁾, Iohannes Opoczensky, Czenko de Wesselye ⁵⁾, Ulricus Wawak de Nova domo, Henricus Berka ⁶⁾ de Duba, item consules Pragenses, ad eum totius Regni Bohemiae nomine et vice veniunt. Et privato tractatu praemisso, in audientia publica ipsum in Dominum et Regem ⁷⁾ suscipiunt, genibusque flexis illi ⁸⁾ supplicant: quatenus in Regnum Bohemiae venire personaliter dignetur ⁹⁾, et illud velut ¹⁰⁾ haeres unicus suscipiat et gubernet. Sigismundus autem Romanorum Rex, Bohemos in eam diem sibi rebelles amplius humiliaturus, respondet: non se aliter Pragam et ¹¹⁾ Bohemiam venturum, et Regni Bohemiae accepturum regimen, nisi muro civitatis Pragensis in aliquo loco, quatenus ipse cum gente sua non per portarum sed ruinarum loca velut triumphator ingrederetur, ruinato et disrupto; quodque consulatus Pragensis omnia civitatis arma cuiuscum-

¹⁾ latae deest in *Cod. Calv.* ²⁾ illi verbis *Ed. Lips.* ³⁾ bello *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Valdenschten *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Veszeli *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Gerla *Cod. Calv.* ⁷⁾ Regem suum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ ipsi *Ed. Lips.* ⁹⁾ dignetur deest in *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ tanquam *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ in *Cod. Rozr.*

que generis in arcem Pragensem conferrent, suoque capitaneo traderent. Barones autem Bohemiae et consules Pragenses etsi ex responsione huiusmodi bilem pertulerint immensam ¹⁾, benignius tamen pro temporis et loci qualitate, et aliter, quam in animo gerebant, locuti, respondent: se super duabus conditionibus per Sigismundum Regem propositis, cum his qui domi resident, Bohemiam regressi, deliberare velle, et tandem ex sua et absentium sententia, quod placitatum fuerit, respondere. Interim autem Sigismundus Rex unum ex civibus Pragensibus, haeresi Viclephistica infectum, in eorum conspectu per circulum civitatis Wratislaviensis equis trahi et velut haereticum igne comburi iussit. Cives insuper viginti tres notabiliores Wratislavienses, qui ante annos aliquot consules suos Wratislavienses, bene rem publicam administrantes ²⁾, livore et invidia permoti, capite truncatos deleverant, capite ultima Februarii damnavit. Barones itaque Bohemiae et consules Pragenses, et responsione parum benigna et ultione parum tempestiva vehementer scandalizati, de venia diffisi, in Bohemiam reversi et ipsi rebellant et caeteros secum in eandem rebellionem trahunt, Sigismundoque Regi extemplo significant: non se illum, etiam conditionibus, quas sibi primum exhiberi volebat, cessantibus, pro Rege accepturos. In rebellionis quoque signum, singuli ex baronibus Bohemiae, societatem eius et divisam ferentes, abiiciunt, et draconem cruce super extensa signatum, suae societatis insigne, sibi in rebellionis signum remittunt, plerique illum etiam per literas patentes diffidant. Rebus his Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex non secus quam par erat motus, frequenti Principum ecclesiasticorum et saecularium consilio advocato, expeditionem contra Bohemiae Regnum decernit ³⁾, Principes quoque Almanniae et Slesiae et alios in sui solatium ⁴⁾, pro aestate impendente, consurgere iubet, rebellium Bohemorum contumaciam armis domaturus. Czenko de Warthemberg arcis Pragensis capitaneus, praemiis illectus, cum reliquis baronibus et civibus Pragensibus in totum Regnum mandata vulgant: ne quispiam aditum Sigismundo praerberet, velut infesto Slavonicae ⁵⁾ linguae hosti, qui non alia tenetur cura, quam Regni et linguagii perdingi; qui Marchiam antiquam Cruciferorum Ordini in pignus obligasset, Brandenburgensem a Corona ⁶⁾ Bohemiae ⁷⁾ alienasset, Iohannem Huss et Hieronymum in Concilio Constantiensi, in dedecus nationis damnari et cremari, procurasset, dogmata ⁸⁾, quae Bohemi sequerentur, totis conatibus impugnaret.

¹⁾ inquam *Cod. Calv. maximam Ed. Lips.* ²⁾ amplificantes *Cod. Calv.* ³⁾ decrevit *Cod. Rozr.* ⁴⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Slavonicae *Cod. Rozr.* ⁶⁾ a Regno *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Hungariae *Cod. Kost.* ⁸⁾ et qui dogmata *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Sigismundus Romanorum Rex promissionem sententiae inter Polonos et Cruciferos latae, corrigendae per nuntios suos factam, coram pernegat.

Poloniae Rege Wladislao ex Iedlna in Ilzam ¹⁾ die Dominico Invo-
cavit divertente, biduo nuntii Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis,
videlicet Iohannes Schenk ²⁾ de Seydow ³⁾ et Iohannes Czesermeyster ⁴⁾
Iuris canonici Doctor, Canonicus Pragensis, ad suam Serenitatem perve-
niunt, legationi regiae et ducali, per Sbigneum de Oleschnicza et Nico-
laum Czebulka apud Wratislaviam peroratae, responsuri. Et licet ad sin-
gula legationis regiae capita coloratam pronuntiassent responsionem, super
principali tamen re, qua Wladislaus Poloniae Rex et Alexander Withawdus
Magnus Lithuaniae Dux, eum in favorem Cruciferorum iniquam et iniustam
sententiam tulisse, pluribus id respectibus et deductionibus demonstrando,
culpaverant, nullam legitimam responsionem, quamvis forent viri rara elo-
quentia praediti, afferebant, praeter eam: quod Sigismundus Romanorum
et Hungariae Rex de iustitia et iure Regis Poloniae Wladislai et Ducis
Magni Withawdi parum informatus, errore magis quam crimine aut ini-
quitate adductus, praepudiciale et gravem in Regem et Ducem sententiam
protulerit, offerens, ea quae perperam pronuntiaverat, se correcturum et
singula, quae partem Regis gravabant, revocaturum. Replicatum autem fuit
sufficiens nuntiis praedicti Sigismundi Regis per Praelatos et barones
Poloniae ⁵⁾, qui Wratislaviensem pronuntiationem audituri, illuc destinati
erant (plures enim ex eis assistebant): Quonam, inquit, pacto Dominum
vestrum Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem ea excusatione,
quod non informatus in sententiam a iustitia abhorrentem proruperit, ius-
tificare poteritis? cum publicum et notorium sit, Wratislaviam illum non-
nisi nocte media ingressum esse, et luce subsequenti, Epiphaniarum vide-
licet die, non instructiones aliquas, non avisamenta, non iura, non privilegia,
quae nos nuntii regii coram illo et voce et scripto proferebamus, audire
et videre voluisse. Et quamvis multipliciter a nobis sollicitatus fuisset, ut
priusquam ad prolationem sententiae procederet, merita causae regiae exa-
minaret, singula ⁶⁾, quae ingerebamus, contempsisse, et die eadem, parte
regia non audita, ad pronuntiationem sententiae praecipitasse, nobisque
nuntiis regiis, quod nullis indigeret instructionibus, nulla iura, privilegia,
aut avisamenta videre, aut ⁷⁾ examinare vellet: sed quod iam in pera sen-

¹⁾ Gedlna in Isizam *Cod. Calv.* ²⁾ Szank *Cod. Calv. Sek Cod. Rozr.* ³⁾ Saydow
Cod. Calv. Szeydow Ed. Lips. ⁴⁾ Czesermeyster *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Regni Poloniae *Ed.*
Lips. ⁶⁾ singula tamen *Cod. Rozr.* ⁷⁾ et *Cod. Rozr.*

tentiam confectam et limitatam teneret, quam nullatenus variare vellet ¹⁾, respondisse notatus est. Hanc replicationem velut fortem et notoriam, et quae facinus Sigismundi Romanorum Regis ad liquidum exprimebat, nuntii sui, quo ingenio refellerent, non reperientes, priorem responsionem ingeminando, dominum suum Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem omnia male et iniuste pronuntiata correcturum, et se parti utrique iustum arbitrum demonstraturum, tunc pluribus et altis pollicitationibus obligabant. Quapropter Wladislaus Poloniae Rex oblationem et pollicitationem huiusmodi existimans sinceram esse, Albertum Iastrzamyecz episcopum Cracoviensem et Regni Poloniae cancellarium, et Sbigneum ²⁾ Regni Poloniae marsalcum ad praefatum Sigismundum Romanorum Regem adhuc in civitate Wratislaviensi agentem, ad solicitandum et petendum illum de correctione suae praeiudicialis sententiae, transmittit: quatenus in eo loco ipsam corrigeret, in quo illam male persuasus, vel pretio corruptus, parum sensate et iuste protulisset. Et licet praefati regii nuntii Albertus Iastrzamyecz episcopus Cracoviensis et Sbigneus de Brzesze ³⁾ Regni Poloniae marsalcus, Wratislaviam gradu concito ex Ilza ⁴⁾ progressi, Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem illic offendissent, et ipsum nomine Wladislai Poloniae Regis de corrigenda arbitrari sententia ⁵⁾ multifarie solicitassent: Sigismundus tamen Rex inficiatus se per nuntios suos, Iohannem Schenk ⁶⁾ et Iohannem Czesermeyster, de emendanda sua sententia oblationem fecisse, nullis poterat nuntiorum regionum sollicitis studiis et ingeniis ad rescindendum, quae perperam pronuntiaverat, molliri, asserens, quamlibet correctionem, partibus non consentientibus, sibi qui iam auctoritate arbitraria functus esset, et a quo pars Crucifera pronuntiationem sententiae in scripto, sigillo suo roboratam, accepisset, nullatenus convenire, dedecorantem conditionem sui nominis, suaeque caesareae et regiae dignitatis, sed neque Wladislao Poloniae Regi, potestate regia et Crucifera perfuncto, profecturam. In huncque modum suas vafras et callidas actiones ⁷⁾ colorando, Wladislaum Poloniae Regem in singulis, quae et per se ipsum et per nuntios promisso simultaneo obtulerat, ludificavit.

¹⁾ cuperet *Cod. Rozr.* ²⁾ ac Sbigneum de Brzezye *Cod. Rozr.* ³⁾ Brzezie *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Ilza *Cod. Calv.* ⁵⁾ sententia sua *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Szank *Cod. Calv. Sek Cod. Rozr.* ⁷⁾ accusationes *Cod. Calv. causationes Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Poloniae Rex Alberto Iastrambyecz episcopo Cracoviensi fit infestus.

Ex Ilza ¹⁾ Wladislaus Poloniae Rex Sandomiriam, abinde Cracoviam, posthaec vero in Maiorem Poloniam per solita stationum loca processit. Dum autem in Klobuecko pro Dominica Iudica ageret, Albertus Iastrambyecz episcopus Cracoviensis et Sbigdens de Brzesze ²⁾ Regni Poloniae marsaleus ex Wratislavia adveniunt. Qui cum plenam de omnibus, quae apud Wratislaviam cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege egerant, quaeque responsum haberent, relationem fecissent; intelligens Wladislaus Poloniae Rex, iam nullam spem de corrigenda arbitrari sententia sibi superesse, omnem suae indignationis iram de male pronuntiata sententia exortam, in Albertum Iastrambyecz episcopum Cracoviensem convertit, graviusque tunc in illum, quam Regi in pontificem conveniebat, invectus est, asserens, iniussu suo, eo ³⁾ etiam vetante, plenum in causam compromissum non limitatum scripsisse et sigillasse: cum, si compromissum, iuxta aliquorum consiliariorum probe et solerter sapientium consilium ⁴⁾, limitatione temporis fuisset restrictum, nunquam tam gravi et praediciali sententia Regnum Poloniae perculsum foret. Facile autem huic invectivae Albertus episcopus Cracoviensis, tectus innocentia, respondit et iusta excusatione facinus obiectum elisit, deducens se in re ipsa nihil ex proprio arbitrio, sed omnia ex Regis egisse imperio. Indignatio tamen regia humili et modesta responsione remitti non poterat, clandestino et vigoroso fomento assidue in Regis pectore coacervata. Elisabeth siquidem Poloniae Regina filium suum ex Vincentio Granowsky susceptum, Iohannem de Pilcza, a Wladislao Poloniae Rege in Comitem creari, et suae ditioni nonnullos milites et nobiles circa oppidum Iaroslav consistentes, quo suus Comitatus diuturnior et solidior fieret, subiici et infeudari ordinavit. Dum autem literae creationis huiusmodi conscriptae forent, Albertus Iastrambyecz episcopus Cracoviensis creationis huiusmodi se constantissime opposuit, creationemque et donationem huiusmodi, perniciem Regno Poloniae allaturam, omnibus conatibus perosus, etiam ad sigillandum literas, velut cancellarius Regni, nullo pacto poterat induci: eiusque solius renitentia et oppositione creatio praefati Iohannis de Pilcza in Comitem infecta et abrogata est. Magno itaque fremitu et ingenti cholera Elisabeth Poloniae Regina iniurias suas in Alberto episcopo Cracoviensi ultum iri satagens, Wladislaum Poloniae Regem in illum concitabat; et dum in thalamo sine

¹⁾ *Islza Cod. Calv.* ²⁾ *Brzezic Cod. Rozr.* ³⁾ *ac eo Cod. Rozr.* ⁴⁾ *consilium deest in Cod. Calv.*

arbitris consisteret, credulas Regis aures criminatione praefata, causam irae, quo in gravius odium criminatum induceret, et quo efficacior foret criminationis autoritas, tegens et dissimulans, implebat. Persuadebant insuper nonnulli viri iniqui Wladislao Poloniae Regi, quatenus sigillum suum regale praefato Alberto Iastrzamyecz episcopo Cracoviensi etiam tunc in Klobuczko detraheret aut detrahi iuberet: verum caeteris modestis et timoratis consiliariis id insanum consentibus, et non violentia, sed iure de culpa, si cui foret obnoxius, eum convinci consulentibus, assignatur ¹⁾ eidem Alberto terminus pro festo Sancti Iacobi Apostoli, in Lanciensi diaeta, quae dudum ante fuerat pro die illo instituta.

Elisabeth Regina Poloniae moritur.

Ex Klobuczko Wladislaus Poloniae Rex per stationes solitas procedens, pro Dominica Palmarum in Wyelun ²⁾, abinde vero per Siradium et Brodnyam ³⁾ in Kalisch pervenit: et illic festis Paschae peractis, per solitas stationes in terram Cuyaviae descendit. Cum autem in Brzeszcze ⁴⁾ in vigilia Ascensionis Domini ageret, nuntius illi ex Cracovia allatus est, referens Reginam Poloniae Elisabeth die Dominico ante festum ⁵⁾ Ascensionis Domini defunctam Cracoviae esse, et apud mansionariorum capellam in Cracoviensi ecclesia sepultam. Quae novitas totam curiam Regis et universum Poloniae Regnum singulari gaudio exhilaravit, cunctis in commune laetantibus, probrum suum et Regis detersum esse, maiorque in funere quam in coronatione ovatio edebatur. A solo Rege Wladislao moeror, brevis tamen, monstratus est, qui illi exequias solenni iure apud Brzestensem ecclesiam feria sexta in crastino Ascensionis Domini egit. Nemo autem ex hominibus utriusque status mortis suae moderatam ferre visus est laetitiam, omnes celebrioribus stolis induti, funebriis ⁶⁾ Reginae, risu et laetitia ovantes intererant. Adeo illis molestum et execrabile fuit illud Regis connubium; laetabiliorque ⁷⁾ aliquanto in vultu et pectoribus hominum, exequiarum, quam nuptiarum, versabatur solennitas. Sed et probra plurima, ludibriaque et tunc et in post ⁸⁾ in illam edebantur, ut satius aliquanto fuerit sibi fastigium regale nunquam usurpasse. Stanislaus etenim Czolek ⁹⁾ tunc notarius regius, ex post vero in vicecancellarium et processu dierum in Posnaniensem episcopum promotus, satyram de illa et pleraque carmina

¹⁾ assignabatur *Cod. Rozr.* ²⁾ Wielun *Cod. Kost.* ³⁾ Brodniczam *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Brzescie *Cod. Kost.* ⁵⁾ festum *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ funeri *Cod. Rozr.* ⁷⁾ laetabilior, quam *Ed. Lips.* ⁸⁾ postea *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Cziotek *Cod. Rozr.*

sugillatione et ignominia ¹⁾ plena conscripserat; porcam illam scribebat, foetus multiplicitate exhaustam; propter thesauros dolabro oris sui ex humo egestos, decepto per mendacium leone, coniugium suum occupasse. Ob quod facinus Stanislaus ipse Czolek mandato regio a curia fuit exiliatus ²⁾, postea vero propter dictandi peritiam resumptus et in vicecancellarii ac pontificalium statum ³⁾ promotus.

Poloni occasionem nanciscuntur reiiciendae sententiae arbitraris Sigismundi Romanorum Regis.

Sancti Georgii ⁴⁾ die appetente, Wladislaus Poloniae Rex Sbigneum de Oleschnicza Praepositum Sancti Floriani et Ianussium de Kosczyelyecz palatinum Wladislaviensem, ad laevandum a Magistro et Ordine Cruciferorum de Prussia duodecim millia florenorum et quingentos florenorum Hungaricalium ⁵⁾, ad quorum solutionem illos Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex per arbitralem sententiam apud Wratislaviam latam damnaverat, in Thorun transmittit. Et licet Cruciferi datis in ⁶⁾ solutionem praefatae summae aliquot millibus florenorum in auro, residuum argento puro se obtulissent suppleturos, regii tamen nuntii (ita enim a Rege mandatum acceperunt) nullatenus ad aliud, quam aurum monetatum recipiendum, poterant induci. Non tam siquidem grave quam intolerabile Wladislao Poloniae Regi et Alexandro Withawdo Lithuaniae Duci visum est, iuxta Sigismundi Regis decretum, de terra naturali et propria Samagittiae facere pro Cruciferis cessionem: emersurumque defectum aliquem ⁷⁾ summopere a Cruciferis optabant, quo Rex cum sua honestate et Cruciferorum dedecore posset arbitrio contravenire, et defectum, culpamque transgressionis in Cruciferos contorquere. Optimam igitur occasionem regii nuntii, defectum ⁸⁾, qui in solutionis neglectu provenerat, rati, ex Thorun in crastino Sancti Georgii, quoniam solutio in formato auro non implebatur, Cruciferis illos usque ad navigia prosequentibus et obnixae, ut compensationem auri in argento susciperent, rogantibus, discedunt, et ad Wladislaum Regem in Brzeszcze ⁹⁾ reversi, laetum illi atque gratum novum afferunt ¹⁰⁾: Cruciferos solutionem duodecim millium et quingentorum florenorum Hungaricalium non implesse. Ex quo parva (ut plerumque solet) et tenuis, bel-

¹⁾ sugillationis et ignominiae *Cod. Rozr.* ²⁾ eiectus *Cod. Rozr.* ³⁾ dignitatem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Gregorii *Cod. Calv.* ⁵⁾ florenos Hungaricales *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ad *Ed. Lips.* ⁷⁾ utque aliquis defectus emergeret *Cod. Rozr.* ⁸⁾ defectum videlicet *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Brzeskie *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ nuntium referunt *Cod. Kost.*

lum, quod in animo Wladislaus Poloniae Rex gestabat, moliendi et insequentem aestatem exercitus traducendi, occasio affulsit; et haec ipsa dudum meditata, desiderataque, Regem et omnes suos magna hilaritate implevit.

Regnum Bohemiae Wladislae Poloniae Regi offertur.

In opidum Kowalye Wladislao Poloniae Rege ex Brzeszcze ¹⁾ divertente, Czenkonis de Warthemberg et Ulrici de Rozemberg, caeterorumque Bohemiae baronum nuntius, Wernerus de Rankow, advenit; qui literis credentialibus exhibitis, exponit et queritur: Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem precem et oblationem baronum Bohemiae humilem et submissam, Wratislaviae de suscipiendo Regno Bohemico illi factam, contempsisse, duasque conditiones parum illis tolerandas et honestas, fractionem videlicet muri in civitate Pragensi et omnium armorum traditionem, imperasse, hisque ludibriis ²⁾ et aliis multiplicibus offensis eos lacesse. Quarum indignitate permoti, firmo proposito atque constanti, nullo unquam tempore in eius ditionem concessuri ³⁾, rebellasse et Wladislaum Poloniae Regem in eorum dominum et Regem conformiter delegisse; petens suppliciter, quatenus Wladislaus Poloniae Rex non fastidiret praefati Regni suscipere regimen, neque tot baronum et militum Bohemiae, optime de se sententium, supplicationes moraretur, quas illos astruebat paucis post diebus, voluntate regia et beneplacito exploratis, per solennes suos oratores resumpturos. Nuntio praefato Wenero de Rankow, Wladislaus Poloniae Rex elementer habito et munerato ⁴⁾, se super re nova et gravi per eum delata, nonnisi ⁵⁾ cum consiliariis suis ad plenum digesta, respondet ⁶⁾, dummodo tamen et de sua in Regem Bohemiae conformi electione et de conditionibus circa illam expressis, fuerit primum a baronibus Bohemiae ad liquidum certificatus. Iniurias insuper suas a Sigismundo Rege praefato in pronuntiatione sententiae Wratislaviensis ⁷⁾ irrogatas, per praefatum Wernerum baronibus Bohemiae insinuat, adiiciens, Sigismundum Regem pollicitationem suam de corrigenda iniqua sententia, et per se et per solennes suos nuntios frequentius repetitam, non implevisse.

¹⁾ Brzescie *Cod. Kost.* ²⁾ iniuriis *Cod. Rozr.* ³⁾ concessuros *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et munerato respondit *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ubi *Cod. Rozr.* ⁶⁾ digesta fuerit, postea responsurum *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Wratislaviae *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Iohannes Zischka, Pilzna relicta, novam civitatem Thabor ponit, et Nicolaum a Rege Sigismundo missum profligat.

Iohannes Zischka, relicta ex foedere Pilzna, bis a fidelibus clade percussus, ne in victorum veniret manus, versutiis obtinuit: pepla enim mulieres de more exercitum suum sequentes, in loco aspero et iniquo, in quo ad certamen pedestre venire oportebat, in terram proiici iussit, quibus equites impliciti, victores a victis obtriti sunt. Licium quoque castellum vi expugnans, Ulricum illius ¹⁾ dominum, familiamque suam, gladio occidit. Et cum civitatem, in quam se, necessitate urgente, reciperet, fortem non haberet, ad Luschnicium ²⁾ amnem, locum natura munitum elegit, moenibusque cinxit, et ut quisque tentoria fixerat, ita sibi domos aedificare imperavit, civitatisque Thabor nomen indidit: a qua et comites eius Thaboritae appellati. Maiorem autem partem civitatis eiusdem Luschnicius ³⁾ amnis abluit, reliquum torrens non modicus ambit. Nicolaum deinde Magistrum monetae, a Sigismundo Rege ad curandas res in Bohemiam missum, in Parasceves nocte confixit, et omnes illi equos ademit et arma surripuit.

Querendam consiliariorum Poloniae in conventu Lanciciensi coram tribunali regio exorta seditio vix sedatur, et de Regno Bohemiae suscipiendo vel negligendo consultatur.

Ex Kowalye Wladislaus Poloniae Rex per solitas stationes in terram Dobrzinensem secedens, Pentecostes festum apud Iuniwladislaviam, Corporis Christi vero apud Gnesnam tenuit; et solitis progressibus usus, Lanciciam, conventionem generalem celebraturus, in festo Sancti Iacobi intraivit. In qua universis fere Praelatis et baronibus Regni Poloniae convenientibus, Wladislaus Poloniae Rex in Albertum Iastrzamyecz episcopum Cracoviensem, Sbigneum de Brzesze ⁴⁾ Regni Poloniae marsalcum et Ianusium de Thuliskowo ⁵⁾ castellanum Calissiensem, quasi compromissum in causa Cruciferorum de Prussia, in Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, Rege ⁶⁾ inhibente et iniussu suo, largum, extensum et non temporis restrictione limitatum, scribi et sigillari suo iure, suaque temeritate praesumpsissent, ius publicum instaurat, iudiciumque solenne, in tribunali iudiciario ipse praesidens, locat. Frequens in id spectaculum fratrum, con-

¹⁾ eius *Ed. Lips.* ²⁾ Lyuschnyczyum *Cod. Calv.* Lusinicium *Ed. Lips.* ³⁾ Lisinicius *Ed. Lips.* ⁴⁾ Brzezic *Cod. Kost.* ⁵⁾ Tuliskowo *Ed. Lips.* ⁶⁾ se *Cod. Rozr.*

sanguineorum, amicorumque Petri Wisch olim Posnaniensis, quandoque etiam Cracoviensis episcopi, turba, quasi dato signo, convenerat, laefa, iram Regis in Albertum Iastrzamyecz Cracoviensem episcopum, fratris et amici sui Petri Wisch a Cracoviensi episcopatu depositionis authorem, recidisse, contumeliam et iniuriam fratris sui, occasione praebita, ultura. Dum autem Bartossius Wlodkowicz de Wirzchoslawicze ¹⁾ miles de domo Sulima, causam Regis procurando advocandoque, mordacius quam sat ²⁾ erat, in Albertum Iastrzamyecz episcopum (odio et ipse in episcopum gravi ardens ³⁾, germanam enim neptem Petri Wisch habebat pro consorte) inveheretur: fratres et consanguinei Alberti episcopi, quorum multitudinem secum, periculi discrimen praecavens, adduxerat, domini sui improperium non ultra laturo, in contentionem versi, seditionem gravem concitarunt: qua barones praesidentes iudicio deterriti, deserere loca sua et consulere sibi et suis coacti sunt. Contentione deinde in castro coepta, apud milites in oppido ⁴⁾ consistentes vulgata, maxima mortalium multitudo, armis correptis, suis auxiliatura, ad castrum prorumpit. Rumor ingens oritur, stridet mugitibus aether. Periculum et ipse Rex veritus, tribunali deserto, ad regiam cameram supra portam sitam cum primoribus baronibus confugit. Nec res sine caede magna ⁵⁾ et plurimorum crudeli interitu, partibus contra se ingenti furore frementibus, potuisset transigi, nemine ⁶⁾ efferventem insaniam interrumpere ⁷⁾ audente ⁸⁾, si portarum castri obseratio, pontisque elevatio ⁹⁾, per quae currentibus ¹⁰⁾ ex oppido et in castrum irrumpere satagentibus ¹¹⁾, aditus restrictus est, Divinitate propitia, non fuisset secuta. Seditione omni tandem compressa, etiam reconciliatio inter Wladislaum Regem et Albertum Iastrzamyecz episcopum Cracoviensem, Sbigneum de Brzesze ¹²⁾ Regni Poloniae marsalcum et Ianussium castellanum Calissiensem, per medium baronum, et signanter Iohannis de Tarnow palatini Cracoviensis, procurata est. Habita deinde est super acceptando aut refutando Bohemiae Regno deliberatio, concorditerque conclusum: quatenus Wladislaus Poloniae Rex propter haeresim, qua se plures Bohemorum inquinaverant, item propter assidue gliscentem seditionem intestinam, et quoniam ¹³⁾ proprium Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem habeat haeredem, tum propter varios alios respectus, nullatenus Bohemiae Regnum suscipere consentiat, voluntatemque suam suspendens ¹⁴⁾ dissimulet, et Bohemorum legatis ad illum propterea venturis, nullum certum responsum edat, sed proposito suo con-

¹⁾ Wirzchoslawicze *Cod. Kost.* ²⁾ par *Cod. Rozr.* ³⁾ in quem et ipse odio gravi ardebat *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in castro *Ed. Lips.* ⁵⁾ mutua *Cod. Rozr.* ⁶⁾ nemine offerente se, qui *Cod. Rozr.* ⁷⁾ interciperet *Cod. Kost.* ⁸⁾ auferet *Cod. Rozr.* ⁹⁾ castri observatione, pontisque elevatione *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ currentes *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ satagebant *Cod. Rozr.* ¹²⁾ Brzezic *Cod. Kost.* ¹³⁾ quod *Cod. Rozr.* ¹⁴⁾ suspendere *Ed. Lips.*

recto, in specillos, quoad potest, distineat, ut Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, hostis pro ea tempestate infestus Poloniae Regno creditus, eo stimulatus remorsu, desineret tam licenter in Regni Poloniae offensam grassari.

Adamitarum haeresis apud Bohemos nata, per Iohannem Zischka suppressitur.

Ad priscas Bohemorum haereses, alia prius inaudita, sub his diebus emersit. Picardus ¹⁾ quidam ex Gallia Belgica in Bohemiam penetravit, qui praestigiis quibusdam virorum et mulierum sibi plebem concilians, et nudos utrosque incedere iubens, Adamitas vocavit, et se filium Dei asserens, Adam vocari iussit. Connubiaque eis promiscua, se tamen prius consulto, permisit: atque cum his insulam amne Luschnicio ²⁾ cinctam incolens, vicinos agrestes caedibus et spoliis lacessiit. In quos Zischka ³⁾, quamvis sceleratus, scelus tamen spurcissimum exhorrens, exercitum duxit: insulaque expugnata, Adamitas omnes gladio et igne delevit, duobus tantum reservatis, ex quibus gentis superstitionem cognosceret; ridentes ⁴⁾ cantantesque, dum mactarentur et incenderentur, occisionem et incendia pertulere.

Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, Praga obsidione ob illius egregiam a Zischka tuitionem soluta, in Regem Bohemiae inungitur.

Congregato forti et numeroso exercitu ex variis gentibus Almanniae, Hungariae et Slesiae, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex ex Wratislavia circa festum Sancti Iohannis Baptistae egressus, per Swidniczam et Kloczko copias ducens, in Bohemiam expeditionem agens, Pragam obsidere, solerti quidem, sed parum prospero consilio, Praga ⁵⁾ obtenta, facile caeteras civitates per deditionem accepturus ⁶⁾, coepit, eiusque obsidionem sex hebdomadis, Pragensibus portas nocte et interdium non claudentibus, obsidentesque continuis et secundis eruptionibus vexantibus, continuavit. Nec Pragenses, Zischka accersito et ei summa rerum tradita, eruptionibus contenti, castrum insuper Wischegrad, quod pro Sigismundo Rege tenebatur (Czenko enim bina prodicione insignis, illud sibi tradiderat, spe praemiorum illectus), obsident, omnibus ingeniis et conatibus pro illius con-

¹⁾ Picardus enim *Ed. Lips.* ²⁾ Luschnicio *Cod. Kost. Lisinico Ed. Lips.* ³⁾ Zyska *Cod. Calv.* ⁴⁾ qui postea ridentes *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Praga enim *Cod. Rozr.* ⁶⁾ accepturus esset *Ed. Lips.*

quisitione adniti. Et licet plures numero barones Bohemiae in solatium ¹⁾ Sigismundo Regi accessissent, nonnulli tamen ex eis, cum Sigismundo Regi parum fidi, parumque puri forent, Pragensibus quoque Regis arcana probebant: ex quo in Pragensibus maior animatio ad resistantiam fortius opponendam erigebatur ²⁾, Almannorumque clades dietim proveniebat. Videns itaque ³⁾ Sigismundus Rex se Pragam conquirere non posse, ad castrum Sancti Wenceslai cum multitudine armatorum ingressus, se in Bohemiae Regem die Dominico Sancti Iacobi Apostoli, a Conrado natione Westphalo, Pragensi archiepiscopo, coronari et inungi procuravit. Coronationeque perfecta, molestias sui exercitus, de solutione illum impetentis, non tolerans, obsidione soluta, recepta lancea Domini et clavo, aliisque omnibus sanctuariis, Sanctorum reliquiis, elenodiis, thesauris, libris localibus, tam per Imperatores Romanorum quam Bohemiae Reges apud Pragam et castrum Karsten ⁴⁾, quod suae ditionis erat, depositis (quae omnia temporis processu ductus necessitate, aut vendidit, aut distraxit), recepta insuper materiali corona Bohemiae, in Hungariam, licentiato exercitu, nullo memorabili in rebelles Bohemos edito opere, rediit, ex eoque tempore se Bohemiae Regem titulavit. Quo discedente, castrum Wischegrad fortius a Pragensibus quati et obsideri coeptum est. Zischka apud Pragam agens, ex consilio suorum sacerdotum omnes basilicas delere adortus est, quae Sanctorum nominibus dicatae fuerant; neque enim fas esse dicebant, alteri, quam soli Deo templa sacrari: hinc plurima monasteria, nobilesque ecclesiae, uno impetu in civitate disiectae. Id dum Pragenses aegre ferrent, quibus servandum decus aedificiorum videbatur, sensim ob repentem seditionem evasurus Zischka cum suis abiit, templaque, fidelium loca, expugnans, sacerdotes Dei et utriusque sexus homines etiam cum infantibus, aut igne combussit, aut gladio extinxit. Fuit et alia in Bohemia haereticorum factio, Orbitarum appellata, quae territorum Grecense ⁵⁾, vicinasque fidelium gentes, magnis affecit cladibus. In arce Wischegradensi fame in dies crescente, cum caetera deessent, equinae carnes aliquandiu pro cibo fuere; ad extremum nisi ad certam diem auxilium Sigismundus ferret, editio promissa, lexque promissis adiecta, ut Wischegradenses ⁶⁾, Sigismundo veniente, prorsus quiescerent ⁷⁾.

¹⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ²⁾ oriebatur *Cod. Kost.* exigebatur *Cod. Rozr.* ³⁾ autem *Ed. Lips.* ⁴⁾ Karsthen *Cod. Calv.* (Karlstein). ⁵⁾ Hrecense *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Vischegrad *Cod. Rozr.* ⁷⁾ quiesceret. *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Legati Bohemorum Wladislao Poloniae Regi Regnum Bohemiae offerunt: quorum alii in Lithuaniam, Withawdo Duci eandem legationem relaturi, mittuntur, alii in Nyepolomicze ob interdictum manent.

Lanciciensi conventionione expedita, Wladislaus Poloniae Rex venit in Wolborz. Ubi ad suam Serenitatem nuntii Regni Bohemiae, videlicet Hinek de Walsten ¹⁾, Halesch ²⁾ de Wrzeszczow, item duo consules Pragenses Simon et Tkaniczka ³⁾, item Iohannes dictus Cardinalis et Petrus Anglicus, sacerdotes, a Kruschina et Boczkone, caeterisque baronibus Bohemiae destinati, adveniunt. Quibus dicendi potestate facta, legationem suam explicant in hunc modum: Licet, serenissime Rex, Wenceslao Rege nostro Bohemiae obeunte, per solennes nostros nuntios Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex foret humiliter rogatus, quatenus velut haeres Regni Bohemiae et successor, veniret in Bohemiam et Regni Bohemici susciperet regimen: ipse vero ⁴⁾ hostium nostrorum Almannorum seductus, inescatusque consilio, humilitatem nostram et oblationem sinceram deputans ostentui, non secus Bohemiam accedere et Regnum suscipere respondit, quam armis omnibus civitatis Pragensis in suam et suorum officialium potestatem contraditis, et muro civili pro suo ingressu ruinato. Nobis autem huic ludibrio, ut convenientissimum erat, renitentibus, mox ad destructionem Regni nostri molitus est, et omnium fere Principum Almanniae, hostium nostrorum, exercitu collecto, Bohemiae Regnum ingressus, populatus est illud, longo tempore civitatem Pragensem obsidione coarctans ⁵⁾. Quam cum animadverteret se capere non posse, Regnum nostrum corona materiali, Sanctorum ossibus et reliquiis, thesauris, libris, clenodiis et omnibus iocalibus ⁶⁾, a longo tempore quaesitis, spoliavit, spoliaque huiusmodi et Regni nostri clenodia in Hungariam secum detulit, nonnulla vero distraxit. Quapropter tam crudelis Rex, tam profanus homo, non solum nobis pro Rege habendus non est, sed velut nostri linguagii, nostraeque gentis hostis infestissimus, ad interneconem usque persequendus. Si itaque gratum et acceptum est Serenitati tuae Regni Bohemiae suscipere dominium ⁷⁾ et gubernacula, illud tibi ab omnibus baronibus, militibus, civibus, dominis et subditis eiusdem Regni deferimus, dummodo pollicitatione tua regia nos certifies, ab hostili invasione defendere et quatuor articulos ritus nostri, videlicet communionem utriusque speciei, facinorum publicam correctionem,

¹⁾ Valschten *Cod. Rozr.* (Waldstein). ²⁾ Halesca *Ed. Lips.* ³⁾ Thaniczka *Cod. Rozr.* ⁴⁾ tamen *Cod. Rozr.* ⁵⁾ coactus obsidione. *Ed. Lips.* ⁶⁾ localibus *Ed. Lips.* ⁷⁾ regimen *Cod. Rozr.*

verbi Dei passim omnibus liberam praedicationem, et temporalium ab ecclesiis et clero ablationem, nobiscum praticare. Neque enim Serenitas tua Regno Bohemiae non suscepto, aestimet se Regnum suum Poloniae posse aut in pace regere, aut sine grandi guerrarum ¹⁾ stridore obtinere, cum hostis noster communis Sigismundus Rex, Bohemiae Regno destructo, aut saltem quassato, Polonicum tuum pessundare ²⁾ aspirabit; postquam pridem lata contra tuam excellentiam, tuumque Regnum, iniqua et iniusta apud Wratislaviam sententia, plus iniquitati Crucifericae, quam tuae compertus est iustitiae favisse. Qui etiam dudum et nunc praefatos Cruciferos in tuam, Regnique tui, perditionem ³⁾ animat et ad belligerandum tecum gentium suarum solatiis ⁴⁾, ingeniisque et dolis, et quacunque valet arte, subornat. Haec Bohemus. Constabat autem et Zischkam ⁵⁾ et factionem eius, legationi huic adversari, qui liberis hominibus Regem habendum esse negabat: sed in communi et libertate vivendum esse, nullisque parendum saecularibus Regibus aut Principibus astruebat, suadebatque magis parendum legibus quam Regibus. Hisque adulterinis et simulatis sermonibus stolidorum vulgarium ⁶⁾ animos et favores sibi arte et vafro ingenio conciliabat, ea spe et proposito, quatenus summam imperii apud Bohemos facilius ipse occuparet.

Bohemicae legationi Wladislaus Poloniae Rex, deliberatione cum suis habita, in hunc modum responsum reddidit ⁷⁾: Molesta est nobis, viri nobiles, omnis differentia, quae inter Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem et vos exorta, invalescit. Nec secus de damnis et depopulationibus vestris, quam propriis, et signanter de interitu civitatis Pragensis, singulari affligimur dolore, omnem operam nostram ad rescindendum exortum dissidium et in vestram reconciliationem, si vobis collibuerit, navaturi. Cum autem res, pro qua nos convenitis supplicando, ut Regni Bohemiae acceptemus regimen, grandis et nodosa sit, gravique deliberatione egeat: non possumus in praesentiarum ad illam, consultatione cum charissimo fratre nostro Duce Lithuaniae Alexandro Withawdo primum non habita, respondere. Ad quem ex hoc loco speciales nuntios, quatenus nobiscum in loco et tempore apto conveniat, destinamus; sua nobis super re hac consilia largiturus. Duobus deinde Bohemorum nuntiis, videlicet Hinkone de Walsten ⁸⁾ et Simone consule Pragensi, in Lithuaniam, ad parem legationem Alexandro Withawdo exponendam, divertentibus, duo residui, Wladislai Poloniae Regis ordinatione, in Nyepolomicze remittuntur, procura-

¹⁾ bellorum *Cod. Rozr.* ²⁾ destruere *Cod. Rozr.* ³⁾ perniciem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ auxiliis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Zyskam *Cod. Calv.* ⁶⁾ et vulgarium *Ed. Lips.* ⁷⁾ edit *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Valschten *Ed. Lips.*

tionem plenam pro se et suis habituri. In omnibus siquidem locis, ad quae praedictos Bohemorum ¹⁾ nuntios venire contigerat, ecclesiasticum servabatur apud Poloniae Regnum interdictum: quoniam Summus Pontifex Martinus quintus singulos Bohemos haeresim Viclephisticam practicantes et anathemate damnaverat et loca, in quibus consisterent, interdicta esse censuerat. Propter quod in Nyepolémicze deducti sunt, velut in locum ab hominum conversatione sequestratum, ubi sub omni tempore mansionis eorum, ecclesiasticum tenebatur interdictum.

Castrum Wischegrad a Pragensibus, plurimis ex Sigismundi exercitu stratagemate caesis, capitur; Zischka vero in oppida et monasteria desaevit et alterum oculum amittit.

Castrum Wischegrad apud Pragam, quod Pragenses longa obsidione constrinxerant, ab impendenti periculo, defensoribus illius diuturna inedia maceratis, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex liberaturus, grandi exercitu ex Bohemis, Polonis, Hungaris et Almannis collecto, personaliter Pragam advenit, stativaque propius Pragam locans, opem obsessis ferre, aut si id minus procederet, victualia ad obsessos importare, omni studio constituit. Pragenses Regem Sigismundum ad solvendum obsidionem venturum rati, loca, quibus obsidionis solutio administranda erat, specibus fossisque subterraneis et cuniculis occultis, levi desuper sabulo constrato, quatenus supergradientes falleret, dudum infecerant, dolis et insidiis hostem validius quam armis oppressuri. Militibus itaque Sigismundi Regis et universo eius exercitu ad repellendam castrum Wischegrad obsidionem certatim, Sigismundo Rege inspectante, irruentibus, Pragenses in adversum ire pergunt. Quorum paucitate milites Sigismundi conspecta, dum avidius in pugnam properant, in loca insidiarum praecipitantur: multisque locorum tantummodo iniquitate obrutis, caeteri sine aliquo humanitatis respectu barbara rabie trucidati ²⁾. Multa tunc Bohemorum Sigismundi Regis partes sequentium indigna morte obruta fuere millia, et universus fere Bohemicae nobilitatis flos prostratus concidit. Ex Polonis Andreas Baliczky de domo Bipennium miles insignis, Georgius ³⁾ Smolneusis Dux, qui de suo Ducatu Smolensko ab Alexandro Withawdo eiectus, ad Sigismundum Romanorum Regem se contulerat; ex Bohemis Henricus de Plummow, Iaroslaus Konopisky ⁴⁾ de Sternbarg, pluresque alii milites insignes desiderati ⁵⁾. Rex

¹⁾ Bohemiae *Ed. Lips.* ²⁾ trucidati sunt. *Cod. Rozr.* ³⁾ Gregorius *Cod. Calv.*
⁴⁾ Konopski *Ed. Lips.* ⁵⁾ desiderati sunt. *Cod. Rozr.*

Sigismundus ~~w clade~~ tam insperata et cruenta ¹⁾ percussus, cum reliquiis miserabilis exercitus, tristis moestusque Hungariam repetiit ²⁾. Ceciderunt ex Moravis quatuordecem proceres, ex Hungaris, caeterisque gentibus quam plurimi. Arx, Sigismundo Rege recedente, Pragensibus dedita ³⁾. Erant in territorio Pilznensi complura coenobia, opibus et structuris insignia, ex quibus Zischka quinque combussit. In monasterio vero Kladroviensi ⁴⁾, quoniam munitius erat, praesidium posuit. Huc Sigismundus exercitum admovit; sed Zischka in eum ducente, turpi fuga recessit, nec diu postea Bohemiam reliquit. Zischka posthaec ad Pilznam ducens, tentata magis quam obtenta expugnatione (videbat enim urbem egregie defendi) viam petiit, oppidoque potitus, populares cum sacerdotibus frustra veniam petentes incendit. Oppidum deinde ⁵⁾ Rab impugnans, alterum oculum amisit; nec propterea castrensem laborem, aut rei militaris curam omisit: coecusque populus, coecum ducem secutus est. Pragenses in oppido Verona, in quo praesidium Sigismundi ⁶⁾ erat, capto, paucis vitae reservatis, caeteros interimunt, Brod Theutonicum expugnant, Kuthnam quoque et alias plures civitates, dedentibus se oppidanis, in potestatem accipiunt.

**Legati Bohemorum negativum de suscipiende Regno Bohemiae responsum
a Wladislao Poloniae Rege accipiunt.**

Data responsione apud Wolborz Wladislaus Poloniae Rex nuntiis Bohemicis, per solitas stationes vadit in terram Sandomiriensem, deinde in Lublinensem, ex post ⁷⁾ vero in Russiae oram descendit. Qua peregrata, in Nyepolicze pro die Sancti Martini, consiliariis ecclesiasticis et saecularibus convenire illuc iussis, advenit, et Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem apud Pragam conflictum, Wenceslao Oppaviae Duce celeri nuntio sibi consignificante, tum primum agnovit. Bohemorum itaque legatione frequenti deliberatione ventilata, nemini satis placuit, Regnum Bohemiae cum haeresibus et seditiombus, cladibusque intestinis, haerede insuper legitimo, Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege, extante, qui ad illud a parte iustiori assumptus et coronatus erat, assumi: in hancque sententiam Bohemorum nuntiis responsum est. Et Wladislaus Poloniae Rex propositum suum illis detegens, Regni Poloniae finibus se contentum fore et nullius externi egere se professus est, Regnumque Bohemiae cum ar-

¹⁾ crudeli *Cod. Rozr.* ²⁾ in Hungariam rediit. *Cod. Rozr.* ³⁾ dedita est. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Cladronensi *Cod. Rozr.* (Kladrubensi). ⁵⁾ autem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Sigismundi Regis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ postea *Cod. Rozr.*

ticulis ab ecclesia catholica damnatis, nequaquam suscepturum. Licentiatis deinde Bohemorum nuntiis, per solitas stationes in Lithuaniam procedens, totam illic hiemem absumit.

Iohannes episcopus Lubuczensis ad Strigoniensem archiepiscopalem sedem translatus.

Quarto Calendas Aprilis, Martinus Papa quintus Florentiae agens, Iohanne episcopo Lubuczensi, qui in pontificatu illo¹⁾ annos exegerat, ad Strigoniensem archiepiscopalem sedem in Hungaria, Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege instante, translato, Iohanni episcopo Brandeburgensi, petente Friderico Marchione Brandeburgensi, providet de Lubuczensi.

ANNUS DOMINI 1421.

De desponsatione Hedvigis filiae Wladislai Regis Poloniae cum filio Marchionis Brandeburgensis agitur.

Natalis Domini diebus Wladislaus Poloniae Rex apud Trokky celebratis, venationibus solitis in Lithuania immorabatur. Sub quo quidem tempore coeptus est agi tractatus de Wladislai Poloniae Regis filiae Hedvigis desponsatione. Sandivogius siquidem de Ostrorog palatinus Posnaniensis, Iohannem Czarnkowsky et Iohannem Suezka de Woyszewo et nonnullos alios fratres et consanguineos suos, Polonorum milites, a Friderico Brandeburgensi Marchione in bello, quod inter eum et Stetinenses Duces agebatur, apud oppidum Tangermund captos, liberaturus, ad praefatum Fridericum Marchionem descenderat. Initiavit itaque Fridericus ipse primus hunc tractatum, et verbis prudentibus, multa subsidia contra singulos hostes Regni Poloniae, et signanter contra Cruciferos de Prussia, cum notabili terrarum suarum pro Regno Poloniae perpetua applicatione, si Wladislaus Poloniae Rex filiam suam unicam Hedvigim virginem filio suo Friderico natu maiori desponsare dignaretur, coepit polliceri. Exquisita igitur cum

¹⁾ *Numerus annorum desideratur in Codd. Calv. et Kost.; Cod. Rozr. et Ed. Lips. habent: aliquot annos. Iohannes IV. de Borschnitz per Bonifacium IX. die 24 Septembris a. 1397 in episcopum Lubucensem confirmatus (prout ex Mansi: Sacror. Concilior. amplissima Collect. Tom. XXVII, pag. 343 apparet), exactis in pontificatu suo 22 annis et 6 mensibus, translatus est ad Sedem Strigoniensem, eique successus Iohannes V. de Waldow prius episcopus Brandeburgensis.*

solerti scrutinio, ~~liber praefatus~~ Sandivogius palatinus Posnaniensis mente et oblatione Marchionis praefati, singulos tractatus cum dicto Marchione habitos Wladislao Poloniae Regi in Lithuaniam per specialem nuntium ¹⁾ intimat, preces et consilia adiiciens, ut Wladislaus Poloniae Rex cum Marchione praedicto, id plurimum deprecante, quanto celerius conveniat. Wladislaus autem Rex, super re hac cum Alexandro Withawdo deliberatione habita, neque affinitatem Friderici Marchionis, neque commercium abnuiturum ²⁾ respondet, et post festum Paschae proxime adventurum Cracoviae locum ad se veniendi consignat.

Legati Bohemorum, Wladislao Regnum Bohemiae iterum recusante, illud Alexandro Withawdo Lithuaniae Duci Magno offerunt.

Carnisprivii dies Wladislao Rege Polonorum in Lithuania in curia Worani super fluvium Merez ³⁾, una cum Alexandro Withawdo agente, primores Bohemorum nuntii, videlicet Hinek de Walsten, Halesch de Wrzeszczow, Petrus Anglicus venena Anglicana et ipse Bohemis propinans, Iohannes dictus Cardinalis, item consules Pragenses Simon, Miklasz ⁴⁾ et Tkaniczka ⁵⁾, adveniunt, habitaque audientia, supplicationem priorem apud Wladislaum Regem resumunt, ut Regnum Bohemiae acceptare dignaretur. Quo respondente, non se aliquo pacto responsum superius apud Nyepolomicze datum, variaturum, Alexandrum Withawdum Ducem Magnum Lithuaniae variis precibus, oblationibus et pollicitationibus enixius quo possunt, fatigant et conveniunt obsecrando, ut fratre suo Wladislao Poloniae Rege Regnum Bohemiae fastidiente, ipse illud suscipere dignaretur. Alexander autem Withawdus, nullo certo tunc responso edito, anno integro Bohemicos nuntios in spe ambigua distinebat. Ne tamen prorsus visus foret eorum oblationem abiicere, tali eos spe solidat: Quamvis ego dominio meo Ducatu magno Lithuaniae contentus existam et Regni Bohemiae potentiis et divitiis non indigeam, in odium tamen Sigismundi Romanorum Regis, qui periniquam sententiam contra me latam, quamvis foederatus meus foret, terras meas nativas mihi abiudicavit, non recuso Bohemiae Regnum suscipere, dummodo promittatis nihil temere et pertinaciter adversus fidem catholicam sapere, sed mandatis et instructionibus ecclesiae in omnibus obedire. Mihi siquidem articulos a vobis dogmatisatos, Regno etiam Bohemiae acceptato, neque defendere, neque tenere in animo est. Et quamvis

¹⁾ per speciales nuntios *Cod. Rozr.* ²⁾ se abnuiturum *Cod. Rozr.* ³⁾ Merzecz *Cod. Calv.* ⁴⁾ Mikoss *Cod. Kost.* ⁵⁾ Thaniczka *Ed. Lips.*

christianae religionis novus professor, novusque Princeps sim, non tamen fidem semel susceptam et ritum illius vestro pestifero dogmate inquinari sinam, institutis et observantiis universalis Ecclesiae me in singulis conformaturus.

Hedvigis filia Wladislai Poloniae Regis nubit Friderico filio Marchionis Brandenburgensis, et foedus cum Cruciferis in annum profertur.

Sexta feria post Cinerum Wladislaus Poloniae Rex de Worani egressus, per Dubiecz, Grodno, Rathno, Thur, Lubomlya ¹⁾, Hrodlo, Chelm, Kraschnistaw ²⁾, aliaque loca consueta ad Regnum Poloniae rediit. Redierunt et cum sua Serenitate Bohemorum nuntii, fuitque illis iterum apud Nyepolomicze mansio consignata, donec illis finalis daretur per Alexandrum Withawdum responsio. Venit autem Cracoviam Wladislaus Poloniae Rex pro Dominica Ramis Palmarum, quo ad suam Serenitatem plures numero Slesiae Principes et ex variis mundi partibus nuntii confluerant. Quibus comiter habitis et expeditis, cum Praelatis et baronibus Poloniae iussu suo illuc convenientibus, apud Cracoviam aliquot hebdomadis immorabatur: donec post festum Paschae Fridericus Brandenburgensis Marchio advenit, a Wladislao Poloniae Rege cum insigni Praelatorum, Principum et baronum cetera, usque in Pranthnik ³⁾ sibi obviam eunte, exceptus. Post varios autem tractatus sub diebus quindecim habitos, cum Marchione praefato et filio suo Friderico natu maiore affinitatis foedus ictum est et regia virgo Hedvigis illi desponsata; foedusque huiusmodi, etiam inscriptione et conditionibus firmatum his cavebatur ⁴⁾: ut Fridericus filius Marchionis cum filia regia Hedvigi Poloniae Regnum obtineret, si Wladislaum Regem prolem masculinam relinquere non contingeret; oram Saxoniam et terram Lubucensem a corpore Regni Poloniae iniuste alienatam, ipse ⁵⁾ Regno Poloniae incorporet. Si vero Wladislaus Poloniae Rex pignus susceperit, Rex Poloniae et Regnum florenorum centum millia dotem virgini Hedvigi consignabunt. Et quamvis aliqui barones Poloniae affinitatem huiusmodi cum Boguslao Stolpensi Duce, ipsam per graves et multiplices intercessores expetente, probassent; persuasiones tamen eorum uno faceto Cristini de Ostrow Cracoviensis castellani ⁶⁾ confutatae sunt: qui navale solatium ⁷⁾, quo ipse Boguslaus Stolpensis Dux ex Daciae ⁸⁾ Regis assistentia valebat, infirmum

¹⁾ Lubowlya *Cod. Rozr.* ²⁾ Krasnystaw *Cod. Kost.* ³⁾ Prądnik *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et conditionibus iis firmatum conficitur *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ipsi *Ed. Lips.* ⁶⁾ Castellani dicto *Ed. Lips.* ⁷⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁸⁾ et Daniae *Ed. Lips.*

et casuale respectu terreni, quo superabat Marchio, deduxit, astruens: navale auxilium, flante vento posse averti, aut si nec ventus impediat ¹⁾, negligentiam ²⁾ et moram in ventum et auram retorqueri; quod accidere aequae non potest in terreno. Et quoniam Wladislaus Poloniae Rex aestate illa expeditionem movere in Cruciferos firmaverat, affinem novum Fridericum Brandenburgensem Marchionem requirit de suffragio sibi contra Cruciferos ferendo: qui certis causis et respectibus allegatis, respondit se ad ferenda solatia ³⁾ Regi eo anno parum idoneum, parumque valentem esse, consulitque in annum integrum guerram ⁴⁾ treuga suspendi; se interim ea ingenia, easque vias reperturum, quibus Cruciferi sine bello et armis frangi, et in eam attritionem, necessitatemque redigi poterint, ut non solum quae Poloniae Rex imperaverit, obedienter singula facere, sed et quadrigas coequinationum suarum vehere impellerentur. Ea persuasione ⁵⁾ Wladislaus Rex non secus quam vera laetus, a bello in Cruciferos ea aestate abstinuit, et Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege per nuntios et literas precante, in annum unum treugam firmavit. Acceptis deinde praefatus Fridericus Marchio a Wladislao Poloniae Rege magnificis muneribus, suis quoque in Poloniae pontifices et barones distributis, omnibus necessariis abunde in eundo et redeundo tractatus, voti sui compos et hilaris in propria rediit.

Wilhelmus miles Burgundus per terras Poloniae Hierosolymam iturus, Caesari Turcorum literis Wladislai Regis Poloniae commendatur.

Friderico Brandenburgensi Marchione, Wladislaus Poloniae Rex, licentiatum, ex Cracovia per Zarnowycz, Novam civitatem, Byecz, Sandecz in terras Russiae transiit, et festum Pentecostes in Byecz, Sanctae Trinitatis et Corporis Christi in Krosno agit ⁶⁾. Dum autem diem Sancti Iohannis Baptistae apud Oziminy ageret, Wilhelmus de Lannwoy ⁷⁾ Burgundus miles advenit, et Wladislao Polonorum Regi, ex parte Henrici Anglorum Regis literis commendatitiis et muneribus, videlicet stamine atlantico auro intexto, galea ferrea ⁸⁾ crista aurea insigni, et duobus Anglicis arcibus praesentatis, petebat sibi per terras Dominiorum suorum in Terram Sanctam Hierosolymorum tendenti, salvum conductum praestari. Wladislaus autem Poloniae Rex, suapte ⁹⁾ in quoslibet advenas comis et munificus, non solum secu-

¹⁾ si ventus non impediat *Cod. Rozr.* ²⁾ negligentiam tamen *Cod. Rozr.* ³⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ⁴⁾ bellum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ responsione *Cod. Rozr.* ⁶⁾ et festum SS. Trinitatis in Biecz, et Corporis Christi in Kroszno agit. *Ed. Lips.* ⁷⁾ Vilhelmus de Lannwoy *Cod. Rozr.* (Guillebertus de Lannoy). ⁸⁾ firma *Cod. Calv.* ⁹⁾ sua sponte *Cod. Rozr.*

ritatem ~~per terram~~ suam praestitit, sed etiam illum amplissime donatum Turcorum Caesari per literas commendavit. Quarum contemplatione miles praedictus Wilhelmus ex Constantinopoli a Caesaris familiaribus per continentem usque in Hierusalem perductus est. In patriam deinde reversus, magnis laudibus Wladislai Poloniae Regis in se benignitatem apud Burgundos et Anglicos implevit, et usque in diem mortis suae gratiarum actiones in Wladislaum Regem celebrabat.

Responsum datur a Wladislao Rege legatis Bohemorum de non accipiendo Regno Bohemiae.

Ex terris Russiae ¹⁾, pro festo Assumptionis Beatae Virginis Mariae ²⁾ Wladislaus Rex venit in Lublin, generalem diaetam cum Alexandro Withawdo Magno Duce Lithuaniae illic acturus. Quo cum uterque in frequentia consiliariorum utriusque Domini convenisset, super rebus Bohemicis et legatione eorum deliberatione habita, talis Bohemorum nuntiis, qui et ipsi ex Nyepolomicze pro responso sollicitaturi advenerant, responsio a Wladislao Rege et Alexandro Duce ³⁾ edita est: Non licet nobis, viri nobiles, qui Christiani censemur, censerique optamus Principes, Regni Bohemiae a vobis oblatum regimen excipere, eius iusto haerede, Sigismundo Romanorum Rege, extante. Qui etsi foedus in ita nobiscum amicitiae, sanguisque iura praevaricatus, sua arbitrari iniqua sententia gravissime nobis iniuriatus sit, nos tamen causa nostra Deo, iniuriarum ad ulciscendum reservata ultori, fideique et Regni Bohemiae negotia sincere nos adiutores, administraturosque offerimus: vobisque omnem nostram operam pollicemur. Quodsi erroribus a vobis dogmatisatis, quos universalis damnat ecclesia, renuntiatiuros vos consenseritis: vos et Regnum vestrum curabimus nostra sollicitudine ad bonum ordinem ⁴⁾ reducere, et ad pacem, servata vobis vestri honoris integritate, stabilire. Mitemusque ex hoc loco certos nuntios nostros ad Sigismundum Romanorum Regem, tractaturos secum modos et vias, quibus vos et Regnum vestrum ad fidem orthodoxam reduci, et optimis religionis catholicae moribus obtinebimus informari. Nec solum illic, sed et apud Sedem Apostolicam laborabimus pro vestra et Regni vestri honesta reductione, pace atque unione. Et cum Sigismundus Rex, habens duo amplissima, Romanorum videlicet et Hungariae Regna, gubernationi eorum intentus, scit se in tertii regimine parum bene posse

¹⁾ Prussiae *Ed. Lips.* ²⁾ Beatae Virginis Mariae *desunt in Cod. Calv.* ³⁾ Alexandro Withawdo *Cod. Rozr.* ⁴⁾ regimen *Cod. Rozr.*

versari, favendo vobis et Regno vestro de unione et pace, remur illum de iure Regni Bohemiae haereditario et quocumque alio sibi competenti, facile, praesertim si haeresim vos reliquisse senserit, cessurum, vobisque largiturum auctoritatem, alterum Regem vobis gratum et utilem substituendi. In eo quoque casu posset alter ex nobis vestris annuere precibus, et Regni Bohemiae suscipere regimen. Sed et vobis errores, legi divinae et ecclesiae Dei adversantes, deserentibus, etiam in eventum, quo Sigismundus Rex difficilem se in cedendo monstraret, non dubitabimus (Sede tamen Apostolica consulta et consentiente) in fidei sanctae favorem et Regni vestri quietationem, vestrum Regnum acceptare. Ea responsione Bohemorum nuntiis data, Lublinensis conventus solutus est.

Wladislaus Rex missis nuntiis a Sigismundo Romanorum Rege petit, ut liceat sibi Bohemos ad puritatem fidei et ditionem eius reducere, ita tamen, ut ipse quoque contra Cruciferos sibi auxilia ferat.

Vigore recessuum Lublinensis diaetae, duo nuntii Regis et Regni Poloniae nomine ad Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, videlicet Iohannes de Tarnow palatinus Cracoviensis et Sbigneus de Oleschnicza Sancti Floriani Praepositus, destinantur. Qui cum illum in Tharnovia Regni Hungariae oppido offendissent, in hunc illi modum Wladislai Poloniae Regis exponunt mandata: Serenissime Rex! Moleste admodum ferens illustrissimus Dominus noster, Poloniae Rex ¹⁾, Regnum tuum Bohemiae in haereseos monstra, variasque calamitates, atque clades civiles et externas prolapsam esse: habita nuper in oppido suo Lublinensi, super danda responsione Bohemorum nuntiis, Regnum Bohemiae sibi offerentibus, generali conventionione; qui et fratrem suum Alexandrum Withawdum Lithuaniae Magnum Ducem, et utriusque sui Domini, Polonici videlicet et Lithuanici, consiliarios, adhibuerat, de rebus Bohemicis primum in sanctae fidei favorem consultandum, curandumque duxit, ea quoque omnia sibi aggredi constituit, per quae Regnum illud ad tranquillum posset reduci statum et ab infectione haeresium purgari, summum se ²⁾ Deo et tibi, summum religioni christianae et genti illi, unum linguagii commercium cum gente sua Polonica habenti, obsequium arbitratus praestiturum. Cum autem te abnuente id parum bene fieri existimat, obsecrandum et requirendum te per nos suos oratores instituit: digneris et ipse paterni, avitique Regni calamitatibus compassionem ferre, favereque et annuere, ut noster Domi-

¹⁾ Wladislaus Poloniae Rex *Cod. Ross.* ²⁾ summum se, ea ipsa re *Cod. Ross.*

nus illustrissimus Rex, Regnum praedictum renuntiare haeresibus, pacem resumere, bella deponere, tuamque profiteri ditionem, viis modestis et pacificis disponat, armis id, si sua monita a Bohemis spretum iri contigerit, effecturus. Et quoniam tua Serenitas (ut cum eiusdem loquamur venia), pollicitationes suas, et in foedere cum nostro Rege initas ¹⁾ et exposit ²⁾ frequentius repetitas, non in aliquo tenuerit et solatium ³⁾ personale in Cruciferos ferre detrectaverit, et in irritum semper cessit tua, quamvis frequens et ingeminata iureiurando Regi nostro per te facta pollicitatio: non habet Rex noster, propter quod tuis sponsionibus de caetero incumbat, rebusque tecum, non verbis, neque chartis agendum retur. Omnium itaque ⁴⁾ tuarum in se praevaricationum transactarum oblitus, offert se Bohemos ad catholicae veritatis puritatem ⁵⁾ et ecclesiae unionem, tuamque obedientiam et ditionem, sua cura, suaque interpositione, modis honestis et pacificis reducturum. Id si minus prospere successerit, sua tibi in Bohemos offert, vicissitudinaria ⁶⁾ in Cruciferos a te, quoniam ad ea ex foedere obligaris, requirit arma: prior tecum ad domandum Bohemiam ⁷⁾ cum omnibus suis potentiis, si tamen Slesiae universam illi consignabis et inscribes, obsidis loco, oram, processurus, non ⁸⁾ inde prius discessurus, donec Bohemi et fidei sanctae unionem atque ritum et tuam aequae fuerint obedientiam professi. Tu autem Regnum Bohemiae solatiis ⁹⁾ Regis nostri adeptus, parem vicissitudinem, ad quam ex solo opere obligaris, etiam tunc saltem illi et Regno suo redde, et in Cruciferorum de Prussia exterminium cum tuis copiis, laturus Regi nostro auxilium, consurge: ut de sedibus ab eis occupatis vestro communi brachio possint depelli, et terra Prussiae inter vos duos Reges, terris Pomeraniae, Chelmensi et Michaloviensi Regno Poloniae redditis, partiri; maiorem illius partem altero ex vobis, qui numero et robore gentium praestabit, sortiente. Ubi autem haec omnia Domino nostro Regi opere impleveris, reddere tibi Slesiae terras et de illis excedere adstrictus sit, sin minus, in sua et Regni Poloniae ¹⁰⁾ perpetua remaneant ditione. Industriam siquidem tuam optime scias a Rege nostro intelligi; nec ita hebetem esse Regem nostrum, ut verborum tantummodo sonum et nuda promissa tua pro opere et satisfactione accipiat. Quapropter rogatus a nobis, praeteritarum illarum tuarum fictionum velamento contentus, vetera promissa novo saltem aliquando implemento consolidata, et non ficto, sed fideli et vero demonstra te amore Regi nostro et Regno foederatum. Perpendere quoque velis et scrupulosius revolvere, qualis

¹⁾ in *Cod. Rozr.* ²⁾ postea *Cod. Rozr.* ³⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁴⁾ tamen *Cod. Rozr.* ⁵⁾ puritatis veritatem *Ed. Lips.* ⁶⁾ ac vicissitudinaria *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Bohemos *Cod. Rozr.* ⁸⁾ nec *Cod. Rozr.* ⁹⁾ auxiliis *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Polonici *Ed. Lips.*

erga te Rex noster fuerit, et an sibi sincere officio responderis, et quali illum et Regnum suum torseris, assidueque torqueas malevolentia et simulata calliditate.

Sigismundus Romanorum Rex ultro se offert aut unicam filiam suam Elisabeth, aut glotem Offkam Bohemiae Reginam cum magna dote et terra Slesiae daturum Wladislao Poloniae Regi in uxorem.

Altera ¹⁾ die Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex Polonorum nuntiis tale responsum reddidit ²⁾: Quamvis de benevolentia et oblatione amplissima, quae mihi ex parte fratris mei, illustrissimi Wladislai Poloniae Regis, per vos denuntiata est, admodum gratuler; quamvis optimam suam voluntatem in reductionem Bohemicam conceptam commendem et summa efferam, reputemque dignam laude, insideat quoque animo meo plena rectitudo et voluntas, ut et foedera cum Rege Poloniae inita observem, et si quae a me neglecta aut transgressa sunt, instaurem: Slesiae tamen terras in vim observationis foederum dare et inscribere, parum iustum, parumque honestum danti et accipienti censeo. Ut tamen ³⁾ amantissimus frater meus Wladislaus Polonorum Rex plenum experimentum sumat, quanto ego zelo, quanta affectione, et in fidei, Christianitatisque rem publicam, et in suum honorem ⁴⁾, amplitudinem et profectum agor: filiam meam unicam Elisabeth, duorum Regnorum dote locupletem, praefato fratri meo Wladislao Regi, motu proprio, non rogatus (caeterorum Principum eam procantium, et signantur Alberti Austriae Ducis, cuius ob eam rem ad me priores vobis venere legati, affinitate neglecta), in uxorem exhibeo, gratius Regi vestro, quam cuicumque alteri Regi aut Principi, illam locaturus. Cum qua non Slesiae tantummodo, quam expetitis, ora, sed et duorum Hungariae et Bohemiae Regnorum, in ipsum, me, qui plurem ⁵⁾ prolem non habeo, sed neque amplius (de quo consors a vobis, si libet, conveniri poterit) habiturus sum, fatis absumpto, recidet haereditas. Quodsi Regi vestro filia mea, quasi parum nubilis et iuvenula admodum; velut annum tantummodo undecimum supergressa, pro aetatis, in qua vester Rex versatur, conditione, visa fuerit: retineo alteram filiam, non secus quam ⁶⁾ ex me genita foret, charam, cuius ⁷⁾ coniugio terra Slesiae Rex vester poterit iustissime potiri, Offkam, glotem meam, germani mei Wen-

¹⁾ Altera autem *Ed. Lips.* ²⁾ edidit responsum *Cod. Rozr.* ³⁾ vero *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et in sui honoris *Cod. Rozr.* ⁵⁾ alteram *Cod. Rozr.* ⁶⁾ quam si *Cod. Rozr.* ⁷⁾ cum cuius *Cod. Rozr.*

Wladislaus Bohemiae Regis relictam, apud Przesburg ¹⁾ commorantem, quam Regi vestro me desponsaturum, dotisque nomine terram Slesiae cum centum florenorum millibus inscripturum me polliceor. Vobis videre placeat et formam eius atque aetatem viridem, quo facilius id, quod ingero, accipi vel refutari possit, experiri. Ea responsione Sigismundus Rex data, in Posonium, nuntios regios pro videnda Regina Bohemiae secum ducens, processit. Qui aliquot diebus in Posonio commorati, visa Regina Offka, familiarique colloctione cum illa frequenter habita, a Sigismundo Rege liberaliter et magnifice munerati et in singulis Hungariae locis sufficientibus administrati necessariis, Poloniam revertuntur, crassius, gratiusque Regi suo Poloniae, quam speraverant, quamque expetierant, relaturi.

Wladislaus Rex singula a Sigismundo oblata Withawdo renuntiat et ad videndam Szonkam neptem Withawdi, quam ipse illi ducere uxorem suadebat, mittit in Lithuaniam.

Lublinensi conventionione peracta, Wladislaus Poloniae Rex versus Sandomiriam, deinde in Novam civitatem progressus, iterum in Lublinensem oram reversus est ²⁾. Quo apud Bystrzicza agente, nuntii ad Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem missi, Iohannes de Tarnow palatinus Cracoviensis et Sbigneus de Oleschnicza, quarta die Octobris regressi ³⁾, et seriem responsionis ad legationem eorum factam ⁴⁾ et tractatus cum eis per Sigismundum Regem habitos, exponunt. Wladislaus autem Rex rem matrimonii, in quod a Sigismundo Rege solicitabatur, ad consilium et deliberationem consiliariorum et conventum apud Nyepolomicze pro die Sancti Martini tenendum differens, Sbigneo de Oleschnicza in Lithuaniam ad significandum singula Alexandro Withawdo, quae apud Sigismundum Regem egerant ⁵⁾, et ad videndum virginem Ducissam Szonkam ⁶⁾, Andreae filii Iwonis Kyoviensis Ducis filiam, Withawdi Ducis Magni ex sorore neptem, cuius illi coniugium a Withawdo ⁷⁾ Duce magnopere persuadebatur, transmissio: ipse Bystrziczam linquens, in Russiae terras processit.

¹⁾ Presburg *Ed. Lips.* ²⁾ revertitur. *Cod. Rozr.* ³⁾ ingressi *Cod. Kost.* ⁴⁾ coram factae *Ed. Lips.* ⁵⁾ acta essent *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Zowkam *Cod. Kost.* Sonkam *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ab ipso Withawdo *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Nonnulli Electores Imperii cum exercitu Bohemiam vastaturi ingrediuntur; sed dum Rex ipse Romanorum ad diem dictam non adesset, domos suas inde repetunt.

Sub idem tempus nonnulli Electores Imperii cum Almanniae Principibus, exercitu haud contemnendo congregato, ad vastandum Regnum Bohemiae ire pergunt: et castris circa oppidum Bohemicum Zathecz positis, conquirere illud summopere nitebantur. Sed dum Zatheczenses fortiter ¹⁾ resisterent et exercitum Electorum crebris excursionibus lacesserent, Electores praefati, Bohemico agro in plerisque locis usto et pervastato, in propria, multis tamen damnis susceptis, reversi sunt. Inter quos hi primarii habebantur: Maguntinus archiepiscopus, Comes Palatinus Rheni, Saxoniae Duces, Marchio Brandenburgensis Fridericus. Venire autem illos Sigismundus Rex pro die Sancti Bartholomaei iusserat. A quo tempore illi in Bohemia usque ad ²⁾ diem Sancti Galli immorati, cum Sigismundus ad pollicitam diem non adesset, domos repetiere, factis magnis sumptibus, fatigis et impensis, et nulla re memorabili gesta, solam ignominiae notam, ipsos et Principatus eorum dedecorantem, in proprios referentes penates.

Wladislaus Poloniae Rex matrimonium cum Offka Regina Armaturus, Zawissium nigrum de Garbow in Bohemiam mittit: quo per Iohannem Zischka capto, coniugium illud irritatur.

Russiae terris peragratis, Wladislaus Poloniae Rex pro die Sancti Martini in Nyepolomicze advenit, frequensque concilium Praelatorum et baronum suorum ad digerendum oblationem Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis, tenuit. Omnium autem consiliariorum conformi approbatione et summo consensu, Sigismundi Regis de Regina Bohemiae Offka, terrisque Slesiae et centum millium dote, oblatio laudata et accepta est, decretumque, Regem Wladislaum coniugium celebre et Regno suo perutile subituum. Datur itaque omne concludendi huiusmodi matrimonii onus Zawissio nigro de Garbow militi; isque extemplo ad Sigismundum Regem mittitur, singula quae conclusionem praefati matrimonii concernunt, sub oblati conditionibus firmaturus. Qui dum ad rem iuxta instructiones sibi datas conficiendam, ad Sigismundum Romanorum Regem pervenisset, expeditione in Bohemos eum occupatum et in itinere constitutum reperiens, legationem, cum qua venerat, exponit: paullulumque, donec de Bohemica expeditione

¹⁾ summopere *Ed. Lips.* ²⁾ in *Ed. Lips.*

regrederetur, ~~et~~ Sigismundo Rege subsistere et certam expeditionem legationis suae operiri iussus, Bohemiam et ipse (turpe ratus Regem bellam gerentem deserere) profectus est. Cumque Sigismundus Rex in multitudine gravi ex Hungaris, Polonis, Bohemis, Almannis, caeterisque nationibus collecta, Bohemiam circa Natalis Christi festum intrasset, ad oppidum Gora, quod latine Cuthnei ¹⁾ montes appellatur, primum applicuit, et primo impetu (neque enim aut situ aut arte ad resistendum satis tutum erat) capit illud. Multi autem ex Bohemis et Almannis, qui Bohemiae Regnum ab annis multis incolebant, haeretica labe indignum ducentes pollui, cum omni suo pignore et suppellectili, quam ferre poterant, Sigismundo Regi adiuncti sunt. Quibus benigne appellatis et recollectis, bono animo eos esse, de seque meliora sperare iussit. Interim Bohemorum haereticorum exercitus ex Thaboritis, Pragensibus, caeterisque Bohemis, raptò vivere solitis, aut aere alieno gravatis, collectus duce Zischka ²⁾, quamvis coeco, contra Regem Sigismundum, septus curruum ab omni parte multitudine, advenit. Quem Sigismundus Rex, cum numero ac robore gentium validior multo superiorque foret ³⁾, exercitu suo in gyrum cinxit et conclusit. Non ob id tamen Bohemicus exercitus segnior effectus, praelii congressum nocte et die, una paratus ipse ad decernendum, operiebatur. Dum vero se neque invadi, sed neque infestari a Sigismundi Regis exercitu animadvertit, ausus maiores sumens, ex stativis suis et conclusione, qua velut corona septus erat, se movit, et gentibus Sigismundi Regis sibi cedentibus, salvus discessit. Fugisse autem Sigismundus Rex Bohemicum exercitum pavore non conditione a suo conspectu ratus, movet et ipse sui exercitus copias, et tutum se multitudine atque securum existimans, solutis ordinibus, nulla iusta acie compositus, non secus quam inter fidos et domesticos, nullam hostilem invasionem suspicatus, palatisque per agros et diverticula militibus, progrediebatur: cum subito acies Bohemica se ostendit, et sublato valido clamore, in dispersos et incompositos irruit, primosque et resistere ausos sternens ⁴⁾, in caeteros magnam caedem edit. Multi milites insignes, dum turpe fugere existimant, aut occisi aut capti sunt. Rex ipse Sigismundus, ne vivus in hostium manus veniret, cum multitudine exercitus sui fuga in oppidum Nyemyeczky Brod, quod ditionis suae fuerat, pervenit. Bohemi haeretici, occulto Dei permittente iudicio, victoria ingenti, facili et brevi dimicatione potiti, etiam castris et curribus regiis, multisque nobiles spoliis potiuntur. Oppido deinde Gora altero post conflictum die spoliato, oppidum Nyemyeczky Brod, rati Regem Sigis-

¹⁾ Cuthin *Cod. Kost.* ²⁾ Siska *Cod. Calv.* ³⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁴⁾ sternens, feriendusque, etiam *Cod. Rozr.*

mundum illuc consistere, qui nocte praecedenti futuram obsidionem veritus, clam perfugerat, obsidione vallant, et gravissime illius turres, moeniaque bombardis quatiant. Zawissius niger de Garbow miles Polonicus, quamvis potuisset ex oppido, priusquam a Bohemis vallaretur, discessisse, parum tamen suae conditioni, suisque moribus ¹⁾ et institutis convenire ratus, et milites notabiles de exercitu Sigismundi Regis, qui secum una in oppidum se receperant, et oppidanos fidem Regis ²⁾ Sigismundi secutos, deserere, consistendum illuc duxit, et quoad potuit, cum caeteris militibus, ne oppidum capi posset, fortissime restitit. Verum nonnullis oppidanis prodeuntibus, hostes oppido potiti, Zawissium nigrum militem Polonicum, caeterosque Polonorum, Bohemorum et Almannorum milites comprehensos in Pragam perducunt: ubi per tempus longum captivitatis ferre molestias coacti sunt. Haec itaque Zawissii nigri captivitas tractatum et conclusionem matrimonii inter Wladislaum Poloniae Regem et Offkam Bohemiae Reginam consummandi, laevo sidere interceptit. Zischka ³⁾ haereticae partis dux, ea pugna nobilitatus, famosior in dies esse coepit, et in Catholicos, ecclesiasque desaevire; nec amplius ullam pati aut statuum Sanctorum, aut picturam poterat, nec tolerandum esse putabat, qui prisco more sacerdotilibus indutus, rem divinam ageret. Oppidum insuper Brod Theutonicale ⁴⁾ incendit, quod annis quatuordecim absque habitatore desertum stetit. Pipo Florentinus, qui equites in eam expeditionem quindecim millia ex Hungaria duxerat, per glaciem iter habuit: quae multitudine ponderis fracta, plerosque mortales mersit.

Wladislaus Rex Poloniae ad Martinum Papam legatos mittit de lite inter se et Cruciferos componenda.

Causam suam pro terrarum Regni sui, Pomeraniae, Michaloviensis et Chelmensis, repetitione Wladislaus Poloniae Rex apud tribunal Summi Pontificis Martini Papae quinti, qui se illi iustissimum iudicem ⁵⁾ pollicebatur, instauraturus, Magistrum Paulum Wladimiri Decretorum Doctorem, custodem et Canonicum Cracoviensem, de domo Dolanga ⁶⁾ nobilem, et Iacobum de Paravesino Italicum, ex Nyepolomicze in Urbem transmittit. Danturque praefatis nuntiis ex thesauro regio pecuniae necessariae et instructiones ad causam, et causa duobus Cardinalibus, videlicet Cardinali Venetiarum et Cardinali Sancti Marci, commissa. Antonius Zeno utriusque Iuris Doctor

¹⁾ maioribus *Cod. Rozr.* ²⁾ eiusdem Regis *Cod. Rozr.* ³⁾ Siska *Cod. Calv.* ⁴⁾ Brod Theutonicum *Ed. Lips.* ⁵⁾ iudicem fore *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Dolega *Cod. Kost.*

ad Regnum Poloniae Summi Pontificis Martini mandato transmittitur, pro testibus pro parte Regis et Regni Poloniae recipiendis et examinandis. Wladislaus Rex ex Nyepolomicze per solita stationum loca in Lithuaniam processit, et ferarum venationi usque ad dies Nativitatis ¹⁾ Christi, Lithuaniae insistens, diem Natalitii Salvatoris apud ²⁾ Trokky celebravit.

Iohanni Kropidlo Wladislaviensi episcopo succedit Iohannes Pella de Nyewyesch.

Iohannes Wladislaviensis episcopus, appellatus Kropidlo, Opoliensis Dux, cum annis viginti et uno in Wladislaviensi ecclesia sedisset, in oppido suo Opole ³⁾ feria secunda post Dominicam Laetare moritur, et in monasterio fratrum Praedicatorum eiusdem Opoliensis oppidi sepelitur. Cui per electionem canonicam et regiam suffragationem, Iohannes Pella de Nyewyesch ⁴⁾ Praepositus Kruszwiciensis, nobilis de domo Pomyanowye, (licet Martinus Papa quintus Iacobum Plocensem episcopum transferre in illam deliberasset) succedit. Coemerat autem praefatus Iohannes Wladislaviensis episcopus sub tempore, quo pro Gnesnensi ecclesia et eius sede habebat litigium, pro certa pecuniae ⁵⁾ summa in civitate Wratislaviensi ⁶⁾ domum insignem muratam, cum aliquot domunculis collateralibus, prope ecclesiam Sancti Mathaei, pro fratribus et nepotibus suis Ducibus Opoliensibus ea conditione, ut si quando stirps masculina Ducum Opoliensium deficeret, nullus alius nisi archiepiscopus et ecclesia Gnesnensis succederent perpetuo in domo eadem.

Seditio populi et caedes Pragensium consulum propter schisma secuta.

Insolentiam Iohannis monachi apostatae ex ordine Praemonstratensium, qui in omne scelus audax et seditioibus insignis, ac propterea haereticorum facile princeps, plurimos facundia suae linguae faciebat insanire, Pragenses ⁷⁾ consules non ferentes, eum in praetorium vocavere, et novem simul scelerum principes, tanquam de re publica cum his aliquid acturi forent, intromissos ⁸⁾, statim percusserunt gladio: et quasi nihil actum esset, pacatam civitatem arbitrati, domos quisque suas repetierunt ⁹⁾. Re autem vulgata ad populum, tumultus e vestigio factus, invasum et expugnatum

¹⁾ Nativitatis *deest in Cod. Calv.* ²⁾ in *Cod. Rozr.* ³⁾ Oppolye *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Nie niewiesch *Cod. Kost.* ⁵⁾ pecuniarum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Wladislaviensi *Cod. Rozr.* ⁷⁾ id Pragenses *Cod. Rozr.* ⁸⁾ ac intromissos *Cod. Rozr.* ⁹⁾ repetiit. *Cod. Rozr.*

armis praetorium, undecim consules, qui authores rei putabantur ¹⁾, occisi, Collegium Caroli direptum et omnis bibliotheca disiecta. Mulieres, quae Iohannem monachum veluti divinum habebant, caput eius intercipientes, pluribus diebus gemitu edito, per ecclesias et plateas circumtulere, beatum vociferantes et sanctum virum, qui pro veritate et Patrum ²⁾ traditionibus occubisset, contra vero nefarios et sacrilegos, qui optimo sacerdoti manus iniecerant. Itaque caput illud, quamvis scelestum et profanum, aromatibus conditum, inter sacras reliquias redactum est, et a fatuissima gente non secus quam celebris martyris veneratum.

ANNUS DOMINI 1422.

Wladislaus Rex Poloniae Szonkam ritus Graeci virginem, neptem Withawdi Ducis, accipit in uxorem, quae in baptismo Sophiae nomen accipit.

Dominico Natali, Wladislaus Poloniae Rex apud Trokky exacto, in Wingri, venationes resumpturus, processit. Alexander autem Withawdus Dux Lithuaniae, dum Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem per Bohemos et Pragenses audisset conflictum ³⁾ et Zawissium nigrum de Garbow militem ⁴⁾, qui pro consummando inter Wladislaum Regem et Offkam Bohemiae Reginam matrimonio ⁵⁾, ad Sigismundum Regem missus fuerat, captum: plurimum casu utroque laetatus est. Temporis quoque opportunitatem nactus, Wladislaum Poloniae Regem precibus, consiliis, donis et promissis sollicitat et tandem pervincit, ut spe de contrahendo matrimonio ⁶⁾ cum Offka Bohemiae Regina omissa, Ducissam Szonkam ⁷⁾ virginem, neptem suam, in coniugem accipiat. Et licet tam Sbigneus de Oleschnicza Praepositus Sancti Floriani, ab omnibus consiliariis Poloniae apud Nyepolomicze summo studio rogatus, quatenus Regem a matrimonio Lithuanico averteret, ne illius contractu maximos profectus, amplitudines et commoda in Poloniae Regnum, per Slesianarum ⁸⁾ terrarum inscriptionem, ex matrimonio cum Offka Bohemiae Regina consummando defluxuros contingeret rescindi; quam omnes alii Poloniae barones et milites cum Wladislao Rege apud Lithuaniam praesentes, variis persuasionibus, supplicationibus et ingeniis Wladislaum Regem a Lithuanico matrimonio perseveranter averterent: omnium tamen conatus et studia Alexander Withawdus dissolvens et elidens, Wla-

¹⁾ reputabantur *Ed. Lips.* ²⁾ et piis *Cod. Rozr.* ³⁾ profligatum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ militem Polonum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ matrimonio *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ matrimonio *deest in Cod. Calv.* ⁷⁾ Zowkam *Cod. Kost. Szonkam Cod. Rozr.* ⁸⁾ Slesiae *Cod. Rozr.*

Wladislaum Regem neptis suae Ducissae Szonczae ¹⁾ virginis, filiae Andreae, filii Iwonis Ducis Kyoviensis, matrimonium, nullam dotem secum laturum, accipere induxit. Rediens itaque praefatus Wladislaus Rex pro diebus Carnisprivii in Nowogrodek, praefatam Ducissam virginem Szonkam ²⁾ tertio et quarto affinitatis gradu illum contingentem, fonte baptismatis (Graeci enim ritus erat) perprius lotam, et transmutato nomine Sophia appellatam, accipit uxorem, et Mathia episcopo Vlnensi verba Sacramenti pronuntiante, matrimonium Polonis parum gratum, sibi vero in decrepitam aetatem vergenti minus necessarium et idoneum, consummat; nuptiaeque apud Nowogrodek magnifico apparatu celebrantur inter dispares contrahentes, Wladislaum Regem decrepitum et praefatam Sophiam viridem tunc aetatem agentem, forma venustiore quam moribus.

Wladislaus Rex Martini Papae Nuntium testes in causa Cruciflorum examinaturum, et alterum Gwilhermi Ducis de Monte subiectionem offerentem, summo honore prosequitur.

Nuptiis peractis, Wladislaus Poloniae Rex novam nuptam Sophiam Reginam secum ducens, feria quinta in crastino Cinerum ex Nowogrodek egressus, venit Lidam: ubi ad eum Antonius Zeno utriusque Iuris Doctor, Martini quinti Papae Nuntius, testes in causa cum Cruciferis de Prussia ³⁾, inducendos examinaturus, originaliaque privilegia et literas visurus, advenit. Qui cum pro suo adventu et Regi Wladislao et Alexandro ⁴⁾ Withawdo gratus foret ⁵⁾, magna illi a Rege et a Duce munera fuere oblata. Quae cum vir egregius pro sua integritate fastidisset suscipere ⁶⁾, (eum enim virum Martinus Papa in causae praefatae examinationem transmiserat, quem noverat iustitiae fidum arbitrum esse, neque usurum avaritia, neque munera quantumcunque pondus habentia, inhibito sibi speciali iussu eorum usu, accepturum, muneribus non posse corrumpi) Wladislao Regi ⁷⁾ et Duci Withawdo acceptior coepit esse, atque gratior. De Lida Wladislaus Rex per Wolkowyska ⁸⁾ et alia consueta loca, Antonium Zeno apostolicum Nuntium secum ducens, in Regnum Poloniae reversus, Cracoviam divertit. Quem adhuc in itinere constitutum, Lampertus de Byenyeszchen ⁹⁾ miles, Gwilhermi ¹⁰⁾ Ducis de Monte nuntius, convenit, Ducis sui nomine supplicans:

¹⁾ Zonczae *Cod. Kost. Sonczae Cod. Rozr.* ²⁾ Zonkam *Cod. Kost. Sonkam Cod. Rozr.* ³⁾ cum Cruciferis de Prussia habita *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Duci *Cod. Rozr.* ⁵⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁶⁾ accipere *Cod. Rozr.* ⁷⁾ quo nomine Wladislao Regi *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Wolkoniska *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Bienyeschin *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Gwilerini *Cod. Rozr.*

quatenus praefatum Gwilermum ¹⁾ Ducem in suum et Regni sui Poloniae Principem homagiale et subditum suscipere dignaretur. Wladislaus autem Rex ²⁾ legationi novae et insperatae eius Principis, cuius nomen ³⁾, sed nec Principatum, velut a se longe distantem ⁴⁾, usquam audierat, benigne respondit: Quod etsi sibi foret ⁵⁾ grata Ducis Gwilhermi ⁶⁾ prona in se et Regnum suum Poloniae submissa devotio, utrique tamen, et offerenti videlicet Duci, et Regi accipienti, ius feudi ⁷⁾ propter distantem situm non convenire. Neutram enim feudale ius, si necessitas deposceret, et defendendi subditum et homagiale a Rege, et obsequium a Duce praestandi, impleri posse; Wladislaum tamen Regem huius devotionis et benevolentiae memoriam favore diuturno habiturum. Honorato autem et munerato Lamperto nuntio, donis insuper magnificis, quae et mittentis liberalitatem atque munificentiam, et accipientis devotionem exprimere possent, Duci Gwilhermo ⁸⁾ inter Burgundiam et Almanniam citra Rhenum Principatum suum obtinenti, transmissis, Lampertus ipse in propria rediit. Facultatis autem apostolicae, quam secum praefatus Antonius Zeno attulerat, tenor talis est ⁹⁾.

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Dilecto filio Antonio Zeno „Decretorum Doctori, Canonico Patracensi ¹⁰⁾, referendario nostro, salutem „et apostolicam benedictionem. Apostolica Sedes solerti studio semper in- „vigilat, ut discordiae atque controversiae, quae inter Christi fideles invi- „cem dissidentes exortae sunt, ne scandala graviora exinde erumpere pos- „sent, per concordiam, vel saltem iuris medium sopiantur. Cum itaque „dudum per literas nostras, ut quaestiones et controversiae, quae inter cha- „rissimum in Christo filium nostrum Wladislaum Regem Poloniae, illustrem- „que etiam dilectum filium nobilem virum Alexandrum alias Witholdum ¹¹⁾ „Lithuaniae Ducem dicuntur contingere ex una, ac dilectos filios Magistrum „et Fratres Ordinis Beatae Mariae Theutonicorum Hierosolymitanorum, ex „alia, partibus, coram ¹²⁾ nobis pendebant et pendent, ad tollendum plu- „rima scandala, quae utrinque exoriri poterant, per concordiam et acco- „moda media tollerentur, utramque partem praefatam propensius exhortati „fuerimus, et altera parte ad id minime consentiente, obtulerimus nos ipsas „partes in facto et in iure plenius audire, probationes ampliores, ipsasque „quaestiones plenissime discutere, ac fine debito, concordia vel iudicio ter- „minare: ad hoc infra proximum festum Dominicae Resurrectionis eisdem

¹⁾ Gwilerinum *Cod. Rozr.* ²⁾ Poloniae Rex *Cod. Rozr.* ³⁾ non modo nomen *Ed. Lips.* ⁴⁾ distantis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Gwilerini *Cod. Rozr.* ⁷⁾ feudum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Gwilerino *Cod. Rozr.* ⁹⁾ tenor sequitur. *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Petracensi *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Withawdum *Cod. Rozr.* ¹²⁾ quaeque coram *Cod. Calv.*

„partibus terminum assignantes, ita quod pars utraque in Calendis Ianua-
 „rii proxime venturis, super praemissis cum omnibus suis munimentis ¹⁾
 „ad causas huiusmodi pertinentibus ²⁾ compareret ³⁾, et interim si qua ⁴⁾
 „proponere aut probare voluisset, coram deputatis aut deputandis a nobis,
 „et illa dictis Calendis produceret: ut exinde infra dictum terminum Do-
 „minicae Resurrectionis plene animum nostrum informare, ipsasque con-
 „roversias concordia vel iudicio, ut praemittitur, terminare possemus. Et
 „ut haec cum maiori tranquillitate fierent, ac interitus animarum, corpo-
 „rum strages, depopulationes agrorum et provinciarum exterminia procul
 „abessent, partem regiae Serenitatis exhortati ⁵⁾ fuerimus, alteri vero parti
 „mandaverimus stricte, ut treugas inter ipsas partes tunc pendentes, per
 „unum annum tunc proxime secuturum prorogarent, prout in eisdem no-
 „stris literis, utrique parti transmissis, plenius continetur; ac ex post ⁶⁾ ob
 „pestem, quae post datam literarum praefatarum in Urbe viguit, ac curiae
 „nostrae mutationem, aliasque plures occupationes graves, non potuerimus
 „circa praemissa vacare. Et licet eisdem etiam detineamur ad praesens, ta-
 „men ad tollendum scandala huiusmodi dissensionis et litigii per concor-
 „diam, si fieri potest, alias iudicio, supremis affectibus aspiramus, ac tibi
 „deinde per alias literas nostras duximus committendum, ut ad partes ipsas
 „te conferens, utramque partem cum omni sollicitudine ac vigilantia ad
 „concordiam reduceres, prout in eisdem literis latius continetur. Caeterum,
 „si operante satore zizaniae, concordiam per te fieri non contingeret, de
 „quo plurimum doleremus, ut scandala atque discordiae praefata omnino
 „tollantur, per vim iustitiae atque iudicii, ipsas quaestiones decidere ex-
 „pediens esse dinoscitur. Nos igitur de tua prudentia, aliisque virtutibus,
 „quibus pollere dinosceris, in his et aliis, sumentes in Domino fiduciam
 „specialem, ac tollentes et circumscribentes terminos, dictis partibus in pri-
 „mis literis assignatos, qui ex lapsu postea temporis ad faciendum et exe-
 „quendum, quae necessaria et expedientia sunt, sufficientes nequaquam esse
 „noscuntur, tibi praesentium tenore committimus et mandamus: quatenus
 „causam et causas, quam et quas praefati Rex Poloniae et Dux Lithuaniae,
 „coniunctim vel divisim, adversus dictos Magistrum et Fratres, nec non
 „praefati Magister et Fratres adversus dictos Regem et Ducem, etiam con-
 „iunctim vel divisim, cum suis emergentiis, dependentiis et connexis ⁷⁾
 „movere voluerint, audias, ac ⁸⁾ de illis cognoscas simpliciter, summarie
 „et de plano sine strepitu et figura iudicii, usque ad diffinitivam senten-

¹⁾ super praemissis contentionibus suis munimenta *Cod. Rozr.* ²⁾ facientia *Cod. Rozr.* ³⁾ comportaret *Cod. Rozr.* ⁴⁾ quae *Ed. Lips.* ⁵⁾ adhortati *Cod. Rozr.* ⁶⁾ postea *Cod. Rozr.* ⁷⁾ annexis et connexis *Cod. Rozr.* ⁸⁾ et *Cod. Rozr.*

„tiam exclusive, cum potestate citandi ipsas partes, etiam per edictum, „secundum iuris dispositionem ¹⁾, et ad tollendum difficultates et discordias, „quae ratione loci ad ²⁾ praemissa audienda et cognoscenda verisimiliter oc- „currentur ³⁾, locum Glogoviae magnae, Wratislaviensis diocesis, qui neutri „partium subiectus est, ad audientiam et cognitionem huiusmodi tibi et „ipsis partibus deputamus, nisi partes ipsae ⁴⁾ de alio loco aut locis ad „praemissa consenserint. Pro causis tamen concernentibus terras, aut ali- „quos ⁵⁾ Ducatus Lithuaniae, aut terrae Samagittarum, ad instantiam dicto- „rum Regis et Ducis audiendis et cognoscendis, in Ducatu vel terra Sa- „magittarum praedictis, qui et quae vicinae sunt terrae et Dominiis dicto- „rum Magistri et Fratrum, propter magnam distantiam a loco Glogoviae „praedicto, locum eligas et deputes, de quo commodius ipsis partibus et „tibi videbitur expedire. Volumus autem, ac tibi committimus et manda- „mus, quatenus ad recipiendum literas et instrumenta, quas et quae par- „tes praedictae, vel earum altera in modum probationis producere voluerint, „ad locum et loca, quem et quae quaelibet partium producere volens, etiam „in suo dominio vel ⁶⁾ territorio duxerint eligendum, propter hoc accedas, „et altera parte vocata, recipias, probationesque seu confessiones partium, „super sigillis et signis dictarum literarum et instrumentorum, ibidem ad- „mittas. Et si pars producens, dubitans de periculis perditionis literarum „et instrumentorum praedictorum, si ad alia loca transferrentur, illas et „illa transcribi et transumi ⁷⁾ petat, data prius alteri parti facultate li- „teras et instrumenta huiusmodi plene inspiciendi, illas et illa in formam „publicam, vocata altera parte, transumas, et transcribi facias, cum desi- „gnatione sigillorum, subscriptionum et signorum, in eisdem literis et in- „strumentis appositorum, decernasque autoritate nostra, sic transumptis „fidem sicut ⁸⁾ originalibus habendam, causamque et causas huiusmodi in- „structas, cum omnibus propositis, allegatis et productis utriusque partis, „ad nos referas et reportes in termino ⁹⁾, de quo tibi videbitur expedire, „ad quem partes ipsas cites peremptorie, coram nobis, ut quaestiones ipsas, „causas et controversias concordia vel ¹⁰⁾ iudicio valeamus terminare ¹¹⁾. Vo- „lumus insuper ac tibi committimus et ¹²⁾ mandamus, quatenus cuilibet „partium praedictarum, earumque procuratoribus, nuntiis, testibus et per- „sonis pro eis intervenientibus, ac rebus aliis quibuscumque pro praemis- „sis expediendis, securitatem autoritate nostra praestes, et ¹³⁾ sub no-

¹⁾ depositionem *Cod. Rozr.* ²⁾ circa *Cod. Rozr.* ³⁾ occurrerint *Cod. Rozr.* ⁴⁾ prae-
dictae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ alias *Cod. Rozr.* ⁶⁾ et *Cod. Rozr.* ⁷⁾ illa transumi et transferri
Cod. Rozr. ⁸⁾ tanquam *Cod. Rozr.* ⁹⁾ In termino itaque *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ et *Cod. Rozr.*
¹¹⁾ terminare, repraesentes. *Ed. Lips.* ¹²⁾ ac *Cod. Rozr.* ¹³⁾ ac *Cod. Rozr.*

„stram et ¹⁾ Sedis Apostolicae protectionem suscipias: quos et quas nos
 „exnunc suscipimus. Et insuper volumus, quod quaelibet partium prae-
 „dictarum alteri parti petenti securitatem in forma, qua dictaveris, prae-
 „stare teneatur. Testes autem si favore vel odio, vel timore, aut aliqua
 „alia humana gratia se subtraxerint, compellas per censuram ecclesiasticam
 „veritatis testimonium perhibere: non obstantibus privilegiis, ordinationi-
 „bus et constitutionibus apostolicis, et praesertim illa felicitis recordationis
 „Bonifacii Papae octavi, praedecessoris nostri, qua cavetur, ne quis extra
 „suam diocesim, nisi una, et in certis casibus, duabus diebus ad iudicium
 „trahi vel evocari valeat; aut si eis, vel alicui eorum a Sede Apostolica
 „indultum existat, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possent,
 „per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo
 „ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, caeterisque contrariis qui-
 „busecumque. Datum Romae apud Sanctum Petrum, Octavo Calendas De-
 „cembris, Pontificatus nostri anno quinto“.

**Tributum quinque millium florenorum Wladislao Regi in clero Polonico a Papa
 consignatum denegatur.**

Aliquot hebdomadis Wladislaus Poloniae Rex apud Cracoviam immo-
 ratus, in terras Maioris Poloniae, Sophia Regina et filia regia Hedvigi in
 Cracovia remanente, processit. Antonius insuper Zeno Nuntius apostolicus,
 officium, ad quod destinatus fuerat, sincere impleturus, testibus primum
 pro parte Poloniae Regis Cracoviae inductis, examinatis, literisque et pri-
 vilegiis variis visis et transumptis, in Maiorem Poloniam et ipse divertit,
 et ecclesias cathedrales, collegiatas, monasteriaque Maioris Poloniae per-
 sonaliter adiens, grandaevos testes, vetustasque literas et privilegia, veri-
 tatem rerum quam maxime testantia, videbat, examinabat et transumebat.
 Wladislaus interim Poloniae Rex apud Wyelun ²⁾ oppidum pro Dominica
 Palmarum agens, Nicolaum Gnesnensem archiepiscopum et Andream Lya-
 kari Posnaniensem episcopum ad se venientes, de solutione summae quin-
 que millium florenorum in clero Poloniae sibi per Martinum Papam assi-
 gnatae, requirit. Qui cum ad aliorum provincialium episcoporum delibera-
 tionem rem detulissent, conformiter ab universa Polonica ecclesia Wladislao
 Regi est responsum: Nullatenus pontifices et clerum papali assignationi
 parituros; tum quod clerus et ecclesiae consignatione ipsa plurimum gra-
 varentur, tum quod pertimescenda foret sequela, tum quod consignatio con-

¹⁾ atque *Cod. Rozr.* ²⁾ *Wielyun Ed. Lips.*

ditionalis foret ¹⁾: si videlicet Regem expeditionem in Bohemos haereticos aut schismaticos agere contingeret; qua non impleta, se apostolicis mandatis non teneri. Et licet Wladislaus Rex responsionem cleri molestius ferens, refelleret, pontificum tamen constanti oppositione et renitentia tributum et exactor quievit.

Fundatio collegii mansionariorum Gnesnae.

Ex Concilio Constantiensi Nicolaus Gnesnensis archiepiscopus reversus, moleste ferens ecclesiam suam Gnesnensem collegium mansionariorum non habuisse, nec cursum, nec laudes gloriosae Virgini Mariae in eandem diem cecinisse, ne ecclesia sua in officio praefato, aliis suis suffraganeis ecclesiis in Polonia collegia mansionariorum dudum habentibus, censeretur et inferior et deformior: collegium mansionariorum de decem personis, officium praefatae Virgini Mariae de Assumptione expleturis, in praefata ecclesia Gnesnensi perpetua fundatione erigit, quibus pro dote decimas manipulares mensae suae archiepiscopalis, de consensu Capituli, in villis Zorawa ²⁾, Lypini, Czyeslawicze ³⁾, Borowa, Wisznyewa ⁴⁾, Lutowo, et maldratas in Myerzewo ⁵⁾ assignavit.

Fridericus Marchio Brandenburgensis octennis in aula Wladislai Poloniae Regis instituitur.

De Wyelun oppido Wladislaus Poloniae Rex egressus, festo Paschae apud Kalisch celebrato, feria tertia post Conductum Paschae in Radzyeow advenit: quo illi suus gener et filiae regiae Hedvigis sponsus, Fridericus iuvenis Marchio, aetate octennis, Brandenburgensis Marchionis Friderici filius, per Iohannem Lubuczensem episcopum et aliquot spectabiles Brandenburgenses milites adductus et praesentatus est. Quem Wladislaus Rex gratissime excipiens, curam illius viro venerabili Magistro Heliae Sacrae Theologiae Professori, Sandomiriensi decano, et Petro Chelmsky militi, optimis erudiendum moribus, mandat, in curia quoque sua assidue illum, in latere suo ad tabulam locando tenuit, ut Regni Poloniae optimatibus notior fieret, quorum Princeps et Rex futurus fuerat declaratus.

¹⁾ esset *Cod. Rozr.* ²⁾ Zoravia *Cod. Kost.* ³⁾ Czieslawyce *Ed. Lips.* ⁴⁾ Wiazniowa *Ed. Lips.* ⁵⁾ Mierczowo *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Sigismundus Koributh nomine Alexandri Withawdi ad Regnum Bohemiae possidendam missus, Pragae honorifice excipitur; postea castrum Karsten intolerabili fectore oppugnat.

Ex Radzyeow Wladislaus Rex processit in Brzesze, sub quo tempore Sigismundus Koributh Lithuaniae Dux et nepos regius ¹⁾ germanus, de mandato Alexandri Withawdi Ducis Magni Lithuaniae, Wladislaeo insuper Poloniae Rege et consentiente et probante, ad recipiendum Regni Bohemiae ²⁾, nomine Alexandri Withawdi possessionem cum frequenti et valido Polonorum exercitu, impensis Alexandri Withawdi expeditus, in Bohemiam processit. Erat autem sub tempus idem Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex conquisitione castri et civitatis Ostrog ³⁾ in Moravia occupatus: qui Ducis Sigismundi Koributh adventum, ne in se et exercitum suum irrueret, pertimescens, singulis apparatus bellicis, quibus obsessos conquerere nitebatur, concrematis, obsidionem solvens, et in Wladislaum Poloniae Regem, Alexandrum quoque Withawdum, gravi indignatione fremens, Hungariam regrediebatur. Dux autem Sigismundus Koributh Moraviam ingressus, oppidum Uniczow ⁴⁾ situ et munitione forte, quoniam illum non suscipiebat, expugnare aggressus, facile conquirit, datoque oppido militibus in praedam, in Bohemiam contendens, Pragam advenit, et a plerisque baronibus et nobilibus Bohemiae, ab universis vero Pragensibus civibus, de adventu suo laetantibus, et claves civitatis Pragensis et castri utriusque possessionem sibi consignantibus, summo studio et favore, summaque gratulatione exceptus est, et magni illi honores tam a baronibus quam a civibus Pragensibus habiti, summaque rerum tradita. Qui civitatem brevi ad meliorem ⁵⁾ formam redegit: nobilibus et qui quiete vivere vellent, blandus atque amicus, in seditiosos ac facinorosos asperrimus vindex. In huius adventu munitissimam arcem in editiori monte ⁶⁾ sitam, quam Karsten ⁷⁾, alias Lapidem Caroli, vocant, oppugnare placuit, quod illic literae, privilegia et iura Regni servabantur: pro cuius defensione Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex quatuor centurias militum pro praesidio reliquerat. Castra tribus locis posita sunt, obsidio sex ducta mensibus, neque die, neque nocte, projectione ingentium saxorum omissa oppugnatio. Quam dum obsessi refellerent et contemnerent, vasa circiter duo millia, cadaveribus et

¹⁾ Regis *Cod. Rozr.* ²⁾ ad recipiendum Regnum Bohemiae eiusque possessionem *Ed. Lips.* ³⁾ Ostrzok *Cod. Calv. (Ostrow).* ⁴⁾ Uniczow *Cod. Kost. Vinczow Ed. Lips.* ⁵⁾ iustiore *Cod. Rozr.* ⁶⁾ colle *Ed. Lips.* ⁷⁾ Carstein *Cod. Kost. (Karlstein).*

humano purgamine in hostes emissa, tantum obsessis foetorem attulere ¹⁾, ut omnibus dentes infecti aut deciderent, aut nutarent. Toleraverunt tamen forti animo, et in hiemem usque protraxere certamen, accepto clam ex Praga medicamento, quo dentes contineri possent, donec Fridericus senior Brandeburgensis Marchio, infesto agmine Bohemiam ingressus, longe lateque praedas agens, Pragenses ab obsidione discedere compulit.

Poloni propter particulam, quam Prutheni fraude Sigismundi Regis cupiant inseri formulae foederis, foedus cum Cruciferis inire renuunt.

Ex Brzesze ²⁾ Wladislaus Poloniae Rex discedens, Iuniwladislaviae festum Pentecostes egit: ubi frequenti Praelatorum et baronum numero ad illum confluente, quoniam treugae cum Cruciferis inscriptae, in festo Sanctae Margarethae subsequenti expirabant, consulitur Regi treugas posteriores ut proroget et assumat. Antonius itaque Zeno apostolicus Nuntius, qui et ipse ad Regem ex Cracovia veniens, ineundarum treugarum author erat, scribit Cruciferis, suscipere treugas persuadens ³⁾, quorum ut facilior firmatio proveniret, partem utramque in oppidum Solyecz ⁴⁾, ad placitandum de treugis, comportat. Quo cum nomine Regis Iacobus Ploezensis et Iohannes Pella Wladislaviensis, episcopi, Sbigneus de Oleschnicza Praepositus Sancti Floriani, Mathias de Labischin Brzestensis et Ianussius de Koszyelecz Wladislaviensis, palatini; nomine vero Magistri et Ordinis, Iohannes Obczyer ⁵⁾ episcopus Varmiensis, Ulricus Czanger ⁶⁾ Marsalcus, Nicolaus Commendator primarius, Ludovicus Thorunensis, Commendatores, Franciscus Doctor Decretorum, secretarius Magistri, item aliquot militares et cives convenissent, Antonio Zeno apostolico Nuntio et sollicitante et partes commone ad pacem, treuga a parte utraque suscepta est. Cumque pro illius robore minutae conceptae et a partibus laudatae forent, Cruciferi dolum a Sigismundo Romanorum Rege inserere treugae edocti et iussi, non amplius valentes continere, conditionibus treugarum eam clausulam expetunt apponi, ut firmatio treugarum prorsus censeretur invalida, si apostolico mandato, aut imperiali, ad abrogandum illam Cruciferi arctarentur, non secus quam per religionis speciem machinatam fraudem, quo facilius irritum feret foedus, celaturi. Nihil autem in speciem prava religione fallacius ⁷⁾. Erant iam Praelati et barones Poloniae dudum ante doli huiusmodi

¹⁾ intulere *Cod. Rozr.* ²⁾ Brzescie *Cod. Kost.* ³⁾ persuadens illis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Solecz *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Opczier *Cod. Kost.* (Abezier). ⁶⁾ Czangyer *Cod. Rozr.* (Zenger). ⁷⁾ fallatum. *Ed. Lips.*

~~gnari. lēt. conscii.~~ Quidam enim rusticanus et vilis homo, mendicium se habitu et gestu, quo facilius intuentes falleret, praeferens, Sigismundi Romanorum Regis literas Cruciferis titulatas, vilitati vestium suarum insuens, et iter per Poloniam in Prussiam agens, apud oppidum Poloniae Konin moriturus, vestes suas petebat in Thorun ad Commendatorem deferri. Quam rem, nemine quid lateret perpendente, Gnero Koninensis theloneator dum Sbigneo de Oleschnicza secretario regio retulisset, mittuntur celerrime, qui vestes defuncti mendici, iam in alios mendicos distributas, conquisitas afferunt. Quibus diligenti quaesitu perscrutatis, literae Sigismundi Romanorum Regis illis insutae reperiuntur. His significabat: omnes fere gentes Poloniae et omne robur militiae Polonicae in Bohemiam cum Duce Sigismundo Koributh discessisse, Regnumque Poloniae vacuum gentibus militaribus fore; exhortans Cruciferos et commonens, ut temporis opportunitate uterentur; treuga quoque simulata, quam ad papale aut imperiale imperium solvere liceret, interiecta, Poloniam pendente treuga ex improvise aggressi, diffusius, quo possent, vastarent. Ea siquidem calliditate et dolo Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, ultionem de Wladislao Poloniae Rege, quod gentes suas cum Duce Sigismundo Koributh in Bohemiam ire permiserit, sumpturus, utebatur. Cruciferi itaque Sigismundi Regis pariendo requisitionibus, et credentes Regnum Poloniae vacuum milite esse, conditionem praescriptam literis treugarum inseri petebant; consilarii vero regii, de dolo, qui ex literis Sigismundi Regis proditus erat, et quas apostolico Nuntio Antonio Zeno, ad publicandum Crucifericam iniquitatem, ostenderant, sufficienter avisati, nullatenus eam conditionem apponi patiuntur. Sine qua, Cruciferis in treugas consentire recusantibus, cassus fit omnis labor, et pars utraque in bilem stomachata et incensa, impropriis non abstinens, coepto irritato discessit. Fertur enim Iohannes Pella Wladislaviensis episcopus, parum temperata passione motus in Cruciferos dixisse: Stridente bello, Commendatores et Cruciferos castrorum cubilia et abdita petituros, militares, cives et eorum coniuges et filias, poenas spretae quietis, velint nolint, iusto Dei permittente iudicio, duros. Et ad extremum adiecisse: Non pudet vos tam callida in lucem proferre ludibria, et ad fallendum Regem et Regnum Poloniae fraudulentis uti ambagibus, ganeorumque vestrarum nidore atque fumo nostram fallere puritatem? Pacem perpetuam frequenter irritam fecistis, et semper aliquam, fraude circumventuri nos, speciem iuris aut aequitatis opponitis; nunc quoque fraudem in parvis sub specie religionis et obedientiae praestruitis, quemadmodum literae hae ¹⁾ originales Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis (produxitque illas

¹⁾ eae *Cod. Rozr.*

originaliter) testes in vos sunt; in maioribus nos et Regem, Regnumque nostrum, per dolos et fraudes, quos ¹⁾ divina detexit ordinatio, decepturi.

Expediit in Prussiam indicta, et Nuntius apostolicus, ne sententiam inter Wladislaum Regem et Cruciferos ferret, impeditur.

Consiliariis regiis ex conventu cum Cruciferis apud Solyecz habito Iuniwladislaviam reversis, postquam pacem cum Cruciferis quaesitam nulla modestia et aequitate obtineri posse compertum est, consiliariis singulis probantibus, expediit contra Prussiam indicta est, et Alexandro Withawdo Duci Magno Lithuaniae, caeterisque Principibus et militibus Poloniae ²⁾ scriptum, quatenus pro festo Sancti Iacobi in Prussiam armati procedant. His perfectis, Antonius Zeno Nuntius apostolicus, receptis multis grandaeorum hominum idoneis testimoniis, visis insuper in cathedralibus, collegiatis ecclesiis et monasteriis ³⁾, antiquis privilegiis, literis et scripturis, ex quibus apertissime constabat, terras Pomeraniae, Chelmensem et Michaloviensem a corpore Regni Poloniae per iniuriam abstractas esse, dolos insuper et iniquitates Cruciferas probe agnoscens, de Iuniwladislavia egressus, per speciales suas literas tam Wladislaum Poloniae Regem, quam Magistrum et Ordinem Prussiae, ad videndum in causa super terris praedictis sibi commissa, apud Glogoviam maiorem pro die Sancti Iohannis Baptistae, iustam sententiam proferri, citari procuravit, oppidumque Maioris Glogoviae in Cruciferorum favorem Slesiae Principibus claudentibus, lato in locum interdicto, aperiri compulit. Dum autem terminus ferendae sententiae advenisset, et Antonius Zeno index et Nuntius apostolicus terras praescriptas Wladislao Poloniae Regi et suo Regno adiudicaturus, pro tribunali condisisset, Martini Papae quinti speciali prohibitione ⁴⁾ per literas, ipsi etiam Antonio Zeno iudici molestas, in favorem Cruciferorum, petitione importuna ⁵⁾ Sigismundi Romanorum Regis concessas, interveniente, impeditus est, et de Glogovia adveniens, Wladislao Rege valedicto, cum omnibus causae productis in Urbem rediit, Martinumque Papam et de iure Regni Poloniae et de iniustitia Crucifera ad liquidum informavit. Cruciferi siquidem, cum causam iuribus non muneribus fundari atque niti ⁶⁾ viderent, summae rerum suarum diffidentes, et integritatem animi Zenonis, quem adversus pecuniae corruptelam intellexerant invictum, veriti, suspectissi-

¹⁾ frandem, quod *Cod. Rozr.* ²⁾ Poloniae et Lithuaniae *Cod. Rozr.* ³⁾ collegiatis et monasteriorum ecclesiis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ inhibitione *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ad petitionem importunam *Cod. Rozr.* ⁶⁾ inniti *Cod. Rozr.*

www.libraryofthe...
 mum illum sibi allegare, et velut incompetentem non tam fugere quam accusare coeperunt, nihil in Antonii conditione, quod suis artibus conduce-
 ret, rati se reperturos. Comperendinari ¹⁾ deinde causam et eiusdem cogni-
 tionem, et adversus se intelligentes ferri sententiam, facto ad Sigismun-
 dum Romanorum Regem recursu, non tam prece quam pretio, causam
 regiam infectum iri obtinuerunt.

Wladislaus Rex cum exercitibus suis in Wolborz convenit, Prussiam iturus.

Iuniwladislaviensi oppido Wladislaus Poloniae Rex relicto, per Gam-
 bicze, Mogilno, Zneino ²⁾, Gnesnam, Pobyedziska, Posnaniam, Pyzdri, Scha-
 dek, procedens, in Wolborz, quo copias convenire iusserat, pro die Visi-
 tationis Sanctae Mariae ³⁾ pervenit. Illic ⁴⁾ ad suam Serenitatem Magnus
 Dux Magnopolensis et Kamyenensis episcopus veniens, ferre Regi solatia ⁵⁾
 contra Cruciferos pollicetur, suamque pollicitationem patenti literarum in-
 novat atque firmat sponsione. Cuius obligatione Wladislaus Rex et com-
 mendata et accepta, eum muneratum remittit.

**Exercitus Cruciferorum primum audacior plus aequo, deinde contempto Polonorum
 exercitu fugit, abrupto ponte in flumine Drwanca.**

Exercitibus regiis de terris duntaxat Cracoviensi, Russiae et Podoliae
 pro die instituto convenientibus, Wladislaus Rex per viam priorem et ea-
 dem pene stativa, quibus in expeditionem, qua magnus conflictus habitus
 est, transitum agens, ex Wolborz discedit et in Prussiam contendit. Dum-
 que in die Sanctae Mariae Magdalenae in Czyrwyensko ⁶⁾, Wislam supera-
 turus, applicuisset, copiae illi occurrerunt terrarum Maioris Poloniae. Se-
 quenti deinde die, amne Wisla ponte navali iuncto, universum suum tra-
 iecit exercitum: et die tertia Alexander Withawdus Lithuaniae Magnus Dux
 cum gente sua advenit; coniunctisque potentiis, Wladislaus Rex hostilem
 terram penultima die Iulii mensis feliciter introivit et stativa circa oppi-
 dum Luterborg ⁷⁾ supra lacum locavit. Ex Luterborg prima die Augusti,
 non secus quam in conspectu foret ⁸⁾ hostis, aciebus ordinatis, versus Lu-
 bow, hostes secum propediem ratus decernere, processit. Collegerant si-

¹⁾ Compendinari *Cod. Kost.* ²⁾ Znino *Cod. Rozr. Znenam Ed. Lips.* ³⁾ S. Ma-
 riae Virginis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Ubi *Cod. Rozr.* ⁵⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Czerwiensko *Cod.*
Kost. ⁷⁾ Luteborgk *Cod. Kost.* (Lautenburg). ⁸⁾ esset *Cod. Rozr.*

quidem Cruciferi ex proprio et mercenario milite exercitum: et Magistro generali Michaele Kochmeister apud Marienburg relicto, copias in campum, fortunam tentaturi deduxerunt, easque in prato prope castrum Lubow, fossis cincto, quod silvae per circuitum contexerant, adeo occulte locaverant, ut exploratores regii longo satis tempore, quonam locorum hostilis existeret exercitus, odorare nequirent: cuius Ulricus Czanger Marsalcus Prussiae erat capitaneus; quem, ne vi cogarentur ¹⁾ decernere, intra vallum et fossata continebat. Cruciferi audito, quod Rex versus Lubow ad Drwanczam fluvium iter flexisset, exercitum et ipsi movent, et in obviam Regi, pugnam conserturi, ire pergunt. Wladislaus autem Rex et exercitus suus, adventu hostium audito, plurimum laetatus, ea hilaritate animatus ad pugnam, ut una acies alteram, unum signum aliud, festinatione vehementi excederet et praeiret. Poloni enim tunc tanta pugnandi ardebant cupiditate, ut nec ducum nec praefectorum poterant cohiberi imperio, quin festinatione nimia ordines et loca egressi, unus alterum ²⁾ praeire et in praelium ruere contenderent. Ineratque tunc Polonorum animis singularis alacritas, ut incitatio haud mediocris ad decernendum, omnesque pugnandi studio incensi in pugnam ruebant. Fuissetque absque dubio exercituum facta congressio, quoniam et Cruciferi de Ordine, ardentius tamen dux Cruciferici exercitus Ulricus Czanger Marsalcus, fortem exercitum se habere rati ³⁾ (triginta enim fere millia contingere aestimabatur), aspirabant ad certamen, aestimantes regium exercitum, in quo plus quam centum pugnatorum aestimabantur millia praeter pedestres copias, debiliorem esse, nisi Conradus Nyempez ⁴⁾ miles de Slesia, in bellis et disciplina militari peritus, praefatum Ulricum Marsalcum ab evidenti congressus temeritate reduxisset et videre atque explorare priusquam decerneret, quantus sit regius exercitus, inemendabilem vim Martis disserens, consulisset. Hac persuasione Marsalcus admonitus, velocibus equis cum Conrado Nyempez conscensis, exercitum regium, diffusum latissime in locustarum modum, conspiciunt, nec eius potentiam, quanta sit, aestimare queunt, territi admodum, festinantissime redeunt, et exercitum suum primum gradum sistere, deinde periculo denunciato, in fugam verti, arcesque petere, priusquam involvantur periculo, compellunt. Sic Cruciferorum exercitus, pro pugna fugam iniens, salvatus est: qui si congredi tentasset, in fortissimum Polonici exercitus mucronem fatue incidisset. Fuerant tamen de exercitu taliter fugiente et disperso perplures milites capti: regio enim mandato, fugax Cruciferorum exercitus, usque ad flumen Drwancza, quo facilius evaderet, contendens et pontem in flumine ⁵⁾,

¹⁾ cogereur *Cod. Rozr.* ²⁾ alium *Cod. Rozr.* ³⁾ ratus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Niemcz *Cod. Kost. Nyempez Ed. Lips.* ⁵⁾ in flumine Drwancza *Ed. Lips.*

persequentes aversurus, dirumpens ¹⁾, a Polonorum milite persecutionem pertulit, ex qua multi mortales fuere intercepti. Wladislaus Rex ea die in borra duobus milliaribus a Lubow distante, nocturno exacto, die Saturni secunda Augusti, motis castris, medio milliari a Lubow posuit stativa, quae duobus diebus illic, ut interim sciret ²⁾, si in aliquem locum Crucifericus exercitus divertisset, habita sunt. Comperto autem Cruciferorum exercitum in loca varia diffugisse, die Lunae quarta Augusti, castra ³⁾ ad castrum et oppidum Lubow applicat, et quadriduo in illorum conquisitione immoratus, cum demum cognovisset, utrumque ditionis Culmensis episcopi fore ⁴⁾, ab eius conquisitione cessari mandavit.

Wladislaus Rex per flumen Drwancza exercitum traducit: ubi plorique hostium capti aut caesi sunt, et Zabrzezno cum cathedrali ecclesia incenditur.

Die Veneris octava Augusti, Wladislaus Poloniae Rex, motis ab obsidione oppidi Lubow castris, venit ad flumen Drwancza. Et licet hostes bombardis et sagittis, caeterisque propugnaculis prohibere exercitui regio transitum fluminis niterentur: per gentes tamen regias sub banderio Goneza, quod inprimis ad flumen pervenit, consistentes, repressi et victi, cedere coacti sunt, et plures ex illis capti aut occisi. Obstaculo ⁵⁾ summoto, omnis regius exercitus flumen Drwancza, inter castrum Brathian et pontem disiectum, Wladislao Rege in ea parte fluminis, ex qua venerat, missam audiente, transiit et in parte altera fluminis ad milliare unum castra metatus est. Illo denique die plures de Regis exercitu, propria sponte et iniussu Regis ad spolia conquirenda dispersi, ad civitatem Zabrzezno ⁶⁾ alias Ryszemborg, in qua cathedralis ecclesia Chelmensis ⁷⁾ sita est, a flumine Drwancza novem milliaribus distantem, perveniunt, et impetu facto contra eam, licet muro et situ fortis foret, illam comprehendunt, omnibusque eius desiderabilibus potiti, igne succendunt: a quo et cathedralis ecclesia concremata et testudines eius disruptae. Biduum ⁸⁾ in stativis illic absumptum ⁹⁾.

¹⁾ dirumpit *Cod. Rozr.* ²⁾ scire cupiens *Cod. Rozr.* ³⁾ motis castris medio milliari, ea *Cod. Rozr.* ⁴⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Obstaculo deinde *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Wambrzeano *Cod. Kost.* ⁷⁾ Culmensis *Ed. Lips.* ⁸⁾ Biduum autem *Cod. Rozr.* ⁹⁾ absumptum est. *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

**Petrus de Szeek episcopus Corbaviensis a Sigismundo Romanorum Rege
ad Wladislaum mittitur.**

Die Dominico Sancti Laurentii, motis Rex castris ad villagium quoddam exustum, et castra supra lacum locat. Feria secunda moto inde exercitu, venit ad flumen Ossa, ubi duobus diebus absumptis, die Mercurii tredecima Augusti, fluvium Ossa transiit, castraque haud procul a flumine constituit. In quo Petri de Szeek ¹⁾ Corbaviensis episcopi nuntius, ex Marienburg per gentes regias conductus, advenit, significans Regi: praefatum episcopum Corbaviensem nomine Sigismundi Romanorum Regis advenisse, sed propter regias armatas ²⁾ gentes ubique diffusas, venire timuisse. Ex industria siquidem Rex manus spargi et populationem latius iusserat extendi, hoste vago copiam pugnae non faciente, nec quisquam sine evidenti periculo in Regis stativa poterat pervenire: propter quod praedictus nuntius episcopi Corbaviensis nonnisi per Polonos, qui a gentibus Crucifericis, dum spoliis ³⁾ et incendiis parum provide intenderant, capti ⁴⁾, in castra regia ex Marienburg ductus est. Cui Rex unum ex Polonis et unum ex Lithuanis adiungens, ipsum remisit; quorum ductu et Petrus de Szeek ⁵⁾ episcopus Corbaviensis incolumis ad praesentiam Wladislai Poloniae Regis perductus est.

Oppidum Golub a Polonis capitur.

Feria quinta in Vigilia Assumptionis Sanctae Mariae ⁶⁾, venit Rex ad magnum lacum: illoque et altero die, propter diei celebritatem, in eisdem stativis quies habitata est. Sabbato vero, in crastino Assumptionis Sanctae Mariae, facto Rex in una villarum nocturno, die Dominico, dum ad ⁷⁾ oppidum Golub perventum foret, gentes regiae impetu facto, facile illud conquirunt: praeda oppidi ingens et multa militi concessa ⁸⁾. Et licet plures numero ex oppidanis in turrim unam fortem et munitam, supra fluvium Drwacza sitam, se recepissent et aliquantulum ex illa se defenderent, ex post ⁹⁾ tamen videntes se subsistere non posse, gratia impetrata, in captivitatem se tradunt: multipliciter enim gentes regiae illos infestando, turrim praedictam comprehendere moliebantur. Miles Missnensis Paczolph dictus,

¹⁾ Seek *Ed. Lips.* ²⁾ armorum *Cod. Kost.* ³⁾ dudum in spoliis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ parum provide fuerant versati, capti fuere *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Seek *Ed. Lips.* ⁶⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ apud *Ed. Lips.* ⁸⁾ concessa est. *Cod. Rozr.* ⁹⁾ postea *Cod. Rozr.*

apud Regem donativo militans, cognatus Henrici de Plawen olim Magistri generalis a Cruciferis capti et in eam diem in vinculis asservati, in conquisitione turris praedictae per lapidem, cum se muro turris appodiaret ¹⁾, ictus, desideratus est.

Castrum Golubense conquiritur.

Oppido Golub conquisito, Rex arcem, quae civitati imminet, in monte editiori sitam, obsidione vallat et bombardis maioribus fortissime illam quatit. Die vero Iovis vicesima prima Augusti, fit militaris impetus contra castrum. Et quamvis tam ab Ordinis quam mercenariis militibus, Slesitis videlicet et Missnensibus, probe defenderetur, equis tamen melioribus, quos in castro inferiori habebant, ne Polonorum milites illis potirentur, interfectis, castro insuper inferiori, proprio igne iniecto, exusto, castrum superius machinis pro parte maiori debilitatum in manus et potestatem regiam tradere coacti sunt. Regius exercitus omnibus, quae in castro superiori repererat, direptis, Cruciferos et alios milites mercenarios in captivitatem accipit. Quindecim milites ex Ordine interfecti, inter quos Golubensis Commendator ²⁾, quadraginta mercenarii capti. Sacramentum Corporis Christi de castro cum magna reverentia, candelis accensis prosequen- tibus, nocte receptum et in tabernaculum Sbignei de Oleschnicza Praepositi Sancti Floriani importatum, altera quoque luce a celebrante sumptum est. Sub eo autem tempore, quo impetus militaris edebatur in castrum, regio mandato turris civitatis, caeteris fortior et editior, in fundamento suo suffossa et in fluvium Drwancza praecipitata, ruina sua maximum et horrendum sonum causans, alveum fluminis Drwancza sua mole quasi aggere complevit ³⁾, undasque fluminis praefati Drwancza fluorem suum aliquanto tempore continuare retardavit.

Sigismundus Romanorum Rex per legatum suum rogat Wladislaum Poloniae Regem, ut Sigismundus Koributh e Bohemia excedat, et ne Rex ipse Cruciferis bellum inferat.

Stante Wladislao Poloniae Rege in castri Golub obsidione, Petrus de Szeek Corbaviensis episcopus ex Marienburg perductus advenit, et au-

¹⁾ cum muro turris inniteretur *Cod. Rozr.* ²⁾ Commendator fuerat *Cod. Rozr.*
³⁾ implevit *Cod. Rozr.*

dientia obtenta, nomine Sigismundi Romanorum Regis, cuius erat legatus, Wladislao Regi in praesentia Alexandri Withawdi Ducis Magni Lithuaniae, consiliariorumque utriusque Domini, legationem suam in hunc modum exponit. Miratur plurimum, serenissime Princeps, Dominus meus Sigismundus Romanorum Rex, quod Serenitas tua foederibus, inscriptionibus, atque pactis secum percussis, parum appensis, nepotem suum Sigismundum Koributh Lithuaniae Ducem cum exercitu gentium Poloniarum potenti in subsidium haereticis et adversariis suis transmisit: qui fideles suos ab obedientia abstrahit, castra quoque et civitates suae ditionis conquirat, et Bohemorum haereticorum rebellionem et sectam quam maxime nutrit et confortat. Miratur insuper, quod Serenitas tua Fratres Ordinis Cruciferorum de Prussia, sibi et Imperio Romano devotos et subiectos, bello duro et gravi affligit atque vastat, postquam ¹⁾ ventilatis inter tuam Serenitatem et Ordinem causis ²⁾, iustam sententiam Wratislaviae se arbitratur pronuntiasse. Rogat itaque tuam Serenitatem et obsecrat, quatenus nepotem suum Ducem Sigismundum Koributh cum omnibus gentibus, quae cum illo sunt, ex Bohemia revocet, et morari sibi illic, ferreque haereticis praesidia, interdicit. Si autem Serenitas tua existimat, sibi Dominum meum Sigismundum Romanorum Regem in aliquo iniurium ³⁾, offert cum tua Serenitate in arbitrium ⁴⁾ communium venire amicorum, aut in consiliariorum utriusque Regni, Poloniae videlicet et Pannoniae, iuxta inscriptionum communium formam, decisionem ⁵⁾. Obsecrat insuper maiori quo valet affectu, ut Serenitas tua ex terris Ordinis discedens, eas amplius ferro et igne vastare et consumere destinat. Et si Crucifericus Ordo est in aliquo tuae Serenitati culpabilis, offert Dominus meus Sigismundus Romanorum Rex, qui illum in sua ditione et potestate continet, compellere Ordinem ad omnem iustitiam et aequitatem, et sententiam suam atque ⁶⁾ pronuntiationem, si gravis et onerosa tuae Serenitati apparet, reformare et corrigere. Haec legatus caesareus.

Responso accepto ad legationem superiorem a Wladislao Rege et Withawdo Duce, episcopus Corbaviensis legatus ad Regem suum Sigismundum proficiscitur.

Legationi Sigismundi Romanorum Regis a Corbaviensi episcopo pronuntiatae Wladislaus Poloniae Rex tale edit responsum. Non habet frater

¹⁾ postquam super *Cod. Rozr.* ²⁾ causis deest in *Cod. Calv.* ³⁾ iniuriam fecisse *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in arbitrium venire aut *Cod. Rozr.* ⁵⁾ iuxta inscriptionum formam facere decisionem. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ad *Ed. Lips.*

meus Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex iustam mirandi causam, si ego pluribus annis pacem cum Cruciferis hostibus meis et apud Sedem Apostolicam et apud ipsum Regem Romanorum, aliisque locis frequentius quaesitam, nusquam inveniens, iusta et necessaria arma contra illos induerim, et deficiente in terris iustitia, a Coelestibus illam mihi praestare quaesiverim. Gravibus enim licet lacessitus iniuriis, publicis provocatus opprobriis, fortissimo militiae robore abundans, bellum tamen hosti meo non intuli, sed primum in ipsum Sigismundum Romanorum Regem super singulis quaestionibus et iniuriis compromisi. Qui etsi partem meam, quod etiam apud Scythas iniquum censetur, audire dedignatus, iniustam in me sententiam tulisset, et potestate sibi tradita abutens, paternas meas et naturales terras, de quibus arbitrari, velut his, quae in quaestionem non venerant, nullam habebat potestatem, mihi abiudicasset: volui tamen Principis catholici more, onerosam et duram mihi sententiam custodire, nisi Ordo ipse, in cuius favorem lata est, in omnibus fere illi contraveniens, nec solvit aurum decretum, nec castra demolivit erecta, nec terras restituit occupatas. Deinde ad Sedem Apostolicam recurrens, non sine ingenti sumptu, et meam iustitiam et Ordinis iniquitatem monstravi et tam claram reddidi, ut apostolicus iudex Antonius Zeno iustissimam pro me et contra Cruciferos laturus sententiam, restitutionem terrarum Pomeraniae, Chelmensis et Michaloviensis imperantem, apud Glogoviam pro certo die consedisset, sua tamen pronuntiatio, Sigismundo Romanorum Rege operante efficienteque, apostolica prohibitionem extitit impedita. Quaesivi posthaec treugas firmare cum Ordine, etiam iustissimum perosus bellum, nisi fratrem meum Sigismundum Romanorum Regem vafrum et duplicem in me agnovissem, qui me et Regnum meum periculosius laesum et pessundatum iri satagens, ea conditione atque lege Ordini firmare mecum, destinatis literis, quas originaliter apud te produco, mandavit treugam, quatenus liceret illam ad apostolicam vel imperialem iussionem violare, ut ¹⁾ treuga confecta et ipso mandante, me quoque existente securo, Ordo liberius in Regnum meum grassaretur. Et nisi, operante Dei clementia, literae suae, dolum praefatum detegentes, in manus meas et notionem pervenissent, firmare treugam cum Ordine, etiam sub conditione praefata, quam inseri petebat, annuissem. Non licet mihi itaque fidere de sua amicitia amplius, neque causam meam illius cognitioni credere, quem et opere et literis exterior callidum et gravem hostem, non prius, neque secus, propitia mihi Divinitate, de hostilibus terris excessurus, donec eas aut finali excidio vastabo, aut armis pacem mihi et Regno meo, aequis conditionibus pro-

¹⁾ et *Cod. Rozr.*

curabo. Liqueat autem, quod Ducem Sigismundum Koributh ego in Bohemiam non miserim: quapropter nec pro eo intendo respondere; alium itaque ¹⁾, qui misit illum, non me, cum ea querela convenias. E vestigio vero Alexander Withawdus Dux Magnus Lithuaniae in haec verba se resolvit: Non abnuo neque inficior, quinimo profiteor libere ac clare, Ducem Sigismundum Koributh meo mandato, meis impensis, meisque auspiciis, ad faciendum resistentiam hosti meo Sigismundo Regi, Domino tuo, Bohemiam transisse. Qui cum foederatus et iuratus mihi frater foret, pollicitus se ad occupationem terrarum mearum nusquam aspiraturum, per pronuntiationem tamen sententiae suae, evidentem iniquitatem continentem, me terris meis spoliare et illas Cruciferis applicare, non turpe putavit. Vicem itaque iniuriarum hosti meo Sigismundo Regi repensurus, Ducem Sigismundum Koributh nepotem meum in Bohemiam misi, gentibus et pecunia illum adiuturus et personale, si deposcet necessitas, illi solatium laturus, ut hostis meus Sigismundus aliquando tandem intelligat, quem offenderit, et sciat mihi aliquid roboris et animi inesse, desistatque me suis ingeniis, suaque calliditate gravare. Eo responso Corbaviensis episcopus accepto, licentia obtenta, et his qui illum conducerent ad Magistrum Prussiae Michaellem, ad significandum ei Wladislai Poloniae Regis et Alexandri Withawdi responsionem, in Marienburg divertit, et abinde in Hungariam rediit, neque appositum de caetero redire ad Poloniae ²⁾ Regem et exercitum eius, aut aliquam tractare, iuxta ac illi a Sigismundo Romanorum Rege iniunctum fuerat, pacem perpetuam vel treugam, intelligens animum Wladislai Poloniae Regis et omnium suorum, iusta ira percitum, susceptum bellum, cum praesertim se superiores hostibus viderent, nullo pacto deposituros ³⁾.

**Valachi Wladislao Regi in auxilium missi, silvis tecti, Pruthenos caedunt,
fugantque.**

Sub tempore eodem, Woyevodae Moldaviae Alexandri gentes, Valachi, in solatium ⁴⁾ Wladislao Poloniae Regi transmissae, quadringentorum militum numerum expletes, usque prope Marienburg praedatum, pabulatumque descenderant, praedasque agebant. Contra quos Cruciferi in forti militum, qui in praesidio castri Marienburgensis morabantur, exercitu erumpentes, illos invadunt. Qui cum hostium numerum et vires, suamque exiguitatem metirentur, in desperationem versi, rem fortunae committunt. Sumpsitque

¹⁾ itaque tibi *Cod. Rozr.* ²⁾ Poloniae *deest in Cod. Calv.* ³⁾ depositurum. *Ed. Lips.* ⁴⁾ auxilium *Cod. Rozr.*

tunc, postquam nihil superesset, arma formido, et nemus proximum ingressi, equis desiliunt, facilius, ut est natura et mos gentis, tecti fronde et ligno, pedestres certaturi. Cruciferi rati Valachos certam non simulatam fugam capessisse et latitatum silvas abiisse, velocius, quo possunt, ad nemus contendunt, et in Valachorum, existimantes ¹⁾ rem nullius negotii fore, armantur, cum et plures ²⁾ eorum ex equis desiliissent, capturam. Verum Valachi vibrando in hostes tela, tuti ipsi a telis, non secus quam imbrem mittunt, et tam hominibus quam equis, frequenti projectione telorum vulneratis, plures etiam ex illis conficiunt, adeoque in Cruciferos invehuntur, ut primis eorum ordinibus aut occisis aut captis, reliquos in fugam verterent. Sicque miro modo Valachi cum parva gentium suarum caterva, grandi hostium exercitu conflicti ³⁾, ad stationes exercitus regii, onusti praeda ingenti victores revertuntur, in signum quoque victoriae, plures notabiles captivos, Cruciferos videlicet de Ordine, item militares ⁴⁾ stipendiarios et cives adductos Wladislao Regi praesentant.

**Andreas Brochocky Cruciferos in castra sua ex improvise irruentes fundit,
fugatque.**

In expeditionem Crucifericam praefatam, et quae apud Polonos a castro et oppido Golub conquisitis, Golubensis intitulatur, Wladislaus Poloniae Rex transiturus, veritus, ne ex castro Nyeschowa, quod ditionis Cruciferorum erat, terra Cuyaviae vastaretur, Andream Brochocky militem de domo Ossoria, tunc Brestensem capitaneum, pro defensione et custodia terrae Cuyaviensis reliquit, Mathiam de Labischin Brestensem et Ianussium de Kosczyelyecz ⁵⁾ Iuniwladislaviensem, palatinos, omnesque Cuyavienses milites in solatium ⁶⁾ adiungens, illique parere iubens. Qui copiis in unum coactis, castrisque in borra inter Murzinow et Orlow positis, sub universo expeditionis tempore in Crucifericas possessiones et terras, varias vexationes et spolia agebat, non sinens Cuyaviae terram per Cruciferos invadi aut offendi. Subrepsit interim in Mathiae et Ianussii palatinorum pectora, quod parere Andreae Brochocky iussi, deteriori haberentur loco, livor. Quapropter cum nonnullis Cuyaviae militibus, partes eorum secutis, in domos suas, militia relicta et Andrea Brochocky deserto, dilabuntur, specie quidem contrahendi novos commeatus, re vera autem in Andream Brochocky,

¹⁾ existimantium *Cod. Calv.* ²⁾ complures *Cod. Rozr.* ³⁾ profligato *Cod. Rozr.*
⁴⁾ milites *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Koscieliecz *Cod. Kost.* ⁶⁾ ei in auxilium *Cod. Rozr.*

quem sibi indigne praepositum stomachabantur, odii complendi ¹⁾, quatenus in medio hostium derelictus, periculi discrimine obrueretur. At Andreas Brochoczky animum infractum gerens, quem ceperat locum incolebat; vigiliis tamen in singulis locis duplicaverat, impendens periculum vitaturus. Palatinorum discessione, et eorum, qui cum Andrea Brochoczky remanserant, paucitate ab exploratoribus Cruciferi comperta, exercitu octingentorum equestrium congregato, quem Commendator de Nyeschow ducebat, Andream Brochoczky et suum ²⁾ exercitum invasuri, ire pergunt. Nox caliginosa ad exequendum destinata, et invasio non fronte sed a tergo, nullam custodiam illic consistere rati, Cruciferis aptior videbatur. Silenti itaque agmine, septima Septembris die, progressi, licet primarum excubiarum custodes negligentius vigilantes occidissent, secundae tamen excubiae custos de manibus eorum elapsus, hostes adesse maximo clamore vociferabatur. Qui etsi ab hostibus necatus foret, clamor tamen suus tertiarum excubiarum vigiles commovit: qui ad stativa Andreae Brochoczky pertingentes, subitum hostium adventum denuntiant. Quo nihilo ³⁾ Andreas Brochoczky miles animosus, religione et devotione plenus, percussus, de lecto exiliens, lorica corpore nudo vestito ⁴⁾, suis, qui et ipsi dormierant inermes, bono et forti animo, ac se sequi iussis, hostibus iam tunc sepes et papiliones irrumpere nitentibus, intrepidus occurrit, et cum illis fortissime dimicare coepit. Cadentibusque et caesis his, qui in acie constiterant, assistente illi divina clementia (erat enim miles virtuosus et in cultura Dei assiduus, quaslibet fastidians et execrans rapinas), reliquos hostes ad extremum fundit et in fugam agit. Qui dum per opacae noctis tenebras, locorum ignari, quonam fugerent, parum nossent, in loca et nemora varia desiliunt: propter quod errabundi ab agrestibus multi eorum circa Lanciciam, nonnulli circa Klodawam, Przedecz et Brzesze ⁵⁾, comprehensi fuerant aut obtruncati. Captus erat in conflictu praedicto Vicecommendator Thorunensis, Commendatore principali duce per fugam elapso. Capti duodecem Fratres de Ordine et plures mercenarii milites, et universi ergastulis apud Brzesze inclusi, paucique de Cruciferico exercitu creduntur non capti aut non desiderati extitisse ⁶⁾.

¹⁾ complendi gratia *Cod. Rozr.* ²⁾ eius *Cod. Rozr.* ³⁾ minime *Cod. Rozr.* ⁴⁾ corpus nudum vestitus *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Brzescie *Cod. Rozr.* ⁶⁾ fuisse. *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Castrum Kowalye Wladislaus Rex obsidet.

Die Dominico Sancti Bartholomaei Apostoli, castro Golub Wladislaus Poloniae Rex conquisito, motis copiis, venit ad castrum et oppidum Kowalye alias Szunsze ¹⁾, et oppidum per hostes reperiens, ne Polonus eo potiretur, exustum, castrum obsidione cingit, bombardisque quatit. In die vero Decollationis Sancti Iohannis Baptistae, militari impetu contra castrum edito ²⁾, conquirere illud nitebatur. His tamen, qui castrum tuebantur, probe resistantibus, omnis conquisitionis et impetus labor recidit in irritum, multi insuper ex Polonorum militibus, qui antemurali fracto et expugnato, fossatum castrum ingressi sunt, grande periculum inciderant. Hostes siquidem in fossato praedicto pluribus rotis positis, straminibus illas contexerant, militibus insuper fossam intrantibus, hostes stramina succendunt: et regii milites rotis illaqueati, non sine pertinaci difficultate, mortis aut captivitatis periculum vitavere. Captus tamen fuit per hostes Dobrogostius castellanus Caminensis ³⁾, miles de domo Nalancz ⁴⁾, qui ante motam Golubensem cum Cruciferis guerram ⁵⁾, castrum Regni ⁶⁾ Poloniae Drahim, cuius erat tenentarius, hostium interceptione et fraude negligenter amiserat; quod non post plures dies Paulus Wasznik ⁷⁾ Almannus, in angulo castrum habens dormitorium, tractis sursum per feriales casses Polonis quam plurimis, et hos, qui castrum detinebant, occupavit, et castrum Regi reddidit: pro quo illi liberalitate regia census non tenuis apud Zuppas ⁸⁾ Vielicien-ses consignatus ⁹⁾.

Cruciferi Polonis pugnandi copiam non faciunt.

Castri Kowalye expugnatione omissa, feria tertia post Sancti Aegidii, Wladislaus Poloniae Rex castra versus Thorun movit. Et dum ad castrum Papow, facile illud expugnaturus, consisteret, ab exploratoribus doctus, Cruciferos clandestine notabilem exercitum, non ad decernendum, sed ad offendendum ex insidiis et loco iniquo regias gentes, congregasse, sedecim banderia de gentibus Regni Poloniae, et alia sedecim banderia de Lithuanis, mittit versus Radzim, quoniam illic hostium stativa fuisse ferebantur. Dum itaque regius exercitus, et hostes et copiam decernendi quaerendo, proce-

¹⁾ Sziuische *Cod. Rozr.* (Schoensee). ²⁾ facto *Cod. Rozr.* ³⁾ Cuyaviensis *Cod. Calv. Camenensis Ed. Lips.* ⁴⁾ Nalęcz *Ed. Lips.* ⁵⁾ ante motum Golubensem cum Cruciferis bellum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Regis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Vazik *Cod. Rozr. Vazik Ed. Lips.* ⁸⁾ salisfodinas *Cod. Rozr.* ⁹⁾ consignatus est. *Cod. Rozr.*

deret, Cruciferorum ¹⁾ exercitus, qui totam fere noctem praecedentem circa quoddam nemus gyrando hinc inde errabundus absumpserat, viso in aurora regio exercitu, pavore nimio consternatus, quasi levis nebula, sole desuper fervente, dissolutus et in fugam actus est. Fugientes castrum et oppidum Radzim excepit; pauci fugientium a regiis militibus comprehensi. Exercitus regius quaesita pugna et non inventa, ad Wladislaum Regem apud Papow consistentem rediit.

Thorunensium suburbana, vineae et alia loca a Polonis vastantur.

Sabbato post Sancti Aegidii, Wladislaus Rex contra Thorun volens procedere et eius conquisitionem intendere, salubri consilio reductus est. Vigebat enim pestifera apud Thorunenses lues: propter quod nemini satis placebat locum infectum adoriri ²⁾, ne contagio quoque pestis ad exercitum regium penetraret. Motis itaque Rex a Papow castris, procedit, habendo in manu dextra Thorun, et ad castrum Lubicz a Cruciferis demolitum pervenit: ubi propter celebritatem festi Nativitatis Sanctae Mariae ³⁾, stativa triduo habitata sunt. Et licet Alexander Withawdus Magna Lithuaniae Dux licentiam in Lithuaniam ex eo loco summopere flagitasset, a Wladislao tamen Rege persuasus, propositum deposuit. Intra triduum autem illud suburbana omnia igne consumpta et vineae Thorunenses a gentibus regiis fuere demolitae, et omnis regio iuxta Thorun consistens, populatione latius in gyrum extensa, incendiis, ferro et praeda vastata ⁴⁾.

Cruciferi pacem petunt et impetrant.

Feria tertia in crastino Nativitatis Sanctae Mariae ⁵⁾, Wladislaus Poloniae Rex a Lubicz discedens retrorsum, in terram Chelmensem, proposito vastandi eam ingrediebatur; et aliquot diebus prope oppidum Chelm commoratus, populationem agrorum et exustionem tectorum latius iussit extendi. Quo malo Magister et Ordo Crucifericus conterriti, intelligentes Wladislaum Regem ex terris eorum, quod maxime speraverant, non discessisse, sed itinere retrogrado, comitatibus ex Polonia ad stativa apud Lubicz habitata adductis quadrigis oneratis, ad vastandum terras eorum et ad resumendum ex integro bellum, cogitationes et animum durasse, suas quoque

¹⁾ Crucifericus *Cod. Rozr.* ²⁾ adire *Cod. Rozr.* ³⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ vastata est. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

vires. ~~ad~~ resistendum imbecilles fore, querelis insuper et vociferatione militarium et civium suorum, defectionem, ni eorum calamitati consulant, minitantium, expugnati ¹⁾, Gerhardum Pomesaniensem episcopum cum aliquot Commendatoribus, militibus et civibus, ad Wladislaum Poloniae Regem, petentes pacem, transmittunt: qui illam non secus quam Rex catholicus et pacificus, supplicatione magis quam renitentia pervictus, armis depositis, obtulit ²⁾ daturum. Quae ut facilius provenire aequis conditionibus posset, stativis ab oppido Chelm ad lacum Melno motis, tractatibus pacis intendit: et aliquot consiliariis pro parte sua, videlicet Iohanne de Tarnow Cracoviensi, Sandivogio de Ostrorog Posnaniensi, Nicolao de Michalow Sandomiriensi, Nicolao de Oporow Lanciensi, palatinis, Sbigneo de Oleschnicza Praeposito Sancti Floriani, Sbigneo de Brzesze ³⁾ Regni Poloniae marsalco, Gedigoldo Lithuaniae milite et Nicolao Sepinsky capitaneo Lukoviensi; totidemque pro parte Magistri et Ordinis, videlicet Iohanne Obezyer episcopo Varmiensi, Gerhardo Pomesaniensi ⁴⁾ episcopo, Henrico Hold in Elbing, Wolframo de Hunsbach Marsalco Livoniae, Ludovico de Landsche ⁵⁾ Thorunensi, Martino Kemnater ⁶⁾ Dzirgoviensi, Commendatoribus, deputatis, plena illis pacem concludendi potestas tributa est. Qui in papilione regio ex sarlatico panno elaborato, quod Comes Ciliae Hermannus Wladislao Regi transmiserat, a mane usque ad ⁷⁾ vesperam stando in tractatibus, tandem pacem in die Translationis Sancti Stanislai concludunt, quae ab utraque parte accepta, etiam literis et inscriptionibus firmata est ⁸⁾.

Wladislaus Rex pace cum Cruciferis confecta, auxiliisque dimissis, in Poloniam revertitur, et Thartari praedatores profligantur.

Perpetua pace apud lacum Melno confecta, Wladislaus Poloniae Rex die eodem, videlicet Translationis Sancti Stanislai, inde discedens, et prope oppidum Brodnicza castris positus, die altera, videlicet Sancti Wenceslai, septem in fluvio Drwancza pontibus constructis, transit illum, et stativis positus, operam Divinis dabat. Quibus expletis, singuli ferentarii signa eis commissa, flexis genibus, armati, Wladislao Regi reddunt, in huncque modum Regem alloquuntur: Serenissime Rex! vexillum praesens, fidei et cu-

¹⁾ expugnati sunt et *Cod. Rozr.* ²⁾ se obtulit *Cod. Rozr.* ³⁾ Brzezie *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Pomesaniae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ de Lancze *Cod. Calv.* de Lansche *Ed. Lips.* (de Landsee). ⁶⁾ Kyemrad *Cod. Calv.* (Kempnater). ⁷⁾ in *Cod. Rozr.* ⁸⁾ inscriptionibus firmata, quarum tenor sequitur et est talis. *Cod. Calv. Literae ipsae desiderantur in omnibus Codd.; extant vero typis impressae in Math. Dogielii: Codice diplomatico Regni Poloniae. Vilnae 1764. Tom. IV. pag. 110.*

rae meae per tuam ~~Maiestatem~~ ^{www.lib} traditum, humiliter reddo, quod favore divino, cum omni sollicitudine et fidelitate integrum gestavi. Et quemadmodum illud a Serenitate tua cum honore mihi praebitum est, ita illud nulla fuga, nulla ¹⁾ labe pollutum repraesento, non existimans aliquem ex militibus sub illo consistentibus, sociis meis, mea temeritate et incuria periisse. Quibus receptis, Wladislaus Rex primum Alexandrum Ducem Magnum Lithuaniae, dato sibi pacis osculo, deinde Masoviae Principes, expost ²⁾ universum exercitum licentiat. Et Alexandro Withawdo cum Lithuanico exercitu in laevam divertente, Polonicus in dextram abiit. Thartarorum nonnulli praedas agere soliti, cum in extrema agmina Polonorum debacchantur, a Polonis profligati ³⁾, trucidati, et ⁴⁾ quinquaginta desiderati fuere.

Wladislaus Rex gratias Deo agit Posnaniae, demum in Calvo Monte.

In die Sancti Michaelis Wladislaus Poloniae Rex de terris hostilibus egressus, per Przipusth ⁵⁾, Radzyeow ⁶⁾, Strzelno, Gambicze, Mogilno, Trzemeschno, Gnesnam, transitum faciens, Posnaniam, ad adorandum divinisimum Eucharistiae Sacramentum, pervenit. Non enim omnibus diebus, quibus Regno Poloniae praeerat, eam observantiam negligebat, sed de qualibet hostili expeditione reversus, ad agendum clementissimo Deo gratias de suo et suae gentis prospero eventu, Posnaniam ad monasterium Corporis Christi, item ad limina Sanctae Crucis ad ⁷⁾ Calvum montem, pergebat ⁸⁾. Gratiarum itaque actione in Deum celebrata, factis apud Posnaniam oblationibus solennibus, per Pyzdri, Schadek, in Masoviam descendens, in Wyskitky ⁹⁾ venationes taurorum silvestrium, qui in Polonico Thury appellantur, agebat. Ex Masovia ad ¹⁰⁾ monasterium Calvi ¹¹⁾ Montis Sanctae Crucis, pro die Sanctorum Simonis et Iudae ¹²⁾ perveniens, sacrificiis et oblationibus expletis, ad Opathow descendit: ubi illi Sophia Poloniae Regina occurrit. Exinde per Sandomiriam, Przischow, Pilzno, Byecz, Bochnya, pro die Sancti Martini in Nyepolomicze advenit.

¹⁾ aut *Cod. Rozr.* ²⁾ postremo *Cod. Rozr.* ³⁾ invasi, conflicti *Cod. Kost.* ⁴⁾ et deest in *Cod. Calv.* ⁵⁾ Przipusch *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Radzieiow *Ed. Lips.* ⁷⁾ in *Cod. Rozr.* ⁸⁾ adveniebat. *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Wystkhytky *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ apud *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Calvariae *Cod. Calv.* ¹²⁾ Simonis et Iudae Apostolorum *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex mittit proceres, ut cum Hungaris differentias exortas componerent.

Praelatis et baronibus Regni Poloniae primoribus iussu regio ad Nye-polomiczensem convenientibus conventum; post plures deliberationes et tractatus super rebus publicis Regni et aliis occurrentibus habitos, Wladislaus Rex consiliarios suos, videlicet Nicolaum Gnesnensem archiepiscopum, quamvis vehementer reluctantem et se illic, si ire cogatur, moriturum asseverantem, Albertum Iastrzamyecz Cracoviensem episcopum, Cristinum castellanum Cracoviensem, Iohannem de Tarnow Cracoviensem, Nicolaum de Michalow Sandomiriensem, palatinos, Sbigneum de Brzesze ¹⁾ Regni Poloniae marsalcum, Ianussium de Thuliskowo castellanum Calissiensem, et Zawissium nigrum de Garbow capitaneum Szczepusiensem, ad conveniendum cum Praelatis et baronibus Hungariae in Szczepusiensi terra, transmittit. Magister enim et Ordo Cruciferorum de Prussia, fidei suae obliti, conditionibus pacis suae perpetuae recenter apud lacum Melno confectae, Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege prohibente, non satis faciebant: quoniam nec castrum Nyeschowa ²⁾ sub tempore constituto demoliti sunt, neque promissas pecunias solvebant. Timebatur itaque inter Poloniae et Hungariae Reges novum propterea emersurum bellum: quod Praelati et barones Hungariae intercipere solliciti, prece et studio singulari interpositis, agere se cum Praelatis et baronibus Poloniae mutuam conventionem ordinarunt, differentias et simultates inter Reges exortas, provida complanatione ³⁾, priusquam Mars ferveret, succisuri. Wladislaus Rex ex Nye-polomicze per Lublin, Parczow, Brzesze, caeteraque loca solita in Lithuaniam processit.

Proceres Poloniae et Hungariae infecta pace, quod Reges abfuere, discedunt.

Sancti Andreae Apostoli die, qui ad conveniendum utriusque Regni consiliariis positus fuerat, illucescente, apud villam Lubicz prope oppidum Keszmark ⁴⁾ sitam, conventus consiliariorum utriusque Regni, Poloniae videlicet et Hungariae, et tractatus pro pace inter Reges solidanda, fieri coeptus est. Verum cum absque Regum praesentia pax stabilis et diuturna componi non posset, conventionem Regum personalem pro Quadragesimae medio in Czorstin et Villa antiqua fiendam instituunt, et Regem utrumque

¹⁾ Brzezic *Cod. Rozr.* ²⁾ Niesowa *Cod. Kost.* ³⁾ contemplatione *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Kiesmargk *Cod. Kost.*

ad illam venturum obligant, ea etiam ¹⁾ conditione apposita, ut Magister et Ordo Prussiae suos ad diaetam huiusmodi nuntios, plenam auctoritatem habentes, transmittat, pacem perpetuam apud Melno ordinatam nova pollicitatione firmaturos ²⁾.

Nicolaus archiepiscopus Gnesnensis moritur.

Nicolaus Gnesnensis archiepiscopus, assidua aegritudine sensim vexatus, qua non obstante, instantia Regis et consiliariorum devictus, in conventionem cum Hungaris pro die Sancti Andreae tenendam ire consenserat, parum expavescens futuram mortem, quam ex valetudine gravi eum premente, priusquam ex Nyepolomicze disgrederetur, apud Regem et barones denuntiaverat sibi portendi, in villa Lubicz, Sacramentis omnibus procuratus, religiose et devote, feria quinta in die Sanctae Barbarae, alias quarta Decembris, morte absumptus est. Vir plurimarum virtutum genere ³⁾ perfectus, amator patriae, cuius ⁴⁾ nomen et gloriam in Parisiis apud Gallorum gentem et in Constantiensi Concilio apud orbem universum extulerat, ornaverat, magnificaverat, pius in omnes, liberalis et munificus ⁵⁾ in egenos, natura mansuetus et benignus ⁶⁾. Ex Lubicz corpus eius per familiares suos, qui charissimo illum ⁷⁾ venerabantur affectu, Gnesnam deductum est et in maiori Gnesnensi ecclesia ante sepulchrum Beati Adalberti iusto honore mandatam sepulturae. Sedit annos duodecem, menses septem. Ecclesiae collegiatae Sanctae Mariae de Ruda, in ecclesiam Sancti Michaelis in Wyelun ⁸⁾, velut in locum magis honestum et cultum, translator; nobilis genere, de domo et familia Tubarum, tres tubas pro insigni deferente ⁹⁾, ex patre Wilhelmo et matre Elisabeth, vir staturae iustae et procerae ¹⁰⁾, capillo et colore nigro, eo etiam facinore ¹¹⁾ apud praesentem et postremam aetatem celebrandus, quod collegium mansionariorum apud Gnesnensem ecclesiam primus instituit et de decimis mensae archiepiscopalis dotavit. Cuius virtus in Concilio Constantiensi adeo vulgata erat, ut ad Summum Pontificium a plerisque electoribus deposceretur. Qui etiam ab eodem Concilio Constantiensi privilegio Primatiatus obtento, ecclesiam suam Gnesnensem insigniorem reddidit, primusque se inter Gnesnenses archiepi-

¹⁾ etenim *Ed. Lips.* ²⁾ facturos. *Cod. Rozr.* ³⁾ opere *Ed. Lips.* ⁴⁾ ut pote cuius *Cod. Rozr.* ⁵⁾ munificus et benignus *Ed. Lips.* ⁶⁾ affabilis. *Ed. Lips.* ⁷⁾ eum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Wielun *Ed. Lips.* ⁹⁾ deferentium *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ procerioris *Ed. Lips.* ¹¹⁾ opere *Cod. Rozr.*

scopos Primatem titolare coepit, propter Leopoliensem metropolim ex Haliciensi civitate translata, sub ¹⁾ temporibus parum ante transactis erectam.

Albertus Iastrzamyecz et Sbigneus de Oleschnicza ad Gnesnensem archiepiscopatum denominantur.

Priusquam ex Lubicensi conventionione discessum foret, Albertus ²⁾ Cracoviensis episcopus, caeterique consilarii Regni Poloniae, omnem rerum positionem atque faciem cum Praelatis et baronibus Hungariae contextam, obitum insuper Nicolai Gnesnensis archiepiscopi, misso speciali nuntio in Podwodis Bartholomaeo Obulecz ³⁾, per literas suas Wladislao Poloniae Regi significant, precesque et intercessionem adiiciunt: quatenus Sbigneum de Oleschnicza Praepositum Sancti Floriani, secretarium suum, ad ecclesiam Gnesnensem dignaretur promovere, aut saltem promotionem ipsam usque ad reditum suum in Poloniam differre. Non minus Regi Wladislao quam consiliariis persona Sbignei de Oleschnicza placebat, evehereque et Rex Sbigneum in ⁴⁾ culmen pontificale aestuabat; verum Alexander Withawdus Dux Magnus Lithuaniae in Sbigneum de Oleschnicza propterea, quod in pacis perpetuae apud Melno lacum habito tractatu, ne molendinum Lubicz Magistro et Ordini iuxta ipsius Alexandri Withawdi Ducis fervens desiderium inscriberetur, pacis existens arbiter, impediverat, vehementer iratus, propositum Regis, praefatus hostem suum non convenire efferri, averterat, et Albertum ⁵⁾ Cracoviensem episcopum ad Gnesnensem transferri, Iohannem vero Schaffranyecz Regni Poloniae vicecancellarium ad Cracoviensem, ecclesias, surrogari, Rege probante, disponebat. Ad Gnesnense itaque Capitulum, electionem futuri archiepiscopi pro Epiphaniarum die apud Gnesnam celebraturum, scribit Wladislaus Rex literas, rogando et exhortando illud ⁶⁾, quatenus Albertum Iastrzamyecz in archiepiscopum postulent; Iacobum vero Przekora de Morawiany ⁷⁾ militem ad Albertum Iastrzamyecz episcopum Cracoviensem transmittit, ea quae de sua in Gnesnensem ecclesiam translatione et Iohannis Schaffranyecz in Cracoviensem substitutione Rex animo destinaverat, significaturum. Qui cum illum in Nova Sandecz agentem offendisset et mandata regia disseruisset, Albertus Iastrzamyecz Cracoviensis episcopus ordinationem Regis in acceptum non referens, respondit se Cracoviensis ecclesiae pontificio et dignitate contentum, Gne -

¹⁾ et *Ed. Lips.* ²⁾ Albertus Iastrzamyecz *Cod. Rozr.* ³⁾ Bartholomaei Obulecz *Ed. Lips.* ⁴⁾ ad *Ed. Lips.* ⁵⁾ Albertum Iastrzamyecz *Cod. Rozr.* ⁶⁾ et obsecrando *Cod. Rozr.* ⁷⁾ de Moravia *Cod. Calv.*

nensem ecclesiam non accepturum; cum eoque responso regium nuntium in Lithuaniam remisit. Iacobus itaque Przekora ex Polonia in die Innocentium in 1) Trokky reversus, Wladislaw Regi responsionem Alberti Iastrzamyecz episcopi Cracoviensis, et eius deliberationem cum significasset, nova deliberatione secretissima Wladislaw Rex cum Alexandro Withawdo Duce habita, Sbigneum de Oleschnicza Praepositum Sancti Floriani in Gnesnensem archiepiscopum designat, nominat et promovere deliberat. Iam siquidem Alexander Withawdus, indignationis suae nubilo proprio motu remisso, prudentiam quoque, integritatem et industriam Sbignei in frequentibus et gravibus rebus expertus, illum sibi reconciliat, et ex hoste intercessor effectus, hunc et non alium, Alberto Iastrzamyecz episcopo Cracoviensi suscipere honorem metropolitanum detrectante, sede Gnesnensi dignum censet. Facile persuasio Ducis Alexandri Withawdi a Wladislaw Poloniae Rege suapte 2) in promotionem Sbignei de Oleschnicza proclivo accepta est. Qui specialem et novum nuntium ad Capitulum Gnesnense, quod electionem suam pro die Epiphaniarum institutam, in diem Conversionis Sancti Pauli transposuerat, destinat, et vel Albertum Iastrzamyecz episcopum Cracoviensem postulari, aut, si id minus gratum foret, Sbigneum de Oleschnicza, quod et Canonicus Gnesnensis et unus de gremio eorum sit, eligi interpellat.

ANNUS DOMINI 1423.

Albertus Iastrzamyecz in archiepiscopum Gnesnensem eligitur, cui in sede Cracoviensi Sbigneus de Oleschnicza succedit.

Natalis Domini diebus et eius octavis Wladislaw Poloniae Rex in Lithuania absumptis, per Szolandek 3) Slonim 4), Zdichow, Thur, Rathno, Lubomlya 5), Parczow, procedens, et pro diebus Carnisprivii in Iedlnam 6), perveniens, Albertum Iastrzamyecz Cracoviensem episcopum ad se accedentem Gnesnensis ecclesiae regimen suscipere, precibus et persuasionibus obtinuit, ex eo potissimum capite et respectu, quod in electione capitulari Gnesnensi in die Conversionis Beati Pauli celebrata, aliquibus Praelatis et Canonicis Gnesnensibus Vincentium de Marczinkowo 7) Decanum Gnesnensem, de domo Nalanez, eligentibus, ipse Albertus Iastrzamyecz fuit a maiori et saniori parte Praelatorum et Canonicorum Gnesnensium postu-

1) ad *Cod. Rozr.* 2) sua sponte *Cod. Rozr.* 3) Zolądek *Cod. Rozr.* 4) Slonim *Ed. Lips.* 5) Lubowlia *Cod. Kost.* 6) Gyedlnam *Cod. Calv.* 7) Marcinkow *Cod. Kost.*

latus. Regalibus itaque persuasionibus Albertus Iastrzambyecz devictus, sedem Gnesnensem suscipere consentit. Et Rex Wladislaus Sbigneum de Oleschnicza Praepositum Sancti Floriani, quem ecclesiae Gnesnensi desideraverat praeficere, nollens reddere molestum et eius conditionem efficere inferiorem, ecclesiae Cracoviensi, Iohanne Schaffranyecz Regni Poloniae vicecancellario neglecto, praeficiendum deliberat; iuxta quam deliberationem, Martinus Papa quintus ad postulationem canonicam et supplicationem regiam, Albertum Iastrzambyecz de Cracoviensi ad Gnesnensem transferens, Sbigneo de Oleschnicza de Cracoviensi ecclesia, intercedente Wladislao Rege et Cracoviensi Capitulo, decima die mensis Iulii providet; cum iam Albertus Iastrzambyecz annis circiter duodecim in ea sedisset.

**Wladislaus Rex Poloniae cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege
personaliter congressus, nova rursus et perpetua foedera facit.**

Ex Iedlna, Wladislaus Rex ¹⁾ per Sandomiriam, Novam civitatem, Woynicz, Czchow, procedens, pro Dominica Laetare venit in Novam Sandecz: ubi post varios nuntios, inter ipsum et Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem hinc inde frequenter destinatos, Wladislaus Poloniae Rex cum Alberto Cracoviensi, Iohanne Pella Wladislaviensi, episcopis, caeterisque consiliariis in Czorstin, Sigismundus vero Romanorum et Hungariae Rex cum suis consiliariis in Villam antiquam Schramowicze descendit. Ambo deinde Reges in campo prope Schramowicze conveniunt, et de equis descendentes, dextras et amplexus iungunt. Cumque in villam Schramowicze divertissent, suas uterque iniurias in alterutrum, tam personales quam publicas, coram Praelatis et baronibus Regni utriusque edicit. Super quibus deliberatione habita, Praelati et barones Regni utriusque prudenter et mature singulas Regum contentiones, simultates, odia, iniurias et quoslibet inimicitiarum respectus et semina componunt, succidunt et extinguunt. Quo facto, ambo Reges in Keszmark transeunt, et illic foedera pacis perpetuae et ligae fraternae novis literis et inscriptionibus, quasi altero funiculo innovant et corroborant ²⁾.

¹⁾ Poloniae Rex *Cod. Rozr.* ²⁾ corroborant, quarum tenor talis est. *Cod. Calv. Literae ipsae desiderantur in omnibus Codd.; reperiuntur tamen typis impressae in M. Dogieli: Codice diplomatico Regni Poloniae. Vilnae 1758, Tom. I. pag. 52.*

www.libtool.com.cn

Conditiones pacis perpetuae apud lacum Melno cum Rege Poloniae Wladislao factae, Cruciferi promittunt se expleturos.

Concordia inter Reges stabilita atque innovata, Wladislaus Poloniae Rex compositioni praefatae pariturus, Ducem Sigismundum Koributh ex Bohemia et per nuntios et per literas revocat, non amplius Sigismundo Romanorum Regi et suis Bohemicis rebus nociturum. Magister vero et Ordo Cruciferorum de Prussia, qui alias propter Regnorum praedictorum discordiam, pacem perpetuam apud lacum Melno firmatam, languide et tepide visi sunt tenuisse, pacisque conditiones in inscriptionibus contentas implere, signanter in castris Nyeschowa demolitione cunctabantur, cognita Regum concordia et foederum renovatione, castrum Nyeschowa demoliuntur et omnes pacis expleunt conditiones. Ex Keszmark Wladislaus Poloniae Rex, per Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem rogatus, in Lyuboczam descendit et illic Pascha Domini celebravit, a Sigismundo Rege omnibus necessariis cum omni curia sua procuratus. Ubi Cruciferorum de Prussia venerunt solennes nuntii, promittentes pacem apud ¹⁾ lacum Melno conclusam observare, et petentes, ut ad satisfaciendum pacis conditionibus dies aptus consignaretur et locus. De partium itaque consensu, locus Wyelunia in Lithuania supra fluvium Nyemyen, et dies Ascensionis Domini ²⁾ futura, fuere consignata.

Marchio Brandenburgensis, quod promissis non stetisset, se Wladislao Regi Poloniae excusat.

Tertia die festi Paschae venit ad Wladislaum Poloniae Regem in Lyubocza tunc agentem, Fridericus senior Marchio Brandenburgensis, petens sibi ignosci, quod Wladislaum Poloniae Regem contra Cruciferos belligerantem ³⁾, rogatus et requisitus, iuxta suam obligationem et pollicitationem non iuverat: asserens se tunc fuisse altera expeditione contra Bohemos haereticos occupatum. Verum Wladislaus Rex excusationem huiusmodi non referens in acceptum, moleste tulit, post recentem ligam et foedus, Marchionem praedictum verbis et promissis virtutem non dedisse.

¹⁾ ad *Ed. Lips.* ²⁾ Domini deest in *Cod. Calv.* ³⁾ bella gerentem *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex Poloniae Cracoviam venit.

Feria sexta post festum Paschae, exivit ¹⁾ Wladislaus Poloniae Rex de Lyubocza, Sigismundo Rege ²⁾ illum usque in Barduyow ³⁾ comitante; et in Byecz perveniens, ad terras Russiae descendit. Quibus per solitas stationes usque ad diem Sancti Iohannis Baptistae peragratis, in Sandomiriam pro festo Sanctae Mariae Magdalenae advenit. Ex Sandomiria per Opathow, Bodzanczin ⁴⁾, Chanczini, Andrzejow, Zarnowiecz, Ilkusch, Rabsthin, Slawkow, Byalebrzegy, Thanczin, Thinyecz, venit Cracoviam, et illic festum Assumptionis Sanctae Mariae ⁵⁾ egit.

Ducatus Lithuaniae cum Prussia limitatur.

Die Ascensionis Domini adveniente, conventio generalis apud Wyelunia supra fluvium Nyemyen tenta est: ad quam Wladislaus Poloniae Rex Sbigneum Cracoviensem electum, Stanislaum Czolek ⁶⁾ Regni Poloniae vicecancellarium, Sandivogium de Ostrorog palatinum et Dobrogostium castellanum, Posnanienses, transmittit. Hi cum una comitiva ad locum destinatum ⁷⁾ gradiuntur, a Duce Lithuaniae Alexandro Withawdo omnibus necessariis fuere procurati. Et quadrigis apud Grodno caeterisque impedimentis relictis, navali itinere per fluvium Nyemyen versus Wyelunia procedebant, reperientes in ripis habitacula frondibus et lignis contexta, pro descensu eorum praeparata, omnibus victualibus et com meatibus referta. Aderat conventioni praefatae Alexander Withawdus Dux cum consiliariis suis Lithuaniae; aderat et Prussiae Magister Paulus de Russdorff cum Praelatis et Commendatoribus Prussiae; diesque octo, quibus conditionibus pacis apud Melno initae efficacia dabatur, absumpti ⁸⁾. Illic terrae Lithuaniae, Samagittiae et Sudorum, a terris Prussiae distinctione reali per scopulos et per signa, iuxta quod inter Regem, Ducem et Prussiae Magistrum convenerat, limitatae sunt, et protensioni earum termini positi. Ex Wyelunia, consummatis conventionis negotiis, regii nuntii discedunt et cum Alexandro Withawdo usque in Trokky perveniunt. Ubi ab eo remunerati, in Regnum Poloniae incolumes revertuntur, et Wladislaum Poloniae Regem

¹⁾ discedit *Cod. Rozr.* ²⁾ Romanorum et Hungariae Rege *Cod. Rozr.* ³⁾ Bardiow *Ed. Lips.* ⁴⁾ Bodzanczini *Ed. Lips.* ⁵⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Ciolek *Cod. Kost.* ⁷⁾ designatum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ absumpti sunt *Cod. Rozr.*

in Ozimini prope Sambor¹⁾ reperientes, suam Serenitatem de singulis apud Wyelunia gestis certiore efficiunt.

Wladislaus Rex in terras Russiae procedens, Sandomiriae a processionibus excipitur.

Festo Assumptionis Beatae Virginis Mariae²⁾ et diebus sequentibus, in quibus propter praesentiam Boleslai Theschnensis Ducis curia solennis in hastiludiis militaribus tenebatur, apud Cracoviam peractis, Wladislaus Poloniae Rex in Novam civitatem, deinde Sandomiriam processit, festumque Nativitatis Sanctae Mariae, Sandomiriae egit. Sub idem tempus, Sbigneus electus et confirmatus Cracoviensis, die Dominico Decollationis Sancti Iohannis Baptistae, processionaliter per omnes ecclesias, clerum et populum, qui illi ad molendinum arenosum occurrebant, exceptus est. Cui etiam in praesentia Wladislai Regis Sandomiriae, in vigilia Nativitatis Sanctae Mariae³⁾, similis fuit honos per clerum et populum Sandomiriensem impensus. Ex Sandomiria Wladislaus Rex in Lublinensem, deinde in Russiae terras divertens, autumnum partem notabilem illic exegit.

Leges rei publicae salutes Wladislaus Rex condit. Duci Sigismundo Koributh ex Bohemia reverse Dobrzinensis terra denegatur.

Feria quinta, in die Sanctorum Simonis et Iudae⁴⁾, conventio generalis terrarum Regni Poloniae, Wladislao Rege absente, apud oppidum Wartha acta est. Ad quam cum Albertus Iastrzambyecz archiepiscopus Gnesnensis, Sbigneus electus et confirmatus Cracoviensis, Andreas Posnaniensis, episcopi; Cristinus de Ostrow castellanus, Iohannes de Tarnow palatinus, Cracovienses; Sandivogius de Ostrorog Posnaniensis, Nicolaus de Michalow Sandomiriensis, Nicolaus de Wscheradowo Calissiensis, Mathias de Labischin Brzestensis, Ianussius⁵⁾ de Koszyelec Wladislaviensis, palatini; Dobrogostius de Schamotuli Posnaniensis, Iohannes⁶⁾ de Szekoczyni⁷⁾ Lublinensis, Ianussius de Thuliskowo⁸⁾ Calissiensis, Martinus de Kalinowa Siradiensis, Dobeslaus de Oleschnicza Woyniciensis, castellani;

¹⁾ Schambor *Cod. Rozr.* ²⁾ Beatae Virginis Mariae *desunt in Cod. Calv.*
³⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ SS. Simonis et Iudae Apostolorum *Cod. Rozr.*
⁵⁾ Iohannes *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Ianussius *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Szekocin *Cod. Kost.* ⁸⁾ Thulischkowo *Ed. Lips.*

Sbigneus de Brzesze ¹⁾ Regni Poloniae marsalcus, caeterique dignitarii et magistratus Regni Poloniae convenissent, attendentes, quod per iura terrestria a Kazimiro secundo Rege Poloniae edita, non satis omnibus Regni Poloniae necessitatibus fuisset provisum, post plurimos et varios tractatus, nova iura, plurimum Regno et rei publicae profectum afferentia, cum magna maturitate atque libra condunt, et in scriptum redacta, veteribus iuribus Kazimiri Regis adiungunt. Quae universitas nobilium et militarium Regni Poloniae commendavit et in acceptum retulit, posteritas quoque absque dubio est commendatura, perenni laude iurium praedictorum dignos existimans conditores. Providebatur enim inter alia iuribus huiusmodi, quod nobilium uxores, maritis mortuis suis, tantummodo dote et dotalitio contentae sint, quae alias ex vetusta Regni consuetudine, vel potius corruptela, universa bona maritorum, viduitate durante, possidebant et in suas delicias et commoditates, quo pro libito possent nancisci maritos, dispensabant. Dux insuper Sigismundus Koributh, regio mandato ex Bohemia revocatus, Dobrzinensem terram sibi petebat conferri a Rege in tenutam. Quem Wladislaus Rex ad consiliarios conventionem Warthensem agentes, reiiciens, non convenire sibi respondebat, consiliariis non consentientibus, terras Regni Ducibus committere, et iuramento proprio contraire. Verum cum concordii consiliariorum decreto Sigismundi Koributh Ducis preces, personaliter supplicantis, repudiatae forent ²⁾, irritatus huiusmodi repulsa, coepit clandestinos in Regno agere conventus et nonnullorum militum animos, ad novandum res proclivorum, sollicitare in conspiracy et Regni scissuram. Quae res Wladislai Regis, Praelatorum quoque et baronum Poloniae animos ab eo plurimum alienavit et avertit: ab eoque die contemni et despici coepit, velut pestis mortifera, quam verebantur in Poloniae Regni destructionem quandoque grassaturam. Putabat Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, Polonico exercitu et eius ductore, Sigismundo Koributh, ex Bohemia discedente, haereticos Polonorum auxiliis destitutos, mox impetrata facturos ³⁾; sed longe deceptus est. Nam illi magis ac magis insolescentes, subactis intra Regni fines catholicae fidei cultoribus, exercitum extra Bohemiam duxere et ⁴⁾ vicinas regiones et praesertim Austriam praedis et spoliis afflixere. Per ⁵⁾ idem tempus Sigismundus Rex Alberto Duci Austriae genero suo Moraviam, ne defensore careret, dono dedit, quamvis iam plerique illius provinciae proceres ad Hussitarum insaniam defecissent.

¹⁾ Brzezie *Cod. Rozr.* ²⁾ essent *Cod. Rozr.* ³⁾ facturos esse *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Sub *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Coronandae Sophiae Reginae dies indicitur, Regesque ac Principes varii accersuntur.

Ex terris Russiae Wladislaus Poloniae Rex in Cracovienses terras reversus, festum Sancti Martini et dies plures subsequentes apud Nyepolomicze absumpsit, et de consilio Praelatorum et baronum Regni sui tunc habito, coniugem suam Sophiam Reginam solenni coronatione coronandam decrevit, diemque coronationis Dominicam Esto mihi, constituit, ac ad invitandum Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, Zawissium nigrum de Garbow militem, capitaneum Szepusiensem; ad invitandum vero Ericum Daciae ¹⁾ Regem cum eorum Praelatis, Principibus et consiliariis, Sbigneum de Alto monte castellanum Rospergensis, caeterosque milites Regni Poloniae, pro aliis Principibus vicinis, pro solennitate coronationis praefatae transmisit, providens summo studio, summaque cura, ut Cracoviam pro die coronationis omnium victualium et com meatuum ex Regno Poloniae summa et referta abundantia inveheretur. Ex Nyepolomicze Rex per Novam civitatem, Sandomiriam, Lublin, transitum faciens, in Lithuaniam descendit, et illic tempus hiemis egit, ferarum tantummodo venationi deditus et intentus, quae pro coronationis futurae celebritate in singulos invitatos hospites et advenas possent sufficere.

Fundatio monasterii ordinis Carthusiensis in Legnicza.

Bregensis et Legniczensis Dux Ludovicus, ardorem et religionem fidei ac religionis suae in Deum monstraturus, in die Sanctorum Felicis et Aucti, domum et ordinem Carthusiensem ²⁾, in nemore prope oppidum suum Legnicza, ad fluentia fluvii Kaczbach fundat, et tam ecclesia, quam monasterio et cellis atque officinis eius ex muro aedificatis et erectis, ducali largitione, villis, censibus atque praediis, illud dotat. Primarius inter Poloniae Principes habitus, cui tam insigni officio contigit defungi, et sub Regni Poloniae terminis monasterium primum Carthusiense in Polonica ecclesia fundare.

¹⁾ Daniae *Ed. Lips.* ²⁾ Carthusianorum *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

ANNUS DOMINI 1424.

Ericus Daciae, Sigismundus Romanorum et Hungariae Reges ac Branda Cardinalis Legatus apostolicus, caeterique Principes ad coronationem Sophiae Reginae Cracoviam veniunt.

Natali Domini nostri, et numero dierum subsequentium, Wladislaus Poloniae Rex apud Grodno acto, in Poloniam, propter coronationis negotia, celerius solito regredi instituit. Et licet pro solennitate coronationis praefatae fratrem suum Alexandrum Withawdum Ducem Magnum Lithuaniae frequentius invitaverit, ex causis tamen multiplicibus, et quarum magis praecipua ea erat, quod iam Sophiae Reginae infensus, tam gravi in illam odio grassabatur, ut et honorem sibi per coronationem impendendum, parum grato animo se monstrabat laturum, venire recusavit. De Lithuania Wladislaus Rex egressus, venit Iedlnam ¹⁾, et exinde per Ilszam ²⁾, Calvum montem, Visliciam, Cracoviam pervenit, rebus et solennitati futurae coronationis provisurus, certus iam de Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis et aliorum Principum invitatorum adventu. Iam et Ericus Daciae ³⁾ Rex in pulcherrimo apparatu, singula utensilia et vasa in usum et administrationem mensae necessaria habens aurea, non petita securitate, sed cum omni fiducia, Posnaniem primum, statim festo Nativitatis Christi ⁴⁾ elapso, advenerat, et per notabiles Poloniae barones, iussu et ordinatione Poloniae Regis ⁵⁾ deputatos, exceptus et in Cracoviam deductus erat. Ex Cracovia quoque in Hungariam descenderat, et visitato Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege, in Poloniam rursus redierat. Cui ex Hungaria revertenti, Wladislaus Poloniae Rex in villagio Brzesznicza prope Bochnyam occurrit, et ipsum humanissime excipiens et honorans, in Cracoviam usque deduxit. Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, alterius vir ingenii, longo tempore venire cunctatus est, gravemque sibi salvum conductum personalem et literalem mitti expetebat. Gesturus illi Wladislaus Poloniae Rex morem, Ericum Daciae ⁶⁾ Regem, Sbigneum Cracoviensem episcopum, Sbigneum de Brzesze ⁷⁾ Regni Poloniae marsalcum, transmittit. Qui cum illi in Villa antiqua post Sramowicze ⁸⁾ feria quarta ante Dominicam Esto mihi, occurrissent; Ericus Daciae ⁹⁾ Rex sic ad Sigismundum Romanorum

¹⁾ Gyedlnam *Cod. Calv.* ²⁾ Ilsam *Cod. Calv.* ³⁾ Daniae *Ed. Lips.* ⁴⁾ Domini *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Regis Wladislai *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Daniae *Ed. Lips.* ⁷⁾ Brzesie *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Schramowicze *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Daniae *Ed. Lips.*

Regem locutus est: Et pro meo in te, serenissime Rex, officio, et pro illustrissimi Wladislai Poloniae Regis desiderio, spontaneus, cum duobus Regis praefati nuntiis, adveni, vivam securitatem tibi praestiturus, quatenus nos liberos aut vinctos in Regno tuo Hungariae detineas, donec sospes et incolumis ex Polonia revertaris. Sigismundus Rex ea legatione ¹⁾ tam submissa audita, respondet: Tam notabili securitate unquam se egressis, et de Wladislai Poloniae Regis fide nihil se unquam veritum, Cracoviam sine quolibet salvo conductu venire velle. Feria quinta ambo Reges, Romanorum videlicet et Daciae ²⁾, sed et Barbara Romanorum Regina, in oppidum Nowitarg ad prandium et ad noctem perveniunt. Feria sexta inde egressi, procedunt in Mislimicze ³⁾, quo ⁴⁾ illos Wladislaus Poloniae Rex in campestribus excipiens et humanissime invitans, in Mislimicze deduxit. Sabbato omnes tres Reges in multitudine gravi et apparatu nobilissimo ex Mislimicze egressi, in Wyeliczkam perveniunt: factoque ad unam tabulam prandio in sala Zupparum superiori, Cracoviam die eodem, qui mitem et placidam auram dabat, ingrediuntur. Occurrebant autem Regibus Praelati, Principes, barones diversi, qui non solum ex Poloniae Regno et eius dominiis, sed etiam ex remotis oris et Regnis rogati, advenerant, et singuli per turmas et exercitus, turbas et cuneos, in splendore insigni iuxta quisque suas facultates occurrebant ⁵⁾; sed et matronae, virginesque nobiles, in vehiculis et curribus fulgentibus et deauratis faciebant occursum. Exceperat etiam Reges suo occurso Branda tituli Sancti Clementis Presbyter Cardinalis Placentinus, a Martino Papa quinto in solennitatem coronationis praefatae missus, item Dux Sigismundus Koributh in quingentorum equorum numero Reges excipiens. Sophia deinde Poloniae Regina in monte Lasotino tapetis constrato Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, eiusque consortem ⁶⁾ Barbaram Reginem excepit; et invitatione expleta, Reginam Barbaram in vehiculum suum, miro ornatu superbum, assumpsit, et usque in Cracoviensem arcem et thalamum pro Sigismundo Rege praeparatum, cubiculum videlicet pictum, conduxit. Erico Regi caminata superior consignata, quae ex illo tempore vocabulum ab hospite sortita, cubiculum Regis Daciae ⁷⁾ nominatur.

¹⁾ locutione *Cod. Rozr.* ²⁾ Daniae *Ed. Lips.* ³⁾ Mislinicze *Ed. Lips.* ⁴⁾ ubi *Cod. Rozr.* ⁵⁾ divisi ducebant *Cod. Rozr.* ⁶⁾ consortem *deest in Cod. Calv.* ⁷⁾ Daniae *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Coronatione Reginae peracta, Reges atque Principes magnifice a Wladislao Rege, postea etiam ipse Wladislaus cum eisdem Regibus a Zawissio nigro de Garbow tractantur.

Die Dominico Esto mihi, quae fuit duodecima mensis Februarii, in Sancti Stanislai Cracoviensis ecclesia maiori et in eiusdem ecclesiae medio, ad Sancti Stanislai sepulchrum, coronatio Sophiae Reginae agi coepta est. Et tribus Regibus praefatis in copiosa multitudine Principum et baronum nobilissimoque et fulgenti apparatu consedentibus, praefata Sophia per Albertum Iastrzamyecz Gnesnensem archiepiscopum, voce sonora missarum solennia celebrantem, in Poloniae Reginam coronata et uncta est, inspectantibus et praesentibus: Branda Cardinali Placentino, Apostolicae Sedis apud Regnum Poloniae Legato, Iohanne archiepiscopo Leopoliensi, Sbigneo Cracoviensi, Andrea Posnaniensi, Iohanne de Waldow Lubuczensi, episcopis; Iuliano de Caesarinis Camerae apostolicae auditore. Coronatione expleta, omnes tres Reges in stuba apud Laskowyecz ¹⁾, apud unam tabulam epulati: et Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege consedente in medio, Wladislaus Poloniae Rex dextrum, Ericus Daciae ²⁾ Rex laevum latus ambiebant. Proximus Wladislao Regi Poloniae fuit Branda Placentinus Cardinalis, deinde caeteri pontifices, iuxta ordines suos ad dexteram locati; laeva Principibus saecularibus cesserat. Prandio opipare et splendide instructo, finito, choreae in noctis partem maiorem protensae sunt. Feria secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, certaminibus hastiludiorum dies, choreis vero noctes absumebantur. Feria sexta ante Dominicam Invocavit, Zawissius niger de Garbow, miles suae aetatis temporibus in Christianitate nulli secundus, omnes tres Reges, Romanorum videlicet, Poloniae et Daciae ³⁾, item Brandam Cardinalem Placentinum et omnes Principes ecclesiasticos et saeculares, ad prandium invitat, et in domo Divitis Bohemi, in platea Sancti Iohannis sita, invitatos locat, eosque deliciosis tractat epulis. Aderant coronationi praefatae varii Principes, videlicet Ludovicus Bavariae Dux, frater germanus Reginae Franciae, qui etsi non fuerit invitatus, sola tamen futurae solennitatis fama pellectus, audiens Polonorum celebrem et sonorem famam, advenerat; ferturque, visa huiusmodi coronatione et eius apparatibus atque pompa, multiplicato sermone dixisse: maiora multo hausisse ⁴⁾ oculis quam auribus. Item Semovitus, Wladislaus, Kazimirus, Troydenus, germani Masoviae Duces; item Bernardus Opoliensis, Boleslaus Theschnensis, Ianussius

¹⁾ Iaskowiecz *Cod. Kost.* ²⁾ Daniae *Ed. Lips.* ³⁾ Daniae *Ed. Lips.* ⁴⁾ se hausisse *Ed. Lips.*

Rathiboriensis, Kazimirus Oswanczinensis ¹⁾, Wenceslaus Oppaviensis, Cunradus niger et Cunradus albus Koslenses ²⁾, Wenceslaus Zeganensis, Duces; item Lithuaniae et Russiae Principes plurimi; item duo Commendatores, Elbingensis et Thorunensis, nomine Prussiae Magistri Pauli de Russdorff missi.

Wladislaus Poloniae Rex sponsalia filiae suae cum Friderico Marchione Brandenburgensi inita, suasa Withawdi Ducis Magni Lithuaniae non abrogat.

Infra dies, quibus Reges apud Cracoviã immorabantur, fiebant continui et secreti per Reges, eorumque consiliarios, super rebus variis, et signanter pace Regnorum, tractatus; item de haeticorum Hussitarum, quorum invalescebat virus, exterminio: quas res Branda Cardinalis Placentinus nomine Summi Pontificis fervide et instanter sollicitabat. Ut autem utriusque rei facilius, solidior atque compendiosior proveniret consummatio, duo Reges, videlicet Romanorum et Daciae ³⁾, maximis supplicationibus tertium, Wladislaum videlicet Poloniae Regem, conveniunt, quatenus affinitatem cum illis iungat, et Duci Stolpensi Boguslao ⁴⁾, stricto sanguine Sigismundo Romanorum Regi iuncto, Regis vero Daciae ⁵⁾ nepoti germano, filiam suam Hedvìgim virginem desponsat in consortem, prima desponsatione filio Friderici Marchionis Brandenburgensis abrogata. Offerebant autem ambo Reges, si huiusmodi affinitas procederet, pro Regno Poloniae multa, repromittebantque maiora: inter quae terrarum certarum Regno Poloniae vicinarum, quarum ipse Stolpensis Dux haeres fuerat, perpetuam inviscerationem. Alliciebant, contrahebantque pro intentione sua Praelatos et barones Poloniae et munificis largitionibus et promissis. Quapropter et schisma evidens inter consiliarios Regni Poloniae exoriebatur, probantibus nonnullis, ut priori foedere cum Brandenburgensi Marchione inuito, qui ⁶⁾ pollicitationem suam violavit, disrupto, preces duorum Regum audirentur, et affinitas magnas commoditates secum latura ⁷⁾ cum illis iungeretur. Sanior tamen et maior consiliariorum pars, variationem et levitatem huiusmodi abhorrens, non poterat in eam sententiam trahi, pro comperto habens, Alexandrum quoque Withawdum Ducem Magnum Lithuaniae, apud quem tunc iunior Fridericus filius Marchionis morabatur, in rupturam foederis non consensurum. Ne tamen simplici et nuda denegatione duorum Regum et hospitem sollicitas interpellationes repudiatum iri contingeret, Wladislaus Poloniae Rex

¹⁾ Oszwiãcimensis *Ed. Lips.* ²⁾ Costenses *Ed. Lips.* ³⁾ Daniae *Ed. Lips.* ⁴⁾ Dobeslao *Cod. Calv.* ⁵⁾ Daniae *Ed. Lips.* ⁶⁾ quod *Cod. Rozr.* ⁷⁾ allatura *Cod. Rozr.*

totius rei negotium in Alexandrum Withawdum refundit, asserens se, sine illius consilio et consensu, in rebus magnae importantiae, qualem illam constabat, non solitum quicquam statuere. Suadetque postremo, ut oratores suos Reges ad illum mittant, spondens se in illius ordinatione et voluntate futurum. Laeti ambo Reges eo responso, extemplo de Cracovia notabilem ambasiam ¹⁾ ad Alexandrum in Lithuaniam transmittunt, rati precibus illum pro suo voto inclinatos. Sed et Wladislaus Poloniae Rex a Regibus praedictis rogatus, suos et ipse notabiles nuntios, videlicet Sbigneum Cracoviensem episcopum, Iohannem Schaffranycz Regni Poloniae cancellarium, et Sbigneum de Brzesze ²⁾ Regni Poloniae marsalcum, in Lithuaniam mittit, suam et consiliariorum Regni Poloniae dispositionem Alexandro Withawdo explicaturos. Quamvis autem maiori et saniori parti consiliariorum Poloniae ³⁾ accessio terrae Stolpensis, Poloniae Regnum reintegrans, urbesque illius magnae et opulentae, episcopatus insuper Kamyenensis ⁴⁾ ad Gnesnensem metropolim, a qua abstractus fuerat, reuniendus, magni res commodi, secuta affinitate cum Duce Stolpensi, videbantur, tamen tanta necessitate utilitateque fides attendebatur praestantior.

Wladislaus Poloniae Rex, Romanorum et Daciae Regibus cum summis muneribus a se dimissis, quinque etiam millia armatorum contra Bohemos Sigismundo mittit.

Quindecim diebus Reges apud Cracoviam commorati, firmata inter se amicitia verbis et pollicitationibus amplissimis, discediunt. Wladislaus siquidem Poloniae Rex a Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege rogatus, suffragium se contra Bohemos Hussitas in aestate futura cum quinque millibus equestrium repromisit laturum. Utrumque deinde Regem vasis et clenodiis aureis et argenteis, equis, vestibus, pellibus magnifice honoratum, usque in Novam Sandecz est comitatus: ubi ⁵⁾, inter se dextris et osculis iunctis, discessum est ⁶⁾. Et Sigismundus quidem Romanorum et Hungariae Rex simul una cum Erico Daciae ⁷⁾ Rege in Hungariam profecti sunt; ex qua Daciae ⁸⁾ Rex vice altera Hierosolymam adiit. Wladislaus vero Poloniae Rex Cracoviam rediens, exercitum in solatium ⁹⁾ Sigismundi Regis in Bohemiam mittendum congregat, et comparatis quinque millibus electarum gentium ex Polonis, Petro Myedzwieczski ¹⁰⁾ illis in ca-

¹⁾ legionem *Cod. Rozr.* ²⁾ Brzezie *Cod. Rozr.* ³⁾ Regni Poloniae *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Caminensis *Cod. Kost.* ⁵⁾ unde *Cod. Rozr.* ⁶⁾ discedunt. *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Daniae *Ed. Lips.* ⁸⁾ Daniae *Ed. Lips.* ⁹⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Myedzwiedzki *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn
 pitaneum praefecto, illas in Holomuncz ¹⁾ ad diem constitutam, festum videlicet Pentecostes affuturum, transmittit.

Legatis Bohemorum Wladislaus Rex auxilia renuit, sacerdotemque Bohemicum haereticum, ex suggestu in curia Regis praedicantem deiectum, captivari iussit.

Ex Cracovia Wladislaus Poloniae Rex egressus, pro die Annuntiationis Sanctae Mariae Visliciam venit. Ubi Bohemorum nuntiis supplicantibus, quatenus illis Ducem Sigismundum Koributh gentium robore adiutum, per eos in Regem assumendum, transmitteret, respondit: Neque Ducem Sigismundum Koributh missurum, neque suffragia aliqua se illis laturum, donec relictis pestiferis erroribus, et fidem catholicam et unicum Summum Pontificem profiteantur et recognoscant; abnuentes id, non secus quam fidei et religionis christianae hostes persecuturum et solatia ²⁾ in gentibus Sigismundo Romanorum Regi pro illorum exterminio laturum. Tunc insuper quendam Bohemorum sacerdotem, sectam Bohemicam in curia regali Visliciensis praedicantem et extollentem, ad instantem exhortationem Sbignei Cracoviensis episcopi sectam nefariam constanter persequentis, suadentisque Regi, ne in curia sua, qui Rex catholicus et devotus Ecclesiae Romanae erat, haereses publice serere, foedam exinde labem sui nominis incursum, permitteret, deiici ex loco, in quo praedicare audebat, et captivari iussit, sed et ipse Sbigneus Cracoviensis episcopus illico ob praesentiam Bohemorum ecclesiasticum servari interdictum mandavit ³⁾. Ex Vislicia Wladislaus Rex in partes Maioris Poloniae per Zarnowycz, Krzepicze, Wyelun processit, et Pascha Domini apud Kalisch celebrato, feria tertia in die Sancti Iacobi, in Kosten, pro festo vero Sancti Laurentii in Lanciam divertit.

Nuntii Regum petitori Hedvigim filiam Wladislai Regis Poloniae in uxorem Duci Stolpensi, ad Withawdum Ducem Magnum Lithuaniae perveniunt.

Feria quarta ante festum Paschae, ambasiatores ⁴⁾ Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis, videlicet Iohannes Corbaviensis ⁵⁾ episcopus, Theodoricus de Brzozowicze miles et Bartholdus Doctor Legum; item Erici

¹⁾ Olomunycz *Ed. Lips.* ²⁾ auxilia *Cod. Rozr.* ³⁾ mandatum et interdictum servari iussit. *Ed. Lips.* ⁴⁾ legati *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Corbariensis *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn
 Daciae ¹⁾ Regis unus archiepiscopus et duo milites; item Wladislai Poloniae Regis Sbigneus Cracoviensis episcopus, cancellarius et marsalcus, in Grodno ad Alexandrum Withawdum Ducem Magnum Lithuaniae perveniunt: et in die sequenti, feria videlicet quinta, data audientia, primum quidem nuntii Sigismundi Romanorum ²⁾, deinde Erici Daciae, Regum ³⁾, legationem eis commissam explicaturi, oratione longa et diserta Ducem Stolpensem Boguslaum de excellentia virtutum et generis, de praestantia formae, de multitudine opum, de amplitudine Principatumum, multipliciter commendatum, petebant, neptem suam Hedvigim virginem, filiam regiam ⁴⁾, matrimonio illi consociare dignaretur, in Regni Poloniae et Ducatus Lithuaniae amplitudinem et profectum.

Withawdus relecto responso in aliud tempus, suadet datam sponsaliorum adem Marchioni Brandenburgensi servandam esse: quod etiam Papa literis suis flagitat.

Nuntii Wladislai Polonorum Regis summaria propositorum commemoratione per organum Sbignei Cracoviensis episcopi habita, rogabant, ut postquam duo Reges, notabilibus nuntiis iungi secum affinitatem, et filiam regiam, suam vero neptem, virginem Hedvigim, Duci Stolpensi Boguslao dari in consortem expeterent, dignaretur velut frater Regis et patruus virginis, quid facto opus esset, et si affinitas ipsa, priori cum Brandenburgensi Marchione ⁵⁾ celebrata abiecta, ineunda foret, consulere. Alexander autem Withawdus, trium Regum nuntiis apud se in omnium rerum abundantia per dies octo retentis, nono demum die illos sine aliquo certo responso, muneribus honoratos ⁶⁾ remisit, promittens deliberatione habita, se suam intensionem Wladislao Poloniae Regi propriis nuntiis remissurum. Eam autem dilationem ideo scitus est Alexander Withawdus interposuisse, ut interim ex tempore captare posset consilium alterius affinitatis probandae. Licet quoque et ipse ad contrahendum cum Regibus duobus et Duce Stolpensi affinitatem, tam solenni supplicatione apud eum per ambasiatores ⁷⁾ Regum habita, consiliis insuper et persuasionibus Wladislai Poloniae Regis motus, animum inclinasset: Ducis tamen Sigismundi Koributh, contra Regis Poloniae Wladislai et suam prohibitionem, clandestinus in Bohemiam transitus paullulum post secutus, avertit illum a consummanda cum Regibus et Duce ⁸⁾ Stolpensi affinitate. Quapropter missis in Poloniam nuntiis,

¹⁾ Daniae *Ed. Lips.* ²⁾ Romanorum Regis *Cod. Rozr.* ³⁾ Daniae Regis *Ed. Lips.*
⁴⁾ Regis Wladislai filiam *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Marchione *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ muneratos *Cod. Rozr.* ⁷⁾ legatos *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Duce *deest in Cod. Calv.*

Wladislao Poloniae Regi suadet, pacta Marchioni Brandenburgensi promissa, negligenda non esse. Iuxta quam deliberationem res acta est, et Stolpensi Duci Marchio Brandenburgensis praepositus, praesertim cum et Martinus Papa quintus, ne affinitas cum Marchione praedicto confecta dissolutionem acciperet, viscerosis literis intercedebat. Quarum tenor sequitur et est talis:

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Charissimo in Christo filio,
 „Wladislao Poloniae Regi illustri, salutem et apostolicam benedictionem.
 „Commendandum est nuptiale bonum in Christianis hominibus, quod ad licitam propagationem humani generis, et confirmationem universam Dominus ordinavit. Sed illae sunt nuptiae magis exoptandae, ex quibus, praeter illam communem omnibus utilitatem, alia quaedam magna bona proveniunt et Regnis et populis; quales sunt nuptiae, quae celebrantur inter illustres, a quibus pendet multarum gentium pax et salus. Cum itaque iamdudum senserimus te, dilectam in Christo filiam nostram, natam tuam Hedvigim despondisse in uxorem dilecto filio, nobili adolescenti Friderico, nato dilecti filii nobilis heri, Friderici Marchionis Brandenburgensis, eaque personaliter constitutam in conspectu Serenitatis tuae, assistente notabili congregatione Praelatorum, baronum, militum Regni tui, per verba de praesenti consensisse et acceptasse in maritum suum legitimum, praefatum Fridericum ipsius Marchionis natum; eodem Friderico Marchione etiam similiter acceptante in uxorem legitimam vice et nomine filii sui praedicti; et cum hoc matrimonium videremus utrique parti honorificum, ac multis gentibus fore salutare: laetati sumus in Domino, et continuo gratulati sublimitati tuae, existimantes te prudentissime ¹⁾ consulis et providisse quieti senectutis tuae et statui filiae tuae, ac paci perpetuae Regni tui. Etenim cum propter magnitudinem et excellentiam tuam haberes facultatem ex omnibus Regibus et Principibus Christianis generum eligendi, illum accepisti potius, quem iustis ex causis existimare potes tibi obsequentissimum filium, filiae ²⁾ tuae amantissimum virum esse futurum, eumque ideo nutriendum et erudiendum sub tua ³⁾ disciplina regia suscepisti. Ex ⁴⁾ hoc etiam matrimonio declarasti benignitatem voluntatis tuae erga Almannum sanguinem, apud quem tam charum et dulce pignus collocare voluisti, nos quoque cum nostra prosapia de Columna, ex qua carnaliter nati sumus, obstrinxisti affinitatis vinculo. Nam, sicut ab antiquis accepimus, qui priscam originem nostram per manus traditam ab antiquioribus retulerunt, nostra de Columna Romana, et praesentium Burgraviorum Norimbergensium Domus, quae etiam Romana fuisse dicitur,

¹⁾ prudenter *Ed. Lips.* ²⁾ et filiae *Cod. Rozr.* ³⁾ sub una *Cod. Kost.* ⁴⁾ Et *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

„ab eodem stipite derivatae sunt. Ex quo cum essemus antea Serenitati
 „tuae affecti propter gloriam et virtutem tuam, et propter merita et officia
 „tua in populum Christianum, esse nunc debemus et erimus, accedente vin-
 „culo affinitatis, magis cum excellentia tua coniuncti et ad honorem Celsi-
 „tudini tuae exhibendum inclinati, qui simul cum Norimbergensi ¹⁾ nostram
 „quoque prosapiam illustribus et regalibus nuptiis honorasti. Quare fili cha-
 „rissime, etsi nullatenus dubitamus de constantia et fide tua, et huius ma-
 „trimonii firmitate: tamen quia illud habemus cordi, et ex eo iudicamus
 „plurima et magna bona esse secutura, libenter te in hoc laudabili pro-
 „posito nostris literis confirmamus, rogantes excellentiam tuam, ut modis
 „omnibus atque signis, quibus honeste potes, mundo declares hanc tuam
 „immutabilem voluntatem, ita ut nullum ²⁾ dubium sit, quin matrimonium
 „istud debeat, annuente Domino, feliciter perfici ³⁾ et consummari. Datum
 „Romae apud Sanctos Apostolos, Quinto Calendas Iunii, Pontificatus nostri
 „anno septimo“.

**Procopius sacerdos Luthobergi oppidi Moraviae per Sigismundum Regem obsidio-
 nem irritat; Zischka vero, caeso Marchionis Missnensis exercitu, Auszkam et Kuth-
 nam oppida capit, Pragenses profligat, Pragam obsidet, tandem turpissimis condi-
 tionibus, Imperatore indignis, Sigismundo reconciliatus, peste moritur.**

Eodem tempore Ericus Daciae ⁴⁾ Rex, et Infans Petrus Regis Portu-
 galiae germanus, ad Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem acce-
 dentes, copias eius suis auxiliis auxere. Ob quam rem Luthobergum Mo-
 raviae oppidum obsessum ⁵⁾, et tribus mensibus continuata obsidio. Erat apud
 Zischkam ⁶⁾ sacerdos Procopius, postea ob res gestas magni nomen sortit-
 us, Iohannis cognomento Woda ex sorore nepos, et ab eo in filium, quod
 sobole careret, adoptatus, Zisceae vero, quod robustus et manu promptus,
 nulliusque fugax laboris esset, plurimum charus, cui provinciae Moraviae
 defensio commissa est. Qui non parva militum manu accepta, invitis obsi-
 dentibus, com meatu ad obsessos importavit, irritamque obsidionem Sigis-
 mundo ⁷⁾ fecit. Obsidet posthaec Zischka ⁸⁾, Pragensium auxilio fretus,
 Auszkam ⁹⁾ oppidum, in fide et ditioe Friderici Marchionis Missnensis con-
 sistens. Obsessis autem Fridericus Marchio solatium ¹⁰⁾ laturus, collecto ex
 propriis et auxiliariis forti exercitu, praelium ante urbem commisit. An-

¹⁾ Brandeburgensi *Cod. Rozr.* ²⁾ nulli *Cod. Rozr.* ³⁾ confici *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Da-
 niae *Ed. Lips.* ⁵⁾ obsessum est *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Szyskam *Cod. Calv.* ⁷⁾ Sigismundi *Cod.*
Rozr. ⁸⁾ Sziszka *Cod. Calv.* ⁹⁾ Ausellam *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ auxilium *Cod. Rozr.*

ceps diu tenebatur pugna, cum fortissimi hinc atque illinc caderent; ad extremum coeca fortuna, Ducem coecum secuta, penes haereticos fuit. Novem millia ea pugna ex fidelibus caesa, Auschka capta et funditus deleta. Elatus ea felicitate Zischka ¹⁾, insolentior in dies, nobilibus infensus esse, civitatibus gravia imperare tributa coepit: ob quas res Pragenses, baronum obtento auxilio, adversus eum copias eduxere. Verum ille imparem se viciens, ad montes confugit, et in angustiis locorum certamine commisso, tria millia Pragensium cecidit, reliquos in fugam vertit, nec moratus, Kuthnam a Pragensibus instauratam, iterum cepit atque incendit. Mox successu rerum tumens, infestis signis Pragam petiit et obsidere urbem de propinquo coepit. Erant et in civitate et in exercitu quam plurimi, qui hoc dissidium detestabantur, et alii Zischkam, alii Pragenses accusabant, in castris quoque res ad seditionem spectabat, dicente milite: indignum esse eam urbem armis premi, quae caput Regni esset, neque de religione secum dissentiret, casuram brevi Bohemorum potentiam, si divisio irrepserit. Quod Zischka accipiens, apud multitudinem ita concionatus est: Acerbo, inquit, animo criminationes vestras exaudiam, qui vobis meis periculis salutem pepererunt, qui vestri causa utrumque lumen amisi, qui vos ex omni loco victores reduxi. Nec mihi labor durus est, nec coecitas, nisi quod rei vestrae consulere optime ²⁾ nequeo. Non meum Pragenses sanguinem, sed vestrum sitiunt; nec meas sed vestras manus timent, qui dum mihi parant insidias, animas vestras expetunt. Pragam expugnare, seditiososque cives exterminare, si victores esse velitis, oportet. Liberam tamen et vobis, ne me accusare possitis, et pacis, dummodo insidiae absint, et belli, facio potestatem, utriusque adiutor ero. Quibus auditis, mutati militum animi, bellum decrevero: quod ne in excidium urbis amplius serperet, sacerdos quidam, Iohannes nomine, ex Rokiczana oppido ortus, indeque cognomen sortitus, obscuris parentibus et tenuissimo censu, verum ingenio et lingua promptus, Iacobelli quondam auditor, permissu civium in castra profectus civitati Zischkam reconciliavit. Sigismundus autem Romanorum et Hungariae Rex, ubi Zischkam prosperatum et res Bohemicas ex eo pendere animadvertit, clam sibi eum conciliare tentavit, gubernationem sibi totius Regni, militiae quoque ducatum et ingens auri pondus quotannis promittens, si se Regem nominaret et in verba sua civitates iurare cogeret. Monstruosum profecto facinus, ut Romanorum Imperator, quem omnis Europa venerata est, seni coeco, nebuloni, haeretico, sacrilego supplex feret, pecuniamque et summos honores offerret; sed avertit divina pietas eam pestem, fidelium suorum miserata. Zischka enim conditionibus annuens, dum conventa com-

¹⁾ Szyszka *Cod. Calv.* ²⁾ oportune *Cod. Kost.*

pleturus, Sigismundum Regem petit, inter eundem ad castellum Priszroviam ¹⁾ peste tactus expirat. Cum aegrotaret, interrogatus, ubi sepeliri vellet, fertur iussisse, cadaveri suo pellem adimi, carnes volucris ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eoque duce bella geri, arrepturos fugam hostes, quamprimum eius tympani sonitum ²⁾ audirent ³⁾. Zischka mortuo, cui Thaborienses sacra quotannis agunt, moeror ingens exercitum invasit; duae quoque factiones exortae, altera Procopium magnum, ducem fecit: altera, selectis ⁴⁾ paucis, inter quos Procopius minor, potior habitus est, qui communi consilio bellum administrarent, sese Orphanos appellavere, qui etsi aliquando ⁵⁾ inter se dissentirent, ubi tamen extrinsecus vis ingruit, iunctis viribus cum hostibus congrediuntur.

Koributho cum colluvie Polonorum, inscio Wladislao Rege, Bohemiam ingresso, Wladislaus suspicionem purgaturus, promissa quinque millia equitum Sigismundo mittit: qui Olomunciam non intromissi, redeunt in Poloniam.

Dux Sigismundus Koributh Bohemorum vanis promissionibus illectus, redire Bohemiam, Wladislai Poloniae Regis et consiliariorum spreta prohibitionem, in animum induxit, sperans se Bohemiae Regnum facili negotio obtenturum. Die itaque Pentecostes, collecta numerosa Polonorum colluvie, qui aut sua patrimonia profuderant, aut iudiciis damnati, aut aere alieno gravati erant, in Bohemiam ire pergit, et tum demum communionem utriusque speciei, quam alias haereticam credebat, quo facilius ad Regni Bohemiae gubernacula pertingeret, et per se, et per suos praticare coepit, et Bohemorum pestiferis favere erroribus. Ex qua re et Bohemis peste haeretica infectis pertinacia et robor, Wladislao vero Polonorum Regi et suo Regno vehemens suspicio et sugillatio tam apud Summum Pontificem, quam apud nonnullos Reges et Principes catholicos accessit, quam Wladislaus Rex frequentibus nuntiis et literis extenuare et purgare non destitit. Ex pectore quoque Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis illam dispulsurus ⁶⁾, promissum quinque millium armatorum exercitum, ducente illum Petro Myedzwieczski ⁷⁾, et Henrico de Rogow vicethesaurario Regni Poloniae illi adinistrante necessaria, pro die et loco, de quibus inter Reges convenerat, transmittit. Facit autem exercitus ipse transitum per Oswyaneczim ⁸⁾, Rathibor, Oppaviam, Carnoviam ⁹⁾ et Moraviam ingressus, versus

¹⁾ Prissoviam *Cod. Rozr.* (Pribislawam). ²⁾ sonum *Cod. Rozr.* ³⁾ audirent, astruens. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ scelestis *Ed. Lips.* ⁵⁾ quandoque *Ed. Lips.* ⁶⁾ depulsurus *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Myedzwiedzki *Ed. Lips.* ⁸⁾ Os.wyaczim *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Tarnaviam *Cod. Rozr.*

Olomuncz, locum a Sigismundo Rege destinatum, processit, ab omni parte et latere hostilium civitatum et castrorum perferendo et reprimendo vexationem. Dum autem ad Olomuncz pervenisset, Dux Austriae Albertus Sigismundi Romanorum Regis gener, qui bellum gerendum contra Bohemos haereticos et rebelles susceperat, et pro eodem tempore in Olomuncz cum Australium, Hungarorum et Theutonicorum gente degebat, non permisit, ut Polonicus exercitus civitatem Olomunczensem ingrederetur, tum ne inter suos et Polonos exoriretur seditio, tum, quod verebatur, ne Polonicus exercitus fraudem et dolum sibi et suis moliretur, subsidium huiusmodi propter Ducis Sigismundi Koributh et Polonorum in Bohemiam transitum habens suspectum. Propter quod Polonicus exercitus ante Olomuncz diebus quindecim in campestribus subsistens, veritus, ne hostium robore aliquando occupatus opprimeretur, et incertus, an ex Olomuncz sibi Dux Albertus laturus foret auxilium, inde discedens, in Poloniam incolumis rediit. Wladislaus Poloniae Rex plures Polonos, contra suam prohibitionem cum Sigismundo Koributh Duce Bohemiam progressos, confiscatione bonorum effectuali, si extabant, sin minus, perpetuo exilio atque bannitione damnavit.

Wladislae Regi nascitur filius.

Maioris Poloniae terris, Wladislaus Poloniae Rex, peragratis, in terras Cracovienses rediit, deinde in terras Russiae processit. Quo illic agente, filius illi primogenitus ex Sophia Poloniae Regina, die Martis, ultima Octobris, in vigilia Sanctorum Omnium, Cracoviae natus est. Quae novitas Wladislae Regi apud Przemysl nuntiata, magnam illi et omni populo suo attulit iucunditatem. Quapropter post novum sibi huiusmodi denuntiatum, ex ecclesia non discessit, sed orationibus vacans et lacrimis, in gratiarum actionibus et piis operibus diem absumpsit. Dilatus autem fuit baptismus filii praedicti in tempus satis longum. Interim enim Wladislaus Poloniae Rex ad Martinum Papam quintum, notarium suum Martinum de Goworzino Canonicum Gnesnensem, significando sibi filii nativitatem et rogando, ut dignaretur illum de fonte sacro levare et adoptare in filium, transmittit. Qui novitatem huiusmodi cum singulari excipiens gaudio, nuntio Regis honorato rebus et beneficiis, ipsi etiam Sophiae Reginae maxima munera in pannis axamenticis auro intextis, congratulando eius foecunditati, destinavit, et Sbigneum episcopum Cracoviensem ad levandum infantem regium suo nomine, per literas speciales deputavit. Fecerunt idem Sigismundus Romanorum Rex, Dux Mediolani Philippus Maria, Dux et Dominus Vene-

torum Franciscus Foscari ¹⁾, multique alii Orbis Principes; adeoque felix, fausta et famosa, et omnibus qui audierant, grata fuit huiuscemodi filii nativitas, ut Dei providentiam multipliciter, et Regis senis foecunditatem attollerent, et nuntios regios, nativitatem filii denuntiantes, munificis donis honorarent.

Lublinensis terra, ne ab ecclesia Cracoviensi abstracta Chelmensi adiungeretur, Sbigneus episcopus Cracoviensis depugnat contra Regem et episcopum Chelmemsem.

Ex Russiae terris Wladislaus Rex ²⁾ in Lithuaniam processit, et hiemis tempus, venationibus intentus, deduxit, singulis necessariis ab Alexandro Withawdo procuratus. Confessoris autem sui Iohannis Chelmensis episcopi, ordinis Praedicatorum, prece et persuasione instigatus, terram Lublinensem amplam et notabilem abstrahere a Cracoviensi diocesi et Chelmensi applicare, in oppidumque Lublinense Cathedram Chelmemsem transferre, conatus est; ut quoque conatibus suis firmitatem maiorem adiceret, per Nicolaum Lasoczki ³⁾ Canonicum Cracoviensem, nuntium suum, obtinuit huiusmodi abstractionem et translationem apud Martinum Papam quantum confirmari. Qua iniuria Sbigneus Cracoviensis episcopus, non secus quam par erat, motus ⁴⁾, magno animo consurgit, et murum se, ne diocesis sua scinderetur, opposuit, ac primum Wladislaum Regem orat, ut si personam suam dignam execratione duceret, ommissa Cracoviensis ecclesiae offensa, in ipsum potius verteret iras, se ad sanguinem et mortem defensionis ecclesiae non defuturum. Dignaretur tamen prudenter attendere, Lublinensem terram a vetusto tempore et sub praesentia ⁵⁾ Beati Stanislai episcopi Cracoviensis ad diocesim Cracoviensem pertinuisse, et in ea, suscitato Petro trienne ab inferis, ad repellendum calumniosam haereditatis occupationem, in testem ad Boleslai Regis tribunal adduxisse. Attenderet insuper, quod ex Lithuania in Poloniam, Regnum Poloniae suscepturus, descendens, primum a clero diocesis Cracoviensis in Lublin exceptus sit processione honore, in ecclesia Cracoviensi fonte renatus baptismatis et diademate sacro ornatus, illic quoque sepulturam foret excepturus; caveret in eius ecclesiae iniuriam grassari, a qua tot fuisset charismatibus insignitus. Coram Praelatorum deinde et baronum multitudine in conventionem generali Siradiensi plurimum in Regem et praefatum Iohannem episcopum Chelmemsem questus, eorum assistentiam et suffragia implorabat. Communi autem consilia-

¹⁾ Phostari *Cod. Kost.* ²⁾ Poloniae Rex *Cod. Rozr.* ³⁾ Liassoczki *Cod. Rozr.* ⁴⁾ commotus *Cod. Rozr.* ⁵⁾ praesentia *Ed. Lips.*

riorum consensu suffragium latum est, et literae nomine omnium Summo Pontifici, ut scissuram huiusmodi dignaretur rescindere, scriptae, causa insuper in Apostolico Consistorio contra Iohannem Chelensem episcopum praefata super tam notabili offensa, ad instantiam Sbignei Cracoviensis episcopi, Lucido Cardinali de Comitibus commissa. Sentiens autem Wladislaus Rex proposito suo obicem fortem et durum obiectum esse, et intelligens rem non solum perniciosi exempli, sed seminarium variarum discordiarum et simultatum egisse, continuo, ut Princeps benignus et modestus, factum suum, ad quod parum sano conductus fuerat consilio, correxit et penitus revocavit. Sed et ipse Iohannes Chelensis episcopus, et Sbignei Cracoviensi episcopi et totius Regni resistentia deterritus, cessit a proposito, et omni iuri, liti et causae renuntiavit. Magna itaque Sbignei episcopi Cracoviensis constantia et animositate, ne Cracoviensis ecclesia scinderetur, effectum et provisum est, decreto apostolico ad instantiam regiam obtento, abrogato: de quibus omnibus in aerario ecclesiae Cracoviensis specialia retinentur privilegia atque documenta.

Die Veneris, vicesima sexta Iunii, Vesperarum hora, eclipsis in sole notabilis, quae per tres horas a principio usque in finem duravit.

ANNUS DOMINI 1425.

Wladislaus Rex primogenito filio suo Wladislao baptisato, Calissiam discedit, ibidemque Ericum Daciae Regem Hierosolyma redeuntem excipit et tractat.

Celebrato Natalis Domini apud Vilnam, Wladislaus Poloniae Rex, die, aliquot insuper septimanis posthaec in Lithuania commoratus, in Regnum Poloniae rediit. Pro diebusque Carnisprivii Cracoviam adveniens, die Dominico Esto mihi, quae fuit decima septima Februarii, filium suum primogenitum in Cracoviensi ecclesia per Albertum Iastrzamyecz Gnesnensem archiepiscopum, Sbigneum Cracoviensem et Andream Posnaniensem episcopos, baptisari procurat, eique paternum suum nomen Wladislaus adoptat. Aderant huic baptismati Martini Papae quinti Nicolaus de Glambociecz ¹⁾ archidiaconus Posnaniensis, et Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis Clemens episcopus Iawriensis, multorumque aliorum Regum et Principum oratores et nuntii. Aderant Principes vicini, aderant ²⁾ Pauli de Russdorff ³⁾ Magistri Prussiae duo nuntii, Martinus Kempnater ⁴⁾ magnus Commenda-

¹⁾ Glembozicz *Cod. Kost.* ²⁾ et *Ed. Lips.* ³⁾ Rosdorff *Cod. Kost.* ⁴⁾ Kempnathi *Cod. Calv. Kempnathen Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

tor, et Henricus Hold Commendator Elbingensis; aderant Regni Poloniae Praelati et proceres, qui infantem, et eorum quorum nomine advenerant et proprio, de fonte levarunt. Alexander Withawdus Magnus Lithuaniae Dux de novo nepote exultans, cunabulum argenteum ponderis centum marcarum argenti, infanti transmisit. Celebris dies illa plurimum apud Polonos habita est et in magna hilaritate traducta, quod ex Rege universis charo haeredem masculum Polonia suscepisset, sibi quidem gratum, hostibus vero et vicinis terribilem. Celebritate baptismalium perfecta, Principibus et nuntiis Regum et Principum per munera et clenodia honoratis, ex Cracovia feria quarta post Dominicam Oculi egressus, in terras Maioris Poloniae per solitas stationes processit, et Pascha Domini apud Kalisch egit: ubi ad eum venit Ericus Daciae ¹⁾ Rex, ex Sancto Sepulchro Hierosolymitano reversus. Gratus fuit Poloniae Regi suus adventus, comiterque et benigne exceptum, omnium rerum affluentia procuratum, pluribus diebus detinuit, et variis donis muneratum in magna charitate in Daciam remisit. Ex Kalisch in Poseniam et caetera Maioris Poloniae loca processit, et diem Assumptionis Sanctae Mariae ²⁾ in Przedborz tenuit. Abinde per Radoschicze, Chanczini, Kyselce, Bodzanczin ³⁾, Syenno ⁴⁾, Solyecz ⁵⁾ in Lublinsensem, post in Russiae terras descendit, fugiendo pestem, quae fere universum Regnum Poloniae pervaserat, et per tempus aestatis, autumnus et hiemis saeviens, plures mortales utriusque sexus, variarum conditionum absumpserat.

Clavus Christi donatur Wladislao Regi.

Penultima mensis Iunii, clavus unus ex his, qui sacratissimo corpori in Passione Domini nostri Iesu Christi erant infixi, Wladislao Poloniae Regi et consorti suae Sophiae Reginae per Latinum Episcopum Ostiensem ⁶⁾ Cardinalem de Ursinis vulgariter nuncupatum, transmissus et Cracoviam allatus, omnium processionum urbis Cracoviensis honore susceptus est, ac ecclesiae Cracoviensi insigni pro sempiterno memoriali donatus. In qua pro consolatione fidelium et Cracoviensis ecclesiae decore ostenditur, et singulari colitur veneratione, multiplicia languidis praestans beneficia.

¹⁾ Daniae *Ed. Lips.* ²⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ³⁾ Bozencin *Cod. Kost.* ⁴⁾ Szenno *Cod. Calv.* ⁵⁾ Solecz *Ed. Lips.* ⁶⁾ Hostiensem *Cod. Calv.*

**Poloni Regis Wladislai filium pro futuro Rege se habituros scripto testantur,
si Rex libertates quasdam promissas illis confirmet.**

In die Sancti Marci, in Brzeszcze ¹⁾ Cuyaviensi conventio generalis habita est. In qua, Wladislao Poloniae Rege petente et instante, Praelati, Principes et barones Regni Poloniae obligarunt se filium Regis noviter natum, Wladislaum, patre mortuo, pro Rege et Domino per literas speciales suscepturos. Literas tamen huiusmodi in Sbignei Cracoviensis episcopi fidem commendant, tunc demum Wladislao Regi tradendas, cum Regno et cuilibet terrae, literae speciales regiae, sigillo maiestatis munitae, libertates et immunitates continentes, iuxta minutam tunc conceptam forent consignatae. Sustulerat enim Wladislaus Rex ab omnibus ecclesiis cathedralibus, collegiatis et conventualibus, onus stationum, et a militibus terrae Cuyaviensis, eorumque kmethonibus, avenalem solutionem perpetuo indulserat, pluresque alias libertates vel contulerat, vel antiquis aliquid libertatis et gratiae adiecerat. In spem itaque huiusmodi libertatum, obligatio de suscipiendo filio Regis inita est: quae si negarentur, non teneri se ad illam, et Sbigneum Cracoviensem episcopum ad literam ²⁾ obligationis reddendam ³⁾ arctabant.

**Contributio cleri polonici Wladislao Regi negatur, ac de rebellione Semoviti
Maseviae Ducis in Brzeszcze conventus indicitur.**

Habita est et in festo Pentecostes in Lanciensi oppido Synodus provincialis, in quam singuli Provinciae Gnesnensis episcopi, praeter Iacobum Plocensem episcopum (valetudinarius enim erat), convenerant. Convenientes, an contributio viginti millium florenorum, per Martinum Papam quintum Wladislao Poloniae Regi in clero Regni Poloniae sub ea conditione, si personaliter cum potentiis suis in Bohemos haereticos expeditionem ageret, concessa, debeat iuxta regiam requisitionem iam factam, solvi vel negari, variis tractatibus digorebant. Capta ⁴⁾ autem fuit uniformis conclusio: nullo pacto clerum Polonicum ad solutionem taxae tam onerosae subiiciendum fore. Sed et Wladislaus ipse Polonorum Rex, attendens Martinum Papam nihil illi de proprio largitum esse, contributionemque ipsam, si exigeretur, clerum Poloniae multipliciter fore offensuram, sollicitare eius redditionem

¹⁾ Brzescie *Cod. Kost.* ²⁾ literas *Cod. Rozr.* ³⁾ reddendas *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Facta *Cod. Rozr.*

destitit, onus quoque expeditionis contra Bohemos Hussitas suscipere detrectavit, non intelligens Papam Martinum aliquid ¹⁾ de proprio in res fidei collaturum. Contigit autem in Synodo praedicta, Gnesnensi archiepiscopo et episcopis comprovincialibus vota sua in ea materia fundentibus, Stanislaum Pawlowsky Plocensem archidiaconum, nomine Iacobi Plocensis episcopi et suae ecclesiae illic comparentem, votum dicere iussum, publice asserere: mandatum apostolicum ad Plocensem diocesim non extendi, cum Ducatus et terra Masoviae in Plocensi diocesi consistentes proprios habeant Principes liberos, neque Poloniae Regi, neque cuiquam alteri subiectos: propter quod clerus Plocensis de Regno Poloniae non debet computari aut censeri, neque ad contributionem obligari. Qui sermo parum aequis auribus auditus, cum in notionem quoque Wladislai Poloniae Regis perlatus foret, in vehementem indignationem illum contra Semovitem Masoviae Ducem, sororis suae Alexandrae maritum, cuius consilio et mandato Stanislaus Pawlowsky usus sciebatur, provocavit, e vestigio quoque conventionem generalem in Brzeszcze ²⁾ Ruthenicali pro die Sancti Martini Confessoris indixit, quo ordine, quave via, motus Semoviti Masoviae Ducis contra Regem et Regnum se erigentes, priusquam invalescerent, opprimendi forent, provisurus.

Iacobo Plocensi episcopo succedit Stanislaus Pawlowsky.

Die Dominico Pentecostes, quae fuit vicesima septima Maii, Iacobus Plocensis episcopus, vir religionis et modestiae spectatae, qui Plocensem ecclesiam plurimum auxerat, extulerat, vasisque et clenodiis variis nobilitaverat, in sua curia episcopali in Ploczko moritur, cum annos triginta tres sedisset, et in Plocensi ecclesia sepelitur. Post cuius mortem, Capitulum Plocense futuri pontificis electionem celebraturum, dum in vota varia scissum iri constaret, Semovitus senior Masoviae Dux, precibus et intercessionibus Praelatos et Canonicos Plocenses pervincens, obtinuit Stanislaum Pawlowsky de Gnathowicze, nobilem de domo Pierzchala, archidiaconum Plocensem, cancellarium suum, eligi a parte parum saniori et maiori ³⁾. Inficiebatur tamen electio sua a tribus Ducibus Semoviti filiis, Semovito, Wladislao et Kazimiro, Stanislaum Pawlowsky singulari execrantibus livore, conatusque suos non desistebant interponere, ut electio in alios recideret. Et licet a parte saniori et minori ⁴⁾ Cristinus Nyeborowsky Cano-

¹⁾ aliquid *deest in Cod. Calv.* ²⁾ Brzeskie *Cod. Rozr.* ³⁾ *minori Cod. Rozr.*
⁴⁾ *maiori Cod. Rozr.*

nicus Plocensis, nobilis de domo Prawditarum, fuisset electus, cesit tamen, instante Semovito Duce, de iure electionis, et Stanislaus ipse Pawlowsky, impedimento sublato, anno eodem, decima octava Decembris, Romae a Papa Martino quinto confirmatus, ab Alberto vero Iastrzamyecz Gnesnensi archiepiscopo in Plocensi ecclesia consecratus est.

Semovitus Masoviae Dux propter valetudinem in Brzeszcze non praesens, Sandomiriam citatur. De molendino Lubicz Cruciferis restituendo Withawdus cum proceribus Poloniae agit.

Die Dominico Sancti Martini, in Brzeszcze ¹⁾ Ruthenicali supra flumen Bug, conventio generalis facta est. Ad quam Wladislaus Poloniae Rex cum consorte sua Sophia Regina, et Alexander Withawdus Magnus Dux Lithuaniae cum consorte sua Iuliana, Praelati, Principes, barones, Boyari, utriusque Domini, convenerant, causam rebellionis et inobedientiae contra seniore Duce Masoviae Semovitem instauraturi. Dux autem praefatus Semovitus, licet citatus et vocatus foret, ut in ipsa conventionione compareret et fidelitatis ac iuramenti homagium Regi praestaret, comparere tamen propter adversam, qua detinebatur, valetudinem, non valens, nuntios, qui absentiam suam excusarent, interponendo languorem corporis, transmisit. Absentia itaque praefati Ducis Semoviti obstante, processus contra illum suspensus est et in tempus longius continuatus. Ex conventionione quoque praedicta Brestensi duo barones ad Ducem Semovitem regio nomine missi, sibi denuntiant, ut Sandomiriae coram Wladislao Rege Poloniae personaliter compareat, homagii et fidelitatis praestiturus iuramentum. Non destitit in ea conventionione Alexander Withawdus Lithuaniae Dux animos Praelatorum et baronum Poloniae conducere et mollire, quatenus molendinum Lubicz, vigore foederis pacis perpetuae inter Regnum et Cruciferos factae demolitum, Cruciferis donaretur. Magister siquidem Prussiae Paulus de Russdorff perpendens, quantus ²⁾ illi profectus ex demolitione molendini detractus sit, in Lithuaniam ad Alexandrum Withawdum Ducem venerat, precibusque et oblationibus variis conduxerat, ut sibi illius restitutionem sua opera polliceretur. Consiliarii autem Poloniae nullum certum allegabant se posse suae postulationi dare responsum; sed rem ipsam in conventionem generalem propterea instituendam, reiiciebant.

¹⁾ Brzescie *Cod. Kost.* ²⁾ quatenus *Ed. Lips.*

Pestis in Polonia et Lithuania.

Ex conventione Brestensi Wladislaus Rex cum consorte sua Sophia Regina in Lithuaniam divertit, et illic hiemis tempus in venationibus deduxit ¹⁾: nondum enim lues pestilentica, in Regno Poloniae saeviens, Lithuanicam oram pervaserat, ex post ²⁾ tamen serpendo, etiam in Lithuaniam grassata est; coactusque Wladislaus Poloniae Rex et Alexander Withawdus, oppidis, castris et curiis derelictis, in silvarum et nemorum latebris hieme media commorari. Filius autem Wladislai Regis Wladislaus infans in Chanczini castrum delatus est, ubi per omne epidimiae tempus tenebatur.

Summus Pontifex donationes Wladislai Regis Regno incommedas, infirmit.

Sabbato in die Conceptionis Sanctae Mariae ³⁾, Wladislao Poloniae Rege et Alexandro Withawdo Duce Magno Lithuaniae apud Grodno immorantibus, Magister Prussiae Paulus de Russdorff cum nonnullis suis Commendatoribus advenit, Ducomque Alexandrum Withawdum, quatenus molendini Lubicz donationem apud Poloniae Regem efficeret, tanto studio, tantisque conatibus et instantiis interpellare coepit, ut Alexander Withawdus vel se molendinum Lubicz apud Regem et Regnum impetraturum, vel districtum Polangam supra sinum maris Samagittici situm, Magistro et Ordini donaturum, astrinxerit. Wladislaus quoque Poloniae Rex frequentibus precibus et persuasionibus Alexandri Withawdi expugnatus, benivolum se ad donationem molendini Lubicz exhibebat, dummodo consilarii Regni Poloniae, sine quibus rem tam arduam decernere non posset, impedimento non forent. Sentiens insuper Summus Pontifex Martinus Papa quintus, Regni Poloniae castra, civitates, oppida, villas, caeterosque introitus per Wladislaum Poloniae Regem prodige magis, quam fructuose et necessarie donasse, inscripsisse et distraxisse, archiepiscopo Leopoliensi dat in mandatis, ut literis, donationibus et inscriptionibus regiis non obstantibus, Regnum Poloniae reintegret, decernatque Regem ad observandum donationes, inscriptionesque bonorum per eum factas, non teneri ⁴⁾.

¹⁾ exegit *Cod. Rozr.* ²⁾ postea *Cod. Rozr.* ³⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.*
⁴⁾ *Cod. Calv. sequens additamentum subnectit*: Quod ne cui scrupulum in credendo afferat, copiam Bullae apostolicae subnectimus. *Bulla autem ipsa desideratur in omnibus Codd.*

ANNUS DOMINI 1426.

Wladislaw Regi in venatione pes frangitur. Legati ad Magistrum Prussiae mittuntur, ne molendinum Lubicz, foederis icti memor, repetat.

Solennitatem dierum Natalis Domini et tempus intervalli, dum Wladislaus Poloniae Rex apud Vilnam cum consorte sua Sophia Regina exegisset, et ante Carnisprivium ex Lithuania redire in Poloniae Regnum, peste conquiescente, inciperet, in loco venationum, qui appellatur Byalowyseze ¹⁾, venationi ursi insistens, casualiter pedem fregit, et exinde in terram Chelmensem discedens, dies Carnisprivii et tempus Quadragesimae in Lubomlya ²⁾ et Krasznistaw, crus offensum medendo, absumpsit. Acta est autem pro Quadragesimae medio in oppido Wartha conventio generalis. Ad quam licet Wladislaus Poloniae Rex propter pedis languorem non venisset, consilarii tamen principales illuc convenientes tractabant, qualiter Alexandro Withawdo Duci Magno Lithuaniae, molendinum Lubicz donari Cruciferis petenti, responderent. Post varios autem tractatus in re ipsa habitos, deliberatum fuit, petitionem Alexandri Withawdi audiendam et molendinum Lubicz Cruciferis donandum non esse, cum ex donatione ipsa pacis perpetuae inscriptiones, conditione de molendino Lubicz abrogata, laesum et violatum iri contingeret. Neque respectus per Alexandrum Withawdum iniectus, pendendus, quo se asserebat, molendino Lubicz negato, Polangam supra mare Samagitticum sitam, centum gradibus quam Lubicz utiliozem, ex pacti pollicitatione Cruciferis largiturum. Mittuntur deinde ex ipsa conventionem Wladislaus de Oporow Decretorum Doctor et Iarandus de Brudzewo Cuyaviensis vexillifer ad Magistrum et Ordinem Prussiae, qui sibi denuntient, illumque admoneant, ne in violationem foederum pacis perpetuae donationem molendini Lubicz ambiat, Ducemque Alexandrum Withawdum sollicitare et inducere pro eius largitione, et quasi quandam ponere inter fratres divisionem desistat; spem insuper de Polangae donatione, per Ducem Alexandrum Withawdum, casu, quo donatio molendini Lubicz non proveniret, sibi factam, deponat, cum Dux Alexander donationes in terris Lithuanicis, Rege Wladislawo dissentiente, facere non potuerit. Quamvis autem Prussiae Magister Paulus de Russdorff, legatione huiusmodi accepta, constanter negasset se Alexandri Ducis Magni pro donatione molendini Lubicz quaesivisse suffragia: eo tamen callidius et scrupulosius et per se ipsum

¹⁾ Byalowyeszy *Cod. Calv. Byalowicze Ed. Lips.* ²⁾ Lubowlya *Cod. Rozr.*

et per nuntios ac literas coepit Ducem Magnum Alexandrum pro praedicti molendini Lubicz donatione interpellare. Non quod magnopere huiusmodi indigeret molendino, sed occasionem oblatam non esse negligendam censebat, per quam unionem et charitatem fraternam inter Wladislaum Regem et Alexandrum Ducem scinderet et iurgia atque bella inter illos consere-ret, quos unitos et concordés sibi sciebat esse magno terrori.

Wladislaio Rege fidem datam de libertatibus et iuribus confirmandis non exsolvente, literae, quibus filius eius in Regno constituebatur, a Polonis concisae sunt.

Paschatis festo apud Krasznistaw exacto, in Octava illius Wladislaus Poloniae Rex per Wislam in navibus in terram Cuyaviensem, curato iam pede, descendit, in transitu suo per Ianussium Ducem Masoviae in Warschovia, in Ploczko vero aliisque pluribus locis per Ducem Semovitum ex-ceptus et honoratus. Ex terra Cuyaviensi venit Lauciciam, et generalem pro festo Pentecostes, frequenti numero consiliariorum ad illam conflente, tenuit conventionem. In qua cum in primis Wladislaus Poloniae Rex a Prae-latis et proceribus universis rogaretur, ut vigore recessuum conventionis Brestensis pro die Sancti Marci habitae, iura et libertates novas et veteres confirmare et innovare dignaretur, respondere diutius rogationi cunctatus est. Sigismundi enim Romanorum et Hungariae Regis consilio, quod per specialem nuntium, ad ipsum usque in Hungariam missum, expetierat, per-suasus, mutaverat propositum: qui antiquorum iurium confirmationem et largitionem novorum, sibi et successoribus perniciosam, neque respectu pro-missionis de suscipiendo filio, cum ad id lege obligentur divina, libertates novas concedendas fore censebat; studendumque magis, ut singuli consilia-rii per singulares literas faciant de suscipiendo filio, singularibus nomini-bus sponsionem. Id consilium non secus quam a Minerva largitum, Wla-dislaus Rex observans, neque se antiqua iura confirmaturum, neque nova largiturum edicit. Murmure illico coorto, Sbigneus Cracoviensis episcopus in concionis medio assurgens, literam universalem ¹⁾ Regni, sigillis Prae-latorum et procerum communitam, qua ²⁾ se filium Regis, Rege obeunte ³⁾, pro Rege accipere astrinxerant, reproducit. Haecine ⁴⁾, inquit, est litera fidei meae credita, quam ⁵⁾, Rege nostro servare promissa abnuente, inte-gram ⁶⁾ reddo. Excepta ⁷⁾ illico a proceribus est ⁸⁾, et gladiis nudatis, non

¹⁾ literas universales *Cod. Rozr.* ²⁾ communitas, quibus *Cod. Rozr.* ³⁾ mortem obeunte *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Hae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ sunt literae fidei meae creditae, quas *Cod. Rozr.* ⁶⁾ integras *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Exceptae *Cod. Rozr.* ⁸⁾ sunt *Cod. Rozr.*

sine strepitu et fragore micantium mucronum et pavorem nimium afferentium, inspectante Rege, in partes minutas discerpta ¹⁾). Quo facto Rex tristis et anxius ex concilio discessit. Ne tamen animos consiliariorum exacerbatos relinqueret, diebus sequentibus spem dabat, deliberatione sumpta, promissam iurium et libertatum confirmationem et donationem se daturum. Interim tamen a pluribus consiliariis singulares literas exigere non destitit; paucique admodum reperti, qui largitionibus et promissis regis non cederent, et publicis rebus atque iuribus neglectis, se per singulares literas de suscipiendo filio Regis, propiores utilitati privatae quam publicae, non obligarent.

Molendinum Lubicz, propter timorem scissionis, Withawdo permittitur Magistro Cruciferorum donandum.

In eadem iusuper Lanciensi conventionione, post multas considerationes et respectus scrupulosius libratas, ne schisma aliquod inter Wladislaum Poloniae Regem et Ducem Alexandrum Withawdum incideret, deliberatum fuit, ut ad preces frequenter et tunc repetitas praefati Alexandri Withawdi, molendinum Lubicz Magistro et Ordini Cruciferorum donaretur et eius demolita permetteretur reaedificatio. Missique sunt ex conventionione praefata ad Alexandrum Withawdum in Lithuaniam, Sbigneus Cracoviensis episcopus, Petrus Schaffranyecz succamerarius Cracoviensis, Domarath de Kobilany castellanus Byeczensis et Nicolaus Drzewyczky notarius regius, qui docerent illum, Regem et Regnum, non sine periculo pacis perpetuae cum Cruciferis firmatae, et dispendio Regni atque dedecore, precibus suis condescensum esse ²⁾, quatenus gratiam et liberalitatem Regni et Regis in eum factam attenderet, Regique et Regno Poloniae fideliorem se in dies propterea praestaret, et exposit res similes, perniciem Regni secum trahentes, expetere desineret; insuper, ut actiones suas, quibus aliquando contra promissa et inscriptiones Regi et Regno factas, excedebat, carperent et improbarent, correctionemque et emendam requirerent. Nuntios praedictos ad se in Trokky venientes, Alexander Withawdus singulari comitate, honoreque excepit. Primum quidem Mathiam Vilmensem episcopum cum omnibus Ducibus et Boyaris maioribus Lithuaniae illis ordinans duobus milliaribus a Wilno occurrere, exposit vero et ipse ex cameris et thalamis superioribus descendens in porta castris inferiori nuntios excepit. Tribus diebus continuis in referenda legatione Sbigneus Cracoviensis episcopus

¹⁾ discerptae sunt. *Cod. Rozr.* ²⁾ consensisse *Cod. Rozr.*

legationis princeps, in usus est, et dulci, modestoque ac facundo sermone, qui ei naturali, gratuitoque dono inerat, cunctis qui audiebant, in stuporem tam limati sermonis, certatim illum laudantibus, conversis, nihil silere de his, quae sibi et suis collegis erant imposita, omisit, adeo audaci et constanti corde frequenter Alexandrum Withawdum Ducem obiurgans, corripiens atque carpens, ut Dux ipse bilem continere saepius accensam non posset. Ut tamen erat vir ingenii solertis et maturi, cholera compressa, ad omnia modeste respondit, et singulis capitibus suarum reprehensionum mansuetam reddidit responsionem, pollicens universa, quibus in Regem et Regnum deliquerat, studio propensiori se emendaturum; nuntiis quoque ipsis apud se aliquot diebus tractatis et altis honoratis muneribus, Wladislao Poloniae Regi per illos quinque millia marcarum latorum grossorum dono misit. Ab eo quoque tempore molendinum Lubicz ex donatione Regis in ditionem Prussiae Magistri redierat.

Bellum inter Withawdum et Pskovienses.

Aestate eadem Alexander Withawdus Magnus ¹⁾ Dux Lithuaniae, praedictis regiis nuntiis in Poloniam remissis, expeditionem in Pskovitas, qui et ipsi genus et linguagium a Ruthenis ducunt, parat. Causa belli tenuis et pene nulla suberat, quod Pskovienses limitare dominia ²⁾ Lithuaniae a terris suis et gades Alexandrum ponere pro beneplacito non sinebant. Rumore autem contra illos per Withawdum suscepti belli ³⁾ intellecto, etiam et hanc causam in totum rescindere, bellum perosi, parant. Missis quoque iuxta morem gentium nuntiis, qui cum regiis legatis adhuc apud ⁴⁾ Trokky praesentibus supervenissent, rogant, ne Alexander Withawdus illis bellum inferat: parati cedere de proposito et limitationem terrarum pro suo beneplacito permittere. Nihil motus à humilitate, aequitateque Dux Alexander, arma contra illos sumit, licet expeditio ipsa, velut parum iusta, per Sbigneum Cracoviensem episcopum fuisset sibi multipliciter dissuasus. Et supeditatis omnibus, quae vel ipsi ⁵⁾ vel exercitui (quoniam regio Pskoviensium magna ex parte inculta et deserta est) usui forent, magnum ex baronibus et militibus Poloniae secum ducens exercitum, terras Pskovienses in locis bassis ⁶⁾ sitas, vastare aggressus, castrum Woroniecz ⁷⁾, inter castra Pskoviensia, quae novem tantummodo habere feruntur, secundum,

¹⁾ Magnus *deest in Cod. Calv.* ²⁾ bona *Cod. Rozr.* ³⁾ belli *deest in Cod. Calv.* ⁴⁾ in *Cod. Rozr.* ⁵⁾ sibi *Cod. Rozr.* ⁶⁾ inferioribus *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Wranacz *Cod. Rozr.*

obsidione cingit, caeteras arces incendiis ¹⁾ et vastatione villarum terret et allidit. Verum ut fit in bello aequitate omissa suscepto, eventus desiderii Alexandri Withawdi nusquam minus respondebant. Quinque hebdomadis coelum pluviam fundens, adeo coelesti imbre terram effecit complutam, consurgente Arcturo, tonitrua simul et fulgura frequenti tempestate concidebant, praecipites e coelo imbres diffundentia, ut equos terra non sustinens, undis ad genua involveret. Terra insuper suapte ²⁾ mollis et aquosa, pluviarum multitudine resoluta, quadrigarum et quadrupedum transitum, nisi virgultis et viminibus constricta, non ferebat. Equis pabulatio, hominibus quoque commeatus, deerant; plures mortales fame disperiebant. In congressibus singularibus Pskovienses, gens pavida et fugax, Polonis et Lithuanis evadebant superiores ³⁾. Omnia incepta Alexandri Withawdi cedebant aut in adversum, aut in irritum. Pluribus itaque molestiis et angoribus Alexander defatigatus, trahere cum animo suo anxie coepit, omitteretne bellum evidenti infelicitate hactenus gestum, an fortunam rursus experiretur, quae crebro illi adversa, poenitere eum sui consilii, et sero Sbignei Cracoviensis episcopi memorari coegit. Itaque ad hostes mittens, pacem, si conditionem oblatam implere velint, offert. Pskovitae autem eventibus aliquot elati, pacem abnuunt, nuntiosque sine pacis spe, felicitati suae non statuendo ⁴⁾ modum, vaeuos remittunt. Mutatur illico fortuna, mutatur et coeli intemperies, subitoque ex coelo caliginoso serenitas votiva coorta, exercitum Ducis Alexandri ex locis vicinis omnium victualium ⁵⁾ copiam contrahere ⁶⁾ permisit; cedere et fugere Pskovienses, clades insuper frequentes excipere coacti sunt, sensimque omnis fortuna, omnis victoria, ad Alexandrum Withawdum redibat. Quo malo Pskovienses perterriti, missis nuntiis, pacem, quam spreverant, multifarie rogant et impetrant. A quibus Alexander Withawdus magna auri et argenti, tam fusi quam signati ⁷⁾, quantitate accepta, quam in barones et nobiles Poloniae secum militantes liberaliter erogavit, pacem Pskoviensibus per certas conditiones et capitula, quibus limitatio terrarum suo arbitrio relinquebatur, concessit, solutaque castrorum Woroniecz ⁸⁾ obsidione, incolumis cum exercitu suo in Lithuaniam rediit. Erat enim Withawdus Dux, sicut adversantibus asper, ita supplicibus et aequa offerentibus placabilis.

¹⁾ incendio *Cod. Rozr.* ²⁾ suapte natura *Cod. Rozr.* ³⁾ evadebat superior. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ statuentes *Ed. Lips.* ⁵⁾ venalium *Cod. Calv.* ⁶⁾ coavehere *Ed. Lips.* ⁷⁾ formati *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Wronacz *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Kazimirus filius secundus nascitur Wladislao Regi.

Conventione Lanciciensis expedita, Wladislaus Poloniae Rex Cracoviam, ad visitandam consortem suam Sophiam Reginam, ad videndam quoque prolem alteram, nuper ex ea natam, transiit: filium enim secundum Kazimirus, sextadecima mensis Maii, in Solis ortu, fuerat enixa. Cracoviam autem adveniens, solennia secunda Iunii baptismi egit et Kazimirus infanti nomen imposuit. Exultans insuper de ortu alterius filii, curiam regalem instituit, ac militibus in palaestra certantibus praemia proposuit, eaque athletic donavit. Ex Cracovia per Ilkusch, Szyewyor, Kozeglowy, Czanstochowa, Klobuczko, Krzepicze, Wyelun, in terras Maioris Poloniae reversus est, et residuam aetatem illic absumpsit, pertranseundo et visitando castra et civitates commetaneas, videlicet Drahim, Myedzirzecz, Walecz. Ex Maiori Polonia pro festo Nativitatis Sanctae Mariae ¹⁾ Sandomiriam venit; exinde in terram Lublinensem, post in terras Russiae divertit. Quibus peragratis, in Nyepolomicze pro festo Sancti Martini advenit.

Auxilia quinque millium contra Turcos a Wladislao Sigismundo Romanorum et Hungariae Regi frustra mittuntur.

Solicitatus autem Wladislaus Poloniae Rex Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis multiplici instantia atque prece, de ferendo illi solatio ²⁾ contra Turcos, quinque millia gentium armatarum mittere repromittit. Quod ut facilius expleret, omnibus terrarum tantummodo Russiae baronibus et militibus in expeditionem huiusmodi iubet proficisci. Paritum est autem fere per universos Russiae milites, paucis exceptis, iussionibus Regis, et in decenti ac pulcherrimo apparatu, sub ductu Ianussii Kobilensky militis, capitanei Sanocensis, de domo Grzimalitarum (illum enim Wladislaus Rex universis ducem praefecerat), exercitus notabilis, quinque millium armatorum numerum excedens, de terris Russiae in subsidium Sigismundo Regi contra Turcos egressus, usque ad Danubii fluentia, circa Braylow ³⁾, in terra Bessarabiae ⁴⁾, pro die Sancti Iohannis Baptistae, qui inter Reges convenerat, pervenit. Pro eadem siquidem die Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex cum omnibus suis potentiis se ad Braylow ⁵⁾ asseverabat venturum: quapropter et Wladislaus Poloniae Rex virtutem

¹⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ²⁾ auxilio *Cod. Rozr.* ³⁾ Bragilow *Cod. Rozr.*

⁴⁾ Bessarabiae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Bragilow *Cod. Rozr.*

promissis suis daturus, ne diem illam negligerent, strictius imperaverat. Verum Sigismundus Romanorum Rex variis, praecipue tamen Bohemicis distentis negotiis, expeditionem in Turcos institutam prosequi differebat. Quapropter gentes Wladislai Poloniae Regis circa Braylow ¹⁾ in campibus, duobus prope mensibus immoratae, Sigismundi Regis et suarum gentium operiebantur adventum. Neque tam diuturno tempore quicquam fastidii hauserant, longiorem etiam moram in eo praestolando absumpturi: nisi pro comperto accepissent, Sigismundum Regem a rebus belli instituti abstractum animum ad alia negotia divertisse ²⁾. Propter quod exercitus Polonicus frustra fatigatus, a Danubio incolumis in Poloniae Regnum remeavit. Et quoniam nonnulli milites terrarum Russiae ire ad expeditionem praefatam, mandato Regis neglecto, contempserant, ni per prius illis quinque marcae Polonicae pro una quaque lancea solverentur; propter quod Wladislaus Rex ad magnam indignationem contra eos exandescens, singulos rebelles, nulli deferens conditioni aut praeeminentiae, comprehendit, detinuitque aliquanto tempore molestia carcerali. Tandem tamen velut is, qui pietatis affluebat visceribus, precibus Praelatorum et baronum suorum Poloniae, pro captivatis huiusmodi intercedentibus, devictus, omnem illis noxam et offensam dimisit benigniter, haereditariaeque bona et possessiones, quae abstulerat, restituit, praeter advocatiam Krosnensem, quae detinetur in eam ³⁾ diem.

Wladislaus Rex suis primoribus feras in venationibus captas mittit.

Ex Nyepolomicze Wladislaus Rex per solitas stationes et loca in Lithuaniam processit, et ferarum capturis hieme cuncta ⁴⁾ vacavit. Ex feris diversi generis, quas ora Lithuanica producit, per venationes captis, primum Sophiae Reginae, deinde archiepiscopis, episcopis, palatinis, baronibus Regni Poloniae, item Slesiae Principibus, item Capitulo, item Magistris et Doctoribus Universitatis Cracoviensis, item consulibus Cracoviensibus, qualibet hieme, integra ferarum corpora, aut si temporis caliditas imminabat, sale infusa, mittere non negligebat. Ex quo et munificentiam suam longe lateque propagabat, et charitatem sibi atque devotionem in subditorum pectoribus magnopere augebat.

¹⁾ Bragilow *Cod. Rozr.* ²⁾ convertiisse. *Cod. Rozr.* ³⁾ hanc *Ed. Lips.* ⁴⁾ tota *Cod. Rozr.*

Boleslaus Dux Theschnensis moritur.

Sexta die mensis Maii, Boleslaus Theschnensis Dux, filius Przemislai senioris, in Theschin diem obiit, in sepulchris patrum suorum apud monasterium Theschnense fratrum Praedictorum tumultus, relinquens quatuor filios, rarae pulchritudinis et formae viros, videlicet Wenceslaum, Wladislaum, Przemislaum et Boleslaum ¹⁾; ex quibus duo, videlicet Wenceslaus et Wladislaus, sine prole obierunt: et unam filiam Alexandram, Ladislao de Gara Palatino Hungariae desponsatam, quos ex secunda uxore, muliere suae aetatis pulcherrima, Offka, filia Semoviti Ducis Masoviae et nepte germana ex sorore Wladislai Poloniae Regis, susceperat. Nam prima uxor Margaretha filia Ianussii Rathiboriensis Ducis, quam patre nequicquam prohibente duxerat, fuerat infocunda.

Albertus Iastrzamyecz archiepiscopus Gnesnensis speciali autoritate Papae omnes suas dioceses visitans, a Wratislaviensibus contemnitur.

Gnesnensis archiepiscopus Albertus Iastrzamyecz, Martini Papae quinti mandato actus, in Gnesnensi provincia, iuxta directam illi a Summo Pontifice formam, eo anno visitationis officium exercuit, corrigendo ecclesiarum personarum excessus, vitia et abusus. Et licet singulae dioceses, singulaeque Cathedrae Polonicae ecclesiae ei paruisent, et cum omni mansuetudine permisissent se corrigi et visitari: Wratislaviensis tamen sola diocesis, sive suorum conscia reatum, sive correctionem et restrictionem abusuum et procurationem sui metropolitani molestius latura, allegatis infestis Bohemorum haereticorum bellis, quibus in una tantummodo exigua parte premebatur, ni visitaretur, restitit, et salutis suae atque religionis authorem, pluribus interpositis simulatis difficultatibus, ingressum ad se subtrahit. Ipse insuper Albertus Iastrzamyecz Gnesnensis archiepiscopus, etsi se a Wratislaviensi episcopo et clero spretum et refutatam iri moleste ferret, et sententiam interdicti posset in universam diocesim rebellem Wratislaviensem promulgare, iuxta quod illi a sapientibus et doctis viris suadebatur, metu tamen mortis continuit se a censurarum rigore: avisatus a sciolis, si in proposito visitandi perseverans, in diocesim Wratislaviensem censuris ad parendum coercitum advenisset, certis et variis venenis procul dubio fuisset appetitus.

¹⁾ Dobeslaum *Cod. Rozr.*

Andreae Lyaskari Posnaniensi episcopo succedit Miroslaus, et huic Stanislaus Czyolek.

Die Saturni, vicesima quarta Augusti, Andreas Lyaskari ¹⁾ Posnaniensis episcopus, dum annis quindecim sedisset, in castro patrimonii sui Goslawicze, quod ipse muris erexerat, catholice et religiose, viatico sacro sumpto, moritur et in Posnaniensi ecclesia sepelitur. Cuius morte secuta, Martinus Papa quintus Miroslao Praeposito Gnesnensi, suo familiari continuo atque Datario ²⁾, Decretorum Doctori, nobili de domo Nalancz, Polono, proprio motu et apostolica auctoritate providit. Ex Capitulo autem ³⁾ Posnaniensi, nonnullis Praelatis et Canonicis, regiis motis intercessionibus, Stanislaum Czyolek ⁴⁾ Regni Poloniae vicecancellarium, nobilem de domo Taurorum, eligentibus, gravis contentio inter Martinum Papam et Wladislaum Regem fuit suborta: nam neque Miroslaus provisu apostolicus et in episcopum consecratus, Rege negante, possessionem Posnaniensis ecclesiae habere usque ad obitum suum potuit, neque Stanislaus Czyolek suae electionis, quamvis Wladislaus Rex pro illo plurimum adniteretur, confirmationem. Biennio quoque prope exacto, monstruosa inter Papam et Regem, occasione ecclesiae Posnaniensis praefatae, duravit contentio, ampliusque duratura, nisi Miroslaus episcopus morte subtractus fuisset, sepulturam apud Mariam ⁵⁾ de Populo sortitus. Quo obeunte, Martinus Stanislaum Czyolek de Posnaniensi ecclesia ex morte Miroslai vacante, intercessionibus Regis permotus et devictus, providit.

Semovitus senior Masoviae Dux moritur.

Semovitus senior Masoviae et Plocensis Dux, gener Wladislai secundi Lithuani Poloniae Regis, Princeps insignis, et qui etiam Belzensem Ducatum pro dote cum Alexandra sorore germana praefati Wladislai Regis Poloniae, iure perpetuae haereditatis inscriptum ratione dotis per praefatum Wladislaum Regem, susceperat, et Ducatum eundem baronibus et militibus suis Masoviae adeo, ut pauci illic Ruthenorum proceres relinquere, impleverat, habens annos aetatis circiter sexaginta, ... mensis ... ⁶⁾, contracta ex senio coecitate, in oppido suo Gostinin, Sacramentis omnibus procuratus, moritur, et in ecclesia Plocensi maiori iusto honore, in choro

¹⁾ Lyaszky Cod. Calv. ²⁾ notario Cod. Kost. ³⁾ vero Cod. Kost. ⁴⁾ Ciolek Cod. Kost. ⁵⁾ apud Sanctam Mariam Ed. Lips. ⁶⁾ Dies atque nomen mensis obitus Semoviti desiderantur in omnibus Codd.

sepelitur. Alexandra autem relicta sua, cum funus suum vestibus valde pretiosis exornasset, et cingulo argenteo et balteo militari, ac gladio, caligis et ocreis et calcaribus deauratis amicisset, stratum etiam illi mole et pretiosum in sepulchro, et tecturam lecto imponens, collocasset, illicque corpus suum barbarorum magis quam Catholicorum ritu condidisset: Stanislaus Pawlowsky tunc Plocensis episcopus non tulit hanc abominationem gentilem; sed cunctis a funeris officio discedentibus, et aurum et argentum, vestes, lectisternia et caetera ornamenta e sepulchro deposuit ¹⁾, et in usus divinos et humanos convertit. Reliquit autem idem Dux Semovitus quatuor filios, videlicet Alexandrum episcopum Tridentinum, postea in Cardinalem Romanae Ecclesiae assumptum, Semovitum Ravensem, Wladislaum Plocensem et Kazimirum Belzensem, Duces, mirae fortitudinis et elegantiae viros, ex praefata Alexandra germana Wladislai Regis Poloniae susceptos, in quos dives natura multa prodigalitatibus suae dona et decora effuderat, quae processu temporis fusca caligine obduxit: nemo enim ²⁾ illorum, quamvis clara et splendida coniugia fuissent sortiti, successorem reliquit. Susceperat etiam ex eadem Alexandra consorte sua idem Dux Semovitus Masoviae senior quinque filias rari decoris, raraeque formae virgines, quarum prima natu maior, Cimbarka nomine, nupsit Arnesto Duci Austriae seniori, ex qua natus est Fridericus tertius, qui Romani Imperii gubernacula annis citra quadraginta tenuit; altera ³⁾ Offka, quae caeteris forma anteibat, nupsit Wenceslao Theschnensi Duci; tertia Emilia nupsit Boguslao Stolpensi Duci; quarta Anna nupsit Michaeli Duci Lithuaniae, nepoti Alexandri Withawdi germano et filio Sigismundi Magni Ducis Lithuaniae; quinta Catherina in virginitate permanens usque ad mortem.

ANNUS DOMINI 1427.

Kazimirus filius Wladislai Regis moritur. Withawdus Sophiam Reginam suspectam habens, comitia celebrari propterea obtinet.

Natalitio Salvatoris apud Grodno, sequentibus vero diebus apud nemora, venationi dando operam, Wladislaus Poloniae Rex, exactis, ex Lithuania discedens, in Chelm pro diebus Carnisprivii adventit. Quibus assumptis, in partes Russiae transiit, et Pascha Domini apud Przemisliam celebravit, solitisque stationibus usus, apud Russiam aliquanto tempore constitit. Secunda autem die Martii, filius Wladislai Regis noviter susce-

¹⁾ exposuit *Cod. Rozr.* ²⁾ namque *Ed. Lips.* ³⁾ secunda *Cod. Rozr.*

ptus, Kazimirus, apud Cracoviam mortuus, et in ecclesia Cracoviensi ante altare Sancti Erasmi sepultus, afflictionem Regi et consorti suae Reginae Sophiae attulerat, qui de illius excessu turbati, moerori plus quam sat erat, indulgebant. Alexander autem Withawdus Magnus Lithuaniae Dux, foecunditatem Sophiae Reginae, quae duobus filiis productis, etiam in eum annum uterum porregerat, habens vehementer propter rumores, qui ad illum deferebantur, et Wladislai Regis decrepitam magis, quam senilem, de qua apud illum conqueri solebat, aetatem, suspectam, conventum secum pro die Exaltationis Sanctae Crucis apud oppidum Hrodlo agi Regem ¹⁾ obtinuit, disseminatis, vulgatisque ²⁾ rumoribus provisurum, et famae Regis et Reginae ³⁾ consulturum, cum fama impudicitiae eam graviter laborare constaret.

**Sophia Regina in convitiis de adulterio per Withawdum Ducem rea agitur,
et aliquot militares suspecti captivantur.**

Exaltationis Sanctae Crucis festo in diem Solis eveniente, conventio in Hrodlo oppido supra fluvium Bug, per Wladislaum Poloniae Regem, qui Sophia Regina apud Medikam curiam dimissa, illuc venerat, et Alexandrum Withawdum Lithuaniae Ducem ⁴⁾, habita est. Ad quam cum tantummodo consilarii Poloniae privatim accersiti, et in sententias Regis et Ducis assentire soliti, caeteris, qui in dicendis sententiis spectatae fidei et libertatis noscitabantur, ne impedimento forent, exclusis, convenissent, Alexander Withawdus proposuit: se ex certis relationibus et avisamentis pro comperto accepisse, Sophiam Poloniae Reginam, pudicitiae laxatis habenis, nonnullis Poloniae ⁵⁾ militibus, per eum proprio nomine expressis, amore inordinato affectam esse, vererique, ni celeriter gliscenti malo occursum fuerit, eam pro sexus sui fragilitate in peiora, Regem, Regnum et genus suum dedecorantia, praesertim cum aetas, forma, successus felices, otium, rerum et ciborum abundantia, occasiones subministrent, prolapsuram; captivandosque milites, et Sopiam Reginam strictiori ⁶⁾ custodia, parco atque castigato cibo usuram, habendam. Ea re affectus Rex et sinceritati famae regiae et Regni provisurus, an Sophiam Reginam ludibrio et confusione vulgatori, dudum illi iratus, innodaturus Withawdus Dux censuerit, non satis poterat investigari: quam et mihi, cui tardius contigit ingenium, pro vero in partem alteram locare non placuit. Assensum est et per Wladislaum Regem et consiliarios praesentes, Alexandri Ducis pro-

¹⁾ regium *Cod. Rozr.* ²⁾ divulgatisque *Cod. Rozr.* ³⁾ Regni *Cod. Calv.* ⁴⁾ Magnum Lithuaniae Ducem *Ed. Lips.* ⁵⁾ Polonorum *Ed. Lips.* ⁶⁾ in strictiori *Cod. Rozr.*

positioni, sententiaque sua cum laudatione excepta, secretissime decretum, ut et notati milites caperentur, et certae virgines, quarum contubernio Sophia Regina amplius ¹⁾ utebatur, ex curia illius relegarentur, ipsaque Sophia in strictiori custodia haberetur: quam etiam sibi, cum militibus suspectis, Withawdus Dux levi atque mobili ingenio deposebat mitti, praecipiti et rapido consilio in omnes gravius, quam cuiusquam ferebat aestimatio, animadversurus. Huius decreti executio illico posita est: et Hincza de Rogow, Petrus Kurowsky, Laurentius Zaramba de Kalinowa, Iohannes Kraska, Iohanne de Konyeczpolye, Petro et Dobeslao de Sczekoczino germanis, diffugientibus, capti et in carceralibus vinculis notabili tempore habiti; Regina autem Sophia in suspicionem Wladislao Regi per Withawdum Ducem adducta ²⁾, utpote, qui eius conditionem, naturamque, dum in curia sua versaretur, dudum probe perspectam habuerat. Virgines vero Sczukowskye biduae ³⁾, Catherina videlicet et Elisabeth, a curia Sophiae Reginae abstractae et ad Alexandrum Withawdum Lithuaniam deductae, perpetuumque illic, viris acceptis, incolatum nactae, de scelere thori violati diligentius investigatae sunt, quaestiones, nisi integram indicassent veritatem, passurae. Quae dum suspicionem, per secretorum confessionem tormentis expressam, in Reginam et milites confirmassent, ad capitis damnationem singulos Alexander Withawdus, ni consiliarii aliqui Poloniae restitissent, deposebat. Omnis siquidem regia tam actio quam potestas, aut translata videbatur in Alexandrum Withawdum, aut secum communicata, propter virtutes et factivitates plurimas, praecipue tamen propter honestatem, liberalitatem et animi magnitudinem, ad quas ipsum natura ipsa magnum et excelsum Principem effinxerat: Duxque ipse Withawdus, quam proprius Rex Wladislaus, Polonis meticulosior, quod et in ultionem transgressionis subito exigendam foret pronior, et impetrandi, quae vellet, apud Regem, dandique et auferendi, potestatem geminatam apud illum magis, quam apud Regem, videbant consistere. Tentaverat autem Hincza de Rogow, qui amplius de stupro insimulabatur, effugere: qui in fuga comprehensus, dum se suspectiorem fecisset, in profundum squallidae turris apud Chanczini trusus, parum abfuit, ut animam non exhalaret, vinculis et foetore agitatum.

¹⁾ frequentius *Cod. Rozr.* ²⁾ aduncta *Ed. Lips.* ³⁾ duae *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Sophiae Reginae, edito filio itidem Kazimiro, sacramenti purgatio de suspitione adulterii indicitur, et prognosticon trium filiorum regionum capitur.

Conventione in Hrodlo expedita, Wladislaus Rex in terras Russiae rediit, et autumnus tempore apud illas exacto, in Lithuaniae terras descendit, atque illic totam hiemem, venatui ¹⁾ dando operam, absumpsit. Sophia autem Poloniae Regina de nota ²⁾ sibi et suo nomini ex captivitate militum et relegatione virginum imposita, ultra quam credi potest, tristis et anxia, fletibus et lamentis vacans, querebatur se sinistre et per iniuriam infamatam. Ordinatione autem et iussu Wladislai Regis ex terris Russiae Cracoviam se contulit, et die Saturni penultima Novembris, in vigilia Sancti Andreae Apostoli, tertium filium, a Sbigneo Cracoviensi episcopo, die Solis vicesima prima Decembris, videlicet in festo Sancti Thomae Apostoli, apud Cracoviensem ecclesiam baptisatum et Kazimirus vocatum, effudit. Quemadmodum autem partus primi filii sui Wladislai propriis fuit optabilis et gratissimus, forensibus vero et vicinis formidolosus et tremendus: ita ex contrario huius nativitas propriis quidem erat molesta et execrabilis, extraneis vero iucunda et hilaris, qui notam Reginae et infanti inustam fabulis et irrisione prosequabantur: ad quam abolendam, consiliariis sancientibus ³⁾, purgatio Sophiae Reginae metsexta manu indicta est. Quam Sbigneo Cracoviensi episcopo, Cristino de Ostrow castellano; Iohanne de Tarnow palatino, Cracoviensibus, et Nicolao de Michalow palatino Sandomiriensi et capitaneo Cracoviensi, accipientibus, per se et septem insigniores feminas et matronas peregit, videlicet Catherinam Nicolai palatini Sandomiriensis consortem, Annam Sbignei ⁴⁾ marsalci relictam, Kochnam ⁵⁾ Iacobi de Konyeczpolye palatini Siradiensis consortem, Hedvigim Iohannis Glowacz palatini Masoviae, Klichnam Nawogii de Mokrsko relictas, et Helenam consortem Pauli de Bogumilowicze iudicis Cracoviensis, ac Helenam Kothka ⁶⁾ virginem, Floriano Paczanowsky postmodum desponsatam. Erat ea tempestate in Cracoviensi Studio Magister Henricus genere Bohemus, in astronomica arte tam natura quam doctrina singulari praeditus. Hic ad Reginam Sophiam in primo, secundo et tertio puerperio intromissus, primogenitum Wladislaum multorum Regnorum et Principatum dominium ⁷⁾ nacturum, si fata aevum illi longius non invidissent; secundogenitum Kazimirum genitricis suae fervidissimum amatorem, sed

¹⁾ venationi *Cod. Rozr.* ²⁾ de adulterii nota *Cod. Rozr.* ³⁾ sentientibus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Sbignei de Brzezie *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Concham *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Kostkowna *Cod. Kost.* ⁷⁾ et dominiorum Principatum *Ed. Lips.*

aevis brevissimis; tertio genitum Kazimirum longioris quidem, quam reliquos, vitae, sed parum prosperae fortunae, sub cuius regimine Poloniae Regnum ad casus varios et ad interitum prope, nisi propitiatio divina illud conservaverit, proventurum, ex aspectibus coeli cuilibet nativitati comproportionatis, astruxit et sub infelicis auspicii sidere et conceptum et exortum nuntiavit.

Iohanni Pella episcopo Wladislaviensi succedit Iohannes Schaffranycz.

Iohannes Pella Wladislaviensis episcopus, cum annos sex, menses quinque, sedisset, die Lunae vicesima quarta Aprilis, alias feria secunda Paschae, in Wladislaviensi civitate paralyti tactus moritur, et in Wladislaviensi ecclesia sub urna aerea, in corpore ecclesiae vicesima quinta Aprilis sepelitur. Post cuius mortem capitulares Wladislavienses, electione pro die Pentecostes, quae in ultimam diem Maii cadebat, instituta, Iohannem Schaffranycz de Luczicze decanum Cracoviensem, Regni Poloniae cancellarium, natione Cracoviensem, genere nobilem de domo et stirpe Antiquorum Equorum, ex patre Petro subdapifero Cracoviensi et matre Kochna genitum, petente Wladislao Poloniae Rege, eligunt: qui eodem anno a Martino Papa quinto, Petro de Lamburga Licentiate in Decretis, archidiacono Cracoviensi et collectore Camerae apostolicae, sollicitante, fuit de eadem ecclesia provisus.

Hussitae Goltperg exurunt.

Feria sexta ante Dominicam Cantate, Bohemorum haeretica pravitate infectorum exercitus, Slesiam signis infestis ingressus, oppidum Lubin ¹⁾ conquirens, multis ecclesiasticis et saecularibus crudeli caede illic peremptis, altera die oppidum Goltperg exussit.

¹⁾ *Lubin Cod. Calv.* (Lauban).

ANNUS DOMINI 1428.

Wladislaus Rex ab Antonio Zuppario rigidam exigit rationem.

Peractis Natalis Domini, Wladislaus Poloniae Rex, apud Wilno diebus, et solitis perfunctus venationibus, in Regnum Poloniae rediit, et pro diebus Carnisprivii in Iedlnam ¹⁾ venit: quo ad illum frequens Praelatorum et baronum Poloniae numerus confluerat. Cum quibus negotiis publicis Regni ordinatis et compositis, ex Iedlna ²⁾ per loca solita, sub diebus Quadragesimae in Nyepolomicze, deinde Bochnyam deveniens ³⁾, nonnullis Praelatis et baronibus praesentibus, de introitibus Zupparum ⁴⁾ ab Antonio de Florentia Italo rigidam exegit rationem. Ex Bochnya, praeterita Cracovia, ad partes Maioris Poloniae divertit, et Pascha Domini apud Kalisch celebrans, omne aestatis tempus in partibus Maioris Poloniae exegit.

Electores Imperii, accersitis Slesiae Ducibus, collectoque ingenti exercitu, Bohemiam ingrediuntur: sed vix in prima acie hostem conspicati, repente diffugiunt.

Slesiae Principes, magna formidine super bello, quod ipsis et eorum Ducatibus Bohemos haereticos de Viclephitarum secta, quod adversus illos solatium ⁵⁾ Sigismundo Romanorum et Hungariae Regi praestituri arma sumpserant, propediem illaturos, rumor et fama vulgaverat, acti, Summi Pontificis Martini quinti et Sigismundi Romanorum Regis praefati defensionem et suffragia frequentibus literis et nuntiis expetebant. Martinus itaque Papa, onerosum sibi ratus, pro Slesitarum pace Nuntios ex Urbe mittere, Sbigneo Cracoviensi episcopo scribit, quatenus sua interpositione bellum Bohemicum a Slesiae Ducibus avertat. Et licet Sbigneus Cracoviensis episcopus, mandatis parendo apostolicis, contentus erat pro pace Slesiae subire quoscumque labores et impensas, idque ⁶⁾ Cunrado Wratislaviensi episcopo, caeterisque Slesiae Principibus per literas speciales, spem optimam afferentes, significaverit ⁷⁾: Cunradus tamen Wratislaviensis episcopus et Slesiae Duces nihil pensi ponentes in huiusmodi oblatione, respondebant se illa penitus non indigere, existimantes eam ⁸⁾ in Bohemorum magis favorem

¹⁾ Gedlnam *Cod. Calv.* ²⁾ Gedlna *Cod. Calv.* ³⁾ perveniens *Cod. Rozr.* ⁴⁾ salis fodinarum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁶⁾ idque erat *Cod. Kost.* ⁷⁾ significatum *Cod. Kost.* ⁸⁾ illam *Ed. Lips.*

quam suum offerri. Electores enim Imperii et Principes Almanniae ¹⁾, conventu frequenti apud Nurembergam ²⁾ celebrato, Martini quinti Papae sollicitati persuasione, expeditionem in Bohemos haereticos, praesentiam Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis, quem in bellis, praesertim contra Bohemos susceptis, parum felicem astruebant, perosi, quasi illius praesentia clades transactas a Bohemis acceptas ³⁾ causasset, indixerant: pro qua fortius, feliciusque gerenda omnis pene Rhenus arma induerat, Slesiae quoque Duces ab Electoribus accersiti, in id bellum se accingebant. In hanc itaque spem, interpositionem pacis per Sbigneum Cracoviensem episcopum oblatam fastidiebant; ultima quoque necessitate Bohemos impulsos, pacem a se petituros credebant. Sed et in Polonos agebant probra: tunc demum Polonos pro Bohemis interpositionem facere astruentes, cum intelligerent illis finalis excidii instare discrimen. Abiectis itaque quietis consiliis, parabant se et suas gentes in arma, Electoribus Imperii subsidium laturi. Electores autem Imperii iuxta constitutum tempus, gravi et multifario exercitu ex omni Almannia congesto, Henrico Cardinali Angliae episcopo Vintoniensi ⁴⁾ cum mille Anglorum arcubus illis ferente solatium ⁵⁾ personale, in Bohemiam ire pergunt. Erat exercitus ingens, vix ferendus, non ad vincendum tantummodo, sed ⁶⁾ ad evertendum Bohemiam, satis virium habere creditus, trifarie ordinatus: Saxoniae Duces et quas vocant Stagnales civitates, in primo loco ⁷⁾ militavere; secundus ex Franconibus ⁸⁾ constitutus, Marchione Brandeburgensi Friderico illum ducente; tertium regebat Treverensis archiepiscopus, in quo Rhenenses, Bavari et civitates Suevorum ordines acceperant: qui Bohemiam ingressus, igne et gladio oppida et villas consumens, crudeli caede in quoslibet Bohemos debacchabatur. Cinxit autem civitatem Tachow ⁹⁾ obsidione, quam fatigatam deditione accepit. Procopius tandem Bohemus, eorum, qui peste haeretica depravati fuerant, dux, et Byedrzieh, sortis ignotae et obscurae presbyter, Orebitarum ductor, propter notam tamen felicitatem et disciplinae militaris peritiam, singula bella apud Bohemos haereticos administrantes, collecto, quo fortiori valebant, exercitu, in quo maior pars agrestium fuerat, contra Electores Imperii et exercitum eorum procedunt, et nondum ab oppido Tachow ¹⁰⁾ disgressos offendentes, decernere cum illis, ne suis diffidentia cresceret, quamprimum statuunt. Ignoto autem et occulto Dei iudicio tumultus temere exortus ¹¹⁾ omnem Catholicorum exercitum in trepidationem egit, omnisque ille Almannorum

¹⁾ Germaniae *Cod. Rozr.* ²⁾ Norimbergam *Cod. Kost.* ³⁾ receptas *Cod. Calv.*
⁴⁾ Vitoviensi *Cod. Kost.* (de Winchester). ⁵⁾ auxilium *Cod. Rozr.* ⁶⁾ sed etiam *Cod. Rozr.* ⁷⁾ loco *deest in Cod. Calv.* ⁸⁾ Franconino *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Taczow *Cod. Rozr.*
¹⁰⁾ Taczow *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ tumultu temere exorto *Cod. Calv.*

et Anglicorum numerosus et fortis exercitus ad aspectum duntaxat venientium Bohemorum expavit, menteque consternatus fugam pro praelio iniit, ac omni quidem opulentia ditia castra, luxum magis, quam bellicum apparatus ostentantia, praedanda hosti reliquit. Bohemi ingenti praeda atque victoria absque ullo congressu potiti, fugientes nihilominus Almannos et Anglicos per silvam magnam, Bohemiam a Bavaria disterminantem, persequebantur, multosque mortales illic aut trucidarunt, aut captivarunt fugientes; plures quoque aegrotos et vulneratos ex Almannis et Anglicis, qui apud Tachow ¹⁾ curabantur, miserabiliter peremerunt. Veniebant et Slesiae Principes cum notabili exercitu Electoribus in subsidium, bombardis et quadrigis, caeterisque armis et propugnaculis haud indecenter fulciti, dumque finibus Bohemiae appropinquarent, omnium eorum quae Electoribus acciderant, ignari ²⁾. Cognita tandem Catholicorum, Almannorum videlicet et Anglicorum turpi fuga, magno et ipsi occupati tremore, certatim unus alium praevenire contendens, quadrigis et bombardis, quae celeritatem non capiebant, se subsequi iussis, in castra et munitiones suas, sibi quisque consulens, praecipiti festinatione ferebantur. Nondum Henricus Cardinalis Viuntioniensis in exercitum Almannorum advenerat, quando fuga fieri coepta est. Sed ad oppidum Tachow ³⁾ fugientibus occurrens, admiratus tot Ducum, tot fortium virorum pavidam foedamque fugam, magnis precibus, ut redirent in hostem omni ex parte debiliorem, hortabatur. Quod cum frustra niteretur, et ipse cum suis Anglicis turpis fugae comes effectus est. Bohemi non solum castris et divitiis ingentibus, sed et machinis quoque bellicis, quas Almanni apud Tachow ⁴⁾ dimiserant, potiti sunt. Exinde Missnam populati, cum per Franconiam redirent, ne Brandenburgensem agrum, Nurembergensemque vastarent, pecunia placati, divitem exercitum reduxere.

Bohemi vastant Slesiam.

Pulso a finibus suis Bohemi Almannorum et Anglicorum exercitu, felicitate successuum elati, aestate eadem in Slesiae Principes, quod Electoribus Imperii contra ipsos subsidium ferre processerant, consurgunt: et Slesiam ingressi, nullo ex Principibus Slesiae resistere auso, ipsam crudeli caede et incendio depopulantur, pluresque urbes munitas capiunt, oppida vero et villas succendunt, in ⁵⁾ populum utriusque sexus, nulli deferendo conditioni, ingentem stragem edunt. Tunc terror grandis Slesiae Principes

¹⁾ Taczow *Cod. Rozr.* ²⁾ ignari erant. *Cod. Rozr.* ³⁾ Taczow *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Taczow *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ac in *Cod. Rozr.*

invasit, tunc pacem spretam sera poenitentia ducti optabant, tunc non in in commune, sed pro se quisque consulens, debiles munitiones et oppida, ne hostis illis potiretur, demoliebantur, fortibus vero addebant munimen. Ceperant autem Bohemi per expugnationem oppidum Nyempeze, quod Petrus Polyak in tenutam ab eis accipiens, multitudine gentium civitate comunita, totam viciniam sibi fecit longo tempore tributariam, sed et omnia civitatis Wratislaviensis suburbana coegit in tributum. Et licet vicibus aliquot Slesiae Duces et cives Wratislavienses praedictum oppidum Nyempeze obsidione cinxissent, et obsidionem aliquanto tempore continuassent, non poterat tamen illius conquisitio, defensoribus probe resistentibus, provenire. Capto deinde Petro Polyak in congressu singulari per Wratislavienses, deditio oppidi Nyempeze sperabatur. Quae cum non responderet, gentibus Petri Polyak in Wratislavienses grassantibus pertinacia ampliori, Wratislavienses salubri usi consilio, Petro Polyak soluto, et aliquot insuper millibus florenorum eidem solutis, oppidum Nyempeze recuperant, et ne de caetero fieret hostibus in praesidium, muros illius turresque demoliuntur. Ita Slesia, quae benignam visitationem sui metropolitani Gnesnensis archiepiscopi abnuerat, Bohemorum magis rigidam et crudelem perferre coacta est, evasisse haereticam credita, si catholicam non renuisset. Vastatae sunt autem eo bello, incensae atque direptae insigniores Slesiae civitates, videlicet: Maior Glogovia, Falkemberg ¹⁾, Czegenhalsz ²⁾, Weydna, Paczkow, Kamyencz ³⁾, Henrichow, Frankensten ⁴⁾, Brega, Opol, Kanthi ⁵⁾, Newmarkt, Heynow; monasteria insuper et loca sacra, fracta et diruta. Ante civitatem quoque Wratislaviensem haereticorum exercitus constitit, et multis incommodis civitatem affligens, eius quoque suburbia exussit.

Castrum Golubycz a Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege emi recusatum, a Turcis duodecim millibus florenorum comparatur. Quod cum Sigismundus Rex oppugnaret, Turcis cum exercitu auxilio suis venientibus, exercitum in Transylvaniam reducit, amissis nonnullis, inter quos et Zawissius niger de Garbow miles egregius periit.

Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex crebris epistolis et nuntiis Martini Papae quinti sollicitatus, ut velut advocatus ecclesiae, in Bohemos haereticos, ecclesiam Dei pestifero dogmate et fideles Christianos armis infestantes, consurgeret, et illorum vel reductioni vel exterminio sollicitam

¹⁾ Falkembargk *Cod. Kost.* ²⁾ Czehenholz *Cod. Kost.* ³⁾ Kamiencycz *Ed. Lips.*
⁴⁾ Frankenstein *Cod. Kost.* ⁵⁾ Kenty *Cod. Kost. Kati Ed. Lips.*

operam daret, collecto ex Hungaris et Polonis exercitu, in Turcorum processit confinia, illicque mansionem suam consulto diebus pluribus continuavit, ut occupationem licitam habere visus, minus carpi posset, quod Bohemis haereticis bellum non intulisset. Ad expugnandum deinde castrum Golubyeec ad vada Danubii situm, quo Turci noviter fuerant potiti, ire pergunt. Despotus siquidem Rasciae pridem morte absumptus, uni ex militibus suis Rasciano castrum praedictum Golubyeec commendaverat moriturus: qui Sigismundum Regem conveniens, precabatur: ut sibi duodecim millia aureorum per Despotum pro suis obsequiis et meritis inscripta, exsolveret et castrum Golubyeec ab eo susciperet resignationem. Quod Rex Sigismundus, licet id sibi per Hungaros et Polonos magnopere suaderetur, facere detrectans, Rascianum militem repulit cum iniuria et indignatione, asserens, inscriptionem debiti falso finxisse, scripsisseque, et cum sigillum Despoti in eius arbitrio foret, falso consignasse. Rascianus itaque et repulsa et ignominia irritatus, ad Turcos defecit, et traditionem castrum Golubyeec pactus, duodecim florenorum millia accepit: quod Turcorum Caesar sibi viceversa commendavit, quodque Rascianus ipse ab oppugnatione Sigismundi Regis strenue defendit. Caesar interim Turcorum Omarath, audiens castrum Golubyeec suae iam ditionis factum oppugnari, notabili fretus exercitu, contra Sigismundum Regem processit. Cuius adventu Sigismundus Rex ab exploratoribus comperto, soluta obsidione, potentiam Turci veritus, retrocessit, et Danubio superato, in terram Transylvaniensem cum maiori exercitus parte se recepit. Remanserant exercitus sui copiae minores, quae propter paucitatem navium nequiverant traduci: inter quas plures insignes milites, e quibus Zawissius niger de Garbow capitaneus Sczepusiensis unus erat. Cuius Sigismundus Rex, pro virtute et strenuitate singulari, quae illi in omni aevo inerat, curam gerens, cum exercitum Turcorum nosset relictis imminere, scapham mittit, iubens: ut ea conscensa, imminens periculum declinaret. Verum ille, ut erat honoris militaris curiosus custos atque observator, comites suos, quos in mortis faucibus esse viderat, desertum iri indignum ducens, periclitari cum illis delegit. Itaque propria salute neglecta, navi quoque ad traiciendum a Sigismundo Rege missa, repulsa, arma induit fulgentia, et parvo equo conscenso, duobus tantummodo pedestribus stipatus, hasta vibrata ¹⁾, exercitui Turcorum obviam processit. Et illico a Turcis circumfusus, cum Rex aut Princeps proter micantia arma et nigrae aquilae medietatem, quam in vestitu militari arma circumdante deferebat pro insigni, crederetur, comprehensus est. Dumque captus, galea deposita, capite nudato, Caesari Turcorum praesentandus duceretur, gravis

¹⁾ hastam vibratam gerens *Cod. Rozr.*

inter duos Turcorum milites contentio, cuius esset captivus, exorta est, utroque illum propter pondus regiae maiestatis, quod habere credebatur, sibi vendicante. Sed dum inferior potentiori non posset resistere, framea exerta, caput Zawissio amputavit. Indignum credo iudicante ¹⁾ Deo, ut miles christianissimus in Ethnicorum haberetur potestate. Ita miles insignis, suae aetatis temporibus nulli secundus, occubuit. Caput suum Caesari Turcorum delatum est, cadaver exanime armis spoliatum, Rasciani mandarunt sepulturae. Plurimi quidem mortales in ea cecidere pugna, sed nemo nobilitate et heroicis actibus Zawissio nigro praestantior, non eo tantummodo praelio quo captus occubuit, sed in omnibus praeliis miles celeberrimus atque fortissimus habitus, omne virtutis opus, nullo inaemulato, imitatus. Cui sermonis inerat suavitas, lepor et affabilitas, ita ut non solum virtuosos et nobiles, verum etiam barbaros, sua comitate ad se perliceret; difficillimo virtutis genere pollens, ut et imprimis praelio strenuus foret ²⁾, et consilio atque moderatione optimus miles, pro suis heroicis actibus, non mea solummodo tenui et arida, sed HomERICA etiam laudatione dignissimus. Cui ad summam indolem etiam peritia disciplinae militaris accesserat, quam in variis Regnis, dum illa militiae causa adibat, aut arte, aut ingenio, aut usu ceperat. Cuius virtuti in maiorem, ut arbitror, fulgorem celebritatemque efferendam, occasionem fortuna praestitit, ut tali morte occisus, enitesceret ³⁾ quam interiret: cui vivere fuit miserrimum, mori beatum. Ad cuius felicitatis cumulum etiam consors rarae virtutis, Barbara, neptis germana Petri Wisch Cracoviensis episcopi, accesserat, in filiorum prole foecunda, quae marito amisso, semel induta lugubria ⁴⁾ nunquam exiit, cuius semel sumptum lamentum mors finivit. Virtutes eius ⁵⁾, dum viveret, Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex saepe miratus, dicere solitus erat pro usurpato, et velut vir industrius et in coniectura perspicacissimus, frequentius ingeminare, pensatis eius operibus et virtutibus: multorum Regum e vita excessum non tam clarum et vulgatum, quam Zawissii nigri, celebrem futurum. Quod et rei comprobavit effectus, nec eum opinio fefellit: nam et pro fide Christi, aliis turpiter diffugientibus, mori promeruit, et morte sua ⁶⁾ apud universam Christianitatem famam ⁷⁾ vulgatam et sonoram occasu suo personuit. Captus et tunc fuit Patrus Woda de Sczekoczini miles de domo et familia Odrowansz, pluresque alii ex Polonis milites, qui fugere aequae turpe putabant; elementia tamen Dei et Sigismundi Regis opera a captivitate redempti. Zawissium nigrum militem, velut quoddam

¹⁾ indicante *Ed. Lips.* ²⁾ esset *Cod. Rozr.* ³⁾ enitesceret magis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ vestem lugubrem semel indutam *Cod. Rozr.* ⁵⁾ eius viri *Cod. Rozr.* ⁶⁾ mortem suam *Ed. Lips.* ⁷⁾ fama *Ed. Lips.*

insigne suum decus et ornamentum, longo tempore deflebat Polonia. Quem posteritati imitandum commendatura, tali illum, actusque suos, ne vetustate obruerentur, extulit Epigrammate:

Arma tua fulgent, sed non hic ossa quiescunt,
 Divae memoriae miles, o Zawischa niger!
 Alti quidem generis fueras, sed altior actis,
 Mirae virtutis honos, patriaeque decus ¹⁾.
 Non tuae virtutis cumulum, non merita laudis,
 Non magni animi scribere gesta paro,
 Nec ²⁾ enim exigua possent membrana teneri;
 Fama tuae laudis orbe celeberrima toto.
 Sed tibi ³⁾ quis fuerit finis, quo vulnere mortis
 Cesseris e vita, tenui plectro canam.
 Anno milleno quadringenteno viceno,
 Bis quater adiunctis, fato, heu flebili cunctis,
 Arma parari iubet in Teucros, milite multo,
 Rex Sigismundus Romanorum Hungariaeque,
 Dum castrum Golubycz in summo culmine situm
 Montis, quem lavat praeceps Danubius undis,
 Expugnare quaerit, viribus et maximis instat;
 Sed tandem Phrygiis viribus fugatus et armis ⁴⁾,
 Danubii valido pulsavit remige fluctus,
 Non te deseruit, sed cedere nolle dicentem
 Ammonuit: at tu ⁵⁾, honoris maxime custos,
 Turpe ratus crimen, sine te si caesa fuisset
 Pars comitum, quam tu mortis in faucibus esse,
 Videras, et nullam illis superesse salutem,
 Cum splendent campi, furit ⁶⁾ Mavortia virtus,
 Pulveres insurgunt, sonat mugitibus aether:
 Quam bellum ingens oritur, quantumque cruoris
 Profluit, cum totis sternuntur corpora campis,
 Dum te fulmineo ense, animoque feroci,
 Inque tuis videt auro fulgentibus armis,
 Teucer ait ⁷⁾: Nunquid ⁸⁾ Thetidis saevissima proles,
 Quam atrox multis tenuit iam saeculis Orcus
 In caedem Phrygiae, Erebi ⁹⁾ soluta catena,
 Item adest nostris vel hostis viribus Ajax,
 Cerno animum trucem, cerno Vulcania arma,
 Quis sit, ignoro, in his Mavortius heros?
 Dum clypeo hastaque ferox sic furit in hostes,
 Innumeros cassis Spartarum pertulit ictus,

¹⁾ decusque. *Cod. Calv.* ²⁾ Neque *Cod. Kost.* ³⁾ sibi *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Expugnare quaerit, viribus fugatus et armis *Ed. Lips.* ⁵⁾ Admonuit, sed tu *Ed. Lips.* ⁶⁾ fuit *Cod. Rozr.* fulget *Ed. Lips.* ⁷⁾ agit *Cod. Kost.* ⁸⁾ Nunquam *Cod. Kost.* ⁹⁾ haeredi *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Et loricae squamas telorum resecat imber.
 Occidis ergo, tuis resupinus cadens in armis,
 Purpureum vomis ¹⁾ spiritum cum sanguine mixtum.
 Heu tuos exsanguis, inhumatis ossibus, artus,
 Crudelibus feris, rostris voluerumque trahendos
 Fatum triste dedit. Praecisa corpore cervix
 Ad Caesarem fertur, foedata pulvere Teucro.
 Credo, tuum patria non sufficit plangere casum,
 Cuius eras sydus, quascumque versus ad oras.
 Dum tua magnifica et fortia gesta recordor,
 Impetus undarum ortus de pectore tristi,
 Defluit in vultus, et fletibus ora rigantur.
 O qui totius monarcha diceris orbis!
 Quis tibi tunc animus fuerat, poterasne videre
 Caedi tuos milites, te spectatore, tuisque
 Gravi suspirio casum flevisse tuorum?
 Te reor et fronti opposuisse manum.
 Vosne felices, quos sors a morte redemit,
 Nescio, o milites, dicam, an verius illos
 Qui ferro cecidere, simul cum corpore poenas
 Finiere suas, vos longa pericula vecti,
 Inedia miseros praebetis ferro lacertos,
 Nec spes ulla vobis proprios videre Penates.
 Mors magis optanda fuerat, quam misera vita,
 Quae cruciat spiritum: utinam in fide reliquat.
 O! quos incolumes melior fortuna reduxit,
 Post poenas varias, post dura ²⁾ vincula ferri,
 Nimum felices, vitiis iam certe relictis,
 Pro tanta gratia sacrificate Deo,
 Illius memores animae, qui una vobiscum
 Ferre casus maluit, quamvis tunc vivere posset:
 Ut Deus omnipotens, intactae Virginis infans,
 Suscipiat spiritum pro suo sic nomine fusum,
 In Poli patriam, ubi lux et vita perennis.

Fuit autem huiusmodi epitaphii dictator Adam Swinka de Porcariorum domo nobilis et regius notarius, Canonicus Cracoviensis, scribendi spiritu Pierico peritus: plura editurus in ornamentum patriae opera, nisi illum mors immatura rapuisset.

¹⁾ vomens *Cod. Rozr.* ²⁾ dira *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Duces Masoviae Poloniae Regi fidelitatem iurant.

Ex Maiori Polonia Wladislaus Poloniae Rex in terras Cracovienses reversus, diem festi Assumptionis Sanctae Mariae ¹⁾ in Vislicia celebravit. Ex Vislicia vero in Sandomiriam processit, et diem Nativitatis Sanctae Mariae illic egit. Quo cum ad suam Serenitatem Fotius ²⁾ archiepiscopus Kyo-viensis, natione et ritu Graecus, cum magnifico et splendido apparatu et familia, ad disponendum certa ecclesiae suae negotia venisset, diebus pluribus honorifice habitus et pretii alti muneribus donatus est. Ibi Duces Masoviae, Semovitus, Kazimirus et Boleslaus, Wladislao Regi et Regno Poloniae, in corona et ornamentis regiiis in thalamo circa turrim castris Sandomiriensis praeparato, cum omnibus suis terris et vasallis fecerunt publicum fidelitatis et subiectionis homagium, vexillis tam suis quam suorum, non sine lacrimarum imbre, in conspectu Regis fractis et in terram proiectis, praestito immediate fidelitatis corporali iuramento. Ex Sandomiria Rex in Novam civitatem divertit.

Stanislaus Czyolek in episcopum Posnaniensem consecratur.

Miroslaus episcopus Posnaniensis Romae moritur, et in ecclesia Sanctae Mariae de Populo, in parte dextra altaris maiora honorifica tumulatus est sepultura. Post cuius mortem, per Martinum Papam, ad crebras petitiones Wladislai ³⁾ Regis, Stanislaus Czyolek Regni Poloniae vicecancellarius de Posnaniensi ecclesia provusus est, et a Sbigneo Cracoviensi episcopo in Nova civitate Korczin, die Solis vicesima nona Augusti, in praesentia Regis consecratus: nobilis de domo Taurorum, ex patre Stanislao milite de Ostrolanka ⁴⁾, natione Sandomiriensi, arte poetica naturaliter pollens.

Ad preces Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis conventus in Luczako indicitur.

Ex Nova civitate Rex in Sandomiriam, exinde in Lublinensem et Russiae terras descendens, pro die Sancti Martini in Nyepolomicze ex Russia

¹⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ²⁾ Photinus *Cod. Rozr.* ³⁾ Wladislai *deest in Cod. Calv.* ⁴⁾ Ostroleka *Cod. Kost.*

advenit, frequentemque Praelatorum et baronum Regni conventum tenuit. Missae et tunc fuerant plures literae fere omnibus Praelatis et baronibus Regni insignioribus per Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, in Nyepolomicze allatae: in quibus queri de Wladislao Rege graviter visus est, quod sibi in expeditione contra Turcos constituto promissum subsidium non tulerit. Sed facilis fuit ad hanc querelam responsio, quae etiam dudum fuit Sigismundo Regi intimata. Miserat enim Wladislaus Poloniae Rex anno transacto promissum subsidium, quod usque in ¹⁾ Danubium pervenerat, et tempore notabili eius adventum expectans, fatigatum, reversum est. Sigismundus tamen ²⁾ Rex de hac iusta responsione parum contentus, continuis querimoniis et literis Wladislaum Regem incusando, carpebat. Propter quod Withawdus Magnus Dux Lithuaniae, cui etiam questus de re ipsa fuerat, conventionem mutuum agere et irritatum animum Sigismundi Regis placida oblatione sopire, ne bella inter Regna consurgerent, multipliciter consuluit et persuasit. Paritumque fuit suae persuasioni, nemine satis suspicari audente, persuasionem ipsam alicuius pravae intentionis continere mixturam. Sed et Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex convenire cum Withawdo varie exoptabat, eo respectu, quod summam rerum in eum versam viderat, permotus: ad omnes siquidem fere legationes, sed praesertim ad eam, in qua de promisso subsidio Sigismundus Rex querebatur, Wladislaum Poloniae Regem respondere solitum, non posse aliquod certum dare responsum, fratre suo Withawdo non consulto, plurimum illi aestimationis diminuens, Withawdo adiecit. Fertur enim in suo secreto consilio Sigismundus Rex, ut erat vir industria et prudentia plenus, dixisse: Video, inquit, Wladislaum Poloniae Regem, virum purum et simplicem esse, et omnes eius actiones ex arbitrio Withawdi Ducis pendere; Withawdus igitur mihi conciliandus est, ut illius autoritate et hunc conteram, et sub iugum ducam ³⁾, et quae velim, perficiam. Neglecta itaque Wladislai Poloniae Regis amicitia et liga, ad Ducem Withawdum se totus convertit, et per plures nuntios, crebrius in id tempus missos, effecit, ut Duce Withawdo operante et practicante, conventio in Luczsko pro die Epiphaniae constitueretur, ad quam ambo Reges et Dux Withawdus convenirent. Ex Nyepolomicze Wladislaus Rex per solita loca in Lithuaniam divertit, et illic omne tempus ante festum Natalis Christi absumens, conventionem Luczensem pro die Epiphaniae, Ducis tantummodo Withawdi consilia secutus, parum caute agi consensit, et Praelatis et baronibus suis Poloniae consensum et conclusionem praefatae conventionis Luczensis significans, mandavit, ut ad praefatam conventionem venire tempestive se disponerent.

¹⁾ ad *Ed. Lips.* ²⁾ autem *Cod. Rozr.* ³⁾ ac sub iugum mittam *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Ianussius Masoviae Dux moritur.

Ianussius Dux Masoviae die.... 1) mensis Novembris moritur, et in ecclesia collegiata Warschoviensi, quam ipsemet ex parochiali in collegiatam erexerat et certis proventibus dotando insigniverat, sepelitur. Homo inter suae aetatis Principes sapientissimus et insignis: qui iusta faciendo iudicia, terram suam in optimam reduxerat culturam; adeo in gubernatione terrae suae modestus, ut speculum caeterorum nominaretur et exemplar.

Missnenses Bohemiam ingressi a Bohemis funduntur.

Marchio Missnensis Fridericus, congregato notabili ex suis gentibus et aliis nationibus exercitu, venit contra Bohemiam, expeditionem in Bohemos haereticos, civitatem suae ditionis et dominii Bruk, in Bohemico Mosth, gravi obsidione prementes, movet, satagens 2) triumphalem gloriam et bravium in conspectu Dei et hominum, pluribus Almanniae Principibus negatam, se adepturum. Audientes autem Bohemi Marchionem advenire, campum contra illum instaurant. Et licet in parvo numero et robore exercitus sibi occurrerit, committitur 3) grave praelium inter utrosque, et ambigua stante pugna, per horas plures cadebant hinc inde interfectorum et vulneratorum frequentia cadavera 4). Certabant Missnenses et Almanni tum pro vita, tum pro gloria, et non modo pares, sed superiores Bohemis esse coeperant, licet aestus maximus et fervor solis intensus Missnensibus, qui gravem armaturam ferebant, adversaretur, Bohemis, qui leviter armati erant, faveret. Iamque Bohemi, animose Missnensibus praelium prosequentibus, victoriam tradere et ex curribus fugere coeperant, et Missnenses se iam certam obtinuisse victoriam existimabant: cum subito Dux Sigismundus Koributh Lithuanus cum Polonis adveniens, Bohemis laborantibus et deficientibus subvenit, et Missnenses de victoria exultantes perdomuit et compressit, dimicationeque reintegrata, in fugam vertit. Caesa tunc fuere Missnensium multa millia: cum fere per diem integram praelium illud atrox ancipiti eventu durasset. Tunc quoque omnis Almannorum vigor, virtus et gloria confracta; nec exposit aut ante tam feroci et multiplicato Marte inter Bohemos et Almannos constat pugnatum. Abinde quoque Almannis Bohemos in-

1) Numerus diei desideratur in omnibus Codd. 2) confidens Cod. Rozr. 3) committitur tamen Cod. Rozr. 4) corpora. Cod. Rozr.

www.libtool.com.cn
 vadendi animus ablatu, terrorque et metus incussus: Bohemis e contrario animus et voluntas cumulatior propiore accessit.

Withawdus Dux Magnus Lithuaniae Nowogrodenses Ruthenos in ordinem redigit.

Dux Magnus Lithuaniae Alexander Withawdus, intelligens Nowogrodenses Ruthenos divitiis et thesauris abundare innumeris, sciensque illos pacificos et imbelles, velut tantummodo crapulae, lucris et ventri operam dare solitos, bellum ipsis indixit et expeditionem notabilem et sumptuosam contra illos movit, causam quidem belli in occasionem et colorem, quasi sibi et suis Dominiis in limitibus iniuriam irrogassent, sumens: re autem vera, ut gloriam sui nominis diffunderet, et praefatos Nowogrodenses, qui per se communitatem faciunt amplissimam, nulli Regi aut Principi deditos, sibi subiugaret. Non illum sumptuum aut impensarum magnitudo, non belli varius eventus, non prolixitas, non difficultas itineris, nec aetas per se decrepita, a proposito revocarunt; sed collecto ex Polonis, quos ad id bellum per literas et nuntios singulariter acciverat, itom ex Lithuanis et Ruthenis grandi exercitu, contra Nowogrodenses processit, processum suum et iter Nowogrodensibus magis irridentibus, superbaque contemnentibus responsione. Sita enim est Nowogrod in locis basis ¹⁾ et paludinosi, quam ab omni parte lacus et stagna, paludesque cingunt et muniunt. Nec possibile rebantur Nowogrodenses, aestatis tempore exercitum silvas, lacus et paludes vix ipsis avibus et feris accessibiles, posse transire et in Nowogrod ²⁾ penetrare, cum mercatoribus ad illa loca non sit alio tempore, nisi hieme valida aquas constringente, accessus. Unde et irridendo dicebant: pro adventu Withawdi, in coquendo et praeparando medone, se interim quo ³⁾ veniret, operam duros. Verum quia virtuti nihil est difficile, nihil impervium, et quo magis arduus labor, eo solet esse splendidior et gloria: dum itaque Dux Withawdus ad silvam magnam, vocatam Czarnylas, unius diei iter habentem, pervenisset, haec etsi ⁴⁾ lubrica et plena difficultatibus esset, nihil ⁵⁾ Decem oblectari difficultatibus solitum terruit, sed tali ordine illam meabilem effecit. Dispositis enim et ordinatis decem milibus hominum pedestribus, secures duntaxat illos ferre et per universam silvam lignis stratum ⁶⁾ facere iussit. Hos sequi exercitum Polonorum armatum mandavit, ut illos in labore occupatos, a qualibet invasione tutarentur. Quantumcumque ergo spatii pedestres lignis sternebant, tantum Po-

¹⁾ demissis *Cod. Rozr.* ²⁾ Nowogrodek *Cod. Rozr.* ³⁾ dum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ quamvis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ nihil tamen *Cod. Rozr.* ⁶⁾ stratum *Cod. Rozr.*

lonorum exercitus lento passu supergrediebatur, reliquo exercitu subsequente. Pontium congeries in ¹⁾ plura milliaria sine mora exstructa, silvis in circuitu itineris et operariis frequentibus celerandi muneris facultatem praebeantibus. In hunc modum omnis silva illa difficilis et lubrica, primum constrata, deinde superata est, et in solis occasu, exercitus omnis in loca arida traductus, ibique castra metatus. Abinde motis castris, appropinquare Nowogrod coepit, et usque ad castrum Opoczka, quod solum quatuordecem milliariibus a Nowogrod distabat, pervenit, illudque in continenti, quoniam de dominio Nowogrodensium erat, obsidione dura vallavit, sperans illud posse aut expugnari, aut fame ad deditionem compelli. Erant enim ²⁾ hominum tria millia et totidem equorum in ³⁾ castro praefato pro defensione illius dudum ordinata. Quatiebantur ergo iussu Ducis muri castris bombardis, machinis et ligneis tormentis, sed et omnis exercitus armatus unum diem, impetum militare faciendo pro eius conquisitione, absumpserat, nec conquisitio illius dura videbatur propter defendentium inexperientiam et pusillanimitatem. Territi sunt Nowogrodenses duplici metu, tum adventu Withawdi, quem non speraverant, tum castris sui Opoczka obsidione, maiora quoque mala sibi evenire ⁴⁾ augurabantur. Itaque pacem petere satius quam resistere rati, petitis et obtentis induciis, episcopum et quatuordecem Seniores Nowogrodenses ad Ducem Withawdum circa obsidionem castris Opoczka intentum destinant. Dux autem Withawdus sentiens illorum adventum, locato throno, tectus a solis ardore umbraculo purpureo, in illo consedit, exercitu induto armis, in duas partes ordinato, sibi in longum assistente et terrorem ingerente, illos excepit. Legati per medias acies immissi, viso Duce Withawdo, prostrati in terram cadunt, victoremque illum et Dominum profitentur, et frontibus usque in terram tangunt ⁵⁾. Deinde erecti, nomine suo et omnium Nowogrodensium orant: ut arma deponat, bellum restringat, populari agros illorum desistat; velle se terminis esse contentos, astruunt, quoscumque ille constituerit, simul et dona magnifica allaturos. Mollitur Dux Withawdus eorum precibus et verbis, nec tantam humilitatem contemnendam putat. Exoratur insuper precibus suorum Ruthenorum, qui pro gente unius ritus, morum et linguae solliciti, precabantur, bellicosum ut animum deponat. Habitisque cum episcopo et quatuordecem Senioribus Nowogrodensibus, mutuis tractatibus, correptis illis longo et honesto sermone, cessare se ab illorum invasione repromittit, si decem millia ⁶⁾ cyclorum argenti non signati, omnes homines et equos in castro

¹⁾ etiam in *Cod. Rozr.* ²⁾ autem *Cod. Rozr.* ³⁾ pro *Ed. Lips.* ⁴⁾ provenire *Ed. Lips.* ⁵⁾ in terram usque cadunt et tangunt. *Ed. Lips.* ⁶⁾ XVI. millia *Cod. Kost.*

~~Opoczka consistentes~~, Schubas ¹⁾ quinquaginta sabellinas, et totidem de omnium pellium genere, tricentas purpuras, sibi tradant. Non facta aliqua resistentia aut difficultate, promittunt se postulata facturos, et post triduum omnia ante pedes Ducis afferunt. Quibus habitis, Dux Withawdus bellum et obsidionem solvit, et ab illo loco, incolumi sanoque exercitu, in Lithuaniam rediit: pluribus facilitatem suam in danda pace improbantibus, quod civitatem opulentissimam, ad cuius iam moenia excursores sui saepe perveniebant, non comprehendit. Sed Duci Withawdo alius sensus inerat. Sciebat enim, capta civitate, gazam eius non ad ipsum, sed ad quemcumque cuiuslibet obscurae sortis, perventuram: itaque oblata maluit, stante civitate, suscipere, quam illa conquisita, spolia illius ²⁾ ad vulgum pervenire. Memorandum regimen et ordinem traditur ipse Dux Withawdus in hac expeditione habuisse. Constrinxerat enim omnem exercitum sua lege et imperio, ne sine suo consensu aut licentia quisquam frumentatum, aut ad quaerendum victualia iret, ut sic et sociorum et amicorum, subditorumque fortunae tutae forent. Si qui autem huiusmodi praecepti reperiebantur transgressores, illico, inspectante universo exercitu, in patibulum latum et distentum, per quod altera die, castris motis, exercitus omnis ire et suspensos videre cogebatur, agebantur. Talique spectaculo unusquisque servare ordines, et continere manus ³⁾ et animum ab omni scelere et raptu studebat. Quae autem erant ad victum tum hominibus tum equis necessaria, Dux ipse sua factivitate et industria abundanter providebat. Licet insuper octogesimum annum iam tunc supergressus, per omne tamen tempus illius expeditionis neque curru neque lectica usus est, sed continue in equis obequitabat. Tantaе tamen factivitati suae et industriae habebat aliquid reprehensionis admixtum: nam ex omnibus expeditionibus, quas sive alienis, sive suis egit auspiciis, morae fuit fastidiosus et impatiens, stimulantibus eum ad reditum domesticis oblectationibus; propter quod, bello confecto, aut per inducias suspenso, ex ipsis stativis, quibus bellum interceptum est, equis ascensis, quos ad id habebat praeparatos, quanto velociori poterat cursu, ad uxorem regrediebatur, omni exercitu sub ducatu ⁴⁾ aliorum derelicto. Quod et tunc quidem non intermisit, sed rapaci cursu reversus, donativa, quae militibus, et praesertim Polonis, largiturus erat, congregabat. Non enim alterius nationis, nisi Poloniae homines, per omne tempus aetatis suae visus est in honore amplissimo et reverentia habuisse. Unde et equos illorum meliores, in expeditionem procedens, relinquebat in curiis suis pabulandos: et si quando deficiebant eis equi, illico provisione et largitione sua alii in locum deficientium administrabantur. Postquam vero exer-

¹⁾ vestes *Cod. Rozr.* ²⁾ eius *Ed. Lips.* ³⁾ manum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ ductu *Cod. Rozr.*

citus omnis in Lithuaniam ex hac expeditione rediit, in oppido Nowogrodek infra dies aliquot, milites pro merito laudatos donavit, ac in propria remisit. Erant autem Principes ii et barones, qui cum Withawdo in huiusmodi bello militabant: Boleslaus Switrigal Wladislai Poloniae Regis, Sigismundus Starodubensis Alexandri Withawdi, germani; Kazimirus Masoviae, Alexander Wladimiri, Georgius Langwinowicz, Lithuaniae Duces; Vincentius de Schamotuli castellanus Myedzirzecensis, totius exercitus Withawdi et vexilli Sancti Georgii ductor, Iacobus de Kobylani, Iohannes de Czyszow, Msczugius de Skrzyn, Nicolaus Sbignei de Brzezye, Dzik de Kadlub, Mathias de Usczie, Iohannes de Szekoczini, Iohannes Lopata ¹⁾ de Kalinowa, Iacobus Przekora de Morawyani, Nicolaus Sepyensky ²⁾ et alii quam plurimi. Quassasset autem diutius Withawdus Nowogrodenses, fortiusque illos et perdomisset et mulcasset; sed respectus diaetae cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege in Luczsko agenda, redire illum rebus immature perfectis, ex bello compulit.

Ecclesia collegiata Sancti Viti ex castro Kruszwiciensi in Nyeschowam transfertur, et postea rursus restituitur ob bella per Polonos cum Cruciferis gesta.

Wladislaus Poloniae Rex, cogitans et desiderans novae civitati suae Nyeschowa incrementum adiicere, ecclesiam collegiatam Sancti Viti in Kruszwiciensi castro sitam, de consensu Iohannis Schaffranyecz episcopi Wladislaviensis, in Nyeschowam transfert, et certis aliis introitibus regali munificentia adiunctis, ecclesiam collegiatam sub titulo Sanctae Mariae in Nyeschowa constituit, creat et fundat. Sed breviusculo tempore illic constitit propter subortas ³⁾ inter Regnum Poloniae et Cruciferos guerras ⁴⁾, per quorum continuationem, oppido Nyeschoviensi hostili incendio cremato, ecclesia quoque collegiata absumpta et in Kruszwiciense castrum reddita est.

¹⁾ Liopata *Cod. Calv.* ²⁾ Sepinsky *Cod. Rozr.* ³⁾ suborta *Cod. Rozr.* ⁴⁾ bella *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

ANNUS DOMINI 1429.

Sigismundus Romanorum, Hungariaeque et Wladislaus Poloniae Reges conventionem in Luczsko celebrant.

Natali Domini anni huius in Grodno, Wladislaus Poloniae Rex, celebrato, ex Lithuania processit, et per loca solita in Luczsko pro die Epiphaniae, ad tenendum conventionem cum Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege, venit, ignarus et incertus, ad quam infestam et periculosam, omni saginandam dolo et versutia, diaetam properaret: ibique et Ducem Withawdum Lithuaniae, qui suam Serenitatem praecesserat, et Praelatos, Principes, barones, nobiles Poloniae, Russiae et Lithuaniae terrarum in grandi numero reperit congregatos. Ad hanc diaetam Sigismundus Rex Romanorum et Hungariae tardiuscule venit. Praemisit tamen nuntium ¹⁾, qui suum tardum excusaret adventum. Wladislaus itaque ²⁾ Rex, ne cassum tempus, in Luczsko stando, consumeret, ad propinquas venationes inter Luczskam et Zithomyerz sitas, ex Luczsko divertit, illicque diebus aliquot commoratus est, donec sensit Sigismundum Romanorum Regem Luczskam advenisse. Anni eiusdem intervallum sex duntaxat hebdomadis stringebatur, et ideo Sigismundus Romanorum Rex nonnisi die Dominico Septuagesimae, cum sua consorte Barbara, Praelatisque, Principibus et baronibus Hungariae et Bohemiae advenit. Cui primum Dux Withawdus cum suorum caterva ad unum milliare occurrerunt ³⁾, et eo excepto, Wladislaus Poloniae Rex in vehiculum, quo Barbara Regina Romanorum vehabatur, ascendit et Luczsko ⁴⁾ intravit. Duce denique Withawdo praecedente, Sigismundus Romanorum Rex in equo, habens in uno latere Sbigneum episcopum Cracoviensem, ibat, tubis et variis instrumentis musicis clangore canentibus immenso. Completi erant campi turbis, catervisque hominum, pressus erat vir viro, equusque equo, unusquisque certabat splendore vestium, ornamentorum, equorum et insignium, alium vincere. Nec inter Reges ipsos et Ducem Withawdum minor erat aemulatio: quilibet conabatur illic suam potentiam, magnificentiam et maiestatem demonstrare, et super alium multitudine militum, splendore vestium et insignium, aliisque multiplicibus decoris alterum ⁵⁾ superare. Conventionem tam magnificam et tam illustrium trium Principum, aetas longa neque vidit, neque

¹⁾ suum nuntium *Ed. Lips.* ²⁾ tamen *Ed. Lips.* ³⁾ occurrit *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Luczskam *Cod. Rozr.* ⁵⁾ alium *Cod. Rozr.*

visura est, utpote qui illa tempestate omnes Reges et Principes mundi, fama, divitiis, pompa, gloria belli anteibant ¹⁾. Non arduum tamen neque difficile erat dinoscere, quis eorum gentibus et gloria maior esset. Si enim verum ingenue fatendum est, circumscriptis ²⁾ omni livore, invidia et as-
tentatione, Wladislaus Rex Poloniae tum Praelatorum et Principum, tum militum splendidissimo apparatu, tum ³⁾ multitudine nobilium, tam Sigismundum Romanorum Regem, quam Ducem Withawdum adeo vincebat, ut in comparatione, praesertim dum Reges convenire contingebat, tam Hungari, quam Lithuani, a multitudine Polonorum absorberentur. Flumine Stir transgresso, processiones civitatis occurrerunt, et primum catholicus episcopus Andreas cum suis, deinde Ruthenus cum suis, Armenus cum suis, Hebraeus cum suis, Regem Romanorum excipiunt, qui duntaxat catholico episcopo honorem deferendo, equo descendens, sacras reliquias est veneratus, aliarum sectarum et rituum processionibus, quemadmodum par et iustum erat, neglectis. Ingressos Luczsko Reges Dux Withawdus coena splendida excipit et opipare tractat, vasis aureis et argenteis in maxime numero expositis, in gloriam suam et ostentationem.

Sigismundus Romanorum Rex, quod neque bellum contra Valachos excitare poterat, nec Polonos ob negatum contra Turcos auxilium iuste accusare, persuadet Withawdo Duci, ut se Lithuaniae Regem creari patiat.

Sequentibus diebus consilia tenta sunt: consilium Regis Romanorum ⁴⁾ segregatam stabam habebat, consilium Regis Poloniae alteram ⁵⁾, consilium Alexandri Ducis Lithuaniae tertiam, et unicuique Princeps suus praesidebat, consulendo suae parti. Romanorum Rex Sigismundus, missis certis Praelatis et baronibus suis ad Wladislaum Regem Poloniae, requirit eum ⁶⁾, ut iuxta inscriptiones et foedera, quae tunc originaliter exhibebat, secum percussa et iuramento firmata, expeditionem contra Moldaviam in aestate ventura una secum faciat, et expulsis eius Principibus, terram ipsam ⁷⁾ iuxta ordinationem inscriptionibus contentam, partiantur et dividant. Legati etsi pro persuadendo plures allegassent causas et respectus (erant tamen ex omnibus eae insigniores: quod Valachiae gens una cum praefectis seu Woyevodis suis nemini fida, et universis communis hostis sit, furto et spolio solita vivere, et quod in terra fertili et omnibus rebus abundanti, sedes, veteribus colonis et iustis dominis exclusis, posuisset, et quod ipsi

¹⁾ anteibat. *Cod. Rozr.* ²⁾ circumscripto *Cod. Rozr.* ³⁾ ac *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Romanorum et Hungariae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ aliam *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Wladislaum Poloniae Regem ⁷⁾ terras ipsas *Ed. Lips.*

Sigismundo Regi expeditionem contra Turcos facienti, gentes pro subsidio mittere denegasset): huic petitioni per Wladislaum Regem responsum est: non esse aequum, Valachos in religione christiana constitutos, et plenam sibi et Regno suo Poloniae obedientiam et subiectionem praestantes, invadi, et non exstante causa legitima, exterminari, cum haec esset feritas barbarica, in subditorum viscera vertere gladium, quorum etsi aliqui furto et spoliis vivant, id tamen non potest in universos retorqueri. Quod vero contra Turcos subsidium non tulerint, culpari non merentur, cum mandato regio, in anno et die promisso, exercitui regio iuncti, usque ad Danubium venerint, et prope duobus mensibus immorati, redire coacti ¹⁾; culpandus potius est Sigismundus Rex, qui ad praefinitam diem non venit, cum res sua ageretur. His et aliis responsionibus per dies aliquot, instantiae Sigismundi Regis, in occupationem et divisionem terrae Valachiae plurimum aestuanti, responsum ²⁾ in praesentia notabilium baronum de Valachia, qui constantiam et fidem Wladislai Regis Poloniae et suorum in illo tempore erga se experti sunt. Et licet in hac concertatione aliquot dierum absumptum tempus fuerit, perseverantia tamen Wladislai Regis in proposito, cedere Sigismundum Regem ex sententia, et alia periculosiora Regno Poloniae moliri, coegit. Congregatis deinde Regibus ambobus et Duce Walthawdo, et eorum consiliariis, Sigismundus Rex ita orsus est: Solicito, inquit, Summum Pontificem, ut Concilium pro reductione Bohemorum et reformatione ecclesiae faciat, iturus ad illud, si consenserit; si dissenserit, auctoritate mea illud congregaturus. Nec reductioni Graecorum intendere expedit, cum unam fidem nobiscum profiteantur, barbibus duntaxat et uxoribus a nobis secreti sunt. Id tamen illis vitio non est, una enim uxore Graecorum presbyteri contenti sunt, Latini decem et amplius tenent. Scandalisavit hic sermo Ruthenos populos ritu viventes Graecorum, et in suis confirmavit erroribus: propter quod Regem Sigismundum sanctum vocabant, deducentem, fidem Graecorum esse praestantiorum quam Latinorum; eratque in ore omnium ac sermone Ruthenorum, Sigismundus Rex, summis laudibus illum efferentium, quod Graecorum ritum propensiorum quam Romanum iudicasset. Cum denique Franciam, Angliam, Almanniam, Italiam, Bohemiam, Hungariam et totius pene Occidentis partes seditionibus et bellis implicasset asperrimis, felicitati etiam Polonorum et quieti invidens, Regnumque ipsum Poloniae magna virtute crescere et amoenitate pacis florere dolens, invidiae motus stimulis, atrox incanduit. Et quia armorum suorum fragore illud turbare non valuit, callida quotidie meditabatur et exquirebat consilia, quatenus Regnum praefatum bellis involveret civilibus et clande-

¹⁾ coacti sunt *Cod. Rozr.* ²⁾ responsum est *Cod. Rozr.*

stinis, et propterea conventionem ipsam Luczensem agi obtinuit, Duci Alexandro Withawdo, ut se in Regem Lithuaniae creari permetteret, suasurus, graveque et periculosum malum, dudum illi ante annos viginti ingestum et a melioribus consiliis tunc superatum ¹⁾, rursus efferre et Regni cupidinem illi suggerere coepit, illo coronae novo et excogitato ludibrio duos fratres, duosque populos, dissidio plusquam mortali iniecto, vexaturus, et tam fratrum quam populorum dissoluturus glutinium, non ut perfectum honoris sui et patriae Lithuanorum statum clariorem redderet, sed ut suave venenum illi, et pluribus aliis mortiferum, sub mellita ²⁾ dulcedine commisceret, scissoque Regno Poloniae, Russiam et Lithuaniam ad caedes et bella pertraheret.

Poloni non concedunt Withawdum in Lithuaniae Regem creari.

Suggerit itaque Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex et blandis ac facundis persuadet colloquiis ³⁾ Withawdo Duci Magno Lithuaniae (quem et omnes suos Principes et Boyaros, etiam conditionis tenuis et infimae, altis et pretiosis muneribus in auro, argento, vasis caelatis, equis, pannis auro et murice superbis, quorum portitores duplici ordine longo spatio erant extensi, et per horas aliquot in publico pro quadam ostentatione stabant, honoraverat et in favorem suum contraxerat): ut cum sit Princeps excellentiae et famae immensae, et plura magnifice in partibus Orientis gesserit, habeatque amplum et latum Dominiorum suorum ambitum, pluribus etiam Regibus suffecturum, statum et nomen suum erigi et attolli aequo animo ferat, patiaturque se Regum aggregari numero, quibus divitiis, fama et honore inferior non erat, et novo diademate sumpto, Lithuaniae terras in novum Regnum creari; calidissimo et plusquam vafro id agens ingenio, distracturus Withawdum a societate et amicitia Regis et Regni Poloniae, quod haecenus omni tempore et loco munifice adiuverat. Facilem dat Dux Withawdus huic persuasioni consensum, attento, quod res ipsa famam suam amplius diffunderet, cuius ipse velut Princeps alti pectoris, avidissimus erat. Unum tamen sibi et huic suae futurae sublimationi asserit interponi obstaculum, quoniam non liceat ⁴⁾ sibi, consensu Wladislai Regis fratris sui non petito aut obtento, a quo terras Lithuaniae regendas susceperat, et quae Regno Poloniae, etiam eo approbante et laudante, unitae fuerant, in coronationem et novi Regni creationem

¹⁾ separatam *Cod. Rozr.* ²⁾ mellis *Cod. Rozr.* ³⁾ et persuadet blandis et facundis colloquiis Alexandro *Cod. Rozr.* ⁴⁾ videlicet, quod non liceret *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn
 anhelare aut consentire. Cui Sigismundus Rex: Haec est, inquit, modica difficultas, quam ego quoque, qui te ad id incitavi, solvere repromitto. Suscepto itaque negotio, idoneo et explorato tempore, uno dierum mane, Sigismundus Rex, contorali ¹⁾ sua Regina Barbara, quo facilius sit sua persuasio, assumpta, cubile Wladislai Regis, in quo ipse adhuc lecto quiescens iacebat, ingreditur, et omnibus secretariis exclusis, tali illum alloquitur sermone: Cernisne, inquit, charissime frater! quod et ego et tu, regio diademate decori et fulgidi simus: iniquum valde et acerbum est, Ducem Alexandrum Withawdum, communem fratrem nostrum, sine regio splendore esse. Adhibere tuum consensum velis, et fave atque permitte, ut tam mihi, quam tibi, per me, qui nunc hanc potestatem velut Romanorum Rex habeo, creatus in novum Regem, par fiat, nec solum caput suum ²⁾, sed et patriam tuam Lithuaniam, tantis decoribus admitte ornari. Ad haec Wladislaus Poloniae Rex: Faveo, inquit, charissime frater! Duci Alexandro Withawdo fratri meo de omni amplitudine et honore, nec regali solummodo, sed et imperiali illum dignor diademate, contentus etiam de Regno Poloniae sibi cedere et illius diadema in illum conferre; non licet tamen mihi in rem tam arduam consentire, nisi Praelatorum et baronum meorum ad id accesserit consilium et consensus. Referre me rem ad consilium oportet. Tum Sigismundus Rex: Stolidam, inquit, res esset ³⁾, diademate tibi detracto, illum ornare; sed sine, ut uterque vestrum regio nomine clarus sit; consilium vero tuorum Praelatorum et baronum requirere in hac re supervacaneum est, cum unicus tuus sufficiat consensus. Wladislaus Rex huiusmodi captus sermonibus, cum esset suapte ⁴⁾ in patriae suae Lithuaniae amplitudinem proclivis, dicitur tunc clandestinum consensum improvise dedisse, vel saltem ut fieret quod petebatur, neque restitisse neque abnuisse. Dux ⁵⁾ Magnus Withawdus, ubi ex Sigismundo Rege certior fit, Wladislaum Regem Poloniae in suam coronationem annuisse, cupiditate honoris et Regni et ipse ⁶⁾ suapte natura ardens, et a Sigismundo Romanorum Rege, caeterisque amicis, ab ipso quoque Poloniae Rege Wladislao, parum sua et Regni sui incommoda metiente, incensus animum appulit, et rem ipsam absque cunctatione accelerandam ratus, ad residuum obstaculum submóvendum Nicolaum Sepyensky familiarem facundum, secretarium suum, Polonum de domo et familia Nowina, ad Praelatos et barones mittit. Is locum consilii ingressus, nomine Ducis Withawdi verba facit. Stringit, inquit, Dominum meum, Ducem Withawdum, Dominus Sigismundus Romanorum Rex prece, persuasione et consilio,

¹⁾ cum contorali *Ed. Lips.* ²⁾ tuum *Ed. Lips.* ³⁾ est *Ed. Lips.* ⁴⁾ sua sponte *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Dux vero *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ipse quoque *Cod. Rozr.*

ut se Regem ex Duce, et ex Lithuania Regnum creati sinat, et Wladislaus Rex Poloniae creationi ipsi dedit consensum; ad vos tamen rem detulit, non avidus huiusce honoris: deliberare placeat et vestrum praebere consensum. Nondum verba Sepyensky finierat, et Dux Withawdus consilium cum Praelatis suis et Boyaris ingreditur, existimans facilius Praelatorum et baronum Poloniae animos verberatos sua praesentia ad consensum frangi et nullam renitentiam opponi. Resumit ¹⁾ proprio organo verba eadem, quae legatus suus Sepyensky retulerat, precatur ut sibi de honore regio faveant: cum certum sit, tam Sigismundum Romanorum et Hungariae, quam Wladislaum Poloniae, Reges, sibi de illo favere. Neque petitione facta, egreditur, sed sententiam singulorum requirit, audire cupiens, quid quisque de illo et ²⁾ hac materia sentiat. Albertus Iastrzamyecz Gnesnensis archiepiscopus, cum prior loco esset et prior sententiam suam dicere consensu omnium iuberetur, verbis longis factis, nihil certi aut disseruit, aut determinavit, sed rem in ambiguo reliquit. Qui postquam finem dicendi fecit, Sbigneus episcopus Cracoviensis illi proximus rogatus in hanc sententiam verba habuit: Egebat res haec, serenissime Princeps! per te proposita, deliberatione longaeva, cum adeo graviora et ardua sit, ut pene innumerabiles nodos secum trahat. Nunquam huiusmodi novum nobis denuntiatus fuerat, nunquam sermo similis aures nostras compleverat: difficile quoque sit, super re tam gravissima repentinum consilium depromere. Admiratione tamen vehementi, repetendo superiora tempora, postulationem tuam, serenissime Dux, doloreque et commiseratione prosequimur. Ea enim conditione, ea lege, frater tuus, Dominus noster Wladislaus Poloniae Rex, in Regem Poloniae fuit susceptus, Domina nobilissima Hedvigi, cui neque in forma, neque in genere, neque in divitiis, altera poterat tunc aequari, sibi in matrimonium copulata, aliis catholicis Principibus, qui terras suas Regno Poloniae perpetuo subiicere et incorporare se offerrebant, neglectis, si terrae Lithuaniae fidem catholicam susciperent, et perpetuo una cum terris Russiae, Regno Poloniae et unirentur et subiicerentur. De quo et ipsius Wladislai Regis et tuae, aliorumque Ducum Lithuaniae servantur obligationes et literae, quae etiam ante annos aliquot innovatae sunt, et ex consilio Sigismundi Regis, quo solidiora essent nostra foedera, arma nobilitasque cum Lithuanis permixta: quae nunc ipse Sigismundus Rex dirumpere et stridorem bellorum inducere conatur. Quanam itaque ista fuerit vafra collusio, ut cum nos servaverimus et servemus ³⁾ omnia promissa, frater tuus Wladislaus Rex, etiam Hedvigi Regina mortua, teneatur pro Rege, filiosque ex Sophia Regina Lithuana in spem Regni nostri genitos susce-

¹⁾ Resumens *Cod. Rozr.* ²⁾ in *Cod. Calv.* ³⁾ servamus *Ed. Lips.*

perit, ~~quod~~ ~~absump~~to in Regnum sunt successuri: tu et Wladislaus Rex a Regno Poloniae nitimini terras illi perpetuo unitas abstrahere, et corpus Regni nostri monstruosa divisione partiri. Satis igitur dolemus, nos fideliter agentes circumveniri, qui per alios Principes, quibus fratrem tuum praetulimus, omisimus amplioribus terris Regnum nostrum et augeri et ornari. Unum nos in his solatur doloribus, quod in susceptione fratris tui Wladislai Regis, fidei sanctae ampliationem et salutem animarum intendebamus, non divitias aut opes, quas Lithuania nunquam habuit, nec potentiam, cum fuerit Lithuania a vicinis Principibus et nationibus tunc calcata et pene eversa et deleta: quae intentio optima vincere nos et domare hostes nostros Cruciferos, et amplissimam de illis reportare victoriam concessit. Illi et hactenus veluti solidissimo fundamento innititur, sperantes, quod Deus optimus consilium tuum aut mutabit aut dissolvit, nec tam horrendum vulnus, quod Regno Poloniae paras infligere, sentire nos permittet. Ad has ego epulas tam amaras nunquam advenissem, cum hic enervationem status Regni nostri agi video, coronationemque tuam, serenissime Princeps, quantum possum et valeo, et dissentio ¹⁾ et impugno, nulla re, nulla conditione, nullo pacto illam admissurus. Dudum hanc procellam in tuam et nostram cervicem callido satis ingenio comparatam, noscitabamus, sed nullo pacto poteramus adduci, ut tu, qui spiritus Regis Sigismundi probe nosses, eius cassibus vincereris; et plus apud te valeret cupido Regni, quam fraternae unanimatis concordia. Qua deserta, discordiarum seminarium amplecti conaris, stirpem tuam, Principatus et Dominia, nisi interea salubrius aliquid prospectum ²⁾ iri contingat, eversurus. Depone quaeso hanc, quae animo tuo insedit, gloriae appetitionem et mulierositatem, et te virum magnum in hac occidua aetate, quod in superiori facere solebas, ostende. Unum est, quod tibi etiam atque etiam persuasum esse cupimus, ne hunc tantum animi tui ardorem prosequaris, nullum fructum ex illo habiturus; ingentia animi tui bona, in quibus hactenus apud Orbem universum effulseras, et illam concordiam, charitatemque fraternam, ex qua in eam, in qua nunc es, sublimitatem, caeteris fratribus regiis neglectis, sub beneficio conscenderas, foedaturus. Palatinus deinde Cracoviensis Iohannes de Tarnow, integrae vir constantiae et fidei, sententiam Sbignei episcopi cum omnibus aliis adeo uniformiter et constanter secutus est, ut murmur, praesentia Ducis Magni Withawdi non obstante, esset non mediocre subortum. Frustratus spe sua Dux Withawdus, non sine quodam clamore et mugitu dolorem et indignationem praeferente, ex concilio Regis Poloniae tristis discessit, eam tamen vocem submurmurans: Quando id cer-

¹⁾ dissuadeo *Cod. Rozr.* ²⁾ perspectum *Ed. Lips.*

tum atque obstinatum est, inquit, at ego ad rem perficiendam aliis atque aliis utar artibus: vehementis ingenii sui ardorem significans. Sed consiliariis Poloniae, ut erat, atrox et horrida Withawdi haec sententia et praefatio videbatur: coecus enim regii diadematis cupiditate animus Withawdi nihil salutare admittebat; magnaue percillabantur admiratione, quod Princeps alioquin solers et industrius, in aetate extrema et occidua, magnarum opum et gentium dominus, ardua et periculosa tam sibi quam suis invadere contenderet facinora, novum quoque iniquum et Regno Poloniae perniciosum petere visus, iniquis auribus a Praelatis et proceribus Regni Poloniae auditus est.

Consiliiarii Poloniae cum Rege suo e Luczsko discedunt. Bohemi Slesiam vastant. Withawdus, invito Rege ac Senatu Poloniae, coronam se a Sigismundo Romanorum Rege accepturum denuntiat.

Duce Withawdo ex concilio discedente, omnium Poloniae consiliario- rum animi in magnam pertrahuntur amaritudinem, venenum ingens, ingenio Sigismundi Regis diffusum clamant, difficulter quieturum et multorum pe- tora infecturum. Lacessitusque tunc est Wladislaus Rex frequentibus pro- bris, quod Withawdum fratrem et Lithuaniam patriam cum Regni sui Poloniae pernicie et dispendio niteretur amplificare, brevi ad eum, quod ipsemet egisset, redundaturum ¹⁾, ac propediem sensurum, quantum malum sibi, suisque natis et Regno, sciens, nectensque, conflaverit. Universi ce- lerem discessum et quandam quasi fugam suadent, ne contagione tam fortis inficiantur ²⁾ veneni. Adeunt primum Wladislaum Regem, eumque graviter tali sermone corripunt: Hicine, inquit, est fructus huius conventionis, ad quam nos venire iussisti, ut tam notabilia Dominia a tuo auferantur et scindantur Regno? Quis Serenitatem tuam impulit ad favendum et con- sentiendum in hoc malum? Malleum adhiberi tuo capiti permisisti, quo verberatus occidas. Vir iste, Romanorum Rex Sigismundus, non alio venit huc respectu, nisi ut divisionem cruentam inter te et fratrem tuum Ducem Withawdum ponat: aliter enim satiare pectus suum, fraternae concordiae invidum, non potest. Linque, precamur, locum istum ocyus, a nobis ex- templo linquendum; non enim his, quae parantur, malis, et quae assidue conflantur in tuam et tuorum natorum ³⁾, quos nobis haeredes relinquis, perniciem redundaturis, possumus interesse. Consurge, vides nubem trucis et cruenti belli, procellam tonantem aspicias, magno cruoris imbre, nisi

¹⁾ redundaturam *Ed. Lips.* ²⁾ inficerentur *Ed. Lips.* ³⁾ puerorum *Cod. Rozr.*

aliquid interea divino munere per nos pro eius resolutione prospectum fuerit, omnia foedaturam. Wladislaus Rex ad haec, lacrimis obortis, gratias fidei eorum agit, negat se unquam in coronationem Ducis Withawdi consensisse, offert se velle discedere et ire quocumque consignarent. Ita Praelati et barones Regni Poloniae, quasi grege facto, e Luczsko evolant: quos Wladislaus Rex nocte adveniēti subecutus, veritus ne animi suorum Praelatorum et baronum offenderentur, si diutius illic stare perseverasset. Discessus ipse tam subitus et inopinatus, tam Sigismundo Regi, quam Duci Withawdo, fuit et anxiosus et terribilis, propositumque utriusque de coronatione consummanda, etsi non mutavit, in tempus tamen longius suspendit. Ab eo autem tempore Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis cum Wladislao Rege et Regno Poloniae societas dubia, incerta, suspectaque, ac reconciliationibus frequentibus in eam diem focillata, abrupta est. Tulit et discessum Wladislai Regis et consiliariorum Poloniae Withawdus Dux graviter, et qui iam exulcerato in Polonos fuisset animo, multo gravius hoc dolore exarsit. Callidus tamen ipse, Polonicaeque avaritiae peritus, plerosque Polonorum primores auro et argento implevit, promissionibusque oneravit, facile se credens cupidine Regni, illis corruptis et adnitentibus, potiturum. Mansit autem Sigismundus Rex in Luczsko post discessum Wladislai Regis et suorum Praelatorum et baronum Poloniae ¹⁾, qui in terram Chelmensem in Lubomlya ²⁾ diverterat, diebus quinque, et magnificis a Duce Withawdo honoratus muneribus, nec inferioribus ipse a Sigismundo Rege cumulatus est, et quae praestantia sui Withawdi excederent, et deinde in Hungariam per Belz, Iaroslav, Lanczuth, Fristath, Byecz, rediit. Sandomiriam autem venire et Carnisprivii illic dies agere, quemadmodum Wladislao Regi promisit, trepidavit, dissensione de corona inter eos exorta, animis utriusque offensis, sub salvo tamen conductu Wladislai Regis, quem multis nuntiis missis Dux Withawdus obtinuit praestari ³⁾. Antequam autem Wladislaus Poloniae Rex cum suis Luczsko egrederetur, venit certus nuntius, referens Bohemos cum exercitu valido Slesiam ingressos, cuncta vastare. Quibus cum Dux Iohannes de Monsterberg, qui relictam Spitkonis de Melsthin palatini Cracoviensis, Elisabeth, habebat ⁴⁾ in consortem, cum suis gentibus circa Brunow occurrisset, congressu inito, confractus est, ipse quoque cum maiori parte exercitus deletus, reliqua pars exercitus fuga salvata. Inescatus autem Alexander Withawdus Dux consiliis Sigismundi Romanorum Regis, et persuasionibus, spem in Sigismundi Regis amicitia ponens, execrabili insuper fastu ambitionis et superbiae facibus ardens, post-

¹⁾ Regni Poloniae *Cod. Rozr.* ²⁾ Lubowlya *Cod. Rozr.* ³⁾ praestari, venit. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ duxerat *Cod. Rozr.*

quam Wladislaum Poloniae Regem et consiliarios suos ad suae coronationis consensum pertrahere non potuit, praesentis fortunae nitore inflatus, nonnullis quoque assentatoribus spem eius inflantibus, regiae dignitatis fastigium de manibus Sigismundi Regis suscipere, Rege et Regno Poloniae invito, consensit, iuramentorum et fidei datae, literarumque suarum factus immemor, quibus se perpetuo cum omnibus terris Lithuaniae et Russiae, acquisitis et acquirendis, Regno Poloniae inscripserat serviturum, et quibus terras ipsas, de consensu Ducum et baronum suorum, Regno Poloniae perpetuo applicaverat, univerat et incorporaverat. In eam insuper superbiam se erexerat, ut missis ad Wladislaum Regem et consiliarios Poloniae nuntiis, videlicet Rumboldo marsalco et Gastoldo palatino Vिल्nensi, denuntiaret se, sive placeret illis, sive displiceret, coronas sibi mittendas accepturum.

Romanorum Pontifex Wladislaum Regem et Withawdum Ducem, ut Bohemis bellum inferant, literis suis hortatur.

Martinus Papa quintus, considerans Bohemorum haereticorum rabiem diutim augeri et in sanguinem christianum quotidie grassari, Sigismundum quoque Romanorum Regem et alios Reges et Principes catholicos belli expertos, cum illis futuram curam resumendae expeditionis in totum abiecissem, Andream de Constantinopoli Graecum natione, in Theologia Magistrum, et Palatii Apostolici Magistrum, fratrem ordinis Praedicatorum, exposit in archiepiscopum Colossensem ¹⁾ promotum, excellentis ingenii et singularis doctrinae virum, mittit ad Wladislaum Regem Poloniae, ad sollicitandum eum, ut cum fratre suo Duce Withawdo causam contra Bohemos haereticos suscipiat et exterminio eorum intendat, offerens et repromittens apostolicas largitiones et suffragia. Is, tunc Rege in Luczsko agente, adveniens, oratione disertissima facta, legationem suam prudenter et graviter exposuit, literasque apostolicas Wladislao Regi scriptas, persuasionem de suscipiundo bello contra Hussitas fortissime persuadentes, praesentavit. Quarum tale est exemplar.

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio „Wladislao Regi Poloniae illustri, salutem et apostolicam benedictionem. „Cum abominanda haeresis, perverso dogmate damnatae memoriae Iohannis „Huss, suorumque sequacium, suscitata fuisset in Regno Bohemiae, nos „a principio Pontificatus nostri, ad eam extinguendam et exterminandam „quaecumque potuimus remedia et praesidia quaesivimus. Et quia haec hae-

¹⁾ Coloczenssem *Cod. Calv.*

„resis, diu invalescens, se tuebatur armis, ita ut necesse nobis esset
 „cum armis eam vincere atque delere: ad hoc opus, ut par erat, in pri-
 „mis excitare curavimus carissimum in Christo filium nostrum Sigismun-
 „dum Romanorum, Hungariae et Bohemiae Regem illustrem, ad quem hoc
 „gloriosum et sanctum negotium principalius pertinebat propter dignitatem
 „Romani Imperii. Et quia haec pestis patrium Regnum eius infecerat, di-
 „latans inde se ad loca quaeque finitima, confidentius etiam ipsum voca-
 „bamus ad hoc munus, memores verbi sui, quod nobis dixerat in Constan-
 „tiansi Concilio, ut si deputaremus ei tantum ad rem istam, in Legatum
 „bonae memoriae Iohannem tituli Sancti Sixti Presbyterum Cardinalem, pol-
 „licebatur ¹⁾ se Hussitas haereticos indubitanter ad rectam viam reductu-
 „rum. Illum autem et Cardinalem non solum dedimus, qui per aliquot an-
 „nos legationis officium contra dictos haereticos exercuit, sed et post eius
 „obitum venerabilem fratrem Ferdinandum ²⁾ episcopum Lucensem iuxta
 „sua desideria cum eadem facultate deputavimus, et successive aliquot Car-
 „dinales, Apostolicae Sedis Legatos, et plerosque notabiles Nuntios, ad eun-
 „dem Regem, ad Electores Imperii et ad varios Principes et Communitates
 „nationis Germanicae cum clarissima significatione nostri desiderii, et cum
 „authoritate et facultate opportuna, eos, sicut debuimus, efficaciter monendo
 „et requirendo circa reductionem vel exterminationem eorum, saepe trans-
 „misimus. Nec per nos aliquid fuit praetermissum, quod nobis et venera-
 „bilibus fratribus nostris, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, huic cau-
 „sae fidei posse proficere videretur. Ex quo fuerunt aliquando militares
 „expeditiones ordinatae, et innumerosi ³⁾ exercitus congregati contra ipsos
 „haereticos, qui profecto nec numero, nec virtute pares esse fidelibus de-
 „buissent. Sed nescimus ex qua causa processerit, vel humano errore, vel
 „divino iudicio, quod occultum est, non solum haeretici fidelibus restite-
 „runt, sed fuerunt etiam superiores, et extra Bohemiae fines irrumpentes
 „in Austriam, partem eius et aliquas terras Hungariae et fere totam Sle-
 „siam depopulati sunt, omnia foeda et nefanda facinora in corpora humana
 „et Dei ministros, sacerdotes et alios Catholicos et ⁴⁾ sancta sacraria, per-
 „petrantes. Quae tam horribilia et christiano nomini pudibunda cogitantes,
 „cum lacrimis et suspiriis humiliter Deum precamur, ut aliquando hos suos
 „et humani generis inimicos aut convertat, aut delet. Et speramus sem-
 „per in eo, quod tandem exaudiet preces nostras: ac ipsius ineffabili vir-
 „tute principaliter sumpta fiducia, cupientes et nos remediis, quibus possu-
 „mus, providere, ut tandem finis imponatur his cladibus, et ut praedicti

¹⁾ pollicebat *Cod. Calv.* ²⁾ Ferdinandum *Cod. Calv.* ³⁾ innumeri *Cod. Rozr.* ⁴⁾ ac
Cod. Rozr.

„haeretici ab eorum errore ¹⁾ reducantur, vel pertinaces in eo ²⁾ confundantur et exterminentur de terra christiana, matura deliberatione praehabita cum praefatis Cardinalibus, et cum quam plurimis Praelatis, Doctoribus et Magistris diversarum nationum, iustis ac ³⁾ necessariis ex causis hoc sanctum opus et hunc pium laborem Serenitati tuae et dilecto filio nobili viro Alexandro Duci Lithuaniae duximus committendum. Vobis enim duobus, a quibus magna propagatio fidei et nominis christiani superiori tempore facta est, et qui opportunitate locorum, multitudine gentium et omni ratione potentiae praevaletis, haec digna expeditio visa est, praesertim cum praefatum Romanorum Regem variis occupationibus distractum modo videamus, cui huiusmodi commissio propter mutuam inter ipsum et te amicitiam grata omnino esse debet. Tuam igitur Excellentiam hortamur in Domino, ac te per salutem animae tuae et viscera ⁴⁾ misericordiae Iesu Christi requirimus, quatenus in hac extrema necessitate, huiusmodi sanctam causam fidei contra huiusmodi ⁵⁾ haeticos defendendam alacri et forti corde suscipias, et susceptam fide constanti cum solita tui regalis animi magnitudine prosequaris, eosdem vel reducendo pacifice ad gremium sanctae matris Ecclesiae, omni errore dimisso, vel pertinaces in eo hostiliter confundendo: ita ut hac pestifera labe purgata Bohemia et loca finitima eadem haeresi maculata, reductis vel exterminatis haeticis, ad rectum Dei cultum et ad obedientiam Ecclesiae reducantur. Nos enim Celitudini tuae eosdem haeticos reducendi, et pro hac causa duntaxat audiendi, cum eisdem colloquendi, conferendi et practicandi, vel alios tibi fidos praticari faciendi, ipsisque promittendi securitatem, et veniam pro commissis concedendam, per nos eis, vel per virum aliquem ecclesiasticum deputandum a nobis, ratum et gratum habituri, quicquid feceris et ⁶⁾ promiseris in praemissis, dummodo nihil eis repugnans fidei catholicae et Sanctorum Patrum decretis ac institutis Ecclesiae, per te vel alios concedatur aut promittatur ⁷⁾. Et si forsitan pertinaces in eorum ⁸⁾ errore persisterent, ut praemittitur, ipsos et eorum civitates, oppida, villas et terras, nostro et Ecclesiae nomine, invadendi, capiendi et iuxta sacrorum Canonum instituta exterminandi, autoritate nostra plenam et liberam tenore praesentium concedimus potestatem: non obstantibus quibuscumque obligationibus, conventionibus, pactis et foederibus factis et initis cum quacumque persona, cuiusvis ⁹⁾ status, gradus et conditionis existat, etiamsi obligationes, conventiones, pacta et foedera essent huiusmodi iu-

¹⁾ erroribus *Cod. Rozr.* ²⁾ in eis *Cod. Rozr.* ³⁾ et *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et per viscera *Cod. Rozr.* ⁵⁾ contra praedictos *Cod. Rozr.* ⁶⁾ vel *Cod. Rozr.* ⁷⁾ permittatur. *Cod. Rozr.* ⁸⁾ in suo *Cod. Rozr.* ⁹⁾ cuiuscunque *Cod. Rozr.*

„ramento confirmata; quae omnia eadem autoritate decernimus hoc in casu
 „nullius esse roboris vel momenti, cum in hīs semper honor Dei, fidei ca-
 „tholicae utilitas et bonum publicum intelligantur excepta, et in casu si-
 „mili, quo status fidei conservatur, non solum contra pacta et promissa,
 „sed etiam contra iura, ab ipsa natura praescripta, consanguineum, fra-
 „trem, patrem et filium venire sit licitum ac debitum, nec possit crimen
 „patricidii nominari, quoties fides catholica defensatur ¹⁾. Datum Romae
 „apud Sanctos Apostolos, Calendis Octobris“.

Alia Bulla secreta ²⁾ Poloniae Regi Wladislao in facto reductionis Bohe-
 morum scripta ³⁾:

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio
 „Wladislao Poloniae Regi illustri, salutem et apostolicam benedictionem.
 „Nuper de consilio venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ec-
 „clesiae Cardinalium, nec non plurimorum Praelatorum, Doctorum et Ma-
 „gistrorum diversarum nationum, causam fidei catholicae contra Bohemos
 „haereticos armis et potentia defendendam Serenitati tuae commisimus,
 „prout in literis nostris superinde confectis plenius continetur: non du-
 „bitantes, quod hoc munus acceptum Deo et gloriosum tibi, laeto et
 „magno corde suscipies, et usque ad optatum finem vel reductionis haere-
 „ticorum, vel exterminationis eorundem, iuxta commissionem nostram, quan-
 „tum tibi possibile fuerit, prosequeris. Hanc siquidem nobis spem indu-
 „biam praestant opera tua magnifica, quae a die suscepti baptismatis, pro
 „exaltatione et propagatione suscepti christiani nominis peregisti. Nam si-
 „cut gentes natas et inveteratas in errore idolatorum gentilium, zelo fi-
 „dei reduxisti ad rectum cultum Dei: quanto facilius vel reduces vel con-
 „fundes eos, qui nati et educati in vera religione christiana, sola carnali
 „lascivia et cupiditate praedandi, a sanctis institutis Ecclesiae defecerunt,
 „et in omnia foeda et nefanda facinora provoluti sunt, quae tibi notissima
 „fore ⁴⁾ non dubitamus: contra quos te, catholicum Regem, non solum ani-
 „mare debet violata Christi religio, sed omnis ratio politiei sublata et omnis
 „authoritas regia, suo pestifero dogmate vilipensa: cum praeter multos et
 „varios superstitiosos et sceleratos errores, quibus ipsa sancta fides offen-
 „ditur, etiam humana iura turbantes asserunt, nulli legitimae potestati, nec
 „ipsis Regibus esse parendum, nec reddendum superioribus censum, sed
 „communia omnia et omnes pares esse oportere. Ad hos haereticos oppri-
 „mendos multi Principes, saepe nostris et Sedis Apostolicae Legatorum sua-
 „sionibus convocati, cum exercitu frustra profecti ⁵⁾ sunt: Deo forsitan,

¹⁾ defenditur *Cod. Rozr.* ²⁾ Alterae literae secretae Summi Pontificis *Cod. Rozr.*
³⁾ scriptae *Cod. Rozr.* ⁴⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁵⁾ vocati *Cod. Rozr.* adducti *Ed. Lips.*

„cuius occulta iudicia sunt, hanc tibi, qui tanta pro eius amplianda fide fecisti ¹⁾, victoriam reservante. Quare, fili carissime, oblatum hoc munus „laeto amplectaris animo, causamque fidei defendendae, qua nulla sanctor, „nec virtute tua dignior, nec qua maius apud Deum meritum, clariorem „in mundo gloriam et firmiorem benevolentiam universae Christianitatis tibi „et filiis tuis comparari possit, invenietur, et in qua iustius decertare et „facilius possis victoriam obtinere. Tu enim fundator ecclesiarum plurimarum, „contra eversores earum; tu propagator religionis christianae, contra „oppressores eiusdem; tu Rex catholicus, contra perfidiam haereticorum; tu „pro iustitia contra iniquitatem, pro pietate et humanitate contra saevam „rabiem, pro honestate contra luxuriam bestialem; tu Rex potentissimus „contra finitimos debiliores, sine ordine, sine lege viventes, Christo te iuvante, „pugnabis, si tecum pugnare praesumpserint, quos speramus, ut ²⁾ „sentient suscepisse te causam, omnia tuo arbitrio concessuros. Quodsi non „fecerint excoecati in peccatis eorum, cum omni potentia tua insurgas in „eos cum Dei nomine ³⁾ et benedictione nostra, de inimicis Christi et Ecclesiae suae, in coelo et in hoc saeculo triumphaturus. Maius enim, quod „pro tanta re feliciter consummata, tibi polliceri possimus, non habemus. „Erimus insuper nos, dum in hac Sede sedebimus, erunt et successores nostri, erit et semper Ecclesia in perpetuum tibi et tuis posteris obligati. „Caeterum super his nonnulla commisimus dilecto filio Andreae ordinis ⁴⁾ „Praedicatorum, Sacrae Theologiae Professori, Apostolici Palatii Magistro, „tuae Excellentiae referenda: cui velis circa praemissa adhibere credentiae „plenam fidem. Quoniam autem te et dilectum filium, nobilem virum Alexandrum Ducem Lithuaniae, fratrem tuum, unam animam in duobus corporibus reputamus: similes literas eidem scripsimus et similem dedimus „facultatem. Datum Romae apud Sanctos Apostolos, Calendis Octobris, Pontificatus nostri anno tredecimo“.

Dux Withawdus a legatis Polonicis flecti non potuit, quominus ad Sigismundum Romanorum Regem pro petenda corona mitteret.

Ex terra Chelmensi Wladislaus Poloniae Rex pro Quadragesimae medio in Novam civitatem Korezin, quo iam Praelati et barones Regni insigniores convenerant, advenit. Deliberatione habita, omnibus moderato consilio utendum suadentibus, ad reducendum et rectificandum animum Ducis

¹⁾ fecisti multa egregia facinora *Ed. Lips.* ²⁾ postquam *Cod. Rozr.* ³⁾ in nomine Domini *Ed. Lips.* ⁴⁾ fratri ordinis *Cod. Rozr.*

Withawdi, Sbigneus episcopus Cracoviensis et Nicolaus de Michalow palatinus Sandomiriensis et capitaneus Cracoviensis, in Lithuaniam nomine Regis et Regni mittuntur. Qui pro festo Paschae in Grodno venientes, Duce Withawdo illic offenso, mandata regalia exponendo, pluribus verbis et persuasionibus illum movent, hortantur et requirunt, ut iuramentorum fidei et foederum non immemor, se Regem Lithuaniae creari in praeiudicium Regni Poloniae nullatenus patiat: attento, quod creatio ipsa magis et famam suam et nomen diminuat, quam attollat. Nunc enim inter Duces eo superior numerari non potest, qui coetur esse inferior et ultimus, fulgore prioris aestimationis contenebrato, inter Reges. Attenderet sanguinis profluvia inter ipsos fratres et populos eorum, qui concorditer ab ineunte aetate vivendo, magnificati erant, absque dubio proventura. Nec esse prudentis Principis opus, in aetate tam decrepita exiguo auri et gemmarum ornari circulo, et nationes studio eorum unitas mutuis bellis collidi et Marte funesto involvi. Proprior velit esse publicae utilitati, quam privato splendori: nec pro tam modica amplitudine, in dubium revocanda, involvere se et fratrem suum bellis aestuet, nihilque dubitet Wladislaum Poloniae Regem et Polonos armis suam ambitionem restricturos. Respondendo his Dux Withawdus asserit: Nunquam fuisse propositi sui Regem se creari, aut unquam pro excellentia illa instituisse; ante annos multos se fuisse per Sigismundum Romanorum Regem personaliter sollicitatum, nec dedisse consensum, nec in animum talem ambitionem induxisse, nisi ipsemet Wladislaus Poloniae Rex precibus et consiliis id ab eo exegisset. Quibus parendo publicum edidit iam consensum, nec licere sibi post publicationem consensus resilire, et incoeptam rem ad universorum devolutam notitiam, cum sua maxima ignominia et suggillatione, relinquere infectam. Accepto responso nuntii revertuntur. Dux autem ipse Withawdus, et suorum et forensium sollicitatus persuasionibus, sperans resistantiam Wladislai Regis et suorum, muneribus et promissis confringi, dum sublimitas regia sibi in dies dulcesceret et saporem ingereret immensum, quam etiam vicini Principes et proprii subditi suis verbis amplius dulcorabant, misso Bartholomaeo de Oppavia notario suo, qui etiam tunc notarius terrestris Cracoviensis habitus est, ad Sigismundum Romanorum Regem tunc apud Viennam agentem ¹⁾, integra aestate, autumno, hieme et vere sollicitare ²⁾ non destitit, ut Duci Withawdo coronam regalem et alia eiusdem coronationis insignia transmittere ³⁾ acceleraret. Cui dum postea laesae Maiestatis crimen fuisset obiectum, praestito, licet false, iuramento, poenam debitam evasit.

¹⁾ apud Viennam reperto *Cod. Calv.* ²⁾ sollicitare eum *Cod. Rozr.* ³⁾ eidem transmittere *Cod. Rozr.*

Poloni Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem ceu hostem caventes, coronationem Withawdi omnino impediendam constituunt. Bohemi fore totam Slesiam vastant.

Ex Nova civitate Wladislaus Poloniae Rex per Cracoviam et Myeohow in terras Maioris Poloniae processit, illicque aestatis tempus absumpsit: missis consiliariis, qui cum Praelatis et baronibus Hungariae in Szramowicze ¹⁾ pro die Pentecostes convenirent, ad reformandam inter Reges vulneratam charitatem. Negligentibus tamen Hungariae baronibus venire ad consignatam diem, fuit alia diaeta, petentibus sibi Praelatis et baronibus Hungariae ignosci, pro festo Sancti Martini instituta. Ad quam cum consiliariis Poloniae venientibus, parem negligentiam priori Hungariae consilarii patravissent, sive id contemptus, sive negligentia efficiebat, sive, quia sciebant Regem suum his, quae illic iuste decernerentur, non pariturum: iusta indignatione in Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem Poloni permoti, non secus quam hostem reputare ²⁾ coeperunt, et coronationis negotium, tam iure quam facto, ne consummaretur, impedire. Aestate illa, omnis fere Slesia a Bohemis haereticis, bello illato, populata est ³⁾, plurimaeque notabiles civitates aut conquisitae, aut terrore desertae, per haereticos occupatae sunt et longo tempore possessae. In populum christianum permiscui sexus magna crudelitas deprompta est, monasteria, ecclesiae et loca Deo dicata, profanata, et spurcitiae haereseos introductae.

Legati Poloniae ad Withawdum mittuntur, eique, ut a Lithuaniae corona abstineat, Poloniae Regnum offerunt.

Ex terris Maioris Poloniae Wladislaus Poloniae Rex in terras Cracovienses rediens, festum Assumptionis Sanctae Mariae ⁴⁾ apud Visliciam tenuit. Exinde discedens, festum Nativitatis Sanctae Mariae, Sandomiriae celebravit: ibique pro die illa frequens ad eum consiliariorum venit numerus, propter rumores, qui quotidie de corona Duci Withawdo per Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem mittenda, afferebantur. Habitis ergo per dies aliquot deliberationibus, conclusum est, ut Sbigneus episcopus Cracoviensis et Iohannes de Tarnow palatinus Cracoviensis Lithuaniam, novas et legitimas potiundae coronae ferentes condiciones, mitterentur, qui Du-

¹⁾ Schramowicze *Cod. Rozr.* Sramowicze *Cod. Kost.* ²⁾ reputare eundem *Cod. Rozr.* ³⁾ depopulata est *Cod. Rozr.* ⁴⁾ B. Mariae Virginis *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

cem Withawdum coronationis honorem ambientem, novo genere persuasionis a proposito abstraherent, et per conditiones submissas et tam charitate quam humilitate refertas, illum Regi et Regno conarentur efficere unanimem. Mandatorum ad Withawdum Ducem haec summa erat: Convenire illum aliquando suae pertinaciae et ambitionis finem facere, neque terrenam coronam cum periclitatione tam personarum quam Dominiorum desiderare, neque in auxiliatoribus Cruciferis fidere. Satis vigere sub memoria et oculis incommoda utrinque ab illis accepta, quae pro cautela utrisque ¹⁾ habenda forent, ut quoque novos spiritus, quos induerat, magnos magis quam utiles, ingenti assentationum licentia et potestate vagantes, corripere et ad salubria consilia revocaret. Nec in opibus confideret, quae illi ferebantur magis quam erant immensae, et regia ²⁾ in vivendo supellectili ³⁾ atque pompa ⁴⁾, expilationibus tum priorum quaesita ⁵⁾. Neque Sigismundi Romanorum Regis amicitiam suae anteponeret, antiquioremve duceret et fidio-rem. Veniunt itaque ad illum pro festo Sancti Michaelis in Grodno, talique nomine Regis et Regni illum aloquentur sermone: Sentimus, inquit, serenissime Princeps, te regii nominis adeo avidum ⁶⁾, ut abiecta charitate fraterna atque unione, non prospectis ⁷⁾ periculis et guerris ⁸⁾, quae Dominiis vestris utrinque excidium et desolationem inducerent, ad culmen regum omni nisu aspiras et Sigismundum Romanorum Regem, qui tuo et Domini nostri Wladislai Regis splendori invidens, mira sua astutia fortem inter vos, qui non sibi tantummodo, sed etiam vicinis nationibus concordia eratis formidabiles, conflavit discordiam, de mittenda corona sollicitas. Modum ⁹⁾ et consilium saluberrimum, tam fidei quam prudentiae plenum, afferimus, quo excellentiam regiam conscendere poteris, beneficio fratris ¹⁰⁾ non hostis, conditione pulcherrima non funesta, quod tibi etiam atque etiam persuasum esse cupimus, et cupidinem fallacis et iniusti Regni de tuo pectore rescindendam. Ut igitur regio satieris honore, quem tantopere appetis, et vinculum fraternitatis et charitatis mutuae inter Wladislaum Poloniae Regem et te nullam sentiat rupturam, Wladislaus Poloniae Rex suum diadema tibi dat et confert, et ne cogaris illud a communi vestro hoste Romanorum Rege petere, consentientibus ad id universis Praelatis et baronibus Regni sui, aequo animo de regio honore cedit, et ut illo fruaris, coronamque Regni Poloniae accipias, ultronee consentit: cum non dubitet te eiusdem Regni gubernationi iustius et commodius quam se, cum sit senio grandaevo confectus, pro regimine Regni imbecillis, et proles sua te-

¹⁾ ab utrinque *Ed. Lips.* ²⁾ regiae *Cod. Rozr.* ³⁾ supellex *Cod. Kost.* ⁴⁾ pompae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ quaesitae. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ avidum esse *Cod. Rozr.* ⁷⁾ non prospectis *Ed. Lips.* ⁸⁾ bellis *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Propterea modum *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ fratris tui *Cod. Rozr.*

nera sit, posse tam Regno quam Ducatui praeesse, qui adhuc retines aetatem vegetiorem. Occasionem novae coronae, per contentiones et bella quaerendae, sublatam vides, dum nobilior et vetustior tibi sponte, autoritate Regis Romanorum non intercedente, offeratur, supervacue nationes plurimas, gentes et populos opera Wladislai Regis Polonorum in fidei unitatem et Dominii contractos, regii diadematis actus cupidine, et te ipsum, qui nec successorem vides te relinquere, bellis miscere et funestum inter illos serere Martem satagis. Elige potius et sequaris iustam coronationem, et a quietis consiliis non abhorreas, et hanc animi tui regalis coronae cupidinem, assentatorum persuasione magis, quam salubritate consilii tui ingestam, moderatione meliori elimina, sciturus Regem et Regnum Poloniae non solum armis coronationem tuam novam restricturum, sed ¹⁾ omni tempore vindicaturum, si tantam oblationem et humiliationem Regis nostri et nostram acceptare et a proposito cedere detrectaveris. Testisque nobis erit Deus, qui nostris consiliis contemptis, quibus erectus ex parvo, longo tempore stetisti magnificatus, non in utilitatem Dominiorum, sed in perniciem pergis, sprete consilii et flagrantis ambitionis poenas iustissime quandoque a te repetiturus. Movissent verba huiusmodi Principis animum, nihilque dubitabatur, quod ²⁾ Alexander, prudentia et modestia, qua pollebat usus, pro rescindenda discordia et bello sensim gliscente, bonum et civilem animum monstraturus fuisset ³⁾, nisi illum a sententia animi sui, propter cupidinem regii diadematis, quae iam animo ⁴⁾ insederat, pudor incoeptae rei et aliquorum Polonorum improba adulatio, spe eliciendorum munerum, qui etiam legationis praedictae effectum, quam primum Sandomiriae decreta fuit, ad ipsius notitiam clandestine et velociter detulerant, obstitisset. Tempestate enim illa aliquot notabiles Poloniae barones, Wladislai Poloniae Regis curienses et continui familiares, quos ipse et dignitatibus et largitionibus extulerat, Duci Lithuaniae Withawdo adhaerebant, quos non charitas patriae, non beneficia ⁵⁾ Regis sui, non metus Dei, ab assentando et in proposito Ducem Withawdum animando revocabat, qui quoque, quo fidelior censi posset eorum assentatio ⁶⁾, spontaneo se Sacramento adegerant, ipsi Duci contra Regem proprium, in his praesertim, quae coronationis negotium concernerent, constanter adhaesuros; et si res exigeret, penatibus et omnibus pignoribus in Polonia derelictis, reliquam et perpetuam in Lithuania acturos aetatem. Catena siquidem avaritiae et magnitudine largitionum et promissorum constricti, et a bono honestoque ad pravam abstracti, et honestatis propriae et charitatis patriae, ignominiae in-

¹⁾ sed etiam *Cod. Rozr.* ²⁾ quod *deest in Cod. Calv.* ³⁾ se animum monstraturum *Cod. Calv.* ⁴⁾ animo suo *Ed. Lips.* ⁵⁾ beneficium *Ed. Lips.* ⁶⁾ adulatio *Cod. Rozr.*

super, quae illos manet, manebitque memoria omissa, obliti, Withawdi Ducis spes et molimina et nutriebant et erigebant, propriae consulentes ambitioni et Withawdi metientes opes, omniaque venalia habentes ad nutum licitatoris, coniuges, liberos, patriam et necessarios, ipsum denique Regem proprium prodituri ¹⁾, praefati Ducis Withawdi cupiditatem et Regni illecebaram, potentiam, opes, felicitates, atque intelligentiam, singulasque vitae actiones, quo in illos et eorum avaritiam magis munificus existeret, beatitudinis existimatione, admirationeque prosecuti, monstrantes se non filios, ut erant, Regni Polonici, sed privignos et materni uteri hostes et corrosores, qui favorem et largitionem Ducis Alexandri Withawdi, patriae incommodis et libertati praetulerunt. Digni, qui pro tam nefario opere cruciatibus ²⁾ perpetuae captivitatis fuissent deputati ³⁾. Clementia tamen Wladislai Regis ipsis et cuilibet eorum, confecto discordiae bello, ignovit: ultio tamen divina plures eorum perstrinxit, eo quidem gravius, quo fuerit eis, eorumque truci sceleri, regia propitiatione facilius condensum. Eadem quoque indulgentia in alios Polonos et milites suos usus est, qui inter Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem, et Ducem Withawdum deferebant literas, quae adeo secrete deferri non poterant, quin in manus regias deprehensae cum portitoribus non venirent. Ideo autem in deferentes illas animadversum non est, ne amplior proveniret animorum irritatio, et spe reconciliandae pacis amissa ⁴⁾, crudelius rebus desperatis, in certamen praesentis luctae fieret a parte utraque descensus. Wladislaus enim Rex animum Ducis Withawdi beneficiis et modestia sperabat se aliquando et victurum et sanaturum, causamque suam, ubi animus Withawdi sanari non posset, divina propitiatione, quae opera benignitatis et modestiae premiare consuevit, posse relevari ac defendi. Erant in notariorum numero pro ea tempestate apud Ducem Withawdum duo viri nobiles, Luthko de Brzezeye armorum Doliwa et Nicolaus Czebulka de demo Czyelyepelye ⁵⁾, truncum deferente pro insigni, magna familiaritate Duci Withawdo iuncti, qui modestia interdum, aliquando et forti persuasione, ut coronationis cura omissa, se Regi Wladislao reconciliare quanto celerius curaret, rogabant, enumerando mala, quae accidere necesse essent; nec aspernabatur Dux Withawdus eorum sermones, sed mira patientia omnia eorum auscultabat proposita. Quos propterea et genus illorum nomino, ut integritatis, fidelitatisque illorum perpetua memoria, ad laudem illorum ⁶⁾ etiam in posteros extendendam perseveret: quodsi eadem fide caeteri Poloni se sinceros praestitissent, facilius fuisset ambitio Ducis Withawdi vel abrogata, vel sanata.

¹⁾ perdituri *Ed. Lips.* ²⁾ cruciatus *Cod. Rozr.* ³⁾ experti. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ omissa *Ed. Lips.* ⁵⁾ Cieliepelie *Cod. Kost.* ⁶⁾ eorundem *Cod. Rozr.*

Quoties itaque ab eisdem biduo ¹⁾ notariis, Luthkone et Nicolao Czebulka persuasus, a rebus coronae insensatis et ambitiosis animum avertere et cupidinem Regni deponere, Dominoque suo et fratri Wladislao Regi Poloniae reconciliari, humiliatumque animum et contritum praefato Regi ostensurum se ire ²⁾ perrexit: toties illum ab hac sententia Regni cupido et assentatorum palpato, Polonorum praesertim, deiecit. Contulit autem Withawdus Dux in Iohannem de Tarnow palatinum Cracoviensem cyclos argenti centum et alia dona munifica, non tam ut illum honoraret, quam ut Sbigneum episcopum Cracoviensem, qui maiora coronationi suae impedimenta deferebatur ingerere, exasperaret et a se neglectum atque despectum ostenderet. Ea tamen omnia Sbigneus episcopus nihili pendisse atque irrisisse visus est: vir contra avaritiam virtutis invictae, eamque largitionis contumeliam aequissimo animo tulit, nec ullum tristioris vultus ostendit indicium; de publico ministerio, praeter laudem bene administrati officii, nihil sibi vendicare cupiens, Alexandro Withawdo Duci Magno Lithuaniae, etiam post irrogatum contemptum et contumeliam, verbis ad persuadendum compositis in maxima urbanitate et modestia verborum ostendendo evidenti et palpabili respectu: quod durum nimis foret, si pro beneficiis a Rege in se collatis rependat iniuriam, et pro Principatu Lithuaniae in eum, fratribus germanis neglectis, transfuso, ingratum se reddat. Dubium deinde atque ancipitem belli eventum, Deum quoque pro iustiori causa staturum, gravem insuper invidiae sarcinam subiturus ³⁾, cum ⁴⁾ in Regem vel potius Imperatorem suum arma convertat, et qui illum paterno foverit ⁵⁾ affectu, qui- que extulerit armis, equis, pecuniis, com meatibus iuverit, in adversis nunquam deseruerit, exulem et calamitosum sustulerit, bellis afficiat; quod- que multos bonos sua illa Regni cupidine perditum iret. Desolationem ⁶⁾ autem huiusmodi et accusationem in Sbigneum episcopum Cracoviensem in aures Alexandri Withawdi factam ⁷⁾, Iohannes de Cziszow de domo Pulko- sza, filius tunc Michaelis Cziszowsky castellani Sandomiriensis, qui ex post adeptus fuit castellanatum Cracoviensem, ipso Alexandro Withawdo, qui nullum accusationis arcanum sibi communicatum reticere solitus erat, ipsi ⁸⁾ Sbigneo episcopo referente et prodente, sciebatur fabricasse. Ad cuius pur- gationem Sbigneus episcopus, paucis refellendo et de integritate Iohannis de Tarnow confidendo, respondit: Ultronee se in coronationem Withawdi consensurum, si palatinus Tarnowsky suae legationis comes, consenserit.

¹⁾ duobus *Cod. Rozr.* ²⁾ ostendere *Cod. Rozr.* ³⁾ subiturus *deest in Cod. Calv.* ⁴⁾ si *Cod. Rozr.* ⁵⁾ proprio foveat *Ed. Lips.* ⁶⁾ Deplorationem *Cod. Rozr.* ⁷⁾ atque ad aures Alexandri detulisse *Cod. Rozr.* ⁸⁾ id ipsum *Cod. Rozr.*

Qua quidem prudentissima refensione ¹⁾ et carptorem ²⁾, assentatoremque vehementissime confudit, et se ab omni culpa et accusatione, palatinum vero Tarnowsky ab omni suspicionis nota notabiliter vindicavit. Retorquebant etiam nonnulli in Wladislaum Regem magnam culpaem partem, qui plurimum apud se posse Withawdum permiserat, qui, diademate excepto, prope universam Regni potentiam cum Rege participabat, eaque indulgentia, studia Polonorum, ut propensius, quam sat erat, Withawdi rebus faveretur, converterat.

Draco, insigne inite societatis, a Sigismundo Romanorum et Hungariae Rege Withawdo Duci mittitur. Item Withawdi Ducis cum legatis Poloniae domum redeuntibus de suscipienda corona colloquium.

Quinque diebus in Grodno absumptis, regii nuntii discedunt, quos Dux Withawdus usque in Wolkowiska ³⁾ comitabatur ⁴⁾. Ibi priore responsione in memoriam advocata, respondit: se nunquam regium honorem aut titulum ambivisse; sed annis multis ad id per Sigismundum Romanorum Regem sollicitatum, consiliariis suis dissensisse, nisi ipsemet Wladislaus Rex instantia sua multiplici et prece consensum suum extorsisset. Non licere itaque sibi coronationem, cuius publicatio et in Summi Pontificis et Principum universi Orbis, non solum catholicorum, sed etiam ethnicorum notitiam pervenerat, omittere. Nolle tamen se amplius instare pro coronae missione spondit, sed si mittatur, acceptionem eius non abnuiturum. Coronam vero Regni Poloniae, spoliato fratre, suscipere, foedum sibi et turpe deduxit: quum universorum iustis contumeliis pro vitio tam notoriae ambitionis posset carpi, quod honorem et titulum regium adeo expetierit, ut cum iniuria fratris sui et quasi detracto diademate, tempora sua ornare non erubuerit. Rogare igitur legatos coepit, quatenus Wladislaus Rex amplitudinem sibi destinatam non distineat, non impediat, aut improprio sibi, si prosequi coronationem distulerit, imminenti, quo illum alligavit, solvat; se velle sibi et honori suo atque famae prospicere, nec moliri Regno Polonico bellum, sed motum propulsare. Erat Duci Withawdo mite et prudens ingenium, facileque ad bonam mentem, a prosecutione coronationis ⁵⁾ fuisset reductus. Scitum est enim illum Sigismundum Romanorum et Hungariae Regem literis et nuntiis, ne sibi corona mitteretur, et ignominia sua ex negligentia potius missionis, quam virtute repressionis decideret,

¹⁾ responsione *Cod. Rozr.* refutatione *Cod. Kost.* ²⁾ accusatorem *Cod. Rozr.*
³⁾ Volkoniska *Cod. Rozr.* ⁴⁾ comitatus *Cod. Kost.* ⁵⁾ coronae *Ed. Lips.*

solicitasse: ipsius tamen Sigismundi Romanorum Regis et Cruciferorum de Prussia pertinax industria et vigilans cura adeo suis consiliis, persuasionibus et monitis Ducis Withawdi animum incendebant, ut modestiae et prudentiae suae cogerent ¹⁾ eum oblivisci, rati Wladislaum Poloniae Regem et Regnum suum Poloniae, si incoepa perficerent, non secus quam in triumpho ducturos. Nam et pro illo tempore, quo cum nuntiis regiis in Wolkowiska ²⁾ agebat, venit miles Austriae Leonardus ³⁾, ex parte Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis missus, ferens sibi insignia societatis suae, certis legibus, quas quilibet accipiens iuramento intemerate servaturum se stringebat, qualificatas, quibus cautum erat, ut unus alterum in adversis et prosperis et quocumque casu nunquam desereret. Draco autem societatis praedictae erat insigne, rotunda figura se volvens et capite caudam complectens, faucibus apertis et flammam ructantibus, cruore in spina dorsi in modum crucis conspersus, cui signum crucis radios emittens erat superpositum, scripturam in medio talem continens: O quam misericors est Deus, iustus et clemens. Insignia huiusmodi in praesentia nuntiorum regalium oblata, Dux Withawdus pro vinculo societatis ineundae, respondit se nullatenus pro fraternitatis et ligae vinculo, sed pro muneris officio, ne iuramentum Wladislao Regi Poloniae praestitum per praestationem alterius videretur temerasse, suscepturum. Tali responso accepto nuntii in Poloniam reversi, quae secum acta erant, singillatim Wladislao Poloniae Regi denuntiant et exponunt. Ad illaqueandum siquidem animum Alexandri Withawdi Ducis praefati, draconis insigne mittebatur pro societate: ut Withawdus ipse amicus fieret Imperii et socius. Tunc profecto scriptura illa implebatur prophetalis: Draco ille quem formasti ad illudendum ei ⁴⁾. Draco siquidem ille, et tortuosus et sanguine respersus, cum signo crucis formatus apparuit, significans per suum authorem et illius suggestionem, sanguinem Christianorum per bella fundi oportere.

Martinus quintus Papa coronationem Withawdi Ducis, datis ad Sigismundum Romanorum Regem literis, prohibet.

Ex Sandomiria Wladislaus Poloniae Rex in terram Lublinensem progressus, exinde pro festo Sancti Martini in Nyepolomicze rediit, ireque pro hieme in Lithuaniam, propter dissidium subortum neglexit, sed ex Nyepolomicze in terras Russiae per solitas stationes descendit. Ut autem

¹⁾ cogebant *Ed. Lips.* ²⁾ Volkoniska *Cod. Rozr.* ³⁾ Bernardus *Cod. Calv.* ⁴⁾ *Psalm. CIII. v. 26.*

v Sigismundi Romanorum Regis restringeretur et remitteretur de coronando Withawdo Duce audacia, fuit in praesentia Martini Papae et Cardinalium publice Regis Wladislai nomine contra Sigismundum Regem et Ducem Withawdum propositum. Quo Martinus Papa permotus, apostolica prohibitione Sigismundo Regi coronae missionem et Duci Withawdo acceptationem, per speciales literas interdixit, quarum talis erat forma:

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio
 „Sigismundo Romanorum, Hungariae et Bohemiae Regi illustri, salutem
 „et apostolicam benedictionem. Nuper pro parte carissimi in Christo filii
 „nostri, Wladislai Poloniae Regis illustris, fuit propositum coram nobis,
 „astante Collegio venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Eccle-
 „siae Cardinalium, quod licet Serenitas tua in celebratione pacis et rein-
 „tegratione amicitiae, quam invicem solenniter, nobis id cupientibus et
 „operantibus, contraxistis, eidem regia fide promiseris, quod ipsum pepe-
 „tuis temporibus haberes pro amico, et amicabiliter pertractares et ¹⁾ pro-
 „sequeris eundem semper, eiusque liberos et haeredes, summis favoribus,
 „charitate et benevolentia singulari, et etiam honorem ipsius Regis et com-
 „moda procurares, nec unquam quovis quaesito colore ad auferenda bona,
 „Regna, Principatus atque Dominia sua aspirares, nec pro te, vel alio,
 „contra eius statum aliquid attentares, immo si quid per aliquem attentari
 „sentires in damnum reale vel personale Regis eiusdem, ipsum praevisum
 „faceres et eidem posse ²⁾ tuo assisteres, et quod licet huiusmodi prae-
 „missa etiam cum iuramento firmaveris, Scripturis Evangelicis manu tactis:
 „nihilominus, ut ipsius orator Regis asserit, illorum omnium immemor vel
 „contemptor, regium statum et honorem eius enormiter offendendo, Duca-
 „tum Lithuaniae et terras Russiae, ipsius Regni Poloniae membra eidem
 „iamdudum incorporata et unita, dilecto filio Alexandro Magno Duci Li-
 „thuaniae ad vitam eius regia auctoritate concessa, prout asserit idem ora-
 „tor, ab ipso Poloniae Regno seiungere et liberare, ac in Regnum novum
 „erigere, et praefatum Ducem huiusmodi Regni Regem in hanc ambitionem
 „et cupiditatem dignitatis suasionibus incitatum, constituere et creare pro-
 „curas. Quod fieri non posse assertum est, sine turpi nota ignominiae tui
 „nominis, propter conventa praedicta in pace facta cum praefato ³⁾ Polo-
 „niae Rege, et promissiones tuas iuramento, ut per eundem oratorem as-
 „seritur, firmatas, nec sine ipsius Ducis dedecore, propter obligationem
 „praefatam, qua obstrictus est dicto Regi, praestito etiam in ipsius ma-
 „nibus iuramento, sine ipsorum violatione manifesta. Et quod non minus
 „considerandum est nobis et tibi, si ad huiusmodi erectionem Regni e

¹⁾ atque *Ed. Lips.* ²⁾ pro posse *Cod. Rozr.* ³⁾ praedicto *Cod. Rozr.*

„creationem ac coronationem Regis inconsulte procedes, propter manifestam
 „iniuriam, quam sibi fieri praefatus Rex et Regnum Poloniae praetendunt,
 „bello pericula, vastitates terrarum, strages fidelium et scandala ma-
 „xima, ut asserunt, sequerentur, quae modis omnibus evitanda sunt. Pro-
 „pterea cupientes, ut tenemur, tantam pestem, tantumque periculum aver-
 „tere a populo christiano, Celsitudinem tuam charitative monemus, ex corde
 „requirimus et rogamus per misericordiam Iesu Christi, ut in hac causa
 „nihil facias festinanter et sine longa et matura deliberatione, ac Ecclesia
 „inconsulta, ne necessarium sit nobis ¹⁾, qui non possumus laesis postu-
 „lantibus negare iustitiam, de violatione, vel non, iuramentorum pacis et
 „foederum praedictorum cognoscere, prout idem Rex Poloniae desiderare
 „videtur, et forsitan nos, cogente iustitia, revocare, si quae perperam facta
 „essent, cum tanto scandalo populi christiani: cuius te authorem et susci-
 „torem nedum esse, sed etiam suspicari posse non vellemus: ne fama
 „tua, quae ubique clarissima est, laedatur, et anima tua tanti peccati onere
 „praegravetur, et reus in extremo iudicio, malorum omnium praedictorum,
 „quae necessario ut plurimum secutura videntur, valeas denotari. Quare
 „fili carissime, in hac tam periculosa materia moderare voluntatem tuam,
 „et in hac parte nostris paternis monitionibus et consiliis acquiescas, et
 „viam aliis, per nos tibi apertam, de oratoribus transmittendis ad nos,
 „amplectaris. Nos etiam praefatum Ducem, propter eius excellentiam et
 „singularia bona, quae fecit in propagatione fidei christianae, magnifici-
 „mus et paterna charitate diligimus, ac ipsum dignitate regia dignissimum
 „iudicamus: sed vellemus eum cum pace, sine scandalo, sine iniuria et
 „sine discordia fratris sui, talibus ornamentis ornari, sicut alias scripsi-
 „mus Sublimitati suae ²⁾. Datum Romae apud Sanctum Petrum, Idus No-
 „vembrii, Pontificatus nostri anno quatuordecimo.“

Regiam dignitatem Withawdus ne appetat, literis Summi Pontificis monetur.

„Martinus Episcopus ³⁾, servus servorum Dei, Dilecto filio, nobili viro
 „Alexandro Magno Duci Lithuaniae, salutem et apostolicam benedictionem.
 „Nuper pro parte carissimi filii in Christo, Wladislai Poloniae Regis illu-
 „stris, fuit propositum coram nobis, astante Collegio venerabilium fratrum
 „nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, quod licet dudum No-
 „bilitas tua fidem et connexionem praefato Regi promiserit cum iuramento
 „solenni, de consensu omnium Principum et baronum Lithuaniae atque

¹⁾ postea *Cod. Rozr.* ²⁾ tuae. *Cod. Kost.* ³⁾ Episcopus *deest in Cod. Calv.*

„Russiae firmato ¹⁾, ita, quod in omnibus, quae concernant honorem eiusdem Regis et amplitudinem Regni sui, deberes eidem praebere consilium „et favorem, et nunquam esse adversus ipsum Regem et Regnum, nec unquam aliquas ligas, conventiones, aut iuramenta cum aliquibus facere sine „licentia praefatorum Regis et Regni: nihilominus, ut asserit ipsius Regis „orator, tu omnium immemor vel contemptor, fraternam pacem et concordiam diu servatam perturbare, ac praedictos, Ducatum Lithuaniae et „terras Russiae, membra incorporata et unita Regno Poloniae, regia „tibi autoritate concessa, ab ipso Regno seiungi ac liberari, ac in Regnum novum erigi, teque eiusdem Regni Regem creari, seductus, ut „idem ²⁾ asserit, alieno consilio, non recusas; quod fieri non posse assertum ³⁾, sine turpi nota tui nominis, propter dictas promissiones tuas iuramento firmatas; praeterea quod non minus considerandum est nobis et „tibi, si ad huiusmodi erectionem Regni et creationem et coronationem „tuam inconsulte procederetur, propter manifestam iniuriam, quam praetendunt fieri sibi praefatus Rex et Regnum Poloniae, bellorum pericula, „vastitates terrarum, strages fidelium, ac scandala maxima, ut asserunt, „sequerentur, quae modis omnibus evitanda sunt. Praeterea ⁴⁾ cupientes, „ut tenemur, tantam pestem, tantumque periculum a populo christiano, Excellentiam tuam charitative monemus, ex corde requirimus et „rogamus per misericordiam Iesu Christi, ut in hac causa nihil facias festinanter et sine deliberatione matura, et inconsulta Ecclesia, ne necessarium nobis sit postea, qui non possumus postulantibus laesis negare „iustitiam, de violatione, vel non, iuramentorum et foederum praedictorum „cognoscere, et forsitan, nos cogente iustitia, revocare, si quae perperam „facta essent, cum tanto scandalo populi christiani: quod tui causa suscipiari nollemus, ne fama tua, quae ubique clarissima est, laedatur, et anima „tua tanti peccati pondere praegravetur, et reus in extremo iudicio malorum omnium, quae necessario secutura videntur, valeas denotari. Quare „fili dilecte, in hac tam periculosa materia moderare voluntatem tuam, et „in hac parte nostris paternis monitionibus et consiliis acquiescas. Nos „enim te, propter excellentiam tuam et bona eximia, et singularia, quae „fecisti in propagatione fidei christianae, magnificimus, probitatem tuam „et te paterna charitate diligimus, ac dignitate regia dignissimum iudicamus: sed vellemus personam tuam cum pace, sine scandalo, sine iniuria „et sine discordia fratris tui, talibus ornamentis ornari, sicut alias scri-

¹⁾ et Russiae firmatam *Ed. Lips.* ²⁾ idem orator *Cod. Rozr.* ³⁾ assertum est *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Propterea *Cod. Rozr.*

„psimus Generositati tuae. Datum Romae, Idus Novembris, Pontificatus nostri anno quatuordecimo 1).“

Hussitae Slesiam vastant et Ducem Monsterbergensem occidunt.

Bohemis Hussitis Slesiae Ducatus igne et gladio vastantibus, Iohannes Monsterbergensis Dux, qui Elisabeth relictam Spitkonis Melsthinsky palatini Cracoviensis habebat 2) in consortem, resistantiam oppositurus, occurrit, et Slesiae militibus illum adiuvantibus, pugnam in die Sancti Iohannis Evangelistae, prope Kloczko 3), acrem conserit: in qua, militibus Slesianis illum deserentibus, ut ducali sanguini conveniens erat, occiditur, et Hussitae castris suis 4) et rebus plurimis potiuntur. In die Sancti Antonii oppidum Olavia, quod a praesidio Hussitarum tenebatur, a Slesitis captum et incensum est, et plures Hussitae illic necati. Capta sub eodem tempore plura Slesiae oppida ab Hussitis, videlicet Kruczborg, quod Dobeslaus Puchala Polonus, item castrum et oppidum Nyempez, quod Petrus Polyak, item oppidum Gliwicze, quod Sigismundus Koributh Dux in gubernationem acceperant. Ex his autem oppidis plurima spolia, incendia, depopulationes, terris Slesiae irrogatae sunt; et licet Wratislavienses cum Swidnicensium auxilio oppidum Nyempez circumvallassent, coepto tamen irritato discessum 5). In die Sanctae Elisabeth castrum Wratislaviensis ecclesiae Othmuchow Hussitis, fraude Nicolai Halczslaw alias Halczenow Slesitae, deditum est, qui sequenti anno captus et capite truncatus, poenas violatae fidei dedit.

ANNUS DOMINI 1430.

Wladislaus Rex omnium ordinum privilegia et iura confirmat.

Natali Domini anni huius, Wladislaus Poloniae Rex apud Radom celebrato, pro diebus Carnisprivii in Iednam advenit. Quo cum frequens consilium Praelatorum et baronum Poloniae ad suam Serenitatem fuisset congregatum, Wladislaus Poloniae Rex, attenta Praelatorum et baronum erga se et natos suos fide, assistentia et constantia, post varias deliberationes tunc digestas, novis gratiis et praerogativis praemiando eorum opera,

1) Datum ut supra. *Cod. Rozr.* 2) duxerat *Cod. Rozr.* 3) Gloczko *Cod. Calv.* 4) eius *Cod. Rozr.* 5) infecta re discesserunt. *Cod. Rozr.*

Regnum libertat, et omnibus ecclesiis cathedralibus, item omnibus monasteriis, claustris quorumcumque ordinum, item omnibus locis monialium, item omnibus ecclesiasticis personis, stationes quocumque modo introductas relaxat, et omnes ecclesias Regni sui, personasque ecclesiasticas, a stationibus regalibus in totum libertat et absolvit; item omnes abusos et gravamina Regnum prementia, sustulit, plures articulos, qui saepius revocabantur in dubium, dilucidans et declarans: quemadmodum in ipsis literis, quarum tenor hic insertus est, latius continetur.

„Wladislaus Dei gratia Rex Poloniae, nec non terrarum Cracoviae, „Sandomiriae, Lanciciae, Cuyaviae, Lithuaniaeque Princeps supremus, „meraniae, Russiaeque Dominus et haeres etc. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis. Quomodo libramine verae rationis „pensantes intemeratae fidei et insuperabilis virtutis constantiam, quibus „incolae Regni nostri Poloniae in bellis et in certaminibus, quae cum prosperis, auspice Domino, nostrorum triumphorum successibus saepe saepius „pro defensione nostra et Regni eiusdem, hostium sustinendo insultus, suscepimus, placere nobis meruerunt, et votis nostris, obsecundatione fideli, „non absque variis periculis corporum et extenuatione rerum, devota subiectione ubique paruerunt et semper: horum intuitu et aliorum contemplatione meritorum, quae excelsa dona nostrae munificentiae non indigne „promerentur; volentes etiam, ut benevolentia eorum et fidei affectus, quos „cum tanta sinceritate in filios nostros, praeclaros Principes, Wladislaum „et Kazimirum direxerunt, quorum unum, quem aptiorem ad regimen Regni cognoverint, quem nostris requisitionibus admoniti, sibi, expleta vitae „nostrae periodo, pro Rege, Principe, Domino et haerede Regni huius Poloniae et terrarum Lithuaniae et Russiae, quas praeclarus Princeps, Dominus Alexander alias Withawdus Magnus Dux Lithuaniae, frater noster „charissimus, prout in praesentiarum possidebat, debet ad tempora vitae „suae possidere, et post obitum eius ad nos et filios nostros ac Coronam „vera et haereditaria successione devolvi, sicut patentibus literis ad hoc „confectis est firmatum ¹⁾, devote et humiliter susceperunt, et corona Regni, „sceptrisque regalibus cum solennitate caeremoniarum debita promiserunt, „tanquam verum et legitimum successorem, postquam aetatem legitimam „habuerit, insignire, dignis pro grata vicissitudine regiae celsitudinis muneribus compensentur: omnia iura et ipsorum privilegia, quae dudum circa „coronationem nostram, et aliis postmodum momentis et temporibus ipsis „concessimus, vel quae eis alii Reges et Principes, veri haeredes Regni „Poloniae, nostri praedecessores, ab antiquis temporibus concesserunt, pa-

¹⁾ est firmatum desunt in Cod. Calv.

„trocinio praesentis nostri privilegii ratificamus, approbamus, renovamus
 „et confirmamus, sub infra scriptorum moderamine articulorum, quorum
 „regulatione, si quae obscura tenor praedictorum privilegiorum comprehendit,
 „sensum recipient clariorem et ambigua omni dubietate carebunt, per quae
 „intellectus confundi et nasci errores consueverunt. Primo quidem, quod
 „universas aedes sacras seu ecclesias, in omnibus earum iuribus, immu-
 „nitatibus et libertatibus, ac metis ¹⁾ et distinctionibus antiquis, quibus,
 „temporibus divorum praedecessorum nostrorum, Poloniae Regum et Du-
 „cum, fruebantur, volumus omnimode conservare. Dignitates autem eccle-
 „siasticas et saeculares Regni Poloniae aequo modo circa iura et consuetu-
 „dines ac libertates ipsorum, quae et quas temporibus serenissimorum
 „Principum, Dominorum, Kazimiri, Ludovici et aliorum Regum et Ducum,
 „haeredum Regni Poloniae, obtinebant, dimittimus persistere et permanere.
 „Quas quidem dignitates, cum vacare contigerit, nulli extraneo terrigenae,
 „nisi nobili benemerito et in fama laudabiliter conservato ²⁾, illius terrae,
 „in qua huiusmodi dignitas vel honor vacaverit: terrae videlicet Craco-
 „viensis terrigenae Cracoviensi, Sandomiriensis terrigenae Sandomiriensi,
 „et in Maiori Polonia terrigenis Poloniae Maioris, et sic de aliis terris
 „Regni Poloniae dabimus, vel quomodolibet conferemus. Super quibus etiam
 „dignitatibus ecclesiasticis et saecularibus literas expectativas nulli personae
 „dabimus in futurum; et quod praedictas dignitates tam ecclesiasticas quam
 „saeculares, non debemus minuere ³⁾, nec etiam suffocare, et possessiones,
 „census, aut salaria ad eas pertinentia, absque ⁴⁾ iuris debito examine non
 „auferre. Item quia per tenentarios castrorum et fortalitorum alienae gentis,
 „et extraneae nationis, Regnum in se et suis partibus crebrius periclitari
 „contingit ⁵⁾: pro eo et ex eo, nulli Ducum et de ducali genere descen-
 „denti, seu extraneo alienigenae cuiquam, aliquod castrum, fortalitium, aut
 „civitatem, ad regendum pro tempore vel in aevum dabimus, consignabi-
 „mus, aut quomodolibet conferemus, nec etiam aliquem talium in capita-
 „neum, aut tenentarium terrae alicuius, aut terrarum Regni nostri praedicti,
 „praeficere volumus ⁶⁾, nec etiam ⁷⁾ surrogare. Item promittimus insuper
 „et spondemus, quod dum ad requisitionem nostram, nobiles nostri Regni
 „extra metas eiusdem Regni nostri ad repellendum hostium saevitiam trans-
 „ire contigerit, ipsis satisfactionem condignam pro captivitate, caeterisque
 „damnis notabilibus faciemus. Metas vero seu granities ⁸⁾ saepe dicti Regni
 „memorati nobiles ab insultu et incursu aemulorum et hostium propriis

¹⁾ a metis *Cod. Rozr.* ²⁾ confirmato *Cod. Calv.* ³⁾ minorare *Ed. Lips.* ⁴⁾ absque
deest in Cod. Calv. ⁵⁾ contigerit *Ed. Lips.* ⁶⁾ volumus *deest in Cod. Calv.* ⁷⁾ aut
Cod. Rozr. ⁸⁾ limites *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn
 „damnis et sumptibus tueri debent et omnimode teneantur ¹⁾. In casu vero,
 „quo aliquis aemulus Regni nostri quocumque modo ipsum ²⁾ intraverit,
 „et cum eodem conflictum intra metas eiusdem Regni terrigenas nostros
 „facere contigerit, eisdem terrigenis pro captivitate duntaxat; si vero extra
 „metas id ipsum fieri contigerit, tunc et pro damnis, si quae, quod absit,
 „incurrerint, et pro captivitate satisfactionem condignam impendere. Capti-
 „vos autem quoslibet, quos extra et intra metas Regni praedicti per no-
 „stros terrigenas capi contigerit, pro depactatione per eosdem captivos
 „nobis facienda retinere volumus penitus et habere. Item promittimus, quod
 „si tempore se offerente et necessitate urgente, in spem alicuius expedi-
 „tionis futurae, contra hostium et aemulorum insultus et hostilitates, ter-
 „rigenis nostris extra metas Regni expeditionaliter exire seu se transferre
 „mandabimus seu mandaremus ³⁾, pecunias, videlicet quinque marcas super
 „hastam quamlibet dare vel distribuere nos promittimus ⁴⁾; casu vero seu
 „successu temporis offerente, dum infra spatium duorum ⁵⁾ annorum post
 „distributionem pecuniarum, sic ut praemittitur, factam, ad expeditionem
 „non processerimus, extunc iidem terrigenae ab huiusmodi pecuniis et ser-
 „vitiis ratione praedictarum pecuniarum faciendis, erunt soluti penitus et
 „exempti; si autem infra decursum ⁶⁾ eorundem duorum annorum ad ex-
 „peditionem cum eisdem terrigenis nostris transitum fecerimus, et extra
 „metas Regni cum expeditione processerimus, extunc iidem terrigenae ab
 „eisdem pecuniis et servitiis praetextu earundem, similiter sint soluti. Item
 „promittimus pro inclitis filiis nostris praedictis, quod postquam, dante
 „Domino, unus illorum in Regem electus scepra Regni amplectetur, mo-
 „netam ex quocumque genere metalli absque consensu et consilio speciali
 „Praelatorum et baronum Regni Poloniae cudere non permittet: quemad-
 „modum nos sine ipsorum consensu et consilio huiusmodi monetam cudere
 „noluimus, nec cussimus ⁷⁾. Absolvimus insuper et perpetuo liberamus omnes
 „et singulos omnium terrigenarum nostrorum kmethones ⁸⁾ ab omnibus so-
 „lutionibus, contributionibus et exactionibus, vecturis, laboribus, equita-
 „turis Podwody dictis, angariis, gravaminibus, frumentorum dationibus
 „dictis Sep vulgariter, praeterquam duos grossos monetae usualis Poloni-
 „calis et in Regno Poloniae communiter decurrentis; quos quidem duos
 „grossos quilibet kmetho ⁹⁾ praedictorum terrigenarum de quolibet laneo
 „posse, etiamsi illum plures personae possideant, scultetis eorum et

¹⁾ et omnimode teneantur, tuerique teneantur. *Ed. Lips.* ²⁾ illud *Cod. Rozr.*
³⁾ extra metas Regni expeditionaliter exire seu se transferre mandabimus seu mandare-
 mus *desunt in Cod. Calv.* ⁴⁾ dare et distribuere nos contingat *Cod. Rozr.* ⁵⁾ quinque
Ed. Lips. ⁶⁾ in decursu *Ed. Lips.* ⁷⁾ cudimus. *Ed. Lips.* ⁸⁾ colonos *Cod. Rozr.* ⁹⁾ co-
 lonus *Cod. Rozr.*

„servitoribus, quos ab huiusmodi solutione duorum grossorum esse volu-
 „mus liberos et exemptos, nec non molendinatoribus, tabernatoribus et
 „hortulanis, nec colentibus agros, hoc est mansos seu laneos integros vel
 „medios, duntaxat exceptis atque demptis, singulis annis in futurum, in
 „festo Sancti Michaelis Archangeli, usque ad diem Sancti Nicolai, solvere
 „sit astrictus. Si autem praedictorum molendinatorum vel tabernatorum,
 „sive hortulanorum aliquis integrum agri laneum coluerit, tunc ad solu-
 „tionem duorum grossorum, si vero medium laneum, ad solvendum unum
 „grossum similiter monetae praedictae nobis sint astricti. Ad quos quidem
 „duos grossos monetae suprascriptae alias ¹⁾ serenissimo Principi Domino
 „Ludovico Regi Hungariae et Poloniae solvere libere se submiserunt. Quodsi
 „infra praefixum terminum nobis aliqua villa pecunias huiusmodi sol-
 „vere neglexerit, extunc exactor noster, quem pro eadem exactione tol-
 „lenda duxerimus deputandum, in eadem villa unum bovem, ratione non so-
 „lutionis, absque spe restitutionis habebit recipiendi facultatem omnimodam.
 „Si vero infra quatuordecem dies post eiusdem bovis receptionem eadem
 „villa et quaevis alia dictam pecuniam non solverit, extunc exactor noster
 „duos boves consimili modo sine spe restitutionis recipiet atque tollet.
 „Memoratus etiam exactor pecuniarum praedictarum praetextu notae, quod ²⁾
 „Napiszne dicitur, nihil exigat neque tollat, et nihilominus literis suis
 „kmethones ³⁾ quietet de solutis. De civitatibus autem antiquis et novis,
 „tempore regiminis nostri locatis, sic statuimus: quod ille civis seu oppi-
 „danus, qui civitatem cum uxore, filiis et familia inhabitat, et agrum so-
 „lus, vel per suum hortulanum aut agricolam colit, non teneatur ad prae-
 „dictam Poradlne pensionem; sed si ante civitatem vel oppidum residet,
 „solvat praefatam Poradlne pensionem, acsi in villa resideret, non ob-
 „stante, quod ad ius et iurisdictionem eiusdem civitatis seu oppidi perti-
 „nere, vel cum eis onera sufferre perhibeatur. Item spondemus, quod in
 „nulla terra totius nostri Regni Poloniae iustitiarium constituere volumus,
 „vel quomodolibet surrogare. Praeterea promittimus singulos articulos et
 „clausulas, nullo vitio falsitatis depravatos, serenissimorum Principum Do-
 „minorum Kazimiri et Ludovici, ac omnium aliorum Regum, Ducum, ex
 „vera successione haeredum antiquorum Regni Poloniae, nostrorum prae-
 „decessorum, ecclesiis, terrigenis, civitatibusque concessas, praesertim com-
 „modum et profectum nostrum, Regnique Poloniae saepefati ⁴⁾ et ipsius
 „incolarum concernentes, firmiter et inviolabilitem perpetuis temporibus
 „observare et tenere. Item pollicemur, quod nullas stationes seu procura-

¹⁾ olim *Cod. Rozr.* ²⁾ quae *Cod. Rozr.* ³⁾ colonos *Cod. Rozr.* ⁴⁾ saepedict *Cod. Rozr.*

„tiones vel ¹⁾ descensus in civitatibus, villis et haereditatibus, curiis ac
 „praediis ecclesiarum, nobilium et terrigenarum nostrorum faciemus. Si vero
 „casualiter, opportunitate et necessitate nos cogente, stationem in bonis,
 „civitatibus, castris, aut curiis ecclesiarum vel nobilium nos facere conti-
 „gerit, extunc nihil vi vel potentia recipere faciemus, vel quomodolibet
 „facere recipi permittemus, immo quaeque necessaria nostris pecuniis pro-
 „priis volumus comparare. Caeterum promittimus et spondemus, quod nul-
 „lum terrigenam possessionatum pro aliquo excessu seu culpa capiemus,
 „seu capi mandabimus, nec aliquam vindictam in ipso faciemus, nisi iu-
 „dicio rationabiliter fuerit convictus et ad manus nostras vel nostrorum
 „capitaneorum per iudices eiusdem terrae, in qua idem terrigena residet,
 „praesentatus: illo tamen homine, qui in furto vel in aliquo publico ma-
 „lificio, utpote incendio, homicidio voluntario, raptu virginum et mulie-
 „rum, villarum depopulationibus et spoliationibus, deprehenderetur, similiter
 „illis, qui de se nollent debitam facere cautionem vel dare, iuxta quan-
 „titatem excessus vel delicti ²⁾, duntaxat exceptis. Nulli autem bona seu
 „possessiones recipiemus, nisi fuerit indicialiter per iudices competentes,
 „vel barones nostros, nobis condemnatus. Item promittimus, quod omnibus
 „terrigenis, cum bonis et haereditatibus nostris granities ³⁾ postulantibus
 „ac petentibus, non denegabimus. Item pollicemur, quod omnes terras no-
 „stras Regni Poloniae, etiam terram Russiae includendo, salvis tamen ave-
 „nae contributionibus, de quibus nobis ad tempora vitae nostrae sola Rus-
 „sia respondebit, ad unum ius et unam communem legem ⁴⁾ omnibus terris
 „reducemus, reducimusque, adunamus et unimus, tenore praesentium me-
 „diante. Item attendentes, quod dicti nostri regnicolae et inhabitatores
 „Regni in favorem nostrae Maiestatis privilegiis ipsis per nos et nostros
 „praedecessores concessis, quandoque derogarunt, eadem ipsorum privilegia
 „nostra et praedecessorum nostrorum, Regum et Ducum et haeredum legi-
 „timorum et verorum Regni Poloniae praedicti, ad statum priorem redu-
 „cimus, reintegramus, restauramus, ac praesentis scripti patrocinio confir-
 „mamus, ratificamus et declaramus, ipsas robur obtinere firmitatis. Item,
 „si qui terrigenae, aut quivis alii incolae Regni Poloniae praedicti, pen-
 „dente lite in iudiciis, pro quibuscumque causis concordare voluerint, a poe-
 „nis nostris ac iudicum et subiudicum, palatinorum et castellanorum eosdem
 „liberos facimus et solutos. Item promittimus, quod nulli poenas super
 „nobilibus, ad quas nobis indicialiter fuerint condemnati, exigendas dabi-
 „mus; sed eas per nos, aut per nostros capitaneos et officiales exigemus,

¹⁾ ullos *Ed. Lips.* ²⁾ debiti *Cod. Calv.* ³⁾ limites *Cod. Rozr.* ⁴⁾ unionem *Cod. Kost.*

„et exactas iuxta beneplacitum nostrum convertemus. Item omnes incolae
 „terrarum Cuyaviensis et Dobrzinensis de avena solita, quam nobis solvere
 „consueverunt, ad decem annos duntaxat nobis respondere sint adstricti:
 „quibus revolutis, ab huiusmodi avena liberi sint et exempti. Item notarii
 „terrestres ad officium notariatus promoti, semper soli iudiciis, et non
 „per aliquos surrogandos et subscribas ¹⁾ resideant, ubi commode poterint,
 „alias liceret eis habere substitutos, quos baronibus, iudicibus terrarum,
 „in quibus officium huiusmodi possident, substituendos, praesentare tene-
 „antur, et quod tales sint bonae famae, et a dictis baronibus et iudicibus
 „ad huiusmodi officium approbati: alias nobis continuo haec ipsorum officia
 „aliis habilioribus et magis assiduis conferenda sint ²⁾. Nulla autem levis
 „causa, nisi ardua, absentiam notariorum poterit excusare. Harum quibus
 „sigillum nostrae Maiestatis est appensum, testimonio literarum. Actum
 „in Iedlna, Sabbato ante Dominicam Invocavit, Anno Domini Millesimo
 „quadringentesimo tricesimo. Praesentibus reverendissimis in Christo pa-
 „tribus et magnificis ac nobilibus, Alberto sanctae ecclesiae Gnesnensis
 „archiepiscopo et Primate, Sbigneo Cracoviensi, Iohanne Wladislaviensi,
 „Stanislao Posnaniensi, Iohanne Chelmensi, episcopis; Iohanne de Tarnow
 „Cracoviensi, Sandivogio de Ostrorog Posnaniensi, Nicolao de Michalow
 „Sandomiriensi et capitaneo Cracoviensi, Andrea de Domaborsz ³⁾ Calis-
 „siensi, Stiborio de Borzislawicze Lanciensi, Iarando de Brudzewo Wla-
 „dislaviensi, palatinis; Petro de Bnino Gnesnensi, Michaelae de Cziszow ⁴⁾
 „Sandomiriensi, Petro de Sirnik ⁵⁾ Calissiensis, Floriano de Korithnicza
 „Visliciensis, Martino de Kalinowa Siradiensi, Dobkone de Oleschnicza Voy-
 „niciensi, Sbigneo de Alto monte Rosperiensis ⁶⁾, Iohanne de Krethkow
 „Dobrzinensi, Iohanne de Lichin Szremensi, Dobrogostio de Kolen Ka-
 „myenensi ⁷⁾, Iohanne de Laszeynicze ⁸⁾ Santocensi ⁹⁾, castellanis; Petro Schaf-
 „franyecz Cracoviensi, Petro Korczbog ¹⁰⁾ Posnaniensi, Andrea Czyolek San-
 „domiriensi, Dobrogostio de Schamotuli Calissiensis, Alberto Malsky Lanci-
 „ciensi, Woyslao de Krosthowo Brzestensi, Andrea Dunin ¹¹⁾ Wladislaviensi,
 „Andrea de Lubin Dobrzinensi, succamerariis; Paulo de Bogumilowicze
 „Cracoviensi, Iohanne de Sprowa Sandomiriensi, Andrea de Ludbrancz ¹²⁾
 „Brzestensi, Mathia de Suchodol Lublinensi ¹³⁾, iudicibus; Martino de
 „Rogy Cracoviensi, Nicolao de Pleschow Calissiensis, Iacobo de Strzygye ¹⁴⁾

¹⁾ vel scribas *Cod. Rozr.* ²⁾ conferenda sint affecta. *Ed. Lips.* ³⁾ Domagosc *Cod. Rozr.* Domabus *Cod. Kost.* ⁴⁾ Czizowo *Ed. Lips.* ⁵⁾ Sernik *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Rospergensis *Cod. Kost.* ⁷⁾ Camenensi *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Laszczenicze *Cod. Kost.* ⁹⁾ Sanocensi *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Cordebog *Cod. Kost.* ¹¹⁾ Donin *Cod. Calv.* ¹²⁾ Lubrac *Cod. Rozr.* Lubrancz *Cod. Kost.* ¹³⁾ Dobrynensi *Cod. Calv.* ¹⁴⁾ Strzize *Cod. Kost.* *Strygie Ed. Lips.*

„Dobrzinensi, vexilliferis; et aliis militibus, nobiles, in generali parlamento seu conventionione constitutis. Datum per manus praedicti reverendi „patris domini Iohannis episcopi Wladislaviensis, Regni Poloniae cancellarii, et venerabilis Wladislai de Oporow Decretorum Doctoris, Praepositi „Lanciciensis et Sancti Floriani ante Cracoviam, eiusdem Regni vicecancellarii“.

Literis Withawdi acceptis, legati ad eum rursus mittuntur, qui eum res novantem corriperent.

Sciens autem Dux Withawdus in Iedlna et Wladislaum Regem et Praelatos, baronesque Poloniae convenisse, scribit Praelatis et baronibus Poloniae literas, ingeminans plures querelas de Wladislao Rege, qualiter ipsum coram Summo Pontifice et Regibus catholicis dehonestaverit, notando eum de coronae Lithuaniae in praeiudicium Regni sui ambitione, non attendens, quod ipsum ad dandum consensum praedictae coronationi ipsemet pluribus precibus et illexerit et pertraxerit. Itaque ad respondendum huiusmodi suis literis, et ad corripiendum eum, quod a Praelatis et Boyaris Lithuaniae nova iuramenta, contra statum Regis et Regni Poloniae tendentia, exigeret, et castra vicina Regno Poloniae firmaret, Sbigneus episcopus Cracoviensis et Nicolaus de Michalow palatinus Sandomiriensis, Lithuaniam tertio ad illum mittuntur. Qui in Grodno pro diebus Paschae ipsum aggressi, verba nomine Regis faciunt: Non esse Regem Wladislaum eius dementiae ¹⁾, ut velit eum, cum quo unus spiritus semper fuit, et eius commodis et amplitudini favebat, confundere; sed si coram Summo Pontifice et catholicis Regibus questus est, id egit necessitate compulsus, ne iuri suo per coronationem novam fieret praeiudicium Sigismundi Romanorum Regis autoritate, quam per Apostolicam Sedem operae pretium erat rescindi et abrogari. Corripiunt quoque illum de novorum iuramentorum exactione et castrorum firmatione, rogant: ut averteret parumper ab ambitione coronae ad potioem cogitationem, cognitionemque animum. A quo pro responso accipiunt: Nihil se contra statum Regis et Regni machinari, nec ideo iuramenta exegisse aut castra firmasse, ut velit hostem se Regno professum bella movere; sed quoniam prospiciebat sibi, ne aliqui hostes occuparent eum incautum, cum certus ²⁾ erat, Bohemos haereticos Wladislaum Poloniae Regem crebris nuntiis et precibus pulsasse, ut illis per Regnum suum contra Prussiam et Lithuaniam transitum permitteret; et hanc Bohemorum

¹⁾ clementiae *Ed. Lips.* ²⁾ certum *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn
 petitionem Wladislaum Regem in eam diem contra morem suum suppressisse et ab ipso Duce Withawdo celavisse. Talem responsionem callidam et vafram magis, quam fidelem et puram, Dux Withawdus dedit legatis regiis, ad colorandum id, quod ante iam animo de coronatione sua et resistantia Regno Poloniae facienda, sumpta corona, agitabat. Neque enim Wladislaus Poloniae Rex fuisse scitus est tantae crudelitatis et dementiae, ut haereticos Bohemos aut in Lithuanos, quos summa diligebat charitate, aut in Cruciferos, cum quibus pacem perpetuam observabat, permetteret grassari; sed ut vulgo aiunt, Withawdus Dux nodum quaerebat in scirpo. Neque animus suus, cupiditate coronae illectus, quibusvis evidentibus rationibus sanari poterat, cum res secundae naturam quoque suam ¹⁾, ut fit, in deteriora commutassent, speciosioraque magis quam tutiora dantibus consilia credidit, praecipitandus a pessimis consultoribus vel potius assentatoribus, nisi Deus illum de medio sustulisset.

Poloni sacrilegi, qui templum Czanstochoviae Sanctae Mariae Virgini sacrum spoliarunt, puniuntur.

Ex Iedlna Wladislaus Poloniae Rex per Sandomiriam et alia loca transitum agens, Cracoviam devenit: ubi commoratus aliquot diebus, in partes Maioris Poloniae per stationes solitas processit, et festum Paschae in Kalisch egit. Existimantes autem quidam nobiles Regni Poloniae, qui patrimonia sua nimis prodige effuderant et aere alieno tenebantur, claustrum Czanstochowa ²⁾ alias Clarum montem, ordinis Sancti Pauli primi eremitae, magnis thesauris et pecuniis locuples esse, eo quod illic ex universo Regno Poloniae et partibus vicinis, Slesia videlicet, Moravia, Prussia, Hungaria, in festivitatibus Sanctae Mariae ³⁾, cuius in loco illo rara et devota sculpturae habebatur imago, fiebat concursus, propter stupenda prodigia, quae in curatione languidorum per suffragium Dominae nostrae in loco illo contingebant, assumptis ex Bohemia, Moravia et Slesia latronibus, in die festo Paschae in monasterium praedictum irruunt: et thesauris non reperiis, fraudati spe sua, exposit in sacra vasa, calices videlicet, cruces et ornatus, manus violentas iniiciunt, ipsam etiam imaginem gloriosissimae Dominae nostrae, auro et gemmis, quibus devotione fidelium vestita erat, spoliant. Nec spolio contenti, vultum imaginis per transversum mucrone transfigunt, ac tabulam, cui imago inhaerebat, frangunt, ut non Poloni, sed Bohemi, ex operibus tam crudelibus et nefariis indicarentur. Tali ne-

¹⁾ eius *Cod. Rozr.* ²⁾ Czestochowa *Cod. Kost.* ³⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

fario opere expleto, magis infames quam divites, ex monasterio paucis onusti praedis egrediuntur. Res ipsa longo tempore per Bohemos haereticos, qui in Slesiae oppidis et castris Poloniae vicinis consederant, putabatur patrata, et iam tam Wladislaus Rex, quam barones Poloniae, de bello Bohemis inferendo animum intenderant: discusso tamen negotio et veritate comperta, in nobiles Poloniae maleficos graviter animadversum est, et plures in vincula coniecti. Sed et divinae indignationis vindex gladius Genitricis suae infamiam non tulit: omnes enim fere, qui huiusmodi sacrilegio se foedaverant, intra annum turpi nece extincti sunt. Erant autem huiusmodi facinoris capita: Iacobus Nadobny de Rogow de domo Dzyaloscha, Iohannes Kuropathwa de Laczuchow de domo Srzenyawa, quos Wladislaus Rex captos turri aliquanto tempore apud castrum Cracoviense incluserat; item Fridericus Russiae Dux.

Iohannes Czarnkowsky legatos Sigismundi Romanorum Regis, literis de corona propediem ferenda ad Withawdum Magnum Ducem missis, spoliat.

Festo Paschae in Kalisch exacto, Wladislaus Poloniae Rex in caetera partium Maioris Poloniae loca procedens, festum Assumptionis Sanctae Mariae ¹⁾ in Przedborz egit. Exinde cum quarta die in Andrzejow pervenisset, affertur illi laetus nuntius, Iohannes Czarnkowsky succamerarius Posnaniensis, miles nobilis de domo Nalancz. Is siquidem ex mandato regio, cum possessiones ²⁾ suas vicinas Saxoniae et Novae Marchiae haberet, transitum ambasiatorum ³⁾ Sigismundi Romanorum Regis cum corona in Lithuaniam, quos iam certum erat cum coronis et literis Vienna exiisse et per Saxoniam versus Prussiam iter facere, observabat ⁴⁾ positus in pluribus viis et passibus vigili et armata custodia. Nec parcebat exploratoribus et nuntiis, sed in omnia loca, per quae verisimiliter nuntii praefati forent transitori, suos mittebat, abunde illis largiens expensas. Ad coronandum enim Ducem Withawdum et consortem suam ⁵⁾ Iulianam consignatus fuit primum dies Assumptionis Sanctae Mariae ⁶⁾; sed nuntiis cum coronis tardius venientibus, iterum alius dies, videlicet Sanctae Mariae Nativitatis, in Vilna consignabatur, et Dux Withawdus plures Principes Russiae, videlicet Moskvensem, Twerensem, Odoyoviensem, Magistrum et principaliores Commendatores Prussiae, et Thartarorum Imperatorem invitaverat. Ita-

¹⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ²⁾ cum miles notabilis de domo Nalancz esset et possessiones *Ed. Lips.* ³⁾ legatorum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ missorum observabat *Cod. Rozr.* ⁵⁾ eius *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

que nihil dubium erat, nuntios cum coronis propediem venturos, de quo et literis et nuntiis Sigismundus Rex Withawdum Ducem certificaverat. Et quo amplius esset de nuntiorum adventu et coronarum allatione certus, Baptistam Czigala utriusque Iuris Doctorem, militem Italicum Ianuensem, et Sigismundum Roth Almannum Slesitam, ante nuntios coronam deferentes praemittit in fines, ut non solum nuntios cum coronis venientes denuntient, sed etiam ut vacillantem Withawdum multorum suggestionem, de potestate Romanorum Regis, an creare aliquem in Regem possit, confirmet ¹⁾ et scripturarum autoritatibus doceant et dilucident. His quoque literae omnes, coronationem ad perpetuam rei memoriam firmantes, committuntur, ut illas Duci Withawdo perferant et praesentent, haesitantemque et dubium securent. Affuit divina bonitas Wladislao Regi et suo Poloniae Regno, protegens illum a laqueo, quem sibi Sigismundus Rex Romanorum per huiusmodi coronationem et ligam cum Duce Withawdo, Cruciferis inclusis, initam tetenderat. Praedicti enim nuntii, Baptista et Sigismundus Roth, dum Saxoniae terris superatis, Prussiam ingredi deberent, in custodes et gentes Regis, per praedictum Iohannem Czarnkowsky ordinatas et locatas, facientes excubias, incidunt, et capti, omnibus literis quas ferebant, armis et equis exuti, sponsione facta, quod se in Czarnkow pro certo die repraesentarent, parum prudenter dimissi (quos iustum erat in profundam caliginem carceralem detrudi), obliti honoris et iuris gentium, obliti sponsionum, ad Ducem Withawdum in Lithuaniam per Prussiam deducuntur. Et spolio quod illis simul cum captivitate acciderat relato, amplissimis verbis spem bonam repromittunt, ut aequo animo sit, persuadent ²⁾, ne moveatur tam levi adversitate; nuntios cum coronis pro die constituto nihil dubitet venturos, Ducem quoque Withawdum per se alioquin fervidum, ad comprehendendum regalis coronae fastigium assiduis persuasionibus et stimulis incitabant. Dux Withawdus, etsi, ut Princeps industrius, gnarusque omnium, quae subsequi debebant, sciens Polonorum animos feroces esse, fingit vulturnum se habere hilarem, ne hospites iam corrogatos et praesentes pro suae coronationis solennitate contristet; gravi tamen dolore intrinseco, a se tamen artificiose tecto, grandis suae ad irritum cadentis spei, coquebatur, qui illi (ut in sequentibus narrabimus) primum morbum corporis, deinde ³⁾ mortem ⁴⁾ conscivit. Wladislaus Poloniae Rex, apertis, fractisque literis, quas ad eum praefatus Czarnkowsky in Andrzeow detulerat, summa diligentia continentiam earum singillatim recensebat. Multae admodum erant literae, tum secretae, tum patentes, quibus creatio Ducis Withawdi in Re-

¹⁾ affirmant *Cod. Calv.* ²⁾ etiam persuadent *Cod. Rorz.* ³⁾ tandem *Ed. Lips.*

⁴⁾ mortem attulit. *Ed. Lips.*

www.libtaol.com.cn

gem Lithuaniae, processus omnis coronationis et unctionis Withawdi et consortis suae Iulianae in Regem et Reginam, et liga perpetua Regnorum Hungariae et Bohemiae cum Lithuania, Cruciferis de Prussia et Livonia in societatem huiusmodi receptis, continebantur, de Rege et Regno Poloniae crebra mentio, quae vel sugillaret vel carperet statum eorum, multa quoque alia clandestina avisamenta, quae speciem tradimentorum habere videbantur ¹⁾). Hilaris tali successu Wladislaus Poloniae Rex Iohannem Czarnkowsky, de fide et sinceritate in se et Regnum suum commendatum, altis largitionibus atque donis remunerat. Laeta universo Regno haec fuit novitas, singuli quoque Iohannem Czarnkowsky pro tanta fide et opera in patriam miris laudibus celebrant.

Alii legati Sigismundi Romanorum Regis cum coronis ad Withawdum missis, metu Polonorum custodias agentium percussi, ad Sigismundum redeunt.

Et quoniam ex literis Sigismundi Regis Romanorum taliter interceptis certum erat, nuntios notabiles tum ex parte Imperii, tum ex parte Hungariae et Bohemiae Regnorum, cum coronis per Saxoniam versus Prussiam transitum facturos; et ex parte quidem Imperii mittebatur archiepiscopus Maydeburgensis, ex parte Regni ²⁾ Hungariae Petrus Ingo, filius Henrici, Tavernicorum regalium Magister, Laurentius de Hedrewar ³⁾ Agazonum regalium Magister, Ladislaus Ianitorum regalium Magister, ex parte ⁴⁾ Regni Bohemiae Dux Przemko Oppaviensis et Potha de Pothenschen Bohemus, specialibus legationibus pro Imperio et Regnis apud Withawdum Ducem usuri, quasi concordii voto et consensu Imperii et Regnorum praedictorum coronatio ipsa debuisset privilegiari, extolli et insigniri: itaque Wladislaus Poloniae Rex eundem Iohannem Czarnkowsky viceversa ad observandum strictius et diligentius omnes vias, per quas nuntii cum coronis ituri forent, remittit. Sed is adversa et gravi aegritudine correptus, commissa exequi non potuit. Barones autem et nobiles partium Maioris Poloniae, videlicet Sandivogius de Ostrorog palatinus et capitaneus Posnaniensis, Dobrogostius de Schamotuli Posnaniensis castellanus, Iarandus de Brudzewo palatinus Wladislaviensis, et clara patriae sidera, iuvenes certificati ex literis interceptis de nuntiorum, qui coronas ferebant, adventu, quasi ex composito, nullo monente aut mandante, arma celerrime sumunt, et cum potentia notabili et exercitu validissimo stationes in solitudine, in loco qui

¹⁾ videbantur, eisdem adiuncta fuerant. *Cod. Rozr.* ²⁾ Regis *Cod. Rozr.* ³⁾ Hedririaz *Cod. Kost.* (de Hederwar). ⁴⁾ ex parte vero *Cod. Rozr.*

Turzagora vocatur¹⁾), ponunt, progressuri ad comprehendendum nuntios Romanorum Regis, quocumque res postularet, penetraturi etiam usque ad ultima maris, et prohibitori Regni Poloniae dismembrationem. Nuntii itaque praefati cum coronis, auditis, quae gerebantur, et consternati animo, quod omnes eorum nuntii, licet per varia itinera missi, per Polonorum excubatores capiebantur, deliberatione sumpta, licet iam ex Nuremberga in Frankfordiam supra Odram et usque in Kossem²⁾ venissent et illic plusquam duobus mensibus fuissent immorati, pavore nimio perculsi, ne cum dispendio rerum etiam captivitatem foedam incurrerent, ultra progredi non audebant; sed citato cursu, non sine notabili formidine, ad Sigismundum Romanorum Regem, per viam, qua venerant, regrediuntur, coronas missas et munera secum referentes. Continuabat autem exercitus Maioris Poloniae stativa sua in loco praefato mensibus duobus et diebus octo, nec inde discedere animus erat, donec nuntii cum coronis vel capti vel repulsi fuissent. Itaque Prussiae Magister Paulus de Russdorff formidine huiusmodi exercitus actus, ne omnis moles huiusmodi motus in eum, quoniam faveret coronationi Withawdi, et transitum nuntiis cum coronis per terras suas permittebat, verteretur, mittit nuntios, qui quaererent a baronibus et capitaneis exercitus: an eos debeat aestimare amicos vel hostes, et si quid molituri sunt contra eum, aut terras suas, adversi. His responsum est: Non esse sibi praeiudiciale, si exercitus Poloniae infra fines Regni se continens, se deat, rebus suis provisionem necessariam opponens, si hostem eum experiri Magister Prussiae debeat, in tempore se denuntiaturum. Nec abs re Magister Crucifericus Paulus de Russdorff legationem ipsam ad Polonos transmiserat, intelligens se iustam illorum hostilitatem demeruisse: neque enim tantummodo Alexandrum Withawdum Ducem ad acceptandum coronas, vel potius ad scindendum Regnum Polonicum, suis animabat suggestionibus, sed et cum multis armatorum militibus stabat paratus, nuntios cum coronis venturos, si progredi perseverassent, per gentes suas huiusmodi et capitaneos eis praefectos, quamvis tunc solus in Wilno³⁾ in Lithuania ageret, conducturus.

¹⁾ dicitur *Ed. Lips.* ²⁾ Koszein *Cod. Rozr.* Kossemunds *Cod. Kost.* ³⁾ Vilnae *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

De reditu legatorum cum coronis ad Sigismundum Romanorum Regem Dux Withawdus factus certior, vehementer in animo angitur et morbum contrahit.

Dux Withawdus certificatus, exercitum Maioris Poloniae in Turzagora ad capiendum coronas, quae sibi et consorti suae Iulianae cum magnis muneribus deferebantur, consedisso, anxiani animo coepit, haud quamquam vacuus gravioris curae et sollicitudinis ¹⁾, cum exercitus Polonicus in Turzagora consedens formidinem illi auferendae, vel saltem impediendae coronae iniecerit: unde nec se a verbis continuit. Itaque ad Polonos, qui proposito suo favebant, conversus, dixisse fertur: Vereor, inquit, exercitum Maioris Poloniae turpem mihi allaturum diem, et sequestraturum me ab honore meo. Cum vero Poloni, paucitatem exercitus obiciendo ²⁾, metum suum extenuare contenderent, et nuntiorum coronas ferentium parem esse potentiam allegarent: Vana est, inquit, consolationis vestrae persuasio; nam ubi pares nuntiorum potentiae Polonis essent, quod minime reor, ferociora pectora et mori destinata etiam cum ampliori potentia configere non dubitabunt. Haec Withawdus velut Princeps prudens et expertus loquebatur; nec eum fefellisset opinio, si nuntii cum coronis magis progredi quam regredi elegissent. Interea Dux Withawdus de adventu nuntiorum cum coronis venturorum spem aliqualem gerens, ad coronationis suae solennia, diem videlicet Nativitatis Sanctae Mariae ³⁾, multos Orientis Principes, Magistrosque Pruthenicum et Livonicum cum eorum Commendatoribus invitaverat. Quibus in Wilno ⁴⁾ convenientibus et coronas expectantibus cum ingenti gratulatione, literae ambasiatorum ⁵⁾ offeruntur, significantes, se propter Polonorum potentiam, a metis Poloniae usque ad mare Oceanum protensam, et excubias diligentissimas, etiam in terris exteris positas, retrocessisse. Dux Withawdus contra spem nuntio accepto, quod Polonorum exercitus apud Turzagora excubias in campestribus ageret, et quod propterea ⁶⁾ nuntii Caesarei coronas ferentes revertissent, supore primum et indignatione, utpote cui apud Polonos omnia venum ire in animo haeserat, deinde dolore ingenti exagitari coepit. Tum primum Withawdus Dux, quod sibi parum credibile videbatur, pro comperto habuit, Polonis obsistentibus, non posse consequi regium diadema, quorum et ipse, quamvis tunc hostis, efferebat virtutem: quod et Romani Imperii et duorum Regnorum spretis et nihilipensis potentiis, libertatem et integritatem patriae lacerari non sine-

¹⁾ vacuus gravioribus curis et sollicitudinibus *Cod. Rozr.* ²⁾ obicientes *Ed. Lips.* ³⁾ S. Mariae Virginis *Ed. Lips.* ⁴⁾ Vilnam *Cod. Rozr.* ⁵⁾ legatorum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ et illius *Cod. Calv.*

bant. Ruborem ¹⁾ autem, quem ex praesentia invitatorum et retrogradatione legatorum conceperat, diminuturus, invitatos omnes usque ad diem Sancti Michaelis, spes suas impleri existimans, detinuit. Quo lapsa, spem omnem deponens, et fastigio regali se vehementius, quam conveniebat, frustratum iri dolens, licentiatis advenis invitatis et hospitibus, pro nimio dolore et taedio morbum sibi, qui anthrax nominatur, conscivit. Non omisit tamen et tunc Withawdus Dux cupidinem coronae magnopere expetere, quamvis advertisset super gratiam et pecuniam suam in Polonos effusam, maiorem facti et ambitionis suae invidiam accessisse. In animo enim suo, alioquin modesto et bene instituto, auri, argenti, virorum, equorumque et caeterae nobilis suppellectilis abundantia, assentatorum adulatio, consortis quoque Iulianae plusquam muliebris ad capessendum regii diadematis honorem ambitio, spiritum suapte languescentem regii fastigii ambitum excitabant.

**Wladislai Regis in Lithuaniam adventu, Dux Withawdus animum coronationis
suae deponit.**

Ex Andrzeow Wladislaus Poloniae Rex in Visliciam et Novam civitatem progressus, residuum tempus aestatis per stationes solitas absumpsit. Dum autem octo diebus ante festum Sancti Michaelis in Lublin ageret et frequens Praelatorum ac baronum numerus ad eum convenisset, supervenit ad suam Serenitatem Ducis Withawdi nuntius, Nicolaus Maldrzik, Polonus de domo Rosae ²⁾, rogans multifariis precibus nomine Ducis Withawdi: ut in Lithuaniam venire pro instanti hieme dignaretur, nec respectum aliquem hostilitatis conciperet. Ipsum iam omnem animum et intentionem coronandi se in Regem proiecisse. Rex etsi avidus erat transeundi in Lithuaniam, quatenus illic venationes tractaret, Praelatos tamen et barones suos tunc praesentes consuluit. Plurimis enim, sed et ipsi Regi suspecta erat huiusmodi invitatio, ne quid gravius Withawdus in Regem dolis vel vi aperta consuleret, vel ne largitionibus profusis Regem et Poloniae barones ad consensum inclinaret. Et dum communi deliberatione decerneretur, ut in Lithuaniam rogatus iret, et residuum fomentum ambitionis coronae in Duce Withawdo submoveret et exingueret, veriti Praelati et barones Poloniae, ne reconciliatio Regis et Ducis rem coronationis de novo reintegraret; praesentes enim in Lithuania, Baptista Doctor et Sigismundus Roth aderant, qui monere et sollicitare Ducem Withawdum non desistebant, ut coronis in Vilna ³⁾ fabricatis coronari se permitteret, cum huiusmodi coronationem Ro-

¹⁾ Dolorem *Cod. Kost.* ²⁾ Rosze *Cod. Calv.* ³⁾ Vilnae *Cod. Rozr.*

manorum Rex Sigismundus esset ratificaturus: Withawdus autem ipse, diebus ac noctibus, multis quoque suspiriis anxius, cum animo suo trahebat, omitteretne cupidinem Regni, nuntiis coronas ferentibus reversis, an novis ingeniis, quae sibi per Baptistam et Sigismundum Roth ingerebantur, urgeret fortunam, qua haecenus parum prospere usus fuerat. Itaque licet reversione legatorum coronas ferentium audita, plurimum contabuisset, instigante tamen Baptista et Sigismundo Roth, spem ad futura magis magisque erexit, et non iam per contentionem, cuius vires ¹⁾ evanuisse viderat, sed modestia, prece et largitione posse, si Rex Poloniae in Lithuaniam veniret, defungi cupidine novae spei, novaeque coronae pullulabat ²⁾, novis dolis inescatus et involutus. Ingenti itaque molestia ³⁾ Dux Withawdus angebatur ⁴⁾, tanquam in obscura et sordida casurus ex splendidis, quem magno pruritu sperata fefellerant, tunc regnare satagens, cum desinendum fuerat. Itaque ne res coronationis novarentur, Sbigneus episcopus Cracoviensis, precibus omnium Praelatorum et baronum Regni rogatus, non ignarus, quantum sibi esset Dux Withawdus infestus, ire consentit in finem ⁵⁾, ut et Regem a consensu in coronationem averteret, et si quae decreta ad id facta aut conclusa essent, rescinderet, et ubi coronatio tractari et ⁶⁾ consignari deberet, protestatione et appellatione solenni et publica, totiusque Regni nomine fienda, eam inficeret ⁷⁾ et impediret. Ex Lublin Wladislaus Rex per Parczow, Brzeszcze ⁸⁾, Kamyenyecz et alia loca, in quibus abundanter singulae provisiones et necessaria tam Wladislao Poloniae Regi, quam omnibus Praelatis et baronibus suis, praeter Sbigneum episcopum Cracoviensem, qui solus hostis et adversarius praecipuus a Withawdo creditus, administrabantur, Vilnam feria quarta post Sancti Francisci ⁹⁾ pervenit. Cui in obvium cum magno splendore et pompa Dux Withawdus, item Ducissa Iuliana, item Magister Prussiae Paulus de Russdorff, item Principes Russiae, de Moskwa, de Thwer ¹⁰⁾, de Odoyow, et multitudo magna Lithuaniae et Russiae Principum et baronum egressi, ipsum excipiunt. In crastino regii adventus in Vilnam, feria quinta consilium habitum est et plures tractatus interpositi, ut coronatio Withawdi consummaretur. Magister Prussiae Paulus de Russdorff ait: Divisionem Regis et Ducis sibi et Ordini suo displicere; vocatum quidem se ad solennitatem coronationis venisse, eo tamen animo esse, ut velit operam se daturum ¹¹⁾ pro reconciliatione Regis et Ducis, et quicquid ad eorum amplitudinem et honorem pertine-

¹⁾ res *Ed. Lips.* ²⁾ putabat *Cod. Rozr.* ³⁾ modestia *Ed. Lips.* ⁴⁾ Withawdus usus, vel maxime angebatur *Ed. Lips.* ⁵⁾ ire tamen consentit eum in finem *Ed. Lips.* ⁶⁾ aut *Ed. Lips.* ⁷⁾ conficeret *Ed. Lips.* ⁸⁾ Brzescie *Cod. Kost.* ⁹⁾ post festum S. Francisci *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ de Thwerde *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ dare *Cod. Rozr.*

ret. Responsum illi e vestigio per Sbigneum episcopum ¹⁾ est: Verba sua, honesta quidem, effectibus non congruere: literae enim Romanorum Regis per Baptistam portatae et interceptae, declarant te et Ordinem tuum dissidium inter fratres quaesivisse et procurasse. Dux Withawdus timens, ne in longum traheretur disceptatio, illico assurrexit, et recessu suo litem, si quae interventura erat, super coronatione fienda, diremit. Videns autem Dux Withawdus longe se esse distractum a coronationis consummatione, tam Magistrum Prussiae, quam universos Russiae Principes licentiavit et in domos eorum, notabilibus muneribus honoratos, remittit. Remansit autem Wladislaus Rex illic cum Praelatis et Principibus et baronibus suis, quorum multitudine tunc abundabat. Quibus illic stantibus, tam Wladislao Regi, quam Duci Withawdo literae apostolicae afferuntur, quibus congratulatur de eorum mutua conventionione: et rogat persuadetque, ut reconciliari sibi studeant et vinculum fraterni amoris strictiori charitate observent. Harum literarum tale est exemplar:

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Dilecto filio, nobili viro „Alexandro Duci Magno Lithuaniae, salutem et apostolicam benedictionem. „Laetamur et exultamus in Domino, sentientes carissimum in Christo filium nostrum, Wladislaum Poloniae Regem illustrem, et te insimul convenisse. Speramus enim, quod Deo authore, qui inspirat omnia recta et „sancta consilia, renovabitur, vel iam renovata est inter vos fraterna concordia, quae videbatur esse novo et execrando dissidio, instigante Satana, „perturbata. Pro cuius reintegratione concordiae continue rogabamus Deum „humiliter, supplicantes ei ²⁾, ut si vellet catholicam fidem suam illaesam „et salvam ab impuris et sceleratis Bohemis haereticis conservare, vos duos „catholicos Principes dignaretur reducere in gratiam et mutuam charitatem; „et sic eum per misericordiam suam facturum esse confidimus, vel fecisse: „ex quo sensus et spiritus nostri, qui mirum in modum de vestra discordia tristabantur, recreati sunt. Cognoscimus enim de vestra concordia pendere victoriam nostram pro causa fidei, contra Bohemos haereticos. Sed „tunc ³⁾ magis laetabimur, et consummatam victoriam tenere in manu videbimur: cum haec per tuas literas aut nuntios certius sentiemus. Caeterum „dilectus filius Nicolaus, praefati Regis secretarius et orator, qui apud nos „fuit his diebus, de dispositione nostra erga statum et honorem tuum, et „praecipue de singulari desiderio nostro huiusmodi concordiae tuae, viva „voce poterit informare. Datum Romae apud Sanctos Apostolos, Nonis Decembris, Pontificatus nostri anno quatuordecimo“.

¹⁾ Cracoviensem episcopum *Cod. Rozr.* ²⁾ eidem *Cod. Rozr.* ³⁾ nunc *Cod. Rozr.*

Wladislaus Rex bona ecclesiae Vilmensis confirmat per literas.

Agente Wladislao Poloniae Rege in Lithuania et in Trokky constituto, Mathias episcopus et Capitulum Vilmense, provide considerantes, donationes Alexandri Withawdi Ducis Magni Lithuaniae de certis districtibus ecclesiae Vilmensi factas, languidas fore, nisi illas obtinerent a Wladislao Poloniae Rege confirmari, multis precibus et instantiis supplicibus obtinent robor illis per literas Wladislai Poloniae Regis apponi, quarum tenor sequitur et est talis:

„In nomine Domini Amen. Acta praesentis temporis solent cito depe-
 „rire, nisi scripturae praesidio et adminiculo testium roborata fuerint, ad
 „memoriam futurorum sempiternam. Proinde nos Wladislaus Dei gratia Rex
 „Poloniae, nec non terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradae, Lanciciae,
 „Cuyaviae, Lithuaniaeque Princeps supremus, Pomeraniae, Russiaeque Do-
 „minus et haeres etc. Significamus tenore praesentium, quibus expedit uni-
 „versis, praesentibus et futuris, praesentium notitiam habituris. Firmiter
 „nobis ad salutis nostrae et aeternae vitae gaudia credimus provenire, cum
 „ad statum et profectum spiritualium ¹⁾ personarum, die noctuque in ora-
 „tionibus excubantium, intendimus et eis favorem regium libenter impar-
 „timur. Sane pro parte reverendi in Christo patris domini Mathiae Dei
 „gratia episcopi Vilmensis et sui Capituli ²⁾, sincere nobis dilectorum, no-
 „bis oblata petitio continebat, quatenus infra scripta ³⁾ bona, haereditates
 „et possessiones, per magnificum Principem Dominum Alexandrum alias Wi-
 „thawdum, Ducem Magnum Lithuaniae etc. fratrem nostrum charissimum,
 „ipsi domino episcopo Vilmensi et suo Capitulo, praedictaeque ecclesiae do-
 „natas, et ex commutatione certorum bonorum haereditariorum inter ipsum
 „Dominum Magnum Ducem et praefatos dominum episcopum, Capitulum et
 „ecclesiam, perpetuo factas, provenientes, de innata nostrae celsitudinis cle-
 „mentia ratificare, confirmare, gratificare, approbare et innovare dignare-
 „mur. Nos itaque petitionibus ipsorum, tanquam iustis et rationabilibus,
 „benigniter annuentes, eadem bona, possessiones et haereditates, primo vi-
 „delicet molendinum civitatis Vilmensis, in fluvio Vilna circa monasterium
 „Ruthenicale situm; item districtus, videlicet Huborth, Humyen et Kamy-
 „nyecz, cum ipsorum iuribus, dominiis, proprietatibus, oppidis, villis, pos-
 „sessionibus, dationibus, contributionibus, proventibus et utilitatibus uni-
 „versis; nec non possessionem villarum ut puta: Lubor ⁴⁾ ex causa per-

¹⁾ fidelium, spiritualium *Cod. Rozr.* ²⁾ Capituli fratrum *Cod. Rozr.* ³⁾ ad infra scripta *Ed. Lips.* ⁴⁾ Lywbor *Cod. Calv.*

„mutationis pro Iarinicze proveniente; item Mylenkowo ¹⁾ cum tributariis,
 „censuariisque, et reddituariis; item in Bluscha ²⁾, etiam ex commutatione
 „pro Wochothnicza cedentem; item villae in Wloschina ³⁾ et in Starzini,
 „quas alias Kuczuk pro Trebina possidebat, aliaque omnia et singula bona,
 „haereditates et possessiones, districtus, atque villas supra dictas, quae et
 „quas dicta ecclesia Vilnensis, episcopus, Capitulum et ministri, in prae-
 „senti obtinent, et in posterum successu felici temporum obtinebunt, prout
 „in suis metis et limitibus longe, late et circumferentialiter sunt distinctae
 „et limitatae, cum omnibus et singulis earum utilitatibus, fructibus, cen-
 „sibus, redditibus, proventibus, agris, pratis, campis, piscinis, silvis, bor-
 „ris, mericis, rubetis, gaiis, mellificiis, venationibus, aucupationibus, sta-
 „gnis, lacubus, paludibus, rivis, aquis ⁴⁾, aquarumque decursibus, piscinis,
 „piscaturis, molendinis et ipsorum emolumentis, tributis, censuariis, exac-
 „tionibus, contributionibus, solutionibus, iuribus, consuetudinibus, domi-
 „niis, proprietatibus, laboribus, vecturis, Podwodis, stationibus, aut qui-
 „busvis pensionibus, in terris Lithuaniae dari et conferri solitis, solvique
 „consuetis, a quibus dictum dominum episcopum, Capitulum, ecclesiam et
 „ministros eximimus et perpetuo liberamus, confirmamus, ratificamus, in-
 „novamus, gratificamus et approbamus, decernentes ea omnia et singula
 „suprascripta et per praefatum Dominum Alexandrum Withawdum Magnum
 „Ducem donata, inscripta et ipsi ecclesiae Vilnensi, domino episcopo, Ca-
 „pitulo et ministris, privilegiata et annexa, robur obtinere perpetuae fir-
 „mitatis: facientes et constituentes praefatos dominum episcopum, Capitu-
 „lum et ministros ac conventuales ecclesias, veros dominos, haeredes et
 „perpetuos praedictorum bonorum, possessionum, districtuum, villarumque
 „praesentium et futurorum possessores. Harum, quibus sigillum nostrum
 „appensum est, testimonio literarum. Actum in Trokky, ipso die Undecim
 „millium Virginum, Anno Domini Millesimo quadringentesimo tricesimo.
 „Praesentibus ibidem strenuis et nobilibus Georgio alias Gedigowth Vil-
 „nensi, Iohanne alias Iawnus ⁵⁾ Trocensi, palatinis, Rumboldo ⁶⁾ terrae Li-
 „thuaniae marsalco, Gastowdo et Dobkone de Oleschnicza castellano Voy-
 „nicensi, Iohanne Glowacz de Oleschnicza Regni Poloniae marsalco, Iohanne
 „Taschka de Konyeczpolye, Andrea de Lubyn ⁷⁾ succamerario Dobrzinensi,
 „Vincentio de Schamotuli, Laurentio Zaramba ⁸⁾ de Kalinowa et Clemente
 „Wanthrobka ⁹⁾ de Strzelcze, multisque nostris aliis fidelibus fide dignis.
 „Datum per manus reverendi in Christo patris domini Iohannis episcopi

¹⁾ Milyenkowo *Cod. Rozr.* ²⁾ Blussa *Cod. Kost.* ³⁾ Woschina *Ed. Lips.* ⁴⁾ agris *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Iarone *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Romboldo *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Lublin *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Zareba *Cod. Kost.* ⁹⁾ Vatrobka *Cod. Rozr.*

„Wladislaviensis, et venerabilis Wladislai de Oporow Decretorum Doctoris,
 „Sancti Floriani ante Cracoviam Praepositi, Gnesnensis, Cracoviensis Ca-
 „nonici, Regni eiusdem vicecancellarii, sincere nobis dilectorum“.

Wladislao Regi Polonorum refertur iactantia Sigismundi Romanorum Regis.

Miserant et plures Slesiae Principes specialem nuntium ad Wladislaum Regem ¹⁾, repromittendo ²⁾ omnem ei et Regno suo contra quoscumque praesentes et futuros hostes ³⁾ assistentiam, declarando ⁴⁾ insuper: quomodo Sigismundus Romanorum Rex gloriatur se coram pluribus nationibus, guer-
 ram ⁵⁾ inter duos fratres concordem confluxisse, et quasi inter duos aliquos canes caestam, ad ultimos vitae dies pro ea certaturos, iecisse, non prius quietures, donec se mordendo ab invicem consumpserint, demonstrando et amplo sermone et pictura, Poloniae se Regem Wladislaum in gyrum hostilibus regionibus, quasi feram cassibus inclusisse, nullo ingenio humano manus suas evasurum.

Alexander Dux Magnus Lithuaniae inexpugnabilem Sbigneum episcopum Cracoviensem cernens et gravi vexatus morbo, tandem animum regnandi deponit.

Corripuerat iam Ducem Withawdum languor morbi, qui anthrax alias fistula appellatur, qui illi, sive ut haereditarius, sive ex dolore et cholera propter non secutam coronationem, incertum est, inter scapulas acciderat. Fiebatque Dux Withawdus in dies debilior; non cessabat tamen sollicitare Wladislaum Poloniae Regem, ut daret ordinem de coronando eo, et sum-
 moveret Praelatorum et baronum Poloniae, qui obstabant, impedimenta. Rex respondit: Placere sibi et cordi esse coronationem suam, et favisse, favereque ut fiat; strictum tamen esse prohibitionem Praelatorum et barorum Poloniae, ne publicum det consensum, ob eamque rem, Sbigneum episcopum Cracoviensem missum secum in Lithuaniam esse, ut velut lapis immobilis ipsum averteret a consensu. Eo dissentiente, nihil se acturum. Adhibenda fomenta esse, quae Sbigneum episcopum Cracoviensem inclinent et frangant et emolliant ad consensum. Mittit itaque Dux Withawdus ex-
 templo nuntios duos Polonos ad Sbigneum episcopum Cracoviensem, vide-

¹⁾ Poloniae Regem *Cod. Rozr.* ²⁾ repromittentes *Cod. Rozr.* ³⁾ hostes *deest in Cod. Calv.* ⁴⁾ declarantes *Cod. Rozr.* ⁵⁾ bellum *Cod. Rozr.*

licet Nicolaum de Sępno¹⁾ et Nicolaum Maldrzik de Kobyelye, rogat²⁾ ne coronationi suae obsistat, ne, aliis consentientibus et cedentibus, ipse cum paucis honorem suum impediatur. Taliter iam fere omnium animos Polonorum mollivisse, ut omnes fere sibi de honore huiusmodi faveant; obsecrans, ne ipsi unus moretur splendore tanto insigniri caput suum. Nec precibus contenti, maxima et altissima munera repromittunt. Patebit, inquiunt, tuae Paternitati ad thesauram Ducis liber ingressus: tolles quantum voles, ex auro, argento et gemmis; aut si detrectaveris thesauri ingressum, talibus honestabit te muneribus, qualibus nemo unquam ante te in his sedibus fuerat honoratus. His Sbigneus Cracoviensis episcopus respondet: Virtutem³⁾, opera et mores Ducis Withawdi, coronae cuiuscunque splendore digna⁴⁾; mirari tamen se vehementer, cur Dux Withawdus ad eam coronationem aspiret, ex qua sciat, plus infamiae quam gloriae, plus caedis quam pacis, plus sanguinis quam laetitiae, plus vastitatis quam amplitudinis et sibi, terrisque Lithuaniae, manaturum. Regem enim Romanorum Sigismundum ideo animum suum ad spem praefatae coronationis impulsisse, ut liga Regni Poloniae et Ducatus Magni Lithuaniae rupta, amplitudo omnis et vigor utriusque Dominii vel frangatur, vel senescat, et Cruciferis detur occasio, terras Lithuaniae, veteri gloria renovata, ut ethnicas et barbaras invadendi. In arbitrio insuper suo non pendere tantae rei consensum. Et cum auctoritate totius Regni missus sit ad impediendam coronationem, et ad appellandum ab illa⁵⁾, si fieret: quomodo liceret sibi, desertis patriae mandatis, captam ambitione munerum, in aliquid, quod illum perpetuo faceret apud penates proprios infamem, consentire; nec redditui suo in Regnum pateret via, nec munera cuiuscunque amplitudinis sibi danda illum protegerent, quin ut proditor patriae, cuius causam defendendam susceperat, etiam cum toto genere suo violaretur. Nihil itaque posse in hac re preces vel munera; se constanti animo et invincibili esse, et cum tali⁶⁾, durato corde in Lithuaniam venisse, ut et carceres et mortem et universa supplicia experiri prius mallet, quam rei huic praebere consensum. Responsione Sbignei episcopi Cracoviensis Dux Withawdus audita, ferocius se gerere et animum trucem habere coepit. Et missis prioribus nuntiis, adiuneto tamen illis Mathia episcopo Vilnensi, petit: ut coronationi suae, postquam verum non vult⁷⁾, saltem simulacro similem, pro delenda et abstergenda sua ignominia, praebet consensum, qui in praeiudicium Regni Poloniae et suam notam non poterit redundare. Coronam enim capiti suo impositam, dum et

¹⁾ Szepno *Cod. Calv.* ²⁾ rogans *Cod. Rozr.* ³⁾ se virtutem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ dignos putare *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ea *Cod. Rozr.* ⁶⁾ tam *Cod. Rozr.* ⁷⁾ non tulit *Cod. Rozr.*

honore et ambitione sua fuerit perfunctus, illico se ex testa capituli¹⁾ depositurum et Regi Romanorum Sigismundo redditurum, repromittit. Quod si in aequam hanc conditionem annuere nollet, se illum pro hoste habiturum, curaturumque omni adnixione²⁾ apud Regem, et his, quae ipsi Sbigneo episcopo Cracoviensi praeparata erant, muneribus effecturum, ut sede sua pulsus privaretur, cum et antecessor suus Petrus Wisch similem a sede sua exclusionem, autoritate et interpositione sua interveniente, passus esset. Denuntiatio autem haec tam periculosa et terribilis, atrox ingenium Sbignei episcopi³⁾ accendit magis quam perterruit. Propter quod ad haec Sbigneus Cracoviensis episcopus, mente imperterrita, nullum fugiens discrimen, nullum horrens periculum et nullam vim extimescens, constanti et intrepido vultu, paucis respondit: Nec verum, nec fictum posse se dare ad coronandum consensum, cum fictus posset in verum converti. Adversitatibus Ducis se non terreri, se et in tranquillo et in adverso eiusdem tenoris virum esse. Depositionem Petri Wisch sui praedecessoris neque regiae, neque ducali maiestati congruere⁴⁾, neque depositionem illam ulla reminiscencia aut relatione dignam fore, rationem quoque temporum et personarum habendam esse. Successisse enim tempora, dum similis depositio confici nequiret; cum et Christi vicarius Papa, Ecclesia Dei unita, quae tunc scissa erat, diversus multo esset a Petri depositore, et ipse tali depositione, dum demerita⁵⁾ non praecessissent, existimaret se indignum. Huicemodi allato responso, Dux Withawdus omnem spem exigendi consensus decidisse ratus, virtutem quoque Sbignei episcopi admiratus, quod neque magnitudine datorum neque dandorum emolliri potuit, ut submissior et cupidini suae morigerior existeret. Beatior aliquanto Sbigneus episcopus animo quam Withawdus, si illud adeptus fuisset Regnum. In secretissimo⁶⁾ consilio suorum fertur dixisse: Omnes, inquit⁷⁾, alios aut largitionibus, aut promissis, aut prece, aut pretio, aut⁸⁾ perviceram, aut⁹⁾ pervincere sperabam: unum hunc pontificem neque donis, neque terroribus, deflectere potui in hanc diem a recta sententia, qui omnes conatus meos, velut paries petrosus allisit et elusit. Constantis ac praevalidi ingenii vir Sbigneus episcopus, bonitate conspicuus, constantia gloriosus, perpetuo apud Polonos inscribendus catalogo: qui neque horrido minarum sonitu, neque magnitudine largitionum impelli potuit, quo se in diminuendis iuribus Regni Poloniae gereret blandiorem. Quo fructu integritatis eius, quid excelsius, quid iucundius, quid felicius, quid venustius excogitari possit, non video:

¹⁾ ex capite suo *Cod. Rozr.* ²⁾ enixione *Ed. Lips.* ³⁾ episcopi Cracoviensis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ convenire *Ed. Lips.* ⁵⁾ merita *Cod. Rozr.* ⁶⁾ In secretissimo enim *Cod. Rozr.* ⁷⁾ inquiens *Cod. Rozr.* ⁸⁾ vel *Cod. Rozr.* ⁹⁾ vel *Cod. Rozr.*

cum illum constet etiam ipsum Withawdum Ducem commendato sermone admiratum fuisse, laudis ¹⁾ quaestu, etiam hostis testimonio, confessioneque locupletissimus. Consurgebat interim dolor Withawdi Ducis, et morbus invalescens cogebat illum, dum saevo vulnere irremediabilis ²⁾ torqueretur, rerum coronationis oblivisci. Itaque et publice et privatim professus est, se nunquam amplius de coronatione sua aliquid innovaturum: et de hac re, fide et responsione Wladislao Poloniae Regi, Sbigneo episcopo Cracoviensi, Duci Semovito Masoviae et aliis Principibus et baronibus Poloniae, Wladislao de Oporow Regni Poloniae vicecancellario data, spes omnes, quas conceperat, ad irritum intelligens redactas, nonnisi tunc deposuit. Morbo siquidem discriminoso ad naturae imbecillitatem (aetate iam enim inclinata erat) adiuncto, resistere non valens, propinquam sibi mortem imminere, et auferri se de medio gloriae spatio, diadematis necdum libato splendore, non ambigebat. Itaque iam non de producenda, sed de claudenda vita, cogitare primum coepit, postquam iam morti intercedi posse diffideret. Implevit autem circa illum Wladislaus Rex piae fraternitatis munia, sedulitate sincera assidens et compatiens aegrotanti. Feria secunda in crastino Sanctae Hedvigis, praefatus Sbigneus episcopus et Dux Semovitus, Wladislaus de Oporow Regni Poloniae vicecancellarius cum aliis baronibus Poloniae ex Vilna discedunt, in Regnum Poloniae ad Regis imperium reversuri; licet ipsi Praelati et barones Poloniae, morte vicina, quae Duci Withawdo imminerebat, cognita, ne ex Lithuania remitterentur, dissuadebant: non valuit tamen persuasio eorum apud Regem, cum Rex ipse, in eventu mortis Ducis Withawdi, Praelatis et baronibus praesentibus, Ducatum Magnum Lithuaniae conferendi Duci Switrigallo germano suo, prout in corde destinaverat, non habere se rebatur libertatem. Sollicitabatur et tunc Sbigneus Cracoviensis episcopus a Iuliana Ducissa consorte Withawdi, ut thesauros eius et nobilissima ³⁾ in auro, argento, gemmis et unionibus clenodia, longo tempore ab eo quaesita, suscipere et in Poloniam secum ferret, servaturus illa pro Ducissae praefatae victu et statu; aut si quid eveniret, in illam consultum foret ⁴⁾ quicquam gravius, in pia opera erogaturus. Sed neque in id voluit, notam omnem ambitionis abhorrens, consentire: veritus eo se ingenio muliebri illaqueatum iri, postquam caetera non proderant.

¹⁾ fuitque laudis *Cod. Rozr.* ²⁾ immedicabilis *Cod. Rozr.* ³⁾ nobiles *Cod. Calv.*

⁴⁾ in illamque consultum fuerit *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Wladislaum Regem Vilna discedentem Withawdus prosecutus, graviore morbo corripitur: unde Switrigallo germano Regis insolentiae multum accessit.

In die Sanctae Hedvigis discedit Wladislaus Poloniae Rex ex Wilno versus Trokky, audita missa apud Minores. Quem, ascenso equo, Dux Withawdus secutus, et paullulum viae conficiens, a languore ex equo deiectus, in vehiculum, quo consors sua vehebatur, ascendit, et iacens in Trokky pervenit et grabato decumbere coepit, nec de caetero vivens illud deseruit. Dux Switrigal natura et moribus insolens, favore omnium Ruthenorum et Lithuanorum elatus, sentiens Ducem Withawdum in mortis articulo versari, insolentior esse et vultu et actione et gestu coepit: nec licentia Ducis Withawdi obtenta, in curias suas ¹⁾, plenus et elatus spe novarum rerum, revertebatur. Quod Dux Withawdus aegre ferens, hanc ipsius insolentiam per Gedigoldum palatinum et capitaneum Vilmensem, Rumboldum ²⁾ marsaleum et Nicolaum Sepinsky, Wladislao Poloniae Regi mandavit ³⁾. A quo licet correptus charitative et fraterne, nihil de proposito mutans, subito et insperate discessit, iam in mente gerens, quod opere propediem fuerat ructaturus ⁴⁾.

Withawdus Ducatum Lithuaniae, illiusque praeres et nobiles ac uxorem suam Wladislao Regi commendat, tandem meritur: cuius mores recensentur.

Quatuordecem diebus in Trokky Dux Withawdus, invalescente languore, absumptis, dum sibi instare moriendi terminum cerneret, aggregatis potioribus ⁵⁾ Principibus et Boyaris Lithuaniae et Russiae, ad Wladislaum Poloniae Regem in hunc modum, praesente Ducissa Iuliana consorte sua, verba facit: Cerno, inquit, serenissime Rex et charissime frater, extremum diem advenisse, et propediem me dissolvendum, a te quoque separandum fore; Ducatum itaque Magnum Lithuaniae, quem de manibus tuis regendum susceperam, tibi restituo: tu illum vel per se, vel per virum aliquem bonum rege. Uxorem meam et Praelatos, Principes et barones hic praesentes et alios absentes, tuae excellentiae commendo: quorum curam, servando illis iura et donationes a me concessas, oro geras. Excessus meos, quibus te et saepe alias et hactenus pro ambitione coronae offenderam, precor et humiliter quo possum supplico, indulgeas. Excussit is sermo tam

¹⁾ eius *Cod. Rozr.* ²⁾ Romboldum *Cod. Rozr.* ³⁾ mandavit nuntiandam. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ completurus. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ primoribus *Cod. Rozr.*

Wladislao Regi, quam omnibus astantibus, lacrimas, et ex poenitentia dissidii prioris, tam Wladislao Regi, quam Duci Withawdo, inter verba permiscua lacrimae manabant. Rex se in omnibus condescensurum suis precibus repromisit; curaret tantummodo de rebus, quae animae salutem contingerent. Itaque vicibus aliquot confessionem sanctam coram Mathia episcopo Vilnensi repetens, et Eucharistiae Sacramento et extrema Olei sancti unctione procuratus est. Quaesitus insuper ab ipso Mathia Vilnensi episcopo de fide catholica et singillatim de duodecim fidei articulis, dum ad omnes catholice responderet, specialius tamen de resurrectione futura inquisitus, an illam crederet, cum in sermonibus suis collative solitus fuerit articulum de resurrectione, in dubium revocare: Credo, inquit, et firmissime credo resurrectionem futuram. Alias siquidem, dum caeteros articulos fidei crederem, hunc tamen velut impossibiliorem discredebam: iam tamen id non fide solum, sed ratione comprehendo, quemlibet mortalem et resurrecturum et pro operibus suis condignum praemium recepturum. Et si salus mea professione fidei ampliore indiget, vel satisfactione reali, vel verbali, requirar, informer: paratus sum sinceriter et pure, iuxta ritum catholicum et informationem tuam pontificalem, omnia me impleturum ¹⁾. Itaque omnibus in vita rite perfectis, clavibus castrorum Wladislao Regi traditis, feria sexta in vigilia Sanctorum Simonis et Iudae ²⁾, quae fuit vicesima septima Octobris, dum terris iam aurora illucesceret, spiritum Creatori reddidit. Cui dolor animi, morbum corporis, mortemque credebatur conflavisse, quem duro et intractabili morbo, ipsa denique rerum temere motarum anxietate confectum, matura, ut in tali discrimine, mors abstulit. Planctus illico et ululatus magnus exortus est et in dies ³⁾ octo, tribus vicibus per diem, mane, meridie et vespere continuatus. Omnes illum, velut parentem patriae, lamentabantur absumptum. Mulierum praesertim gemitus magni exaudiebantur, subministrante occasionem lacrimis Ducissa Iuliana, quae se orbem pluribus querelis vociferabatur. Nec certe solum suis, imo et pluribus nationibus deflendus videbatur. Erat enim Princeps tum prudens, tum liberalis, qui ad subeundos quoscumque labores animum duraverat, vices quoque temporum ita pro disponendis publicis et privatis rebus diviserat, ut nec minimam particulam diei frustra praeteriret. In iudicandis autem et decidendis subditorum querelis, et expediendis causis et legationibus ⁴⁾ adeo diligens et intentus erat, ut in tabula et in itinere, si res postulabat, sententias ferret et responsa, iuraque potentibus redderet: quo uno maximam aestimationem sui nominis et apud proprios quaesiverat; adversus

¹⁾ omnia implere. *Cod. Rozr.* ²⁾ Simonis et Iudae Apostolorum *Cod. Rozr.* ³⁾ diebus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ largitionibus *Cod. Calv.* actionibus *Cod. Kost.*

cuius vim nec plebs, nec nobilitas Lithuaniae, attollere oculos, aut hiscere audebat. Si insuper aliquo tempore recreari ¹⁾ illum contingebat, aut in venationes abibat, aut scaccorum ²⁾ ludo se applicabat; utroque tamen parcissimo utebatur, delirum Principem et extremi ingenii ratus, qui tractando per se venationes, praestantiora rei publicae negotia omitteret. Iungebat insuper consortia cum variis mercatoribus, quorum opera fideli usus, plurimas res nobilissimas in auro, argento, gemmis, pannis, pellibus et aliis ³⁾, in thesaurum suum conquirebat, quibus exopt liberalitatem suam diffunderet. Et licet in comedendo modestus, in bibendo moderatissimus fuerit, toto vitae suae tempore nullo vino, nulla sicera, sed tantummodo lympa pura usus, in Venerem tamen, quam conveniebat, erat proclivior: quod malum saepe illum a bello moto et in brevi conficiendo redire cogebat. Pro constanti inter aetatis nostrae homines fama habita est ⁴⁾, nullum aetatis suae Principem Withawdo comparandum fuisse, aut liberalitate, aut factivitate praestantiorum, qui patriam suam obscuram, tenuem et ignobilem, fama rerum gestarum et operum claritate primus in lucem prodiderit ⁵⁾ et extulerit ⁶⁾, quae in subsequentibus Ducibus non aequè substitit: nec dubium videbatur, gloriam Lithuanicam et per illum partam, et cum eo extinctam fore ⁷⁾. Severus in proprios, nullum scelus eorum ⁸⁾ impunitum relinuens, cuius ⁹⁾ illum latere non poterat quaecumque arte celata conditio: in hospites vero comis et benignus. Tenutarios et officiales suos, a procuratione amotos, fortunis, quibus se per exactiones et spolia locupletaverant, exuit et condemnavit, quos rursum ad eadem vel maiora officia promovit: ex industria id agere creditus, quasi humectaturus aridos et expressurus humentes. In corpore suo ¹⁰⁾ et tenuitas notabatur et brevitatis: quippe quem natura rerum eximia specie et statura donare dignata non fuerat, dum caetera abunde donasset. Liberalis autem et magnificus tute notatus est vix tanta ¹¹⁾ comparatione facta, redonans, quanta exhibita acceperat ¹²⁾, cuius dextera notabatur quam laeva protensior. Plerique autem adeo illum venereum atque lubricum, proclivumque in libidinem fuisse ferunt, ut e medio victoriarum cursu, frequentius exercitu in terra hostili relicto, multa terrarum spatia, equos permutando, conficiens, ad uxorem, pellicesque, pruritum voluptatum expleturus, redire consueverit.

¹⁾ exui *Cod. Calv.* ex vi *Cod. Kost.* ²⁾ sacrorum *Ed. Lips.* ³⁾ et aliis rebus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ habitum est *Cod. Rozr.* ⁵⁾ reddiderit *Ed. Lips.* ⁶⁾ et extulerit aequè *Ed. Lips.* ⁷⁾ esse. *Cod. Rozr.* ⁸⁾ illorum *Ed. Lips.* ⁹⁾ cuius sceleris *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ eius *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ magnificus adeo fuit, ut maiora *Cod. Rozr.* ¹²⁾ redonaret, quam exhibita acciperet *Cod. Rozr.*

**Duci Switrigal Magnae Lithuaniae Ducatus confertur: qui beneficii tanti immemor,
Wladislao Regi et Polonis struit insidias.**

Morte Ducis Withawdi secuta, dum omnium animi Lithuanorum et Ruthenorum suspensi essent, quisnam tanto Duci, prole masculina non exstante, debeat succedere ad regendum multitudinem inconditam, nec legibus, neque institutis vivere assuetam: restabat quidem germanus Ducis Withawdi, Dux Sigismundus, sed is obscure se in vita Withawdi gerens, non aliquod dederat bonae suae indolis monumentum. Restabat et Dux Switrigal Wladislai Regis germanus, sed ebrietati et solatiis deditus, ingenii quidem liberalis, sed variabilis et vehementis, et parum sensati atque dextri. Nihil apud illum ratio aut gravitas valuit, omnia ira vehemens et mutatio crebra animi, velut flatus quidam aerae, gubernabat, ut semper crederes in illo varios et diversos perflare motus. Liberalitate tamen maxima et miscendo se ebrietatibus, multorum sibi animos mortalium conciliaverat, Ruthenorum singularius, in quorum ritum, licet esset Romanae religionis Princeps, ferebatur inclinatio. Quia tamen singula ex Wladislai Regis Poloniae arbitrio pendebant, omnis multitudo Principum et baronum Lithuaniae et Russiae in illum versa erat, illumque sequebatur ¹⁾, ignara an solus praeesse vellet, vel ²⁾ alium in locum Ducis Withawdi ³⁾ substituere. Wladislaus autem Rex, charitate, qua Ducem Switrigal, ut germanum, complectebatur, devinctus, venisse tempus ratus, quo illum, annis plurimis in obscura sorte degentem et variis iactatum turbinibus, attolere et magnificare posset, Praelatis et baronibus utriusque Domini, Poloniae ⁴⁾ et Lithuaniae, qui magnorum et Principe dignorum operum Switrigillum non putavere capacem (verebatur enim ne contrarium decernerent), inconsultis, secretarium suum Iohannem Manszik ⁵⁾ de Dambrowa, de domo Wadwicz, qui duos pisces trutas pro insigni deferunt, ad Ducem Switrigal mittit, Ducatum Magnum Lithuaniae sibi ⁶⁾ conferens, et annulo speciali sibi ⁷⁾ misso, ipsum instituens de eodem. Quod ubi Lithuanorum et Ruthenorum proceres persensere, illico Rege deserto, ad Ducem Switrigal confugiunt, illique tanquam rerum Lithuaniae summam adepti, adhaerere coeperunt, in suamque ⁸⁾ (ut plerumque eius gentis sunt ingenia, mutabilem pro varietate fortunae gerentia ⁹⁾ fidem) super captivatione Regis Wladislai et Polonorum occisione, ire sententiam, unusquisque pro se assistentiam et

¹⁾ versa est illumque secuta *Ed. Lips.* ²⁾ an *Ed. Lips.* ³⁾ Withawdi demortui *Cod. Rozr.* ⁴⁾ videlicet Poloniae *Cod. Rozr.* ⁵⁾ *Mazik Cod. Rozr.* ⁶⁾ eidem *Ed. Lips.* ⁷⁾ ei *Cod. Rozr.* ⁸⁾ et in ipsius *Cod. Rozr.* ⁹⁾ gerentium *Cod. Calv.*

www.liberal.com.cn

obedientiam offerens, ne in suspicionem caderet, et futuri Ducis Magni indignationem, cunctanter agendo, sibi conflaret. Itaque certabant plurimis studiis unus alterum praevenire. Inconsulta autem Wladislai Regis Poloniae, et tam praeceps Ducatus Magni Lithuaniae in Ducem Switrigal collatio, multorum malorum causa extitit et origo. In Withawdi Ducis Magni morte, etsi nonnulli vultu simularent in prospectu tristitiam, multi tamen, et praesertim Rutheni, nimium laetabantur, sperantes sibi et sectae suae schismaticae meliora, rerum permutatione et Switrigyelli successione, cui Magnum Lithuaniae destinabant Principatum, proventura.

Switrigyelleno Duce castra Lithuaniae occupante et Wladislao Regi fratri suo carceres et vincula minitante, literae consolatoriae de morte Withawdi a Summo Pontifice Martino quinto missae Regi afferuntur.

Funus Ducis Withawdi, Wladislao Rege Poloniae cum omni curia sua illud prosequente, ex Trokky Vilnam deductum est, et in ecclesia Sancti Stanislai Vilnensi ¹⁾, exequiis debitis cum magna solennitate peractis, traditum sepulturae. Aderat funeralibus ²⁾ huiusmodi Dux Switrigal cum pluribus Ducibus et Boyaris Lithuaniae, qui iam illum, velut Ducem Magnum sequebantur. Sepultusque est magno quidem omnium obsequio, sed non omnium, ut reor, pari affectu: metu enim non voto, plerique sciebantur officium implevisse; solus Wladislaus Rex iusta ei honorabiliter magnificeque celebravit, ingentemque luctum super eum, quam quisquam ratus erat, exposuit. Et quoniam Wladislaus Rex non uno die, nec duobus contentus, in plures dies iusta funeri persolvebat, Dux Switrigal motum animi dissimulare non valens, Wladislao Rege necquicquam dissentiente, Wilno repente castrum, deinde Trokky, caeteraque Ducatus Magni Lithuaniae castra, comprehendit et in suam redegit plenariam potestatem, Wladislaumque Regem, licet legitimum Dominum et haerodem naturalem, ab eisdem excludit. Felicitate autem rerum secundarum elatus, cum et consiliarios pessimos nactus foret ³⁾, infirmum animum ad deteriores partes inclinat, adeoque insolentiae suae indulget, ut non longe abesset, quin in Wladislaum Regem Poloniae et suos Poloniae barones, eo praesertim tempore, dum crapula et ebrietate onustus esset, manus iniiceret: quem nedum violari, sed nec inclementiori verbo appellari, turpissimum reri debebat. Unde praefato Wladislao Regi non gratias agit pro munere Magni Ducatus sibi impenso, non colit illum, non veneratur, non miratur, sed veteribus iniu-

¹⁾ cathedrali *Cod. Roer.* ²⁾ funeribus *Ed. Leps.* ³⁾ esset *Cod. Roer.*

riis ad memoriam revocatis, non verecundis oculis Wladislaum Regem intuens ¹⁾, et plurimis improperiis, obiurgationibus, minis utens, praesentemque tantummodo fortunam metiens, et illam non Regis favore et gratia, sed sua virtute se consecutam glorians, mirumque in modum insolescens et superbiens, comprehensions suas refricabat, et carceres minitans, se pro illis suppliciam de Rege mansuetissimo sumpturum iactitabat ²⁾. Talemque illum tunc constabat esse ³⁾, novos sibi sed inutiles magnitudine fortunae subministrante spiritus, ut nec quid faceret, nec quid diceret, quidquam unquam pensi habebat. Calamitatis autem suae et suorum Wladislaus Poloniae Rex non ignorabatur fuisse causa, dum affectionis fraternae levitate ⁴⁾ furenti Switrigallo ⁵⁾ Duci, praeter constituta et leges Regni Poloniae a se editas, consiliariis tam Polonicis quam Lithuanicis inconsultis ⁶⁾, Ducatus Magni Lithuaniae moderamina commiserit. Itaque Dux Boleslaus Switrigal, Principatus sui in Ducatu Magno Lithuaniae initia insolentius ferens, non gratiae, non charitatis, non sublimationis sibi a Wladislao Poloniae Rege recenter impensae memor, comprehensions suas, vincula et carceres exprobrando, refricabat. Tu me, inquit, Rex, cum Duce Withawdo captivabas, ligabas, annis novem in diris compedibus vinctum tenebas: nunc advenit tempus, in quo, permittente Deo, in manus meas incidisti. Restituere ego tibi nunc et reddere parem vicem possum, et ulcisci in capite tuo de iniuriis meis. Haec et plura alia probra pluribus diebus, Rege patienter dissimulante, expuebat. Plus quoqueangebatur Rex sua stoliditate et vehementia, quam probris. Propter quod saepe mitissimus Rex, monendo illum, respondebat: Abstine ab ira et depone indignationem conceptam, charissime frater, convenit te nunc, tali solio divina bonitate et mea liberalitate honoratum, omnium iniuriarum praeteritarum oblivisci. Consiliarios insuper et barones Poloniae, et clientes regios, in conspectu suo duris sermonibus et inhonestis confundere, comminationibusque mortis concutere, non fuit veritus. Nuntios regios ad Reginam et consiliarios in Poloniam, aut ab eisdem in Lithuaniam ad Regem proficiscentes arrestabat, et literas omnes frangebatur, revolvens omnem, quam continebant, scripturam. Quibus moribus omnibus evidenter constabat, bene institutum Lithuaniae Ducatum brevi stolidi Ducis temeritate casurum. Literae interim ⁷⁾ a Martino Papa quinto, quibus Wladislaum Regem de morte Ducis Withawdi consolatur, afferuntur. Quarum talis erat tenor:

¹⁾ intuebatur *Cod. Rozr.* ²⁾ iactitabat. *deest in Cod. Calv.* ³⁾ fuisse *Ed. Lips.* ⁴⁾ lenitate *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Switrigaloni *Ed. Lips.* ⁶⁾ tunc consultis *Cod. Calv.* ⁷⁾ etiam *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio
 „Wladislao Poloniae Regi illustri, salutem et apostolicam benedictionem.
 „Superioribus diebus, corde fueramus afflicti, dubitantes, ne ambitio hu-
 „mana celebris memoriae fratrem tuum Alexandrum Ducem Magnum Li-
 „thuaniae, cupiditate coronae regalis, alienum ¹⁾ faceret et separaret a te.
 „Nunc autem affligimur et dolemus, quod mors iam reconciliatum cum
 „Serenitate tua in perpetuum separavit. Sed in hoc nosmet ipsos et te
 „consolamur in Domino, quod huiusmodi separatio lege naturae, quae mor-
 „talibus omnibus statuit moriendum esse, non ambitione et instigatione
 „malevola, et ²⁾ sine peccato suo accidit. Ante enim, quam peccaret ad-
 „versus te seductus malo consilio, rediit tecum in gratiam, et transivit
 „ad suscipiendam coronam pro meritis suis, non corruptibilem, sed aeter-
 „nam, per gratiam non mortalis, sed Imperatoris aeterni: quod sperandum
 „est ex eius bonis et iustis operibus, quae fecit in vita, praesertim pro
 „amplificatione fidei christianae, in qua una vera salus fidelium reperitur.
 „Quare fili carissime, in hac spe consolare animum tuum, pro morte tanti
 „Principis et ³⁾ cari fratris afflictum, quia sibi reposita est in coelo vi-
 „ctoriae corona ⁴⁾, ad quam vocavit eum Dominus, coronae mortalis affe-
 „ctione deposita; et quod, antequam ex hac vita ⁵⁾ discederet, ipsum am-
 „plexus et allocutus es saepius caritate fraterna, postremo ipse tibi moriens,
 „ut debitum, frater fratri, statum eius, subditos et dominia commendavit.
 „Nemo autem, eo Duce sublato, quem tecum unanimem atque promptum
 „cupiebamus fore, ad suscipiendam defensionem fidei catholicae contra Bo-
 „hemos haereticos, ad te unum necesse est nobis convertere omnem ⁶⁾ fidu-
 „ciam, spem et preces nostras. Nec egemus maiore praesidio, nec ampliori
 „potentia, nec voluntate meliore, quam tua est. Certi enim sumus, quod
 „hanc rabiem haereticam, Regno tuo finitimam et periculosam tuis, semper
 „odio iustissimo prosecutus es et extinguere cupivisti. Quod cum nunc
 „perficere solus possis, cordialiter rogamus sublimitatem tuam, ut compo-
 „sitis rebus Lithuaniae et ordinato earum terrarum statu, quae in tua po-
 „testate relictæ sunt, omnes curas, cogitationes et vires tuas convertas
 „ad hanc perfidam haeresim extirpandam, cum nullum aliud negotium Deo
 „magis acceptum, nec utilius mundo, nec tibi gloriosius, possis amplecti:
 „cuius perficiendi gloriam a Deo reservatam tibi esse cupimus et speramus.
 „Datum Romae apud Sanctos Apostolos, Idibus Ianuarii, Pontificatus no-
 „stri anno quatuordecimo.“

¹⁾ alterum *Cod. Calv.* ²⁾ sed *Cod. Rozr.* ³⁾ tamque *Cod. Rozr.* ⁴⁾ imposita in
 coelo aeterna victoria *Cod. Calv.* ⁵⁾ luce *Cod. Rozr.* ⁶⁾ necesse est nobis oculos con-
 vertere, animum *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Exemplum liberalitatis summae in Withawdo.

Quamvis autem Alexander Withawdus Dux Magnus Lithuaniae habebat in se plurimas virtutes: in liberalitate tamen praecipue excellabat, singulari voluptate exultans, quoties dona sua munifica aut in hospites, aut in familiares, aut in servitores, aut in Principes vicinos, aut in Tartaros, caeterosque barbaros effundebat; in Wladislaum tamen Poloniae Regem, quamvis ille circumcisum cor ad dona habebat et parvi illa faciebat, et in omnes suos ¹⁾ aulicos erat profusior. Cuius, caeteris omissis (neque enim sine magna repletionem chartarum singula possent enumerari), unum subiiciemus. Erat illi secretorum suorum notarius et consiliarius intimus, singulari enim in consulendo pollebat dexteritate, Nicolaus Maldrzik vir nobilis de domo Rosarum, in saeculari ²⁾ etiam coniugali statu constitutus. Quem ad coniugem et patrimonium suum in Poloniam remissurus, volens muneribus suis praemiare, post ³⁾ vestes nobiles et splendidas, equosque et clenodia, sibi largitas et largita, centum sexagenas latorum grossorum, praesente et spectante consorte sua Iuliana, iussit afferri et sibi donari. Sed Iuliana Ducissa eam donationem quasi enormem, coepit carpere et Ducem Alexandrum obiurgare, quod per tam profusas et frequentes largitiones se ipsum et Ducatum suum ac domum suam evisceraret et exinaniret. At ille muliebrem fragilitatem et livorem moleste ferens, iussit praefato Nicolao Maldrzik alias centum sexagenas latorum grossorum afferri et dari ⁴⁾. Sed Iuliana Ducissa amplius invalescente ad choleram, et se non solum in sua persuasione non auditam, sed etiam confusam videns, etiam secundam donationem improbabat. Eapropter Alexander Withawdus donationem tertiam centum sexagenarum adiunxit. Sed Iuliana Ducissa certante et in bilem magis effervescente, Duce quoque Alexandro suas sugillationes duplicata semper talione donationis condemnate ⁵⁾, usque ad vicem octavam, inter Ducem et Ducissam certatum est, donec Ducissa Iuliana, videns persuasiones suas et carptiones in Ducem Alexandrum coniectas, maius continue dispendium fisco et thesauro ducali, sibi quoque maiorem ignominiam produxisse, vix conticuit, Alexander quoque Withawdus Dux a suorum donorum iteratione in Nicolaum Maldrzik cessavit. Sicque praefatus Nicolaus Maldrzik divae fortunae vulnere et reprehensione Iulianae Ducissae, ubi se detestatum et impeditum crediderat, adiutus, octingentis sexagenis latorum grossorum receptis, recessit, Duci Alexandro de libera-

¹⁾ eius *Cod. Rozr.* ²⁾ in singulari *Ed. Lips.* ³⁾ praeter *Cod. Rozr.* ⁴⁾ donari. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ condere protestante *Cod. Calv.*

litate et munificentia, Ducissae vero Iulianae de reprehensione et livore, quae ¹⁾ sibi magis quam gratia conducebat, multiplices diffundebat apud universorum aures gratiarum actiones.

Electiōne per Polonos Lithuanorum ex Kamyenyecz, caeterisque castris Podoliae, Switrygelli furor augetur in Regem et Polonos minime pavidos, qui etiam in necem eius conspirant.

Quiescere sperabatur Dux Switrigal a suo furore, sed illum novus nuntius sibi allatus ex Podolia, auxit vehementer, cum dolor indignationi accessisset. Episcopus namque Kamyenyecensis Paulus Polonus, quamvis sortis humilis vir, et barones Poloni terrae praedictae Podoliae ²⁾, Hriezko Kyerdeyowicz ³⁾, Theodricus, Michael et Muzilo ⁴⁾ germani de Buczacz, Krussina de Galow ⁵⁾, cognito obitu Ducis Withawdi, in Kamyenyecz conveniunt, et capitaneo castris, Doygerth ⁶⁾ palatino Vilenſi, barone Lithuaniae, ad quem nondum fama mortis Ducis Withawdi pervenerat, ad consilium evocato et petito, castrum Kamyenyecz, capitaneo ex castro egresso et captivato, cum essent et robore et numero hominum multo superiores, comprehendunt et in Coronae Regni Poloniae redigunt potestatem. Nec solum castro praedicto, sed et aliis castris Podoliae, quae tunc per Lithuanos ⁷⁾ tenebantur, potiuntur. Ab illo quoque tempore Podolia, quae variis donationibus iactabatur, in speciem provinciae redacta est et Regno Poloniae reunita. Fremebat Dux Switrigal tali novitate accepta, nec ipse solum, sed omnes Lithuani, quasi terra haec haereditaria, et non ditionis Regni Poloniae, quae ad vitam et precario Duci Withawdo concedebatur, esset eis adempta. Itaque actus furore Dux Switrigal auget impropria, auget et contumelias, non in Regem solum, sed in omnes eius Polonos: et quoties illum cholera de interceptione terrae Podoliae accendit, toties velut furens et fantasticus, cubile Regis, in quo omnes curienses Regis excubabant, ingrediebatur, conceptam ructans bilem, et tum Regem, tum barones suos ⁸⁾ carpens, quod terram Podoliae sibi abstulissent. Saepe ⁹⁾ illum, praesertim dum mero accensus maderet et crapula, vehementia spiritus exagitabat adeo, ut cum magna iniuria in Regem et suos, captivitatem aut mortem minitans, nisi sibi terra Podoliae cum castris Kamyenyecz, cum Smotricz,

¹⁾ qui *Cod. Rozr.* ²⁾ videlicet *Cod. Rozr.* ³⁾ Chriezko Kyerthkowycz *Cod. Calv.* Friezko Kiersdeiowicz *Cod. Kost.* ⁴⁾ Myrzydlo *Cod. Calv.* Mierzilo *Cod. Kost.* ⁵⁾ Kruschina et Galow *Cod. Rozr.* ⁶⁾ qui vocabatur Doygiard *Cod. Rozr.* ⁷⁾ pro Lithuanis *Ed. Lips.* ⁸⁾ eius *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Saepe enim *Cod. Rozr.*

Skala et Czerwonigrod, restituerentur, evomebat probra. More quoque quodam insito mortalibus, infirmus ille animas rebus insolescebat secundis, qui si sapuisset, referre potius vicem beneficii debuerat, indicabaturque in ipso statim dominationis principio, et ex moribus suis atque initiis, fortunam suam, potestatemque, insolenter, nimieque tractaturus: ea vanitatis redolens inconstantia, ut quod utilitatis causa, vel aliqua salubri ratione suadente, decreverat, levi facilitatis consilio variabat, ad omnem auram quaevis, arundine ¹⁾ celerius, agitans ²⁾. Et Regis patientia quidem in eodem tempore ³⁾ suum servabat moderamen; baronum ⁴⁾ et nobilium Poloniae corda accensa erant ad contumeliam repellendam: unde et saepe responsum aequae contumeliosum verbis suis reddebant, parumque aberat, quod manus invicem non consererent. Iam quoque omnium baronum et nobilium Poloniae animi ad hoc unum conspiraverant, ut Ducem Switrigal cubiculum Regis ingredientem, et omnes, qui illum tutari vellent, occiderent, castrum quoque Wilno, in quo Rex habitabat, clauderent et firmerent, Lithuanis eiectionis, et tamdiu, si vis aliqua superveniret, cum victualium omnium copia refertum esset, illud defenderent, donec exercitus Poloniae superveniens eis opem et liberationem ⁵⁾ afferret. Tali et novo consilio exhilarati, observabant tempus, quo cogitata exequerentur; nec quicquam erat difficile aut durum animis ad quaeque extrema pro fide Regis sui experienda destinatis. Dux quoque Switrigal solita vehementia exagitatus, saepe curienses omnes Regis perdere, saepe carceribus conicere, machinabatur; iam quoque compedes allati fuerant et vincula, quibus singulos Polonos vincire et obscuris tradere carceribus moliebatur. Inducatum insuper erat Regi, Ducem Switrigyellam, nocturnam una in cubiculum irrupturam, et tam Regem quam suos ad interemptionem ⁶⁾ caesuram. Quapropter Polonorum milites de periculo avisati ⁷⁾, ad extremum certamen se devoverant, et alacris animis ad moriendum destinatis, Switrigyelli operiebantur adventum.

¹⁾ quavis arundine *Cod. Rozr.* ²⁾ agitatus. *Cod. Rozr.* ³⁾ tenore *Ed. Lips.* ⁴⁾ verum baronum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ solutionem *Cod. Kost.* ⁶⁾ internicionem *Cod. Rozr.* ⁷⁾ avisati, certissimeque *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Praecipiti Wladislai Regis consilio de restituendis Switrigalloni adeptis castris Podoliae, invito suo senatu, prudenti et audaci facto Andreae Thanczinsky et Nicolai Drzewiczky optime occurritur.

Baronum et nobilium Poloniae conspiratio in mortem Ducis Switrigal, in notitiam Wladislai Regis deducta, solitudinem magnam sibi ingessit ¹⁾, ne deduceretur in effectum, et ne in Ducem Switrigal aliquid crudelius per Polonos ferro consuleretur. Itaque submovendam materiam omnem cholerae, et mitigandum animum Ducis Switrigal, facto optimum ratus, destinat et constituit in corde suo, terram Podoliae cum castro Kamyenyecz sibi ²⁾ restituere, sive ut eum placatum efficeret, sive quia plus sibi et Lithuaniae Ducatui de terra, quam proprio Regno, favebat. Dissuadentibus itaque et recusantibus Poloniae ³⁾ et baronibus et nobilibus, Wladislaus Rex Duci Switrigal Podoliae terram restituit, literasque necessarias ad Michaellem Buczaczky scribit, imperans stricte, ut de castro Kamyenyecz et aliis castris Podoliae Duci Switrigal faciat effectualement cessionem. Et quo res efficacioris roboris fiat, nullumque interponi obstaculum possit, Zaklikam Tarlo de Szekarzowicze, militem de armis Topor, in Kamyenyecz transmittit, ut is etiam mandatum regale de resignandis castris Podoliae faciat et castrum Kamyenyecz in manus Ducis Michaelis Baba Rutheni resignari demandet, ne literale imperium habeat aliquid tacitae suspicionis. Restitutione terrae Podoliae Dux Switrigal, plus quam credi potest, laetatus, omni cholera deposita et vehementia, reconciliari Regi studet, et quantum potest, efficit sibi illum placabilem, donatque sibi mille centum cyclos argenti, cum Schubis ⁴⁾ et pelliceis plurimis, clenodiisque et pannis variarum manerierum. Dolore magno barones et nobiles Poloniae, qui ad latus Regis erant, consternati de terrae Podoliae alienatione, crebris consiliis et secretis exquirunt vias et ingenia, quibus impedire propositum Regis possent. Et inter alias vias placebat, ut sigillum regium aqua vel igne perderetur, quatenus defectus sigilli vel rem redderet suspectam, vel in aliud tempus differet. Zakliczae tamen Tarlonis missio magnam proposito et molitioni eorum desperationem afferebat. Erant tunc inter alios Poloniae barones et nobiles, Andreas de Thanczin de domo Bipennium, et Nicolaus Drzewiczky custos Sandomiriensis, adolescens ingenuus de domo Taurorum, qui tunc sigillum regium deferebat: horum ingenio tanto discrimini rei publicae subventum est. Scribunt literam ⁵⁾ Michaeli Buczaczky capitaneo in Kamy-

¹⁾ ei iniecit *Cod. Rozr.* ²⁾ ei *Cod. Rozr.* ³⁾ Polonis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ cum vestibus pellibus subductis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ literas *Cod. Rozr.*

nyecz, significando in quanto periculo essent: Regem nihil ex arbitrio proprio agere; mandatum de resignando castro Kamyenyecz constrictum sua et suorum captivitate, fecisse. Ipse attenderet, quomodo servaret honorem suum; et ne ad imperium Regis, in alterius manu et potestate velut vinetum constitutum, castris cedat et rem publicam vulneret et contristet; sed si Regi et Regno gratum praestare obsequium satagit, tam Tarlonem, quam Ducem Baba Michaellem, in vincula, negato castro, coniciat. Litera haec ¹⁾ dum palam ferri nequiret ²⁾, ducalibus custodibus omnia loca et aditus perquirentibus, praefati Andreas Thanczinsky et Nicolaus Drzewiczky literam ³⁾ in orbem convolvunt, et in similitudinem cerei, cera vestiunt; quoque ⁴⁾ minor esset doli suspicio, litera medio inclusa ⁵⁾, a parte utraque lumina ponunt igne et flamma initiata; candelam ipsam puero cuidam Zakliczae Tarlonis tradunt, dataque sibi una marca latorum grossorum, ut eam, quamprimum in Kamyenyecz venerit, Michaeli Buczaczy reddat, facile perliciunt; puero insuper mandata verbalia adiecta ⁶⁾: quatenus Buczaczy capitaneum et consules Kamyenecenses ⁷⁾ moneat ⁸⁾, ut si errare non velint ⁹⁾, ex ea candela sibi lumen quaerant. Nec eos eventus rei taliter compositae fefellit. Zaklika Tarlo praefatus, dum ex Lithuania, datis centum sexagenis latorum grossorum per Ducem Switrigal, quo fidelius rem gereret, pro munere, et amplissima spe de multo plura habendo, si rem conficeret, in Kamyenyecz pervenit, mandata Regis exponens, ut castra Podoliae resignentur Duci Switrigal, instat. Nec puer suus cunctandum ratus, illico candelam missam reddit capitaneo Michaeli Buczaczy. Qui mysterium aliquod ferre eam, neque otiosum eius significatum, tantoque rem maiorem, quanto occultior esset, ratus, rupta candela, literam inclusam ¹⁰⁾ comperit, et tam Tarlonem quam Ducem Baba, in vincula coniciens, turri includit, et ne terra Podoliae ¹¹⁾, cuius fertilissimus ager est, et abundans omni copia mellis, frumenti et pecorum regio, a Regni Poloniae abstraheretur corpore, effecit.

¹⁾ Hae literae *Cod. Rozr.* ²⁾ nequirent *Cod. Rozr.* ³⁾ literas *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et quo *Cod. Rozr.* ⁵⁾ literis in medio inclusis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ adiecta sunt *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Camyenyeczkye *Cod. Calv. Camenenses Ed. Lips.* ⁸⁾ moveat *Ed. Lips.* ⁹⁾ nolint *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ literas inclusas *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ terra Podoliae et regio *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Audiens Martinus Papa quintus, Wladislaum Poloniae Regem per Ducem Switrigal captum sub custodia servari, literas pro liberatione illius scribit ad Switrigyellonem Ducem, consiliarios Regni Poloniae, Sigismundum Romanorum Regem et Wladislaum Poloniae Regem.

Dum haec in Lithuania aguntur, non in Polonia solum, sed in circumvicinis ¹⁾ regionibus percrebuit, Wladislaum Regem Poloniae in Lithuania per fratrem suum Ducem Switrigal captum detineri. Quod novum dum etiam ad aures Summi Pontificis Martini Papae quinti perlatum foret, vehementer illum turbavit, et pro tanto et ipsi ²⁾ Wladislao Regi et consilio Poloniae, deinde Romanorum Regi Sigismundo et Duci Switrigal, speciales literas mittit, incitans ipsos ad Regis ³⁾ liberationem. Harum tenores tales erant ⁴⁾.

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Dilecto filio, nobili viro „Switrigello ⁵⁾ Duci Lithuaniae. Cum Deus omnipotens Beato Petro et successoribus suis, ac nobis, qui in Sede eadem sedemus, licet immeriti, potestatem dederit super terra ligandi atque solvendi fideles, quos cernimus „in aliquod peccatum, instigante inimico ⁶⁾ humani generis, esse prolapsos: „libenter pia caritate ad poenitentiam reducimus, ut eorum animas illaqueatas solvamus, ita quod in tremendo iudicio libere et munde compareant coram Christo Deo nostro. Sentientes igitur te grande facinus ausum „fuisse ⁷⁾ et enorme peccatum commisisse in personam carissimi in Christo filii nostri, Wladislai Poloniae Regis illustris, germani tui, eum nihil a te „tale verentem, nec suspicantem quidem, in quodam castro Lithuaniae detinendo et propria libertate privando: miramur atque dolemus, quod tu „praesumpseris mittere violentas manus in Regem tantae excellentiae et „dignitatis, quem propter eius grandaevam aetatem, cum summa semper „laude traductam, et virtutes heroicis in ipso Rege conspicuas, ac regalis „amplitudinem status et nominis, et res bene gestas pro amplificatione fidei et nominis christiani, nos et Ecclesia amamus, diligimus, honoramus „et universa Christianitas veneratur. Miramur insuper et dolemus, quod frater in fratrem, minor in maiorem, hoc facinus attentaris ⁸⁾; sed nihilominus odio habentes errorem tuum, fragilitati tuae compatimur, quae a Satana mota est, et resistere non potuit passioni, pravum cupiditatis et

¹⁾ sed et circumcirca in vicinis *Cod. Rozr.* ²⁾ et propterea ipsi *Cod. Rozr.* ³⁾ Wladislai Regis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ tales erant. Duci Lithuaniae Switrigyelloni. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Switrigiello *Ed. Lips.* ⁶⁾ hoste *Ed. Lips.* ⁷⁾ ausum esse *Cod. Rozr.* ⁸⁾ attentaret *Ed. Lips.*

„ambitionis humanae consilium inspiranti. Paterno itaque tibi compatientes
 „affectu, ac cupientes animam tuam a tanti peccati vinculo liberare, et ab-
 „stergere de nomine tuo maculam huius infamiae, rogamus nobilitatem
 „tuam, mandantes nihilominus tibi in virtute sanctae obedientiae, quam
 „praestare nobis teneris vicario Iesu Christi, ut humiliato corde et petita
 „venia a fratre tuo de iniuria sibi illata, eum pristinae libertati restituas,
 „et cum eo reversus in gratiam, ut par est, fratrem et Regem diligas et
 „honores. Non enim dubitamus, quin, si voles reconciliari sibi ¹⁾ et id fa-
 „cere quod mandamus, rogamus, consulimus et suademus tibi, quod statui
 „et honori tuo convenit et saluti animae tuae, ipse Rex veniam largietur
 „errori tuo, et se exhibebit erga te liberalem, munificum et benignum, sta-
 „tumque tuum ampliolem et tutiorem ipsemet faciet, quam si contra vo-
 „luntatem suam ²⁾ totam Lithuaniam occupares: quam profecto, eo etiam
 „existente captivo vel mortuo, contra potentiam natorum suorum ³⁾ et Re-
 „gni Poloniae voluntatem, devotorum Serenitatis suae ⁴⁾, tenere non posses.
 „Involvere autem ⁵⁾ potes eam, bello miscere cum Thartaris et vastitati
 „subiicere cum strage fidelium et effusione sanguinis christiani et ⁶⁾ peri-
 „culo innumerabilium animarum, quibus nostris temporibus Deus aperuit
 „lumen veritatis et fidei suae. Quanto vero praestantius est, cum tua et
 „tuorum quiete et pace, securum, unanimum et concordem cum fratre tuo
 „vivere, quam tecum trahere suam ⁷⁾ et tuam patriam in ruinam, et ex-
 „ponere animam tuam periculo perditionis aeternae. Certi enim sumus, quia
 „notissima est nobis clementia sua et liberalitas et prudentia, quod ab eo
 „poteris statum impetrare quem voles. Quem ut assequaris, offerimus tibi
 „procuracionem et intercessionem nostram apud praefatum Regem, quem no-
 „stri reverentia et pietas tui inclinabit ad misericordiam et ad omnem am-
 „plissimam gratiam erga te fratrem, qui etiam erga ⁸⁾ hostes uti modera-
 „tione, mansuetudine et liberalitate consuevit. Quare, fili dilecte, velis exau-
 „dire vocem nostram de longinquo, salubriter consulentem statui et honori
 „tuo, et obtemperare mandatis nostris, quae tibi ad salvandam animam
 „tuam, ex Apostolica Sede, sub poena etiam excommunicationis et divinae
 „indignationis, iniungimus. Datum Romae apud Sanctos Apostolos, Sexto
 „Calendas Februarii, Pontificatus nostri anno quatuordecimo“.

„Martinus Episcopus ⁹⁾, servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus
 „episcopis, et dilectis filiis nobilibus viris, consilio carissimi in Christo filii

¹⁾ ei *Cod. Rozr.* ²⁾ eius *Cod. Rozr.* ³⁾ ipsius *Cod. Rozr.* ⁴⁾ devotorum illius *Serenitati Cod. Rozr.* ⁵⁾ tamen *Cod. Rozr.* tantum *Ed. Lips.* ⁶⁾ ac *Cod. Rozr.* ⁷⁾ eius *Cod. Rozr.* ⁸⁾ contra *Cod. Rozr.* ⁹⁾ *Consiliariis Regni Poloniae. — Martinus Episcopus Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

„nostri Wladislai Poloniae Regis illustris, salutem et apostolicam bene-
 „dictionem. Fuimus admirati plurimum et turbati, audientes carissimum in
 „Christo filium nostrum Wladislaum Poloniae Regem illustrem in Lithuania
 „detineri, et si quid per nos fieri posset pro eius liberatione, tanquam pro
 „filio carissimo nostro et Ecclesiae, id continuo libenti animo faceremus,
 „quod in praesentiarum nobis visum est utile in hoc casu; post pias et hu-
 „miles orationes factas ad Deum pro ipsius liberatione et incolumitate, ro-
 „gamus per literas instantissime carissimum in Christo filium nostrum Si-
 „gismundum Romanorum Regem illustrem, ut eius liberationi caritative et
 „diligenter velit intendere; et scribimus etiam fratri Regis, huius ¹⁾ novi-
 „tatis auctori, ut videbitis in copiis literarum nostrarum, praesentibus in-
 „terclusis ²⁾. Et quia praefatos Reges cupimus videre unanimes et concor-
 „des, sublata omni materia dissensionis: utrique eorum scribimus, quatenus
 „pro tollendis differentiis, quae inter eos forent ³⁾, velint mittere nuntios
 „et oratores eorum ⁴⁾ sufficienter instructos, ad dilectum filium nostrum
 „Iulianum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem, Apostolicae Sedis Legatum,
 „quem de praesenti ad partes Germaniae destinamus; volumus enim, ut eos
 „componat amicabiliter, si poterit. Quodsi perficere ipse Legatus non pos-
 „set, et nuntii et oratores huiusmodi mittantur ad nos, ut ipsos Reges
 „amicabiliter componamus, per ⁵⁾ viam iustitiae finem eorum controversiis
 „imponamus, et ipsos tandem fraterna caritate ad Dei honorem et obse-
 „quium catholicae fidei coniungamus. Literas autem nostras mittimus ad
 „manus praefati Legati, sua cura et diligentia dirigendas, qui literas desti-
 „nandas praefato Regi Poloniae et fratri suo ⁶⁾ forsitan vobis mittet, ut
 „eas praesentari, secundum quod vobis videbitur, faciatis. Nos enim vobis
 „iniungimus, ut quantum in vobis erit, studeatis ea facere et operari, quae
 „pertinent ad praefatorum Regum compositionem et confusionem Bohemo-
 „rum haereticorum, et de statu carissimi in Christo filii nostri Regis ve-
 „stri et ⁷⁾ successu rerum Lithuaniae nos curetis per literas vestras dietim
 „facere certiores. Datum Romae apud Sanctos Apostolos, Sexto Calendas
 „Februarii, Pontificatus nostri anno quatuordecimo“.

„Martinus Episcopus ⁸⁾, servus servorum Dei, Carissimo in Christo fi-
 „lio Sigismundo Romanorum, Hungariae et Bohemiae Regi illustri, salu-
 „tem et apostolicam benedictionem ⁹⁾. Nuper audivimus, quod carissimus
 „in Christo filius noster, Wladislaus Poloniae Rex illustris, in Lithuania

¹⁾ eius *Ed. Lips.* ²⁾ inclusis. *Cod. Rozr.* ³⁾ sunt *Cod. Rozr.* ⁴⁾ suos *Cod. Rozr.*
⁵⁾ per *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ eius *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ac de *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Sigismundo
 Romanorum Hungariae et Bohemiae Regi. — Martinus Episcopus *Cod. Rozr.* ⁹⁾ et apo-
 stolicam benedictionem *desunt in Cod. Calv.*

„detinetur. Quae novitas attentata contra tantum Regem displicet nobis
 „plurimum, et etiam Serenitati tuae debet esse molesta. Veremur enim, ne
 „exinde sequantur bellorum incendia cum strage fidelium et effusione san-
 „guinis christiani. Dubitamus etiam, ne Bohemi haeretici fiant in tanta re-
 „rum perturbatione validiores et paratiores ad nocendum. Quare excellen-
 „tiam tuam rogamus, ut considerans, quanta pericula et detrimenta acci-
 „dere possunt in populo christiano ex huiusmodi novitate, coneris reducere
 „dissidentes ad pacem, et cum omni fide et caritate fraterna velis inten-
 „dere liberationi praefati Regis, quem semper fratrem appellare verbis et
 „litteris consuevisti. Qui si etiam esset inimicus, propter solam regalis no-
 „minis dignitatem hoc in casu iuvandus esset a te, qui es omnium Regum
 „primus, nec pati debes, ut inferiores audeant iniicere violentas manus in
 „Reges, quorum dignitas tanta est, ut eam violare sacrilegio simile videat-
 „tur. Multa tibi possemus dare exempla Romanorum Imperatorum, qui con-
 „servarunt Reges in Regnis suis, cum possent illa praeripere, et ab aliis
 „violenter eiectos in Regna reduxerunt, et ablata victis et superatis Regi-
 „bus reddiderunt, gloriosius existimantes, Reges restituere, quam vincere:
 „ut intelligas, quod a tua Sublimitate requirimus, de liberatione Regis fra-
 „tris tui laudabile officium Imperatoris esse Romani. Quodsi huic rei ¹⁾
 „cum quanta poteris diligentia et fide praestiteris, obligabis eum tibi et
 „cum ipso amicitiam perpetuam confirmabis. Quanti enim faciet beneficium
 „liberationis suae, si illud tua intercessione receperit, tu potes optime iu-
 „dicare, qui olim captus a tuis, simile beneficium ab aliis recepisti. Quare
 „fili carissime, cum tibi occasio oblata sit, bonitatem, clementiam et fra-
 „ternam caritatem tuam ac animi magnitudinem ostendendi, quae in nulla
 „alia causa perspici potest, et etiam tanto beneficio obligandi Regem et
 „Regnum suum ²⁾, et in tua amicitia confirmandi, velis eam arripere occa-
 „sionem, et cogitare, hanc tibi, quod et nos credimus, a Deo datam ³⁾, ut
 „animus eius tibi perpetua et immutabili caritate iungatur, ad conservan-
 „dam pacem et quietem fidelium, et haeticorum perfidiam confundendam.
 „Quod quoniam valde nos cupimus, scribimus etiam sibi ⁴⁾, qualiter pro
 „eius liberatione requirimus Sublimitatem tuam, non dubitamus te in hoc
 „casu suo ⁵⁾, quantum poteris, profuturum; et rogamus atque monemus
 „eum ⁶⁾, ut similiter velit in negotiis et necessitatibus tuis erga te pari af-
 „fectione se habere, et specialiter omnia dudum inter vos conventa, ser-
 „vare, et alia latius ei super his scribimus, prout videbis in copia litera-
 „rum nostrarum, quam tibi mittimus his inclusam, rogantes Celsitudinem

¹⁾ hanc rem *Cod. Rozr.* ²⁾ eius *Cod. Rozr.* ³⁾ datam esse *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Regi
 Wladislao *Cod. Rozr.* ⁵⁾ eius *Cod. Rozr.* ⁶⁾ eundem *Ed. Lips.*

„tuam, ut pro tollendis differentiis omnibus inter vos, ex parte tua facias,
 „quae fieri volumus, tam in destinandis nuntiis et oratoribus tuis ad di-
 „lectum filium nostrum Iulianum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem, Apo-
 „stolicae Sedis Legatum, quem ad partes Germaniae transmittimus de praesenti
 „quoque, deinde ad nos, si Legatus componere vos non posset, vel
 „composituros amicabiliter, vel per viam iustitiae finem imposituros: ut vos
 „duos catholicos Reges, sicut optamus, et utrique vestrum expedit, et christi-
 „tianae rei publicae, in sancta caritate et amicitia confirmemus. Datum
 „Romae apud Sanctos Apostolos, Sexto Calendas Februarii, Pontificatus no-
 „stri anno quatuordecimo ¹⁾“.

„Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio
 „Wladislao Poloniae Regi illustri, salutem et apostolicam benedictionem.
 „Cum ad Serenitatem tuam literas consolatorias scriberemus audita morte
 „celebris memoriae Alexandri Ducis Magni Lithuaniae fratris tui ²⁾, novus
 „nobis allatus est nuntius detentionis personae tuae, qui animum nostrum
 „vehementi admiratione et perturbatione commovit. Cogitantes tamen, quod
 „in ea patria, in qua natus es et vixisti diu Princeps et Dominus, nomen
 „tuum, quod est apud omnes gentes externas celebre et venerandum, coli
 „et amari merito debeat, ac timeri; quod Regnum habes potens et fidele;
 „quod habes et natos in tuo Dominio legitimos successores; et non dubi-
 „tantes gratiam Dei et iustitiam tecum esse, quae omni potentia fortiores ³⁾
 „sunt: speramus in Domino finem huiusmodi novitatis tibi et tuo statui in-
 „felicem esse non posse. Nos vero cupientes in hoc casu quibus modis
 „possumus, succurrere et subvenire necessitati tuae, primum pias et humi-
 „les fecimus orationes ad Deum pro liberatione et incolumitate tua, deinde
 „per literas nostras rogavimus instantissime carissimum in Christo filium
 „nostrum, Sigismundum Romanorum Regem illustrem, ut cum omni ca-
 „ritate et fide fraterna velit intendere liberationi tuae, quarum literarum
 „copiam tibi praesentibus destinamus inclusam, et speramus in Excellentia
 „sua, quod in hoc casu tuo conabitur bonitatem, clementiam et fraternam
 „caritatem erga te, ac magnitudinem animi demonstrare; quae in nulla
 „alia causa perspicui clarius potest, sicuti ei scribimus. Caeterum fili caris-
 „sime, quia valde cupimus, ut inter vos vigeat fraternus amor et caritas,
 „ac perpetua et firma concordia, rogamus, requirimus et monemus etiam
 „Sublimitatem tuam, ut similiter in negotiis et necessitatibus suis pari af-
 „fectione te habeas ergo ipsum, et specialiter velis omnino, ut debes, sibi ⁴⁾
 „omnia dudum inter vos conventa servare, quod oratores eius apud nos exi-

¹⁾ Datum ut supra. — Wladislao Regi Poloniae. *Cod. Rozr.* ²⁾ fratris tui *desunt* in *Cod. Calv.* ³⁾ fortiora *Cod. Rozr.* ⁴⁾ ei *Cod. Rozr.*

„stentes de praesenti inter caetera requirebant, antequam haberetur hic no-
 „titia novitatis huiusmodi, pollicentes praefatum Regem Romanorum pari-
 „ter servaturum. Quae requisitio cum honesta et iusta sit, tibi iniungimus,
 „ut velis eam ex parte tua effectualiter adimplere, praetermissis caeteris,
 „quae in contrarium dici possent forsitan hactenus acta esse. Et si quae
 „inter vos differentia remaneret, volumus omnino, ut pro ea tollenda ve-
 „strum uterque transmittat oratores suos sufficienter instructos ad dilectum
 „filium nostrum Iulianum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem, Apostolicae
 „Sedis Legatum, quem ad partes Germaniae transmittimus de praesenti, vi-
 „surum et cogniturum differentias utriusque, per eum amicabiliter compo-
 „nendas. Quodsi non posset ipse perficere, volumus, ut infra certum ter-
 „minum ad nos veniant nuntii et oratores vestri cum informationibus op-
 „portunis, ut vos amicabiliter componamus, vel quando aliter fieri non
 „posset, per viam iustitiae vestris controversiis debitum imponamus finem,
 „et vos duos catholicos Reges, sicut optamus et utrique vestrum expedit
 „et ¹⁾ christianae rei publicae in sancta caritate et amicitia confirmemus.
 „Verum ante omnia, fili carissime, te exhortamur, requirimus et rogamus,
 „ut omni contentione et offensione seposita, velis favere et assistere prae-
 „fato Romanorum Regi contra Bohemos haereticos toto posse tuo, et Po-
 „lonos omnes, qui cum eis sunt, sub gravibus poenis et comminationibus
 „revocare, et operari taliter, quod restituant per eos ablata Catholicis, ac
 „diligenter et efficaciter providere, quod eisdem haereticis nec commeatus,
 „nec subventiones, nec ulla subsidia de tuo Regno Poloniae ministrentur,
 „sicut nobis asseritur hactenus factum esse, et in hac causa ita te habere,
 „ut intelligere videaris, eam magis causam Dei esse, quam hominum, pro
 „qua teneris ut Rex catholicus, etiam sine respectu alicuius amicitiae vel
 „foederis laborare; et si contrarium faceres, quod avertat Deus, adversus
 „te divinam et humanam iustitiam provocares. Datum Romae apud San-
 „ctos Apostolos, Sexto Calendas Februarii, Pontificatus nostri anno qua-
 „tuordecimo ²⁾“.

Cum Poloni Regem suum liberaturi de contrahendo exercitu consultarent, et legati ad Switrigallum missi Warschoviae consisterent, literae a Rege de sua liberatione illis afferuntur.

Venerat in Poloniam ex Lithuania specialiter missus Iohannes de Oleschnicza Regni Poloniae marsalcus, per quem Rex mille cyclos argenti

¹⁾ ac *Cod. Rozr.* ²⁾ Datum Romae apud Sanctos Apostolos etc. ut supra. *Ed. Lips.*

cum aliis muneribus sibi per Ducem Switrigal datis, in regium thesaurum transmittit. Is nomine Regis secrete et singillatim Praelatis et baronibus suggerit, ut pro liberatione sua operam effectuaalem facere quanto citius non negligant. Et licet non ignorarent Praelati et nobiles Poloniae, adversitatem ipsam Regi propter opera sua inconsulte facta accidisse, succensendi tamen et iurgandi tum ¹⁾ locum et tempus minime esse ²⁾, pro liberatione Regis omnium animi accenduntur. Quae ut facilius perfici posset, in oppido Wartha pro die Sancti Nicolai ad conventionem generalem velut vir unus, conveniunt. Et licet hieme illa pestis epidimiae fere universum Regnum Poloniae occupasset, ibant tamen per media funera in ipsam conventionem ³⁾, frequensque numerus Praelatorum et baronum in Wartham convenit. Et quamvis plures viae ingenio Praelatorum et baronum aperirentur, et aliis quidem placebat exercitum illico expeditum, aliis Reginam cum curiensibus in Lithuaniam mitti et Regem potentia et armis liberari: media ⁴⁾ via ex his capta est, ut legati ad Ducem Switrigal mitterentur, qui requirerent, ut Regem et suos in libertatem restitueret; cui turpe et foedum esset, ut excellentiae tantae Regem et grandaevae aetatis virum, non germanum solum suum, sed privato etiam sibi officio admirandum, detineri; ut quoque ab occupatione terrae Podoliae abstineret, cum illa proprietatis, iuris et domini Regni Poloniae semper fuisset. Legati ad hanc rem electi ⁵⁾: Sbigneus episcopus Cracoviensis, Iohannes episcopus Wladislaviensis, Sandivogius de Ostrorog Posnaniensis, Iohannes de Lichin Brestensis, palatini. Conclusum insuper erat, legatorum transitu non obstante, expeditionem fieri, et omnes exercitus, sumptis armis, octo diebus post festum Epiphaniae in Kyany supra fluvium Wieprz congregari, ut loca paludinea Lithuaniae, constricta gelu, facilia essent exercitui, durante hieme, ad trans-eundum. Deputantur et tunc duo magistri pro pueris regiis educandis: Magister Vincentius Koth de Dambno ⁶⁾ custos Gnesnensis et Petrus Rittersky miles, quibus illico cura puerorum, Wladislai et Kazimiri, ut illos et literis et moribus ingenuis informarent, mandata est. Erudiri autem pueros regios doctrinis, quibus ⁷⁾ vegetiora capesserent ingenia, moleste nonnulli consiliariorum ferunt, quo apud indoctos et rudes sua et filiorum suorum ⁸⁾ possint praestantiora existimari. Taliter rebus in conventionem Warthensi compositis, legati in Lithuaniam progrediuntur et Natalis Domini dies in Warschovia absumunt, praestolando Ducis Switrigal literas salvi

¹⁾ et obiurgandi, et *Cod. Rozr.* ²⁾ esse rati *Cod. Rozr.* ³⁾ ad ipsam conventionem, in ipsam civitatem Wartha etiam sese extendentia *Ed. Lips.* ⁴⁾ media tamen *Cod. Rozr.* ⁵⁾ electi fuere *Ed. Lips.* ⁶⁾ Roth de Dąbno *Cod. Rozr.* ⁷⁾ quas *Cod. Rozr.* ⁸⁾ et suorum filiorum ingenia *Cod. Rozr.*

conductus, pro quibus in Lithuaniam specialem nuntium praemiserant. Ibi illis subsistentibus, nuntius regius advenit cum literis, quibus significabatur, Ducem Switrigal, quamprimum Regnum Poloniae ad arma acclamasse sensit, illum liberum ex Lithuania cum suis omnibus dimisisse; et collaudata eorum fide et constantia erga se, committit, ut in domos revertantur, neque legatione hactenus, neque armis opus esse, se iam extra omne periculum in libertate constitutum ¹⁾. Hac novitate alacres effecti legati, in propria ex Warschovia, divulgata in caeteros Regis liberatione, revertuntur.

Bohemi expugnant Bithom, Gliwicze et Othmuchow.

Die Iovis magna, oppidum Bithom per Bohemos haereticos expugnatum atque captum, per matronas, ne incenderetur, redemptum est. Subsequenti vero die Lunae, Sigismundus Koributh Dux Lithuaniae et Dobeslaus Puchala de Wangri, de domo Wyenyawa, oppidum Gliwicze capiunt, et sedem belli, praesidio imposito, illic constituunt. Quarta etiam Decembris anni eiusdem, castrum ecclesiae Wratislaviensis Othmuchow a Bohemis haereticis expugnatur.

ANNUS DOMINI 1431.

Wladislaum Regem ex captivitate Lithuanica Poloniam ingredientem, Regina Sophia cum baronibus excipit. Interim Martino quinto Papa mortuo, Eugenius quartus eligitur. Ad Ducem Switrigal ut ab occupatione Podoliae absteat, nuntii Polonorum mittuntur, quorum uni colaphus a Switrigyellone infligitur.

Incolumis et liber Wladislaus Poloniae Rex ex Lithuania feliciter reversus, venit in terram Chelmensem, et primum in Thur, deinde in Sopoth descendit. Ibi ad suam Serenitatem Sophia Regina, quae de captivitate sua spiritum habebat ²⁾ afflictum, cum pluribus baronibus venit congratulari omnes suae incolunitati et liberationi. Ex Sopoth pro tempore Carnisprivii advenit Sandomiriam, ubi tenta est ³⁾ conventio generalis, et die Dominico Carnisprivii, Sol notabilem eclipsim passus est. Martinus Papa quintus ex post vicesima Martii die mortuus et in ecclesia Sancti Iohannis de Laterano in tumba aerea sepultus. Cuius morte secuta, Cardinales conclave

¹⁾ et in libertate esse constitutum. *Ed. Lips.* ²⁾ gerebat *Cod. Rozr.* ³⁾ habita est *Cod. Rozr.*

ingressi, Gabrielem de Condulmario ¹⁾ Cardinalem in Papam eligunt, natione Venetum, qui Eugenius quartus vocatus est. In conventionem ipsam Sandomiriensi scrupulosius omnia tractata sunt, res Lithuanicas contingencia, et a Rege Wladislao inquisitio ²⁾ facta, quibus probris, iniuriis et contumeliis Dux Switrigal ipsum affecisset. Quibus omnibus auditis et cognitis, omnes in choleram pro dehonoratione Regiae Maiestatis inflammantur. Afferuntur et plura nova, inflammationem huiusmodi augentia. Denuntiatur enim ex Podolia, qualiter Dux Switrigal per suos aliqua castra in Podolia occupasset, et circa castrum Smotriez ³⁾ aliquanto tempore obsidionem per suos continuasset: ubi supervenientibus gentibus regis, dimicatio repente facta, et gentes Ducis Switrigal ad extremum caesae et castrum obsidione solutum ⁴⁾. In districtibus insuper Regni Poloniae Trebowliensi ⁵⁾, Leopoliensi et aliis crebrae incursiones, spolia et damna, per gentes eiusdem Ducis Switrigal ex castris Zbarasz ⁶⁾, Olesko et Krzemyenyecz fiebant. Et quamvis Wladislaus Rex super huiusmodi iniuriis sibi crebro scripsisset, requirens et rogans; ut huiusmodi incursiones et damna fieri prohiberet: nullum tamen potuit requisitio regia sortiri effectum. Haec et plura alia per Praelatos et barones in consilio mature digerebantur, neminique ex consiliariis satis ⁷⁾ placebat ordinatio Regis, qua ⁸⁾ Ducatum Magnum Lithuaniae in Ducem Switrigal contulerat, hominemque offensi cerebri, et naturaliter pene vehementem et delirum, rem publicam et Regni et Ducatus, quoad in Ducatu Magno praesideret, turbaturum. Quia tamen durum et difficile visum est, illum de possessione Ducatus Magni detrahere, tum quod Wladislaus Poloniae Rex occulto et intenso ardore sciebat sibi favere, tum quod a Ruthenis miro diligebatur affectu, placuit omnibus, ut ⁹⁾ modeste secum ¹⁰⁾ singula agerentur ¹¹⁾, si forte aliquo pacto prava mens et vehementia sanari posset: in quo, non tam sibi ¹²⁾, quam regiae voluntati, deferrebat, qui aequae et amplius, quam sibi aut suis natis, de omni honore et amplitudine, et signanter Ducatus Magni excellentia, favebat. Et quamvis omnium Praelatorum et baronum consilio et deliberatione bellum contra ipsum futura aestate gerendum, et signanter pro conquisitione castrum Luczsko fuisset decretum: nuntii tamen ex Sandomiria ad illum in Lithuaniam missi sunt, videlicet Stanislaus Posnaniensis, Iohannes Chelmensis, episcopi, Sandivogius de Ostrorog Posnaniensis, Iohannes de Lichin Brestensis, palatini, cum his mandatis, ut Luczsko castrum et terram Luczen-

¹⁾ Condulmarium *Ed. Lips.* ²⁾ explicatio *Cod. Rozr.* ³⁾ Smotrzicz *Cod. Rozr.* ⁴⁾ solutum est. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Trąbouliensi *Ed. Lips.* ⁶⁾ Sberasz *Cod. Calv.* ⁷⁾ suis *Ed. Lips.* ⁸⁾ qui *Cod. Rozr.* ⁹⁾ ut *deest in Cod. Calv.* ¹⁰⁾ cum eo *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ agerentur *deest in Cod. Calv.* ¹²⁾ illi *Cod. Rozr.*

sem, quam de proprietate et dominio Regni Poloniae fuisse constabat, et castra occupata in Podolia restituat, et amplius terram illam, ab antiquis Regibus Poloniae pacifice possessam, vexare desistat, et cum Wladislao Rege et Regno, aut pro die Sancti Georgii, aut pro festo Ascensionis Domini, aut pro festo Pentecostes conventionem agat, ad sopiendum rixas et dissidia inter Wladislaum Regem et ipsum quomodolibet exorta: utque in huiusmodi conventionem de Ducatu Magno Lithuaniae, quem praefatus Dux per vim et contra foedera Regni et Ducatus occupaverat, dispositio fieret, et ¹⁾ Dux ipse Ducatum praefatum a Rege, Regno et Ducatu, sibi de illo provideri et sibi illum conferri, peteret et postularet. Aspirabat enim Wladislaus Rex ad promotionem suam, et propterea pro celebranda conventionem tres terminos consignaverat, sperans illum unum ex tribus accepturum, certus existens, si conventio celebraretur, posse funditus omnes lites et bella extinguere, et Ducem Switrigal ad pacem et concordiam fraternam, bonumque ordinem et bonam mentem reduci. Dum autem nuntii praefati ad illum venissent et mandata Regis et Regni exposuissent, respondit, se neque Luczsko et ²⁾ castra in Podolia occupata dimissurum, neque Ducatum Magnum, cum illum naturali successione integre possideret, a quoquam petiturum. Altioribus tamen subterfugiis rem ducere satagens, obtulit se super omnibus requisitionibus Wladislao Regi et Regno per suos nuntios responsurum. Sed dum oblationem non implevisset, missus Iohannes Luthek de Brzesze ³⁾ notarius regius, qui mandata Regis fideliter, liberius tamen quam apud parum ⁴⁾ sensatum Ducem conveniret, disserens, ab ipso Switrigyello Duce maxillam in vultum pertulit; dedecusque horrendum, non tam Regi et nuntio suo, violando ius gentium et humanitatis praevaricando foedus, quam sibi et nomini suo infixit, praevaricatus legem omnium hominum, ipsorum etiam barbarorum, apud quos legati, quantumcumque ferant invisa, inviolabiles habentur. Indignabundus et nimia ira percitus Wladislaus Poloniae Rex audivit id facinus. Nec immerito: violatum enim ius gentium, sprete germanitatis, et quod omnia superat, humanitatis foedera in nuntii sui querebatur persona. Multifariis siquidem persuasionibus, multisque blanditiis efficere Rex Ducem sibi morigerum nitebatur et unanimem: verum Ducis levitas ducta moribus inconsultis, ad eam temeritatem processit, ut etiam legatum regium veraciter et fideliter suadentem, violaret, cui velut pacis inter arma infestissima sequestro, deferri etiam a ⁵⁾ barbaris solet.

¹⁾ ut etiam *Cod. Rozr.* ²⁾ neque *Cod. Rozr.* ³⁾ Breze *Cod. Calv.* ⁴⁾ minus *Ed. Lips.* ⁵⁾ ab ipsis *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Iohannes Strasch de Byalaczow, qui Sophiam Reginam de adulterio diffamaverat, in carcerem coniectus fumo pone extinguitur.

In eadem insuper conventionem Sandomiriensi Sophia Poloniae Regina magnum indignationis nubilum contra Iohannem Strasch de Byalaczow militem de domo Odrowansz gerens, quasi ipsam coram Duce Lithuaniae olim Alexandro et Praelatis et baronibus Lithuaniae, de incontinentia palam diffamasset, ius sibi contra illum, licet id sanior et maior Praelatorum et baronum pars dissuaderet, petiit per Wladislaum Regem decerni. Qui precibus suis annuens, ius locat militare, et Petrum de Widawa iudicem Sira-diensem, pro iudice constituit. Apud quem Sophia Regina per aliquot barones, videlicet Albertum Malsky castellanum Lanciensem, tunc magistrum curiae suae, item Mszczugium de Skrzin, item Clementem Wantrobka de Strzelcze, item Petrum Kurowsky et alios, querelam suam proponit, singillatim deducens, Iohannem Strasch ipsam multipliciter de stupri consuetudine suo ore diffamasse, offerens se testibus id ¹⁾ probaturam; sed et milites praedicti diffamationi huiusmodi se interfuisse profitebantur. Praefatus autem Iohannes Strasch, ab omnibus quidem consanguineis et notis desertus, et nonnisi ab uno fratre Iohanne nigro Strasch adiutus, tot respondendo querelis, una tantummodo ad singula accusationum capita responsione utebatur, asserens se nunquam huiusmodi probra et facinora in Sophiam Reginam commentasse, paratus accusationis suae facinus iure militari diluere: offerens, manus dextrae protensione, iure purgatus, cum quolibet accusatore duelli pugnam se initurum. Verum dum nemo ex baronibus querulantibus palaestram duelli acciperet, Straschoni praefato purgatio per iudicem decreta est: quam e vestigio iuramento corporali explevit. Rege tamen mandante, Strasch ipse in turrim castrum Sandomiriensis, cuius tunc Iohannes de Cziszow erat capitaneus, et in eius fundum detrusus est, cuius notabili tempore ²⁾ sustinens molestias, parum abfuit, ut illic non periret ³⁾. Ex carbonibus enim vivis, qui illi ministrabantur, vapor et fumus exortus, turrim replens, puerum, qui secum ⁴⁾ erat, extinxit, Straschonem ipsum ⁵⁾ absque dubio, si non celeriter de turri semivivus et vix adhuc spirans foret ⁶⁾ extractus, prope horam extincturus ⁷⁾. Itaque Iohannes Strasch, si verum fatendum est, inimicorum molitione et opera, nec satis criminationi fuerat nec supplicio exemptus.

¹⁾ id ipsum *Ed. Lips.* ²⁾ ubi notabili tempore carcerales *Cod. Rozr.* ³⁾ quin periret. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ cum eo *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Straschonemque ipsum una *Cod. Rozr.* ⁶⁾ et vix iam spirans, esset *Cod. Rozr.* ⁷⁾ extinguendus. *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Cum legati Bohemorum fidem publicam peterent ad Regem Wladislaum veniendi, Dux Sigismundus Koributh cum latronibus monasterium Lechniczense expilat.

Ex Sandomiria Wladislaus Poloniae Rex per loca solita in Novam Civitatem Korezin pro medio Quadragesimae advenit. Ubi ad suam Serenitatem venerunt Bohemorum nuntii, rogantes, ut sua Serenitas daret illis licentiam ad conspectum suum veniendi, et praestaret illis audientiam publicam, praesertim cum omnis synagoga eorum sectae et fidei, et fere singuli ritus sui primores, in propinquo, videlicet apud oppidum Gliwicze, agerent: quod per Bohemos expugnatum, Dux Sigismundus Koributh possidens, vicinas Slesiae regiones ex illo cum assistentia multorum Polonorum et Bohemorum, qui labe haeretica infecti erant, spoliabat. Wladislaus autem Rex, cum dudum ante et Sedis Apostolicae indultum et Sigismundi Romanorum, Hungariae et Bohemiae Regis liberalem ¹⁾ consensum habuisset, posse cum Bohemis quoscumque licitos et honestos miscendi super fidei sancta catholica altercationes et tractatus, et illos convenientibus modis ad unionem et obedientiam Ecclesiae universalis reducendi, annuit et consentit, ut Cracoviam pro Dominica Iudica accedant, publicam audientiam a Rege et impugnationem suae sectae ab Universitate Cracoviensi habituri. Universitatem quoque Cracoviensem Rex avisat, ut parent se cum Bohemis haeticis ad congregiendum, fidei catholicae puritatem defensuri. Interim quo ²⁾ haec aguntur et parantur, gentes Ducis Sigismundi Koributh, partim Poloni, partim Bohemi, quorum Wyerzbyantha ³⁾ de Przischow, Zawischa Wrzaschowski ⁴⁾ Woiniczek ⁵⁾, principales censebantur, ex Gliwicze egressae, crudelitate plusquam barbarica in monasterium Carthusiense Lechnicza, quod alio nomine Vallis Sancti Antonii vocatur, in confinibus Hungariae et Poloniae supra fluvium Dunayecz situm, saevissime irrumpunt, credentes illic maximum thesaurum fortunarum multarum conditum esse. Spoliant in primis monasterium et locum sanctum vasis, vestibus et ornamentis, librisque Deo dicatis. Et spolia huiusmodi recognoscentes, dum attendunt, se magno periculo suo et labore tenuem et parvam praedam quaesisse, maiori vesania et furia accenduntur, aliquos ministros Dei occidunt, aliquos vulnerant et verberant; Priorem vero, virum iam senem et grandaevum, credentes ab illo occultatos thesauros monasterii posse ostendi, secum vinctum abducunt. Magnus illico fremitus et pavor singulorum, qui haec audierant, omnia ultra verum efferentium, coortus est. Cracoviam

¹⁾ literalem *Cod. Rozr.* ²⁾ cum *Cod. Rozr.* ³⁾ *Wierzbieta Cod. Kost.* ⁴⁾ *Wrzasowski Cod. Kost.* ⁵⁾ *Vomiczek Cod. Rozr.*

quoque novitas mox et celeriter allata, Sbigneum episcopum Cracoviensem illico commovit et zelo accendit, ne tam manifestam iniuriam et offensam Dei sineret esse inultam. Itaque eadem die et nocte, qua haec sibi denunciata sunt, tum ex fratribus et amicis, tum ex familiaribus, notabilem collegit exercitum, quem etiam civitas Cracoviensis per suas gentes auxit. Sequenti die facto prandio, Cracovia egressus, cum exercitu bene notabili et potenti, praestantes barones et milites Poloniae continente, in Lipowycz pervenit, volens praefatis gentibus Ducis Sigismundi, spolia monasterii Lechnicz ¹⁾ ferentibus, occurrere, et tam spolia facta, quam Priorem captum liberare. Sed illico ab exploratoribus cognoscit, praedones huiusmodi et divino et humano perterritos terrore, eadem die de prope castrum Lipowycz visos et praetergressos esse, et in fugientium morem nullo in loco consistere ausos, in Gliwicze veloci cursu properare. Quo cognito, aliquibus eorum, qui consequi agmen fugientium non poterant, comprehensis, tristis Cracoviam rediit, dolens se unius prandii spatio tantam victimam e manibus dimisisse, et iniuriam Dei ultam non esse. Ab eo autem tempore Dux Sigismundus Koributh hostilem animum contra Sbigneum episcopum concipiens, magno aestu desiderabat sibi ²⁾ et mortis et quorumlibet tendere ³⁾ insidias periculorum. Et licet praedones praefati praedam in monasterio praedicto captam, in Gliwicze detulissent: vindicta tamen divina illos et publice et privatim secuta est, nec aliquis illorum foedam et subitaneam mortem evasit.

Doctores Universitatis Cracoviensis coram Rege et Senatu disputant cum Bohemis, qui deinde Cracovia eiiciuntur.

Ex Nova Civitate Korezin Wladislaus Rex ⁴⁾ pro Dominica Iudica Cracoviam, pluribus Praelatis et baronibus concomitantibus illum, advenit, et quo iam sub regio conductu Dux Sigismundus Koributh et Bohemorum haereticorum ⁵⁾ principaliores, videlicet Procopius apostata ordinis Minorum, Petrus Anglicus, Byedrzych, Wilhelmus Kostka et plures alii convenerant. In praesentia autem Wladislai Regis, Praelatorum et baronum Poloniae, disputatio in castro Cracoviensi, in stuba magna murata ⁶⁾, respiciente fenestris domos Canonicorum, per Doctores Universitatis Cracoviensis cum Bohemis haereticis, feria secunda in crastino Dominicae ⁷⁾

¹⁾ Lechnicza *Cod. Rozr.* ²⁾ ei *Cod. Rozr.* ³⁾ intendere *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Poloniae Rex *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ac haereticorum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ in hypocausto magno murato *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Dominicae *deest in Cod. Calv.*

Indica, habita est. Erant autem hi Doctores in divino et humano Iure periti: Stanislaus de Skarbimiria, Nicolaus de Kozlow, Andreas de Kokorzino, Franciscus Kreyschwicz de Brega ¹⁾ Iohannes de Elgoth, Benedictus Hesse de Cracovia, Iacobus de Paradiso, Helias de Wanwelnicza ²⁾ decanus Sandomiriensis, plurimorumque aliorum longus ordo. Duravit autem disputatio ipsa diebus aliquot, cum in Polonico fere omnia argumenta et responsiones fierent; et licet, Spiritu Domini suis fidelibus subministrante ³⁾ virtutem et veritatem sermonis, haeretici ipsi, iudicio non spiritualium solum, sed etiam saecularium, tunc audientium, victi forent: victos tamen se esse nullatenus fateri voluerunt. Propter quod Wladislaus Poloniae Rex tali ad illos usus est sermone: Etsi argumenta et probationes legitimae, ex veritate Evangelii et scripturarum sanctarum ⁴⁾ sumtae, quae hic in praesentia mea, Praelatorumque, Principum et baronum meorum, pro confutatione sectae vestrae per Doctores Universitatis meae Cracoviensis inductae sunt, ad recognoscendam fidei catholicae unitatem vos non movent, realia saltem exempla moveant. Quamprimum enim, fidei sanctae unione abiecta, in varias errorum caligines scissi et prolapsi ⁵⁾, et suggerente vobis inimico generis humani, novam sectam, a puritate fidei catholicae abhorrentem, praticare coepistis, illico florentissimum Regnum vestrum adeo depressum et pene conculcatum est, ut nec Regem habeatis, nec pontificem, nec ⁶⁾ sacrificium, nec ⁷⁾ victimam. Universitas Pragensis, fons nationum irriguus, aruit. Principes et barones a servis et rusticis ⁸⁾ gladio submoti sunt, templa incensa, corpora Sanctorum disiecta et violata, virgines stupratae, religiones sacrae pessundatae et exclusae, omnia violentia et impetus, non consilium, non ratio gubernat, ut etsi aliqui baronum et nobilium supersint, hi tamen a rusticorum genere, qui in ingenuorum et nobilium successerunt fortunas, adeo obtriti sunt, ut resurgendi et rem publicam defendendi et capessendi, nullam habeant facultatem. Equidem et ego ex genitoribus meis homo gentilis sum, Praelatorum et baronum Poloniae vocatione renatus ad fidem, saltem vobis documento sim, quod a plerisque Bohemis, in Iure divino et humano Doctoribus, curiam meam sequentibus, fidei rudimenta ⁹⁾ velut novus Catholicus, sugebam, qui non aliam fidem sectandam mihi, nisi in qua sto, reliquere. Hanc velitis, obsecro per misericordiam Domini nostri Iesu Christi, et vos sequi, et suscipere a Summo Pontifice et catholica Ecclesia, super articulis, quos temerarie et pertinaciter defenditis, informationem. Nam etsi universis fide-

¹⁾ de Bregakreyszwicz *Cod. Rozr.* ²⁾ Wawelnicza *Cod. Rozr.* ³⁾ administrante *Ed. Lips.* ⁴⁾ sacrarum *Ed. Lips.* ⁵⁾ prolapsi estis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ non *Cod. Rozr.* ⁷⁾ non *Cod. Rozr.* ⁸⁾ subditis *Ed. Lips.* ⁹⁾ fidei documenta *Cod. Calv.*

vilibus ~~idolendum~~ sit de vestra deviatione: mihi tamen et Regno meo, eo amplius, propter Regnorum vicinitatem et linguagii identitatem ¹⁾. Moverunt hi sermones omnium circumstantium corda fidelium; Bohemorum tamen ²⁾ arida et sicca nullum potuerunt capere ³⁾ humorem, allegantibus illis, se rectam Evangelii et Patrum viam, aliquando ignotam, nunc compertam secutos esse, nec ab illa quoquo modo discessuros, nisi per generale Concilium, in quo daretur illis facultas opinioniones suas defendendi, victi et superati essent. Ita re infecta discessum ⁴⁾. Stabant tamen in Cracovia ⁵⁾ pluribus diebus, et in praesentia eorum ecclesiasticum servabatur interdictum. Sbigneus episcopus ad consecrandum chrisma et ad reconciliandum poenitentes, in Mogila monasterium ⁶⁾ exiverat, faciens et praecipiens districtum servari Cracoviae interdictum. Et licet aliqui saeculares persuaderent, ut in praesentia Bohemorum, quo facilius eorum reductio practicari et effici posset, divina officia tenerentur, praefatus tamen Sbigneus episcopus cum omni clero suo fortiter restitit et constantia sua omnium conatus fregit; coactusque fuit Wladislaus Rex, ne civitas insignis pro diebus Paschae ecclesiasticis careret officiis, Bohemos haereticos in Casimiriam reiicere, non sine ipsorum turpi ignominia et nota; civitas quoque Cracoviensis omnes portas, sub fidei custodia, ne Bohemi clandestine intrarent, clausas, observare coacta est. Pro qua re, magna cholera et furore Bohemi accensi, multa maledicta et contumelias plures in Sbigneum episcopum Cracoviensem expuebant, quem sciebant suae exclusionis principalem esse causam et authorem. Unde et ex post frequenter Dux Sigismundus Koributh in consilio regio cum eo iurgatus est, et verba eorum usque ad testatas inimicitias ⁷⁾ procedebant. Praefatus etenim Sbigneus episcopus zelo fidei accensus, conatibus praefati Sigismundi Koributh animose resistebat et suas ⁸⁾ confutabat instantias. A nonnullis Sigismundo faventibus ob id carptus ⁹⁾, liberiori quam conveniebat, voce consiliariis, Sigismundo ¹⁰⁾ Duce necem illi et bonorum vastationem, si de caetero molestus sibi et suis pergeret esse, comminante: Istud, inquit, nescis superbe, facile me tuam insolentiam comminaturum. Dum autem praefatus Dux et Bohemi, tam per Wladislaum Regem, quam consiliarios suos licentiat, ex Cracovia discederent, retortis in Cracoviensem ecclesiam Dux Sigismundus oculis, minaci ore, iam non Sbigneo episcopo, sed ecclesiae Cracoviensis Beatissimo pontifici et Patrono ¹¹⁾, manu contra ecclesiam vibrata,

¹⁾ linguae cognationem. *Cod. Rozr.* ²⁾ tunc *Ed. Lips.* ³⁾ concipere *Cod. Rozr.* ⁴⁾ discessum est. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ autem Cracoviae *Ed. Lips.* ⁶⁾ in monasterium Clarae Tumbae alias Mogila *Cod. Rozr.* ⁷⁾ manifestas iniurias *Cod. Rozr.* ⁸⁾ eius *Cod. Rozr.* ⁹⁾ correptus *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Sigismundoque *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Patrono Sancto Stanislao *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

diffidabat ¹⁾, dicens: Staschku, Staschku! ²⁾ sis avisatus de mea contra te hostilitate. Parabat homo profanus et ita in animum induxerat, ecclesiae Cracoviensis bona et possessiones, quamprimum in Gliwicze venisset, spoliis et incendiis vastare, et omni modo de iniuria sibi et Bohemis haereticis per Sbigneum episcopum in observatione interdicti facta, ultum iri. Sed clemens Dominus, qui non deserit per rectum gradientes iter, aliter praedordinaverat. Interim enim, quo Dux Sigismundus et Bohemi tractatibus cum Wladislao Rege in Cracovia vacabant, Cunradus albus Dux Oleschnicensis et Kozlensis ³⁾ oppidum Gliwicze, in quo sibi Dux Sigismundus et Bohemi haeretici sedem et quendam quasi nidum posuerant, intempestae noctis silentio, prodente ⁴⁾ quodam Slesita, Bernhardo Roth ⁵⁾, qui inter Bohemos et gentes Ducis Sigismundi sibi continua familiaritate vendicaverat fidem, feria quarta infra Octavas Paschae, ante ortum solis, irrupit, et oppidum praefatum cum omni praesidio Bohemorum et Ducis Sigismundi viriliter cepit, et plures ⁶⁾ mortales illic aut occidit, aut captivavit, magnamque praedam rerum plurimarum, ex vicinis regionibus spolio contractam, nactus est, et haeticorum synagogam illic congregatam, velut Princeps catholicus, submovit, contrivit et dissipavit. Itaque Dux Sigismundus et Bohemi, qui Carthusienses in Lechnicza probris et spoliis affecerant, qui Beato Stanislao et patrimonio suo vim facere parabant, poenas dignas ⁷⁾ penderunt. Nec longe abfuit, quin ipse Dux Sigismundus et Bohemi haeretici in manus praefati Ducis Cunradi albi inciderent. Ibant enim ex Cracovia alacres et securi, omnium, quae in Gliwicze acta sunt, ignari, et absque dubio illa securitate oppidum Gliwicze ingressuri, ni quidam eorum familiares ex ipso oppido, dum per Ducem Cunradum caperetur, fuga elapsi, qui stratas, ut aliquid raperent, observabant, ipsos, in quantum irent periculum, avisassent. Avisamento autem huiusmodi suscepto, nimio terrore et dolore consternati, in Odri castrum, quod tunc per Dobselaum Puchalam tenebatur, et deinde in Bohemiam tumultuaria fuga dilapsi sunt, minarum, quibus coelicolam et Sanctum Domini Stanislauum terruerant, prorsus obliti. Ab eo quoque tempore Ducis Sigismundi Koributh pondus et aestimatio adeo confracta et languidata ⁸⁾ est, ut in sortem veniret tenuem et humilem, et omnes illum velut virum a Deo reprobatum aspernarentur: praedictusque Sigismundus Koributh Dux contumeliae suae in Deum et in Sanctum eius Stanislauum ultionem sensit, mercedemque putidissimae ⁹⁾ linguae, interceptione oppidi praefati Gliwicze et rerum omnium nobilium,

¹⁾ minabatur *Cod. Rozr.* ²⁾ O Stanislao, Stanislao! *Cod. Rozr.* ³⁾ Cosliensis *Ed. Lips.* ⁴⁾ prodente illud *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Ror *Cod. Calv.* ⁶⁾ plurimos *Ed. Lips.* ⁷⁾ indignas *Cod. Kost.* ⁸⁾ labefactata *Cod. Rozr.* ⁹⁾ impurae *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

quas congresserat, direptione, accepit. Ex gentibus autem Sigismundi ¹⁾ Ducis Lithuaniae centum notabiliores capti et in Kozlye deducti; oppidum vero Gliwicze, ne eo hostes iterum potiti novo bello urgerent Slesitas, igne conflagratum ²⁾).

Wladislaus Rex contre Luczkam bellum indicit, et nuntiis Switrigelli de castris Podoliae minime restituendis, et Magistri Prussiae de pace cum Switrigello facienda, acceptis, suum ad illum mittit, quem contumelia affectum incarcerat.

Ex Cracovia Wladislaus Poloniae Rex post festa recedens Paschalia, per solita loca pro Dominica Iubilate venit in Byecz, transmissa in omnes terras Regni sui ex Cracovia mandato, ut contra Luczkam in bellum procederent. Quo apud Byecz agente, venit ad eum ex parte Ducis Switrigal nuntius, Dux Waszilo dictus Krasni ³⁾, qui ad legationem Regis respondendo, astruebat Ducem Switrigal neque de Luczsko, neque de castris in Podolia occupatis ⁴⁾, quoquomodo cessurum: quinimo petebat, et Kamyenyecz et caetera Podoliae castra eidem tradi; post quorum consignationem, non abnuebat cum Rege illum conventurum. Quodsi castra et civitates, quae manutenebat Wladislaus Rex in Podolia, tradere sibi recusaret, non esse conventioni et placitationi locum, quoniam non resultaret causa, pro qua esset in huiusmodi conventionem tractandum: quinimo esset supervacuum fatigas et impensas subire. Venerat et tunc in Byecz ad Wladislaum Regem Ludovicus de Langsze ⁵⁾ Commendator Thorunensis, a Magistro Prussiae Paulo de Russdorff ⁶⁾ et Ordine missus, in effectu perorans, ut Wladislaus Rex cum germano suo Duce Switrigal dignaretur pacem et honestam concordiam acceptare, pro qua se fideliter laboratorum ⁷⁾ Magister ipse et Ordo offerebant. Cui Wladislaus Rex actis gratiis, Magistrum et Ordinem ⁸⁾ de interpositione commendatis, pacem inter se et Ducem Switrigal aequis conditionibus arbitrari potestatem permittebat. Verum ferunt multi, quamvis res impossibilis et mendacio persimilis videtur, quod Wladislaus Rex uno duntaxat arbitro, Iohanne Sthembarsky, propter interpretanda verba, cum ignarus esset Theutonici idiomatis, assumpto, cum praefato Ludovico Commendatore secretos habuisset tractatus, rogans et persuadens: ut Duci Switrigello Magister et Ordo favendo, assistentiam exhiberent contra Re-

¹⁾ Sigismundi Koributh *Cod. Rozr.* ²⁾ concrematum est. *Cod. Rozr.* ³⁾ Basilius longus alias Krasni Wasilo appellatus *Ed. Lips.* ⁴⁾ acceptis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Lagsze *Cod. Kost.* (Landsee). ⁶⁾ Rosdorff *Cod. Kost.* Ruczdorff *Ed. Lips.* ⁷⁾ laboraturos *Cod. Rozr.* ⁸⁾ et Magistro ac Ordine *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn
 gnum effectualem, et ruptis pacis perpetuae inscriptionibus, Regnum hostiliter, si Poloniae Regni exercitus quicquam in Switrigellum hostile moliretur, invaderent. Nec tantummodo huiusmodi clandestino tractatu contentus, Andream de Lubin tunc dilectum secretarium suum, de armis Powala, et Stephanum Chibsky ¹⁾ Canonicum Posnaniensem, aulae suae notarium, de domo Luba, ad Magistrum et Ordinem transmisit, qui iuxta instructionem Regis, Magistrum et Ordinem in Poloniae Regni vastationem composuit ²⁾. Quae omnia ex post, Wladislao Rege mortuo, praefatus Paulus de Russdorff Magister Prussiae Vincentio Koth de Dambno ³⁾ tunc Regni Poloniae vicecancellario, ad se in legatione nomine Regis venienti patefecit, asserens se nunquam foedus cum Regno Poloniae firmatum violasse, nisi prece et persuasione Wladislai Regis ad id fuisset stimulatus. Omnia tamen ego haec pro falsissimis existimo: cum Cruciferi ad colorandum scelus ruptorum foederum, mendacissime id et plura alia creduntur commentasse ⁴⁾. Rumoris autem et relationis huius etsi tres pontifices: Sbigneum Cardinalem et episcopum Cracoviensem, Vincentium archiepiscopum Gnesnensem, Thomam Cracoviensem, episcopos ⁵⁾, denuntiatores habeam: neque tamen affirmata eorum relatione res haec sit ⁶⁾, nec pro vana praetermissa. Ex mansuetudine autem singulari, quam praefatus Wladislaus Rex et in petore et in operibus gestare consueverat, misit ex Byecz ad Ducem Switrigal, secretarium suum et notarium Iohannem Luthkonis de Brzesze ⁷⁾, rogans et requirens illum, quatenus se errare et non germane nec fraterne agere, aliquando recognosceret, et cum ipso Wladislao Rege ad concordiam fraternam rediret, facta sibi de iniuriis reconciliatione et recompensa. Sed ubi pacem credebat occurrere, illic immenso dolore sauciatus est. Praefatum enim Luthkonem, fideliter et animose mandata regia exponentem, in choleram accensus, irae parum temperans, ad maxillam eius manu extensa cecidit ⁸⁾, et captivitatis custodia mancipare non fuit veritus, in maximam Regis et Regni, cuius nuntii non solum apud Reges et Principes catholicos, sed etiam apud Imperatores Turcorum, Thartarorum et Saracenorum, summo honore tractabantur, contumeliam et pudorem. Haec quoque novitas Wladislao Regi et suis consiliariis nuntiata, impulit illum, omnibus pacis

¹⁾ Chipiski *Cod. Kost.* ²⁾ composuere. *Cod. Rozr.* ³⁾ Roth de Dąbno *Cod. Rozr.* ⁴⁾ confinxisse. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ sic in *Cod. Calv.* et Thomam episcopum Posnaniensem *Cod. Rozr.* Thomam Wladislaviensem episcopum *Cod. Kost.* utique perperam: quoniam tunc temporis nullus Thomas inter episcopos Poloniae deprehenditur. Dissertitur hic sane de Thoma de Strzampino tunc consiliario regio, qui ex post, dum Długosius *Annales Poloniae* concinasset, ab a. 1456 ad a. 1460 munere episcopi Cracoviensis fungebatur. ⁶⁾ eorum tam relatione res haec neque affirmata est *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Brzezic *Cod. Rozr.* ⁸⁾ caedit *Cod. Rozr.*

et quietis consiliis abiectis, de instaurando bello contra Ducem Switrigal, velut hominem furiosum et dementem, de caetero ferventius cogitare.

Wladislaus Rex Luczkam contra Switrigellum invitus ducit exercitum et literas diffidatorias transmittit.

Ex Byecz Wladislaus Rex ¹⁾ processit in terras Russiae, et in Przemysl ²⁾ pro festo Sancti Iohannis Baptistae perveniens, missis in Cracoviam factoribus, qui bombardas, sagittas et res bellicas aptarent et versus Luczsko ducerent, feria secunda in crastino Sancti Iohannis Baptistae, de Przemislia egressus, per Medikam, Hrubeszow et alia solita loca, confluite ad illum ex omni parte populi multitudine, feria secunda ante Sanctae Margarethae ³⁾ in Hrodlo pervenit, et castra exercitus sui supra fluvium Bug posuit, duodecem quoque diebus illic stativa habuit, exercituum suorum plenarium praestolando adventum. Infra illos autem duodecim dies particularia certamina cum hostibus haberi coepta ⁴⁾: Hriczko enim Kyerdeyowicz cum Duce Senkone filio Ducis Romani pugnans, omnes suas ⁵⁾ gentes profligavit, sed et ipsum Ducem Senkonem interfecit. Castra Wladimyerz et Zbarasz ⁶⁾, metu Regis et eius exercitus a praesidibus derelicta, exusta sunt ⁷⁾, et omnes pene terrigenae Luczenses pavore nimio territi, cum rusticis, pecoribus et fortunis suis in loca abdita, prout quemque sors ferebat, dilapsi ⁸⁾: universaque terra Luczensis ad primum adventum regium habitatoribus est nudata et ab illis prorsus deserta. Ex eisdem etiam stativis Rex diffidatorias literas pro ampliori cautela et honestate, licet non fuissent necessariae, Duci Switrigello ⁹⁾ per Holeskonem ¹⁰⁾ Ruthenum, quo Rex pro deliro ¹¹⁾ utebatur, transmittit, causas belli in eisdem exprimens: Quod videlicet terram Podoliae ¹²⁾ et Ducatum Magnum Lithuaniae sine suo et Regni Poloniae consensu occupasset ¹³⁾, et illum non recognosceret se a Regno et Rege possidere, nec aliquam inscriptionem et iuramentum corporale de praestanda fidelitate et obedientia Regi et Regno praestitisset; quod terram Podoliae hostiliter invasisset et quaedam castra in illa occupasset; quod nuntios Regis foede et turpiter tractasset. In eodem etiam loco exercitus omnis regius terrarum Cracoviensis, Sandomiriensis, Lublinensis et Russiae, ordinatus est; exercitus vero terrarum Maioris Poloniae nondum advenerat,

¹⁾ Poloniae Rex *Cod. Rozr.* ²⁾ et Przemisliam *Cod. Rozr.* ³⁾ ante festum S. Margarethae *Cod. Rozr.* ⁴⁾ coepta sunt *Cod. Rozr.* ⁵⁾ eius *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Sberasch *Cod. Calv.* ⁷⁾ exusta fuere *Cod. Rozr.* ⁸⁾ dilapsi sunt *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Switrigyelloni *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Oleschkonem *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ pro histrione *Cod. Rozr.* ¹²⁾ terram Lithuaniae *Cod. Calv.* ¹³⁾ cum sua et Regni iniuria occupasset *Ed. Lips.*

sed multa www.libtool.com.cn propria faciendo, tardo gressu movebatur: cuius adventum Rex praefatis duodecim diebus praestolabatur. Quodsi iuxta multorum consilia et avisamenta fidelia in Luczkam ire, pulsa mora ¹⁾, voluisset, Luczsko castrum, quoniam tunc fuit praesidio militum et omni genere defensionis vacuum, sibi fuisset traditum et absque omni difficultate resignatum. Sed Wladislaus Poloniae Rex, quanta poterat ampliori dilatione, de die in diem rem extrahens, occasionem intercipiendi belli, aut in aliud tempus suspendendi, eventuram expetebat, moleste ferens Russiae terras affligi bello et igne absumi, ac fratrem suum Ducem Boleslaum Switrigal Ducatu Magno Lithuaniae spoliatum et exclusum iri, morteque ducebat amarius, Ducis Switrigelli ex Ducatu Lithuaniae eiectionem. Unde nec tacitus aut simulans, sed plerumque aperta comminatione consiliarios bellum id suadentes aiebat, belli molestiis se probe exsatiaturum.

Wladislaus Rex traiecto Bug fluvio, Ruthenorumque et Thartarorum copia profligata, fratri Switrigyelloni pacis offert condiciones.

Sabbato in Vigilia Sanctae ²⁾ Mariae Magdalенаe, motis castris ex Hrodlo per pontes in flumine Bug per gentes Regis factos, Wladislaus Rex ³⁾ flumine Bug superato, castra in ripis eiusdem fluvii Bug prope oppidum Usczilug posuit, et duobus diebus illic mansit: sub quibus certamen notabile inter sexingentos equites de gentibus Regis, et Ruthenos ac Thartaros fuit commissum; in quo gentes Regis, multitudine hostium, multo se numero et robore superiore, debellata caesaque, plures captivos ad praesentiam Regis perduxerant: uno tantum in huiusmodi conflictu, Polono notabili Zagroba et aliis paucis desideratis. Miserat et tunc Wladislaus Rex ad Ducem Switrigal duos nuntios, Albertum Malsky Lanciensem et Laurentium Zaramba Siradiensem, castellanos, offerens condiciones pacis honestas, dummodo vellet recognoscere culpam suam et redire ad fraternam unionem humiliatus. Nihil tamen elementis Regis intimatio efficere potuit apud hominem naturaliter furentem, insolentem et delirum. In eodem loco Sbigneus episcopus Cracoviensis tam Regem, quam totum exercitum prostratum humiliter, benedixit, et exinde cum Iohanne de Tarnow palatino Cracoviensi, velut valetudinario, et Wladislao de Oporow Regni Poloniae vicecancellario, ad propria remearunt. Sigillum quoque regium, quod vicecancellarius ferebat, Nicolao Drzewiczky custodi Sandomiriensi, viro pru-

¹⁾ sine mora *Cod. Rozr.* ²⁾ Sanctae *deest in Cod. Calv.* ³⁾ Poloniae Rex *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

denti, fideli et integro, reique publicae maximo zelatori, interim consignatum ¹⁾, nobili de Taurorum domo.

Wladislaus Rex oppidum Wladimyerz capit et Duci Feduschkoni nepoti suo donat.

Feria secunda in die Sancti Apollinaris, ex Usezilug motis castris, Wladislaus Rex et exercitus suus transitum per oppidum Wladimyerz faciens, castra sua medium milliare post oppidum Wladimyerz, prope villam Zemno ²⁾ Msczugii de Skrzin, locat, tribusque diebus stativa illic habita ³⁾, sub quibus tres insulae parvae et una silva, stagnis et lacubus circumseptae, difficilem habentes et periculosum aditum, per exercitum Regis comprehensae sunt, defendente illas multitudine Ruthenorum, qui se, uxores, pignora, pecora et fortunas suas, velut in tuto illic locaverant. Praeda ingens reperta in exercitum Regis ⁴⁾ partita est, oppidum Wladimyerz cum pluribus villis, Rege necquicquam prohibente, exustum. Feria quarta in die Sancti Iacobi Apostoli, ventus validus, grandine, coruscatione et fulgore, pluviaque mixtus, duabus et amplius horis exercitum turbavit, plura tentoria aut deiiciens, aut confringens: sed et Regis capellam ⁵⁾, ipso adhuc orationibus vacante, vi tempestatis ⁶⁾ allisit. Tres ⁷⁾ homines in tentoriis fulmine extincti ⁸⁾, pluvia ingenti usque ad noctem durante. Oppidum Wladimyerz cum suo districtu Wladislaus Rex Duci Feduschkoni ⁹⁾, nepoti quidem suo germano, sed schismatico ritus Ruthenorum, donat et inscribit.

Nuntii Ducis Switrigalonis pacem superbe petunt.

Feria sexta post festum Sancti Iacobi Apostoli, motis castris a villa Zemno ¹⁰⁾, Wladislaus Rex in villas Brzozowicze ¹¹⁾, Iakubowicze ¹²⁾ et Mikulowicze ¹³⁾ venit et castra illic posuit. Defectusque aquae angebat exercitum, cum aqua nonnisi coenosa, profunde quaesita, posset reperiri. Exinde Sabbato in die Sancti Pantaleonis consurgens, castra in amoenis collibus, quercubus obsitis, prope villas Skoreze et Biskupicze, Cristini de Ostrow castellani Cracoviensis, locat. Ibi magna pars exercitus Sacramento

¹⁾ consignatum fuit *Cod. Rozr.* ²⁾ Syenno *Cod. Rozr.* (*Zimno hodie*). ³⁾ habita sunt *Cod. Rozr.* ⁴⁾ regium *Ed. Lips.* ⁵⁾ sacellum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ tempestas *Cod. Rozr.* ⁷⁾ et tres *Cod. Rozr.* ⁸⁾ extincti sunt *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Fyeduskonij *Cod. Calv.* (*Theodoro filio Ducis Koributhi*). ¹⁰⁾ Zenno *Cod. Calv.* *Syenno Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Brzeschowicze *Ed. Lips.* (*Berezowicze hodie*). ¹²⁾ Iakubowycze *Cod. Calv.* (*Iakowicze hodie*). ¹³⁾ Mikulowycze *Cod. Rozr.* (*Mikulicze hodie*).

www.libtool.com.cn
 Eucharistiae procurata est. Sed et exercitus terrarum Maioris Poloniae in multitudine gravi illic adventit. Cuius primores Wladislaus Rex tum de tardo adventu, tum de damnis et violentiis nefariis, in proprios commissis, corripuit, asserens se illorum tarditate castrum Luczsko possessionem neglexisse. Tribus autem diebus illic Wladislaus Rex mansionem suam continuans, feria secunda in die Sanctorum ¹⁾ Abdonis et Sennonis, motis castris, in villam Sadowye venit. Ad quae stativa Lancicensi et Siradiensium castellanis a Duce Switrigal reversis, ex parte etiam Ducis praefati duo nuntii, videlicet Dux Constantinus et Sedibor Lithuanus, allati sunt ²⁾: qui etsi, nomine Ducis faciendo verba, pacem petiissent, omnia tamen et arroganter, superbe et minaciter depromebant. Post multos tractatus hinc inde habitos, cum ea conclusione remissi sunt: ut Dux Switrigal Sabbatho proximo futuro ad conspectum Regis personaliter accederet, de pace et reconciliatione, conditionibus aequioribus et submissioribus cum Wladislao Poloniae Rege placitaturus.

Exercitu Polonico per Stir flumen traducto, Lithuani cum Switrigalone Duce diffugiunt, caedunturque et capiuntur.

Feria tertia ante ³⁾ Vincula Sancti Petri, ex Sadowye Wladislaus Poloniae Rex motis castris, oppidum atque castrum Luczsko attingere disponebat. Dum autem in itinere in villa Zabrodlye ⁴⁾ divina officia, occupatus, audiret, Dobeslaus ⁵⁾ de Oleschnicza Woynicensis, Cristinus de Kozyeglowi ⁶⁾ Sandecensis, castellani, Iohannes de Oleschnicza Regni Poloniae marsaleus et Petrus Schaffranycz succamerarius Cracoviensis, cum suarum gentium banderiis, proprio et celeriori cursu, antecedendo exercitum, venerunt ad Luczkam. Et pontem in flumine Stir per hostes reperientes disruptum, penetrare in oppidum Luczsko, cum essent eis vada fluminis Stir ignota, non poterant. Dux insuper Switrigal, iam illic personaliter adveniens, castrum Luczsko gentibus, propugnaulis, sagittis et victualibus, praefecto in capitaneum Iursza Rutheno, firmaverat. Potentia autem gentium suarum ex Lithuanis, Ruthenis et Thartaris, collecta, habens iuxta aestimationem ad sex millia personarum, stabat ex altera parte ripae fluminis Stir, ingressum transeuntibus prohibitura. Quos milites Poloniae praedicti duabus bombardis Tharasnicze vocatis ⁷⁾, contra illos crebro proiectis, a prohibitione ripae

¹⁾ Sanctorum *deest in Cod. Calv.* ²⁾ venerunt *Cod. Rozr.* ³⁾ ad *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Zaborol *hodie.* ⁵⁾ Dobeslaus autem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Kozięglowy *Ed. Lips.* ⁷⁾ bombardis maioribus *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

excludunt. Fuissentque et Dux Switrigal et omnes suae gentes tunc virtute Dei per Polonos prostratae, si praefati barones mox in adventu suo instando, percussis addidissent timorem, et flumen Stir transeundo, hostes fuissent aggressi. Sed ignorantia vadorum, hostibus stragem, Polonis plenam victoriam ademit. Dum autem Polonis et ¹⁾ Lithuanis pro ripa hinc inde dimicantibus, Wladislaus Rex cum potentia exercituum suorum ²⁾ vesperorum hora supervenisset, barones praefati, nihil profunditate fluvii Stir deterriti, cum gentibus plurimis in illud prosiliunt, et amne superato, cum in pluribus locis per experientiam vada comperta essent, fere totus residuus exercitus flumen per vada traiecit, Duce Switrigal exercituum suorum ³⁾ acies ordinante. Verum cum idem Dux Switrigal potentiam Polonorum validam et fortem advertisset, civitate Luczsko, ne eius praeda Poloni potirentur, incensa, primus in fugam lapsus, reliquum omnem exercitum suum in fugam vertit. Nulla itaque dimicatione aut resistentia facta, hostes per plura diffugientes itinera, aut trucidabantur, aut captivabantur, et multi mortales, immo maior pars exercitus hostilis, gladio, dum debilitate equorum fugere non poterat, consumpta, caeteri capti, pauci fuga se salvaverunt. Gastoldus et Rumboldus ⁴⁾ marsaleus Lithuaniae, cum pluribus aliis Lithuanis et Ruthenis capti sunt; praeda omnis in curribus reperta, militi concessa est. Dux ipse Switrigal ex coniectura verisimili, credebatur diebus pluribus interfectus, dum vestis quaedam sua sanguine rubrata, inter spolia comperta et recognita fuisset ⁵⁾; quem Wladislaus amaris lamentis et fletibus deplangebat. Oppidi Luczsko reliquiae per exercitum Regis incensae et deletae sunt. Accidit et die illo Polonis casus infestus: nam dum nonnulli milites, videlicet Iacobus de Rogow dictus Nadobny, Iacobus Liganza ⁶⁾, Paulus Zborzensky ⁷⁾, Henricus Pakoslawsky, Sulislaus Syraczsky ⁸⁾ et Iacobus Komorowsky, longius fugientes hostes persequendo, a caeteris Polonis se sequestrassent, Thartari eorum paucitate conspecta, in eos irruentes, configunt ⁹⁾ et multis inflictis vulneribus, spoliatos omnibus rebus, relinquunt semivivos. Qui nonnisi die altera a suis inventi et ad exercitum reducti, omnes, praeter Paulum Zborzensky, ex vulneribus acceptis, quae vermes et culices suo morsu continuo exasperaverant, mortui sunt.

¹⁾ cum *Cod. Rozr.* ²⁾ exercitus sui *Cod. Rozr.* ³⁾ exercitus sui *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Remboldus *Cod. Calv.* ⁵⁾ esset *Ed. Lips.* ⁶⁾ Ligeza *Cod. Kost.* ⁷⁾ Szborzenysky *Cod. Calv.* ⁸⁾ Siradzki *Ed. Lips.* ⁹⁾ cum eisdem configunt *Cod. Rozr.*

Episcopus Luczensis spoliatur; Bogdan Rohatynsky ad Switrigellonem perfugit.

Feria quarta in die Sancti Petri ad vincula, caduceatores in castrum Luczsko ¹⁾ missi, qui suaderent, ut castrum in manus Wladislai Regis fieret deditio. Sed Iursza capitaneo ferocius respondente, spes deditiois omissa est. Andreas insuper episcopus Luczensis, cum esset genere Polonus, ipsa die ad Wladislaum Regem in castra veniebat, volens suae Serenitati facere assistentiam fidelem. In via vero per Polonos omnibus rebus, equis et vestibus suis spoliatus est, et fere seminudus ad tabernaculum Iohannis de Oleschnicza Regni Poloniae marsalci iussu Regis deductus est et per ipsum Iohannem marsalcum vestitus. Feria quinta in die Sancti Stephani Papae, et diebus sequentibus, plura et frequentia inter gentes Regis et castrenses ²⁾ fiebant praeludia. Pons insuper in flumine Stir Regis mandato constructus, quo facilior exercitui foret pabulatio. Dux Masoviae Kazimirus et Iohannes Manzik de Dambrowa ³⁾ capitaneus Russiae, cum sex millibus armatorum ipso die ad exercitum Regis reversi sunt. Qui ex stativis, quae Rex prope Wladimiriam habuit, in Belzensem terram, quam Rutheni, oppido Busko exusto, damnificabant, animosi advenerant, et hostibus conflictis et prorsus profigatis, victores redierant: tenutario castrum Oleschko ⁴⁾, Bogdano Rohatynsky ⁵⁾ gravi sponsione constricto, ut conquisitione aut deditioe de castro Luczsko fienda, castrum Oleschko ⁶⁾ in manus Regis repraesentaret. Praedictus enim Bogdan ⁷⁾, licet bona notabilia in terra Russiae sub Rege pacificus obtineret, ad Ducem tamen Switrigal, nulla necessitate cogente, clandestine diffugit. Propter quod Wladislaus Rex de bonis suis, videlicet Rohatyn ⁸⁾, pluribusque villis aliis, Nicolao Porawae ⁹⁾ de Lubin militi et familiari suo perpetuam fecit donationem.

Castrum Luczsko per Polonos oppugnatur; Dux Switrigal vero virtute inferior, dolis rem aggreditur.

Sequentibus diebus stationes partis exercitus regii ultra fluvium ¹⁰⁾ Stir translatae et deductae sunt, et castrum ¹¹⁾ ab omni parte vallatum, et aquae importatio, pabulatioque, hostibus de castro prohibita est. Sed et

¹⁾ Luczsko deest in *Cod. Calv.* ²⁾ castrum *Cod. Rozr.* ³⁾ Mazik de Dąbrowa *Cod. Rozr.* ⁴⁾ de Olesko *Ed. Lips.* ⁵⁾ Bohdano Rohatynsky *Ed. Lips.* ⁶⁾ Olesko *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Bohdan *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Rathno *Cod. Calv.* ⁹⁾ Parawel *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ flumen *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ castrum Luczsko *Ed. Lips.*

Wladislaus Rex tentoria sua in alteram partem ripae fluminis Stir, in vallem, prope ecclesiam Sanctae Crucis ligneam, ex opposito castris situatam, traiecit. Bombardae quoque maiores castro admotae, quatiebant et rumpebant murum et plures turres et spatium notabile muri disiecerant, Wladislao Rege improbante murorum concussionem et exhortante aliquos, ut a projectione bombardarum abstinerent. Ingrediebantur autem castrum Luczsko clam de nocte nonnulli Poloni, et cum adversariis certos agitabant tractatus, animando illos ad resistentiam et subministrando eis victualia, quorum magno defectuangebantur. Et quamvis aliqui per custodias exercitus forent ¹⁾ comprehensi, sine mulcta tamen dimissi sunt. Propter quod, multorum ²⁾ insimulatione Rex omnium, quae sic turpiter fiebant, conscius putabatur. Dum autem rumores percrebuisent, Ducem Switrigal vivere et in villa Stepanye exercitum aggregasse, sequenti quoque die mane, videlicet feria tertia in die Sancti Donati, cum potentiis suis pro committendo praelio advenire: nocte insequenti fremitus magnus in castris regiis coortus est, omnibus accingentibus se ad occurrendum. In aurora vero universus ³⁾ exercitus aciebus ordinatis, ex castris egressus stabat, copiam dimicationi facturus; sed cum nullus appareret hostis, ad tabernacula sua reversus est. Switrigal deinde Dux, intelligens armis et potentia ⁴⁾ se inferiorem fore ⁵⁾, dolis et fraudibus rem prosequi coepit. Mittit ⁶⁾ nuntium suum Czatham ⁷⁾ ad Wladislaum Regem in castra cum literis Imperatoris Thartarorum, Regi et baronibus Poloniae scriptis, per ipsum Ducem Switrigal false compositis: in quibus idem Imperator hortatur et requirit, ut abstineatur ab invasione et desolatione terrarum Lithuaniae, et ut terra Podoliae, quam iuris sui Imperator Thartarorum scribebat, Duci Switrigyello restituatur: asserens se donationem perpetuam de illa Duci praefato fecisse. Irrisae autem sunt literae huiusmodi, et pro falsis habitae, nihil secum ferentes efficaciae, nisi vaporem ad horam parentem ⁸⁾ conficti terroris.

Oppugnatio castris Luczsko per Polonos turpiter intermissa et induciae Switrigyelloni ad pacem tractandam concessae.

Feria secunda in die Sancti Hippoliti, in aurora exercitus omnis regius ad arma consurgens, oppugnare ⁹⁾ castrum Luczsko aggressus est. Nec oppugnatio aut conquisitio cessisset in irritum, moenibus disiectis et nu-

¹⁾ essent *Cod. Rozr.* ²⁾ omnium *Ed. Lips.* ³⁾ universis *Ed. Lips.* ⁴⁾ potentiis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Mittit enim *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Czatan *Cod. Rozr.* ⁸⁾ apparentem *Cod. Rozr.* ⁹⁾ expugnare *Ed. Lips.*

datis, muroque in frequentibus locis disrupto, si iuste omnia fuissent per Regem ordinata et provisa. Verum omni exercitu ad oppugnationem accurrente, non ingenio aut arte, sed viribus res omnis gerebatur. Multis parcanum ¹⁾ conscendentibus, multis muros irrumpentibus, non aliquis tamen sequebatur profectus: cum duntaxat hastis, gladiis et sagittis dimicaretur. Et dum nemo militum murum suffoderet, aut parcanum ²⁾ securibus frangeret, nullusque cohortator, provisor, aut inspector adesset, qui integros pro sauciis submitteret, qui ³⁾ sua adhortatione hostes terreret, et dum ⁴⁾ unusquisque pro suo libito aut pugnaret, aut oppugnationem desereret: hostes animos extrema formidine occupatos resumunt, et tum bombardis, tum fundis, fistulis, sagittis, lapidibus, Polonos ex muris et scalis deiciunt, multos ⁵⁾ occidunt, prosternunt, vulnerant et ab oppugnatione turpiter cedere cogunt. Haec autem turpitudine et a castro praedicto repulsio, creditur Polonis ideo accidisse, quoniam ⁶⁾ ecclesias Dei, non secus quam ethnici et barbari, vastabant et exurebant, vasa Domini et res Deo dicatas suis applicando usibus, ministros quoque ⁷⁾ Dei, sacerdotes spoliis et probris afficiebant: neque reputabant tanta mala alicuius fore ⁸⁾ sceleris vel delicti. Eadem die post solis occasum, Iursza capitaneus Luczensis nuntios mittit, petens trium dierum inducias: infra quos, si petitam defensionem a Duce Switrigal non acciperet, castrum Regi se traditurum pollicebatur. Nemo dubitabat petitionem dolosam esse: Rege tamen, cui difficile erat resistere, volente, treugae concessae sunt. Verum quamprimum altera die, aqua et propugnaculis, lignis videlicet et lapidibus, lateribus et contis, castrum reffectum est, denuntiat Regi: treugis sibi opus non esse, ageret quae vellet, se nullatenus ⁹⁾ de castro cessurum. Advenerunt die eadem duo nuntii Lithuani, petentes nomine Ducis Switrigal, ut treuga firmata, deputarentur ab utraque parte duodecem barones, qui de pace agerent. Admissa eorum petitione, Wladislaus Rex treugas ad feriam sextam post festum Assumptionis Sanctae Mariae ¹⁰⁾ duraturas, dedit. Omnis tamen labor pro pace tunc cassus fuit. Dux enim Switrigal post adeptum Lithuaniae Principatum insolentius se gerens et salutaria monita respuens, ad bonam mentem non facile poterat induci: eo etiam scelere inquinatior, quod arma nefaria contra proprium et Regem et germanum induerat, de quo plurimum confidens, ab omnibus honestis et quietis consiliis abhorrebat, foedus quoque cum hostibus communibus Cruciferis clandestinum iunxerat.

¹⁾ septum trabibus contextum *Cod. Rozr.* ²⁾ septum *Cod. Rozr.* ³⁾ quique *Ed. Lips.* ⁴⁾ dum *deest in Cod. Calv.* ⁵⁾ ac multos *Cod. Rozr.* ⁶⁾ quod *Cod. Rozr.* ⁷⁾ etiam *Cod. Rozr.* ⁸⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁹⁾ nullomodo *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ Beatae Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Induciis expiratis castrenses aggrediuntur exercitum Polonorum, sed recedunt.

Feria sexta post festum Assumptionis Sanctae Mariae ¹⁾, trengis expirantibus, custodiae in stationes contra castrum ²⁾ applicatae sunt. Verum cum in die media Poloni in huiusmodi excubiis securi starent, seacorum ludo occupati, hostes ex improvise de castro irrumpentes, Nicolaum Slankam de Lapsow ³⁾ militem et familiam suam ⁴⁾ aggressi sunt, et plerisque occisis, caeteros affecerunt vulneribus. Fuisset quoque et ipse Slanka ⁵⁾ occisus, ni familiaris suus fidelis Stephanus, offerendo se pro illo, sibi mortem, domino vero suo salutem praestitisset. Caesi tamen sunt, aucta virtute Polonorum, hostes, et multi occisi, caeteri fuga in castrum dilapsi. Sabbato post festum Assumptionis Sanctae Mariae ⁶⁾, veniunt ad Regem ex parte Ducis Switrigal, Olelko et Wasil ⁷⁾ Duces Ruthenorum, et Gedigold cum aliis quinque Lithuanis, pro pace tractanda. Et licet diebus aliquot pax fuisset tractata, redierunt tamen nuntii Ducis Switrigal absque conclusione, trengis tamen in dies octo firmatis, exercitui regio dispendium afferentibus: cum tempus aestatis laberetur et appeteret inducens pluvias autumnus, quarum molestias certum erat exercitum non toleraturum.

Rathno castrum regale proditur. Hostis in terra Chelmensi grassatus, a Polonis fugatur. Lues equorum in exercitu Polonico.

Dum haec agerentur, castrum regale Rathno, quod Hriczko Kyerdeyowicz ⁸⁾, cum Rege in exercitu personaliter agens, tenebat, a propriis et domesticis (erant enim fere omnes Rutheni) hostibus proditum et exustum est. Hostes quoque facilitate ipsa animati, in terram Chelmensensem spoliis et igne saevire coeperant; sed Czyolek burgrabius Chelmensis, vix cum centum triginta personis adunatus, hostes securos et nihil hostilitatis suspicatos, improvise invasit, et adeo in pavefactos et somnolentos grassatus est, ut omnem multitudinem, paucis fuga elapsis, aut occideret, aut captivaret. Tricenti clade occisi, quadraginta capti ⁹⁾. Ita vindicta pro exustione castri Rathno reddita ¹⁰⁾ et vastatio terrae Chelmensis inhibita. Sub eodem insuper tempore, quatuor barones Poloniae, Petrus Schaffranycz suc-

¹⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ²⁾ castrum Luczko *Cod. Rozr.* ³⁾ Szlanka de Lapsow *Ed. Lips.* ⁴⁾ eius *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Szlanka *Ed. Lips.* ⁶⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Oleschko et Vaszil *Ed. Lips.* ⁸⁾ Kerdeiowicz *Cod. Rozr.* ⁹⁾ capti sunt. *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ reddita est *Cod. Rozr.*

camerarius Cracoviensis, Petrus Myedzuský ¹⁾, Derslaus Wlosthowsky et Hriczko Kyerdeyowicz, assumptis duobus millibus pugnatorum, ex castris egressi, versus Krzemyenyecz, quaerentes hostium congressum processerunt. Duces autem Wasil et Balaban cum multitudine Ruthenorum et Valachorum, castro Krzemyenyecz egressi, in Polonos, qui in insula prope villam Tiwanye ²⁾ se locaverant, multitudinem eorum ignorantes, pabulatores eos rati, feria tertia infra Assumptionis Sanctae Mariae ³⁾ Octavas, in aurora irrunt: sed a multitudine Polonorum illico obtriti, paucis fugientibus, fere omnes interempti ⁴⁾. Poloni ⁵⁾ magna praeda potiti, victores redierunt in castra, et universum fere exercitum ex capto pecore refecerant. In exercitu regio magnus foetor et numerus muscarum in dies crescebat ex multitudine equorum morientium. Magna enim vis morbi et pestis in omni exercitu equos invaserat ⁶⁾, ex eo proveniens, quod equi tritico aculeato et setas habente, in gleba uberi nato, pabulati, digerere illud ex integro non valentes, suffocabantur. Ingensque damnum ex peste equorum deficientium exercitus regius ceperat, et multi mortales ex equestribus in pedites fuere redacti; triticumque huiusmodi in palea equis datum, suis aculeis equorum stomachos et vulnerabat et perforabat. Quod cum tarde a Polonis fuisset conspectum ⁷⁾, maior pars equorum malo et peste huiusmodi strata et absumpta est.

Crudelitas utrinque in captivos.

Infra omne obsidionis tempus, crudelis inter Polonos, Ruthenos et Lithuanos committebatur dimicatio. A Ruthenis tamen et Lithuanis primum orta. Si enim captivabant aliquos captivos Polonos, inspectante exercitu, in muris concidebant in frusta, caeteros impletos aqua suffocabant et exquisitis necabant cruciatibus. Quinque insuper fratres Praedicatorum Polonos, qui in castrum Luczsko, in adventu exercitus, ex civitate fugerant, turpi morte damnaverant. Propter quod et Poloni in captivos Lithuanorum et Ruthenorum, vicem reddendo, saeviebant, compensando vitium vitio, ut non solum dextris ⁸⁾, sed etiam maioribus prope odiis viderentur certasse. Ferunt etiam Iurszam capitaneum ⁹⁾ et Lithuanos atque Ruthenos in castro ¹⁰⁾, in eam amentiam et tyrannidem effluxisse, ut omnem in Pythoni-

¹⁾ Miedzinsky *Cod. Rozr.* Miedziwski *Cod. Kost.* ²⁾ Czywanye *Cod. Calv.* (Iwannie fortasse). ³⁾ Sanctae Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ interempti sunt. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Poloni autem *Cod. Rozr.* ⁶⁾ pervaserat *Ed. Lips.* ⁷⁾ cognitum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ paribus *Cod. Rozr.* ⁹⁾ capitaneum Lucensem *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ in castro Lucensi *Cod. Rozr.*

bus et Pythonissis retinendi et defendendi castris fiduciam reponerent. Unde petentibus Iudaeis datus fuit ex captivis Polonis unus adolescens forma elegantior, quem continuo cultro in gulam infixo occidentes, extracto ex corpore eius sanguine, ventrem dividunt; et corde, iecore et aliis intestinis e corpore eductis et in pecies ¹⁾ minutas divisis, in carbones vivos proicientes ²⁾, fumo exinde orto omnes castris parietes et angulos, quasi thuris odore, precesiones canendo sacrilegas, inficiunt, iuramento assecurando Iur-szam et obsessos, nullam obsidionis aut expugnationis vim de caetero castris fore nocituram.

Switrigello Dux pacis conditiones callide admittit.

Die Dominico post festum Sancti Bartholomaei, fama universum compleverat exercitum, pacem per Wladislaum Regem et consiliarios suos, Ducesque Georgium Syemyon et Wasil ³⁾, et quinque barones Lithuaniae, qui a Duce Switrigyellone ⁴⁾ pro tractanda pace missi, feria sexta in die Sancti Bartholomaei advenerant, conclusam esse. Sed mox famam ipsam, quam Poloni laetis audiverant animis, sperantes citum ad propria regressum, alia nuntiata novitas restrinxit. Allatum enim est, Ducem Switrigal omnes tractatus pacis callide et dolose interponere, ut ex Thartaris, Valachisque conquisito exercitu, Polonos invadat, et tempus autumnis et hiemis superveniens, Regem et Polonos a castris Luczsko ⁵⁾ oppugnatione discedere compellat. Polonos tamen ad dimicandum avidos nihil haec novitas terrebat. Consummati interim fuerunt tractatus pacis, et capitula pro pace inter partes conventa. Unde omnibus nuntiis Ducis Switrigal, pacis tractatoribus, ad Ducem Switrigal remissis, iuncti sunt illis duo Poloniae barones, videlicet Sandivogius de Ostrorog palatinus Posnaniensis et Laurentius Zaramba castellanus Siradiensis, ut cum Duce Switrigal pacis residuos articulos tractent, liment et corrigant, praesertim cum Dux Switrigal novam difficultatem ingessisset, non posse neque velle pacis conventa observare capitula, nisi Cruciferis et Valachis in sua parte inclusis ⁶⁾. De quo suspicio vehemens exorta est, quid secum mysterii res haec ferret ⁷⁾, cum Cruciferi pacis perpetuae foedere iuncti ⁸⁾, Valachi homagio Polonis subiecti, dinoscerentur. Absumptus est pro illis diebus morte Dux Fe-

¹⁾ partes *Cod. Rozr.* ²⁾ proiectis *Cod. Rozr.* ³⁾ Wasiel *Cod. Kost.* *Basilium Cod. Rozr.* ⁴⁾ Switrigyellone *deest in Cod. Calv.* ⁵⁾ Luczsko *deest in Cod. Rozr.* ⁶⁾ exclusis. *Cod. Rozr.* ⁷⁾ quod secum mysterium res haec ferat *Ed. Lips.* ⁸⁾ innexi *Cod. Kost.*

duschko ¹⁾, Ruthenus, nepos germanus Wladislai Regis, omnibus thesauris, clenodiis, equis, vestibis, bonisque haereditariis et quibuscumque fortunis, Wladislao Regi legatis: quae omnia Wladislaus Rex in milites suos liberaliter distribuit. Feria tertia in die Sancti Augustini, treugis expirantibus castro concessis, custodiae contra muros a Polonis admotae sunt et bombardis castrum crebro impetitur; sed et castrenses, tum de turribus, tum de muris crebras faciebant bombardis et fistulis proiecturas ²⁾ contra custodias et exercitum, non sine Polonorum admiratione: quippe sciebant castrum huiusmodi propugnaculis vacuum fuisse; propter quod maior suborta est de quibusdam notabilibus baronibus Poloniae suspicio, quasi fistulas et pulveres castrensibus, receptis muneribus, subministrassent: ex quo postea multae contentiones exortae, et suspecti barones de tanta iniquitate, per milites animosos publice notati et ad dimicandum, oblato duello, provocati sunt, longoque tempore foetor sceleris huiusmodi a suspectis baronibus nulla dilui potuit purgatione. Laurentius autem Zaramba castellanus Siradiensis huius facinoris insimulabatur patrator, et a Stanislao Czwikla ³⁾ de Konin, de genere Cygnorum, petebatur ad duellum: qui impropria plurima in illum spargebat, affirmans illum ⁴⁾ fraudium plurimarum in Regem, Regnumque Poloniae et propriam gentem commentatorem ⁵⁾.

Wladislaus Rex ob aetatem provectam per alios bellum gerens, capiendae arcis Luczsko potestatem datis induciis adimit.

Et quoniam Wladislaus Poloniae Rex senio ⁶⁾ et laboribus confectus, curis belli parum intendere poterat, et multa per negligentiam suam exercitui incommoda succrescebant; propter quod ⁷⁾ Ducem Semovitum Masoviae et Nicolaum de Michalow castellanum Cracoviensem, Spitkonem de Iaroslav Sandomiriensem, Sandivogium de Ostrorog Posnaniensem, Martinum de Kalinowa Siradiensem, Stiborium Lanciensem, Iohannem de Lichin Brestensem, palatinos; Iohannem de Oleschnicza Regni Poloniae marsalcum, Albertum Malsky castellanum Lanciensem, Andream Czyolek ⁸⁾ succemrarium Sandomiriensem, Petrum Myedzwieczsky ⁹⁾, designat et deputat, et ipsis in solidum curam et onus gerendi belli, et providendi, quae necessitas exposceret, committit. Sabbato in die Sancti Aegidii, Prok ¹⁰⁾ ex

¹⁾ Fiedusko *Cod. Kost.* ²⁾ proiectiones *Cod. Rozr.* ³⁾ Czwikla *Ed. Lips.* ⁴⁾ eum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ artificem. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ob aetatem provectam senio *Ed. Lips.* ⁷⁾ idem *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Ciolek *Cod. Kost.* ⁹⁾ Myesczsky *Cod. Calv.* Miedzinsky *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ turris seu testudo *Cod. Rozr.* (Brog).

www.libtool.com.cn

lignis magistraliter et artificiose dispositus ¹⁾ et ex altera parte fluminis Stir locatus ²⁾, magnum castrensibus, veluti res nova et insolita, attulerat pavorem, cum et lapides mirae magnitudinis ex illo ³⁾ proiecti, multos mortales offenderent, et cadavera equorum in castrum similiter proiecta, multos turbarent. Propter quod, petentibus obsessis, a Rege treugae fuere concessae, non sine Polonorum amaritudine et pudore. Poterat siquidem castrum praedictum facile infra dies paucos conquiri, poterat et bellum cum magna utilitate et honore Regis et Regni confici et finiri: sed Wladislai Regis pietas et clementia, qui fratris sui Switrigyelli et Lithuanorum fovebat partes, illud protraxit, et omnia instaurata debilitans, Polonis fecit adversa.

Pax temporalis inter Regem Wladislaum et Ducem Switrigal componitur.

Die Dominico et feria secunda ante festum Nativitatis Sanctae Mariae ⁴⁾, post multos tractatus pacis hinc inde habitos, tandem pax inter Wladislaum Regem, Regnumque suum Poloniae, ab una, et Ducem Switrigal, Ducatumque Lithuaniae partibus, ab altera, non quidem perpetua, sed temporalis, facta est et literis firmata, sub certis modis et capitulis conventa, literaeque universales Duci Switrigal transmissae: in quibus inter caetera cavebatur, quod pro festo Purificationis Sanctae Mariae ⁵⁾ inter partes conventio in oppido Parczow fieret, pro perpetua pace concludenda. Dum autem conclusio sufferentiarum pacis ⁶⁾ in exercitu percrebuisset, omnis hostilitas inter exercitum et castrenses summota et deposita est. Plures de exercitu carnes, lardum, farinam et plura ⁷⁾ victualia castrensibus exposuerant ad vendendum: regio tamen mandato venditio ipsa illico abrogata et prohibita est.

Exercitu ab obsidione castri Luczsko dimisso, Luczenses in Polonos et ipsorum ecclesias saeviant.

Feria tertia ante festum Nativitatis Sanctae Mariae ⁸⁾, Wladislaus Rex, data licentia exercitibus et gentibus suis ad propria disgreendi,

¹⁾ disposita *Cod. Rozr.* ²⁾ locata *Cod. Rozr.* ³⁾ ex illa *Cod. Rozr.* ⁴⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁵⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ conclusio induciarum propter tractandam pacem *Cod. Rozr.* ⁷⁾ et plura alia *Cod. Rozr.* ⁸⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

castrum Luczsko obsidione solvit, et eadem die, motis castris, fluvium Stir transit. Altera vero die, feria quarta, exercitibus multifarie divisus, Rex versus Wladimyerz processit, et circa villam Tharczyn episcopi Luczensis, nocturnum faciens, versus Regnum Poloniae per ¹⁾ terram Chelmensem devenit ²⁾. Ferunt aliquos ex Polonis avaritiae et temeritati indulgentes, qui post prohibitionem et post discessum Regis, ad vendendum victualia circa Luczsko remanserant, turpiter necatos aut captos et omnibus rebus exutos esse, posteris exemplum et documentum dedisse, ne de hostium fide confidentes, lucra vitae praeponant. Adeo insuper Rutheni post discessum Regis in Catholicorum saeviebant ecclesias, postquam in personas saevire non poterant, ut ecclesiam Sanctae Crucis e regione castris positam, et omnes fere ecclesias catholicas, in Luczensi terra repertas, in cinerem et favillam redigerent.

Cruciferi ruptis foederibus, Regnum Poloniae igne et ferro depopulantur.

Occupato Wladislao Poloniae Rege et suis proceribus atque militibus Poloniae universis circa castrum Luczsko obsidionem, Paulus de Russdorff ³⁾ Magister Prussiae cum Commendatoribus et subditis suis, id probantibus, contra Regnum ⁴⁾ Poloniae insurgit: sive quia illud viderat defensoribus vacuum et nolebat occasionem ultionis omittere, sive quia ita inter illum et Wladislaum Regem Poloniae convenerat. Et pace perpetua, circa lacum Melno conclusa, temerata, accersita etiam Magistri Livoniae potentia, gentium suarum et stipendiariorum plurimorum multitudine in tres exercitus partita, Regnum Poloniae cum pompa magna hostiliter post festum Assumptionis Sanctae Mariae ⁵⁾ ingreditur, terrasque Cuyaviae et Dobrzinenses crudeliter igne, spoliis et praedis, nullo prohibente, vastat; castrum et oppidum Iuniwladislaviam, proditum a Nicolao Thumigrala, ingreditur, et incensis ecclesiis ac castro, oppidum relinquit semidirutum. Oppidum ⁶⁾ Brzeszczye obsidione cingit, positis castris circa Wyeczczino; sed abinde turpiter repulsus, uno ex Commendatoribus ietu bombardae interfecto. Castrum ⁷⁾ et oppidum Nyeschowa ⁸⁾ a tenutario illius Nicolao Thumigrala de Sekow ⁹⁾ prope Kostan ¹⁰⁾, nobili de armis scacalem tabulam deferentibus et domo quae vocatur Weczelye, qui ad custodiam totius terrae Cuyaviensis

¹⁾ in *Cod. Rozr.* ²⁾ pervenit. *Cod. Rozr.* ³⁾ Rossdorff *Cod. Kost.* ⁴⁾ Regem et Regnum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ post festum S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Deinde oppidum *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Postea castrum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Nyeschawa *Ed. Lips.* ⁹⁾ Szekow *Cod. Calv. Zelkow Cod. Kost.* (Siekowo *fortasse*). ¹⁰⁾ Costen *Cod. Kost.*

relictus erat, proditum est Cruciferis, et illico castro praesidium impositum ¹⁾. In oppidum vero ²⁾, quoniam novis tectis et auspiciis Thorun ³⁾ redigebat ⁴⁾ in solitudinem, igne saevitum est, et omnes domus illius sumptuosae et nobiles, multis impensis ex muro et lignis factae, demolitae ⁵⁾: quatenus oppidi praedicti deleta memoria et nomine, Thorun ⁶⁾ ad pristinam gloriam et fortunam ⁷⁾ resurgeret. Civitatem insuper Wladislaviensem et ecclesiam pontificalem Sanctae Mariae ⁸⁾, cum castro, omnibus calicibus, libris, ornamentis et clenodiis spoliata, igne subiecto vastarunt. Et quo latius sub brevi tempore vastitatem per ignem Regno Poloniae et damna Magister Prussiae ⁹⁾ irroget, praemia incendiariis proposuit, ut omnis villae unam marcam, oppidi vero exustor de ¹⁰⁾ aëario publico tres marcas communes pro munere et labore acciperet. Quo effectum est, ut gentes suae, tum pro gratificatione obsequii, tum pro spe retributionis, per terras praefatas, Dobrzinensem et Cuyaviensem, late disperseque decurrerent, et infra paucos dies singula oppida, villas et curias igne delerent; nihil intactum, nihil inviolatum, sed nec templa Superum, quae non incenderent, relinquunt, dirutaque ¹¹⁾ omnia divina et humana tecta et in flammis data ¹²⁾, bellum nefarii ¹³⁾ cum hominibus, Diisque gessere. Et licet rusticorum ex terris taliter vastatis magnus numerus in unum conglobatus, speciem iusti exercitus fecisset, et iniuriarum multitudine accensus, cum videret pia culmina villarum suarum exusta, greges suos abactos, uxores et filias eorum stupratas esse, in Cruciferorum exercitum irruere et nudi ¹⁴⁾ cum armatis decernere pararent ¹⁵⁾; nec iam longe res erat a dimicatione et congressu, facilemque victoriam sibi omnes pro templis, armis, focus, penetibus et pignoribus suis, promittebant ¹⁶⁾: superveniens tamen praefatus Nicolaus Thumigrala capitaneus, qui prior ad reprimendas hostium invasiones esse debuerat, ipsos terrendo et increpando, a proposito reduxit ¹⁷⁾. Et proinde omnium in illum odio pro tot tantisque patriae proditionibus, anno subsequenti in conventionione generali Siradiensi, crimine proditionis damnatus et honore privatus est. Dum autem hostilitas tanta, et pacis rupta foedera per Cruciferos, in Regis exercitu, qui tum adhuc obsidionem castris Luczsko continuabat, percrebuisset, universos quidem ingens moeror de Cruciferorum perfidia et Regni vastatione atque damno, barones tamen et nobiles Do-

¹⁾ cui illico praesidium imponitur. *Cod. Rozr.* ²⁾ In oppidum vero Nieschoviam *Cod. Rozr.* ³⁾ Thorunium vicinum sibi *Ed. Lips.* ⁴⁾ redigeret *Cod. Rozr.* ⁵⁾ demolitae sunt *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Thorunium *Ed. Lips.* ⁷⁾ formam *Cod. Rozr.* ⁸⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Magister Prussiae *deest in Cod. Calv.* ¹⁰⁾ ex *Ed. Lips.* ¹¹⁾ ne ipsa quidem Divorum templa relinquentes *Cod. Rozr.* ¹²⁾ flammis consumendo *Cod. Rozr.* ¹³⁾ nefarium *Cod. Rozr.* ¹⁴⁾ nudus *Cod. Rozr.* ¹⁵⁾ pararet *Cod. Rozr.* ¹⁶⁾ promitterent *Cod. Rozr.* ¹⁷⁾ reduxisset. *Cod. Calv.*

brzinensis et Cuyaviensis terrarum altior dolor et luctus occupabat, dum in communi damno et miseria privatam fortunam suam et suorum charorum, tum uxorum, tum liberorum et subditorum iniurias deplorare cogentur. Propter quod, tum ipsi, tum omnes alii, redire ad propria et suis utcumque consulere festinabant.

Wladislaus Rex ad Cruciferos mittit, denuntians se pacem cum Switrigyllone fecisse.

Quamprimum autem treugae inter Wladislaum Poloniae Regem ab una, et Ducem Switrigal, Cruciferosque, ab altera, partibus ¹⁾, ante ²⁾ Luczkam fuere firmatae, illico Wladislaus Rex de vastatione Regni sui per Cruciferos in dolo facta sollicitus, Nicolaum Zakrzewski ³⁾, et Dux Switrigal Czatham ⁴⁾ Ruthenum, ad exercitum Cruciferorum transmittunt: qui illum iam festinantem ad propria prope Raczansch ⁵⁾ reperientes, Marsalco et Commendatoribus (Magister enim generalis in domo relictus erat) faciunt verba et pacem firmatam denuntiant, requirentes, ne Regnum Poloniae amplius devastent. Sera tamen fuit huiusmodi requisitio ⁶⁾: dum iam nihil in terris Cuyaviensi et Dobrzinensi relictum esset, in quod ignis et praedonum rabies non saeviisset. Viginti quatuor oppida, villae amplius quam mille, igne absumptae ⁷⁾; terris tamen Masoviae ubique parsum. Quae res maiorem suspicionem in Regem, quod vastationis praefatae author fuerit, apud consiliarios, vehementius tamen apud Sbigneum Cracoviensem episcopum, in coniectura sagacissimum, auxerat. Nec Duces Masoviae notam eiusdem suspicionis vitare poterant, quippe aut Regis aut Cruciferorum avisamento, ne hostile quid paterentur, sibi per novas treugas prospexerant, uno hoc reatu obnoxii, quod malum imminens baronibus Regni celaverant ⁸⁾. Nihil potentia et multitudine hostium Iarognyewsky de domo Orlya, Bartossius Wissemburg de domo Nalancz et Dobrogostius Kolinsky ⁹⁾, moti, ex agrestibus tantummodo, etsi pro numero amplum et frequentem, robore tamen et exercitatione languidum, inermem, imbellemque, cogunt et colligunt exercitum, serendo agro et alendo pecori magis, quam armis tractandis aptiorem: pugnam, data opportunitate loci et temporis, quam fervide conserturi.

¹⁾ ab altera, partibus *desunt in Cod. Calv.* ²⁾ apud *Cod. Rozr.* ³⁾ Zakrzowski *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Czathan *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Racziasch *Ed. Lips.* ⁶⁾ requisitio, quae de non vastando Regno facta fuerat *Cod. Rozr.* ⁷⁾ absumptae sunt *Cod. Rozr.* ⁸⁾ non intimarunt. *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Kolenschky *Cod. Calv.*

www.lib **Exercitus Livonitarum Poloniam igne et ferro vastans, ab agrestibus Polonis prope ad interneconem occiditur.**

Livoniae exercitus, cui Theodricus Croe Marsalcus cum aliis Commendatoribus Livoniae praeerat, et Iodocus de Hogerkerche, Bavarus natione, Commendator de Tucholya, velut regionis peritus, ducatum ¹⁾ praebebat in redeundo ad propria, ab exercitu Magistri Prussiae divisus ²⁾, quasi parum crudelitate hostili functus esset, in partem Regni Poloniae, quae Krayno dicitur, descendit, vastitati eam subiecturus. Iam plures milites Cuyavien- ses et Dobrzinenses, mutando equos, praepeti cursu ad simulacra domo- rum suarum exusta redierant, doloremque dudum ante ex relatione crude- litatis hostilis ortum, ipsa facies fumantium adhuc villarum angebat. Itaque Iohannes Iarognyewsky, Bartossius Wissemburg ³⁾, Dobrogostius Kolinsky, milites strenui et feroces ⁴⁾, assumpta rusticorum manu, post exercitum Livoniae, quanto celeriori possunt cursu, contendunt, et illo ⁵⁾ prope Na- kyel, iuxta fluvium Wyerscha, in campis villae Dambky consecuto, feria quinta ante festum Exaltationis Sanctae Crucis, animositate maxima, quam recens exasperabat indignatio, non sine Livonitarum magna admiratione et pavore, unde tam subitus exercitus emersisset, irruunt. Et carmine patrio Boga rodzicza, cuius sonora silvis et campis repercussa erat vociferatio, per cantum expleto, pauci cum multitudine, nudi cum vestitis, agrestes cum militibus, adeo incunctanter et viriliter decertant, ut magis veteranos cum tyronibus, quam agrestes cum exercitatis, pugnare existimares. Ingens caedes hostium editur. Et his qui in acie locati erant, crudeliter absum- ptis, illico omnis exercitus Livoniae in fugam versus, castris suis, ex qui- bus pugnaverant, derelictis, Polonis victoriam concessit. Fugiebant in diversa loca, quo quemque sors ferebat; sed maior fuit in fugientibus clades: Po- lonus enim percussis metu instabat, saeviens in dispersos. Nec captivatio illic, sed trucidatio passim omnium fiebat, Polonis et maxime agrestibus, adhortantibus se mutuo, ut cruore hostili incendia villarum suarum restin- guerent, atque suis indigna morte absumptis, caede hostium parentarent. Pauci tamen, videlicet praefatus Theodricus Marsalcus, Walterus de Gelsze ⁶⁾ Commendator de Flin ⁷⁾, cum septem Commendatoribus capti sunt, qui postea praeter ⁸⁾ Theodricum Marsalcum, in miserabili captivitate morte fuerunt apud Cracoviam absumpti. Signa seu banderia hostium quatuor capta, in

¹⁾ ductum *Cod. Rozr.* ²⁾ divisus est. Et *Cod. Rozr.* ³⁾ Vischemberg *Cod. Rozr.* ⁴⁾ veloces *Cod. Rozr.* ⁵⁾ illico *Cod. Rozr.* ⁶⁾ de Gelse *Cod. Kost.* ⁷⁾ de Fellin *fortasse.* ⁸⁾ per *Ed. Lips.*

signum victoriae tantae in Cracoviensem ecclesiam relata sunt. Castris hostium Poloni potiti, magnam praedam illic reperientes ¹⁾ diripiunt et notabiliter ex ea ditantur. Occisus inter alios erat praefatus Commendator de Tucholya Iodocus, qui cum suis ad augendum exercitum Livonitarum relictus erat. Et quoniam omnes Livonitae, qui fuga ²⁾ elapsi erant, tum locorum, tum idiomatis Polonici, ignari erant, propter quod in silvis hinc inde dispersi, et per invia et per ignota loca, silvestriaque, non reperientes iter fugae, fame aliqui et frigore contebescentes, per agrestes, per plures subsequentes dies inquisiti et comprehensi, aut occidebantur, aut captivabantur. Fama huius victoriae primum ad Wladislaum Regem, deinde Cracoviam perlata, magnam in populo fecit laetitiam, quam civitas Cracoviensis campanarum pulsu et ignium per universam urbem extractione testata est. Fuerunt autem in exercitu Livonitarum septingenti equites, item gentes et milites de Kurlanth, item Swyeczenses, Tucholienses et Sluchovienses milites et pedestrium magna multitudo. Szwor ³⁾ Commendator de Osterod, Walterus de Lo ⁴⁾ Commendator de Dinborgk, interfecti. Walterus de Kyerchdorff Commendator Curoniensis, Georgius de Guthsliche Advocatus de Kokenhause ⁵⁾, Gehan de Hande tenutarius et Flager in Bythow ⁶⁾, fuga elapsi, testes victoriae Polonicae, non prius sistere fugam, quam in Tucholya, et exinde in Marienburg, cladem suorum Magistro Paulo de Russdorff Cruciferorum ⁷⁾ novum quidem certum, sed acerbum, coram denuntiaturi, pervenissent.

Valachi caedo affliguntur.

Simile vulnus Poloniae Regno a Valachis pro eodem tempore illatum est. Alexander enim Woyewoda Moldaviae, quamvis esset Regis ⁸⁾ et Regni homagialis, et castra terrae Podoliae, videlicet Czeczyny ⁹⁾, Chmyelow et Nyemyecz ¹⁰⁾ cum suis districtibus, fuissent sibi per Wladislaum Regem et Regnum ¹¹⁾, quo arctiori obligaretur fidelitate, in feudum donata et inscripta, omnium tamen beneficiorum factus immemor, corruptus donis plurimis, quae illi per Ducem Switrigal mittebantur; volens etiam ipsi Duci Switrigal placere, quem sciebat fidei Graecorum affectissimum fore ¹²⁾, cuius ipse Alexander ¹³⁾ cum gente sua ritum sequebatur, congregata omnium suorum potentia subditorum, Wladislao Rege tunc adhuc castri ¹⁴⁾ Luczsko

¹⁾ repertam *Cod. Rozr.* ²⁾ in fuga *Ed. Lips.* ³⁾ Swor *Cod. Rozr.* ⁴⁾ de Po *Cod. Calv.* (Lohe). ⁵⁾ de Kothow *Cod. Kost.* ⁶⁾ de Bithow *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Cruciferorum Prussiae *Cod. Rozr.* ⁸⁾ regius *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Cziczmy *Cod. Kost.* Ceczmi *Ed. Lips.* (Cecina, hodie Czerniowce). ¹⁰⁾ Niempoz *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Regnum Poloniae *Cod. Rozr.* ¹²⁾ esse *Cod. Rozr.* ¹³⁾ Volewoda *Cod. Rozr.* ¹⁴⁾ circa castri *Cod. Rozr.*

obsidionem cum suis fidelibus continuante, nihil tale quid suspicante, in terras Podoliae et Russiae, Regno Poloniae subiectas hostiliter irrupit, et districtus Snyathinensem, Haliciensem et Kamyeneczensem ¹⁾ crudeliter vastavit, praedas plurimas tam hominum quam pecorum, et cuiuslibet generis spoliolorum, secum abducens. Quae novitas, dum in exercitu Regis percrebuisset, illico Theodricus, Michael et ²⁾ Muszilo fratres de Buczacz, cum aliis terrae Podoliae et Russiae terrigenis transmissi per Regem, qua poterant ³⁾ celeritate, in Podoliam perveniunt, et exercitum Alexandri Woyewodae, securitate per agros et villas, praedae dulcedine, sine insidiarum metu sparsum, animose invadunt et prosternunt ⁴⁾, praedam eripiunt, et in ore gladii fugientes persequuntur; magnaue caede palantium facta, plures ex illis captivant. Sed et ipse Alexander Woyewoda, qui per fugam salvatus evaserat, morbo et dolore perfidiae suae et actionum malarum, quae in Wladislaum Regem et Regnum Poloniae egerat, contracto, variis cruciatus aegritudinibus, non multo post extinctus est. Sic in forti divino auxilio uterque hostis, Crucifer et Valachus, poenas violati foederis pendit.

**Ingens Germanorum exercitus pavore percussus, exercitu hostili Bohemorum
nondum viso, diffugit.**

Sigismundus Romanorum et Hungariae Rex, habito in Nuremberga omnium Electorum Imperii et omnium Principum et Communitatum Almanniae conventu, nova Principum auxilia contra Bohemos comparat. Ad quem et Iulianus tituli Sancti Angeli Diaconus Cardinalis per Martinum ⁵⁾ Papam missus Legatus de latere est, vir moribus et literis excellens, cum eo mandato, ut Bohemis bellum inferat, et adveniente tempore, in Concilio Basiliensi, cuius propediem celebratio instabat, nomine apostolico praesideat. Post multas deliberationes et tractatus, expeditionem contra Bohemos haereticos, gravissime et fidem catholicam et vicinas regiones manu armata impugnantes, indicit. Et quoniam ex superioribus eventibus credebatur praesentia ipsius Sigismundi Romanorum et Hungariae Regis in bello esse plus nociva quam fructuosa, et praeteritae clades et fugae sua infelicitate et scelere putabantur contigisse; propter quod communi omnium consensu decernitur: ut Rex Hungariam reversus, bello abstineat, et alterius auspicii et ductu bellum ad Calendas Iulias contra Bohemos gerat. Electus ad hanc rem Fridericus Marchio Brandenburgensis, Archicamerarius Imperii. velut ⁶⁾

¹⁾ Camenensem *Ed. Lips.* ²⁾ de *Cod. Rozr.* ³⁾ possunt *Cod. Rozr.* ⁴⁾ prosternuntque ac *Cod. Rozr.* ⁵⁾ per Martinum quintum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ qui velut *Cod. Rozr.*

homo prudentiae singularis et multarum rerum expertus, onus suscepit. Sed fortuna Regis cum Duce mutata non est: Albertus Austriae Princeps per Moraviam suas copias ducere iussus. In comitatu Cardinalis, Albertus et Christophorus Bavariae, et Fridericus Saxoniae Duces fuere, Iohannes et Albertus Principes Brandenburgenses cum patre, penes quem belli summa erat; Herbipolensis, Bambergensis, Estensis ¹⁾, episcopi, cum societate Suevorum et imperialium civitatum magistratus. Cum deinde exercitus multorum Principum Almanniae, in multitudine gravi tam pedestrium quam equestrium, ut vix illos terra capere posset, cumque splendido magis et luxurioso, quam bellicoso et terrifico apparatu, in Nurembergam pro constituta die convenissent, et abinde, praecedente exercitum Iuliano Cardinale cum cruce, in Egram venissent, motis castris ex Egra, silvam, quae Misnam et Bavariam a Bohemia dirimit ²⁾, non sine difficultate onerosa, cum quadrigas haberent com meatibus graves, superant, et castra in plano ponunt, Bohemiam vastaturi, aut cum haereticis Bohemis, quos nullus credebatur tantae multitudini occurrere audere ³⁾, congressuri. Et quamvis Bohemis haereticis tenuis tunc esset exercitus, cuius erant Dux Sigismundus Koributh et Procopius sacerdos, duces, quamprimum tamen ab exploratoribus docti sunt, exercitum Almannicam silvam transgressum fore ⁴⁾ et stativa sua in Bohemiae planis posuisse, contra illos dimicaturi procedunt. Et iam vix viginti millibus stadiorum aberant: illico ⁵⁾, nescio quis ingens pavor, cuius causa non suberat, Almannorum animos concussit, ex denuntiatione advenientium hostium ortus, totisque castris trepidatum ⁶⁾: qui adeo universum exercitum pervasit, ut robur tanti exercitus sola fama adventus hostium, nec quidem ⁷⁾ hostibus visis, crederes confractum. A primoribus itaque, et ab ipso Duce Marchione Brandenburgensi orta fuga, et metu quasi maioris periculi omnes concussi, in fugam vertuntur, castris et curribus atque impedimentis, omni genere divitiarum et epularum plenis, hosti relictis. Quod cum Bohemis haereticis, quorum agmen fuerat in propinquo, per agrestes pavidos nuntiatum esset, addere percussis timorem, et instare fugientibus coeperunt. Neque elades illic aut dimicatio, sed trucidatio fuit: dum Bohemi in Almannorum dorsis haerentes, eos, quos consequi poterant, aut occidebant, aut captivabant. Silvarum densitas fugientibus addebat formidinem, veriti, ne ex latebris ⁸⁾ arborum hostes erumperent. Bohemos ⁹⁾ currus multiplices et graves, sarcinaque rerum pretiosarum et nobilium, quibus strata erant, itinera, ne consequerentur fugientes, mora-

¹⁾ et Estensis *Ed. Lips.* (Eichstaedtensis). ²⁾ dividit *Cod. Kost.* ³⁾ ausuros *Cod. Rozr.* ⁴⁾ esse *Cod. Rozr.* ⁵⁾ cum illico *Cod. Rozr.* ⁶⁾ trepidatum est *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ne dum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ veritia, ne ex lateribus *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Bohemos autem *Cod. Rozr.*

bantur: propter quod minor clades, quam pro numero tanti exercitus fugientis, edita est. Principes omnes salvi per fugam evaserant. Crux Legationis et vestes Cardinales, captae a Bohemis, ludibrio habitae sunt. Castra hostium per Bohemos direpta, in quibus multa aurea et argentea pocula vini plena, comperta sunt. Tentoria nobilia, margaritis ornata, vestes, equi, bombardae multae, et multarum rerum copia, exercitum Bohemicum ¹⁾, in quo etiam nonnulli Poloni erant, vehementer ditavit. Sed et spolia et sarcinae fugientium et per silvas errantium, pluribus diebus a Bohemis agrestibus legebantur.

Wladislaus Rex Dobrzinensium et Cuyaviensium calamitati subventurus, dum sibi sua dedecent, multa bona ecclesiarum vi accepta illis distribuit: quo nomine a Sbigneo Cracoviensi episcopo acerrime obiurgatur.

In Chelmensi terra Wladislaus Rex aliquanto tempore moratus, versus Leopolim processit, et ibi mansionem suam aliquanto etiam ²⁾ tempore continuavit. Concurrerant ad suam Serenitatem baronum et nobilium ex terris Dobrzinensi et Cuyaviensi, per vastitatem Cruciferorum damnificatorum, multifarii greges, non tam clamoribus, quam gemitibus et ululatus, poscentes, ut illorum relevaret inopiam et non sineret illos et uxores illorum ac liberos fame, frigore et nuditate perire. Compassus eorum miseriis pius Rex Wladislaus, aliquibus bona sua regalia largiebatur, aliquibus thesauri sui pecunia subveniebat, singulorum tamen necessitates et indigentias supplere nullatenus poterat: erant enim pleraque bona regalia dudum per eum liberali donatione suis curiensibus et baronibus distributa. Itaque vociferantium et suffragia poscentium, qui ubique illum sequebantur, infestatione actus, dum fiscus regius indigentibus non sufficeret, ad bona ecclesiarum se convertit, et de villis tam cathedralium ecclesiarum Gnesnensis et Posnaniensis, quam monasteriorum et capitularium earundem diocesum, multis mortalibus distributiones, baronibus ³⁾ et nobilibus igne desolatis, facere coepit: usum duntaxat huiusmodi villarum illis concedendo sub arcto tempore, quo possent, aestate adveniente, villas et habitationes suas reficere. Cracoviensem tamen ecclesiam haec distributio non molestavit, praeter paucas villas monasterii Myechoviensis: sciebat enim Rex, pontificem Cracoviensem nullatenus suam iniuriam toleraturum. Onerosa supra modum huiusmodi distributio fuit ecclesiis; propter quod Albertus Iastrzamyecz Gnesnensis archiepiscopus et Sbigneus Cracoviensis episcopus, assumptis

¹⁾ Bohemorum *Cod. Rozr.* ²⁾ similiter *Cod. Kost.* ³⁾ videlicet baronibus *Ed. Lips.*

secum aliquot capitularibus, pro festo Sanctae Hedvigis, Regem in Leopoli adeunt. Ubi dum in primis Albertus Gnesnensis archiepiscopus frustra precibus de restitutione villarum sollicitaret Regem, Sbigneus episcopus Cracoviensis, cui plurimum erat animi et constantiae, verba ad Regem facit, tam publica calamitate incensus quam privata: Saepe quidem te, serenissime Rex, in culmen pontificale promotus, nullo conscio, in charitate paterna corripui, tum ut meo in te fungerer debito, tum ut tuam explerem precem, qua me exhortando, ut transgressionem tuam reprehenderem, totum te mihi permittebas. Saepe itaque, velut speculator et animae tuae custos, te admonui, ut mores tuos mutando, reformares, abstineresque a monasteriorum et ecclesiarum in stationum exactione gravamine ¹⁾, a bonorum regalium prodiga distributione, petentibus quoque ²⁾ administrationem iustitiae exhiberes te promptum et propitium, catholicorumque Principum saltem in hac extrema aetate imitaveris mores, audiendo ³⁾ in constituto tempore missarum solennia, quam crapula, in qua maiorem noctis et diei consumendo te onerante, in vesperam extendis ⁴⁾. Sed quia correctiones meas secretas video te hactenus non curasse, arbitris abhibitis, iam te alloquor et correctionem resumo. En vides te, vesperam dudum praetergressum, advehi in mortem, et paucos iam tibi vitae occiduae restare dies: mores tamen tuos et Deo et hominibus odiosos, non resecas, sed auges. Monasteria et ecclesias non protegis, non ornas, sed gravas et spolias. Extendisti manum tuam in bona ecclesiae, et quorum dispositio tibi iure divino et humano interdicta est, eam tibi usurpas, donans, distribuens aliena, qui prodigaliter dispersisti et distraxisti, quibus praesentem necessitatem supplere poteras, propria. Tum Rex: Pressus, inquit, necessitate, dum aliter non poteram, hoc modo ustis et desolatis subveni. Ad haec episcopus: Subventionem, inquit, hac opus non erat, si tu ipse, ut fama publica de te praedicat, et verisimiles coniecturae concludunt ⁵⁾, hostes Cruciferos in hanc ipsam terram, cuius Rex es, et in eius desolationem non sollicitasses, non invitasses, et sedendo vacuus, in castris Luczsko obsidione tempus non absumpsisses: cum castrum poterat faciliter, nisi te obstante ⁶⁾, conqueri; ex quo hostibus crevit audacia, quibus tuo iussu etiam dicuntur bombardae, pulveres et victualia in castrum esse ministrata, et Cruciferis additus animus, ut terras Regni tui desolationi subiicerent. Vides iam quid egisti: recolle te ad rationem, quam Deo redditurus sis non post multos dies, pro tot hominibus

¹⁾ gravamineque, atque *Ed. Lips.* ²⁾ utque petentibus *Cod. Rozr.* ³⁾ et ne audiendo *Cod. Rozr.* ⁴⁾ solennia, ea in vesperam usque extendas, eo quod te crapula, in qua totos dies ac noctes ponis, oneras. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ concurrunt *Cod. Rozr.* ⁶⁾ nisi tu obstitisses *Cod. Rozr.*

trucidatis, pro tot stupris et exustionibus, spoliationibusque ecclesiarum et hominum commissis. Tu ipse hanc nobis calamitatem et has lacrimas, quibus mademus, iniecisti. Rex, sive conscientia premente, sive veritus, ne amplioribus in illum episcopus verbis uteretur: Quenam, inquit, culpa mea, quod tam acerbis verbis a te carpor? cum tibi et ecclesiae tuae nec unam villam abstulerim. Tum episcopus: Zelus, inquit, salutis tuae et officii mei stringit me ut loquar; nec mireris, si non laesus pro aliorum interpellatione iniuria: cum in dolore et iniuria communi, aequaliter versari sentiam dolorem et iniuriam meam, interdicto oppositurus ¹⁾ totam meam Cracoviensem diocesim, sed et omnia loca, in quae te devenire contigisset, si episcopatus mei bona distribuere et occupare contendisses.

Hedvigis virgo, filia Wladislai Regis Poloniae, moritur.

Post haec Wladislaus Rex ex Leopoli discedens ²⁾, in Nyepolomicze pro festo Sancti Martini venit. Ubi ³⁾ dum Praelati et barones ex toto fere Regno ad eum convenirent, propter hospitiorum defectum, asperitate hiemis, quae solito tunc saevior inhorruerat, gravarentur, in Cracoviam secessit, et illic Adventum Domini et Natalis Christi dies, vacando dispositioni rerum publicarum peregit. Interim et aliud vulnus cruentum quidem et gravissimum, Regno Poloniae incussum fatorum inclementia est. Filia enim Wladislai, ex Anna Kazimiri Regis filiae filia genita, virgo ⁴⁾ Hedvigis, chara omnibus, Friderico Marchioni Brandenburgensi ⁵⁾ desponsata, qui secum eadem nutritus fuit in aula ⁶⁾, et illo praesente, morbo, incertum est, correpta, an veneno (sed ut ipsamet asserere solebat coram secretissimis amicis suis, veneno), uno fere anno ⁷⁾ pedetentim languens, dum vis morbi nulla medicorum arte inhiberi posset, omnibus Sacramentis procurata, Sabato die Conceptionis Sanctae Mariae, dum ⁸⁾ Te Deum laudamus, in Matutinis ecclesiae cantaretur, spiritum Domino reddidit, et in ecclesia Cracoviensi, in sepulchro matris suae Reginae Annae, cineres maternos amplexa, non sine omnium Praelatorum et baronum Poloniae, stirpem in ea Regis optimi Kazimiri lugentium, dolore ⁹⁾, sepulta ¹⁰⁾. Occasus eius neque otiosus, neque veneni expers, existimabatur. Flagitium mortis suae ¹¹⁾, nonnulli sermone vulgato, Sophiae Poloniae Reginae, novercae suae, assigna-

¹⁾ Nam in interdictum posuissim *Cod. Rozr.* ²⁾ descendens *Cod. Rozr.* ³⁾ Quo *Cod. Rozr.* ⁴⁾ virgo videlicet *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Nurumburgensi *Cod. Calv.* ⁶⁾ eadem in aula *Cod. Rozr.* ⁷⁾ graviter aegrotare coepit ac fere uno anno *Cod. Rozr.* ⁸⁾ dum Hymnus *Cod. Rozr.* ⁹⁾ dolore *deest in Cod. Calv.* ¹⁰⁾ sepulta est. *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ eius *Cod. Rozr.*

bant, etiam prius et postquam expiraret (rectene an perperam, incertum est), quasi veneno sublata fuerit ¹⁾). Quod et ipsa sibi innotuisse multis liberius querebatur indiciis; rogata tamen et a matronis circumstantibus frequenti admonitione sollicitata, consulto perprius confessore suo, Doctore Iohanne de Elgoth Canonico Cracoviensi, ne contra mentem eundo, inquinaret se facinore suo, de consilio suo ²⁾ et annuentia, rumore praefatum, sub audientia etiam Sbignei episcopi Cracoviensis et multorum aliorum, publice purgavit. Id autem venenum privignae Hedvigi Regina Sophia, a pleisque, administrasse per feminas et matronas sui facinoris conscias, asseritur: ut filiis suis Wladislao et Kazimiro, Regnum Poloniae magis vacuum et expeditius, haerede sublata, magnos favores apud populares habente, efficeret. Extat eius epitaphium per Adam Swinka Canonicum Cracoviensem editum, cuius talis est forma:

Virginum o iubar, o inclyti gloria Regni,
 Aquila quod niveis lustrat in purpura pennis;
 Laetus olim cecini Pierio carmine laudes
 Inclyta virgo tuas, dum te consurgere gemmis,
 Stellatam floribus, fulvo radiare vel auro,
 Sydereo vultu (ratus Deam esse) mirabar.
 Nunc mea Calliope attonita pollice chelyn
 Se quatit, heu triste sonat, heu, cymbala planctum,
 Lyraque dat gemitum; dum impio vulnere mortis
 Occidis, et nostros obducis fletibus orbes:
 Cum funera ducens mediam lacrymosa per urbem,
 Bellipotens genitor gelidos complectitur artus,
 Et vellens nitidos divo de vertice canos,
 Pectus suspirat sacrum, vultusque seniles
 Irrigat lacrymis, spatiosumque increpat aevum;
 Alta maerent atria, lugent iuvenesque senesque,
 Et vulgus, proceresque gemunt, matres nurusque sequuntur,
 Virginis et castae quatiunt plangore lacertos.
 Dumque manet corpus, corpus ad pectora pressant,
 Effusaeque iacent tumulo, dant oscula saxo,
 Fundentes lacrymas, coelum replere, dicentes:
 O decus! o requies! grandaevique gloria patris,
 O speculum morum! castitatisque smaragde!
 O liliium candens! o campi viola fragrans!
 Puniceis rosis nunquam cessure hyacinthe:
 Quo abiit decor ille tuus, quo ille genarum
 Abscessit fulgor! quo lactei lumina frontis?
 Non tales gestare sibi o inclyta taedas

¹⁾ esset. *Cod. Ross.* ²⁾ de consilio confessoris praedicti *Cod. Ross.*

www.libtool.com.cn

Sperabat genitor, et vota ¹⁾ communia patrum.
 Iam Hymenaeus erat thalamo terrisque canendus,
 Et sponsus tecum eadem nutritus in aula,
 Dux Fridericus ibat, Francorum inclyta proles,
 Praesignis genere: felicem diximus ²⁾ illum
 Te consorte virum. Sed, heu, fefellimus omen,
 Impia cum Lethi, cui ³⁾ nec virtute resisti
 Herbarum, armisve potest ⁴⁾, falce funesta
 Succidit feritas innuptam ⁵⁾ florentibus annis,
 Anno triceno mille quater et uno:
 Dum colitur Matris Conceptio Summi Tonantis,
 Qua te duce reor benedicta Virgine, virgo
 Ecclesias colere Beatorum praemia, valles,
 Ver ubi perpetuum floret, nullaeque ⁶⁾ pruinae
 Has vestire solent, nec audent laedere nimbi,
 Quos gignunt flores Zephyro contentae colono,
 Clara decore fui ⁷⁾ proles ego regia, virgo
 Hedvigis, Wladislao sata, Annaque Regina:
 Quam Comiti Ciliae filia peperit Kazimiri,
 Stirps cuius illustris, me moriente perit.
 Pro Regni solio, matris iam clausa sepulchro,
 Amplector cineres, qui me genuere: in hosque
 Ordine fatorum, stillante tabe, resolvor.
 Quid mihi nunc proderit amplissimi ⁸⁾ gloria Regni?
 Quid genus? quid species formae? quid gemmae vel aurum
 Nil, nisi virtutes, si quibus amicta fui.
 Vos orate, precor, spiritum ⁹⁾ ut inferat astris,
 Pneumate conceptus intactae Virginis Infans.
 Hoc serto florum virgo redimita quiesce,
 Quos non carpit hyems, aestu nec Syrius urit
 Horrido, nec rostro vasto de pectore spirat
 Spumousus aper ¹⁰⁾ dente recurvo ferox.

Mortem autem Hedvigis Reginulae praefatae, minus aegre quam erat, etiam patrem Wladislaum Regem tulisse ferunt: quippe, quod illis magis, quam genero, Regni Poloniae successionem destinabatur, iuslibet impedimenti obicem succisam esse eius morte crediderat. In illius funere nullum fletum, sed nec dolorem, visus est monstrari. stiebat enim et ipse, magnoque opere flagrabat, neque tacitus rem inter tegebat: sed et cum Withawdo Alexandro Duce Magno Lithuaniae

¹⁾ sed vita *Cod. Calv.* ²⁾ duximus *Cod. Rozr.* ³⁾ cum *Ed. Lips.* ⁴⁾ *Lips.* ⁵⁾ nuptam *Ed. Lips.* ⁶⁾ mollesque *Ed. Lips.* ⁷⁾ Clarae decore sui. ⁸⁾ altissimi *Cod. Calv.* ⁹⁾ spiritum meum *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Spinosus sapor *Cod.*

tius digerebat, providere et efficere quoquomodo satagens, ut successio Regni Poloniae in natione Lithuanica, et in familia et in domo sua Gedimina continuaretur.

Oppidum Loben a Bohemis haereticis expugnatur; Kruczborg vero et Nyempez frustra oppugnat Conradus Kanthner Dux Olyeschnicensis.

Feria tertia post Palmarum, Bohemi ¹⁾ Hussitae, oppido Loben ²⁾ obsessio et expugnatio, flammis illud tradunt, substantia et fortunis civium direptis. Conradus Kanthner Dux Olyeschnicensis, fretus Wratislaviensium subsidio, oppidum Kruczborg ³⁾ circumsidet; sed plurimis affectus per obsessos damnis, pluribus de suis desideratis, discedere turpiter coactus est. Similis obsidio contra oppidum Nyempez per eundem Conradum Olyeschnicensem, Ludovicum Bregensem, Duces, adiuvantibus eos civibus Wratislaviensibus et Swidnicensibus, tentata est. Nec illic blandiorem fortunam experti, solvere obsidionem, multis periculis et damnis susceptis, coacti sunt.

ANNUS DOMINI 1432.

Wladislaus Rex captivos Livenitas, Cruciferosque solvit et conventum in Parczow de pace cum Switrigyellone tractanda, frustra indit.

Huius anni ⁴⁾, quod raro alias contigerat, Wladislaus Rex Natalis Domini solennitatem cum pluribus Praelatis et baronibus suis celebravit Cracoviae, et captivos Cruciferorum et Livonitarum vinculis solutos, etiam honore mensae suae excepit. Peractis autem festivitatibus Epiphaniae, egressus, versus Myechow et Zarnowycz processit. Exinde vero per Chaneczini, Kyeleze, Bodzanczin, Urzandow ⁵⁾, pro festo Purificationis Sanctae Mariae ⁶⁾, venit in Lublin, celebraturus cum fratre suo Duce Switrigyello, ad tractandam pacem perpetuam, conventionem. Convenerant autem plures Praelati et barones pro huiusmodi conventionem, quos omnes Wladislaus Rex in Parczow transmisit, solo Alberto Iastrzamyecz archiepiscopo Gnesnensi circa se in Lublin relicto. Iverunt autem per Regem missi, hi Praelati et barones in Parczow, videlicet Sbigneus Cracoviensis, Iohannes Schaffranyecz Wladisla-

¹⁾ quidam Bohemi *Cod. Rozr.* ²⁾ Luben *Ed. Lips.* ³⁾ Krzyszborg *Cod. Calv.*
⁴⁾ anni spatio *Ed. Lips.* ⁵⁾ Wrzatkow *Cod. Calv.* ⁶⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

www.digitoclassica.com
 viensis, Stanislaus Czolek ¹⁾ Posnaniensis, episcopi, et Wladislaus de Oporow Regni Poloniae vicecancellarius, Sandivogius de Ostrorog Posnaniensis, Iarandus de Brudzew Iuniwladislaviensis, Iohannes de Lichin Brestensis, Stanislaus Groth de Szrensko ²⁾ Plocensis, palatini; Laurentius Zaramba castellanus Siradiensis, Spitko Iaroslowsky et alii quam plures. Venerat et Dux Boleslaus Switrigal pro eodem tempore in Brzeschie cum suis Boyaris Lithuanis et Ruthenis, habens secum pro consiliario summo Ludovicum de Lansze ³⁾ Commendatorem Thorunensem, per Magistrum et Ordinem Prussiae, ut tractatibus omnibus interesset et pacem inter fratres componi non sineret, missus. Volebant autem Praelati et barones Poloniae aliquem fructum ex huiusmodi conventionem elicere: unde et crebris nuntiis sollicitabant Ducem Switrigal, ut suos consiliarios, iuxta ordinata et conclusa, in Polubicze, aut, quod magis sibi gratum assererent, in Parczow, mitteret, ubi facilius et victualia et hospitia utraque pars esset habitura; offerentes, se praestare nuntiis suis ⁴⁾ omnem securitatem. Dux autem Switrigal, cum magis omnibus diebus mero et ebrietati vacaret, quam consiliis, ambigua et incerta ad requisitiones Praelatorum et baronum Poloniae dabat responsa, et aliquando se suos mittere in Polubicze, aliquando in Parczow, re promittebat; aliquando literas salvi conductus allegabat aut vitiosas, aut defectuosas, aliquando sibi et suis assererat structas esse insidias. Talibus figmentis et ludibriis, sive ex ebrietate, in qua singulis diebus absumebat tempus, sive astu et dolo prodeuntibus, Praelatos et barones Poloniae in Parczow suorum adventum praestolantes, pluribus diebus fatigatos, elusit. Apparuit et tunc stella cometes, quantitatis tamen exiguae, ab Oriente in Septemtrionem caudam facis suae porrigens, et octo solum diebus cursum suum faciens, tandem disparuit: omnibus Praelatis et baronibus, qui tunc in Parczow convenerant, indicantibus, Duci Switrigal denuntiare stellam fatalem expulsionem ipsam aut mortem, et rerum Lithuaniae propinquam mutationem. Nec eos opinio fefellit: quoniam futurus autumnus, quod portendebatur, advexit. Dum itaque Praelati et barones Poloniae, qui in Parczow nuntios et consiliarios Ducis Switrigal, pacem tractaturos, frustra multis diebus expectassent, et omnes conatus suos et labores, quos faciebant mittendo in Brzeschie nuntios, ut iuxta conventa placitationes pro pace fierent, irritos viderent, ex Parczow discedentes, ad Wladislaum Regem, amarum et tristem, quod germani sui mores, pertinacia, ebrietate et fatuitate gubernari videret, in Lublin reversi sunt.

¹⁾ Ciolek *Cod. Kost.* ²⁾ Szrensko *Cod. Kost.* ³⁾ Lansche *Cod. Rozr.* (Landsee).
⁴⁾ eius *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Wladislai Regis primogenitus Rex Poloniae post mortem patris designatur; item de repellendis Regni Poloniae hostibus consultatur.

Ex Lublin Wladislaus Rex discedens, per solita loca pro Carnisprivio ¹⁾ ivit in Iednam ²⁾, et illic cum Sophia Regina omnes dies Carnisprivii egit. Confluxerant et tunc ad suam Serenitatem Dux Masoviae Semovitus et alii plures proceres et barones. Ex Iedna in Quadragesima discedens, per Iszlzam ³⁾ venit ad monasterium Sanctae Crucis, feria quinta post Invocavit ⁴⁾. Exinde pro Dominica Reminiscere, per Opathow venit Sandomiriam. Ex Sandomiria per loca solita in Novam Civitatem Korezin processit: ubi iterum cum consiliariis suis aliquot diebus expeditioni rerum publicarum vacavit. Exinde per Scarbimiriam declinans Cracoviam, in Myechow venit. De Myechow per solitas stationes veniens in Kalisch, Pascha Domini illic celebravit. Ex Kalisch in Sirdiam processit et generalem conventionem omnium terrarum illic tenuit pro die Sancti Adalberti, ad quam et Sophia Regina cum duobus filiis, Wladislao et Kazimiro, et omnes Praelati et barones Regni conveniunt. Ibi Wladislaus Rex omnes allocutus, rogat: ut cum videant eum extremam aetatem agere, et ad mortis limen propinquare, utrum ⁵⁾ ex duobus filiis suis in Regem assumere, morte sua secuta, repromittant, qui ipsis pro Regni regimine aptior videretur. Super quo Praelati et barones deliberatione habita, concorditer, nullo discrepante, filium seniore Wladislaum in Regem recipere obtulerunt et obligaverunt se, praefatum Wladislaum ⁶⁾ primogenitum, patre rebus humanis absumpto, in Dominum et Regem assumere et coronare. Super quo Wladislaus Rex cum Sophia Regina magnas gratias egerunt Praelatis et baronibus. Et quia tam Wladislaus Rex, quam omnes sui consilarii attendebant, quam multa discrimina a variis hostibus Regno imminebant, unoque tempore tot motibus bellorum turbati, et cuinam primum hosti resisterent, deliberabundi ⁷⁾: hinc enim Romanorum Rex Sigismundus cum Hungariae Regno et Slesiae Principibus, hinc Cruciferi de Prussia cum Lithuanis et Valachis, imminebant ⁸⁾, ut undique septem Regnum tot hostibus, speciem futuri et magni periculi portenderet. Propter quod in ipsa conventionem deliberabatur, qualiter malis huiusmodi impendentibus, Regnum subduci et eripi posset. Post multas autem deliberationes in hac re habitas, licet multa oblata fuissent et com-

¹⁾ pro Bacchanalibus festis *Cod. Rozr.* ²⁾ Gednam *Cod. Calv.* ³⁾ Hzam *Cod. Kost.*

⁴⁾ post Dominicam Invocavit *Ed. Lips.* ⁵⁾ unum *Cod. Kost.* ⁶⁾ Wladislai *Ed. Lips.*

⁷⁾ deliberabundi tempus trahebant *Cod. Rozr.* ⁸⁾ imminebant *deest in Cod. Calv.*

perta remedia, illud tamen ex omnibus validius et securius ¹⁾, assensu omnium acceptum et amplexum est: ut omnis potentia Regni in unum colligeretur exercitum, et sive Rex Hungariae, sive Crucifari aut Lithuani, faciem fortioris exercitus exhiberent, illic se robur et exercitus Regni unitus converteret, et aliis partibus Regni neglectis, hosti fortiori occurrens, cum illo quamprimum decerneret. Futurum enim esse, ut hoste fortiori, Domino opitulante, confraeto, hostes quantumcumque feroces et superbos, terror relatae victoriae, ne Regnum invaderetur, in suis contineret sedibus, faciliorque eam illis et belligeratio et dimicatio futura fieret ²⁾, dum in una parte contritis hostibus et sumamoto periculo, ad confringendos et debellandos hostes caeteros exercitus victor, plenus animi et spei, in reliquam partem possit obire et traduci. Itaque unanimi consensu ei, qui plus haberet roboris, censuerunt occurrere, facilius caeteros languidiores contrituri. In eadem quoque conventionione, instaurato iudicio, Nicolaus Thumigrala de Sekowo ³⁾, velut criminis perfidiae reus, quod Cruciferis de Prussia castrum Nyeschowa prodiderat, et exercitum agrestium, congregi cum Cruciferis paratum, dissipaverat, proditionis crimine damnatus est. Vir genere nobilis, quod tabulam scacatam defert ⁴⁾ pro insigni. Cuius facinus plerique excusabant, quod proditionem illam non sua sponte, sed imperatus, patriverit.

Nuntii Bohemorum haereticorum Wladislae Regi contra Pruthenes pollicentur auxilia. Quibus etsi ab archiepiscopo Gnesnensi et caeteris summus honor habetur: Szigneus episcopus Cracoviensis tamen illis sacris interdicit, et ob id tam Regis animum, quam consiliariorum irritat.

Rebus publicis in Siradiensi conventionione taliter compositis, Wladislaus Rex Siradia egressus, versus Posnaniam et partes Maioris Poloniae processit; Posnaniaeque consistens, virginem Emiliam ⁵⁾, neptem suam ex sorore Alexandra germana, filiam Semoviti Ducis Masoviae, Boguslao Duci Stolpensi, tunc illic praesenti, dat in uxorem, nuptiasque ⁶⁾ munificentia regia in die Sancti Iohannis Baptistae celebrat ⁷⁾. Dum autem, Maioris Poloniae partibus lustratis, in Pabyanicze pervenisset, venerunt ad suam Serenitatem Bohemorum nuntii, viri quidem notabiles, sed peste haereticorum infecti, nomine omnium eorum Bohemorum, qui in campis exercitualmente degebant. Et hi quidem in propositione legationis eorum ⁸⁾,

¹⁾ firmius ac securius *Cod. Rozr.* ²⁾ esset *Cod. Rozr.* ³⁾ Sekowo *Ed. Lips.* ⁴⁾ deferens *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Eviliam *Cod. Kost.* ⁶⁾ nuptiaeque *Ed. Lips.* ⁷⁾ celebrantur. *Ed. Lips.* ⁸⁾ suae *Cod. Rozr.*

primum de iniuria¹⁾ et ruptione foederum per Cruciferos de Prussia, in Wladislaum Regem et Regnum Poloniae facta, compassi sunt; propriam illam reputantes, et offerentes, cum omni eorum potentia et exercitibus venire Regi in subsidium²⁾, pro quocumque tempore constituisset Rex expeditionem in Cruciferos movere. Item, ut Rex indignationis nubilum, contra Ducem Sigismundum Koributh dudum conceptum, remitteret, rogabant, gratia illi priori restituta. Deinde favores, qui in Concilio Basiliensi noviter congregato, per Patres Concilii illis humaniter exhibebantur, adiciebant. Grata fuit Wladislao Regi et consiliariis suis huiusmodi legatio. Paranti enim in aliam aetatem expeditionem Regi contra Prussiam, opportunum subsidium tempestive oblatum, cuncti laetabantur, non minus utile, quam fama ipsa, quae vicinas regiones compleverat, terribile hostibus et formidolosum, praesertim cum solita subsidia Lithuanorum, Valachorum et Tartarorum propter Ducis Switrigyelli rebellionem defecerant. Tractati itaque fuerunt praefati Bohemorum ambasiatores³⁾ et nuntii splendide et opulenter; et quo eis omnis honos exhiberetur atque humanitas, in praesentia etiam illorum divina officia habita sunt, et ipsi ad communionem Divinorum admissi, praebente audaciam facinori, quod Concilium Basiliense a communione fidelium eorum ambasiatores⁴⁾ non excluderet. Nec res haec temere ortum habuit: quippe et Albertus Iastrzamyecz archiepiscopus Gnesnensis, Iohannes Schaffranycz Wladislaviensis, Stanislaus Czolek⁵⁾ Posnaniensis, et Iohannes Chelmensis episcopi, praesentes enim tunc in curia regia⁶⁾, ita consuluerant, decreverant et subscripserant: nescio qua pietate vel religione moti. Remissi itaque nuntii Bohemorum praedicti, versus Cracoviensem civitatem et diocesim, remunerati procedebant: conducentibus illos duobus baronibus regiis, Iohanne Manszik de Dambrowa⁷⁾, palatino Leopoliensi et Petro Korczbok, de domo et familia Korczbok⁸⁾, quae pro insigni defert tres pisces carpiones in campo rubeo: cuius maiores ex Misnensi regione Regnum Poloniae intraverant. Quibus a Wladislao Rege, qui probe animum Sbignei Cracoviensis episcopi noverat, imperitatum⁹⁾, ne ullatenus Cracoviam ingrederentur, sed illam declinarent. Futurum enim esse, ut illuc Bohemis advenientibus, silentium mox fieret a Divinis, quocumque decreto caeterorum¹⁰⁾ pontificum provinciae non obstante. Nuntii autem regii, Manszik et Korczbok, transgresso mandato regio, quadam temeritate illos incitante, cum Bohemorum nuntiis in Cracoviam divertunt. Quod

1) de iniuria sua *Cod. Rozr.* 2) in Regni subsidium *Ed. Lips.* 3) legati *Cod. Rozr.* 4) legatos *Cod. Rozr.* 5) Ciolek *Cod. Kost.* 6) in regia curia fuerunt *Cod. Rozr.* 7) Męzyk de Dąbrowa *Cod. Kost.* 8) Korczbork *Cod. Calv.* 9) imperitatum est *Cod. Rozr.* 10) aliorum *Cod. Rozr.*

cum Sbigneus Cracoviensis episcopus persensisset, quamvis tunc absens a Cracovia aberat, mandatum Capitulo et clero civitatis et diocesis Cracoviensis direxit, ut Bohemorum nuntiis venientibus ubilibet interdictum servaretur. Et quo res rigidior solidiorque esset, Vicarius episcopalis Andreas Miszka Canonicus Cracoviensis, convocationem Praelatorum ecclesiae ¹⁾ Cracoviensis, Universitatisque et omnium religiosorum, tenuit: in qua, assensu omnium, episcopale mandatum commendatum est, et omnium subscriptione, assistentia, in omni casu, usque ad sanguinem pollicita. Venientibus itaque Bohemorum nuntiis, et cum illis conductoribus regiis, Manszikone et Korzbok, in Cracoviam, illico interdictum ecclesiasticum observari coeptum est unanimi consensu; nec literae archiepiscopales et episcopales, productae per nuntios regios, poterant intentioni et proposito suffragari. Magna ob id indignatio apud Bohemorum nuntios, maior apud regios coorta est. Et Korzbok nuntius regius pluribus sermonibus, nunc terrendo, nunc carpendo, sperabat rem posse corrigi et mutari. Sed dum constantes videret omnium animos, sero mandati regii recordatus, Bohemorum nuntios ex Cracovia eduxit, ubique quidem honoratos, sed Cracoviae taliter vilipensos. Movit et Regem huius rei ²⁾ contumelia, movit et pontifices ecclesiarum, qui Bohemos ad communionem fidelium admitti decreverant, quod decretum eorum Cracoviensis episcopus reprehenderit et irritaverit, et quasi casum illorum sua providentia erexit. Stomachabatur igitur et Rex et episcopi in Cracoviensem episcopum, et graviter illi pro contumelia irrogata succensebant, Rexque quoque ad indignationem maiorem concipiendam, nuntiorum suorum Manszik et Korzbok persuasionibus accendebatur. Dignus quoque tunc ³⁾ Cracoviensis episcopus videbatur, ut sede sua exutus pelleretur, alio in locum eius surrogato. Sub eo autem tempore in Basiliensi Concilio quatuor principales Bohemorum erronei articuli in publica audientia confutati sunt per Patres Concilii, Bohemis praesentibus et articulos ipsos defendentibus. Qui etsi se, suosque errores celebri illa et fortissima disputatione superatum iri non dubitaverint, mentibus tamen venena retinendo, profanos ritus suos et dogmata, reversi, apud vulgum efferre coelotenus ⁴⁾ non erubuerunt, tanto pleniore mendacii, quanto inaniore veritate.

¹⁾ ecclesiae cathedralis *Cod. Rozr.* ²⁾ huiusmodi *Cod. Calv.* ³⁾ iam *Cod. Rozr.*
⁴⁾ ad coelum *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

**Sbignei episcopi et Universitatis Cracoviensis intrepidus animus adversus
Wladislai Regis minas.**

Terris Maioris Poloniae peragratis, venit Wladislaus Rex in Visliciam, quinque diebus ante festum Assumptionis Sanctae Mariae ¹⁾. Illic et Sbigneus Cracoviensis episcopus advenit; quem venientem Wladislaus Rex torvo vultu aspiciens, negata dextra: Quis te, inquit, furor impulit, ut ordinationibus non solum nostris, sed etiam tui Metropolitanis et aliorum episcoporum contraveniendo, Bohemorum nuntios graviter non sine nostro dedecore confunderes? tenendo in eorum praesentia interdictum, quod nullibi alias nisi in tua diocesi servabatur. Credis caeteros errare et non intelligere, et te omnium doctiorem prudentioremque esse? Opus itaque est, ut tuam pompam et rebellionem, in contumeliam nostram et Regni grassantem, atteramus, et amoveamus te de episcopali sede, quemadmodum praedecessorem tuum Petrum ²⁾, qui tibi documento esse debuerat, amovimus. Ad haec episcopus: Nihil tam foedi sceleris existimo me admisisse, propter quod a tua Serenitate carpi, et a dextrae regiae honore repelli debeam. Neque observatio interdicti in praesentia haereticorum odium mihi apud tuam Serenitatem parere debuit, sed amplissimum favorem: dum ego unicus salutis tuae et honoris custos, ignominiam tuam, quae per Cruciferos de Prussia et alios Principes Orbis, velut fautor haereticorum, notaris, averterim et restrinxerim, et ne de te accusatio, tum coram Papa, tum coram Concilio, verificaretur, providerim. Neque me facti mei poenitet, quin etiam illud nunc, si haeretici adessent, ingenue resumerem. Neque vultum tuum, aut quorumcumque aliorum, ubi fidei agitur negotium, expavescerem; celerius te tui operis, quam me mei poenitebit, et qui me nunc odis et corripis, expost mihi gratias ages, dum, cessante indignatione, intelliges me, facinus quidem, sed praeclarum egisse, quo tua ubique ab hostibus iniecta possit purgari et defendi infamia. Supervacuum est, me depositione ab episcopali sede terrere, et praedecessoris mei renovare deiectionem, non tam illi, quam tuae Serenitati verendam. Amotionem ego non timeo, qui nec exilium, nec mortem pro fide reformido. Praeter haec, et tempora depositioni meae non consentiunt; quibus Summum Pontificem talem sortiti sumus, qui non iniuria, sed excellentia singulari, pro fide et veritate certantes remunerat. Felicem me rebor, si aut contumeliis, aut verbere, vel morte, pro fide obrutus fuero. Habeo operum meorum adiutorem Deum: habeo et viros prudentes atque doctos, Magistros divini et humani iuris, Uni-

¹⁾ S. Mariae Virginis. *Cod. Rozr.* ²⁾ Petrum Visch *Cod. Rozr.*

versitatem Cracoviensem, quorum consiliis rem hanc egi. Etsi actio mea a Metropolitano, caeterisque coepiscopis discrepet, non ego ob id damnari debeam, qui aliorum opinionibus dissentiens, a puritate catholicae fidei in devium non abii. Forte illis licitum esse poterat, quod mihi profanum ¹⁾ et infame. Responsio haec etsi Wladislaum Regem moverit, et indignationem suam resolverit: vocati tamen Doctores Universitatis sunt, similibus verbis arguendi. Quibus multipliciter per Wladislaum Regem correptis, et cur in praesentia Bohemorum, in observationem interdicti consilio et opera assensissent, argutis, tale Rex habuit responsum: Non arbitramur, serenissime Rex, interdictum per Sedem Apostolicam in Bohemos latum, auctoritate cuiuscumque pontificis velut inferioris, tolli posse. Nec rite actum esse credimus, si praesentibus Bohemis, nondum in Ecclesiae unionem reductis, Divina habita sunt: cum per hoc sacerdotes immiscentes se Divinis, non reatum solum, sed et irregularitatis notam contraxerint. Episcopum ²⁾ nostrum Cracoviensem optime et sincere egisse astruimus, et assistere illi usque ad sanguinem, in hac re, non recusamus. Malumus quoque et exilium et mortem pati, et desertis propriis penetibus, in exteris regiones secedere, quam in fidei sanctae consentire corruptelam. Nemo vestram Serenitatem seducat, Bohemos, velut haereticos damnatos, non reputandos esse, donec errores suos dimiserint, et Ecclesiae sanctae Dei fuerint reconciliati. Tum Rex: Habeo, inquit, et ego in curia mea Doctores notabiles, qui decernunt, in praesentia Bohemorum nuntiorum Divina agi posse. Tum Universitatis Doctores: Parati, inquiunt, sumus cum illis in charitate conferre, et veritatem aut sequi aut ostendere. Consignato loco et hora, Sbigneus episcopus Cracoviensis cum Universitatis Cracoviensis Doctoribus, et Iohannes Schaffranycz Wladislaviensis, Iohannes Chelmensis, episcopi, in Theologia Magister, et Wladislaus de Oporow Decretorum Doctor, Regni Poloniae vicecancellarius, conveniunt: ubi orta contentio litem in longum traxit. Sed dum Iohannes episcopus Chelmensis et Wladislaus de Oporow, nitebantur in hoc uno ³⁾ fundamento, et illud velut arcem defenderent, dominis interdictis, familiares non esse interdictos ⁴⁾, facilibus argumentis victi sunt: cum dominis suis participarent in haeresi, et de iure scripto conclusum esse, familiares et dominos interdicto ligari. Post hanc disputationem, dum Rex de veritate informatus esset, et opinio adversa in totum confutata et elisa, non deerant tamen, qui Regem in Sbignei episcopi Cracoviensis necem accenderent. Comparati ad id iam erant carnifices, nocte

¹⁾ profanum est *Cod. Rozr.* ²⁾ Quare episcopum *Cod. Rozr.* ³⁾ unico *Ed. Lips.*

⁴⁾ non esse interdictos; ac exinde trahebant, nuntios Bohemorum, velut familiares non esse interdictos *Cod. Rozr.*

sequenti cogitata, expleturi. Avisatus de periculo impendenti per Iohannem de Tarnow palatinum Cracoviensem, Sbigneus episcopus Cracoviensis, non remisit animum; sed nuntianti sibi palatino respondit: Ego, inquit, vir magnifice, gratias ago charitati tuae de avisamento, quo possim mortem effugere: sed neque fugere ego volo, sed nec ¹⁾ de consuetudine mea quicquam variabo. In eodem, quo consuevi, lecto et cubiculo quiescam, nullam corporis adhibebo custodiam; sed et pro solvendis Deo laudibus media nocte in ecclesiam ingressurus, cum sacerdote et cubiculario et lumine consurgam, et caput meum carnifici non subducam, victimam mei corporis, utinam gratam, Deo oblaturus. Nec episcopus aliquid horum, quae constituerat, mutavit; sed pro matutinalibus laudibus consurgens, optabat mortem, quae tunc, consilio salubriori mutante propositum, non venit: nihil siquidem sibi Sbigneus episcopus conscius, habebat fiduciam, omni periculo, quod super eum pendere denuntiabatur, carituram. Venerat et tunc sacerdos quidam Bohemicus ad Wladislaum Regem, venena per praedicationem suam, quam iam ordiri coeperat, disseminaturus Viclephistica: quem Sbigneus episcopus, gravissime obiurgatum, praedicare vetuit, eiusque communionem Wladislao Regi interdixit, quatenus et ipse et Regnum suum, non extra noxam modo, sed etiam extra noxae notam versaretur apud externos.

Ianus Hierusalem, Cyprique Rex, apud Wladislaum Poloniae Regem per legatos cladem Cypri per Soldanum factam exponit, petens sub certis conditionibus subsidium.

Stante Wladislao Rege in Vislicia, venit ad suam Serenitatem ambasiata ²⁾ notabilis Iani, Hierusalem, Cypri et Armeniae Regis, Baldwinus de Noris Regni Cypri Marsaleus, miles insignis, habens in comitiva sua ducentos equites; inter quos erant duo filii sui, adolescentes pulcherrimi, et Petrus de Bnino Polonus natione, miles, qui maiori animo, quam fortunae suae conveniebat, usus, in Cyprum perveniens et incolatum suum illic figens, celebris et favore regio propter altius ingenium et factivitatem habebatur. Ambasiata ³⁾ ipsa, galea propria per mare Leoninum vecta, in Alba Regali, in Valachia portum cepit; exinde equis coemptis, per Valachiam (ubi multa horrenda sustinuit a populo scelerato et inculto facinora, et nisi Wladislaum Regem expavisset, prope caedes aderat) in Russiam et Poloniam pervenit. Excepta ⁴⁾ est cum omni maiestate et honore per Wladislaum Regem, et omnia necessaria copiose administrata. Ipse Baldwinus

¹⁾ neque *Cod. Rozr.* ²⁾ legatio *Cod. Rozr.* ³⁾ Legatio *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Excepta autem *Cod. Rozr.*

Marsalcus, praesentatis Wladislao ¹⁾ Regi, Sophiae Reginae, Praelatis, Principibus et optimatibus suis, nomine Iani Regis Cypri, satis notabilibus muneribus, flaminibus videlicet subtilibus varii coloris de Czamletho ²⁾, lignum aloes, aromata pretiosa et virgulas quasdam odoriferas ³⁾, fumum suavem spirantes, legationem suam, obtenta audientia, orditus ⁴⁾, commoravit vulnus gravissimum Regni Cypri et cladem per Soldanum Babyloniae habitam ⁵⁾, qui Anno Domini Millesimo quadringentesimo vicesimo sexto, cum magna suorum potentia Regnum Cypri irrumpens, ipsum Ianum sibi cum dimicatione occurrentem conflixit ⁶⁾, et desertum a suis, cum filio captivavit. Nec aliter liberatio sua et filii sui haberi poterat, donec Rex spondidit esse Soldani tributarius, et penderet sibi pro annuo tributo florenorum millia quinquaginta. Petebat itaque: ut Wladislaus Poloniae Rex mutaretur Iano Cypri Regi ducenta aureorum millia, cum quibus, comparatis gentibus, posset et ignominiam illatam Christianitati excutere et tributum; offerens, quasi pro vadio, Regnum universum Cypri, ita videlicet ut Wladislaus Rex duas in illo haberet voces et duas omnium introitus portiones, tertia ipsi Iano Regi Cypri relicta. Item: ut filiam suam Hedvigim, quam adhuc existimabat vivere, Wladislaus Rex Poloniae filio unico Iani Regis Cypri desponsaret in uxorem. Wladislaus autem Rex, habitis super huiusmodi propositis cum Praelatis et baronibus suis deliberatione ipsi Baldwino respondit: se quidem amplissime de omni casu et infortunio, qui ⁷⁾ Iano Regi Cypri et suo Regno, imo toti Christianitati accidit, molestum esse, et non solum pecuniis, sed et gentibus suis, ipsum relevaturum fore, pro reparando casu tam foedo et gravi, si Regnum ipsius Thartaris fortioribus, quos habet Orbis, barbaris, confrontatum ⁸⁾ non esset, quibus resistantiam continuam suorum militum opponere cogitur, et quotidianum Marte belli ferre fortunam. Rogabat sibi non succenseri, si petatum praestaret mutuum: magnis sibi impensis pro sustinendo bello Thartarico opus esse; neque aequum, nec iustum, Regno proprio indigente, alterius necessitatem, suo deserto et periculis exposito, supplere. Matrimonium filiae frustra peti pridem fatis exceptae; si tamen viveret ⁹⁾, non abnuere se a finitatem tam optimi et clari Regis, et tale daturum se responsum, quod merito laetatus fuisset. Benigne Regis Wladislai responsio a Baldwino Marsalco excepta est: quippe et ipsemet intelligebat prudenter et formaliter responsum. Remissa sunt Iano Cypri Regi et filio suo in vasis pretiosis.

¹⁾ Poloniae *Cod. Rozr.* ²⁾ varii coloris undulatae vestis, quae vulgo Czamlet vocatur *Cod. Rozr.* ³⁾ coloriferas *Cod. Rozr.* ⁴⁾ orsus *Cod. Rozr.* ⁵⁾ factam *Cod. Rozr.* ⁶⁾ prodigavit *Cod. Rozr.* ⁷⁾ quod *Cod. Rozr.* ⁸⁾ confine *Cod. Rozr.* ⁹⁾ vixisset *Ed. Lips.*

in Schubis ¹⁾ et pellibus, notabilia munera. Sed et ipse Baldwinus cum filiis, et omnes potiores sui, liberaliter remunerati vasis, vestibus et equis, laeti in Venetias regrediebantur, exinde freto in Cyprum traiecturi, horrentes iter brevius, propter Valachorum crudelem immanitatem.

Sigismundus Starodubsky frater Withawdi, eiecti Switrigyellone, Lithuaniae Ducatum occupat.

Ex Vislicia Wladislaus Rex ²⁾ discedens, venit Novam Civitatem, et abinde Laurentium Zarambam castellanum Siradiensem in Lithuaniam ad fratrem suum Ducem Switrigal transmittit, sollicitans et exhortans illum, ut dimissa pertinacia sua, secum in gratiam et reconciliationem rediret, cum durante eorum mutuo dissidio, fides Lithuanorum sibi debet esse suspecta, et vereri deberet capitis sui periculum sibi aliquando imminere. Et haec quidem erat Zarambae aperta legatio. Verum aliud erat Regis et consiliariorum in missione sua propositum. Sollicitare enim missus erat animos Principum et Boyarorum ³⁾ Lithuaniae, et signanter Ducem Sigismundum Starodubsky alias Keystuthowicz fratrem germanum Ducis olim Magni Lithuaniae Withawdi, ne paterentur Ducem Switrigal principari ⁴⁾; sed illum, prout iam ad id noverat Rex eos conspirasse, nullo metu aut respectu de Rege habito, a sede Magni Ducatus Lithuaniae eiicerent et excluderent, et Ducem Sigismundum Starodubsky in eius locum surrogarent; certificaretque eos de omni assistentia illis per Regem praestanda. Movebatur enim Rex et consilarii ad id faciendum, quoniam Dux Switrigal praefatus non solum pessimo regimine et crudeli praeerat, sed etiam in sectam Graecorum propensior existens, ritum Graecorum ultra catholicum efferre et promovere, sollicitante ad id eum consorte sua, quam noviter ex Principibus de Thwera acceperat, nitebatur. Itaque Zaramba fideliter in his, quae sibi mandata erant, procedens, omnium Principum et Boyarorum ⁵⁾ Lithuaniae animos, suapte ⁶⁾ ad id dudum deflexos, opportune accendit. Non post multos enim dies, Zaramba illic stante, concepta conspiratio contra Ducem Switrigal edita est. Dux enim Sigismundus praefatus Starodubsky cum assistentia plurimorum Principum et Boyarorum ⁷⁾ Lithuaniae in Oszmany, ubi tunc Dux Switrigal cum consorte et omni curia sua agebat, cum exercitu valido in nocte, die Dominico ante festum Nativitatis Sanctae Mariae ⁸⁾, su-

¹⁾ in vestibus pelliceis *Cod. Rozr.* ²⁾ Poloniae Rex *Cod. Rozr.* ³⁾ nobilium *Cod. Rozr.* ⁴⁾ imperare *Cod. Rozr.* ⁵⁾ nobilium *Cod. Rozr.* ⁶⁾ sua sponte *Cod. Rozr.* ⁷⁾ nobilium *Cod. Rozr.* ⁸⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.*

pervenit, et Ducem Switrigal de throno Ducatus Magni Lithuaniae eiicit et expellit, et tam uxorem suam, quam omnes suos ¹⁾, captivat. Dux autem ipse Switrigal manus suas effugit, quoniam conspiratio contra eum conclusa adeo secreta esse non poterat, quin in ²⁾ notitiam per Iwaskonem ³⁾ Moni-widowicz Lithuanum pertingeret ⁴⁾. Fugiens autem ⁵⁾, nullibi in Lithuania subsistere ausus, ubique enim ⁶⁾ metuebat proditionem, sed in terras Russiae se convertit ⁷⁾, sciens quod Lithuanorum animos offensos haberet, Ruthenorum vero plurimum, tum ex largitionibus, tum ex favore ritui eorum impenso, conciliatos et obstrictos. Dux vero ⁸⁾ Sigismundus omnia castra Lithuaniae, videlicet Vilnam, Trokky, Grodno, in suam redegit potestatem; terrae vero Russiae, Smolensko, Withepsko ⁹⁾, Ducis Switrigal fidem sequebantur. Expulsione Ducis Switrigal, Prussiae Magister Paulus de Russdorff, qui tunc apud Ragnetham cum principalioribus Commendatoribus agebat conventum, audita, magno metu cum omnibus suis, conscius zizaniarum quas diffuderat, agi ¹⁰⁾ coepit, et e vestigio Ludovicum de Lansze ¹¹⁾, Conradum de Thruetz, Commendatores, Iodocum Thesaurarium, et Gabrielem de Bayszen ¹²⁾ militem, cum donis ad Sigismundum Ducem Starodubsky, conciliaturus illum, Duce Switrigello relicto, sibi et Ordini, quasi fidem cum fortuna oporteret consistere, transmittit. Quibus vacuis redeuntibus, ampliori pavore Cruciferi territi distinebantur, cum res longe aliter, quam ipsi rati fuerant, cecidissent.

Wladislaus Rex senatores ad res Lithuaniae ordinandas mittit et castrum Olecko conquirit.

Cum autem Wladislaus Rex Novam Civitatem linquens, per solitas stationes pro festo Nativitatis Sanctae Mariae in Sandomiriam pervenisset, celeri nuntio Iohanne Nyemirowicz ¹³⁾ certificatus de Ducis Switrigal expulsionem, vocatis baronibus et Praelatis propinquis, deliberat, quid circa eventum huiusmodi novitatis agendum esset ¹⁴⁾, et si Ducatus Magnus Lithuaniae Duci Sigismundo conferendus: quem per nuntios in Lublin exposit missos, sibi conferri, et se in illo confirmari per Regem et Regnum, supplicabat. Deliberatione autem sumpta, septem consiliarios Lithuaniam, in Lublin ¹⁵⁾ pro festo Sancti Michaelis perveniens, trasmittit, videlicet Sbi-

¹⁾ omnes captivos suos *Cod. Rozr.* ²⁾ ad *Cod. Rozr.* ³⁾ Inaschonem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ perveniret. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ vero *Cod. Rozr.* ⁶⁾ nam ubique *Cod. Rozr.* ⁷⁾ contulit *Cod. Rozr.* ⁸⁾ autem *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Vythewsko *Cod. Calv.* ¹⁰⁾ angi *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ Launsche *Cod. Kost.* ¹²⁾ Bazin *Cod. Kost.* ¹³⁾ Niemierzowicz *Cod. Kost.* ¹⁴⁾ sit *Cod. Rozr.* ¹⁵⁾ Lublinum *Cod. Rozr.*

gneum episcopum **Cracoviensem**, Iarandum de Brudzewo Siradiensem, Iohannem de Lichin Brestensem, palatinos; Wladislaum de Oporow Regni Poloniae vicecancellarium, Laurentium Zaramba castellanum Siradiensem, Spitkonem de Iaroslaw et Przibislaum Dzik de Kadlub castellanum Zarnoviensem, dato eis ad omnia pleno mandato. Erat quidem perprius deliberatum, ut solus Wladislaus Rex Lithuaniam ivisset: quoniam et Dux Sigismundus et omnes Praelati et Boyari ¹⁾ Lithuaniae summopere id precabantur, Rexque ire consenserat, et Dux Sigismundus certificatus de eius adventu, omnia necessaria in viis, per quas iturus erat, abunde providerat. Sed tandem ²⁾ sanius consilium ex multiplici respectu transitum Regis in Lithuaniam prohibuit, solidius et efficacius singula agi et gubernari existimans per consiliarios, quam per Regem. Sed nec tutum videbatur, in mutatione tam subita Lithuaniae personam Regis exponere periculis, quae verisimiliter possent provenire. Misit et tunc Wladislaus Rex exercitum de euriensibus suis, et castrum Olesko ³⁾, quod tunc per Iwaschkonem Przisluzicz Rohatinsky pro Duce Switrigal tenebatur, obsidione cinxit; et illud cum adiutorio Dei conquirens, Iohanni de Syenno filio Dobeslai castellani Lublinensis, dedit in tenutam, certam pecuniae summam sibi in illo inscribens. Ab eo quoque tempore castrum praefatum Olesko cum territorio suo formam provinciae accepit, et in Regni Poloniae rediit unitatem.

**Sigismundus Starodubsky iuramento Regi et Regne praestito, Dux Lithuaniae
creatur.**

Regii nuntii ex Lublin progressi, per Parczow, Myelnik ⁴⁾, Byelsko, aliaque loca, in Grodno perveniunt. Quibus Sigismundus Keystuthowicz personaliter cum omnibus Praelatis et baronibus Lithuaniae ad medium miliare obviam exiens, ipsos honeste et hilariter excepit et in hospitia pro eis praeparata ⁵⁾ conduxit, abunde illis omnia necessaria ministrans. Habitis autem diebus aliquot tractatibus, sub quibus conditionibus Ducatui Magno Lithuaniae ipse Dux Sigismundus deberet praeesse, omnia capitula et conditiones literis patentibus firmant et iuramentis corporalibus hinc inde corroborant. Turpe enim et delirum erat, post mortem Ducis Magni Withawdi Ducatum Lithuaniae alicui simpliciter committere, sequestratione earum terrarum, quae a Regno Poloniae abstractae Duci Withawdo concesserant duntaxat ad vitam, non facta, ne continuatio possessionis illarum

¹⁾ nobiles *Cod. Rozr.* ²⁾ tamen *Cod. Rozr.* ³⁾ Oliesko *Cod. Kost.* Oleschko *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Myednik *Ed. Lips.* ⁵⁾ comparata *Cod. Rozr.*

transiret in perpetuitatem: et ob id tunc Duci Sigismundo cancelli positi
 ne terras Podoliae, Luczensem, Wethli, Olesko, Hrodlo, Lopaczin, ad Re-
 gnum Poloniae pertinentes, usurpet. Omnibus itaque rite compositis, feria
 quarta in die Sanctae Hedvigis, praefatus Dux Sigismundus, consentienti-
 bus universis Praelatis et Boyaris ¹⁾ Lithuaniae, per Sbigneum episcopum
 Cracoviensem, per traditionem gladii, vice et nomine Wladislai Regis et
 Regni Poloniae, de Ducatu Magno ²⁾ Lithuaniae est institutus et investi-
 tus. Et licet Cruciferi de Prussia, expulsionem Switrigali intellecta, misis-
 sent ad Ducem Sigismundum praefatum (ut superius descripsimus) Ludo-
 vicum de Lansze ³⁾ Commendatorem Thorunensem cum aliis, qui et tunc
 praesens aderat, quando supradicta gerebantur, ut Ducem Sigismundum
 averteret et alienaret a Rege et Regno, et ipsum cum Cruciferis nova pacta
 et foedera suscipere induceret: non praevaluit tamen Ludovicus ipse, licet
 fortibus et acutissimis persuasionibus uteretur; adiutus etiam suffragio cu-
 iusdam Lithuani Georgii Buthrim ⁴⁾, qui in Regnis catholicis longo tem-
 pore obversatus, ingenio et prudentia pollebat: sciebat enim Dux Sigis-
 mundus periculum sibi grande imminere, si deserto Rege et Corona ⁵⁾, Cru-
 ciferis se iunxisset ⁶⁾. Maxima tamen tunc instantia, maximoque conatu
 Sigismundum Ducem Magnum Lithuaniae Cruciferi vexabant, ut se cum
 Polonis, per quascunque condiciones posset, ab eis non abnuendas ⁷⁾, ad
 pacem reduceret: adeo conscientia, quid se meritos pro violato foedere sci-
 rent, celare non poterant. Nuntios itaque regios, magnificis muneribus ho-
 noratos, cum omni gratia et favore remittit, et illis inscriptiones Magistr
 et Ordinis Prussiae, quibus cum Duce Switrigal foedera contra Regem et
 Regnum Poloniae inita continebantur, originaliter tradit, singulas artes
 dolos et ingenia, quibus in destructionem Regni Poloniae Magister et Ordo
 Prussiae uti disposuerat, detegentes. Ludovicum vero Commendatorem, ve-
 lut hostem, licentiat: quoniam per literas suas obligaverat se Cruciferos
 velut hostes Regni habiturum. Praefatarum autem literarum, quae foedus
 huiusmodi et institutionem de Ducatu Magno, et terrarum praefatarum re-
 nuntiationem, continent, tenor sequitur et est talis.

„In nomine Domini, Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia tunc
 „multis errorum et dubiorum prudenter occurrimus incommodis, dum gesta
 „aetatis nostrae literarum apicibus et testium annotatione perennamus; pro
 „inde nos Sigismundus Dei gratia Magnus Dux Lithuaniae, Russiae etc. a
 „universorum notitiam tam praesentium, quam futurorum, per haec scripta

¹⁾ nobilibus *Cod. Rozr.* ²⁾ ad Ducatum Magnum *Cod. Rozr.* ³⁾ Lanhsze *Cod. Calv.* ⁴⁾ Buthrom *Cod. Calv. Butrin Ed. Lips.* ⁵⁾ et Regno *Cod. Rozr.* ⁶⁾ iungeret *Cod. Rozr.* ⁷⁾ renuendas *Cod. Rozr.*

„deducimus: quomodo eo tempore, quo Principes, Praelati, nobiles et re-
 „gnicolae Regni Poloniae serenissimum Principem dominum ¹⁾ Wladislaum
 „Regem Poloniae, dominum nostrum et fratrem charissimum, ad Regnum
 „Poloniae invitantes, assumpserunt, et eum, nutu divino, almi Spiritus in-
 „spiratione, de gentilitatis tenebris educentes, ad fidei catholicae gremium
 „per regenerationem baptismatis attulerunt, eidem Domino Wladislao Regi
 „Poloniae, Coroneque et Regno ac ²⁾ regnicolis ipsius Regni Poloniae,
 „et irremeabili animo, firmaque et inviolabili sponsione, ex certa nostra
 „scientia, matura deliberatione, voluntateque ultronea, non compulsi, nec
 „coacti, seu aliquo errore seducti, promisimus et literis nostris firmavi-
 „mus, quod ipsum Dominum Wladislaum Regem, Regnum et Coronam ac
 „regnicolas ipsius Regni Poloniae, non debemus deserere, sed eis toto
 „posse et viribus constanter assistere, et eos contra insultus quorumlibet
 „hominum viventium, cuiuscunque status, conditionis, gradus vel eminent-
 „tiae fuerint, adiuvare. Nos quoque et successores nostri, non debemus
 „dictum ³⁾ Regem et suos successores, ratione huiusmodi subsidii, pro qui-
 „buscumque damnis admonere, exceptis victualibus et equorum pabulis ne-
 „cessariis et opportunis. Demum quia idem serenissimus Princeps dominus
 „Wladislaus Rex Poloniae praenotatus, nos in partem solitudinis suae
 „assumpsit, Magnumque Ducatum terrarum suarum Lithuaniae et Russiae,
 „caeterorumque dominiorum Ducatus praedicti et sua bona paterna, vide-
 „licet Vilnam, et alia bona ad ipsius patrimonium spectantia, de manu
 „sua, deliberatione ⁴⁾, circa nostram electionem, Principum, Praelatorum,
 „baronum et nobilium, utrorumque Dominiorum, videlicet Regni Poloniae
 „et Ducatus Magni Lithuaniae, habita, iuxta continentiam literarum super
 „huiusmodi electione fienda confectarum, nobis dedit et contulit ad tem-
 „pora vitae nostrae, titulo supremi Principatus Lithuaniae, quo uti con-
 „suevit, pro se et suis successoribus reservato, cum omnibus terris, civi-
 „tatibus, castris, districtibus, curiis, villis et cum omnibus utilitatibus ad
 „ea spectantibus, firmiter et irrevocabiliter ⁵⁾, sub eisdem limitibus et ga-
 „dibus, sicut eundem piae memoriae dominus Alexander Magnus Dux te-
 „nebat. Et si inter subditos super huiusmodi graniciis ⁶⁾, vel aliis causis
 „Regni Poloniae ac Magni Ducatus Lithuaniae, aliqua quaestio sive du-
 „bietas oriretur, quemadmodum in vita praefati Ducis fuerant exortae: ad
 „literas et legitima documenta ex utraque parte producenda recurratur, et
 „secundum illarum determinationem finis praedictis quaestionibus et dubiis
 „imponatur. Nos autem debemus et promittimus Serenitatem suam tenere

¹⁾ dictum *Cod. Calv.* ²⁾ et *Cod. Calv.* ³⁾ praedictam *Cod. Rozr.* ⁴⁾ delibera-
 mine *Cod. Kost.* ⁵⁾ inviolabiliter *Cod. Rozr.* ⁶⁾ limitibus *Cod. Rozr.*

„et honorare sicut dominum et fratrem nostrum seniore[m]. Pro quo etiam
 „ipsum, Coronam, Regnum et regnicolas Regni Poloniae praedicti, con-
 „stantiori fiducia prosequi cupientes et prout iustum est, reddere certiores,
 „promittimus, pollicemur et spondemus domino Wladislao Regi Poloniae
 „et inclytis natis suis, Wladislao et Kazimiro, Coronae, Regno et regni-
 „colis Regni Poloniae, sub fide et honore, absque dolo et fraude, et sub
 „onere praestiti iuramenti corporalis, stabilem assistentiam, extunc prout
 „exnunc, et exnunc prout extunc, tenere firma fide, ita, quod post de-
 „cessum nostrum, Ducatus Magnus Lithuaniae cum terris et dominiis omni-
 „bus, etiam Russiae, quibuscunque nunc subiectis et virtute nostra sub-
 „iiciendis, ad ipsum dominum Wladislaum Regem et inclytos natos suos,
 „scilicet Wladislaum et Kazimirum, ac suos successores et ad Coronam
 „et Regnum Poloniae, debent vera et haereditaria successione devolvi:
 „quemadmodum patentibus literis prioribus ¹⁾ desuper confectis est firma-
 „tum, quarum tenorem hic habere volumus pro insertis; exceptis nostris
 „bonis paternis, videlicet Trokky, et aliis bonis ad praedictum patrimonium
 „spectantibus, quae per nostrum decessum ad filium nostrum Ducem Mi-
 „chaelem, seu ad alios filios legitimos et futuros, devolventur: de quibus
 „nihilominus praefatus Dux Michael et alii filii futuri ipsi domino Regi,
 „filiis suis et eorum successoribus, ac Coronae et Regno, cum suis succe-
 „daneis, perpetuis temporibus, prout caeteri Principes terrarum Lithuaniae
 „et Russiae, seu Duces Magni, per utramque partem pro tempore eligendi,
 „obsequi, obedire, subiici tenebuntur et servire. Quos si, non habita prole,
 „ab hac luce contigerit decedere, extunc praedicta bona paterna ad prae-
 „fatum dominum Regem, natos et successores suos, et ad Coronam Regni
 „Poloniae devolventur. Praeterea tenore praesentium profitemur, quod terra
 „Podoliae cum omnibus civitatibus, castris, oppidis, villis et districtibus,
 „plene et ex integro, in omnibus suis limitibus, sicut ab antiquo spectat
 „et protunc spectabat et pertinebat, spectareque debet et pertinere ad
 „Regnum Poloniae, perpetuo et in aevum; neque deinceps per nos aut
 „successores nostros, per Ducatus Magni incolas, Regnum et Corona im-
 „petetur pro eadem terra quibuscunque modis aut coloribus exquisitis
 „Item, quia stantibus inter nos tractatibus, castrum huiusmodi Olesko
 „de quo plurima damna hostiliter Regno et ipsius subditis inferebantur
 „per gentes regias est vallatum, in casu, quo ad manus regias per de-
 „victionem, aut aliis quibuscunque modis devolveretur, ipsum ²⁾ castrum
 „cum bonis ad ipsum ³⁾ spectantibus praefatus dominus Rex et Corona te-

¹⁾ prioribus literis nostris *Cod. Rozr.* ²⁾ hoc ipsum *Cod. Rozr.* ³⁾ ad illud
Cod. Rozr.

„nebit, possidebit pacifice et quiete, nisi nobis illud dare, vel pro se re-
 „tinere vellet, quod stabit in sua libera voluntate. Alia vero, sicut Lucz-
 „sko, Wladimiria et alia castra, civitates et districtus, ad ipsa spectantia,
 „quae frater noster bonae memoriae Dominus Alexander alias Withawdus ¹⁾
 „olim Dux Magnus Lithuaniae possidebat, praeter castra ad terram Po-
 „doliae spectantia, etiamsi medio tempore ad possessionem domini Regis
 „aut Coronae devenirent, nobis ad tempora vitae nostrae ²⁾ tenenda et pos-
 „sidenda dari debent et assignari. Quae quidem castra nulli ad tenendum
 „dare promittimus, nisi prius in manibus nostris corporale praestet iura-
 „mentum, et suis literis patentibus se inscribat, quod ea ³⁾ pro nobis fide-
 „liter tenebit, et post decessum nostrum nulli ea, nisi praefato fratri no-
 „stro, domino Regi, aut filiis suis, vel Coronae Regni Poloniae, assignabit ⁴⁾.
 „Item Rathno, Wyethli ⁵⁾, Lopaczin, cum bonis ad praedictos districtus
 „spectantibus, dominus Rex et Corona perpetuo possidebit. Praeterea sub
 „fide et honore, absque fraude et dolo, ac onere praestiti iuramenti, omnes
 „ligas, inscriptiones, uniones, si quas unquam in damnum, periculum, aut
 „contemptum fecerimus eiusdem domini Regis, filiorum suorum et Regni,
 „et quorumvis Dominiorum suorum, cum cuiuscunque status aut conditionis
 „hominibus fecissemus, et specialiter ligas et inscriptiones per impressio-
 „nem et importunitatem Ducis Switrigal, per nos, Principes, Boyaros et
 „nobiles cum Cruciferis de Prussia et Livonia factas et firmatas, abolentes
 „et in nihilum redigentes, promittimus et spondemus, quod nulli hominum,
 „cum quibus foederati fuimus et uniti, favoribus, subsidiis et quibuscum-
 „que praerogativis, suae Maiestati, filiis suis aut Coronae praeferre volu-
 „mus, nec unquam contra ipsos esse: quinimo ipsum, filios suos et Coro-
 „nam eius, supra et ultra, et contra omnes, et specialiter contra praefatos
 „Cruciferos de Prussia et Livonia, nostris auxiliis, consiliis et favoribus,
 „et quibusvis subsidiis, et vita, et rebus etiam, quotiescumque et contra
 „quoscumque inimicos opportunum fuerit, tota nostra potentia et viribus
 „cum omnibus nostris subditis adiuvaré, et ad haec firmiter obligamur,
 „nec unquam ipsum dominum Regem Poloniae, filios suos, aut Coronam,
 „aliquibus exquisitis coloribus volumus deserere et aliis adhaerere; sed se-
 „cum stare in prosperis et adversis, et eum, filios suos et Coronam ab
 „omnibus adversitatibus et periculis pure, constanter et fideliter praemu-
 „nire. Item promittimus, pollicemur et spondemus, ut supra, quod nos,
 „aut nostri successores, praedictum Magnum Ducatum tenentes, ut praefertur,
 „non aspirabimus ad cuiuscunque suggestionem, aut inductionem,

¹⁾ Vitholdus *Cod. Rozr.* ²⁾ ad ipsius vitae nostrae tempora *Cod. Rozr.* ³⁾ quod ea desunt in *Cod. Calv.* ⁴⁾ assignabunt. *Cod. Calv.* ⁵⁾ Wietlicz *Cod. Kost.*

„ad recipiendum regale fastigium, videlicet coronam, contra praefati
 „minic Regis, successorum suorum et Coronae Regni Poloniae scientia
 „voluntatem et consensum. Et haec omnia praemissa et singula super
 „contenta, ut maiorem roboris obtineant firmitatem, nos Mathias Vilnensis
 „Andreas Luceoriensis, episcopi; Alexander Iwan ¹⁾ Wladimirowicz ²⁾, S
 „myon Iwanowicz, Phedor Koributhowicz ³⁾, Duces; Hosak castellan
 „Vilnensis, Michael alias Kenzgal ⁴⁾ capitaneus Samagittiae, Iohannes ab
 „Iawnus ⁵⁾ palatinus Trocensis, Zimwyekrathereszczicz, Rumpoldus marsalc
 „Petrossius Monthigerdrowicz, Gastoldus Schedibor ⁶⁾, Radiwil ⁷⁾ Hosti
 „wicz ⁸⁾, Emdigidi Iurga, Naczucz Gimbilowicz ⁹⁾, Olechno Dowoynowicz
 „Schak Dnagal, vexilliferi; Goyllin Nadogowicz ¹¹⁾, Praelati, Duces, Boy
 „et nobiles terrarum Lithuaniae et Russiae, de certa scientia, manda
 „ratihabitione et consensu aliorum omnium fratrum, amicorum et consang
 „neorum nostrorum, Boyarorum et nobilium, promittimus pura fide, absq
 „dolo et fraude, et sub onere corporaliter super ligno Crucis vivificae pr
 „stiti iuramenti, quod praefatus dominus Sigismundus Magnus Dux L
 „thuaniae, noster dominus generosus ¹²⁾, tenebit, attendet et servabit, ne
 „que cum ipso tenebimus et servabimus inviolabiliter, ipsumque, successor
 „suos, dominos nostros, Magnos Duces Lithuaniae futuros, inducemus
 „tenendum et servandum fideliter et constanter suprascripta; harum, qu
 „bus sigilla nostra, Praelatorum, Ducum, Boyarorum et nobilium sup
 „scriptorum sunt appensa, testimonio literarum. Actum et datum in Grodn
 „feria quarta in die Sanctae Hedvigis, Anno Domini Millesimo quadri
 „ngentesimo tricesimo secundo.“

Litterae testantes oppidum Hrodlo esse de corpore Regni Poloniae ¹³⁾

„In nomine Domini, Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ne c
 „quae aguntur in ¹⁴⁾ tempore, cum lapsu temporis evanescant: saga
 „humanae naturae discretio consuevit gesta mortalium scripti patrocini
 „roborare. Proinde nos Sigismundus Dei gratia Magnus Dux Lithuaniae
 „Russiae etc. recognoscimus et fatemur per praesentes, quod oppidum
 „districtus Hrodlo, supra fluvium Bug situm, cum omnibus et singulis vill
 „granicis, gadibus, limitibus, et signanter cum omnibus appendiciis et a
 „tinentiis ¹⁵⁾ universis, prout in se longe, late et ab antiquo consistit,

¹⁾ Iwan deest in *Cod. Kost.* ²⁾ Wladzymirzowicz *Cod. Calv.* ³⁾ Corituchow
Cod. Rozr. ⁴⁾ Kasgal *Cod. Calv.* ⁵⁾ Iawnuth *Cod. Kost.* ⁶⁾ Sendibel *Cod. Kost.* ⁷⁾ E
 divol *Cod. Calv.* Radziwil *Ed. Lips.* ⁸⁾ Osthrzewycz *Cod. Calv.* Hosticzowicz *Cod.*
Rozr. ⁹⁾ Gumbilowicz *Cod. Rozr.* (Ginwilowicz). ¹⁰⁾ Dulwoinowicz *Cod. Kost.* ¹¹⁾ C
 gilmin Nadagowicz *Cod. Calv.* Goilus Nadagowicz *Cod. Kost.* ¹²⁾ gratiosus *Cod. Ro*
¹³⁾ Litterae testantes oppidum Hrodlo esse de corpore Regni Poloniae. *desunt in C*
Calv. ¹⁴⁾ cum *Cod. Calv.* ¹⁵⁾ appenditiis et adhaerentiis *Cod. Rozr.*

„Coronam Poloniae spectabat, pertinebat, spectatque et pertinet, ac spectare et pertinere debet, nunc et in aevum, et omnibus temporibus perpetuis ¹⁾ duraturis. Propter quod nos Sigismundus Magnus Dux Lithuaniae supradictus spondemus, promittimus et pollicemur praesentibus scriptis nostris, quod pro dicto oppido et omnibus suis attinentiis supradictis, serenissimum Principem dominum Wladislaum Regem Poloniae, et ipsius successores, et Coronam Regni Poloniae, nullatenus impetemus, neque inquietabimus, vel molestabimus quacumque ratione, negotio, modo, ingeniiis ²⁾, vel coloribus exquisitis. Harum, quibus sigilla nostra ³⁾, Praelatorum, Principum et baronum nostrorum infrascriptorum, praesentibus sunt appensa ⁴⁾, testimonio literarum, videlicet reverendissimorum in Christo patrum, dominorum, Mathiae Vilmensis, Andreae Luceoriensis, episcoporum; nec non Alexandri, Iwan ⁵⁾ palatini Trocensis, Zimwyekratherseicz, Rumpoldi marsalci, Petrassii Monthigerdrowicz, Gastoldi Schedbori, Radiwil Hostikowicz, Emdigidi Iurga, Naczucz Gimbilowicz, Olechno Dowoynowicz, Schak Dnagal, vexilliferorum; Goyllin ⁶⁾ Nadogowicz ⁷⁾. Actum et datum in Grodno, feria quarta in die Sanctae Hedvigis, Anno Domini Millesimo quadringentesimo tricesimo secundo.“

Dux Fethko de Ostrog cum exercitu a gentibus Wladislai Regis dubio admodum Marte caeditur et fugatur.

Rebus publicis in Lublin prudenter et mature compositis, Wladislaus Rex versus terras Russiae se contulit et Leopolim descendit: ubi exercitum suum victorem, a conquisitione castris Olesko reversum, novarum gentium supplemento auctum, in Podoliam contra Ducem Fethkonem de Ostrog, praeficiens eis in capitaneos Vincentium de Schamotuli castellanum Myedzrzecensem et capitaneum Russiae, et Iohannem Manszik ⁸⁾ de Dambrowa, transmittit. Is enim ex omnibus Principibus Lithuaniae et Russiae, vir erat magnae audaciae et magnae in armis aestimationis, qui cum auxiliatoribus Thartaris, Valachis, Ruthenis et Besserabis ⁹⁾, quorum maximum numerum sibi conquisiverat, continua invasione ex castris, quae pro Duce Switrigal in Podolia tenebantur, subditos Regis premebat. Veniente itaque exercitu Regis in Podoliam, Fethko, velut in armis et praeliis exercitatus, configere iusto concursu cum exercitu regio detrectavit, sed furtive et par-

¹⁾ perpetuo *Cod. Rozr.* ²⁾ ingenio *Cod. Rozr.* ³⁾ sigillum nostrum *Cod. Calv.* ⁴⁾ est appensum *Cod. Calv.* ⁵⁾ Ioannis *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Gogilmin *Cod. Calv.* ⁷⁾ Goilium *Cod. Kost.* ⁸⁾ Nagodowicz *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Męzyk *Cod. Kost.* ⁹⁾ Bessarabis *Cod. Rozr.*

ticulariter saepe Polonos infestabat, et saepe particularibus congressibus victus, discedebat. Exercitus tamen regius, dum Fethko pugnandi copiam non faceret, ad expugnationem castrorum se convertens, fere omnia castra in Podolia, quae pro Duce Switrigal tenebantur, conquisivit. Restabat castrum Braczlav ¹⁾, quod praefatus Fethko, adventum Polonorum praesentens, una cum oppido, ne Poloni eo potirentur, cremavit. Redibat iam exercitus Regis ad propria, universa Podolia in ditionem Regis et Regni subacta et expulso Fethkone; Fethko tamen, velut vir acri ingenii, moleste ferens et ademptionem Podoliae et suam turpem exclusionem, novas gentes ex Thartaris et Valachis, Bessarabisque ²⁾ conducens, vindicare iniurias suas parabat. Et licet esset et robore et numero gentium multo superior, intelligens tamen Polonos ex superioribus triumphis de se relatis inescatos esse, nullatenus decernere statuit, nisi postquam Polonos iniquitate loci videret inferiores. Aliquanto itaque tempore per silvas et nemora, Polonis ignorantibus, castra eorum secutus, ad fluvium Morachwa, et prope villam Kopestrzin ³⁾, paludinosum et dilatatum ripis, occultus et septus silvis consedit, intelligens futurum esse debere, quod illic exercitus regius fluvium praedictum, cum alibi propter alluviam et lubricitatem suam erat impermeabilis, esset superaturus. Nec eum opinio fefellit. Die itaque Dominico Sancti Andreae Apostoli gloriosi, mane, Polonorum exercitus, qui Fethkonem aliis progressum itineribus per exploratores pro comperto habens, expectatione omni deposita praelii eo die conserendi, ad angustias praefati fluminis, motis castris, pervenit. Erat autem ibi agger piscinam fluminis continens, infra quem duo loca strata virgultis ex industria et capitaneorum iassu erant, ut facilior esset exercitui transitus, et ne pars media invaderetur ab hostibus, altera non valente ferre subsidium; quae omnia callidi Ducis Fethkonis ingenium evenire necessaria ⁴⁾ sperabat, iniquitate loci spem suam nutriente. Dum itaque per loca strata virgultis exercitus pars media ripam alteram cum medietate curruum transisset (palustris enim locus ⁵⁾ hinc et hinc transitum extendi prohibebat), nec dum medietas Polonorum aggerem transiverat, subito cum Ruthenorum et Thartarorum copiis, quem nihil eorum, quae Poloni agebant, latebat, superveniens Fethko destinata exequitur, et tum virorum multitudine (habebat enim de qualibet gente aliquot millia), tum loci iniquitate fretus, Polonos animose cum tubarum validissimo clangore invadit. Incerti ac trepidi Poloni, et quid primum agerent, nescii, quomodo resisterent et periculum, quo comprehensi fuerant, qualiter evaderent, non quomodo ⁶⁾ vincerent,

¹⁾ Braslaw *Cod. Calv.* ²⁾ Bessarabisque *Cod. Rozr.* ³⁾ Kopestrzin *Cod. Rozr.*
⁴⁾ necessario *Cod. Rozr.* ⁵⁾ lacus *Ed. Lips.* ⁶⁾ et quomodo ac qualiter *Ed. Lips.*

cogitabant, et altera residua medietate aggerem transire, suis quoque, qui aggerem transierant, suffragio esse, contendente, curruum obstabat propriorum, alter alterum prementium, congeries. Occursum est tamen per primos Fethkoni, et quantum et temporis angustia et loci iniquitas patiebatur, tumultuarie acies instructa. Commititur itaque inter utrosque ingens praelium, et multi mortales hinc inde cadunt; multi ad eos, qui adhuc ripam tenebant alteram, refugiunt. Pars altera exercitus regii nihil cunctata suis in auxilium accurrit. Et nedum per loca virgultis strata, ex quibus currus, transitum eorum impedientes, in aquam et lutum praecipitant, sed et per loca aquosa et paludinea et aquam piscinae, quae congelata debilitate multitudinem glomeratam sustinebat, suis in auxilium accurrit: parum tamen abfuit, quin violatis fragilibus glaciebus, suffocarentur. Singuli glaciem supergressi, et praelium de integro, quod hostes iam finitum credentes, manus rapaces in currus et spolia Polonorum iniecerant, resumunt. Aeque Marte longo tempore certatum est, nec pars aliqua pedem visa est referre: quoniam Polonis constantia et recordatio recentium triumphorum, Fethkoni numerositas suorum, animos dabant. Poloni etsi magna vi adnisi, memorabilem in hostibus caedem ederent, multitudine tamen hostes freti, acie Polonorum perfracta et pugna ¹⁾, quasi iam debellatum foret ²⁾, relicta, ad spoliandos currus prouunt. Interim providentia divina, unus ex praefectis exercitus regii, Kemlicz, vir singularis animositatis et virtutis, qui cum centum equis pabulatum, praedatumque iverat, casu supervenit; et intelligens ex vociferantium clamore, clangoreque buccinarum et fragore, stridoreque armorum, praelium agi, celerrime accurrit, tubisque canere coepit. Quarum sonitu hostes audito, quam gravissime perturbantur; Poloni vero reintegratis, resumptisque viribus, quod plerumque in spe victoriae accidere consuevit, acrius pavidos et perturbatos, ac spoliationi quadrigarum intentos, impugnare coeperunt. Hostes undique circumventi, partim caesi, partim ex curribus eieci ³⁾. Kemlicz autem venisse non contentus, etiam cum suis terga hostium invadit: tumultusque maior inde exortus, cum multitudo ingens crederetur, exercitum Fethkonis primo turbavit, mox in fugam vertit. Solutis siquidem ordinibus, cum et a tergo et a fronte instaret Polonus, sustinere Rutheni et Thartari impetum non valentes, dissipabantur. Deinde ordinibus rarefactis, pedem referentes, victoriam concedunt, et in fugam sparsi, quo quemque sors ferebat, dilabuntur. Strata erant et corporibus et rebus itinera, quae copiarum et exercitus duces colligere victoribus votabant, sed insistere fugientibus hortabantur. Nec gentes regiae detrectavere imperium, sed omnibus sarcinis et spoliis hostium

¹⁾ pugna quoque *Cod. Calv.* ²⁾ esset *Cod. Rozr.* ³⁾ eieci sunt. *Cod. Rozr.*

contemptis, hostes trucidando (nullus enim pro fracta fide captivabatur), usque ad noctis medium insequabantur. Divino itaque munere, etsi Dux Fethko evaserit, multa tamen millia Thartarorum, Bessaraborum ¹⁾, Valachorum, Ruthenorum, tunc occisa sunt, et victoria notabilis, multis memoranda saeculis, relata. Signa hostium duodecim capta, in signum victoriae in ecclesia Cracoviensi collocata sunt ²⁾. Ex Polonis duo tantummodo notabiles ³⁾, Iacobus Tresthka de Michoczin ⁴⁾ et Nicolaus Myeczslai de Smogorzow ⁵⁾, desiderati. Omnis autem relati triumphi et ereptae tunc victoriae, expiataeque iam superimpendentis cladis decus et gloria, Kemliez tributa est: cuius sublatus clamor ⁶⁾ et invasio in terga hostilia facta, conterritis hostibus ⁷⁾, vincendos praebuit, vehementius suo periculo consternatos. Agebat diem illum Wladislaus Rex Leopoli, et in ecclesia Sanctae Crucis fratrum Minorum divinis officiis et orationibus vacans, usque ad vesperam insistebat, auxilium de coelo, erectis oculis et brachiis tensis, deprecando: sollicitus enim erat de suis, quos sciebat inter hostium gravissimas insidias et pericula in capita eorum comparata versari. Nec voce tantummodo, quantum ⁸⁾ lacrimis, superni muneris suffragia flagitabat; nec potiundae ex hoste victoriae, sed vitae militum suorum, quos in tam grandi doctus fuerat versari periculo, cupidine magis sollicitus, diebus ac noctibus in orationibus excubabat. Ipso itaque adhuc in praefata ecclesia Sanctae Crucis perseverante et omnipotentis Dei clementiam implorante, vicisse exercitum Regis, et de Fethkone et de Thartaris victoriam retulisse, et utrosque profligatos vulgatum est, non quidem ex authore aliquo certo, cum locus praelii, quadraginta miliaribus a Leopoli distaret; sed adeo unus ad alium, eventum victoriae, nescitur quo rumore ortum, perferebat, ut plena certitudo triumphi tunc habita esset, et laetitia magna in populo exorta, iussu etiam Regis, Te Deum laudamus ⁹⁾, ora ecclesiarum resonarent. Isque sermo confestim diffusus in Poloniae Regnum, universos exultatione et gratulatione replevit; cum vero eius famae ¹⁰⁾ certus non extaret author, resedit. Venit altera die nuntius a capitaneis exercitus missus, et rem ita gestam, ut fama vulgaverat, postquam retulisset, tam Wladislaum Regem, quam omnes suos et in devotionem ampliorem et in admirationem seu religionem quandam convertit. Tali victoria ex hostibus et fidei et suis, Wladislaus Rex, relata, in gratulationem novam prorupit, eo quidem maiori cum gaudio, quo prope ¹¹⁾ metum fuerat. De Leopoli tandem versus

¹⁾ Bessaraborum *Ed. Lips.* ²⁾ in ecclesiam Cracoviensem collecta sunt. *Cod. Rozr.*
³⁾ notabiles nobiles *Cod. Kost.* ⁴⁾ Mikoczin *Ed. Lips.* ⁵⁾ Myeczslai de Synogorthow
Cod. Calv. Mieczslai do Moskorzow *Cod. Kost.* ⁶⁾ clamor et vociferatio *Cod. Kost.*
⁷⁾ conterritos hostes *Cod. Rozr.* ⁸⁾ sed et *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Hymnum Te Deum laudamus
Cod. Rozr. ¹⁰⁾ rei *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ quo propius *Cod. Rozr.*

Cracoviam per solitas stationes procedit, missis exercitui victori et vestibus et pecunialibus donativis. Cui, cum Cracoviam venienti omnes ecclesiarum processiones in obvium exiissent et Regem et victorem excepturae, ipse ex equo descendens, pedibus sequendo processiones, urbem cum notabili procerum et nobilium caterva ingressus est, signis hostium in praelio captis eum praecedentibus; nec prius regiam intravit, donec multarum ecclesiarum limina adiens, gratias Altissimo pro concessa victoria, precibus et eleemosynarum largitione, persolveret. Mansit autem Wladislaus Rex Cracoviae diebus pluribus cum Praelatis et baronibus suis, qui ad suam Serenitatem confluerant, et illic Natalis Domini dies egit, de rebus publicis plures et necessarias faciens dispositiones, et ad legationes Regum et Principum, edens responsa.

Switrigal in Lithuaniam cum ingenti exercitu irrumpens, a Sigismundo Magno Duce Lithuaniae vincitur, qui in loco certaminis ecclesiam Beatae Virginis Mariae erigit.

Sed nec Lithuaniae res tempore eodem minus secundae fuere. Dux enim Switrigal, dum ulturus iniuriam foedae suae ac suorum expulsionis, coadunato ex Ruthenis et Thartaris exercitu viginti millium armatorum, in Lithuaniam venisset, et exercitus Cruciferorum de Livonia illi coniunctus, magnum sibi animum tribuisset Lithuaniae recuperandae: Dux Magnus Lithuaniae Sigismundus, ex Lithuanis et Samagittis et Polonis, qui terram Drohicensem inhabitant, exercitu, utcumque poterat, confecto, illi circa Oszmyani ¹⁾ occurrit. Et licet Wladislaus Rex subsidium notabile in gentibus Sigismundo Duci misisset, praeficiens illis in capitaneum Msczugium de Skrzin, militem non minus animosum, quam belli peritum: expectare tamen adventum illius, et festinatio ad congressum, et vastatio crudelis terrae Lithuaniae igne et ferro per Ducem Switrigal et eius exercitum inflicta, prohibebat. Die itaque Conceptionis Sanctae Mariae, feria secunda in diluculo, Dux Magnus Sigismundus, exercitu suo, qui respectu hostium tenuis et infirmus erat, ordinato, congressum in hostem et impetum facit. Fervebat aliquanto tempore bellum inter partes, et caedes mutua mortaliu plurimorum edebatur, et in horas aliquot bellum obstinatis animis gestum, protelabatur ²⁾, modo spem, modo metum, utraque parte sibi augurante. Dux ipse Sigismundus non spectator solum, sed et adhortator suorum aderat, et acies, quas frangi potentia hostium vel debilitari videbat, novos immittendo pugnatores, sustentabat. Rutheni tandem et Thar-

¹⁾ Hosmany *Cod. Calv.* ²⁾ proferebatur *Cod. Rozr.*

www.libtool.org) sustinere impetum Lithuanorum non valentes, pedem referunt. Quibus metu percussis, Lithuani fortius instant, et tandem divino munere ad extremum superant et prosternunt. Decem millia occisa, quatuor capita hostium eo die referuntur. Captus et tunc fuit Dux Georgius Langwincz, nepos germanus Wladislai Regis, qui partes Ducis Switrigal secutus ipsum et robore corporis et consilio adiuuabat. Dux ipse Switrigal, mutando equos, manus per fugam evasit hostiles, licet ad comprehendendum corpus unum illud persequentium aspiraret intentio. Signa hostium octo capta, in ecclesiam Vilmensem in triumphum signum delata sunt. Dux ipse Magnus Sigismundus, tum pro evitato periculo, tum pro obtenta victoria de hoste laetus, primitias triumphum sui, ut par erat, voluit insignire. In loco itaque certaminis ecclesiam in honorem Beatissimae Virginis Mariae construit et eam donis et largitionibus plurimis dotat, libertat et privilegia, sacerdotum numerum illic constituens, qui laudes iugiter Beatae Virginis persolvant, quae in dicata sibi Conceptionis die ipsum et exercitum eius referre de hostibus tam insignem victoriam obtinuit. Huius triumphum novitas cum veloci nuntio ad Wladislaum Regem fuisset perlata, gaudia gaudiis cumulata sunt, et Rex ipse de donis multiplicatis, Domino Deo uberis et continuas solvebat gratiarum actiones.

Hussitae ductu Procopii Rasi saeviant in Slesiam.

Secunda mensis Iulii die, Thaboritarum et Orphanorum exercitus sub ducatu ²⁾ Procopii presbyteri, qui Rasmus vocatus est, Slesiam intrans, multam illam percellit tam caedibus quam spoliis. Sed et monasterium insigne Trzbniczense, contractis pulcherrimis Sanctorum imaginibus, a Beata Hedviga fabricatis ³⁾, campanis abductis, plumbo, quo universum monasterium etiam fuerat, deposito, incendunt. Monasterium insuper Lubusch ⁴⁾ et oppidum Winczyk, Prawnsnik, Myeliez ⁵⁾, caede, spolio et igne depopulantur. Oppidani Olesniczenenses terrore eorum percussis, oppido Olesnicza ⁶⁾, ne eorum potirentur, incenso, cum omnibus fortunis et pignoribus suis in Wroclaw tislaviam diffugunt. Sed Hussitae supervenientes, igne extincto, multis spoliis et com meatibus, quae efferri angustia temporis non sinebat, potiuntur.

¹⁾ barbari Tartari *Ed. Lips.* ²⁾ ductu *Cod. Rozr.* ³⁾ olim fabricatum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Eubicz *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Pramsnik, Mielcz *Cod. Kost.* ⁶⁾ Oleschnicza *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1433.

Polonis de bello Cruciferis inferendo deliberantibus, nuntii Concilii Basiliensis adveniunt, et legatos ad Concilium mitti pro sopiende iam iam erupturo bello, petunt.

Dies Natalis Domini Wladislaus Rex Cracoviae celebravit, pluribus quoque diebus nonnisi consilio Praelati et barones vacabant, exquirentes vias varias et diversas, qualiter bellum, quod Cruciferis de Prussia, treugis in festo Sancti Iohannis Baptistae expirantibus, inferre deliberaverant, prosequerentur et contraherent aliquorum vicinorum auxilia, postquam sociorum pro illo tempore pervenire non poterant. Et licet plures viae fuissent repertae, placuit tamen pro Dominica Reminiscere in Sandomiria teneri conventionem, et pluribus consiliariis accersitis, maturiori consilio digestis rebus, conclusionem singulis dari. Ex Cracovia itaque Wladislaus Rex egressus, per Novam Civitatem et alia loca in Iednam processit, et illic Carnisprivii dies egit. Quibus transactis, per stationes solitas in Sandomiriam pro Dominica Reminiscere advenit ¹⁾. Ubi ad suam Serenitatem Concilii Basiliensis, iam in eadem civitate Basilea supra Rhenum sita inchoati, quod Iulianus de Caesarinis tituli Sancti Angeli Diaconus Cardinalis, velut Apostolicae Sedis Legatus per Martinum Papam quintum ad id specialiter pro Bohemorum reductione missus, inchoaverat, et quod Eugenius Papa quartus in principio suae assumptionis confirmans, tandem aliter persuasus dissolvere studebat, solennes venerunt oratores et Nuntii videlicet ²⁾: Iohannes episcopus Parmensis, Gwilhelmus ordinis Beatae Mariae ³⁾ de monte Carmeli, Provincialis Lombardiae, et Antonius de Beruntiiis Decretorum Doctor, Ducis Sabaudiae Amadei ⁴⁾ consiliarius. Hi cum omni reverentia suscepti, die Dominico Reminiscere in ecclesia Sanctae Mariae Sandomiriensi, praesente Wladislao Rege, Sophia Regina, Sbigneo episcopo Cracoviensi et pluribus baronibus Poloniae, finita missa maiori, legationem eorum, nomine totius Concilii Basiliensis, per organum Iohannis episcopi Parmensis, exponunt. Qui notabili et diserta oratione, assumpto themate: „Hora est iam nos de somno surgere: nunc est enim propior „salus nostra, quam cum credidimus ⁵⁾,” usus, statum Concilii Basiliensis

¹⁾ pervenit. *Cod. Rozr.* ²⁾ Nuntii autem hi fuerunt: *Cod. Rozr.* ³⁾ B. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Amadei *Cod. Calv.* ⁵⁾ *Epist. B. Pauli ad Roman. C. XIII. v. 11.*

et eius auctoritatem, principaliter a Christo, deinde a Concilio Constantiensi et duorum Summorum Pontificum decreto et consensu pendentem, extollebat, causas dissolutionis per Eugenium iniectas confutans, dissolvens et evacuans. In summa rogabat: ut Wladislaus Rex illud sua auctoritate et assistentia roboraret, et ambasiatores ¹⁾ suos solennes ad illud mitteret, simul et Praelatis Regni sui mandaret, ut in Basiliensem civitatem pro celebrando huiusmodi Concilio transirent; cum magna esset spes de Bohemorum reductione, pro qua diu armis frustra certatum est, cum eorum principales duces vocati per Concilium in Basileam veniebant, informationem Concilii et ecclesiae subituri. His, deliberatione in consilio regio habita, responsum est: Velle Wladislaum Regem cum suis Praelatis et baronibus, conventionem instituta, deliberare, et super omnibus per Concilium Basiliense petitis, missis ambasiatoribus ²⁾ suis, Concilio ad plenum respondere. Cum tali dimissi responso, et per Wladislaum Regem Schubis ³⁾ et aliis honorati muneribus, in Prussiam, conducente eos nuntio regio, processerunt, Prussiae Magistrum et Ordinem, ut Concilio adhaereret et pacem cum Rege Poloniae susciperet, requisituri. Petebant insuper: ut Wladislaus Rex, ultionis animo deposito, certam magis cum Cruciferis et aliis hostibus suis susciperet pacem, quam speratam victoriam. Et cum ad hoc quoque Concilium Basiliense sit congregatum, ut pacem inter catholicos Principes procuraret, ad hoc se missos multipliciter astruebant, ut pacem inter Wladislaum Regem et Cruciferos reformarent et efficerent, cum ex eorum contentione et bello, rebus fidei et ecclesiae maximum pararetur impedimentum; offerebantque se fideliter et pure, pro integranda pace, nomine Sacri Concilii, scita regia voluntate, laboraturos. Quibus, quoad hanc petitionem, responsum est: Pacem Regem et Regnum nunquam abnuisse, neque eo animo unquam fuisse, ut bellum malit quam pacem; se quidem custodivisse semper pacta cum Cruciferis stabilita: eos vero, opportunitate visa, in Regnum vacuum arma sumpsisse, et notabiles eius partes ferro et igne vastasse, stuprasset virgines, templa et aedes sacras conflagrasset ⁴⁾, castra quoque et civitates Regni sui occupasse et in hanc diem detinere. Velle tamen in omnibus sequi sacri Concilii hortamenta, et dummodo detur satisfactio, a bello cessare: quod ⁵⁾ repellere multiplicibus rationibus tunc expressis deduxit, quamvis invitum, quam ⁶⁾ inferre.

¹⁾ legatos *Cod. Rozr.* ²⁾ oratoribus *Cod. Rozr.* ³⁾ vestibus pelliceis *Cod. Rozr.*
⁴⁾ succendisse *Cod. Rozr.* ⁵⁾ quod quidem bellum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ magis quam *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Contra Cruciferos bellum decernitur.

De bello vero Cruciferis movendo, dum consilium fuisset agitatam pluribus diebus, nemo erat, qui illud prosequi ardore magno, expirantibus treugis ¹⁾, non censuisset. Difficultas tamen non parva interponebatur, quod Wladislaus Rex, velut homo ²⁾ labore et senio confectus, caligantibus oculis, illi interesse non poterat: ex cuius absentia singula negotia administrandi belli videbantur difficiliora. Accedebat, quod nec Lithuani proprio bello occupati, nec terrae Russiae, ne per hostes interciperentur, suffragia praestare poterant. Sed nec Thartaros, nec Valachos, ad huiusmodi bellum accersire, plures conditiones admittebant. Quamvis igitur tot in ³⁾ consulentium obversarentur animis graves conditiones, geri tamen bellum contra Cruciferos placuit, divino assumpto auxilio, quod nunquam deest his, qui iustius arma induerant, et ⁴⁾ proprio duntaxat milite bellum gerendum administrari. Placuit et pluribus saecularibus consiliariis suffragium Bohemorum, quamvis haeresim Viclephistarum tenentium ⁵⁾, non abiicere, quod se Wladislao Regi exhibituros contra Prussiam et quoslibet hostes suos, nuntiis et literis pollicebantur. Placuit et pro festo Sancti Iohannis Baptistae in oppido Kolo conventionem generalem agi et omnium terrarum more bellico exercitus illuc advenire, in terras hostiles exinde processuros. Placuit et sententiam, an Rex propria persona exercitui praesit ⁶⁾, an alium in locum suum substituatur ⁷⁾, in conventionem Kolensem deferri. Tali conclusione accepta, mandato Regis et provisione singula, quae pro bello futuro bene administrando erant necessaria, summa diligentia parabantur, et universi regnicolae ad arma et bellum futurum gerendum se tempestive praeparabant.

Hussitae duce Byedrzych presbytero apostata Scepusium depopulantur.

Ex Sandomiria Wladislaus Rex in terras Maioris Poloniae per solita loca processit, et in Kalisch Pascha Domini celebravit. Circa Conductum autem Paschae exercitus Bohemorum Thaboritarum, cuius Dux erat Byedrzych presbyter apostata, ex Slesia superveniens in Regnum Hungariae, animo spoliandi et praedandi illud, dum esset Rege suo Sigismundo vacuum

¹⁾ induciis *Cod. Rozr.* ²⁾ velut ex *Cod. Rozr.* ³⁾ igitur oculis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ idque *Cod. Rozr.* ⁵⁾ quamvis haeticorum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ praesesse *Cod. Rozr.* ⁷⁾ substituere debeat *Cod. Rozr.*

(in Italiam enim pro corona imperiali obtinenda discesserat), per Mislinicze ¹⁾ et alia loca Regni Poloniae irrupit. Clausae autem erant per arborum incisiones mandato Regis et consiliariorum Regni Poloniae viae; prohibere enim transitum illis in Hungariam Wladislaus Rex magnopere cupiebat, et quantum in eo erat, moleste ferebat Hungaros ab illis vexari. Exercitus tamen praefatus intelligens Regem et Polonos domestico bello occupatos, nihil incisione arborum et praeclosure viarum territus, securibus et igne ²⁾ truncos obstantes consumunt, et obstantia quaeque, nulla eos lacescente, depellunt. Et licet Hungariae barones, cognito eorum adventu, collecto exercitu, ire in obviam et congregari cum illis statuissent, audita tamen eorum pertinaci in Regnum Hungariae irruptione, rupto campo disperguntur. Propter quod Bohemorum gentes in terram Scepusiensem descensum facientes, oppidum Kesmark vacuum defensoribus (omnes enim erant adventu eorum ³⁾ repentino pavore nimio percussi) et intercipientes comprehendunt, ubi magnas opes, pluribus annis congestas, reperientes spoliatis vicinis oppidis et villis, capto etiam Praeposito Scepusiensi Georgio, qui in Pragam deductus, illic occubuit, et districtu Thurek praedatum per montes in propria cum multitudine praedarum, sine aliqua animadvertentia et obstaculo, reversae sunt.

Amelia Semoviti Masoviae Ducis filia Boguslao Duci Stolpensi nubit, et Hussitarum auxiliares copiae a Polonis in Novam Marchiam deducuntur.

Celebrato Paschae Domini die in Kalisch, Wladislaus Rex in Posnaniam venit: ubi Duci Boguslao Stolpensi, tunc sub specie peregrini Posnaniam venienti, neptem suam ex sorore germana ⁴⁾, filiam Semoviti Ducis Masoviae, Ameliam ⁵⁾ virginem, in matrimonium tradit, et regales celebrat nuptias et curias. Illic ⁶⁾ de exercitu Bohemorum, qui se Orphanos appellabant, quorum Iohannes Czapek de Szan ⁷⁾ erat unicus ductor et Capitaneus, et qui tunc depopulando et quassando Almannos, Missnam, Saxoniam et oram Nurembergensem, bello et vastatione affligebant, venerunt muntii ad Regem, offerentes se quodlibet subsidium contra Cruciferos praestituros. Excepta est eorum oblatio, licet id viri ecclesiastici dissuasissent, cum gratitudine, iussique sunt cum omni exercitu in Novam Marchiam, quae in ditionem Cruciferorum concesserat, accedere, et illam cum gentibus

¹⁾ Mislinicze *Ed. Lips.* ²⁾ igne tunc *Cod. Rozr.* ³⁾ hostium *Ed. Lips.* ⁴⁾ ex sorore germana Alexandra *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Aemiliam *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Atque illuc *Cod. Rozr.* ⁷⁾ de San *Cod. Rozr.*

giis partium Maioris Poloniae vastare. Transitus quoque exercitui praefato, ordinatione Regis, per Maiorem Glogoviam, ubi Odram ¹⁾, et castrum Santhok, quod tunc iam per Polonos ex concessione fratrum Iohannitarum, qui illud a corpore Regni Poloniae abstraxerant, tenebatur, ubi ²⁾ Wartham flumen superavit, patefactus erat, et Petrus Schaffranyecz cum ducentis equis ad id ³⁾ conductor exercitui consignatus. Fructuosa enim res et compendiosa videbatur consiliariis regiis, si exercitus ipse Bohemorum, qui vicinis omnibus regionibus erat formidini, mature Novam Marchiam per alienas terras ingressus, coniunctus exercitui de Maiori Polonia, vastaret, et vastatione illius perfunctus, altero exercitui capitali Regis ex terris Cracoviensibus confecto et Pomeraniam ingressuro, tempestive iungeretur.

Poloni a Cruciferis toties ludificati, maxima clade Novam Marchiam afficiunt, duodecim civitatibus captis.

In Rogationum diebus, Wladislao Rege in Koscian ⁴⁾ cum sua curia agente, Legati Concilii Basiliensis advenerunt, asserentes se Cruciferos ad amplectenda pacis media induxisse, et diem placitandorum feria quinta ante festum Pentecostes in Slunsko ⁵⁾ prope Raczausz ⁶⁾, parti utrique constituisse; rogantes, ut et Rex illic suos consiliarios mittere et iustas pacis condiciones accipere dignaretur. Licet autem tam Rex quam consilarii intelligebant frustra id fieri, cum ludibria Cruciferorum optime dudum essent experti: ad servandum tamen honorem Concilio et Legatis eius, nuntii notabiles, videlicet, Albertus Iastrzamyecz Gnesnensis archiepiscopus, Iohannes Wladislaviensis episcopus, Wladislaus de Oporow decanus Cracoviensis, Regni Poloniae vicecancellarius, Sandivogius de Ostrorog Posnaniensis, Iarandus Wladislaviensis, Iohannes de Lichin Brzestensis, palatini, transmittuntur. Qui cum ad diem constitutam venissent, nullum tamen ex Cruciferis, sed nec ex Legatis illic repererunt. Cum autem die altera recederent, unus ex Legatis adveniens et absentiam Cruciferorum variis figmentis excusans, terminum conveniendi ad quindecimum ⁷⁾ prorogari diem, facile a regiis nuntiis obtinuit. Sed dum quoque in quindecimo die nuntii regii advenissent et nec Legatos, nec Cruciferos reperissent, ludificari se multipliciter videntes, recesserunt. Legati quoque Concilii nunquam expositi ⁸⁾ visi sunt: rubor enim mendacii, ad quod eos Cruciferorum perduxerat im-

¹⁾ Odram fluvium *Cod. Rozr.* ²⁾ atque *Cod. Rozr.* ³⁾ ad id ut esset *Cod. Rozr.*

⁴⁾ Koscian *Cod. Kost.* ⁵⁾ Slunsko *Cod. Kost.* ⁶⁾ Racziasz *Cod. Kost.* ⁷⁾ ad quindecimum *Cod. Kost.* ⁸⁾ postea *Cod. Rozr.*

probitas, stringebat eos, ne amplius aliquam de pace facerent interpositionem. Opportuno itaque tempore adveniente, conclusio super bello contra Prussiam gerendo in praxim posita est. Nam et exercitus de terris Maioris Poloniae mandato Regis ad arma consurrexit, et sub ducatu et ¹⁾ capitaneatu Sandivogii de Ostrorog palatini Posnaniensis, Novam Marchiam, vix pro pabulo herbam habens, ingreditur. Ab alia vero parte Czapko cum exercitu Bohemico adveniens, coniunctus cum Polonis, speciem iusti fecit exercitus. Concussa fuere omnium Novam Marchiam inhabitantium corda, hinc Polonorum ²⁾, quos, recentibus iniuriis lacessitos, sciebant feroces esse, hinc Bohemorum ³⁾, quos crudeles nimis, fama, quae omnia supra verum extollit, prodente, noverant, pavore nimio percussi; addebant autem percussis maiorem formidinem, exercitus utrique: nam nimia celeritate universam Novam Marchiam percurrendo vastant ⁴⁾ et tam igne quam gladio consumunt ⁵⁾. Duodecim ⁶⁾ civitates munitas quidem et tam situ quam arte firmas, aut vi, aut deditioe comprehendunt ⁷⁾, quarum haec sunt nomina: Strzelcze, Dobyegnyew ⁸⁾, Chosezno ⁹⁾ alias Arnsberg ¹⁰⁾ et caetera. Omnes autem civitates praefatas in ruinam redigunt et favillam, sola civitate Chosezno alias Arnsberg, quoniam robore erat inexpugnabilis, reservata. In qua praesidium militum relictum est, quod universam Marchiam sub obedientia Regis Poloniae usque ad pacem reintegratam continebat.

Livonitas incautos Sigismundus Lithuaniae Dux invadit.

Samagittarum exercitus anno eodem in diebus festis Paschae, ex omni gente, quasi vir unus, collectus, mandante Sigismundo Magno Duce Lithuaniae, in terram Livonitarum, quae Curlandia vocatur, clandestine incurrit, et diebus duodecim incautos et nihil tale suspicantes, vastat et opprimit; notabilemque praedam, simul et captivos utriusque sexus, illic comprehendens, ad propria, nulla resistantia aut dimicatione interposita rediit.

¹⁾ sub ductu ac *Cod. Rozr.* ²⁾ timebant enim partim Polonos *Cod. Rozr.* ³⁾ partim Bohemos *Cod. Rozr.* ⁴⁾ vastabat *Cod. Rozr.* ⁵⁾ consumebat. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Duodecim etiam *Cod. Rozr.* ⁷⁾ comprehendit *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Dobyegniow *Ed. Lips.* ⁹⁾ Choczno *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ quod aliter Arnsberg vocatur. *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Castrum Luczsko Poloni amittunt; terram autem Chelmensem tutantur a praeda hostium.

Castrum Luczsko ea tempestate per Ducem Nosch Ruthenum Graeci ritus ¹⁾, erat clandestinis dolis ²⁾ et largitionibus interceptum, ad quod plurimi mortales ³⁾ ex Ruthenis Switrigyelloni faventibus convenerant, saepe quoque terram Chelmensem, cuius tunc Hriczko Kyerdeyowicz ⁴⁾ erat capitaneus, praedaturi intrabant. Verum cum praefatus Hriczko strenue illam tutaretur et defenderet, et omnibus esset vicinis formidini: Dux ipse Nosch contracto, undecumque poterat, exercitu, terram Chelmensem ingreditur. Cui praefatus Hriczko prope Hrubeszow ⁵⁾ circa fluvium Bug occurrens, iustum fecit congressum, et omnem eius potentiam, fultus divino adiutorio, confregit; ipsumque Ducem in fugam vertens, plures suos captivavit. Ab illo quoque tempore et hostium repressit impetum et pacem terrae Chelmensi restituit.

Senae Wladislao Rege, Nicolaus de Michalow castellanus et capitaneus Cracoviensis exercitui contra Cruciferos ituro dux praeficitur.

Iuxta mandatum et edictum Regis, ad diem festum Sancti Iohannis Baptistae convenit universus exercitus Regni, et signanter terrarum Cracoviensis, Sandomiriensis, Siradiensis, Lublinensis, Weluniensis ⁶⁾, in Kolo. Venit et Wladislaus Rex cum Praelatis, Principibus et baronibus fere omnibus; ubi per dies aliquot secretum consilium habitum est et longa deliberatione tractatum: an Wladislaus Rex debeat personaliter ire ad bellum, vel alium belli in locum suum praeficere ductorem. Verum cum omnium sententiae decernerent, Regem propter senium et coecutientem visum nullatenus illi bello miscendum esse, Nicolaus de Michalow castellanus et capitaneus Cracoviensis, de domo Rosze ⁷⁾, consensu tam Regis quam consiliariorum designatus est, et omnes Principes, barones et nobiles sibi in belli administratione parere iussi. In administrando autem bello, ex Regis et baronum sententia, talem informationem pro summa acceperat praefatus capitaneus: ut nullibi exercitus regius consisteret, nec conquisitione castrorum aut civitatum se occuparet, sed quanto celerius posset, terram Pome-

¹⁾ qui Graeci ritus erat *Cod. Rozr.* ²⁾ donis *Cod. Rozr.* ³⁾ mortalium *Cod. Rozr.*

⁴⁾ Kerdeiwicz *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Rhubyczow *Cod. Calv.* ⁶⁾ Wielunensis *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Rosarum *Cod. Rozr.*

www.libtoosteam.com
 raniae ingressus, igne et gladio eam vastaret, consumptisque villis et oppidis, tum demum expugnare aliquam civitatem aut castrum niteretur, in qua, exercitu regio discedente, praesidium illic militum, tum ¹⁾ pro reprimendis hostium insultibus, tum ²⁾ pro lacessendis, possit locari; liquidum consultatione tunc instructus, quae sibi agenda forent, quae omittenda. Cum his instructionibus capitaneus et exercitus dimissi, versus terras hostiles et terram Pomeraniae exercitualmente ³⁾ procedebant. Wladislaus autem Rex ex Kolo in Konin secessit, ibique, quoniam ita per consiliarios decretum erat, per omne tempus belli mansionem suam firmavit, ut facilis esset ad suam Serenitatem universis nuntiis, ab exercitu mittendis, aditus nonnullosque consiliarios secum ad latus tenuit, facilius super rebus emergentibus, ex eorum sententia provisurus.

Exercitus Polonorum Pomeraniam ingreditur et Tucholyam nequit, Choyniczam vero frustra obsidet.

Exercitus itaque regius a ⁴⁾ Kolo discedens, variis itineribus ad terram Pomeraniae hostilem pervenit, et eam in nomine Domini, circa Bidgostiam superato flumine Dbra, et sub ducatu ⁵⁾ praefati Nicolai de Michalow castellani Cracoviensis ingressus, eam vastare coepit. Incedebat autem exercitus ipse, habens in sinistra parte Iaschenyecz et Tucholya. Haud ad castrum et oppidum Tucholya pervenisset, et villas propinquas atque quaeque suburbana incendiis et spoliis vastaret, bombardae magnae ex castro Tucholya crebra percussione consistere de prope oppidum et stativum illic ponere, prohibitus est. Necessitate itaque compulsus, a praefato oppido Tucholya discedens, castra circa lacum in borra ⁶⁾ a Tucholya unam milliari distantem ⁷⁾, ponit. Sed et ibi ⁸⁾ quoque lapides bombardae ex Tucholya proiecti, castra Regis non sine admiratione multorum attingebant. Alius autem exercitus regius de Maiori Polonia, et exercitus Bohemorum sub ducatu ⁹⁾ Sandivogii de Ostrorog palatini Posnaniensis et Iohannis Czapkonis, Novae Marchiae vastatione perfunctus, dum illam totam in ditionem Regis Poloniae, praeter civitatem Lanczberg, subiecisset, in terram Pomeraniae cum omnibus copiis descenderat, iamque oppidum Choynicza obsidione cingens, premebat. Motis itaque Nicolaus de Michalow a Tucholya castris, recto tramite versus Choyniczam contendit. Ita enim exp

¹⁾ tam *Cod. Rozr.* ²⁾ quam *Cod. Rozr.* ³⁾ hostiliter *Cod. Rozr.* ⁴⁾ ex *Ed. Lips.* ⁵⁾ sub ductu *Cod. Rozr.* ⁶⁾ silva *Cod. Rozr.* ⁷⁾ distante *Ed. Lips.* ⁸⁾ illic *Cod. Rozr.* ⁹⁾ sub ductu *Cod. Rozr.*

dire visum est, ut exercitus insimul iuncti, hostibus fierent terribiliores. Quartis autem stativis, ex quo hostilem terram intraverat, in Choyniczam perveniens, his qui obsidebantur, falsa spe (suos enim in auxilium venire ¹⁾ rebantur) deceptis, magnam attulerat exultationem. Unde et singuli turres, moenia et muros spectatum ascenderant, congressum et certamen exercituum visuri. Exercitus enim illos obsidens, ire in obviam ad excipiendum suos, arma sumens et signa erigens, spem obsidentium, quasi ad confligendum se pararet, nutriebat. Uterque itaque exercitus aciebus ordinatis et signis erectis, procedebat, paucis pro castrorum et bombardarum custodia relictis. Et non longe a Choynicza invicem conveniendo, dextris dextrae iunctae sunt a propinquis et notis, propinqui hinc inde cum magna animorum hilaritate excepti, magnusque clamor et vociferatio acclamantium et requirentium notos, apud obsessos exaudiebatur; iamque acies congressas esse indicabant. Verum dum temporis processu, diligentes e muris speculatores conspicerent exercitus unitos alacres redire in castra, ex magna spe deiecti, in magnum pavorem adducuntur, non se posse tam fortis exercitus obsidionem toleraturos ²⁾. Concussa autem adeo omnium obsessorum corda erant formidine, ut magis de fuga quam resistentia, magis de deditioe quam defensione, singuli cogitarent. Quodsi exercitus regius in puncto adventus sui oppidum expugnatione adortus fuisset, potitus absque dubio fuisset illo, cum defensoribus pro maiori parte moenia nudata essent, et omnium animi incredibili metu perculsi. Tantusque metus omnibus et luctus insederat ³⁾, ut urbs ab hostibus capta eodem vestigio videretur. Sed satius videbatur capitaneis et praefectis copiarum muros et turres primum bombardis frangere et defensores repellere, deinde expugnandae urbi vacare. Et quamvis solvere Wladislaus Rex obsidionem literis et nuntiis imperasset, pudebat tamen Polonos coepto discedere irrita.

Expugnatione oppidi Choynicza non succedente, Poloni obsidionem solvunt.

Castris itaque positis ad Choyniczam, et utroque exercitu coniuncto, aliquanto tempore deliberatum est, an in obsidione incepta perseverandum esset, an iuxta decretum Regis, omissa obsidione, hostilis terra vastanda. Et licet tam capitaneo exercitus Nicolao de Michalow, quam omnibus consiliariis placuisset, decretum Regis custodire et obsidionem relinquere: vicit tamen Sandivogii palatini Posnaniensis sententia, qui studio urbis conquiendae intentus, turpe nimis aiebat non expugnata urbe discedere, spem

¹⁾ advenisse *Cod. Rozr.* ²⁾ tolerare. *Cod. Rozr.* ³⁾ incesserat *Ed. Lips.*

magnam dedendae aut conquirendae urbis repromittens, aliarum urbium Marchia longe fortiorum conquisitione inescatus. De continuanda itaque obsidione sententia accepta, octo hebdomadis omnis exercitus circa unius urbis obsidionem frustra subsistebat: super quo Nicolaus de Michalow castellanus Cracoviensis, dux exercitus, literis regiis argutus est. Non bono consilio circa Choynicza morari frustra, et unius oppidi obsidione occupatum, vastationem terrae hostilis, ob quam principaliter missus est, neglegere, quae hostibus multo maius dispendium, quam oppidi Choyniczae conquisitio ¹⁾, allatura est ²⁾. Infra autem dies obsidionis, in locis plurimum bombardis sine intermissione quatiebatur murus et antemurale, et in quibusque vicina loca de exercitu turmae gentium notabiles mittebantur, quae oppida quaeque et villas adeundo, exercitui necessaria alimenta ministrabant, ipsaque oppida et villas igne absumebant. Unde et in terra Poloniae non reperiebantur homines in oppidis aut villis, sed universi se in civitates munitas ³⁾ abdiderant. Aqua quoque, quae fossata urbis complectebat, plurimo labore per novas foveas exclusa, omnia fossata credebatur peracta fecisse, cum remaneret limus longo tempore humefacta, profundam efficiens lutositatem. Sed tam ingens erat in urbe omnium rerum ad sustinendam obsidionem apparatus, tantaque bombardarum et tormentorum copia tanta denique murorum firmitas et turrium numerus, ut omnem administrationem Polonorum facile retardaret. Cum itaque aperta vi parum expectatio procederet, difficili expugnatione civitatis pensata, ad specus subterraneos effodiendos et cuniculum occultum constituendum, cura praefectorum conversa est, et longo labore atque impensa opus crescebat, et noctes et dies in opere assumpti, egerentibus multis mortalibus ⁴⁾ humum, et spem cum in longum versus ipsam urbem directo itinere trahentibus. Haec quoque res spem magnam urbis conquirendae ingerebat obsidentibus, et in obsequendo perseverantiam subministrabat, obsessis vero, quoniam ad illos latere non poterat (cumulus enim ex terra egesta eminens, index cuniculi fuisse addebat terrorem. Fit enim communi ⁵⁾ naturae vitio, ut incognitis et incertis titantibus rebus, maior pavor hominum mentes occupet. Unde et in locis singulis excubabant, sonitumque effodientium aure admota captabant, incerti, per quem locum hostes essent in urbem irrupturi. Non responsum tamen tantae spei aliquis eventus. Nam dum fodiendo usque ad murum civitatis et ad spatium, quod maior et minor murus complectitur, ventum esset, superior pars, quoniam specus iustam profunditatem non habebat, cuniculo superne perfracto, sabulo desidente, ad irritum recidens laborem

¹⁾ si proveniret, conquisitio *Cod. Kost.* ²⁾ est. *deest in Cod. Calv.* ³⁾ civitates loca munita *Cod. Rozr.* ⁴⁾ mortalium *Ed. Lips.* ⁵⁾ ex communi *Cod. Rozr.*

hiatum fecit: quo effectum est, ut amplior fossurae inhiberetur progressus. Ut tamen labor tantarum impensarum aliquem haberet usum, diebus fere omnibus, quibus obsidio durabat, foramine huiusmodi hiatus plures hostes, in parvo muro stantes, a tergo impune interficiebantur per sagittas balistarum, non valentes notare, unde prodirent missilia, donec post longum tempus, multis occisis, fraus loci deprehensa est et locus fimo et luto obrutus. Non proficientibus itaque pro conquirenda urbe specibus praefatis, placuit capitaneis et praefectis exercitus, expugnandae urbi maiorem operam dare et impetu illam aggredi fortiori, vi aperta pro palam usuri, quando dolus parum profuerat: tam enim discedere, quam frustra morari ¹⁾, et in unius oppidi obsidione, caeteris potioribus neglectis, pudebat. Igitur ne quid inexpertum relinquerent, die Beatae Mariae Magdalenae mane ad impugnandam urbem exercitu praeparato, fit in urbem per universum exercitum durus impetus: ab omni enim parte urbs militibus circumdata strangebatur. Iam enim alii antemurale confringebant, alii ad murum accedentes, illum suffodiebant, alii per fossata plena luto, ad loca, quae vis bombardarum confregerat, accurrere nitebantur. Inter haec obsessi animos non remittebant; sed variis et exquisitis generibus, tum pice, resinaque, tum aqua ferventi, tum lapidibus, sagittis et gladiis impugnantes quatiebant: fortius enim, quasi iam desperatione tuendae urbis concepta, resistebant. Nec ullum genus defensionis omittebant, mulieribus et parvulis quaeque administrantibus offendiculo opportuna; neque erat quisquam omnium, quin ²⁾ in eius diei casu suarum omnium fortunarum eventum consistere existimaret ³⁾. Dum itaque pluribus horis acriter pugnatum esset, Bohemis stationes suas et muros, quos impugnabant, deserentibus, omnis defensorum vis in Polonos conversa est. Pluribusque vulneratis, aliquibus interfectis, aut captis, caeteri ab oppugnatione discedere coacti, et urbs ipsa tunc egregie defensa. Captus fuit tunc mersus et illaqueatus limo, Petrus de Oporow miles et alius Bohemus miles ⁴⁾ Petrus: coeni siquidem baratro praefatus Petrus Oporowski et aliquot alii milites involuti et minime valentes effugere, ne violarentur aut desiderarentur hostilibus operibus et sagittis, captione inita, deduntur captivorum more hostibus. Iohannes Manszik de Dambrowa ⁵⁾ palatinus Leopoliensis ictu fistulae in pedem graviter vulneratus, Iarandus ⁶⁾ de Brudzewo miles et adolescens spectabilis, filius Iarandi palatini Iuniwladislaviensis, interfectus ⁷⁾. Poloni siquidem, Bohemis

¹⁾ quam morari irritum *Cod. Kost.* ²⁾ qui *Cod. Rozr.* ³⁾ non existimaret. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et alii milites *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Mązik de Dąbrowa *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ac Iarandus *Cod. Rozr.* ⁷⁾ interfectus est. *Cod. Rozr.*

cedentibus, quoniam putabant pudori ¹⁾, cedere munimentis ²⁾, pertinacius praeliantes aut telis et saxis obruti sunt, aut limosa voragine involuti. Et non solum conatus omnes recidere in irritum, sed, quod amplius agebat Polonos, parandae expugnationis in reliquum spes refrixit.

Poloni motis castris, monasterium Pelplin, deinde oppidum Tszow diripiunt et incendunt.

Casso itaque labore apud Choyniczam octo septimanis et meliori tempore aestatis absumptis, exercitus Poloniae non solum angustia urbis non conquisitae, sed etiam fame et obitu equorum, aliisque incommodis premebatur. Circumsessae enim erant ab hostibus viae, nec exercitui potus et alimenta ex Polonia poterant subduci, lympham quoque quotidie bibere pauperes cogebantur. Sed et equis pabula defecerant. Consumptis quoque ubique in circuitu frumentis, ad quaerenda pabula longum iter conficere cogebantur. Sed nec id tutum erat propter hostium crebras incursiones. Multorum itaque equi aut ex fame mortui, aut tabefacti, exercitum equitum nudaverant. His itaque sero per capitaneos et praefectos pensatis, postquam expugnatio semel tentata secus provenerat et autumnus tempora instarent ³⁾, sero mandatorum regionum recordati, obsidio soluta est ⁴⁾. Et castris motis, et his, quae remanere deberent, incensis, exercitus universus consurgens a Choynicza, non sine gratulatione eius civium, discessit et ad oppidum Tszow septimis castris pervenit, per Gnyew, Nowe, Stargard, stativa faciens, et in claustrum Pelplin ⁵⁾ perveniens, duobus diebus illud igne et varia vastatione disiecit et pessundedit. Monasterium illud per antiquos Principes Poloniae, Sambor ⁶⁾, Msczugium et Swantopelk fundatum, adeo aedificiis, muris et structuris erat nobile et excelsum, ut omnes mortales in sui admirationem facile traheret. Omnis tamen ornatus suus tunc erat detractus et solo aequatus, et clenodia ecclesiae, iocaliaque ⁷⁾ reperta, distrata sunt. Et quoniam exercitus Bohemorum in progressu priorem ordinem tenebat et exercitum Poloniae anteibat: cum in eo maior pars peditum esset, qui anticipationem necessario habere viae cogebantur; dum exercitus Bohemorum ad Tszow pervenisset, inspecta urbe, quod situ et munitione fortis esset et omni conditione urbe Choynicza fortior, nihil illic subsistendum duxit, sed eam praeteriens, uno quartali mil-

¹⁾ putabant dedecori esse *Cod. Rozr.* ²⁾ naturae aut munimentis cedere *Cod. Kost.*
³⁾ tempus instaret *Cod. Rozr.* ⁴⁾ obsidionem solverunt. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Peplyn *Cod. Cal.*
⁶⁾ Schambor *Cod. Rozr.* ⁷⁾ localiaque *Cod. Rozr.*

liaris a praedicta urbe, prout constitutum erat, castris locum et stationes suas firmare in villa Sobkow episcopi Wladislaviensis coepit. Exercitus autem Polonorum illum subsecutus, dum ad praefatum oppidum Tszow pervenisset, aliquanto tempore illic substitit. Et licet per praefectos subsistentia aliqua illic inhiberetur, ne irruptione ex civitate facta, incauti et praedis intenti occuparentur; quia tamen incolae urbis fata appetebant, nullo ingenio aut castigatione poterat exercitus Poloniae inhiberi, ne circa oppidum Tszow subsisteret. Habebant enim Cruciferi pro consuetudine et usu, ut omnes gentes et stipendiarios suos, quos habebant ex Bohemis ¹⁾, Slesitis, Almannis et Pyratis, qui Schewkinder ²⁾ nuncupantur ³⁾, aliisque nationibus conductos, ad castra aut civitates, ad quas exercitus Poloniae verisimiliter transiturus erat, transferrent; ut castra ipsa et civitates firmata hominibus ⁴⁾ essent, et obsidionem, expugnationemque hostilem non pertimescerent. Quapropter et obsidione apud Choynicza soluta, omnes stipendiarii et gentes Cruciferorum in alias urbes defendendas, in noctis intempestae silentio transmigravere, omnesque tunc sors in Tschow contulerat. Iamque per Polonos ex insigniis armorum, equorumque genere optime noscitabantur, eo, quod ex castris et civitatibus, circa quae Polonorum exercitus ibat, descendentes, praeludiis certaminum nostros infestabant. In hunc quoque morem ⁵⁾ Polonorum exercitui, qui suburbana praefati oppidi Tszow ingredi contendebat, se obiecerunt ⁶⁾ et pluribus conatibus, ne incenderentur, restiterunt ⁷⁾: sed tandem, cum nostrorum cresceret multitudo, aegre in oppidum, pluribus interfectis, captis, aut vulneratis, se receperunt. Suburbana primum spoliata, deinde incensa, in altum flagrabant, et ventus validus a meridie superveniens, et scintillas et titiones ac flammam in oppidum, quasi de industria suffragium Polonis ferret, superiaciebat. Unde et exercitus Polonorum stabat intentus, consumptionem suburbii et urbis corruptionem non inani augurio expectans. Oppidani vero, licet urbis suae incendium aqua et cylindriorum, tectorumque ruptione repellerent, turris tamen una tecto ignem concipiens, vicina quaeque ardere coegit: ex turri enim in ecclesiae, deinde in oppidi tecta desiliens, sine mora adlevit et vicinis quibusque se coepit infundere, neminem expertem relinquens periculi. Nec multo post ignis diffusus, late, longeque manare coepit: propter quod exercitus regius moenibus appropinquans, irrumpere conabatur. Nulla tamen vi et oppugnatione iam opus ⁸⁾: urebat enim defensores murorum ignis, qui iam in tecta saeviens, etiam eos, qui in moenibus aut

¹⁾ ex Bohemorum gente *Ed. Lips.* ²⁾ Sewkinder *Cod. Kost.* (Schiffskinder). ³⁾ nuncupantur *Cod. Rozr.* ⁴⁾ omnibus *Cod. Calv.* ⁵⁾ modum *Ed. Lips.* ⁶⁾ obiecit *Cod. Calv.* ⁷⁾ restitit *Cod. Calv.* ⁸⁾ opus erat *Cod. Rozr.*

www.libtool muris stabant, suffocabat: propter quod multi ex muris ¹⁾ praecipites ru-
bant in terram, et ad Polonos confugientes, mortem evadebant. Per eos-
dem quoque muros, scalis apposis, Poloni urbem ingressi, nobiliora quaeque
spolia legebant. Portae autem civitatis, cum essent plurimis repagulis firmatae,
cum magna difficultate per Polonos ab una parte et per oppidanos ab altera,
disruptae sunt; et tunc demum universus Polonorum exercitus urbem ubique
accensam et flagrantam irrumpens, incendia domorum cohibere non poterat,
ut spoliis urbis posset potiri, adeo in contrariam partem fortuna rerum
humanarum actiones, intentionesque versante. Quia tamen ignis creverat in
immensum, et templi, domorumque tecta, etiam coctis lateribus cooperta,
virtute ignis collapsa sunt, et plurima nobilia spolia conflagrata victoribus
igne subtracta sunt. Remanserant tamen cellaria pannis et mercibus variarum
manerierum ²⁾ plena: ex quibus universus exercitus suam implens avaritiam,
abunde ditatus est. Omniaque eiusdem urbis spolia sortem Polonorum
cesserant, quoniam Bohemi tardius, captam urbem advenientes, ³⁾ occupata
quaeque per Polonos repererant. Sic urbs fortis et nobilis consumpta et
pene deleta est, non impugnatione humana sed permissione divina. Non caret
enim magno mysterio, ut Choynicza dicitur nobilior, nulla vi, arte aut ingenio
expugnari, capique posset: sed obedientiam octo septimanis tolerans, illaesa
superstitit; Tsczow vero munitio et situ fortior, una die, una pene hora,
incenderetur, caperetur, deleretur iniquitatem forsitan eius completam
adeo iustitia Dei puniente, ut etiam victoribus ipsis et hostibus triste
et miserabile spectaculum fieret. Egressus sub eodem tempore fuerat ex
castro Marienburg Magister Prussiae Paulus de Russdorff in insulam
Zolawam, et cum falconibus venationi intentus capturae alitum operam
dabat. Videns autem (in proximo enim agebat) oppidum Tsczow praeter
spem captum et incensum esse, vehementer indignatus gemuit, et praepeti
cursu fugam maturans, in Marienburg rediit, pavidus et anhelans,
carpens et obiurgans eos Commendatores et consiliarios, quod illum
ad violandum foedus pacis perpetuae renitentem impiis consiliis
impulissent.

¹⁾ ex militibus *Cod. Calv.* ²⁾ materiarum *Cod. Kost.* ³⁾ audiendo, audiendo
Ed. Lips.

www.libtool.com.cn

Privata quorundam Polonorum crudelitas in captivos commissa ignorante duce exercitus, summa humanitate ipsius ducis compensatur.

Capta urbe Tsczow atque igne deleta, omnes Cruciferorum gentes et stipendiarii et multi alii mortales in praefato oppido habitantes, capti sunt. Captaque tunc referuntur de Bohemis, Slesitis, Almannis et Pyratibus Schewkindri dictis ¹⁾, aliisque nationibus, decem et amplius millia, qui omnes in stativa Polonorum deducti sunt et baronibus maioribus ad custodiendum distributi. Petente autem Iohanne Czapkone et exercitu Bohemico, omnes Bohemi in Tsczow capti sibi donati sunt ²⁾. Qui illos gravi redargutione corripiens, quod contra nationem propriam ferrent Almannis suffragia, et Regem atque Regnum Polonicum, bene de se, propter linguae identitatem, meritum, mercenariis armis opugnatum, Prussiam venissent, omnes, accenso in medio castrorum suorum rogo ingenti, proiectos extinxit. Cuius exemplum miles quidam Polonus, Iohannes Strasch de Byalaczow imitatus, Pyratibus Schewkindri in ergastulo ligneo conclusos, palea, dumisque siccatis circumdando ergastulum, propria temeritate succendit. Urente itaque Pyratibus ubique flamma, ostium ergastuli (fortes enim viribus sunt) dirumpunt et evadere e flamma nituntur. Iam tamen plerique ex Polonis, velut ad spectaculum quoddam accurrentes, salientes ex ergastulo Pyratibus excipiebant lanceis et interficiebant, donec capitaneus exercitus, Nicolaus de Michalow, crudelitate novitatis huiusmodi ad eum perlata, accurrens, et mactationem Pyratibus prohibuit et ignem eos vorantem extinxit. Erat unus ex illis flamma in pedibus adustus, qui in vicinam aquam, utcumque poterat, deveniens, dum sitim explere existimaretur, undis se, dolore nimio impatientiam subministrante, voluntarie suffocavit. Nec amplius in captivos saevitum est. Feminis autem et parvulis in Tsczow captis, non solum honestas omnis servata, sed et libertas donata et omnis humanitas impensa est; capitanei quoque et praefectorum cura adhibiti sunt milites Poloni ad feminarum tutelam et custodiam, ne quisquam captivo corpori aut illuderet, aut quicquam ex his, quas secum ferebant, fortunis, eriperet. Fuit haec humanitas Polonis magno splendori. Feminae enim praefatae variarum conditionum, dum viderent se beneficio Polonorum non solum in pudicitia, sed etiam in omnibus rebus, quantumcumque nobiles, tutas, securasque esse, summis laudibus tantam modestiam Polonorum efferebant, iustissimos illos arbitrando victores, quod ab omni feminarum iniuria, tam manus quam animum continuissent: cum Cruciferorum exercitus, qui Re-

¹⁾ dictis *deest* in *Cod. Calv.* ²⁾ donantur. *Cod. Rozr.*

gnum Poloniae vacuum videns, biennio ante exacto, ingressus, libidinosas suas, captivas mulieres prostituens, expleverat, id nulla actione meruissit unde et Cruciferis, dominis suis, infelices, Polonis vero secundos prebantur successus. Verum quia feminae praefatae in civitate Tszow igne deleta remanere non poterant, in villis vero consistere securum non erant omnes feminae, tam virgines quam matronae, ad Wislam per milites Poloniae deductae, navibus in alteram partem et in Prussiae terram traductae sunt, et per notos et vicinos cum omni earum, quam tunc ferebant, impellectili in vicinas urbes exceptae. In exercitu quoque regio cum locis et diligenti indagine omnium castra perquisita et scrutata sunt, et omnes feminae aliquorum improbitate absconditae, ereptae et libertati plenae donatae sunt, nec ²⁾ permissum, ut exercitus Poloniae mulierum contagio se foedaret. Summe enim expedit, ut in bello administrando observetur continentiae decor. Is enim exercitus, ea gens, facile in hostium potestatem et iugum concidit, quae se ³⁾ a libidinibus non temperat: et iusto iudicio prosternitur ⁴⁾, qui se a vitiis primum sterni permiserit.

Polonicus exercitus versus Gdansk ad Oceanum deductus, portum maris disiectus

Oppido Tszow conquisito et exusto, castris a ⁵⁾ villa episcopi Wislaviensis motis, Poloni ⁶⁾ versus Gdansk ⁷⁾ procedunt, urendo vicos, aedificia, oppida et villas. Ubi et tunc monasterium Oliwa, quod etiam Dux prisci Pomeraniae, Sambor ⁸⁾, Swantopelk ⁹⁾ et Mszczugius fundaverat, vastant et incendunt. Postquam vero ad Gdansk ¹⁰⁾ perventum est ¹¹⁾, quatuor diebus ibi stativa habita sunt, et civitas tormentorum et bombardarum percussione (facilis enim ex monte in illam erat proiectio) plurimum quassata ¹²⁾. Portus enim maris, qui trabibus, sudibus et asseribus securis ratis, caeterisque lignis, quo facilius navigia illic possent se recipere securius consistere, communitus, per Polonos fuit violatus et in totum disiectus. Universi insuper equestres et pedestres de exercitu, mare, quo profundius poterant, ingressi, in maris fluctibus excursions, insilientes unus in alterum, faciebant, et longo tempore ludos illic, adoriendo se vicem, exercebant. Pulchrumque spectaculum dies illa exercitui conturbatum quod hostium terris dura vastatione peragratis, ad mare Oceanum incedentibus

¹⁾ et repertae, libertate plena *Cod. Rozr.* ²⁾ et non *Cod. Rozr.* ³⁾ qui sibi *Cod. Rozr.* ⁴⁾ consternitur *Cod. Calv.* ⁵⁾ in *Cod. Calv.* ex *Ed. Lips.* ⁶⁾ Poloni *deest Cod. Calv.* ⁷⁾ Gedanum *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Schambor *Cod. Rozr.* ⁹⁾ Swanthopluk *Cod. C.* ¹⁰⁾ Gedanum *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ esset *Cod. Rozr.* ¹²⁾ quassata est. *Cod. Rozr.*

mēs, pariter et victores, venissent. Unde et plures tunc Poloni in milites creati et sacramento militiae addicti sunt; et plerique ex Bohemis aquam maris in lagenas fundentes, ad penates proprios in signum tam memoratae militiae detulerunt. Pressi cives de Gdansk ¹⁾ pluribus incommodis (projectiones enim bombardarum plurimum eos atterebant, et facilis visa est ²⁾ civitatis conquisitio, si exercitus in eius obsidione et expugnatione ea opera, qua circa Choyniczam, usus fuisset), de pace agendum, veriti extrema, duxerunt: pro qua et in Pelplin et aliis locis per tractatus varios interpositio, cassa tamen facta erat; et licet aliquanto tempore pro pace fuisset laboratum, infecto tamen negotio discessum ³⁾.

Castrum Iaschenyecz a Polonis diripitur et incenditur.

Feria secunda post Sancti Laurentii ⁴⁾ a Gdansk ⁵⁾ non sine plausu et laetitia civium, consumptis omnibus, quae in vicinia erant, exercitus Poloniae recessit, et ad oppidum Tucholya sextis stativis perveniens, dum stativa prope oppidum ponere voluisset, bombardarum quassatione ⁶⁾ magna, crebro ex castro missa, vetitus est: propter quod in locum fere medii milliariae ab oppido secessit et illic castra locavit. Abinde consurgens in Iaschenyecz ⁷⁾ venit, ubi diebus quatuor stativa habuit. Venerant enim Commendatores, milites et cives Prussiae ad tractandum de pace. Infra dies autem illos, cum primores pacis tractatui vacarent, exercitus Bohemorum versus Bidgostiam discessit, ut facilius, fame afflictus, in Polonia alimenta conquirens, refici posset: iuniores milites se invicem cohortati, cum essent numero pauci, ad expugnandum castrum Iaschenyecz ⁸⁾ iniussu capitaneorum procedunt. Quae novitas dum in exercitu percrebuisset, universus exercitus, armis sumptis, quasi signo dato, eos est secutus ⁹⁾. Circumdato itaque ab omni parte castro, ingenti alacritate et audacia ad eius expugnationem tanta vi, tanta velocitate et violentia incumbunt, ut unum animum omnes habere, atque haec coram cernere Regem suum existimares, Dobeslao Puchala capitaneo Bidgostiensi suis bombardis castrum fortiter quatiente. Licet autem per castrum habitatores notabiles fuisset resistentia aliquot horis opposita; metu tamen perculsi, dum nimia pertinacia viderent se expugnari, cedunt, et Poloni castro Iaschenyecz potiuntur, uno tantummodo de suis

¹⁾ Gedanenses *Cod. Rozr.* ²⁾ ut facilis visa esset *Ed. Lips.* ³⁾ discessum est. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ post festum S. Laurentii *Cod. Rozr.* ⁵⁾ a Gedano *Cod. Rozr.* ⁶⁾ bombardarum *Ed. Lips.* ⁷⁾ Iasieniecz *Cod. Kost.* ⁸⁾ Iasieniecz *Cod. Kost.* ⁹⁾ consecutus. *Cod. Rozr.*

nobili ¹⁾ Iohanne Lewin, de domo Rosze ²⁾, de Wilczino, dum antem conscenderet, ictusque lapide fuisset ³⁾, desiderato. Praeda omnis, quae castro reperta fuerat, dum per Polonos apprehensa et sublata fuisset, strum ipsum, in quo praesidium notabile relinqui poterat, improbitate un Poloni incensum, conflagratum est ⁴⁾. Captivi omnes propter interfectionem Iohannis ⁵⁾ Lewin, secti et trucidati sunt, nec alicui parsum est, et a sibi sanguine devictorum parentatum, ut et hi, qui aliquo Polonorum metu, quo subduci possent, velabantur, mirabili indagine et perscrutatione cogniti, mox interficerentur inter manus illos educantium. Ab eoque tempore locus castri praefati Iaschenyecz in solitudinem redactus est et desolationem ⁷⁾.

Cruciferi pacem accelerant; qua ad tempus facta, exercitus Polonicus victus dimittitur.

Singulari molestia Commendatores, nuntiique Cruciferorum, qui conaderant, expugnationem castri Iaschenyecz ⁸⁾ et deinde exustionem, suorumque necem ferebant, carpebantque plurimis querelis capitaneos et primos Poloniae, quod sub tractatu pacis expugnatio illa subsequuta fuisset. etsi se purgabant, quod id sine imperio et scitu eorum acciderit, iure men belli id accidere potuisse deducebant: cum in illam diem nulla eorum pax composita, aut firmata; qua subsequuta, nihil sibi hostile vereri ⁹⁾. accelerandum itaque Cruciferi et pacem componendam probabant, quae per varios tractatus in hunc modum fuit composita. Primo, ut treugae ¹⁰⁾ catholicae inter Regnum Poloniae et Cruciferos usque ad festum Epiphaniae durarent. Secundo, ut pro die Sancti Andreae in oppido Brzescze conveniret fieret, in qua consiliarii partis utriusque convenientes, de pace tractarent. Tertio, ut captivi Cruciferorum, qui mirabili fame et nuditate attriti essent, ut loca quaeque caulium aut raparum, per quae eos ire contingebat, vel locustae demolirent, relaxarentur, repraesentaturi se pro festo Epiphaniae si absque pacis perpetuae, vel ad tempus, conclusione ex conventionibus ostensi pro die Sancti Andreae habenda, discederetur. Erat autem in illis diebus multorum admiratio singularis, quod Cruciferi infra obsidionem Choyniczam continuatam, sed neque exposit ¹¹⁾ pluribus diebus nihil

¹⁾ notabili *Cod. Calv.* ²⁾ Rosae *Cod. Rozr.* ³⁾ ex ictu lapidis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ flagravit. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Iohannis *desest in Cod. Calv.* ⁶⁾ perscrutatione ingenti *Cod. Rozr.* ⁷⁾ desolationem. *Ed. Lips.* ⁸⁾ Iasieniecz *Cod. Kost.* ⁹⁾ tum demum nihil hostile vereri deberent. *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ induciae *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ postea *Cod. Rozr.*

pace agitabant, donec universa terra Pomeraniae igne et spoliis vastaretur. Tunc enim demum omnis opera per eos pro pace adhibita ¹⁾ cum ea solitudine et diligentia, ut exercitum Poloniae a Gdansk ²⁾ procedentem, continui eorum nuntii, novis et recedentibus, succedentibus, usque ad Iascheyecz ³⁾, et usque ad pacis conclusionem, sequerentur, dum iam pauca restarent, quibus ignosci et parci posset, et exercitus Poloniae reverti in sua disposuisset. Adeo enim, confessione eorum, in tecta, in vicos, in oppida, in curias, quae quisque aut conspexerat, aut adierat, igne bello eo saevitum est, ut solummodo quatuordecim villae in tota terra Pomeraniae remanerent intactae, quas exercitus Poloniae, quoniam inter lacus et in locis paludinosi sitae erant, adire neglexerat. Composita autem conditionibus, quas supra diximus, pace, et postquam omnia ferro, igne, spoliisque, satis in Pomerania vastata erant, exercitus de terra hostili incolumis et victor reductus et reportatus est ⁴⁾, tandem per Nicolaum de Michalow castellanum et capitaneum Cracoviensem licentiatum, et vexilla per signiferos ipsi Nicolao capitaneo et caeteris baronibus restituta sunt, variisque itineribus unusquisque ad lares proprios ⁵⁾, visurus propinquos et necessarios, celeritate qua poterat, ingrediebatur ⁶⁾. Bohemorum autem exercitus a Bidgostia per viam, qua venerat, in Bohemiam regrediebatur ⁷⁾. Notabiliores tamen ex Bohemis cum Czapkone capitaneo versus Pysdri ⁸⁾ procedebant: ut enim illuc accederent, ita eis erat a Wladislao Rege imperitatum, praemia sui laboris ibi relaturi. Nec moveat quempiam lectorem, eum praesertim, qui singula altius rimari consuevit, quod Polonorum gens in eo bello plures ecclesias et monasteria incendiis violavit, quasi consortio Bohemorum mores crudeles induisset: vicissitudinem enim Cruciferis reddidit, qui et Wladislaviensem et plures ecclesias in Polonia igne non sunt veriti conflagrare ⁹⁾. Nihil enim bello hoc Poloni de moribus Bohemorum hauserant: quinimo Deo corda eorum dirigente, detestari eorum haeresim, sectam et mores, vehementius ab eo tempore coeperunt, etiam hi, qui illis clandestine favere consueverant, postquam spurcitas eorum viderent, multum distantes et abhorrentes a cultu catholicae puritatis. Quinimo dicere ausim, quod illa Polonorum cum Bohemis tunc habita communio, in maximam salutem Polonis et profectum conversa est, dum eos extunc, iuxta ac quandam, ut erat, sentinam et pestem perniciosam, coeperunt abominari.

¹⁾ adhibita est *Cod. Rozr.* ²⁾ Gedano *Cod. Rozr.* ³⁾ Iasieniecz *Cod. Kost.* ⁴⁾ et victor rediit *Cod. Kost.* ⁵⁾ suos *Cod. Rozr.* ⁶⁾ regrediebatur. *Cod. Rozr.* ⁷⁾ revertebatur. *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Pizdri *Cod. Rozr.* ⁹⁾ igne absumere. *Cod. Rozr.*

www.libtool.c Iohanni Schaffranyecz episcopo Wladislaviensi succedit Wladislaus de Oporow

Infra autem omne illud tempus, quo expeditio contra Prussiam ravit, Wladislaus Rex in Konin, ut supra commemoravimus, continu mansionem suam. Supervenerat autem in locum illum quaedam singula mortalitas hominum, ut plerique mortales per eam absumerentur: inter quos et Iohannes Schaffranyecz episcopus Wladislaviensis Regni Poloniae cancellarius, de domo Antiquorum Equorum, qui circa Regem ad sustinend consiliorum pondus longo tempore morabatur, vicesima octava die mensis Iulii, in villa Brodnja, exactis in pontificatu annis sex, absumptus. Cadaver vero suum, quoniam ita testamentaliter ordinaverat, in Cracovia transportatum, in capella Sancti Stephani, cuius ipse cum germano Petro Schaffranyecz de Pyeskowa Skala palatino Cracoviensi dotator erat sepultum est. Wladislao autem Rege petente et instante, Wladislaus Oporow decanus Cracoviensis et Regni Poloniae vicecancellarius, de domo Sulima, in episcopum Wladislaviensem per Capitulum eiusdem ecclesiae electus est et per Eugenium Papam quartum confirmatus, et per Albertum Iastrzamyecz archiepiscopum Gnesnensem, Sbigneum Cracoviensem, Iohannem Chelmensem, episcopos, in Lancicia, in monasterio fratrum Praedicatorum anno subsequenti consecratus.

Wladislaus Rex auxilia Bohemorum plurimis ornat muneribus, astrolegique haereticorum nuntium audit: quo nomine a Sbigneo episcopo Cracoviensi obiurgatur.

Consumpta fere omni aestate Wladislaus Rex in Konin ²⁾, cum in exercitus suos de terra hostili egressos sensisset ³⁾, et ipse de Konin egressus, versus Pysdri, et deinde pro festo Sancti Bartholomaei Siradium processit. Quo cum pervenisset, Czapko capitaneus et alii notabiliores exercitus Orphanorum Bohemorum iuxta ordinationem suam illuc advenerunt. Quos diebus aliquot favorose tractans, ipsis, prout meritum cuiuslibet exigebat, pecunias, vasa aurea et argentea, vestes, nobiles equos, largitus est: qui cum maxima benevolentia et gratitudine licentia accepta, exercitum suum sunt secuti. Ex Pysdri Wladislaus Rex per Siradium, Przedborz alia solita loca in Sandomiriensem terram processit. Et cum pro festo Sanctae Hedvigis in Przischow ⁴⁾ venisset, venit ad eum Magistri Cristiani

¹⁾ fundator extitit *Cod. Kost.* ²⁾ ad Conin *Ed. Lips.* ³⁾ exivisse scivisset ac sensit *Ed. Lips.* ⁴⁾ Prisow *Cod. Kost.*

de Praga, ea tempestate maximi et famosi astronomi, nuntius, quidam presbyter secta haeresis Bohemicae infectus. Is sibi pro singulari novitate afferebat, quod anno ipso, planetarum in orbibus suis pleraeque coniunctiones fierent, et Lunae nocturna et subterranea eclipsis: propter quas multae varietates, bella inter mortales et validissimorum ventorum circa festum Sanctae Luciae flatum, mortesque Regum et Principum, accidere necesse est. Monebat quoque, ut et ipse suae domui disponeret, cum multi coelestes effectus, ipsa quoque aetas grava, mortem sibi vicinam nuntiarent. Et quia Wladislaus Rex nuntium ipsum (ita enim expetierat) exclusis arbitris audiebat, Sbigneus episcopus Cracoviensis veritus, ne presbyter ipse aliquas venenosas persuasiones in fidei contumeliam et haeresis cohonestationem attulisset, cum et ipse presbyter et in tabula et in aliis locis sectam Bohemorum pluribus rationibus multipliciter apud laicos ¹⁾ promoveret et extolleret, gravissime, ut par erat, motus, Regem Wladislaum aggressus, corripuit: cur, eo et aliis consiliariis non adhibitis, presbytero haeretico audientiam praestitisset? Rex pro sui purgatione, nihil illum de rebus fidei sibi, suo aut alterius nomine, locutum astruxit: sed de quibusdam novis ²⁾ effectibus coelestibus, quos Solis eclipsis erat ³⁾ productura. Non quievit tamen Sbigneus episcopus, sed denunciavit Regi, ut presbyterum illum aut celerius remitteret, aut ipse iure suo, comprehenso eo, in illum uteretur: cum non liceret sibi aliquem male in fide sentientem in sua diocesi tolerare, praesertim ne aliorum infirmorum et simplicium infectio sequeretur. Hac denuntiatione Rex compulsus, presbyterum pavidum, adiuncto sibi conductore, remittit. Apparuit et tunc stella Cometes, notabilis quidem et lucida, caudam seu facem porrigens in occidentem: quae a vespera usque ad auroram rutilabat, cursumque prope mensibus tribus peregit. Eius autem apparitio singulorum praesumptione Wladislaum Regem non post plures dies fatorum lege dissolvi portendebat.

Alexandro Woyewoda Moldaviae mortuo, succedit Helias filius maior natus, qui a fratre Stephano eiectus in Poloniam fugit: ubi primum oppidis et villis donatus, post in vincula coniectus est.

Aestate praesenti, qua talia gerebantur, Alexander Woyewoda Moldaviae, qui beneficiis Wladislai Poloniae Regis multiplicibus pessime respondens, hostem ⁴⁾ suum et Regni sui, Rege et Regno, fracta fide, deserto,

¹⁾ apud clericos *Cod. Calv.* ²⁾ locis *Cod. Calv.* ³⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁴⁾ quod videlicet hostem *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

adiuvabat, morte absumptus, et 1) inter duos filios suos 2), Heliam et Stephanum alias Steczkonem, diversis matribus genitos, quos superstites liquerat, gravis contentio, quis eorum in Woyewodatam succederet, exorta. Quia tamen Helias natus erat maior, et per patrem, dum ad viveret, ad gubernandum Dominium designatus, facile sibi Dominium tot Valachiae vendicans, et fratrem Steczkonem 3) eiecit et matrem eius suffocavit. Steczko 4) autem a fraterno conspectu fugiens, ad 5) montem perveniens, sibi illos in brevi (erat enim ingenio ad omnia promptus) conciliavit; sed a Turcorum Caesare petito et obtento in gentibus subsidium in Valachiam rediit. Quod cum Helias Woyewoda ab exploratoribus cognovisset, coacto omni suo exercitu, sibi in obvium processit, facile sperans illum, externa duntaxat auxilia habentem, conficturum 6). Verum quoniam Valachorum gens, quae de stirpe Italarum creditur descendisse, terras Slavorum uberrimas occupasse, naturaliter ingeniis callidis et se vafro abundat, perspicens Heliam Woyewodam ingenio levi et deliro, et animum suum ab eo alienatum et aversum in Steczkonem 7) convertat, et stimans per Steczkonem 8) (prout est hominum natura sperans 9) non praestare veteribus) melius rei publicae administrari 10) regimen. Dum itaque uterque cum suo exercitu advenisset, et pugna ab utraque parte imitata in longum diem continuata et exacta esset, Helias a suis desertus, vix fugae beneficio se salvavit, et exercitus omnis Heliae, paucis, qui fugae Steczkonis 11) verebantur, Heliam secutis, Steczkoni 12) adhaesit, et ipsi velut virum maturum et providum, pro Domino et Principe accepit. Helias autem veritus, ne Steczko 13) in ultionem matris aliquid in se, aut coniugem suam vel liberos gravius consuleret, nullibi subsistere ausus metuens, choleram victoris, cum uxore et omni prole et suppellectili in Poloniam devenit, et ad Wladislaum Regem, qui tunc ex Prussia discedens, pro festo Sancti Martini conventionem in Nyeopolomicze cum Praelatis et baronibus Regni sui agebat, advenit: quem Wladislaus Rex primum ex fuga suscepit, inopemque pluribus donariis et rebus confirmavit. Subsecuta est illico ad Steczkonem 14) ad Wladislaum Regem, notabilis a domo legatio: ne pro hoste ipsum induceret, non fratri suo Heliae auxilium praestaret, paratum se, more maiorum, et homagium et debitam subiectionem atque assistentiam exhibiturum 15). His rebus in consilio digestis placuit Heliam in Regno, datis sibi oppidis, et possessionibus, statim

1) moritur, ac *Cod. Rozr.* 2) eius *Cod. Rozr.* 3) Stephanum *Cod. Rozr.* 4) phanus *Cod. Rozr.* 5) in *Cod. Calv.* 6) prostraturum: *Cod. Rozr.* 7) Stephanum *Cod. Rozr.* 8) per eum *Cod. Rozr.* 9) sperare *Cod. Kost.* 10) administrandum esse *Cod. Rozr.* 11) Stephani *Cod. Rozr.* 12) Stephano *Cod. Rozr.* 13) Stephanus *Cod. Rozr.* 14) Stephano *Cod. Rozr.* 15) exhibere. *Cod. Rozr.*

conquis, quo fidelior, subiectiorque esset Steczke¹⁾, retinere et a Steczkone²⁾ homagium fidelitatis suscipere. In hunc quoque modum eum Rex ordinata consilii executus fuisset, et praefato Heliae notabiles curias, oppida et villas pro sustinendo statu suo consignasset, Helias ipse clandestine, omnibus suis desertis, fugiebat. Qui cum in fuga per nobilem Iohannem Kola fuisset comprehensus et ad Regem reductus³⁾, decernentibus consiliariis, Petro Schaffranycz palatino Sandomiriensi et capitaneo Siradiensi traditus est, ut illum Siradiae clausum teneret. Fuitque ipse Helias Siradiae longo tempore custoditus et servatus, omniaque habebat in libertate, praeter egressum, uxor quoque sua et liberi⁴⁾ illis secum morabantur. Quae res (Steczkonem⁵⁾ mirabili affectione erga Regem et Regnum devinerat, ut omnia imperata prompto animo exhiberet se facturum. Unde non longe post, Tartarorum exercitum transire in terras Russiae et Podoliae conantem, non solum prohibuit, sed etiam congressu cum illis habito, fudit, castrum insuper Regni et terrae Podoliae⁶⁾, Braczlaw, quod tunc per Ruthenos occupatum tenebatur, conquiens, Wladislao Regi et Coronae⁷⁾ restituit: quod fuit extunc Derslao Wlostowsky per Regem commendatum in tenuitatem. Quamvis enim praefatus Helias Woyewoda Mariam sororem germanam Sophieae Reginae Poloniae haberet in consortem, affinitati tamen res publica Regni praelata est.

Poloni de integro contra Cruciferos parant bellum, nulla pace in Brzesce secuta. Quo Cruciferi audito, per nuntios suos ad duodecim annos obtinent inducias.

Tractatibus et negotiis pluribus pro festo Sancti Martini et diebus subsequenter, in Nyepolomieze recensitis et digestis, deputatis quoque Praelatis et baronibus, qui conventioni cum Cruciferis pro festo Sancti Andreae in Brzesce⁸⁾ tenendae interessent, Wladislaus Rex versus Lanciciam per solita loca processit, et ibi, durante conventioni Brzestensi, quo facilius ad eum super emergentibus ad consulendum⁹⁾ esset accessus, stetit. Festo autem Sancti Andreae adveniente, utraque pars, prout conventum erat, in notabili Praelatorum et consiliariorum numero in Brzesce convenit. Dum autem novem diebus varii habitus fuissent de pace perpetua vel temporali tractatus, nulla tamen finalis conclusio, intercedentibus aliquibus difficultatibus, poterat elici, vel componi, propter quod utraque pars, infecta re

¹⁾ Stephanus *Cod. Rozr.* ²⁾ Stephano *Cod. Rozr.* ³⁾ adductus *Cod. Kost.* ⁴⁾ liberi sui *Ed. Lips.* ⁵⁾ Stephanum *Cod. Rozr.* ⁶⁾ Regni in Podolia *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Regno Poloniae *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Brzesce *Cod. Kost.* ⁹⁾ consulentibus *Cod. Rozr.*

discedens, ad bellum administrandum se parabat. Celeriori itaque passu
 quam consueverant, Praelatis et baronibus ex Brzeszcze in Lanciciam re-
 versis, et quid agi placeret, diebus aliquot calculantibus, haec sententia e-
 conclusio habita est: ut suo duntaxat milite, non expectata aestate, bellum
 per hiemis et veris tempora Prussiae inferatur; cum et pabulum exercitus
 non possit ¹⁾ deesse, et maior terror damnaque hostibus irrogari ²⁾, et omni
 exercitus in Prussiam, eo quod Wisla fluuius frigore nimio constrictus, gla-
 cieque induratus, facilem exercitui transitum dabat ³⁾, traduci, et terram ⁴⁾
 Prussiae spoliis et igne premi posset ⁵⁾. Dies ⁶⁾ Epiphaniarum constituta erat
 in qua universi exercitus ad metas in Doninow convenire et deinde hostile
 terras ingredi debuerant. Cum magna alacritate militum id bellum indictum
 acceptumque est, iamque mandata Regis in omnes subditos, terrasque pu-
 blicabantur, et milites, quae opus erant pro repellendo frigore, sibi et suis
 praeparabant. Una difficultas Regem et consiliarios angebat, quod pecunia
 exercitui largiendae deerant, quas congerere breuitas temporis prohibebat
 sine pecuniis vero ire in bellum primores metuebant, propterea, quod a
 Choyniczam, obsidione durante, milites in seditionem versi, barones et con-
 siliarios pluribus aspergebant contumeliis, quod donativo bellico eis ⁷⁾ non
 impenso, ad bellum gerendum eos traxissent; nec impendens aliter sedan-
 seditio poterat, donec ab omnibus iuratum est, non se amplius in aliquo
 bellum, donativo non praecedente, consensuros. Ad solvendum difficultatem
 hanc repertum erat, ut quilibet palatinus, terrae, cui praeerat, de solutione
 donativi cautionem faceret. Cum iam his et pluribus aliis ad bellum e-
 hieme gerendum compositis, Wladislaus Rex ex Lancicia constituisset re-
 cedere: venerunt subito Magistri et Ordinis Prussiae nuntii notabiles, Wol-
 de Sanschein ⁸⁾ Osterodensis, Iohannes Marsalcus, Iohannes miles de Bayse ⁹⁾
 alias de Longendorff ¹⁰⁾ et Ianussius iudex Culmensis, et pacem, quam in
 Brzeszcze ¹¹⁾ nollebant accipere, petebant: certificati enim erant pluribus avi-
 samentis, molem belli in illos magno omnium consensu parari. Et quo-
 niam de pace perpetua, temporis breuitas et paucitas nuntiorum non pa-
 tiebatur transigere, treugae ¹²⁾ ad duodecem annos, quae omne bellum in-
 tercipiant, sub certis conditionibus, statum Regni solidantibus, firmantur
 ea etiam conditione apposita, ut pro die Nativitatis Sanctae Mariae ¹³⁾ te-
 neatur in Slonsko, ad tractandum de pace perpetua, conventio inter partes

¹⁾ potest *Cod. Rozr.* ²⁾ possent irrogari *Cod. Rozr.* ³⁾ daret *Ed. Lips.* ⁴⁾ terram
Ed. Lips. ⁵⁾ posset. *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ Dies itaque *Cod. Rozr.* ⁷⁾ illis *Ed. Lips.*
⁸⁾ Sanschen *Cod. Rozr.* (Sansheim). ⁹⁾ Bazin *Cod. Kost.* (Baisen). ¹⁰⁾ Longerdorff *Ed.*
Lips. (Logendorf). ¹¹⁾ Brzescie *Cod. Kost.* ¹²⁾ induciae *Cod. Rozr.* ¹³⁾ S. Mariae Vir-
 ginis *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Sigismundus Romanorum Rex in Caesarem coronatur, et in Concilio Basiliensi laborat, ne Eugenius Papa deponatur; Wladislaum vero Poloniae Regem tam Romae quam Basileae frustra accusat.

Secuta fuit anno eodem Sigismundi Romanorum, Hungariae et Bohemiae Regis ad imperiale fastigium coronatio. Dum enim pene uno anno expensis Maria Angeli Philippi Ducis Mediolani, in Mediolano et deinde in Senis stetisset, Venetis quoque propterea, quod cum hoste eorum Duce Mediolani communicaret, suspectus esset; sed nec Eugenius Papa quartus, qui et ipse Venetus erat, sinceriter sibi de insigniis imperialibus faveret, veritus ¹⁾, ne universam Italiam suis callidis ingeniis, bellis involveret: cessit tamen necessitati, et quibusdam conditionibus et pactis interpositis et firmatis, coronare illum repromisit; quo facilius se auctoritati, decretisque et privationi, depositionique Concilii Basiliensis subduceret. Agebatur enim, ut supra demonstravimus, Concilium generale in Basilea: et concurrentibus ad illud Regum et Principum ambasiatoribus ²⁾, Praelatisque et Doctoribus, caeterisque ecclesiarum viris omnium Regnorum et regionum, Cardinales etiam fere omnes, deserto Eugenio, ad illud confluxerant, omniumque ad id aspirabat et intentio et consensus, ut ipse Eugenius deponeretur propter certa crimina et excessus, quibus illum notatum dicebant, et signanter, quia Concilium Basiliense ingeniis omnibus dissolvere, ne cogere abusu suorum reformationem accipere, laborabat. Iam plura ad rem hanc conficiendam edebantur monitoria et censurae, varios continentes processus; iam depositio sua ab omnibus comprobata, propediem debebat pronuntiari: non dubitabatur enim executionem realem, florente statu Concilii, habitura: interea tamen cum coronatio Sigismundi Regis Romae expedita, consummataque fuisset, Caesar ipse celeriter Roma excedens, magnis itineribus Basileam contendit, ut depositionem Eugenii praeveniret. Quo cum venisset, id sibi in primis agendum existimavit, ut depositionem Eugenii impediret et averteret. Pluribus enim et precibus, largitionibusque et promissis Eugenii inescatus, onus illud susceperat. Primum itaque omnium fere Cardinalium animos ipsi Eugenio reconciliat; deinde ambasiatores ³⁾ Regum et Principum, Praelatosque et primores, ne depositione Eugenii schisma execrandum in Ecclesia Dei, opera sua in Concilio Constantiensi extinctum, resuscitent, monet et hortatur. Facileque omnium animis in misericordiam versis, cum et ipse Eugenius dissolutione Concilii revocata, illud approbasset, et ad praesidendum in eo duos Cardinales, Nicolaum Sanctae Cru-

¹⁾ veritus tamen *Cod. Rozr.* ²⁾ legatis *Cod. Rozr.* ³⁾ legatos *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

cis in Hierusalem et Iohannem Sancti Petri ad vincula, Iohannem archiepiscriptum et Iohannem episcopum aduocatum, misisset. ~~missionem magis non solum inuenerat, sed in eam pro illa vice resolu-~~
 Crescunt adventu Caesaris ~~Ortoferis de Prussia Panimi~~, et saepe in egregatione generali Wladislaum Regem, quod haereticos Bohemos sustinet, sugillant; saepe in graves contentiones cum Praelatis Poloniae, quor aliqui illuc iam suo nomine pervenerant, descendunt. Caesar ipse ~~quod~~ ibi, ~~quam~~ Romae coram Eugenio in publica audientia fecerat, contra Wladislaum Poloniae Regem in Concilio presumit, quod sibi pacta, foederum iuramenta, secum pertussa, praevaticatus esset. Cui per aduocatos ~~re-~~ sufficienter ad omnia accusationum capita, sicuti in Urbe, ita et in Basiliensi responsum: adeo, ~~ut~~ Caesar ²⁾ plus ex illis querelis ignominiae, quam honoris, intelligeret se quasisse. Sed nec comminationes suae, quibus Regem et Regnum Poloniae tunc tonabat, appendebantur, conditionum naturae attentae, quae supra mensam, mero gravis, singulos in circuitu debellabat hostes: Quo digesto et ira discussa, alterius vir efficiebatur iustitiae et clementiae. ~~et ceteris inuenerat, sed in eam pro illa vice resolu-~~
 Boleslaus Opoliensis Dux a Nicolao Rathiboriensi vincitur; Kazimirus Oswanczimensis ~~moritur~~. ~~et ceteris inuenerat, sed in eam pro illa vice resolu-~~
 Odiis, rixisque, feria quarta post Pentecostes, ferocibus inter Boleslaus Opoliensem ab una, et Nicolaum Rathiboriensem, Duces, partibus altera, exortis, dum Boleslaus Opoliensis Dominium hostis sui Nicolai Rathiboriensis invadens, illud vastaret, a Nicolao Rathiboriensi, ante oppidum Rybnaki congressu facto, victus atque prostratus, fuga sibi salutem quaesivit; et Nicolaus Rathiboriensis Dux oppidum Bythom cepit. Septima feria, Kazimirus Oswanczimensis ⁴⁾ Dux, filius Przemislai iunioris a Boleslauro Czarni occisi, in castro suo Oswanczimensi ⁵⁾ diem obiit, in monasterio fratrum Praedicatorum in Oswanczim ⁶⁾ sepultus ⁷⁾, tres filios relinquens, videlicet Wenceslaum, Przemislaum et Ianussium, ex Anna filia Rudolphi Sperlink, Zaganensis Ducis, susceptos. Inter quos divisione detecta successit Wenceslao ⁸⁾ Zathor, Przemislao ⁹⁾ Thoschek ¹⁰⁾ et Ianussio Oswanczim ¹¹⁾; Strzalin ¹²⁾ enim Kazimirus praefatus Dux vivens Boleslauro ~~et ceteris inuenerat, sed in eam pro illa vice resolu-~~

¹⁾ Parvanum *Cod. Calv.* ²⁾ ut ipse Caesar *Ed. Lips.* ³⁾ in mundo *Cod. Lips.* ⁴⁾ Oswiacimensis *Cod. Kost.* Osszwiaçimensis *Ed. Lips.* ⁵⁾ Osswiazim *Ed. Lips.* ⁶⁾ Oswiacim *Cod. Kost.* ⁷⁾ sepultus est *Cod. Rozr.* ⁸⁾ Przemislao *Ed. Lips.* ⁹⁾ ceslao *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Toschok *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Oswiacim *Cod. Kost.* ¹²⁾ Strzelis *Cod. Lips.*

liensi Duci vendiderat. Primogenitus autem eius Wenceslaus, amore Margarethae filiae Urbani Kiepczowsky dicti Swirczina ¹⁾ (terrigena hic de Serapiensi Ducatu erat, nobilis de Domo Nowyna) captus, quatuor filios ex ea genuit, videlicet Kazimirum, Wenceslaum, Ianussium et Wiladiam, et tres filias, Sophiam, Catharinam, et Agnetem. Duabus autem peste epidimiae absumptis, sola Agnes relicta est superstes.

Switrigal iterum Lithuaniam vastat.

Dux Switrigal, cum exercitu ²⁾ ex Livonitis, Ruthenis et Thartaris collecto, ingressus, opportunum tempus nactus, quo Sigismundum Ducem Magnum Lithuaniae non posse Polonorum, qui tunc Pruthenico bello occupati erant, invari auxiliis intelligebat, (credebat enim in oppugnatione Choyiczae magnam virtutem Polonorum occidisse) itaque haec ad eum Magister Prussiae latius atque inflatus perscribenda itaque ad motum ³⁾ fortunae falsae sibi suggestum, movere se coepit. Dux autem Magnus Sigismundus, etsi ex Lithuanis et Samagittis exercitum collegisset, inquam tamen pugnandi copiam fecit; sed per loca in via traducens exercitum, gentes Ducis Switrigalli pabulationum santes plurimum vexabat, pluribusque afficiebat incommodis; decernere enim campo indicabat periculosum, tum quod non aequo Marte videbat se pugnam, inituram, tum quod suis plurimum diffidebat. Noverat enim Lithuanorum ingenia, fluxa nimis esse, et ex levi momento variabilia ⁴⁾. Recenter enim ex insidiis sibi per suos struptis, evaserat, et capita conspirationis, videlicet Iawanum ⁵⁾, Trocensem palatium, Rumboldum Lithuaniae marsalcum, cum pluribus aliis, securi percusserat. Futurum itaque ratus, ne a suis, coepto certamine desereretur, cum aliquorum ⁶⁾ animos cognoscebat a se, propter eorum quos capite damnaverat, et qui illis consanguinitate iuncti erant, mortem alienatos et infensos ⁷⁾, exercitum intra castra continuit, et venienti ad se Switrigallo, in loca occultiora se recipiens, cessit. Switrigal vero, etsi loca principalia Lithuaniae, Wilnam, Trokky, Lidam et caetera ⁸⁾, incendiis vastasset, et spoliis, redire tamen in terras Russiae, et exercitum dissolvere, nullo egregio opere edito, coactus est, eo, quod exercitus suus, pabulatione per gentes Sigismundi Magni Ducis ⁹⁾ prohibitus, gravem inpediam contraxerat, multique de suis querebantur, die in pabulatione captivabantur. Et licet praefatus Dux Switrigal,

¹⁾ Swierczina *Cod. Kost.* ²⁾ Livonis *Ed. Lips.* ³⁾ modum *Ed. Lips.* ⁴⁾ variari *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Iwanum *Cod. Kost.* Ianussium *Cod. Rozr.* ⁶⁾ quorundam *Cod. Rozr.* ⁷⁾ offensos *Cod. Rozr.* ⁸⁾ et alia *Ed. Lips.* ⁹⁾ Magni Ducis Lithuaniae *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

misso Iwaskone ¹⁾ Moniwidowicz ad Thartaros cum muneribus, eos transire in auxilium Duci Switrigyello ²⁾, velut Ducatum Magnum obtinenti, pellere coegerat: Thartarorum tamen exercitus ad fluvium Nyepr perveniens, et Sigismundum Lithuaniae Magnum Ducatum obtinere, et cum Wladislao Poloniae Rege unum esse cognoscens, Iwaskone verbis correpto, in terra Kyoviensem et Czirnyeoviensem ³⁾, quae tunc pro Switrigyello tenebantur, divertit et ipsas more suo crudeliter vastavit.

Fethko Dux Podoliam vastans, Theodricum Buczaczy ex insidiis comprehendit qui pro Livoniae Marsalco captivo commutatur.

Vexabat et Dux Fethko ⁴⁾ Podoliae terras, et cum Thartarorum assensu et auxilio saepe praedas magnas inde agebat, saepeque profligatus et omni equitatu suo trucidato, vix salvandi se per fugam copiam habebat. Quodam vero tempore, dum suus et Thartarorum exercitus clandestine ad civitatem Kamyenyecz accessisset et praedas in parvo exercitus numero ageret, maioribus copiis ad montis radices, qui eas optime tegebat, per insidiis relictis, Theodricus Buczaczy capitaneus in Kamyenyecz, casu non providens, paucitate hostium contempta, cum paucis ex castro, iuxta morem dierum priorum, processit, credens se parvam hostium manum facile conflicturum ⁵⁾. Sed dum exercitus hostilis, simulato pavore, fugae speciem praebuisset, et Theodricus cum suis, spe victoriae avidius illum insecutus, longius progressus esset, ex insidiis hostes se illico ostendunt et hi qui fugere coeperant, regressi, in illum tela coniciunt. Propter quod multis interfectis, caeteris diffugientibus, ipse aliquot vulneribus adversus saucius captivatur et Duci Switrigal praesentatur. Cuius captivitate Marsalco Livoniae intellecta, illum sibi per nuntios varios, per Ducem Switrigal dari obtinuit, ut Marsalco Livoniae in praelio circa Dambky iuxta flumen Wyerscha habito, captum, longo iam tempore vinctum, liberaretur. Conventionem autem in Brzesze ⁷⁾ et deinde in Lancicia tenta, et inducitur trengarum ad duodecim annos confectis, relaxatur Marsalco Livoniae a captivitate, Theodrico Buczaczy etiam vice sui relaxato. Praefatus etiam Fethko, adiuncto sibi Duce Nossone, oppidum Brzesze Ruthenicale exiens, castrum circumvallat, facileque illud ad deditionem, vacuum victoribus, coegisset, nisi provisione Wladislai Regis et mandato, Duces M

¹⁾ Iuaskone *Cod. Rozr.* ²⁾ in auxilium sibi *Ed. Lips.* ³⁾ Czernieviensium *Cod. Kost.* ⁴⁾ Fedko *Cod. Calv.* ⁵⁾ conflictus *Cod. Kost.* ⁶⁾ profligaturum. *Cod. Rozr.* ⁷⁾ Brzesze *Cod. Kost.* ⁸⁾ autem *Cod. Rozr.*

soviae et exercitus terrarum Russiae, festinum castro Brzesze laturi succursum, ad arma consurrexissent. Quorum adventum Fethko et Noss veriti, dissolvunt obsidionem.

Apparuit in fine huius anni circa mensium Novembris et Decembris dies, sidus crinitum, insolitae rutilantiae, facem sive caudam dirigens in Occidentem, mense amplius uno supra civitatem Cracoviensem cursum suum exequens. Id quoniam summis potestatibus exitium aut fatum portendere vulgo putatur, omnium communi assertione et iudicio, Wladislao Poloniae Regi mors imminere asserebatur, vicinum eius transitum nuntians. Exortum autem eius sibi uno ex cubiculariis notificante non secus, quam in fatum suum comparatum, verbis et gestu exhorruit.

ANNUS DOMINI 1434.

Wladislaus Rex Sigismundum in Ducatu Magno Lithuaniae confirmat.

Huius anni Natales Domini dies in Radom Wladislaus Rex celebravit. Ex Lancicia ¹⁾ procedens in Wyskithky, terris Ducum Masoviae, venationibus per dies aliquot operam dabat: ubi ferarum multarum capta praeda et iuxta moris sui consuetudinem in Praelatos, Universitatem et consules Cracovienses partita, de Wyskithky in Radom venit: arctum enim tempus attingere eum pro festo Christi locum insigniorem non sinebat. Diebus autem Nativitatis ²⁾ Christi in Radom ³⁾ peractis, in Iedlnam pro festo Epiphaniae venit: ubi ad illum aliquot ⁴⁾ Praelatorum et baronum numerus confluit. Ex Iedlna vero, pluribus nuntiis Lithuaniae Magni Ducis Sigismundi sollicitatus et multifariis precibus invitatus, in Lithuaniam ivit. Reputabat enim Dux Magnus Sigismundus maximum rebus suis adhuc dubiis afferre ⁵⁾ et adiutorium et stabilimentum, si Wladislaus Rex, eo visitato, Ducatum Magnum Lithuaniae per literas et nuntios solennes sibi dudum collatum, praesentia personali, quo res solidior esset inspectantibus popularibus, conferret. Diebus autem aliquot in venationibus absumptis, dum in Krynki advenisset, Dux Magnus Sigismundus cum omnibus Praelatis, Principibus et baronibus suis, sibi occurrit et ipsum velut Dominum, benefactoremque suum, cum omni humilitate et devotione excepit. Ut autem gratitudinem liberalitatis et beneficentiae regiae, qua in eum, germano Duce Switrigal damnato et excluso, usus est, recognosceret, plurimis donis in

¹⁾ Ex Lancicia siquidem *Cod. Rozr.* ²⁾ Natalis *Cod. Rozr.* ³⁾ Radomiae *Cod. Rozr.* ⁴⁾ aliquorum *Cod. Rozr.* ⁵⁾ allatum iri *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

auro, argento, vestibus, equis, suam Serenitatem honorat, sed et militibus regiis plura donaria ¹⁾ largitur. Wladislaus autem Rex eum assecurat et certificat, quod favorem et assistentiam suam, Ducis Switrigalli respectu sibi nunquam subtrahet; sed ipsum omni favore et auxilio, dum vita composita fuerit, prosequetur. De Ducatu vero Magno Lithuaniae ipsum nova asservatione investit, praecipiens omnibus Praelatis, Principibus et baronibus Lithuaniae, ut sibi et nulli alteri, velut legitimo Duci Magno Lithuaniae in omnibus pareant fideliter et intendant. Noluit autem Wladislaus Rex licet instantia magna a Sigismundo Duce Magno Lithuaniae rogatus, in ulterioribus oras Lithuaniae procedere; sed ex Krynki per solitas stationes reversus, Carnisprivii dies in Lublin tenebat. Quibus peractis, ex Lublin Quadragesima secedens, per Sandomiriam et alia loca in Novam Civitatem Korezin pervenit.

Sbigneus episcopus Cracoviensis, antequam ad Concilium Basiliense legatus designatus abiret, Wladislaum Regem graviter obiurgat.

Convenerant ²⁾ in Novam Civitatem, iussu Regis, primores Regni, tractandum negotia Regni publica: ubi de nuntiis ad Concilium Basiliense mittendis primum cura omnis intensa est. Urgebat enim et Regem et consiliarios praesentia Sigismundi Imperatoris et Cruciferorum de Prussia, verberanturque, ne per illos et eorum calliditates honor Regis et Regni, praesertim ex commercio cum Bohemis habito, fuisset, absentia regiorum nuntiorum subministrante hostibus vires, laceratus. Iudicio itaque omnium Sbigneus episcopus Cracoviensis, Stanislaus episcopus Posnaniensis et Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius et Nicolaus Lassoczek decanus Cracoviensis, eliguntur. Datisque ex thesauro regio pecuniis necessariis, communi deliberatione constituitur, ut nomine Regis et Regni Concilium Basiliense vadant, et illic stando, personam Regis et Regni praesentent: ne qua ex parte Regnum Poloniae caeteris Regnis catholicis in administrandis et promovendis negotiis fidei, inferius videatur; simul ut hostium et invidorum latratus confutent, ratione de operibus Regis et Regni Poloniae publice, si opus fuerit, universali Ecclesiae reddita. Sbigneus autem episcopus Cracoviensis opportunitatem optimam, qua in Regem apprehensionem non minus iustam quam necessariam, effundere posset, nactus (timebat enim, se in Basileam discedente, Regem, quod et evenerat, moriturum), perfungi ergo et debito pontificali desiderans, tali in Wladisla

¹⁾ dona *Ed. Lips.* ²⁾ Convenerant autem *Cod. Rozr.*

Regem, in praesentia omnium consiliariorum usus est sermone ¹⁾: Designatus, inquit, serenissime Rex, per te et consiliarios tuos, suscepi onus cum aliis collegis, tuae et Regni ambasatae ²⁾ in Basiliense Concilium perferendae, quoniam aetas et robur, rerumque omnium necessitas, mihi non desunt. Verum quoniam futurum est, ut de vita, moribusque tuis indagine facta, veritatem profiteri absque furo alicuius mendacii necesse erit: satis mihi videor et perplexus et anxius, qualem de te universali Ecclesiae, dum a me rationem vitae, conversationisque tuae exegerit, relationem ³⁾ faciam. Scio quidem te mansuetum, devotum, liberalem, patientem, humilem et clementem esse: sed has ipsas virtutes tuas vitia caetera et obscurant et aequant. Noctem enim totam in crapula expendis, qua gravatus, interdiu somno et quieti vacas. Missarum officia saepe numero inclinata die audis, ecclesiae et monasteria, ex ⁴⁾ devotione Regibus stationes dare solitae ⁵⁾, tuum adventum ferre non possunt; adeo stationibus tibi dandis oneratae et pressae ⁶⁾, ut virorum religiosorum, qui in illis habitare consueverunt, numerus, villis et praediis desertatis, dimidio diminutus sit: quoniam ubi ad satietatem non administrant necessaria, pecora villarum, velut deliquissent, tuo mandato confiscantur. Curiam tuam quis sustinere, quis ferre poterit? Universum Regnum se illa gravari clamat, cum sine ordine, sine lege, in ea vivitur, et pro libidine avaritiae victualia, non quae sitim aut famem extinguant, sed quae currus et domos impleant, exigunt. Agrorum etiam et hortorum fructus vi et iniuria demoliuntur et devorantur. Levissimi ponderis et ligae tenuis eudendo monetam, multiplicas, contra auctoritatem et reverentiam legum per te et alios Reges editarum, Praelatis et baronibus tuis improbantibus et inconsultis: potestate ad fabricandum eam feminis concessa, cuius tandem vilitas Regnum universum magno sit incommodo oppressura. Causas viduarum, orphanorum et oppressorum ingredi ad te non permittis et ingressas non decidis. Sequuntur plurimi mortales curiam tuam, non sine dispendio rerum et corporum, clamitantes iustitiam: et dum dilationibus terunt tempus, coguntur a prosecutione causae discedere, aut iniquas suscipere, quas adversarius constituit, condiciones. Alienis bonis iniicis avaras manus, et plures subditos tuos, quos hic ante conspectum tuum productos statuo (atque hos produxit et manu designavit) non convictos, haereditatibus eorum mulcasti. Podwodarum abusus adeo invaluit, ut ad quandam barbariem et servitutem videris Regnum tuum, quondam nobile et bene institutum, deduxisse. Dudum haec Serenitati tuae, quamprimum ex servitore in patrem tibi me divina praefecit bonitas, primum in abstracto,

¹⁾ oratione *Cod. Rozr.* ²⁾ legationis *Cod. Rozr.* ³⁾ rationem *Cod. Rozr.* ⁴⁾ quae ex *Cod. Rozr.* ⁵⁾ dare solent *Cod. Rozr.* ⁶⁾ pressae sunt *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

deinde arbitris adhibitis, denuntiavi: sollicitans, ut vitam tuam et actiones ad morem finis, qui certe non longe abest, componeres, ut superstitione antiquas tuas, de quibus me pudor tacere cogit, relinqueres. Nunc discesurus a te, et, ut reor, nunquam te amplius in hoc statu mortali visurus publica reprehensione in te uti volui, ut tam tuae animae et honori consulam, quam meo debito satisfaciam. Vellem quidem et ego tibi placere o Rex, sed malo te et rem publicam Regni nostri salvos ¹⁾ fore: quantumcumque infesto odio in me sis futurus; si vero in his contumax pertinaxque persistere volueris, scias me eo animo, ea libertate et constanti fretum, ut in te censuras ecclesiasticas extendam, ut quod paterna correctione non possum, virga apostolica rescindam. Aequis auribus Sbigneus episcopus, publicae necessitatis vindex, audiebatur, pluresque illi ex consiliariis, nutibus et murmure assensi sunt. Accensus Rex sermonibus praedictis, fletus uberes, quos illi sive conscientia defectuum coram expressorum, sive rubor et indignatio, exprimebat, eliciendo ²⁾: Non erat, inquit officii tui, tot me carpere probris. Adest hic praesens Gnesnensis metropolitanus Albertus, cui reprehensionem, si qua dignus eram, praeripuisti. Favissem, inquit episcopus ³⁾, dignitati suae de hac sorte: sed discessus meus in Basileam, eiusque vel taciturnitas vel dissimulatio, coegit me primas correctionis partes, praesertim cum is locus in diocesi mea consistat occupare. Tunc ⁴⁾ Rex gravitatem pontificis Sbignei et ingenuam libertatem non ferens, sed in bilem prorumpens, beneficiorum frequentiam in ipsum et parentes eius depromebat, haec quoque adiiciens: Silent, inquit, archiepiscopus et omnes alii Praelati et barones; tu tibi, privato odio inescatu has reprehensiones, caeteris non consultis neque consentientibus, vindicasti. Dedisset huic obiectioni episcopus ⁵⁾ conveniens responsum, nisi universi Praelati et barones, moti sedibus suis, omnium esse illam reprehensionem universali vociferatione astruxissent. Quo audito, flens eiulansque ex consilio discessit, meditari quoque coepit, invidis Sbignei episcopi Cracoviensis suggerentibus, ut in eum gravius aliquid posset vel consulere vel statueret. Tandem tamen ad rationis arcem confugiens, et iustam esse reprehensionem, ex optimoque animo profectam intelligens, maiori honore Sbigneus episcopum coluit, numisma cudere interdixit, monasteriis, caeterisque oppressis et calamitosis, et restitutionem bonorum et administrationem iustitiae, propitiationemque regiam, per operis effectum monstravit. Quo effectum est, ut Sbigneus episcopus ex eo tempore vir maximus et clarissimus commendatione omnium haberetur. Alberti Iastrzamyecz Gnesnensis archiepiscopi

¹⁾ salvam *Cod. Rozr.* ²⁾ eliciendo *deest in Cod. Calv.* ³⁾ Sbigneus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Tum *Ed. Lips.* ⁵⁾ Sbigneus episcopus *Cod. Rozr.*

episcopi, post discessum regium, cuius indignationem metuebat, in audientia consiliariorum tali commendatus est sermone: Graviter, inquit, et libere, etsi auribus regiis severe, ut retur ipse, et importune, meis certe et aliorum fidentissime, et ut Cracoviensem episcopum, Stanislai sanctissimi dignum successorem, decuit, verissime locutus es; me omnium, quae enarrabas, conscius esse, tecumque sentire nosti, publice ¹⁾ tamen per metum non ausum. Tanta tamen pro tui muneris officio fiducia charitatis impletum est, ut tibi pro hodierna in Regem reprehensione et tolerata tolerandaque contumelia, remissionem omnium facinorum pontifex ipse pontifici, et mortalis mortali, a Pontifice aeterno audeam polliceri.

Fridericus Russiae Dux a Polonis funditur et fugatur.

Compositis taliter in Nova Civitate publicis rebus, Wladislaus Rex in Cracoviam processit; ibique residendo, reliquum Quadragesimae tempus exegit, Pascha quoque Domini illic celebravit. Cui cum nuntiatum fuisset, quod Dux Fridericus Russiae, qui ob delicta quaedam, patria deserta, in Bohemiam se contulerat, et annos aliquot ibi commorando, conditionem, linguam et mores Bohemorum induerat, collecta manu Bohemorum, clandestine ex Moravia procederet, ea intentione et animo, ut quendam montem de prope castrum Czorstin ²⁾ positum occuparet, et fortalitium illic erigens, tam Poloniae quam Hungariae Regna spoliis lacesseret: illico in die Parasceve, inundationibus aquarum ex resolutione nivium nequiequam obstantibus, milites curiae suae transmittit. Qui etsi plerasque res, superando flumina aquis inflata, amiserint, ipsi tamen omnes incolumes ad locum pervenientes, praefatum Fridericum Ducem cum suis omnibus compulerunt fugere, et destinata exequi vetuerunt.

Wladislaus Rex Poloniae in Grodek et soror eius Alexandra Masoviae Ducissa in Plozko moriuntur.

Feria secunda post Conductum Paschae proxima, Wladislaus Rex ex Cracovia egressus, in terras Russiae per solitas stationes procedebat. Deceverat autem ³⁾ usque in Halicz pervenire: constitutum enim erat ⁴⁾, ut in Halicz Stephanus Woyewoda Moldaviae ad suam Serenitatem accederet

¹⁾ prolixè *Cod. Kost.* ²⁾ Korstin *Cod. Kost. Corschtin Ed. Lips.* ³⁾ enim *Cod. Rozr.* ⁴⁾ eo quod constitutum erat *Cod. Rozr.*

et ibi Maiestati suae homagium solenne et debitae subiectionis ac obedientiae iuramentum exhiberet. Verum cum in curiam suam et villam Medika veniret, ex placido mansuetoque veris tempore, contra naturam frigus validum, velut altera hiems, terram premere coepit, omnesque vernaes segetes et flores, sed et arborum pubescentia folia, extinxit. Wladislaus autem Rex frigoris austeritatem nequaquam abhorrens aut praecavens, feria sexta post festum Sancti Adalberti, ex quadam consuetudine semper in villa sua servata, quam ex prisco gentilitatis more traxerat, ad mulcendum et satiandum dulci sono auditum, ad audiendum philomelae cantum, in silva procedens, maiore parte noctis in audientia huiusmodi absumpta, frigor in corpus, iam calore naturali inane, extrinseco vero parum forti, irrumpebat (quippe qui in omni vita sua nobilibus pellibus sabellinis, mardurinis ¹⁾, vulpinis contemptis, agnellinis duntaxat utebatur), laesus offensusque est, ab eoque tempore coepit viribus destitui. Dum autem ²⁾ in Grodena ex Medika pervenisset, Sabbato in vigilia Pentecostes, ad tabulam resedens, praesentibus Stephani Woyewodae Moldaviae nuntiis, qui pro sciendae die, quo in Halicz pro faciendo homagio Woyewodam Rex venire mandaret, advenerant, inter prandendum subito febribus correptus est. Quas dum decem et septem diebus sustinisset, nec arte nec studio medicorum valetudinis restringi posset ³⁾, confessione sacra ⁴⁾ aliquoties repetita, Euchariastiae et extremae Unctionis Sacramentis devotissime susceptis, testamentum condidit, quo mandavit, ut omnia per eum iniuste cuipiam ablata restituerentur et quaedam debita solverentur. Deinde annulo, quo illum gloriosissima Hedvigis Regina desponsaverat, ex articulo deposito, Iohannem Slabosch ⁵⁾ de domo Wyenyawa, cubiculario suo, inter paucos charo, illum tradidit, cum his mandatis: Perfer, inquit, hunc anulum, quem in hunc diem, velut rem inter corruptibiles chariorem, in manu mea continue gestavi, Sbigneo episcopo Cracoviensi, ut illum in signum memorialis memoriae deferat, indulgeatque mihi excessus meos, quibus aliquando in illum peccatis iustis suis reprehensionibus ira excandescens, suam ⁶⁾ Paternitatem offerebam. Habeatque animam meam, Regnum et natos meos, specialiter Wladislaum primogenitum, commendatos, et pro eorum amplitudine intendam attentis beneficiis et favoribus meis, quae et quos in illum singularius cumulatius effudi. Omnibus deinde praesentibus et absentibus, familiaribus et subditis suis et quibuscumque hostibus et invidis suis, noxas, crimina et quoscumque excessus, clara voce dimisit et relaxavit, et fidei catholicae puritatem, veritatemque professus, Symbolum aliquoties repetiit. Deinde

¹⁾ mardurinis griseis *Cod. Kost.* ²⁾ itaque *Ed. Lips.* ³⁾ potuit *Cod. Rozr.* ⁴⁾ in confessione sacra *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Schlabosz *Cod. Rozr.* ⁶⁾ utens, suam *Cod. Rozr.*

sana mente, integra ratione, spiritum suum nobilem et generosum Domino Deo commendans, feria secunda, quae fuit ultima Maii, hora noctis tertia, velut agnus mansuetissimus, inter manus ecclesiasticarum et saecularium personarum, certatim excessum animae eius complorantium et lugentium, obdormivit, et Regni coelestis pro meritis suis, signanter pro fidei orthodoxae dilatatione, palatia ingressus, Beatae Trinitatis visione, et Sanctorum, quorum, in vita positus, honori erat deditus, laetus fruitur consortiis. Pridie ¹⁾ autem, quam expirasset, advocatis militibus, natos illis suos, fervidius tamen maiorem natu Wladislaum, quod forma illum et indole liquidius expressisset, commendavit, sententiamque suam, ut sibi in Regno succederet, ostendit illum filium suum et ex lumbis suis satum, formam suam et nomen habentem, sibi persimilem, mores quoque et probitatem suam habiturum disserens, rogans et obtestans, ut quae illicite et praeter aequitatem subditis abstulerat, ad integrum redderentur. Huic tamen rogationi non fuit paritum.

Germanum suum Wladislaum Poloniae Regem, Alexandra Ducissa Masoviae, relicta olim Semoviti senioris, Ducis Masoviae, praecedens, die lunae vicesima Aprilis, apud Ploczkam diem obiit ²⁾.

Corpus Wladislai Poloniae Regis ex Grodek Cracoviam deducitur, et legati ad Concilium Basiliense missi revocantur.

Secuta Wladislai Regis morte, illico consilarii Regis, qui tunc aderant, suum excessum e vita primum Sophiae Reginae, deinde universis Praelatis et baronibus Regni, denuntiarunt. Veriti autem, ne mors regia animos Ducibus Switrigello et Fethkoni invadendi Regni terras subministraret; omnes curienses regios versus Podoliam, in armis expeditos, transmiserunt, ad repellendum subitas Fethkonis, quas cum Thartaris faciebat, invasiones. Moratique sunt curienses regii pro custodia et defensione terrarum Russiae ab hostibus, donec primogenitus Regis in locum fuit ³⁾ patris substitutus et coronatus. Corpus tandem regium in cistam ligneam, pice resinaque oblitam, impositum, indutum regalibus et corona, Cracoviam ad tumulandum ducebatur, magna multitudine et frequentia hominum illud prosequente. In omnibus autem locis, per quae illud duci contingebat, magni honores corpori deferebantur, dum quaelibet civitas et villa pro se enitebatur et contendebat pio certamine, tum processione obviam illi exeundo, tum comploratione et lamentis, tum missis exequialibus, psalmis, vigiliis et orationibus,

¹⁾ Postridie *Cod. Calv.* ²⁾ supremum diem clausit. *Ed. Lips.* ³⁾ fuisset *Cod. Rozr.*

transitum animae et corporis regii efferre et cohonestare, et suam devotionem, affectionem et charitatem in mortuum exprimere; nec erat vicus adeo vilis, qui suum studium et benevolentiam in illum nollet notari. Unde et stratae, per quas corpus suum ducebatur, plenae erant gregibus hominum utriusque sexus, qui etiam ex longinquis oppidis et villis confluebant, qui mortem suam luctibus et fletibus complorabant ¹⁾. Talibus honoribus et studiis hominum ductura corporis sui ubique excepta et celebrata, tandem feria sexta in die Sancti Barnabae, ad urbem regiam Cracoviam dum fuisset perventum, primum Sophia Regina cum duobus filiis, Wladislao et Kazimiro, corpori obviam veniens, multos largosque fletus effundens, parvulos adhuc filios ad currum, in quo regium corpus ducebatur, admovebat: quorum etiam fletus et lacrimae patrem requirentes, caeteros omnes astantes ad compassionem et lacrimas provocabant. Deinde omnium ecclesiarum processiones, et omnium ordinum artificiorumque cunei, postremo universus populus civitatis Cracoviensis et eius suburbiorum, corpori regio occurrit: ubi maior comploratio mortis suae est secuta. Cum ingenti tandem pressura in civitatem Cracoviensem ingressus factus est et solennes exequiae die eodem ubique in templis habitae ²⁾; corpus vero in ecclesiam Sancti Michaelis in castro Cracoviensi depositum, illic aliquanto tempore servatum ³⁾, et tam diurnae quam nocturnae excubiae circa illud summo studio militum factae ⁴⁾: expectabatur enim Praelatorum et baronum totius Regni adventus, nec sine illis licebat agere regiam sepulturam. Iam Sbigneus episcopus Cracoviensis et Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius, quos supra monstravimus in Concilium Basiliense nomine Regis et Regni missos fuisse, itinere arrepto in Posnamiam pervenerant; et illic octo diebus stando, securitatem locorum, per quae ituri erant, sibi cum rebus ad longum iter necessariis, comparabant, dieque sequenti continuare illud parabant ⁴⁾: sed eadem nocte, celeri nuntio consiliariorum Regni mortem Wladislai Regis significante, et ut reverterentur et de summa rerum consulerent, exhortante, revocati sunt. Verebatur enim, ne morte Regis secuta et filiis adhuc impuberibus, aliquae commotiones sequerentur: propter quod praefati legati revocabantur, cum eorum opera magis Regno Poloniae, quam Concilio Basiliensi, esset opportuna.

¹⁾ complorantes. *Cod. Rozr.* ²⁾ habitae sunt *Cod. Rozr.* ³⁾ servatum est *Cod. Rozr.* ⁴⁾ fiebant *Cod. Rozr.* ⁵⁾ debebant *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Coronatio Wladislai, filii Regis mortui, in diem Sanctorum Petri et Pauli agitur.

Cognita morte regia, Sbigneus episcopus Cracoviensis, qui tunc Posnaniae, transiturus in Basiliense Concilium, agebat, nihil sibi cunctandum duxit; sed barones primores Maioris Poloniae literis et nuntiis ad veniendum Posnaniam invitat. Quo cum frequens numerus eorum, novitate de morte Regis audita, convenisset: mors primum regia ab illis deplorata est. Deinde Sbigneus episcopus Cracoviensis verba apud illos facit: ut morte Regis terrorem aliquem animo non concipiant, sed unionem, charitatemque servare et custodire studeant. Superesse duos filios stirpis regiae, solii paterni successores, quorum substitutione mors ipsa Regis corrigi, vindicarique poterit; neque aliqua calamitas, turbatioque in Regno pertimescenda, cum Rex ¹⁾ vivat in filiis. Accelerandum tamen consuluit cum coronatione filii senioris Wladislai, ne aliquae intestinae discordiae nascerentur. In hanc sententiam ab omnibus reliquis baronibus itum est; nec fuit aliquis, qui illam, velut statui rei publicae optimam, non probasset. Propter quod non solum coronationem primogeniti decreverunt, sed etiam ad perficiendam illam, diem Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum constituunt. Nuntios quoque speciales tunc designatos, ad Sigismundum Ducem Magnum Lithuaniae transmittunt, rogantes et exhortantes: ut velit vel personaliter venire, vel suos barones cum plena instructione et facultate mittere, qui iuxta inscriptionum continentiam, in Regis futuri consentiant coronationem, et praesentia sua illam cohonestent. Aegre haec conclusio Posnaniae habita, a baronibus terrae Cracoviensis lata est, quod illis irrequisitis, inconsultisque, promulgata fuisset; sed relevabat indignationem, quod et conclusio ipsa utilissima Regno visa est, et illam praefatus Sbigneus episcopus Cracoviensis scitus erat conflavisse, et de Principe commendabili et virtutis spectatae. Eminebat enim iam tunc in Wladislao natura benignior, et ad rei publicae amplitudinem constituendam, fervidum et civile ingenium, et in aetate, licet juvenili et florida, mores tamen verendi et regii in eo iam tunc elucescere visi sunt.

Iusta Wladislao Regi peraguntur.

Feria sexta, in die Sanctorum Marci et Marcellini, quae fuit decima octava Iunii, convenientibus universis Praelatis et baronibus, proceribus-

¹⁾ Rex ipse *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

que Regni, funeri Wladislai Regis iusta peracta sunt. In ecclesia siquidem maiori Cracoviensi Alberto Iastrzamyecz Gnesnensi archiepiscopo exequiorum missam in cantu celebrante, caeteris omnibus praesulibus sibi assistentibus, corpore regio praesente, non minus lugubris, quam sumptuosa pompa exequiarum edebatur. Aderant duo filii regii, Wladislaus et Kazimirus, maxima patriae spes, Palatinorum et baronum multitudine circumsepti, patris deplorantes mortem: a quibus et militum frequenti catera feretrum regium circumfundebatur. Aderat et Sophia Regina, non minus multitudine nobilium matronarum et feminarum comitata, quae eiulantes vocesque lugubres per universam ecclesiam diffundebat. Inducebantur in processionalium morem plures equi, magnitudinis rarae, purpuris velati, quos praefati milites dirigebant ¹⁾, quorum unus vexillum, aquilam albam continentem in eminenti hasta, praecedendo deferebat. Inferebantur altari scutellae, pecteraeque argenteae, quae Regi viventi cordi esse sciebantur, atque ibidem in ²⁾ offertorio cum pecuniis plurimis relinquebantur. Candelis accensis ecclesia in locis omnibus flagrabat; cerei erant singularis magnitudinis. Linteus pluribus pannis de axamento et purpura tegebatur. Magister Paulus Zathor in vulgari sermonem habuit, in quo actiones pias et optimas Wladislai Regis enumerans, omnibus audientibus suo dulci eloquio lacrimas excussit. Corpus posthaec, missa finita, sepulchro marmoreo, dudum in illo praeparato ³⁾, illatum est atque sepultum. Extat epitaphium eius extatum per Magistrum Gregorium de Sanok, qui expositus ⁴⁾ promotus fuit Leopoliensem archiepiscopum, in haec verba ⁵⁾:

Hanc tibi nimbiferam quondam pie sceptriger odam
 Gratior illibuit, pingitur ista tibi.
 Nondum tantus eram, nil laudis verba merebant,
 Numina cum zoticos commeavere tuos.
 Dicere quid valeo de te, Serenissime Princeps,
 Cum mihi tis ⁶⁾ laudis fama sepulta foret.
 Quanta tamen patula ⁷⁾ traiecta meas venit aures ⁸⁾,
 Vera tui generis, tempus in omne meum ⁹⁾:
 Hactenus hunc tenui brevius perstringere dolo,
 Clara licet silui, regia gesta melo.
 Per lachrymas ¹⁰⁾ spectans, disiectos, artubus angor,
 Debilis ingenii pectora ¹¹⁾ clausa mei

¹⁾ dirigebant *deest in Cod. Calv.* ²⁾ cum *Cod. Rozr.* ³⁾ comparato *Cod. Lips.* ⁴⁾ postea *Cod. Rozr.* ⁵⁾ in haec, quae sequuntur verba *Ed. Lips.* ⁶⁾ tuae *Cod. Lips.* ⁷⁾ patulas *Ed. Lips.* ⁸⁾ ad aures *Cod. Rozr.* ⁹⁾ aevum *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ lachrymas *Lips.* ¹¹⁾ pectore *Cod. Kost.*

Lithuanidum tanta nunquam dignissima proles
 Claruit, ast solum fata dedere sibi
 Te, quem in fasce bonus, meliorem stirpe creavit
 Olgyerth ¹⁾ magnanimus, sat ²⁾ meminere viri.
 Prisca gens varios dum Christo censuit annos,
 Milleque tringentos ³⁾ sex, sed et octogenos,
 Alter et a Iano mensis lustraret in orbe,
 Iam quoque bisseñas ⁴⁾ volverat ille dies:
 Convolvare simul proceres, natu simul meliores ⁵⁾
 Regni totius, culmina iustitiae,
 Nostratum, cunctas te Regem chare ⁶⁾ per urbes,
 Plenius et Dominum constituere suum.
 Hoc tu non habuisse ⁷⁾ tuo tunc corde putasti,
 Surgens maturo ⁸⁾ tempore, quoque thoro,
 Virgae vel calami iaciendo frustra putasti,
 Dicere suetus eras, o astripotens apex,
 Rex pie, Rex fortis, praeter te Christe Redemptor,
 Haec quasi cuncta mea curo subacta manu.
 Quatuor inde suas dum Februus ecce dietas,
 Atque decem rubuit, non tibi triste fuit
 Iagyelno ⁹⁾ abnuere, Wladislaus nomen habere
 Baptismi titulo, sed tibi velle fuit.
 Postquam dies Solis sacri Baptismatis usum,
 Illustris generis fit tibi iuncta comes
 Hedvigis tenera, praeclara stirpe creata,
 Dignaque coniugio paruit illa tuo.
 Gloria tunc fueras, patriis, radiatus honore,
 Qui per te fidei collibuere Dei.
 Utque neophyta gens patriis tuis ¹⁰⁾ nacta sub oris,
 Atque Samagittica gaza fide Deica.
 Ast mage nostrates, quorum tibi fata favere ¹¹⁾
 Regis tuis ¹²⁾ forti sceptrata tulisse manu.
 His tua muneribus voluit succurrere dextra,
 Pro raptis ¹³⁾ tunicas saepe dedisti novas
 Afflictis, miseris, aegrotis, pater egenis,
 Horum erat auxiliis vita tuenda tuis.
 Taliter allectis satagis fidei fore custos,
 Ut stabiles valeant gratius hanc colere
 Flore novo pingis ¹⁴⁾ patriae telluris acumen,
 Torrida quae longo tempore culta fuit.

1) Olgerdi *Cod. Kost.* 2) scit *Cod. Calv.* 3) tringenos *Cod. Rozr.* 4) Iamque his
 senas *Cod. Kost.* 5) maiores *Ed. Lips.* 6) carere *Cod. Kost.* 7) habuisti *Cod. Calv.*
 8) mutato *Cod. Calv.* 9) Iagielno *Cod. Kost.* 10) tuis *Cod. Kost.* 11) fuere *Ed. Lips.*
 12) etiam *Cod. Rozr.* 13) Pro rapis *Cod. Kost.* 14) pingvis *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Satius ut fieret ibi Christi fama coruscans,
 Niteris ecclesias condere ¹⁾ basilicas.
 Das oppidis illas aliis, Wilno pius istam ²⁾
 Condis, ibi sedem praesulis altiferam.
 Lustrat adhuc tribus alma locis te structa ³⁾ cathedra ⁴⁾,
 Leopoli ecclesia, Chelm quoque Premisla,
 Nec tantum ⁵⁾ his tribus refovisti pectora sacri
 Primus ibi eleri, prodita quaeque vigent.
 Gentilicos ⁶⁾ abigens, iniens ⁷⁾ sed Olympicolarum
 Ritus, quos nobis cum tibi cura fuit
 Reddendo placitas superis depromere laudes,
 Sanctos et festos concelebrare dies.
 * Quoque magis fueras Rex inclyte, comptus honore,
 Cum sacrosancti Cracoviae Studii
 Structor et auctor eras Dncum praestantior, unde
 Praemia magna quidem clerus abunde tulit.
 Hedvigim invisere postquam tibi fata tulere
 Pro saepe coniugii tuis libuere tibi
 Nubere consortes Regni, thalamicque sodales
 Anna sed ⁸⁾ Elisabeth, ima ⁹⁾ Sophia foret,
 Ingemuit gemitus quae post te lieta superstes
 Semper et ¹⁰⁾ in viduo deguit ¹¹⁾ ipsa thoro;
 Non invita tamen, cum te vivente resultat
 Mater natorum digna fuisse trium.
 Post annos Domini prima ¹²⁾ de morte ferendis,
 Militis astrigeri luce sacra Iacobi,
 Tollitur ut patrias senior defenderet oras: *
 Sic datur alta sibi gloria tota patris.
 Ocyus alter adest coronatus Rex Wladislaus,
 Inclyta progenies regia sceptrum tenet.
 O quoties laeti comites risere Poloni,
 Regia dum medio ¹³⁾ brachia nexa vident
 Lethiferum forti iaculum vibrare lacerto,
 Inque Getas ense iuste misisse suum.
 Tunc maduit rubro Prutheno sanguine campus
 Luxit dum Apostolicae Divisionis apex.
 Getica gens tepuit, pars saucia membra reduxit,
 Cogitur altera sed succubuisse nece.
 Tanta post pestem fit cladis serior illa
 Nostrates, rigido Marte ferire suo.

¹⁾ condere et *Cod. Kost.* ²⁾ ipsam *Cod. Rozr.* ³⁾ destructa *Cod. Kost.* ⁴⁾ cathedra *Cod. Calv.* ⁵⁾ Nec tamen *Cod. Calv.* ⁶⁾ Gentilitas *Cod. Kost.* ⁷⁾ ingens *Cod. Kost.* ⁸⁾ et *Cod. Rozr.* ⁹⁾ una *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Semper te *Cod. Kost.* ¹¹⁾ teguit *Cod. Kost.* ¹²⁾ patria *Cod. Kost.* ¹³⁾ media *Cod. Calv.*

w Quid referam magis, quippe tenor fidei, sed asyllum
 Iustitiae, legis verus ¹⁾ amator ²⁾ erat.
 Non opus ergo fuit amplius ³⁾ musare Camoenis,
 Eius ⁴⁾ cum laudes non latuisse queunt.
 Cum patulo vastum ⁵⁾ sat iam viguere per orbem,
 Quo duce tranquilla regia nostra foret.
 Mille Pater summus dum Nato censuit annos
 Quadring, ter denos, addito bisque ⁶⁾ duos,
 Clausit tunc zoticos Regum serenissima proles,
 Maius postremum luxerat ille diem.
 Ter sena ac Iunii ⁷⁾ funestus moeste videtur
 Occuluisse suo marmoris hoc tumulo.
 Ergo decus cleri quantum tibi constat honoris,
 Fratre, simul procerum, iam meminisse decet.
 Eheu, cum tantum renuit natura noverca,
 Ut foveat mortis cedit actione ⁸⁾ magis.
 Votis supplicibus, pro tantis, poplite flexo
 Condecet ore pias ingeminare preces:
 Cuncti potentis apex animam digneretur Olympo
 Sanctorum ut ⁹⁾ numero connumerare suo.
 Hos tenui coluit ¹⁰⁾ Petrides vomere sulcos,
 Cui Sanok patriam fata dedere suam.

Vita, mores et vitia Wladislai Iagellonis Regis.

Libet Regis huius Wladislai vitam, moresque et actiones perstringere, ne conditio ortus, vitae et actionum suarum, ignota sequenti aetati relinquatur. Erat hic Ducis Lithuaniae Olgerdi ¹¹⁾ filius, Iagello nominatus, ex Maria filia Ducis Thwerensis, ritum Graecorum servante, susceptus. Cuius avus Gedimin, cum plures filios haberet, Olgerdum tamen speciali praerogativa amoris prosequabatur: unde et illum moriturus, Dominum et Ducem Magnum Lithuaniae fratribus ¹²⁾ constituit. Morte autem Olgerdi patris Iagellonis secuta, consensu Ducis Keystuth ¹³⁾, patris Iagellonis et patris Withawdi, Dux Iagello obtinuit Ducatum Magnum Lithuaniae. Inter quem, dum successu temporis, de Principatu questiones aliquae subortae essent, Dux ipse Keystuth verbis pacificis captus, suffocatur, eandem sortem filius quoque suus Withawdus subiturus, si ingenio consortis, sub veste dissi-

¹⁾ vero legis *Ed. Lips.* ²⁾ amore *Cod. Calv.* ³⁾ amplas *Cod. Kost.* ⁴⁾ Tuis *Cod. Kost.* ⁵⁾ patulae vastam *Ed. Lips.* ⁶⁾ his quoque *Cod. Kost.* ⁷⁾ Ter saeva at Iunii *Cod. Rozr.* ⁸⁾ cedit at ille *Ed. Lips.* ⁹⁾ et *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Hos coluit teneri *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Olgyerd *Cod. Rozr.* ¹²⁾ ex fratribus *Cod. Rozr.* ¹³⁾ Kyeystuth *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

mulata, velut si femina esset, eductus, fuga salutem non quaesisset. Per
 tribus incursionibus, subitis quidem et lupinis, cum fratribus suis, quibus
 octo habuisse memoratur, finitimos, et signanter Regnum Poloniae, affe-
 gebat. Miseratione tamen divina illum respiciente, quae ipsum nomen
 Catholicorum ascribendum praeviderat, per Praelatos et barones Poloni-
 ad fidem de tenebris gentium eductus est et in baptismo nomen Wladis-
 laus sortitus. Consortem nobilissimam post baptismum, Hedvigim Hungariae
 riae et Poloniae Reginam, filiam Ludovici Regis Hungariae, accipit: quae
 mortua, tres alias, videlicet Annam, Elisabeth et Sophiam, superduxit
 nullam tamen vera et sincera pertractabat affectione coniugali. Venator
 infantia sua usque ad diem mortis, adeo venationi deditus, ut omnis
 gitatio sua ad illud ¹⁾ unum intenta esset. Vir staturae mediocris, facie
 oblongae et macrae, et circa mentum coartatae, capite parvo, longo
 acuto, a pilis prorsus decalvato, quod ex marmoreo simulacro, busto
 superimposito, licet cerni ²⁾. Oculis nigris et parvis, nunquam stabilibus
 sed continuo in suo orbe cursum quendam et volubilitatem habentibus
 auribus grossis, voce tubali et cita, corporis nitidi et gracilis ³⁾, cervicis
 longa. Laboris, frigoris, aestus, ventorum, fumi, patientissimus, tam
 incessu quam in vestibus humilis. Sopore et quiete ⁴⁾ usque ad meridiem
 vacans, raro missarum solennia statuto tempore audiebat. In administrando
 bellis desidiosus et piger, omnem sollicitudinem in alios proiciebat. Bene-
 neorum fomentis, alternatis diebus crebrius interdum utebatur. Ad effrenan-
 dendum sanguinem humanum continentissime se gessit, ut etiam saepe
 centissimis parceret. Clementiae in subditos et victos singularis: licet
 his, quae venationem, aliasque voluptates suas contingebant, nulli defer-
 re conditioni. Virtutis cuiusque spectator egregius, non invidia, sed favore
 suorum militum, opera quaelibet pensitans, et uniuscuiusque facinus egre-
 gium, sive bello gestum sive domi, largitione prosequens et remunerans
 singulari: exigua vis ⁵⁾ audaces effecit ⁶⁾, ex audacibus vero audacissimos
 et in occupandis belli muneribus promptissimos et operosos. Morositas
 quandam et segnitiem, sive natura, sive consuetudine comparatam, habebat
 insitam, quam nonnulli elementiam et modestiam appellabant. Difficile
 autem ad illum, quandoque faciles, aditus ⁷⁾ pro temporum qualitate.
 suscipiendis illi oblatis muneribus humanus atque alacer, in rependendo
 propensior; nec ullum munus adeo exiguum ad illum afferebatur, quin
 prompto atque iucundo animo susciperet, duplaque talione repensaretur.

¹⁾ ad id *Ed. Lips.* ²⁾ cernere licet. *Cod. Rozr.* ³⁾ corpore nitido et gracili *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Sopori et quieti *Cod. Rozr.* ⁵⁾ si vis *Cod. Calv.* ⁶⁾ facile milites ea effecit *Cod. Rozr.* ⁷⁾ aditus erant *Cod. Rozr.* ⁸⁾ non rependeret. *Cod. Rozr.*

Prodigalitate et parum considerata largitione, rebus publicis Regni sui non minus compertus est nocuisse, quam alius ¹⁾ avaritia. Venandi cupiditate, usque ad reprehensionem et rerum publicarum neglectum, studiosus: frequenti etiam in suo conspectu acto delectabatur petauro. Per singulas hebdomadas diem Veneris mira abstentia in pane et aqua ieiunabat. Homo semper sobrius, nec vinum, nec siceram aliquando gustans. Poma et eorum odorem magna nausea execrabatur, bonis tamen et suavibus piris clandestino esu utebatur. Ad mores et observantias catholicas per Hedvigim Reginam crebris instructionibus inductus, in festis Paschae, Pentecostes, Assumptionis Sanctae Mariae ²⁾ et Nativitatis Domini, sacro ³⁾ Eucharistiae Sacramento procurabatur; sed illa mortua, morem illum ad Natalis Domini duntaxat et Paschae dies restrinxit. Pro festo autem Paschae, quod illum fere pro omni vita sua in Kalisch agere contingebat, propriis manibus cuilibet pauperi, quorum multitudo illic confluebat, unum grossum latum Pragensem de marsupio, quod gestabat, erogabat. Feria quinta magna, singulis annis, duodecem pauperum pedes in cubiculo suo, paucis secretariis suis consciis, abluabat, et cuilibet duodecem grossos, pannum et telam donabat. In moribus gravis et singularis; nec vestes, nec cultellos, nec alia vasa, a quoquam, nisi ab illo, cui commendata erant, attractari permittebat. In orationibus et genuum flexionibus prolixus. In promisso et concluso constans et fidelis; tam sua quam baronum decreta abrogari aut variari, nisi necessitate aut utilitate magna premente, passus non est, quae etiam in executionem deducere studebat ⁴⁾. Pauperum, orphanorum et viduarum causas, etsi per se audire et expedire non poterat, aliis tamen bonis viris committebat expediendas. Certarum superstitionum, quas eum quidam asserunt ex bona causa continuasse, et quas illum mater sua, ritus Graecorum femina, asserabatur ⁵⁾ instruxisse, sectator. In reddendo mutuo gratus et verax. Prodigus magis quam largus, singula, quae habere poterat, sed et Regni sui amplissima dominia, militibus suis erogabat, multo plura largiens, quam sibi reservans: parvam habendo in largiendo ad merita et conditionem hominum considerationem. Universitatis Cracoviensis et psalteristarum in ecclesia Cracoviensi, cum Hedvigi Regina; item monasteriorum, Sanctae Brigittae in Lublin et Sancti Spiritus Praemonstratensis ordinis in Sandecz, item Sanctae Mariae in Arena ante Cracoviam, ordinis Carmelitarum, item ecclesiae parochialis Corporis Christi in Casimiria, in regularem Canonicorum Sancti Augustini translatae, fundator. Castrorum et civitatum suarum, aliorumque aedificiorum, parum iustus provisor, ut ple-

¹⁾ alius quispiam *Cod. Rozr.* ²⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.* ³⁾ Sacratissimo *Ed. Lips.* ⁴⁾ curabat. *Cod. Rozr.* ⁵⁾ asseritur *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

raque in diebus suis prolabi et ruinari permetteret. In Lithuaniam patriam suam, consanguineosque et fratres, adeo charitate et affectione proclivis, ut Regnum suum Poloniae guerris ¹⁾, periculisque plurimis miscere non horruerit, omnes thesauros et proventus regiois aut pro defendenda Lithuania, aut pro locupletanda effundens. Monasterium Sanctae Crucis Calvi Montis non aliter quam pedester adibat. Gnesnensem, Sandomiriensem et Visliciensem ecclesias sculptura Graeca (illam enim magis quam Latinam probabat) adornavit. In caeteras ecclesias et monasteria clemens et largus: singulis ²⁾ ecclesiis, ad quas ipsum causa devotionis declinare contingebat, unam marcam offerebat ³⁾. Nobiles Regni, aut consortes eorum, caeterasque matronas, ad se cum muneribus, etiam levibus, venientes, nunquam passus est inconsolatos, sine largitione panni, salis, aut purpurarum, abire: si quando autem apud aliquem nobilem ⁴⁾, invitatus aut necessitate coactus, cepit hospitium, impensam pro eo factam digna retributione praemiavit. Laudis, commendationisque appetitor ⁵⁾, facile aurem adulantibus et accusantibus praebebat, his praesertim, qui sibi familiaritate et conversatione iungebantur. Gentem Lithuanicam et Samagitticam opera sua ad fidem catholicam convertit: ut merito gentium illarum conversor et Apostolus appellari possit. Cordis simplicis erat, sed magnifici ⁶⁾; intellectus tenuis, sed vafri. Ecclesiarum Vilmensis et Samagittiensis in Lithuania, Chelmensis, Kyoviensis in Russia, et capellae Sanctae Trinitatis in castro Lublinensi, fundator et dotator. In Venerem proclivis, non permissam modo, sed etiam prohibitam. In religionem catholicam piissimus; in pauperes, egenos, viduas, advenas et quascumque miserabiles personas, munificus. Vigiliis, ieiuniis et orationibus adeo intentus, ut plus ⁷⁾ supplicationibus profusis ad Deum, quam armis bellicis, victorias quaesiverit. Vir morum simplicium, adumbrare nihil sciens; in donationibus faciendis parum oculatus; in venandi studio nec modum observans, nec tempori deferens. Unde et militibus, eum per nemora et saltus, dum venationes tractaret, noctu et interdium, sub gelido et aestivo tempore, observantibus, plura prodige largitus est, ut ferre possent asperitates et difficultates itinerum. Itaque sordida nimis conditione introitus publici ab his corrodebantur, qui in rem publicam nullam operam, sed in ferarum tantummodo capturam, edidissent. Bellorum fere omnium, quae agebat, non secus quam pro voto, sibi cedebant successus. In advenas, forensesque, adeo humanitate favorabili usus, ut nequaquam homini in media barbarie nato, videretur conve-

¹⁾ bellis *Cod. Rozr.* ²⁾ in singulis *Ed. Lips.* ³⁾ effundebat. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ notabilem *Cod. Rozr.* ⁵⁾ appetens *Cod. Rozr.* ⁶⁾ et magnifici tamen *Ed. Lips.* ⁷⁾ ut pluries *Cod. Kost.*

nire. Offensarum, inimicitiarumque minime memor. Mediocritatem pristinam neque dissimulavit unquam, ac frequenter etiam prae se tulit. Ornamentorum ¹⁾ et externarum vestium osor, agnellinis pelliceis panno tectis, utebatur, raro venustiore alio habitu, quam pallio axamenti grisei, plano et simplici, nulla varietate aut auro intexto, amiciebatur, et id tantummodo in sollemnitatibus praecipuis; in aliis vero diebus fuscum et humilem gerebat, peresus pelles sabellinas, mardurinas, vulpinas, caeterasque delicatiores, agnellinis per omne aetatis tempus, quantumcumque aspero hiemali tempore vestiebatur: *quam ob rem mirabantur in eo homines et extremam humilitatem et superbam arrogantiam. In amictu enim submissus, in certis actionibus humanis nihil sibi cum caeteris volebat esse commune, moleste ferens, si quis vestem suam, lectum, sellam, equum, mappulam, calicem et caetera huiusmodi generis, praeter eum solum, qui ea administrabat, contingeret. Homo non profusae modo sed intempestivae gulae, utpote qui feriatis et solennes dies, aut praesentia hospitem nobilitatos, centum, communiter vero triginta, quadraginta et quinquaginta ciborum numerum prandendo absolveret; in omne genus hominum liberalissimus * ²⁾. Simplex et mitis ³⁾ vir ingenii, et tarde errata sentiens. Tardus ⁴⁾ ad poenas, propensior ad praemia, facilitate regia laudabilis, nihil ornamentorum extrinsecus cupide appetens. Ab initio Regni usque ad exitum clemens et magnificus, plura largiens, quam aerarium et fiscus ferre poterat, nec modum ad facultatem, sed ad libitum referens, medietatem eorum, pro quibus rogabatur, concedere solitus, effeceratque, ut impetrantes duplum flagitent, facilius ad dimidietatem ⁵⁾ illum detracturi. Praestigiorum nonnullorum sectator, pilos e barba sua rasos, interserens digitis, manuque ⁶⁾ subinde aqua infusa abluebat. Singulis diebus, antequam in publicum prodiret, ter se in gyrumolvebat, terque stipulam a se confractam in terram proiciebat: a matre Graecorum ritus, dum adolescentiam ageret, ea agere edoctus. Quo vero respectu, vel ad quid consequendum ista egerit, neque ipse vivens prodidit, neque eniquam disserere facile ⁷⁾ succurrit. Fertur autem celebrata vox eius, et assidue, dum viveret, ab eo usurpata: Verbum ex ore proferentis evolare in morem passeris, irrediturum, si inconcinnum fuerit, in similitudinem bovis. Monere etiam per iocum milites solebat, ne in acie primi, aut in cauda ⁸⁾ ultimi consisterent; sed nec medium occupando latitarent. Cibis ingurgitatus, quieti se dabat et sopori;

¹⁾ Ornamentorum vero *Cod. Kost.* ²⁾ *quam ob rem usque ad liberalissimus* desiderantur in omnibus *Codd.*, unice solummodo *Cod. Calv. excepto.* ³⁾ civilis *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Tardior *Cod. Kost.* ⁵⁾ ad dimidium *Ed. Lips.* ⁶⁾ manus *Ed. Lips.* ⁷⁾ faciliter *Ed. Lips.* ⁸⁾ in cauda autem *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

* vacabat somno longo, quo perfunctus, in secreta naturae a lecto transibat, diutiusque illuc plura transigens et pertractans negotia assellabat, nec ullo tempore facilior aut indulgentior traditur: eaque tempora militum magnopere captabant ad emungendum ab eo, quae expetiissent, facilius. Ad desidiam et voluptates, venationes et comessationes animum habentem naturaliter deditum, raro negotiis rem publicam promoventibus intendebat studiosus imo, ne quis otium suum aut venationem, quibus assiduo vacabat, interpellaret. Donationes enormes et profusas non pro merito, sed pro interpellatores duntaxat evasurus, faciebat: quo quidem ingenio et filii suos, Wladislaum et Kazimirum, dum apud Polonos summa rerum poterant, constat usos fuisse * 1).

Dies coronationis Wladislai Regis prorogatur, et Slawkoviense territorium episcopatus Cracoviensis per Nicolaum Syestrzenyecz vastatur.

Sepultura Wladislai Regis cum omni solennitate, honestateque exposita, deliberatio super coronatione futuri Regis haberi coepta est. Per varios autem tractatus in re hac per Praelatos et barones habitos, consensu et decreto uniformi omnium, die Sanctorum Petri et Pauli 2), quoniam propinqua nimis videbatur, abrogata, dies Sancti Iacobi Apostoli, quae in diem Solis cadebat, pro coronatione constituitur; novisque nuntiis Sigismundus Magnus Dux Lithuaniae requiritur et rogatur, ut pro die constituto, iuxta inscriptiones inter Regnum Poloniae et Ducatum Magnae Lithuaniae confectas, vel personaliter venire, vel mittere nuntios ad providendum de futuro Rege non negligat. Et licet universae partes Regni morte Wladislai Regis secuta, fuissent pacificae et quietae, Nicolaus tamen Syestrzenyecz Kornicz, quondam de Bandzin 3) burgrabius, primus grassator coepit in spolia et praedas. Nam certorum amicorum suorum de Slesia de Ducatibus Theschnensi et Oswanczimensi 4), nactus assistentiam et auxilia, Slawkoviense territorium episcopatus Cracoviensis invadit, et illud in pluribus villis et locis, igne et spolio vastat et praedatur; et quo minus esset eorum, qui sibi ferebant auxilia, culpa, in Moraviam se cum praedatoribus reducit. Barones tamen Moraviae, literis baronum Poloniae avisati, ipsam cohabitatione sua excludunt; sed nec Duces Slesiae audent illi praebere auxilia Dominiis suis incolatum: propter quod coactus est vagus fieri super

1) *vacabat somno usque ad usos fuisse.* tantum in unico Cod. Calv. veteri occurrunt 2) Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum Cod. Rozr. 3) Bandzyecz Cod. Crac. 4) Osswyaczimensi Cod. Rozr.

ram. Hanc autem vastationem creditus est suggestione aliquorum baronum Poloniae, clandestinum odium contra Sbigneum episcopum Cracoviensem gestantium et aliis modis illi nocere non valentium, attentasse.

Derslaus de Rithwyani thesaurum ab avo suo suffosum amovet et turpiter ac prodigo vivendo perdit.

Sub idem tempus, Derslaus de Rithwyani, filius Martini de Lubnicze palatini Lanciencis, nepotis germani Alberti Iastrambyecz archiepiscopi Gnesnensis, thesaurum ¹⁾ notabilem, in florenis Hungaricalibus, in vasis et clenodiis aureis et argenteis, ad numerum quadraginta millium marcarum se extendentem, quem idem Albertus archiepiscopus longo ante tempore, ipso duntaxat Derslao pronepote suo, et Iohanne de Kozyebrodi ²⁾ secretario suo et cancellario Gnesnensi consociis, in quodam oratorio, ad tegendum propositum duntaxat constructo, in loco, qui Orzelyecz vocatur, prope Banschowa et Lubnicza, pro futura ipsius Derslai et fratrum suorum necessitate, sabulo coopertum, abdiderat, violat et ³⁾ certis satellitibus ad eam sibi rem iunctis, animumque suum juvenilem, infirmum et fastidiosum, ad id formantibus et mulcentibus, de nido suo et latebris extrahit: omnibus fere comitibus suis certatim partes thesauri pro se (ut fit) usurpantibus, creditus est, non solum praecipiti et juvenili sensu, sed etiam matris suae Dorotheae de Tarnow persuasus, facinus id, dudum cogitatum et constitutum, nisi metus Regis cogitata dissipasset, perpetrasset. Avus eius Albertus archiepiscopus, novitate huiusmodi audita, repentino dolore et tristitia obrutus est, circumventum se in thesauro suo, cum illum pro Derslao et germanis fratribus suis, Iohanne, Alberto et Nicolao, destinaverit et condiderit, sed pro aestimatione et spe sua intelligens, dolens, Derslaum tam inconsultum ingenium et tam immodestos mores nactum esse, ubi castrum Rithwyani accedere et rem male gestam corrigere disposuisset, bombardarum e castro, cuius ipse fabricator erat, pulsu et terrore prohibitus, pudore plenus retrocessit. Derslaus ipse omnem thesaurum illum, vivendo prodigo, ornatus familiaribus calamistratis, stando Varschoviae, et mittendo singularia et alta dona Ducissae virgini Ofcezae, filiae Boleslai Ducis Masoviae, cuius amore ⁴⁾ deperiebat, brevi tempore absumpsit, nec ex post Alberto archiepiscopo, studio et intercessione amicorum reconciliatus, praeter sellas, strepas et frena argento circumdata, quidquam aliud resti-

¹⁾ violat thesaurum *Cod. Rozr.* ²⁾ Koziobrodi *Cod. Kost.* ³⁾ et eum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ amore coecatus *Cod. Kost.*

taut; sed thesaurum omnem illum, ex bonis ecclesiarum et patrimonio Christi quaesitum, qui potius in visceribus pauperum condendus et in usus pios dispartiendus erat, prodige et vane distraxit, et tres fratres germanos praefatos, pro quibus aequae, iuxta ac pro illo, collectus atque conditus erat, villis quoque pluribus per praefatum Albertum Iastrzamyecz archiepiscopum ex patrimonio Christi coemptis, illos exit.

Conventionem Opathoviae, Senatu inconsulto, ab his qui novandis rebus studebant, indictam Sbigneus episcopus Cracoviensis prudentia sua dissolvit, et populi animos ad coronationem Wladislai inclinat.

Molesta et infesta plurimum quibusdam baronibus et nobilibus Cracoviensibus, et praesertim his, qui res novas ¹⁾ meditabantur, fuit de coronatione Regis futuri pro die Sancti Iacobi instituta conclusio, veriti, ne res, quas turbandas, novandasque moliebantur, Regis novi autoritate opprimerentur: conventionem itaque, primoribus baronibus et consiliariis ignorantibus, nec petitis, aut consultis ²⁾, pro die Sanctae Margarethae in Opathow constituunt. Ad quam cum nullus ex baronibus principalioribus ire vellet, veritus seditionem aut tumultum, et infidelitatis notam perhorrescens, Sophia Poloniae Regina, moesta proinde ac trepida, et tum sibi, tum filiis, si res in seditionem, quo spectare coeperat, verteretur, metuens, Sbigneum Cracoviensem episcopum, qui populari pollebat ingenio, orare coepit ³⁾, ut suam in rem publicam navaret operam, atque illam de impendentibus terroribus expediret. Qui seditionis periculum dimoturus, in equis alienis, a Sophia Regina et aliis amicis precario compraestatis, cum sui ex via, qua in Basileam processerat, aut ex calore aestivo mortui, aut lassus erant, in Opathow ad huiusmodi conventionem, citato cursu, in tempore opportuno advenit. Ingratus fuit Spithkoni de Melsthin et Derslao de Rithwyani, qui illius conventionis erant duces et capita, Sbignei episcopi adventus: unde nec illum, licet praesentem, ad suas deliberationes et consilia, velut suspectum, advocabant. Tulit tamen singula haec Sbigneus ⁴⁾ episcopus mira patientia, nec exacerbandos esse animos, suapte ad contentiones et schismata inclinatos, sed leniendos duxit ⁵⁾: cum alterius ex potentia, alterius ex thesauris noviter raptis ferox esset animus. Nec latebat Sbigneum episcopum eorum voluntas aut consilium, singula ad eum, quae agebantur ⁶⁾, his qui intrinseci et fidi credebantur, deferentibus. Quapropter

¹⁾ novandas *Ed. Lips.* ²⁾ ac inconsultis *Ed. Lips.* ³⁾ coepit *deest in Cod. Calv.*
⁴⁾ Sbigneus *deest in Cod. Calv.* ⁵⁾ duxit *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ gerebantur *Cod. Rer.*

convenire eos ad se in curiam episcopalem obtinet et inducit. Quo cum frequens eorum numerus convenisset, et omnes uno consiliorum et voluntatum tenore, male Regnum et rem publicam per puerum in Regem coronandum regi, conclusionemque de eo coronando rescindendam decernerent, propositum eorum Goworkone de Chrobrzani, de familia Rawa, homine veterano confortante et gesta post mortem Kazimiri Regis, quae ambiguum fidem faciebant, referente, Sbigneus episcopus, copia loquendi facta, omnem discordiam et divisionem Regni, velut perniciosam, capite non extante; ad concordiamque et pacem animos inflectendos, abstinendumque ¹⁾ ab omnibus conventionibus et conspirationibus, quae monstruosam et deformem rem publicam efficere possent, pluribus verbis, exemplis recentibus et veteribus edocuit. Nec esse aliud tempus, nisi illud, disseruit, quod ad salutem vel perniciem Regni, semel inclinatis animis posset converti ²⁾. Non contendendum de coronatione Regis esse: cum contentio ipsa et dudum promulgata in conventionem Brestensi ³⁾, in vita Regis, et innovato pridem consensu omnium decreto, sublata sit; sed ut idem omnes sentiant, summa vi agendum esse. Sed neque extare modum, quo, iusto et legitimo haerede deserto vel neglecto, alius quaeri optarique debeat: enitendum duntaxat et invigilandum, ut is, qui melior, prudentiorque ex duobus, probabili aestimatione censi possit, coronetur. Movit haec oratio multos ex plebe, qui ad novandas res avidi illuc confluerant, multorumque animi vel sanati vel restricti sunt, et opera ipsius episcopi, prudentique exhortatione, malum, quod illie conflare, formarique coeptum erat, in ipso sui exortu extinctum, sedatumque est, et Sbignei Cracoviensis episcopi persuasio, quod prudens, quod ⁴⁾ saluberrima rei publicae et Regno Poloniae foret ⁵⁾, iudicio omnium et acclamatione decreta est. Quapropter singuli, qui coronationem futuram Regis impedire moliebantur, magna molestia et dolore acti, ex Opathow discedunt: fremitu ingenti in Sbigneum Cracoviensem episcopum saevientes, quod eius adventu et praesentia, eiusque consilio et persuasione, singuli eorum conatus fuerant languidati et confracti. Propter quod et a Sophia Regina et filiis regiis, Wladislao et Kazimiro, omnibusque ecclesiasticis et saecularibus consiliariis gratiae ingentes in concilio ⁶⁾ Sbigneo episcopo Cracoviensi habitae sunt: quod malum gliscens, sua autoritate, consilio et industria, aliis dissimulantibus, oppresserit, extinxeritque.

¹⁾ abstinendum etiam *Cod. Rozr.* ²⁾ committi. *Cod. Calv.* ³⁾ Brzestensi *Cod. Rozr.* ⁴⁾ et *Cod. Rozr.* ⁵⁾ esset *Cod. Rozr.* ⁶⁾ ex consilio *Cod. Kost.*

Legationes, quae ad coronationem Wladislai convenerant, audiuntur, et quaestio de impedienda coronatione Regis, deciditur.

Sancti Iacobi festo, quo coronatio futuri Regis Poloniae aut confici, aut infici debuerat, appropinquante, ex omnibus terris et oris et angulis, Regno Poloniae subiectis, maxima Praelatorum, Principum, baronum, dignitariorum, militum, nobilium et civium, convenit in Cracoviam multitudo, unoquoque salutem suam in communi et publica pendere existimante. Dux autem Magnus Lithuaniae Sigismundus, cum pro eo tempore valetudinarius esset et periculosum sentiret, propter Ducis Switrigelli et suae partis insidias, extra terram ¹⁾ Lithuaniae sibi egredi: nuntios cum plena potestate et mandato, personam suam repraesentaturos et in coronationem futuri Regis nomine suo et Ducatus Magni Lithuaniae consensuros, transmittit, Martinum de Schadek archidiaconum Vilnensem et Dolgerthonem ²⁾ palatinum et capitaneum Vilnensem. Idem facit Woyewoda Moldaviae Stephanus. Duces Masoviae Semovitus, Kazimirus et Boleslaus affuere praesentes. Cum itaque frequens numerus ex omni statu consiliariorum convenisset, feria sexta et Sabbato ante festum ³⁾ Sancti Iacobi, nuntii primum Ducis Magni Lithuaniae Sigismundi, et Woyewodae Moldaviae, exposit ⁴⁾ aliorum Principum, terrarum et absentium baronum, legationes auditae sunt. Omnium una erat et concursus sententia, petitio et votum, ut celerius quo fieri posset, unus ex filiis Regis mortui ⁵⁾ coronaretur, omnesque de maiore natu filio, cum is et omnibus corporis lineamentis ad patris naturam accederet, et sperabatur illum operibus etiam bonis expressurus, conveniebant. Suborta deinde quaestio est et ab his, qui coronationem Regis impedire, resque novas moliri nitentur, proposita: an liceret puerum et juvenem in dignitatis tantae Regem assumere, cuius aetas dum gubernationi rerum magnarum per se non sufficeret, consiliarios et tutores, ex quorum sententia res, non sine invidia et contemptu aliorum decernerentur, esset habitura. Multas ad id rationes dudum conquisitas inducebant ⁶⁾, inter quas eam, quae populares magis irritabat, ponendam duxi. Ubique iactabant, iura Regni tam publica quam privata, multo cruore et meritis praedecessorum suorum quaesita, in cassum et perditum iri: cum Regis minorennis confirmatio et approbatio iurium, si fieret, posset faciliter in posterum per eum refelli, si in expectationem legitimae aetatis suspensa recideret, non tuto aut aequo, sed

¹⁾ extra terras *Cod. Rozr.* ²⁾ Dolgorchonem *Cod. Kost.* ³⁾ festum *deest in Cod. Calv.* ⁴⁾ postea *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ex filiis regis *Ed. Lips.* ⁶⁾ deducebant atque inferebant *Ed. Lips.*

pavido et molesto animo, nulla certificatione aut sponsione interposita, eam laturos, et Regem pervenientem ad aetatem, coronatione transacta, et nulla necessitate constrictum, facile confirmationem iurium, dum sibi resisti non posset, et omnibus muneribus regiis perfunctus esset, recusaturum. Biduo quaestio haec et ambiguitas trita est, et coronatio Kazimiri Regis vix dum pubescentis, patre mortuo, celerrime subsecuta, in memoriam revocata est. Allatus deinde, mandato Sbignei episcopi Cracoviensis, ex ecclesiae Cracoviensis bibliotheca, Decretalium liber per Kazimirum Regem donatus: in cuius prima columna Kazimiri Regis imago ense vagina vacuum in manu dextra tenebat. Et cum allegationes plures ex illo pronuntiatae fuissent, concludentes minorem regio diademate posse insigniri; cumque percubisset, librum hunc Kazimiri Regis esse: omnes facile (tanta adhuc recordatio et charitas Regis dudum mortui erat) in coronationem maioris natu Wladislai Regis consentiunt. Verum cum de confirmatione iurium Regni adhuc ambiguitas haud mediocris relicta esset: haec quoque Spiritu divino cooperante, ea conditione et cautela sublata est, ut Sophia Regina mater cum Praelatis, Principibusque stricto sanguine sibi iunctis, primoribusque baronum, pro futuro Rege Wladislao cautionem, sponsionemque faceret, confirmaturum illum pure et simpliciter Regni iura, quamprimum ad legitimam aetatem pervenisset. Ea conditio tunc recepta, singulas difficultates, quae interponebantur, serebanturque ¹⁾ ad impediendam coronationem futuram, summotura videbatur; existimabantque consilarii eos, qui novare aliquas res moliebantur, velut quibus satisfactum fuerat, in crastinum diem Sancti Iacobi prorsus quieturos. Unde nec privatim, nec publice, aliqua antidota pro rescindendo futuro, quod struebatur, impedimento interposita sunt, nec ad emolliendum male induratos animos ²⁾ quicquam provisum.

**Tres proceres coronationi resistunt; sed tamen Wladislaus in civitatem
Cracoviensem deducitur et coronatur.**

Festo die Sancti Iacobi illucescente, omnes Praelati, Principes, barones et nobiles Poloniae in salam albam castrum Cracoviensis conveniunt, rati sine oppositione ³⁾ et difficultate aliqua coronationem futuri Regis se perfecturos. Sed ab his, qui regiam coronationem impedire moliebantur, motus maiores prioribus concitati sunt. Renovantur itaque consiliariorum vota, et maiori concordia primorum decernitur, quatenus primogenitus Re-

¹⁾ interponi, serique *Cod. Calv.* ²⁾ ad emolliendum aut frangendum male et proterve induratos animos *Cod. Rozr.* ³⁾ sine interpositione *Cod. Calv.*

gis Wladislaus in Regem coronetur. Inducuntur insuper vota nuntiorum, qui a singulis terris Regno Poloniae subiectis, advenerant. Adest Sophia Regina supplicans: ut unum ex filiis pro Rege assumere dignarentur, et ne haereditate paterna filios excluderent; parata pro filio in Regem assumendo, sponsiones quaslibet cum Principibus Masoviae et baronibus senioribus facere. Non desunt ab alia parte barones et nobiles aliqui, videlicet Spithko de Melsthin, Abraham de Zbanschin iudex Posnaniensis et Iohannes Strasch de Kosczyelniky, rerum privatarum, quae semper offecere, offiuntque publicis, et quod ex patriciis orti, patrios non forent ¹⁾ magistratus adepti, respectu commoti, et quod non quantum aequum censebant, excellere existimationem suam adverterent: nec parce ²⁾, quos nonnulli alii ³⁾ inferiores sequebantur, difficultates varias interponentes, opponunt, quod ad Regni et terrarum eidem subiectarum regimen ⁴⁾, insufficiens sit ingenium puerile, annorum immaturitate, in quibus filii regii consistunt, pensata. Allegant, amplissimas terras Regnum Poloniae continere, Thartaris et aliis infestis hostibus vicinas: quibus neque iura reddi, neque defensio opponi per Regem in puerili aetate constitutum, poterit. Allegant insuper, quantis sudoribus, laboribus et impensis, quanta effusione cruoris, quantis aetatibus, libertas Regno et patriae a pluribus et exquisitis servitutibus parta sit. Ponunt ante oculos captivitates nobilium et terrigenarum Russiae, quas perpassi sunt, dum ire in subsidium contra Turcos Hungariae Regi et Regno detrectarunt. Caverent itaque et bene animadverterent, quid agerent, providerentque die illa suae et posteritatis suae libertati, et ne tot annorum laborum et sudorum spatia in unius horae committerent ⁵⁾ discrimen. Regalem potentiam validam esse, et eius Regis, quem nunc assumerent, mores ignotos; posse fieri, ut in debitam aetatem perveniens, et omnium sponsionum, quae nunc pro eo fierent, oblitus, potentiam verteret in tyrannidem, et ius, libertatemque in servitutem. Visa est haec eorum oratio aliquid secum afferre pro tuenda libertate efficaciae et rationis. Propter quod aliqui ex nobilibus, illis assentiebantur publice, aliqui neque hanc, neque illam partem tenebant. Consiliiarii et primores pluribus rationibus evidentibus et fortibus omnes instantias solvebant et elidebant. Quarum haec una erat potissima: Regimen et libertatem Regni, non in Regis ⁶⁾, sed in sua potestate consistere, neque se illi etiam, postquam adolesceret, potestatem regiminis Regni facturos, nisi iura et libertates Regni confirmaret. Sed dum neque hac, neque aliis persuasionibus moverentur, sed

¹⁾ non essent *Cod. Rozr.* ²⁾ nec mediocriter se opponunt *Cod. Rozr.* ³⁾ nonnulli etiam *Cod. Rozr.* ⁴⁾ regimen deest in *Cod. Calv.* ⁵⁾ converterent *Cod. Rozr.* ⁶⁾ in regia *Ed. Lips.*

continue alias et alias instantias innovarent, multis (ut erat) Spithkonis, Abrahae et Straschonis sententia atrox et incommoda videbatur, multis simultatibus, odiis et partialitatibus rem publicam turbatura; quaerebantur proinde moderatum medium ad rem componendam. Quod cum dari nequiret, diesque prope ¹⁾ meridiem usque esset protracta, intellectum est, aut saltem a prudentibus et oculatis viris praesumptum, vafre et callide eos difficultates et impedimenta huiusmodi interponere, non ut rationem exigerent pro conservatione libertatis patriae, sed ut tempus verbis inanibus et ventosis terendo, dies constituta pro coronatione praeteriret, qua praeterita, necesse esset coronationem in alium diem Dominicum, cum feriali die iuste expleri non posset, differri. Interim autem existimabant se plures ad sua vota inducturos, multosque ex Cracovia, qui expensis gravarentur, discessuros, seque tunc facilius posse efficere, quaeolvebant. Non solum autem a pontificibus et consiliariis primoribus, verum et a militibus, vulgaribusque, qui ad diem comitorum in frequenti numero convenerant, a populo denique sententiae sanioris, dementia Spithkonis, Abrahae, Straschonis et suorum sequacium irridebatur; quae res ipsos amplius ad opponendum resistantiam incendebat. Consilarii itaque et primores Regni, ne hac calliditate circumvenirentur, sagax consilium, quo dolus huiusmodi opprimi posset ²⁾, opponunt. Mandant Regni Poloniae marsaleo Iohanni Glowacz de Oleschnicza, quatenus denuntiet omni multitudini, quae convenerat, alta voce: omnes maiores, atque omnes bonos, eam captasse deliberationem, quatenus Wladislaus primogenitus in Poloniae Regem assumatur et coronetur. Si cui itaque ea deliberatio apparet rei publicae inutilis, abeat retrorsum et partem teneat sinistram: cum hi, qui Wladislaum coronandum decernunt, tenere velint partem dextram, et experiri, qui et quanti sint, aut quibus ducantur rationibus, qui coronationem regiam impediunt. Eo enim modo circumventam rem publicam, Spithkonis, Abrahae et Straschonis impressione, et amplius, nisi illorum ³⁾ rescinderentur conatus, circumveniendam, expeditum iri autumabant. Nec fefellit: hoc enim edicto per organum marsalei pronuntiato, omnis multitudo voce alta clamans ⁴⁾, Wladislaum primogenitum coronandum acclamant, consentiunt et decernunt ⁵⁾. Tres illi duntaxat barones, dum quendam locum altiore ascendunt, et contradicere decreto maiorum et consensui populi, nescio qua temeritate, nituntur, premente multitudine, deiciuntur de loco. Et reclamatione eorum atque contradictione contempta, Praelati, Principes et barones, nobilesque universi assurgunt,

¹⁾ iam prope *Cod. Rozr.* ²⁾ quo dolum huiusmodi opprimant *Cod. Rozr.* ³⁾ eorum *Cod. Rozr.* ⁴⁾ voce magna exclamando *Cod. Rozr.* ⁵⁾ exclamat, consentitque et decernit *Cod. Rozr.*

et de loco recedentes consilii, thalamum ingrediuntur Wladislai, electionem de eo ad Regnum Poloniae factam, sibi et Sophiae Reginae genitrici suae publicant, et processionaliter illum usque ad ecclesiam Cracoviensem, per viam constratam pannis variis, deducunt. Tres autem illi barones, dum se in loco consilii salae albae derelictos et confusos viderent, caeteros in ecclesiam euntes secuti sunt, et ex adversariis veneratores effecti. Conabatur tamen unus ex illis Spithek Melsthinsky conclusionem unanimi consensu de coronando Rege firmatam, quacumque posset arte, confringere. Unde primum in castro Iohannem de Oleschnicza marsalcum verbis inhonestis et honorem suum sugillantibus, ad contentionem provocavit. Sed is baronum rogatus precibus, ab omni contradictione, ne coronationis negotium interrumperetur, abstinuit: de quo illi et a Rege et a consiliariis gratiae habitae sunt. Deinde cum ad aedes sacras ventum esset, non solum in marsalcum, sed et in alias personas, maledictis uti coepit; sed ab omnibus mira patientia verba eius excepta sunt et conatus sui silentio fracti. Albertus itaque Iastrzamyecz archiepiscopus Gnesnensis et Primas, pontificalibus indutus, assistentibus sibi Sbigneo Cracoviensi, Wladislao electo Wladislaviensi, Stanislao Plocensi, Iohanne Chelmensi, episcopis, missam, tarda licet hora, inchoans, praefatum Wladislaum primogenitum, cum magna hilaritate et alacritate consiliariorum et populi, sacris vestibus, sandaliis, humerali, alba, manipulo, stola et dalmaticis, et ad extremum cappa pluviali indutum, in Regem Poloniae ad altare maius ecclesiae Cracoviensis feliciter unxit et coronavit, exacto etiam tunc ab eo, quamvis tenerae esset aetatis, de observandis iuribus, statutis, libertatibus, literis et munimentis Regni Poloniae corporali iuramento. Aurum oblatum per Regem ad altare, cessit Cracoviensis ecclesiae vicariis. Stanislaus Czyolek Posnaniensis episcopus absens erat: nam in Concilio Basiliensi una cum Nicolao Lassoczky decano Cracoviensi, nomine Regis et Regni Poloniae ambasiam ¹⁾ repraesentabat. Opus autem coronationis suae, quoniam impedimento trium baronum (ut praemisi) retardatum fuit, prope horam vesperorum duravit, cum esset citra vel ultra meridiem incoeptum. Quo feliciter consummato, et omnibus caerimoniis iuxta ritum et vetustam observationem Regni Poloniae expletis, Wladislaus Rex omnes Praelatos, Principes et barones suos, magna et regali mensa excipiens, liberalissime atque iucunde tractavit, singulisque pro charitate, tum in eum ²⁾, tum in rem publicam atque patriam, gratias egit. Ita dies ille contra opinionem multorum, favore divino operante, felicem et alacrem habuit in coronatione praefati Wladislai exitum. Nec minoris iucunditatis dies fuit subsequens: in qua ipse

¹⁾ legationem *Cod. Rozr.* ²⁾ in se *Cod. Rozr.*

Wladislaus Rex omnibus apparamentis regiis vestitus, diademate capiti supraposito, latera sua Cracoviensi et Plocensi episcopis, pontificalibus indutis, cingentibus, ad urbem suam e castro, Principibus et baronibus in plurimo numero illum ¹⁾ et praecedentibus et subsequenter, descendit, et locis civitatis insignioribus lustratis, magnum de se spectaculum populo praebens, ad regiam suam reversus est. In praeparatum autem sibi circa aedem praetorii non descendit thalamum, ubi consulum et civium Cracoviensium suscepturus erat subiectionis, obedientiae et fidelitatis iuramentum, propter litem, quae inter pontifices et Masoviae Duces, latus regum ambientes, de superioritate et prioritatem loci fuerat subsecuta: utrisque adnitentibus, se ad dexteram Regis, dum ad thalamum ex equo descenderet, consessuros, et pluribus rationibus, his pontificalem, illis vero ducalem praestare deducentibus dignitatem.

Wladislao Rege impubere coronato, provisos singulis terris Poloniae assignantur.

Subsequentibus diebus, plures et publice et privatim habiti sunt inter maiores (iam enim vulgus et communis nobilitas discesserat) tractatus, qualiter, quomodo et per quos, Regnum Poloniae, Wladislao Rege existente impubere, posset et deberet in bono ordine et pace gubernari. Multaeque ad rem hanc apertae fuerunt viae, multis quoque videbatur bonum, ut Dux Masoviae Semovitus, qui tunc Cracoviae praesens erat, onus gubernatoris et tutoris assumeret, tum quia Wladislao Regi sanguine propinquo iunctus erat, tum quia illum bonitas et prudentia illustrabat. Dura tamen haec conditio parti maiori visa est, ne aut ambitio Regni illi incederet, aut, quod turpe putabant, uni Principi, Regno feudali, subesse cogerentur. Repudiata itaque huiusmodi conditione, provisos Regni in qualibet terra electi sunt: non ex his quidem, qui dignitatibus aut magistratibus ornati erant, sed qui illis vacui essent, et caeteros prudentia et nobilitate antecederent. Lecti sunt itaque plures, opinione caeteris praestantiores; et iuxta distinctionem ²⁾ terrarum, quae Regno Poloniae subiectae sunt, cuilibet terrae unus provisor datus est: terra Cracoviensi excepta, quae duos sortita est, tum quia patria omnium, sedem, caput et domicilium Regni repraesentet, tum quia sola Regis numisma operans aliis transmittit, tum quia fundo suo et his rebus, quae importantur et exportantur ex illa, facile caeteris ³⁾ omnibus antecellat. Huiusmodique provisoribus, certa assignatione pecuniaria facta, omnis cura introituum regalium commissa est, ea conditione

¹⁾ eum *Ed. Lips.* ²⁾ distinctiones *Ed. Lips.* ³⁾ terris *Cod. Kost.*

apposita, ut nihil statuere aut decernere in re publica et rebus quibuscumque minimis possent, nisi id auctoritas et deliberatio maiorum probaret. In hunc quoque modum praefati provisores usque ad annos praefinitos, regales introitus et alia agenda administrabant. Cuilibet autem huiusmodi provisorum non nisi quinquaginta marcae annui salarii ex introitibus regalibus consignatae. In terra itaque Cracoviensi Iohannes de Thanczin castellanus Byeczensis et Clemens Wantrobka de Strzelcze; in Sandomiriensi Iohannes de Ossolin castellanus Radomiensis ¹⁾, creantur provisores.

Nobilitas Russiae et Podoliae eandem, quas Poloni habent, libertates obtinet.

Eodem tempore barones, nobiles et universi terrarum Russiae et Podoliae terrigenae, magnis precibus et devotis sollicitationibus Wladislao Regi et omnibus Praelatis, Principibus et baronibus Regni Poloniae supplicant: quatenus illos iisdem iuribus, praerogativis et praecipientiis, quibus alii regnicolae Poloniae fruuntur et gaudent, donet, libertet et privilegiet. Et quo magis animum Regis et suorum ²⁾ consiliariorum precibus suis inclinent, gratiam similem et libertationem Wladislaum genitorem suum clarae memoriae, eis promississe et dandam decrevisse, effectum tamen sortiri non potuisse propter mortem subsecutam, evidenti et claro testimonio comprobant ³⁾. Quorum precibus Wladislaus Rex permotus, patris sui comperta voluntate et decreto, illos libertat et omnibus privilegiis, gratiis, praerogativis, honoribus, quibus Regni Poloniae nobiles et incolae gaudent et fruuntur, insignit et nobilitat, ac omnem servitutem, qua ⁴⁾ erant obnoxii, omnia insuper tributa et vectigalia, nulla conditione apposita, relaxat, dimittit et abrogat, atque eos caeteris nobilibus Regni Poloniae in usu libertatum et gratiarum quarumlibet parificat. Quod pluribus Praelatis et baronibus Regni incongruum et rei publicae offensivum visum est: praesertim cum Wladislaus Rex mortuus, non tam amplam, nec tam largam et pinguem libertatem praefatis terris dandam decrevisse scitus est. Sed dum relaxaret eorum multa et graviora tum tributa, tum onera, ad quaelibet ⁵⁾ bella, quae ipse et sui successores Regni Poloniae, cum quibuscumque hostibus, et quotiescumque, gererent, sine aliquo donativo ire, ad castrorum aedificationes suos homines mittere, ac de quolibet lanco possesso duas avenae, duas siliginis mensuras et quatuor grossos monetae usualis sibi et mensae suae regali singulis annis solvi, voluit esse temporibus perpetuis

¹⁾ Sandomiriensis *Cod. Rozr.* ²⁾ et eius *Cod. Rozr.* ³⁾ commemorant. *Cod. Calo.*
⁴⁾ cui *Cod. Rozr.* ⁵⁾ ad quaelibet tamen *Cod. Rozr.*

astriatos et obligatos. Ferebant itaque multi moleste, quod his conditionibus non appositis, terris praedictis Russiae tam ampla data fuit libertas, quam alii regnicolae Poloniae per multa annorum centena, variis et studiosis obsequiis et praeclaris gestis in bellis editis, vix poterant consequi et emereri.

**Auctores persecutionis in clerum et bonâ ecclesiarum, poena mortis divinitus
permissa plectuntur.**

Cooperant et hoc anno nonnulli insolescere contra Ecclesiam barones et nobiles, illi praesertim, qui Regis Wladislai coronationem moleste ferebant; concitaruntque vulgum et communitatem nobilium contra ecclesiasticas personas, plurima allegantes, praesertim circa exactionem decimarum et fulminationes censurarum, gravamina. Unde eodem anno primum in oppido Wartha, pro die Sancti Nicolai Confessoris, deinde annis subsequentibus plures generales et particulares habitae sunt in Pyotrkow et aliis locis inter clerum et barones conventiones: in quibus primum Albertus Iastrzamyecz archiepiscopus Gnesnensis, deinde omnes alii conveniebant pontifices, nec barones saeculares venire negligebant. Dum autem saeculares barones gravamina quaedam, molestias et abusus, quibus ipsi et eorum kmethones ¹⁾ gravarentur, proponerent, pontifices et clerus per privilegia et iura Regum et Principum Poloniae, ecclesiis pro eorum libertate et excellentia concessa, demonstrarunt, omnia licenter, omnia lege divina et humana agere ²⁾, et nihil sibi de iure eorum vendicasse ³⁾; abusus autem particulares, si qui per singulares ⁴⁾ personas fuerant introducti, offerebant corrigere ⁵⁾. Concilium insuper generale, quod tunc in civitate Basiliensi vigeat, partes suas pro extinguendo huiusmodi dissidio, sollicitando literis universos ad pacem, interponebat. Placari tamen animi multorum et sanari quacumque ratione non poterant, qui optimum tempus ⁶⁾ rati, Ecclesiam Polonicam in suis libertatibus, quo Wladislaus Rex pueriles annos nondum transcenderet ⁷⁾, offendere et multa illi abstrahere, atque suis commodis et usibus applicare maturabant. Permittente tamen iusto Dei iudicio, primores omnes, et qui persecutionis ecclesiasticae videbantur magistri et rectores, morte subtracti sunt. Accidebat autem plerisque non naturalis quidem, nec matura mors, sed acerba et funesta, quae caeteros a persecutione

¹⁾ coloni *Cod. Rozr.* ²⁾ se agere *Cod. Rozr.* ³⁾ vendicare *Cod. Rozr.* ⁴⁾ saeculares *Ed. Lips.* ⁵⁾ se correcturos. *Cod. Rozr.* ⁶⁾ id tempus optimum *Cod. Rozr.* ⁷⁾ annos pubertatis nondum excederet *Cod. Rozr.*

et infestatione Ecclesiae exterruit, et dare pacem Ecclesiae annis aliquot vexatae coegit.

Legati Polonorum ad Sigismundum Imperatorem mittuntur, qui filiam Alberti Ducis Austriae pro Wladislao in matrimonium petunt. Item alii legati ad Concilium Basiliense mittuntur: ubi iusta Wladislao Regi persolvuntur.

Coronatione Wladislai primogeniti ¹⁾ expedita, non alia consiliarios Regni tenuit, animisque eorum incessit cura, nisi ut cum Sigismundo Romanorum Imperatore et Hungariae Rege pax, variis simultatibus infecta, reformaretur, ne Rege puerilem habente aetatem, sua calliditate et ingenio finitimos, et praesertim Cruciferos, vexare bello Regnum Poloniae induxisset ²⁾, aut ipse suis potentiis illi hostis infestusque esset. Consultatione itaque primum de hac re habita, omnium deliberatione et assensu placuit ad illum duos barones mitti, ad iungendam secum affinitatem et ad petendum filiam Alberti Austriae Ducis, proneptem suam, Wladislao Regi in consortem, futurum existimantes consilarii, affinitate huiusmodi et transactas simultates et odia quomodolibet inter Reges et Regna concitata et orta, tegi posse, et splendido coniugio amplitudinem Regno Poloniae, obuentibus Imperatore Sigismundo et Duce Austriae Alberto, nullam tunc prolem masculinam habente, provenire ³⁾. Delecti itaque duo barones ad hanc legationem bene gerendam, communi iudicio ⁴⁾ aestimati ⁵⁾, Iohannes de Konyeczpole Regni Poloniae cancellarius et Iohannes de Oleschnicza Regni Poloniae marsalcus, ad praefatum Sigismundum Imperatorem transmittuntur. Praecedit illos iussu Regis et consiliariorum Iohannes Gamrath miles, ut et adventum eorum Imperatori denuntiet ⁶⁾ et securitatem adveniendi ordinet ⁷⁾. Is commissione Petri Schaffranycz palatini Cracoviensis temere et extraordinarie suscepta, indicat Imperatori: Legatos Poloniae oratum ad eum venire, ut gubernationem, tutelamque Regni Poloniae suscipiat. Non minus temere legatio haec exposita, quam ab Imperatore credita est, ingessitque animo suo magnam extollentiam ⁸⁾ et hilaritatem, quam continere non valens, omnibus consiliariis suis, inter quos tunc aliqui Electores Imperii secum aderant, gloriabundus effudit. Legati Poloniae Imperatorem in

¹⁾ primogeniti Iagyellonis *Cod. Rozr.* ²⁾ induceret *Cod. Rozr.* ³⁾ proventuram morte Imperatoris Sigismundi et Ducis Austriae Alberti, nullam tunc prolem masculinam habentis. *Cod. Rozr.* ⁴⁾ idonei communi iudicio *Cod. Rozr.* ⁵⁾ existimati *Cod. Kost.* ⁶⁾ nuntiaret *Cod. Rozr.* ⁷⁾ ordinaret. *Cod. Rozr.* ⁸⁾ excellentiam *Ed. Lips.*

Przeschburg¹⁾ de partibus Rheni per Istrum descendentem adeuntes, comiter et benigne ab eo excepti et per omnes dies, quibus et in curia²⁾ et in Dominiis suis morabantur, honorati et tractati³⁾, concessa⁴⁾ audientia, mandata exponunt, nihil aliud, quam quod iniunctum erat illis, affinitatem per filiam Alberti Ducis Austriae, proneptem suam, iungendam petunt. Miratur Imperator, nihil de gubernatione Regni Poloniae in eum transfundenda legatos locutos; et dum rem confictam et temere a se creditam et vulgatam intellexisset, sollicitat per cancellarium suum Casparum Schlik non verbis solum, sed promissis, legatos Poloniae, offerens cuilibet mille florenorum annum salarium, quatenus ad abolendam sui pudoris notam, gubernationem illi Regni Poloniae, quam se repromisit honeste spreturum, offerrent. Legati nequicquam verbis aut promissis moti, asserunt id sibi nullatenus licere, ne de minus sincere mandatis regiis et Regni expositis incusarentur. Quapropter et Imperator animo offensus, legatis Poloniae respondet: Non esse honestum aut aequum affinitates iungere, nisi prius omnibus discordiis, iniuriis, offensis et simultatibus, aequo iure inter Reges et Regna sanatis et compositis. Quod ut facilius procedat, consensu legatorum festum Pentecostes anni futuri pro conventionem consiliariorum utriusque Regni indicitur, ad quod se Imperator repromittit consiliarios missurum. Accepto responso, legati navigio ex Przeschburg⁵⁾ in Budam et exinde terrestri itinere in Poloniam⁶⁾ revertuntur. Mittitur et ad Concilium Basiliense Iohannes Luthkonis de Brzesze⁷⁾ Canonicus Gnesnensis, ut cum Stanislao episcopo Posnaniensi et Nicolao Lassoczky decano Cracoviensi iunctus, ambasiatores⁸⁾ Regis et Regni repraesentent. Pontifices et barones maiores mitti non placuit, ut rebus publicis melius consuli providerique possit. Adventu Luthkonis in Basileam mors Regis⁹⁾ renovata est, dolentibus omnibus excellentiae tantae Regem et fidei christianae maximum propagatorem absumptum esse. Celebratae sunt illi in ecclesia cathedrali, impensis Stanislai Czyolek episcopi Posnaniensis, regales et magnificae exequiae, et omnis honos cum multa devotione primum habitus, Branda episcopo Portuensi Cardinali Placentino, missam celebrante, et Magistro Nicolao Kozlowsky, qui Sbigneum episcopum Cracoviensem, ab eo missus repraesentabat, in latino sermonem nobilem faciente: in quo¹⁰⁾ de excellentibus, magnificis et insignibus victoriis suis, item de religiosis et devotis-

1) Prsburg *Cod. Rozr.* 2) in curia sua *Cod. Rozr.* 3) tractati sunt *Cod. Rozr.* 4) concessa tandem *Cod. Rozr.* 5) Prsburg *Cod. Rozr.* 6) in Lithuaniam *Cod. Kost.* 7) Brzezcie *Cod. Kost.* 8) legatos *Cod. Rozr.* 9) Wladislai Regis *Cod. Rozr.* 10) in latino sermone nobilem concionem faciente, in qua *Cod. Rozr.*

simis actibus suis in fidem et religionem orthodoxam plurima disseruit, multisque Patribus Concilii verbis suis lacrimas excussit.

Livonitis, qui Samagittiam vastarunt, maxima clade, propemodum ad internicionem affectis, Cruciferi pacem, quam paulo ante variis tergiversationibus rennere videbantur, ultro a Polonis petunt.

Iuxta continentiam et ordinationem treugarum ¹⁾ cum Cruciferis de Prussia habitarum ²⁾, conventio in Raczysz pro die Mercurii Nativitatis Sanctae Mariae ³⁾ habita est, ad tractandum de pacis perpetuae conclusione. Ad quam cum Albertus ⁴⁾ Gnesnensis archiepiscopus et Primas, Sbigneus Cracoviensis, Wladislaus electus Wladislaviensis, episcopi; Nicolaus de Michalow castellanus et capitaneus Cracoviensis, Magni Ducis Lithuaniae Sigismundi, Ducum Masoviae, Ducis Stolpensis, nuntii, cives de Choczno ⁵⁾, frequensque consiliariorum numerus convenisset, Cruciferi in terendis legationibus diebus aliquot tempus absumebant, nec turpe putabant, sollicitare consiliarios Regni, ut ad ripam fluminis Wislae e regione castris Zlothoria positam; pro tractatibus ineundis descenderent. Poloni, etsi ea, ut pleraque superiora, vana ⁶⁾ non dubitarent, ne tamen pacis conclusio per eos infecta remaneret, descendere consenserunt. Ibi quoque Cruciferi diu expectati, vix sub solis occasum unum Commendatorem miserunt, aliquorum suae partis episcoporum et Commendatorum tardum adventum et plerasque alias causas fingentes, Polonorum expectationem eludebant. Itum est tamen et altera die in ripam Zlothoriae: nec minor elusio a Cruciferis sub idem tempus, cadente sole, se excusantibus, ingesta ⁷⁾; quapropter de caetero redum ⁸⁾ ad ripam fluminis pro colloquiis reditum ⁹⁾, sed etiam, dum spes ¹⁰⁾ illudendi et fallendi Cruciferorum magis patefacta, animos Polonorum irritaret, discessum. Nondum autem Polonis portas oppidi Brzesze intransibus, duo nuntii adveniunt: unus Cruciferorum nuntios adventare et his salvum conductum dari postulans, alter ex Lithuania, cladem, quam Livonitarum exercitus a Samagittis pertulit, nuntians. Licet siquidem in conditionibus treugarum ¹¹⁾ Ducatus Magnus Lithuaniae cum terris suis inclusus fuisset: Cruciferi tamen de Livonia, iusto exercitu conquisito, terras Samagittiae populandas ingressi, variis et exquisitis modis vastabant. Haec

¹⁾ foederum *Cod. Rozr.* ²⁾ habitorum *Cod. Rozr.* ³⁾ S. Mariae Virginis *Cod. Rozr.*
⁴⁾ Albertus Iastrzambiecz *Ed. Lips.* ⁵⁾ Thoczno *Ed. Lips.* ⁶⁾ vana esse *Cod. Rozr.*
⁷⁾ ingesta est *Cod. Rozr.* ⁸⁾ non modo *Cod. Rozr.* ⁹⁾ reditum non est *Cod. Rozr.*
¹⁰⁾ spes *Cod. Kost.* ¹¹⁾ foederum *Cod. Rozr.*

quoque causa et respectus Cruciferos de Prussia convenire cum consiliariis Poloniae prohibebat: tum quod belli gesti in Samagittia praestolabantur eventum, tum quod reprehendi se et carpi ¹⁾ de fracta rebantur fide. Si quando vero nuntiis eorum haec obiiciebatur dolosa vafricies, respondebant, se in iussu suo bellum Livonitas assumpsisse. Verum clemens ²⁾ et propitius Dominus, ruptorum foederum ultor ³⁾, gloriari Livonitas in sua potentia non permisit. Dum siquidem, multis locis Samagittiae pervastatis, quandam silvam, securitate ⁴⁾ freti, ingressi fuissent, Samagittae (qui metu eorum, laribus relictis, in saltibus, lustrisque se abdiderant) optimum tempus rati, quo hostibus superiores essent, cincto exercitu hostili corona, robora arborum, quanta velocitate possunt, incidunt, et Livonitas inclusos, desperatione extrema et missilibus frequentibus ⁵⁾, tuti ipsi a quolibet ictu, sapientes lacerant, occidunt, et ad deditionem compellendo, sub iugum mittunt. Multa millia hominum illic vel occisa, vel capta sunt. Praeda omnis Samagittis cecidit, signa, banderiaque hostium septem capta et in ecclesiam ⁶⁾ Sancti Stanislai Vilnam relata ⁷⁾. Clades haec Cruciferos de Prussia mansuetiores fecit. Quapropter misso usque in Brzesze Wolffone de Sanschen ⁸⁾ Commendatore Osterodense, tractatum pro conclusione pacis perpetuae, cuius parum antea fastidire se ⁹⁾ demonstrabant mentionem, in diem Sancti Floriani anni futuri, in oppido Brzesze protelari apud Poloniae consiliarios, qui iam et tum dudum ¹⁰⁾ ad pacem animos inclinaverant, obtinuerunt.

Wladislaus de Oporow in Wladislaviensem episcopum consecratur.

Gnesnensis archiepiscopus Albertus Iastrzamyecz ex Brzesze sub id tempus Lanciam descendens, Wladislaum de Oporow in monasterio fratrum Praedicatorum, assistantibus illi, Sbigneo Cracoviensi, Iohanne Chelmensi, episcopis, in Wladislaviensem episcopum consecrat die Solis decima nona ¹¹⁾ mensis Septembris.

¹⁾ reprehendendos et carpandos se esse *Ed. Lips.* ²⁾ quia clemens *Cod. Rozr.* ³⁾ consuevit esse ultor, ideo *Cod. Rozr.* ⁴⁾ de securitate *Cod. Rozr.* ⁵⁾ frequentibus sepiendo *Cod. Rozr.* ⁶⁾ in cathedralem ecclesiam Vilmensem *Cod. Rozr.* ⁷⁾ delata. *Cod. Rozr.* ⁸⁾ de Schauschen *Cod. Rozr.* (de Sansheim). ⁹⁾ fastidire se etiam *Cod. Rozr.* ¹⁰⁾ et tum et dudum ante *Cod. Rozr.* ¹¹⁾ decima octava *Cod. Rozr.*

www.libtool.com.cn

Poloni et Slesitae damna utrinque data, indicta conventiono componunt.

Aestate anni eiusdem variae commotiones inter Poloniae Regnum et Slesiae terras consurrexerant: novitas enim raro visa est perturbationibus caruisse. Utrosque enim, Regis morte secuta, metus aliquis non continebat: principium tamen omne a Slesitis coeptum est, qui ex terris suis Nicolaum Kornicz Syestrzenyecz et alios, rapti vivere assuetos, praedas in Regnum agere, vel dissimulatione vel assensu permittebant. Nec viro nobili Cristiano de Kozeglowy ¹⁾ castellano Sandecensi tunc parsum est: sed bona sua in terra Syewyeriensi ²⁾ circa Kozeglowy consistentia, vastant et praedantur. Is ubi ad Regem et consiliarios querela delata, nequidquam ³⁾ levaminis reportasset, exercitum collegit, et in oppido Gliwicze semidiruto, valido praesidio posito, multas oras Slesiae igne et spoliis depopulatus est. Propter quod Slesiae Duces a Rege conventionem indici obtinent, ut in ea omnes deformitates et abusus, guerraequae motae et introductae ⁴⁾ possint componi et abrogari. Et cum festum Sanctae Hedvigis, locusque Bandzin. pro illa tenenda positus esset: ex parte Regni Sbigneus episcopus, Nicolaus de Michalow castellanus et capitaneus Cracovienses, caeterique barones; ex parte vero Slesiae Bernardus Dux Opoliensis, Nicolaus Rathiboriensis, Wenceslaus Theschnensis, Wenceslaus Oswanczimensis ⁵⁾, Duces, multique barones Slesiae, ad illam convenerant. Ubi tractatu per dies aliquot habito, pax reformata est, et damnis hinc inde compensatis, cautum, ut neutra pars Nicolaum Syestrzenyecz, tanquam pacis communis turbatorem, teneat aut foveat, et per terras et dominia sua, damna, praedas, furta et spolia inferri, una alteri non admittat, et ⁶⁾ suffragium ad comprehendendum quoscumque praedones et subitos hostes det requisita. Haec literis et sigillis firmata, parvo tempore observata sunt. Nam de castro Swyrklynyecz ⁷⁾ per Iohannem Gyelez et per alios Moraviae et Slesiae fures, plures praedae et furta in Polonia agebantur.

¹⁾ Kozięgłowy *Cod. Kost.* ²⁾ Siewieriensi *Cod. Kost.* ³⁾ nihil *Cod. Rozr.* ⁴⁾ bel-
laque mota et introducta *Cod. Rozr.* ⁵⁾ Oswiacimensis *Cod. Kost.* ⁶⁾ ac *Cod. Rozr.*
⁷⁾ Swierklieniecz *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Bohemi baronem Halsz de Rischemberg creant gubernatorem Regni: cuius ductu Taboritas caedunt et fugant, caeteros vero horreis inclusos incendunt.

Bohemorum sub idem tempus nobilitas, attendens Taboritas et Orphanos pro sua libidine universa agere, magnopere infesta illis esse coepit, et errore suo, licet sero, recognito, miseros se putare, qui Regis imperio abdicato, Procopium ferant exigentem vectigalia, delectum habentem, vitae et necis potestatem habentem, nobiles atque ignobiles pro tristibus mancipiis habentem ¹⁾. Nec ullum extare genus Bohemico infelicium, quod tam foedum tyrannum sortitum foret ²⁾. Conventu itaque pro abrogando tam turpi iugo ³⁾ indicto, Halsz de Rischemberg ⁴⁾ antiquae nobilitatis baro, sed censu tenuis, in gubernationem totius Regni assumptus et declaratus est, consiliarii que illi adiuncti, quorum consilio domi et extra rem publicam administraret. Quo Procopius cognito, copias ex Taboritis et Orphanis ducens, Pilsznam obsidere coepit. Quam cum continuis undecim mensibus macerasset, et fames plures absumeret, Patres Concilii, etsi nullum haberent aerarium, octo millibus ⁵⁾ auri ex privato congestis, dedere suffragium, mittentes illud Meynhardo de Nova domo, qui collecto exercitu, subveniret obsessis. Sed cum interim nova civitas Pragensis, quae a Taboritarum praesidio tenebatur, contra veterem ⁶⁾, ex dissensione duorum sacerdotum, Lupi et Rokiczanae, se invicem foedis probris carpentium, consurrexisset, et turres ligneas plurimum tabulatorum erexisset: Halsz his intelletis, cum manu militum, quam Meynhardus comparaverat, veterem ⁷⁾ civitatem ingressus, eam in suam potestatem redegit, turresque disiecit. Solvit illico Procopius obsidionem, et versus veterem ⁸⁾ Pragam, neglectis conditionibus pacis, quae illi per communes amicos offerebantur, ire pergit. Halsz cum caetera nobilitate, civitate veteri ⁹⁾ relicta, cuius nutare animos manifeste viderant, obviam hosti pergunt, et in loco inter Brod Bohemicum et Burim ¹⁰⁾ situm, curribus contra currus incurrunt et pugnam acerrimam committunt: et maxima strage utrinque edita, Taboritae et Orphani a nobilitate sternuntur. Procopius ¹¹⁾ ubi suos ex ordinibus dilapsos et in fugam spectare vidisset, cum cohorte virorum fortium hostilem impetum aliquanto ¹²⁾ sustinens, pene hosti victoriam eripuit; sed multitudine equitatus circumventus, telo iaculatus ¹³⁾ transfoditur. Procopius minor in eodem globo ¹⁴⁾

¹⁾ tenentem. *Cod. Rozr.* ²⁾ esset. *Cod. Rozr.* ³⁾ turpi et iniquo imperio *Cod. Rozr.* ⁴⁾ Halsz de Rozembergk *Cod. Kost.* (Alexius de Riesenbergh). ⁵⁾ octo tamen millibus *Cod. Rozr.* ⁶⁾ antiquam *Ed. Lips.* ⁷⁾ antiquam *Ed. Lips.* ⁸⁾ antiquam *Ed. Lips.* ⁹⁾ antiqua civitate *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Durin *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Procopius autem *Cod. Rozr.* ¹²⁾ aliquanto tempore *Cod. Rozr.* ¹³⁾ ictus *Cod. Rozr.* ¹⁴⁾ in eodem loco *Ed. Lips.*

pugnans, occiditur. Iohannes Czapko Taboritarum ductor cum magna parte equitatus fuga praelio dilapsus ¹⁾, in Poloniam ²⁾ confugit. Halsz et Meynhardus, veriti, ne ex colluvie captivorum, quorum plura millia eis provenerant, pestis revivisceret, dum sine lege vivere viderentur (innocentes tamen, qui ex agris coacti ad pugnam venerant, a sontibus ³⁾ discreturi), publico edicto iubent: ut omnes, qui stipendia mereri vellent, in horrea proxima, agrestibus ⁴⁾ exclusis, se reciperent. Introierunt itaque in horrea Taboritarum et Orphanorum pleraque millia, ac illico clausa sunt horreorum ostia et adhibitus est ignis, quo universum illud nefariorum hominum et caedibus madentium ⁵⁾ agmen conflagratione interiit.

¹⁾ ex praelio elapsus *Cod. Rozr.* ²⁾ in Coloniam *Cod. Kost.* ³⁾ hoc modo a sontibus *Cod. Rozr.* ⁴⁾ agrestibus tamen *Cod. Rozr.* ⁵⁾ madentibus *Ed. Lips.*

LIBER DUODECIMUS.

ANNUS DOMINI 1435.

Impubero Rege Wladislao, dignitates, simultatis tollendae causa, ascensus ordine atque optionis modo conferuntur.

Wladislaus Rex cum germano suo Kazimiro Duce sicut continuam habitationem habebat Cracoviae, ita quoque ibi dies Natalis Domini cum curia sua tenuit et celebravit: quibus expeditis, pro diebus Quadragesimae ivit Sandomiriam, ubi fere omni tempore quadragesimali absumpto, Cracoviam pro festo Paschae reversus est. Tenta est et pro Dominica Laetare Visliciae terrarum Cracoviensium conventio, ut palatinatui Sandomiriensi per mortem Spithkonis de Tarnow vacanti provideretur. De persona varia erant partium studia, et unusquisque eum, cui afficiebatur, promovebat. Suffragiis tandem partis maioris Iohannes de Cziszow castellanus Sandomiriensis, palatinus Sandomiriensis declaratus, et ut omnis et in praesens et in posterum abrogaretur in conferendis dignitatibus Regni difficultas, placuit illas per optionis et ascensionis modum conferri ¹⁾. Quapropter in castellanum Sandomiriensem Lublinensis castellanus Dobeslaus de Oleschnicza, in Lublinensem Woynicensis Domarath de Kobilany ²⁾, in Woynicensem castellanus Byeczensis Iohannes de Thanczin successerunt. Castellaniam vero Byeczensem, cum esset residua, obtinuit suffragiis Clemens Wantrobka de Strzelcze: et hoc optionis ordine dignitates vacantes Regni, Rege existente impubere, quo omnis cessaret livor et contentio, conferebantur.

¹⁾ confici. *Ed. Lips.* ²⁾ Domaratus de Kobyliany *Ed. Lips.*

Cruciferi iterum, victis Livonitis a Lithuanis, dies ut praefigatur firmandae pacis perpetuae, quam prius nolebant, impetrant a Polonis.

Tenta est diaeta generalis in oppido Brzeszcze ¹⁾ Cuyaviae pro die Sancti Floriani per Praelatos et Principes ac barones Poloniae ex una, et Magistrum et Commendatores ac nobiles Prussiae parte ex altera. In qua cum pluribus tractatibus de pace perpetua investigatum esset, et Cruciferi diversis interpositionibus tractatum huiusmodi protelarent, adeo, ut etiam Praelatos et barones Poloniae in Sluszw ²⁾ pro stabilienda facilius pace traherent, quasi oppidum Brzeszcze locus idoneus ad concludendam pacem non esset: non magis praestitit conficiendae paci oppidum Sluszw ³⁾ quam Brzeszcze, quoniam Cruciferi animos tenebant armatos. Gerebatur enim tunc bellum inter Magnum Ducem Lithuaniae Sigismundum, cuius erant etiam in ipsa conventionione notabiles in parte Regni Poloniae oratores ab una, et Magistrum Livoniae, quibus Cruciferi de Prussia notabilem pro subsidio miserant exercitum, partibus ab altera, et illius eventum Cruciferi, quasi certi de victoria, expectabant. Praelatis autem et baronibus Poloniae de Sluszw ⁴⁾ re infecta discedentibus, nuntius illis sed et alter Cruciferis allatus est, certificans Livoniae Magistrum Barthor de Lo ⁵⁾ et exercitum eius per Lithuanos prostratum et confractum esse. Ea ⁶⁾ novitate permoti Cruciferi, qui ⁷⁾ alias fastidiebant pacem suscipere, missis celeriter usque in Brzeszcze duobus Commendatoribus et duobus baronibus, ad pacem se paratissimos offerunt, et pro ea concilianda ⁸⁾ alium terminum, diem videlicet Sancti Nicolai indici et constitui magnis precibus impetrant et inscriptionibus firmant.

Alia conventio Siradiae de Helia Woyewoda Moldaviae ex captivitate dimittendo et de decimis.

Ex conventionione Brzestensi, treugis ordinatis, itum est in aliam conventionem Siradiensem pro die Sancti Stanislai institutam, ad quam et Wladislaus Rex cum germano suo Duce Kazimiro et Sophia Regina matre advenerat. Ibi longa concertatione disputatum est, si Helias Woyewoda Mol-

¹⁾ Brzescie *Ed. Lips.* ²⁾ Sluchow *Cod. Kost. Sturew Ed. Lips.* (Służewo). ³⁾ Sluchow *Cod. Kost. Sturew Ed. Lips.* ⁴⁾ Sluchow *Cod. Kost. Sturow Ed. Lips.* ⁵⁾ Bartodech *Cod. Lis.* ⁶⁾ et ea novitate *Ed. Lips.* ⁷⁾ quique *Ed. Lips.* ⁸⁾ concludenda *Cod. Przez.*

daviae, qui in castro Siradiensi tenebatur captivus, ex captivitate dimitti deberet, an non? cum Valachi partis suae pro sua dimissione instarent, et nuntii Stephani Woyewodae etiam illuc venientes, ne relaxaretur et intestina divisio poneretur inter eos, orabant. Re in deliberationem deducta, communi sententia latum est: Heliam nullatenus dimitti, ut Stephanus sua captivitate, Rege existente ¹⁾ impubere, in fide et obedientia contineretur; breviusculo tamen tempore haec sententia observata est: nam Helias conventionem dissoluta, ex Siradiensi castro, quod tunc per Petrum Schaffranycz palatinum Cracoviensem tenebatur, clandestine aufugisse confectus ²⁾, et nullo impediendo in Valachiam divertisse, terramque Valachiae guerris et stragibus intestinis illico arsisse. Gravis insuper quaestio in eadem conventionem inter ecclesiasticos ab una, et saeculares ab altera, super decimis et perceptione earum et quibusdam oneribus exorta est; dispar tamen erat Maioris Poloniae et Cracoviensis terrarum causa: nam Cracovienses super straminibus et spontanea redditione decimae ex agro, quo amovetur kmetho, agebant; Maioris Poloniae decimas in nova radice consurgentes manipulo non debere reddi, allegabant et super his privilegium Iaroslai archiepiscopi Gnesnensis et sui Capituli ordinationem huiusmodi continens producebant. Cum autem res nulla discussione ³⁾ certa decidi posset, singularis alia conventio pro die Assumptionis Sanctae Mariae, in Pyotrkow, ubi nulli alteri, quam huic rei vacaretur, instituta. Pontifices quo magis armati et provisus bonis mediis in huiusmodi conventionem Pyotrkoviensem ⁴⁾ advenirent, Synodum provincialem in Lancicia ⁵⁾ pro die Ascensionis Domini instituunt. Ibi Alberto archiepiscopo Gnesnensi et episcopis provinciae convenientibus, deliberatum est: libertatem Ecclesiae, Rege existente impubere, bonis modis dilationem continentibus sustinendam esse; si aliqua vis inferretur, censura ecclesiastica pro gladio utendum; Maioris Poloniae baronibus respondendum, Gnesnensem ecclesiam ad observationem privilegii Iaroslai non obligari, cum ab eo tempore, quo vi et impressione confectum constabat, fuisset illi contraria consuetudine et observantia derogatum.

Iohanni episcopo Praemisliensi succedit Nicolaus Chrzanstowski.

Vicesima Martii Iohannes episcopus Praemisliensis cognominatus Slyedz, natione Cuyavita, de villa Luben, nobilis de domo Doliwa, moritur et in ecclesia castri Praemisliensis sepelitur. Cuius morte secuta, Praelati et Ca-

¹⁾ extante *Ed. Lips.* ²⁾ convictus *Ed. Lips.* ³⁾ decisione *Cod. Lis.* ⁴⁾ Petricoviensem *Ed. Lips.* ⁵⁾ Lanciciae *Cod. Kost.*

noniei electione celebrata, cum concorditer Franciscum de Orzek ¹⁾ decanum Leopoliensem et Canonicum Praemisliensem, nobilem de domo Swyrczek ²⁾, elegissent: Wladislaus tamen Rex cum baronibus Nicolaum Chrzanstowski ³⁾, nobilem de domo Strzegomya ⁴⁾, Praepositum Sancti Floriani et Canonicum Cracoviensem nominavit, et adjuvantibus nominationem huiusmodi aliquot consiliariis, quorum frater et propinquus erat, possessione etiam bonorum ecclesiae occupata, Franciscus de Orzek ⁵⁾, licet optimo iure fultus, cedere de illo, recepta Praepositura Sancti Floriani, coactus est. Quapropter ipse Nicolaus Chrzanstowski in episcopum Praemisliensem per Eugenium Papam quartum fuit promotus, et per Sbigneum episcopum Cracoviensem in monasterio Pyandziczoviensi ⁶⁾, in die Dominico Assumptionis Sanctae Mariae, altero tamen et subsequenti anno consecratus ⁷⁾.

Conventio in Pyotrkow et altercationes procerum cum episcopis de decimis.

Assumptionis festo Sanctae Mariae adveniente, archiepiscopus Gnesnensis Albertus, et fere omnes pontifices Regni, cum Capitulis suarum ecclesiarum et abbatibus, Doctoribus et Magistris adveniunt in Pyotrkow; idem faciunt et barones saeculares, inter quos praecipuus fuit Nicolaus de Michalow castellanus et capitaneus Cracoviensis; minor fuit tamen numerus baronum quam ecclesiasticorum, eo quod quosdam palatinos metus Dei et religio christiana, quosdam valetudo, ne conventioni interessent, retraxit. Per dies aliquot in ecclesia parochiali Pyotrkoviensi utraque parte conveniente, in longum diei procedebant altercationes, oppositiones, defensionisque partis utriusque et tractatus. Et quamvis saeculares plures consuetudines, quas praetendebant esse gravamina, tolli petebant, omnis tamen eorum principalis intentio in eo residebat, ut liceret nobili rusticum ex agro amovendi, dare decimam suo plebano, non obstante, quod rusticus illam alteri reddebat, et ut iuxta privilegium Iaroslai archiepiscopi Gnesnensis, quod producebatur in medium, exactio decimae manipularis in omnibus villis post datam literae locatis et in futurum locandis, quiesceret et abrogaretur. Nec solum id Maioris Poloniae barones pro se suisque terris expetebant, sed etiam ad terras Cracovienses privilegium extendi barones Cracovienses pro eo, quod per archiepiscopum Gnesnensem, qui Primas est, concessum esset, et in illo quidam Canonici Cracovienses, qui in ecclesia

¹⁾ Borzek *Cod. Przew.* ²⁾ Sweiczek *Ed. Lips.* ³⁾ Chrastowski *Ed. Lips.* ⁴⁾ Strzegonia *Ed. Lips.* ⁵⁾ Orzech *Ed. Lips.* ⁶⁾ Andrzejowski *Cod. Przew. Piadriczoviensi Ed. Lips.* (Pinczoviensi). ⁷⁾ consecratus est. *Cod. Przew.*

Gnesnensi pro tunc beneficia obtinebant, pro testibus ponerentur, laborabant. Duces harum rerum et principales autores erant Abraham de Sbanzsin ¹⁾ iudex Posnaniensis, Spithko de Melsthin, Iohannes Strasch de Byalaczow. Mansueta super omnibus ab Ecclesia responsio edita ²⁾ est, quae suapte incensos animos resolvebat: non posse sine gravi scelere decimam rusticum reddere solitam archiepiscopo, abbati vel Canonico, de desertatis agris, vel in araturas nobilis translatis decernere liberam et rem alieni iuris in alium transferre; annuere ³⁾ tamen libenter, ut in nobilis et rustici discrimen miles agrum rustico deposito colens, neque decimam canapi solvat, neque eam propriis curribus domino decimae in horreum more rusticorum inferat, neque electionem in frugibus et capetiis, nisi esset ultimum ⁴⁾ vitiatum, admittat. Privilegium Iaroslai nullum habere vigorem, tum quod vi et impressione extortum esset, cuius manifestum ostenditur documentum, eo quod Posnaniae, non Gnesnae, paucis ad id consentientibus, legitur concessum; tum quod ecclesia Gnesnensis contra illud contraria observantia praescripsisset, nec Cracoviensem ecclesiam eius lege constringi, cum Gnesnensis archiepiscopus nihil possit in Cracoviensi ecclesia diuturnum constituere; habere quoque Cracoviensem ecclesiam aliud privilegium Bodzantae episcopi ad instantiam Kazimiri Regis et saecularium pro eodem fere tempore, multas salubres ordinationes, quarum duraret observantia, continens, concessum. Barones videntes se non posse eam quam sperabant, conclusionem efficere, omissis quibuslibet mediis, quae illis per Ecclesiam offerebantur, vi ⁵⁾ omnia agere instituunt, et arrestandas decimas, sub arrestoque tenendas ⁶⁾, donec spirituales in eorum vota consentirent ⁷⁾, decernunt. Decretum tamen illud metu interdicti, quod ponendum pontifices in eventum arrestationis concluserant, nusquam fuit observatum.

Sigismundus Romanorum Imperator a Bohemis salutatur.

Sigismundus Romanorum Imperator dissidio, quod inter Eugenium Papam et Patres Concilii exortum erat, sedato, de Basilea egressus, legatos Bohemiam mittens, commendat Regni proceres, quod colluvionem hominum scelestorum deleverunt; hortatur ⁸⁾, ut pace Regni procurata, se Regem suscipiant. Illi frequenti numero apud Ratisbonam eum conveniunt et Re-

¹⁾ Zbąszyn *Ed. Lips.* ²⁾ data *Ed. Lips.* ³⁾ annuunt *Cod. Przez.* ⁴⁾ plurimum *Cod. Przez.* ⁵⁾ in *Ed. Lips.* ⁶⁾ detinendas *Ed. Lips.* ⁷⁾ consenserint *Ed. Lips.* ⁸⁾ hortatus *Ed. Lips.*

gem salutant; exinde poscentibus Hungaris Budam navigio venit, et rebus Hungariae¹⁾ vacabat.

Switrigal expulsi copias contra Sigismundum Ducem Magnum Lithuaniae colligit, sed vincitur, et Dux Sigismundus Koributh capitur.

Agebatur sub idem tempus a Sigismundo Magno Duce Lithuaniae contra Boleslaum Switrigal memorabile bellum, quod nunc ordiri pergam.

Dux Boleslaus Switrigal moleste ferens se de Ducatu Magno Lithuaniae deiectum et expulsam, Sigismundi Romanorum Imperatoris et Hungariae Regis animatus et persuasus consiliis et promissis, repetere eundem Ducatum in animum inducit, multaque dabant sibi animum res huiusmodi aggrediendas: maiorem enim partem Ducatus eiusdem Magni in sua ditione et obedientia, omnes videlicet terras Russiae, mira sibi fidelitate adstrictas, obtinebat. Dux insuper Sigismundus Koributh, qui annis superioribus multa bella in Bohemia administraverat, opera Cruciferorum de Prussia, et per eorum terras ad illum suffragaturus sibi advenerat: senescere etenim suam existimationem et despectum iri apud Bohemos videns, rursus longis erroribus, quo diverteret ignarus, per Prussiam suspectum iter habens, per Regnum Poloniae ad Ducem Switrigal se contulit. Cuius probitatem et in bellicis artibus tum solertiam, tum experientiam Dux Switrigal dudum cognitam habens, adventu illius admodum laetatus est, sperans illum certaminibus et bellis suis maxime profuturum; ipsi insuper Cruciferi, cum quibus alias ligam et foedus amicitiae contra Regnum Poloniae confecerat, subsidia ampla in pecuniis et gentibus remittebant, ea spe sibi proposita, ut si vinceret et Ducatu Ducem Sigismundum pelleret, maxima essent ab illo suffragia contra Regnum Poloniae habituri. Collecto itaque praedictus Dux Switrigal ex Ruthenis et Thartaris atque Bohemis ac Slesitis²⁾ notabili exercitu, terram Lithuaniae circa festum Assumptionis clandestine ingreditur, ut facilius fallat et occupet hostem. Cui Magister Livoniae cum Marsalco et omnibus Livoniae Commendatoribus, nec non exercitu Magistri Prussiae tam ex forensibus et stipendio conductis, quam ex propriis delecto, in auxilium venit, et omnibus exercitibus simul³⁾ iunctis Dux Sigismundus Koributh praeficitur in capitaneum et ductorem. Dux autem Magnus Lithuaniae Sigismundus horum omnium non ignarus, colligit de⁴⁾ Lithuanis suis quanto maiorem poterat exercitum; sed illum hostili exercitui intelligens multo inferiorem futurum, sciens quoque ex Lithuanis plurimos sibi, eos praesertim, quorum patres

¹⁾ Ungaricis *Ed. Lips.* ²⁾ Silesiis *Ed. Lips.* ³⁾ suis *Ed. Lips.* ⁴⁾ ex *Ed. Lips.*

aut fratres, ~~aut propinquos~~ ~~trucidaverat~~, infensos ¹⁾, Duci vero Switrigal affectos, Wladislaum Regem Poloniae variis nuntiis et literis sollicitat, obsecrat et rogat: quatenus suo periculo subvenire dignaretur, et ut illum hostibus undiquaque circumseptum non deserat. Wladislaus autem de consilio Praelatorum et baronum suorum Poloniae magnum illi exercitum de Polonis in auxilium transmittit, non ignarus, quod omnes sui essent contra Ducem Switrigal germanum patrum laturo arma. Dux autem Magnus Sigismundus Lithuaniae de tam numeroso et forti exercitu in necessitatis articulo sibi transmissio exhilaratus, omni metu et turbatione mentis depositis, contra Ducem Switrigal egreditur, et haud longe progressus, dimisso in exercitu Lithuanico filio Duce Michaele, Trokky ingreditur ²⁾, omnemque exercitum Lithuanicum in obedientiam et gubernationem atque regimen Iacobi de Kobilany capitanei exercitus regii committit. Convenerunt itaque post multas desolationes et circuitus terrae hinc inde factas, circa Wilkomiriam uterque exercitus, et castris in propinqua distantia, flumine parvo intermedio, positus, tribus diebus, totidem noctibus uterque contemplatur alterum omni hora, omni momento; omnes versantur in armis, omnes congressum suspicati, equis ascensis non quiescunt, sed glomerati praestolantur pugnam. Nec solum haec suspicio et fatiga utrumque affligit exercitum, sed et tempus intempestivum: omnibus enim illis tribus diebus et noctibus pluvia decidens ³⁾ plurimum et homines in armis praesertim vigilantes, et equos, quibus insidebant, fatigabat. Rivus insuper inter utrosque medius, cum palustri et voraginoso decurreret unda, utrique exercitui tam metum quam suspicionem iniecit illum transgrediendi, ne loco iniquiori ab altero circumventus decernere cogeretur. Dux autem Sigismundus Koributh praestantiam, fortitudinem, animositatemque Polonorum, Ruthenorum autem et Theutonicorum pusillanimitatem in pluribus ⁴⁾ bellis saepe expertus, omnes conatus suos pro pace interponebat omnibus illis tribus diebus, et primum cognitionem totius causae, pro qua bellum inter Ducem Magnum Lithuaniae Sigismundum et Ducem Switrigal gerebatur, ordinationi, dispositioni et decisioni Summi Pontificis, Sigismundi Imperatoris, aut alicuius Regis vel Principis catholici, ad extremum aliquorum bonorum, qui fidem duntaxat christianam colerent, submitti instantissime petebat, praesaga, puto, mente bellum illud et certamen fatale sibi tam humili oblatione declamans. Dum autem intelligeret animos Polonorum et Lithuanorum persuaderi talibus oblationibus non posse (verebantur enim circumventionem et fraudem, remque existimabant fatuam, in ipso pene congressu acierum quicquam

¹⁾ offensos *Ed. Lips.* ²⁾ regreditur *Cod. Calv.* ³⁾ descendens *Cod. Praes.* ⁴⁾ plurimis *Ed. Lips.*

agere aut sperare de pace), exercitum suum mane feria quinta Sancti Aegidii, quae fuit prima Septembris, in alia loca aptiora traducere statuit ¹⁾, ut cum gentibus, quae sibi in auxilium ex ²⁾ Livonia veniebant, facilius conveniret. Fertur etiam ipse Dux Sigismundus Koributh Theutonicis splendide armatis, exercitum Polonicum et Lithuanicum, cum maiori ex parte seminudus esset, aut nigris armis contactus, despicientibus et contemnentibus, dixisse: maiorem vim in illo tetro, quam in eorum ³⁾ splendido exercitu consistere, et ubi optio daretur, ad partem eorum transmigrare. Movit itaque castra et recedere in loca constituta incoepit. Quod ubi Iacobus Kobilensky ⁴⁾ capitaneus et caeteri barones et milites Poloniae et Lithuaniae habuerunt compertum, existimantes exercitum hostilem metu fugere, discessionisque eius causam non coniunctionem cum Livonitis, sed formidinem arbitrati, optimum tempus rati, quo victoriam de illo consequerentur, ordinatis aciebus glomerati illos prosequantur, et extremam partem exercitus a tergo invadunt. Fit clamor magnus in Ducis Switrigal ⁵⁾ exercitu, et omnes, qui valebant Marte, derelictis stationibus suis, ad succurrendum suis accurrunt. Polonorum exercitus more maiorum ⁶⁾ canticum Boga Rodzicza canere incipit, et paucis versibus peractis, cum hostibus congregitur. Fit fragor ⁷⁾ magnus ex collisione lancearum, gladiatorum et armorum; multi hinc inde ex equis se ⁸⁾ deiciunt, alii spiritum oppressi vulneribus exhalant, alii cadunt in terram semivivi: durat certamen inter utrumque exercitum ad spatium unius horae. Tandem Deo volente franguntur Cruciferi, Livonitae, Thartari et Rutheni, et vertuntur in fugam, omnemque residuum exercitum, qui illis veniebat in succursum, in fugam similem trahunt, ut prius fugam capiant, quam congressum. Poloni et Lithuani hostes fugientes et incertis errantes passibus persequuntur, multos perimunt, multos captos reducunt; plures in flumine Swyantha ⁹⁾ aquarum gurgite absorbebantur ¹⁰⁾ vivi, et paucis Ruthenis cum Duce Switrigal, qui itinera silvarum norant, fuga se salvantibus, totus fere exercitus Cruciferorum et Livonitarum, qui viam, per quam fugerent, in desertis et ignotis silvis nesciebant, aut trucidatus aut captus est, et quindecim diebus continuis Cruciferi et Livonitae in silvis errantes captivabantur. Sed et ille Livonitarum exercitus, qui nondum suis advenerat in auxilium, casu suorum audito, quid ageret, quo se verteret, perplexus, factis latissimis ex arboribus pontibus, in quendam vicinum lacum se confert, credens illic plenam invenire securitatem; sed Lithuani de hac re certiores effecti, illic accur-

¹⁾ traducebat *Ed. Lips.* ²⁾ de *Cod. Przez.* ³⁾ illorum *Ed. Lips.* ⁴⁾ Kobylinski *Ed. Lips.* ⁵⁾ Swidrigelli *Ed. Lips.* ⁶⁾ more Musarum *Ed. Lips.* ⁷⁾ clamor *Ed. Lips.* ⁸⁾ sese *Ed. Lips.* ⁹⁾ Swenta *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ absorbentur *Ed. Lips.*

runt et omnes sine bello, sine congressu comprehendunt, et rebus eorum omnibus atque fortunis potiuntur. Occubuit in huiusmodi praelio Magister Livoniae Barthor de Lo ¹⁾, Hasso genere, item Theodricus Croe Marsalcus Livoniae, quem Wladislaus Rex senior annis aliquot Cracoviae tentum a captivitate solverat. Occubuerunt fere omnes Livoniae Commendatores, et fortitudo omnis Livonitarum tunc collapsa est, ita ut castra omnia Livoniae essent longo tempore vacua hominibus, facileque capi et obtineri per hostes potuissent, nisi Magister Prussiae novas gentes ad illas surrogasset. Multa signa hostium in huiusmodi bello capta sunt et in signum tantae victoriae in ecclesia cathedrali Vilnensi per Wladislaum Regem Poloniae in honorem Sancti Stanislai fundata et dotata, collocantur. Captus est etiam in eodem conflictu Dux Sigismundus Koributh multis vulneribus sauciat, qui cum per certos Polonos suae vitae faventes argutus esset, cur se fuga non salvasset, respondisse fertur: vestris moribus doctus, inter vos conversatus ²⁾, vestro quoque quasi lacte nutritus, vitae praetuli honestatem. Captus etiam fuit tunc quidam Sigismundus Roth Regni Poloniae magnus persecutor et hostis, qui etiam coronationem Ducis Withawdi summopere promovens, per Iohannem Czarnkowsky captus ³⁾, nunquam se data fide repraesentavit; quos ambos ⁴⁾ Dux Magnus Sigismundus, commissione a baronibus Regni Poloniae accepta, suffocavit aquis, ut alter pro temeritate, qua in dedecus et infamiam Regni ad Bohemos haereticos se prohibitus contulerat, alter pro sceleribus et dolis, quibus in Regnum uti solitus erat ⁵⁾, penderet poenas. Assertio etiam habet nonnullorum, quod Sigismundus Koributh Dux non aquis absumptus sit, sed inter primam curationem, sive id magnitudo faciebat vulnerum, sive veneni unguentis interliti adiectio, expiraverit. Ferunt etiam, quod Sigismundus Magnus Lithuaniae Dux a nonnullis primoribus Polonorum admonitus, saucio medicum adhibuerit, qui venena vulneribus tanquam pigmenta infunderet. Bellum tunc atrox cum magno interitu hostium confectum fuit, quod ⁶⁾ Lithuaniae Ducatui intestina et pestifera clade laboranti, salutem attulit. Ab eo enim tempore omnes civitates et castra Russiae a Duce defecerunt Switrigal, et venerunt in obedientiam et subiectionem Ducis Magni Sigismundi. Ipse autem Dux Magnus Sigismundus accepti a Deo beneficii non immemor, in certaminis loco ecclesiam parochialem construxit et illam certis bonis dotavit. Victoria haec tam Polonos, quam Lithuanos, qui illa potiti sunt, multis thesauris, armis, equis et pulcherrimis clenodiis fecit opulentos.

¹⁾ Bartoszi de Lo *Cod. Przez.* (Wolther de Loo?). ²⁾ conservatus *Ed. Lips.* ³⁾ captus *deest in Cod. Calv.* ⁴⁾ quos omnes ambos *Cod. Calv.* ⁵⁾ solebat *Ed. Lips.* ⁶⁾ quo *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Fratres ordinis Praedicatorum ex Thorun nova eiciuntur.

Vicesima secunda Aprilis universus fratrum Praedicatorum monasterii Sancti Nicolai in Thorun nova conventus, sedecim videlicet fratres in numero, pro eo, quod plebanum Sancti Iohannis Thorunensem Andream Faphendorff ¹⁾ erronea quaedam praedicasse et vulgaverant et ostenderant, mandato Pauli de Russdorff Magistri Prussiae et suorum Commendatorum turpiter eiectus est. A qua eiectione appellatione interposita, et causa in Concilio Basiliensi commissa ²⁾, fuit praefatus Andreas illic praesens et se defendens de erroribus obiectis, damnatus, et conventus in locum suum restitutus.

Sigismundus Imperator agit apud Wladislaum Poloniae Regem de pace inter Switrigalum et Sigismundum Ducem Magnum Lithuaniae componenda.

Sub tempore eodem Sigismundus Romanorum Imperator et Hungariae Rex veritus casum Ducis Switrigal, quem ad illud bellum suis promissis illexerat, et suffragia gentium Duci Switrigal ³⁾ ab eo frequentius expetenti spem pro re ostenderat, mittit duos nuntios, Nicolaum Brzesinka ⁴⁾ et Martinum, genere nobiles et Slesitas, ad Wladislaum Regem Poloniae, rogans illum: quatenus sua interpositione bellum inter Ducem Magnum Sigismundum et Ducem Switrigal, ordinata inter illos pace perpetua aut treuga, summo veret; asserens, sibi fore id et gratissimum et acceptissimum, si in re hac potiretur desideriis et precibus suis. Wladislaus autem Rex de consilio Praelatorum et baronum suorum ad latus suum in Cracovia praesentium respondit: Omnes labores et studia sua grato animo in Imperatoris Sigismundi complacentiam pro pace Ducum praedictorum, praesertim cum uterque sibi sanguine iunctus esset, interponere velle, si interpositioni locus et tempus non essent ⁵⁾ adempta. Verum cum res inter illos dudum armis agi coepta est, et sine dubio in partem alteram ⁶⁾ consummata, nec paci nec treugae ⁷⁾ illum assensurum, quem fortuna fecit victorem. Necdum nuntii Caesarei responsione accepta egrediuntur regiam, et ecce nuntius mox ⁸⁾ ingreditur, et bellum confectum, Ducem Magnum Sigismundum et exercitum regium victoriam retulisse de hostibus ex ordine narrat. Fit in-

¹⁾ Faphendorff *Cod. Kost. Taffendorff Ed. Lips.* ²⁾ cognita *Cod. Kost.* ³⁾ Switrigallo *Ed. Lips.* ⁴⁾ Brzesinka *Ed. Lips.* ⁵⁾ non adesset *Ed. Lips.* ⁶⁾ alterutram *Cod. Kost.* ⁷⁾ nec pacem nec treugam *Ed. Lips.* ⁸⁾ velox *Cod. Kost.*

gens laetitia, et sequenti ¹⁾ nocte in signum triumphi et laetitiae clangor campanarum, et ignium ardentium undique foci complent urbem Cracoviensem.

Magister Paulus Wladimiri de Brudzewo moritur.

Undecima ²⁾ Martii Magister Paulus Wladimiri de Brudzewo Decretorum Doctor, custos et Canonicus Cracoviensis, genere nobilis de domo Dolanga, apud Cracoviam in aede sua canonicali, quam magnifico sumptu de latere cocto aedificaverat, moritur, et in Cracoviensi ecclesia sepelitur. Vir probitate et raro in patriam zelo atque amore insignis, cuilibet viro illustri coequandus, cuius obitum propositi mei oblitus, quo tantummodo illustrium excessus scribere decreveram, praesenti operi inserui, quoniam virtus sua ut viris insereretur illustribus, merebatur. Ex omnibus siquidem suae aetatis, non dicam Doctoribus, sed nec hominibus, nemo fervidius, nemo diligentius, nemo accuratius pro terrarum Pomeraniae, Chelmensis et Michaloviensis per Cruciferos de Prussia occupatarum restitutione, et pro eorundem Cruciferorum exterminio et patriae honore, in Concilio Constantiensi, Romae, Budae et aliis pluribus locis visus est exactissimo labore insudasse ³⁾; nemo pro fundanda et intendenda ⁴⁾ Regni Polonici, quoad terras praedictas, proprietate ⁵⁾ et iustitia, plura scriptorum suorum monumenta, quibus in eam diem utimur, scitus est reliquisse. Hunc tamen talem et tantum virum in occidua aetate constitutum, de beneficiis suis nonnullorum Polonorum ingressum religionis sibi obiicientium deturbaverat ambitio; in captandis doctrinae et prudentiae studiis adeo mirificus et deditus, ut lectioni librorum inhaerens, cibum sumere nisi a servis admonitus ⁶⁾ oblivisceretur. Eius precibus et meritis Wladislaus secundus Poloniae Rex permotus, de ecclesia parochiali Sancti Aegidii in Klodowa, cuius ipse Magister Paulus tunc plebanus erat, monasterium Canonicorum regularium beati Augustini creari consensit, ingressu Sandivogii de Czechel Artium et Theologiae Magistri et eius vitae sanctimonia illustratum.

¹⁾ consequenti *Ed. Lips.* ²⁾ Quindecima *Cod. Kost.* ³⁾ exsudasse *Ed. Lips.* ⁴⁾ extendenda *Ed. Lips.* ⁵⁾ pro quarum proprietate *Ed. Lips.* ⁶⁾ admoneretur *Cod. Przew.*

www.libtool.com.cn

Conventio in Brzesczye, in qua pax cum Cruciferis concluditur.

Festo Sancti Nicolai adveniente, tenetur in oppido Brzesczye iuxta conventa generalis pro pace conventio, ad quam magnus numerus Praelatorum et baronum Regni, sed et nuntii notabiles Ducis Magni Sigismundi, Ducum Masoviae, Ducis Stolpensis tunc cum Regno Poloniae confoederati, convenerant. Non enim victoriae superioris felicitate Poloni elati, pacem fastidiebant, sed tunc maxime de pace agendum putabant, cum res eorum essent in meliori et altiori fortuna. Venerant siquidem illic Albertus Istrzamyecz archiepiscopus Gnesnensis et Primas, Sbigneus Cracoviensis, Stanislaus Posnaniensis (iam enim ex Concilio Basiliensi redierat), Wladislaus Wladislaviensis, Stanislaus Plocensis, episcopi; Nicolaus de Michalow castellanus Cracoviensis, Iohannes de Czieszow ¹⁾ palatinus, Dobeslaus de Oleschnicza castellanus Sandomiriensis, Dobrogostius de Schamotuli castellanus Posnaniensis, et alii plures. Ex parte vero Magistri Prussiae venerant Franciscus Warmiensis, Iohannes Pomesaniensis, episcopi; Henricus de Plawen Elbingensis, Ludovicus de Lansche ²⁾ Thorunensis, Wolf de Sansen ³⁾ Osterodensis, Iohannes de Baisen miles, Iohannes de Megow ⁴⁾ iudex Culmensis, Sigismundus de Wapilsch ⁵⁾ vexillifer Kristburgensis ⁶⁾, et alii quam plures Commendatores, milites et omnium maiorum civitatum Prussiae consules. Absumuntur in pacis perpetuae tractatu plures dies, et propter difficultatem et multipliciter differentiarum res in eam suspensionem venerat, ut pax perpetua tunc nullatenus concludi potuisset: propter quod omnes fere barones, paucis exceptis, duo autem episcopi, Posnaniensis et Plocensis, et multi maiores barones taedio affecti, discedunt, potestate aliis, qui omnes vias pro pace tentare volentes ⁷⁾ remanserant, de concludenda pace perpetua collata ⁸⁾. Diminuto itaque numero Praelatorum et baronum, et re ad paucos ab utraque parte redacta, quoniam et pars Cruciferorum plures de suis remiserat, et in primis Ludovicum de Lansche ⁹⁾ Thorunensem Commendatorem, quem animo superbo et inflato fastu intelligebant nihil posse ad pacem dare operis, liberior tandem et facilius tractatus de pace haberi coeptus est. Et quia de Duce Stolpensi et nobilibus Wedlensibus et aliis multis de Antiqua Marchia, qui in fidem et societatem Regni Poloniae confugerant et in omnibus antea actis bellis pro Regno

¹⁾ Czysow *Cod. Calv.* Cziczow *Ed. Lips.* ²⁾ Lawsze *Ed. Lips.* (Landsee).

³⁾ Schausen *Cod. Kost.* Saphssen *Cod. Lis.* Sansen *Ed. Lips.* (Sansheim). ⁴⁾ Mgow *Cod. Kost.* ⁵⁾ Wapilcz *Ed. Lips.* (Wazels). ⁶⁾ Krisburgensis *Cod. Lis.* ⁷⁾ ut omnes vias pro componenda pace tentarent *Cod. Lis.* ⁸⁾ data. *Cod. Lis.* ⁹⁾ Lawsche *Ed. Lips.*

militabant; de oppido quoque Choczno ¹⁾, quod Regnum tenebat, maior interponebatur difficultas, propterea quod nobiles praedicti prius velle mori, quam a fide et societate Regni Poloniae desistere ²⁾, cum magna lacrimarum effusione astruebant: difficultas haec primum honestis modis in conditionibus pacis perpetuae expressis sublata et concordata est, praedictorum etiam nobilium accedente laudo et consensu. Non minor tamen exposit de pecuniarum notabili summa, quam Regnum petebat a Cruciferis, propterea quod pacem perpetuam violassent; de Ducatu Magno Lithuaniae, ne alium pro Duce Magno Lithuaniae reputarent, quam illum, qui esset per Regem Poloniae institutus; deque ³⁾ multis aliis suborta est difficultas: multisque et pluribus vicibus partes, re infecta, discedere parabant, aliquoties et familiares et currus de Brzesczye, eos subsequenti remittebant, nisi cives Prussiae, quibus molestior guerra visa est, partem suam suscipere aequitatem coegissent. Omnibus tandem concordatis difficultatibus, pax perpetua conclusa et firmata est in vigilia Circumcisionis Domini, et in ecclesia parochiali in Brzesczye, quoad Regnum per organum Sbignei episcopi Cracoviensis, quo vero ad terram Prussiae per organum Francisci episcopi Warmienseis publicata, et per Te Deum laudamus canticum persolutae Deo, qui in sublimibus facit concordiam, gratiarum actiones, non sine multorum effusione lacrimarum, quibus utraque pars horrenda bellorum deflebat excidia. Conditiones omnes pacis tunc erant et inscriptae et limatae, quas cum una membrana capere non posset, uno volumine vix comprehensae sunt: unde et Praelati, baronesque Regni Poloniae feruntur Praelatis, Commendatoribus et nobilibus atque civibus Prussiae dixisse, et illos exhortatos esse, ut pacem tunc confectam accuratius, fideliusque custodirent, quam priores ⁴⁾, cum haec libro uno scripta sit, caeterae chartis et literis. Tractatores autem pacis praedictae erant: Albertus archiepiscopus Gnesnensis, Sbigneus Cracoviensis, Wladislaus Wladislaviensis, episcopi; Iohannes de Lichin Brzestensis, Iarandus de Brudzewo Iuniwladislaviensis, palatini, et Dobrogostius de Schamotuli Posnaniensis castellanus, quos dignitatis et honoris causa nomino: illi enim sine aliquo fastidio, usque ad finalem pacis conclusionem perseverabant, omnia utilia pro conditionibus pacis exquirendo. Duravit autem pacis tractatus a festo Sancti Nicolai usque ad Circumcisionis Domini diem.

¹⁾ Thoczno *Ed. Lips.* (Arnswalde). ²⁾ desciscere *Ed. Lips.* ³⁾ atque *Ed. Lips.*
⁴⁾ priorem *Ed. Lips.*

www.litprobs.com Praedones et latrunculi Slesitae Poloniam vastantes extirpantur.

Anno eodem plures praedones et latrunculi ex Ducatibus Slesiae Regni Poloniae invadebant confinia, et multis damnis et spoliis regnicolas lacessabant. Cristinus autem de Kozyeglowi castellanus Sandecensis moleste ferens damna sibi per illos in bonis suis Kozyeglowiensibus illata, praesidio Regis petito et obtento, consurrexit, et collecto ex familiaribus et notis exercitu, terras multorum Ducum Slesiae ingressus, aliquot menses in illis demoratus, eas igne et spoliis vastabat ¹⁾, donec Praelatorum et baronum Regni Poloniae interpositione, habita conventionione cum Ducibus Slesiae in oppido Wyelun ²⁾ pro diebus Natalis Domini, pax reformata et certis inscriptionibus firmata est. Cives Wratislavienses dum potentia et armis oppidum Nyempez conquirere ³⁾ saepius frustra tentassent, pecunia notabili Petro Polyak ⁴⁾ eius tenentario, de qua inter illos per pacta convenerat, soluta, oppido potiti, muros illius atque turres frangunt, disiciunt et demoliuntur.

ANNUS DOMINI 1436.

Pax cum Cruciferis confirmatur.

Natalis Domini diem Wladislaus Rex cum germano suo Duce Kazimiro celebravit Cracoviae, et posthaec in Dominica Reminiscere conventio generalis Siradiae tenta est, Wladislao Rege absente ⁵⁾, pluribus tamen Praelatis et baronis Regni praesentibus: in qua pacis perpetuae cum Cruciferis conclusae inscriptiones et foedera sigillis, regio, Praelatorum, Principum et baronum Poloniae, communitae sunt, et a Praelatis et baronibus in ipsa conventionione praesentibus, corporale iuramentum de tenenda huiusmodi pace, per duos Commendatores ad id specialiter Magistri Prussiae nomine missos, exactum, qui etiam Commendatores ex Siradiensi conventionione in terras Cracoviensem et Sandomiriensem descendentes, a Praelatis, baronibus et nobilibus terrarum ipsarum simile exigebant iuramentum ⁶⁾. In eadem insuper Siradiensi conventionione designati fuerunt Vincentius Koth ⁷⁾ Regni Poloniae vicecancellarius et Iohannes Lichinski ⁷⁾ palatinus Brze-

¹⁾ devastabat *Ed. Lips.* ²⁾ Wyelyen *Cod. Calv.* ³⁾ acquirere *Ed. Lips.* ⁴⁾ Polak *Cod. Lis. Pila Cod. Przez.* ⁵⁾ tunc absente *Cod. Przez.* ⁶⁾ iuramentum de tenenda pace. *Ed. Lips.* ⁷⁾ Roth *Ed. Lips.* ⁸⁾ Liczinski *Ed. Lips.*

stensis, ut irent in Prussiam, et ¹⁾ nomine Regis et Regni a Magistro Prussiae, Commendatoribus, officialibus, baronibus, civibus et subditis suis de tenenda pace perpetua exigerent iuramentum; et statim post festum Paschae illuc euntes rem commissam fideliter executi sunt.

Conventio in Keszmark de restituenda Hungaris terra Sczepusiensi.

Sigismundo Imperatore Romanorum et Hungariae Rege per literas et nuntios solitante Wladislaum Regem Poloniae, conventio generalis pro festo Pentecostes in oppido Keszmark, inter Regna Poloniae et Hungariae habita fuit, ad quam nomine Regni ²⁾ Poloniae Sbigneus episcopus Cracoviensis, Nicolaus de Michalow Castellanus Cracoviensis, Sandivogius de Ostrorog palatinus Posnaniensis, Iohannes de Thanczin Woynicensis, Clemens Wantrobka Byecensis, castellani, Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius, Abraham de Sbanszin ³⁾ Posnaniensis, Iohannes Rey Cracoviensis iudices, venerant; nomine autem Regis ⁴⁾ Hungariae Iohannes archiepiscopus Strigoniensis, Mathaeus de Paloncz ⁵⁾ Palatinus Hungariae ⁶⁾, Iohannes maior de Peren, Iohannes iunior de Peren, et plures alii convenerant. In qua quidem conventionem Praelati et barones Hungariae restitutionem terrae Sczepusiensis absque pecuniis a Regno Poloniae petebant, sed acceperunt a Praelatis et baronibus Poloniae responsum: quod foedum et tarpe esset, iniuria beneficium rependi. Et cum Wladislaus Rex senior in necessitatis articulo Regi et Regno Hungariae quinquaginta millia sexagenarum latorum grossorum ⁷⁾ mutuasset et pro pignore partem modicam terrae Sczepusiensis recepisset, iniquum esse, id sine restitutione pecuniarum petere ⁸⁾, cum pro pecuniis mutuo datis duplum eius, quod oppignoratum ⁹⁾ est, potuisset perpetua emptione comparari. Dum igitur consilarii Hungariae viderent, perficere ¹⁰⁾ se non posse, pluribus gratis et amicabilibus tractatibus cum dominis Poloniae habitis ab invicem discesserunt.

¹⁾ in *Ed. Lips.* ²⁾ Regis *Ed. Lips.* ³⁾ Zbaşchyn *Ed. Lips.* ⁴⁾ Regni *Ed. Lips.* ⁵⁾ Paloncz *Cod. Kost.* (Palotz). ⁶⁾ Regni Ungariae *Ed. Lips.* ⁷⁾ grossorum Pragensium *Ed. Lips.* ⁸⁾ fieri atque id petere *Cod. Przez.* ⁹⁾ ad oppignoratum *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ proficere *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Ludovicus Dux Bregensis et Lignicensis moritur.

Pridie Calendas Maii ¹⁾ Ludovicus Bregensis et Lignicensis Dux, nulla prole virili, sed tantum duabus filiabus, quarum una Magdalena Nicolao Opoliensi, altera Elisabeth Friderico Olaviensi Duci desponsatae fuerunt, derelictis, moritur et in ²⁾ sepelitur. Genuit autem Nicolaus Dux Opoliensis ex Magdalena quinque filios: Ludovicum, Boleslaum, Nicolaum, Bernardum, Ianassium, et quinque filias; Dux autem Fridericus ex Elisabeth duos filios.

Georgius Stosch Slesita oppidum Klobuczko spoliat.

In festo Pentecostes Georgius Stosch, coadunatis sibi nonnullis Slesiae nobilibus et terrigenis, Regnum Poloniae ingreditur clandestine, oppidumque Klobuczko et villas circum vicinas spoliat, et coactis spoliis in unum, dum regrederetur, per Laurentium Zaramba ³⁾ capitaneum et omnes nobiles ac terrigenas Wielunienses persecutus ⁴⁾ est; metuensque sibi imminere periculum, derelictis omnibus spoliis, fuga se salvavit et suos, et omnia in pecoribus, pecudibus, equis, aliisque, quae recepta fuerunt, civitati Klobuczko et villis spoliatis restituta ⁵⁾.

Iohannes de Rzeschow archiepiscopus Leopoliensis moritur.

Iohannes de Rzeschow archiepiscopus Leopoliensis, de domo Pulkosze ⁶⁾ nobilis, in villa Pyerkow ⁷⁾, dum annis quinque et viginti in sede Leopoliensi sedisset, duodecima Augusti mortuus est, et in monasterio Sanctae Crucis Calvi montis sepultus: vir optimus, grandaevus et exemplaris, cuius temporibus ecclesia Leopoliensis in cultu suo plurimum adaucta est. Electione per Capitulares celebrata, Silvester de Sdzyechow ⁸⁾ Praepositus Scarbimiriensis et Canonicus Cracoviensis, nobilis de domo Rawa, conformiter electus est; Wladislaus tamen Poloniae Rex ad petitionem Heliae

¹⁾ Maii deest in *Ed. Lips.* ²⁾ Nomen loci sepulturae desideratur in omnibus *Codd.*; ex *Pohlii Annal. Wratislav. constat ottamen, Ducem Ludovicum Ligniciae in templo ordinis Carthusiensis conditum fuisse.* ³⁾ *Zaręba Cod. Kost.* ⁴⁾ *persecutus Ed. Lips.* ⁵⁾ *restituta sunt. Cod. Lis.* ⁶⁾ *Pulkoscie Ed. Lips.* ⁷⁾ *Pitrow Cod. Kost. Pithikow Cod. Przew. Pitrkow Ed. Lips.* ⁸⁾ *Siechow Cod. Przew. Subiechow Cod. Lis. Zdiechow Ed. Lips.*

Woyewodae Moldaviae ¹⁾, ut in inferioribus ²⁾ narrabimus, illum a iure electionis huiusmodi exclusit.

Helias Woyewoda Valachiae homagium praestat Wladislao Regi; Iohannes Odrowansch nominatur archiepiscopus Leopoliensis.

Attendens Wladislaus Rex Poloniae et consilarii sui, terram Valachiae propter duorum fratrum, Heliae et Stephani, de praesidentia certantium, variis bellis et guerrarum deflendis excidiis subactam involutamque, saepius illic certos suos notabiles nuntios pro reintegranda pace inter fratres, mittere curavit, quam volente Deo tandem consummavit, et divisione terrae facta, unam partem Stephano cum Albo Castro et portu maris, alteram cum Sozawa et teloneis vicinis Heliae attribuit. Ne tamen terra ipsa a iurisdictione et obedientia sua ac Regni sui Poloniae excideret, requisivit Wladislaus Rex ab utroque Woyewoda homagium sibi et Regno suo de iure praestandum. Et Stephano per subterfugia et excusationes confictas differente ³⁾ homagium, Helias ad praestandum illud se obligavit et submitit: propter quod festum Sancti Michaelis et civitas Leopoliensis ad rem hanc consummandam constituitur. Quo adveniente, Wladislaus Rex cum germano suo Duce Kazimiro, Praelatis et baronibus Regni Poloniae primoribus Leopolim advenit, ibique Heliam Woyewodam Moldaviae cum omnibus baronibus et consiliariis suis reperit. Itaque ipso die Sancti Michaelis, missarum solenniis in ecclesia maiori Leopoliensi exactis, Wladislaus Rex cum germano suo Duce Kazimiro, Praelatisque et baronibus Regni Poloniae in thalamo, in civitatis Leopoliensis circulo ad id specialiter constructo et exornato, corona et omnibus induviis ⁴⁾ regalibus insignitus, consedit: ad quem Helias Woyewoda splendida veste cum suis Boyaris et consiliariis indutus, tenendo banderia et signa ⁵⁾ bellica, quae sunt terrae Valachiae insignia, in manibus, accedentes, flexis genibus facta humiliatione et reverentia, hastilia banderiorum in signum subiectionis et obedientiae frangunt et ad pedes regios proiciunt, et iuramentum deinde tam Helias, quam sui omnes praestant corporale, in fide, obedientia et subiectione integra Regis et Regni se perpetuo permansuros. Quo facto, Rex, Helia ad pacis osculum recepto ⁶⁾, Boyaris vero suis data dextra, obligat se et promittit, eos pro suis et Regni Poloniae fidelibus subditis habiturum et eos ab hostium invasione defensurum; locumque illi in laeva lateris sui immediatum, caete-

¹⁾ Moldaviensis *Ed. Lips.* ²⁾ ut inferius *Ed. Lips.* ³⁾ fugiente *Ed. Lips.* ⁴⁾ indumentis *Ed. Lips.* ⁵⁾ insignia *Cod. Lis.* ⁶⁾ Heliam ad pacis osculum receptum *Ed. Lips.*

ris 1) Boyaris suis iuxta praestantiam et merita, consignat; ut quoque exhibitio ipsa homagii diuturnior efficaciorque esset, exhibitionem et praestantionem praefatam Helias Woyewoda cum suis Boyaris, publicis literis, sigillis eorum munitis, profitetur et recognoscit, obligans se et suos successores ad fidem, subiectionem et obedientiam Wladislao Regi et suis successoribus Regibus et Regno Poloniae perpetuo praestandam, velut homagialis Regni perpetuus servitor et vasallus. Conventum etiam tunc fuit inter Regem et Heliam, literisque specialibus firmatum: ut in signum verae subiectionis et homagii, Helias Woyewoda et sui successores ducentos currus 2) de piscibus Visonis 3) et quadringentos boves pro coquina Regis, et quadringentas 4) purpuras, centum equos, singulis annis perpetuo solveret pro tributo. Item, ut terra Sepyenska 5), quam Wladislaus antiquus Rex Alexandro Woyewodae inscripserat et donaverat, ad Regnum Poloniae sine alicuius difficultatis interpositione rediret; Wladislaus quoque Rex castrum Haliciense Heliae Woyewodae daret in tenutam, ut illic thesauros suos reconderet et in tempore necessitatis haberet ad illud refugium opportunum. His ita ordinatis, castro etiam praedicto Halicz eidem Heliae Woyewodae effectualiter assignato, Wladislaus Rex Heliam Woyewodam et suos prandio splendido excipit et tractat, et notabilibus muneribus honorat. Altera quoque die Helias Woyewoda, facto prandio, tam Wladislaum Regem, quam germanum suum Ducem Kazimirum, Praelatos et barones Regni in hospitii sui domo opulenter tractat, et universis donaria in argenteis scutellis, vasis et purpulis largitur; prandioque expleto, rogat instantia qua potest ampliori, ut archiepiscopatus Leopoliensis Iohanne Odrowansch conferretur, et ut primae suae preces pro eodem Iohanni Odrowansch interpositae, non paterentur repulsam, summis conatibus, instigante ad id illum Petro Odrowansch palatino Leopoliensi, laborabat. Rex, etsi alius Silvester canonicè fuisset electus, cui etiam electioni iam Rex consensum praestiterat 6), ne tamen primarias preces dicti Heliae videretur exclusisse, solo Sbigneo episcopo Cracoviensi dissentiente, caeteris omnibus baronibus consentientibus, sedem Leopoliensem de facto, cum de iure non potuit, confert Iohanni Odrowansch, Silvestro ad preces regias de iure electionis cedente. Advenerant et tunc notabiles 7) nuntii Stephani Woyewodae alterius, qui tam Wladislao Regi, quam suis omnibus Praelatis, quam et baronibus notabilibus allatis et praesentatis muneribus, rogabant: ut ad praestandum simile homagium idem Stephanus admitteretur, promittens se fideliter et ingenuè

1) post caeteris *Ed. Lips.* 2) vasa *Cod. Kost.* equos *Ed. Lips.* 3) Wiszinis *Cod. Przez.* Wizina *Ed. Lips.* 4) quadragintas *Cod. Przez.* 5) Sepinensis *Cod. Lis.* Sapińska *Cod. Przez.* 6) praebuerat *Ed. Lips.* 7) nobiles *Ed. Lips.*

Regnum Poloniae et terras Russiae et Podoliae ab invasione Thartarorum defensurum. Reiecta tamen fuit eius petitio, animis consiliariorum Regni praesenti laetitia homagii per Heliam praestiti, occupatis; quamvis idem Stephanus vir verax constansque esset, et prudentia operibusque Heliae praestantior, qui etiam paucis ante diebus, quam Helias ex captivitate mitteretur, quo fidelem se Regi et Regno ostenderet, castrum et civitatem Braczlav de manibus Lithuanorum, cum forti veniens exercitu (prout superius ostendimus) eripuit et in manus Derslai Wlosthowsky, qui tunc capitaneus Podoliae habebatur ¹⁾, resignavit: cuius negligentia et incuria iterum fuit Braczlav, licet post multa tempora, per Lithuanés fraude interceptum.

Albertus Iastrzamyecz archiepiscopus Gnesnensis moritur, cui Vincentius Koth de Dambno succedit.

Ex Leopoli Wladislaus Rex cum germano suo Duce Kazimiro discedens, terras Russiae gyrabat, et pro diebus Natalis Domini Cracoviam, velut ad continuum nidum suum reversus est. Sub eodem anno prima videlicet die Septembris, Albertus Iastrzamyecz de Lubnicze ²⁾, ex patre Derslao et matre Cristina, archiepiscopus Gnesnensis in villa Mnichowicze in Masovia moritur, et in ecclesia Gnesnensi ante Capitulare sub urna aerea sepelitur: vir maturus et prudens, et magnus patriae amator. Post cuius mortem, nepotis sui germani Martini de Rithwyani palatini Lanciciensis filius Derslaus omnes res et pecunias, vestes et elenodia, consentientibus sibi aliquibus familiaribus, quos promissis allegerat, recepit, sed et castro Borzislawicze, quod ipse Albertus archiepiscopus ex muro aedificaverat, et notabiles thesauros pro filiis alterius nepotis Stiborii palatini Lanciciensis condiderat, potitus, omnes thesauros, quos illic invenit, suis applicavit usibus. Capitulum Gnesnense pro die Translationis Sancti Adalberti electione pro futuro archiepiscopo deligendo celebrata, Vincentium Koth ³⁾ de Dambno Artium Magistrum, nobilem de domo Doliwa, custodem Gnesnensem, cantorem Cracoviensem et Regni Poloniae vicecancellarium, per viam inspirationis concorditer in archiepiscopum elegit. Molestè gubernatores Regni visi sunt ferre electionem praedictam, indignum iudicantes, ut vir parum in re publica meritis, tam subitum, caeteris pontificibus praeteritis, haberet ascensum: unde quantum poterant enitebantur, ut electio eius cassaretur, et Sbigneus Cracoviensis episcopus in Gnesnensem, Wladislaus episcopus Wla-

¹⁾ agebatur *Cod. Kost. fuerat Ed. Lips.* ²⁾ Lubicze *Ed. Lips.* ³⁾ Roth *Ed. Lips.*

Wladislaviensis in Cracoviensem, Magister vero Vincentius Koth ¹⁾ in Wladislaviensem succederent. Sed Cracoviensi episcopo Sbigneo conditionem hanc manifeste renuente, Wladislaus episcopus Wladislaviensis cum Magistro Vincentio Koth ²⁾ in petenda Gnesnensi ecclesia concurrebant. Vicit tamen Magister Koth ³⁾, et electio sua per Eugenium quartum Bononiae tunc residentem fuit, non obstante impedimento Regis et baronum, confirmata; fuitque praefatus Vincentius Koth ⁴⁾ in anno subsequenti, die Solis tertiae mensis Septembris, in ecclesia Gnesnensi per Sbigneum episcopum Cracoviensem, assistentibus sibi Conrado Wratislaviensi, Stanislao Posnaniensi et Stanislao Plocensi episcopis, consecratus.

Sigismundus Imperator cum Bohemis reconciliatur.

Intelligens Wladislaus Rex et consilarii sui utilem sibi esse cum Sigismundo Romanorum Imperatore affinitatem, novos nuntios, videlicet Nicolaum Powalam succamerarium Sandomiriensem et Paulum Dobeslai de Senno ⁵⁾, milites, ad eum transmittunt ⁶⁾; qui illo in Praga offenso, mandata Regis exponunt: ut quoniam iam ipse senuisset, et nec ex se, nec ex filia haeredes masculinos se relinquere videret, Wladislaum Regem Poloniae et germanum suum Ducem Kazimirum in filios adoptans, eis neptes suas, filias Ducis Austriae Alberti, antequam fatis excederet, desponsaret, magnam tranquillitatem pluribus Regnis tali connubio, magnam stragem,urbationem et guerram de negatione relicturus, et maximum meritum aut demeritum habiturus. Grata fuit Sigismundo Imperatori huiusmodi legatio, praesertim quod coram Bohemis noviter ad obedientiam suam reversis, et pluribus aliis Almannorum nationibus recitabatur. Descenderat siquidem ipse Sigismundus Imperator una cum consorte sua Barbara Imperatrice primum in Iglaviam: ubi tractatu cum Bohemis habito, conventa Legatorum Concilii cum Bohemis probavit, et certa pacta Bohemis se servaturum promisit: ut videlicet ecclesiarum bona ab occupatoribus pignoris iure, donec redimantur, detineri possint; religiosis exulibusque spes redeundi interdicta, Iohanni Rokiczanae ⁷⁾ Pragensis praesulatus promissus. Sequenti die Bohemi a censuris ecclesiasticis per Legatos Concilii, quorum princeps fuit Philibertus Constantiensis episcopus de Francia, absoluti et in Ecclesiam introducti sunt. Quibus compositis, Sigismundus Imperator Pragam Nono Calendas Septembris venit: ubi, qui paulo ante Bohemorum hostis, ex adulterio natus An-

¹⁾ Roth *Ed. Lips.* ²⁾ Roth *Ed. Lips.* ³⁾ Roth *Ed. Lips.* ⁴⁾ Roth *Ed. Lips.*
⁵⁾ Sienno *Cod. Kost.* ⁶⁾ transmittit *Ed. Lips.* ⁷⁾ Rokicziano *Cod. Kost.*

tichristi filius, sacrilegus et execrabilis censebatur, singularibus honoribus exceptus ¹⁾, et quasi prior coronatio sua parum valida et legitima fuerit, iterum ²⁾ diademate ipse ³⁾ in Regem Bohemiae per Philibertum Constantiensem episcopum Concilii Basiliensis Legatum praefatum ⁴⁾ insignitus est, consors vero sua Barbara in Reginam. Philibertus ipse episcopus Constantiensis cum collegis ⁵⁾, a Concilio missus, instaurare ⁶⁾ caerimonias religionis christianae conatus, resistente Rokiczana et suis ⁷⁾, parvum fructum egit, quinimo saepe necem Legatis Rokiczana ⁸⁾ per insidias machinatus est. Monasterio Sancti Iacobi ordinis Fratrum minorum Imperator in suam ditionem redacto, illic divina audit, et illud Fratribus minoribus restituit. Canonici cathedralis ecclesiae, vicarii, mansionarii restituti, quibus ex fisco regio in capita hebdomadatim provisio fiebat; Taboritae quoque in gratiam recepti et suis legibus atque ritu vivere permitti. Rokiczanus ⁹⁾ dum ex malo pessimus redditus dietim superbiret et venena suae pestis haereseos diffunderet, ex Praga, veritus animadversionem suorum facinorum, clam aufugit. Iohannes Rogacz unus ex nobilibus, publica itinera, Sigismundo in Praga agente, ex castello, quod prope Kuthnam in edito colle aedificaverat et Sion vocaverat, infestans, misso exercitu, in monte Sion expugnatus et vivus cum Wischkone ¹⁰⁾ et pluribus suis Pragam ductus, in patibulum cum omnibus suis actus est. Obedientia omnium sibi quondam rebellium potitus, incepit instaurare ¹¹⁾ diruta, erigere et reparare collapsa, liberalitate nimia in omnes Bohemos, etiam eos, qui ex rusticis, monachis et sacerdotibus se potentia et armis milites et nobiles creaverant, magis perniciose quam utili, in omne tempus residuum usus est, conferendo, inscribendo et donando castra, civitates, oppida, villas ecclesiasticas vel regales, quae quondam erant cathedralium vel collegiatarum aut conventualium ecclesiarum, personis, quae illas occupaverant, et notabiles pecuniarum summas in illis inscribendo ¹²⁾. Quo quidem opere etsi magnam benevolentiam atque charitatem Bohemorum sibi in breve tempus vindicavit, magnum tamen malorum seminarium et praesertim errorum Viclephisticorum, ab Ecclesia damnatorum, robur et defensam reliquit: cum Bohemi errores suos non alia ratione et respectu magis tuerentur et defendunt, nisi ut cum illis bona temporalia Regni et Ecclesiae occupata detineant, quae sciunt erroribus depulsis sibi abstrahenda. Sigismundus Imperator nuntiis Wladislai Regis blande allocutis et imperatoria liberalitate muneratis, re-

¹⁾ exceptus est *Ed. Lips.* ²⁾ iterato *Cod. Przes.* ³⁾ ipsi *Ed. Lips.* ⁴⁾ praedictum imposito *Ed. Lips.* ⁵⁾ cum episcopis collegis *Ed. Lips.* ⁶⁾ missis, instaurant *Ed. Lips.* ⁷⁾ resistere Bokiezana, de suis *Ed. Lips.* ⁸⁾ Bokiezanae *Ed. Lips.* ⁹⁾ Rokiczianus *Cod. Kost.* Bokiezanus *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Wischkone *Cod. Kost.* Wischone *Cod. Przes.* Wiskone *Ed. Lips.* ¹¹⁾ restaurare *Ed. Lips.* ¹²⁾ inscribens *Ed. Lips.*

spondet: Sibi quidem cordi et desiderio affinitatem cum Rege Poloniae iungendam esse, sed rebus et expeditionibus variis Regni Bohemiae, quorum expeditio et regimen per multos annos intermissa erat, eo occupato, non posse iuste tractatibus super affinitate intendere. Proinde hortatur: ut Poloniae Rex alios ambasiatores ad illum, postquam illum senserit ex Bohemia in Hungariam vel Austriam reversum, transmittere non fastidiat, promittens et pollicens petitioni tam amicae et honestae se consensum nullatenus amplius negaturum. Cum hoc responso nuntii regii reversi, primum Wladislao, deinde consiliariis conventionem generalem in Pyotrkow tunc pro die Sancti Nicolai agentibus et de rebus publicis Regni consultantibus et providentibus exponunt.

ANNUS DOMINI 1437.

Disceptatio inter consiliarios Regni de moneta. Bux Switrigal ambit gratiam Regia.

Huius anni Natalem Domini Wladislaus Rex in Cracovia cum sua curia tenuit et celebravit, praesentibus circa illum Praelatis et baronibus, caeterisque tutoribus et consiliariis Regni. Maior tamen solito multitudo ¹⁾ consiliariorum convenerat pro diebus Carnisprivii, ubi multi et varii tractatus interpositi fuerunt super sede Gnesnensi, praesente etiam Vincentio Koth ²⁾ electo, qui nullatenus induci poterat, ut sede Wladislaviensi accepta ³⁾, de iure suo Wladislaviensi episcopo cederet. Habita etiam tunc fuit longa concertatio inter consiliarios super cussione monetae; et primis quidem atque prudentioribus consiliariis visum fuit, ut cussio monetae minutae, quae tunc passim fiebat, in totum cessaret, attento quod multiplicatio eius continuo ascendebat et quod liga eiusdem diminuebatur, et quod multiplicatio eius esset tandem vilitatem ⁴⁾ inductura, et quod multa falsa moneta in Slesiae, Moraviae et Bohemiae partibus ad instar monetae Regni cussa, importata ⁵⁾ per hostes et proprios, gravissimum damnum et spoliolum, non minus quam si exercitu hostili vastaretur, inferret: cum a simplicibus hominibus non posset dinosci, et ⁶⁾ unumquemque iactura ipsa contingeret. Non valuit tamen frequens bonorum consiliariorum super ea re non solum consultatio, sed et clamor, quin tutores Regni cussionem eius prosequerentur, asserentes: nondum extare causam, propter quam a cussione abstinendum esset, cum pro ipsa minuta pecunia aurum et ar-

¹⁾ magnitudo *Ed. Lips.* ²⁾ Both *Ed. Lips.* ³⁾ adeptus *Cod. Calv.* ⁴⁾ eandem utilitatem *Ed. Lips.* ⁵⁾ importatur *Ed. Lips.* ⁶⁾ ut *Ed. Lips.*

gentum et omne metallum, et omnium manerierum ¹⁾ merces facile coemi possent. Tum Sbigneus ~~episcopus~~ Cracoviensis, ut erat magnae providentiae, futurarum gnarus contingentiarum, parabola et similitudine usus est: Non inficior equidem ²⁾, viri optimi, monetam nostram nunc in pondere esse, sed quanto maiorem ³⁾ ascensum eius video, tanto maiorem casum ei portendi ex circumstantiis eam qualificantibus anguror, cum in destructionem eius, quasi valor eius usque ad invidiam abundaverit, non solum vicinae nobis nationes, sed etiam proprii et domestici, inferendo maximas quantitates falsae monetae, vobis nullam provisionem opponentibus ⁴⁾, videantur velut ex pacto conspirasse. Habetque nostra moneta similitudinem et proportionem cum virgine venusta, materno studio et forma culta, quam unusquisque gratitudine vel ⁵⁾ amore contingit, cuius si semel fuerit pudicitia expugnata, de caetero redditur non solum vilis, sed exesa. Similem ego vilitatem et odium monetae nostrae (utinam sim falsus vates) vaticinor: cum non solum aes, vile metallum, sed etiam aurum vel ⁶⁾ argentum in vilitatem venire necesse esset, si tam frequenti et continua importatione, quemadmodum de falsa moneta agi videmus, exeresceret allatio ⁷⁾ eius. Animis tamen tutorum circa lucra monetae occupatis, difficulter persuaderi poterat futura et impendens rei publicae ruina. Itaque ab eo tempore densior importatio falsae monetae haberi coepta est, nec castigatio, nec coercitio aliqua interponebatur: quoniam non solum communes populi, sed etiam notabiles consilarii et nobiles, illo turpi et detestando foenore suas fortunas et suppellectilem, omni metu ⁸⁾ divino et humano circumscripto, extulerant et auxerant, et in necem atque perniciem rei publicae, omni pudore abiecto, grassabantur. Per omne autem tempus veris atque aestatis Wladislaus Rex mansionem suam in Cracovia continuavit, nuntiis continuis Ducis Boleslai Switrigal ⁹⁾ patri sui germani eum saepe cum notabilibus muneribus adeuntibus et supplicantibus, ut eam in gratiam protectionemque suam recipere dignaretur; quam supplicationem ¹⁰⁾ ipse Dux Cracoviam personaliter tredesima Augusti veniens, repetiit: cuius humilitate et prece Rex et consilarii, quibus omnibus magni ponderis munera obtulerat, moti, conventionem in Siradia, ad consultandum super hac re, pro die Sanctae Hedwigis indicunt; sero se respectans, postquam fere omnia perdidisset.

¹⁾ materiarum *Cod. Lis.* manerierum *Ed. Lips.* ²⁾ inquit *Cod. Przez.* ³⁾ maiorem esse *Ed. Lips.* ⁴⁾ opponere *Ed. Lips.* ⁵⁾ et *Ed. Lips.* ⁶⁾ et *Ed. Lips.* ⁷⁾ illatio *Cod. Przez.* ⁸⁾ nutu *Ed. Lips.* ⁹⁾ Ducis Swidrigelli *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ supplicationem suam *Ed. Lips.*

Boleslaus Opoliensis Dux moritur.

Sexta Maii die Boleslaus Opoliensis quartus Dux apud Opoliam ¹⁾ moritur, et in monasterio fratrum Minorum in Opol sepelitur, duos filios, unum sui nominis Boleslaum, relinquens, alter enim filiorum suorum Henricus uno anno ante in die Paschatis absumptus, praecesserat, et tertium Nicolaum relinquens, quos ex Margaretha Ducis Charvatiae filia susceperat, quae et ipsa anno eodem sexta Decembris fati absumpta, in monasterio fratrum Minorum in capella sepulta est.

Conventio Siradiae de restituendo Duce Switrigal, quae tamen irrita est.

In oppido Siradiensi tenta est diaeta ²⁾ in die Sanctae Hedvigis et in diebus sequentibus per Praelatos et barones Regni, Wladislao Rege absente, propter factum Ducis Switrigal, qui non inveniens ubi requiesceret pes eius, multis et notabilibus nuntiis et literis sollicitabat Wladislaum Regem, Praelatosque, Principes et barones eius, ut illum in gratiam recipere dignarentur; ad maiorem autem ostensionem humilitatis et fidelitatis suae, castrum Luczsko possessionem Vincentio de Schamotuli castellano Myedzirzeczensi et Iohanni Woyniczky de Senno ³⁾ capitaneo in Olesko ⁴⁾ assignavit. Difficilis autem erat super re hac deliberatio, quoniam et Rex et Praelati, baronesque sui inscriptionibus et corporalibus iuramentis Duci Magno Sigismundo firmaverant, Ducem Switrigal tanquam hostem communem Regni et Ducatus Magni persequi, et nulla ei ⁵⁾ unquam praestare subsidia vel favores; Dux insuper Magnus Sigismundus Lithuaniae moleste ferebat, et in quibuslibet conventionibus Regni per nuntios suos querebatur, quod hostis suus Dux Switrigal, cum esset ad extremum victus et omnibus incommodis fatigatus, per aliquos Regni Poloniae barones reciperetur, et multa illi ex Regno praestarentur avisamenta, consilia et favores. Requirebat insuper Dux ipse Magnus Lithuaniae Sigismundus et variis sollicitationibus urgebat, ut iuxta inscriptionum conventa castrum Luczsko sibi redderetur, postquam in potestatem Regis devenit ⁶⁾. Deliberatione itaque in praefata conventionione Siradiensi habita, Vincentius Gnesnensis archiepiscopus, Sbigneus Cracoviensis episcopus, Iohannes de Thanczin Sandomiriensis pala-

¹⁾ Opolie *Ed. Lips.* ²⁾ conventio *Cod. Przez.* ³⁾ Ioanni de Sienco Woinicensi *Ed. Lips.* ⁴⁾ Castellano Oliesko *Ed. Lips.* ⁵⁾ ei vi *Ed. Lips.* ⁶⁾ advenit. *Ed. Lips.*

tinus, Martinus de Slawsko ¹⁾ palatinus Calissiensis ad Ducem Magnum Sigismundum destinantur, cum his propositionibus et mandatis: ut omnibus quibuscunque poterint, viis, modis et ingeniis Ducem Switrigal sibi reconcilient, et ad consentiendum, quatenus Regnum faciat sibi provisionem, inducant. Occurrit itaque praefatis Praelatis et baronibus ad eum nomine Regis et Regni venientibus Dux Magnus Sigismundus in Grodno, et eos omni honore excipit et tractat. Auditis autem regiis legationibus et mandatis, habita cum suis deliberatione, nullatenus persuaderi potuit Ducem Switrigal sibi reconciliari, aut provisionem in Regno sibi fieri, sed cum lacrimis orat, ut sibi servant foedera et promissa, et hostis suus Dux Switrigal nullis relevetur subsidiis. Dum itaque nuntii regii animum suum ²⁾ mollire non possent, novis inscriptionibus priora pacta corroborant, et aliquas condiciones pro stabilimento pacis et foederis adiungunt, quibus efficacissime cavetur, ut Ducatus Magnus Lithuaniae in subiectione et uniformitate Regni Poloniae consistens, morte Sigismundi Magni Ducis secuta, ad dispositionem Regis et Regni Poloniae revertatur ³⁾, non obstante, quod Dux Sigismundus filium Michaellem habeat, portione patrimonii sui tantummodo post mortem suam contentandum.

Petrus in episcopum Lubucensem constituitur.

Julianus tituli Sanctae Sabinae Presbyter Cardinalis, in Germania Legatus, in Concilio Basiliensi praesidens, Petrum electum Lubucensem Basileae nona Ianuarii ad ecclesiam Lubucensem, ex morte ipsius episcopi ultimi vacantem, confirmavit, quem Stephanus episcopus Brandenburgensis anno eodem in Furstenwalt ⁴⁾ confirmavit.

ANNUS DOMINI 1438.

Spithke de Melsthin invadendo districtum Uschwensem episcopi Cracoviensis, turbas movet, quae statim sedantur.

Natalis huius anni Domini nostri Iesu Christi dies Wladislaus Rex cum Praelatis et consiliariis suis exegit Cracoviae, quo quidem tempore vesania quaedam et insolentia hominum, praecipue in Regno Poloniae com-

¹⁾ Stawsko *Ed. Lips.* ²⁾ eius *Ed. Lips.* ³⁾ reverteretur *Ed. Lips.* ⁴⁾ Frustenwad *Cod. Przes. Fustenalth Ed. Lips.*

morantium, animos occupaverat, tum ex licentia, quod ¹⁾ nullo metu regio aut gubernatorum continebatur, tum ex opulencia rerum, quae plus solito tunc in omnes diffusa erat, exorta, a Spithkone de Melsthin principum schismatis manavit. Sbigneam episcopum Cracoviensem iniuriam sibi existimans, propterea quod illum de haeresi Bohemorum et communione utriusque speciei suspectum et presbyteros haereticos servantem reprehendebat et excommunicare nitetur, exercitum de suis et aliquorum proposito suo faventium amicorum familiaribus ²⁾ congregat et instaurat, volens bona ³⁾ episcopalia invadere et subicere suae ditioni. Quod cum Regem et consiliarios non lateret, nuntii ad illum aliquoties, qui eum a proposito, mandato et voluntate Regis exterreant et revocent, transmittantur. Sed ille pertinaci voluntate propositam suam prosecuturus, omnia media, quae pro pace interponebantur, respiciens, hostiliter clavem ⁴⁾ Uschwensem ⁵⁾ invadit, et castram Uschew exercitaliter cum curribus ⁶⁾ et equestri, pedestrique apparatu ingressus, assumpto sibi in auxilium Duce Russiae Ostrosky Friderico, hostiliter tam praedium, quam promptuaria et quaeque bona ibi collecta diripit et vastat. Rex ubi mansuetudinem suam a Spithkone sperni intellexit, citat illum tanquam communis pacis turbatorem, processurus contra illum velut hostem Regni, si se contumacem in comparendo reddidisset. Non ausus regiae resistere citationi, comparet: ubi arbitris interpositis, ne malorum orientium fax amplius inflammetur, per certas condiciones cum Sbigneo episcopo Cracoviensi pacificatur, per quas inter caetera cautum erat, ut omnia damna per eum in Uschew commissa solverentur, de quo statim coactus est dare certos fideiussores, et de curia Uschwensi cum omni gente discedere.

Derslaus de Rithwyani oppidum Zathor capit et spoliat.

Bello Spithkonis de Melsthin nondum ad plenum quietato, aliud rursus exortum est. Derslaus de Rithwyani gentes plurimas tam equestres quam pedestres collegit, in varias spes animum impellens; et alii quidem opinabantur eum cum gentibus ipsis Barbarae Imperatrici, quae post mortem Sigismundi Imperatoris pluribus incommodis premebatur, subventurum; alii castra quaedam in Hungaria aut Slesia occupaturum: in quamcunque tamen res cadere prospecta est ⁷⁾, exitum et faciem latentis mali continebat. Ac-

¹⁾ cum *Cod. Przes.* ²⁾ familiarium *Ed. Lips.* ³⁾ bona *desest in Cod. Calv.* ⁴⁾ clavem seu districtum *Cod. Lis.* ⁵⁾ Uschwensem *Cod. Przes.* Uschwensem *Ed. Lips.* ⁶⁾ cum omnibus *Ed. Lips.* ⁷⁾ prospiciebatur *Cod. Lis.*

cersitus in ¹⁾ ~~www.litlib.org~~ ¹⁾ consilium Regis, admonebatur solius Regis organo, ut gentibus quas collegerat dimissis, pacificus sine rerum novatione se contineret; qui paucis verbis in excusationem sui facti spondit, se nihil temerarium acturum, quod in offensam aut iacturam Regni redundaret. Verum cum ex Cracovia egressus versus Hungariam se convertisset, et coeptis per eum nullas felix successus responderet, frustratus eorum castrorum, quae in Hungaria occupare destinaverat, spe, ad oppidum Zathor feria tertia Carnisprivii applicuit, et oppidum praedictum nocte, scalis appositis, oppidanis nihil tale suspiciantibus, comprehendit, et omnes habitatores oppidi fortunis eorum sibi usurpatis eiecit. Molesta fuit et Regi et consiliariis novitas ipsa ²⁾, tum quod Princeps vicinus non diffidatus laedebatur, tum quod oppidum praedictum, quod erat Cracoviensis civitatis quoddam in rebus omnibus et victualibus horreum, in praedam fuit expositum, tum ne motus maiores, eius ³⁾ vicinitate propinqua, in Regno orientur. Oppido comprehenso, universum Ducatum Oswyaczimensem ⁴⁾ ad homagia compellit, vicinique Duces pavorem non mediocrem induerant, ne et in Dominia eorum cum potentia grassaretur. Verum dum circa Quadragesimae medium gentes suae versus Thoszek ⁵⁾ transmissae cum praeda onusta reverterentur et nocturnum facerent in terra Schewyeriensi ⁶⁾ circa villam Woykowicze, potationi nimiae indulgendo ⁷⁾ ex lassitudine inebriantur, et pauca vel nulla custodia relicta, oblitum quod in terra hostili positi ⁸⁾, in noctis medio supervenientibus hostibus prosternuntur, et licet pauci interfecti, paucique capti essent (fessi siquidem tum populatione ⁹⁾ tum itinere, magna quoque pars cibo et mero avidius ex inedia sumpto, repleti, vix ad capessendam fugam satis habuere virium, caeteri pecudum more aut obtruncati aut capti), equis tamen et rebus eorum fere omnibus hostes potiuntur, omni praeda reparcussa ¹⁰⁾. Hoc casu Derslaus debilitatus, pacem, pro qua per interpositionem Regis fuit laboratum, non coepit abnuere: quae tandem fuit conclusa, et oppidum Zathor potestati Regis per Derslaum traditum, mille marcis sibi primum per Regem pro expeditione gentium persolutis. Quod quidem oppidum licet Rex aliquante tempore per suos praefectos tenuerit, restituit tamen illud Duci Wenceslao ¹¹⁾ Oswyaczimensi, castro Berwald ¹²⁾ et fidelitatis homagio ab eo recepto, ut tam castrum Berwald proprietatis regiae deinde ¹³⁾ esset et Dux ipse perpetuus Regni Poloniae feudalis atque vasallus.

¹⁾ ad *Ed. Lips.* ²⁾ ista *Ed. Lips.* ³⁾ ex *Ed. Lips.* ⁴⁾ Oswiecimensis *Ed. Lips.* ⁵⁾ Toschtak *Cod. Lis.* ⁶⁾ Siewieriensi *Cod. Kost.* Siewiczensi *Ed. Lips.* ⁷⁾ potationis nimiae indulgentia *Ed. Lips.* ⁸⁾ positi essent *Cod. Lis.* ⁹⁾ epulatione *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ adeptis *Cod. Kost.* ¹¹⁾ Boleslao *Cod. Prusa.* ¹²⁾ Berwaldt *Ed. Lips.* ¹³⁾ dainceps *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Sigismundo Imperatore mortuo succedit Albertus.

Consistenti apud Pragam Sigismundo Imperatori et publica Regni Bohemiae negotia ad puritatem religionis orthodoxae et ad rectum ex deviiis dirigenti, gravis aegritudo supervenit, quae illum, exaugente morbo senectutis incommodum, propediem moriturum portendebat. Barbara Imperatrix de retinendo Regno sollicita, Alsonem de Sternberg ¹⁾, Henricum Ptaczek ²⁾, Georgium Podzyebraczy et alios Bohemiae barones clanculo vocans, id ab eis magnopere exposcit, imperatque, ut Sigismundo moriente, eam matrimonio Poloniae Regi Wladislao iungant. Non latuerunt Imperatorem furentis feminae conatus, qui postquam referentibus medicis, mortem sibi instare cognovit, ex Bohemia propter dubiam fidem discedens et in Snoymam ³⁾ perveniens, Imperatricem custodiae tradit. Ulricus Ciliae ⁴⁾ Comes praemonitus fugam arripit; Imperator baronibus Hungariae et Bohemiae in cubiculum vocatis, moriturum se indicat et generum suum Albertum Austriae Ducem praesentem pro Regno utroque Regem declarat, rogans, ut supremam eius voluntatem in hoc exequantur: beata fore Regna, quibus Albertus imperabit. Cum ingenti deinde sollicitudine nuntiorum Wladislai Regis Poloniae praestolabatur adventum, frequentique inquisitione quaerebat, an aliquis illos in itinere sentiret esse; sed et Polonos suos curienses hortabatur, ut avisarent Regem Poloniae de celeri missione, securius se praedicans moriturum, si neptes suas Wladislao Regi et suo germano (quod tamen illi contingere non poterat, celeri morte obruto) ⁵⁾, desponsasset. Sigismundus supremis suis ordinatis, inter amicorum complorationem septima Decembris ⁶⁾ in Snoyma ⁷⁾ moritur, cuius corpus in Varadino, ut in ultima voluntate decreverat, sepelitur. Hungariae barones concordibus animis Alberto in Regem electo, Calendas Ianuarii ipsum in Regem et Elisabeth consortem suam in Reginam in Alba regali coronarunt. Imperatrix Barbara, dimissis, quae in Hungaria obtinebat, inexpugnabilibus castris, libertati reddita est, duodecim millia auri, quoad viveret, ei quotannis in certis redditibus constituta. Electores Imperii, scrutinio diligenti de substituendo Caesare habito, in Albertum Austriae Ducem ultro consentiunt, eique Romanorum scepra committunt, diaeta apud Frankfordiam celebrata. Verum Albertus iniussu baronum Hungariae (id enim illis sponderat) acceptare Imperium nefas putabat, attento quod Sigismundus

¹⁾ Stremberg *Cod. Calv.* ²⁾ Ptaczok *Ed. Lips.* ³⁾ Zveinam *Ed. Lips.* ⁴⁾ Cliviae *Ed. Lips.* ⁵⁾ secuta *Cod. Przez. obtento Ed. Lips.* ⁶⁾ 22 Decembris *Ed. Lips.* ⁷⁾ Zuejna *Ed. Lips.*

Romanae rei provisurus, Hungariam frequentius Turcorum direptioni exponerat. Postremo Hungari victi precibus Friderici Ducis Austriae assensum dedere, Imperium summa congratulatione Germanorum ab Alberto susceptum.

Kazimirus Poloniae Dux ab una parte Bohemorum in Regem electus, cum exercitu in Bohemiam mittitur.

Barones, nobiles et civitates Bohemiae in electione Regis in duas partes divisi, aliam faciem quam Hungari et electores tenuere. Quidam enim Albertum Romanorum et Hungariae Regem, attenta sua tam subita fortuna, in Regem eligunt; alii vero Kazimirum fratrem germanum, tredecim annos natum Wladislai Regis Poloniae, Regem appellant, et utraque pars suo electo electionem per notabiles nuntios intimat, et ut acceptent, rogant. Venerant siquidem ad Kazimirum in Cracoviam nomine baronum et nobilium atque civitatum notabiles nuntii, Herthwick de Rausinowo ¹⁾, Iohannes Perstinsky, Byedzrich, Byeniasz Mokrusky ²⁾, sibi huiusmodi electionem intimantes et rogantes obnixi ³⁾ Wladislaum Poloniae Regem, ut fratrem suum acceptare Regnum Bohemiae permittat. Wladislaus autem Rex ob eam rem conventionem generalem in oppido Novae Civitatis Korezin pro festo Sancti Floriani indixit, et omnibus Praelatis, Principibus et baronibus suis principalioribus ad illam venire mandavit; interim quoque et Ducem Magnum Sigismundum tanquam principalem Principem et consiliarium Regni sui per Przedbodium de Konyeczpolye ⁴⁾ castellanum Rospergensensem requirit: quid foret ⁵⁾ sibi in hac re agendum ⁶⁾. Instaurata itaque in Nova Civitate conventionem, pluribus diebus habitae sunt deliberationes, et multa in utramque partem calculata ⁷⁾ consilia. Pontifices omnes, Principes Masoviae Semovitus et Wladislaus, qui personaliter aderant, item barones multi dissuadent ⁸⁾: ne Regnum Bohemiae, non solum divisionibus intestinis languidum, sed etiam peste haeretica infectum, acceptetur, praesertim cum per aliam partem sit ad illud alius Princeps electus. Dux Magnus Sigismundus Lithuaniae, item alii Principes et omnes iuniores barones, hi praesertim, qui provisores erant constituti, consulunt, instant, persuadent etiam importune: ut Regnum Bohemiae acceptetur, quoniam aliquo bello interiecto, intelligebant de introitibus regalibus, quos ad-

¹⁾ Rusinow *Cod. Przez. Kuszynowo Cod. Kost. Rubzinowo Ed. Lips.* ²⁾ Mokruszki *Cod. Kost. (Mokrowausky).* ³⁾ enixe *Ed. Lips.* ⁴⁾ Koniempole *Ed. Lips.* ⁵⁾ esset *Ed. Lips.* ⁶⁾ aggrendendum. *Cod. Kost.* ⁷⁾ agitata *Cod. Lis.* ⁸⁾ dissuadebant *Cod. Kost.*

ministrabant, rationem a se exigi non posse. Vicit igitur eorum sententia, qui consulebant Regnum Bohemiae acceptare, eo praesertim respectu, ut Alberto Regi Romanorum et Hungariae in eius assecutione detur impedimentum, ne si duobus vicinis Regno Poloniae Regnis potitus in pace fuerit, Regno Poloniae velut Almanus fortius nocere possit. Sub huiusmodi igitur consideratione et respectu Kazimirus in ipsa conventiono Novae Civitatis Regnum Bohemiae acceptat; Wladislaus quoque Rex ad prosequendam electionem germani sui duos palatinos Regni ¹⁾, Sandivogium de Ostrorog Posnaniensem, Iohannem de Thanczin Sandomiriensem, viros prudentes et industrios, dato illis notabili et potenti exercitu, in Bohemiam transmittit: quoniam omnes barones, nobiles et civitates Bohemiae, qui Kazimirum elegerant, subsidium exercituale, ne ab altera parte invaderentur, mitti in Bohemiam supplicabant. Nimio plus quam velim Polonorum sunt mobilia ingenia: ad legationem tam futilem et tenuem, neque Kazimirum electionem suscipere, neque Regnum Poloniae pernicioso se ²⁾ bello immiscere expediebat, quasi Polonos taederet floridae pacis prosperitate potiri, venustae arboris adinstar, quae fructu grvida in flexionem pariter pondere pressa praecipitatur et fracturam. Nemo ex omnibus Regni Poloniae consiliariis aequae quam Sbigneus Cracoviensis episcopus acceptationi Bohemici Regni adversabatur; verum supervacua visa est sua et persuasio et oratio, quando reliquorum spirabat ³⁾ ad quaeque deteriora consensus. Movebat autem Sbigneum Cracoviensem episcopum non solum Regni Bohemiae parum iusta acceptatio, sed pontifex catholicus verebatur, ne haereses Bohemicae reciperent ⁴⁾ augmentum.

Legatio Alberti Imperatoris ad Wladislaum Regem Poloniae.

Albertus Romanorum et Hungariae Rex sentiens Kazimirum de scitu et consilio Wladislaui Regis Poloniae Regnum Bohemiae accepisse, mittit ad Wladislaum Regem duos nuntios usque in Cracoviam, videlicet Blasium alias Balasch Hungariae ⁵⁾ et Iohannem Rabstin Bohemiae ⁶⁾, milites, qui pro diebus Pentecostes Cracoviam adveniunt, significantes ⁷⁾ in primis, qualiter ⁸⁾ Regnum Bohemiae tum ratione consortis suae Elisabeth, tanquam unicae filiae Sigismundi et haeredis, tum ratione antiquorum foederum datum inter Regnum Bohemiae et domum Austriae initorum, tum ratione

¹⁾ Regni sui *Ed. Lips.* ²⁾ perniciose *Ed. Lips.* ³⁾ spectabat *Cod. Kost.* ⁴⁾ ne haeresis Bohemiae reciperet *Ed. Lips.* ⁵⁾ Ungarum *Ed. Lips.* ⁶⁾ Bohemum *Ed. Lips.* ⁷⁾ significant *Cod. Kost.* ⁸⁾ quod *Ed. Lips.*

electionis novae de eo factae, ad ipsum pertineat; rogantes ¹⁾, ut fratrem suum Kazimirum acceptare illud prohibeat, et in eius assecutione ipsum impedire non intermittat ²⁾; meminerit, non potuisse paucos, qui Kazimirum vocavere, ius Regni in illum transferre; si pergat impetere Bohemicum Regnum, caveat ne de suo disceptet. Wladislaus autem Rex, habita deliberatione, respondit nuntiis praedictis in hunc modum: Res quidem publica et notoria est, et aliqua tergiversatione adumbrari non potest, quod morte Sigismundi secuta, barones et nobiles, civitatesque Bohemiae Kazimirum fratrem meum in eorum elegerunt Regem, et ut huiusmodi acciperet ³⁾ electionem obnixè ⁴⁾ supplicarunt; quorum precibus motus, Regnum praedictum acceptavit, neque existimat se per huiusmodi acceptationem Alberto Romanorum et Hungariae Regi aliquam iniuriam facere, cum scitum sit, successionem in sexum feminineum non cadere Regnorum; sed etsi aliqua pacta aut inscriptiones extant inter Regnum Bohemiae et domum Austriae, quibus praetendit se Albertus ad Regnum Bohemiae ius habere, illa contraria observatione et longaeva praxi sunt abrogata. Missi itaque sunt per me in prosecutionem electionis huiusmodi duo palatini Regni mei cum exercitu haud grandi, qui illuc cum his mandatis et instructionibus per nos eis factis vadunt, ut in Regno Bohemiae primum errores purgent, deinde singula ad pacem reducant: quoniam non est propositi nostri, nec eam habet germanus noster Kazimirus ambitionem, ut velit aliter Regni Bohemiae suscipere regimen, nisi primum ad priorem rectitudinem catholicae puritatis et ad pacis unionem atque amoenitatem fuerit reductum. Kazimiri fratri meo, quem primarii barones Regem vocaverunt, ius auferri non posse; Bohemis ac Polonis unam esse linguam et unam utrique genti originem, cum Theutonicis nihil utrisque commune; Regnum suum satis fidum esse, neque se externam vim timere. Hac responsione accepta, nuntii praefati Regis Alberti multipliciter per Wladislaum Regem honorati et remunerati ad Albertum revertuntur.

Albertus Imperator Pragae in Bohemiae Regem coronatur.

Huiusmodi itaque responsione habita, Rex Albertus certior factus, palatinos Poloniae cum exercitu Bohemiae Regno ⁵⁾ appropinquare, veritus ne universum Regnum Bohemiae pro Kazimiro occupatum iri contingat (erant enim omnium Bohemorum mentes, etiam eorum, qui Albertum vo-

¹⁾ rogans *Cod. Kost.* ²⁾ permittat *Cod. Calv.* ³⁾ acceptaret *Cod. Kost.* ⁴⁾ nos subnixè *Ed. Lips.* ⁵⁾ Regnum Bohemiae tum *Ed. Lips.*

caverant, in obedientiam Kazimiri et ardentis et proclives), celerius quo potest, de consilio eorum Bohemorum, qui parti suae favebant, rem maturat, et singulis aliis agendis omissis, versus Regnum Bohemiae rectiori qua potest via properat, et civitatem Pragensem (illa enim sequebatur partes suas) Sabbato ante festum Sancti Iacobi Apostoli ingressus, in crastino die Dominico solenni pompa coronam accepit, per Philibertum episcopum Constantiensem, qui tunc nomine Concilii Basiliensis legationis officio in civitate Pragensi et Regno Bohemiae fungebatur, insignitus; agrisque ¹⁾ eorum, qui Kazimirum ²⁾ introduxerant, populari coepti sunt ³⁾: et tamquam ⁴⁾ diu Bohemia quievisset, novo exultabant Bohemi bello. Iam autem pro illo tempore exercitus Regis Poloniae omnibus insidiis et tendiculis, quae illi erant per Albertum Regem in locis variis administrata ⁵⁾, superatis, in Regnum Bohemiae feliciter ⁶⁾ pervenerat, et huiusmodi coronatione audita, rem non segnus agere coepit, sed versus Pragam procedens et augmentum quotidie in gentibus, quae partes Kazimiri Regis sequebantur, accipiens, omnes rebelles ad obedientiam Kazimiri coarctabat: omnes enim barones, nobiles et civitates Bohemiae, qui Kazimirum elegerant, magno collecto exercitu, exercitui regio iuncti, cunctis erant formidini.

Altera legatio Alberti Regis ad proceres exercitus Polonici, eorumque super haec modesta responsio.

Clamoribus partis suae Albertus Rex, et non solum clamoribus sed et exprobrationibus permotus, timensque, ne per regium exercitum in Praga obsideretur, Bohemosque partis suae plurimum ⁷⁾ suspectos habens, omnibus Electoribus et Principibus Almanniae, sed et Praelatis, baronibusque Hungariae, in quanto sit periculo significat, ut sibi celeriter in auxilium veniant orat et amplis promissis invitat: propter quod omnis Almannia capit arma, multi Principes personaliter cum potentiis suis, videlicet Marchio Missnensis, Dux Saxoniae, Comes Ciliae ⁸⁾, Marchio Brandenburgensis, veniunt, alii vero exercitus celeriter mittunt. Vidisses illic Hungaros, Bohemos, Australes, Moravos, Missnenses, Saxones, Suevos, Bavaros, Thuringos, Rhenenses, Slesitas et quam plures alias nationes convenisse, et ad delendum Regis Poloniae exercitum, in quo haud grandis Polonorum

¹⁾ agrosque *Ed. Lips.* ²⁾ Albertum *Cod. Przes.* ³⁾ coepit *Ed. Lips.* ⁴⁾ quoniam *Ed. Lips.* ⁵⁾ subministrata *Ed. Lips.* ⁶⁾ faciliter *Cod. Lis.* ⁷⁾ plurimos *Ed. Lips.* ⁸⁾ Ciliciae *Cod. Przes.* Cliviae *Ed. Lips.*

et Bohemorum fuerat manus, unum fuit omnibus propositum. Albertus Rex tot potentiis stipatus, Praga egreditur et consiliariorum suorum vel victus vel deceptus consilio, tam superbam mittit ad palatinos Poloniae, cum semper humilis et virtuosus habitus fuerit Princeps, legationem: Nescio quae vos temeritas ad id induxit, ut Regnum meum Bohemiae, ad quod mihi propter ¹⁾ consortem meam successionis, et propter inscriptiones inter Regnum Bohemiae et domum Austriae dudum confectas praescriptionis ²⁾ ius competit, igne et spoliis, aliisque vexetis incommodis. Proinde si in armis, si in viribus confiditis, diem et locum Martis eligite, et experiamur an me velit, an vos regnare hora, inter Kazimirum ³⁾, cuius causam agerent ⁴⁾, belli praemium esse, Bohemiam experirentur potius praelio, quam populatione, cuius provincia esset, cultam potius quam exustam mallent ⁵⁾, sese moram minime facturum ⁶⁾, quin ad decernendum occurrat. Palatini vero Poloniae cum baronibus et nobilibus Bohemiae deliberatione habita, taliter huic legationi pomposae respondent: Mandato domini nostri Poloniae Regis Wladislai, non temeritate aliqua, ad Regnum hoc arma quidem ferentes pro pace venimus, ut illud ad fidem primum rectam, deinde ad pacem et Kazimiri electi Regis Bohemiae fidelitatem reducamus et obedientiam, cum multi et prudentes existiment ius sibi in illo quaesitum. Si autem Albertus Rex ⁷⁾ ius aliquod in Regno hoc habeat, satis dubitamus, Kazimirum autem ⁸⁾ electum Regem superiorem eo iure scimus; eligere autem ad dimicandum locum omnibus temeritatibus iudicamus temerarius ⁹⁾, qui velut catholici Regis barones et servi ab omni christiani sanguinis effusione abhorremus: sed nec in nostra situm est manu, campum certaminis et diem deligere, sed omnipotentis Dei illud tanquam futurum et incertum relinquimus arbitrio et voluntati; aequo se ferre animo Alberti arrogantiam pugnam petentis, nam Coelestes superbis infestos esse; venturo non defuturos praelio ¹⁰⁾ Polonos, faciem hosti non terga ostendere solitos.

Uterque exercitus ad oppidum Tabor castra metatur.

Palatini Poloniae tali responsione data, ne aliquo iniquo loco pugnare cogerentur, cum multum conferat ad dimicandum locus, certiores per barones et nobiles Bohemiae facti, quantum oppidum Tabor natura situs et

¹⁾ per *Ed. Lips.* ²⁾ et electionis *Ed. Lips.* ³⁾ an me velit, an Kazimirum regnare vestrum *Cod. Lis.* ⁴⁾ cuius causam agitis *Ed. Lips.* ⁵⁾ cuius provinciam cultam potius quam exustam esse mallent *Cod. Lis.* ⁶⁾ facturi *Ed. Lips.* ⁷⁾ Dux *Ed. Lips.* ⁸⁾ tamen *Ed. Lips.* ⁹⁾ nihil temerarius *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ venturum non desistere proelium *Cod. Przes.*

munitione valeat, exercitum omnem illuc traducunt, et haud longe ab oppido praedicto, quod erat in obedientia et fidelitate Kazimiri, castra metantur, et vallibus aliquot atque fossis, deinde curribus castra in coronae modum muniunt. De quo Albertus Rex certior ab exploratoribus suis factus, illic quam citius properat; tam ipse quam omnes sui alacritatem et praesumptionem temerariam prae se animo ferunt, quasi praedam nobilem primo congressu habituri. Fefellit tamen illos opinio: nondum forte experti fuerant Martem utrique parti communem. Viso enim exercitu Regis Poloniae ad dimicandum paratissimo, perdita alacritate, perduto animo, castra et ipse ad iactum lapidis tormentalis metatur in monte posito e regione oppidi praedicti, quae etiam fossatis et curribus communivit; et qui secum palatines Poloniae nullatenus propter exercitus imparitatem existimabat congregari, ipsemet periculosum sibi putavit configere, et irruptionem in castra sua metuens, nocte et die illa munire non desiit. Existimo ¹⁾ et illum propterea certamen declinasse, quod vir natura iustus et benignus fuerit, et praecipua cura intentus, ne sanguis christianus funderetur ²⁾.

Certamina inter exercitum Alberti Regis et Polonos.

Castris contrariis et adversis non longe ab invicem taliter collocatis ³⁾, uterque exercitus die quolibet descendebat ad certamen, caeteris spectaculo occupatis, et quoties aliquis exercitus videbat se frangi, toties recurrebat, altero prosequente, ad castra ⁴⁾: nunquam totis viribus in ⁵⁾ fortunam ventum belli. Transeunt in tali exercitio dies plurimi, et multis hinc inde captis, nonnullis interfectis, neuter exercitus alterius invasit castra: gratiae enim utrique particularis quam universalis congressus erat, pulchrum quoque et placidum iudicabant, tam pulchro spectaculo, quasi altero bello Troiano, oblectari; nullus quoque dies praeteriit, in quo bombardis, pixidibus, gladiis, lanceis, caeterisque armis pugnatum non esset. Triginta millia Alberto parebant, Polonis quatuordecim millia, sed castris iuncta civitas magno erat adiumento; tormenta quoque aerea in utrisque castris fuere plurima, sed Alberto maiora. Georgius Podzybraczy ⁶⁾ per idem tempus, dum esset partis Kazimiri, in alam Almannorum incidens, eam stravit, conflictitque, atque hinc primum homini nomen datum. Et quamvis pluribus vicibus pacis tractatores dati essent et multa pacis media hinc inde proposita, pax tamen nullatenus, impredientibus Bohemis, raptò vivere assuetis,

¹⁾ Estimo *Cod. Przew.* ²⁾ Christianis effunderetur. *Ed. Lips.* ³⁾ positus *Ed. Lips.*
⁴⁾ ad castra illum *Ed. Lips.* ⁵⁾ ad *Ed. Lips.* ⁶⁾ Padziebraki *Ed. Lips.*

concludi poterat. Utroque itaque exercitu fatigato ¹⁾, dum annona in locis propinquis deficeret, ad remota vero periculosus esset accessus propter horum, quorum fruges consumebantur, resistantiam, palatini Poloniae cum exercitu suo in oppidum Tabor se recipiunt, Albertus vero Rex licentiatum exercitu, Pragam discedit. Missnensis Marchio cum exercitu suo per loca terris suis propinquiora dum rediret, civitates Luna ²⁾, Zathecz et aliae quam plures de obedientia Kazimiri, opportunum tempus ratae, quo possent de praedicto Marchione referre victoriam, collecto exercitu ex equitibus, pedibusque, eum insecuti sunt; ipse vero sollicitus de periculo, Iacobum Belinsky Bohemum cum pluribus aliis Bohemis sibi in praesidium ³⁾ mitti ab Alberto Rege impetrat, maioriq[ue] milite stipatus congregitur et praedictas civitates et eorum exercitum vincit et prosternit, multisque Bohemis captis aut occisis, et cum gloria et salute in Dominia sua rediit.

Wladislaus Rex Poloniae Slesiam vastat.

Wladislaus Rex Poloniae literis et nuntiis palatinorum suorum ex Bohemia certificatus, quantum exercitum Albertus Rex contra illos et partem Kazimiri congregaverit, ferre illis exercituale subsidium, quod postulabant, maturat ⁴⁾, et proinde generali expeditione indicta, arma sumit et omnibus terrarum suarum subditis mandat, quatenus ad illum in oppidum Czanstochowa, pro die natali ⁵⁾ Sanctae Mariae conveniant. Iuxta iussum itaque Regis omnes milites et nobiles ex terris Cracoviensi, Sandomiriensi, Lublinensi, Chelmensi, conveniunt. Wladislaus quoque Rex aliis non expectatis, facta Principibus Slesiae publica diffidatione, quod germano suo Kazimiro etiam secum in exercitu praesenti praestare fidelitatis homagium tanquam Regi Bohemiae recusarent, item quod Regnum suum furtis clandestinis et spoliis lacesserent, item quod subditi eorum monetam Regni Poloniae, ipsi dissimulantibus, falsificarent et importarent falsificatam in Regnum Poloniae, terras et Ducatus eorum ingreditur et per Lublinyecz ⁶⁾, Strzeleze, aliaque loca progressus, usque ad Oppaviam grassatur, eo proposito ⁷⁾ ut aut personaliter Bohemiam petat, aut notabilem exercitum suis in subsidium mittat. Avisatus autem dum esset prope Oppaviam exercitus ab invicem discessisse (ibi enim ad suam Maiestatem Iohannes de Thameczin palatinus Sandomiriensis cum pluribus Polonis et Bohemis, videlicet

¹⁾ defatigato *Ed. Lips.* ²⁾ Lima *Cod. Kost.* ³⁾ subsidium *Ed. Lips.* ⁴⁾ maturabat *Ed. Lips.* ⁵⁾ Nativitatis *Cod. Przew.* ⁶⁾ Lubieniecz *Cod. Kost.* ⁷⁾ ea propter *Ed. Lips.*

Hinkone Ptaczek¹⁾, Alsone²⁾ de Sternberg, Przibykone³⁾, qui in Bohemia militaverant, advenerant, Sandivogio palatino Posnaniensi in Bohemia remanente), ad Regnum suum Poloniae per oppidum Rathibor, terris Slesiae igne et spoliis devastatis, sanus et incolumis cum omni suo exercitu rediit, exercitui quoque terrarum Maioris Poloniae, qui per loca alia Ducatum Slesiae erat diffusus et Ducatus ipsos vastitate hostili consumebat, mandavit, ut ad propria redeant: qui et ipsi mandato regio accepto, rediuntur.

Thartari terras Podoliae vastant, Polonosque magna et memorabili clade afficiunt.

Caesar Thartarorum Szadchmath⁴⁾ cum magno Thartarorum exercitu terras Podoliae circa festum Pentecostes ingressus, homines more suo in servitatem perpetuam abducere et spoliis terras ipsas afficere coepit, qui etiam vani terroris apparatus, simulacra videlicet humana, equis imposita, secum trahebat; propter quod partium Russiae barones milites et nobiles satius ducentes mori in bello, quam videre suorum perniciem, collecto forti satis et numeroso⁵⁾ exercitu, eos persecuti, congregari cum illis et manum avidius, quam sat erat, in illos conferre non dubitarunt: erant enim illis tum numero tum animo superiores. Thartari vero sibi metuentes periculum, arte et calliditate cuiusdam loci limosi et per modum bituminis condensati, se et stationes suas muniunt et impetum Polonorum praestolantur. Barones itaque et nobiles Poloniae iniquitatem loci non suspicati, animose contra Thartaros faciunt impetum, et in ipso congressu limosis et paludinosus locis constricti, in crudelitatem incidunt Thartarorum. Sed et is casus, quamvis multos notabiles absumpserit, fuisset funestus, poterat enim residuus exercitus loco tam periculoso declinato⁶⁾, ex Thartaris referre victoriam, nisi illum fatalis sors, peccatis hominum id exposcentibus, damnasset. Dum etenim primae acies volentes locum tam declinare malignum, conversae essent in alium locum aptiorem congressurae⁷⁾, acclamatumque esset: *Zasza! Zasza!*⁸⁾ acies ultimae, quid ageretur apud primas ignarae, voce illa in malo intellecta significato, quasi omnibus fuga mandaretur, consternati et attoniti, existimantes priores acies concidisse, fugam repentinam ceperunt. Quo viso Thartari in alias acies a tergo irruunt et illas devincunt et prosternunt, et cae-

¹⁾ Raczyk *Cod. Lis.* Taczek *Cod. Przez.* ²⁾ Halszone *Cod. Calv.* ³⁾ Przibiezone *Ed. Lips.* ⁴⁾ Schachmat *Cod. Przez.* Sedchmath *Ed. Lips.* ⁵⁾ animoso *Cod. Przez.* ⁶⁾ declinare et *Ed. Lips.* ⁷⁾ progressurae *Ed. Lips.* ⁸⁾ Zasię, Zasię! *Cod. Kost. Retro, Retro! Cod. Lis.*

teros fugientes liberius persequuntur. Ordinibus quippe Polonorum immutatis et de locis suis aversis, subito exortus est tumultus et confusio, et in turbatos aversosque ¹⁾ urgere Thartarus vehementius coepit. Tumultu enim exorto, omnis exercitus Polonicus in fugam actus est ²⁾ magna trepidatione, et singuli Poloni, qui in ultimis ordinibus locati erant, existimantes primos a Thartaris conflictos ³⁾ esse, continuo in praecipitem se dederunt fugam; tantaque fuit tunc eorum feritas, ut omnes trucidarent frameis, nullo captivitati reservato. Funesta nimis et Regno Poloniae futuris deploranda saeculis fuit haec clades, cum per illam multa millia nobilium et baronum ⁴⁾ occiderint; Thartari quoque ab eo tempore felicitate victoriae elati, terras Russiae spoliis et crebris invasionibus lacessere animosius coeperunt, tum quod Polonis modicam iudicabant inesse resistendi audaciam, tum quod arbitrati sunt in eo praelio (quemadmodum verum erat) praestantiores milites Russiae cecidisse. Mortui enim sunt in huiusmodi ⁵⁾ conflictu Michael Buczaczky capitaneus Podoliae, Skarbek de Gory, Nicolaus Giza, Iohannes Kola ⁶⁾, et quamplures alii, quorum conditionem et fortunas longum esset describere ⁷⁾. Iohannes autem Wlodkowicz ⁸⁾ de genere et domo Sulima, inter cadavera et strues funereas exceptis ⁹⁾ multis vulneribus cadens semivivus, mortuum se simulavit: spoliatur itaque omnibus a Thartaris induviis ¹⁰⁾, et dum ad ocreas ventum esset et caligae praeceduntur in longum, non solvuntur, ita ut gladius praecidens lineas vulnerum faceret in pedibus, annulus insuper quem gestabat in digito, dum faciliter ¹¹⁾ detrahi non posset, cum articulo truncatur: in his tamen tam diris cruciatibus et tormentis omnes spiritus vitales ita studiose oppressit et occultavit, ut semper cadaver mortuum putaretur: quo patientiae genere mortis aut perpetuae captivitatis, quae morte crudelior est, genus evasit. Volui illius memoriam his monumentis literarum posteris mandare, quoniam pro tot tantisque aequo animo devictis passionibus, inter viros heroicos merito numerandus est. Extabant in eius corpore omnium horum, quae narro, cicatrices, quae fidem indubiam faciebant de praemissis, a me etiam, qui haec scribo, mortalibus coram oculis visae.

¹⁾ tergatosque *Cod. Przew.* ²⁾ coactus est *Ed. Lips.* ³⁾ profligatos *Cod. Lis.* ⁴⁾ baronum et militum *Ed. Lips.* ⁵⁾ in eo *Ed. Lips.* ⁶⁾ Czola *Cod. Kost. Kolo Ed. Lips.* ⁷⁾ recensere et describere. *Ed. Lips.* ⁸⁾ Wodkomiz *Ed. Lips.* ⁹⁾ acceptis *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ indumentis *Cod. Kost.* ¹¹⁾ facile *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn **Tumultus populi Cracoviensis aegre sedatur.**

Quarta decima Augusti invidiam contra Nicolaum Seraphin zupparium Cracoviensem, Iohannem Graszar ¹⁾, Winkonem, consules et nonnullos cives Cracovienses suapte ob nimiam falsae monetae, de qua frequenti testimonio insimulabantur, importationem gliscentem, Przedborii Hocz ²⁾ unius ex civibus Cracoviensibus oratio, communem civitatis totius disserentis calamitatem et perniciem, et illorum enumerantis divitias, apud populum habita, adeo accendit, ut singuli cives et mechanici, operibus desertis, ad muros castris Cracoviensis concurrerent et praefatos zupparium, consules et cives, qui iam in arcem conscii facinoris confugerant, sibi dari deposcerent, publicam iniuriam publice in illos satagentes ultum iri. Quo tumultu vix sedato, dum communitas ³⁾ in domos reverteretur, notati tamen arcem non audebant excedere, nec temperatum in illos et alios foret manibus, ni Sbi-gneus Cracoviensis episcopus, cui magis populare fuerat ingenium, frequentibus nuntiis a Rege et consiliariis rogatus, noctes ducendo insomnes, sedaturus incendium exortum, advenisset, et apud populum Cracoviensem concionatus, sedato illius quamvis iusto furore, etiam inculpato civis ancipiti malo a civibus, ne perprius, quam a Rege et consiliariis traherentur ad poenam, moestos et trepidos, vixque sui compotes absolvit, quindecim tamen perprius diebus poenitentiam in carcere perpeposos.

Turcorum Caesar Hungariam invadit.

In media aestate anni eiusdem Turcorum Caesar valido et potenti collecto exercitu, opportunitate nacta, Regnum Hungariae ingreditur, et partes Transilvanas vastat et spoliat, multisque hominibus utriusque sexus comprehensis, illos in perpetuam servitutem abducit. Ita sub uno anno, licet tempore dispari, utrumque Regnum, Hungariae videlicet et Poloniae defendas excepit calamitates, Regibus eorum ⁴⁾ in viscera propria convertentibus gladios, et circa bella plusquam civilia occupatis.

¹⁾ Grasiar *Ed. Lips.* ²⁾ Hocz *Ed. Lips.* ³⁾ communitas *deest in Cod. Cal.*
⁴⁾ illorum *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Barbara Imperatrix in Poloniam fugit.

Barbara relicta Sigismundi Romanorum Imperatoris et Hungariae ac Bohemiae Regis, per Albertum Romanorum et Hungariae Regem, filiamque suam Elisabeth, eiusdem Alberti consortem, instantibus et operam dantibus baronibus Hungariae, quos multis in vita mariti sui afficiebat contumeliis et probris, de omnibus castris, civitatibus et possessionibus, quae in Regno Hungariae quomodolibet dotis nomine, aut quocunque titulo obtinebat, eiecta, et fere omnibus, quae a pluribus annis congesserat, thesauris et clenodiis spoliata, in Regnum Poloniae venit, et se tanquam miseram et orphanam personam a Rege Wladislao recolligi petebat. Cuius precibus Wladislaus Rex annuens, calamitati suae compatiens, illam benigne excipit, omnes suos ¹⁾ liberalitate regia supplet ²⁾ defectus, ut quoque ³⁾ possit statum suum cum omni honestate deducere, castrum, civitatem et terram Sandomiriensem cum omnibus regalibus introitibus sibi donat et assignat: ubi quoad voluit, in omni rerum abundantia demorata est.

Fames et adulterina moneta Regnum Poloniae summa afficiunt clade.

Magna caristia frugum in Regno Poloniae et partibus vicinis exorta, plures premebat ⁴⁾: una enim mensura siliginis uno floreno appendebatur. Veris enim et aestatis tempore validae descendentes pluviae ubertatem segetum, et praesertim dum florem essent editurae, extinxerant; sed et exercitus regius procedens in Slesiam et rediens, fruges multas consumpserat. Non minor autem pro ⁵⁾ eodem tempore dictum Regnum incommoditas falsificatione monetae premebat: talis enim et tanta quantitas ⁶⁾ superioribus annis, dissimulantibus provisoribus et administratoribus ⁷⁾ Regni, in ipsum Regnum fuit tum per forenses, tum per proprios clandestine ingesta, ut omnibus partibus Regni occupatis eius multitudine, etiam vera moneta, quam plures a falsa discernere non poterant, veniret in abiectiorem et contemptum. Qua conditione effectum est, ut Regnum Poloniae talia et tanta ex huiusmodi falsa moneta suscepit et pertulit incommoda, qualia vix ab hostili exercitu, iuxta vaticinium Sbignei episcopi Cracoviensis dudum ante prolatum, suscepisset.

¹⁾ eius *Ed. Lips.* ²⁾ supplens *Ed. Lips.* ³⁾ ut quae *Ed. Lips.* ⁴⁾ peribant *Cod. Kost.* petebat *Ed. Lips.* ⁵⁾ sub *Cod. Kost.* ⁶⁾ eius quantitas *Ed. Lips.* ⁷⁾ provisionibus et administrationibus *Ed. Lips.*

www.libtool.org Mirabilis visio cuiusdam Cracoviensis virginis Veronicæ ¹⁾.

* Fungebatur sub hoc tempore apud Cracoviensem ecclesiam Vicarius officio et Sbignei Cracoviensis episcopi exequabatur in spiritualibus vi-ces Iohannes de Elgoth Decretorum Doctor, scholasticus et Canonicus Cracoviensis, genere nobilis, vir omnium quos aetas illa tulit, inter suos mansuetissimus et doctrinae singularis: qui dum divinis in cathedrali ecclesia Cracoviensi interesset, inter psallendum accessit quaedam, etsi pro more saeculi abiecta, verborum tamen pondere et affectus maturitate non contemnenda persona, virgo, ut post compertum est, Veronica ex Cracovia orta; haec dum se a Deo missam declararet, ut in referendis ab eodem Iohanne audiretur, facile obtinuit. Longum tamen foret, per singula relat-um per ipsam recitare sermonem: sed ut effectus habeatur, locos insignio-res satis erit si attingam. Voluit in primis, quae et qualis esset, ipse Iohannes nesciret, quod et sibi contingit, cum alias ipsam nunquam viderit: ad id enim duntaxat deflexit affectum, ut gesta secum patefaceret, et tunc demum quid iudicio eiusdem Iohannis in utramque partem fieret, satis se-cum duxit, dummodo videlicet voto suo satisfaceret, et ampliores terrores, verberaque irae Dei evitaret. At dum talia insolita idem Iohannes de Elgoth audisset, annuissetque grato animo auditurum, ut quae haberet refer-ret: Ecce, inquit, pater bone! dum in die Natalis Dominici de proximo transacta locum quietis nocturnae accepissem, visum est mihi subito me in ecclesia Sancti Floriani extra muros Cracovienses laudibus divinis adesse; ubi cum sola in loco populari astitissem, e loco sacristiae cohors supra-modum veneranda, praeerantibus duobus vexillis albis, egredi coepit, ad tantumque augebatur numerus personarum, ut pene totam illam ecclesiam adimplerent: inter quos aliqui pontificalibus insignibus, aliqui militaribus induviis albo et rubeo coloribus distincti, singuli tamen desuper cappis choralibus amicti videbantur. Cumque processionaliter fores ecclesiae coepis-sent egredi, et ego quia nullum eorum agnoscerem, ob idque tremula lo-cum secretiorem peterem, intra sic egredientem tandem Magistrum Nicolaum de Brega, qui in praesentiarum praedicator est Sanctae Mariae, conspexi. Hic cum approprians haec mihi verba: Filia! quid hic agis? dixisset, cum caeteris limen ecclesiae excessit. Dum autem solam me relictam in eccle-sia conspexissem, animata parumper verborum prolatione praedictorum, egressa et ego sequebar processionem taliter visam, et cum iter agendo su-

¹⁾ Totum hocce caput desideratur in Codd. Kost. Lis. et Ed. Lips.; inest ta-men Codd. Calv. et Przew.

www.libtaol.com.cn
per cancellos cimiterii ecclesiae praetactae consisterem, nullumque iam aedificium inter ipsam ecclesiam et muros Cracovienses, quo illa tendebat processio, viderem, ad tergum me sequens quaedam procerae staturae femina, totaque a summo usque deorsum albis contacta, sic me alloquitur: Filia! quaeris venire ad Magistrum tuum? Non est quo tendis. Et protensa in dextram manum, indicansque unam casam parvulam, non longe ut videbatur: Ibi, inquit, eum reperies et ibi properes ascensura gradus, quos ibi videbis in sursum erectos. Ad huiusmodi verba, quae etiam cum improprio mihi dicta perpensi, processi concito gressu ad latus viae ad cellam praedictam, et ipsam ut valui ingrediens, cum et locus arctus esset et introitu admodum depressus, aspexi gradum unum excelsum nimis et ascensu plurimum horridum et difficilem: erant enim interscalares ipsius et multum distantes et foraminibus fissurisque pleni, ut ruinae pavorem facile inculcerent ascendenti. Huius quoque gradus summitas nulli erat innixa firmamento, sed in aeris medio videbatur suspensa. Hunc gradum cum necesse habuissem ascendere, collectis utcunque viribus, transire coepi, et in modum reportatis manibus ac pedibus adusque summitatem eius ascendi, quae etsi, ut dictum est, nulli inniteretur firmamento, ad proximum tamen a latere aderat quoddam pavementum: quo calcato, vidi alium gradum, sed multo breviorum et facilius meabilem. Hunc iterum cum pertransissem, perveni ad tertium gradum et hunc quidem brevissimum, et luce clarissima et mirum in modum visu delectabili perfusum: erat enim super ipsum fenestra una, quae huiusmodi lumine gradum illum irradiabat. Praeterea erat et ibi in superiori parte quoddam palatiolum, in quod dum pervenissem, sensi me plurimum oblectatam loci illius amoenitate; et quia nullum adesse vidi, circumspiciens consideravi ad dexteram ostium unum patens sed parvum, et introspiciens medio quasi corpore immisso, vidi lectum unum miro modo deliciosum, qui totum illud commodum occupaverat, attingens a fine usque ad finem adeo, ut arctus plurimum transitus ingredienti remaneret. In hoc loco recubentem respexi personam quasi sexus feminei, reverendi admodum vultus, totamque candidissimis carbasis, peplisque in capite coopertam. Ad caput lecti illius sedes erat posita, in qua sedentem vidi praedicatorem illum, et quasi quaedam relata, commissive a dicta domina suscipientem; quae se paululum acclinans, sibi in aurem quasi loquebatur. Haec videns retrocessi. Moxque ille reflexa facie sic me allocutus erat: Filia! cur venisti? cito revertaris domum; ego quoque sequar e vestigio te. Ad hanc vocem quasi sollicita de iussione, celeriori quo potui modo descendi. At dum ad gradum illum inferiorem fixissem pedem, vidi e terra aliam muliebrem personam ascendentem, et hanc quidem crassam et obesam corpore, ab intra autem purpura vestitam et desuper flavei

coloris collobio, quod pallium dicimus, tectam, facie quoque multipliciter rutilam et venustam adeo, ut aspectui hominum plurimum delectabilis esset et hominum in se facile committeret optatum, praeterea etiam in facie varias species admittentem. Haec in peplo capitis sui, quod amplissimum fuit, in tunica et manibus omnem fastum, ambitionem et vanitatem saeculi ostendebat; in sinistro quoque brachio gestabat cantharum argenteum et ultra aestimationem miro modo magnum: et quia tantis onusta erat ponderibus, ascensum illum gravi labore agebat adeo, ut anhelitus illius frequenti concitatione in sibillum verterentur grandem. Hanc itaque cum vidissem, locusque ille coarctatus esset, quo potui modo compressi me, ut sibi sic ascendenti viam darem. At demum rem huiusmodi mirata, potissime canthari illius, quem in armo ferebat, interrogavi praetereuntem: Quid secum ita ferret? Quae respondens: Vinum, ait, optimum ad finem, ut illam, quam vidisti, dominam potarem, dum ille presbyter discesserit, qui se mihi in fortem constituit adversarium. Sic respondentem audiens, descendi, et exiens cum recto tramite ad civitatem properarem, propinquaremque foribus, et ecce processio illa, quam prius videram, e foribus civitatis egreditur, qua visa horror quidam et reverentiae metus impulit, ut ad latus aliquantisper declinarem expectatura, quoad illa processio praeteriret. Sed dum sic delitescere putabam, substiterant omnes, duoque de ipsorum medio gressum dirigere ad me videbantur, quorum unus in modum pontificis infulam in capite et reliquum ferebat ornatum, alter vero aureo cinctus balteo, militari chlamyde amictus. Hi cum ad me tremulam plurimum propius accessissent, talibus me verbis is, qui pontifex videbatur, est allocutus: Filia! quid agis? et dum meticulosa conticescerem: Ne timeas, inquit, scimus unde venis et quid videris, quod quia non intelligis, aperiemus tibi, et tu attende, quid te oporteat in re hac agere. Sic orsus subintulit: Ecce ego et hic amantissimus socius meus, quem vides, Sanctus et gloriosus martyr Florianus, visitavimus gloriosos patres concives nostros, Sanctum Stanislaum et Wenceslaum, et ecclesiam ipsorum in castro sitam, quam inclitus confessor noster Sanctus Stanislaus glorioso sanguinis sui martyrio, locum hunc omnipotenti Deo grato admodum sacrificio dedicavit et charum effecit. Nos enim quatuor, hi videlicet tres praenominati martyres Sancti et ego Adalbertus, dati sumus huic patriae in singulos coadiutores et patronos, qui incessanter assistimus ante conspectum Altissimi pro salute gentis huius; et quidem in hac die gaudetis vos, in qua alma Dei Genitrix et Virgo Beatissima Maria nostrum genuit Salvatorem: scito autem, quam plurimos esse et in hac patria et in circumscriptis partibus, qui in hac die dies luctus agunt, fratres et proximi vestri, quidam vulneribus atrocibus sauciati, alii membris, manibus, pedibus, oculis orbat, alii di-

ris vinculis constricti, alii bonis et rebus spoliati, et horum apud vos nulla memoria, nulla habetur compassio, quorum tamen gemitus et luctus ascendit ante conspectum Altissimi. Et nunc animadvertere filia! et memoriae tuae attentius commenda, quae tibi dicturi sumus et commissuri. Omnia haec vicinorum mala ventura sunt super hanc civitatem et gentem, nisi celeri poenitentia ipse indignationis divinae gladius fuerit aversus. Hoc profecto alma Virgo et Genitrix Domini et redemptoris nostri, quae hac die Salvatorem mundi mundo attulit, tamquam omnium prima, demum et nos pro bono et salute huius patriae incessanter nostris precatibus ad Deum intercessimus in hanc horam: sed ipse cumulus delictorum, qui in dies augetur, ad tantum exerugit, ut necesse sit locum dare irae Dei. Et hoc ut amplius advertere possis, locus, ubi fuisti et unde venisti, tibi hoc ipsum declarat. Gradus nempe primus ille et sublimis atque horridus, ut vidisti, ad ascensum, peccata sunt mundi totius et signanter civitatis et populi huius, peccata quidem superbiae, ambitionis et corporalis immunditiae, et quod nulli innititur fundamento, id casurum eum denotat, cum se Omnipotenti opponat. Secundus gradus brevior, ut vidisti, communis est populus et hi praesertim, qui servire cupiunt Deo et mundo. Sed tertius gradus, qui brevissimus est et lumine clarissimo superfusus, statum significat Praelatorum ecclesiasticorum; sunt enim in arce dignitatis ecclesiasticae hic quamvis pauci, qui Deo chari existunt, quos ipse Christus dominus, verum lumen, inhabitat et illustrat, quibus et ipse sua gratia assistit, si de ipsius adiutorio confisi viriliter steterint pro salute gregis sibi commissi: sed silent et obmutescunt saepe numero timore eorum percussi, qui ipsis potentia saeculari pares existunt. Mulier illa venusta, quam in amoenissimo, ornatoque lecto recumbentem, arcto tamen loco conspexisti, sancta est catholica Ecclesia, ornamentis virtutum referta, sed pressuris impiorum undique coarctata. Presbyter, ad quem quasi inclinata loquitur, ordo est sanctorum Doctorum et praedicatorum, quo doctrina et praedicationis vigore ipsa Christi fidelium congregatio continua percipit fulcimenta. Illa vero mulier, quam discedens obviam habuisti, daemonium est, quod ad omnem vanitatem, fastum, luxum et avaritiam populum hunc, signanter civitatis huius, toto studio et exquisitis fraudibus illicit, seducit et impellit. Id varietas faciei, id amictus ipsius ornatior, id pepeli capitis amplitudo et conatus ille laborum in ascendendo designant. Quod autem desuper flavei tantum coloris vestimento contegitur, ignis est gehennae, omnibus, qui in his student vitiis aeternaliter praeparatus. Ast quod amphoram grandem vini secum portat, designat singulariter spurcissimum luxuriae foetorem, quo ipsa assidue inebriare omnes curat sine delectu personarum adeo, ut omnia malo huiusmodi videntur adimpleta. Iam non modo vitium hoc in

popularibus, sed in maioribus saeculi, ac etiam in coenobiis mulierum exuberat, et quod horrendum dictu, ipse dominus Iesus a suis electis et quos populo in lucem proposuit, inaniter offenditur blasphemia et irritatur. dum ab ipsis in subiectos etiam vitii huius exempla transiiciuntur: haec sunt, quae usque ad aures Omnipotentis ascendunt, vindictamque sui pondere magnopere desiderant. Adiecit praeterea multa de oppressione pauperum, spoliatione viatorum per eos praesertim, qui ipsorum deberent esse defensores, et quomodo multi magistratus publicos et officia consularia, quae virtutes legalitatemque requirunt, pecunia consequuntur, a quibus male regatur res publica necesse est. Subiunxit deinde, qualiter si Rex modernus in ea patientia, humilitate, modestia et mansuetudine perduraverit, manus Dei et sapientia Altissimi erit cum eo. Multa quoque in hunc modum de excessibus nobilium et Regni maioribus perstrinxit, et finem verbis imponens, duo mihi iniunxit: unum, ut ad placandam iram Dei fierent in ecclesiis processiones; aliud, ut ad eum, qui in praesentiarum vice pontificis in ecclesia praeesset, accederem, sibi haec omnia innotescerem, ipsumque adhortarer, ut completioni eorum diligenter intenderet. Quae uno cum praedicatore ecclesiae Sanctae Mariae agenda concepit: cui etiam, ut fidem daret verbis tuis, dicere deberem, memoraremque quod talia in loco tali iuventutis tuae tempore admisisti. Et his dictis visio illa abscessit, et ego ad sonitum campanae pro laudibus matutinis ad me redii ignara, si id in somno aut alias mentis rapta mihi contigisset, fessam tamen quasi laborioso cursu me tunc inveni. Sed quia huiuscemodi visionem tunc, ut mihi agendum videbatur, satis levi pendens, in incuria sic usque in diem Circumcisionis Domini perstiti, somno iterum somniata, terror quidam me invasit et correptio, quomodo essem obsistens divinae voluntati; ac dum me iterum rubor quidem patefaciendi rem hanc per totum illum diem teneret, dum illucesceret dies octavus Sancti Iohannis, venit vox, quae per somnum mihi diceret: Tu rebellis divinae iussioni, ecce dignam negligentiae tuae accipe poenam. Ad hanc vocem evigilans totam manum sinistram quasi emortuam inveni adeo, ut non nisi alterius adminiculo movere ipsam et levare potui. Sic afflicta cognoscens reatum meum, procidi in faciem et misera misericordiam misericordis Dei exposcens, vovi me omnia sine mora impleturam: quod dum fecissem, mox et quasi in ictu oculi pristinam recepi sanitatem. His itaque modis stimulata ad te accessi, et haec omnia mecum gesta tibi, qui, ut intelligo, vicarius episcopi es, pando et refero, ut quod arbitrato tuo videbitur, in re hac agere ac dimittere valeas: mihi satis erit, voto me meo paruisse. Hac itaque relatione, tali serie et memoriter eidem Iohanni recitata, duo valida permoverunt argumenta, ut non levitate illa, quae merito habenda est ad somnia et visiones, ipsam per-

transiret, sed ut ad notitiam praedicti Sbignei Cracoviensis episcopi et aliorum quam plurimorum eam perferret. Primum est, quod relatrix, cum qua eidem Iohanni de Elgoth nulla unquam fuit familiaritas, quoddam occultum adolescentiae suae sibi ad plenum adduxerit; aliud, quod ipsum ad executionem eius propositi cum praedicatore ecclesiae Sanctae Mariae, Magistro Nicolao de Brega communiter habiti cohortata fuit: praefatus enim vir Magister Nicolaus de Brega pluribus et repetitis vicibus cum eodem Iohanne de Elgoth conveniebat super eo duntaxat negotio, ut sibi auxilium consiliumque ferret, quatenus circa vitia populi civitatis Cracoviensis opportuno remedio succurreretur, et signanter superbia et ipse vestium in mulieribus luxus, ut enim ipso referente condidit, ad tantum ascensum est, ut ipsae civium coniuges et filiae auderent ferre vittas, quas vulgo birreta dicimus, pretio viginti et triginta ultra marcarum, manicas viginti marcarum, quod utique in nobilissimis mulieribus satis sumptuosum videretur. Audivit hanc visionem praefatus Magister Iohannes de Elgoth et obstupuit, ratusque est, id rei publicae noxium et iram omnipotentis Dei, cui permaxime semper displicuit superbia, non mediocriter provocare. Sic quoque tunc consuluit praefato Magistro Nicolao, ut quantum ad officium suum attinet, non sileret, faceretque et innotesceret populo scripturarum sacrarum comminationibus, spondit sibi assistere modo possibili, praesertim coram praefato Sbigneo episcopo Cracoviensi, ad quem principaliter pertinet vepres vitiorum eradicare.*

Castrum et terra Luczensis ex foedere inito traditur Sigismundo Lithuaniae Duci.

Singulos Principatus et castra, quae ditionis Boleslai Switrigal ¹⁾ Ducis Lithuaniae quondam fuerant, Sigismundus Dux Magnus Lithuaniae brachio et assistentia Polonorum ex integro adeptus, vehementer exasperabatur, quod castrum et terram Lucensem in ditionem suam redigere nequiverat: Dux siquidem Boleslaus Switrigal Wladislai Poloniae Regis et Polonorum favores quaesiturus, illam pro Regno Poloniae tenendam, duobus Poloniae ²⁾ baronibus, Vincentio de Schamotuli castellano Myedzirzezensi et Iohanni de Olesko, commendaverat, quod in eam diem ab illis pro Regno Poloniae fidelissime tenebatur. Causabatur itaque Sigismundus Magnus Dux Lithuaniae fere in singulis conventionibus generalibus in Regno Poloniae habitis apud Wladislaum Poloniae Regem et consiliarios, primoresque, quod pacta

¹⁾ Swidrigall extabant *Ed. Lips.* ²⁾ Regni Poloniae *Ed. Lips.*

de castro et terra Luczsko ¹⁾ secum inita, parum sincere sibi servarentur, quibus cavebatur, castrum et terram Luczsko Duci Magno Lithuaniae Sigismundo, per quemcumque modum in manus Regis et Polonorum potestatem deveniret, oportere restitui, Sigismundo Duce Magno defuncto, cum omni titulo, proprietate et pleno dominio ad Poloniae Regem et Regnum reditura. Instabat itaque vehementius eo anno ²⁾ Sigismundus Magnus Dux foedus et sponsionem impleri et se in possessionem castri et terrae Luczensis mitti. Verum etsi magnae parti consiliariorum Poloniae, quod regio opulenta et ager uberrimus Luczensis multas commoditates Regno allaturus, onerosa et gravis traditio castri et terrae Luczensis videretur, tanta tamen utilitate fidem Sigismundo datam censebant potiore. Itaque ex omnium consensu et decreto pactorum Sigismundo Magno Duci promissorum impletio, quamvis in eam diem neglecta, consummari iussa est, et Vincentius de Schamotuli et Iohannes de Olesko ³⁾, in Lithuaniam Regis et baronum mandato missi, qui castrum et terram Luczensem Ducis Magni Sigismundi resignarunt potestati, Sigismundo tamen Duce Magno Lithuaniae cum filio suo Michaeli Duce se iureiurando personaliter et corporaliter atque per speciales literas patentes ad restitutionem castri et terrae Luczensis, morte sua secuta, pro Regno Poloniae obligante et pollicente, non alios in castro Luczsko instituere praesides et capitaneos, nisi eos, qui eo decedente, sacramento et sponsione suae virtutis praestarent effectum, et Regi atque Regno Poloniae castrum et terram Luczensem fideliter et ex integro redderent.

Stanislae Czyolek episcopo Posnaniensi succedit Andreas Bynski.

Stanislaus Czyolek ⁴⁾ Posnaniensis episcopus in Octava Sancti Martini Pontificis alias decima octava Novembris, procuratus sacro viatico et cum bona devotione Posnaniae moritur et in ecclesia sua Posnaniensi sepelitur, annis decem in pontificio ⁵⁾ exactis. Praelati autem et Canonici Posnaniensis ecclesiae, celebrato Capitulo pro electione futuri pontificis, pridie ⁶⁾ Epiphaniarum in diem Solis, sextam Ianuarii cadente, duos in discordia eligunt. Quidam enim et signanter Wischota de Gorcka Praepositus, Mathias Drya decanus et plures alii Nicolaum Lassoczky decanum Cracoviensem postulant, alii Andream Bynski ⁷⁾ eligunt. Decreto ⁸⁾ autem utroque Euge-

¹⁾ Lucensi *Ed. Lips.* ²⁾ eo animo *Ed. Lips.* ³⁾ Olieszko *Ed. Lips.* ⁴⁾ Ciolek *Cod. Kost.* ⁵⁾ pontificatu *Cod. Kost.* ⁶⁾ pro die *Ed. Lips.* ⁷⁾ Brinski *Ed. Lips.* ⁸⁾ Electo *Cod. Przew.*

nio Papae quarto praesentato, quamvis et Wladislaus Rex et Praelati, baronesque sui Nicolaum Lassoczky suis literis rogassent praefici ecclesiae Posnaniensi in pontificem ¹⁾ et pastorem, Andreae Bnynski ²⁾ electionem approbans, postulationem Nicolai et preces regias reiiciens, Iohanne Luthkonis de Brzezye ³⁾ Canonico Gnesnensi et cantore Lanciciensi, et Iohanne Twardowski Canonico Posnaniensi causam electi sollicitantibus, die Lunae vicesima prima Iunii, apud Bononiam tum agens, confirmat, Nicolao Lassoczky, quod partes Concilii Basiliensis enixius promovisset, infensus. Fuit tandem ipse Andreas Bnynski ⁴⁾ in episcopum Posnaniensem per Vincentium Gnesnensem archiepiscopum in ecclesia Sanctae Magdalenae Calissiensis in Dominica Quinquagesimae anni subsequentis consecratus, appellatione Nicolai Lassoczky ad Concilium Basiliense interposita, quam neglexit eo non stante.

Wladislaus Rex sui iuris fit et legati ad pacem cum Alberto Romanorum Rege concludendam mittuntur.

In die Conceptionis Sanctae Mariae habita est conventio generalis in oppido Pyotrkow, ubi Wladislaw Rege ab omnibus Praelatis, Principibus et baronibus suis praesentibus innovatum est illi Regnum, et Rex ipse omnibus indumentis regalibus ornatus ⁵⁾, thronum ascendens, omnibus Praelatis, Principibus et baronibus suis approbantibus, consentientibus et laudantibus, potestatem regiminis plenam, destitutis provisoribus, accepit, tanquam is, qui annos pubertatis excedens, annum erat quintum decimum iam ingressus. Multa in eadem conventionione pro bono rei publicae decernuntur et statuuntur. Inter alia autem decernitur, ut discretio monetae falsae a vera fiat, et discretiores in qualibet deputentur civitate, et ut falsa moneta reiecta, vera ubique recipiatur. Hoc decretum quamvis rei publicae utilissimum, in ipso ortu suo concidit, nec est nisi a Praelatis, baronibus et nobilibus terrarum Cracoviensis et Russiae observatum. Praelati enim et barones Maioris Poloniae, item Principes Masoviae, licet etiam se huiusmodi decretum tunc et ex post in multis conventionibus, multis promissis observaturos firmassent, contravenire tamen omnibus non damnosum rei publicae putarunt ⁶⁾, malueruntque forensibus monetis quam propria uti. Item quoniam superioribus diebus Wladislaus Rex tam per Eugenii Papae nuntios et literas, quam etiam Concilii Basiliensis sollicitatus est de pace

¹⁾ episcopum *Cod. Kost.* ²⁾ Brianski *Ed. Lips.* ³⁾ Brzezie *Ed. Lips.* ⁴⁾ Brinski *Ed. Lips.* ⁵⁾ indutus *Ed. Lips.* ⁶⁾ statuunt *Ed. Lips.*

inter ipsum et Albertum Romanorum et Hungariae Regem reformanda, rogatusque fuit, ut aut per se, aut per suos notabiles nuntios in Wratislaviensi civitate velit convenire et diaetam pro pace tractanda tenere, offerentes se illic pacis tractatores legatos suos missuros; super qua re deliberatione tam per Praelatos et barones Poloniae, quam etiam per barones Bohemiae, qui eidem conventioni Pyotrkoviensi interfuerunt, habita, postquam apparuit labare factum ¹⁾ Bohemicum languido fundamento innixum, mitti de pace oratores etiam ipsis ²⁾ Bohemorum partis Kazimiri primoribus placuit, et designantur nuntii ad huiusmodi diaetam ituri, videlicet Vincentius archiepiscopus Gnesnensis, Iohannes de Cyszow castellanus Cracoviensis et Albertus de Male ³⁾ palatinus Lanciciensis (Sbigneum vero episcopum Cracoviensem, licet designatus fuisset, valetudo retraxit); item de baronibus Bohemiae Halsch ⁴⁾, Przibik ⁵⁾, Byeniasz et alii, et certa media pacis honesta, quae offerre deberent, illis mandata sunt. Vana siquidem et blanda Bohemorum promissa tam Rex quam consiliarii Poloniae temere se secutos cognoverunt, deserendumque bellum Bohemicum plurimos sumptus inutiliter consumens, quacunque occasione honesta sumpta censebant.

ANNUS DOMINI 1439.

Conventio pro pace Wratislaviae, quae tamen irrita est. Ulricus Comes Ciliae Regnum Bohemiae affectans in Austriam revocatur.

Pro die Epiphaniae in civitate Wratislaviensi diaeta generali pro pace inter Albertum Romanorum Regem et Wladislaum Regem Poloniae, eiusque germanum Ducem Kazimirum electum Bohemiae Regem, reformanda, instituta, Eugenius Papa quartus Iohannem episcopum Segniensem, Concilium vero Basiliense Alphonsum episcopum Burgensem de Regno Hispaniae ex Hebraeo patre converso tamen, qui et ipse fuit Burgensis episcopus, natum, virum prudentem, doctrina ac virtute praestantem, et Nicolaum Amici in Theologia Magistrum, pro tractanda pace transmittunt; Albertus insuper Rex cum pluribus Praelatis, Principibus et baronibus tam Imperii quam Hungariae ad eam personaliter; ex parte vero Regis Poloniae et Kazimiri, Gnesnensis archiepiscopus Vincentius cum baronibus designatis adveniunt: ubi primum ambae partes in publica audientia coram Legatis Concilii et Papae iustitiam suam declarant multis verbis et demonstrant. Non

¹⁾ labefactum *Cod. Przez.* labascere factum *Cod. Lis.* ²⁾ ipsius *Cod. Przez.*
³⁾ de Malin *Cod. Lis.* ⁴⁾ Holski *Cod. Przez.* ⁵⁾ Przibygk *Cod. Kost.* Przibisz *Ed. Lips.*

enim defuerunt utrique parti plurima media, quibus se profitebatur iure in adeptione Regni Bohemiae superiorem: illud tamen medium pro pace concludenda facilius nuntii Regis Poloniae in publica adiecerunt audientia. Nulla, inquiunt, Kazimiro electo Regi Bohemiae inest de habendo Regno Bohemiae avara ambitio, sed compassus calamitati illius, propter linguae identitatem illius acceptavit regimen; offert tamen pro bono totius Christianitatis de iure sibi quaesito cedere et illud simpliciter resignare, dummodo etiam Albertus Romanorum et Hungariae Rex de iure sibi quaesito cedat et illud resignet: ut barones et nobiles Bohemiae libere quem velint, sive ex his duobus, sive ex quibuscunque aliis Principibus sibi eligant concorditer, et taliter electus pro Rege habeatur indubitato. Haec oblatio non solum Bohemis utriusque partis, qui illuc in notabili numero confluxerant, sed etiam omnibus forensibus ad pacem et aequitatem conducere plurimum visa est, propter ¹⁾ quod diebus quindecim multi hinc inde interponebantur tractatus, Legatis Papae et Concili utramque partem ad pacem cohortantibus. Albertus Rex Vincentio archiepiscopo Gnesnensi ad se vocato, omnibus arbitris exclusis, quanta Wladislao Regi Poloniae et fratri suo Kazimiro ²⁾ afficiatur charitate, multis verbis deducit ³⁾, deinde ut eius benevolentia facilius notari ⁴⁾ possit, cum eodem archiepiscopo secretissime concludit: maiorem natu filiam Wladislao Regi, minorem vero Kazimiro desponsare et sibi dotis nomine Regnum Bohemiae resignare, idque iuramento corporali in manibus archiepiscopi praestito, firmat; vult tamen, ut haec suo tempore et bono ordine et bona honestate publicentur et executioni mandentur, ne id per impressionem egisse videantur. Barones Poloniae de hac conclusione secreta per archiepiscopum Gnesnensem certiores facti, mollescunt et tepidius negotia Regni Bohemiae prosequuntur. Et quamvis iuxta certa capitula et conditiones perpetua pax tunc concludi debuisset, quia tamen Albertus Rex persuasus aliquorum Almannorum, qui Regni Poloniae fortunis invidebant, consilio, subito mutare et variare huiusmodi conditiones et capitula, nonnulla in totum abrogare coepit: animi baronum Poloniae propter huiusmodi varietatem adeo irritati sunt, ut omnibus rebus infectis, ex Wratislavia sine fine, sine ordine aliquo discederent; quorum discessum Albertus Rex moleste ferens, tentabat illos omnibus viis revocare a recessu: summe enim, ut Princeps catholicus, deliberabat firmare pacem, nisi ingenia vafra Almannorum obstitissent. Nuntii tamen Regis Poloniae turpe putantes redire ad hospitia, iam enim equos conscenderant, discesserunt; Legatorum tamen Papae et Concilii sollicitati plus

¹⁾ propterea *Cod. Przez.* ²⁾ quanta in Wladislaum Regem Poloniae et fratrem suum Casimirum *Cod. Lis.* ³⁾ declarat *Cod. Kost.* ⁴⁾ cognosci *Cod. Kost.*

lacrimis quam precibus, consentiunt descendere in Namisloviam et pro pace aut treuga ¹⁾ agere. Veniunt itaque Legati Papae et Concilii in Namisloviam, Albertus Rex suos consiliarios transmittit: ubi opera Legatorum, dum pax perpetua firmari non posset, treuga in aliquot annos confecta est, ea conditione apposita, ut pro festo Sancti Georgii anni eiusdem Reges personaliter in metis Hungariae et Poloniae Regnorum conveniant, aut Praelatos et barones de concludenda pace tractaturos transmittant. Albertus ex gradu forte Wratislaviae prolapsus, primum gravem aegritudinem, ad extremum claudicaturam contrahens, per Moraviam in Austriam rediit. Comes Ciliae ²⁾ Ulricus, qui Bohemiae praeerat, de vendicando sibi Regno apud barones agere coepit; quo Albertus Rex cognito, ipsum revocat, et curam Regni Ulrico Roszembersky ³⁾ et Menhardo ⁴⁾ committit.

Spithko de Melsthin propter Bohemicam haeresim seditionem faciens, collecto exercitu vincitur et in praelio interficitur. Randonque ob causam Abraham de Zbanschin anathemate feritur, et a Posnaniensi episcopo oppidum Zbanschin obsidetur ac quinque sacerdotes haeretici cremantur.

Wladislaus Rex Poloniae conventionem generali Pyotrkoviensi expedita, versus partes Maioris Poloniae processit, et paucis temporibus in illis commoratus, ex Lancicia versus terram Lublinensem et Chelmsensem rediit, ubi consumptis aliquot diebus, per Sandomiriam in Cracoviam rediit, et totum tempus Quadragesimae illic commoratus, secunda Dominica post festum Paschae convocationem in Nova Civitate tenuit, quam aliqui in dolo tenendam indixerant. Pluribus itaque baronibus de terris Cracoviae et Maioris Poloniae ad illam venientibus, Spithko de Melsthin Sophiae Reginae promissionibus et persuasionibus, ut plerique astruebant, inescatus, collecto de familiaribus, amicis et aliquibus forensibus pretio conductis equestri, de kmethonibus vero omnium villarum suarum pedestri exercitu, curribus more bellico ordinatis, ad huiusmodi convocationem processit, et primum in villa sua Maiori Pyasek a Nova Civitate haud longe distante, se collocans, altera die mane, nullo suspicante et pluribus in lecto adhuc quiescentibus, oppidum Novae Civitatis irrumpit, et velut amens et exacerbatus, plus furori et indignationi, quam consilio amicorum id sibi magnopere dissuadentium, tribuens, hospitium Wladislai episcopi Wladislaviensis et Nicolai Lassoczky decani Cracoviensis, qui die altera praecedenti ⁵⁾ ad praedictam

¹⁾ foedere *Cod. Lis.* ²⁾ Cliviae *Ed. Lips.* ³⁾ Rocembegski *Ed. Lips.* ⁴⁾ Meinhardo de Nowadomo *Ed. Lips.* (de Hradec). ⁵⁾ qui pridie *Cod. Kost.*

conventionem venerant, ingressus, illud depraedatus est. Deinde in monasterium, aliaque loca procedens, in quibus Iohannem de Konyeczpolye cancellarium et Iohannem Glowacz de Oleschnicza Regni Poloniae marsalcum, quos hostes suos astruebat, suspicabatur esse ¹⁾, omnia eorum bona diripuit: eo enim animo advenerat, ut praefatos cancellarium et marsalcum, quos magis videbat obstare suis conatibus, occidisset ²⁾; ipsi autem per eiusdem Spithkonis consiliarios certiores de suis machinationibus facti, in castrum se contulerant. Dum igitur spoliis et direptionibus plura loca et hospitia vastasset, ex oppido cum suis in campum descendit et circa locum patibuli castra sua posuit. Wladislaus autem Rex de consilio baronum suorum repente contra illum, tantam pestem rei publicae extincturus, processit: qui videns se certamen effugere non posse, statione prima quasi iniquo loco derelicta, ad finem villae Grothniki, ubi fluvius Nida circumfluit, se recepit, eo proposito, ut alveus Nidae a parte una illum tutaretur, castrisque illic collocatis, primum ea curribus, deinde vallo et fossa communit. Rex autem maturandam sibi pugnam, antequam fossas in altum extrueret ³⁾, putavit: propter quod omni celeritate illum aggreditur. Nec deerant plerique ex baronibus, qui dum iam in conspectu erat Spithko, ne pugna cum eo iniretur, dissuadebant, astruendo magnam proventuram iacturam ⁴⁾, si inermes cum armatis pugnaverint. Hincza de Rogow genere Dzyaloscha et Dobeslaus de Szekocziny genere Odrowansch, ducatum pediti praestando, castra Spithkonis dirumpunt, a quibus maior pars copiarum Spithkonis obtrita est, et disruptis, disiectisque curribus, equites et pedites sui saeva crudelitate trucidantur. Ipse vero in multos impetum facit, sed per plures lanceas et sagittas balistarum transfossus, equo prolapsus, spiritum exhalat. Mandat illico Rex, ut peditum parcatur multitudini, coacti enim rure relicto, arma sumpserant: reservantur itaque multi vitae, quos vel gladius vel fluvius Nida, in quo glomerati suffocabantur, non absumpserat ⁵⁾. Deinde locato contra illum iudicio, querela de suis forefactis per Warsium de Ostrow castellanum Lublinensem proponitur, trina vocatione adhuc palpitans citatur, deinde sententia baronum, sed et ⁶⁾ sui soceri Dobrogostii de Schamotuli castellani Posnaniensis, cuius filiam habebat in uxorem, velut hostis patriae condemnatur. Funus illius triduo omnibus spoliatum tegumentis, in eo loco, in quo occisus est, iacebat, donec mandato Regis consorti suae Beatrici, illud fletibus dare sibi deprecanti, redditum est, quod in parochiali ecclesia in Pyasek sepulchro condidit. Iussu insuper Regis altera die castra, quae erant in eius tenuta, Melsthin et Rapsthin, circum-

¹⁾ fuisse *Cod. Kost.* ²⁾ occideret *Cod. Kost.* ³⁾ erigeret *Cod. Kost.* ⁴⁾ sequituram cladem *Cod. Kost.* ⁵⁾ non absumpsit. *Cod. Kost.* ⁶⁾ etiam *Cod. Kost.*

vallantur, ne ea forenses et hostes Regni, cum quibus conspirasse dicebatur, occuparent; tandem castrum Rapsthin Regi deditur, castrum vero Melsthin Rex obsidione solutum relictæ suæ restituit. Ita vir clara familia ¹⁾ ortus, sceleratæ mentis suæ poenas pendit feria quarta in die Sancti Floriani, cuius meritis et intercessione pestifera lues et civile bellum subito unius hominis morte suffocata sunt. Creditus est Spithko præfatus non malevolentia aut pertinacia, sed cerebri debilitate facinus huiusmodi peregrisse, et Communionem utriusque speciei necessariam ad salutem credidisse; pro quo a Sbigneo episcopo Cracoviensi graviter et paterne correptus, dum nihilominus pertinaciter correctionem ²⁾ abnueret, censuris ecclesiasticis illum percellere non distulit, sed et communionem regii consilii et baronum per processus publicos illi interdixit: qua verecundia permotus, in choleram excandescens, et ultionem de præfato episcopo ³⁾, cum quo etiam privatas et diurnas lites pro nepte sua Hedvigi Xyanszka ⁴⁾, eiusdem Sbignei episcopi nepoti Sbigneo desponsata, et quæ in altum invidentium suasionibus prodierant, seitus fuit contraxisse, sumere ⁵⁾ sperans, exercitualiter in conventionem præfatam descenderat ⁶⁾, ratus illic præfatum episcopum reperturum; verum quia ipse episcopus de suis conatibus iam avisatus, in Cracovia remanens, a conventionem ipsa abstinebat, in suos fratres et amicos saevitiam suam extendere satagens, vitam et suam et suorum posuit in discrimen: de quo non tam illi, quam quibusdam baronibus, suis consiliis et promissionum fomentis propositum suum et laudantibus et adiuvantibus, reor succensendum. Motus autem Wladislaus ⁷⁾ regia pietate, Praelatis et baronibus Regni id a sua Maiestate expetentibus, et sententiam contra eundem Spithkonem latam cassavit, infirmavit et extinxit, et tam filios suos ⁸⁾ quam omnes successores ⁹⁾ ad singulos honorum nobilitatum et dignitatum gradus, quacunque transgressione præfati Spithkonis non obstante, restituit, et culpam atque facinus suum penitus abolevit. Variæ autem super ea ¹⁰⁾ occisione edebantur opiniones: quidam iure caesum dicebant, sentinamque quandam Regni succisam esse lætabantur, creaturam ¹¹⁾ plures fluctus ni foret ¹²⁾ oppressa; quidam amentem, ut erat, excusabant, dolendo ¹³⁾, quod ipsius amentia non ad sui ipsius tantum, sed etiam ad multorum aliorum perniciem valuisset, agrestiumque mortem, qui imperio suo resistere non ausi, eum secuti fuerant, omnium,

¹⁾ claræ familiae *Cod. Kost.* ²⁾ correctionem *Cod. Kost.* ³⁾ episcopo Cracoviensi *Ed. Lips.* ⁴⁾ Craszka *Cod. Przez.* ⁵⁾ summopere *Ed. Lips.* ⁶⁾ accesserat *Cod. Przez.* ⁷⁾ Rex Wladislaus *Ed. Lips.* ⁸⁾ eius *Cod. Lis.* ⁹⁾ successiones *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ super eius *Cod. Lis.* ¹¹⁾ commoturam *Cod. Lis.* ¹²⁾ nisi fuisset *Ed. Lips.* ¹³⁾ dolendum *Ed. Lips.*

quae acturus erat, ignari, maxime miserebantur a nonnullis, quod se in apertum discrimen et suos, nulla impellente necessitate, suapte proiecerit et nedum miseratione dignus habitus est, sed insuper exprobrationibus onerabatur. Non minores in Maiori Polonia erant, sed pene iidem motus. Abraham enim de Zbanschin ¹⁾ iudex Posnaniensis favens Bohemiae sectae, plures sacerdotes sectam huiusmodi practicantes in Zbanschin ²⁾ tenebat, quorum doctrina pestifera plures mortales et praesertim simplices et ignari inficiebantur. Stanislaus autem Czyolek ³⁾ episcopus Posnaniensis in humanis agens, omni sua diligentia pontificali ad eliminandam sectam huiusmodi erat intentus: propter quod et ipsum Abraham et presbyteros de haeresi suspectos ad praesentiam sui evocabat. Praefatus autem Abraham stipatus fratrum et amicorum multitudine veniens, non solum presbyteros citatos defendebat, sed etiam multis contumeliis et probris tum ipsam Stanislaum episcopum, quam Praelatos et Canonicos suos Posnanienses, sibi pro defensione fidei constanter adhaerentes, notabat, nonnullis acrius in eum invehentibus mortem minitendo: propter quod ⁴⁾ ipse Stanislaus episcopus tam ipsum Abraham, quam omnes presbyteros haeresim Bohemicam dogmatizantes, censuris ecclesiasticis excommunicare non desiit, et locum oppidi Zbanschin ⁵⁾ ecclesiastico supposuit interdicto; veritusque sibi a praedicto Abraham et suis imminere periculum, ex diocesi sua Posnaniensi egressus, in Cracoviam se contulit, et illic velut in loco sibi tuto aliquanto tempore habitavit. Sed non deerat pietas divina, quae Abraham Zbanschky a via erronea ignominiae casu revocaret. Dum enim idem Abraham satis notabiles gentes, cum Duce Henrico Glogoviensi pugnaturus, collegisset, commisso praelio, quamvis esset superior et numero et robore hostili exercitu, victus est et in fuga gravi vulnere accepto ⁶⁾ captus, et licet a captivitate solutus, creditus fuisset mores Deo odibiles et fidei sanctae contrarios dimisisse, utpote qui a propitio Deo correctus, non valuit tamen vindex Dei gladius eius efficere correctionem, sed in eadem, qua ante perstitit opinionum suarum pertinacia et tenore. In aliis quidem rebus vir singularis ingenii erat, et in consulendo ⁷⁾ pro re publica, praeter coronationem Wladislai, quam visus est dissuasisse, partes meliores sequebatur, ut dolerent omnes boni ingenium tam industrium et callidum ad illa haeresis studia convertisse. Andrea deinde Bynski ⁸⁾ in sedem Posnaniensem post mortem Stanislai Czyolek succedente, Abraham ipse solitam exercebat adversus ecclesiasticas ordinationes rebellionem: propter quod et ipse Andreas episco-

¹⁾ Sbaşzin *Cod. Kost.* ²⁾ Zbaşchyn *Ed. Lips.* ³⁾ Ciolek *Cod. Kost.* ⁴⁾ quapropter *Ed. Lips.* ⁵⁾ Zbaşchyn *Ed. Lips.* ⁶⁾ excepto *Cod. Przez.* ⁷⁾ concludendo *Ed. Lips.* ⁸⁾ Brinski *Ed. Lips.*

pus super illum anathematis feriebat mucrone, sed et fratres, familiaresque sui publicis concertationibus cum illo dimicabant, fuissetque quodam tempore in praetorio civitatis Posnaniensis ab illis occisus, nisi a caeteris nobilibus illic praesentibus enixius extitisset ¹⁾ defensatus. Amplius autem Andreas episcopus Posnaniensis gliscentem et orientem extincturus haereticum, noningentorum hominum habens equitatum, oppidum Zbanschin ²⁾ obsidione vallat, nec prius solvit, donec quinque haeretici sacerdotes sibi praesentati sunt per cives, quos Posnaniam abductos ³⁾, instaurato iudicio, cremavit. Ab eo quoque tempore sacerdotes caeteri pavore correpti, clandestine in Bohemiam diffugiunt, et ipse Abraham paucis temporibus supervivens, rebus humanis est absumptus. Post cuius mortem omnis labes et suspicio haeretica in regione et diocesi Posnaniensi penitus est eliminata et purgata.

Duo incendia Cracoviae.

Urbs Cracoviensis eo anno duplex incendium pertulit: unum feria quarta Quatuor temporum Pentecostes, sub quo tres plateae ⁴⁾: Sutorum, Sancti Stephani et Iudaeorum; aliud vicesima tertia Iulii, sub quo platea Sancti Nicolai et suburbana ⁵⁾ eius conflagrarunt.

Conventio de pace inter Albertum Romanorum et Wladislaum Poloniae Reges concludenda. Cometes apparet.

Facta est in festo Pentecostes anno eodem conventio pro concludenda pace inter Albertum Romanorum et Hungariae ⁶⁾, et Wladislaum Poloniae, Reges; ad quam dum Reges venire personaliter non possent, Praelati et barones utriusque Regni conveniunt: nomine Regni Poloniae Sbigneus Cracoviensis, Wladislaus Wladislaviensis, episcopi, Nicolaus decanus Cracoviensis, Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis, Iohannes de Konyecz-polye ⁷⁾ Regni Poloniae cancellarius; ex parte vero Regni Hungariae Simon episcopus Vesperimiensis ⁸⁾, Dionysius ⁹⁾ Agriensis episcopus, Caspar Schlik ¹⁰⁾ cancellarius, Iohannes de Peren et alii; nomine autem Eugenii Papae

¹⁾ fuisset *Ed. Lips.* ²⁾ Zbaşchin *Ed. Lips.* ³⁾ deductos *Ed. Lips.* ⁴⁾ plateae videlicet *Cod. Przez.* ⁵⁾ suburbia *Ed. Lips.* ⁶⁾ Romanorum Regem *Ed. Lips.* ⁷⁾ Konyecz-pole *Ed. Lips.* ⁸⁾ Vesperciensis *Cod. Przez.* ⁹⁾ Vesperiensis *Cod. Lis.* ¹⁰⁾ Szlyk *Cod. Calv. Slit Cod. Przez.*

accesserat illic Johannes Tarentinus archiepiscopus, exposit in Cardinalem promotus, volens inter utrosque mediare. Dum autem partes ambae in Lubowlya oppido convenissent et multis diebus de pace tractatum esset, dum sine praesentia Regum certa et commodosa ¹⁾ pax concludi non posset ²⁾, treuga ampliori firmata, dies Nativitatis Sanctae Mariae pro conventionem personali Regum designatus et conclusus est, ita ut Rex Poloniae in oppidum suum Byecz, Rex vero Hungariae in oppidum suum Barduyow ³⁾ descenderent, exposit in aliquo loco intermedio conventuri. Apparuit autem tunc stella cometes inter Occidentem et Meridiem, caudam et faciem ad Meridiem dirigens, et duravit citra ⁴⁾ unum mensem, mutationem Regnorum, Romani videlicet, Hungariae et Bohemici, mortem vero propinquam Alberti Romanorum et Hungariae Regis suo exortu portendens.

Schisma in Concilio Basiliensi. Unio Ecclesiae orientalis cum occidentali.

Sub idem tempus Eugenius Papa quartus plurimum cum Concilio Basiliensi de praeceminentia dissidebant, nec deerant utrique fortissimae rationes ingeniorum altitudine in suam opinionem attractae ⁵⁾. Tractabat Eugenius in civitate Florentina orientalis Ecclesiae cum occidentali unionem: nam et Imperator et Patriarcha Constantinopolitanus et omnes Graecae ⁶⁾ obedientiae Praelati maiores personaliter Florentiam in praedicti Eugenii galeis, expensis et impensis venerant, qui per suos oratores notabiles in Concilium venire Basiliense per bullas aureas etiam iuramento firmatas repromiserant. Dum igitur huiusmodi tractaretur unio, Concilium Basiliense ad depositionem suam procedere, et eum per publicas citationes vocare coepit: quibus ipse irritatus Concilium dissolvit, et primum in Ferrariam, ubi tunc habebat curiam, et ubi Graeci primum descenderant ex Venetiis, deinde in Florentiam transtulit. In Concilio vero Basiliensi dissidium horrendum provenerat: nam hi qui favebant Eugenio et nationi Italicae, pro futuro Concilio pro unione Graecorum, eligebant Florentiam vel Utinum ⁷⁾; alii vero, qui erant sibi infesti et nationi favebant Gallicanae, eligunt Avinionem, et in una sessione quaelibet pars suum pronuntiat et publicat decretum, non sine magno scandalo et discordia, quasi putares unam alteri vim inferre debere, quae absque dubio illata fuisset, nisi civitas Basiliensis armata venisset in ecclesiam et pacem persuasisset. Ita Latini dum Grae-

¹⁾ comoda *Ed. Lips.* ²⁾ non potest *Ed. Lips.* ³⁾ Bardiow *Cod. Kost.* ⁴⁾ circa *Ed. Lips.* ⁵⁾ tractatae, *Ed. Lips.* ⁶⁾ gentes *Ed. Lips.* ⁷⁾ Urbinum *Cod. Kost.*

eos unire cupiunt, ipsi pestifero schismate dividuntur ¹⁾. Ab eo enim tempore durior differentia et quasi quaedam hostilitas inter Concilium et Papam consurrexit: propter quod Iulianus tituli Sancti Angeli Cardinalis in eodem Concilio Praesidens et Legatus, pluresque alii Cardinales, Concilio deserto, in Florentiam se conferunt; hi vero qui in Concilio remanent, per publicum decretum Eugenium Papam primum ab administratione suspendunt, deinde simili decreto a Papatu deponunt et Amadeum ²⁾ Ducem Sabaudiae in Papam eligunt, quem Felicem quintum vocant. Cum autem tam Eugenius quam Felix pro corroborando statu suo multos creassent ³⁾ ex plurimis viris praestantibus lectos Cardinales, Sbigneus Cracoviensis episcopus per utrumque in Cardinalem fuit creatus et promotus, et uterque illum ad se suamque partem rapere festinabat ⁴⁾. Post multas autem disputationes cum Graecis super processione Sancti Spiritus a Filio, de purgatorio, aliisque articulis, in quibus occidentalis Ecclesia cum orientali discordabat, habitas, tandem unio plena secuta et firmata est, et omnes difficultates et differentiae concordatae. Patriarcha Constantinopolitanus Ioseph altera die post factam unionem moritur, et in ecclesia fratrum Praedicatorum Florentiae sepelitur. Imperator cum aliis Praelatis Graeciae et Russiae ⁵⁾ domum reversus, unionem publicat et insinuat, quam pauci Graecorum commendabant, multi irridebant et sigillabant. Ut autem firmior esset huiusmodi unio, Eugenius duos ex Praelatis Graeciae Doctores et prudentiores creat Cardinales, videlicet Bessarion ⁶⁾ episcopum Nicaenum et Isidorum archiepiscopum Kyoviensem. Bessarion ⁷⁾ Romae remansit, Isidorus Constantinopolim deferendo Cardinalatus insignia, rediit. Vigeabant tamen inter Eugenium et Concilium Basiliense multae differentiae, et unus alterum pluribus confundebat epistolis, multi Reges et Principes catholici usque ad obitum Eugenii subtrahebant utrisque ⁸⁾ obedientiam, et neutralitatem annis aliquot observabant, quae a nonnullis animorum appellabatur suspensio.

Turci Russiae invadunt. Albertus Imperator moritur.

Festò Nativitatis Sanctae Mariae adveniente, quamvis Wladislaus Poloniae Rex iuxta conventa venisset personaliter in Byecz, ad tenendam conventionem personaliter cum Alberto Romanorum et Hungariae Rege pro pace concludenda: ipse tamen Albertus nullatenus venire potuit. Turcorum

¹⁾ scinduntur. *Ed. Lips.* ²⁾ Amadeum *Ed. Lips.* ³⁾ crearent *Cod. Præz.* ⁴⁾ destinebat. *Ed. Lips.* ⁵⁾ Graecis, Russiae etc. *Cod. Calv.* ⁶⁾ Visarion *Ed. Lips.* ⁷⁾ Visarion *Ed. Lips.* ⁸⁾ uterque *Cod. Præz.* utriusque *Ed. Lips.*

enim Caesar cum magno et forti exercitu veniens, occupata et in ditionem suam tota redacta Rascia, castrum Smiderow ¹⁾, quod Despotus noviter supra Danubium magnis sumptibus aedificaverat et viginti quinque turribus muniverat, obsedit. Ad repellendum itaque illum ²⁾ ab obsidione, Albertus Rex precibus Despoti Rasciae Stephani sollicitatus et victus lacrimis, collecto ex Hungaris et suis Austrensibus ³⁾ exercitu, contra Turcos non expectatis auxiliis processit, ad repellendum illos a praefati castri obsidione. Multis itaque diebus in campo commoratus, videns animos Hungarorum et timidos et pusillanimes ad congressum ⁴⁾, videns etiam exercitum suum barbarico inferiorem, configere distulit. Turcus vero interim facta pactione cum castri Smiderow ⁵⁾ rectoribus, multis largitionibus illos corrumpens, castro praedicto, situ et munitione fortissimo, potitus est, excoecatoque Despoti filio, cuius sororem in matrimonio habuerat, domum abiit. Tot malis et acerbitatibus animus Alberti Regis tanquam pii et catholici Principis ⁶⁾ afflicto, dum peponibus nimium oblectaretur, valetudinem ⁷⁾ acutam et dysenteriam contraxit, et dum solito assiduo languore vexaretur, in reditu suo de huiusmodi expeditione, in villa archiepiscopi Strigoniensis Langdorf ⁸⁾ supra Danubium sita, in vigilia Simonis et Iudae, condito testamento, decessit et in Alba regali sepultus est: Princeps mitis et modestus et religionis christianae amator ferventissimus, nigro capillo, corpore vegeto et robusto, oculis grandibus, tibiis tenuibus, capite rotundo et decenti, vultu hilari et rubeo, labiis tumentibus, excrescentiam et disproportionem in dentibus habens, quae illi dum ridebat vel loquebatur, aliqualem deformitatem ingerebat ⁹⁾.

Legatio Turcorum ad Poloniae Regem.

Turcorum Caesar Amurathes ad Wladislaum Poloniae Regem notabilem nuntium cum amplissimis donis transmittit, primumque suam amicitiam expetit et ligam atque foedus, deinde sua omnia ad beneplacitum suum offert; postremo quia audierat illum cum Alberto Romanorum et Hungariae Rege bellum gerere ¹⁰⁾, subvenire illi et pecuniis et centum millibus hominum exhibet et promittit. Wladislaus autem Rex nuntio benigne ap-

¹⁾ Sinderoph *Ed. Lips.* ²⁾ illos *Ed. Lips.* ³⁾ Anstriacis *Cod. Lis.* Australibus *Ed. Lips.* ⁴⁾ ad congregiendum *Ed. Lips.* ⁵⁾ Semideroph *Cod. Kost.* Sinderow *Cod. Lis.* ⁶⁾ Regis *Ed. Lips.* ⁷⁾ aegritudinem *Ed. Lips.* ⁸⁾ Landorph *Cod. Kost.* ⁹⁾ ingerebant. *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ agere *Cod. Calv.*

pellato, illum retinere apud se constituit, donec videret, quem finem essent negotia Regni Hungariae, morte Alberti secuta, habitura.

Wladislaus Rex Poloniae in Regem Hungariae eligitur.

Praelati et barones Hungariae ¹⁾ videntes Regnum suum per Turcorum potentiam nullis unquam transactis temporibus plus depressum, timentes, post castrum Smiderow ²⁾ amissionem, ne Turci Regnum Hungariae totaliter occupare contendant, Alberti Regis corpore ecclesiasticae cum debito honore tradito sepulturae, in Buda universi conveniunt, et praesente Elisabeth Regina Alberti relicta, quamvis tunc utero gravida, multis diebus concipiunt ³⁾ et pertractant vias, quem debeant Principem in tot Regni sui calamitatibus in Regem et Dominum assumere, cum Albertus solum duas filias reliquerit, et incertum erat, an Elisabeth esset prolem virilem paritura: in quo etiam casu, antequam puer in virum evaderet, verebantur Regnum eorum per barbaros ⁴⁾ occupari. Facta igitur de multis catholicis Principibus diligenti inquisitione, quamvis se multi deliberatione ⁵⁾ obtulissent, digestis tamen singulis et comparatione singulorum ad invicem facta, Wladislaus Poloniae Rex melior et salubrior, cunctis laudantibus et approbantibus, visus est, nec reperiebatur alius ⁶⁾, qui Regnum Hungariae a superba Turcorum invasione posset aequè vindicare. Consentit itaque Elisabeth Regina, consentiunt omnes, et Wladislaum Poloniae Regem, in Hungariae Regem concorditer eligunt, ea conditione apposita, ut Elisabeth ducat in uxorem, non obstante etiam si filius ex illa ⁷⁾ nasceretur: de quo ordinatur, ut patrimonio suo, Ducatu Austriae et Regno Bohemiae, si annos adolescentiae transcenderet, sit contentus. Qua conclusione ⁸⁾ habita, nuntii ad Regem Poloniae ituri tunc et designantur et designati mittuntur.

Stanislaus Pawlowsky episcopo Plocensi succedit Paulus de Gizicze.

Stanislaus Pawlowsky episcopus Plocensis dum gravatus esset infirmitate, quae vocatur Squinantia ⁹⁾, in Thorun ad medicum descendit; sed paucis diebus absumptis, dum nulla posset prodesse medicina, morte et ipse

¹⁾ Regni Ungariae *Ed. Lips.* ²⁾ Simidoronensis *Cod. Kost. Sniderow Cod. Lis.* ³⁾ multas concipiunt *Ed. Lips.* ⁴⁾ per barones *Cod. Kost.* ⁵⁾ deliberationibus *Cod. Przes.* ⁶⁾ nec reperiebant aliquem *Cod. Przes.* ⁷⁾ ea *Cod. Przes.* ⁸⁾ conditione *Ed. Lips.* ⁹⁾ Squinarvia *Ed. Lips.*

vicesima nona die ¹⁾ mensis Aprilis, postquam annos quatuordecim in pontificatu exegisset, absumptus est et apud fratres Praedicatorum in Thorun ante sacrarium sepultus ²⁾. Post cuius mortem Praelati et Canonici ecclesiae Plocensis, celebrato Capitulo pro electione futuri pontificis, Paulum de Gizicze ³⁾ scholasticum Cracoviensem et Canonicum Plocensem, genere nobilem de domo Gozdawa ⁴⁾, concorditer eligunt per viam compromissi ⁵⁾ in episcopum. Cuius electio fuit per Eugenium Papam quartum et metropolitanum suum Vincentium Gnesnensem archiepiscopum confirmata, et ipse Paulus in ecclesia Cracoviensi fuit in episcopum consecratus per praefatum Vincentium archiepiscopum Gnesnensem: dubitabatur ⁶⁾ enim, an Eugenii quarti tunc iam per generale Consilium Basiliense depositi rata validaque foret confirmatio. Consecratus autem est in festo Sancti Iohannis Evangelistae in diem Solis vicesima septima Decembris cadente, sub praesentia Wladislai Regis Poloniae, et consiliariorum Regni ecclesiasticorum et saecularium numero frequenti congregatorum.

ANNUS DOMINI 1440.

Legati Hungarorum Wladislao Regnum Hungariae deferunt, quod ille certis conditionibus acceptat.

Natalis Domini anni eiusdem diem Wladislaus Rex Poloniae una cum germano suo Kazimiro et genitrice sua Sophia Regina apud Cracoviam exegit, et omnes dies sequentes illic continuando deduxit. In diebus autem Septuagesimae venerunt ad suam Serenitatem Cracoviam solennes Regni Hungariae et Elisabeth Reginae nuntii, videlicet Iohannes Segniensis ⁷⁾ episcopus, Mathko de Thalocz ⁸⁾ Slavoniae et Dalmatiae Banus, Emericus de Marcellis Magister Curiae, Iohannes maior de Peren, et Ladislaus de Palocz ⁹⁾, quibus Wladislaus germanum suum Kazimirum cum pluribus Praelatis et baronibus suis in obvium extra civitatem transmittit, et illos in hospitiiis honestissimis collocari et omnibus necessariis splendide et copiose procurari disponit. Venerunt etiam cum nuntiis praedictis Michael Orszak ¹⁰⁾, Reinoldus et alii plures milites et adolescentes Hungariae, item nuntii ¹¹⁾ Ulrici Comitis Ciliae, item civitatum Cassoviae, Bartwae ¹²⁾,

¹⁾ XXVIII. die *Ed. Lips.* ²⁾ sepultus est. *Ed. Lips.* ³⁾ Gysycze *Cod. Calv.* ⁴⁾ Gozdawa *Cod. Lis.* Gordawa *Ed. Lips.* ⁵⁾ compromissionis *Ed. Lips.* ⁶⁾ dubitatur *Ed. Lips.* ⁷⁾ Seginensis *Ed. Lips.* (Iohannes de Dominis). ⁸⁾ de Falocz *Cod. Lis.* de Talencz *Ed. Lips.* (de Thalocz). ⁹⁾ de Polocz *Cod. Lis.* de Palencz *Ed. Lips.* (de Palocz). ¹⁰⁾ Orschate *Cod. Lis.* ¹¹⁾ nuntius *Ed. Lips.* ¹²⁾ Bartwae *Ed. Lips.*

Luboczae ¹⁾ et aliarum consules et seniores, quos similiter Wladislaus Rex benigne excipit et honorat. Nuntii itaque Reginae et Regni Hungariae praedicti pluribus diebus cum Wladislao Rege, Praelatis et baronibus Poloniae, qui tunc in magna multitudine Cracoviam convenerant, privatos ingreduntur tractatus, dari sibi Wladislaum in Regem postulant ²⁾, conditiones plures adiiciunt. Res ipsa magna deliberatione per Praelatos et barones Poloniae calculatur: quamvis enim prima facie Wladislao Poloniae Regi molestum videretur, patrio Regno deserto Pannonicum suscipere, parum quoque gratum matrimonium propter Regnum subire, detulit tamen rem ad concilium ³⁾, staturus eo, quod plures censuerint. In consiliariis quoque monstrosa consurgebat varietas: quibusdam enim inutile visum est et rei publicae Regni Poloniae plurimum damnosum, proprium Regem et haeredem alteri dare Regno, et duo Regna difficile et male per unum Regem disponi ⁴⁾. Horum votum et rationes fortiter persuadentes sequebatur Wladislaus Rex, et moleste ferebat, nativo Regno relicto alterius gubernationem assumere, praesertim cum intelligeret, Elisabeth Reginam, feminam iam provectam, sibi adolescenti pro consorte ducendam esse. Aliis vero, parti videlicet maiori et saniori, visum est, quibuscunque causis non attentis, Regnum Hungariae oblatum suscipere ex eo solo respectu, ut fides catholica et Regnum Hungariae ab invasione Turcorum posset defendi, faciliusque ⁵⁾ concludebant pro defensione Regni Hungariae, quam eo per Turcos occupato, pro Regno Poloniae cum Turcis dimicare ⁶⁾. Vicit itaque publica utilitas privatam, et maioris partis (ut semper consuevit ⁷⁾ sententia valuit; ad explorandas insuper voluntates populares Paulus Woyniczky de Senno ⁸⁾ ad Hungariam missus, at illè convenientia populi studia ambasiatorum precibus annuntians, fidem legationi et dando consensui accumulaverat. Dum igitur conditiones multae et fere omnes utrinque concordatae essent, nuntius celer ⁹⁾ ex Hungaria cum literis ad ambasiatores ¹⁰⁾ Hungariae advenit significantibus ¹¹⁾, Elisabeth Reginam Hungariae in die Sancti Petri ad vincula in castro Comarno ¹²⁾ filium peperisse et Ladislaum vocasse; quae novitas Wladislai Regis et consiliariorum Poloniae animos, ut Regnum susciperet, penitus avertit, tantaque commutatio ex ea novitate in animos Regis et consiliariorum incessit, ut omnes rem simpliciter deserendam decernerent. Unde et ambasiatoribus Hungariae nude aperteque responsum est: non posse amplius in aliquam conclusionem cum illis, ex-

¹⁾ Luboczae *Ed. Lips.* ²⁾ postulantes *Ed. Lips.* ³⁾ in consilium *Ed. Lips.* ⁴⁾ administrari. *Cod. Kost.* ⁵⁾ satiusque *Ed. Lips.* ⁶⁾ militare. *Cod. Calv.* ⁷⁾ ut solet *Ed. Lips.* ⁸⁾ Winiczki de Sieuas *Ed. Lips.* ⁹⁾ Heder *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ legatos *Cod. Lis.* ¹¹⁾ significans *Ed. Lips.* ¹²⁾ Comorano *Cod. Lips.* Cormano *Ed. Lips.*

stante haerede, convenire. Oratores vero Regni Hungariae fortius urgebant rem consummationi mandare, obtuleruntque plenum et singulare mandatum Reginae et Regni, in casu nativitatis filii posse singula concludere. Agitantur itaque novi tractatus, et divisio Regni Poloniae consiliariis, maior pars obtinet ¹⁾, ut nativitate filii et haereditis non obstante, Wladislaus Rex electioni de se ad Regnum Hungariae factae consentiat. Vincitur itaque Wladislaus Rex tam suorum consiliariorum suasu, quam oratorum Hungariae precibus, et domitis affectibus, radicitusque convulsis, supplicationi utrorumque et consilio, licet opinioni suae atque sensibus adverso, fidei et religionis orthodoxae charitate atque pietate impulsus, Regnum Hungariae accipere consentit, his conditionibus interiectis: Prima, ut illud ab invasione Turcorum tueatur, et defendat; Secunda, ut Elisabeth accipiat in uxorem et filias duas eius desponset dignis viris, dote convenienti assignata, filium vero eius posthumum Wladislaum pro adeptione Regni duntaxat Bohemiae, dum adoleverit, omnibus modis adjuvet ²⁾; Tertia, ut filii Wladislai Regis, quos ex Elisabeth suscepit, Regni Hungariae sint haeredes: quibus non exstantibus, Wladislao mortuo, filius Alberti posthumus Ladislaus in Regnum Hungariae succedat. His conditionibus concordatis et firmatis in die Dominica Reminiscere in ecclesia cathedrali Cracoviensi missa solenniter celebrata, omnes oratores Hungariae veniunt, et facta oratione in Latino per organum Iohannis episcopi Segniensis gravi et diserta, Wladislao Regi electionem uniformem Reginae, Praelatorum, baronum, totiusque communitatis Regni Hungariae, de eo factam insinuant et publicant, et flexis cum magna lacrimarum effusione genibus, nuntio Imperatoris Turcorum praesente, orant et supplicant, quatenus electioni taliter de se factae consensum det, et Regnum Hungariae acceptet. Wladislaus autem Rex brevi oratione ad illos habita ³⁾, in qua contentum se Regno Poloniae nativo, et nunquam extera Regna ambivisse, pulchro ⁴⁾ sermone deduxit; sed ne videretur divinae resistere ordinationi, Regnum praedictum ad honorem omnipotentis Dei et eius Genitricis Virginis Mariae, totiusque coelestis Hierarchiae, pacem et defensam fidelium, barbarorum exterminium, non sine lacrimarum imbre acceptat. Fit de huiusmodi acceptatione laetitia, Te Deum laudamus per universas ecclesias canitur, et nocte sequenti campanis ubique resonantibus, ignes validi per universam urbem accenduntur. Addens Wladislaus Rex Poloniae praefatus: non se de propriis virtutibus aut viribus, sed divino tantummodo suffragio confisum, nec

¹⁾ concludit *Ed. Lips.* ²⁾ adjuverit *Ed. Lips.* ³⁾ facta *Ed. Lips.* ⁴⁾ publico *Cod. Kost.*

ulla cupiditate dominandi, sed christianae rei publicae duntaxat compassione diadema Regni Pannonici acceptasse.

Elisabeth Regina electioni Wladislai non consentit atque oratores Hungariae ex Polonia redeuntes captivat.

Oratores Regni Hungariae, acceptis a Wladislao Rege Poloniae regalibus et amplissimis muneribus, licentia etiam ab ipso petita et obtenta, laeti ad Hungariam tres revertuntur, videlicet Mathko Banus, Emericus de Marcellis et Iohannes de Peren, duobus, videlicet Iohanne episcopo Segniensi ¹⁾ et Ladislao de Paloucz ²⁾, circa Wladislaum Cracoviae remanentibus, qui Wladislaum Regem tanto celerius Budam conducerent. Quanto igitur celeriori gressu possunt, Mathko Banus et Emericus de Marcellis (Iohannes enim de Peren in castris suis Scharisz ³⁾ et Fisura remanserat) ad Elisabeth Reginam in Comarno agentem properant et in Conductu Paschae in Comarno venientes, ei ⁴⁾ omnia per eos gesta exponunt et declarant, credentes se magnam apud illam gratiam meruisse. Verum ipsa, ut iam erat Almannonum, et signanter Australium et Comitis Ciliae Ulrici seducta consiliis, ita etiam mentem suam mutaverat, sed mutationem suam tectam tenebat. Exaudit is igitur praefatis suis ambasiatoribus, eos statim cum omnibus rebus et familia captivat, personae eorum alligantur vinculis et res distrahuntur. Declarat se ipsa Regina Elisabeth per illam captivacionem et per literas suas nobilibus et civitatibus Hungariae missas, conclusiones ambasiatorum Regni et suorum acceptare nolle, quinimo velle ipsis toto nisu resistere. Fit in Regno Hungariae magnum schisma, quibusdam Wladislao Regi Poloniae, eorum Regi electo ⁵⁾, quibusdam Elisabeth Reginae et filio ⁶⁾ suo adhaerentibus, Regnoque Hungariae perniciose ⁷⁾ divisione scisso ⁸⁾, variae erant nobilium et popularium voluntates, res quoque in tam monstrosum prolapsa fuit dissidium, ut cognatis fratribus et amicis dissidentibus ⁹⁾, in seditionem et bellum civile spectare ab universis Pannonia videbatur.

¹⁾ Seginensi *Ed. Lips.* ²⁾ Palancz *Cod. Lis. Palencz Ed. Lips.* ³⁾ Szarzynsch *Cod. Calv.* ⁴⁾ veniunt et ei *Cod. Przez.* ⁵⁾ electo faventibus *Cod. Przez.* ⁶⁾ Reginae ex consilio *Cod. Kost.* ⁷⁾ perversa *Cod. Przez.* ⁸⁾ scissione diviso *Ed. Lips.* ⁹⁾ dissolventibus *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn
**Nuntii Wladislai Regis ad Elisabeth Reginam cum muneribus missi, audita
 captivitate oratorum Hungariae, retrocedunt.**

Remiserat ¹⁾ autem Wladislaus Poloniae Rex duos nuntios, Sandivogium de Ostrorog palatinum Posnaniensem et Iohannem de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarium, ad praefatam Elisabeth Reginam cum regalibus muneribus et certis intimationibus et mandatis, qui dum iam non longe a Comarno ²⁾ agerent, audientes ³⁾ Mathkonem et Emericum captos, presserunt gradum, nec transire in legatione eis commissa, etiam sub salvo conductu, quem eis praefata Elisabeth Regina offerebat, auderent, et re magis infecta retrocedunt, Simone episcopo Agriensi progressum ulteriorem dissuadente. Creditum est a pluribus, quodsi praefati Sandivogius palatinus et Iohannes cancellarius ad praefatam Elisabeth Reginam ivissent et ei mandata Wladislai Regis exposuissent, eam a pravo revocassent consilio et ad tenendas conclusiones suorum ambasiatorum induxissent, nec fuisset futuris malis, quae secuta sunt, aperta via.

**Sigismundus Magnus Dux Lithuaniae a suis, quod in eos crudelissime saeviret,
 occiditur.**

Wladislaus Poloniae Rex nihil hac novitate motus, expeditionem suam et transitum in Regnum Hungariae, instigantibus Iohanne Segniensi ⁴⁾ episcopo et Ladislao de Paloucz ⁵⁾ maturat, licet multis Praelatis et baronibus Poloniae dissuadentibus. Interim autem aliud novum iter Wladislai Regis in Regnum Hungariae retardans et quasi perimens, exortum est: nam Dux Iwan Czarthorysky ritus et generis Ruthenici, cum nonnullis Lithuanis et Ruthenis conspirationem contra Sigismundum Magnum Ducem Lithuaniae facit; magnam enim et crudelem in subditos stragem edens, metu et acerbitate poenarum caeteros in fide continebat, eo quoque anno insigniores barones caedi destinaverat, festo Paschae transacto ⁶⁾ suam in illis executurus tyrannidem. Coniurationem autem maxime occulendam ducebant, ne secreto prodito, antequam res consequeretur effectum, insidiis depalatis, quod propediem et horam, si cunctatiores forent, accidere verebantur, coniurati ducerentur ad poenam: unde omnem dilationem veluti sibi periculosam et fatalem perosi, ad perficiendum tyrannicidium omni studio et conatu ar-

¹⁾ Praemiserat *Cod. Przes.* ²⁾ Cormano *Ed. Lips.* ³⁾ cupientes *Ed. Lips.* ⁴⁾ Seginensi *Cod. Kost.* ⁵⁾ Palencz *Cod. Kost.* ⁶⁾ peracto *Cod. Przes.*

mati et accensi conveniunt. Die itaque Dominico Ramis Palmarum, dum praefatus Sigismundus in Trokky castro ¹⁾ audiret divina, et curiales sui essent officiorum divinatorum in ecclesia parochiali audientia occupati, in cubiculum suum occultatis sub veste mucronibus ingressus, in praefatum Ducem Sigismundum cum suis complicibus irrumpit, et multis affectum vulneribus interfecit, crudelissime in eum, ac plus quam barbarorum ritu degrassatus, corpus suum extra castrum in vehiculo sine ductore emittit, castrum et thesauros occupat. Barones ²⁾ Lithuaniae in ecclesia Vilmensi corpus cum debito honore sepeliunt et in uno sepulchro cum Duce Magno Withawdo recondunt. Fertur Dux ipse Sigismundus sortilegiis et Pythonissis fuisse deditus, iuxta quarum praenosticationem ³⁾ multos occidebat insontes: propter quod creditur mortem illam, permittente iusto Deo, incidisse, fecitque miserando suo occasu intelligi, quantum sibi adiumenti Pythonissae praestiterint, quatenus suo exemplo caeteri deterriti, fide potius quam fallacibus daemoniorum auspiciis suas actiones disponant. Nec solus Dux Czarthorysky destinatum et iam ⁴⁾ opere patratam in Sigismundum caedem gessit: creditum enim est et fama prodente vulgatum, barones Lithuaniae fere singulos, et quod detestabilius est, etiam maximis et honoratis officiis suo beneficio promotos, coniurationis huiusmodi extitisse participes atque conscios, et necem Sigismundi Ducis sui eo quo accidit ordine meditato. Profundae siquidem fuerat vir tum saevitiae tum avaritiae, pronus ad cuiuscunque et quacunque de causa supplicium, spoliolum atque necem, statura mediocris, sermone rarus, sectator luxuriae, ira praecipuus et turbidus, habendi cupidus, felicior aliquanto visus est mihi, si cecidisset ⁵⁾ in acie, ut potius hostilis praeda, quam subditorum victima fieret, non magnae solum, sed etiam callidae inopinataeque saevitiae, qui quoslibet accusatos, velut novarum rerum molitores et in caput suum extrema molientes, spoliis et rerum omnium expilatione, deinde captivitate, ad extremum nonnunquam morte et cruciatibus in quaestionibus perprius habitos et in se poenarum acerbitate mentitos, afficiebat. Nihil tamen ei ⁶⁾ haec saevitia ⁷⁾ tutior fuit, quin a propriis interiret ⁸⁾, et nisi mature interiisset, de multorum Boyarorum Lithuaniae capite in necem ab eo festo Paschatis consummato, actum foret. Post dies enim octo Paschae, seniores ⁹⁾ plures ex maioribus Lithuanorum ad supplicium et ad mortem rapi, bonaque eorum expilari disponebat, sanguinem humanum ferarum silvestrium cruori, sua-

¹⁾ in castro Iuski *Ed. Lips.* ²⁾ Barones vero Lithuaniae *Cod. Lis.* ³⁾ iuxta quorum prognosticationem *Cod. Kost.* ⁴⁾ destinato animo etiam *Ed. Lips.* ⁵⁾ si occidisset *Ed. Lips.* ⁶⁾ Multo tamen et *Cod. Przew.* ⁷⁾ haec sententia *Ed. Lips.* ⁸⁾ interim *Ed. Lips.* ⁹⁾ secuturos *Ed. Lips.*

dentibus Pythonissis, quarum regebatur et dirigebatur consiliis, permixtum litare ferebatur idolis ¹⁾, ad cognoscendos futurorum eventus, et eos, qui vitae suae molirentur insidias, arte et denuntiatione daemonum dignoscendos. Rapiebantur autem sub tempore ²⁾ Principatus sui proceres et Boyari Lithuaniae ad supplicia, quos aliqua vel malignorum vel adulatorum vel rodere aliquid ambientium inceserat delatio, ingeminabantur calumniae, accusationibus omnia referta fervebant.

Lithuaniae primores post occisionem Sigismundi Magni Ducis dividuntur: caeteri Wladislae Regi, alii Michaeli Sigismundi filio adhaerent; castrum quoque Luezsko Dux Boleslaus Switrigal per traditionem occupat.

Occisione Sigismundi Ducis Magni Lithuaniae secuta, Praelati, Principes et barones Lithuaniae dividuntur. Nam Mathias Vilmensis episcopus, Hostik ³⁾, Gastoldus, Moniwid, Petrus Montigerdowicz ⁴⁾, cum aliis principioribus, Wladislaum Regem Poloniae iuxta inscriptiones et iuramenta constituunt in Dominum assumere, et pro eo notabiliora castra occupant; alii vero inferiores, quos Dux Magnus Sigismundus exaltaverat, filium suum Michaellem, quem unicum reliquerat, conantur in Ducem Magnum Lithuaniae sublimare, eorum quoque partes terra Samagittiae sequebatur ⁵⁾. Dux interea Boleslaus Switrigal patruus germanus Wladislai Regis, castrum Luezsko, quod uno ante anno Wladislaus Rex Poloniae Duci Magno Sigismundo resignaverat, et quod Duce Magno Sigismundo mortuo, cedere vice versa in possessionem, sortem et proprietatem Regni Poloniae debebat, de quo erant ipsius Ducis Magni Sigismundi publicae inscriptiones, occupat, Ruthenis, qui in eo erant et sibi mirabiliter afficiebantur, eius possessionem sibi tradentibus: ubi plausus tam Ducis Boleslai Switrigal, quam omnium suorum Lithuanorum et Ruthenorum, necem Sigismundi Ducis immodico celebrantium gaudio, pluribus diebus agitabantur, exultantibus singulis, belluam immanem, qua superstite singuli tam vitae quam fortunae suis extremo pavore, quasi prope horam mortis periculum metuebant, percussi, iusto ⁶⁾ Dei iudicio interiisse.

¹⁾ daemoniis *Ed. Lips.* ²⁾ sub eo tempore *Ed. Lips.* ³⁾ Hoscik *Cod. Lis.* Hostik *Ed. Lips.* ⁴⁾ Montigezdowicz *Ed. Lips.* ⁵⁾ terrae Samogithiae sequebantur. *Ed. Lips.* ⁶⁾ iusti *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Boleslaus Masoviae Dux terram Drohicensem occupat.

Sub eodem quoque tempore Boleslaus Masoviae Dux, terrae Drohicensis et castrorum Mielnik ¹⁾, Bielsko, Drohiczin possessionem apprehendit et illam annis aliquot continuavit. Terra enim praedicta Drohicensis cum castris praefatis donata erat avo suo Duci Ianussio donatione perpetua per Wladislaum Regem Poloniae Lithuanum, de cuius possessione illum Dux Magnus Alexander Withawdus propter quoddam odium, quod habuit contra eum, praeter iustitiam et aequitatem, Wladislao Rege dissimulante, spoliaverat; post mortem autem Ducis Magni Withawdi Dux Magnus Lithuaniae Sigismundus praedicto Boleslao Duci Masoviae, cuius germanam sororem virginem Offkam filio suo Duci Michaeli acceperat in uxorem ²⁾, dictam terram Drohicensem non simpliciter quidem, sed sub conditione restituit, ita videlicet, ut post mortem Ducis Magni Sigismundi eius possessio in praefatum Ducem Boleslaum devolveretur: de quo sibi dedit patentes literas suo ac Praelatorum, Principum et baronum suorum sigillis roboratas. Iure itaque duplici et tam claro praefatus Dux Boleslaus Masoviae innixus, praedictae terrae Drohicensis et castrorum praedictorum possessionem apprehendit.

Dubius Wladislaus Rex eo declinat animum, ut Kazimiro fratre in Lithuaniam misso, ipse coeptum iter in Hungariam perferret.

Morte ³⁾ itaque praefati Ducis Magni Sigismundi vacatio Ducatus Magni Lithuaniae et divisio inter Lithuanos exorta, Wladislaum Regem distrahebant; quid agat, ad quid se convertat, plurimum animo aestuat, et licet tam affectio patriae, quam multorum persuasio illum alliciant, ut Regno Hungariae neglecto, rebus Dominiorum suorum potius provideret, de pace quoque Lithuaniae, de thesaurisque multis per Ducem Magnum Sigismundum derelictis, disponeret, prout erat per notabiles nuntios et literas Praelatorum, Principum et baronum Lithuaniae multipliciter rogatus: perplexitas itaque illum et omnes suos consiliarios magna detinebat. Acerbum quidem erat non providere paci et statui Lithuaniae, acerbius non servare fidem Hungaris promissam, qui et per literas et per nuntios urgebant, ut Wladislaus Rex dignaretur celerius Hungariam intrare, ne aliqua pusillanimitate et Reginae Elisabeth metu Regnum Hungariae acceptum videatur

¹⁾ Miedniko *Ed. Lips.* ²⁾ virginem Orokam duxerat *Ed. Lips.* ³⁾ Mors *Ed. Lips.*

deservisse. Tandem maturo consilio deliberatum ¹⁾, ut et Wladislaus Rex Hungariam ire et coronam Hungariae suscipere non omitteret, et vice sua in Lithuaniam germanum suum illustrem Ducem Kazimirum transmitteret, qui non ut Dux Magnus ibi ²⁾ praesideret, sed ut vicarius et gubernator, donec Wladislaus Rex de ipso Ducatu aliter disponeret. In evidentiam rei huius nunquam eum Wladislaus Rex, aut Praelati et barones Poloniae, verbis aut literis Ducem Magnum nominabant. Scripsit autem Wladislaus Rex Praelatis, Principibus et baronibus Lithuaniae literas, suadendo eis et mandando, ut essent unanimes, pacifici et constantes, et de adventu fratris sui Ducis Kazimiri non dubitarent.

Hiems aspera et fames magna in Polonia.

Erat anno illo in Regno Poloniae et partibus circumvicinis hiems valida et aspera, quae multas arbores fructiferas sua asperitate deleverat, et magnam fecerat in quadrupedibus mortalitatem. Male insuper aestate praeterita frumenta provenerant, et caristia magna ubique vigente, plures mortalium fame tabescentes moriebantur, nonnulli ex pinguedine et superfluitate arborum, quae Polonice Gyemyola ³⁾ vocatur, nonnulli ex aliis herbis, foliis et radicibus panem facientes, vorabant, qui postea aestate adveniente quasi quadam peste infecti moriebantur; nobiles et rustici detrahebant de stabulis antiqua stramina et paleas, et illis utcumque poterant, esuriam et clamorem pecorum et pecudum mitigabant. Nix enim grossissima a festo Sancti Martini descenderat, et toto hiemis et veris tempore usque ad diem Sancti Georgii ⁴⁾ cum intenso gelu durabat, nec erant aut nives, aut glacies, nisi circa festum Sancti Georgii ⁵⁾ dissolutae, praebantque et per terram et per fluviorum alveos euntibus transitum. Unde et ciconiae de calidis advenientes oris, cogebantur pressae frigore hominum domicilia quasi domestica animalia intrare et illic stare, donec resolverentur glacies et nives, et tempus mitius et calidius superveniret. Multae vero aliae aves asperitate hiemis extinctae sunt: hiberna etenim ⁶⁾ glacies usque ad diem Sancti Georgii ⁷⁾ fluvios tenebat ⁸⁾, campos, silvas, montes, colles et saltus quoslibet nives obduxerant.

¹⁾ deliberatum est *Ed. Lips.* ²⁾ illic *Cod. Kost.* ³⁾ Iemiola *Cod. Kost.* ⁴⁾ S. Gregorii *Ed. Lips.* ⁵⁾ S. Gregorii *Ed. Lips.* ⁶⁾ hybernae autem *Ed. Lips.* ⁷⁾ S. Gregorii *Ed. Lips.* ⁸⁾ tenebant *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Wladislaw Regis in Hungariam profectionem multa impediabant, quasi Deo prohibente.

Imminente tempore, quo Wladislaus Rex versus Regnum Hungariae ex Cracovia egredi debbat, quindecima videlicet die post festum Paschae, nives et glacies dissolvi coeperunt; propter quorum dissolutionem ¹⁾ Wladislaus Rex prohibitus est a transitu multis diebus: unde plurimi prudentes et timorati viri iudicabant, transitum regium in Hungariam, propter casus, qui acciderant, felicem exitum habere non posse. Captivitas enim Mathkonis et Emerici per Elisabeth Reginam facta, et eiusdem Reginae in oppositum mutatio, nativitasque infantis Ladislai, occisio Ducis Magni Sigismundi, nivium et glacierym longa continuatio et eorundem in tempore exitus regii resolutio, indicabant coelestem potestatem transitum regium in Hungariam impedire et prohibere voluisse, et eiusdem proposito atque egressui non fuisse. Accedebat adhaec et Wladislaw Regis parum matura aetas, cui nondum genas prima lanugo vestierat.

Isidorus archiepiscopus Kyoviensis, Cardinalis et Legatus Summi Pontificis, cum literis missus, unionem Latinae Ecclesiae cum Graeca denuntians, per Principes Mosquae in carcerem conicitur.

Advenerat in illis diebus ex Italia ab Eugenio Papa quarto Isidorus natione Graecus, archiepiscopus Kyoviensis, Cardinalis noviter creatus et Legatus in Russiam missus, vir prudens, maturus et industrius, ferens secum apostolicas literas seu bullas eiusdem Eugenii sub plumbea, et Constantinopolitani Imperatoris sub aurea, bullis munitas, unionem Latinae et occidentalis Ecclesiae cum Graeca et orientali continentes, lingua quidem Latina scriptas, sed Graeca atque Ruthenica subscriptas. Intravitque praefatus Isidorus Cardinalis et Legatus primum in Sandecz feria sexta Parasceve, ubi per Sbigneum episcopum Cracoviensem fuit hospitio susceptus ²⁾ et omnibus in curia episcopali procuratus et honoratus ³⁾ expensis, et ad celebrandum divina in ecclesia parochiali Sanctae Mariae in Sandecz, et ex post Cracoviae in cathedrali ecclesia more suo Graeco, tanquam Ecclesiae Romanae reunitus et fidelis, admissus. Unio tamen illa Ecclesiae Latinae cum Graeca breviusculo duravit tempore, Graecis et Ruthenis, qui circa illam praesentes non erant, eam irridentibus et con-

¹⁾ resolutionem *Ed. Lips.* ²⁾ receptus *Cod. Kost.* exceptus *Ed. Lips.* ³⁾ ornatus *Ed. Lips.*

temnentibus; unde cum praefatus Isidorus Cardinalis et Legatus ad suos suffraganeos in Russiam et Mosquam ¹⁾ venisset et illam unionem eis ²⁾ praedicaret, persuadens eis de necessitate salutis Ecclesiae Romanae et eius Pontifici obediendum, per Principes Mosquae ³⁾ capitur et in carcerem recluditur ⁴⁾, et omnibus thesauris, quos iam notabiles conquisiverat, spoliatur; ex post tamen de huiusmodi captivitate, favore divino per fugam fuit solutus. Tenor autem huiusmodi literarum apostolicarum erat talis:

„Eugenius Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, Consentiente ad infrascripta carissimo filio Palaeologo Romanorum Imperatore illustri et locum tenente venerabilium fratrum nostrorum Patriarcharum, et caeteris orientalem Ecclesiam repraesentantibus. Laetentur coeli et exultet terra: sublatus est enim de medio paries, qui occidentalem et orientalem dividebat Ecclesiam, et pax atque concordia rediit, illo angulari lapide Christo ⁵⁾, qui fecit utraque unum, vinculo fortissimo ⁶⁾ caritatis et pacis utrumque iungente parietem ⁷⁾, perpetuae unitatis foedere copulante et continente ⁸⁾, post ⁹⁾ longam moeroris nebulam et hanc dissidii diuturni atram, ingratham caliginem, serenum omnibus unionis optatae inbar illuxit. Gaudeat et mater Ecclesia, quae filios suos hactenus adinvicem dissidentes iam videt in unitatem, pacemque rediisse, et quae antea in eorum separatione amarissime flebat, ex ipsorum modo miracordia, cum ineffabili gaudio omnipotenti Deo gratias referat. Cuncti gratulentur fideles ubique per Orbem, et qui christiano censentur nomine, matri Ecclesiae catholicae collaetentur. Ecce enim orientales, occidentalesque Patres ¹⁰⁾ post longissimum dissensionis atque discordiae tempus semaris ac terrae periculis exponentes, omnibusque superatis, ad hoc sacrum oecumenicum Concilium desiderio sacratissimae unionis atque caritatis reintegrandae gratia laeti, alacresque convenerunt, et intentione sua nequaquam frustrati sunt. Post ¹¹⁾ longam enim, laboriosamque indaginem, tandem Spiritus Sancti clementia ¹²⁾ ipsam optatissimam, sanctissimamque ¹³⁾ unionem consecuti sunt. Quis igitur dignas Dei beneficiis ¹⁴⁾ gratias referre sufficiat, quis ante ¹⁵⁾ divinae miserationis divitias non obstupescat? cuius vel ferreum pectus tantae supernae pietatis magnitudo non molliat? Sunt ista prorsus divina opera, non humana fragilitate inventa, atque ideo cum eximia veneratione suscipienda et divinis laudibus prosequenda.

¹⁾ Moschoviam *Cod. Lis.* Moscoviam *Ed. Lips.* ²⁾ et illis eam unionem *Ed. Lips.*

³⁾ Moschoviae *Cod. Lis.* ⁴⁾ includitur *Ed. Lips.* ⁵⁾ charissimo *Cod. Kost.* ⁶⁾ vinculum *Cod. Kost.* ⁷⁾ utrumque mentem paventem *Cod. Lis.* verumque parietem *Ed. Lips.*

⁸⁾ opitulante et contendente *Cod. Kost.* ⁹⁾ postquam *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ partes *Ed. Lips.*

¹¹⁾ Postquam *Ed. Lips.* ¹²⁾ gratia *Ed. Lips.* ¹³⁾ sacratissimamque *Ed. Lips.* ¹⁴⁾ de beneficiis *Ed. Lips.* ¹⁵⁾ quis tam *Ed. Lips.*

„Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, Christe, fons misericordiarum, „qui tantum boni¹⁾ sponsae tuae catholicae contulisti, atque in genera- „tione nostra tuae pietatis miracula demonstrasti, ut enarrent omnes mira- „bilia tua. Magnum siquidem, divinumque munus nobis Deus largitus est, „oculisque videmus, quod ante nos multi cum valde cupierint aspicere²⁾, „nequiverunt. Convenientes enim Latini et Graeci in hac sacratissima oecu- „menica Synodo, magno studio invicem usi sunt, ut inter alia etiam arti- „culus ille de divina Spiritus Sancti processione summa cum diligentia et „assidua cum inquisitione discuteretur. . . .“

**Wladislaus Rex discedens ad Hungariae Regnum obtinendum, vicarios suos
in Polonia et Lithuania relinquit.**

Egressus Wladislaus Rex Poloniae cum Kazimiro Duce ex Cracovia, iter suum in Hungariam prosecuturus, in Wyeliczka, Nyepolomicze et Bochnya aliquot factis nocturnis, venit in Sandecz, ubi Serenitatem suam Sophia Regina genitrix sua, et Sbigneus episcopus Cracoviensis praecesserant et adventum suum felicem praestolabantur. Quo illic intrante, Dux Boleslaus Masoviae et plurimi barones ex omnibus oris Regni Poloniae applicant, cum quibus super statu pacifico Regni sui plurimas facit ordinationes; ibi Iohannem de Cziszow castellanum Cracoviensem et³⁾ capitaneum Cracoviensem constituit⁴⁾, Iohanne Pileczki destituto, eundem etiam Iohannem de Cziszow in terris Cracoviae et Russiae, Albertum vero de Male palatinum Lanciensem in terris Maioris Poloniae vicarios creat; ibi capitaneatum Maioris Poloniae Krzeslao de Kuroszwanki⁵⁾ castellano Wisliciensis committit, Stanislao de Ostrorog destituto⁶⁾; ibi terram Podoliae et castrum Kamyenyecz Theodrico Buczaczky committit, Petro Polyak destituto; ibi de transitu sui germani Kazimiri in Lithuaniam disponit et certos palatinos et barones, et in primis Iohannem de Cziszow castellanum et capitaneum Cracoviensem, Dobselaum de Oleschnicza palatinum, Iohannem Glowacz de Oleschnicza castellanum, Derslaum de Rithwyani capitaneum Sandomirienses, Iohannem de Szekoczini⁷⁾ capitaneum Lublinensem cum pluribus aliis nobilibus adolescentibus deputat, data eis de thesauris regalibus larga expeditione, eundemque Kazimirum et barones secum ituros informat, quali conditione in Ducatu Magno Lithuaniae ut vicarius, non

¹⁾ qui te tantum uni *Ed. Lips.* ²⁾ multi videre concupierunt *Cod. Lis.* ³⁾ in *Ed. Lips.* ⁴⁾ praefecit *Cod. Kost.* ⁵⁾ Czeslao de Kurozwanski *Ed. Lips.* ⁶⁾ deposito *Cod. Przez.* ⁷⁾ Szekocin *Cod. Kost.*

Dominus, debeat praesidere, monetque illum: ut principaliter Deum timeat, iustitiam diligat, unionem inter Regnum Poloniae et Ducatum Magnum Lithuaniae, atque charitatem nutriat, nullasque guerras ¹⁾ sine sua licentia moveat, et beneficiorum a Regno Poloniae susceptorum arctam et continuam memoriam teneat, et semper pro eius honore, commodo, exaltatione et augmento intendat. Duci insuper Boleslao Masoviae stricte iniungit et mandat, quatenus possessionem terrae Drohiczensis teneat, et nulli illam sine suo et Regni Poloniae speciali consensu et mandato resignet. Ibi Sbigneus episcopus Cracoviensis omnem argentariam suam in vasis variis, et pecunias non modicas, ad aliquot millia florenorum se extendentes, Wladislao Regi mutuat, terra Szcepusiensi ad extenuandum omne debitum suscepta. His et aliis multis ordinationibus factis, ex Sandecz feria quinta ante diem Sancti Adalberti exivit, comitante eum Regina et fratre Kazimiro, et in castrum Czorstin venit, ubi pausatis ²⁾ duobus diebus, licentiatas Regina matre et fratre Kazimiro, cum militibus pluribus Sabbato in die Sancti Adalberti in Keszmark ³⁾ pervenit ⁴⁾.

Wladislaus Rex cum splendido et magnifico apparatu Hungariam ingreditur.

Et quia plures Praelati et barones Poloniae cum Wladislao Rege in Hungariam ituri, non poterant faciliter ad huiusmodi viagium esse parati, eorum adventum Rex decem diebus in Keszmark ⁵⁾ est praestolatus: ubi primum Sbigneus episcopus, Nicolaus Lassoczky decanus, Iohannes de Thanczin palatinus, Cracovienses; Przedborius de Konyeczpolye ⁶⁾ castellanus Rospergensis, Petrus de Szekoczini Regni Poloniae vicecancellarius, Andreas Regni Poloniae vicethesaurarius, Vincentius de Schamotuli Miedzrzeczensis, Nicolaus Scharleyski ⁷⁾ Iuniwladislaviensis, castellani; Raphael de Obichow ⁸⁾ succamerarius Calissiensis, Hincza de Rogow, Paulus Woyniczky de Senno, Nicolaus de Brzezye Regni Poloniae marsaleus, Andreas de Thanczin, Lucas de Gorka, Iohannes Maior, Iohannes Gratus de Tarnow, Nicolaus Chrzanstowski, Iohannes Kobilyenski, Swidwa ⁹⁾ de Schamotuli, Derslaus Wlostowski, Dobrogostius de Ostrorog, Iohannes Kraska ¹⁰⁾ capiteus in Konin ¹¹⁾, Nicolaus Skora subiudex Posnaniensis, Petrus Ritherski ¹²⁾ magister curiae, Iohannes Beiszad ¹³⁾ de Mokrsko, Florianus de Mokrsko,

¹⁾ nullaque bella *Cod. Lis.* ²⁾ commoratus *Cod. Kost.* ³⁾ Kiesmarek *Ed. Lips.* ⁴⁾ advenit. *Cod. Przez.* ⁵⁾ Kiesmark *Ed. Lips.* ⁶⁾ Konieczpole *Ed. Lips.* ⁷⁾ Sarleczki *Ed. Lips.* ⁸⁾ Obochow *Ed. Lips.* ⁹⁾ Swidrza *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Kruzaka *Cod. Przez.* ¹¹⁾ capitaneus Koninensis *Ed. Lips.* ¹²⁾ Bycerski *Ed. Lips.* ¹³⁾ Bieizad *Cod. Lis.* Beisrath *Ed. Lips.*

Dobeslaus de Szekoczini, Petrus Polyak, Nicolaus Porawa ¹⁾, Groth de Iankowicze, Iohannes Wanszik ²⁾, Nicolaus Zakrzowski ³⁾ et plures alii milites Poloniae cum insignibus suis et familia expedita ac ornata adveniunt; ibi etiam Sandivogius de Ostrorog palatinus Posnaniensis et Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius, qui ad Reginam Elisabeth missi erant, revertuntur, cum Wladislao Rege Hungariam profecturi. Hi et plures alii, quos nominavi, proprias cohortes, vasa argentea propria, tubicinesque ⁴⁾, familiam ornatam, supellectilem pretiosam tulerunt ⁵⁾, et unus supra alium elucere nitebatur, incredibileque dictu est, cum quam splendido ornatu Wladislaus Rex Poloniae cum suis Hungariam est ingressus.

Elisabeth Regina coronam regiam aufert.

Oppidum Keszmark Wladislao Poloniae Rege ingresso, rumor totam Hungariam occupat, ingressus sui novitate: multos de suo adventu gaudium exhilarat immensum, multos metus et moestitia conturbat. Elisabeth Regina Hungariae videns animum et propositum Wladislai Regis Poloniae fixum esse et nullis fere factis terreri, intelligensque Praelatos et barones Hungariae mira illi affici benevolentia et charitate, illico Dionysii Cardinalis et archiepiscopi Strigoniensis, Ladislai de Gara Slavoniae Bani, Iohannis de Secz et aliorum sibi adhaerentium freta consiliis, civitatibus Hungariae per literas mandat: ne Wladislaum Regem Poloniae in civitates intromittant. Castrum autem Wischogrod, quod tunc per Ladislaum Banum tenebatur, ingressa, coronam materialem, qua Reges Hungariae coronari consueverant, fractis seris et sigillis baronum, clandestine aufert, apparatus ⁶⁾ regalibus ibi dimissis, filium suum infantem Ladislaum cum eadem opportuno tempore coronatura. Simon de Rozgon ⁷⁾ episcopus Agriensis, qui cum magno desiderio et laetitia Wladislai Regis Poloniae praestolabatur in Hungariam ingressum ⁸⁾, et plures nuntios rogando, sollicitando, obsecrandoque suam Serenitatem, ut celerius advenire dignaretur, usque in Cracoviam fatigabat, certificatus de Wladislai Regis in Keszmark ingressu, sentiens quoque civitatum Hungariae resistentiam, civitatem Apperiasch ⁹⁾ oppugnat et capit ¹⁰⁾, derelicta ¹¹⁾ sua familia ibi pro praesidio,

¹⁾ Parawa *Cod. Przez.* ²⁾ Wasik *Cod. Lis. Werick Ed. Lips.* ³⁾ Szaterowski *Cod. Przez.* ⁴⁾ tibicinesque *Ed. Lips.* ⁵⁾ tulerunt *deest in Cod. Calv.* ⁶⁾ aliis apparatus *Cod. Przez.* ⁷⁾ Roggon *Cod. Lis. Rogow Ed. Lips.* ⁸⁾ adventum *Cod. Lis.* ⁹⁾ Opporiasch *Cod. Kost. Apierasz Cod. Lis. (Eperies).* ¹⁰⁾ recepit *Cod. Kost.* ¹¹⁾ et relicta *Cod. Kost.*

ad Wladislaum Regem in Keszmark cum pluribus baronibus Hungariae venit, et suam Serenitatem cum universis magna animorum hilaritate excepit, magnam et certam Wladislao Poloniae Regi spem ingerens, quod negotia acceptati et acceptandi per eum Regni Hungariae ¹⁾ felicem forent ²⁾ exitum, impedimento Elisabeth Reginae Hungariae et sibi adhaerentium non obstante, habitura.

Wladislaus Rex nutare coepit de suscipiendis Regni Hungariae gubernaculis.

Sub idem tempus venerunt in Keszmark ad Wladislaum Regem barones Lithuaniae, Andrusko Dowoynowicz et Raczko, ex parte Praelatorum ³⁾ et baronum Lithuaniae missi, petentes, ut Wladislaus germanum suum Ducem Kazimirum in Lithuaniam, antequam Dux Michael fortificaretur, mittere non tardaret; qui nuntios benigne exceptos, munifice remuneratos remisit, et ut certi essent de Ducis Kazimiri adventu, bono fideli et constanti animo esse iussit. Haesit autem animo dubiae sententiae incerto ⁴⁾ Wladislaus Poloniae Rex, progredere in Pannoniorum ⁵⁾ ulteriora, an propter res Lithuaniae praesentiam suam magnopere desiderantes, et Hungarorum fluxam fidem, coepto omissio, Lithuaniam et Poloniam repeteret ⁶⁾.

Dubius Wladislai Regis animus ad perficiendum coeptum in Hungariam iter impellitur.

Duodecim diebus Wladislaus Rex Poloniae mansionem suam in Keszmark continuando, diesque Rogationum ibi egit, sub quibus variae habitae de transitu ulteriori in Hungariam concertationes, Iohanne de Thanczin palatino Cracoviensi, Przedborio de Konyeczpolye castellano Rospergensis, et multis aliis baronibus persuadentibus reditum in Poloniam, et allegantibus periculosum et damnosum Regnum Hungariae gladio et guerra conquirere, velle se potius redeundum, ut Praelati et barones Hungariae interim uniantur. Valuissetque ipsius Iohannis de Thanczin palatini Cracoviensis et partis suae sententia, nisi Sbigneus episcopus Cracoviensis et Sandivogius de Ostrorog palatinus Posnaniensis, quorum auctoritati et consilio plurimum creditum et delatum est, contrarium persuasissent. Unde

¹⁾ Ungarici *Cod. Kost.* ²⁾ ferrent *Ed. Lips.* ³⁾ Praelatorum, Principum *Cod. Kost.* ⁴⁾ animo dubio sententiaque incerta *Cod. Kost.* ⁵⁾ Pannoniae *Cod. Kost.* ⁶⁾ peteret. *Cod. Kost.*

vet post multas deliberationes conclusum est, ut resistentia Elisabeth Reginae Hungariae, Praelatorumque, baronum et civitatum sibi adhaerentium non obstante, Wladislaus Rex versus Budam procedat, electionem suam prosecuturus, Simone episcopo Agriensi felices successus negotiorum promittente et omnem metum adversitatis contrariae extenuante.

Wladislaus Rex, relicto in Keszmark Nicolao de Peren, ulterius vadit, atque in Apperiasch honorifice exceptus est.

Gubernationi Nicolai de Peren Hungari ad consilium Simonis episcopi Agriensis oppido Keszmark per Wladislaum Regem commisso, licet Praelati et barones Poloniae satius, tutiusque iudicassent illius gubernationem Derslao Wlostowski Polono committendam, feria quarta in vigilia Ascensionis Domini, quae fuit dies Sancti Floriani et quarta mensis Maii, egreditur Wladislaus Rex de Keszmark in rutilantium armorum splendore, multis millibus Polonorum et Hungarorum comitatus, facitque primum nocturnum in Nowawyesz. In crastino vero, videlicet die Ascensionis Domini, audita missa in Nowawyesz per Sbigneum Cracoviensem episcopum solenniter cantata, facto etiam illic prandio, venit ad noctem in Podgrodze ¹⁾; feria sexta in crastino Ascensionis Domini egressus de Podgrodze ²⁾ in Sobinow ³⁾, ubi ad suam Serenitatem venit Wilhelmus Nuntius Amedei ⁴⁾ Ducis Sabaudiae in Romanorum Pontificem per Concilium Basiliense electi, ferens secum bullas eiusdem Amedei ⁵⁾ electi et Concilii Basiliensis Wladislao Regi Poloniae titulatas, in quibus suae Serenitati significabatur, qualiter praefatus Amedeus ⁶⁾ tunc in solitudine Ripariae decanus militum existens et solitariam atque monasticam vitam ducens, electus fuit concorditer per Concilium Basiliense in Papam, et Felix quintus cognominatus. Sicque in Papatu duo praesidebant, Romae Eugenius quartus et in Basilea Felix quintus, schisma quoque gravissimum crudele et execrabile extunc coepit et multis annis duravit. Sabbato post Ascensionis Domini, prandio facto, Wladislaus Rex praefati Amedei ⁷⁾ electi Nuntio licentiatu et remunerato, ex Sobinow ⁸⁾ discedit et in oppidum Apperiasch ⁹⁾ intrat, ubi suae Serenitati Simon de Czuder ¹⁰⁾ cum fratribus et plurimis Hungaris occurrit, et suam Serenitatem humillime exceptit. In oppido Ap-

¹⁾ Podgorze *Cod. Kost.* (Szépes Varallya). ²⁾ Podgorze *Cod. Kost.* ³⁾ Schubinow *Cod. Kost.* (Cibinium). ⁴⁾ Amadei *Ed. Lips.* ⁵⁾ Amadei *Ed. Lips.* ⁶⁾ Amadeus *Ed. Lips.* ⁷⁾ Amadei *Cod. Kost.* ⁸⁾ Schubinow *Cod. Kost.* ⁹⁾ Operiasch *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ de Sudo *Cod. Prses.*

periasch ¹⁾ subsequens dies Dominicus, in quem festum Sancti Stanislai Protomartyris Poloniae cadebat, absumptus est, in quo mirae magnitudinis grando descendit, cuiusque descensio tam insolitae magnitudinis malum omen potendere Regis transitui in Hungariam iudicabatur.

Wladislao Rege venationi intento, secretarius eius aquis suffocatus est: qui casus adversos successus in Hungaria portendere videbatur.

Feria secunda in crastino Sancti Stanislai Martyris Wladislaus Rex ex Apperiasch ²⁾ discedens venit in villam Rosgon, ubi fuit per Simonem episcopum Agriensem omnibus necessariis procuratus; feria tertia ex Rosgon venit in Wislow: ubi dum sua Serenitas circa vesperarum horam venationi anetarum cum falconibus intenderet ³⁾, charior suus secretarius Iohannes Senkonis de Sennow ⁴⁾, de domo Korczak ⁵⁾, in fluvio Arnath, volens iuvare falconem in aqua natantem, casualiter submersus est; qui casus multorum turbaverat corda, qui ⁶⁾ huiusmodi secretarii mortem fatum ⁷⁾ malum et successionem adversam ⁸⁾ Wladislao Regi in Hungaria suis indicibus portendebant ⁹⁾. Sepultus autem fuit secretarius ipse in Wislow, Rege et curia sua exequias suas praesentialiter cohonestante.

Budae civitati Wladislai Regis praesidium imponitur.

Veritus autem Wladislaus Poloniae Rex, sui que consilarii Hungariae et Poloniae ¹⁰⁾, ne per Elisabeth Reginam civitas regia Buda et caput Regni occupetur, praecavens sibi in futurum, ne eadem civitate occupata cogeretur ¹¹⁾ cum dedecore reverti, praefatum Simonem episcopum Agriensem, Vincentium de Schamotuli castellanum Miedzirzeczensem, Iohannem Woyniczky de Senno ¹²⁾, Andream de Thanczin, pluresque alios milites Hungariae et Poloniae Budam transmittit, qui celeriori, quo potuerunt, cursu Budam applicantes, civibus Budensibus de Wladislai Regis adventu magna devotione et affectione congaudentibus, possessionem civitatis Budae pro Wladislao Rege apprehendunt, et in omnibus munitionibus et turribus civitatis militare ponitur praesidium. Eodem consilio et providentia Elisabeth

¹⁾ Operiasch *Cod. Kost.* ²⁾ Epperies *Ed. Lips.* ³⁾ venationem cum falconibus intenderat *Ed. Lips.* ⁴⁾ Sienkonis de Siemniow *Ed. Lips.* ⁵⁾ Norczaki *Ed. Lips.* ⁶⁾ quia *Ed. Lips.* ⁷⁾ factum *Ed. Lips.* ⁸⁾ successus adversos *Cod. Kost.* ⁹⁾ portendebat. *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Ungari et Poloni *Cod. Kost.* ¹¹⁾ cogerentur *Cod. Kost.* ¹²⁾ Sienna *Cod. Kost.*

Regina Hungariae mota, Fridericum Comitem Ciliae cum quingentis equitibus, ut Budam occupet ¹⁾, transmittit; sed dum haud longe esset a Buda, gentes Wladislai Regis Poloniae Budam apprehendisse intelligens, cum omni festinatione in Comorno ad Reginam Elisabeth rediit. Simon Agriensis episcopus pluribus diebus, quibus Wladislaus Rex versus Budam procedebat, possessionem civitatis Budensis continuavit: sub quo tempore, dum quidam Hungarus equo insidens, electionem Wladislai in Regem Hungariae verbis scabrosis sugillaret, illico per familiares ipsius Simonis episcopi Agriensis comprehensus, tam ipse quam equus, cui insidebat, gladiis confossus et partitus est.

Ladislaus infans in Regem Hungariae coronatur.

Feria quinta ante festum Pentecostes Wladislaus Rex Poloniae ex Wislow venit in Czixow ²⁾, ubi per Iohannem minorem de Peren susceptus est et omnibus administratus ³⁾ necessariis. Feria sexta ad prandium venit in Emeth, et Sabbato in vigilia Pentecostes Agriam pervenit, ubi per Praelatos et Canonicos, clerum et populum, cum summo honore et gaudio susceptus est, et dies ⁴⁾ Pentecostes illic egit, sua Serenitate in castro Agriensi, aliis vero Praelatis et baronibus in civitate sua hospitia tenentibus. Wladislao Rege Poloniae in Agria agente, Elisabeth Regina Hungariae infantem suum Ladislaum vix trimestrem die Dominico Pentecostes in Alba Regali, quae tunc per Nicolaum Fristaczki ⁵⁾ de Wlak ⁶⁾ tenebatur, cum corona per eam clandestine ex Wischogrod ⁷⁾ recepta, per Dionysium Cardinalem et archiepiscopum Strigoniensem, in praesentia Benedicti episcopi Iavriensis, Friderici Comitis Ciliae, Nicolai Fristaczki, Stephani de Rozgon et Thomae de Secz ⁸⁾ coronari procurat, et exinde in Iavrinum, excluso Benedicto episcopo Iavriensi, se recepit. De qua re non ipsi Elisabeth Reginae, quae maternis affectibus ad hunc errorem erat perducta, aequè succensendum est, quantum Praelatis et baronibus praedictis, qui huic temeritati vel levitati consenserant. Novitas ipsa ad Wladislaum Regem Poloniae in Agriam feria secunda Pentecostes perlata celeri nuntio, quamvis fuisset sibi et suis consiliariis Poloniae et Hungariae molesta, non tamen illos ab incepto revocavit ⁹⁾ itinere, aut terruit proposito.

¹⁾ arriperet *Cod. Lis.* praecoccupet *Ed. Lips.* ²⁾ Czixow *Ed. Lips.* (Szikszó). ³⁾ provisus *Cod. Kost.* ⁴⁾ et dies festos *Ed. Lips.* ⁵⁾ Tristawski *Cod. Lis.* ⁶⁾ Ulag *Cod. Kost.* (Uilak). ⁷⁾ Wischegrad *Cod. Przez.* ⁸⁾ Secz *Cod. Przez.* ⁹⁾ ab incepto suo cauit *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Wladislaw Poloniae Regi castrum Budense deditur.

Continuando autem Wladislaus Rex Poloniae iter suum, feria tertia Pentecostes de Agria exiens, venit ad prandium et ad noctem in villam Kompolth ¹⁾; feria quarta Quatuor temporum venit in oppidum Hothwan ²⁾ in prandium et in noctem, baronibus et nobilibus Hungariae certatim ei occurrentibus. Feria quinta Pentecostes, absque aliquo impedimento, quod Elisabeth Regina (prout communis rumor vulgaverat) forebatur instruxisse, Budam procedit ³⁾, et ordinatis curribus, aciebus et turmis suis, signis extensis, dum Budae appropinquat, Laurentius de Hedrewara ⁴⁾ Palatinus Hungariae, tunc capitaneus Budensis, cum duobus filiis et magna multitudine baronum et nobilium Hungariae, item civibus Budensibus ⁵⁾, ad septimum (ut aiunt) lapidem suae Serenitati venit in occursum, et descendentes de equis, flexis genibus Wladislaum Regem ⁶⁾ cum magna humilitate ⁷⁾ et reverentia excipiunt et salutant, et de eius adventu plurimis verbis gratulantur. Wladislaus Rex ex ⁸⁾ equo descendens, praefatum Laurentium Palatinum, et qui cum eo erant, regia benignitate et gravitate excipit, equisque resumptis in Pieczki ⁹⁾ eo die pervenit, ibique duobus diebus succedentibus cum exercitu suo stetit, nec Budam ingredi voluit, Laurentio Palatino Reginae Elisabeth promissionibus circumvento, Wladislaum Regem ¹⁰⁾ non nisi sub certis pactis Regi non usquequaque honestis, in castrum Budense introgressum admittente; verum in post melius deliberatus, absque pactis circumscriptis ¹¹⁾ fidelitatem et obedientiam plenam Regi promittit, et castrum Budense in manus regias resignat. Cuius fide Wladislaus Rex inspecta, sibi castrum praedictum committit in tenutam, qui etiam ab illo tempore usque in diem mortis suae, fidei suae et constantiae puritatem multiplicibus et evidentibus operibus erga Wladislaum Regem indefesse monstravit.

Wladislaus Rex Budam ingreditur, magno honore exceptus.

Sabbato in vigilia Sanctae Trinitatis Wladislaus Rex Poloniae facto prandio in Pieczki, transit in navibus Danubium, et ordinatis cohortibus, intrat Budam (quae a veteribus Sicambria a monte Sikan ¹²⁾ ei proximo

¹⁾ Kompelth *Cod. Kost.* ²⁾ Otwan *Cod. Kost.* (Hatvan). ³⁾ petit *Cod. Calv.* ⁴⁾ Edwaora *Cod. Przez.* (Hedervára). ⁵⁾ et civium Budensium *Ed. Lips.* ⁶⁾ Poloniae Regem *Ed. Lips.* ⁷⁾ humiliatione *Cod. Kost.* ⁸⁾ de *Cod. Lis.* ⁹⁾ Piecki *Cod. Lis.* (Pesth). ¹⁰⁾ Wladislaw Regi *Cod. Lis.* ¹¹⁾ absque pacis circumscriptione *Ed. Lips.* ¹²⁾ Sicam *Ed. Lips.*

dicebatur) per portam, quae ducit ad Eczelburg ¹⁾, pulcherrimo ordine cum Praelatis et baronibus utriusque Regni. Omnes autem ecclesiae parochiales et conventuales cum sacris reliquiis et processionibus et populo civitatis Budensis utriusque sexus suam Maiestatem excipiunt, honorificant et invitant. Rex autem descendens de equo, adoratis humiliter Sanctorum ossibus, et populo dextera data, equo resumpto, cum nobili et inclyta pompa Budam ingreditur. Quo portam civitatis ingrediente, milites et nobiles Poloniae et Hungariae, quos pro apprehendenda possessione civitatis Budensis transmiserat, armis induti et in tres turmas divisi, pedestres occurrunt. In una erant milites et nobiles praestantiores, in altera eorum familiares galeati cum balistis ²⁾, in tertia pueri etiam galeati portantes scuta et lanceas. Hi omnes flexis genibus Wladislaum Regem excipiunt et adorant, et suae Serenitati civitatem Budensem, quam aliquanto custodiebant tempore fideliter, tradunt et resignant, ipsumque Wladislaum ab omni parte circumdatum, quo facilius inter pedites ab omni turba videri posset, usque in castrum comitantur, subsequente Wladislaum Regem Sbigneo episcopo Cracoviensi, Simone Agriensi, Iohanne Segniensi ³⁾, episcopis, Nicolao Lassoczky decano Cracoviensi, Iohanne de Thanczin palatino Cracoviensi, Laurentio de Hedrewara ⁴⁾ Palatino Hungariae, Ladislao de Paloucz ⁵⁾, Simone de Rozgon et multis Praelatis et baronibus Poloniae et Hungariae. Turba civitatis ubique per plateas et domos ⁶⁾, ut vultum et faciem tam ⁷⁾ illustrissimi Principis et pompam militum suorum viderent, effusa, matronae, virginesque ingenuae, ad ingressum Regis ex fenestris tectisque catervatim pendebant. Intrat tandem Wladislaus Rex castrum Budense, mira pulchritudine et opere per Sigismundum olim Imperatorem Romanorum et Hungariae Regem constructum lapidibus, et se in eo cum militibus suis collocat et mansionem suam in eo ordinat, agitque illic Corporis Christi solennem diem, et in Beatae Mariae parochiali ecclesia audit divina, et processionem sequitur, et per omnes Octavas festi aut in castro aut in civitate processionibus et divinis interest mysteriis ⁸⁾.

¹⁾ Hoczelburgk *Cod. Kost.* Eczelbrus *Cod. Przez.* Helborg *Cod. Lis.* ²⁾ hastis *Ed. Lips.* ³⁾ Seginensi *Cod. Kost.* ⁴⁾ de Odrowora *Cod. Przez.* ⁵⁾ Palencz *Cod. Kost.* Polonk *Cod. Lis.* ⁶⁾ et fenestras *Cod. Kost.* ⁷⁾ faciem Regis ac tam *Cod. Kost.* ⁸⁾ ministeriis. *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Wladislao Regi plurimi Hungariae barones se subiiciunt.

Excitati fama adventus in Budam Wladislai Regis, singuli Praelati, Principes, barones et nobiles Hungariae, omnes catervatim Budam adveniunt, et in primis Mathko de Thalocz ¹⁾ Slavoniae Banus, qui recenter ex vinculis et captivitate Reginae Elisabeth ex oppido Sophronio ²⁾, in quo tenebatur vinctus, subsidio unius barbitonsoris effugerat; deinde Nicolaus Fristaczki de Wlak ³⁾, item Moruch Ianus, Iohannes maior de Peren Magister Tavernicorum regalium, Czech Petri filius Ladislaus, Iohannes de Lossoncz, Iohannes de Huniad, Emericus alias Woydefiemrich ⁴⁾, Stephanus de Rozgon, Rinoldus Frankban ⁵⁾, Pancratius de Sancto Nicolao, Orszak ⁶⁾ Michael, Nimphor ⁷⁾, Simon de Paloucz ⁸⁾, Czaki Ferencz ⁹⁾, Iackones et innumerabiles alii. Stephanus Despotus Rasciae notabiles nuntios transmittit, absentiam suam excusans propter Turcorum in Rasciam ingressum, adventui Regis congaudens et omnem fidem, obedientiam et subiectionem repromittens. Idem facit Rex Bosnae ¹⁰⁾. Venit ex post Mathias episcopus Vesperimiensis Cancellarius Regni, Iohannes archiepiscopus Coloczensis, item Quinqueecclesiensis ¹¹⁾, Transylvanensis, Zagrabiensis, Nitriensis, Sirmiensis, Vaciensis ¹²⁾, Waradiensis, Cenadiensis episcopi. Dionysius Cardinalis et archiepiscopus Strigoniensis, propter coronationem, quam de filio olim Alberti contra ordinationem Regni fecerat, et Ladislaus de Gara Banus Slavoniae, propter adeptionem coronae materialis, in sua fide et custodia positae, furorem populi pertimescentes, non nisi petito et impetrato a Wladislao Rege salvo conductu veniunt: quibus Wladislaus Rex cum magna multitudine Praelatorum et baronum utriusque Regni, oblitus iniuriae ab eis acceptae, obviam ivit, et non ut hostes, sed fideles tractavit, atque bono animo esse iussit; qui et ipsi supplices Wladislaum Regem suscipiunt et adorant, pollicendo ¹³⁾ se in eius obedientia et subiectione fideles futuros. Alia tamen illos pectore quam ore ¹⁴⁾ gessisse, processu temporis compertum est, licet ad colorandam vafriciem suam speciosa verborum tunc uterentur venustate.

¹⁾ de Palencz *Ed. Lips.* ²⁾ Szowronio *Cod. Calv. Czewrono Cod. Przez.* (Sopronium, Oedenburg). ³⁾ Vlag *Cod. Kost.* ⁴⁾ Woida Emerich *Cod. Kost. Woidesznierich Cod. Lis. Waida Smetrich Ed. Lips.* (Emericus de Marczaly filius Woyewodae). ⁵⁾ Reinholdus Frangbahn *Ed. Lips.* (Frangepan). ⁶⁾ Ozbak *Ed. Lips.* ⁷⁾ Minphor *Cod. Kost.* ⁸⁾ de Palencz *Cod. Kost.* ⁹⁾ Czeki Ferens *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Bosniae. *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Quinqueecclesiarum *Cod. Przez.* ¹²⁾ Raciensis *Cod. Kost.* ¹³⁾ pollicentes *Ed. Lips.* ¹⁴⁾ pectore graviore *Ed. Lips.*

Capto Friderico Comite Ciliae et in vincula a Polonis coniecto, Iavrinum obsidione solvitur.

Cognito Elisabeth Regina Wladislai Regis Poloniae in Budam adventu, vehementer parti suae timere coepit, praesertim cum videret universos Praelatos et barones Hungariae eidem Wladislao Regi inclinatos ¹⁾ et affectos, nec haberet aliqua castra fortia, quibus sibi in necessitatis articulo posset praestare securitatem. Benedictum itaque episcopum Iavriensem blandis verbis et promissis variis circumvenit, et castrum Iavrino sibi concedi atque resignari impetrat, atque in illo gentes ex Bohemia stipendio conductas, ut omnes Wladislao Regi fideles vexent et turbent, locat, praeficiens illis Schunkowski ²⁾ Bohemum in capitaneum. Ex ³⁾ deliberatione itaque baronum Poloniae et Hungariae Wladislaus Rex Poloniae exercitum suum ex Polonis et Hungaris congestum, versus Iavrinum transmittit et castrum ⁴⁾ obsidione vallat, in quo etiam tunc Fridericus Comes Ciliae, omnium divisionum et guerrarum autor, aderat. Exercitu autem regio obsidionem continuante et offensionem hostium intercedente ⁵⁾, praefatus Comes Ciliae metuens sibi periculum imminere, clam de castro cum paucis recedit, et per fluvium Raba, qui castro vicinus est, transgressus, versus Posonium ad Elisabeth Reginam Hungariae, quae illuc se contulerat, properat, faciens in insulam, quae a Danubio ambitur, ex Iavrino descensum: per eam enim spem ceperat elabi tuto posse. Percrebuit autem in exercitu regio, terra prodente arcana, eiusdem Comitum ex castro descensus; propter quod plures milites Poloniae illum insequuntur. Intelligens autem Comes Ciliae Polonorum ⁶⁾ milites ad se comprehendendum vehementi studio accensos esse, omnes suos comites, familiares et milites, ut a Polonis captivarentur, opposuit, facilius ipse ratus evadere ⁷⁾. Dum itaque comites, familiares et milites sui a Polonis capti ⁸⁾, dominum suum Comitem Ciliae in eorum numero affuisse constanter inficiarentur, et ⁹⁾ post diligens scrutinium in saltu condense et vepribus ubique obsito deprehendi non posset ¹⁰⁾: unus ex Polonorum militibus, Windika nomine, vafricioso stratagemate veritatem elicit ¹¹⁾: Meriti, inquit, singuli estis trucidatione crudeli ¹²⁾, qui dominum vestrum celatum eundo perdidistis: nos enim *verbis vestris creduli, dum

¹⁾ acclinatos *Cod. Kost.* ²⁾ Sunkowski *Cod. Kost.* ³⁾ Hac *Ed. Lips.* ⁴⁾ castrum Iavrino *Ed. Lips.* ⁵⁾ intendente *Cod. Kost.* ⁶⁾ Polonos *Cod. Kost.* ⁷⁾ evadere posse. *Cod. Kost.* ⁸⁾ capti essent *Ed. Lips.* ⁹⁾ inficiabantur, nec *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ deprehendi poterat *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Rex vero exitum barbarum civilium nondum videns convocatis, quotquot aderant, Regni proceribus, et admissis quos modo in ditone habebat rebellibus: *Ed. Lips.* ¹²⁾ trucidationem crudelem *Ed. Lips.*

vos persequimur fugientes, Comitem Ciliae, quem servari oportebat, unum ex privatis rati, occidimus. Qua voce illi attoniti multos gemitus et fletus edunt; ex quo intellectum est, Comitem in saltu esse. Pertinaciori itaque cura milites Polonorum, falange ex se ipsis in disquirendo facta, latitantem in silvis densissimis, latebrasque petentem perquirunt et odorant, et repertum facillime cum suis omnibus feria secunda, in die Sanctorum Gervasii et Protasii, comprehendunt et captivum in Budam deducunt, Wladislaoque Regi praesentant vinctum; et quo cumulatus foret ¹⁾ spectaculum, Rex aulam et ²⁾ salam maiorem castrum Budensis cum Praelatis, Principibus, baronibus et nobilibus utriusque Regni conscendit. Ducitur itaque ad conspectum Regis Comes praedictus, qui cum in conspectum venisset, Regem summissime adoravit, et genibus flexis in terram prostratus veniam et gratiam sibi dari efflagitat. Quem Wladislaus Rex a terra elevans, benignis verbis pia modestia ³⁾ coarguit: Quenam est, inquit ⁴⁾, mi frater et amice, iniquitas mea, quod meum demeritum, ut cum tu in electionem meam ad Regnum Hungariae ultro consenseris, electionis decretum sigillo tuo muniveris, et mihi obedientiam per nuntios tuos praestiteris, Elisabeth Regnam Hungariae tuis consiliis et persuasionibus a bona mente et via regia reduxisti, et in Regno hoc, a quo plurimis bonis et possessionibus honoratus es, bellum civile suscitasti et primus ad impugnandum me et fideles meos arma sumpsisti: cum ego Regnum Hungariae nunquam ambiverim, sed vestrorum nuntiorum sollicitatus precibus et instantiis, huc pacifice venerim, paratus etiam ad Regnum meum nativum reverti, dummodo id omnium Praelatorum et baronum Hungariae probaverit consensus. Hoc sermone quasi quodam iaculo transfossus ⁵⁾, dum respondere nesciret, in locum honestum ducitur, et custodia militum illi deputatur, a militibus Polonis supra captivi modum cultus et habitus ⁶⁾. Fuit autem tantae benignitatis et clementiae Wladislaus Rex erga Comitem praedictum, ut per omne tempus, quo tenebatur captivus, nunquam eum ferreis compedibus vincire permiserit, sed in omni honestate servari iusserit. Elisabeth Regina Comitem captum intelligens, ad magnos fletus et lamenta se resolvit ⁷⁾. Exercitus autem regius videns se castrum Iavrinum (cum sit situ et munitione fortissimum, et Danubius alveo suo mediam partem eius tutando circumfluat) facile conquirere non posse, ab obsidione castrum praedicti iussu Regis et consiliariorum discedit. Fiebat autem ad locum, in quo Fridericus Ciliae Comes detinebatur captivus, multorum Hungariae baronum, mi-

¹⁾ esset *Cod. Lis.* ²⁾ Rex cum aula *Cod. Lis.* ³⁾ cum summa modestia *Cod. Lis.*

⁴⁾ inquit *Cod. Lis.* ⁵⁾ perfossus *Cod. Lis.* ⁶⁾ habitus est, *Cod. Lis.* ⁷⁾ resolvitur. *Cod. Lis.*

litum et procerum frequens concursus, veluti ad quoddam prodigiosum spectaculum: alii enim videre deiectum et captivum desiderabant, quem paulo ante summe honoratum intuebantur; alii certabant capto illudere; alii vices rerum humanarum fluxas et varias mirabantur; plerique ingemiscebant, consultiusque in Comitibus casu sibi eadem et ampliora ¹⁾ posse accidere repraesentabant ²⁾ *.

Wladislaw summo omnium consensu in Regem Hungariae confirmato fidelitatis praestatur sacramentum.

* Feria quarta in die Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, Praelatis, baronibus et universa communitate Hungariae ad Wladislawum Poloniae Regem in castrum Budense, qui diebus aliquot retroactis in monasterio Sancti Iohannis fratrum Minorum continuis erat occupatus deliberationibus, confluentibus, Wladislawus Rex in loco eminentiori existens, tali alloquitur eos sermone: Credebam, reverendi patres et nobiles viri! alium¹⁾ statum, dispositionem et ordinem in hoc Regno Hungariae reperiisse; credebam ²⁾ vos omnes in electionem meam ad praedictum Regnum consensisse, neque ulli divisioni inter vos locum esse; atque ³⁾ sub hac spe et certitudine Regno meo nativo Poloniae, sed et Ducatu Magno Lithuaniae, qui meam post mortem patris mei Ducis Sigismundi magnopere desiderabat praesentiam, derelictis, vestris precibus per notabiles vestros nuntios coram praesentes mihi oblatis, consentiens, huc cum Praelatis et baronibus Regni ⁴⁾ Poloniae, propriis meis sumptibus, pacificus, sine cuiuslibet offensa et molestia, adveni: non quod me ad habendum Regnum Hungariae ambitione aliqua flammaverim ⁵⁾, cum habeam Regnum nativum, quod cuiuslibet ambitioni sufficiebat; sed ut Regnum vestrum a Turcorum destructione, et catholicam fidem in his oris multipliciter depressam et pene exsanguem, divino suffultus munere et fidelium meorum auxilio, defensarem. Quis autem, nisi delirus sit, me possit notare de ambitu, quem etiam ipsa aetas mea ab hoc scelere innocentem pronuntiat et ab hac labe purum demonstrat. Veni itaque sola compassione fidei christianae et tum vestrorum tum Elisabeth Reginae nuntiorum, tum Praelatorum et baronum Regni mei Poloniae precibus, persuasionibus et lacrimis victus, longeque aliam faciem et statum rerum, quam sperabam, quamque mihi a vestris nuntiis

¹⁾ acerbiora *Cod. Lis.* ²⁾ reputabant. *Cod. Lis.* recogitabant. *Cod. Przez.* ³⁾ credebamus *Ed. Lips.* ⁴⁾ Aliis *Ed. Lips.* ⁵⁾ Regni mei *Ed. Lips.* ⁶⁾ inflammaverim *Cod. Przez.*

persuasum est, ~~reperi: dum quosdam~~ vestrum electioni meae et regimini, quosdam vero Elisabeth Reginae et filio suo, quem nonnulli ex vobis in Regem coronarunt Hungariae, favere video; ex quo in Regno hoc bellum intestinum parari reformido, execrorque vehementer haec vestra odia et schismata, et nulla ratione possum adduci, ut regnem super vos in tot monstra odiorum et divisionum prolapsos. Unde ne sim rei, quam ipsemet abominor et execror, occasio, contestor vos hodie insimul congregatos et exoro, ut qualibet privata affectione remota, consulatis fideliter paci et quieti Regni vestri, cum in vestra manu tranquillitas et dissidium eius sita sint. De me vero, qui huc vestris precibus et pollicitationibus adductus sum, non fiat interim, dummodo quieti Hungariae Regni provisum sit, aestimatio, qui aequo animo malo in Regnum meum, unde veni, regredi, quam adventu meo civile bellum suscitari, et qui Regnum hoc, ut meo brachio a barbarorum defendere pressura suscepti, iniquum reor, ut ex me contrahat bella domestica, quibuslibet exteris formidabiliora. Consulite itaque ante tempus errori, qui est aut in mea electione, aut in filii Alberti Regis coronatione commissus, et restituite in integrum errata. Non moveat vos aliqua passio, ambitio, amor vel affectio, sed animo sincero et fideli, non vafro, non callido, non doloso, id quod vobis salubre communi deliberatione visum fuerit, complectimini. Haec oratio multis maioribus et inferioribus Hungariae excussit lacrimas, omnibus tantam ¹⁾ humilitatem et modestiam in Principe mirantibus, et tractatu aliquot horarum separatim habito, singulorum votis scrutatis, in hunc modum Wladislao Regi per organum Laurentii de Hedrewara Palatini Hungariae respondent: Est nobis, serenissime Princeps et gratiosissime Rex, iucundissimus et gratissimus tuus in Regnum hoc adventus. Tibi enim nostram et Regni nostri a Turcorum tyrannide liberationem a Deo optimo reservatam esse confidimus; sub hac quoque spe ²⁾ et fiducia, dum Regnum hoc morte Alberti destitutum esset rectore, in diebusque suis per conquisitionem castri Smiderow ³⁾ et totius Rasciae occupationem pressum esset, ad te unum, omnibus aliis Principibus, qui se considerationi nostrae offerebant, sed et filio eiusdem Alberti, si illum Elisabeth ederet, neglectis, oculos convertimus, te claudibus et calamitatibus huius Regni compassurum fore confidimus. Et cum clarissimus genitor tuus plurimos populos, multas nationes, erroribus gentilitatis deditos, fidei lumine illustraverit, tu eiusdem fidei, cuius ille erat dilatator et autor, non dubitabis esse defensor et acerrimus eiusdem propugnator, quatenus et operum et nominis illius tibi vera succedat haereditas. Concordi itaque et unanimi spiritu te in nostrum et Regni huius

¹⁾ tandem *Ed. Lips.* ²⁾ re *Ed. Lips.* ³⁾ Swiderow *Ed. Lips.*

Regem eligimus, et ut huiusmodi acceptares electionem, nuntios nostros rogaturos Serenitatem tuam, ipsa etiam Elisabeth Regina in electionem et missionem ultro consentiente, misimus; huiusmodi quoque electionem, ne per quempiam revocetur in dubium, clara voce die hodierna singuli profiteremur et innovamus ¹⁾. Coronationem vero quae de filio Alberti Ladislao facta est, execramur et decernimus nullam. Universum Regnum Hungariae magna iucunditate de te exultat: tu es enim magna spes, per quem respirare ²⁾ credimus a Turcorum insultu; te omnes nostri Iobagiones ³⁾ suum clamant liberatorem. Tuae itaque Maiestati colla nostra subiicimus, tibi omnem fidem, obedientiam et subiectionem pollicemur, nec dubitamus omnibus et signanter Elisabeth Reginae et filio suo, qui tuam Serenitatem in assecutione Regni Hungariae impedire conati fuerint, debitam resistantiam opponere, et capita nostra pro te cuilibet periculo, morti quoque exponere et iacturae. Tua Serenitas velit tantummodo bonam mentem induere, et nos sibi fideles reputare. Nemo ex nobis est, qui tuam Excellentiam pluris non faciat, quam Elisabeth Regnam et prolem suam taliter coronatam: sed et hunc coronationis errorem corrigere studebimus. Nullus autem mentis bonae compos succensere nobis poterit, si praefato Alberti olim ⁴⁾ Regis nostri filio posthumo praeterito, et quasi ab haereditate paterna excluso, tuam Serenitatem pro Domino et Rege nostro assumpsimus: providebamus enim per hoc tum nostro et huius Regni nostri privato, tum totius Christianitatis publico commodo. Nullus enim dubitare poterit, Regno hoc, quod Christianitatis scutum est, aut occupato per Turcos, aut confracto, caeteras catholici Orbis regiones eandem sortem debere experiri. Delirum quoque erat periculo Regni attento, illum pro Rege tenere, quem continebant cunae, et totius Regni sub tam fragili rectore pertimescere ruinam, quae prius ne accidat, quam ipse viriles annos attingat, incertum habemus, sed et Regno nostro gravissimis impendentibus bellis ⁵⁾ serum in expectatione infantis arbitramur auxilium. Ut autem tuae Serenitati nostra fides et obedientia clarior sit atque notior, omnes et singuli, a primis incipiendo ⁶⁾ usque ad postremos, fidelitatis tibi, subiectionis et obedientiae praestabimus sacramentum. Hac responsione accepta, Wladislaus Rex fidei illorum integritatem commendat, constantes ut sint, rogat, se pro defensione et commodis Regni Hungariae nullum laborem recusaturum. Offertur posthaec lignum Sanctae Crucis in medium, et primum Dionysius Cardinalis et episcopus Strigoniensis cum omnibus pontificibus, deinde Laurentius de Hedre-

¹⁾ invocamus. *Ed. Lips.* ²⁾ Spes nostra, per quam respirare nos posse *Ed. Lips.* ³⁾ Ioabines *Cod. Lis.* Ischagiones *Ed. Lips.* ⁴⁾ praefato Alberto Divi *Ed. Lips.* ⁵⁾ periculis *Cod. Kost.* ⁶⁾ incipientes *Ed. Lips.*

wara Palatinus Hungariae, Ladislaus de Gara, Mathko, Fristaczki et caeteri omnes fidelitatis Wladislao Regi praestant iuramentum. Quo ab omnibus praestito, Wladislaus Rex deducitur in eorum medium, et in altum manibus Praelatorum et baronum Hungariae elevatus, ab eis et universo populo clamore valido Hungariae Rex pronuntiatur et acclamatur. Posthaec in capellam deducitur ¹⁾, Te Deum laudamus cantatur ab episcopis et clero, Dionysio Cardinali et archiepiscopo Strigoniensi Collectam ²⁾ ad altare in praesentia Regis et multitudinis pro persona Wladislai Regis concludente. Mira etenim et latenti energia non Hungarorum tantummodo sed et Almannorum pectora erga Wladislaum Regem gratificabantur: nam ignotum et non visum multi aut contemnebant, aut oderant; semel vero conspectum dum attenderent adolescentem primo aetatis vernantem flore, conversatione benignum, gratia, voce et eloquentia blandum et nitidum, in quoslibet etiam hostes infestos humanum et liberalem, mirum in modum ab eius benevolentia capti demulcebantur ³⁾.

Dies coronando Wladislao designatur. Ladislaus de Gara ob suspicionem, quod ipso autore Elisabeth Regina coronam Regni Hungariae sustulisset, in carcerem iussu procerum coniectus, precatore Wladislao Rege dimittitur.

Altera autem die, feria videlicet quinta in crastino Sanctorum Petri et Pauli, Praelati et barones Hungariae in castrum Budense in aulam Wladislai Regis conveniunt, et qualiter quave die coronationem Wladislai Regis consummationi debitae mandare possint, deliberant. In primis autem diem Dominicam Sancti Alexii pro coronatione nominant ⁴⁾. Sed oritur extemplo difficultas, quo diademate, veteri corona sublata, debeat coronari. Multos amaritudo et animi passio occupat, alii modestis verbis, alii indignatione, alii furore contra ⁵⁾ Ladislaum Banum de Gara, castrum Wischogrod ⁶⁾, in quo corona servabatur, tenentur: quasi eo conscio et suasore corona ablata sit et tantum Regno deducus illatum. Nec aliqui barones Hungariae, qui suas passiones domare non valebant, continuissent manus, et ipsum Ladislaum de Gara, non suffragante sibi genere et dignitate, gladiis concidissent, nisi Wladislaus Rex concitatum multorum fremitum sedasset, et praesidium tulisset vitae suae. Defertur tandem res ad populum, qui in castrum convenerat, et portis castrum clausis, Praelati, barones et communitas deliberant. Tandem omnium consensu et decreto Ladislaus de

¹⁾ deducitur et *Ed. Lips.* ²⁾ collecta *Cod. Kost.* collecto *Ed. Lips.* ³⁾ demulcebant. *Ed. Lips.* ⁴⁾ denominant. *Ed. Lips.* ⁵⁾ in *Ed. Lips.* ⁶⁾ Wischegrad *Cod. Lis.*

Gara capitur, cuius custodia Simoni Agriensi episcopo, Laurentio Palatino et Nicolao Fristaczki mandatur. Et ne propter defectum veteris coronae differatur Wladislai Regis coronatio, sancitur, ut corona de capite reliquiarum Sancti Stephani Regis accepta, et omni virtute illi verae coronae attributa, opus perficiatur coronationis. Molesta fuit Wladislao Regi et omnibus consiliariis Poloniae Regis, Ladislai de Gara captivitas, tum quod illum sibi post praestitum iuramentum fidelem existimabant futurum, tum quod literas securitatis sibi concessas huiusmodi captivitate dolebat violatum iri. E vestigio itaque ¹⁾, antequam congregatio esset ²⁾ dissipata, tam apud Praelatos et barones, quam apud Hungarorum communitatem egit, ut pro honore promissorum et literarum regalium solvatur Ladislaus Banus e captivitate, satius existimans Regno Hungariae quam honore spoliari; et nisi relaxetur praefatus Ladislaus, declarat se Wladislaus Rex, nec coronationem Regni Hungariae velle suscipere, nec ad aliqua publica negotia disponenda vacare, sed in Poloniae Regnum celerius reverti, multipliciter dolens in primitiis adventus sui in suo honore et fide temeratum ³⁾. His precibus et terroribus, variisque aliis sermonibus et instantiis dum Wladislaus Rex pro liberatione praefati Ladislai Bani uteretur, a captivitate intercessionem regia, tertia die post capturam dimissus est cum hac tamen verborum obtestatione: Ad mandatum tuum, excellentissime Rex, Ladislaum Banum de captivitate relaxamus, quem novimus insidiatorem tuo calcaneo. Si igitur aliqua adversa contra tuam Serenitatem egerit, tuae imputes potius clementiae, quae eum de nostris manibus eripuit, quam nobis, qui futurum malum brevi exoriendum ⁴⁾ intercipere decreveramus. Agit gratias ⁵⁾ ingentes Ladislaus de Gara Wladislao Regi, nullo pacto tanta eius beneficia unquam in se ⁶⁾ moritura repromittens, profitendo eius authoritate et intercessionem primum se vitae, deinde libertati restitutum.

Hungarorum decreta circa coronandum Wladislaum Regem.

Secunda mensis Iulii, Bano Wladislao de captivitate relaxato, disponunt et decernunt Praelati et barones Hungariae conclusiones certas. Prima, ut defectu et receptione coronae veteris non obstante, coronetur Wladislaus Rex in Regem Hungariae die Dominico Sancti Alexii subsequenti, corona de theca capitis Sancti Stephani Regis primi Hungariae sumenda. Secunda,

¹⁾ igitur *Cod. Przew.* ²⁾ erat *Ed. Lips.* ³⁾ in primo adventu suo se in suo honore et fide temeratum esse. *Cod. Lis.* ⁴⁾ exoriturum *Cod. Kost.* ⁵⁾ grates *Cod. Kost.* ⁶⁾ apud se *Cod. Kost.*

ut in Wischogrod¹⁾ castrum evadant duo Hungariae barones, qui videant, an cista, in qua fuit corona Regni Hungariae cum suis apparatus reposita, sit violata, et eandem cistam in Albam Regalem perferant²⁾ pro coronatione regali. Illico mittuntur duo fratres Iackones. Tertia, quod castrum Wischogrod³⁾ resignetur per Ladislaum de Gara in manus regias, et quod nullus illud teneat, nisi Polonus; fuitque castrum praedictum iuxta huiusmodi conclusionem resignatum, et Rex illud Vincentio de Schamotuli castellano Myedzirzeczensi dedit in tenutam, nobili de domo Nalancz, militi virtuoso et nobili, et in facetias atque iocos naturaliter proclivo.

Wladislaus Rex Hungarum, qui se ab Elisabeth Regina in necem Regis pretio inductum affirmabat, impune dimittit, qui tamen a proceribus Regni poena capitali afficitur.

Certior de his omnibus, quae Budae acta, conclusa et firmata sunt, Elisabeth Regina effecta, intelligit coronationem de filio⁴⁾ factam, per quam a Regni Hungariae legitimo titulo Wladislaum Regem excludere credebat, esse cunctis fabulae, risui, et defectum coronae, quam abstulerat, per aliam coronam suppleri, quid agat anxia, in facinus animum convertit: largitione auri Hungarum sibi fidioem, sortis tamen humilis et ignotae, asseritur corrupisse, ut Wladislaum ferro aut veneno occidat et coronationem suam futuram impediatur. Hic Budam veniens et conatus nefarios ponere in executionem et difficile et periculosum sibi existimans, vexatus cupiditate auri a Regina, ut asserebat, accepti, eius ampliori stimulatus fame, per certum amicum Wladislao Regi et suis baronibus singula machinamenta Reginae detegit, propter quid et quale perficiendum opus missus sit, ex ordine declarat, aurum quod sibi per Reginam datum asserebat, quo maior daretur dictis suis fides, ostentat, arbitratus duplum se illius in praemium patefactae perfidiae recepturum. Wladislaus Rex animum in utramque partem gravem et immobilem gerens, in hominem scelestum, neque donum⁵⁾, neque poenam, utrumque iniquum iudicans, extendit, et Reginae honorem servans, quam nullatenus credidit, illud facinus cogitasse. Barones tamen Hungariae abeuntem de Regis camera comprehensum, ferreis forcipibus et ignitis carnes suas in publico spectaculo dilaniari, et tandem in quatuor partes partiri mandarunt, qui si mentitus est, nulli alii⁶⁾ debebat, quam sibi et suis mendaciis poenas illas deputasse.

¹⁾ Wissegrad *Cod. Kost.* ²⁾ proferant *Ed. Lips.* ³⁾ Wissegrad *Cod. Kost.* ⁴⁾ de suo filio *Cod. Kost.* ⁵⁾ gratiam *Ed. Lips.* ⁶⁾ alteri *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex in Albam Regalem coronationis suae causa procedit.

Egreditur posthaec Wladislaus Rex feria sexta ante festum Sancti Alexii de Buda, et in Albam Regalem, comitantibus eum Praelatis, baronibus et nobilibus utriusque Regni, procedit, coronationem ad Regnum Hungariae accepturus, et facto nocturno in Petu ¹⁾, Sabbato ad prandium in Albam Regalem advenit: ubi per duos barones Hungariae haeredes de Iaczik ²⁾ ad id specialiter ex Buda in Wischogradum ³⁾ missos, arca, quae coronam Regni Hungariae per Elisabeth Reginam ablatam continebat, infertur, et omnibus Praelatis et baronibus Hungariae et Poloniae ad id specialiter congregatis, arcam aut ⁴⁾ cistam praedictam temeratam, et sigilla omnia, quibus munita erat, fracta ostendunt; qua aperta, regiis omnibus apparamentis ⁵⁾ repertis, sola corona sublata fuisse comperta est.

Wladislaus in Regem Hungariae coronatur.

Die Dominico Sancti Alexii Wladislaus Rex mane in ecclesiam Albae Regalis iam multitudine hominum completam descendit, et propter hominum pressuram difficilem habuit ingressum. Ut autem liberius opus perficeretur coronationis, omnis multitudo de ecclesia exclusa est, Praelatis, Principibus, baronibus, militibus ⁶⁾ utriusque Regni insignioribus duntaxat manentibus, civibus etiam ⁷⁾ Budensibus admissis, qui ex veteri observantia in coronatione Regum Hungariae habent ius in armis interesse et banderium vetustum Regni Hungariae, dum perficitur coronatio, gestare. Missa itaque de Sancto Spiritu per Dionysium Cardinalem et archiepiscopum Strigoniensem inchoata, Wladislaus ⁸⁾ omnibus vestimentis suis regalibus, quibus splendide ecclesiam intraverat, exuitur ⁹⁾, quae per Canonicos ecclesiae Albae Regalis in continenti sublata sunt, primum benedicuntur et inunguntur; deinde sandaliis seu caligis, calceis, humerali, alba, cingulo, stola manipulari, duabus dalmaticis, duabus armillis ¹⁰⁾, pectorali, cappa, cruce legationis, sceptro, vexillo, pomo rotundo, cum significationibus et orationibus convenientibus insignitur. Haec autem omnia ornamenta vetustate attrita, pro primi Regis beati Stephani coronatione praeparata, et in illum diem

¹⁾ in Pesth *Cod. Kost.* impetu *Cod. Przez.* (Pettend aut Pakozd?) ²⁾ haeredes de Iaczk *Cod. Kost.* haeredes Iaczik *Cod. Przez.* ³⁾ Wissegradum *Cod. Kost.* ⁴⁾ arcam vero seu *Ed. Lips.* ⁵⁾ et omnibus apparamentis regalibus *Ed. Lips.* ⁶⁾ nobilibus *Cod. Kost.* ⁷⁾ autem *Ed. Lips.* ⁸⁾ Wladislaus Rex *Ed. Lips.* ⁹⁾ exutus *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ duobus articulis portatili *Cod. Przez.*

conservata, plus venerationis et religionis quam nova habere existimantur. Legationis autem crux ideo singulis Regibus Hungariae in coronatione attribui asseritur, quod crux ipsa eidem ¹⁾ in specie ipsi Regi primo Sancto Stephano per Summum Pontificem ad cohonestandum illum, qui gentem Hungaricam ad fidem catholicam suscipiendam induxerat, ea conditione transmissa, ut haberet facultatem episcopis sui Regni investituras de ecclesiis cathedralibus conferendi. Ponitur posthaec corona aurea de theca capitis beati Regis Stephani sumpta, in caput Regis ²⁾, iuramentum solitum de fidei administratione Regni per ipsum praestatur, et sacramento Eucharistiae reficitur. Cingit in loco alto ad id praeparato milites opus coronationis, et missae solennia per Dionysium Cardinalem et archiepiscopum Strigoniensem consummantur, assistentibus sibi Cardinali Sbigneo ³⁾ tunc episcopo Cracoviensi, Iohanne Coloczensi archiepiscopo, Simone Agriensi, Mathia Wesprimensi, Waradiensi, Quinqueecclesiensi, Segniensi ⁴⁾, Transylvaniensi, Nitriensi et Sirmiensi, episcopis. In hunc modum coronatione perfecta, Wladislaus novus Rex Hungariae, iuxta ritum gentis illius, in omnibus apparatus regalis ad ecclesiam Sanctorum Petri et Pauli sitam in foro, in qua sepultus fuisse Geyssa ⁵⁾ pater Sancti Stephani cum Adleyda consorte ⁶⁾ sua et Ducis Poloniae Myeczslai ⁷⁾ filia, matre Beati Stephani, memoratur, processit, et in throno regio ad id praeparato insidens, duas causas, quae caeteris maiorem continebant iniuriam, audit, discutit ⁸⁾ et diffinit, et sententiam suam debitae mandat executioni; quod ea ratione observari traditum est, ut Rex quilibet omnia opera sua intelligat debere a iustitia ordiri et fundari, et nullum officium esse aequae Regi proprium, quam iustitiam colere et administrare, et eius autoritate inferiores a superioribus, et quibuslibet iniuriis et gravaminibus defensare. Ascenso posthaec equo, civitatem in gyrum circuit, et ad ecclesiam Sancti Martini extra muros sitam perveniens, turrim eius conscendit ⁹⁾, ac universo populo inspectante, gladium nudum in quatuor mundi partes, orientem, occidentem, meridiem ¹⁰⁾ et septentrionem manu extendit, significans se Regnum Hungariae ab omni partium iniusta invasione defendere velle et debere. Quibus omnibus peractis, ad regiam revertitur, et omnes Praelatos, baronesque Regnorum suorum mensa exceptos, splendide reficit et honorat; residuum vero diei illius in laetitia magna, ludis, choreis et plausibus deductum est.

¹⁾ eadem *Cod. Kost.* ²⁾ in caput eius *Cod. Kost.* ³⁾ Zbigneo exposit Cardinali *Cod. Kost.* ⁴⁾ Seginensi *Cod. Kost.* Segninensi *Ed. Lips.* ⁵⁾ Gieza *Cod. Kost.* ⁶⁾ uxore *Cod. Kost.* ⁷⁾ Meczlai *Cod. Lis.* Micislai *Ed. Lips.* ⁸⁾ discernit *Cod. Lis.* ⁹⁾ ascendit *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Aquilonem *Cod. Calv.*

www.libtool.com.cn

Elisabeth Hungariae Regina in Austriam fugit.

Audiens Elisabeth Regina, quae in civitate Przesburg tunc morabatur, coronationem Wladislai Regis cum maximo omnium consensu esse perfectam, non valens verba continere et lacrimas, quas magnitudo doloris et passionis indices cordis effundebat, fertur conditione Polonorum laudata, Hungarorum genti exprobrasse: O! inquit, gens maligna, gens perfida! non advertis, non vides, quam inhumanum facinus edideris? Sed si culpam tuam ¹⁾ per se non cognoscis, ex aliorum comparatione, quanta sit, agnosce. Ecce enim vicina tibi Polonorum gens Dominum et Regis sui filium, quamvis aetate ephebum, in paternum solium evexit, et hoc beneficio non contenta, ut aliud adipiscatur Regnum et geminato resplendeat diademate, non vitae, non quieti, non fortunis indulget. Tu ordine transverso, non auges Regis tui dignitatem, sed detrahis. Sic fata, Przesburg egreditur, verita periculum, in Austriam venit, Friderico Romanorum Regi et Austriae Duci parvulum natum suum Ladislaum et coronam Regni Hungariae, quam de Wischogrod ²⁾ abstulerat, commendat, ut illum tanquam frater patruelis gubernet et vices patris agat, exorat. Consentit Fridericus Romanorum Rex, et tam puerulum ³⁾ quam coronam in suam accipit tutelam et potestatem.

Hungari datis literis, fidem et obedientiam Wladislao Regi promittunt.

Wladislaus Hungariae et Poloniae Rex, feria secunda in crastino Sancti Alexii, et usque ad diem Veneris mansionem suam in Alba Regali continuat: ubi instantibus baronibus et multitudine nobilium Hungariae, Simonem Agriensem episcopum in cancellarium Regni Hungariae creat, et omnes literas, iura et privilegia praedecessorum suorum Regum Hungariae, literis suis sub maiestatis sigillo confirmat, bene meritos barones attolit honoribus et donationibus. Arca cum insignibus regiiis et corona nova in Wischogrod ⁴⁾ refertur, ut futuri Reges Hungariae, quo prior corona aliquo casu rehaberi non poterit ⁵⁾, illa et non alia coronarentur. Praelati, barones, nobiles, totaque communitas Regni Hungariae publicis et claris literis, Wladislaum concordi electione in Regem Hungariae coronatum, pro Domino et vero Rege tenere, habere, eique fidem, obedientiam et subiectionem prae-

¹⁾ suam *Ed. Lips.* ²⁾ ex *Wissegrad Cod. Kost.* ³⁾ parvulum *Cod. Kost.* ⁴⁾ *Wissegrad Cod. Kost.* ⁵⁾ non posset *Cod. Kost.*

stare se adstringunt, nec unquam eo vivente filium posthumum Alberti, Ladislaum videlicet ¹⁾ coronatum, aut ²⁾ quemcunque alium pro Rege recognoscent. Hae literae per Sbigneum Cardinalem et episcopum Cracoviensem in Poloniam delatae et thesauro illatae regio, fidem facient de his omnibus, quae superioribus locis ³⁾ notata sunt, cuilibet dubitanti, quarum tenorem hic placuit inserere.

„In nomine Sanctae Trinitatis et individuae Unitatis, Amen. Nos „Praelati, Barones, Comites, milites, proceres et nobiles totius Regni „Hungariae cum efficacissima facultate communitatem eiusdem repraesentantes, ad perpetuam rei memoriam. Multum clare cognitum coram nostris constat obtuitibus, praedecessorum nostrorum consummatis hucusque „temporibus rei publicae diligentiam et eiusdem utilitatis operosam advertentiam, hoc in Regno felici fuisse actum solertia, et ex eiusdem directione tam provida quam utili, non parvum, imo maximum in christiana „religione commodum viguisse. Quae etsi plerumque, ut temporum mutabilitate assolet, nunc impugnationibus diversis, nunc vero aliorum stimulorum iniectionibus in se immissae adversitatis seminarium pertulerit et „fortunae variae ventilabro utcunque agitata fuerit, aequae tamen successit „ea pro semper ⁴⁾ animorum identitas et voluntatum recuperata unanimitas, „ut haec ipsa, quae visa sunt interdum ad publicam utilitatem conducere, „accuratius ordinari et disponi, illa vero, quae communis nociturnitatis ⁵⁾ „et dissidii materiam immittere agnita sunt, providentiae sarculo extirpari „et evelli sollicitius curabuntur. Quo pacto et nos, qui praesentium temporum die cursum vitalem deducimus, opportune arbitrati sumus, cum „pari modo et per nos mutari operam debere, quatenus res huius Regni „et nostra, iuxta modernorum qualitatem agendorum et temporum, sicuti „provide sic et salubriter, regi ac in melius, autore Domino, dirigi propensius cognoscatur. Siquidem mortuo nuper et de hac vita sublato quondam illustrissimo bonae memoriae Principe Domino Alberto Romanorum „ac huius Regni Rege ⁶⁾ immediato, dum generali in civitate Budensi congregatione celebrata, cognoscentes Regnum hoc, quod impraetermissis ⁷⁾ „plurimorum aemulorum et praecipue paganorum impugnatur incursibus, „idoneo et habili rectore carere non posse, missisque communi voluntate „et assensu tam serenissimae Principis Dominae Elisabeth Reginae Hungariae, praefati quondam Domini Alberti Regis relictas, prout hoc ex „litteris suis ⁸⁾ clare constat, quam etiam omnium nostrorum ad serenissi-

¹⁾ licet *Cod. Kost.* ²⁾ nec *Cod. Kost.* ³⁾ rebus *Cod. Calv.* ⁴⁾ ea prospera *Cod. Lis.* ea, quae semper *Ed. Lips.* ⁵⁾ taciturnitatis *Cod. Kost.* calamitatis *Cod. Lis.* ⁶⁾ ac Regni huius Hungariae *Cod. Kost.* ⁷⁾ continue *Cod. Lis.* ⁸⁾ eius *Cod. Kost.*

„mum Dominum Principem Wladislaum Regem excelsum Poloniae solen-
 „nibus ambasiatoribus ¹⁾ et nuntiis nostris, eundem tanquam in Regem,
 „curatorem et rectorem Regni huius communi desiderio electum, ad hunc
 „locum, primum pro honore Dei et fidei sanctae catholicae augmento, et
 „demum pro utilitate nostra, ad suscipiendam coronam eiusdem Regni in-
 „vitassemus et diligentius instantes induxissemus. Quia tempore intermedio
 „praefata Domina Elisabeth Regina ex adverso ²⁾ aemulorum, et verius
 „forensium et extraneorum ³⁾ hominum, intestini belli viam potius aperire
 „quam praeccludere cupientium, freta consilio, priorem et praesumptam ⁴⁾
 „intentionem removens, satagensque et volens hoc Regnum et nos regimini
 „infantuli, dicti quondam Domini Alberti Regis nati posthumi, hoc est,
 „post eius obitum in lucem editi, parum nostrae et Regni eiusdem neces-
 „sitati succurrere potentis, subiicere, ad impediendumque praetactae ele-
 „ctionis et coronationis utile opus toto nisu anhelans, sublata, heu! clan-
 „destine de castro Wischegrodiensi ⁵⁾ corona illa, qua hactenus Reges Hun-
 „gariae coronari soliti fuere, pridem ante dictum infantem vix adhuc tri-
 „mestrem, praeter omnium nostrum voluntatem ad hoc sponte concurrere
 „debentium, atque contra consuetudinem hucusque in simili retentam, ab-
 „sentibus etiam omnibus apparamentis sacris, nec non gladio, sceptro, pomo
 „et cruce legationis Sanctissimi Stephani primi Regis nostri, multo am-
 „plius in perniciem quam utilitatem nostram, cum eadem corona sublata
 „coronari (si sic dici dignum est) fecit et procuravit, atque continuo ipsam
 „coronam, proh dolor! vice versa recludens ad locum hactenus nobis in-
 „cognitum, in crudele omnium nostrum derogamen, transmisit seu aspor-
 „tavit: ob hoc nos extunc altera vice in multitudine tam copiosa, quanta
 „memoria omnium praecedentium Regum coronationis tempore non com-
 „prehendit, congregati, matura plurimorum dierum deliberatione praeha-
 „bita, ex quo corona illa supratacta praevia ratione, ut opus erat, tam
 „facile exnunc haberi non potuit, volentes et consultius cupientes ne-
 „cessitati nostrae et Regni huius, cuius et pronunc confinia per insul-
 „tantium inimicorum, paganorum scilicet ⁶⁾ et aliorum morsus asperos
 „continuo lacerantur, opportune providere; considerantes etiam potissime,
 „quod semper Regum coronatio a regnicolarum voluntate dependet, et effi-
 „cacia ac virtus coronae in ipsorum approbatione consistit, videntes nihi-
 „lominus Regnum hoc idonei Regis festina tuitione carere non posse: eun-
 „dem serenissimum Dominum Wladislaum Regem pari voto et communi
 „desiderio alia corona aurea operis vetusti, Beatissimi Stephani Regis

¹⁾ legatis *Cod. Lis.* ²⁾ ex adverso *deest in Cod. Calv.* ³⁾ externorum *Cod. Kost.*
⁴⁾ reassumptam *Cod. Lis.* ⁵⁾ Wissegradth *Cod. Kost.* ⁶⁾ videlicet *Ed. Lips.*

„Apostoli et Patroni nostri, in theca capitis reliquiarum eiusdem hucusque
 „multa veneratione conservata, instituimus, disposuimus et decrevimus de-
 „bere coronari; quam coronationem die hodierna, invocata suppliciter Spi-
 „ritus Sancti gratia, et eiusdem, ut pie credimus, instinctu, cum peractione
 „publica et manifesta omnium illarum caeremoniarum, quae ad eandem et
 „eius efficaciam et solennitatem concurrere debuerunt, induto praefato Do-
 „mino Rege nostro illis omnibus paramentis et indumentis Sanctissimi primi
 „Regis nostri, atque oblati eidem ac manibus suis traditis, gladio, sceptro,
 „pomo ac cruce legationis eiusdem Sancti Regis, nec non aliis omnibus
 „necessariis absque omni defectu, praeter solam sublatam coronam prae-
 „tactam, feliciter consummavimus et praeconceptum auspice Deo deduximus ¹⁾
 „ad effectum: decernentes, pronuntiantes et declarantes per haec scripta,
 „ipsam modernam coronam et coronationem, omnem illam virtutem et effi-
 „cacious, illudque robur per omnia habere et habituram, acsi praetacta
 „prior corona capiti dicti Domini nostri Regis fuisset imposita, et per ean-
 „dem, loco modernae, haec ipsa coronatio fuisset expedita; ita quod ipsa
 „priori corona absente, etsi eadem recuperari non poterit, omnis decor et
 „efficacia, ac quodlibet signaculum, mysterium et robur eiusdem in hanc
 „modernam coronam intelligantur, et harum serie de omnium nostrum,
 „quorum coronae merita discutere, probareque et improbare interest, vo-
 „luntate cognoscantur esse transfusi; dantes nihilominus et pari voluntate
 „et decreto tribuentes praefato Domino nostro nunc coronato Regi plenis-
 „simam illam facultatem et potestatis plenitudinem in faciendis gratiis ac
 „donationibus et confirmationibus perpetuis, et ad tempus collationibus et
 „locationibus honorum ²⁾, officialatum atque immunitatum officialibus et
 „baroniis Regni; item in disponendis praelaturis ac beneficiis ecclesiasticis
 „tam maioribus quam minoribus, ac recompensandis meritis fidelium, qui-
 „buslibet quoque infidelibus et linquentibus ³⁾, secundum uniuscuiusque de-
 „merita puniendum, nec non in faciendis, emendandis et exercendis iudi-
 „ciis, exercendumque, agendum, dirigendum et concludendum omnibus his,
 „quae ad Reges Hungariae suos praedecessores et eorum facultatem quo-
 „modolibet, consuetudine videlicet, aut de iure pertinuerunt, acsi idem
 „praefata priori nunc sublata corona fuisset, ut moris extitit, coronatus.
 „Proposuimus tamen, istis sic stantibus, eandem priorem coronam cum ipso
 „Domino nostro Rege unanimiter toto posse et omni diligentia, cognito loco
 „conservationis eiusdem, exquirere, atque dante Deo recuperare; adiicientes
 „communi voluntate, quod in casu, quo eadem corona prior huiusmodi
 „diligentia nostra, quod Deus avertat, recuperari non posset, extunc amodo

¹⁾ conduximus *Cod. Kost.* ²⁾ bonorum *Ed. Lips.* ³⁾ delinquentibus *Ed. Lips.*

„in posterum affuturis semper temporibus universis ¹⁾ Regum Hungariae
 „huic succedentium coronatio cum praetacta alia, puta moderna Regis ²⁾
 „corona, in ea solennitate, prout solitum est, absque omni immutatione
 „peragatur. Volumus consequenter et disposuimus, ut haec ipsa corona mo-
 „derna tanquam nostrorum inclytum Regum insigne, sub diligentissima cu-
 „stodia deinceps teneatur et honorifice relinquatur, reputeturque haec eadem
 „corona illa priori absente, et si eadem recuperari non poterit, sufficiens
 „et cum apparamentis et aliis attinentiis supratactis per omnia competens
 „ad omnium futurorum Regum coronationem faciendam; hoc tamen specia-
 „liter declarato, quodsi Domino cooperante ipsa prior corona viceversa
 „recuperari poterit, eadem suis, decore, virtute et efficacia minime frustrata
 „habeatur: quinimo decrevimus eandem pristino honori restitui, atque in
 „locum priorem reponi. De hac autem moderna corona supratacta tandem
 „in isto casu ³⁾ disponetur, prout antedicto Domino nostro Regi cum con-
 „silio nostro utilius videbitur expedire. Ne autem ex respectu et divulga-
 „tione praetactae aliae coronationis (si sic dicenda est) nuper per prae-
 „fatam Dominam Reginam, quoad antelatum infantem nobis exnunc, ut
 „praediximus, inutilem, factae et habitae, alicuius dissidii ⁴⁾ hoc in Regno
 „materia generetur: eandem pari decreto, tanquam quae praeter omnium
 „nostrum voluntatem spontaneam peracta est, irritamus et cassamus, ac
 „nullius volumus esse ⁵⁾ et dici efficaciae et virtutis. Postremo, ut haec
 „omnia praemissa, tanquam utilitati nostrae communi in praesentis neces-
 „sitatibus tempore per omnia congrua, robur obtineant perpetuae firmitatis,
 „ne unquam aliquorum pravis ⁶⁾ conatibus eadem retractari vel immutari
 „valeant, statuimus et parili ⁷⁾ decreto conclusimus et promulgavimus,
 „praesentiumque serie ⁸⁾ promulgamus et decernimus: ut si temporum in
 „processu aliquis vel aliqui coronae Regni Hungariae subditus seu subiecti,
 „sive ex Praelatis, sive ex baronibus, sive ⁹⁾ militibus seu nobilibus sit
 „vel existant ¹⁰⁾, primum praemissae exnunc multis rationalibus ex causis
 „approbatae ¹¹⁾ coronae et coronationi, demumve ¹²⁾ aliis dispositionibus,
 „conclusionibus et ordinationibus supra specificatis, seu cuiquam ex eis
 „verbo serio aut opere et facto, suggestioneque et incitamento seu ef-
 „fectu ¹³⁾, sinistre, directe vel indirecte, contraire vel contradicere, seu
 „immutari, retractari et in irritum revocari procurare praesumpserit vel
 „attemperaverit, talis vel tales mox, postquam de eis aut ¹⁴⁾ aliquo horum,

¹⁾ universorum *Cod. Kost.* ²⁾ sancti Regis *Cod. Kost.* ³⁾ statu *Ed. Lips.* ⁴⁾ dis-
 cordiae *Ed. Lips.* ⁵⁾ nullius volumus esse valoris *Cod. Lis.* ⁶⁾ praevis *Ed. Lips.*
⁷⁾ pari *Cod. Kost.* ⁸⁾ praesentibusque *Cod. Lis.* ⁹⁾ aut *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ existat *Ed. Lips.*
¹¹⁾ comprobatae *Ed. Lips.* ¹²⁾ demunire *Ed. Lips.* ¹³⁾ affectu *Cod. Kost.* ¹⁴⁾ vel
Cod. Kost.

„contra ipsum, seu ipsos, certitudo veritatis constiterit, ii omnium honorum, humanitatisque et dignitatum ac nobilitatum amissione, ablata omni spe gratiae obtinendae condemnentur seu condemnati ipso facto censeantur, quodque ultra haec perpetuae et indelebilis infidelitatis crimen laesae Maiestatis, rei publicaeque perturbatoris poenam et iudicium incurrant, omnesque possessiones et bona eiusdem et ipsorum omnium, eis denegata gratia, ad Coronam et Maiestatem regiam devolvantur et devoluta intelligantur; harum nostrarum, quibus sigilla nostra appensa sunt, testimonio literarum mediante. Datum in Alba Regali, decima septima mensis Iulii, hoc est die Dominico proximo post festum Divisionis Apostolorum, Anno Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo.“

Turcorum Caesar castrum Albam Regalem frustra obsidet.

Feria sexta in die Sanctae Mariae Magdalenae, Wladislaus Rex ex Alba Regali egressus, Sabbato Budam pervenit, omnibus processionibus omnium ecclesiarum, clero et populo eum excipientibus ¹⁾ cum gaudio, mansitque Budae totam aestatem et autumnum, negotiis et dispositionibus Regni sui Hungariae semper intendens, aliquando tamen ad insulam Czepel pro alleviatione laborum et taediorum suorum ad venationes discedebat. Et quia Caesar Turcorum castrum Albam Regalem seu Albam Nandor ²⁾ in finibus ³⁾ Hungariae et Rasciae situm, quod est quidam portus et primus ad ⁴⁾ Hungariam introitus, obsidione vallaverat, obsidionemque ipsam tribus iam mensibus continuaverat, existimans illud in similitudinem castrum Smiderow ⁵⁾, viribus, largitione, vel victualium defectu posse conquirere, mittit Wladislaus Rex militem Polonum Petrum Lancziczki de Lankoszino ⁶⁾, ad illum, significans sibi: qualiter Regnum Hungariae adeptus est, et requirens, ut castrum sui obsidionem solvat, atque Regnum suum Hungariae armis impetere desistat, amicitiamque, quam praetendebat verbis, operis effectum demonstrat. Eam autem legationem Wladislaus Rex Turcorum Caesari ideo facere voluit, non quod magnopere curaret, aut extimesceret suam potentiam, quippe qui castrum praedictum pluribus et animosis gentibus fulcitur, et Iohannem Praepositum de Wrano ⁷⁾ germanum Mathkonis Bani, virum prudentem et industrium, in eo capitanei loco praesidere sciebat,

¹⁾ exigentibus *Ed. Lips.* ²⁾ Albanander *Cod. Przez. Nander albam Ed. Lips.* (Belgrad). ³⁾ in confinibus *Cod. Kost.* ⁴⁾ in *Cod. Kost.* ⁵⁾ Smiderow *Cod. Kost.* Swiderow *Ed. Lips.* (Semendria sive Smederewo). ⁶⁾ Knokosino *Cod. Przez. Lankosino Ed. Lips.* ⁷⁾ Wrono *Cod. Kost.* (Aurana).

sed ut animum Caesaris Turcorum, qualis erga se esset, experiretur. Cum magna itaque difficultate et periculo propter eorum, qui observabant vias, barbaricam tyrannidem, nuntius regius evadens et ad Turcorum Caesarem perveniens, legationis mandata exponit et prudenti relatione nihil de sensualibus ¹⁾ omittit. Caesar ipse responsionem tribus mensibus ²⁾ dare distulit, nuntium Regis ³⁾ ad castrum tunc suae ditionis Smiderow ⁴⁾ illic moraturum transmittit: omnibus viribus, dolis, promissis et ingeniis pro conquisitione castrum utitur, ratus sibi tempus ita opportunum pro illius conquisitione de caetero defuturum. Ut autem facilius potiat votis, magnam partem murorum bombardis demolitur, omnia fossata castrum lignis complet ⁵⁾, castrum defensoribus huiusmodi completionem studiose admittentibus, plures naves in Danubio, qui castrum ab una parte circumfluit, hominibus armatis onustas locat, subsequenti die castrum per terram et mare impetitur: videbat enim promissionibus et largitionum amplissimarum oblationibus, quas iaciebat sagittis Bulgarica lingua et litera ⁶⁾ conscriptas in castrum, et quae ad Wladislaum Regem originaliter in Budam deferebantur, animos gubernatorum castrum nec frangi nec emolliri ⁷⁾ posse. Capitaneus autem castrum Iohannes Praepositus de Wrano ⁸⁾ omnia, quae evenire in periculum castrum poterant, summovere et in hostium discrimen convertere satagens, nocte subsequenti bombardarum pulveribus ligna in fossata per Turcos proiecta commiscet, et largo pulvere ligna ipsa in locis abditis consternit. Cum igitur altera die Turcorum exercitus, quasi locustae, impetum per terram et aquam contra castrum facerent, et multitudine vincere sperarent, fossata murorum ⁹⁾, quae altera die ¹⁰⁾ lignis repleverant ¹¹⁾, supergrediuntur cum immensis cohortibus et clamore: et dum castrum defensores ex proposito dissimularent eos repellere, duplicatur eorum numerus, et omnibus accurrentibus, pavoremque castellanorum, non dissimulationem praetendentibus, dum aliqui ex illis scalis muros castrum conscendere niterentur, opportuniori viso tempore emittunt castrenses faces, titiones et carbones ardentes de muro: et subito in multis et variis locis accensis pulveribus Turci flamma et foetore repentino suffocantur, et per ligna iam ardentia, quae ipsimet congesserant, consumuntur. Caeteri successu tali perterriti, nec murum contingere ausi sunt. Hi vero, qui per aquam ¹²⁾ in navibus pugnabant, non blandiorem fortunam experti sunt: plures enim naves fulmine bombardarum a castrum percussae, ab aquis absorptae sunt, aliae impetu ventorum ad

¹⁾ de essentialibus *Cod. Kost.* ²⁾ diebus *Cod. Kost.* ³⁾ regium *Cod. Kost.* ⁴⁾ Swiderow *Ed. Lips.* ⁵⁾ implet *Ed. Lips.* ⁶⁾ literis *Cod. Kost.* ⁷⁾ demoliri *Ed. Lips.* ⁸⁾ de Surano *Ed. Lips.* ⁹⁾ lignorum *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ pridie *Cod. Kost.* ¹¹⁾ impleverant *Cod. Kost.* ¹²⁾ ex aqua *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn
 murum castris, qui notabiliter in alveos Sawae ¹⁾ et Danubii protensus est, appulsae, per castrenses captae. Conflictus autem et certamen huiusmodi ab hora prima diei duravit usque in vesperam, et animos Turcorum spe potiundi castris alacres successu suo perterruit et confregit. Caesar Turcorum magna clade taliter accepta, sex mensibus in castris obsidione incasum exactis, motis castris in terras suas confusus rediit ²⁾. Multos tamen utriusque sexus homines sub tempore obsidionis in terra Septemcastrensi comprehensos, in servitutem miserabilem abduxit, nec prius, nisi soluta obsidione, Petrum Lanczićki ad Wladislaum Regem remisit, denuntians per illum, ut si pacem vellet, castrum Alba Nandor ³⁾, a quo repulsus erat, resignaret ⁴⁾ et terris Rasciac cederet.

Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis ex Buda revertitur in Poloniam. Barones Poloniae Minoris decernunt exactionem fertorum in subsidium Wladislai Regis.

Rebus coronationis et aliis publicis pro maiori parte consummatis, Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis, obtenta licentia, ad propria reverti coepit, exivitque de Buda feria sexta post festum Sancti Iacobi Apostoli, quae fuit dies vicesima nona ⁵⁾ Iulii ⁶⁾, et ibat per Czosnek, Othwan, Kyewyesch ⁷⁾, Serenceze, Pothok, Wronow, Stropkow ⁸⁾. Verum dum die Dominico in Kyewyesch ⁹⁾ venisset, oppidani, qui per gentes regias, aut euntes in Budam, aut ex Buda in Poloniam redeuntes, in bladis ¹⁰⁾ eorum violenta receptione multipliciter offendebantur, receptionem rerum suarum in ipso Cardinali et suis facere conati sunt, et a Iohanne de Senno ¹¹⁾ in comitiva ¹²⁾ ipsius Cardinalis existente, repetitionem rerum suarum interpositis minis flagitabant: propter quod ex altercatione mutua seditio extemplo coorta est et pugna in pluribus locis per oppidanos, familiam Cardinalis aut eos, qui secum in comitiva redibant impetentibus ¹³⁾, accensa. Cardinalis in equo, familia eum ab omni latere ¹⁴⁾ protegente, periculum evasit. Quo ex oppido recedente, maior tumultus consurrexit, dum familiares sui invicem glomerati pugnam cum oppidanis inirent. Accensum est posthaec oppidum, et oppidani gazis suis metuentes, in fugam versi, telis plures usque ad mortem obruti ¹⁵⁾ sunt, media pars civitatis cum ec-

¹⁾ Szawe *Ed. Lips.* ²⁾ abiit. *Cod. Kost.* ³⁾ Albanander *Ed. Lips.* ⁴⁾ sibi resignaret *Cod. Kost.* ⁵⁾ vicesima septima *Cod. Præz.* vicesima octava *Cod. Lis.* ⁶⁾ mensis Iulii *Ed. Lips.* ⁷⁾ Kiewesz *Cod. Lis.* Reuesch *Ed. Lips.* (Kövesd). ⁸⁾ Strzobkow *Ed. Lips.* ⁹⁾ Kiewiesz *Cod. Lis.* ¹⁰⁾ in plateis *Cod. Kost.* ¹¹⁾ de Sianno *Cod. Kost.* ¹²⁾ comitatu *Cod. Kost.* ¹³⁾ impetentes *Cod. Lis.* ¹⁴⁾ parte *Cod. Kost.* ¹⁵⁾ obruti *Ed. Lips.*

clesia incendio conflagrata ¹⁾. De familia Cardinalis et his, qui secum comitabantur, nullus mortuus, sed plures extabant vulnerati ²⁾. Poloniam ³⁾ ipse Cardinalis circa Iaszliska et Rimanow, visitata Sophia Regina, quae tunc in Sanok agebat, et expositis ei omnibus rebus, quae in Hungaria contigerant et ordinata erant, in die Sancti Hippoliti tredecima mensis Augusti venit Cracoviam, ubi a suis Praelatis et Canonicis et universa civitate Cracoviensi cum magno excipitur gaudio. Quem postea Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis secutus est, et post paucos dies, videlicet in die Sancti Bartholomaei, in Nova Civitate Korczin, in praesentia Sophiae Reginae conventio particularis habita est, cui ipse Sbigneus Cardinalis et Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis, caeterique barones partium ⁴⁾ Cracoviensium interfuere: ubi tractatum fuit de mittendo subsidio Wladislao Regi in Hungariam. Expost quoque pro die Nativitatis ⁵⁾ Sanctae Mariae in praedicta Nova Civitate Korczin iterum alia conventio per barones tenta fuit ⁶⁾, ad quam ipse Sbigneus Cardinalis multipliciter per barones, quorum tunc non parva frequentia convenerat, rogatus, propter infirmitatem suam gravem ex aere Hungaricali et aqua regionis illius, quam vino miscebat, contraxerat, descendere non potuit: in qua fuit conclusum, ut in subsidium Wladislao Regi quilibet laneus ⁷⁾ in terris Cracoviensibus unum fertonem solveret, et nobilis quilibet kmethones non habens, et scultetus, unam marcam. Exempti tamen erant omnes barones et nobiles atque kmethones eorum, qui personaliter in subsidium Wladislao Regi erant transituri.

Kazimirus frater Wladislai Regis cum magno comitatu in Lithuaniam proficiscitur.

Agente Wladislao Rege in Hungaria, Kazimirus germanus suus in Lithuaniam, Ducatum Magnum gubernaturus, processit, et thesauris regalibus Cracoviae, omnibus necessariis, equis, curribus, vestimentis, clenodiis abunde expeditus, cum Principum et baronum exercitu ducebatur ⁸⁾. Erant autem in comitatu suo Duces Masoviae Kazimirus et Boleslaus, Iohannes de Cziszow castellanus et capitaneus Cracoviensis, Dobeslaus de Oleschnicza palatinus Sandomiriensis, Iohannes Glowacz de Oleschnicza castellanus Sandomiriensis, Hriczko ⁹⁾ palatinus Podoliae, Warsius ¹⁰⁾ de Ostrow castel-

¹⁾ deflagrarunt. *Cod. Lis.* ²⁾ plures vulnerati Poloniam reversi. *Cod. Przez.* ³⁾ In Poloniam *Ed. Lips.* ⁴⁾ terrarum *Cod. Lis.* ⁵⁾ Natalis *Cod. Kost.* ⁶⁾ habita *Ed. Lips.* ⁷⁾ laneus agri *Cod. Kost.* ⁸⁾ gradiebatur. *Cod. Kost.* ⁹⁾ Striczko *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Warschius *Cod. Kost.*

lanus Lublinensis, Senko ¹⁾ castellanus Leopoliensis, Iacobus Woyniczky Cracoviensis, Iohannes Rey Sancti Michaelis in castro Cracoviensi, Praepositi, Derslaus de Rithwyani Chelmensis, Iohannes de Szekoczyn Lublinensis, capitanei, Iohannes Kuropatwa succamerarius Lublinensis, Albertus Michowski ²⁾, et multi alii barones et nobiles. Egressus ex Cracovia feria sexta ante festum Pentecostes, egit festa Pentecostes in Nova Civitate Korczyn apud matrem suam Sophiam Reginam, et pro die Sanctae Trinitatis venit Sandomiriam; deinde processit in Lublin, ubi omnes Poloni secum in Lithuaniam ituri convenerant: existimatus est, de electis militibus plus quam duo millia lancearum ³⁾ habuisse. Ex Lublin versus Brzeszcze ⁴⁾ processit, deinde in Byelsko, et cum stationes suas circa fluvium Swislocze ⁵⁾ ageret, Dux Michael filius occisi Sigismundi Ducis Magni et nepos Withawdi, ex Grodno, quod tunc pro illo tenebatur, cum quingentis equitibus Kazimiro occurrit, et munera sibi et suis obtulit, obedientiam et fidelitatem praestitit, et ut eum Dux Kazimirus circa iura patrimonii sui et inscriptiones reservaret ⁶⁾, iniustamque patris sui necem ulcisceretur, humillimis precibus ⁷⁾ rogavit: quem Dux Kazimirus humaniter suscipiens, bono animo esse iussit. Ex Swislocze processit in Dubno, ubi vada ⁸⁾ fluminis Nyemyen transiit, ubi ⁹⁾ ab universis Principibus, baronibus et nobilibus Lithuaniae susceptus est, inter quos erant Oleszko ¹⁰⁾ Dux Kyoviensis, Georgius Syemyonowicz ¹¹⁾, Waszilo Putata, Chbothko ¹²⁾ Koributh, Duces, Gasthawdus ¹³⁾, Moniwid, Petrus Montigerdowicz, Senko ¹⁴⁾ Gedigolthowicz, barones, et alii plures Russiae et Lithuaniae Boyari. Ex Dubno per Wasziliszki, Radunia, Mixiski ¹⁵⁾, Nowidwor et alia loca directiora in Vilnam pervenit. Cui Vilnam venienti, a Mathia Vilmensi episcopo, a Iohanne Hostik castellano Vilmensi et Iohanne Doygerth palatino et capitaneo Vilmensi, omnique clero et populo, obviam itum est; fuitque sua Serenitas cum maximo honore, gaudio et reverentia ac tubarum clangore in castrum Vilmense introducta. Primo autem ecclesiam cathedralem Sancti Stanislai ingressus, gratias Domino Deo de donis plurimis, et signanter, quod eum incolumem et suum exercitum illuc perduxit, egit; in signum autem laetitiae adventus sui, clementia Dei per canticum Te Deum laudamus, per ora cleri decantabatur ¹⁶⁾. Multa autem castra tunc adhuc pro

¹⁾ Sienko *Cod. Kost.* ²⁾ Mnichowski *Cod. Kost.* Minchowski *Ed. Lips.* ³⁾ hastatorum *Cod. Kost.* ⁴⁾ Brzeszcie *Cod. Kost.* ⁵⁾ Swisloszcz *Cod. Kost.* Szwisloka *Cod. Przes. Wislocze Cod. Lis.* Swislosz *Ed. Lips.* ⁶⁾ inscriptiones ac privilegia conservare *Cod. Kost.* ⁷⁾ suis precibus *Ed. Lips.* ⁸⁾ undam *Ed. Lips.* ⁹⁾ illic *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Oliesko *Cod. Kost.* ¹¹⁾ Ziemienowicz *Cod. Lis.* ¹²⁾ Obotko *Ed. Lips.* ¹³⁾ Gostowdus *Cod. Kost.* Gostorodus *Ed. Lips.* ¹⁴⁾ Sienko *Cod. Kost.* ¹⁵⁾ Aixiski *Cod. Lis.* Achikaski *Ed. Lips.* ¹⁶⁾ laudabatur. *Ed. Lips.*

Duce Michaelē, videlicet Grodno, Brzesze, Lida et caetera tenebantur: propter quod nec Kazimirus, dum iret ex Polonia, in castrum Brzesze fuit intromissus per Onaczonem eiusdem castrum tunc capitaneum, qui cum plurimis aliis Lithuanis et Ruthenis Duci Michaeli propter patris Ducis Magni Sigismundi beneficia in eos collata, et universa terra Samagittiae vehementer et publice favebant.

Kazimirus, invitis baronibus Poloniae, in Magnum Ducem Lithuaniae sublimatus pronuntiatur.

Cum igitur Kazimirus Dux diebus aliquot Vilnae fuisset commoratus, et ex omnibus terris Ducatus Magno subiectis barones ad illum confluisent, petebant Praelati et barones Lithuaniae a baronibus Poloniae, in quorum autoritate et consilio Dux Kazimirus adhuc consistebat: quatenus praefatum Ducem Kazimirum in Magnum Ducem Lithuaniae assumi, elevari et confirmari ¹⁾ consentirent. Barones vero Poloniae nullatenus in hanc conditionem, tanquam eis per Wladislaum Regem, Praelatos et barones Poloniae ²⁾ prohibitam, aliqua prece vel persuasione poterant ad consentiendum induci; quinimo barones et Praelatos Lithuaniae vigore communium inscriptionum conveniunt et requirunt: ne contra ordinationem Wladislai Regis, Praelatorumque et baronum Regni Poloniae, Kazimirum pro Duce Magno, sed pro vicario regio, donec Wladislaus Rex aliter disposuerit, publicent et assumant. Praelati vero et barones Lithuaniae periculum sibi et suae parti imminere maximum a parte altera, quae Ducem Michaelē exposebat ³⁾, rati, ne, si Dux Kazimirus pro privato vicario et non pro Magno Duce se gereret, Dux Michael Ducatum Magnum Lithuaniae, Polonis recedentibus, occuparet, atque in eos tum pro nece patris, tum pro fracta fide et iuramento (omnes enim scitum erat sibi vivente et cogente ⁴⁾ patre, fidelitatis et obedientiae iuramenta praestitisse), paterno vero more saeviret; turpe insuper astruebant Ducem Magno et titulo ad arbitrium Wladislai Regis tunc extra Poloniae Regnum agentis, quod longo an brevi duraret tempore, incertum erat, carere. Hisque et aliis considerationibus incensi, et praesertim civile bellum veriti, dum barones Poloniae intelligerent, nequidquam a sententia distrahi posse, quodam mane baronibus Poloniae lecto quiescentibus et nihil tale quid ⁵⁾ suspicantibus, Ducem Kazimirum assumunt et in Ducem Magnum Lithuaniae elevant, pronuntiant

¹⁾ publicari *Cod. Kost.* ²⁾ Regni Poloniae *Ed. Lips.* ³⁾ deposcebat *Ed. Lips.* ⁴⁾ agente *Ed. Lips.* ⁵⁾ quidpiam *Cod. Kost.*

et publicant, voceque canora cum pulsu campanarum Te Deum laudamus decantant. Hac publicatione non obstante, castrum superius Trokky in lacu tenebatur nihilominus pro Duce Michaeli per Michaellem Goligin; nec poterat ipse Michael Goligin persuaderi ¹⁾ aut molliri, ut illud resignaret, nisi habito Ducis Michaelis consensu: unde saepius, sed frustra, proiectae fuerant contra illud machinae; quod tandem nihilominus in potestatem Ducis Kazimiri traditum est. Ad Ducem insuper Iwan Czartoryski Ducis Magni Sigismundi interfectorem, Iohannes Szekoczki ²⁾ capitaneus Lublinensis mittitur, requirens nomine Ducis Kazimiri ab eo castrum maioris Trokky et thesaurorum resignationem: qui requisitionem ³⁾ ipsam facturum se respondit, dummodo sibi de plena securitate per barones Poloniae fiat sponsio; quam maioribus baronibus Poloniae dare recusantibus, et id quod postea accidit verentibus, iuniores nobiles Poloniae illam praestitere: qua obtenta, Dux ipse futurum se in potestatem Ducis Kazimiri cum castro et thesauris repromisit.

Wladislaw Regis de Ducatu Lithuaniae salubris intentio.

Praesumptionem praemissam tam Kazimiri Ducis, quam Praelatorum et baronum Lithuaniae et Russiae, barones Poloniae ibi praesentes, quamvis inhibere non possent, nunquam probaverunt; sed et Wladislawo Regi erat plurimum et odiosa et molesta, et ob id nec ipse Wladislaw Rex, nec Praelati, baronesque Poloniae ipsum Kazimirum Ducem Magnum Lithuaniae nominabant ⁴⁾. Et quamvis Dux Kazimirus praedictus per notabiles nuntios crebro Hungariam cum amplissimis donis missos, apud Wladislawum Regem precibus et supplicationibus assiduis institisset, quatenus eum in Ducatu Magno confirmari suis literis et titulo eiusdem Ducatus ipsum, cum alium propinquiorem non haberet, insigniret; nunquam tamen ipse Wladislaw Rex quibuscunque instantiis aut precibus adduci potuit, ut ipsi Duci Kazimiro Ducatum Magnum et eius titulum conferret, precesque Ducis Kazimiri dilatione adventus sui in Regnum Poloniae suspendebat ⁵⁾. Cogitabat autem et deliberatione sua firmabat prudens Rex et Regni sui Poloniae fervidus amator, captato tempore, rebus Hungariae in pace compositis, Poloniam redire et in Lithuaniam descendere, atque Duci Michaeli portione sua, satisfaciendo suo et Praelatorum, baronumque Poloniae iuramento, assignata, certis castris, videlicet Brzeszcze et Krzemieniec, pro se et Re-

¹⁾ qui non potuit persuaderi *Ed. Lips.* ²⁾ Sozechocki *Ed. Lips.* ³⁾ ad requisitionem *Ed. Lips.* ⁴⁾ comminabant. *Ed. Lips.* ⁵⁾ suspenderet. *Ed. Lips.*

gno ¹⁾ Poloniae reservatis, terra etiam Drohiczensi Duci Masoviae Boleslao confirmata, residuitatem Ducatus ²⁾ Lithuaniae et Russiae ipsi Kazimiro Duci assignare, quatenus Ducatus ipse in plures partitus, acciperet in his terris, quae nondum cultae sunt, augmentum, et Regibus Poloniae atque Regno, cui subiectus est, taliter diminitus calcitrare non auderet.

Kazimirus Dux Magnus Lithuaniae Ducem Czartoryski occisorem Ducis Magni Sigismundi in gratiam recipit. Barones Poloniae ex Lithuania discedunt.

Accepta Dux Czartoryski Ducis Magni Sigismundi occisor, Kazimiri Ducis ³⁾ Lithuaniae facta ⁴⁾ per aliquos barones Poloniae securitate, veritus, ne circumvallaretur in castro Trokky inferiore in oppido sito, quod adhuc occupatum tenebat per amicos et faventes sibi, dari sibi per Kazimirum Ducem veniam impetrat, ipsum Ducem Kazimirum, suis tamen assecuratus literis, personaliter accedit, culpam suam coram eo et Praelatis, baronibusque Poloniae, Lithuaniae et Russiae pluribus verbis extenuat, non poena aliqua, quinimo praemio et honore, quod tyrannum crudelem, pestem patriae et bonorum omnium hostem occiderit, se dignum putat; illum enim multos viros catholicos, dominiorum suorum barones insignes, gladio sine causa damnasse commemorat; illum Daemonibus sanguinem humanum cum hostiali ⁵⁾ permixtum litasse, iuxta Pythonissarum doctrinam omnia sua agenda ordinasse, canes hominibus praetulisse, in magna caritate frumenti exegisse a subditis frumentum fame pereuntibus, et illud suis horreis et promptuariis inclusisse, quod horrea vel ⁶⁾ promptuaria capere non possent, aquis mersisse; illum stupra, incestus, adulteria, spolia, homicidia crebra fecisse; illum nunquam Regno Poloniae fidelem fuisse, multaque alia abominabilia, etiam dictu vix verisimilia ⁷⁾, certis probationibus egisse demonstrat, singulaque crimina sua in scriptis redacta repraesentat, quae et per Mathiam Vilnensem episcopum et Lithuaniae barones atque Russiae recognita verificabantur. Dux ipse Czartoryski in gratiam recipitur, castrum Trokky resignat, altera die facto contra ⁸⁾ eum insultu violento, omnibus bonis suis, quae de thesauro ducali acceperat, spoliatur, et nisi defensus esset per barones Poloniae, etiam vita ⁹⁾ cum fortunis periisset ¹⁰⁾. Barones Poloniae, accepta licentia, tenuibus per Ducem Kazimirum honorati muneribus, Poloniam revertuntur; pauci qui remanserant, odio et arte Lithua-

¹⁾ Regni sui *Ed. Lips.* ²⁾ duabus *Ed. Lips.* ³⁾ Ducis Magni *Cod. Kost.* ⁴⁾ facta sibi *Cod. Kost.* ⁵⁾ bestiali *Cod. Kost.* ⁶⁾ et *Ed. Lips.* ⁷⁾ credibilia *Cod. Kost.* ⁸⁾ in *Ed. Lips.* ⁹⁾ vitam *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ amisisset. *Ed. Lips.*

norum tempore ~~successente~~ exclusi sunt, veriti ne nativo affectu plus esset Polonis quam Lithuanis affectus, officiales Lithuanos adiungunt, et ipsum linguam et mores suos instituunt ¹⁾).

Elisabeth Regina turbas in Hungaria movet, sed exercitus eius a Wladislao Rege vincitur.

Existimans Wladislaus Hungariae et Poloniae Rex, Regnum Hungariae nullis bellis intestinis propter eorum animorum concordiam, quam Praelati et barones Hungariae vultu et verbis prae se ferebant, posse fervere, non solum Sbigneum Cardinalem et episcopum Cracoviensem, et Iohannem de Thanczin palatinum Cracoviensem, sed et alios barones petentes regressum in Poloniam remittit: quorum recessus et Elisabeth Reginam et alios plures Hungariae Praelatos et barones, ut Wladislaum bello ex omni parte impetant, animat et accendit. Primum itaque Regina praedicta civitates Koschicze, Barduyow ²⁾, Lubocza, Kremnicza ³⁾ sibi et parti suae conciliat, sacramento illas, ut sibi fideles sint, astringit ⁴⁾, Iohannem Giskra ⁵⁾ Bohemum, quem Wladislaus Rex de captivitate nuper absolverat, per suas gentes, Pancratium et Michaellem Orszak in praelio particulari captum, eis in capitaneum praeficit, qui stipendiariis ex Bohemia, Moravia, Austria et Slesia accersitis, quoslibet fideles et Wladislao Regi obedientes igne, spolio, praeda, captivitate, a fide et obedientia Wladislai conantur avertere ⁶⁾; civitatem Aperiasch ⁷⁾ sub obedientia regia constitutam, abstrahunt et in suam deducunt sequelam. Magnum fit saepe inter capitaneum de Keszmark Nicolaum de Peren et gentes suas, atque inter Bohemos certamen: saepe vincunt hi, saepe vincuntur. Flagrat terra Sczepusiensis igne, et una pars alterius bona ad homagium et tributum solvendum compellit; quiescit negotiatio, licentia furto et praedis aperitur. Iohannes Giskra ⁸⁾ semper aliquid novi moliens, castrum Scharusch ⁹⁾, quod erat Iohannis de Peren, fraude et dolo intercipit, aliud, quod erat Nicolai de Peren capitanei in Keszmark, dictum Kyschik ¹⁰⁾, quod plurimum civitati Cassoviensi imminebat, obsidione cingit, et factis multis subterraneis fossatis, funditus evertit. In hunc modum castra vicina aut dolo et arte, aut vi plura conquirit ¹¹⁾, et fortunae elatus muneribus, Comitem se de Scharusch ¹²⁾ et Ladislai Regis Hungariae

¹⁾ instruunt. *Cod. Kost.* ²⁾ Koryce, Bardeiow *Ed. Lips.* ³⁾ Kremnicza *Ed. Lips.* ⁴⁾ adstringens *Cod. Lis.* ⁵⁾ Gisko *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁶⁾ abducere *Cod. Kost.* ⁷⁾ Epperies *Ed. Lips.* ⁸⁾ Gisko *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁹⁾ Skaruch *Cod. Kost. Skarusch Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Kiszglicie *Cod. Kost. Kiszgic Ed. Lips.* (Kishegy). ¹¹⁾ capit *Cod. Kost.* ¹²⁾ Skarusz *Cod. Kost.*

supremum Capitanum nominat; civitates praedictae conatus suos pluribus pecuniis adjuvant, singulos introitus regio sibi solvunt; numisma aureum et argenteum apud Kremnicza ¹⁾ nomine Ladislai Regis operatur. Deinde Regina praedicta Ladislaum Banum multis precibus et promissionibus sollicitat, ut et bellum a parte altera Wladislao Regi suscitaret, inducit, qui negotium (erat enim non tam prudens quam gloriae cupidus) temerato iuramento suscipit. Multos et alios barones magnarum opum et virium ²⁾, et signanter Bathosch ³⁾ Andream bellatorem expertum, Czaki ⁴⁾ Ferencz, Philipum Ianusch ⁵⁾, Woydeemrich ⁶⁾ iugo Polonorum ⁷⁾, et plures ⁸⁾ alios, imo fere omnes partium Slavoniae barones et nobiles ad eandem sententiam pertrahit, alios autem sola invidia, propterea quod Simon Agriensis episcopus apud regiam Maiestatem valebat, in rebellionem reduxit ⁹⁾. Eadem est cunctis intentio et voluntas, Regem Wladislaum Regno Hungariae pellere, et omnes suos fideles et adhaerentes spoliare vita et fortunis. Congerit itaque Ladislaus Banus praedictus contra caput Regis ¹⁰⁾, quod quondam pro capite suo peroraverat ¹¹⁾ et vitae primum illum, deinde libertati restituerat, magnum ex baronibus praecipuis et bellatoribus non spernendis ¹²⁾ et fortem exercitum, et pluribus illum, quo certior sit victoria, nobilitat bellicis apparatus, concipit animo certam victoriam, quantum armis et Marte ¹³⁾ valeat, Elisabeth Reginae denuntiat, experimenta divinae ultionis et providentiae, quibus innoxii libertatis noxios iisdem poenis, quas illis inferre destinabat, solet contradere ¹⁴⁾, repente suscepturus; quae eadem certitudine de victoria concepta, Strigonium venit: iam enim Dionysius Strigoniensis Cardinalis et archiepiscopus a fidelitate Wladislai Regis, temerato iuramento, nec, quem pridem in Regem Hungariae unxerat et coronaverat, attendens, partes Elisabeth Reginae sequebatur; commoratur in Strigonio diebus pluribus eventum belli futuri, quod Ladislaus Banus agebat, praestolando, ea intentione et proposito, ut parta per Ladislaum Banum, quam gestare manu credebat, victoria, Wladislaum Regem cum his gentibus, quas in Iavrino tenebat, et aliis, ex Buda pelleret, aut Budae, si excedere nollet, concluderet. De tot et talibus insidiis Wladislaus Rex certior factus, facto non consulto, in tali periculo opus esse ratus, Nicolaum Fristaczki et Iohannem de Huniad contra Ladislaum Banum praedictum et suam societatem, dato illis exercitu, transmittit, quibus etiam

¹⁾ Cropnica *Cod. Przez. Kremnicza Ed. Lips.* ²⁾ iurium *Ed. Lips.* ³⁾ Bartosch *Cod. Przez.* (Botosi de Xaraph). ⁴⁾ Czeki *Cod. Calv.* ⁵⁾ Ianum *Ed. Lips.* (Ioannes Phylpes de Korogh). ⁶⁾ Woydeemryk *Cod. Calv.* (Emericus sive Henricus filius Waywodae de Thamasy). ⁷⁾ genere Polonum *Cod. Lis.* ⁸⁾ multos *Cod. Lis.* ⁹⁾ induxit *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Regis sui *Cod. Kost.* ¹¹⁾ promovet *Ed. Lips.* ¹²⁾ non spernendum *Ed. Lips.* ¹³⁾ arte *Cod. Kost.* ¹⁴⁾ destinabant, solent contradici *Cod. Kost.*

omnes curienses suos Hungaros et Polonos adiungit, ita ut exercitus regius Ladislai Bani exercitu esset non inferior. Convenit itaque exercitus uterque circa oppidum Batta, et facit congressum; durat pluribus horis certamen, et communi ¹⁾ pugnatur per utrumque exercitum Marte. Tandem Deo bono, qui omnium iniuriarum severus est ultor, largiente, frangitur Ladislai exercitus, Bathosch ²⁾ Andreas cum multis notabilibus ³⁾ occiditur, Woydeemrich et caeteri, quibus fortuna belli pepercit, capiuntur. Exinde Iohannes de Huniad vix antea cognitus, nomen quaesivit, homo obscuro loco natus, sed celsioris animi et magnarum rerum cupidus, quem Wladislaus Poloniae et Hungariae Rex ex obscuro et ⁴⁾ inopi clarum atque opulentum effecit. Dux ipse belli et autor tantorum funerum Ladislaus Banus fuga salvatus est, immeritum ei munus praestante fortuna, ad Reginam in Strigonium anhelus venit, casum suum et suorum significat. Regina ex spe magna decidens, iterum illum, ut bellum resumat, aut sibi centum millia florenorum pro instaurando per alios bello mutuet, lacrimis et precibus rogat, sed neutrum impetrat: neque enim belli fortunam amplius tentare Ladislaus Banus, nec tantum aurum incaute effundere utile putat. Ex Strigonio, dissimulato transitu Reginae ⁵⁾, in Iavrinum revertitur, qui si evasisset superior, magnum terrorem et Regi et optimatibus ingessisset ⁶⁾, tanquam ad omne audaciae facinus prorupturus. Wladislao Regi captivi praesentantur, quos aliquibus diebus vinctos tenens, liberalitate et bonitate sua relaxat, et tanto beneficio eos sibi adeo conciliat, ut maiori illum de caetero amore et devotione colerent, quam hostili animo ante oderant. Ladislaus Banus fluctuans vario aestu conscientiae suae et ingratitude affligitur facibus, non solum Wladislaum Regem, cuius clementiam expertus erat, sed eos, quos ad pugnandum induxerat, metuens, quasi vagus factus super terram hinc inde gyraat. Dum igitur vice quadam cum Elisabeth Regina ad Fridericum Romanorum Regem in Novam Civitatem veniret, per ipsum Fridericum Regem ⁷⁾ capitur et longo tempore in molestiis captivitatis detinetur ⁸⁾. Et quamvis Wladislaus Rex acceptae ab eo iniuriae oblitus, pro sua liberatione multos conatus et studia interposuisset, dare tamen ipsi Friderico Regi pro liberatione sua septuaginta florenorum millia coactus est ⁹⁾, indignum (ut reor) existimante fortuna, ut vitia ¹⁰⁾ patratae ingratitude non perpendisset ¹¹⁾.

¹⁾ et omni *Cod. Kost.* ²⁾ Bartosz *Cod. Przez.* ³⁾ nobilibus *Cod. Przez.* militibus *Cod. Lis.* ⁴⁾ atque *Ed. Lips.* ⁵⁾ Regina *Cod. Przez.* ⁶⁾ incussisset *Cod. Kost.* ⁷⁾ Romanorum Regem *Cod. Kost.* ⁸⁾ tenetur. *Ed. Lips.* ⁹⁾ oblitus, pro sua liberatione septuaginta millia florenorum summam pendere voluisset, ipse tamen carcerales tenebras perferre coactus est *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ si poenas *Cod. Lis.* ¹¹⁾ perpendisset. *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

**Wladislaus Rex Iohannem de Huniad Capitaneum contra Turcos instituit
et arcibus finitimis praeficit.**

Bello domestico et periculo ¹⁾ taliter confecto, pacis, quae turbata erat, dulcedo ad Slavoniae partes rediit ²⁾, quas etiam Wladislaus Rex, misso illuc Nicolao Lassoczky decano Cracoviensi, in sua fide et devotione amplius confirmat, duces victoriae Nicolaum Fristaczki et Iohannem de Huniad donatione multarum possessionum attolit et locupletat, utrumque Woyewodam Transylvaniensem creat. Et quia Iohannem de Huniad videbat militem animosum et virum in armis magni pretii, non attendita conditione sua, quae tunc erat humilis et exigua, sola virtute illius delectatus, ipsum contra Turcos Capitaneum ordinat, et castra omnia Turcorum terris vicina sibi dat ³⁾ in tenutam. Nec Wladislaum Regem iudicium suum fefellit: ipse enim Iohannes de Huniad bello contra Turcos administrando suscepto, saepe cum illis particularibus praeliis congressus, multas ex illis praeclaras victorias retulit, et superbas eorum acies, licet cum suorum aliquali discrimine, saepe confregit, ita ut in brevi tempore fama magna quaesita, charus Regi, charus baronibus Hungariae, apud proprios et hostes celebris habebatur.

Subsidia Wladislao Regi ex Polonia in Hungariam mittuntur.

Sub idem tempus per Praelatos et barones terrarum Cracoviensium duae habitae sunt in Nova Civitate conventiones, in quarum altera pro festo Sancti Bartholomaei habita, deliberatum est, tam in pecuniis quam in gentibus subsidium Wladislao Regi in Hungariam mitti, consentientibusque ⁴⁾ omnibus decretum, ut quilibet kmetho de laneo solvat unum fertonem, quilibet nobilis kmethones non habens, item quilibet scultetus unam marcam. Hae pecuniae repente colliguntur, et novus ex Polonis comparatus exercitus Wladislao Regi in subsidium destinatur. Iverunt autem sponte sua personaliter ⁵⁾ Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis, Iohannes de Oleschnicza castellanus Sandomiriensis, Hriczko Kyerdeowicz ⁶⁾, palatinus Podoliae, Iohannes Woyniczky de Senno ⁷⁾ capitaneus Sandomiriensis, Derslaus Rithwyenski ⁸⁾ et plures alii milites et nobiles Regni Poloniae,

¹⁾ periculoso *Cod. Kost.* ²⁾ dulcedo, redditur, et exercitus regius ad Slavoniae partes transiit *Ed. Lips.* ³⁾ dedit *Ed. Lips.* ⁴⁾ scientibusque *Ed. Lips.* ⁵⁾ suis in personis *Cod. Lis.* ⁶⁾ Kerdeiowicz *Ed. Lips.* ⁷⁾ Siennesi *Cod. Kost.* ⁸⁾ Ritwianski *Cod. Kost. Ritwianski Ed. Lips.*

et aucto exercitu. ~~into~~ Hungariam progressi, castrum Kapusczyani ¹⁾ prope Barduyow ²⁾ et oppidum Aperiaseh ³⁾ diutius obsidione gravabant ⁴⁾; sed mandato Regis accepto, obsidione dimissa ⁵⁾, ad Wladislaum Budam incolumes perveniunt: quibus Wladislaus Rex obviam personaliter exivit et eos suscepit, mirantibus baronibus Hungariae, quod in tanta multitudine et apparatu exercitus Poloniae pro subsidio regio advenisset.

Bohemiae Regnum per gubernatores regitur.

Bohemi, qui Alberti Regis causa civile bellum conflaverant, morte eius cognita, dum et Kazimirum Ducem, Wladislai Poloniae et Hungariae Regis germanum, sensissent Ducatus Magni Lithuaniae regimen assumsisse, et Regnum Bohemiae propter crimen haereseos fastidire, apud Pragam conventu habito, unum totius Regni corpus sedatis odiis efficiunt, pro eligendo Rege diem dicunt. Rokiczana ⁶⁾, qui dudum apud Grecz ⁷⁾ exul morabatur, Pragam reversus, more suo insaniens et Papam, universamque Ecclesiam blasphemans, apud solos Bohemos veritatis Sacramentum asserit consistere, parvulis ac dementibus tam corporis quam sanguinis Christi Sacramenta praebet, sacerdotes suae temeritati adversantes civitate pellit, denegantibus sub utraque specie communicare, sepulturam ecclesiasticam interdicit. Error amplior priore et facies damnati schismatis videbatur rediisse. Elisabeth Regina legatos ad Bohemos comitia novi Regis expedituros mittens, Sigismundi et Alberti Regum meminerint, nepotem, filiumque ne respuant, foedera cum Australibus percussa auscultent, pupilli atque orphani misereantur, postulat ⁸⁾. Et quamvis a nonnullis laeto favore legatio Reginae excepta sit ⁹⁾, nemini tamen satis placebat, infantem Regno inutilem in Regem assumi, qui antequam adolescat, longum tempus effluxurum. Ladislao itaque Regis Alberti posthumo reprobato, Albertus Bavariae Dux Bohemiae Rex declaratur. Mittuntur ad eum primores Regni, inter quos Ulricus Roszembersky ¹⁰⁾ primarius fuit, qui licet Alberti partes olim defenderit, huius tamen sententiae suasor extiterat. Albertus Bavariae Dux insigni modestia usus, et a Friderico Romanorum Rege, ne Bohemiae Regnum ¹¹⁾ sibi velut alienum usurpet ¹²⁾, admonitus, preces Bohemorum contemnens, oblatum Regnum sprexit, maiorem se spreto Regno monstravit. Bohemi a Ba-

¹⁾ Capusciany *Ed. Lips.* ²⁾ Bardeiow *Cod. Kost.* *Bardiowe Ed. Lips.* ³⁾ Operiasz *Cod. Lis.* *Epperies Ed. Lips.* ⁴⁾ premebant *Cod. Kost.* ⁵⁾ soluta *Cod. Kost.* ⁶⁾ Rokiczina *Cod. Kost.* ⁷⁾ apud Graecos *Cod. Lis.* *apud Gretz Ed. Lips.* ⁸⁾ petit. *Cod. Lis. orat Ed. Lips.* ⁹⁾ fuerit *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Rocemberski *Ed. Lips.* ¹¹⁾ regimen *Ed. Lips.* ¹²⁾ usurparet *Cod. Kost.*

varo repulsi, nova diaeta indicta, legatos ad Fridericum Romanorum Regem mittunt, petentes, ut tutorio nomine Ladislai Regnum suscipiat. Sugerunt nonnulli, et signanter Ptaczek ¹⁾, ut se ipsum Regem faciat. Sed Fridericus Rex sciens Bohemos, nisi largitiones amplas accipiant, a fide et officio discessuros, sciens quoque Regni census et vectigalia ac argenti fodinas extinctas, utrumque perosus est, suavitque, ut Bohemi per se provinciam, donec puer adolescat, administrent; in quam sententiam, dum similis repulsa, quae a Bavaro facta est, a caeteris Principibus timeretur, gubernatores eligere placuit. Ptaczko et Meynhardus designati, et in concordia discordi, cum Meynhardus conventa cum Concilio servanda esse diceret, velut Catholicorum tutor, Ptaczko peste haeresis infectus sperneret aliquanto tempore Regnum administratum, medio temperamento ingesto, quo ²⁾ partium suo cuique voto liceret vivere.

Georgius de Posdzybrath gubernacula Regni Bohemici suscipit.

Ptaczko altero ex gubernatoribus Bohemiae vi morbi assumpto, Meynhardi potestas sensim crescere coepit. Id dum aegre pars Hussitarum ferret, ad Georgium Posdzybrath ³⁾ se contulit, eumque sibi Ducem elegit, et ad eripiendum summam rei, quae in Meynhardum ceciderat ⁴⁾, animavit: qui collaudatis suasionibus, cum esset vir suapte cupidi et alti ingenii, onus suscepit, et ad diem, quae pro invadenda Pragensi urbe conventa erat, clanculo cum copiis venit, urbeque a factione suae partis, quoniam ita inter illos convenerat, incensa, dum ad restringendum ⁵⁾ incendium concurritur, Georgius per coniuratos porta una intromissus, caedem facit. Trucidantur passim resistentes, Meynhardus in eo tumultu captus, in arcemque coniectus, sive molestia carceris, sive ut plerumque astruebant, venenatus, diem obiit: et ex illo tempore non Praga tantummodo, sed et universa Bohemia Georgio paruit, quem etsi Bohemi execrabantur in abstracto, palam tamen laudabant, hominem unum esse asserentes, qui Regni Bohemici ⁶⁾ calamitatibus finem ponat ⁷⁾. Et quamvis ad Fridericum Romanorum Regem frequentes legatos miserint, petendo ⁸⁾ ut Ladislaus Regno Bohemiae reddatur, nihil tamen impetravere, per aetatem pupillarem Friderico Rege illorum ⁹⁾ conatus eludente.

¹⁾ Proczek *Cod. Przez.* ²⁾ quo videlicet *Cod. Lis.* ³⁾ Podziebraczki *Cod. Kost.* de Podziebrath *Ed. Lips.* ⁴⁾ reciderat *Cod. Kost.* ⁵⁾ resignandum *Cod. Kost.* restringendum *Ed. Lips.* ⁶⁾ Bohemiae *Ed. Lips.* ⁷⁾ imponat. *Cod. Kost.* ⁸⁾ petentes *Cod. Kost.* ⁹⁾ eorum *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

ANNUS DOMINI 1441.

Wladislaus Rex multas sibi civitates in Regno Hungariae subiicit.

Wladislaus Rex, accepto et habito ex Regno Poloniae subsidio exercituali, convocato etiam fidelium sibi Hungarorum exercitu, ex Buda circa festum Purificationis Sanctae Mariae in campum processit, civitates et castra, quae Australes in confiniis Regni Hungariae occupaverant et de illis spoliis, praedis et incendiis Regnum Hungariae et fideles Wladislai Regis offendebant, dimissis ¹⁾ in Buda Nicolao decano Cracoviensi, Laurentio de Hedrewara Palatino Regni Hungariae et Paulo Woyniczky, pro capitaneis et gubernatoribus, expugnaturus. Nec Regem et suum exercitum a bello huiusmodi hiemis asperitas, nivium inundatio et victualium retraxit defectus, quinimo et hiemis et Quadragesimae tempus in expugnatione civitatum et castrorum huiusmodi exegit, nec prius ex campo discessit, donec omnes civitates et castra occupata in suam potestatem et obedientiam vi vel deditioe redegit. Successibus autem suis felicibus Fridericus Romanorum Rex auditis, plurimum sibi et terrae Austriae metuebat, ne propter coronam materialem Regni Hungariae, fidei suae per Elisabeth Reginam commendatam, repetendam, terras et Dominia sua invaderet: propter quod secreto deliberaverat, coronam reddere, casu quo fuisset impetitus ²⁾, quam Dominiorum suorum admittere desolationem. Abstinuit autem Wladislaus Rex ab eiusdem Romanorum Regis et terrarum suarum offensa, et utrumque exercitum contra civitates rebelles Koschicze ³⁾, Barduyow ⁴⁾, Lubocza, Krempnicza ⁵⁾, Aperiash ⁶⁾ et castra per Iohannem Giskra ⁷⁾ occupata, traducere parabat, ut plaga illa ad obedientiam et subiectionem reducta, residuum rebellionis purgasset, et pace Regno Hungariae ad plenum redita, liberius tandem expeditioni contra Turcos vacare potuisset. Fuit autem deliberatio huiusmodi prudens et ipsi Wladislao Regi plurimum fructuosa. Praelati tamen et barones Hungariae nullatenus potuerunt induci, ut illuc exercitualmente processissent, sive quod molestias belli fastidiebant, prioribus defatigati, sive quod verius verebantur, ne Wladislaus Rex propter loci propinquitatem in Regnum Poloniae discederet, et Regno Hungariae relicto, ad illud redire non curaret: propter quod Wladislaus Rex, licen-

¹⁾ relictis *Cod. Kost.* ²⁾ impeditus *Ed. Lips.* ³⁾ Koryce *Ed. Lips.* ⁴⁾ Bardeiow *Cod. Kost.* ⁵⁾ Kremnicza *Ed. Lips.* ⁶⁾ Operiasz *Cod. Lis.* ⁷⁾ Giszka *Cod. Lis.* *Iskra Ed. Lips.*

tiato utroque exercitu, in Budam rediit, castris conquisitis baronibus Hungariae datis in tenutam. In ipso autem bello taliter per Wladislaum acto, ferunt Quadragesimae tempore exercitus sui homines temeritate improba leporem manducasse et repentina morte extinctos esse; alium quendam simili vitio ova duo, cum cibaria alia suppeterent, vorasse, et e vestigio viginti ova cruda integra quidem et testas habentia evomisse. Recessus regius ex campo post tot felices victorias et successus pluribus baronibus Poloniae et Hungariae erat infestus, qui moleste ferebant, quod Rex exercitum ita fortem non e vestigio ad hostium, Bohemorum praesertim, domicilia duxisset: poterat siquidem tot gentium robore stipatus, omnes civitates rebelles ad obedientiam reducere et quoslibet hostes suos debellare; sed secutus aliquorum suorum consiliariorum persuasiones, qui cum Elisabeth Regina oblatam per eam, in dolo tamen, concordiam acceptandam esse discernebant, ex campo discessit. Post quem discessum Elisabeth Regina in priorem fastum erecta, nuntiis regii notabilibus baronibus Hungaris et Polonis pro pace tractanda in Posonium iuxta oblationem factam advenientibus dura dedit responsa, nec ad aliquam potuit molliri pacem aut aequitatem ¹⁾, asserens: rem impossibilem esse, ad eam se dementiam deduci, qua plus notaretur Wladislao Regi Poloniae de Regno Hungariae, quam filio proprio favere velle.

Pestis in Hungaria.

Finitimis castris conquisitis et de manu Australium ²⁾ ereptis, atque ad Regni Hungariae obedientiam huiusmodi bello reductis ³⁾, Wladislaus Rex Budam reversus, omne tempus aetatis illic est commoratus, saepe tamen ad insulam Czepel, vel venationis et quietis gratia, vel ut pestem epidimiae effugeret, descendebat. Ipsa enim pestis singulariter tunc Hungariae Regnum, sive ex constellatione coelesti, sive etiam ⁴⁾ corruptione aeris, occupaverat et crudeliter in cunctos Regni illius habitatores saeviebat. Multi illius voragine adolescentes ingenui ex Regno Poloniae, aetate florente, multi viri, multi senes (non enim alicui deferebat aetati) absumti sunt. Rex ipse tanto animo eius contemnebat impetum, ut nec hominum coetus et conversationem fugeret, neque in locis abstractis sed publicis, in ipsa praesertim Budensi civitate, in qua pestis ipsa amplius serpebat, moreretur: unde et in thalamo sui cubilis plures, illucescente die, de peste ex-

¹⁾ aut constantem *Cod. Przew.* ²⁾ Austriacorum *Cod. Lis.* ³⁾ redactis *Cod. Kost.* ⁴⁾ sive ex *Cod. Kost.*

tincti reperiebantur, multi, eo vidente, infra divina officia procidebant et palpitando in terra ¹⁾ spiritum exhalant. Grassabatur autem pestis ipsa toto aestatis, autumnii et hiemis tempore, et non nisi vere superveniente quievit. Ea tamen non obstante, ab utraque parte assidue certatum, nec ab armis discessum aut temperatum est.

Moneta sub signis et titulo Wladislai Regis in Hungaria cuditur.

Et licet in oppido Krempnicza ²⁾ et eius montibus in rebellionis signum non Wladislai Regis Hungariae in florenis, sed Ladislai filii Regis Alberti nomen et arma cuderentur ³⁾, in omnibus tamen aliis montibus et fabricis Wladislai veri Regis arma et subscriptio in moneta aurea et argentea ponebantur. Habebat autem florenus Wladislai Regis in una parte arma per ⁴⁾ quadrum sita: in una parte anguli erant arma Hungariae, quatuor barrae, in secunda arma Regni Poloniae, aquila coronata alis extensis, in tertia arma Ducatus Magni Lithuaniae, vir armatus vibratum tenens gladium, equo insidens, in quarta crux per transversum geminata; subscriptio talis legebatur: Wladislaus Dei gratia Rex Hungariae; in altera parte imago Sancti Ladislai ⁵⁾ ponebatur.

Civitas Koschicze frustra ab exercitu Wladislai Regis obsidetur.

Temeritatem civium de Koschicze ⁶⁾ Wladislaus Rex non ferens, collecto ex Hungaris sibi fidelibus exercitu, Iohannem Czapek ⁷⁾ Bohemum illi in capitaneum praeficiens, contra civitatem Koschicze ⁸⁾ transmittit; qui illuc perveniens et Iohannem Hluczsky ⁹⁾, aliosque Bohemos pretio conductos secum habens ¹⁰⁾, civitatem Koschicze ¹¹⁾ obsidione dura obstringit ¹²⁾. Quam cum mensibus aliquot continuasset, et multi ex civitate incolae ad illum, pressi egestate magna et fame, confugerant, atque omnem residuam oppidi multitudinem prae angustia famis, obsidionem nullatenus toleraturos, deditionem facere, certo constaret, Hungarorum exercitus taedio et molestia vigiliarum affectus, sensim sine licentia praefati Iohannis Czapek ca-

¹⁾ palpitantes in terram *Cod. Kost.* ²⁾ Krzemienica *Cod. Przez.* Kremnicza *Ed. Lips.* ³⁾ nomine et arma arderentur *Ed. Lips.* ⁴⁾ in *Cod. Kost.* ⁵⁾ S. Ladislai Regis *Ed. Lips.* ⁶⁾ civium Cassoviensium *Cod. Lis.* ⁷⁾ Zapek *Ed. Lips.* ⁸⁾ Kozycze *Ed. Lips.* ⁹⁾ Hluczko *Cod. Przez.* Huczki *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ habentem *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Kozycze *Ed. Lips.* ¹²⁾ constringit. *Cod. Kost.*

pitanei dilabitura. propter quod ipse Czapek cum reliquo exercitu, qui per se parum sufficiens erat obsidionem continuare, a civitate ipsa discedit, quam infra tempus breve, si Hungari perseverassent, deditionem constabat facturam.

Civitas Keszmark per Bohemos pro parte Elisabeth Reginae prodicione capitur.

Sentiens praeterea ex multorum avisamentis Wladislaus Rex Nicolaum de Peren, civitatis Keszmark ¹⁾ tenentarium, ignavum nimis belli contra civitates rebelles et Bohemos in eisdem consistentes administratorem, praefatum Iohannem Czapek, de sua fide et industria confidens, ad regendam civitatem Keszmark et ad faciendam fortiores resistentiam Bohemis, transmittit. Qui dum cum gentibus suis ad apprehendendam civitatis praedictae possessionem procederet, et non longe iam ab illa distaret, sequenti die eam ingressurus, civitas ipsa per prodicionem unius civis, nocte per Iohannem Giskra ²⁾ et Bohemos capitur, et multi de Hungaris et Polonis, prodicione cognita, turres conscendunt. Nicolaus de Peren capitaneus cum multis Hungaris fuga salvatus est, plures alii Hungari et Poloni capti. Sub eodem autem tempore barones Maioris Poloniae turpe rati subsidium in gentibus crebro ab eis postulatum, Wladislao Regi non misisse, facta in hominibus suis contributione, exercitum notabilem in Hungariam Wladislao Regi in subsidium transmiserant ³⁾, praeficientes illi in capitaneos Laurentium Zaramba castellanum Siradiensem et capitaneum Wyelunensem, Nicolaum Skora indicem Posnaniensem. Hic altera die postquam civitas Keszmark capta est, Podolinum forte venit, Polonis et Hungaris adhuc turres in Keszmark contra Bohemos strenue defendentibus: poterat itaque exercitus ipse faciliter malum huiusmodi et casum amissionis civitatis praedictae corrigere, et per turres, quae erant in Hungarorum et Polonorum potestate, amissam civitatem recuperare, atque reddere vicem his, qui in turribus erant, eorum auxilium pluribus nuntiis efflagitantibus. Distulit tamen exercitus ipse pro civitate amissa recuperanda adniti, aut quicquam opis ferre, asserentibus capitaneis, quod non pro conquirendis aut recuperandis civitatibus, sed pro ferendo Wladislao Regi suffragio missi essent. Quo cognito, defensores turrium in Keszmark pacti cum Giskra ⁴⁾, turribus cedunt: Bohemi ad plenum civitate potiuntur. Exercitus de Maiori Polonia ex Podolino, nequicquam impredientibus Bohemis, Budam processit;

¹⁾ Kieschmargk *Cod. Kost. Kesmarg Ed. Lips.* ²⁾ Iskra *Ed. Lips.* ³⁾ transmittunt *Ed. Lips.* ⁴⁾ Iskra *Ed. Lips.*

omne pondus belli in Podolinum, quod tunc per Nicolaum Komorowski vice et nomine Sbignei Cardinalis et episcopi Cracoviensis tenebatur, verum est, idque unum oppidum omnem belli molem gravem et onerosam annis pluribus pertulit et sustentavit.

Castrum Przesburg ab Elisabeth Regina obsessum, per Andream de Thanezin liberatur.

Conquisitione oppidi Keszmark Elisabeth Regina elata, castrum Przesburg ¹⁾, quod erat in Wladislai Regis obedientia, et per Stephanum de Rozgon ²⁾ tenebatur, obsidione cingit, et pro eius conquisitione vehementer insudat: ut eo in suam potestatem redacto, securam habitationem in illo habeat, et fortius Wladislao Regi et suis fidelibus quaslibet inferat adversitates. Arbitrabatur autem se illud facile aut vi, aut deditioe posse conquirere, tum quia civitas Przesburg ³⁾ erat in eius fide et obedientia, et in illa tam Regina Elisabeth, quam gentes illius secure in abundantia rerum omnium continuando huiusmodi obsidionem, manebat, tum quod sciebat, castrum tenuiter victualibus esse provisum. His malis plurimum Stephanus de Rozgon angustiatus, ad Wladislaum Regem Budam venit, subveniri sibi et castro Przesburg ⁴⁾ efflagitat, in quanto sit periculo, ni celeriter succurratur, denuntiat. Wladislaus Rex periculo huiusmodi motus, continuo Andream de Thanezin cum exercitu in oppidum Tharnawa transmittit, data sibi instructione et mandato, ut gentes Reginae obsidentes quam maxime populationibus prohibeat, et ipse in circuitu civitatis Przesburg ⁵⁾ singula depopuletur et vastet, castroque Przesburg ⁶⁾ et obsessis quam primum copiam victualium subministret. Is autem in Tharnawam cum exercitu perveniens, civitatem Przesburg ⁷⁾ multis damnis, spoliis et incommodis infestat, omnia pecora et pecudes civitatis aufert, suburbium igne conflamat, victualium magnam quantitatem castro fame laboranti subministrat, et omne quod castro imminabat periculum, suo adventu fugat et dissolvit, propeque fuit, ut urbs nocte quadam ab eo caperetur. Itaque obsidentibus aequae et amplius quam obsessis fatigatis, conatus Elisabeth Reginae in irritum deciderunt.

¹⁾ Przeschpurg *Cod. Lis. Przesburg Ed. Lips.* ²⁾ Rozgow *Cod. Lis.* ³⁾ Przesburg *Ed. Lips.* ⁴⁾ ex castro Przesburg *Ed. Lips.* ⁵⁾ Przesburg *Ed. Lips.* ⁶⁾ Przesburg *Ed. Lips.* ⁷⁾ Przesburg *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Poloni et Lithuani ex Parczoviensi conventionione re infecta discedunt.

Habita est pro die Sancti Martini conventio in Parczow generalis, inter Regni Poloniae ab una, et Ducatus Magni Lithuaniae Praelatos et barones partibus ab altera, propter tractandam aequitatem inter Ducem Lithuaniae Kazimirum et Ducem Boleslaum Masoviae, super terrae Drohiczensis differentia, quam ipse Dux Boleslaus in plena tenebat possessione, exorta. Ad quam dum Praelati et barones Poloniae iuxta constitutum convenissent, barones tamen Lithuaniae aliquot diebus expectati, tardius venerant, pluribus nuntiis perprius fatigatis. Venerat etiam ad conventionem praefatam personaliter Dux Michael Lithuaniae, querens, quod patre suo Duce Magno Sigismundo Lithuaniae iniusta nece orbatus, etiam ab universo patrimonio suo per Ducem Kazimirum Lithuaniae, cui de castris pluribus fidem et obedientiam suam secutus cesserat, exclusus, per fratres uxoris suae, Duces Masoviae, aliena stipe vivens sustentaretur, requirens consiliarios Poloniae, ut iuxta iuramenta cum patre suo habita, operam darent pro patrimonio sui restitutione. Veniunt ¹⁾ et Ducis Boleslai barones et consilarii, ostensuri per literas, privilegia et probationes legitimas, se iuste terram Drohiczensem possedisse ²⁾. Licet autem plures tractatus diebus aliquot fuissent inter partis utriusque consiliarios interpositi pro concordia et determinatione differentiarum praedictarum, licet quoque consilarii Boleslai Ducis privilegia et munimenta tam Ducis Magni Withawdi ³⁾, quam Ducis Magni Sigismundi, originaliter produxissent, clarissime testantia terram Drohiczensem ad Ducem Boleslaum Masoviae et suos praedecessores pertinuisse et spectasse, et semper iuris sui illam fuisse ⁴⁾: barones tamen Lithuaniae nullum iustum iudicium voluerunt tunc subire, asserentes Ducem Masoviae Boleslaum iure, si quod haberet, neque in vita Ducis Magni Withawdi ⁵⁾ usum esse, sed Duce Magno Sigismundo mortuo, terram ipsam violenter occupasse. Requirebantur etiam tunc barones Lithuaniae, ut patrimonium Duci Michaeli ablatum redderent; sed responderunt: nullam se ad id potestatem tractandi aut definiendi aliquid accepisse. Sicque re magis infecta, quam concordata, discessum est. Ea res Wladislaum Hungariae et Poloniae Regem et eos, qui secum Budae morabantur, consiliarios movit, consultumque est Lithuaniam dividendam, partiendamque in plures Principes, ut potestate imminuta, insolentia, quae ex illa oriebatur, conquiesceret.

¹⁾ Venerunt *Cod. Kost.* ²⁾ possidere. *Cod. Lis.* ³⁾ Vitoldi *Cod. Przez.* ⁴⁾ fecisse *Ed. Lips.* ⁵⁾ Vitoldi *Cod. Przez.*

www.libtool.com.cn

Milites Poloni Wladislao Regi sponte in auxilium venientes castrum Rosznawa expugnant.

Notabiles et frequentes ex terris Cracoviensi ¹⁾ et Russiae milites, nullo subsidio publico habito, ad Wladislaum Regem in Hungariam proprio sumptu fuere profecti, tantusque eorum erat numerus, ut maximum et notabilem exercitum conficeret. Petrus Odrowansch ²⁾ palatinus et capitaneus Leopoliensis cum notabili comitatu simul cum illis profectus est, propter suspicionem hostium, et ut quodlibet imminens periculum facilius mutuo auxilium superarent. Intercludebantur autem eis in locis arctis et montium cohaerentium contiguitate conclusis, per hostes Bohemos viae, qui non aliter nisi loco iniquo eis nocere se posse existimabant; providentia tamen bona et animositate omnes hostium cuneos et acies et prosternebant et ex locis obsessis pellebant, intrepide tolerando et superando omnia pericula. Dum autem barones ipsi cum tot electis militibus et ³⁾ splendido armorum apparatu Budam venissent, per Wladislaumque Regem benigne excepti essent, magnae fuerunt Hungaris admirationi, pensantibus illorum erga proprium Regem fidem, affectionem et constantiam, quodque tot vicibus exercitua subsidia ⁴⁾ Wladislao Regi tulissent. Mandato autem regio iverunt omnes ad expugnandum castrum Rosznawa: premebantur enim ex eo per Bohemos plures Hungari et bona eorum occupabantur, quod in paucis diebus conquirunt, et omnes Bohemos illic comprehensos ⁵⁾ obtruncant et occidunt.

ANNUS DOMINI 1442.

Wladislaus Rex castrum Przesburg obsidione liberat.

Elisabeth Hungariae Regina cum omni ardore et diligentia castrum Przesburg, spe et necessitate eam impellente, impugnare adorsa, iterum plurimis conatibus, bombardarum proiectionibus, aliisque ingeniis illud vel conquirere, vel ad deditionem compellere satagit. Cuius periculo Wladislaus Rex sibi significato ⁶⁾, movit exercitum de Hungaris et Polonis in hieme aspera, nimis pruinosa et nivosa, temporis incommoditate minime pensata, post festum videlicet Purificationis Sanctae Mariae, quo etiam in horreis

¹⁾ Cracoviensibus *Ed. Lips.* ²⁾ Odrowąsz *Cod. Kost.* ³⁾ cum *Ed. Lips.* ⁴⁾ praesidia *Ed. Lips.* ⁵⁾ illic comprehendentes *Ed. Lips.* ⁶⁾ nuntiato *Cod. Kost.*

incipiunt singula deficere, et in Przesburg perveniens, castrum quod longo tempore obsidionis ferebat molestias ¹⁾, obsidione liberat, reficit et instaurat ²⁾, civitatem Przesburg sibi rebellem, ex qua Elisabeth Regina, audito Wladislai Regis adventu, in Viennam profugerat, reciproca obsidione fatigabat, bombardarum ictibus de castro multas domos in civitate ³⁾ frangit et demolitur; nec dubium erat, quin illam ad deditionem compulsisset, si diutius perseverasset. Verum compassus baronum et militum suorum damnis plurimis propter equorum defectum, qui fame tabescentes moriebantur (non enim poterat alicubi, etiam in locis remotis, pro equis pabulum et ⁴⁾ neque palea reperiri, sed diebus pluribus frondes arborum erant equorum potiora pabula, equisque deficientibus non minor homines premebat fames), obsidionem solvit et in Tharnawam transiit, abinde Budam rediit, festumque Paschae celebravit Budae.

Thelephus Bohemus civitatem Agriensem diripiens a Polonis vincitur.

Paschae diebus ⁵⁾ transactis, plures milites et barones Regni Poloniae, accepta a Wladislao Rege non digna solum, sed etiam prodiga laborum et actuum suorum recompensa, quibus non universos solum introitus Regni Poloniae distribuit, verum etiam terras capitales contra ius, fasque et contra privilegia et laudum Regni Poloniae inscripsit et obligavit, obtenta licentia in Regnum Poloniae revertuntur: quos Simon Agriensis episcopus usque in Agriam comitatur, et in Agriam perductos digno honore excipit et quibus potest necessariis procurat. Quibus illic sine aliqua hostili suspicione secure quiescentibus, Thelephus Bohemus ex Cassovia cum non modicorum Bohemorum et Almannorum in parte Reginae militantium exercitu descendens, repente in Agriensem civitatem in solis ortu ⁶⁾ irruit, et Polonos atque Hungares adhuc quieti et sopori deditos, tubae sonitu et armorum, gladiatorumque fremitu deterret, civitatem spoliat, currus Polonorum praedatur, equos multos aufert, Petrum Odrowansch ⁷⁾ palatinum Leopoliensem ex hospitio suo ad ferendum subsidium tumultuariae pugnae egressum, comprehendit, et onustus magna praeda, equis, quibus ipse et sui insidebant, suapte ex totius noctis itinere lassatis, redibat. Poloni autem et Hungari milites nequidquam illo eventu pavefacti, sed magis irritati, arma statim capiunt, et equis recentibus ascensis, glomerati fugientem Thele-

¹⁾ molestiam *Cod. Kost.* ²⁾ restaurat *Cod. Kost.* ³⁾ domos civium *Cod. Kost.*
⁴⁾ sed *Cod. Kost.* ⁵⁾ Festis diebus Paschae *Cod. Przew.* Paschatis diebus *Ed. Lips.*
⁶⁾ orbe *Ed. Lips.* ⁷⁾ Odrowąz *Cod. Kost.*

phum persequuntur, quem brevi temporis spatio consecuti (neque enim equi tantum sui, sed et homines propter longum iter, quod noctis praecedentis tempore ex Cassovia usque in Agriam confecerant, lassitudinem nimiam prae se ferebant), acie geminata, in quarum una erant Poloni, in altera Hungari, in pugnam descendunt. Quid igitur ageret Thelephus, et quo se verteret, nesciebat; videbat enim nullatenus fuga posse, Polonis et Hungaris gradum accelerantibus, salvari, quam etiam existimabat ¹⁾ sibi et suis periculosam et turpem. Ultima igitur experiri et acie decernere coactus, Petrum Odrowansch ²⁾ palatinum Leopoliensem, velut praedam nobilem, per quendam familiarem suum Sloma ³⁾ in castra propinquiora suae ditionis remittit; sed veritus Sloma ⁴⁾ ne a Polonis et Hungaris insecutus et praedam amitteret et ipse praeda fieret ⁵⁾, in castrum vicinum et propinquum Holnoth Iacobi Czuder, qui a fide et obedientia Wladislai Regis desciverat et partes Elisabeth Reginae sequebatur, divertit. Iacobus autem Czuder nacta oportunitate, quo favorem et reconciliationem Wladisiai Regis recuperare posset, palatinum Odrowansch ⁶⁾ Slomae ⁷⁾ eripit, in Budam venit, et palatinum praedictum Wladislao Regi praesentat, venia quoque illi hoc uno respectu praestatur. Palatino Odrowansch ⁸⁾ a se Thelephus remisso, in pugnam vadit, suos perprius paucis adhortatus, ut spem et victoriae et salutis in dextris ponant, primumque Polonos adorianur, quatenus illis superatis, Hungari territi fugam ocyus capescant. Sed dum Thelephus et sui in Polonos se credunt facere impetum, cum Hungaris congregiuntur. Poloni a cornu dextro in laevum latus hostium maximo equorum cursu invecti, omnes obstantes prosternunt, et singulas eorum acies transverberant, dirimunt et conturbant ⁹⁾. Cadunt hostes et funeribus eorum complentur campi; crevit et Hungaris animus aciebus hostium confractis, et tanto animosius in hostes illati, debellant et victoria potiuntur: pauci capti, fere omnes in eo ¹⁰⁾ bello occisi. Thelephus tamen ipse captus, et cum aliquot ¹¹⁾ Bohemis et Austriensibus in Agriam reducti, Simoni episcopo traduntur. In hoc certamine nullus ex Polonis notabilis cecidit, pauci alii desiderati, Hincza de Rogow, Iohannes Sczekoczki capitaneus Lublensis vulnerati.

¹⁾ aestimabat *Ed. Lips.* ²⁾ Odrowąsz *Cod. Kost.* ³⁾ Sloma *Cod. Kost.* ⁴⁾ Sloma *Ed. Lips.* ⁵⁾ foret *Cod. Kost.* ⁶⁾ Odrowąsz *Cod. Kost.* ⁷⁾ Stomae *Ed. Lips.* ⁸⁾ Odrowąsz *Cod. Kost.* ⁹⁾ verberant. *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ illo *Cod. Kost.* ¹¹⁾ cum aliis *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Poloni oppidum Aperiasch vastantes caeduntur.

Sub eodem fere tempore, quo haec Agriae acta sunt, videlicet in die Exaltationis Sanctae Crucis, Nicolaus Czayka ¹⁾ de Iawor duorum castrorum Brzozowyecz, et Nicolaus Komorowski in Podolino tenentarii, qui plures superioribus diebus ex Bohemis in rebellibus civitatibus et castris commorantibus, particulares triumphos retulerant, et ipsis Bohemis magno erant terrori, cognito per exploratores oppidum Aperiasch ²⁾ esse defensoribus vacuum, collecto maiori quam potuerunt exercitu, secreto de Brzozowicza ambo aviditate gloriae, lucri et famae capti, non prospicientes actus huiusmodi subiectos esse casibus, et nusquam minus quam in bello respondere eventus, egrediuntur nocte ad oppidum praefatum, oppidi muros scalis appositis ascendunt, vigiles fallunt, oppido potiuntur. Quinquaginta Bohemi, qui oppidum die praecedente a Iohanne Giskra ³⁾ in Koschicze ⁴⁾ tendentes vocati intraverant, irruptione hostium audita, turrim conscendunt ⁵⁾: quapropter Nicolaus Czayka et Nicolaus Komorowski videntes se non posse oppido plene ⁶⁾ potiri, illud omnibus rebus nobilioribus spoliant, spoliatum incendunt et regrediuntur ⁷⁾. Celeri autem nuntio Iohannes Giskra ⁸⁾ de huiusmodi avisatus novitate, equos cum omni suo exercitu, quem pro obsidione castris Richnawa ex pluribus locis comportaverat, conscendit, Czaykam et Komorowski insequitur. Et licet tempestive ad castra et fortalitia sua redire potuissent, temeritate improba ducti, non attento, quod omnis eorum exercitus plenus sarcinis magnam secum et nobilem praedae supellectilem in Aperiasch ⁹⁾ raptam traheret, ac illa onustus ad dimicandum minus idoneus esset, venientes Giskram ¹⁰⁾ praestolantur, cum eo congressuri; sed a praecursoribus Giskrae ¹¹⁾ in magno numero praemissis, antequam principalis superveniret exercitus, vincuntur, et tam Czayka quam Komorowski cum paucis captivantur: omnes enim fere alii, ne praedam nobilem amitterent, fuga antequam praelium iniretur, dilapsi sunt, et alii in Brzozowicza, alii in Podolinum deveniunt. Tali potitus Iohannes Giskra ¹²⁾ victoria, et duobus fortissimis adversariis suis conflictis ¹³⁾ et captivatis, castra Brzozowicza vallat; sed castrorum defensores nequidquam eo pavidi, vallationem ipsam velut supervacuum contemnebant. Sed et ipse Gis-

¹⁾ Czaska *Ed. Lips.* ²⁾ Epperies *Ed. Lips.* ³⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁴⁾ Kozyce *Ed. Lips.* ⁵⁾ ascendunt *Ed. Lips.* ⁶⁾ plane *Cod. Kost.* ⁷⁾ ingrediuntur. *Ed. Lips.* ⁸⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁹⁾ Epperies *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Giskam *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ¹¹⁾ Giszkae *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ¹²⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ¹³⁾ profligatis *Cod. Kost.*

kra ¹⁾ altera die solvere obsidionem et in Koschicze ²⁾ reverti, castrum Richnawa obsidioni intendere ³⁾ destinabat, cum subito unum castrum casu an prodicione per pixidum pulveres incensum, cum plurimis equis conflagramatum est; homines autem, qui erant in illo, in aliud castrum integrum se recipientes, similem, qui uni acciderat, casum veriti, nec post tot infelices successus valentes priorem retinere, ut fit, animositatem, factis patris cum Giskra ⁴⁾, etiam castro residuo excedunt. Ita huius belli et casus acerbitate prior alacritas ex triumpho Agriensi habita diminuta fuit et fuscata, et sub eodem tempore parti utriusque fortuna permixta dona partita est. Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis casu tam infelici audito, tam in Lubowla ⁵⁾ quam in Podolinum novas gentes ex Polonia celeriter missas substituit, et omnem metum atque periculum, si quod imminere poterat, huiusmodi provisione avertit.

Castrum Richnawa per Iohannem Giskra capitur.

Obtenta huiusmodi victoria et utroque castro Brzozowicza conquisito, Iohannes Giskra ⁶⁾ castrum Richnawa, quod erat Nicolai de Peren, obsidione vallavit cum subsidio omnium civitatum rebellium, quod sibi eo liberalius ⁷⁾ praestitere, quo ⁸⁾ videbant illi secundos successos accrescere. Plures autem menses in conquirendo et expugnando castro absumens, perseveravit nihilominus premere illud, quamvis multos de suis gentibus videret quotidie per castrum defensores bombardis et congressibus interfici aut vulnerari. Ipse quoque recentes pugnatores fessis substituens, defensores castrum plurimum gravabat, qui interfectorum aut vulneratorum loco alios non poterant substituere recentes. Murum insuper castrum ita bombardis et propugnaculis confregerat, ut nec locus esset aliquis, in quo defensores possent se tutari et continere. Paraverat autem Simon Agriensis episcopus ex Hungaris exercitum, et subvenire castro laboranti, depellereque obsidionem maturabat; longior tamen fuit in ferendo subsidio, quam poterant castrum defensores tolerare. Dum enim muris disruptis tutela deficeret, et victualibus absumptis multi fame contabuissent, veriti ne extrema necessitate impulsus ⁹⁾ praeda hostium fierent, facto tractatu cum Iohanne Giskra ¹⁰⁾, salvis rebus et personis, castro excedunt, et ipse castro potitus, ruinas

¹⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ²⁾ Kozicze *Ed. Lips.* ³⁾ intendens *Ed. Lips.* ⁴⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁵⁾ Lubomlia *Cod. Przez.* ⁶⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁷⁾ libentius *Cod. Kost.* ⁸⁾ quod *Cod. Kost.* ⁹⁾ compulsi *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.*

eius reparat et instaurat. Interim Simon Agriensis episcopus cum exercitu Hungarorum tardiuscule venit, castro, cui laturus erat auxilium, per deditionem amisso; cui Iohannes Giskra ¹⁾ volens facere resistantiam, cum gentibus suis obviam in campum processit et configere acie cum illo deliberavit, et licet hebdomadis aliquot utraque castra consisterent et praeludia certaminum inter eos fierent, nunquam tamen fastidiente utroque exercitu, acies congressae sunt. Simon forte suis diffidebat, Iohannes Giskra ²⁾ verebatur, ne si dimicatione succumberet, omnes successus suos superioribus annis habitos, uno die damnaret, et proinde campo secedens, in Koschicze ³⁾ cum gentibus suis se recepit. Interpositi sunt autem plures tractatus de pace, et post multos hinc inde labores Simon episcopus Agriensis Iohannem Giskra ⁴⁾ sibi conciliat, nec in amicum solum, sed in generum et affinem illum recepit, et neptem suam germanam, filiam Georgii de Wronow, sibi in uxorem desponsat, existimans per hoc plenam pacem in Regno Hungariae conficere, nondum Bohemorum ingenia expertus. Thelephum et omnes Bohemos et Austrienses ante Agriam captos, solvit, e regione quoque Hungari omnes per Giskram ⁵⁾ dimittuntur, Poloni omnes et signanter Czayka et Komorowski retinentur ⁶⁾, quos etiam Iohannes Giskra ⁷⁾ relaxare tunc sentiebat, nisi ipse Simon Agriensis episcopus contrarium sibi placere docuisset. Ita duo illi strenui pro Regno Hungariae bellatores, Czayka et Komorowski, in medio deserti, qui unico verbo Simonis episcopi solvi poterant, pluribus post annis graves perpessi captivitatis molestias, cum magna difficultate et corporum exinanitione a captivitate soluti sunt. In ambiguo autem erat, qualis fuerit pax huiusmodi et quas condiciones habuerit, quae fuit per episcopum Agriensem cum Iohanne Giskra ⁸⁾ conclusa: cum ipse Giskra ⁹⁾ ex post hostilia opera contra Wladislaum Regem et suos subditos exercuerit, a spoliis et praedationibus Regni non abstinuerit, sed et castrum Sczepusiense Podgrodze, quod tunc pater uxoris suae tenebat, fraude per suos in pace interceptit, quod bello intercipere nequibat.

¹⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ²⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ³⁾ Koryce *Ed. Lips.* ⁴⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁵⁾ Giskam *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁶⁾ detinentur *Cod. Kost.* ⁷⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁸⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.* ⁹⁾ Giszka *Cod. Lis. Iskra Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Schisma Pontificum Romanorum. Legati ab utroque Papa ad Fridericum Romanorum et Wladislaum Hungariae Reges missi.

Audiens Eugenius Papa quartus magno bellorum stridore Regnum Hungariae fervere et gravibus cladibus continue grassari, compassus tot malis, Iulianum de Caesarinis episcopum Sabinensem Cardinalem, ad Regna Hungariae, Poloniae et Bohemiae, atque provinciam Salzburgensem, Apostolicae Sedis de latere Legatum transmittit propter tres principaliter causas. Prima, ut inter Wladislaum Hungariae et Poloniae Regem ab una, et Elisabeth Reginam partibus ab altera, pacem tractet et conficiat, Regnumque Hungariae bello intestino liberet. Secunda, ut pace in Regno Hungariae ordinata, Wladislaum Regem, baronesque Hungariae contra Turcos facere expeditionem, et pro liberatione Europae intendere induceret. Tertia, ut dari plenam per Wladislaum Regem de Regnis Poloniae et Hungariae obedientiam Eugenio Papae obtineret. Schisma enim tunc horrendum vigeat in Ecclesia Dei, et Eugenio quarto Romae praesidente, Amedeus ¹⁾ Dux Sabaudiae, qui in sua obedientia nominabatur Felix quintus, aliquando Basileae, aliquando Gebennis ²⁾ praesidebat. Multi autem Reges neutri obediebant, praestolando unionem; neutralitas tamen haec in Almania et Polonia primum practicabatur. Descendit autem ipse Iulianus Cardinalis Legatus primum ad Fridericum Romanorum Regem, tunc in Vienna comorantem, et ipsum pluribus sermonibus et persuasionibus inducere conatus est, quatenus neutralitate tam in dominiis Imperii, quam Austriensibus sublata, Eugenium pro vero Papa recognosceret, et debitam illi obedientiam cum suis subditis praestaret. Neque Concilium Basiliense partes suas tunc neglexit, sed Alexandrum tituli Sancti Laurentii in Damaso ³⁾ Presbyterum Cardinalem per Felicem quintum creatum, Patriarcham Aquilegiensem, episcopum Tridentinum et Ducem Masoviae, ad ipsum Fridericum Romanorum Regem et Wladislaum ⁴⁾ Hungariae et Poloniae transmisit (erat enim ipse Alexander Cardinalis, Patriarcha, episcopus et Dux, Friderico Regi Romanorum germanus avunculus, Wladislao vero Hungariae et Poloniae Regi frater amitalis ⁵⁾), ad obtinendum a Regibus ipsis, ut se cum Regnis et dominiis suis pro Concilio Basiliensi et Felice quinto declararent. Et licet Cardinalis quilibet partem suam, pluribus rationibus fulciendo, conabatur asserere iustiore, erant tamen ambo Reges in obedientiam Eugenii magis inclinati. Sed et in Regno Hungariae plena illi

¹⁾ Amadeus *Cod. Kost.* ²⁾ Genevae *Ed. Lips.* ³⁾ Damasco *Cod. Kost.* ⁴⁾ Wladislaum Regem *Cod. Przes.* ⁵⁾ amicalis *Cod. Kost.*

obedientia praestabatur, Regno Poloniae in neutralitate perseverante; Universitas enim studii Cracoviensis tractatu speciali super huiusmodi schismate edito, concludebat: Felici et non Eugenio esse obediendum, pluresque Universitates idem cum illa sentiebant. Pontifices itaque ecclesiae Polonicae securius putabant neutralitatem servare, quam opinionibus niti ¹⁾ et unam partem sequi, altera improbata; omnia tamen beneficia vacantia iuxta decreta Concilii Basiliensis gratiis apostolicis non praevalentibus conferebant, collationes quoque eorum non fuerunt etiam schismate sedato aliquatenus irritatae.

Pax inter Elisabeth et Wladislaum Regem certis conditionibus confecta, morte eiusdem Elisabeth Reginae subito dissolvitur.

Mensibus aliquot Iulianus Cardinalis Legatus apud Fridericum Romanorum Regem commoratus, ex Vienna Budam ad Wladislaum Regem mense Iunii ²⁾ pervenit, et omnis sibi honor tanquam Legato apostolico a Wladislao ³⁾ et optimatibus suis et a clero et populo est exhibitus. Causis autem propter quas venerat, Wladislao Regi secreto apertis, more prudentissimi coepit suasoris animum sollicitare Regis ad pacem, nec solum regium, sed Praelatorum, baronumque Hungariae. Wladislaus autem Rex facilem se et benevolum semper ad pacem fuisse respondit, et pro consequenda pace vicibus pluribus Praelatos et barones utriusque Regni sui ad Elisabeth Reginam iam in Przesburg ⁴⁾, iam in Iavrinum fatigasse, et plura pacis media, quae ab ipsa Elisabeth Regina fuere repudiata, obtulisse docuit, sed et tunc pacem suscipere etiam cum aliquali iuris sui derogatione non abnuebat; cuius optima ad pacem Iulianus Cardinalis voluntate comperta, ad Elisabeth Reginam in Iavrinum se contulit, illi quoque magna cum industria pacem amplecti ⁵⁾ et quaerere consuluit. Ipsa vero Regina Elisabeth non minori affectione pacem accipere summopere expetebat, propter nimiam, qua premebatur, egestatem: omnia enim quae in clenodiis et pecuniis paratis habebat, in guerram erogaverat, grandiaque debita contraxerat. Varii itaque partibus pacem suscipere consentientibus volvuntur tractatus de pace, conditiones pacis hinc inde exhibentur. Elisabeth Regina petit in primis, ut Wladislaus Rex iuri et titulo Regni Hungariae excedat et renuntiet, et illud nihilominus accepta filia sua seniori in uxorem, ad quintum decimum annum filii sui Ladislai, habendo ⁶⁾ plenam auctoritatem faciendi donatio-

¹⁾ inniti *Cod. Kost.* ²⁾ de mense Iunio *Cod. Kost.* ³⁾ a Wladislao Rege *Ed. Lips.*
⁴⁾ Preszburg *Ed. Lips.* ⁵⁾ complecti *Cod. Kost.* ⁶⁾ habeat *Ed. Lips.*

nes, alienationes libere quoscunque actus regales, perinde ac Dominus et Rex Regni, gubernet. Item ut pro impensis damnis, quae in prosequenda electione ad Regnum Hungariae fecit, terra Sczepusiensi cum omnibus suis castris, civitatibus, oppidis et villis Regno Poloniae perpetuo applicaretur. Item ut terra Slesiae dotis nomine in ducentis florenorum millibus Wladislao Regi inscriberetur. Item ut de iure et titulo terrarum Russiae et Walachiae, quas Regnum Poloniae iure optimo possidet, nulla ex post ¹⁾ suscitari possit ambiguitas, Regnum Hungariae illis perpetuo pro Regno Poloniae cederet et renuntiaret. Postremo ut Wladislaus Rex ²⁾ in Regnum Hungariae succederet, casu quo Ladislaus filius Alberti ante aetatem legitimam aut sine prole moriretur. Optabat insuper, ut Kazimirus Dux Lithuaniae, germanus Wladislai Regis, alteram filiam Elisabeth desponsaret, et pro dote centum viginti millia in florenis paratis acciperet. Has conditiones etsi Wladislaus Rex videret sibi et Regno suo nativo Poloniae fructuosas, nec ab earum acceptione abhorreret, Praelati tamen et barones Hungariae, qui turpe et acerbum putabant coronationem Regis Wladislai et plures ordinationes per illos factas retractari, et in magnam eos sugillationem induci, nullatenus voluerunt in pacem talibus regulandam conditionibus consentire. Propter quod necesse habebat Iulianus Cardinalis pluribus vicibus de Buda in Iavrinum, et vice versa comportando animos Regis et Reginae, in alias pacis conditiones fatigari; tantumque idem Cardinalis per suam interpositionem operatus est, ut Wladislaum Regem tenere personalem conventionem ³⁾ cum Elisabeth Regina in Iavrino pro pace concludenda induceret. Tenta est autem huiusmodi conventio in Iavrino pro die Sanctae Catharinae, ad quam cum Wladislaus Rex cum magna multitudine Praelatorum et baronum utriusque Regni sui venisset, cum Elisabeth Regina in castro Iavrino, quod ipsa verita dolum multis Bohemis et Austrensibus muniverat, in stuba castrensi maiori: ubi datis dextris invicem notitia contracta (nunquam enim de facie sibi noti erant), de pace laboratum est, Iuliano Cardinali tenente partes mediatoris; et tandem favente Deo, qui concordiam facit in sublimibus, pax ipsa Rege et Regina ultro consentiente, aequis conditionibus fuit conclusa et in ecclesia cathedrali Iavrinensi ⁴⁾ organo Hungarico et Polonico et Theutonico publicata, magno gaudio omnes exhilarante ⁵⁾. Dedit autem Wladislaus Rex Reginae Elisabeth munerum loco Schubas aliquot nobilissimas de pellibus sabellinis, ipsa vero Wladislao Regi aliquot spadones donavit. Ut autem maior posset inter Wladislaum Regem et Elisabeth Reginam nutriri charitas, Rex Regi-

¹⁾ imposterum *Cod. Kost.* ²⁾ ipseque Wladislaus *Ed. Lips.* ³⁾ conventionem de pace *Ed. Lips.* ⁴⁾ Iavrinensi *Ed. Lips.* ⁵⁾ exhilarat. *Cod. Kost.*

nam pro Canisprivo Budam invitat. Iam enim Regina splendorem virtutis et modestiae suae admirata, significaverat sibi ¹⁾ secreto, velle illi de Regni Hungariae favere solio, et filia seniori data in uxorem, non minori illum quam filium suum proprium complecti benevolentia et dilectione ²⁾, et omnes curas, cogitationes et studia pro amplitudine et honore sui status convertere ³⁾. Rogabat itaque Regina Regem magna prece, ut filium suum Ladislaum, atque coronam materialem Regni Hungariae de manibus Friderici Romanorum Regis, aut bonis mediis aut bello attento, quod idem Fridericus Rex Ducatu Austriae patrimonio filii sui occupato, omnes eius redditus sibi usurpabat, liberaret, Rege tam submissam petitionem Reginae non abnuente. Unde et Regina petente, Nicolaum Lassoczky ⁴⁾ decanum Cra-coviensem, omnium actionum suarum secretum et fidelem consiliarium, discedens apud eam relinquit, quatenus secretius et magis libere de rebus singulis posset cum eo facere ordinem et omnium agendorum consummationem. Sed Deo optimo permittente, de reconciliatione et pacis conclusione tam necessaria, gaudium non est habitum diuturnum. Dum enim praefatus decanus triduo in Iavrino ageret, Elisabeth Regina languore dysenteriae et ex matricis dolore, qui sibi familiaris erat, quem medicis fastidiebat revelare, adeo debilitata est, ut nullo humano remedio succurri posset. Quapropter post triduum quum conclusa pax ea esset ⁵⁾, mortua est et in Alba Regali in sepulchro viri sui Alberti Regis sepulta. Quidam eam veneno extinctam ⁶⁾ putavere, ut sunt homines in malas suspiciones ⁷⁾ prompti et ad criminandum magis quam laudandum nati. De cuius morte Wladislaus Rex multos dies in continuo moerore absumsit, quoniam per illam credebat statum suum plurimum, propter eam affectionem, quam de ea conceperat, augeri et Regnum Hungariae paccari. Non erat autem sine Dei magno occulto iudicio, qui pace secuta et charitate inter partes dissidentes reintegrata, debitum solvere Reginam permisit, ut demonstraret Regnum illud pace esse indignum, et hominum scelera nondum esse digna animadversione purgata: nam post mortem Reginae bellum ex integro coortum, Bohemis raptò vivere assuetis, nequaquam pacem servantibus. Ab eo deinde tempore tam Giskra ⁸⁾, quam alii castrorum partis Reginae capitanei et tenutarii, ad Fridericum Romanorum Regem omnem converterunt respectum.

¹⁾ illi *Cod. Kost.* ²⁾ amore *Cod. Kost.* ³⁾ committere. *Cod. Kost.* ⁴⁾ Lasocki *Ed. Lips.* ⁵⁾ quam conclusa pax est *Cod. Kost.* ⁶⁾ extinctam esse *Ed. Lips.* ⁷⁾ in malam suspensionem *Ed. Lips.* ⁸⁾ Iskra *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Legatio Caesaris Turcorum ad Wladislaum Regem.

Sub mense Iulii in praesentia Iuliani Cardinalis et Legati ¹⁾ apostolici venit ad Wladislaum Regem in Budam nuntius notabilis Caesaris Turcorum, Mathkone de Thalocz ²⁾ Dalmatiae et Croatiae Bano ³⁾ operante. Practicaverat enim Mathko praedictus per intermedias personas, ut Turcus cum Regno Hungariae aut pacem perpetuam, aut pacis sufferentias ⁴⁾ firmaret, dabatque Mathko Turcorum Caesari non incertam spem, quod in praemium pacis firmandae castrum Albanandor ⁵⁾ supra Sawam situm, vel aliquod tributum a Regno Hungariae esset habiturus: ad quam quidem ineundam, vel depressus externo, vel domestico bello, Regni Hungariae miserabilis status, vel quod illum amplius metuebat deprimi, virum alioquin prudentem et industrium conduxerat. Data igitur nuntio Caesaris Turcorum audientia, Wladislaus Rex habens in latere Iulianum Cardinalem Legatum, Praelatosque et barones utriusque Regni, in magna maiestate consedit, adeo ut nuntius Caesaris Turcorum obstupesceret, et similem maiestatis faciem nunquam se assereret vidisse. Explicando legationem suam barbarorum more usus, paucis verbis relationem absolvit nuntius: Dominum suum Turcorum Caesarem affectum esse ad pacem, et dummodo Wladislaus Rex aut Castrum Albanandor ⁶⁾ sibi resignet, aut tributum singulis annis pendat, offert se aut pacem perpetuam, aut pacis sufferentias ad Regis libitum firmaturum. Inhonesta plurimum (ut erat) Wladislao Regi videbatur haec legatio, inhonestiores pacis condiciones perpetuum dedecus et infamiam Regni Hungariae redolentes ⁷⁾, quasi Regnum Hungariae ad eam extremitatem pervenisset, ut pacem a barbaris turpi deditioe mercari cogeretur. Inscius Turcus futuri eventus et quidem proximi, pacem castris unius pretio venalem constituit, multo amplioribus castris, terris et dominiis eam, antequam biennium laboretur, ipse emturus. Iam siquidem tunc resistere Hungari Turcis coeperant, et pulchris fortuna favebat principiis: nam et pro eodem tempore, quo haec legatio Budae agebatur, Iohannes de Huniad ex Turcis duos insignes triumphos, in quibus duo praestantes Caesaris Turcorum barones interfecti sunt, retulerat, et eventum victoriae veloci nuntio Regi significaverat: quapropter Caesaris Turcorum nuntius ad legationem improbam et temerariam gratum responsum non habuit.

¹⁾ Nuntii *Cod. Kost.* ²⁾ Talancz *Cod. Przez. Thalencz Ed. Lips.* ³⁾ Praeside *Ed. Lips.* ⁴⁾ aut inducias *Cod. Kost.* ⁵⁾ Albanander *Cod. Kost.* ⁶⁾ Albanander *Cod. Kost.* ⁷⁾ infamiae Regni Ungariae reddentes *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Slesitae Poloniam, Thartari vero Russiam vastant.

Barones Maioris Poloniae pluribus iniuriis, furtis et spoliis, quae per Slesiae ¹⁾ latrunculos Regno Poloniae inferebantur, lacessiti, generali expeditione indicta, exercitualmente Slesiam ingressi, duobus fortalitiis Gorzow ²⁾ et Czecherzin ³⁾, ex quibus plus molestiae Regno inferebatur, expugnatis, incensis et demolitis, pluribus in Slesia factis damnis, incolumes redierunt, cessaveruntque Slesiae ⁴⁾ latrunculi ab eo tempore in plaga illa Regnum vexare. Quidam tamen Australis Zagyez ⁵⁾ alias Hasenemer ⁶⁾, quem Elisabeth Reginae ⁷⁾, dum viveret, mandato Wratislavienses cives, ut Regnum Poloniae turbaret, in capitaneum acceperant ⁸⁾, et iam morte Reginae secuta, pluribus afficiebat incommodis, et ex oppido Namislow ⁹⁾ multas villas et oppida in terra Wyelunensi in favillam redegit; sed et fortalitium ¹⁰⁾ Wyeruschow expugnans et una cum oppido conflagrans, Clementem Wyerusch cepit et vinctum Wratislaviensibus tradidit. Agebat autem per terram Wyelunensem praedas et spolia, et usque ad suburbia civitatis Wyelun grassabatur, neque aliquis ex baronibus Poloniae, qui eius rescinderet conatus, repertus est. Thartari insuper anno eodem circa festum Pentecostes terras Podoliae et Russiae cum valido exercitu ingressi, non inventa aliqua resistentia, illas usque ad Leopolim vastabant, et in plures turmas divisi, libere abducendo nobiles et plebeios utriusque sexus in captivitatem miserabilem, discurrebant ¹¹⁾. Dum autem cum praeda hominum et pecorum immensa reverterentur ¹²⁾, nobilis Windika ¹³⁾ tunc tenutarius in Glinyani, licet cum parva ¹⁴⁾ suorum manu, illos aggressus est, et aliquot turmis eorum superatis et victis, a multitudine superveniente victus est et cum omnibus suis, ut miles strenuus, interfectus, multos tamen captivos homines a captivitate crudeli, ab his quos vicerat, absolvit, multi infra tempus praelii fuga salvati sunt. Celebri semper recolendus memoria, recte cognomen hoc Windika sortitus, qui maluit mori honeste in bello et mortes innocentium ulcisci, quam videre tot mala gentis suae: quodsi idem esset animus omnibus Russiae nobilibus, nunquam, tot millibus hominum in captivitatem perpetuam per Thartaros abductis ¹⁵⁾, terrae Russiae et Podoliae perpetuam essent expertae desertationem. Licet autem ad providendum tantis malis Praelati et barones Poloniae in Pyotrkow et Siradia pro festo

¹⁾ Silesitas *Cod. Kost.* ²⁾ Gorzow *Ed. Lips.* ³⁾ Czecherzin *Cod. Lis.* ⁴⁾ Czecherzin *Ed. Lips.* ⁵⁾ Silesitae *Cod. Kost.* ⁶⁾ Austriacus Zaiac *Cod. Lis.* ⁷⁾ Australis Zaiac *Ed. Lips.* ⁸⁾ Ozonomer *Cod. Lis.* (Hasenheimer). ⁹⁾ Regina *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ acceperat *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Hanrysow *Ed. Lips.* ¹²⁾ castellum *Cod. Lis.* ¹³⁾ deducebant *Ed. Lips.* ¹⁴⁾ revertuntur *Ed. Lips.* ¹⁵⁾ Vindicta *Cod. Lis.* ¹⁶⁾ pauca *Ed. Lips.* ¹⁷⁾ abductorum *Cod. Kost.*

Sancti Georgii et aliis diebus generales tenuissent conventiones, et plura capitula et ordinationes pro defensione terrarum Regni deliberassent, deficiente tamen executione et executore, fragiles eorum erant conatus et inanes. Omnes enim fere barones Regni privatis studebant commodis et affectionibus, nec publicam rem intento studio aut diligentia promovebant, malebant quoque singuli proficisci cum familia decenti et ornata in Hungariam et apparere in conspectu Principis, atque donationes et prodigas ab eo super bonis regalibus inscriptiones et obligationes ¹⁾ prece vel importunitate, pro servitiis Regno Hungariae praestitis, exigere, quam Regnum proprium a crudeli invasione et destructione tutari. Unde et accidit, quod Wladislaus Rex per eos omnes annos, quibus in Regno Hungariae commoratus est ²⁾, fere omnes civitates, castra, terras, oppida, villas, thelonea et introitus regales ³⁾, in pluribus millibus et amplissimis summis inscriberet et obligaret, rectoribus cancellariae omnes donationes, inscriptiones et obligationes, quantumcunque prodigas et impertinentes, admittentibus. Multiplicabantur itaque Regno Poloniae mala, ut et hostibus premeretur, vastationibus et regalibus donationibus et obligationibus deflueret. Augebat etiam huiusmodi malum baronum Poloniae ambitio, qui a Rege donationibus oppidorum et villarum in terris Russiae et Podoliae impetratis, antiquos incolas et haeredes de illis excludebant, qui inopia et egestate pressi et quadam desperatione compulsi, ad Thartaros confugiebant, illosque postmodum ad vastandum terras Russiae et possessiones, de quibus eiecti fuerant, inducebant.

Iohannis de Cunradi villa Praepositi monasterii Strzelnensis miraculosa a malis in bona mutatio ⁴⁾.

* Quam clemens et misericors, quam propitius et longanimus sit Deus omnipotens, eo anno apud nos monstratum est. Regebat siquidem ea tempestate monasterium sanctimonialium Strzelnense Wladislaviensis diocesis et ordinis Praemonstratensis, et Praepositi vice et honore in eo fungebatur vir quidam tantum modo et appellatione religiosus, frater Iohannes de Cunradi villa alias Kunczedorff Wratislaviensis diocesis, qui tam religione quam etiam pudore humano postergato, officium sui regiminis deducens nequiter in abusum, ducebat vitam dissolutam, impudicam et detestabilem et in con-

¹⁾ oppignorationes et obligationes *Cod. Kost.* ²⁾ in Regno Ungariae fuit *Ed. Lips.* ³⁾ regios *Cod. Kost.* ⁴⁾ Totum hocce caput desideratur in *Codd. Kost. Lis. Ed. Lips.; inest tamen Codd. Calv. et Przew.*

spectu Dei et hominum displicentem. Viridi enim fretus aetate, crapulae, Veneri et ventri indulgens, teterrimo fornicationis et adulterii scelere se coinquinabat; ad explenda insuper carnalia flagitia, quo ipse foret olidior, nonnullas etiam personas pro saeculi qualitate notabiles invitando accersebat, foetidi fumi tenebras in plures per scandalum diffundens; nec stimulo urgebatur conscientiae, nec pudore confundebatur insaniae, neque poenis pro culpa imminentibus terrebatur, ducens licitum quaequam, se et alios in abrupta praecipitabatur peccatorum. Quid plura? Tanta in vita eius oriebatur insania, tanta in dissolutione eius monstrabantur flagitia, ut mirabatur patientia Conditoris, quod non ignem sulphureum imbre laxaret, qui tactas oves, puerosque consumeret. Verum pietas Agni coelestis pietate immensa praefatum Iohannem Praepositum, quae sibi illum providebat, ut credula et pia spe supponimus, vas electionis futurum, quatenus et ipse eriperetur de iniquorum medio, et plures alii suo exemplo ad Dominum converterentur, clementissime respiciens, illum sua ineffabili misericordia ad poenitentiam convertit. Dum enim ante rogationem Sabbato in dicata Dominae nostrae die, quae fuit sexta Maii, in sceno carnalium voluptatum iuxta solitum voluptaretur, in nocte chorus in specie et corpore feminarum choream ducentium et carmine polonico idiomate psallentium ante cubiculum eius constitit, et ut ad illas consurgeret, secumque una psalleret, flagitavit; verum cum recusaret, terroribus quibusdam arceret importunius, irrumpentibus per vim introrsum daemonibus, de cubili flagitiose arreptus, in consortium daemonum pertractus est, qui ipsum tota nocte per nemora, lacus, stagna et silvas devehentes, assiduis plagis, verberibus et contumeliis afficiebant, et semivivum in diluculo ante fores proiecerunt monasterii, qui inde a familiaribus vix recognitus et recollectus, dum ex plagis imperititis gravitatem praevaricationum suarum et propitiationem divinam in se recognovisset, in eremum secedere et perpetuam illic suorum poenitentiam agere flagitiorum disponebat. Verum illi haec cogitanti dictum est, ut in loco potius, in quo deliquerat, sua scelera expiaret et vitae suae praesidium ad honorem divini nominis et sui ac proximi utriusque hominis in profectum dispensaret. Qui monenti se obtemperans et in officio locoque constitit, et vitam suam spiritu emendationis assumpto, per virtutum exercitia in optima quaeque dirigens, de bono in melius suscipiebat incrementum, veteri insuper homine, qui ambulaverat iuxta desideria carnis suae, prorsus deposito, adeo novum induerat hominem, qui creatus est in iustitia et sanctitate, ut ex fragrantia suorum bonorum operum fuerit odor in vitam aeternam, quibus quondam fuerat odor mortis in damnationem.*

ANNUS DOMINI 1443.

Wladislaus Rex expeditionem bellicam contra Turcos decernit.

Praelati et barones Hungariae, morte Elisabeth secuta, in obedientiam et subiectionem Wladislai Regis ultro confluebant. Non ¹⁾ erat aliquis, qui suam Serenitatem pro Hungariae Rege non recognosceret, praeter civitates rebelles et castra per Giskram ²⁾ occupata, in quibus reliquiae rebellionis adhuc remanserant. Considerans itaque Wladislaus Rex Regnum suum Hungariae a bello intestino in parte maiori respirasse, induxit in animum, ponere ad ³⁾ executionem sanctum propositum, quod illum ad acceptandum Hungariae Regnum inclinaverat, et deinceps intendere pro defensione Regni Hungariae et liberare ⁴⁾ illud ab oppressione barbarica, quam Turcorum saevitia contra illud annis pluribus continuavit. Sollicitus autem erat Iulianus Cardinalis Legatus, tanquam vir prudens et industrius, et Wladislaum Regem et consiliarios suos multis verbis et persuasionibus ad assumendam defensionem fidei et Regni Hungariae confortare, et ad maturandam belli expeditionem contra Turcos inducere: et quo facilius animum Regis et consiliariorum pro bello huiusmodi suscipiendo accenderet, nomine Eugenii Papae quarti offert notabile pecuniarum subsidium et multorum Regum et Principum catholicorum in gentibus armatorum succursum. Itaque tam Wladislai Regis, qui ad huiusmodi bellum gerendum nimio devotionis ferebatur ardore, quam Praelatorum et baronum Hungariae consensu, generale contra Turcos, multis annis aut neglectum, aut infeliciter gestum, instauratur et decernitur passagium, et ut res ipsa modo bono posset ordinari et dirigi, tenetur pro festo Pentecostes Budae generalis conventio, in qua votis singulorum et deliberationibus scrutatis, omnes expeditionem huiusmodi necessariam et salutarem probant, Wladislaum quoque Regem magnis orant precibus, ne opus sanctum quoquomodo negligat, ne spem de se habitam extenuet et fallat, ne defensionem fidei christianae sibi reservatam praetermittat, offerunt personas, offerunt fortunas, ut pro libito suo his utatur, precantur, pollicentes se eius imperio in omnibus parituros. Ferventius quodammodo Stephanus Rasciae et Albaniae ⁵⁾ Despotus expeditionem huiusmodi sollicitat et promovet, et magis fletibus quam precibus Wladislaum Regem obsecrat, quatenus depressae suae et miserabili con-

¹⁾ Nec *Cod. Kost.* ²⁾ *Iakram Ed. Lips.* ³⁾ in *Cod. Kost.* ⁴⁾ et deinde liberare *Ed. Lips.* ⁵⁾ *Croatiae Cod. Kost. Dalmatiae Ed. Lips.*

ditioni condoleat, et pro recuperatione terrarum et dominiorum suorum, terris videlicet Albaniae et Rasciae, quas superioribus annis cum omnibus castris, civitatibus et castellis, propter eorum foecundam ubertatem et auri argentique copiosam mineram, suae ditioni Imperator Turcorum subegerat, ac pro ulciscendis duobus filiis suis, quos praefatus Imperator Turcorum et oculis et vasis seminariis privaverat, exurgat. Iam enim annis aliquot Despotus ipse terris suis Turcorum potentia pulsus ¹⁾, cum uxore et optimatibus suis exulabat ²⁾, liberalitate quoque Wladislai Regis pro tuendo statu suo et suorum notabiliora castra et possessiones in Regno Hungariae, in quibus demorabatur cum gentibus terrarum suarum, quae sequebantur eum, acceperat. Commotus tot vocibus, precibus et lacrimis Wladislaus Rex in expeditionem huiusmodi consentit et personaliter eam gubernare constituit. Ad Fridericum autem Romanorum Regem, Waciensem ³⁾ episcopum et Nicolaum decanum Cracoviensem, quorum alter humilitate praecipua, alter eloquentia maxime memorabilis, in Viennam transmittit, qui hortati sunt Caesarem, ut contra Turcos praesidium ferret. Sed omne ⁴⁾ illic subsidium ⁵⁾ negatum est, aut quia odiosi erant sumptus, aut ne Wladislaus Rex reversus, signa in Austriam verteret; induciae tamen in biennium firmatae. Reges insuper et Principes catholicos, eos praesertim qui ex professione sua castra fidei suo brachio tenebantur protegere, ut sibi ferant subsidia, nuntiis et literis hortatur, rogat et requirit. Sed nec Magistrum et Ordinem Cruciferorum de Prussia per Reges et Principes Poloniae pro defensione fidelium contra barbaros institutum, praetermittit, et ⁶⁾ illum sibi et catholico populo ferre subsidium pluribus verbis invitat, Magistro et Ordine praefatum subsidium negante et abnuente. Iulianus praeterea Cardinalis et Legatus decretum contra Turcos passagium Eugenio Papae intimat, rogans, ut promissis suis et verbis praestet virtutem et efficaciam. Wladislaus interim Rex per omnem aestatem illam res bellicas praeparat, arma et equos coemit, plures gentes ex Regno Poloniae et terris Valachiae in subsidium contrahit et invitat.

Wladislaus Rex, comparato insigni exercitu, contra Turcos profectus, conquisitis pluribus oppidis, parta victoria, Budam revertitur.

Comparatis itaque singulis, quae pro expeditione huiusmodi videbantur necessaria, in die beatae Mariae Magdalенаe, Wladislaus Rex habens

¹⁾ percussus *Cod. Calv.* ²⁾ exclusus exulabat *Ed. Lips.* ³⁾ Varmiensem *Cod. Przez.* ⁴⁾ omnino *Cod. Przez.* ⁵⁾ auxilium *Cod. Lis.* praesidium *Ed. Lips.* ⁶⁾ sed *Cod. Kost.*

secum Iulianum ~~Cardinalem et~~ Legatum in comitiva, quem cruce signati ex diversis nationibus et Regnis sequebantur, cum procerum et militum suorum caterva Buda egreditur, et primum faciens in Pyeczki nocturnum, via rectiori ad undam ¹⁾ Danubii versus castrum Albanandor ²⁾ contendit, et circa Salsum lapidem Danubii alveo superato, ostium transgreditur, oppidum Sophia oppugnat et conquirit, et illud militibus dat in praedam, et ultimo redigit ignis voragine in favillam. Idem facit de pluribus castris, fortalitiis et civitatibus, quae Turci in Bulgaria et Rascia occupaverant. Cumque ad flumen venisset, quod Morawam incolae vocant ³⁾, nuntiatur Wladislao Regi per exploratores, exercitum Turcorum in certo loco coadunatum esse et latere in insidiis, quatenus ⁴⁾ exercitum Regis dum virtute non posset, iniquitate loci et opportunitate temporis invaderet. Quo cognito, illico aliquot pugnatorum millia nocte ad dimicandum cum illis, praeficiens Iohannem de Huniad in capitaneum, transmittit. Ducentibus autem exploratoribus recto itinere pervenitur ad Turcorum exercitum taliter latitantem, et continuo exercitus regius Turcos nihilominus quam invasionem hostilem suspicatos ex improvise invadit, pugnam conserit, et trepidantes Turcos magis de fuga quam triumpho sollicitatos prosternit et in ore saevientis gladii trucidat. Cadunt interfectorum cadavera, sanguineque terram polluunt et truncis funerum replent campos; postremo terga vertentibus et impetum exercitus Regii ferre non valentibus, maior trucidatio congeritur. Exercitus itaque regius omnibus caesis aut captis (pauci enim fuga evaserant), castris etiam eorum et rebus potitur ⁵⁾, et ad Wladislaum Regem praeda ingenti onustus, alacrem refert victoriam. Eo praelio triginta millia hominum caesa sunt, quatuor millia capta, signa militaria novem. Tum quoque ergo aliquot urbes Bulgarorum, nonnulla quoque castra et civitates hostium, ex quibus praesidia hostium diffugerant, in deditionem acceptae. Transeunt posthaec dies plurimi, sub quibus Wladislaus Rex ad dimicandum provocatus, hostium acies aut contrivit aut fugavit, et Romaniam totam pertransiens, ad ⁶⁾ confinia Macedoniae pervenerat, igne et gladio omnia consumens. Et iam exercitum suum victualium defectus premebat, et equis morte deficientibus, multi notabiles milites ex equestri ⁷⁾ ordine in pedestrium numerum redacti erant, nec tamen ab incepto itinere reducebatur, dicens: Credo in Deum unum ⁸⁾, quod Europae populos ⁹⁾ per manum meam liberabit ¹⁰⁾. Turcorum interea Caesar comperta suorum infelici pugna at-

¹⁾ ad vada *Ed. Lips.* ²⁾ Nanderalba *Cod. Kost.* ³⁾ vocitant *Cod. Kost.* ⁴⁾ quatenus facilius *Ed. Lips.* ⁵⁾ potitus *Cod. Kost.* ⁶⁾ usque ad *Cod. Kost.* ⁷⁾ milites et nobiles *Ed. Lips.* ⁸⁾ meum *Cod. Kost.* verum *Cod. Przew.* ⁹⁾ populus *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ liberabitur. *Cod. Kost.*

que clade, et Wladislai Regis insperato adventu, contrahit ex omnibus partibus exercitum, et metu nimio correptus, in castris se continet; affinem tamen suum Woyewodam Natoliae ¹⁾ praeficiens exercitui in Capitaneum, et illum cum his mandatis et instructionibus transmittit: ut duntaxat Alpes, qui Romaniam et Macedoniam disterminant et gravissimum ²⁾ praebent iter, tueatur, et penetrare montes Wladislaum Regem et suum exercitum non permittat; prohibet insuper, ne faciat cum Wladislao Rege aliquem congressum. At Turci quidam non valentes feralem animi continere impetum, transgressi fines mandatorum, aliquoties Regem et suum exercitum invadunt, ea fiducia freti, quod videbant se exercitu regio superiores; sed recordiae suae debitas penderunt ³⁾ poenas. Fusi enim sunt adeo magna clade, ut et Woyewoda Natoliae, ductor exercitus, et plures eorum maiores et principales caperentur; nec dubium, quin eadem sors Turcorum reliquo exercitui accidisset, nisi montes, in quibus reliquerant castra et praesidia, et ad quos confugerant, eos defendissent. Sed nec illic Wladislaus Rex passus est eos esse quietos, insecutus enim illos usque ad montium radices, in vigilia Nativitatis Christi tota die a mane usque ad vesperam duram et plurimum sibi et suo exercitui, qui sagittis densissimis Turcorum superne offendebatur, toleravit certamen: bombardis etenim, balistarum sagittis et aliis iaculis depellere ex montibus eorum agmina sagagens, multos bombardarum ictibus Turcorum globos prosternebat. Sed nec Turci tepidius in Regem et exercitum eius ex montibus saeviebant, audaciam illis loci superioritate administrante ⁴⁾, offendebantque exercitum Regis sagittis, quas quodam quasi repentino imbre emittebant ⁵⁾. Sed et Wladislaus Rex aliquot sagittas adverso pectore receperat ⁶⁾, nulla tamen ad carnem ⁷⁾, armis prohibentibus ⁸⁾, penetrabat. Veritus autem Wladislaus Rex, ne exercitus suus ex inedia victualium ⁹⁾ debilis, arcubus Turcorum amplius offenderetur, a montibus secessit, neque enim poterat, defendentibus Turcis clausuras montium, ulterius procedere, neque exercitus suus famem ferre. Altera autem die Turcorum exercitus ratus Regem fugere, insequabatur; sed Rex illico conversus, commissa pugna, omnem illum exercitum hostium ¹⁰⁾ virtute Altissimi adeo confregit, ut de caetero nullus haberet audaciam ipsum et exercitum suum lacesse. Per aliquot tamen dies redeuntem Regem secuti sunt, si forte ex loci opportunitate extremum agmen possent opprimere; postea vero, quoniam praetergressum omnem offendere

¹⁾ Natuliae *Cod. Calv.* ²⁾ angustissimum *Cod. Kost.* ³⁾ solverunt *Cod. Kost.* ⁴⁾ subministrante *Cod. Kost.* ⁵⁾ per sagittas, quas veluti quendam repentinum imbrem emittebant. *Cod. Kost.* ⁶⁾ exceperat *Cod. Kost.* ⁷⁾ ad corpus *Cod. Kost.* ⁸⁾ protegentibus *Cod. Kost.* ⁹⁾ inedia et victualium penuria *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ hostilem *Cod. Kost.*

exercitum, comprehendendi spe destituti, retorquere vestigia. In omnibus autem dimicationibus et praeliis in praefata expeditione commissis Wladislaus Rex ipse et optimi imperatoris et audacissimi militis exequabatur munera, primus ad pugnam, ultimus praelio confecto excedebat, nec alicuius in illa expeditione virtus, quantum Regis, enituit, nulli rei periculosae aut difficili in bello et extra se ipsum negavit, quibus artibus et vulgi sibi et nobilium animos conciliaverat. Zelus insuper Iuliani Cardinalis Legati tunc perspectus est, qui exercitum regium et praesertim cruce signatos, dum acies ad congregiendum procedebant, animose, legationis crucem gestans, ubilibet praeibat et milites pugnatorios suis adhortationibus confortabat. Fertur crebro quidam miles Almannus, qui in exercitu praefato devotionis causa, habens notabilem familiarium et servitorum catervam, militabat, tolerantia laborum et famis et incredibili animositate Wladislai Regis perspecta, Reges et Principes Orbis publico carpsisse sermone: quod comessionibus, crapulis, luxuriae, pompae et avaritiae dediti, falsum nomen regium occuparent; alios Reges et Principes purpura et satellitibus ac iactatione capitis occupatos esse; solum Wladislaum armis et virtute unum Regem existere, qui adolescentiam suam vigilando, laborando, esuriendo, praeliando pro defensione fidei et Catholicorum convertendo, dignissime Rex vocaretur. Discessum Regis ex terra hostili Stephanus Despotus Rasciae, qui una militabat, molestius tulit, et proinde multis precibus et pollicitationibus retinere Regem et exercitum pro recuperatione terrarum suarum consequenda tentabat, offerendo etiam pro relevanda inopia exercitus, centum ducatorum millibus subvenire. Perseverare tamen exercitum in campo in media hieme, equis et evectationibus, comeatibusque deficientibus, hominibus partim fame tabescentibus, partim cadentibus et laborantibus, nullus prudens probabat, ne novo exercitu et recenti Turcorum superveniente, sua clade fuscaret partem victoriam, quae aegre constantia militum fuit obtenta. Iam siquidem plurima multitudo exercitus regii fame confecta acervatim cadebat, nonnulli milites huc atque illuc corpore nutabundi, iam iamque lapsuri incedebant, quam plurimi vero ita exhausti erant, ut simulacra carne carentia magis quam homines putarentur, colore tetro luminibus in profundum demersis, neque in tot supervenientibus malis unus alteri poterat ferre suffragium; aurum vero per Despotum oblatum etsi prima facie quantitatem magnam continebat, in universos tamen partitum, minime poterat necessitati singulorum subvenire. Compendium autem quaerens Rex facillioris redditus, impedimenta agminis amovere praecepit: caesi equi imbecilles et confecti inedia, pleraeque quadrigae cum nobilibus conflagratae ¹⁾ tabernaculis, loricae et

¹⁾ concrematae *Cod. Kost.*

aliud armorum genus in sabulo defossum, et singula, quae oneri ¹⁾ magis quam usui erant, consumpta incendio, ne adversum se suis subsidiis, si ea adeptus foret, Turcus armaretur. Igne itaque nobilibus tentoriis, curribus, sellis ²⁾, vestimentis, aliisque rebus, quae portari propter equorum defectum non poterant, ne hostes illis potirentur, conflagratis, Wladislaus paucis de suis desideratis, sanus et incolumis de expeditione praefata discedit, et in Albanandor perveniens, illic aliquot dies, ut exercitus suus refici posset, commoratur. Deinde consuetis itineribus in Hungariae Regnum reversus, nudis pedibus Budam cum signis hostilibus in praeliis captis, omni clero et populo atque omnibus ordinibus obviam processionaliter egressis, eum magno excipientibus gaudio, gloriosus et desiderabilis triumphator cum triumpho et hymnis, caesorumque hostium spoliis intravit. Signa ipsa hostium in ecclesia Sanctae Mariae parochiali in Buda pro memoria sempiterna suorum gestorum reponit. Duodecim insuper Poloniae et duodecim Hungariae primorum baronum arma, qui secum in praefata expeditione militaverant, Rex depingi et in ecclesia parochiali Sanctae Mariae in Buda collocari in signum ³⁾ eorum probitatis et praemium heroicae virtutis iussit. Arma autem baronum Poloniae sunt haec: Petri de Szekoczini Regni Poloniae vicecancellarii de armis Odrowansch, Petri de Schamotuli de armis Nalancz, Pauli Woyniczky de Senno ⁴⁾ de armis Dambno ⁵⁾, Iohannis Amor ⁶⁾ de Tarnow de armis Leliwa, Nicolai de Chrzanstow de armis Strzegomya, Nicolai de Zakrzow ⁷⁾ de armis Rosza, Hinkonis de Balicze de armis Topor, Michaelis Lassoczky de armis Dolanga ⁸⁾, Stanislai de Pleszow de armis Sulima, Thomae Warzimowski ⁹⁾ de armis Zubrzaglowa, Sbignei Rosperski de armis Plomyenye, et Iohannis Liganza ¹⁰⁾ de Bobrek de armis Polukosza ¹¹⁾, et Petri Kamyenyeczki de armis Pilawa. Ex Hungaris hi principales fuere: Nicolaus Fristaczki de Wlak ¹²⁾ Woyewoda Transylvanus, Iohannes de Huniad Woyewoda Transylvanus, Simon de Paloucz ¹³⁾, Simon de Czuder, Iohannes Woydefiemrich ¹⁴⁾ de Plawcz. Inter Hungarorum autem vexilla et arma principaliorem locum tenebant arma Cardinalis Iuliani, item Georgii Despoti Rasciae, item peregrinorum ex variis linguis voluntarie sub banderio cruciatae militantibus.

¹⁾ honori *Cod. Kost.* ²⁾ telis *Ed. Lips.* ³⁾ in signa *Ed. Lips.* ⁴⁾ Sienne *Ed. Lips.* ⁵⁾ Dębno *Cod. Kost.* ⁶⁾ Grati *Cod. Kost.* ⁷⁾ Sukrzow *Ed. Lips.* ⁸⁾ Doliega *Cod. Kost.* ⁹⁾ Wawrzinowski *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Ligeza *Cod. Kost.* ¹¹⁾ Pułkowie *Cod. Lis. Polkozic Cod. Przez. Bulkascha Ed. Lips.* ¹²⁾ Vlagk *Ed. Lips.* ¹³⁾ Paliencz *Cod. Kost. Palancz Cod. Lis.* ¹⁴⁾ Woidefemrich *Cod. Kost.*

Invidorum de Wladislai Regis expeditione iudicia.

Quamvis autem victoria per Wladislaum Regem ex Turcis relata celebris et sonora ¹⁾ fuerit, et universam Christianitatem gaudio immenso ²⁾ compleverit: non deerant tamen hostes et invidi sui, praesertim inter Australes et Almannos, qui famam triumphii sui extenuare, fuscareque conati sunt, asserentes Iohannem de Huniad Woyewodam velut rei militaris peritum, bellum illud confecisse, et victoriae relatae praeter auspiciam, nil ad Wladislaum Regem pertinere. Sed non potuit invidus livor claritatem triumphorum suorum quoquomodo attingere, universa Christianitate et his praesertim, qui una militaverant, gloriam victoriarum in Regem Wladislaum referentibus, congerente. Sed et Aeneas de Senis Italus, Poeta laureatus, qui ea tempestate apud Fridericum Romanorum Regem notarii officio fungebatur, gratitudinem apud Almannos consecuturus, multis probris Wladislaum Regem carpsit, et quem coelotenus efferre debuerat, triumphorum suorum cumulum et gloriam extenuare laborabat, plura adfingens et variis suis epistolis inserens, quae decus regium et virtutem suam heroicam expilabant.

Ingens terrae motus in Polonia, Hungaria et Bohemia.

Quinta mensis Iunii generalis terrae motus praesertim in Poloniae, Hungariae et Bohemiae Regnis et partibus vicinis, adeo validus exortus est, ut turres, aedificiaque murorum corruerent, et singulae domus quantumcunque robustae aut firmae, motu notabili volverentur, fluviorum alvei, aquis in partes utrasque diffugientibus ³⁾, vacui cernerentur, liquida quaeque salirent, homines pavore subito consternati a sensu et ratione alienarentur. Testudo monasterii Sanctae Catharinae fratrum Beati Augustini in Casimiria, motu illo in terram nocte decidit, et plura alia loca motu terrae ruinata sunt. Intensior tamen motus ipse in Regno Hungariae fuit, ubi et castra quaedam eversa sunt. Sed et gleba ipsa in Regno Poloniae vulgare opinione sterilior post motum terrae esse coepit, et in annos plures lolia et quosdam insolitos et antea nunquam visos fructus, qui in Polonico Snyecz ⁴⁾ dicuntur, in locum puri tritici germinavit, motu praefato, ut vulgaribus asserere placuit, vitiata.

¹⁾ honorosa *Cod. Kost.* ²⁾ magno gaudio *Ed. Lips.* ³⁾ defluentibus *Cod. Kost.*
⁴⁾ Sniecz *Cod. Kost.* Snier *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

ANNUS DOMINI 1444.

Wladislaus Rex post obtentam de Turcis victoriam excipitur cum gratulationibus a Legatis Summi Pontificis, aliorumque Christianorum Principum, quorum precibus ad secundam expeditionem bellicam inducitur, dissuadentibus consiliariis Poloniae.

Principio anni huius, dum Reges et Principes Orbis catholici comperissent, Wladislaum Regem et incolumem et victorem ex Turcorum bello Budam rediisse, universi illum aut nuntiis et legatis insignibus, aut epistolis disertissimis excipiunt. Eugenius Papa quartus non Legatum solum, sed et munera transmittit ¹⁾; Franciae, Angliae, Hispaniarum, Arragonum Reges, Philippus Dux Burgundiae, Dux Mediolani Maria Angelus, item Venetorum, Florentinorum et Ianuensium ²⁾ Communitates reditui suo favendo ³⁾, speciales misere oratores, qui magnificatis operibus suis, ut secundam expeditionem in Turcos facere non differat, quibus possunt precibus et persuasionibus deprecantur, offerentes se et terra marique subsidia laturus. Papa praesertim, Veneti, Ianuenses ⁴⁾ et Burgundiorum Dux Philippus classem instructam repromittunt, quae Strictum ⁵⁾ maris custodiat, et Turcos ex Natolia traicere volentes prohibeat. Nuntii ex Poloniae Regno Regem adeunt, monent: ut unius periculo expeditionis perfunctus, aliud non subeat, nequidquam consiliariis Poloniae inconsultis, in rebus expeditionem Turcorum contingentibus decernat, praebituros se illi consilia, quibus status suus stabiliri primum, deinde guerrae conquiescere et Turci vinci possint; monent insuper, ut omnibus omissis, Regnum paternum revisere in animum inducat. Haec non universorum solum, sed singulorum et adhortatio et deprecatio fuit, adiungentibus deformitatem, quam Regnum Poloniae eius absentia, vastatione Thartarorum in terris Russiae, et qui etiam anno ipso circa festum Pentecostes Regnum ingresserunt, usque ad suburbia Leopoli impune grassati, multa animarum millia in perpetuam abduxerunt servitutem, et spoliatione furtiva a Slesitis contraxerat. Illis siquidem diebus Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis, ecclesiae suae Cracoviensis possessiones augere et terminos Regni dilatare cupiens, terram et Ducatum Szyewyeriensem ⁶⁾ a Wenceslao Duce Theschnensi pro sex millibus marcarum latorum grossorum emerat. Sed Ducis Nicolai Ra-

¹⁾ remittit *Cod. Kost.* ²⁾ Genuensium *Cod. Kost.* ³⁾ faventes *Ed. Lips.* ⁴⁾ Genuenses *Cod. Kost.* ⁵⁾ portum *Cod. Przez.* districtum *Ed. Lips.* ⁶⁾ Siewyeriensem *Cod. Kost.*

thiboriensis dolo, quem clandestine non verebatur inferre, possessio Ducatus praefati aliquanto tempore fuit intercepta, ex quo et contagio belli in caeteros Duces Slesiae processit, et nonnulli ex illis parum culpabiles per Petrum Schaffraniecz, qui bellum nomine Regni administrabat, praesertim Boleslaus Dux Opoliensis, bello lacessiti, refusionem damnorum deposcebant¹⁾: ad quae omnia componenda praesentia Regis summe iudicabatur necessaria, nam et pro prima die Aprilis, et pro die Urbani duplex conventio in Skawina cum Duce Nicolao Rathiboriensi habita est, et bellum non extinctum, sed per treugam in annum ad spem adventus regii suspensum. Fama quoque certa habebatur, Ducem Kazimirum et Lithuanos parare bellum adversus Masoviae Ducem Boleslaum pro terra Drohiczensi, cuius ipse iam triennalis et amplius erat possessor, recuperanda; molesteque ferebant omnes consiliarii Poloniae, Ducem Boleslaum Masoviae terra avita et paterna spoliari et vexari bello iniusto Lithuanico. Tot legationibus, tot varietatibus, tot rebus et necessitatibus Wladislaus Rex distentus, quid agat, quo se primum convertat, et quorum sequatur consilia, satis perplexus est. Causam fidei et defensionem Christianorum et Regni Hungariae superiore bello instructam, deserere non placebat, Summo Pontifice et tot Regibus, Ducibus et Communitatibus sollicitantibus et operam, suffragiaque pollicentibus, magnum se aliquid conficere credebat, si tot subsidiis se offerentibus operam et ipse navaret, cum priore bello suis viribus tantummodo usus, magnificam victoriam ex Turcis retulisset. Videbat praeterea Hungaros ex superiori victoria insolentes et ad bellum contra Turcos gerendum accensos, nec expeditionem temporis illius quoquomodo dilaturos. Regni tamen paterni Poloniae charitas et dissuasio²⁾ consiliariorum eum quam maxime a bello ipso administrando revocabant. Vicit tamen fervor fidei sanctae, Iuliano Cardinali et Legato continue aures et animum Regis plurimum persuasionibus demulcente, expeditionemque secundam in Turcos profitetur³⁾ et decernit; conventum totius Regni Hungariae pro die Sancti Georgii Budae instituit, ad quem et Giskram⁴⁾ et civitates rebelles evocat; Polonis respondet: conventu Budensi expedito, se ad illos pro corrigendis defectibus et deformitatibus Regni Poloniae opportune venturum. Ut autem posteris fides amplior horum, quae scribuntur, dari possit, neque revocetur in dubium, Wladislaum Regem tot triumphis et venerationibus et⁵⁾ legationibus Regum et Principum inclytum fuisse, copiam literae⁶⁾ sibi per Ducem Mediolani scriptam hic inero:

¹⁾ reposebant *Cod. Kost.* ²⁾ suasio *Ed. Lips.* ³⁾ edicit *Cod. Kost.* ⁴⁾ Iskram *Ed. Lips.* ⁵⁾ tot *Cod. Kost.* ⁶⁾ literarum *Ed. Lips.*

www.litclassica.com „Serenissime Princeps et excellentissime Domine, Consanguinee noster „honorandissime ¹⁾! Ea est magnitudo rerum et claritas, quas nuper Deo „gubernante, in suo virtutis et gloriae cursu perseverans gessit, ut vel „sola eorum per se illustris fama universum percurrere Orbem, cunctisque „silentibus non illas auribus tantum honorandas ²⁾ vulgare, sed ipsis etiam „oculis spectandas subiicere valeat. Pluribus enim ante diebus, quam illae „ad nos de posterioribus victoriis vestris literae ³⁾ pervenissent, eodem „illae ⁴⁾ adeo explore a populis nostris, adeo clare tenebantur, ut nihil „certius, nihil apertius ab illo haberi potuisse viderentur, qui se in acie „fuisse, nec fuisse solum, sed etiam praefuisse diceret. Quanquam religiose „credere fas est, ut coelos eam enarrasse gloriam, qua Deo Sanctissimo et „ore et scriptis vestris, et corde atque animo acceptam fertis, et e coelis „in mentes hominum tacitas quasdam ex eo genere demissas voces pene- „trasse, quem ⁵⁾ ut futuri praesagos nonnunquam reducit, sed ⁶⁾ eorum, „quae in absentia partium aguntur gnaros, illa etiam ipsa, qua agantur „hora efficiunt, quod superstitiose divina videri posse veremur, nisi similia „quandoque etiam sub stulta idolorum servitute Christianorum temporum „exempla committimus ⁷⁾, quae devotioni vestrae nota esse confidimus, olim „accidisse apud nonnullos veri, ut ⁸⁾ creditur, scriptores leguntur, qui valde „de Cornelio Sacerdote illo commemorant, qui vitae castitate venerandus „Patavii, quo die in acie Pharsalica fusus a Caesare Pompeius fuga turpi „et antea certae ⁹⁾ fortunae suae lumen extinxit, et magnitudinis robor „enervavit, singula dum acerrime dimicaretur, quasi e specula eminenti „quemadmodum agebantur, interdum intermissis ipse, interdum rursus ex- „citatis vocibus exponebat. Sed utrumque novissimo tempore nostro hoc „fuit, sive Deus omnipotens haec vestra resciri priusquam aut audiri ullo „nuntiante aut scribente legi voluit ¹⁰⁾, gratulari debemus vobis, quem adeo „peculiarem sibi elegit Deus, ut se non solum vestrae ¹¹⁾ felicitatis auto- „rem, sed et gloriae praedicatorem ipse praebat; sive hominum antiquo- „rum studio perfectum est, ut extremas etiam oras ea fama, quam brevi „pernicibus, ut aiunt, alis transvolaret. Ea quoque re, qua solide Soreni- „tatem vestram amamus, ac vestris laudibus annis longe antecedentibus „delectabamur, iam atque etiam gaudemus, incredibilique animi voluptate „afficimur. Suavissima est vero illa de vobis memoria, quae animo nostro ¹²⁾

¹⁾ mihi honorande *Cod. Przez.* ²⁾ onerandas *Ed. Lips.* ³⁾ literae vestrae *Ed. Lips.* ⁴⁾ eadem illa *Ed. Lips.* ⁵⁾ quae *Cod. Lis.* ⁶⁾ nonnunquam reddunt, sic *Ed. Lips.* ⁷⁾ cognoscamus *Cod. Lis.* cogitemus *Ed. Lips.* ⁸⁾ ubi *Ed. Lips.* ⁹⁾ incertae *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Deus omnipotens hac vestra audacia effecit *Cod. Przez.* ¹¹⁾ gestae *Ed. Lips.* ¹²⁾ animo vestro *Ed. Lips.*

„penitus insedissee videtur. Itaque literas ad nos vestrae Serenitatis cum
 „laeti accepimus, quibus secundos ¹⁾ vestri adversus nominis christiani ho-
 „stes constantissimi atque sanctissimi belli progressus eramus intellecturi,
 „tum et summa iucunditate complexi sumus, quae ab nostri amantissimo
 „praestantissimae virtutis Rege, nosque inter sibi praecipuos habentem,
 „nuntium in primis optatum allaturae monebant ²⁾, atque ut veniamus ad
 „id, quod nos agere et literae ipsae petunt, et nostra in Serenitatem ve-
 „stram affectio monet: immortales Deo gratias habemus pro eius in vos,
 „populosque vestros, ac per vos in omnem catholicum suum populum magna
 „clementia, uberioribus, quae vix optare nuper quisquam audebat, donis. Me-
 „minimus quidem, quanto impetu et furore, quanta rabie atque immanitate,
 „nondum tertius excessit annus, irruptione facta, barbarorum ingentes co-
 „piae Regna illa Pannoniorum depopularentur, pessundarent, brevique omnia
 „in pulverem deducturae contenderent; nec Pannoniis iam contenti, de in-
 „vadenda Italia et reliqua omni Europa non impari strage evertenda co-
 „gitarent. Pungit et nos atque urit illius temporis recordatio, cum inter
 „Ecclesiae sanctae filios ubique dissidia ferverent, odia incenderentur, bella
 „perstreperent, saevirent clades, ut neque satis consilii et operis minimum
 „adversus barbaricum furorem, si se extulisset et longius progressus fuis-
 „set, afferri posse videretur. Sed misericors et miserator Dominus, a quo
 „potestas et imperium, qui tametsi electos suos in virga ferrea nonnun-
 „quam visitat, eos tamen supra vires tentari non patitur, nec ab eis amo-
 „vet misericordiam suam, suscitavit in vobis Spiritum Sanctum suum, in-
 „genium vestrum natura excelsum consilio et sapientia munivit, teneram
 „adhuc adolescentiam et robore corporis et animi virtute firmavit, Regnum
 „primatum fide, populorum observantia et cultu stabilivit, duces dedit,
 „qui exercitui praeesse, rei militaris peritissimos, milites, qui et duci-
 „bus parerent et disciplinam optime tenerent militarem, qui non auri cu-
 „piditate incensi ³⁾, nec vento cuiuspian inanis gloriae inflammati, bella
 „appeterent; sed charitate inflammati ⁴⁾ pro coniugibus, pro liberis, pro
 „parentibus, pro maiorum sepulchris, pro laribus et focis suis, pro tem-
 „plis atque delubris, pro patria denique ipsa, cuius haec omnia complecti-
 „tur nomen, vel potius pro Dei ac Domini nostri Iesu Christi, a quo omnia
 „et ea accepissent et aeterna praemia expectarent, confessione pugnaturi,
 „non a laboribus et ⁵⁾ periculis, non a rerum damnis, non a vulneribus
 „aut sanguinis effusione, non a morte formidarent ⁶⁾, sed firmissima in Deo

1) secundi *Ed. Lips.* 2) videbantur *Cod. Lis.* movebant *Cod. Przez.* 3) accensi
Cod. Kost. 4) ardentes *Cod. Przez.* 5) aut *Cod. Kost.* 6) reformidarent *Cod. Kost.*

„spe reposita, se vel de ¹⁾ barbarorum ²⁾ hostibus in patriam laetos, vel
 „de morte ipsa in coelum victoriam laetissimos cum triumpho reportaturos,
 „ultra bellum et quidem adversus eos deposcerent, a quibus caedi, profligari,
 „in teterrimam servitutem rapi antea consuevissent, ultra in pugnam
 „sese offerrent, in aciem prodirent, et ubi ³⁾ consertissimis hostium cuneis
 „pugnaretur, eo se prompte iniicerent, ac difficillima quaeque subirent,
 „nulla in re turpiter hostibus cessuri. Hisce tot, tantisque propugnaculis
 „atque opportunitatibus innocentiam vestram armavit Deus, ut populum suum
 „ab insurgentibus in eum protegeretis, nec protegeretis solum, sed etiam si
 „recte agere non penituerit, funiculum haereditatis vestrae, illos praelio ulciscendo ⁴⁾,
 „qui Dei sanctuarium polluissent, quam longe lateque extendere-
 „retis. Atque ut nemo cogitationibus pravis aditum in cor suum facile
 „aperiat, sed quisque stabilis spe gaudens, Domino serviens, charitatis
 „opera illa praeclarissima ⁵⁾ magno spiritu inchoata ⁶⁾, intentionis in dies
 „studio ⁷⁾ prosequatur, alterum quasi Moisen vobis ⁸⁾ dedit, firmissimum
 „illum Ecclesiae suae cardinem ⁹⁾, Iulianum apostolicum Legatum, Patrem
 „sanctitate et virtutum sinceritate conspicuum, humanitate colendissimum,
 „auctoritate venerandissimum, cuius in mente santissimas versari cogitationes,
 „ex ore vitae viva verba prodire, ab actione religionis et sanctimonii exempla manare,
 „Deus Regnorum vestrorum ac vestrae curam gentis et throno suo sancto voluit.
 „Haec atque in eum modum alia plurima recogitantibus nobis, unum praeterea,
 „quodsi deesset, non parum huius vestrae felicitatis et gloriae diurnitati diffideremus,
 „intuentibus modestiam ¹⁰⁾ scilicet, qua vos esse in tantis victoriis, tantis laudibus,
 „tantis congratulationibus christianissimo digna Principe, vestra ad nos epistola
 „indicavit. Effudimur quidem, tot illustria vestra legentes gesta, in Dei benedictionem,
 „atque in magnalium eius, quorum architectum ministros populos vestros elegisse videtur,
 „officio certe usus est, praedicationem, exaltationem, iubilum; idemque ut subditi nobis populi,
 „ut nostras urbes inhabitans ¹¹⁾ clerus agat, operam damus, sacro ¹²⁾ omnibus indicto conventu,
 „templorumque solenni triduana visitatione instituta, prasenti vestro animo
 „participes sumus ¹³⁾ bono, serenissime Rex, in Deo fruimur ¹⁴⁾, meliora in dies ac maiora
 „expectantes, atque tanto magis animatam cum omni suo exercitu victoriae maiestatem
 „vestram ¹⁵⁾ fieri non dubitamus, quanto

¹⁾ se velle *Cod. Przew.* ²⁾ barbaris *Cod. Lis.* ³⁾ cum *Cod. Lis.* ⁴⁾ si recte agere velimus, ulcisceretis, cladem in eos *Ed. Lips.* ⁵⁾ praestantissima *Ed. Lips.* ⁶⁾ indicata *Ed. Lips.* ⁷⁾ studio maiori *Cod. Przew.* ⁸⁾ nobis *Cod. Kost.* ⁹⁾ Cardinalem *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ molestiam *Ed. Lips.* ¹¹⁾ inhabitantes *Ed. Lips.* ¹²⁾ facto *Ed. Lips.* ¹³⁾ simus *Ed. Lips.* ¹⁴⁾ prasenti vestro bono, serenissime Rex, animis nostris in Deo fruimur *Cod. Lis.* ¹⁵⁾ magnificentiae vestrae *Cod. Calv.*

„certior de clementia Dei saepius degustata eius dulcedine, modo in sancto
 „proposito, immaculatis sensibus et ¹⁾ mentibus perseveretur; quanto et
 „securior de cognita iam et perspecta et ducum suorum pugnandi ratione ²⁾,
 „et militum fortitudine ac fide, esse debet. Vestro in nos amori prope
 „singulariter, qui ad scribendum impulit, haud dissimiles gratias habemus,
 „quantas possumus certe dicimus; vestris commodis si quid nos adicere
 „posse animadverterit providentia, nullum gratiis agendis modum, nullum
 „finem eadem nos facturos intelliget. Datum Mediolani, die vicesima quinta
 „Ianuarii, Anno Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto.
 „Philippus Maria Angelus Dux Mediolani etc.
 „Papiae, Angleriaeque ³⁾ Comes et Ianuae ⁴⁾ Dominus.“

**Iohannes Giskra cum omnibus rebellibus in conventu Budae habito ab Hungaris
 neci destinatus, a Wladislao Rege Polonorum liberatur.**

Ad diem Sancti Georgii pro conventionem generali per Wladislaum Regem constituta, conveniunt Budam universi Praelati, Principes, barones et nobiles Hungariae, ad providendum non solum expeditioni contra Turcos instaurandae, sed etiam paci et quieti Regni, sine qua administrari bellum Turcorum dispendiosum nimis erat. Despotus etiam Rasciae Georgius praesens aderat, quoniam rem suam agi videbat; venit et Iohannes Giskra ⁵⁾ cum suis capitaneis, venerunt et civitates singulae rebelles, securitate tamen regia eis praestita provisae, ut ambabus partibus convenientibus facilius de commodis et quiete Regni transigi res posset. Displicebat plurimum Romanorum Regi Friderico et parti adversae ipsa conventio, tum propter recentem felicitatem Wladislai Regis, tum propter locum Budensem, in quo nihil agi posse censebat, nisi ex arbitrio Wladislai Regis et suae partis. Conventu taliter instaurato, id in primis negotii sibi Wladislaus Rex et sui consiliarii assumendum duxerunt, ut Regnum Hungariae scissum et domestico bello afflictum ⁶⁾ pacaretur, ut facilius bello externo vacaret. Offerebantur ad rem componendam plura media; Iohannes tamen Giskra, qui solus partes Ladislai pueri, caeteris omnibus Hungaris cuiuslibet status ad Wladislaum Regem deficientibus, promovebat, nullam se conclusionem accepturum respondebat, quae ius Ladislai pueri inficeret. Itaque pacis sufferentiis bellum domesticum suspendi placuit, in quas Giskra ipse cum suis omnibus et civitatibus rebellibus ultro consensit. Erat

¹⁾ et *deest in Cod. Calv.* ²⁾ *pugnatione Cod. Calv.* ³⁾ *Angliaeque Cod. Calv.*
⁴⁾ *Genuae Cod. Lis.* ⁵⁾ *Iskra Ed. Lips.* ⁶⁾ *affectum Ed. Lips.*

et aliud civilis belli maximum fomentum, Pancratius de Sancto Nicolao, qui licet partes Wladislai Regis sequeretur, raptò tamen vivere assuetus, oram omnem, quae a flumine Wag Powasse ¹⁾ dicitur, gravissimo praedocinio vexarat. Is quia praesens ²⁾ Budae fuerat, cum suis omnibus communi Hungariae decreto comprehensus est ³⁾, et fere omnes sui familiares, aliquot exceptis, quos Polonorum compassio ex media morte eripuerat, laqueo vitam finire coacti, suspensi sunt; Pancratium ⁴⁾ in vinculis asservari placuit. Hic Hungaricae plebis furor, quem et primores nequidquam resistendo probabant, ex quo dare coepit impatientiae manus, amplius grassari disponebat, etprehendendum Iohannem Giskra cum suis omnibus atque necandum concluderat, omnes guerrarum motus, Iohanne Giskra et his, qui una erant, extinctis, in Hungariae Regno nec aliter quieturos. Latere Wladislaum Regem conclusio ipsa ⁵⁾, quamvis clandestine edita ⁶⁾, non poterat: violari enim fidem et securitatem datam Giskrae, perniciosum exemplum ⁷⁾ iudicans, et notam nomini suo inuri metuens, mittit Polonos, qui Giskram in dissimulato habitu ex Buda eductum, versus Iavrinum incolumem perducerent; cuius fuga Hungari comperta, a caeteris familiaribus suis temperarunt manus. Giskra ipse, quamvis alterius Principis pars, Wladislao Regi vehementer non affici non potuit, vitae suae illum ubique vulgans servatorem. Ad conquirendas deinde ⁸⁾ impensas pro futuro bello cura Regis et Hungarorum conversa est; aerarium regium erat nullum, liberalitate enim adeo prodiga in universos usus est, ut plus erogaret, quam sibi retineret. Post plures itaque deliberationes in re hac habitas, singulas civitates et villas, tam regias quam baronum, conferre certam pecuniae quantitatem in id bellum placuit, et omnes civitatum et villarum incolas taxari ⁹⁾. Multi barones Hungariae, sed et duo pontifices, Iohannes Waradiensis et Simon Agriensis, pro bello gerendo dederunt nomina. Deputantur itaque certae orae pro regia Maiestate, aliae pro pontificibus et baronibus militiam professis, et in illas exactores destinantur; Iohanni de Huniad curruum falcatorum ¹⁰⁾, bombardarum, fistularum, pulverum, equorum et caeterorum, quibus belli indiget apparatus, mandatur provisio.

¹⁾ profuisse *Cod. Lis.* ²⁾ prius *Cod. Przez.* ³⁾ decernente prensus est *Cod. Calv.*
⁴⁾ Pancratium vero *Ed. Lips.* ⁵⁾ ista *Ed. Lips.* ⁶⁾ quamvis clandestina *Ed. Lips.*
⁷⁾ perniciosi exempli *Cod. Kost.* ⁸⁾ insuper *Ed. Lips.* ⁹⁾ atque villarum incolae taxati.
Ed. Lips. ¹⁰⁾ falconetorum *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex in Poloniam reditum parans ab Hungaris retinetur. Boleslaus Dux Opoliensis mercatores Cracovienses ad Wratislaviam proficiscentes, rebus et mercibus omnibus spoliat.

Appetebat tempus, quo Wladislaus Rex Poloniae Regnum adire repromiserat, festum videlicet ¹⁾ Pentecostes maximo omnium Praelatorum expectabatur desiderio, nec minori ipse ad visendam ²⁾ genitricem et proprios penates, ad corrigendas deformitates absentia sua exortas, ferebatur; in occursum suum omnes status se parabant ³⁾, longa fames adventus sui ipsum cunctis gratiorem magis quam desiderandum effecerat. Sed invidit, nescio quis Deus, Polonorum fortunae. Conclusio et voluntas Regis de transeundo in Poloniam, non tam consilio Hungarorum quam prece et obsecratione, abrogata est. Iniectus enim Hungarorum animis fuit singularis, nec a vero abhorrens scrupulus et suspicio, ne Poloni advenientem Regem apud se sisterent, et implicari illum, tum domestico, tum Turcorum bello, periculisque innumeris non sinerent, et per illum res proprias potius quam Hungarorum de caetero gubernarent, nec aliter in Hungariam redire consentirent, donec illi pacifica et plena, quae per legatos promittebatur, daretur Regni Hungariae possessio. Has deliberationes versari apud Polonos sive certa denuntiatione, sive probabili suspicione Hungari rati, transitum Regis in Poloniam quam maxime avertunt, ne et expeditionem in Turcos incassum iri et ipsos a parte altera opprimi, bellumque intestinum ex integro renovari contingat. Neque enim sub alicuius alterius auspiciis et imperio bellum contra Turcos geri quisquam decernebat, neque Rege absente posse sustineri exercitum, disciplinam militarem et ordinum concordiam, et omnia absentia Regis in discrimen casura quilibet portendebat. Polonis, quo minus moleste ferrent aversionem Regis, literae excusatoriae blande conceptae ab Hungaris directae ⁴⁾ sunt. Verum quemadmodum aversio Regis a transitu in Poloniam Hungaris multas salutare res contulit, ita Polonis plurimas perniciosas parturivit. Nam Boleslaus Opoliae Dux, vir tum haeresi Hussitarum, tum repudiatione consortis legitimae Elisabeth de Pileza, et alterius concubinae superinductione foedus, cognita aversione Regis, quem sibi aestimabat formidabilem, audacior factus, quod videbat illum rebus Poloniae neglectis, tum domestico, tum Turcorum bello arctius alligatum ⁵⁾, multitudinem mercatorum Cracoviensium cum sumptuosis magnique pretii variarum manerierum ⁶⁾ mercibus, cum equestri, pedestrique

¹⁾ scilicet *Ed. Lips.* ²⁾ ad videndam *Ed. Lips.* ³⁾ properabant *Ed. Lips.* ⁴⁾ missae *Cod. Kost.* ⁵⁾ alligatum esse *Cod. Kost.* ⁶⁾ materiarum *Ed. Lips.*

numero et curribus merces vehentibus, pro festo Sancti Iohannis Baptistae ad nundinas Wratislaviam tendentem ¹⁾, ut iustus exercitus, si invasio hostilis fieret, putaretur, in oppido Kruczborg ²⁾, in quo quieti et nullius ³⁾ hostilitatis conscii, quiescebant (nam sine clade sua et suorum obtinere praedam illam aliter non ⁴⁾ rebatur), irruens cepit et captivavit, et omnibus rebus, mercibus, auroque et argento, mercatoribus pavore aut fugientibus aut consternatis, civitate Kruczborg ⁵⁾ nullum ferente subsidium, potitus est, et omnem illarum fortunarum et mercium molem, quae modestiori aestimatione ad ducenta aureorum millia appendebatur, impune usurpavit. Grandis eatenus afflictio animos Polonorum oppressit, vindicandam temeritatem Ducis Boleslai decernebant et indicendum illi publicum bellum. Sed quo eventus illius felicius ⁶⁾ succederet, sufferenda omnia quoad Rex rediret, et praesentia sua bellum gerendum, nec facta interim fidei, quae Rex agebat ⁷⁾, impedienda. Sed nec Wladislaus Rex ardore, quo negotium fidei et defensionis Hungarorum promovendum susceperat, incensus, iniuriam tam improbam et atrocem sentire potuit, et Polonis spoliolum huiusmodi apud eum querentibus, nullam se provisionem rebus ipsis posse daturum, in aliud animo et operatione intentus respondit, et ut rem integram in adventum suum reservarent, mandavit, non posse gaudium praedatori ex rapta praeda, si vita sua protelata fuerit, fore diuturnum. Sollicitat deinde Magistrum et Ordinem Cruciferorum de Prussia literis et nuntiis, ut sibi secundam expeditionem agenti contra Turcos saltem nunc exercituale subsidium mittant, quod pro prima mittere neglexerunt, cum id ex professione sua obligentur. Sed obturatis auribus Regis petitio spreta et contempta est, quoniam terrenorum bonorum abundantia, deinde Veneris, Bacchique usus in plerisque eorum Commendatoribus immoderatus, omnem tunc ⁸⁾ in eis extinxerant priscorum disciplinam militarem. Verum contemptum hunc aequo animo Wladislaus Rex tulit, divinae illum reservans futurae ultioni.

¹⁾ contententes *Cod. Kost.* ²⁾ Krützberg *Ed. Lips.* ³⁾ et multis *Ed. Lips.* ⁴⁾ non posse *Cod. Kost.* ⁵⁾ Krützberg *Ed. Lips.* ⁶⁾ facilius *Cod. Kost.* ⁷⁾ gerebat *Cod. Kost.* ⁸⁾ nunc *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

Georgius Despotus Rasciae et Iohannes de Huniad pacem cum Turcorum Caesare, Wladislao Rege inconsulto et apparante bellum, conficiunt.

Fervorem altum et in universo Regno Hungariae, Regnisque et provinciis comitanis, pro instaurando bello contra Turcos, in cunctorum pectoribus conceptum, permittente Deo tractatus pacis per Georgium Despotum Rasciae et Iohannem de Huniad Woyewodam Transylvanum cum Imperatore Turcorum Amurath ¹⁾ clandestine interpositus restringit ²⁾. Conventio siquidem fuit occulta pactione inter Georgium Despotum ³⁾, qui restitutionem castrorum et dominiorum suorum per Turcos occupatorum vehementer flagrabat, et facilius illam conditionibus pacis, quam instaurazione belli posse provenire censebat, et Iohannem Woyewodam, ut pace inter Regnum Hungariae et Turcorum Imperatorem his conditionibus, ut Despotus castra et terras suas recuperaret, composita, Iohannes Woyewoda in omnia castra, civitates et villas, quae Despotus in Hungaria donatione Alberti et Wladislai Regum obtinebat, succederet: quae pactio Iohannem Woyewodam ad componendam pacem, quamvis bellum ingens pararet, accendit. Pluribus itaque nuntiis, qui pro liberatione Woyewodae Natoliae, in superiori bello capti, praesentia ⁴⁾ sua consistente, ad illum Imperatoris Turcorum nomine accedebant, pacem aut pacis sufferentias ⁵⁾ expetentibus, Iohannes Woyewoda potiundae pacis spem haud dubiam repromittit. Nec Despotus Rasciae Georgius ex magna rerum desperatione in magnam et altam spem recuperationis dominiorum suorum adductus, quiescit, crebris nuntiis de ineunda pace, tum Iohannem Woyewodam, tum Turcorum Caesarem sollicitat. Senserat Turcorum Caesar exploratorum in ⁶⁾ universas Hungariae et Italiae oras per eum directorum relatione, ingens bellum adversus se parari, et tam terrestrem exercitum, quam classem maritimam magna mole et numero instructam esse. Expertus erat superiori anno Wladislai Regis et sui exercitus animum, vires et felicitatem, quem multiplicatis copiis non dubitabat venturum, facileque Europam omnem in suam potestatem redituram concludebat, si exercitus terrestris coniungeretur maritimo. Accedebat non inferior terror, Karaman Thartarorum Caesaris filius, qui eadem aestate instaurato maximo exercitu petere Natoliam nuntiabatur. Tot curis et anxietatibus Turcus distractus, fatale sibi tempus advenisse et coelesti consensu actum esse de se et suo imperio existimans, omni conatu et ingenio firmandam esse pacem cum Hungaris, etiamsi auro emi, aut renun-

¹⁾ Omarath *Cod. Calv.* ²⁾ restinguit. *Cod. Kost.* ³⁾ Despotum Rasciae *Ed. Lips.* ⁴⁾ in praesentia *Cod. Kost.* ⁵⁾ inducias *Cod. Lis.* ⁶⁾ per *Ed. Lips.*

tiatione quorumlibet castrorum et terrarum componi deberet, in animum induxit, ne et Hungarorum et Thartarorum terrestri exercitu, classeque Italarum undique circumventus, simul cum omnibus, viribus distractis, cogere decernere. In omnes itaque conditiones per Georgium Despotum Rasciae et Iohannem Woyewodam sibi, quamvis Wladislao inconsulto, propositas ultro consentit. Woyewoda Natoliae ut celeriter a captivitate solveretur, non parvum erat utrique parti pacem aestuanti adiumentum, qui etiam ante pacem confectam ¹⁾, septuaginta millibus florenorum a Turco redemptus, in libertatem vindicatus est. Certior Wladislaus Rex de his, quae per Despotum Georgium et Woyewodam ²⁾ cum Turcorum Caesare pacta erant, per nuntios et literas factus, rogatur ut Segedinum proxima die Augusti descendat, Turcorum Caesaris nuntios illic ad pacem petendam venturos, auditurus.

**Wladislaus Rex de consilio primorum Regni utriusque, cum nuntiis Caesaris
Turcorum pacem in decennium inquit et iuramento firmat.**

Laeta erat tam Wladislao Regi quam universis Hungaris haec negotia: multa ³⁾ enim transacta erant saecula, quibus Hungari a Turcis petere pacem, non dare, consueverant, et monstro similis novitas ipsa putabatur. Legato Cardinali Iuliano alius erat animus: nam conturbari et vehementer anxari ex huiusmodi novitate coepit, veritus ne fidei negotia ⁴⁾ et spes pene certa liberationis Europae reciderent ⁵⁾ in irritum, ac ipse, qui Eugenium Papam, Ducem Burgundiae, Venetos, Iannenses ⁶⁾, classem pro custodiendo Stricto mittendam impulerat, mendacii insimularetur, et tot impensae, tot labores iri perditum dolerentur. Itum itaque ⁷⁾ in Segedinum est, et nihilominus omni exercitui ad bellum comparato, mandatum, ut illic conveniret, pace infecta exinde celerius in hostes transiturus, cuius etiam praesentiam conferre multum putabant ad pacem tanto aequioribus conditionibus componendam, quanto exercitus numerosior atque paratior a Turcorum nuntiis illuc venturis animadverteretur. Wladislao Rege atque Cardinali Iuliano iam in Segedino agente, venerunt Caesaris Turcorum nuntii: Graecus genere erat et Caesaris cancellarius, renegata fide catholica, Mahometi sectam professus, legationis princeps, caeteri omnes Turci centum equorum numerum explebant. Hi ad consilium regium introducti, praesen-

¹⁾ etiam pace confecta *Ed. Lips.* ²⁾ Iohannem Woiewodam *Cod. Lis.* ³⁾ nulla *Ed. Lips.* ⁴⁾ negotium *Cod. Kost.* ⁵⁾ rediret *Ed. Lips.* ⁶⁾ Genuenses *Ed. Lips.* ⁷⁾ iam itaque *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

tatis pluribus scutellis et vasis argenteis et aureis, munerum loco Wladislao Regi a Caesare destinatis, paucis legationem absolvunt: Pacem, inquit, Dominus noster Turcorum Imperator Amurath, ut tuae Maiestati complacuerit, temporalem aut diuturnam tecum et Regno tuo Hungariae firmare nos, plena autoritate data, transmisit, sub his conditionibus, ut omnibus castris per ipsum et antecessores suos conquisitis et Turcorum praesidiis hactenus munitis et possessis in Rascia, videlicet Golubiecz, Smiderow ¹⁾, Zarnow ²⁾, Kruschowiecz ³⁾, Kowin, Sewerin, Nowobardo ⁴⁾, Srebrnik ⁵⁾, Ostrwicza ⁶⁾, Surin ⁷⁾, Kosznik ⁸⁾, Koperhan ⁹⁾, Prokopia, Laskowiecz ¹⁰⁾, Zyelonigrod ¹¹⁾, atque toti Rasciae et illi parti ¹²⁾, quam Despotus tenebat, Albaniae perpetuo tibi cedat, Bulgaria tota Imperio suo remaneat; duo filii Despoti ex captivitate solvantur. Haec Graecus et non plura. Legatione ipsa ¹³⁾ in secretum consilium reiecta ¹⁴⁾, omnes Hungarorum Praelati et barones, quorum multitudo, Rege mandante, pro huiusmodi spectaculo convenerat, censent, persuadent et decernunt, cum tam utilibus conditionibus nullatenus spernendam esse pacem; scire se quantum sanguinis sui quondam fusum est in oppugnatione Golubiecz castris, quod nunc sine sanguine recuperari potest; quanti insuper sit castrum Smiderow tam situ quam munitione fortissimum et nulli secundum, quanti locus Nowobardo ¹⁵⁾ in copia argentum fodientibus praestans, quanti tota Rascia et pars Albaniae, quanti pax ipsa a tam infesto et duro, potentique hoste, sollicita deliberatione aestimant. Despotus ipse Georgius, iam spe, iam metu tabescens, nunc Wladislaum Regem, nunc universos consiliarios, nunc singulos, non tam precibus quam uberrimis lacrimis consecrat et rogat: ne occasionem bene gerendae rei praetermittant, ne castrorum et fortissimorum et nobilissimorum et terrarum foecundarum deditionem, restitutionemque parvi faciant; tam facilem recuperationem tot terrarum, tot castrorum, non in sua solum aetate, sed etiam in multis saeculis nullatenus speraturi; ne charissimis pignoribus, filio utroque se patiantur orbari. Moestus haec flens et eiulans atque caesariem capitis, barbaeque capillos decerpens ingeminabat. Omnium itaque ultroneo consilio et assensu, sub conditionibus propositis, pacem cum Turco ¹⁶⁾ in decennium firmari placuit, quatenus sub spatio illo Wladislaus Rex, domestico bello in totum extincto et throno suo in Hungaria

¹⁾ Swiderow *Ed. Lips.* ²⁾ Zamow *Ed. Lips.* ³⁾ Krzizowiecz *Cod. Kost.* Kussowiecz *Ed. Lips.* ⁴⁾ Norochardow *Ed. Lips.* ⁵⁾ Strzebnik *Cod. Lis.* Szebrnik *Ed. Lips.* ⁶⁾ Ostrzynica *Cod. Lis.* Ostrowicza *Cod. Przez.* ⁷⁾ Schurzyn *Cod. Lis.* Syriko *Cod. Przez.* ⁸⁾ Rosnik *Ed. Lips.* ⁹⁾ Copethar *Cod. Lis.* Koperban *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Liaskowiecz *Ed. Lips.* ¹¹⁾ Siedmigrot *Cod. Przez.* ¹²⁾ Laskowiecz, Albania atque tota Rascia, et ex illa parte Zielonigrod *Cod. Lis.* ¹³⁾ hac *Cod. Kost.* ¹⁴⁾ reducta *Ed. Lips.* ¹⁵⁾ Norochardow *Ed. Lips.* ¹⁶⁾ cum Imperatore Turcorum *Ed. Lips.*

firmato, fortiori milite et exercitu, lapso decennio, bellum posset contra Turcos instaurare. In hunc quoque modum, Iuliano Cardinali nequidquam dissuadente, cum Turcorum Caesare et nuntiis suis castrorum restitutionem infra octo dies repromittentibus, Wladislao Rege publice de tenenda cum Turco sub conditionibus compositis pace iuramentum praestante, pax conclusa firmataque est.

Wladislaum Regem post firmatam iuramento pacem cum Turco, hortatur Cardinalis Franciscus praefectus classis apostolicae, Principes christiani et Imperator Constantinopolitanus ad bellum inferendum Turcis.

Turcorum Caesaris legatis conclusione pacis habita discedentibus ex Segedino, literae a Francisco tunc ¹⁾ Sancti Clementis Cardinali, Capitaneo classis apostolicae, item a caeteris Ducibus Burgundiae, Venetorum et Ianuensium galearum ²⁾ et navium praefectis afferuntur: exercitum fortem cum classe instructum esse, et ne Turci in Romaniam ex Natolia possent traicere, sufficienter providisse. Rogatur ipsis literis Rex: ut virtutem praestet promissis et celeriter in Romaniam terrestrem exercitum adducat, facile omnem Europam, si paulum admittatur, praesertim cum vacua sit, Turcorum Caesare in Natolia bellum omnibus copiis cum Thartaris agente, recuperari posse. Imperator praeterea Constantinopolitanus Iohannes Palaeologi ³⁾ literas Wladislao Regi speciali nuntio mittit, maximam spem victoriae et liberationis Europae repromittens, cavendumque a falsis et fictis pacis conclusionibus per Turcum petitis, persuadens et rogans, ne gloriam suam et famam sempiternam ad abolendam totius Christianitatis inveteratam maculam dilatum iri patiatur. Et ut res notior sit, copiam literae ⁴⁾ huiusmodi inserendam duximus.

„Serenissime et excellentissime ⁵⁾ Princeps! Per reditum legati nostri „ab Excellentia vestra, recepimus literas Maiestatis vestrae, in quarum serie et nostri oratoris verbis certiores redditi sumus, vos optime et feliciter valere. Qua de re nedum nos, sed et omnes Principes Christicolae „laetari plurimum debent, summumque rerum omnium opificem ac factorem „Deum orare et obsecrare votis, ieiuniis et orationibus, desistereque honeste „non possunt, ut salvus sitis, primum quia Christianissimus estis; dehinc „propter rerum maximam praeteritarum gestarum gloriam et futurarum incre-

¹⁾ tituli *Cod. Kost.* ²⁾ Genuensium, Gallorum *Ed. Lips.* ³⁾ Palaeologus *Ed. Lips.* ⁴⁾ literarum *Ed. Lips.* ⁵⁾ atque illustrissime *Ed. Lips.*

„dibilem spem ¹⁾ contra perfidos nequissimosque Teucros, et optimam men-
 „tem, cum laude Dei, gloria et unione sacrosanctae religionis nostrae, quae
 „voce nostra digne satis eloqui non possunt. Nam si nobis ora sonantia
 „centum Deus ipse dedisset, laudes vestras satis extollere nequiremus; sed
 „mens nostra conscia recti, votis haec magnanima coepta vestra prosequi-
 „tur. Verum quia etiam ubi facto opus est, verba ipsa non sufficiunt, in-
 „tellecto et clarius cognito, Sublimitatem vestram contra Teucros ituram hac
 „aestate, decrevimus omnes vires et studia nostra vestris favoribus addere
 „contra perfidam crudelissimumque Christianorum hostem Amurathum ²⁾,
 „omnique cura, studio et diligentia Serenitati vestrae grati esse studemus
 „et universus Christianorum ordo tenetur. Sed dum haec cogitarem, per-
 „ficeremus, expectaremque Maiestatis vestrae ad partes Orientis adventum,
 „ad notitiam nostram pervenit, Despotum Georgium et Serenitatem vestram
 „cum dicto Amuratho quaedam pacis foedera coepisse et perfecisse, et ipsum
 „parare legatos suos ad Excellentiam vestram pro concludendis et firman-
 „dis conventionibus. Qua de re plurimum admirati ³⁾ sumus, nec possumus
 „satis intelligere, unde talia processerint, qui, victo superatoque inimico,
 „ita perterritus est, quod ⁴⁾ solum nomine Celsitudinis vestrae ruat eius
 „imperium, et in praesentiarum, cum nulla ei spes relicta sit, velit his
 „insidiis ipsi tempora ⁵⁾ praestare ad restaurandas reintegrandasque vires,
 „quo ipse victus superatusque regnet cum periculo et ruina multorum Prin-
 „cipum, populorumque christianorum, qui apertissime vestris viribus et au-
 „toritate dictum Amurathum et eius loca oppugnarunt. Quapropter in men-
 „tem nostram cadere non potest, quod tantus error gloriosa et dignissima
 „principia finiret, quorum fama iam per universum terrarum Orbem diffun-
 „ditur; nec digne ⁶⁾ Celsitudini vestrae Iustinianum, Titumve ⁷⁾, dignissi-
 „mos Imperatores comparaverim. Quas ob res vestro nomine et singulari
 „autoritate et felicitate moti sunt Principes et populi Christianorum, eius
 „subditi, colligati, vicini et coadhaerentes; sed etiam eius fidei complices ⁸⁾,
 „Karamanus videlicet, qui magnam Asiae orientalis partem suis viribus et
 „exercitu usque ad maria adeptus est. Huic etiam additi sunt filii Karan-
 „luk ⁹⁾ et plures alii, et classis optata iam Strictum debet obsedis. Unde
 „non est credendum, quod tanta tamque insperata occasione victoriae oblata,
 „Serenitas vestra ¹⁰⁾, viribus omissis, cogitationes suas ad pacem, quae mul-
 „tas insidias habitura sit, converterit, sed potius ad provehendam gloriam

¹⁾ et futurarum incolumem *Ed. Lips.* ²⁾ Omorathum *Cod. Calv.* ³⁾ adiurati *Ed. Lips.* ⁴⁾ ut *Ed. Lips.* ⁵⁾ tempori *Ed. Lips.* ⁶⁾ indigne *Ed. Lips.* ⁷⁾ et Titum vere *Ed. Lips.* ⁸⁾ complures *Ed. Lips.* ⁹⁾ Camuluk *Cod. Lis. Barailuk Cod. Przez. Karandule Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Serenitati Vestrae *Ed. Lips.*

„et famam fidelium, et delendam Christianitatis inveteratam maculam, con-
 „tra perfidos nequissimosque Teucros, qui crudeliter, nequissime et fidem
 „nostram et christianum nomen impiissime, turpissimeque persecuti ¹⁾ sunt.
 „Sed ut nulla de laudibus vestris aetas taceat et Serenitatem vestram vo-
 „tis posteritas omnis exposcat, vincite Titum ²⁾, qui Iudaeos triginta uno
 „denario vendidit propter Christum triginta nummis venundatum, et si
 „quid in verbis fuit, evanescat, redeatque Maiestas vestra ad mentis in-
 „tegritatem, qua nulla praeclarior aut diviniore excogitari potest. Nec, ut
 „arbitror, unquam adhaereat ³⁾ expositoribus, quos nos ullo pacto die noctu-
 „que cogitantes intelligere non possumus, nisi fortasse id ⁴⁾ vestra Sereni-
 „tas his aures praebuerit, ut facilius Amurathus, Graecia derelicta, ad tu-
 „tandam Asiam se converteret, quemadmodum eum fecisse die duodecima
 „praesentis mensis intelleximus; sicque facile sit non repugnantes vincere,
 „et omnis occidentalis plaga vestro nomini supponatur. Nam cum ore Sal-
 „vatoris nostri dictum legerimus: Omne Regnum in se divisum desolabi-
 „tur ⁵⁾; non poterit utramque partem tueri, nec potenti manu impediante
 „classe maritima, ad ⁶⁾ Graeciam redire, nec futurum parva hominum sti-
 „pante caterva, qui se et suos apertissimo periculo subiiceret, et sic illos
 „imitabatur, qui duos hora una sectantur lepores, qui altero insecuto, quan-
 „doque carebunt utroque. Habet etiam penes se consules venales, quibus
 „nullo pacto confidit, nec potest confidere, cum saepissime minimis in re-
 „bus et paucissimis persuasionibus deficiunt, et semel mali semper prae-
 „sumitur ⁷⁾ esse in eodem genere mali, testante iuris regula. Subditi igi-
 „tur eius adhaerentes, vicini et nos cum ipsis contra Teucrum moti sumus,
 „vestra spe confidentes. Hoc unum novimus, vestram Serenitatem non esse
 „nesciam, iam bello coepto, caetera eius loca per nos capta, et in prae-
 „sentiarum fama et confidentes ⁸⁾ vestra maxima bella paravimus apertis-
 „sime, non per insidias, non per dissimulationes, sed omni cura, sollicitu-
 „dine, diligentia, studio et labore, et plurimis impensis ad sanctum opus
 „perficiendum, omnia necessaria belli cum viris expertissimis, et omni co-
 „natu exire instituimus; multos etiam nostrorum nobilium maximis peri-
 „culis exposuimus, dum hortamur populos Christianorum vicinos et subdi-
 „tos Teucrorum ad suam liberationem et fidei nostrae augmentum, qui
 „omnes animis, opibus, armisque parati ⁹⁾ sunt, expectantque Serenitatis
 „vestrae adventum, quemadmodum sanctissimi Patres Christi adventum ope-
 „riebantur. Et tantus est magnitudinis vestrae apud hostes tremor, quod

¹⁾ insecuti *Ed. Lips.* ²⁾ tractum *Cod. Przew.* ³⁾ aderint *Ed. Lips.* ⁴⁾ ob id *Cod. Lis.* ⁵⁾ dilabitur *Ed. Lips.* ⁶⁾ in *Ed. Lips.* ⁷⁾ praesumuntur *Ed. Lips.* ⁸⁾ et confidentia *Cod. Lis.* ⁹⁾ paratissimi *Ed. Lips.*

„Amurathus non audeat eos, qui a sua iurisdictione defecerunt, ne dum re,
 „sed verbis solum ¹⁾ reprehendere, licet apertissime iam ex subditis et ami-
 „cis hostes effecti sunt. Itaque plurimum admirantes admiramur, quod Ex-
 „cellentia vestra victrix et triumphans contra eos, qui nomine magnitu-
 „dinis vestrae liquescunt, quemadmodum nix sole, et nebula vento, et
 „cera igne ²⁾, velit aures factionibus praebere, praesertim cum de adventu
 „vestro tot Maiestatis vestrae scripta emanaverunt. Itaque considerantes de-
 „decus, cognoscentes periculum, et intelligentes damna eorum, qui vestris
 „suasionibus his bellis se implicaverunt, nedum Excellentiam vestram, sed
 „quemcunque etiam infimum hominem, a tam egregio facinore et tam vul-
 „gato deficere nefas esse iudicaremus. Nihilominus ut certiores simus de
 „omni rerum eventu, harum latorem Dominum nostrum mittendum duxi-
 „mus, qui ut arbitramur, Maiestatem vestram in itinere reperiet: cuius li-
 „teris intelligemus et exequemur, quidquid poterimus in favorem, honorem
 „et gloriam Celsitudinis vestrae. Si tamen (quod in mentem cadere non po-
 „test) aliter esset: Excellentiam vestram hortamur et deprecamur, dignetur
 „clarissime sine aliqua dubietate et obscuritate nos de cogitationibus, con-
 „siliis et deliberationibus vestris clariores ³⁾ facere, ut possimus rebus no-
 „stris providere, ne errantes in damnosa et mortalia laquea incurramus,
 „praeter mentem et opinionem Serenitatis vestrae, quam iterum atque re-
 „petentes obsecramus, ut nobiscum omnia clare communicet et verissime
 „aperiat. Speramus quoque, quod Deo dante, haec magnanima Serenitatis
 „vestrae opera favore ⁴⁾ sanctissimae fidei erunt ⁵⁾ et gloriae Sublimitati ⁶⁾
 „vestrae, cuius nomen, honos, laudesque apud nos et posteros nostros sem-
 „per in honore erunt, cogentibus ⁷⁾ et rebus optime gestis praeteritis, et
 „clarissimis literis vestris declarantibus ⁸⁾ nobis, quid acturi simus, parati
 „sumus ad omnia beneplacita ⁹⁾ Maiestatis vestrae optimo corde, quam
 „Deus per longissima tempora felicissime custodiat. Datum in urbe nostra
 „Misistrae, die XXX. Iulii, Indictione septima, Anno Domini MCCCCXLIV.

„Nomen Iohannis Palaeologi Romanorum Imperatoris
 „ac Moderatoris in Christo Theophaeo ¹⁰⁾ Graecorum.“

„Serenissimo et excellentissimo Principi et Domino, Domino Wladis-
 „lao Dei gratia Regi Hungariae, Poloniae, Dalmatiae, Croatiae etc. Regi,
 „Supremo Principi Lithuaniae ac haeredi Russiae, scutumque totius Chri-
 „stianitatis gubernanti, Domino et fratri nostro in Christo Deo dignissimo.“

¹⁾ defecerunt, infestare, nec verbis suis *Ed. Lips.* ²⁾ nix a sole, et nebula a vento, et cera ab igne *Ed. Lips.* ³⁾ certiores *Ed. Lips.* ⁴⁾ favori *Ed. Lips.* ⁵⁾ cedent *Ed. Lips.* ⁶⁾ Sublimitatis *Ed. Lips.* ⁷⁾ cogitantibus *Cod. Przew.* ⁸⁾ Declarantes *Ed. Lips.* ⁹⁾ placito *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Trophaeo *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

Wladislaus Rex tot exhortationibus commotus, ad persuasionem Iuliani Cardinalis bellum prosequendum in Turcos instituit et iuramento firmat.

Harum literarum series Wladislaum Regem movit, et Iuliano Cardinali tam prudentia, quam eloquentia, quanta mala, si conclusio pacis observata fuerit, quanta bona, si violata et reiecta, amplissimis et diuturnis sermonibus disserente, poenitere Regem et consiliarios pacti et foederis cum Turcis initi coepit, praesertim cum spes haud dubia fuerit, non ea solum, quae Turcus redditurus erat, sed universam Europam recuperari et Turcum ultra mare redigi posse et sempiterno illo gloriari triumpho. Sed et ipsum Iohannem de Huniad, qui Regem ad pacificandum cum Turcis induxerat, eadem poenitentia invasit, ex eo maxime, quod Wladislaus Rex finito bello ipsum in Bulgariae Regem praeficere, de quo et publicas literarum promissiones habebat, pollicebatur, quae ambitio virum spiritus ingentis vexando ¹⁾ agitabat. Novi itaque tractatus, novae deliberationes haberi coeptae sunt de bello prosequendo, et plures dies praeterea absumpti, infra quos dum castra Smiderow ²⁾, Golubycz et alia, elapsis non octo solum, sed viginti diebus, iuxta legatorum sponsonem non redderentur, bellum ex integro geri cum Turco placuit, neque auxilium classis maritimae, dudum tenente in Stricto ³⁾ custodiam, tanto tempore in sua spe negligi et fraudari, omnesque Hungari legatos Turci in dolo venisse, et callidis vanisque promissionibus avertere Regem a bello gerendo voluisse concludebant. Itaque temerato iuramento, rupto foedere Turcis promisso, quod pro cautela ampliori et purificatione regiae conscientiae autoritate apostolica dissolvebat, et irritum, cassum atque nullum Iulianus Cardinalis, velut quod iniussu Sedis Apostolicae cum hoste christiani nominis Rex pepigerat, decernebat, bellum contra Turcos Wladislaus Rex assumendum et gerendum concludit. Et ne conclusio ipsa ex aliquo eventu dissolvi, variari et labefactari possit, Iulianus Cardinalis tam ab Wladislao Rege, quam ab omnibus suis ⁴⁾ consiliariis nova iuramenta exigit in hac forma:

„Nos Wladislaus Dei gratia Hungariae, Poloniae, Dalmatiae, Croatiae „Rex, Lithuaniae Princeps supremus et haeres, ad universorum notitiam. „Dudum in conventionione generali Praelatorum et baronum ac nobilium huius „Regni nostri Hungariae, Budae novissime celebrata, pro honore omnipotentis Dei ac pro defensione et augmento fidei christianae et pro bono „totius Ecclesiae catholicae, praesertim pro liberatione huius Regni nostri

¹⁾ vehementer *Ed. Lips.* ²⁾ Swiderow *Ed. Lips.* ³⁾ in strictu *Ed. Lips.* ⁴⁾ eius *Cod. Kost.*

„et partium circumstantium, quas ipsi Turci multis retroactis annis atrocissime persecuti sunt et de praesenti persequi non cessant, decernimus, firmamus et stabilimus unanimi consensu et voluntate totius praedictae conventionis, ire personaliter et nobiscum ducere ista aestate seu anno praesentem exercitum versus partes Graeciae et Romaniae, et cum Dei adiutorio totis viribus nostris laborare ad exterminium dictorum impiorum Turcorum, idque pro maiori rei firmitate iuravimus in manibus reverendissimi in Christo patris et domini Iuliani Cardinalis Sancti Angeli, Apostolicae Sedis Legati, executioni demandare, ad consolationemque totius Christianitatis hanc nostram puram intentionem ac deliberationem nostris literis manu nostra subscriptis ¹⁾ significamus Sanctissimo in Christo Patri et Domino Domino nostro Eugenio Papae quarto et serenissimis Regibus et Principibus Christianitatis ²⁾: propter quod nemo quoquomodo cogitare debet, quin nos tam sanctam et solennem deliberationem iuratam et ubique publicatam velimus et omnino disponamus, Deo propitiante, ad executionem et optatum finem deducere. Nihilominus quia nonnulli propter adventum oratorum Amurathi ³⁾ Imperatoris Turcorum fieri postularunt ⁴⁾, adhuc dubitare videntur, an praedictam deliberationem Budae factam et iuratam exequi velimus: idecirco ad tollendam ex animis quorumcunque huiusmodi de nobis dubitationem seu suspicionem aut ambiguitatis scrupulum, et praesertim ut reverendissimi in Christo patres et domini domini, Franciscus Venetiarum ⁵⁾ Vicecancellarius, et praedictus dominus Iulianus Supremus Poenitentiarius, Sacrae Romanae Ecclesiae Cardinalis et Apostolicae Sedis Legati, nec non magnifici Capitanei galearum tam illustrissimi Domini Ducis Burgundiae, quam illustrissimi Domini Venetiarum, peramplius de sinceritate et integritate nostrae mentis et firmitate nostri propositi, ac observatione praescriptae nostrae deliberationis et promissionis certificentur et asseurentur, de consensu et assensu nostrorum Praelatorum et baronum apud nos existentium, tam eorum, qui nobiscum ad exercitum venire debent, quam illorum ⁶⁾, qui in Regno ⁷⁾ remanent, in verbo regio et honore nostro ac sub fide christiana, in qua sanctum ⁸⁾ baptismum recepimus et vitam consequi speramus aeternam, super haec sacra Dei Evangelia coram praefato domino Cardinali Sancti Angeli Legato spondemus, promittimus et pollicemur, iuramusque et votum facimus Sanctae Trinitati, Patri et Filio et Spiritui Sancto, et gloriosissimae Virgini Mariae Dei genitrici, ac omnibus Angelis et Sanctis Dei, et praeser-

¹⁾ inscriptis *Cod. Calv.* ²⁾ Christianis *Ed. Lips.* ³⁾ Omarathi *Cod. Calv.* ⁴⁾ postulatam *Ed. Lips.* ⁵⁾ Venetus *Ed. Lips.* ⁶⁾ eorum *Ed. Lips.* ⁷⁾ Regno nostro *Ed. Lips.* ⁸⁾ sanctissimum *Ed. Lips.*

„~~tim. beatis. Regibus~~, Stephano et Ladislao, Patronis huius Regni nostri,
 „praedictam deliberationem ¹⁾ et promissionem Budae factam exequutioni
 „effectualiter demandare, et infra primam diem Septembris proxime sequen-
 „tis esse cum nostro exercitu supra vadum Danubii apud Orschawam ²⁾ vel
 „apud alia vada et loca inferiora, et immediate incipere transfretari, et
 „successive continuare effectualiter sine intermissione temporis transfreta-
 „tionem exercitualmente, et in continenti intrare terram, quam occupant prae-
 „dicti Turci, et continuare exercitualmente sine dolo, fraude vel alio quo-
 „cunque excogitato colore, iter nostrum in Romaniam et Graeciam et alias
 „partes, quas tenent Turci circa mare, et facere quicquid nobis possibile
 „pro viribus et potentia nostra, ut Turci isto anno expellantur de partibus
 „Christianitatis ultra mare, non obstantibus quibuscunque tractatibus et ³⁾
 „practicis seu conclusionibus aut capitulis treugarum factis vel fiendis cum
 „Imperatore Turcorum, vel eius nuntiis seu ambasiatoribus praedictis ipsius
 „nomine, sub quacunque forma verborum, etiam iuramento firmatis vel fir-
 „mandis: quibus omnibus per hanc praesentem nostram promissionem, iu-
 „rumentum et votum volumus expresse et specificè derogare et derogatum
 „esse, ita ut nullo ingenio, colore vel praetextu, qui quoquomodo cogitari
 „posset, huiusmodi nostra praesens promissio, iuramentum et votum infringi,
 „violari, impediri aut differri valeat sive ⁴⁾ possit. In cuius rei testimonium
 „praesentes literas fieri fecimus et duplicari ⁵⁾, ac nostri sigilli, quo ut
 „Rex Hungariae utimur, appensione muniri. Datum Segedini ⁶⁾, quarta die
 „Augusti, Anno Domini MCCCCXLIIII.

„Et nos Simon de Rozgon episcopus Agriensis, Regiae Maiestatis Su-
 „premus Cancellarius, Iohannes episcopus Waradiensis, Raphael Herczeg
 „de Zekchew ⁷⁾ ad episcopatum Bosnensem postulatus, et Iohannes de Hu-
 „niad Woyewoda Transylvaniae, qui cum praefato Domino nostro Rege ituri
 „sumus, promisimus, iuravimus et vovimus in forma superius expressa; et
 „nos Petrus episcopus Chanadensis, Laurentius de Hedrewara Regni Hun-
 „gariae Palatinus, Georgius de Rozgon Iudex Curiae regiae et Comes Po-
 „soniensis ⁸⁾, Simon de Paloucz ⁹⁾ Magister Agasonum regalium, Michael
 „Orschag de Guth ¹⁰⁾ Supremus Thesaurarius Domini Regis, Emericus filius
 „Woyewodae de Marczali ¹¹⁾ pridem Comes Simigiensis, Paulus filius Bani ¹²⁾
 „de Alsolindwa, Simon Czudar de Olnod ¹³⁾ Magister Pincernarum regalium,

¹⁾ deliberationem nostram *Ed. Lips.* ²⁾ Orsthan *Ed. Lips.* ³⁾ aut *Ed. Lips.*
⁴⁾ vel *Ed. Lips.* ⁵⁾ publicari *Ed. Lips.* ⁶⁾ in Segedin *Ed. Lips.* ⁷⁾ Herczick de Zeghen
Cod. Kost. Herczyk de Zekrzew Cod. Lis. Herczog de Zegczew Ed. Lips. (Hertzegh
de Széts). ⁸⁾ Posonii *Ed. Lips.* ⁹⁾ de Poloncz *Cod. Lis. de Palencz Ed. Lips.* ¹⁰⁾ de
 Goth *Ed. Lips.* ¹¹⁾ de Marschali *Ed. Lips.* ¹²⁾ filius Woiewodae Bani *Ed. Lips.* ¹³⁾ Si-
 mon Iudex de Amod *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

„Iohannes de Losonez, Paulus Herczeg de Zekchew ¹⁾, Rubertus de Tau ²⁾, „Danch ³⁾ de Macedonia et Sylvester de Thornia Comes de eadem, qui in „hoc Regno remanemus, in signum huius nostri consilii et assensus ad „praedicta, nostra etiam sigilla penes sigillum dicti Domini Regis apponi „fecimus. Datum ut supra.

„Dominus Iohannes Woyewoda addidit in iuramento et voto suo: quod „si prima die Septembris non posset ibi esse, indubitanter infra quatuor „aut quinque dies immediate sequentes ibidem constitueretur“.

Poloni intestino bello occupati, Wladislao Regi expeditionem contra Turcos dissuadent.

Tot et tanti motus in Hungaria multifarie concitati Polonos quoque exciere, quibus quam plurimum perniciosi visa est res exempli, hostes in pactis fallere et Regem contrario iuramento irretire. Conventum itaque in Pyotrkovia pro die Sancti Bartholomaei celebrant generalem, et universis fere consiliariis Regni convenientibus, placuit Wladislaum episcopum Wladislaviensem et Iohannem de Pilcza ad Regem celeriter Hungariam mitti, qui illum et a proposito belli prosequendi revocent, et omni persuasione atque consilio Poloniam ⁴⁾ redire inducant. Sed Rex teneri conventum praefatum intelligens, Iohannem Gruscinski custodem Cracoviensem et notarium suum Pyotrkoviam ⁵⁾ mittit, significans: prosecutionem belli contra Turcos se nullatenus omissurum; quodque iam ex Segedino discessurus erat cum omni exercitu, et ad vada Danubii versus Orschawa transiturus; committebatque, ut Duci Masoviae Boleslao Regnum Poloniae ferret subsidium contra Ducem Lithuaniae Kazimirum germanum suum, terras Masoviae bello aggredi disponentem, provisurumque ⁶⁾ se tempestive ex Turcorum bello feliciter reversurum ⁷⁾ repromittebat, atque ultimum eam iniuriam, quod Dux Kazimirus Lithuaniae contra prohibitionem suam bello aggredi Masoviam parabat. Grata erat haec commissio consiliariis, nec minus ipsi Duci Masoviae Boleslao, qui tunc personaliter conventioni intererat, efflagitans subsidio exercituali se iuvare: super qua re primum omnes deliberandum censebant, necessitate urgente. Iam etenim Dux Kazimirus Lithuaniae cum omnibus potentiis suis in terram Drohiczensensem descensum faciens, erecto

¹⁾ Paulus de Herczok Zekechen *Cod. Kost.* Paulus Herczyk de Zekchow *Cod. Lis.* Paulus de Herczog-Zekeczew *Ed. Lips.* (Paulus Hertzegh de Szekchö). ²⁾ de Thani *Cod. Lis.* ³⁾ Danes *Ed. Lips.* ⁴⁾ in Poloniam *Cod. Kost.* ⁵⁾ Petricoviam *Ed. Lips.* ⁶⁾ provisumque *Ed. Lips.* ⁷⁾ reversum *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

castello, castrum Drohiczin ¹⁾ expugnare conabatur; sed et exercitus Ducis Boleslai Masoviae depopulationem, devastationemque terrarum suarum prohibiturus, illi approximaverat, quem plures barones et nobiles ex Polonia notabiliter auxerant. Dux alter Masoviae Wladislaus, etsi terrarum suas copias in campum, laturus fratri Duci Boleslao auxilium, eduxisset, coniungere tamen se exercitui Ducis Boleslai distulit, et iter retrorsum inflexit, ut magis deserere quam adiuvere partes fratris existimaretur: qui si potentias suas cum exercitu Ducis Boleslai coniunxisset, multo tunc Masovitae fuissent Lithuanis numero et robore superiores. Verum etsi exercitus Lithuanorum numero maior existimatus fuerit, robore tamen Masovitae excedebant, cum in exercitu Lithuanorum maior pars agrestium et ad dimicandum inutilium putabatur. Saepe itaque Boleslao Duce absente, milites sui magno animi fervore, magno impetu signum posebant ²⁾; sed dux exercitus Nicolaus Powala de Thaczow ³⁾ succamerarius Sandomiriensis nullatenus, Duce Boleslao absente, fortunam experiendam censebat ⁴⁾. Erat tunc in exercitu Ducis Boleslai Dux Michael Lithuaniae, filius olim Ducis Magni Sigismundi, maximum pro consequenda futura victoria munimentum, ad quem magnam partem Lithuanici exercitus defecturam certa intimatione, pugna inita, constabat; erant insuper Masovitis currus plurimi falcati, bombardis et fistulis pleni, qui universum circumdabant exercitum, atque illum oppugnantem velut murus tutati fuissent: quibus respectibus crescente Masovitis animo, Lithuani magis consternatos pavidosque animos induebant ⁵⁾, adeo ut omnia vasa nobiliora in auro argentoque, veriti futurum suorum casum et fugam, in castra propinquiora remiserint. Consiliarii itaque Poloniae conventum apud Pyotrkoviam agentes, quamvis iuxta commissionem regalem terras Lanciensem, Cuyaviensem et Dobrzinensem ad ferendum ⁶⁾ Duci Boleslao Masoviae subsidium designassent, miserunt tamen celeriter Vincentium archiepiscopum Gnesnensem et Iohannem de Oleschnicza palatinum Sandomiriensem, qui bellum compositione pacis interciperent, aut si minus, treuga suspenderent: nam cum res inter domesticos et homagiales Regni ageretur, victoriam futuram cuicumque parti contingentem Regni consiliariis non laetam aut gratam, sed magis execrabilem et cruentam censi debere. Qui cum utramque partem convenissent ⁷⁾ et nomine Regis et Regni ad pacem et reconciliationem exhortati essent, decisionemque litis ⁸⁾ pro terra Drohiczensi Wladislao Regi ex Turcis feliciter redeunti reservare suaderent, treuga, utraque parte consentiente, accepta, conclusaque est; qua conclusa,

¹⁾ Drohicense *Ed. Lips.* ²⁾ deposcebant *Cod. Kost.* ³⁾ Tawczow *Cod. Przez.* ⁴⁾ ducebat. *Ed. Lips.* ⁵⁾ inducebant *Ed. Lips.* ⁶⁾ ad defendendum *Ed. Lips.* ⁷⁾ advenissent *Cod. Przez.* ⁸⁾ laeti *Ed. Lips.*

tractatus de pace et conclusione eius perpetua restaurantur ¹⁾. Sed his legatis Regni archiepiscopo et palatino interesse indignum visum, quippe qui rem integram asservari in adventum regium decernebant. Itaque eis discedentibus, pax perpetua inter partes conclusa est sub his conditionibus: ut Boleslaus Masoviae Dux, receptis a Kazimiro Duce Lithuaniae sexagenarum sex millibus latorum grossorum Pragensium, tam iuri quam possessioni terrae Drohiczensis, restitutis ²⁾ literis, quas habebat super illa, cedat, districtum quoque Wingrow ³⁾ appropriatum Ducatui suo perpetuo retineat. His conditionibus pace composita ⁴⁾, sine dimicatione discessum est, et castrum Drohiczin ⁵⁾ Duci Kazimiro Lithuaniae, pecunia prius accepta, datis obsidibus, resignatum. Sed Lithuanos velox poenitentia pactorum cepit, carpente et arguente illos Mathia Vilmensi episcopo, quod argento non armis contra morem suorum maiorum bella gererent et iniurias redimerent potius, quam vindicarent; propter quod et districtus Wingrow ⁶⁾, non obstante iuramento et foedere, literisque illius renuntiationem testantibus, Duci Boleslao Masoviae contra ius fasque violenter ablatus est, et Dux Kazimirus saepe nuntiis Boleslai de restitutione districtus et observatione pactorum eum requirentibus minatus: velle se pecuniam datam novo bello recuperaturum. Et quia consilarii Poloniae Pyotrkoviae congregati Wladislaum Regem alloqui per nuntios notabiles, ut constitutum erat, non poterant, neque enim arbitrabantur illum intra Hungariae fines reperiturum, propter quod omnes conceptus suos literis mandant, et misso veloci nuntio, suam Serenitatem literis dissuadentibus multifarie transitum alloquuntur, mutareque sententiam assumendi belli contra foedus cum Turco ictum fortissime bonum censent, et corrigere Regem propositum admonent, praesertim cum melior causa atque rectior id comprobet atque superet.

Wladislaus Rex exercitum minorem quam speraverat, contra Turcos movet.

Wladislaus itaque Rex omnem diligentiam pro instaurando contra Turcos bello convertens, et novum exercitum, qui priori fortior, numerosiorque esset, undique congregans, circa vicesimam diem Septembris castra a Segedino movit, multis lacrimarum imbribus diebus superioribus emissis, quod contra foedus et iuramentum primum Turcis praestitum, quos iam tunc castra Smiderow ⁷⁾ et Golubycz ac omnes alias in Rascia munitiones

¹⁾ instaurantur. *Cod. Kost.* ²⁾ destitutus *Ed. Lips.* ³⁾ Wangroviensem *Cod. Kost. Wegrow Ed. Lips.* ⁴⁾ constituta *Cod. Kost.* ⁵⁾ Drohicense *Ed. Lips.* ⁶⁾ *Wegrow Ed. Lips.* ⁷⁾ *Swiderow Ed. Lips.*

et loca, et Despoti geminos filios constabat, satisfaciendo conditionibus foederum, reddidisse et resignasse, cogebatur bellum gerere, divino praesidio, quod sibi priore bello propitium noverat, et cuius ultionem velut iuramenti praevaricator, et tacitis suspiriis et publicis fletibus animo iam praesagiebat, destitutus, sed et copias exercitus sui longe pauciores copiis, cum quibus anno superiore bellum gesserat, quas duplo auctas credebat, intelligens, quum propter ¹⁾ spem conclusae cum Turcis pacis, neque tantae copiae se pararent ad bellum, neque ad diem ²⁾ statutum Danubium traiecerant, sed et multi milites Poloniae, quasi altas largitiones expetissent, cogente defectu, abire permisi sunt, suggerente Regi quodam consultore, illis non indigere, anxium moestumque trahebat spiritum, querelas saepe ingeminans, quod tunc milites Poloniae fidos sibi, malo persuasus consilio, remisisset, cum illorum usus magis sibi esset necessarius, et donandi largiendique copia nusquam maior suppeteret. Transitus autem Regis et exercitus non per Rasciam, ut superiore anno fuit, sed iuxta flumen Danubii per Regnum Bulgariae copiae omnes tertia die Novembris traductae sunt. Culpa omnis in Nicolaum Lassoczky ³⁾ decanum Cracoviensem, qui ea tempestate et actionum regiarum et thesaurorum erat praecipuus moderator, arbiter et expensor, retorquebatur, et suscepti contra foedus et iusiurandum in Turcos belli et solatii militum Poloniae, qui se invari Pannonico auro expetebant, abiiciendi.

Wladislaus Rex cum exercitu suo versus Adrianopolim profectus, periculum vitans, ad sinistram deflectit et circa Danubium iter suum dirigit.

Postquam igitur Rex in Bulgariam traiecit per passum Orschawa ⁴⁾, qui est in citeriori ⁵⁾ ripa Danubii versus Hungariam, quarta die Florentinum, et sexta Bidinium in ulteriori ripa Danubii et in ipso Regno Bulgariae pervenit, fortia quidem pro manuali pugna castella, quae magnus Teucer pluribus iam temporibus occupavit, et quae Rex ipse expugnare ⁶⁾ distulit, quia fuit animus eius gentes suas sine offensa et vulnere, sine quibus expugnatio raro contingit, prius Adrianopolim ⁷⁾, deinde Galliopolim usque traducere, ut se cum apostolica, Ducis Burgundiae, Venetorum et Ianuensium ⁸⁾ maritima classe coniungeret, quae intra Pharum Galliopo-

¹⁾ praeter *Ed. Lips.* ²⁾ tempus *Ed. Lips.* ³⁾ Lassoki *Ed. Lips.* ⁴⁾ Puschawa *Ed. Lips.* ⁵⁾ ulteriori *Ed. Lips.* ⁶⁾ oppugnare *Cod. Kost.* ⁷⁾ Andrinopolim *Cod. Kost.* ⁸⁾ Genuensium *Cod. Lis.* ⁹⁾ Genuensium *Cod. Kost.*

lis iam applicata ¹⁾, transitum Teucrorum ²⁾ ex Asia, ubi tunc erat Caesar Turcorum ³⁾ Amurathes cum filio Karaman Principe Thartarorum in Regno Natoliae bellum gerens, in Europam ad Regnum Romaniae, quae et Graecia dicitur, prohibebat. Et quamvis multorum fuisset tam opinio, quam persuasio, ut ex Bidinio dextro colle versus Adrianopolim propter brevitatem itineris processus fieret, quo in quindecim saltem diebus tuto pervenisset exercitus; sed quia et Regi et consiliariis visum est, quod exiguus esset exercitus, et quod per silvas et montes intermedios traduci opportune currus non potuissent, qui quidem etsi celeritatem gentis militaris impediunt, si duci tamen una possunt, totum muniunt et totum restaurant exercitum: decrevit itaque Rex ad sinistram tendere versus Danubium, tum ne currus cogeretur relinquere, tum quod illic maiorem victualium copiam reperturum exercitum cognoscebat.

Wladislaus Rex Nicopolim venit.

Dimissis igitur ad latus dextrum versus meridiem urbibus Philippopoli ⁴⁾ et Adrianopoli, ultra montes et penes ripam Danubii per amoena loca et opulentam Macedoniae provinciam transeundo, quatuor de triginta diebus ad urbem Nicopolim perventum est, quam fere mediam Danubius ambit, aliam partem versus orientem celsior mons tuetur et reliquum urbis humili colle vallatum est; in quo extra circuitus urbis etiam casae aderant, pro more patriae non superbae, quae omnes praedae et incendio datae sunt Muros vero civitatis, etsi apparerent parvis de saxis extracti, non tentavit expugnare Rex, eadem quam diximus ratione, citius in Graeciam transeundi, etiam quia cum exercitu Regis non ductae fuerunt, nisi paucae quaedam bombardae parvae, ut exercitus minus esset impeditus. Humilis siquidem est civitas Nicopolis et cuius praesentia famam minuit, licet sit metropolis in Bulgaria, sed alioquin ⁵⁾ dotata, plerisque commoditatibus, agroque et fertili portu, per quem in Walachiam et Transylvaniam, inde in Hungariam Teucris ipsis patet accessus.

¹⁾ Galliopolis iam appulerat *Cod. Lis.* ²⁾ Turcorum *Ed. Lips.* ³⁾ Teucrorum *Ed. Lips.* ⁴⁾ Philippoli *Cod. Kost.* ⁵⁾ aliquando *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

**Dracula Transalpinæ Walachiae Woyewoda Wladislaum Regem visitat et adhortatur,
ne contra Turcos cum exili exercitu proficiscatur.**

Tenente autem stativa Rege sub urbe Nicopoli, illustris Wlad ¹⁾ Transalpinæ Walachiae Woyewoda, qui et Dracula dicitur, ex Walachia Danubium traiecit, in Bulgariam ad adorandum Regem Wladislaum, veniamque petendum, quod coactus et non adiutus ab Hungaris, alias societatem et foedus cum Turcis iniisset. Lustrato autem exercitu regio ²⁾ et eius paucitate conspecta ³⁾, fertur Regem multis precibus, consiliis et persuasionibus, ut in Hungariam omissa coeptae expeditionis itinere rediret, rogasse: debilem nimis et parvum numero et robore regium exercitum asserens, neque in belli adducendum periculum et discrimen: cum Caesar Turcorum tantarum copiarum paucitate nullatenus vinci posset, qui cum maioribus potentiis venationes ferarum exercere consuevit. * Et ⁴⁾ reversionem tibi, inquit, o Rex maxime suadeo, qui ut non omnium rerum peritissimus sum, Turcorum tamen potentiam et vires ab experto didici, Imperatorem, quem cum maioribus copiis venatum ire vidi, quam tu adversus illum in bellum. Et quamvis in reditum consilium dedi, si tamen in bellum ire pergis, filium cum gentibus omnibus meis mittendo tecum, nec infidele, neque segne solatium praestabo, rogaturus Superos, ut tuum transitum felicitent. Praebeo deinde tibi ad omnem casum duos velocissimos equos, duosque locorum peritos homines, si quid adversi acciderit, ex omni te periculo erepturos. Laudavit magis Rex in praesentia sua consilium suum et amico animo suo gratias egit, quam quod fideliter suadebat, effectu executus. Cuius ex post clade secuta, non ut viri prudentis, sed prope vatis omnium, quae evenissent, admirabatur solertia: unus solus vera fideliter ausus praedicere. * Sed superioris anni fortuna et certitudo habita de maritima classe prohibitura Turcorum de Natolia in Europam transitum, et haec et plura alia sana consilia repudiabat, quamvis fere omnibus consiliariis Hungariae placebat reverti. Postquam itaque Wlad ⁵⁾ multiplicibus avisamentis et consiliis Regem a prosecutione ⁶⁾ avertere nequaquam potuit, de quatuor millibus Valachorum, quibus et filium pro Duce et capitaneo adiunxerat, pacati et reconciliati sibi Regis auxit exercitum, qui si verum fateri licet, quindecim vix millibus equitum munitus erat, currus vero aderant ultra quam bis mille,

¹⁾ Wladislaus *Cod. Lis.* ²⁾ Regis *Ed. Lips.* ³⁾ perspecta *Ed. Lips.* ⁴⁾ Haec quae sequuntur, desiderantur in *Codd. Kost. Lis. et Ed. Lips.*; reperiuntur tamen in *Codd. Calv. et Przez.* ⁵⁾ Wladislaus *Cod. Lis.* ⁶⁾ a prosecutione belli *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

non onusti solum ¹⁾ victualibus, sed auro et suppellectilibus, aliisque rebus, quae ad ornamentum et dignitatem pertinebant militum, ita ut quisque propriam suam domum secum adduxisse videretur. Providere autem satagens Wlad ²⁾ incolumitati Regis, pro veteri merito, quo illum pater Wladislai Regis prosequeretur, donavit Regi ³⁾ duos equos velocissimos, et duos Valachos fidissimos, omnium itinerum et locorum peritos, monens Regem, ut illos a latere suo nunquam pateretur discedere, futurum enim, si quod sibi accidisset discrimen, equorum velocitate et hominum illorum peritia facile evitari possit ⁴⁾. Rex etsi equos, hominesque susceperit, sicut caeteros, ita et illos monitus salubres abiecit, sive fortunae suae confidens, sive aliorum et signanter Cardinalis Iuliani et Iohannis de Huniad altis pollicitationibus ab omni salubri consilio aversus, sive quod urgentem fatorum vim exsuperare nequiverit ⁵⁾.

Wladislaus Rex prohibet saevire in Christianos, castraque Schumen et Petrzecz vi capit.

Dimisso igitur a sinistris amne Danubio, per fertilem Thraciae provinciam exinde iter assumptum est, ubi plurima priscorum Imperatorum ac Ducum Romanorum sumptuosa insigniaque aedificia ac marmorea monumenta Graecis et Latinis literis inscripta, comperta sunt, arcus insuper et excelsas columnas, quae pro maiori parte tum vetustate, tum Teucrorum ⁶⁾ malignitate corruerunt. Sed inter eundem ⁷⁾ quoddam non famosum flumen Rex offendit, ubi viginti octo galeatas naves ⁸⁾ ad Danubii flumen suo postea tempore traducendas, Imperator Turcorum recondiderat, exercitu imposito usque ad portas Budae, Hungariae et Slavoniae Regna depopulando ⁹⁾, si guerra continuanda ¹⁰⁾ fuisset, transiturus, quas galeas ¹¹⁾ serenissimus Wladislaus Rex succendi, destruique mandavit. Urbes quoque et castella, templa et villae, magis militum voluntate, quam regio imperio vastabantur: ubi quanta fuerit etiam in Teucros Regis clementin et humanitas, perspectum est. Cum enim vidisset gentes exercitus sui nedum in Teucros, verum etiam in ipsos Bulgaros saevire, et nullam in Bulgarorum et Graecorum, sicut nec in paganorum templis haberi reverentiam, quin omnia ferro, igneque mandarentur, accersitis scribis: Videtisne, inquit, quo pacto

¹⁾ saltem *Ed. Lips.* ²⁾ Wladislaus *Cod. Lis.* ³⁾ illi *Cod. Kost.* ⁴⁾ evitare posse. *Cod. Kost.* ⁵⁾ non posset. *Cod. Kost.* ⁶⁾ Turcorum *Cod. Lis.* ⁷⁾ Sed interdum *Cod. Lis.* ⁸⁾ galeatas novas *Cod. Przez.* ⁹⁾ depopulanda *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ si bellum continuandum *Cod. Lis.* ¹¹⁾ galeatas *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

nostrae se res habeant, et quibus utimur moribus; neque enim potest hoc genus hominum ulla ratione ab sua inhumanitate ¹⁾ divelli, metuoque vehementer, ne iratus Deus inhumanitatem nostram abhorreat et nostram temeritatem reprimat aliquando. Pro honore igitur et purgatione conscientiae nostrae Maiestatis ²⁾, mandamus literis nostris in forma subsequenti, ut etiam hostes nostri possint, si velint, de sua salute cogitare.

„Nos Wladislaus Dei gratia Hungariae, Poloniae etc. Rex, vobis qui „castella de Schumen ³⁾, de Mahoracz, de Petrzecz ⁴⁾, de Warna, de Caverna, de Galatha, ac alia in provincia Thraciae castella in contemptum „christianae religionis occupatis, et christianos homines Graecos et Bulgaros, qui ut in lege Domini ambulent, ab orientalis Ecclesiae ritu ad unionem occidentalis Ecclesiae sub domino Eugenio Papa quarto novissime „venerunt, sub iugo et servitute vestra tenetis, persuademus et etiam mandamus, ut Christianos ipsos, pro quorum libertate ex nostris Regnis Poloniae et Hungariae hucusque pervenimus, et Deo duce progrediemur „ulterius, propria eorum libertate donetis, Deo et Romanae Ecclesiae servituros; locaque praedicta nostro et catholico Imperio eorum adiicientes, „in manibus nostrorum militum resignetis, et ad urbem Gallipolim ⁵⁾, ac „in Asiam ad antiquam sedem vestram Natoliae vos transferatis. Quod ut „facere tuto possitis, tenore praesentium vobis omnibus et singulis memoratis salvum et securum conductum validum cum effectu regia liberalitate „nostra concedimus. Quodsi praesentibus literis pergitis esse rebelles, nos ⁶⁾ „exercitum nostrum contra vos successive ducentes, militibus nostris in „praedam vos dabimus et interitum. Nos enim iureiurando nostro vovimus „omnipotenti Deo ac Unigenito Filio eius Domino nostro Iesu Christo, „vos et Principum vestrum Amurathum ⁷⁾, quem nominatis Caesarem, Domino auxiliante, invadere, et quantum in nobis futurum fuerit, persequi „et debellare, tanquam nostros et universae rei publicae christianae inimicos publicos.“

Has itaque conscriptas literas in fortes et victoriosas manus suas Rex accepit, et tribus de Teucrorum gente, quos proinde captivos habebat ⁸⁾, vita donatis, per provinciam praedictam deferendas obsignavit. Quarum literarum serie (ut redeamus unde discessimus) complures Teucrici castella, in quibus morabantur, metu dereliquerunt, quidam vero locorum situ ac vallo, muroque confisi, sese absentare noluerunt, et praesertim hi, qui ca-

¹⁾ immanitate *Ed. Lips.* ²⁾ Maiestatis nostrae *Ed. Lips.* ³⁾ Sumen *Ed. Lips.* ⁴⁾ Petrez *Ed. Lips.* ⁵⁾ Gallipolim *Cod. Calv.* ⁶⁾ nondum *Ed. Lips.* ⁷⁾ Omarathbekga *Cod. Calv.* ⁸⁾ captos tenebat *Ed. Lips.*

stellum Schumen ¹⁾ et castellum Petrzecz ²⁾ occupabant. Qui cum vidissent triplici se muro, foveis profundis, saxosisque montibus esse munitos, impetum Regis, pugnamque sustulerunt exercitus, et quanquam ad interitum usque dicti Teucris intra moenia se viriliter defendissent, a militibus tamen regiis, una tantummodo die, crudeli pugna commissa, superati sunt, et ex ipsis ultra quam quinque millia partim ex summis muris, turribusque praecipitati, partim igne, gladioque ceciderunt. Bulgarorum etiam in primordio irruptionis plurimi defecerunt cum ipsis pariter Teucris, plurimos etiam Rex ipse sua pietate servavit, plures insuper Slavos ³⁾ et Hungaros, quos saeva Teucrorum manus dictis in locis pluribus annis captivos habuerat, liberos fecit et ad ⁴⁾ Hungariae Regnum iussit per Danubium transfretari.

Wladislaus Rex accepto nuntio de transitu Turcorum nihil territus, exercitum suum ad plana versus Warnam deducit.

Interea Iulianus Cardinalis Legatus apostolicus, qui ipse in bello Regi semper astitit, literas accepit a Francisco Cardinali Venetiarum, marinae classis apostolicae Capiteo et Legato, transitum Teucrorum in magna multitudine ex Asia in Europam, custodia nequicquam prohibente, transfretasse nuntiantes, et quod classis maritima apostolica prohibere nequiverit, quin Teucris furtim, noctuque in parvis cymbis per inferiorem partem Phari Gallipolis ⁵⁾ traiecissent. Multorum tamen assertio fuit, Venetorum et Ianuensium ⁶⁾ galearum, naviumque patrones et capitaneos pecunia multiplici ex Asiatica gaza corruptos, e custodia Stricti excessisse et Turcorum Caesari cum quadraginta millibus suorum advenienti, transitum liberum fecisse. Quam assertionem piae mentes non receptant, tanta perfidia Venetos et Ianuenses ⁷⁾ usos esse, ut christianum sanguinem Mahometistis ⁸⁾ auro venderent; sed ad multa vix credenda humana pectora impellit saepe auri sacra fames. Aliis placuit, ex defectu victualium et commeatum classem discessisse. Utrumque sit, liberum mare Teucris ⁹⁾ patuit, qui superato Stricto, venientes in Graeciam, iuncti sunt suis eis mare manentibus ¹⁰⁾. Haec tamen denuntiatio neque Regem terruit, nec animum suum a periculo futuro avertit, quin ad littus maris Mauri regia signa deduceret; et descensum faciens cum exercitu a castello Petrzecz ¹¹⁾ iam

¹⁾ Sumen *Ed. Lips.* ²⁾ castrum Petrezcz *Ed. Lips.* ³⁾ Sclavos *Ed. Lips.* ⁴⁾ in *Cod. Kost.* ⁵⁾ Gallipolis *Cod. Calv.* ⁶⁾ Genuensium *Ed. Lips.* ⁷⁾ Genuenses *Ed. Lips.* ⁸⁾ Mahumeticis *Ed. Lips.* ⁹⁾ Turcis *Cod. Lis.* ¹⁰⁾ remanentibus. *Cod. Kost.* ¹¹⁾ a castro Petrezcz *Ed. Lips.*

vexusto, per planos et apertos campos incedebat, ad dextram versus meridiem montes habens Romaniam a Bulgaria dividentes, et protendentes a Bidiniò et ab ipsa Nicopoli usque ad mare Maurum iuxta Galatham, qua Messambriam itur, inde Constantinopolim, id est per littus maris: et iuxta radices ipsorum montium lacus erat, qui penes castellum Petrzecz ¹⁾ capit originem, qui et iuxta ipsam quoque Galatham terminat intra sinum quendam parvum, quem mare expandit. Ad sinistram autem versus septemtrionem alii quoque montes habebantur, ultra quos et desertum erat, protendens versus septentrionem usque ad Danubium e regione Moldaviae et Walachiae per distantiam octo ad minus dietarum, nam et de milliaribus illis in partibus neque consuetudo, neque computus habebatur ullus. Versus vero meridiem dictum desertum usque ad Maurum mare producitur; montes vero quos diximus ²⁾, etiam in ipsum mare terminant penes Warnam e regione Galathae, quingentis forte passibus a Galatha distantem. Quas circumstantias ideo notandas esse constituimus ³⁾, ut legentibus locus certaminis et loca fugae melius innotescant.

Warna et pleraque alia castra deduntur Regi Wladislao.

Vaditur ⁴⁾ igitur intra montes ipsos penes lacum, donec Warnam perventum est; et priusquam eo Regis pertigisset ⁵⁾ exercitus, Teuceri, qui Warnae praeerant, aufugerunt, marique se omnes commiserunt: idem et qui Galathae praeerant, factitarunt. Warnenses autem et Galathenses, Schumenses et Petrzeczenses ⁶⁾, aliorum, qui periclitati fuerant, vicinorum exempla metuentes, sese in Regis potestatem dederunt, nona scilicet die Novembris, feria secunda, quos et Caverna et alia plura castra eodem die sunt imitati, etiam priusquam Rex ipse sua sibi signa monstravisset, quamvis triplicibus muris, portuque maritimo tuerentur. Tanta siquidem fuit Regis auctoritas, ut nomen eius ⁷⁾ illis in partibus, tanquam mortalis cuiusdam Dei sua pro clementia veneraretur, magnanimitate autem velut Alexander aut Caesar alter ubique timeretur.

¹⁾ Petrez Ed. Lips. ²⁾ dicimus Cod. Kost. ³⁾ voluimus Cod. Kost. ⁴⁾ Curritur Cod. Lis. Itur Ed. Lips. ⁵⁾ pervenisset Ed. Lips. ⁶⁾ Petrzenses Ed. Lips. ⁷⁾ nomine illius Ed. Lips.

Wladislaus congressurus cum Turcis apud Warnam acies instrui iubet.

Eadem siquidem nocte, qua Warnam et alia castella ¹⁾ Rex munivit, conspecta sunt castra Teucrorum, quorum ignibus coelum quoque coruscabat. Ipsi ²⁾ enim, postquam ex Natolia in Europam traiecerunt, Gallipolim concesserunt, inde ad Adrianopolim, et passim gentes armigeras colligentes validissimum congregarunt exercitum, quocum versus Nicopolim venientes, vestigia Regis continuo cursu subsequuti sunt, castra quoque sua eodem, quo diximus, vespere, quinque millibus passuum ab exercitu regio collocarunt. Mane autem facto, feria tertia in vigilia Sancti Martini, una duntaxat hora post ortum solis, Teucros ³⁾ adventare et pariter adesse, totus ecce conclamat exercitus. Capiunt arma milites bellorum avidi, coelum et mare vocibus opplent ⁴⁾, tentoriis levatis et curribus praeparatis, Teucris obviam itur, nullo de ipsis curribus more Thabor instructo ⁵⁾, quibus in orbem compositis, primo, secundo et tertio curruum ordine velut e fortalitiis ⁶⁾ tutius pugnare poterat exercitus; sed visum est Regi ideo currus in ordinem non poni, ut singuli, qui in illis latitare consueverant, in aciem prodirent et auctiorem facerent exercitum. Nullis etiam, nescitur quo fato ⁷⁾, bombardis seu ⁸⁾ tormentis instruxit, quibus tamen et terreri et offendi pariter hostilis potuisset exercitus; sed mala quaedam Regis valetudo rebus instruendis non mediocriter obfuit: nam cum in sinistro pede Rex ipse apostemate quodam paulisper aegrotaret, Huniad Ianusch ⁹⁾ Woyewoda, Capitaneus exercitus, acies instruxit et locavit in hunc modum. In arcus siquidem modum per quendam vallem latam, mille circiter passibus acies sibi contiguae consistebant, campum opplentes a lacu fere usque ad montes, qui deserto contigui sunt; a sinistro cornu penes lacum idem Woyewoda quinque vexilla locaverat, tum ex propriis, tum ex baronibus Hungarorum: postquam et Rex ipse cum suis vexillis et aciebus electorum ex Polonia et Hungaria militum, tanquam in omnium acierum et militum cordibus magno splendore dignitateque fremebat, nihil magis cupiens, quam manum conserere, credens eos, qui infra Teucrorum possessiones et moenia tribus de quinquaginta diebus secum militaverant et alias una secum fuerant, in mille pericula mortis, omni etiam virtute ad mortem usque secum esse pugnaturos; sed aliter quam Rex sperabat, evenit. Nam cum post vexilla Regis ad dextram locatae essent acies Walachorum, dextro proce-

¹⁾ castra *Cod. Kost.* ²⁾ Ipsa *Cod. Kost.* ³⁾ Turcos *Cod. Lis.* ⁴⁾ optant *Ed. Lips.*
⁵⁾ coniuncto *Cod. Przew.* ⁶⁾ castellis *Cod. Lis.* ⁷⁾ facto *Ed. Lips.* ⁸⁾ se et *Ed. Lips.*
⁹⁾ Iohannes *Cod. Lis.* Ianiss *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

dendo ordine, vexillum nigrum Hungarorum, post hoc vexillum Agriensis episcopi Simonis de Rozgon, post quod et gentes Mathkonis de Thalocz ¹⁾ Bani Slavoniae sub Francone Bano germano suo, inde vexillum Ecclesiae sub Iuliano Legato, et ultimo loco in fine cornu dextri, versus desertum, vexillum Sancti Ladislai sub Iohanne de Arbi praesule ²⁾ Waradiensi ad duo fere millia passuum: eodem ordine Teucris obviam itur, curribus regis ipsas acies et vexilla subsequenter, adventusque Teucrorum in loco ipso tribus fere horis expectatus. Et quamquam aer erat serenissimus ³⁾, mareque tranquillum, tanta tamen venti tempestas et procella ab occidente suborta est, ut omnia fere signa regia, vexillo duntaxat Sancti Georgii, quod sub cura solius Regis erat, excepto, ad hastas usque confracta sunt et lacerata, ut non Superi tantummodo, sed et elementa barbaricae victoriae adniterentur.

Hungari dubio proelio cum Turcis apud Warnam diutius confingentes, tandem vincuntur, dilabunturque.

Interea Teucris ⁴⁾ magno ordine, magnisque copiis non per apertos campos et vallem, sed per rubeta et colles, quos diximus, versus desertum, exploratione et calliditate usi, paulatimque ad exercitum Regis accedentes, pedites suos sagittarios, quos Ianitores seu Ianczaros appellant, praestolabantur, deinde dextrum cornu ⁵⁾ exercitus regii, cui praefectus erat Waradiensis episcopus, licet debili impetu, aggressi sunt: ibique pugna primordium coepit. Sed nescio qua planetarum ⁶⁾ inclementia tunc evenerit, quod Hungari primarum acierum et quatuor vexillorum, Waradiensis videlicet episcopi, Iuliani Legati, Franconis Bani, et praesulis Agriensis, primum Teucrorum impetum non sustinuerant, sed paucis occisis Teucris, statim versus Galatham inter sinum, quem diximus, maris et inter lacum et montes versus Romaniam confugerunt, quos et Teucris ⁷⁾ ipsi acriter ferientes hastis et frameis, ad duo miliaria, decem videlicet millibus passuum, per excelsos montes et densissima etiam nemora insecuti sunt. Walachi pari exemplo hinc inde dispersi Teucris minime restiterunt. Restitit autem ex quatuor vexillis vexillum Sancti Ladislai rectum et integrum, quamvis fere omnes milites eius profugissent, ad quod defendendum Iulianus Legatus et Franco Banus accurrerunt cum equitibus vix ducentis.

¹⁾ Palencz *Cod. Kost.* Talancz *Cod. Przez.* ²⁾ Praeside *Ed. Lips.* ³⁾ serenus *Cod. Kost.* ⁴⁾ Turci *Cod. Lis.* ⁵⁾ eorum *Cod. Kost.* ⁶⁾ fatorum *Cod. Kost.* ⁷⁾ Turci *Cod. Lis.*

Pars Teucrorum fugientes hinc inde Hungaros et dispersos aurigas quoque secant et trucidant, pars vero subvertunt aliquot currus et spoliant. Alii autem vexillum Sancti Ladislai magnis circumdant viribus; sed quia sub ipso fortes erant milites, et in unum globum, circumlumque prostrati, ac versus Teucros ¹⁾ inermes cuspides hastarum convertebant, non potuerunt animose pugnando quoquomodo a multitudine hostium superari.

Wladislai Regis fortitudo in pugna Warnensi.

Wladislaus vero Rex ubi vidit Hungaros a dextro cornu terga vertentes et supra reliquas plurimas Teucrorum ²⁾ catervas insurgere, ipsas Teucrorum ³⁾ acies, ubi plus advertebat interponi discriminis, velut clarus Imperator et alter Caesar invasit, et omnes cum suis militibus hasta, gladioque, quotquot offendit, aut morte afflixit, aut in errorem, fugamque convertit. Regis exemplum Iohannes Woyewoda Capitaneus exercitus secutus est, qui postquam cum vexillis, copiisque regiis se coniunxit, magno animo in Teucros irruit; et quatuor millibus passuum Rex invictissimus Teucros insequens, tantam in eos ⁴⁾ caedem, stragemque emisit ⁵⁾, ut incredibile sit audientibus et his, qui coram viderunt, mirandum, stupendumque, quod in tali Principe tales vires essent et tanta vivacitas. Reversus postea Rex ad locum unde discesserat ad reliquos hostes profigandos, postquam vidit vexillum Sancti Ladislai a Teucris ⁶⁾ acriter expugnari ⁷⁾ et magno subesse periculo, pietate ductus, pro liberatione undique a Teucris circumventorum accurrit; cuius praesentia Turci cognita, terrore consternati, partim caesi, partim in fugam conversi sunt, triaque millia Turcorum in illo duntaxat loco corruisse visa sunt et quasi in momento deleta. Et quamquam plurimae et validae eorum acies hinc inde in pluribus locis victae Regis virtute cecidissent, exigua tamen in eos videbatur strages commissa, propter nimiam eorum multitudinem, dum recentes et novae victis, prostratis, aut fugientibus succederent acies. Magna profecto insuper astutia, summaque calliditate Teucrorum ⁸⁾ procedebat exercitus, inter quos et sagittarii etiam equestres aderant, et ut plures referunt, mulieres quam plures adduxerant, quarum viri fuerunt ⁹⁾ inhabiles ad pugnandum, ut ex illis maior, terribiliorque appareret exercitus. Gregem insuper habuerunt camelorum, partim sericeis pannis onustorum, partim sagittis et rebus ad usum

¹⁾ Turcos *Cod. Lis.* ²⁾ Turcorum *Ed. Lips.* ³⁾ Turcorum *Ed. Lips.* ⁴⁾ in eis *Ed. Lips.* ⁵⁾ commisit *Ed. Lips.* ⁶⁾ Turcis *Cod. Lis.* ⁷⁾ oppugnari *Ed. Lips.* ⁸⁾ Turcorum *Cod. Lis.* ⁹⁾ quorum vires fuerant *Ed. Lips.*

hominum, militiamque spectantibus: inter quos quidam visi sunt, qui aurea et argentea moneta graves erant, quam ex industria iuxta antiquam Thartarorum consuetudinem, cum se prosterni et ¹⁾ persequi conspexerint, abruptis ²⁾ saccis fuderunt in terram, ut inde milites regio a cursu et persecutione retardarent. Obfuerunt etiam exercitui regio cameli ipsi, aliquorum equos sua ³⁾ monstruositate vertendo in fugam, ita ut eos vix potuerunt sessores ad quam voluerunt partem divertere, in quibus occidendis Walachi et alii quidam, aeris cupidiores quam honoris ⁴⁾, fortes et strenuos se praebuerunt.

Conflictus Wladislai Regis cum lanczaris.

Invadit interea ⁵⁾ Rex et prosternit acies hostiles, inter quas quaedam copiae Thartarorum, electissimorum certe militum, manu Regis corruerunt, cuius ante faciem non secus ⁶⁾ Teucris fugiebant, quasi conspexissent subito ⁷⁾ fulgur descendere e coelo. Deinde revertens ad Teucrorum sagittarios pedestres, quos lanczaros nuncupant, plurimos ex eis morte affecit, non sine tamen damno ingenti ac laesione suorum militum et equorum. Nam et sagittas Teucris lanczarones in uno loco firmati et longis scutis, ne laederentur, in terram defixis protecti, adeo frequentes in exercitum Regis emittebant, ut et aer sagittis ipsis non aliter opplebatur, quam cadente de coelo grandine super terram: unde et plures mortales de exercitu ictibus earum mortui sunt, et equorum ex vulneratione deficientium immensus clamor; aliqua ⁸⁾ vero loca adeo sagittis constrata fuere, ut nullus per illa equi aut pedestri ⁹⁾ pateret transitus. In hac pedestrium pugna maior clades in exercitu regio accepta est, et multos insignes milites ex Polonis Rex desideravit. Dum enim terribilis esset tum multitudine, tum sagittarum missione pedestrium lanczarorum acies, omnibus dissimulantibus regio mandato Polonorum milites irruerunt in illam; deinde Rex ipse desertor esse suorum militum nolens, pugnae mediae se ingessit ¹⁰⁾ et magnam stragem in pedestri illo exercitu egit ¹¹⁾, adeo ut lanczarones ipsi deliberabundi presso gradu sisterent, et tam se, exercitumque omnem suum, qui totus ex renegatis constabat, quam Caesarem, qui in medio eorum ¹²⁾ versabatur, tradere in potestatem Regis conclusissent, si regii exercitus fugam, discessionem-

¹⁾ aut *Cod. Kost.* ²⁾ obrutis *Cod. Kost.* ³⁾ suorum *Ed. Lips.* ⁴⁾ gloriae *Cod. Kost.* ⁵⁾ praeterea *Ed. Lips.* ⁶⁾ non stantes *Cod. Kost.* ⁷⁾ subitum *Cod. Kost.* ⁸⁾ antiqua *Ed. Lips.* ⁹⁾ pediti *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ iniecit *Cod. Kost.* ¹¹⁾ edidit *Cod. Kost.* ¹²⁾ illorum *Cod. Kost.*

que non notassent. Sed catholicus populus felicitate illa a Deo eorum sceleribus irato iudicabatur indignus. Asserunt et nonnulli disciplinae militaris periti, qui bello huiusmodi interfuerunt, Wladislaum Regem eladi, quae successerat, occasionem propterea, quod in pugnae principio Turcos fugientes ¹⁾ et devictos longius prosequeretur, praebuisse: si enim modum in prosequendo hoste tenuisset, referre triumphum et praesentis certaminis gloriam, et summam belli perficere, haud incertum erat; poterat tamen pugna restitui, poterat Turcos vinci et propelli, si Iohannes de Huniad et Hungarorum cohors exemplum suum ²⁾ secuta, pronior ad bonam spem quam ad fugam fuisset ³⁾.

Wladislaus Rex, dum post caesos multos Turcos immensa vis illorum superasset, et Iohannes de Huniad aufugisset, hortatusque eum esset, ut se fuga salvaret, abnuvit, et se mori potius honeste, quam ignominiose vivere delegit.

Magni autem animi Rex etsi a quibusdam ex ipsa pugna traheretur, et quidam illum a praelio studerent ⁴⁾ abducere, belli cupidus et victoriae, quam sibi partam iam viderat, Tenoros hostes longo etiam cursu, tertio persecutus est, in multisque locis languescens praelium aut deficiens restituit; quem cum ex armorum splendore ac strenuitate cognovissent, ad propinquiores eorum acies aut ad montes aufugiebant: et nihilominus tot ex eis morte affecit ⁵⁾, ut quatuor aut quinque millibus passuum erat stratus campus corporibus occisorum. Adde, quod de exercitu regio multi ceciderunt, et signanter ex Polonis. Walachi vero, qui ad spoliandos mortuos potius, quam ad persequendos vivos hostes intendebant, nullo fuerunt Regi subsidio; sed dum hostes insequeretur Rex, spolia capiebant, dum autem gentes Regis persequerentur ab hostibus, fugam dabant. Quidam etiam de exercitu Regis, tum pusillanimitate ducti, tum equorum suorum viribus diffidentes, relicto in medio dimicationis ⁶⁾ Rege, ad desertum per montes et silvas confugerunt ⁷⁾. Sollicitatus deinde Wladislaus Rex Iohannis de Huniad, qui se iam e praelio per fugam subdlexerat, frequentibus nuntiis, ut pugna et acie omissa, secum una et locorum peritis fuga se salvaret, animo feroci respondens, negat ⁸⁾ sibi et sanguini suo fugam competere, malleque se in ea pugna cadere, quam contra maiorum suorum dignitatem pedem referre, militibus suis auspiciam suam secutis desertis, vel potius

¹⁾ venientes *Ed. Lips.* ²⁾ eius *Cod. Kost.* ³⁾ fuerit. *Cod. Kost.* ⁴⁾ studebant *Ed. Lips.* ⁵⁾ ex eis moriebantur *Ed. Lips.* ⁶⁾ in media dimicatione *Cod. Kost.* ⁷⁾ diflugerunt. *Ed. Lips.* ⁸⁾ nequaquam *Cod. Lis.*

proditis, et de protrahenda vita per fugam ignominiosam cogitare, cuius usum omni morte post fugam sciret amariorem; inexploratum ¹⁾ habens, an etiam per fugam evasurus sit et post evasionem ad erastinum victurus; pro comperto habens, quantacunque animorum accessione labem praesentis fugae non posse detergi ²⁾; nec esse honestatis regiae et vincere velle et fugere, et quamvis certum discrimen adesse videat, mansurum ³⁾ potius et gloriosam appetiturum ⁴⁾ mortem, quam militibus suis proditis, in turpem fugam dilapsurum.

**Wladislaus Rex fortissime contra Turcos pugnando, cum plerisque Polonorum
heroibus occubuit, Hungaris in fugam dilapsis.**

Rex denique, quem Poloni sui fortissimi quidem ac bellicosi milites unquam deseruerunt, usque ad crepusculum noctis cum hostibus militavit ⁵⁾, quos circiter ⁶⁾ decem millia passuum a castello Warna, unde discessum fuit, est insecutus, Teucrique ⁷⁾ ipsi a Rege in fugam conversi sunt, et triginta millibus passuum retrocesserunt. Situs autem Rex Wladislaus in dimicantium medio, orantibus plerisque, ne se evidentibus misceret periculis, atque exercitu disperso, summam periculi solus subiret, suo periculo perniciem universis orthodoxae fidei cultoribus illaturus ⁸⁾, non acquievit, sed militiae decus praeponens saluti et gloriosam mortem vitae opprobrio, in consertissimos hostes cum agmine militum se immiscens, aliquanto tempore fortissime pugnavit, donec magis ac magis infudentibus se Turcis, cum suis conclusus ⁹⁾, magnificam mortem appetiit, damno sui corporis et christianae rei publicae et Regno Polonico ¹⁰⁾ ingenti iactura et vulnere, manu ipse hostili oppressus et interemptus, victis iam, debellatisque hostibus, neque sibi ullam futuram salutem sperantibus, insperatam et illustrem victoriam praebuit. Hostium siquidem multitudine undique circumactus, cedere pudori ducens, refugientibus et se deserentibus Iohanne de Huniad et Hungaris, praelium quanta vi poterat resumens, multis caesis, et ipse tandem cum omnibus Polonorum militibus, propriam mortem animosissime ultus, occubuit. Deum siquidem suae necessitati ¹¹⁾ adesse, ubi amplius nihil consilio administrari poterat, confidens, illam ¹²⁾ solerti consilio transtulit

¹⁾ incertum *Cod. Kost.* ²⁾ deleri *Ed. Lips.* ³⁾ manendum *Cod. Kost.* ⁴⁾ appetiturus *Cod. Kost.* ⁵⁾ dimicavit *Cod. Kost.* ⁶⁾ circiter circa *Ed. Lips.* ⁷⁾ Turcique *Cod. Lis.* ⁸⁾ allaturus *Cod. Kost.* ⁹⁾ oclusus *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ Regni Polonici *Cod. Kost.* ¹¹⁾ maiestati *Ed. Lips.* ¹²⁾ illa *Cod. Kost.*

Princeps magnanimitatis virtutem ¹⁾, cum etenim plurima et egregia tam ducis quam militis munera in illo praelio edidisset, et maximis hostium copiis fuis, fugatisque, totus sanguine barbarico maderet. Iohannes de Huniad hostium multitudine ²⁾ et paucitate regii exercitus deterritus, in fugam effusus, omnem Hungarorum exercitum suo exemplo secum traxit; sed et parum ducens, ipse plures nuntios ad Wladislaum Regem misit, qui monerent, ut et ipse Rex praelio discedens fuga se salvaret. At Rex vehementer in nuntios iratus: Abite, inquit, et nuntiate ³⁾ Iohanni desertori meo, non militi, Hungaros exercitu illo ⁴⁾ amisso, alterum parare posse; se vero sine suo dedecore fugere non posse, malleque vitae quam gloriae iacturam facere, et die illa pro fide, pro religione, pro populo christiano, atque Hungaria gloriosam mortem quam turpem fugam appetere; viderit ipse, qui ferocius intra parietes tutus loquebatur, et qui reclamantem, renitentemque me in huius horae discrimen perduxit, si recte agit, si fidem et sacramentum militiae mihi praestitae custodit, et si tam promptam habeat manum, iuxta ac linguam habuerat, Regis sui a praesenti et postera aetate desertor iudicandus. Nocte autem superveniente utraque pars victam se credens, abiit. Hungari siquidem credentes, omnes currus exercitus regii fuisse spoliatos ab illis Teucris, qui in primo congressu eos profligaverant, versus desertum per opacas etiam silvas ac montes et valles, locaque praecipitantia fugerunt. Quibus fugientibus de Teucrorum ⁵⁾ exercitu quidam saepius acclamans, Hungarico dixit idiomate: Quae est, o Hungari, vestra dementia, quae pusillanimitas, qui cum victores estis, aufugitis. Quo nequicquam revocante, nec ⁶⁾ obstante etiam, quod Hungari ab ipso Rege iterum atque iterum revocarentur ad pugnam, quisque tamen velociori cursu fugiebat; nec servus de praeservando ⁷⁾ domino pietate motus est, neque dominus sequentem ⁸⁾ et anhelantem servum praestolatus: tanto quisque percussus terrore fuit, ut quaecunque ⁹⁾ opaca et invia loca per consertas arbores, per saxa et per densissima nemora, velut in apertos et planos campos, tenebrosa nocte cucurrit, et ipse quoque Woyewoda Iohannes Capitaneus exercitus cum pluribus equitibus, Hungarorum Rege non expectato, diffugit. Qui autem ultra locum ¹⁰⁾ in primo congressu ante Teucros fugerant, et quos Teucrorum gladius non voravit, eadem nocte clanculum ad ipsum desertum confugerunt, ut possent ipsi quoque per Danubium in Wallachiam transfretare, et penes currus regios revertentes ausi non fuerunt

¹⁾ magnanimus in virtutem *Cod. Kost.* virtutem Princeps magnanimus moriendo transtulit *Cod. Lis.* ²⁾ magnitudine *Ed. Lips.* ³⁾ renuntiate *Cod. Kost.* ⁴⁾ hoc *Cod. Kost.* ⁵⁾ Turcorum *Cod. Lis.* ⁶⁾ et *Ed. Lips.* ⁷⁾ de conservando *Cod. Lis.* ⁸⁾ praesentem *Ed. Lips.* ⁹⁾ quicunque *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ lacum *Ed. Lips.*

currus accedere, metuentes, ne Teuceri iam circa currus nocturnam requiem stationemque recepissent, quibus tamen in curribus plerique de exercitu regio nocte tota sed et die sequenti pacifice steterunt, expectantes assidue reditum Regis et totius exercitus, quem suis hostibus praevaluisse viderant, et in eadem aestimatione ¹⁾ ipsi quoque Teuceri ²⁾ versabantur. Nam cum se vidissent ubique prosterni, ausi non fuerunt sequenti die, sed duntaxat tertio die, transacto iam vespere, Regis ³⁾ currus invadere, metuentes, ne christiani milites ad currus et ad primum pugnae locum revertissent. Iohannem de Huniad gubernatorem ⁴⁾ et plurimos Hungarorum milites neque revocavit pudor, neque animavit metus, ne deserti Regis ignominia inurerentur ⁵⁾.

Plurimi de exercitu Regis Wladislai in fugam versi, fame frigoreque pereunt.

Fugientibus autem Hungaris, Walachis et aliis de exercitu Regis, talis timor pedibus addebat alas, ut Woyewoda Iohannes Capitaneus exercitus, qui certos ductores habuit, in duobus diebus et totidem noctibus ad ripam Danubii et ad passum Delafflocze ⁶⁾, demum in Walachiam evolavit; quidam in tribus, quidam in quatuor ⁷⁾, quidam vero in quinque diebus et noctibus etiam nihil comedentes, ad eandem Danubii ripam pervenerunt, ad quam in decem vel octo ad minus diebus communiter equitando vix perveniri potest per desertum ipsum, in quo nihil ad usum hominis est compertum ⁸⁾; et plerique tribus equitando diebus, nullas etiam aquas reperiunt, et non pauci siti languebant aut inedia. Tanta inerat miseris fugientibus cupiditas fugiendi. Praeter autem Walachos nemo quo tenderet scivit, nam quisque ad eam se partem convertebat, ad quam ipsum aut impellebat timor, aut ab ipsa fortuna trahebatur, nulla enim ratione iter agebant. Qui sine Walachis fugiebant, hi siquidem interdum per solem, nocte vero per stellas, etsi quandoque circumirent, tuto tamen ad Danubium profecti sunt; qui autem ducibus Walachis caruerunt, aut Teucrorum ⁹⁾ loca, quae Christianorum esse putabant, perrexerunt ¹⁰⁾, aut errore, aut frigore, aut denique ipsa inedia perierunt: ita quod plures de exercitu Regis famas, plures error, et plures frigus extinxit, quam Teucrorum gladius interemit. Quodsi Teuceri ab ipso Rege prostrati non cecidissent, et insequendi fu-

¹⁾ opinione *Cod. Kost.* ²⁾ Turci *Ed. Lips.* ³⁾ regio *Cod. Kost.* ⁴⁾ commendatorem *Cod. Kost.* ⁵⁾ notarentur. *Cod. Kost.* ⁶⁾ Delafosse *Cod. Lis. Lafflocze Ed. Lips.* ⁷⁾ in quatuor diebus *Ed. Lips.* ⁸⁾ nihil ad usum humanum est repertum *Cod. Kost.* ⁹⁾ aut ad Teucrorum *Cod. Lis.* ¹⁰⁾ pervenerant *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

gientes non fuisset illis adempta potestas, aut in ipso deserto singulos fugientes comprehendissent ¹⁾ vel perdidissent, aut si ad Danubium usque venissent, persequendo ²⁾ fugientes flumine omnes mersissent. Sed Deus ipse tantas in eo praelio vires in solo Rege divisit ³⁾, ut quicumque salvus est, ope et opera regia est salvatus. Plurimi etiam ⁴⁾ Teucrorum, qui in primo congressu per Regem caesi, ad multa passuum millia profligati erant ⁵⁾, non prius sistebant fugam, donec pervenerunt Adrianopolim ⁶⁾, ubi vulgata sua strage et regis victoria, universa Adrianopolis pavore concussa, qualiter fugeret et qualiter ex Europa in Natoliam per mare traiceret, summo conatu se parabat ⁷⁾.

Wladislaus Rex putabatur ipse cladi apud Warnam praebuisse occasionem, facinore pessimo iram divinam in se provocans ⁸⁾.

* Cladis tam infelicis, pugnae quoque tam miserabilis etsi plures poterant latentes mortalibus, solique Deo cognitae causae, utpote irae multiples Coelestium, et facinora, praevaricationesque inveniri perduellium Christianorum: asserunt tamen nonnulli ex coniecturis verisimilibus, ipsum Wladislaum Hungariae et Poloniae Regem suae et totius sui exercitus ruinae principalem auctorem fuisse, qui in marium libidinem proclivus, nec in priori sua contra Turcos, nec in ea secunda, quam tunc gerebat, expeditione incestus suos et abominabiles voluptates, dum Mars fureret, dum in conspectu terror et multitudo hostium respectu suae paucitatis adesset, dum clementia divina et placanda et concilianda foret, nihilipendens sui et totius exercitus impendens periculum, deserebat. Et licet in superiori expeditione dum exercitu universo contra hostiles acies coram eductas instructo, inter pugnatores in quarto ordine, inter duos milites, Nicolaum videlicet Chrzanstowski de domo Strzegomya et Nekanda de Szezechowicze de domo Bipennium, quibus eius cura principalis commissa, pugnaturus et ipse periculo capitis sui consisteret, iamque cum hoste ad iactum lapidis distante pugna cienda erat, et propter multitudinem Turcorum immensam, quam qui oculis non viderat, mente complecti posset, universus exercitus regius ad paucitatem suam respiciens trepidaret, a praefatis duobus militibus consultum et fidelissime suggestum est illi etiam trepidanti et suas atque ho-

¹⁾ non comprehendissent *Ed. Lips.* ²⁾ prosequentes *Ed. Lips.* ³⁾ permisit *Cod. Lis.* dimisit *Ed. Lips.* ⁴⁾ autem *Ed. Lips.* ⁵⁾ sunt *Ed. Lips.* ⁶⁾ Andrinopolim *Cod. Kost. Hadrianopolim Cod. Lis.* ⁷⁾ sperabat. *Ed. Lips.* ⁸⁾ *Totum hocce caput desideratur in Codd. Kost. Lis. et Ed. Lips.; inest vero Codd. Calv. et Przez.*

www.libtool.com.cn

stium vires metienti, facile illum de hoste forti, numeroso et pugnaci gloriosam et magnificam relaturum victoriam, et cum maximo suo honore victorem suum exercitum ex tam ingenti periculo in penates reducturam, si duntaxat in corde humiliato, contrito et perfecto faceret votum Deo coeli, spurcitas olidas se deserturum. Acceptavit ultro Wladislaus Rex conditionem hanc, et in lacrimarum largo effuso imbre solenniter, praefatis duobus militibus audientibus, vovit se a passionibus ignominiae cessaturum et omnes illius abiecturum foetores. Eo voto, eaque humilitate et submissione adeo placata fuit divina benignitas, ut et tunc multitudinem prosterneret hostium, et exposit in variis congressibus universalibus et particularebus stupenda felicitate usque ad internicionem hostium victoriam reportaret, a totius quoque Orbis catholicis Regibus, Principibus et universis mortalibus, ab ipso quoque Pontifice Summo Romano magnis celebratus est laudibus. Sed parumper duravit illa felicitas et in vaporem, putremque fumum disperiit, fulgorem eximium execrabili caligine fuscante: nec mirum, quoniam et ipse Wladislaus Rex beneficii divini et sui voti immemor, scelus nefandum in ipso adhuc reversionis suae itinere ¹⁾ et in clementissimum Deum liberatorem et protectorem suum contumeliosus et ignominiosus eoepit esse, iustissima Dei lege et in suo exercitu cum totius Christianitatis ruina, turpi labe et ignominia prosternendus.*

Iuliani Cardinalis Legati, aliorumque miseranda caedes.

Visus est Iulianus Cardinalis Legatus cum Iohanne Woyewoda praelio discessisse, qui alias nunquam voluit Regem deserere, nisi postquam Iohannem Capitaneum exercitus, Regem et exercitum linquentem, cum magna multitudine se sequentem vidit discessisse. Incertum autem est, quo eventu Iulianus Cardinalis a consortio Iohannis Woyewodae distractus, dum in rara societate Danubium pervenisset, a quodam Walacho, qui in parva cymba unum ²⁾ duntaxat illum traiciebat, cognito auro, quod ipse Iulianus dicitur gestasse ³⁾, et cuius pondere cymba ipsa demonstrabat molem, occisus est, et corpus exanime, ut plures ferunt, singulis vestimentis et auro spoliatum in Danubium proiectum est. Ita vir et ⁴⁾ eloquentissimus et prudentissimus occidit, ac suum illum nobilissimum spiritum ⁵⁾, ad omnia quaecunque ageret divinitus aptum, exhalavit. Visus est et Waradiensis episcopus inter primos fugiens, dum ab initio pugnae persequeretur a Teu-

¹⁾ tempore *Cod. Przez.* ²⁾ unicum *Cod. Kost.* ³⁾ gestare *Cod. Kost.* ⁴⁾ ita ut vir *Ed. Lips.* ⁵⁾ illum dignissimum spiritum et nobilissimum *Ed. Lips.*

cris ¹⁾, ad ~~lacum~~ ~~confugere~~, in quo dicitur esse submersus. Visus est etiam Agriensis episcopus, qui et cum primis impetum non sustinuit, ad Warnam castellum sua pro salute confugisse, qui cum ab oppidanis non esset receptus, ad milites regios pugnantes reversus est, et ingressus acies, cum hostibus fortiter dimicavit. Polonorum vero militum, praeter duos, nullus evasit, eo quod pro more suo de fuga ²⁾ nunquam cogitaverunt, et bellicosissimum genus est ³⁾ hominum: hi enim dum vitalis spiritus spiravit in eis, ab ipso Rege minime discesserunt. Occubuerunt autem ex praestantioribus, Iohannes Maior et Iohannes Gratus fratres germani de Tarnow, et Martinus ac Stanislaus de Roznow ⁴⁾ filii duo optimae memoriae Nigri Zawischae, qui in illa infelici clade per Imperatorem Sigismundum circa castrum Golubyez a Turcis accepta, dimicando strenue occubuerat, et alii plures milites nobiles Poloni. Salvati autem sunt per fugam Iohannes Rzeschowski, qui pugnae propter vulnerationem interesse non valens, in curru regio decumbebat, de domo Polukoza ⁵⁾, exposit in Cracoviensem episcopum, Gregorius de Sanok ⁶⁾ in archiepiscopum Leopoliensem, de domo Strepurum, Paulus de Grabow ⁷⁾ de domo Powalya ⁸⁾, in episcopum Chelmensem, Albertus de Zichlini ⁹⁾ in Regni Poloniae vicecancellarium, Iohannes Wantrobka de Strzelcze de domo Oxa, in Praepositum Sancti Michaelis et Canonicum Cracoviensem promoti; Andreas vero de Senno ¹⁰⁾ de domo Dambno ¹¹⁾, Iohannes de Borowno de domo Srzenyawa ¹²⁾, Martinus Choranzicz ¹³⁾ de domo Polukoza ¹⁴⁾, Petrus de Latosin de domo Gryphonum, captivitatem Turcorum mirabiliter evaserunt ¹⁵⁾.

**Wladislaus Rex strenue cum hoste pugnans interiit incerto genere mortis
et hactenus etiam incognito.**

Rex vero Wladislaus, postquam bellum nocte diremtum est ¹⁶⁾, nusquam apparuit, nec tamen est repertus, qui eum aut capi aut interimi ¹⁷⁾ viderit: et mira quidem ac stupenda res est, cum de caeteris militibus, qui non redierunt, certa nova aut de morte aut de captivitate relata sint. Sed Rex ipse eodem in praelio, omnibus uno ore testantibus, ultra quam cor-

¹⁾ a Turcis *Cod. Lis.* ²⁾ de fuga sua *Cod. Kost.* ³⁾ et quod bellicosum sit genus *Cod. Kost.* ⁴⁾ de Garbow *Cod. Lis.* ⁵⁾ Pulkozicz *Cod. Kost.* ⁶⁾ Georgius de Sanoch *Ed. Lips.* ⁷⁾ Garbow *Cod. Kost.* ⁸⁾ Powala *Cod. Kost.* ⁹⁾ Zichtin *Ed. Lips.* ¹⁰⁾ Sienna *Cod. Kost.* ¹¹⁾ Debno *Cod. Kost.* ¹²⁾ Sreniawa *Cod. Kost.* *Szrenoawa Ed. Lips.* ¹³⁾ Chorązyc *Cod. Lis.* *Chorapiec Ed. Lips.* ¹⁴⁾ Pulkozicz *Ed. Lips.* ¹⁵⁾ aufugerunt. *Cod. Kost.* ¹⁶⁾ esset *Ed. Lips.* ¹⁷⁾ occidi *Cod. Kost.*

pori humano possibile videretur, effecit ¹⁾, tantamque stragem propria manu commisit in Teucros ²⁾, ut opera magnanimitateque sua, quarta pars praestantiorum militum hostilis exercitus defecit in praelio, cuius virtus et strenuitas supra christianum exercitum venisse dicuntur: et nihil dubium est, quin Rex vera virtute Teucros ³⁾ superaverit, quanquam ipsi exercitum regium multitudine potius quam gladio perterruerint. Hungari pro maiori parte salvi reversi sunt; sed praestantiores etiam milites Hungarorum in praelio defecerunt, et si perstitissent copiae Regis ⁴⁾, quanquam incomparabiliter superiores erant numero hostes, erat spes nihilominus habendae victoriae, et iam Deus Regi triumphum dederat propter signa ea, quae dixi, nisi illum fuga exercitus sui labefactasset. Ex omni autem Regis exercitu, in quo, ut verum dicam, vix aderant viginti millia militum, non creditur quintam partem morte aut captivitate periisse: et nullam denique iacturam christianus accepisset ⁵⁾ exercitus, si modo salvus Wladislaus Rex nobis advenisset; quo Principe nulla aetas aut unquam vidit, aut unquam visura est praestantiorum pugilem pro fide nostra catholica, aut catholicum magis et sanctum Imperatorem, qui pro summa eius bonitate nemini unquam nocuit homini christiano, Deum semper laudans et benedicens auditus est tum in Psalmis, tum in omni eius verbo et opere. In cibo modestissimus ⁶⁾ Princeps, et spreto vino, sola in potu contentus aqua, ac demum veluti sanctus Rex et Angelus alter in terris coelibem et virgineam vitam domi, militiaeque duxit. Caesa in hac ⁷⁾ pugna sunt octuaginta millia, pluresque illustres animae vel in coelum vel ad inferos transierant. Insignis est hic annus multis cladibus, nam et Swyczenses ⁸⁾ apud Basileam caesi sunt, et Delphinus quam plures ⁹⁾ Almanniae civitates occupavit, et Rex Franciae Tullum, Verdinumque cepit; nulla tamen quam ¹⁰⁾ Pannonica ¹¹⁾ insignior, postquam victus et victor diversa loca sortiti sunt: victus enim Wladislaus Polonorum et Hungariae ¹²⁾ Rex consociatus est Angelis, victor Turcus perpetuis addictus est suppliciis. Transacti mali in animis Polonorum inspirata quaedam habebatur divinatio, et nedum fama regiae cladis Poloniam perveniente, moesta tamen lamenta matronarum, natos et cognatos suos ex sola coniectura et suspicione deplorantium, audiebantur.

¹⁾ efficeret *Ed. Lips.* ²⁾ Turcos *Cod. Lis.* ³⁾ Turcos *Cod. Lis.* ⁴⁾ et superstissent, nisi Regis *Cod. Kost.* ⁵⁾ accepit *Ed. Lips.* ⁶⁾ moderatissimus *Cod. Kost.* ⁷⁾ ea *Ed. Lips.* ⁸⁾ Swiceri *Cod. Kost.* Swaiczeri *Ed. Lips.* ⁹⁾ quam plurimas *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ nisi *Cod. Przew.* ¹¹⁾ Pannonica clades *Ed. Lips.* ¹²⁾ Hunnorum *Cod. Kost.*

www.libtool.com.cn

**Polonorum adolescentum in Warnensi pugna a Turcis captorum egregium
et rarum facinus.**

Cum in Adrianopolim ¹⁾ ventum foret, Turcorum Caesar captivos recensens, duodecim Polonorum ingenuos iuvenes nondum ephedorum aetates transgressos ²⁾, quorum videbat eminere genus et formam, ex caetera turba secrevit et in thalamum suum deduci iussit. Qui cum propter ³⁾ formae praestantiam primum se ritu profano et spurcissimo circumcidendos, deinde in scortorum numerum destinatos agnovissent ⁴⁾, ne execranda foedarentur ⁵⁾ lege et libidine, in necem Caesaris coniurant, rem tamen cum uno Bulgaro simili discrimini addicto ⁶⁾ communicant, quem in necem et coniurationem perliciunt. Sed cum observato meridionali tempore, quo corporis Caesarei ⁷⁾ custodes sopori se dare erant soliti, propositum exequi pergerent ⁸⁾, Bulgarus illos praecurrens Caesari quiescenti prodidit, et in quanto versaretur periculo, nisi mature provideret, indicavit. Non ob id tamen machinatio coniuratorum quievit, sed Caesarem adorti, in illius trucidationem toto conatu atque nisu (non ephedos sed viros crederes) ferebantur, perpetrassentque insigne tyrannicidium, nisi Caesar per gradus et scalas abditas in tecta domorum scandens, manus illorum evasisset. Accurrentibus autem corporis custodibus Ianczaris in grandi multitudine, nemo se coniuratorum capi permisit, sed thalamo, ex quo Caesar aufugerat, firmis repagulis clauso atque obfirmato, ne in barbarorum manus, qui illos magna oppugnabant virtute, vivi venirent ⁹⁾, mutua in se ad unum omnes debacchati caede, gloriosam et memorabilem oppetiere mortem, relinquentes exemplum honestis mentibus, magis fidem et pudicitiam curae esse ¹⁰⁾, quam vitam. Quodsi ad ¹¹⁾ idem animus Iohanni de Huniad et militibus caeteris ad Warnam cum Rege Wladislao contra Turcum pugnantibus, qui aetati infirmae, affuisset, neque Wladislaus Rex ab eis desertus, neque tot pulcherrimarum legionum interitus fuisset subsecutus, neque Catholicorum debellatus ¹²⁾ exercitus, qui etsi laudabile visus fuisset sumpsisse ¹³⁾ in anno transacto principium, occulto tamen Dei permittente iudicio, processum debilem et finem habuit penitus infelicem.

¹⁾ Andrinopolim *Cod. Calv.* Hadrianopolim *Cod. Lis.* ²⁾ aetatem ingressos *Cod. Kost.* ³⁾ ob *Ed. Lips.* ⁴⁾ cognovissent *Cod. Kost.* ⁵⁾ foedentur *Ed. Lips.* ⁶⁾ turpitudini destinato *Cod. Kost.* ⁷⁾ Caesaris *Ed. Lips.* ⁸⁾ pergunt *Ed. Lips.* ⁹⁾ inirent *Cod. Kost.* ¹⁰⁾ debere curae esse *Cod. Lis.* ¹¹⁾ Et si *Cod. Kost.* ¹²⁾ debellator *Ed. Lips.* ¹³⁾ insumpsisse *Ed. Lips.*

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

Aleksandra hr. Przedzieckiego *Zupełne wydanie Dzieł Długosza* obejmować ma tomów 14. Z tych wyszło dotąd tomów 12 — a mianowicie: 5 tomów *Dziejów* (II, III, IV, V, VI wedle liczenia porządkowego całej edycji) *polskiego przekładu*, dokonanego przez Dra Karola Mecherzyńskiego, Profesora Uniw. Jagiell. — 3 tomy *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis* (po łacinie, VII, VIII, IX) — oraz 4 tomu *tekstu łacińskiego Dziejów* (Historia polonica X, XI, XII, XIII), poprawnego wedle rękopisów współczesnych przez Ignacego Żegotę Paulego, Urzędnika Bibl.

Obecnie pozostaje do wydania jeszcze 1 tom (XIV) *tekstu Dziejów*, oraz tom (I) rozpoczynający edycją, w którym się pomieszczą: *Żywoty ŚŚ., Biskupów, Clenodia, Banderia, listy, mowy i żywot Długosza*. Uniw. Jag.

Wydanie całości ukończonóm zostanie w roku 1878. Tom XIV wyjdzie w r. 1877.

Tomy zawierają w przecięciu po 620 stronnic wielkiej ósemki. Do chwili ukończenia druku, sprzedaje się każdy po 5 fl. w. a. = 3 Rtr. = 9 Marek = 3 Rsr. 50 kop. Cena księgarska jest wyższą, gdyż Wydawnictwo z téj ceny tomów nie ustępuje rabatu. Zarówno tekst łaciński, jako i polski, można nabywać osobno. *Egzemplarze na papierze luksusowym* (których odbito tylko 25) sprzedają się całe wydanie po 140 fl. w. a. = 84 Rtr. = 252 Marek = 98 Rsr.

Indeks do tekstu łacińskiego Dziejów (zrobiony przez Dra Teofila Żebrowskiego) dołączonym będzie do tomu V (XIV ogólnego zbioru).

Adres Wydawnictwa: w Krakowie Dr. J. Łepkowski, Prof. Uniw. Jag., w Warszawie Konstanty i Gustaw hr. Przedzieccy.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped on it, by retaining it beyond the specified time. Please return promptly.

MAR 11 1974

MAR 11 1974 ILL

187-858

JAN 72H
3424/35

CANCELLED

MAR 11 1974 ILL
4377070

JUN 1974
CANCELLED
76 1974
CANCELLED
89

BOOK TO BE WITH
60 6 6 6 6
JUN 1974
CANCELLED

MAR 28 1974
WIDEN
BOOK DUE
FEB 8 1980
73
CANCELLED
DUE